

אוגדן: נוהל בנקאי תקין

מעודכן ל-18/07/2022

נערך ע"י חיים חבין, רו"ח, PRM

18, יולי 2022

נב"ת 201 – נב"ת 480

תוכן עניינים :

נושא	הוראה מס'	ת. עדכון אחרון	שינוי
מבוא לקובץ הוראות ניהול בנקאי תקין	100	אוק-21	מספר הוראת המבוא שונה מ- 300 ל- 100 תוכן העניינים הועבר להוראה נפרדת שמספרה A100.
תוכן עניינים כללי	A100	אוק-21	
מדידה והלימות הון			
מבוא תחולה וחיישוב דרישות	201	מרץ-20	
ההון הפיקוחי	202	פבר-21	להתאמות הפיקוחיות (בעיקר ניכויים) נוסף סעיף המתייחס להלוואות לדיור שאינן צוברות. יא. סכומים לצורך כיסוי הלוואות לדיור שלאורך זמן אינן צוברות, כמפורט בנספח ח' לאחר השפעת המס המתייחס. נוסף נספח ח' הקובע את גובה הניכוי הדרוש, ממליץ לקרוא ולהערך בהתאם (אחוז ההתאמה דיפרנציאלי לפי תקופת אי הצבירה המקורית) ***תחולה 1/1/2022***
הגישה הסטנדרטית - סיכון אשראי	203	מאי-22	עדכון 05/2022: חוזר המעדכן את תאריך התחולה להלוואות למימון קרקע ב- LTV מעל 80% ל- 30/06/2022 (ניתן לפרוס את ההשפעה על ההון) =====
			עדכון 04/2022: עדכון ההפניות בהוראה להקצאת ההון בגין סיכון אשראי צד נגדי ל-SACCRA- =====
			עדכון 03/2022: בנק ישראל הוציא חוזר (עדין ללא תאריך תכולה) ובו קבע שהלוואות למימון קרקע ב- LTV מעל 75% ישוקללו במשקל סיכון של 150%, מדובר בשינוי מהותי עבור חלק מהבנקים =====
			עדכון 12/2021: מוסדיים וחברות ביטוח במשקל סיכון 20% =====
			עדכון ספטמבר 2021 תיקון של הלוואות בפיגור §75 (והפניה 5.1א בהוראה 202) כדי שיקללו את ההתאמות הפיקוחיות בנב"ת 202. §78 שונה הניסוח מ- "או/א שמשווגות כחוב פגום שאינו צובר הכנסות ריבית" ל- "או/א שמשווגות כחוב שאינו צובר הכנסות ריבית"
טיפול בסיכון אשראי של צד נגדי	203A	מרץ-22	עדכון 03/2022: חיישוב EAD לפי הוראות SACCRA
גישת הדירוגים הפנימיים לסיכון אשראי	204	אוק-15	
גישת IRB – רכיבי סיכון	204A	דצמ-21	עדכון 12/2021: שינויים הנדרשים לצורך חיישוב BA-CVA
איגוח	205	מאי-13	
סיכון תפעולי	206	יול-12	
סיכון שוק	208	יונ-19	
התאמת שווי בגין סיכון אשראי	208A	דצמ-21	עדכון 12/2021: שינויים הנדרשים לצורך חיישוב BA-CVA (היישום נדחה ל-2025)
טיפול בפוזיציות לא בזילות	209	מאי-12	
הערכת נאותות הלימות ההון	211	מאי-13	
יחס מינוף	218	אפר-22	עדכון 04/2022: עדכון ההפניות של הקצאת ההון בגין סיכון אשראי צד נגדי ל-SACCRA, בשלב זה מיושם SA-CCR במלואו

נושא	הוראה מס'	ת. עדכון אחרון	שינוי
יחס כיסוי הנדילות	221	מאי-22	עדכון 05/2022: הגדרת מוסד פיננסי הוחלפה בהגדרה הבאה: "גוף העוסק בפעילות פיננסית ולרבות בנקים, חברות ניירות ערך, חברות ביטוח, נאמנים (בהקשר זה, ישות משפטית שמורשית לנהל נכסים בשם צד שלישי, לרבות ישויות ניהול נכסים כגון, קרנות פנסיה וכלי השקעה קולקטיביים אחרים), ונהנים (בהקשר זה, ישות משפטית (שאינה "יחיד" כמשמעותו בהוראה) שמקבלת או עשויה להיות זכאית לקבל, תגמולים על פי צוואה, פוליסת ביטוח, תכנית פרישה, אנונה, קרן נאמנות או חוזה אחר). בנוסף, חברת אחזקות שעיקר פעילותה אחזקה במוסד פיננסי אחד או יותר מהווה מוסד פיננסי בהוראה זו. ניתן להסתייע לעניין זה בסיווג של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (ענף משק שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח)."
יחס מימון יציב נטו	222	מאי-22	עדכון 05/2022: הגדרת מוסד פיננסי הוחלפה בהגדרה הבאה: "גוף העוסק בפעילות פיננסית ולרבות בנקים, חברות ניירות ערך, חברות ביטוח, נאמנים (בהקשר זה, ישות משפטית שמורשית לנהל נכסים בשם צד שלישי, לרבות ישויות ניהול נכסים כגון, קרנות פנסיה וכלי השקעה קולקטיביים אחרים), ונהנים (בהקשר זה, ישות משפטית (שאינה "יחיד" כמשמעותו בהוראה) שמקבלת או עשויה להיות זכאית לקבל, תגמולים על פי צוואה, פוליסת ביטוח, תכנית פרישה, אנונה, קרן נאמנות או חוזה אחר). בנוסף, חברת אחזקות שעיקר פעילותה אחזקה במוסד פיננסי אחד או יותר מהווה מוסד פיננסי בהוראה זו. ניתן להסתייע לעניין זה בסיווג של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (ענף משק שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח)." =====
התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם וירוס הקורונה (הוראת שעה)	250	מאי-22	הוראה חדשה (אך לא מפתיעה) – יישום ***31/12/2021 בקרוב אפרסם מסמך המסביר את ההוראה בגירסתה הישראלית.
מעבר מריבית לייבור	250A	אוק-21	עדכון 05/2022: הארכת ההקלה של הקורונה עבור יחס המינוף ל- 31/12/2023 =====
ההון הפיקוחי הוראות מעבר	299	דצמ-20	עדכון 01/2022: עדכונים טכניים שילוב הוראות השעה בהוראות השונות
ניהול ובקרה			הוראה המסדירה את ההתנהלות במעבר מריבית לייבור לריביות הייחוס החדשות
דירקטוריון	301	אפר-22	עדכון 04/2022: הוראות הנב"ת תוקנו והותאמו לדרישות החקיקה מיושבי ראש דירקטוריון בתאגידים בנקאיים בכלל, ובתאגידים בנקאיים בלא גרעין שליטה בפרט ראה חוזר מס' ח' 06 - 2703 =====
מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי	A301	אפר-22	עדכון 01/2022: הוספת הבטי ESG לחובות הדירקטוריון
רואה החשבון המבקר של תאגיד בנקאי	302	ספט-07	עדכון 04/2022: הוראות הנב"ת תוקנו והותאמו לדרישות החקיקה מיושבי ראש דירקטוריון בתאגידים בנקאיים בכלל, ובתאגידים בנקאיים בלא גרעין שליטה בפרט ראה חוזר מס' ח' 06 - 2703 =====
תקשורת של רואה חשבון מבקר עם הגורמים המופקדים על בקרת העל בתאגיד בנקאי	303	אוק-10	עדכון 12/2021: עדכון תדירות ביקורת בנושא תגמול, מעתה אחת ל-3 שנים
רואה החשבון והמידע הנלווה לדוחות הכספיים	304	דצמ-95	
רואה החשבון המבקר- עריכת ביקורת וסקירה בהתאם לתקנים מסוימים שנקבעו בארה"ב	304a	אוק-16	
חשבונאי ראשי	305	יול-98	
פיקוח על שלוחות בחו"ל	306	ספט-21	

נושא	הוראה מס'	ת. עדכון אחרון	שינוי
שליטה או בעלות עניין בתאגידים לא ריאליים שאינם בנקים	306A	ספט-21	
פונקציית ביקורת פנימית	307	ספט-21	
ציות ופונקציית הציות בתאגיד הבנקאי	308	ספט-21	
טיפול בתלונות הציבור	308A	ספט-21	
בקורות ונהלים לגבי הגילוי ובקרה פנימית על דיווח כספי	309	ספט-08	
ניהול סיכונים	310	ספט-21	
אשראי והשקעות			
ניהול סיכון אשראי	311	ספט-21	
ניהול אשראי צרכני	A311	ספט-21	הוראה חדשה וחשובה הסיכון ההתנהגותי (conduct risk) עדכון 09/2021 בהוראת ניהול בנקאי תקין 311A, סעיף 6- בטל.
עסקי תאגיד בנקאי עם אנשים קשורים	312	ינו-22	עדכון 01/2022: עודכנו ההוראות בכדי להקל ולפשט את הוראות העסקים עם צדדים קשורים (ראו פירוט נרחב בחוזר מס' ח – 2688)
מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים	313	אפר-22	עדכון 04/2022: עדכון ל-SA-CCR, כולל הרחבת ההכרה בבטחונות בחישוב החבות עדכון 12/2021: עדכון הגדרת שליטה, שליטה לא תתקיים כאשר אחזקת המוסדי פחות מ-20%
הערכה נאותה של סיכוני אשראי ומדידה נאותה של חובות	314	פבר-21	§10 להוראה עודכן, בהקשר של הלוואות לדיוור, הדיווח להנהלה יהיה בהתאם ל-CECL ולא בהתאם לעומק הפיגור (חלוקה גאוגרפית, טיב הבטחונות וכיו"ב)
ניהול הסדרי חוב ותהליכי גבייה של חובות מהותיים בקשיים	A314	אוק-21	הוראה חדשה המנחה טיפול בגביית חובות בעיתיים
מגבלת חבות ענפית	315	דצמ-21	עדכון 12/2021: עדכון מגבלות החבות הענפית לנדל"ן: התווסף סעיף 9 להוראה, לפיו בתקופת הוראת מעבר חבות ענף בינוי ונדל"ן תוגבל לשיעור של 26% מסך כל חבויות הציבור לתאגיד הבנקאי והחבות לענף בינוי ונדל"ן בניכוי חבויות למימון פרויקטים בשותפות המגזר הציבורי עם המגזר הפרטי (הכלולות בענף 42) לא תעלה על 22%. ===== הכרה בביטוחי אשראי עבור מגבלת חבות ענפית
מאגר מידע על בטחונות	318	אוג-13	
הבטחת תשואה על השקעות	320	דצמ-95	
חיתום הנפקות של ניירות ערך	321	אוק-10	
פעילות מערכת הבנקאות בשוק ההון	322	ינו-01	
מימון רכישת אמצעי שליטה בתאגידים	323	אפר-15	
ניהול מסגרות אשראי בחשבוניות עובר ושב	325	דצמ-20	
ליווי פיננסי	326	יול-12	
ניהול הלוואות ממונפות	327	אפר-15	
מגבלות למתן הלוואות לדיוור	329	דצמ-21	עדכון 12/2021: דרישת ההון הנוספת בשיעור 1 נקודת האחוז תחול בגין הלוואות למטרת דיוור ולא תחול בגין הלוואה לדיוור שלא לצורך רכישת זכות במקרקעין ובמשכון דירה (להלן - "הלוואה לכל מטרה"). ===== ס.15 הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי בגין הלוואות לדיוור, עדכון שיטות ההפרשה הקבוצתית כמובן ששינוי ההגבלה על הריבית המשתנה בעינו, 66.66% יכול להיות בריבית משתנה
יועצי משכנתאות	329A	ספט-17	

נושא	הוראה מס'	ת. עדכון אחרון	שינוי
ניהול סיכון אשראי הטמון בפעילות מסחר של לקוחות במכשירים נגזרים ובניירות ערך	330	אוק-17	
סיכונים פיננסיים			
חלוקת דיבידנד על ידי תאגידים בנקאיים	331	ינו-13	
רכישה עצמית על ידי תאגידים בנקאיים	332	ספט-21	עדכון 09/2021 בהוראת ניהול בנקאי תקין 332, בסעיף 5, סעיף קטן (ב) – בטל.
ניהול סיכון ריבית	333	ספט-21	עדכון 09/2021 בהוראת ניהול בנקאי תקין 333 בסעיף 5, הסיפה המתחילה במילים "על אף האמור לעיל" – תימחק.
מגבלות על שעבוד נכסי תאגיד בנקאי	336	אוק-10	הוראה ישנה
מגבלות על שעבוד נכסי תאגיד בנקאי - תיכנס לתוקף ביום 1.1.2022	336_6	ינו-21	מגבלות על שעבוד נכסי תאגיד בנקאי - תיכנס לתוקף ביום 1.1.2022 עיקרי השינויים: § 5 - הוגדרו המונחים "נכסים משועבדים" ו "נכסים המשמשים כביטחון לבנק מרכזי" § 6-11 נקבעו מדיניות, ממשל תאגידי ובקרה בנושא נכסים משועבדים
פעילות בשוק מעו"ף	337	אוק-10	
ניהול סיכונים שוק	339	ספט-21	עדכון 09/2021 בהוראת ניהול בנקאי תקין 339, בסעיף 2, הסיפה המתחילה במילים "על אף האמור לעיל" – תימחק.
ניהול סיכון כזילות	342	ספט-14	
סיכוני ניהול			
ניהול סיכון תפעולי	350	ספט-21	עדכון 09/2021 בהוראת ניהול בנקאי תקין 350, בסעיף 4, הסיפה המתחילה במילים "עם זאת, המפקח רשאי" – תימחק.
מעילות של עובדים ונושאי משרה	351	ספט-16	
ביטוח בנקאי	352	דצמ-95	
בקרה על הוצאת ערבויות על ידי תאגיד בנקאי	353	ספט-21	עדכון 09/2021 בהוראת ניהול בנקאי תקין 353, סעיף 4 – בטל.
אימות חשבוניות של לקוחות	354	דצמ-95	
ניהול המשכיות עסקית	355	ספט-21	עדכון 09/2021 בהוראת ניהול בנקאי תקין 355, בסעיף 2, הסיפה המתחילה במילים "המפקח על הבנקים רשאי" – תימחק.
הוצאת מסמכים ממשרדי התאגידים הבנקאיים	356	דצמ-95	
ניהול טכנולוגיית המידע	357	דצמ-20	
ניהול עסקים מחוץ למשרדי התאגיד הבנקאי	358	דצמ-95	
מיקור חוץ	359A	ספט-21	הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 359A קובעת עקרונות על פיהם נדרשים התאגידים הבנקאיים לפעול כאשר הם מעבירים פעילויות שונות למיקור חוץ. עקרונות אלו נועדו לצמצם את חשיפת התאגידים הבנקאיים לסיכונים פוטנציאליים הגלומים במיקור חוץ. הוחלט לעדכן את סעיף 38 ולהתיר פנייה יזומה למשקי בית. לצורך הפנייתם לתאגיד הבנקאי בכפוף לכך שהתאגיד הבנקאי מיישם את הדרישות של הוראה A311, הנוגעות לשיווק אשראי צרכני עדכון 09/2021 בהוראת ניהול בנקאי תקין 359A, בסעיף 7, סעיף קטן (ד) – בטל.
רוטציה וחופשה רציפה	360	ינו-04	
ניהול הגנת הסייבר	361	ספט-21	עדכון 09/2021 בהוראת ניהול בנקאי תקין 361, בסעיף 12, סעיף קטן (ג) – בטל.

נושא	הוראה מס'	ת. עדכון אחרון	שינוי
מחשוב ענן	362	יוני-22	עדכון 06/2022: עדכונים ושינויים רבים בהגדורות ראו חוזר ח' - 06 - 2715 =====
			09/2021 בהוראת ניהול בנקאי תקין 362, בסעיף 4, סעיף קטן (ב) – בטל.
ניהול סיכונים סייבר בשרשרת אספקה	363	ספט-21	עדכון 09/2021 בהוראת ניהול בנקאי תקין 363, בסעיף 7, סעיף קטן (ב) – בטל.
ניהול הגנת הסייבר	366	נוב-21	עדכון 09/2021 בהוראת ניהול בנקאי תקין 366, בסעיף 3, סעיף קטן (ב) – בטל.
בנקאות בתקשורת	367	ספט-21	עדכון 09/2021 בהוראת ניהול בנקאי תקין 367, בסעיף 7, סעיף קטן (ב) – בטל.
בנקאות פתוחה			
בנקאות פתוחה	368	מאי-22	עדכון 05/2022: עדכונים ושינויים רבים בהגדורות ראו חוזר ח' - 06 - 2707 =====
			עדכון 02/2022: לאור פרסום חוק "שירות מידע פיננסי, התשפ"ב – 2021" נעשו שינויים והתאמות, להלן עיקרי השינויים שבוצעו: 1. מחיקת הוראות שהופיעו בהוראה ושנקבעו בחוק – על מנת לא ליצור סתירה או בעיה פרשנית. 2. עדכון סעיף ההגדרות בהתאם למונחים הקבועים בחוק. 3. הרחבת סעיף התחולה לתאגידי עזר וסולקים בהתאם לקבוע בחוק. 4. הפרדה בין עולם המידע לעולם התשלומים (שכן המידע מטופל בחוק והתשלומים עדיין לא). 5. שינוי ההסדר הקיים לגבי חשבון משותף ביחד ולחוד. 6. הרחבת האקוסיסטם לשחקנים נוספים בכל הקשור ליזום תשלומים. 7. הוספת הוראות לעניין העברת מידע פיננסי, מנותן שירות מידע פיננסי לגוף פיננסי אחר (צד ד'). =====
			עדכון 09/2021 בהוראת ניהול בנקאי תקין 368, סעיף 4 – בטל.
נספח הנחיות (אנגלית)	368	פבר-21	
בין הבנק לבין הלקוח - כללי	נספח		
סגירת סניפי בנק וצמצום שירותי טלר	400	ינו-17	
ימי פתיחה של משרדי התאגידים הבנקאיים	401	מרץ-17	
יום עסקים בתאגידים בנקאיים	402	דצמ-11	
הטבות ללקוחות	403	יולי-16	
הטבות לעובדים של לקוח	404	דצמ-95	
חקירות משטרתיות	405	דצמ-95	
שירותים בנקאיים לעולים חדשים	406	ספט-21	עדכון 09/2021 בהוראת ניהול בנקאי תקין 406, סעיף 4 – בטל.
השקעה על חשבון לקוח ללא הסכמתו המפורשת	407	דצמ-95	
שיקים בנקאיים נושאי ריבית	408	דצמ-95	
חיוב לקוחות בשכר טרחה של עורך דין	409	דצמ-95	
התרמת לקוחות על ידי עובדי התאגידים הבנקאיים	410	דצמ-95	

נושא	הוראה מס'	ת. עדכון אחרון	שינוי
ניהול סיכוני איסור הלבנת הון ומימון טרור (בתוקף מיום 1/1/2018)	411	מאי-22	עדכון 05/2022: החלת נושא מטבעות וירטואלים באיסור הלבנת הון ומימון טרור חוזר ח' - 06 - 2706 =====
			עדכון 09/2021 בהוראת ניהול בנקאי תקין 411, בסעיף 5, בסעיף קטן (א), הסיפה המתחילה במילים "המפקח על הבנקים רשאי" - תימחק.
ניתוק הקשר עם שוכרי כספות	413	דצמ-95	
גילוי עלות שירותים בניירות ערך	414	אפר-14	
נהלים בנושא עמלות	415	פבר-08	
חשבונות קטינים	416	דצמ-02	
פעילות תאגיד בנקאי במערכת סגורה	417	אפר-12	
שמירת מסמכים	419	ינו-06	
משלוח הודעות בתקשורת	420_6	פבר-21	
משלוח הודעות בתקשורת	420	יוני-21	משלוח הודעות בתקשורת - תיכנס לתוקף ביום 6.6.2022
הפחתה או תוספת בשיעורי ריבית	421	דצמ-13	
פתיחת חשבון עובר ושב ביתרת זכות וניהול	422	נוב-18	
שירות מסלולים	423	יוני-15	
דוחות שנתיים ללקוחות התאגידים הבנקאיים	425	מאי-22	
מתן מענה טלפוני אנושי מקצועי	426	ספט-21	עדכון 09/2021 בהוראת ניהול בנקאי תקין 426, בסעיף 3 סעיף קטן (ב) – בטל.
שירותי תשלום מתקדמים ***	427	יוני-22	גילוי ללקוח בגין שירותי תשלום מתקדמים – הוראה חדשה
חשבונות לקוחות			
שימוש במידע לפי חוק שיקים ללא כיסוי, ומענה לפניות אודות הגבלה מיוחדת פנקסי שיקים	430	ספט-17	
פנקסי שיקים	431	ספט-11	
העברת פעילות וסגירת חשבון של לקוח	432	ספט-21	עדכון 09/2021 בהוראת ניהול בנקאי תקין 432 סעיף ב.3 – בטל.
רישום שגוי בחשבון הלקוח	433	דצמ-95	
חשבונות משותפים - סעיף "היוותרות בחיים"	434	דצמ-95	
מיזם לאיתור פיקדונות ללא תנועה וחשבונות של נפטרים	436	ספט-21	עדכון 09/2021 בהוראת ניהול בנקאי תקין 436, בסעיף 1, הסיפה המתחילה במילים "המפקח רשאי" – תימחק.
חיוב במס הכנסה ובעמלות במטבע חוץ	437	דצמ-95	
קיצוז כנגד תכניות חסכון	438	דצמ-95	
חיובים על פי הרשאה	439	דצמ-21	עדכון 12/2021: בסעיפים (7א), (7ג) ו-(8א) להוראה תמחק המילה "בכתב". =====
			עדכון 09/2021 בהוראת ניהול בנקאי תקין 439, בסעיף 4 סעיף קטן (א) – בטל.
חישוב ריבית בפיקדון פדיון (פח"ק)	440	אוג-98	
אחזור מידע על ידי לקוחות	441	נוב-02	
משיכת מזומנים ממכשירי בנק אוטומטיים	442	דצמ-05	
פקדונות ללא תנועה וחשבונות שבעליהם נפטרו	443	ספט-21	עדכון 09/2021 בהוראת ניהול בנקאי תקין 443, בסעיף 3, סעיף קטן (ב) – בטל.
העברת פעילות פיננסית של לקוח בין בנקים באופן מקוון – הוראה חדשה	448	ספט-21	עדכון 09/2021 בהוראת ניהול בנקאי תקין 448, בסעיף 2, הסיפה המתחילה במילים "המפקח רשאי" – תימחק.
פישוט הסכמים ללקוח	449	יוני-22	
הלוואות			

נושא	הוראה מס'	ת. עדכון אחרון	שינוי
הליכי גביית חובות**	450	ספט-21	עדכון 09/2021 בהוראת ניהול בנקאי תקין 450, בסעיף 3, סעיף קטן (ב) – בטל.
נהלים למתן הלוואות לדיור	451	יול-22	עדכון 07/2022: שיפורים שונים בתהליך במטרה להגביר את השקיפות ולסייע ללקוחות לקבל החלטה מושכלת, ראו חוזר מס' ח-06-2719. =====עדכון 01/2022: שיפורים שונים בתהליך במטרה להגביר את השקיפות ולסייע ללקוחות לקבל החלטה מושכלת, ראו חוזר מס' ח-06-2694.
נהלים לניהול הלוואות	452	דצמ-95	
ערביות צד שלישי לטובת תאגיד בנקאי	453	אפר-14	
עמלת פרעון מוקדם של הלוואה שלא לדיור	454	יול-16	
העמדת אשראי לרכישת נכסים פיננסיים	455	דצמ-95	
ניירות ערך			
הצגת נתוני פעילות בפיקדון ניירות ערך	460	יונ-22	עדכון 06/2022: עדכון סוגיות שעלו מהמערכת הבנקאית =====עדכון 12/2021: הוראה חדשה פורמט אחיד לגבי הצגת מידע בפקדונות ני"ע של לקוחות
עיסוקו של תאגיד בנקאי בניירות ערך על חשבון לקוחותיו	461	פבר-07	
השקעות לקוחות בנכסים פיננסיים באמצעות מנהלי תיקים	462	אוק-18	
הוראות מותאמות לתאגידים בנקאיים ייחודיים ותאגידים אחרים			
כרטיסי חיוב	470	ינו-20	
תיקון וביטול רישומים על ידי חברות כרטיסי אשראי	471	ינו-01	
סולקים וסליקת עסקאות בכרטיסי חיוב	472	ספט-21	עדכון 09/2021 בהוראת ניהול בנקאי תקין 472, בסעיף 2, בסעיף קטן (א), הסיפה המתחילה במילים "המפקח רשאי" – תימחק.
התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין החלות על תאגיד בנקאי חדש	480	ספט-21	עדכון 09/2021 בהוראת ניהול בנקאי תקין 480, בסעיף 5, בסופו יבוא "לעניין הוראה זו לא יחול האמור בסעיף 5 בהוראת ניהול בנקאי תקין 100."

*הרשומות המודגשות הן רשומות שנוספו או שחל בהן שינוי מאז נובמבר 2021, תאריך העדכון הוא לפי התאריך המופיע באתר בנק ישראל.

חיים חבין, רו"ח, PRM

דוא"ל : haimh@haimhavin.com

נייד : +972-544-955372

אתר : <http://www.haimhavin.com>

לינקדאין : <https://il.linkedin.com/in/haim-havin-c-p-a-isr-prm-52014b2>

מבוא לקובץ הוראות ניהול בנקאי תקין

1. באוגוסט 1991 פרסם המפקח על הבנקים לראשונה את קובץ הוראות ניהול בנקאי תקין, שהיה מבוסס על חוזרים שהוצאו במהלך השנים. מאז עוגנה הסמכות לתת הוראות כאמור בסעיף 5 לפקודת הבנקאות, 1941 (להלן – **הפקודה**) אשר קובע כדלקמן¹:

” (ג) המפקח רשאי, לצורך הפיקוח כאמור בסעיף קטן (א), לאחר התייעצות עם הוועדה ובאישור הנגיד, ליתן הוראות הנוגעות לדרכי פעולתו וניהולו של תאגיד בנקאי, של נושא משרה בו ושל כל מי שמועסק על ידיו, והכל כדי להבטיח את ניהולו התקין ואת השמירה על ענינם של לקוחותיו, כדי למנוע פגיעה ביכולתו לקיים את התחייבויותיו וכדי לתמוך ביציבותה של המערכת הפיננסית ובפעילותה הסדירה (בפקודה זו – הוראות ניהול בנקאי תקין); הוראות כאמור יכול שיינתנו לכלל התאגידים הבנקאיים או לסוג מסוים מהם.

(2) (1) הוראות ניהול בנקאי תקין אין חובה לפרסמן ברשומות, ואולם המפקח יפרסם ברשומות הודעה על מתן הוראות כאמור ועל מועד תחילתן.

(2) הוראות ניהול בנקאי תקין וכל שינוי בהן, יועמדו לעיון הציבור במשרדי המפקח ויפורסמו באתר האינטרנט של בנק ישראל, ורשאי הנגיד לקבוע דרכים נוספות לפרסומן.”
2. סעיף 15ג לפקודה החיל את הוראות סעיף 5 לפקודה גם לגבי תאגיד כאמור בסעיפים 11א(3) עד (ג) ו-11ב(ב) לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981 (להלן – **חוק הבנקאות (רישוי)**) וסולק כהגדרתו בסעיף 36ט לחוק הבנקאות (רישוי). משכך, המונח "תאגיד בנקאי" בהוראות ניהול בנקאי תקין ייקרא על פי תחולת כל הוראה ועשוי לכלול גם חברות בנות של תאגיד בנקאי או סולקים.
3. אי קיום הוראת ניהול בנקאי תקין מהווה פגם בניהול התקין של עסקי התאגיד הבנקאי ועשוי להוות, בין השאר, עילה להטלת עיצום כספי, בהתאם לסעיף 14ח(א)(1) לפקודה.
4. הוראות ניהול בנקאי תקין מעודכנות מעת לעת, בין היתר, על פי הניסיון המקומי והבינלאומי, עקב שינויים בחקיקה או בפסיקה או מסיבות אחרות, לרבות באמצעות הוספת הוראות חדשות.
5. המפקח רשאי לקבוע הוראות מסוימות שונות מאלו המפורטות בהוראות ניהול בנקאי תקין בקובץ זה, שיחולו על תאגיד בנקאי מסוים או לפטור במקרים חריגים, תאגיד בנקאי מהוראה מסוימת, כאשר קיימים טעמים מיוחדים שבהם ראה לנכון לעשות כן, ומנימוקים שירשמו. האמור בפסקה זו תקף לכל הוראות ניהול בנקאי תקין, אלא אם כן נקבע אחרת במפורש בהוראת ניהול בנקאי תקין מסוימת.

¹ במסגרת תיקון מס' 23 לפקודה בסעיף 4 לחוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות וניגודי העניינים בשוק ההון בישראל (תיקוני חקיקה), תשס"ה-2005.

6. כהשלמה להוראות ניהול בנקאי תקין ולאור הצורך לעיתים בפרשנות ההוראות, מפרסם המפקח על הבנקים, לאחר הליך כמפורט בסעיף 1, קובץ של שאלות ותשובות להוראותיו.
7. מובהר בזאת כי המונחים בהוראות ניהול בנקאי תקין יפורשו כמשמעותם בחוק הבנקאות (רישוי), אלא אם כן נקבע אחרת במפורש.

ירושלים,

יאיר אבידן
המפקח על הבנקים

תוכן עניינים כללי

<u>כללי</u>	<u>הוראה</u>
מבוא	100
תוכן עניינים כללי	100A
<u>מדידה והלימות הון</u>	
מבוא תחולה וחישוב דרישות	201
ההון הפיקוחי	202
הגישה הסטנדרטית- סיכון אשראי	203
גישת הדירוגים הפנימיים לסיכון אשראי	204
איגוח	205
סיכון תפעולי	206
סיכון שוק	208
טיפול בפוזיציות לא נזילות	209
הערכת נאותות הלימות ההון	211
יחס מינוף	218
יחס כיסוי הנזילות	221
התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת שעה)	250
מעבר מריבית ליבור	250A
ההון הפיקוחי הוראות מעבר	299
<u>ניהול ובקרה</u>	
דירקטוריון	301
מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי	301A
רואה החשבון המבקר של תאגיד בנקאי	302
תקשורת של רואה חשבון מבקר עם הגורמים המופקדים על בקרת העל בתאגיד בנקאי	303
רואה החשבון והמידע הנלווה לדוחות הכספיים	304
רואה החשבון המבקר- עריכת ביקורת וסקירה בהתאם לתקנים מסוימים שנקבעו בארה"ב	304A
חשבונאי ראשי	305
פיקוח על שלוחות בחו"ל	306
שליטה או בעלות עניין בתאגידים לא ריאליים שאינם בנקים	306A
פונקציית ביקורת פנימית	307
ציות ופונקציית הציות בתאגיד הבנקאי	308
טיפול בתלונות הציבור	308A
בקורות ונהלים לגבי הגילוי ובקרה פנימית על דיווח כספי	309
ניהול סיכונים	310
<u>אשראי והשקעות</u>	
ניהול סיכון אשראי	311

311A	ניהול אשראי צרכני
312	עסקי תאגיד בנקאי עם אנשים קשורים
313	מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים
314	הערכה נאותה של סיכוני אשראי ומדידה נאותה של חובות
314A	ניהול הסדרי חוס ותהליכי גבייה של חובות מהותיים בקשיים
315	מגבלת חבות ענפית
318	מאגר מידע על בטחונות
320	הבטחת תשואה על השקעות
321	חיתום הנפקות של ניירות ערך
322	פעילות מערכת הבנקאות בשוק ההון
323	מגבלות על מימון עסקאות הוניות
325	ניהול מסגרות אשראי בחשבונות עובר ושב
326	ליווי פיננסי
327	ניהול הלוואות ממונפות
329	מגבלות למתן הלוואות לדיוור
329A	יועצי משכנתאות
330	ניהול סיכון אשראי הטמון בפעילות מסחר של לקוחות במכשירים נגזרים ובניירות ערך
	<u>סיכונים פיננסיים</u>
331	חלוקת דיבידנד על ידי תאגידים בנקאיים
332	רכישה עצמית על ידי תאגידים בנקאיים
332	ניהול סיכון ריבית
336	מגבלות על שעבוד נכסי תאגיד בנקאי
337	פעילות בשוק מעו"ף
339	ניהול סיכוני שוק
342	ניהול סיכון נזילות
	<u>סיכוני ניהול</u>
350	ניהול סיכונים תפעוליים
351	מעילות של עובדים ונושאי משרה
352	ביטוח בנקאי
353	בקרה על הוצאת ערבויות על ידי תאגיד בנקאי
354	אימות חשבונות של לקוחות
355	ניהול המשכיות עסקית
356	הוצאת מסמכים ממשרדי התאגידים הבנקאיים
357	ניהול טכנולוגיית המידע
358	ניהול עסקים מחוץ למשרדי התאגיד הבנקאי
359A	מיקור חוץ
360	רוטציה וחופשה רציפה
361	ניהול הגנת הסייבר

מחשוב ענן

362

ניהול סיכונים סייבר בשרשרת אספקה

363

דיווח על אירועי כשל טכנולוגי ואירועי סייבר

366

בנקאות בתקשורת

367

בנקאות פתוחה

יישום תקן של בנקאות פתוחה בישראל

368

נספח הנחיות (אנגלית)

368 נספח

בין הבנק לבין הלקוח

כללי

סגירת סניפי בנק וצמצום שירותי טלר

400

ימי פתיחה של משרדי התאגידים הבנקאיים

401

יום עסקים בתאגידים בנקאיים

402

הטבות לא בנקאיות ללקוחות

403

הטבות לעובדים של לקוח

404

חקירות משטרתיות

405

שירותים בנקאיים לעולים חדשים

406

השקעה על חשבון לקוח ללא הסכמתו המפורשת

407

שיקים בנקאיים נושאי ריבית

408

חיוב לקוחות בשכר טרחה של עורך דין

409

התרמת לקוחות על ידי עובדי התאגידים הבנקאיים

410

ניהול סיכונים איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור

411

ניתוק הקשר עם שוכרי כספות

413

גילוי עלות שירותים בניירות ערך

414

נהלים בנושא עמלות

415

חשבונות קטינים

416

פעילות תאגיד בנקאי במערכת סגורה

417

שמירת מסמכים

419

משלוח הודעות בתקשורת

420

הפחתה או תוספת בשיעורי ריבית

421

פתיחת חשבון עובר ושב ביתרת זכות וניהולו

422

שירות המסלולים

423

דוחות שנתיים ללקוחות התאגידים הבנקאיים

425

מתן מענה טלפוני אנושי מקצועי

426

חשבונות לקוחות

שימוש במידע לפי חוק שקים ללא כיסוי, ומענה לפניית אודות הגבלה מיוחדת

430

פנקסי שיקים

431

העברת פעילות וסגירת חשבון של לקוח

432

רישום שגוי בחשבון הלקוח

433

- 434 חשבונות משותפים - סעיף "היוותרות בחיים"
- 436 מיזם לאיתור פיקדונות ללא תנועה וחשבונות של נפטרים
- 437 חיוב במס הכנסה ובעמלות במטבע חוץ
- 438 קיזוז כנגד תכניות חסכון
- 439 חיובים על פי הרשאה
- 440 חישוב ריבית בפיקדון פדיון (פח"ק)
- 441 אחזור מידע על ידי לקוחות
- 442 משיכת מזומנים ממכשירי בנק אוטומטיים
- 443 פיקדונות ללא תנועה וחשבונות שבעליהם נפטרו
- 448 העברת פעילות פיננסית של לקוח בין בנקים באופן מקוון
- 449 פישוט הסכמים ללקוח

הלוואות

- 450 הליכי גביית חובות
- 451 נהלים למתן הלוואות לדיוור
- 452 נהלים לניהול הלוואות
- 453 ערבויות צד שלישי לטובת תאגיד בנקאי
- 454 פירעון מוקדם של הלוואה שלא לדיוור
- 455 העמדת אשראי לרכישת נכסים פיננסיים

ניירות ערך

- 461 עיסוקו של תאגיד בנקאי בניירות ערך על חשבון לקוחותיו
- 462 השקעות של לקוחות בנכסים פיננסיים באמצעות מנהלי תיקים

הוראות מותאמות לתאגידים בנקאיים ייחודיים ותאגידים אחרים

- 470 כרטיסי חיוב
- 471 תיקון וביטול רישומים ע"י חברות כרטיסי אשראי
- 472 סולקים וסליקת עסקאות בכרטיסי חיוב
- 480 התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין החלות על תאגיד בנקאי חדש

מבוא, תחולה וחישוב דרישות

תוכן העניינים

<u>נושא</u>	<u>מיקום בהוראת השעה*</u>	<u>עמוד</u>
מבוא		201-2
תחולה	סעיפים 20-39	201-3
חישוב דרישות להון מזערי	סעיפים 40-49	201-4

מבוא

1. ביוני 2006 פרסמה וועדת באזל לפיקוח בנקאי מסגרת עבודה מחודשת בנושא דרישות הלימות הון שכותרתה "התכנסות בינלאומית למדידת הון ולתקני הון" (להלן - באזל II). מטרת מסגרת העבודה היתה לחזק את האיתנות והיציבות של מערכת הבנקאות הבינלאומית תוך הגברת הקשר בין דרישות ההון לרמות הסיכון, ושיפור מערכי ניהול הסיכונים בתאגידים הבנקאיים.
- בדצמבר 2010 הוציאה וועדת באזל מסגרת עבודה חדשה שכותרתה "באזל III: מסגרת פיקוחית גלובלית לחיזוק עמידות המערכת הבנקאית" (להלן – באזל III). מסגרת העבודה החדשה כוללת שינויים ותוספות ביחס לבאזל II בעקבות לקחים שהופקו לאחר המשבר הפיננסי העולמי.
- הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 201-211 מאמצות את המלצות באזל II ובאזל III במערכת הבנקאית בישראל.
2. ההוראות משקפות את עמדת המפקח בכל אחד מהנושאים בהם ניתן למפקח שיקול דעת. עמדת המפקח גובשה תוך בחינת ההתייחסות לנושא ברשויות פיקוח ברחבי העולם, ובחינת ההתאמה להוראות, לחוקים ולנתוני המשק הישראלי, במידת הצורך.
3. ההוראות כוללות את ההנחיות ליישום גישות מתקדמות בסיכוני אשראי, ואינן כוללות את הגישות המתקדמות לחישוב הפחתת סיכון אשראי, סיכון תפעולי וסיכון שוק. עם זאת, הפיקוח על הבנקים מעודד את התאגידים הבנקאיים להמשיך באיסוף נתונים לבניית תשתית המידע הנדרשת להפעלת מודלים מתקדמים בעתיד בתחומים אלה.

מספור הסעיפים בהוראות ניהול בנקאי תקין 201-211 תואם את מספור הסעיפים במסמך המקור של באזל II, למעט הוראה 202.

תחולה

20. הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 201-211 ייושמו על בסיס מאוחד על ידי :
1. תאגיד בנקאי, למעט בנק חוץ וחברת שירותים משותפת ;
  2. תאגיד עזר שהוא חברת כרטיסי אשראי ;
  3. תאגיד כמפורט בסעיפים 11(א)-(א3) ו-11(ב)-(ב3) (1) לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א - 1981, שהואגד בישראל ונשלט על ידי תאגידים כאמור בסעיף 1 או 2 לעיל, הכפופים להוראה זו , אלא אם מתקיים אחד התנאים הבאים :
    - א. נכסי הסיכון המשוקללים של התאגיד המחושבים בהתאם להוראות אלו אינם עולים על הגבוה מבין 1% מבסיס ההון של התאגיד השולט בו או 50 מיליוני ש"ח.
    - ב. התאגיד השולט בו מקיים את כל התנאים הבאים :
      1. נתן לו שיפוי לכל התחייבויותיו ;
      2. כולל אותו בתהליכי ניהול הסיכונים ובתהליכי הבקרה הפנימיים ;
      3. אין ולא חזוי מכשול כלשהו, לרבות מכשול משפטי להעברה מיידית של מקורות הון או נזילות או לביצוע החזר התחייבויות של התאגיד על ידי התאגיד השולט.
21. בטל ^{4 5}.
22. בטל ^{4 5}.
23. יתרה מכך, מכיוון שאחד מהיעדים המרכזיים של פיקוח הוא ההגנה על מפקידים, חיוני להבטיח שההון המוכר לצורך מדידת הלימות ההון יהיה זמין בנקל (readily available) למפקידים אלה. בהתאם לכך, המפקח צריך לבחון שכל תאגיד בנקאי מחזיק הון הולם על בסיס נפרד (stand-alone basis).
- 24-39. בטל. ^{6 7 8 9 10}

4 בטל.

5 בטל.

6 בטל.

7 בטל.

8 בטל.

9 בטל.

10 בטל.

חישוב דרישות להון מזערי

40. (א) הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 203-208 מציגות את חישוב סך הדרישות להון מזערי עבור סיכון אשראי, סיכון שוק וסיכון תפעולי (הנדבך הראשון) והוראת ניהול בנקאי מספר 211 מציגה את תהליך הערכת נאותות הלימות ההון (הנדבך השני). יחס ההון מחושב תוך שימוש בהגדרה של הון פיקוחי ונכסים משוקללים לסיכון.
- (ב) יעדי ההון המזעריים יהיו כדלקמן :

1. יחס הון עצמי רובד 1 לנכסי סיכון משוקללים לא יפחת מ-9%. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד שווה או עולה על 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יחזיק ביחס הון עצמי רובד 1 לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-10%.
  2. יחס הון כולל לנכסי סיכון משוקללים לא יפחת מ-12.5%. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד שווה או עולה על 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית יחזיק ביחס הון כולל לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-13.5%.
- (ג) על אף האמור בסעיף קטן (ב), המפקח רשאי לקבוע לתאגידים מסוימים יחס הון מזערי גבוה יותר.

א. הון פיקוחי

41. ההגדרה מפורטת בהוראת ניהול בנקאי מספר 202.
- 42-43. בטל.

ב. נכסים משוקללים בסיכון

44. סך הנכסים המשוקללים בסיכון נקבע על ידי הכפלת דרישות ההון לסיכון שוק וסיכון תפעולי ב-12.5, והוספת התוצאה לסך הנכסים המשוקללים בסיכון עבור סיכון אשראי¹¹.

ג. הוראות מעבר

- 45-49. בטל¹².

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2268	1	חוזר מקורי	20/6/10
2387	2	עדכון	30/5/13
2607	3	עדכון	01/03/20

¹¹ בטל.

¹² בטל.

ההון הפיקוחיתוכן העניינים

<u>נושא</u>	<u>עמוד</u>
מבנה ההון הפיקוחי	202-2
מגבלות על מבנה ההון	202-2
הגדרות	202-2
הון עצמי רובד 1	202-3
התאמות פיקוחיות וניכויים מהון עצמי רובד 1	202-4
השקעות בהון של תאגידים פיננסיים	202-5
הון רובד 1 נוסף	202-6
ניכויים מהון רובד 1 נוסף	202-7
הון רובד 2	202-7
ניכויים מהון רובד 2	202-7
ניכויי סף	202-8
פריטים המשוקללים ב-1250%	202-9
נספחים -	
א' קריטריונים לסיווג מניות רגילות	202-10
ב' זכויות מיעוט והון אחר המונפק בחברות בת מאוחדות המוחזק על ידי צד ג'	202-11
ג' קריטריונים להכללת מכשירים בהון רובד 1 נוסף	202-12
ד' קריטריונים להכללת מכשירים בהון רובד 2	202-14
ה' דרישות לספיגת הפסדים בנקודת האי-קיימות	202-16
ו' דוגמא לחישוב מגבלת 15% מהון עצמי	202-17
ז' נוסח הודעה על הנפקת מכשיר הון המוכר כהון רובד 2	202-18
ח' ניכוי מהון עצמי רובד 1 של הלוואות לדיר לא צוברות	202-22

מבנה ההון הפיקוחי

1. ההון הפיקוחי מורכב משני הרבדים הבאים :

א. הון רובד 1 (הון על בסיס מתמשך - going-concern capital) הכולל :

(1) הון עצמי רובד 1 (Common Equity Tier 1) ; ו-

(2) הון רובד 1 נוסף (Additional Tier 1)

ב. הון רובד 2 (Tier 2) (הון בחדלות פירעון - gone-concern capital)

מגבלות על מבנה ההון

2. על מבנה ההון יחולו המגבלות הבאות :

א. הון רובד 2 לא יעלה על 100% מהון רובד 1, לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה.

ב. מכשירי הון הכשירים להיכלל בהון רובד 2 לא יעלו על 50% מהון רובד 1 לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה. מגבלה זו אינה כוללת את מכשירי ההון שנכללו קודם לתחילת הוראה זו בהון רובד 2 עליון, וזאת בגובה יתרת אותם מכשירים ליום 31.12.13 ובהתאם להוראות המעבר שנקבעו בהוראה מספר 299 (ההון הפיקוחי – הוראות מעבר).

הגדרות

3. להלן ההגדרות בהוראה :

"השקעה"

- החזקה ישירה, עקיפה¹ וסינטטית במכשירי הון. לדוגמה, על התאגידים הבנקאיים לסקור החזקות של ניירות ערך העוקבים אחר מדדים כדי לקבוע את החזקות הבסיס שלהם בהון.
- החזקה בתיק הבנקאי ובתיק למסחר. יש לכלול את פוזיציות היתר נטו על אותה חשיפת בסיס כאשר מועד הפירעון של פוזיציות היתר ופוזיציות החסר זהה או שהתקופה שנותרה לפירעון היא לפחות שנה אחת. קיזוז פוזיציות יתר עם פוזיציות חסר ייעשה רק באם שתי החשיפות רשומות בתיק למסחר או בתיק הבנקאי.
- פוזיציות חיתום המוחזקות מעל חמישה ימי עסקים. אין חובה לכלול פוזיציות חיתום המוחזקות עד חמישה ימי עסקים.
- ואולם, אם מכשיר ההון אינו עומד בקריטריונים של הון עצמי רובד 1, הון רובד 1 נוסף או הון רובד 2 של התאגיד הבנקאי בהתאם להוראה זו, יחשב ההון כמניות רגילות לעניין הגדרה זו.

¹ החזקות עקיפות הן חשיפות או חלק מחשיפות, שבמידה והחזקה ישירה מאבדת את ערכה, ייגרם הפסד משמעותי לתאגיד הבנקאי השווה להפסד בערך החזקות הישירות.

- בכפוף לשיקול דעת של המפקח, ובאישור מוקדם שלו, יוכלו תאגידים בנקאיים שלא לכלול השקעות זמניות מסוימות כאשר אלו נעשו במסגרת של פתרון או הענקת סיוע פיננסי לארגון מחדש של תאגיד בקשיים.

"תאגיד פיננסי" - אחד מאלה:

- תאגיד בנקאי וחברות בת שלו ותאגיד חוץ שהוא בנק;
- חברת ביטוח;
- חברת כרטיסי אשראי וסולק;
- חברה לניהול קרנות נאמנות או לניהול תיקים;
- חברה לניהול קופות גמל או קרנות פנסיה;
- חברה אחרת שעיקר עיסוקה בתחום שוק ההון.

הון עצמי רובד 1

4. הון עצמי רובד 1 מורכב מסך הרכיבים הבאים:
    - א. הון מניות רגילות שהונפק על ידי התאגיד הבנקאי העומד בקריטריונים המפורטים בנספח א';
    - ב. פרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1;
    - ג. עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן;
    - ד. רווח כולל אחר מצטבר ועודפים אחרים שניתן להם גילוי, הכוללים:
      - (1) רווחים או הפסדים שטרם מומשו מהתאמות של ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן;
      - (2) רווחים או הפסדים שטרם מומשו בגין גידורי תזרים מזומנים;
      - (3) התאמות מתרגום של יחידות אוטונומיות המוחזקות בחו"ל;
      - (4) קרן הון שנוצרה מהטבה בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות;
      - (5) תקבולים על חשבון מניות, ובלבד שקיימת התחייבות בלתי חוזרת לרוכשן ולהקצותן, וכן סכומים שהתקבלו תמורת אופציות לרכישת מניות, ובלבד שסכומים אלה אינם ניתנים להחזרה;
      - (6) קרנות אחרות שקיבלו את אישור המפקח.
  - ה. מניות רגילות שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי שאוחדו והמוחזקות על ידי צד ג' (זכויות מיעוט), כאשר מתקיימים לגביהן שני התנאים הבאים:
    - (1) המניות שבגינן נוצרו זכויות המיעוט, אם היו מונפקות על ידי התאגיד הבנקאי, היו עומדות בכל הקריטריונים לסיווג מניות רגילות, המפורטים בנספח א';
    - (2) חברת הבת שהנפיקה את המניות הינה תאגיד הכפוף לאותן דרישות יציבותיות מזעריות ולרמת פיקוח כתאגיד בנקאי.
- סכום זכויות המיעוט שיוכר בהון עצמי רובד 1 יחושב כמפורט בנספח ב'.

ו. התאמות פיקוחיות וניכויים מהון עצמי רובד 1 כמפורט בסעיף 5.

התאמות פיקוחיות וניכויים מהון עצמי רובד 1

5. להלן ההתאמות הפיקוחיות והניכויים הנדרשים :

א. מוניטין ויתר הנכסים הלא מוחשיים, לרבות מוניטין שנכלל בהשקעות משמעותיות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי ולרבות זכויות שירות למשכנתאות. זאת, בניכוי מיסים נדחים לשלם שישולקו אם הנכסים הלא מוחשיים יהפכו לפגומים או שיגרעו בהתאם להוראות הדיווח לציבור. אין להוסיף להון מוניטין שלילי ;

ב. מיסים נדחים לקבל שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי. מיסים נדחים לקבל ניתנים לקיזוז עם מיסים נדחים לשלם רק אם הם מתייחסים למיסים שהוטלו על ידי אותה רשות מס, והרשות הרלוונטית מתירה את הקיזוז. כאשר מיסים נדחים לקבל אלו מיוחסים להפרשי עיתוי (temporary differences) סכום הניכוי נקבע בהתאם לסעיף 13 "ניכויי סף". כל הנכסים האחרים מסוג זה, לדוגמה, אלו הקשורים להפסדי מס בלתי מנוצלים המועברים לשנים הבאות, או זיכויי מס בלתי מנוצלים, ינוכו במלואם בקיזוז מיסים נדחים לשלם כמפורט לעיל. מיסים נדחים לשלם שקיזוזם כנגד מיסים נדחים לקבל הותר, לא יכללו סכומים שקיזוזם כנגד הפחתת מוניטין, נכסים לא מוחשיים ונכסי קרן פנסיונית עם הטבות מוגדרות, ויחולקו באופן יחסי (pro-rata) בין מיסים נדחים לקבל הכפופים לטיפול בהתאם לניכויי הסף ומיסים נדחים לקבל שיש לנכותם במלואם ;

ג. קרן פנסיונית עם הטבות מוגדרות (defined benefits) הרשומה כנכס במאזן, בניכוי מיסים נדחים לשלם שישולקו אם הנכס יהפוך לפגום או ייגרע בהתאם להוראות הדיווח לציבור. נכסים בקרן שבה יש לתאגיד הבנקאי גישה חופשית ובלתי מוגבלת, באופן המבטיח את יכולתו למשוך את הכספים מהקרן במהירות וללא קושי, יוכלו, באישור המפקח, לקזז את הניכוי. התחייבויות של קרן פנסיונית עם הטבות מוגדרות יוכרו במלואן בחישוב הון עצמי רובד 1 ;

ד. סכום הרווח הכולל האחר המצטבר בגין גידורי תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן (כולל תזרימי מזומנים צפויים). כלומר, סכומים חיוביים ינוכו וסכומים שליליים יתווספו חזרה ;

ה. גידול בהון העצמי הנובע מעסקאות איגוח, כגון כזו הקשורה להכנסת מרווח עתידית צפויה שתביא לרווח ממכירה, בהתאם לסעיף 562 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 205, בנושא "מדידה והלימות הון - סיכון אשראי - איגוח" ;

ו. רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי. בנוסף, בהתייחס להתחייבויות בגין מכשירים נגזרים, יש לגרוע את כל התאמות השווי החשבונאיות (DVA) הנובעות

מסיכון האשראי העצמי של הבנק. אין לקזז בין התאמות שווי הנובעות מסיכון האשראי העצמי של הבנק, לבין התאמות הנובעות מסיכון האשראי של הצדדים הנגדיים שלו;

ז. פער שלילי (shortfall) בין הפרשות להפסדים צפויים לפי גישת הדירוגים הפנימיים בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204 בנושא "מדידה והלימות הון – גישת הדירוגים הפנימיים לסיכון אשראי"; הסכום ינוכה במלואו ולא יוקטן ע"י השפעות מס כלשהן העשויות להתרחש אם ההפרשות יעלו לרמת ההפסדים הצפויים.

ח. השקעה עצמית במניות רגילות (treasury stock), המוחזקת באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות של התאגיד הבנקאי לרכוש מניות של עצמו בכפוף להסכמים חוזיים); הניכוי ייעשה ללא קשר למיקום החשיפה בתיק הבנקאי או בתיק למסחר. כמו כן:

(1) ניתן לקזז פוזיציות יתר (long positions) ברוטו עם פוזיציות חסר בעלות אותה חשיפת בסיס, רק אם בפוזיציות החסר אין סיכון צד נגדי.

(2) על התאגיד הבנקאי לסקור אחזקות של ניירות ערך העוקבים אחר מדדים (index securities) על מנת לנכות חשיפות למניותיו. עם זאת, פוזיציות יתר ברוטו על מניות התאגיד הבנקאי הנובעות מהחזקת ניירות ערך העוקבים אחר מדדים ניתנות לקיזוז כנגד פוזיציות חסר במניות התאגיד הבנקאי הנובעות מפוזיציות חסר על אותו מדד בסיס. במקרים מעין אלו יתכן כי פוזיציות החסר יהיו כרוכות בסיכון צד נגדי (שיהיה כפוף לדרישת הון בגין סיכון אשראי לצד נגדי).

ט. החזקות צולבות הדדיות במניות רגילות של תאגידים פיננסיים;

י. השקעות בהון מניות של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי כמפורט בסעיף 6.

יא. סכומים לצורך כיסוי הלוואות לדיור שלאורך זמן אינן צוברות, כמפורט בנספח ח', לאחר השפעת המס המתייחס.

השקעות בהון של תאגידים פיננסיים

6. להלן הטיפול בהשקעות בהון של תאגידים פיננסיים:

א. כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי:

(1) השקעות שאינן במניות רגילות של תאגידים בנקאיים וחברות בת שלהם ינוכו במלואן מרובד ההון הרלבנטי כאמור בסעיפים 8 ו-11ג.

(2) השקעות במניות רגילות של תאגידים בנקאיים וחברות בת שלהם, ובמניות ובמכשירי הון של תאגידים פיננסיים אחרים (להלן – סך ההשקעות) יטופלו כדלקמן:

(א) כאשר סך ההשקעות אינו עולה על 10% מהון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי (לאחר הניכויים המפורטים בסעיף 5א. עד 5ט. ולפני הפחתה זו), כל השקעה תשוקלל בהתאם לסיכון של כל תאגיד.

(ב) כאשר סך ההשקעות עולה על 10% מהון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי או כאשר התאגיד הפיננסי הינו חברה קשורה של התאגיד הבנקאי, אזי הסכום שמעל 10% ינוכה מההון כדלקמן :

- הסכום שינוכה מהון עצמי רובד 1 יחושב כסך ההשקעות אשר עולה על 10% מהון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי מוכפל בסך ההשקעות בהון עצמי רובד 1 של התאגידים הפיננסיים ומחולק בסך ההשקעות.
- הסכום שינוכה מהון רובד 1 נוסף יחושב כסך ההשקעות אשר עולה על 10% מהון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי מוכפל בסך ההשקעות בהון רובד 1 נוסף של התאגידים הפיננסיים שאינם תאגידים בנקאיים או חברות בת שלהם ומחולק בסך ההשקעות .
- הסכום שינוכה מהון רובד 2 יחושב כסך ההשקעות אשר עולה על 10% מהון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי מוכפל בסך ההשקעות בהון רובד 2 של התאגידים הפיננסיים שאינם בנקאיים או חברות בת שלהם ומחולק בסך ההשקעות.

"חברה קשורה" לעניין סעיף זה מוגדרת כחברה השולטת או נשלטת על ידי התאגיד הבנקאי, או שהינה תחת שליטה משותפת יחד עם התאגיד הבנקאי. שליטה בחברה מוגדרת כ: (1) בעלות, שליטה או החזקה הכוללת זכות הצבעה של לפחות 20% בסוג של ני"ע בעלות זכות הצבעה בחברה; או (2) איחוד החברה לצורכי דיווח כספי.

ב. כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי :

- (1) השקעות שאינן מניות רגילות ינוכו במלואן מרובד ההון הרלבנטי.
- (2) השקעות במניות רגילות יטופלו כמפורט בסעיף 13 ("ניכויי סף").

הון רובד 1 נוסף

7. הון רובד 1 נוסף מורכב מסך הרכיבים הבאים :

א. מכשירים שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי (ואינם נכללים בהון עצמי רובד 1) העונים לדרישות הבאות :

- (1) עמידה בקריטריונים להכללה בהון רובד 1 נוסף המפורטים בנספח ג';
- (2) עמידה בדרישות לספיגת הפסדים בנקודת האי-קיימות המפורטות בנספח ה'.

- ב. פרמיה על מכשירים הכלולים בהון רובד 1 נוסף ;
- ג. מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על ידי משקיעי צד ג', כאשר המכשירים, באם היו מונפקים על ידי התאגיד הבנקאי, היו עומדים בכל הקריטריונים לסיווג כהון רובד 1 נוסף, המפורטים בנספחים ג' ו-ה' ואינם כלולים בהון עצמי רובד 1.
- סכום המכשירים שיוכר בהון רובד 1 נוסף, יחושב כמפורט בנספח ב'.
- ד. ניכויים מהון רובד 1 נוסף כמפורט בסעיף 8.

ניכויים מהון רובד 1 נוסף

8. להלן הניכויים מהון רובד 1 נוסף :
- א. השקעה עצמית במכשירי הון רובד 1 נוסף, המוחזקת באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מכשירים בכפוף להסכמים חוזיים), כמפורט בסעיף 5.ח. לעיל ;
- ב. החזקות צולבות הדדיות במכשירי הון רובד 1 נוסף של תאגידים פיננסיים ;
- ג. השקעות במכשירי הון רובד 1 נוסף של תאגידים בנקאיים וחברות בת שלהם ;
- ד. השקעות במכשירי הון רובד 1 נוסף של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי כמפורט בסעיף 6.
9. כאשר התאגיד הבנקאי נדרש לבצע ניכוי מהון רובד 1 נוסף ואין לו ברובד זה די הון לביצוע הניכוי, ההפרש ינוכה מהון עצמי רובד 1.

הון רובד 2

10. הון רובד 2 מורכב מסך הרכיבים הבאים :
- א. מכשירים שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי (ואינם נכללים בהון רובד 1) העונים לדרישות הבאות :
- (1) עמידה בקריטריונים להכללה בהון רובד 2 המפורטים בנספח ד' ;
- (2) עמידה בדרישות לספיגת הפסדים בנקודת האי-קיימות המפורטות בנספח ה'.
- (3) העברת הודעה לפיקוח על הבנקים, בסמוך לאחר הנפקת מכשיר ההון, בנוסח המצורף בנספח ז'.
- ב. פרמיה על מכשירים הכלולים בהון רובד 2 ;
- ג. מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג', כאשר המכשירים, באם היו מונפקים על ידי התאגיד הבנקאי, היו עומדים בכל הקריטריונים לסיווג כהון רובד 2, המפורטים בנספחים ד' ו-ה' ואינם כלולים בהון רובד 1 ;
- סכום המכשירים שיוכר בהון רובד 2, יחושב כמפורט בנספח ב'.

ד. הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס. סכום ההפרשות הכשירות להכללה בהון רובד 2 לא יעלה על המגבלות הבאות:

(1) 1.25% מסך נכסי הסיכון המשוקללים לסיכון אשראי המחושבים לפי הגישה הסטנדרטית;

(2) כאשר ההפרשות הכשירות עולות על ההפסדים הצפויים המחושבים לפי גישת הדירוגים הפנימיים, העודף יוכר עד לסכום המהווה 0.6% מסך נכסי הסיכון המשוקללים לסיכון אשראי.

ה. ניכויים מהון רובד 2 כמפורט בסעיף 11.

ניכויים מהון רובד 2

11. להלן הניכויים מהון רובד 2:

- א. השקעה עצמית במכשירי הון רובד 2, המוחזקת באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מכשירים בכפוף להסכמים חוזיים), כמפורט בסעיף 5.ח. לעיל;
- ב. החזקות צולבות הדדיות במכשירי הון רובד 2 של תאגידים פיננסיים;
- ג. השקעות במכשירי הון רובד 2 של תאגידים בנקאיים וחברות בת שלהם;
- ד. השקעות במכשירי הון רובד 2 של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי כמפורט בסעיף 6.

12. כאשר תאגיד בנקאי נדרש לבצע ניכוי מהון רובד 2 ואין לו די הון לביצוע הניכוי הנדרש, ההפרש ינוכה מהון רובד 1 נוסף.

ניכויי סף

13. להלן הטיפול בניכויי סף:

- א. שני הפריטים הבאים יהיו כפופים לניכוי כמפורט בסעיף זה:
  - (1) מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי (כאמור בסעיף 5.ב.);
  - (2) השקעות בשיעור העולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי תאגידים פיננסיים (כאמור בסעיף 6).
- ב. סכום כל אחד משני הפריטים לעיל העולה על 10% מהון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי לאחר כל הניכויים המנויים בסעיף 5, אך לפני החלת ניכויי הסף שבסעיף זה, ינוכה מהון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי.
- ג. בתקופה שבין 1 בינואר 2014 ל-1 בינואר 2018:
  - סכום שני הפריטים שלא נוכו לפי סעיף קטן ב. לעיל העולה על 15% מהון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי (לפני ניכוי פריטים אלו אך לאחר כל הניכויים האחרים), ינוכה מהון עצמי רובד 1.
- ד. החל מ-1 בינואר 2018:

- (1) סכום שני הפריטים שלא נוכו לפי סעיף קטן ב. לעיל העולה על 15% מהון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי (לאחר כל הניכויים), ינוכה מהון עצמי רובד 1.
- (2) לצורך קביעת סכום שני הפריטים המוכר להון עצמי רובד 1, יש להכפיל את סך ההון העצמי רובד 1 (לאחר כל הניכויים כולל ניכוי של שני הפריטים במלואם) ב-17.65% (היחס שבין 15% ל-85%).
- ה. סכום שני הפריטים לעיל שלא נוכה מהון עצמי רובד 1 ישוקלל בשיעור של 250%. בנספח ו' מצורפת דוגמה לחישוב המגבלה.

פריטים המשוקללים ב-1250%

14. הפריטים הבאים יקבלו משקל סיכון של 1250% :
- א. חשיפות איגוח מסוימות, בהתאם לסעיף 562 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 205, בנושא "מדידה והלימות הון - סיכון אשראי - איגוח" ;
- ב. חשיפות מנייתיות מסוימות תחת גישת PD/LGD ;
- ג. אי תשלום/מסירה על עסקאות שאינן מסירה-כנגד-תשלום (non-DvP) ועסקאות שאינן תשלום-כנגד-תשלום (non-PvP) ;
- ד. השקעות עודפות של מעל 5% מהון עצמי רובד 1 של תאגיד בנקאי בתאגיד ריאלי בודד שאינו תאגיד פיננסי ;
- ה. השקעות עודפות של מעל 20% מכל סוג של אמצעי שליטה בתאגידים ריאליים שאינם תאגידים פיננסיים.

נספח א'

קריטריונים לסיווג מניות רגילות

בכדי שמניות רגילות יסווגו כהון עצמי רובד 1, עליהן לעמוד בקריטריונים הבאים:

1. הזכויות לפיהן הן הנדחות ביותר בעת פירוק התאגיד הבנקאי.
2. בעלי זכות לנכסים שיוריים באופן יחסי לחלקם בהון שהונפק, לאחר שבעלי הזכות הבכירים יותר קיבלו את כספם בפירוק (כלומר, קיימת להם זכות בלתי מוגבלת ומשתנה, לא קבועה או מוגבלת בתקרה).
3. סכום הקרן הינו צמית ומשולם רק בעת פירוק (מבלי להתייחס לרכש חוזר לפי שיקול דעת או לאמצעים אחרים שהשפעתם היא הפחתת הון לפי שיקול דעת המותר לפי חקיקה רלוונטית).
4. בעת ההנפקה, התאגיד הבנקאי לא יצור ציפייה שהמכשיר ירכש חזרה, ייפדה או יבוטל, וכן לא יהיו תנאים סטטוטוריים או חוזיים המספקים מאפיין כלשהו היוצר ציפייה שכזו.
5. חלוקה תבוצע רק מפריטים ראויים לחלוקה (כולל עודפים). סכום החלוקה אינו קשור בכל צורה שהיא לסכום ששולם בעת ההנפקה ואינו כפוף לתקרה חוזית (מלבד במצבים בהם התאגיד הבנקאי אינו יכול לבצע חלוקה העולה על הפריטים הראויים לחלוקה).
6. לא יתקיימו נסיבות בהן תחול חובת חלוקה. לפיכך, אי חלוקה אינה אירוע המהווה כשל.
7. חלוקה תבוצע רק אחרי שמולאו כל ההתחייבויות החוזיות והמשפטיות ובוצעו התשלומים בגין מכשירי הון בכירים יותר. פירוש הדבר הוא שאין חלוקה מועדפת, כולל בהתייחס לרכיבים אחרים המסווגים כהון מונפק בעל האיות הגבוהה ביותר.
8. ההון המונפק הוא זה הסופג ראשון ובאופן יחסי את ההפסדים הגבוהים ביותר בעת היווצרותם. בהון בעל האיות הגבוהה ביותר, כל מכשיר סופג הפסדים על בסיס שוטף ברמת בכירות שווה (pari passu) לכל האחרים.
9. הסכום ששולם מוכר כהון מניות (לא כהתחייבות) לצורך קביעת חדלות פירעון מאזנית.
10. הסכום ששולם מסווג כהון מניות בהתאם לתקנים החשבונאיים הרלוונטיים.
11. הונפק ישירות ונפרע במלואו ואין באפשרות התאגיד הבנקאי, במישרין או בעקיפין, לממן את רכישת המכשיר.
12. הסכום ששולם אינו מובטח בביטחונות או מכוסה בערבות המנפיק או ישות קשורה² או כפוף להסדרים אחרים המשפרים משפטית או כלכלית את בכירות הזכויות.
13. ההנפקה בוצעה בכפוף לאישור הבעלים של התאגיד הבנקאי המנפיק, שניתן ישירות על ידם או, אם החוק מאפשר זאת, על ידי הדירקטוריון או אדם אחר שהוסמך לכך על ידי הבעלים.
14. ניתן לו גילוי ברור ונפרד במאזן התאגיד הבנקאי.

² ישות קשורה יכולה לכלול חברת אם, חברה אחות, חברה בת או כל חברה קשורה. חברת החזקות הינה חברה קשורה
ללא קשר אם היא מהווה חלק מהקבוצה הבנקאית המאוחדת.

נספח ב'

זכויות מיעוט והון אחר המונפק בחברות בת שאוחזו המוחזק על ידי צד ג'

1. סכום זכויות המיעוט העומד בדרישות המפורטות בהוראה שייכלל בהון הפיקוחי הוא :
  - א. סך ההון המיוחס לצד ג', בניכוי
  - ב. הסכום שמעל הדרישות הפיקוחיות המזעריות המפורטות בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201 (להלן – "עודף הון"), המחושב בהתאם לסעיפים 2-4 להלן.

הון עצמי רובד 1

2. סכום זכויות המיעוט שיוכרו בהון עצמי רובד 1, יחושב כלהלן :
  - א. עודף הון עצמי רובד 1 של חברת הבת מחושב כהון עצמי רובד 1 של חברת הבת בניכוי הנמוך מבין :
    - (1) הדרישות המזעריות להון עצמי רובד 1 של חברת הבת.
    - (2) החלק של הדרישה המזערית של הון עצמי רובד 1 על בסיס מאוחד המיוחס לחברת הבת.
  - ב. עודף ההון העצמי רובד 1 המיוחס לבעלי מניות המיעוט מחושב על ידי הכפלת עודף הון עצמי רובד 1 בחלקם של בעלי מניות המיעוט בהון עצמי רובד 1.

הון רובד 1

3. סכום המכשירים שיוכרו בהון רובד 1 נוסף, יחושב כלהלן :
  - א. עודף הון רובד 1 של חברת הבת מחושב כהון רובד 1 של חברת הבת בניכוי הנמוך מבין :
    - (1) הדרישות המזעריות להון רובד 1 של חברת הבת.
    - (2) החלק של הדרישה המזערית להון רובד 1 על בסיס מאוחד המיוחס לחברת הבת.
  - ב. עודף הון רובד 1 המיוחס למשקיעי צד ג' מחושב על ידי הכפלת עודף הון רובד 1 בחלקו של הון רובד 1 המוחזק על ידי משקיעי צד ג' מהון רובד 1 של התאגיד הבנקאי.

הון רובד 2

4. סכום המכשירים שיוכרו בהון רובד 2, יחושב כלהלן :
  - א. עודף סך ההון של חברת הבת מחושב כסך ההון של חברת הבת בניכוי הנמוך מבין :
    - (1) דרישת ההון המזערית לסך ההון של חברת הבת.
    - (2) החלק של הדרישה המזערית לסך ההון על בסיס מאוחד המיוחס לחברה הבת.
  - ב. עודף סך ההון המיוחס למשקיעי צד ג' מחושב על ידי הכפלת עודף סך ההון בחלקו של סך ההון המוחזק על ידי משקיעי צד ג' מסך ההון של התאגיד הבנקאי.

נספח ג'

קריטריונים להכללת מכשירים בהון רובד 1 נוסף

בכדי שמכשירי הון יהיו כשירים כהון רובד 1 נוסף, עליהם לעמוד בקריטריונים הבאים:

1. הונפקו ונפרעו במלואם.
2. הזכויות לפיהן נדחות ביחס למפקידים, נושים ומכשירי הון רובד 2 של התאגיד הבנקאי.
3. אינם מובטחים בביטחונות או מכוסים בערבות המנפיק או ישות קשורה או כפופים להסדרים אחרים המשפרים משפטית או כלכלית את בכירות הזכויות לעומת נושי התאגיד הבנקאי.
4. צמית, כלומר ללא תאריך פירעון וללא הגדלות ריבית (step-ups) או תמריצים אחרים לפדיון.
5. ניתנים לפדיון מוקדם לפי דרישת המנפיק רק לאחר 5 שנים:
  - א. על מנת לממש אופציה לפדיון מוקדם על התאגיד הבנקאי לקבל אישור מוקדם של המפקח;
  - ב. התאגיד הבנקאי לא יצור כל ציפייה לכך שאופציית הפדיון המוקדם תמומש;
  - ג. התאגיד הבנקאי לא יממש אופציה לפדיון מוקדם אלא אם כן התקיים אחד מאלה:
    - (1) המכשיר יוחלף בהון בעל איכות זהה או גבוהה יותר וההחלפה תיעשה בתנאים שביכולת התאגיד הבנקאי לעמוד בהם בכל הקשור לקיבולת ההכנסות שלו³;
    - (2) התאגיד הבנקאי מוכיח שיחס ההון שלו הוא הרבה מעבר לדרישות ההון המזעריות כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201 – "מבוא, תחולה וחישוב דרישות" אחרי מימוש הפדיון המוקדם.
6. תשלום קרן (על ידי רכישה חוזרת של המכשיר או פדיון) ייעשה רק באישור מוקדם של הפיקוח, והתאגיד הבנקאי לא יניח או ייצור ציפיות שוק שאישור הפיקוח יינתן.
7. שיקול דעת בתשלומי ריבית/דיבידנד:
  - א. לתאגיד הבנקאי יהיה שיקול דעת מלא בכל עת לבטל חלוקה/תשלום.
  - ב. ביטול תשלומים לפי שיקול דעת לא יהווה אירוע של כשל.
  - ג. לתאגיד הבנקאי תהיה גישה מלאה לתשלומים שבוטלו לצורך עמידה בהתחייבויות שהגיע זמן פירעונן.
  - ד. ביטול חלוקה/תשלומים לא יטיל מגבלות על התאגיד הבנקאי למעט לעניין חלוקה לבעלי מניות רגילות.

³ הנפקות תחליפיות יכולות להתבצע במקביל אך לא לאחר שהמכשיר נפדה.

⁴ תוצאה של "שיקול דעת מלא בכל עת לביטול חלוקה/תשלום היא שלא יותרו "dividend pushers". מכשיר בעל מאפיין זה מחייב את התאגיד הבנקאי המנפיק לבצע חלוקה/דיבידנד בגין המכשיר אם נעשה תשלום בגין מכשיר הון או מניה אחרים (בדרך כלל יותר נחותים). התחייבות כזו אינה עקבית עם הדרישה ל"שיקול דעת מלא בכל עת". בנוסף, המונח "לבטל חלוקה/תשלום" פירושו ביטול מוחלט של תשלומים אלו. לא יאושרו מאפיינים הדורשים מהתאגיד הבנקאי לבצע תשלום/חלוקה במניות.

8. תשלומי ריבית/דיבידנד יבוצעו רק מפריטים ראויים לחלוקה.
9. למכשיר לא יהיה מאפיין דיבידנד הרגיש לאשראי, כלומר דיבידנד/ריבית הנקבעים מחדש מעת לעת תוך התבססות באופן מלא או חלקי על מצב האשראי של התאגיד הבנקאי.
10. המכשיר לא יגרום להתחייבויות לעלות על הנכסים, אם מבחן מאזני מעין זה מהווה חלק מחוקי חדלות פירעון במדינה.
11. למכשיר המסווג כהתחייבות לצרכים חשבונאיים חייב להיות מנגנון לספיגת הפסדי קרן, כאשר יחס הון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי יורד מ-7%, על ידי:
  - א. המרה למניות רגילות, או
  - ב. הפחתה.על ההפחתה יחולו ההשפעות הבאות:
  - (1) הפחתת הזכויות של המכשיר בעת פירוק;
  - (2) הפחתת הסכום שישולם בעת מימוש פדיון מוקדם; ו-
  - (3) הפחתה חלקית או מלאה של תשלומי ריבית/דיבידנד בגין המכשיר.
12. התאגיד הבנקאי או ישות קשורה שהתאגיד הבנקאי שולט בה או שיש לו בה השפעה מהותית לא יוכלו לרכוש את המכשיר, למעט במקרים של רכישה חוזרת לפי קריטריון 6 לעיל. כמו כן, התאגיד הבנקאי לא יממן את רכישת המכשיר במישרין או בעקיפין.
13. למכשיר לא יהיו מאפיינים שיפגעו בגיוס הון חדש, כגון: דרישות המחייבות את המנפיק לפצות משקיעים אם מכשיר חדש יונפק במחיר נמוך יותר במשך תקופת זמן ספציפית.
14. המכשיר לא הונפק באמצעות ישות למטרה מיוחדת (SPV).
15. המכשיר אושר על ידי המפקח.

נספח ד'

קריטריונים להכללת מכשירים בהון רובד 2

כדי שמכשירי הון יהיו כשירים כהון רובד 2, עליהם לעמוד בקריטריונים הבאים :

1. הונפקו ונפרעו במלואם.
2. הזכויות לפיהם נדחות ביחס למפקידים ולנושים של התאגיד הבנקאי.
3. אינם מובטחים בביטחונות או מכוסים בערבות המנפיק או ישות קשורה או כפופים להסדרים אחרים המשפרים משפטית או כלכלית את בכירות הזכויות לעומת מפקידים ונושים אחרים של התאגיד הבנקאי.
4. פדיון :
  - א. תקופה מקורית לפדיון של לפחות 5 שנים.
  - ב. הכללה בהון הפיקוחי בחמש השנים האחרונות לפני הפדיון כפופה להפחתה בשיעור שווה.
  - ג. לא יהיו הגדלות ריבית או תמריצים אחרים לפדיון.
5. ניתנים לפדיון מוקדם לפי דרישת המנפיק רק לאחר 5 שנים :
  - א. נדרש אישור מוקדם של המפקח לצורך מימוש אופציה לפדיון מוקדם ;
  - ב. תאגיד בנקאי לא יצור ציפייה שאופציית הפדיון המוקדם תמומש;⁵
  - ג. תאגיד בנקאי לא יממש אופציה לפדיון מוקדם, אלא אם כן התקיים אחד מאלה :
  - (1) המכשיר יוחלף בהון בעל איכות זהה או גבוהה יותר וההחלפה תיעשה בתנאים שביכולת התאגיד הבנקאי לעמוד בהם בכל הקשור לקיבולת ההכנסות שלו⁶ ;
  - (2) התאגיד הבנקאי מוכיח שיחס ההון שלו הוא הרבה מעבר לדרישות ההון המזעריות כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201 בנושא "מבוא, תחולה וחשוב דרישות" אחרי מימוש הפדיון המוקדם.
6. למשקיע לא תהיה יכולת להאיץ תשלומים עתידיים מתוכננים (קרן או ריבית), אלא במקרים של פירוק.
7. למכשיר לא יהיה מאפיין דיבידנד הרגיש לאשראי, כלומר דיבידנד/ריבית הנקבעים מחדש מעת לעת תוך התבססות באופן מלא או חלקי על מצב האשראי של התאגיד הבנקאי.

⁵ אופציה לפדיון מוקדם של מכשיר אחרי 5 שנים אך לפני תחילת תקופת הפחת לא יתחשב כתמריץ לפדיון כל עוד התאגיד הבנקאי אינו פועל ליצירת ציפיות שאופציית הפדיון המוקדם תמומש בנקודה זו.

⁶ הנפקות תחליפיות יכולות להתבצע במקביל אך לא לאחר שהמכשיר נפדה.

8. התאגיד הבנקאי או ישות קשורה שהתאגיד הבנקאי שולט בה או שיש לו בה השפעה מהותית, לא יוכלו לרכוש את המכשיר. כמו כן, התאגיד הבנקאי לא יממן את רכישת המכשיר במישרין או בעקיפין.
9. למכשיר חייב להיות מנגנון לספיגת הפסדי קרן על ידי המרה למניות רגילות או הפחתת המכשיר, כאשר יחס הון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי יורד מ-5%.
10. המכשיר לא הונפק באמצעות ישות למטרה מיוחדת (SPV).
11. בטל.

נספח ה'

דרישות לספיגת הפסדים בנקודת האי-קיימות (Non viability)

בנוסף לעמידה בקריטריונים שנקבעו בנספחים ג' ו-ד', על מכשירי הון רובד 1 נוסף והון רובד 2 הנכללים בהון הפיקוחי לעמוד בדרישות הבאות לספיגת הפסדים בנקודת האי-קיימות:

1. תנאי מכשירי הון רובד 1 ורובד 2 שאינם מניות יכללו סעיף הקובע שבהתרחש האירוע המכונן (trigger event) (כהגדרתו בסעיף 4 להלן), יומר המכשיר באופן מיידי למניות רגילות של התאגיד הבנקאי או יימחק (written off).
2. כל פיצוי המשולם למחזיקי המכשיר כתוצאה ממחיקה חייב להיות משולם מיידי בצורת מניות רגילות.
3. התאגיד הבנקאי ישמור בכל עת את האישורים הקודמים הדרושים להנפקה מיידי של מספר המניות הרלבנטי שפורט בתנאי המכשיר בנקודת האי-קיימות.
4. האירוע המכונן בתאגיד בנקאי הוא המוקדם מבין השניים הבאים:
  - א. הודעת המפקח לתאגיד הבנקאי שהמרת מכשיר ההון או מחיקתו הינם הכרחיים, מכיוון שבלעדיהם, לדעת הפיקוח, יגיע התאגיד הבנקאי לנקודת האי-קיימות;
  - ב. החלטה לבצע הזרמת הון מהמגזר הציבורי, או תמיכה שוות ערך, שבלעדיה יגיע התאגיד הבנקאי לנקודת האי-קיימות, כפי שקבע הפיקוח.
5. הנפקה של מניות חדשות כלשהן כתוצאה מהאירוע המכונן חייבת להתרחש לפני הזרמת הון מהמגזר הציבורי כך שההון שהתקבל מהמגזר הציבורי לא ידולל.
6. האירוע המכונן במכשירי הון שהונפקו על ידי חברה בת בחו"ל ואשר נכללים בהון של חברת האם על בסיס מאוחד, הוא המוקדם מבין השניים הבאים:
  - א. הודעת המפקח במדינה האם שהמרת מכשיר ההון או מחיקתו הינם הכרחיים, מכיוון שבלעדיהם, לדעת המפקח במדינה האם, תגיע חברת הבת לנקודת האי-קיימות;
  - ב. החלטה לבצע הזרמת הון מהמגזר הציבורי, או תמיכה שוות ערך, במדינת האם, שבלעדיה תגיע חברת הבת לנקודת האי-קיימות, כפי שקבע המפקח במדינה האם.
7. מניות רגילות ששולמו כפיצוי למחזיקי המכשיר חייבים להיות מניות רגילות של הבנק המנפיק או של חברת האם של הקבוצה המאוחדת.

נספח ו'

מגבלת 15% מהון עצמי על שני הפריטים המפורטים בסעיף 13

1. נספח זה נועד להבהיר את חישוב מגבלת 15% על שני הפריטים המפורטים בסעיף 13.
2. ההכרה בפריטים אלו תוגבל ל-15% מהון עצמי רובד 1, לאחר החלת כל הניכויים. כדי לקבוע את הסכום המקסימלי של פריטים אלו שניתן להכיר בו*, על תאגידים בנקאיים להכפיל את סכום ההון העצמי רובד 1** (לאחר כל הניכויים, כולל, לאחר הניכוי, של שני הפריטים במלואם) ב-17.65%. מספר זה נובע מחלקו של 15% ב-85% ($85\%/15\% = 17.65\%$).
3. לדוגמה, נניח שלתאגיד בנקאי יש הון עצמי בסך €85 (מחושב לאחר כל הניכויים, כולל, לאחר הניכוי, של שני הפריטים במלואם).
4. הסכום המקסימלי של שני הפריטים שיוכר על ידי התאגיד הבנקאי בחישוב ההון העצמי רובד 1 הוא $€15 = €85 \times 17.65\%$. כל סכום עודף מעל €15 ינוכה מהון עצמי רובד 1. אם לתאגיד הבנקאי יש פריטים אלו (למעט סכומים שנוכו לאחר החלת המגבלות בודדות של 10%) שסכומם המצרפי מגיע למגבלת 15%, ההון העצמי רובד 1 לאחר הכללת פריטים אלו, יהיה $€100 = €85 + €15$. שיעור שני הפריטים מסך הון עצמי רובד 1 יהיה 15%.

* יתכן שהסכום שיוכר בפועל יהיה נמוך מסכום מקסימלי זה, או בשל היות סך שני הפריטים מתחת למגבלת 15% שנקבעה בנספח זה, או בשל החלת מגבלת 10% לכל פריט.

** בשלב זה זהו סכום "היפותטי" של הון עצמי רובד 1 בכך שהוא משמש רק לצורכי קביעת הניכוי של שני הפריטים.

נספח ז'

נוסח הודעה על הנפקת מכשיר הון המוכר כהון רובד 2

_____תאריך

הפיקוח על הבנקים

בנק ישראל

ירושלים

הרינו להודיעכם כי בתאריך _____, (שם הבנק) הנפיק מכשיר הון בסך _____ ש"ח, הנושא ריבית בשיעור של _____%, ועומד לפירעון בתאריך _____.

הנפקה זו עומדת בדרישות הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 202 (מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי), וממלאת אחר כל הקריטריונים שנקבעו בנספחים ד' ו-ה' להוראה זו.

מצורף העתק חתום של שטר ההון, וכן פירוט של מאפייני המכשיר והערכה עצמית על עמידה בקריטריוני הכשירות.

הרינו מאשרים את האמור לעיל:

_____

יועץ משפטי

מנכ"ל/חשבונאי ראשי

מאפיינים עיקריים של מכשיר הון רובד 2 שהונפק

עבור כל אחד מהפריטים הבאים, על התאגיד הבנקאי לרשום את המידע הרלוונטי שיתבסס על הסעיפים שנכללו בהסכם הנפקת מכשירי ההון או בכל מסמך רלבנטי אחר.

מאפיינים	מידע רלבנטי
כללי	
1. שם המנפיק	
2. סוג ההנפקה (פרטית/ציבורית)	
3. צמוד/לא צמוד	
4. מטבע ההנפקה	
5. סכום מינימום ליחידה	
קופון	
6. ריבית קבועה/משתנה	
7. הריבית נקבעת מחדש לאחר תקופה	
8. מנגנון לקביעה מחדש של הריבית	
מנגנון המרה/מחיקה	
9. האם קיים מנגנון המרה או מחיקה	
10. במקרה של מנגנון המרה – מהו שיעור ההמרה	
11. במקרה של מחיקה – האם קיימת אפשרות להשבה	
12. באם קיימת אפשרות השבה – תיאור המנגנון	

הערכה עצמית על עמידה בקריטריוני הכשירות של מכשיר הון רובד 2 שהונפק

תאגיד בנקאי נדרש לסקור ולהעריך כל הסכם להנפקת מכשיר הון אל מול הדרישות להכללת מכשירים בהון הפיקוחי המפורטות בנספחים ד' ו-ה' להוראה זו. על התאגיד הבנקאי להשלים את כל המידע הרלוונטי בטבלה המצורפת.

קריטריונים להכללת מכשירים בהון רובד 2 –נספח ד'		
מספר הקריטריון	הפנייה לסעיף הרלבנטי בהסכם ההנפקה	הערות
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
קריטריונים לספיגת הפסדים בנקודת האי-קיימות - נספח ה'		
מספר הקריטריון	הפנייה לסעיף הרלבנטי בהסכם ההנפקה	הערות
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		

נספח ח' – ניכוי מהון עצמי רובד 1 של הלוואות לדיור לא צוברות

1. תאגיד בנקאי ינכה מהון עצמי רובד 1 את הסכום הנדרש לצורך כיסוי הלוואות לדיור שלאורך זמן לא צוברות הכנסות ריבית.

תאגיד בנקאי יקבע את סכום הניכוי הנדרש בגין כל הלוואה כאמור לפי יתרת החוב הרשומה של ההלוואה לדיור, כשהיא מוכפלת בגורמי ההכפלה המפורטים בסעיף 2 להלן. יש לנכות מהסכום שנקבע כאמור הפרשות להפסדי אשראי בגין ההלוואה.

לעניין זה –

"הלוואה לדיור" - כמשמעותה בסעיף 231 (תבליט שני) בהגדרת "הלוואות במשכון דירת מגורים" בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204, בנושא "גישת הדירוגים הפנימיים לסיכון אשראי".

2. גורמי הכפלה לצורך קביעת סכום הניכוי הנדרש :

זמן שחלף מהמועד שבו ההלוואה סווגה לראשונה כהלוואה לא צוברת	גורם הכפלה
החל מהיום הראשון ועד היום האחרון של השנה הרביעית	0.25
החל מהיום הראשון ועד היום האחרון של השנה החמישית	0.35
החל מהיום הראשון ועד היום האחרון של השנה השישית	0.55
החל מהיום הראשון ועד היום האחרון של השנה השביעית	0.7
החל מהיום הראשון ועד היום האחרון של השנה השמינית	0.8
החל מהיום הראשון ועד היום האחרון של השנה התשיעית	0.85
החל מהיום הראשון של השנה העשירית	1

עדכונים

תאריך	פרטים	גרסה	חוזר 06 מס'
20/6/10	חוזר מקורי	1	2268
4/7/11	עדכון	2	2307
30/5/13	עדכון	3	2386
26/2/18	עדכון	4	2555
02/02/21	עדכון	5	2650

הגישה הסטנדרטית - סיכון אשראי

תוכן העניינים

<u>עמוד</u>	<u>נושא</u>
203-2	מבוא
203-3	חובות בודדים
203-14	דירוג אשראי חיצוני
203-20	הגישה הסטנדרטית - הפחתת סיכון אשראי
	נספחים:
203-42	א' יישום תהליך המיפוי
203-47	ב' טיפול בדרישות הון לעסקאות שכשלו ועסקאות שאינן DvP (מסירה כנגד תשלום)
203-50	ג' טיפול בסיכון אשראי של צד נגדי ובקיצוז בין מוצרים שונים
203-79	ד' דוגמאות לחישוב ההשפעה של הפחתת סיכון אשראי לפי נוסחת המפקח
203-84	ה' סקירת השיטות לטיפול בהון במקרים של עסקאות המובטחות על ידי ביטחון פיננסי לפי הגישה הסטנדרטית

מבוא

50. הפיקוח על הבנקים מתיר לתאגידים בנקאיים את הבחירה בין שתי שיטות מקיפות לחישוב ההון הנדרש להם בגין סיכון אשראי. חלופה אחת, הגישה הסטנדרטית, תהיה למדוד סיכון אשראי באופן סטנדרטי, הנתמך על ידי דירוגי אשראי (credit assessments) חיצוניים¹⁴.
51. השיטה החלופית, הגישה המבוססת על דירוגים פנימיים (Internal Rating-Based Approach) הכפופה לאישור מפורש של המפקח, תתיר לתאגידים בנקאיים להשתמש במערכות הדירוג הפנימיות שלהם לסיכון אשראי. גישה זו מוסדרת בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204.
52. בהוראה מפורטים תיקונים להמלצות ועדת באזל מ-1988 לשקלול סיכונים חשיפות בתיק הבנקאי. חשיפות, שלגביהן אין התייחסות מפורשת בהוראה, יטופלו כפי שטופלו עד כה; חשיפות הנוגעות לאיגוח נדונות בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 205. בנוסף, שווה ערך אשראי של עסקאות מימון ני"ע - (SFT¹⁵ - Securities Financing Transactions) ונגזרי OTC (נגזרים מעבר לדלפק), החושפים תאגיד בנקאי לסיכון אשראי של צד נגדי¹⁶, יחושב לפי הכללים שנקבעו בנספח ג'¹⁷. בקביעת משקלי הסיכון בגישה הסטנדרטית, תאגידים בנקאיים יכולים לעשות שימוש בדירוגי אשראי של חברות דירוג אשראי חיצוניות, שכשירותן לצורך מטרות הון הוכרה על ידי המפקח בהתאמה לקריטריונים המוגדרים בסעיפים 90 ו-91. שקלול הסיכון בחשיפות יהיה נטו, לאחר ניכוי ההפרשות הספציפיות¹⁸.

¹⁴ סימוני הדירוגים עקביים לשיטה שבה עושה שימוש חברה אחת, Standard & Poor's. השימוש בדירוגי אשראי של Standard & Poor's הוא לצורך דוגמה בלבד. ניתן לעשות שימוש באותה מידה בדירוגים חיצוניים של חברות דירוג אחרות.

¹⁵ SFT הן עסקאות כגון: הסכמי רכש חוזר, הסכמי מכר חוזר, עסקאות שאילה והשאלת ניירות ערך, ועסקאות הלוואות מרווח (margin), שבהן ערך העסקאות תלוי בהערכות השוק והעסקאות כפופות לעתים להסכמי מרווח (margin).

¹⁶ סיכון האשראי של הצד הנגדי מוגדר כסיכון שהצד הנגדי לעסקה ייקלע לכשל (default) לפני הסילוק הסופי של תזרימי המזומנים של העסקה. הפסד כלכלי ייגרם אם לעסקה או לתיק של עסקאות עם הצד הנגדי יש ערך כלכלי חיובי בעת כשל. שלא כבחיפית חברה לסיכון אשראי באמצעות הלוואה, שבה החשיפה לסיכון אשראי היא חד צדדית ורק התאגיד הבנקאי המלווה חשוף לסיכון בשל הפסד, סיכון האשראי של הצד הנגדי יוצר סיכון הפסד דו-צדדי: ערך השוק של העסקה יכול להיות חיובי או שלילי לכל צד נגדי לעסקה. ערך השוק אינו וודאי ועלול להשתנות לאורך זמן עם תזוזת גורמי השוק הבסיסיים.

¹⁷ נספח ג' מתבסס על הטיפול בסיכון אשראי של הצד הנגדי שנקבע בחלק 1 של מסמך שפרסמה ועדת באזל - "יישום באזל II לפעילויות מסחר והטיפול בהשפעות כשל כפול" (יולי 2005) (The Application of Basel II to Trading Activities and the Treatment of Double Default Effects).

¹⁸ בטל.

א. חובות בודדים (Individual claims)

1. חובות של ריבונות (sovereigns)

53. שקלול הסיכון של חובות של ריבונות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית יהיה כמפורט להלן:

דירוג אשראי	AAA עד AA-	A+ עד A-	BBB+ עד BBB-	BB+ עד B-	מתחת B-	ללא דירוג
משקל הסיכון	0%	20%	50%	100%	150%	100%

54. ניתן להחיל משקל סיכון 0% לחשיפות של תאגידים בנקאיים לממשלת ישראל ולבנק ישראל, הנקובות בש"ח ושמומנו¹⁹ בש"ח²⁰.

לעניין זה, ייחשבו סוגי החשיפות הבאות כחשיפות הנקובות במטבע ישראלי, וניתן להחיל משקל סיכון 0% על חשיפות אלו:

* חשיפות הצמודות למט"ח;

* חשיפות הנקובות במט"ח, שלמדינה קיימת אפשרות לסלק אותן בש"ח אם היא מתקשה בגיוס מט"ח, ובלבד ששער ההמרה לש"ח יהיה שער שוטף (שמאפשר לתאגיד הבנקאי להמיר את הסכום השקלי שקיבל למט"ח בסכום שהמדינה צריכה הייתה לפרוע).

כאשר רשות פיקוח במדינה אחרת קבעה משקל סיכון נמוך יותר מהמפורט בטבלה לעיל, לחשיפות של הריבונות באותה המדינה, ניתן להחיל אותו משקל סיכון לשקלול החשיפות במטבע המקומי, לריבונות זו (או לבנק המרכזי או לרשות המוניטרית הארצית) שמומנו במטבע זה, ובלבד שהמדינה חברה ב-OECD ומדורגת בדירוג A- או דירוג עדיף מזה.

55. לצורך קביעת משקלי הסיכון של חובות של ריבונות אשר אינן מדורגות על ידי חברת דירוג אשראי חיצונית כשירה, ניתן לעשות שימוש בדירוג סיכון המדינה שנקבע על ידי סוכנויות אשראי ליצוא (Export Credit Agencies - ECA). כדי להיות ECA כשירה חייבת סוכנות האשראי לפרסם את סולם הדירוגים שלה ולהתחייב לשיטה המוסכמת על ידי ה-OECD. במקרה האמור התאגיד הבנקאי ישתמש בדירוג סיכונים מקובל על סוכנויות אשראי ליצוא המשתתפות ב"הסדר תמיכה רשמית לאשראי יצוא" (Arrangement on Officially Supported Export Credit²¹). השיטה המוסכמת של ה-OECD קבעה שמונה קטגוריות של דירוג סיכון הקשורות לפרמיית ביטוח ייצוא מזערית. דירוגי סיכון אלה של סוכנויות האשראי ליצוא (ECA), יהיו תואמים לקטגוריות של סיכון אשראי המפורט להלן.

דירוגי סיכון של ECA	0-1	2	3	4-6	7
משקל הסיכון	0%	20%	50%	100%	150%

¹⁹ כלומר: שכנגד חובות אלה של הריבונות יש לתאגידים הבנקאיים התחייבויות מתאימות הנקובות במטבע המקומי.
²⁰ משקלי סיכון נמוכים אלו ניתן ליישם בהרחבה גם לשקלול הסיכון של בטחונות וערבויות. ראה סעיפים ד.3. ו-ד.5. להלן.
²¹ הדירוג המוסכם המיוחס לגבי כל מדינה זמין באתר של ה-OECD (<http://www.oecd.org>).

56. חובות של הבנק הבינלאומי לסילוקין (BIS), קרן המטבע הבינלאומית, הבנק האירופי המרכזי, מנגנון היציבות הפיננסית האירופית (ESM), הקרן האירופית לייצוב פיננסי (EFSF) והקהילה האירופאית יכולים לקבל משקל סיכון 0%.

2. חובות של ישויות סקטור ציבורי - PSE (Public Sector Entities) שאינן ממשלה מרכזית

57. "ישויות סקטור ציבורי" יכללו את הגופים הבאים:

- (א) ממשלות אזוריות ורשויות מקומיות;
- (ב) ישויות בבעלות ממשלתית מלאה, שאינן מתחרות בסקטור הפרטי;
- (ג) ישויות סקטור ציבורי על פי קביעת רשות הפיקוח המקומית במדינות OECD, המדורגות בדירוג A או בדירוג עדיף מזה;
- (ד) "אשרא" - החברה הישראלית לביטוח יצוא בע"מ.
- (ה) ישויות נוספות כפי שיקבע המפקח על הבנקים.

חובות של ישויות סקטור ציבורי (PSEs) מקומיות יקבלו משקל סיכון, בהתאם לחובות של בנקים, כאמור בסעיפים 60 עד 64²², מבלי להחיל את הטיפול המועדף בחובות לזמן קצר. עם זאת, חובות של ישויות סקטור ציבורי מקומיות, אשר חוב כלשהו שלהן לתאגיד הבנקאי מסווג על ידי התאגיד הבנקאי כ"סיכון אשראי מסחרי בעייתי" כהגדרתו בהוראות הדיווח לציבור בדבר "מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי", יקבלו משקל סיכון בהתאם לחובות של תאגידים, כאמור בסעיפים 66 עד 67, או להלוואות בפיגור, כאמור בסעיף 75, לפי העניין.

משקל הסיכון שיוחל על חשיפות ל"אשרא" - החברה הישראלית לביטוח יצוא בע"מ" יהיה זהה למשקל הסיכון המוחל על חשיפות לממשלת ישראל.

58. ניתן לייחס משקל סיכון לחובות של ישויות סקטור ציבורי (PSEs) במדינות אחרות בהתאם להנחיות הרשות המפקחת באותה מדינה, ובלבד שהמדינה חברה ב-OECD ומדורגת בדירוג A או בדירוג עדיף מזה²³.

משקל הסיכון שיוחל על ישויות סקטור ציבורי במדינה זרה, לא יהיה נמוך ממשקל הסיכון הנגזר מדירוג האשראי החיצוני של אותה המדינה.

3. חובות של בנקים רב-צדדיים לפיתוח (MDBs) (multilateral development banks)

59. ככלל, משקלי הסיכון שיישמו לחובות של בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDBs) יהיו מבוססים על דירוג אשראי חיצוני, בהתאם למיפוי הבא:

דרוג אשראי	AAA עד AA-	A+ עד BBB-	BB+ עד B-	פחות מ-B-	ללא דירוג
משקל סיכון	20%	50%	100%	150%	50%

²² בטל.

²³ בטל.

משקל סיכון 0% יוחל על חובות של בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDBs) בעלי דרוג גבוה, המקיימים את הקריטריונים המפורטים להלן²⁴. הקריטריונים לכשירות לשקלול סיכון של 0% הם:

- * דירוגי איכות גבוהים מאוד כמנפיקים לטווח ארוך, כלומר רוב הדירוגים החיצוניים של הבנקים הרב צדדיים לפיתוח (MDBs) חייבים להיות AAA;
- * חלק משמעותי של מחזיקי המניות הן ריבוניות שלהן דירוג כמנפיק אשראי ארוך טווח של AA- או גבוה יותר, או רוב המקורות שגייסו בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDBs) הם בצורה של הון מניות נפרע, עם רמה נמוכה של מינוף או ללא כל מינוף;
- * תמיכה חזקה של מחזיקי מניות המקבלת ביטוי: בסכום ההון שנפרע על ידם; בסכום הנוסף של ההון שלבנקים אלו יש זכות לגייס (right to call) כדי לפרוע את ההתחייבויות שלהם במידת הצורך; ובהשקעות מתמשכות בהון ושעבודים חדשים מבעלי מניות שהם ריבוניות;
- * רמה הולמת של הון ונזילות (נדרשת גישה הבוחנת כל מקרה לגופו כדי להעריך אם ההון והנזילות של כל בנק רב צדדי לפיתוח (MDB) הם ברמה הולמת); וכן
- * חקיקה מחמירה של דרישות להעמדת הלוואות ומדיניות פיננסית שמרנית, אשר יכללו בין יתר התנאים: תהליך אישור מובנה, הערכה פנימית של נאותות האשראי ומגבלות על סיכון ריכוזיות (לפי מדינה, מגזר, חשיפה בודדת וסוגי אשראי), אישור חשיפות גדולות על ידי הדירקטוריון או אחת מועדותיו, לוחות סילוקין קבועים, ניטור אפקטיבי של שימוש בתקבולים (proceeds), תהליך בחינת מצב, והערכה קפדניים (rigorous) של סיכון ושל ההפרשות לרזרבות להפסדי אשראי.

²⁴ כיום בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDBs) הכשירים לשקלול של 0% הם: קבוצת הבנק העולמי (World Bank Group) הכוללת את הבנק הבינלאומי לשיקום ופיתוח (IBRD) והחברה הבינלאומית למימון (International Finance Corporation (IFC)), הבנק לפיתוח אסיה (Asian Development Bank (ADB)), הבנק לפיתוח אפריקה (African Development Bank (AfDB)), הבנק האירופי לשיקום ופיתוח (European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)), הבנק הבינ-אמריקאי לפיתוח (Inter-American Development Bank (IADB)), בנק ההשקעות האירופי (European Investment Bank (EIB)), קרן ההשקעות האירופית (European Investment Fund (EIF)), בנק ההשקעות הנורדי (Nordic Investment Bank (NIB)), הבנק לפיתוח הקאריביים (Caribbean Development Bank (CDB)), הבנק לפיתוח של מועצת אירופה (Council of Europe Development Bank (CEDB)) והסוכנות הרב צדדית להבטחת השקעות (Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA)).

4. חובות של בנקים (banks)

60. "בנק" - תאגיד בנקאי כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א - 1981, וכן מוסד בנקאי שהתאגד מחוץ לישראל ומוגדר כבנק על ידי רשות הפיקוח במדינה בה הוא מאוגד. משקל הסיכון של חשיפה בגין אגרת חוב שהנפיק תאגיד עזר ("חברת הנפקה") יהיה כמפורט בסעיף 99 להלן.

"חברת כרטיסי אשראי" - חברה שהיא סולק כהגדרתו בסעיף 36ט בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א - 1981, המנפיקה כרטיסי חיוב, כמשמעות מושגים אלו בחוק כרטיסי חיוב, התשמ"ו-1986.

61. משקל הסיכון לחובות של בנקים המאוגדים במדינה מסוימת ושל חברת כרטיסי אשראי יהיה נחות בדרגה אחת ממשקל הסיכון הנגזר מדירוג אותה מדינה. עם זאת, משקל הסיכון לחובות של בנקים במדינות בעלות דירוג BB+ עד B-, או במדינות שאינן מדורגות, יהיה 100%.

62. בטל²⁵.

63. האמור לעיל מסוכם בטבלה שלהלן²⁶:

דירוג האשראי של המדינה	AAA עד - AA	A+ עד - A-	BBB+ עד - B-	מתחת B-	ללא דירוג
משקל הסיכון	20%	50%	100%	150%	100%

64. ניתן להחיל משקל סיכון של 20%, לחובות של בנקים ישראליים ושל חברות כרטיסי אשראי שמועד פירעונם המקורי הוא שלושה חודשים או פחות, הנקובים וממומנים בשקלים חדשים.

5. חובות של חברות ניירות ערך (securities firms)

65. חובות של חברות ניירות ערך ומוסדות פיננסיים אחרים, כמפורט להלן, יטופלו כמו חובות של בנקים בתנאי שגופים אלו נתונים להסדרי פיקוח והסדרה ברי השוואה לאלה הקבועים בהוראות ניהול בנקאי תקין בנושא מדידה והלימות הון (כולל, במיוחד, דרישות הון מבוססות סיכון ונזילות)²⁷. אחרת, חובות אלה יטופלו לפי הכללים של חובות של תאגידים, כאמור בסעיפים 66 עד 68.

65א. למטרות יישום סעיף זה, תאגיד בנקאי רשאי לטפל בגופים הבאים^{27א} כחובות של בנקים:

- (1) מבטח כהגדרתו בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), תשמ"א - 1981;
- (2) קופת גמל כהגדרתה בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005;

²⁵ בטל.

²⁶ בטל.

²⁷ כלומר, דרישות ההון יהיו ברות השוואה לאלה המיושמות לתאגידים בנקאיים בהוראה זו. לפי המובן של המונח "בר השוואה", נדרש כי חברות ניירות הערך (אבל לא בהכרח חברות האם שלהן) יהיו נתונות להסדרה ופיקוח מאוחד, בהתייחס לחברות בת שמתחתיהם. לרבות פעילות באמצעות חשבון מפצל או סלי השקעה כאמור בפרק 4 "ניהול נכסי השקעה" בחוזר המאוחד של רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון.

(3) קרן להשקעות משותפות בנאמנות כאמור בסעיף 3 לחוק השקעות משותפות בנאמנות, תשנ"ד 1994.

65. ניתן לטפל בחברות ניירות ערך ובגופים דומים למפורט בסעיפים (1)-(3) לעיל שהתאגדו במדינות זרות בהתאם להנחיות הרשות המפקחת באותה מדינה, ובלבד שהמדינה חברה ב-OECD ומדורגת בדירוג A- או בדירוג עדיף מזה.

6. חובות של תאגידים (Corporates)

66. הטבלה להלן מציגה את שקלול הסיכון של חובות של תאגידים מדורגים. משקל הסיכון הסטנדרטי לחובות של תאגידים שלא דורגו יהיה 100%. לחובות של תאגידים שלא דורגו לא יינתן משקל סיכון עדיף על זה שנקבע לריבונות בהם התאגדו.

דירוג אשראי	AAA עד AA	A+ עד A	BBB+ עד BB	פחות מ- BB	ללא דירוג
משקל הסיכון	20%	50%	100%	150%	100%

67. במסגרת הערכת נאותות הלימות ההון (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 211), המפקח יבחן אם איכות האשראי של חובות של תאגידים לתאגידים בנקאיים מסוימים מצדיקה משקל סיכון גבוה מ- 100%.

68. בטל.

7. חובות שנכללו בתיקים קמעונאיים פיקוחיים (regulatory retail portfolios)

69. חובות כשירים לפי הקריטריונים המפורטים בסעיף 70 יכולים להיחשב כחובות קמעונאיים לצרכי הון פיקוחי ולהיכלל בתיק קמעונאי פיקוחי. חשיפות הכלולות בתיק כזה יכולות להיות משוקללות בסיכון של 75%, למעט הלוואות בפיגור, כמפורט בסעיף 75.

70. כדי שחובות ייכללו בתיק הקמעונאי הפיקוחי, על החובות לעמוד בהגדרת חשיפה קמעונאית לפי סעיפים 231 ו- 232 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204, וכן לעמוד בארבעת הקריטריונים הבאים:

* קריטריון המטרה (orientation criterion) - החשיפה היא כלפי אדם יחיד או אנשים יחידים או עסק קטן.

* קריטריון המוצר (product criterion) - החשיפה היא באחת מהצורות הבאות: אשראי מתחדש (revolving credits) וקווי אשראי (לרבות כרטיסי אשראי ומשיכות יתר), הלוואות אישיות וחכירות לתקופה קבועה (לדוגמה הלוואות בתשלומים, הלוואות רכב וחכירות, הלוואות לחינוך ולסטודנטים ומימון אישי), מכשירי אשראי והתחייבויות של עסקים קטנים. חשיפה הנובעת מניירות ערך (כמו אגרות חוב או מניות), בין אם רשומים למסחר ובין אם לא, ופעילות לקוחות במכשירים פיננסיים נגזרים (למעט נגזרים משובצים אשר על פי כללי החשבונאות הופרדו מהחווה המארח) נגרעו ספציפית מקטגוריה זו. הלוואות משכנתה נגרעות מקטגוריה זו, אם הן כשירות לטיפול כחובות מובטחים על ידי נכס מגורים (ראה סעיף 72).

* קריטריון העידון (granularity criterion) - החשיפה המצרפית לצד נגדי אחד²⁸ לא תעלה על 0.2% מסך התיק הקמעונאי הפיקוחי.

²⁸ חשיפה מצרפית פירושה סכום גולמי (כלומר מבלי שנלקחה בחשבון הפחתת סיכון אשראי כלשהי) של כל הצורות של חשיפת אשראי (מאזני וחוז' מאזני לאחר המרתו לשווה ערך אשראי) שכל אחת כשלעצמה מקיימת את שלושת הקריטריונים האחרים. בנוסף "צד נגדי אחד" - "לווה" כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 - מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים, ומי ששולט בלווה כאמור

* ערך נמוך של חשיפה יחידה. החשיפה הקמעונאית המצרפית המרבית לצד נגדי אחד לא תעלה על הסף המוחלט של 5 מיליוני ש"ח.

חשיפה קמעונאית אשר אינה עומדת בתנאים לעיל, תטופל לעניין הקצאת הון כחשיפה לתאגיד. חשיפה קמעונאית אשר נכללה בתיק קמעונאי פיקוחי, וחדלה לעמוד בתנאים לעיל, לא תוכל לחזור ולהיכלל בתיק הקמעונאי הפיקוחי אלא אם היו שינויים מהותיים אשר יצדיקו זאת.

71. בטל.

8. חובות בביטחון נכס למגורים (residential property)

72. הלוואות המובטחות במלואן על ידי משכנתאות על נכס למגורים (כהגדרתן בסעיף 231 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204), שבו מתגורר או עתיד להתגורר הלווה, או שמושכר, תשוקללנה בהתאם לטבלה הבאה:

<u>משקל סיכון</u>	<u>יחס LTV</u>
35%	עד 45%
50%	מעל 45% ועד 60%
60%	מעל 60%*

* הלוואות בביטחון נכס למגורים אשר ניתנו מיום 15.3.18.

משקלי סיכון מופחתים אלה מוגבלים רק להלוואות למטרות מגורים המקיימות:

- (א) ההלוואה נועדה לרכישת או לחכירת הדירה שלא למטרת עסק (לרבות בנייתה, הרחבתה, או שיפוץ, או למימון פירעון מוקדם של הלוואה כאמור במלואה או בחלקה, ובלבד שלא חלפו יותר מ- 30 יום ממועד הפירעון המוקדם וסכום ההלוואה אינו עולה על סכום ההלוואה שנפרע בתוספת הוצאות. לעניין זה, "הוצאות" - כל חיוב הקשור ישירות עם ההלוואה, כגון: עמלת פירעון מוקדם, ביול, דמי פתיחת תיק וכו').
- (ב) היחס בין סכום ההלוואה (שבאחריות התאגיד הבנקאי), לבין שווי הנכס המשועבד (לפי חלקו של התאגיד הבנקאי בשעבוד) (LTV) כאמור לעיל, ביום מתן ההלוואה. היחס לא יושפע מקיום ביטוח משכנתאות.
- אם עסקת הרכישה של הנכס אינה מחברת בניה, שווי הנכס יקבע על ידי שמאי, כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 451 - "נהלים למתן הלוואות לדיור".
- (ג) סכום ההלוואה אינו עולה על 5 מיליוני ש"ח.
- הלוואות מובטחות במשכנתה, שאינן כשירות לשקלול של 35%, 50% או 60%, ישוקללו על פי משקל הסיכון המוחל על התיק הקמעונאי הפיקוחי, בכפוף לעמידתן בתנאי הכשירות לתיק זה.

72א. לעניין סעיף 72, ה-LTV של הלוואות בביטחון נכס למגורים אשר ניתנו לפני 1.1.2003, ייחשב כנמוך מ- 75%. ה-LTV של הלוואות בביטחון נכס למגורים, אשר ניתנו מיום 1.1.2003 ועד למועד

כניסת הוראות אלו לתוקף, יחושב לפי ערך ההלוואה ושווי הנכס ביום מתן ההלוואה, גם במידה והנכס לא הוערך על ידי שמאי.

73. בטל.

9. חובות בביטחון נדל"ן מסחרי (commercial real estate)

74. לאור הניסיון שנצבר בעשרות השנים האחרונות במספר רב של מדינות, לפיו הלוואות לרכישת נדל"ן מסחרי גרמו שוב ושוב ליצירת נכסים בעייתיים במערכת הבנקאית, משקל הסיכון למשכנתאות על נדל"ן מסחרי יהיה 100%²⁹. לעניין זה: "חובות בביטחון נדל"ן מסחרי" - הלוואות לעסקאות "נדל"ן מניב הכנסה" כמפורט בסעיף 226 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204, וכל עוד החוב הינו בביטחון נדל"ן מסחרי.

10. הלוואות בפיגור (past due loans)

75. החלק שאינו מובטח בכל הלוואה (שאינה חוב בביטחון נכס למגורים, הכשיר לשקלול של 35%, 50% או 60%) שנמצאת בפיגור של 90 ימים או יותר, ו/או שמסווגת כחוב שאינו צובר הכנסות ריבית, בניכוי הפרשות ספציפיות (לרבות מחיקות חשבונאיות חלקיות), וסכומים שנוכו מההון לפי סעיף 5.א להוראה 202, ישוקלל לסיכון כמפורט להלן³⁰. לעניין זה, פיגור - כהגדרתו בהוראות הדיווח לציבור.

* משקל סיכון של 150% כאשר הפרשות ספציפיות (כולל מחיקות חשבונאיות וסכומים שנוכו מההון) נמוכות מ- 20% מיתרת סכום ההלוואה (לפני הפרשות ספציפיות, כאמור לעיל);

* משקל סיכון של 100% כאשר הפרשות ספציפיות (כולל מחיקות חשבונאיות וסכומים שנוכו מההון) אינן נמוכות מ- 20% מיתרת סכום ההלוואה (לפני הפרשות ספציפיות, כאמור לעיל).

76. במטרה להגדיר את החלק המובטח של הלוואה בפיגור, ביטחונות כשירים וערבויות יימדדו באותו אופן בו הם נמדדים למטרת הפחתת סיכון אשראי (ראה פרק ד' להלן)³¹.

77. בטל.

78. במקרה של חוב בביטחון נכס למגורים, הכשיר לשקלול של 35%, 50% או 60%, כאשר הלוואות כאלה נמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר, ו/או שמסווגות כחוב שאינו צובר הכנסות ריבית, משקל הסיכון להלוואה בניכוי הפרשות ספציפיות יהיה 100%.

²⁹ בטל.

³⁰ בטל.

³¹ בטל.

11. קטגוריות סיכון גבוהות יותר (higher-risk categories)

79. החובות הבאים ישוקללו בסיכון של 150% או גבוה יותר :
- * חובות של ריבונות, ישויות סקטור ציבורי (PSEs), בנקים, חברות כרטיסי אשראי וחברות ניירות ערך, שדירוגן נמוך מ- B.
  - * חובות של תאגידים שדירוגם נמוך מ- BB.
  - * הלוואות בפיגור כמפורט בסעיף 75.
  - * רובדי איגוח שדירוגם בין BB+ לבין BB- ישוקללו בסיכון של 350% כפי שנקבע בסעיף 567 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 205.
  - * הלוואות המיועדות לרכישת קרקע למטרות פיתוח או בנייה, בשיעור העולה על 80% משווי הנכס הנרכש (LTV) ; למעט :
  - (1) הלוואות לרכישת קרקע חקלאית או מיוערת שאין לגביה אופק תכנוני או כוונה להגיש בקשה לשינוי יעוד (planning consent) ;
  - (2) הלוואות לרכישת קרקע לשימוש עצמי של לווה שאינו מסווג בענף הבינוי והנדל"ן על פי המיון הענפי שבסעיף 7 להוראת הדיווח לפיקוח מספר 831 - "סיכון האשראי הכולל לפי ענפי משק".
80. משקל סיכון של 150% יוחל על נכסים כגון : השקעות הון סיכון (venture capital) והשקעות הוניות פרטיות (private equity).
- לעניין זה :
- "השקעת הון סיכון" - השקעה בתאגיד ייעודי העוסק באחת (או יותר) מהפעילויות הבאות :
- א. השקעות בחברות, או יוזמות, בשלבי פיתוח ;
  - ב. פועל בדרך של רכישת מניות (buyout) או רכישה לצורך ניהול (buy-in) ;
  - ג. משמש כאמצעי למימון החברה או היזמות בה הוא משקיע, המלווה בזכות לקבלת מידע, או לניהול או לייצוג בדירקטוריון ;
  - ד. פועל במטרה לבצע, או לקדם, עסקה הנכללת בסעיפים קטנים א' עד ג'.
- "השקעה הונית פרטית" - השקעה בחברות שתקופת החיים המרבית שלהן היא 15 שנים, שמניותיהן אינן נסחרות בבורסה מוכרת ושהוקמו למטרה של עיסוק בהשקעות במניות, נכסים, וזכויות בעלות בחברות פיננסיות ולא פיננסיות למטרת מכירתם בעתיד.
- ההשקעה יכולה לכלול, בין היתר, השקעות בהון סיכון, השקעות בחברות מבוססות ורכישות ממונפות.

12. נכסים אחרים (other assets)

81. הטיפול בחשיפות איגוח מוצג בנפרד בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 205. משקל הסיכון הסטנדרטי לכל הנכסים האחרים יהיה 100%³². השקעות במניות או במכשירי הון פיקוחיים של תאגידים פיננסיים שלא נוכו מההון, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי, יקבלו משקל סיכון 100%.
- 81א. משקל סיכון 0% יוחל על מזומנים בקופה, מטילי זהב המאוחסנים בכספת ועודף מקדמות ששולמו למס הכנסה. משקל סיכון של 20% יוחל על פריטי מזומן בהליכי גביה.
- 81ב. משקל סיכון של 250% יוחל על פריטים כאמור בסעיף 13 "ניכויי סף" להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 (מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי), שלא נוכו מההון.
- 81ג. משקל סיכון של 1250% יוחל על פריטים כאמור בסעיף 14 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 (מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי).

13. פריטים חוץ מאזניים (off-balance sheet items)

82. לפי הגישה הסטנדרטית, פריטים חוץ מאזניים יומרו לשווה ערך חשיפות אשראי באמצעות שימוש במקדמי המרה לאשראי (CCF - Credit conversion factors).
- המרה לאשראי של פריטים חוץ מאזניים תבוצע לאחר הפחתת סיכון האשראי (CRM), לפי פרק ד'.
- שקלול סיכון של צד נגדי לעסקה, עבור עסקאות נגזרי OTC, לא יהיה מוגבל בתקרה ספציפית כלשהי.
83. מחויבויות שמועד הפירעון המקורי שלהן הוא עד שנה, ומחויבויות שמועד הפירעון המקורי שלהן הוא למעלה משנה, יקבלו מקדם המרה לאשראי (CCF) של 20% ו- 50% בהתאמה. עם זאת, כל מחויבות שניתנת לביטול על ידי התאגיד הבנקאי ללא תנאי ובכל מועד ללא הודעה מוקדמת, או שבאופן אפקטיבי היא נתונה (provide for) לביטול אוטומטי בשל הידרדרות באיכות האשראי של הלווה, תקבל מקדם המרה לאשראי (CCF) של 30%³³.
- בשלב זה, התנאים המשפטיים והעסקיים בישראל אינם מצדיקים החלת מקדם המרה לאשראי (CCF) בגובה 0%. עם זאת:
- (א) לאור המסגרת המשפטית השונה המייחדת את הפעילות בכרטיסי אשראי, ניתן להחיל מקדם המרה לאשראי (CCF) בגובה 10% למסגרות לא מנוצלות בכרטיסי אשראי של לוויים קמעונאיים, כל עוד מתקיים מעקב אפקטיבי על יכולת הפירעון של מחזיק הכרטיס, ונערכת התאמה של גובה המסגרת, כאשר נדרש.

(ב) מחויבות למתן אשראי שניתנה ללקוח במסגרת "אישור עקרוני ושמירת שיעור הריבית" להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 451 "נהלים למתן הלוואות לדיור", תקבל מקדם המרה של 0%.

83(i). תחליפי אשראי ישירים, לדוגמה, ערבויות כלליות לחוב (general guarantees of indebtedness) (לרבות מכתבי אשראי - standby letters of credit - המשמשים כערבויות פיננסיות להלוואות ולניירות ערך) וקיבולים (לרבות הסבות בעלות מאפייני קיבולים - endorsements with the character of acceptances) יקבלו מקדם המרה לאשראי (CCF) של 100%.

83(ii). הסכמי מכירה ורכישה חוזרת ומכירות נכסים עם זכות חזרה³⁴, כאשר סיכון האשראי נשאר אצל התאגיד הבנקאי, יקבלו מקדם המרה לאשראי (CCF) של 100%.

83(iii). התחייבויות שלגביהן התקבלה דרישה לתשלום (התחייבויות על חשבון לקוחות שעל פיהן מתחייב התאגיד הבנקאי לשלם על פי דרישה מהמוטב תוך תקופה מסוימת, החל מהיום שבו נתקבלה הדרישה לתשלום) יקבלו מקדם המרה לאשראי (CCF) של 100%.

84. מקדם המרה לאשראי (CCF) של 100% יוחל על השאלה של ניירות ערך של בנקים או להעמדה של ניירות ערך כבטחון על ידי בנקים, כולל למשל, כאשר אלו נובעים מעסקאות מסוג רכש חוזר (כלומר, עסקאות של רכישה חוזרת/מכירה חוזרת ועסקאות השאלת ניירות ערך/שאילת ניירות ערך). ראה פרק ד.3 להלן לחישוב הנכסים המשוקללים לסיכון כאשר החשיפה שהומרה לאשראי מובטחת בביטחון כשיר.

84(i). עסקאות אקדמה לרכישות נכסים (forward asset purchases), עסקאות אקדמה לגיוס פיקדונות (forward forward deposits) וכן מניות וניירות ערך³⁵ שנפרעו בחלקן (partly-paid), המייצגות מחויבויות עם משיכה ודאית (certain drawdown) יקבלו מקדם המרה לאשראי (CCF) של 100%.

84(ii). עסקאות מסוימות הקשורות לפריטים תלויים (לדוגמה: ערבויות מכרז (bid bonds), ביצוע (performance bonds), warranties and standby letters of credit, הקשורים לעסקאות מסוימות) יקבלו מקדם המרה לאשראי (CCF) של 50%.

84(iii). מכשירי הנפקת אג"ח (note issuance facilities - NIFs) ומכשירי חיתום מתחדשים (revolving underwriting facilities - RUFs) יקבלו מקדם המרה לאשראי (CCF) של 50%.

84(iv). התחייבויות כלפי צד נגדי מרכזי (כהגדרתו בנספח ג') יקבלו מקדם המרה לאשראי (CCF) של 100%.

³⁴ פריטים אלו ישוקללו בהתאם לסוג הנכס ולא בהתאם לסוג הצד הנגדי עמו נכנסו לעסקה.

³⁵ פריטים אלו ישוקללו בהתאם לסוג הנכס ולא לפי סוג הצד הנגדי עמו נכנסו לעסקה.

- 84(v). ערבויות להבטחת השקעות של רוכשי דירות מהסוגים הבאים יקבלו מקדם המרה לאשראי של 10% אם הדירה נמסרה למשתכן, ו- 30% אם הדירה טרם נמסרה למשתכן :
- (א) הערבות ניתנה לקונה דירה לפי חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה – 1974.
- (ב) הערבות ניתנה לבעל זכות במקרקעין בפרויקט פינני בינוי, תמ"א 38 מסוג 2 או עסקת קומבינציה, בתנאים הבאים :
- (1) עילות החילוט של הערבות זהות לעילות החילוט של ערבות לקונה דירה מהסוג האמור בסעיף קטן (א).
- (2) נוסח הערבות זהה לנוסח של ערבות לקונה דירה מהסוג האמור בסעיף קטן (א), למעט בנוגע לתמורה שאינה תמורה כספית אלא בהעברת זכויות המקרקעין, כולן או חלקן, ע"י בעלי הדירות לידי היזם.
- (3) הערבות מבטיחה בניית דירה ומסירתה לבעל המקרקעין כשהיא נקיה מכל שעבוד, עיקול או זכות של צד שלישי למעט אם זכויות אלה נרשמו לטובת צד שלישי לבקשת בעל המקרקעין או בשל חוב של בעל המקרקעין לצד שלישי.
85. עבור מכתבי אשראי מסחרי קצרי טווח הנפרעים מעצמם בגין תנועה של סחורות (לדוגמה אשראי תעודות המובטח על ידי המשלוח העומד בבסיסו), יוקצה מקדם המרה לאשראי (CCF) של 20%, הן לבנקים המנפיקים והן לבנקים המאשרים.
86. כאשר ישנה התחייבות לספק מחויבות של פריט חוץ מאזני, תאגידים בנקאיים יחילו את הנמוך מבין שני מקדמי המרה לאשראי (CCF) הניתנים ליישום.
- 86A. פריט חוץ מאזני אשר אינו נכלל בסעיפים 82 עד 85 לעיל, יקבל מקדם המרה לאשראי (CCF) של 100%.
87. סכום שווה ערך אשראי של נגזרי OTC ו-SFTs החושפים תאגיד בנקאי לסיכון אשראי של צד נגדי יחושב לפי הכללים שהוצגו בנספח ג'.
88. תאגידים בנקאיים חייבים לעקוב מקרוב אחר עסקאות שכשלו מסוגים של : ניירות ערך, סחורות ושערי חליפין, החל מהיום הראשון בו כשלו. דרישת הון בגין עסקאות שכשלו תחושב בהתאם לנספח ב'.
89. ביחס לעסקאות ניירות ערך, סחורות ועסקאות מט"ח שלא סולקו (unsettled), תאגידים בנקאיים חשופים לסיכון אשראי של צד נגדי מתאריך המסחר (trade date), בלי קשר לרישום בספרים או לחשבונאות של העסקה. לפיכך, תאגידים בנקאיים מעודדים לפתח, ליישם ולשפר מערכות למעקב וניטור (monitoring) חשיפת סיכון אשראי הנובעת מעסקאות שלא סולקו ככל שיידרש לשם יצירת מידע ניהולי שיאפשר נקיטת צעדים בזמן מתאים. יתרה מכך, כאשר עסקאות כאלו אינן מבוצעות באמצעות מנגנון של מסירה-נגד-תשלום (delivery-versus-payment - DvP) או תשלום-נגד-תשלום

(payment-versus-payment - PvP), תאגידים בנקאיים חייבים לחשב את דרישת ההון כפי שהוצגה
בנספח ב'.

ב. דירוג אשראי חיצוני

1. תהליך ההכרה

90. המפקח אחראי לקבוע על בסיס מתמשך אם חברת דירוג אשראי חיצונית (External Credit Assessment Institution - ECAI) עומדת בקריטריונים הרשומים בסעיף הבא. המפקח יתייחס למסמך "עקרונות התנהגות לחברות דירוג אשראי" של IOSCO (IOSCO Code of Conduct) Fundamentals for Credit Rating Agencies) בקביעת כשירות ECAI. ניתן להכיר בדירוגים של ECAI על בסיס מוגבל, למשל לפי סוגי החובות או לפי אזורי שיפוט. התהליך הפיקוחי להכרה ב-ECAI יהיה פומבי כדי למנוע מכשולי כניסה לא נחוצים.

סוכנויות הדירוג הבאות מוכרות כ- ECAI כשירות :

- * Standard & Poor's Ratings Services - להלן S&P ;
- * Moody's Investors Service - להלן Moody's ;
- * Fitch Ratings - להלן Fitch ;
- * AM Best Europe-Rating Services - להלן AM Best .

2. קריטריוני כשירות

91. ECAI חייבת לעמוד בכל אחד מששת הקריטריונים הבאים :
- * **אובייקטיביות** : המתודולוגיה לקביעת דירוגי אשראי חייבת להיות קפדנית, שיטתית, ונתונה לסוג מסוים של אימות המבוסס על ניסיון היסטורי. בנוסף, דירוגים חייבים להיות נתונים לסקירה מתמשכת ומגיבים לשינויים בתנאים פיננסיים. לפני שהמפקח יכיר ב-ECAI, מתודולוגיית הדירוג של כל מגזר שוק, הכוללת בחינה בדיעבד (backtesting) קפדנית, חייבת להתקיים שנה אחת לפחות, ועדיף שתהיה קיימת שלוש שנים.
  - * **אי תלות** : ECAI תהיה בלתי תלויה ולא תהיה נתונה ללחץ פוליטי או כלכלי שעלול להשפיע על הדירוג. תהליך הדירוג יהיה חופשי ככל שניתן ממגבלות כלשהן, שיכולות לעלות במצבים שבהם הרכב הדירקטוריון, או מבנה בעלי המניות, עלול להיראות כיוצר ניגודי עניינים.
  - * **נגישות בינלאומית/שקיפות** : הדירוגים הבודדים, אלמנטים מרכזיים בבסיס הדירוגים והאם המנפיק לוקח חלק בתהליך הדירוג, צריכים להיות זמינים על בסיס לא סלקטיבי, אלא אם כן מדובר בהערכות פרטיות. בנוסף, ההליכים הכלליים, המתודולוגיות וההשערות שבשימוש ה-ECAI לצורך ביצוע הערכותיה יהיו זמינים לציבור.
  - * **גילוי** : ECAI תיתן גילוי למידע הבא : קוד ההתנהגות שלה ; האופי הכללי של הסכמי שכר הטרחה שלה עם ישויות מדורגות ; מתודולוגיית הדירוג שלה, כולל הגדרת הכשל, אופק הזמן, והמשמעות של כל דירוג ; שיעורי הכשל בפועל שנצפו בכל קטגוריית דירוג ; ונדידת הדירוגים, למשל הסבירות שדירוגי AA ייהפכו במשך הזמן ל-A.

* **משאבים :** ל-ECAI צריך שיהיו משאבים מספיקים כדי שתבצע דירוגי אשראי באיכות גבוהה. משאבים אלה צריכים לאפשר קיום קשר משמעותי ושוטף עם דרגים בכירים ותפעוליים שבישויות המדורגות, על מנת להוסיף ערך לדירוג האשראי. דירוגים כאלה צריכים להיות מבוססים על מתודולוגיות המשלבות גישות כמותיות ואיכותיות.

* **אמינות :** במידה מסוימת, אמינות נובעת מהקריטריונים לעיל. בנוסף, ההסתמכות על דירוגי אשראי חיצוניים של ECAI על ידי גופים עצמאיים (משקיעים, מבטחים, שותפים למסחר) הינם ראיה לאמינות של הדירוגים של ECAI. אמינות ECAI נתמכת גם מהימצאותם של הליכים פנימיים למניעת שימוש לרעה במידע סודי. על מנת להיות כשירה להכרה, ECAI לא חייבת לדרג חברות מיותר ממדינה אחת.

ג. שיקולי יישום

1. תהליך המיפוי

92. המפקח אחראי לייחס דירוגים כשירים של ECAI למשקלי סיכון זמינים לפי הגישה הסטנדרטית של ההוראה, כלומר יחליט אילו קטגוריות דירוג מתאימות לאילו משקלי סיכון. תהליך המיפוי יהיה אובייקטיבי וצריך שתוצאתו תביא לייחוס משקלי סיכון שיהיו עקביים עם רמת סיכון אשראי המשתקפת בטבלאות שלעיל. עליו לכסות את מלוא הקשת של משקלי הסיכון. להלן טבלאות המיפוי לדירוגי ה-ECAI הכשירות :

דירוגי טווח ארוך :

משקל סיכון			דירוג של חברת הדירוג				
ריבונות	בנקים**	תאגידים	AM Best	S&P	'Moody's	Fitch	
0%	20%	20%	AAA עד AA	AAA עד AA	Aaa עד Aa3	AAA עד AA	1
20%	50%	50%	A+ עד A-	A+ עד A-	A1 עד A3	A+ עד A-	2
50%	100%	100%	BBB+ עד BBB-	BBB+ עד BBB-	Baa1 עד Baa3	BBB+ עד BBB-	3
100%	100%	100%	BB+ עד BB-	BB+ עד BB-	Ba1 עד Ba3	BB+ עד BB-	4
100%	100%	150%	B+ עד B-	B+ עד B-	B1 עד B3	B+ עד B-	5
150%	150%	150%	CCC+ או נמוך יותר	CCC+ או נמוך יותר	Caa1 או נמוך יותר	CCC+ או נמוך יותר	6

* לרבות דירוגי IFS לזמן ארוך.

** משקל הסיכון של בנקים נקבע לפי הגישה המבוססת דירוג המדינה (ראה סעיף 61).

דירוגי טווח קצר :

דירוג של חברת הדירוג					
משקל סיכון	AM Best	דירוג של S&P	דירוג של Moody's	דירוג של Fitch	
20%	AMB-1+	A-1+	P-1	F1+	1

2	F1	P-2	A-1	AMB-1-	50%
3	F2,F3	P-3	A2,A-3	AMB-2,AMB-3	100%
4	נמוך מדירוג F3	NP	כל הדירוגים לטווח קצר, הנמוכים יותר	AMB-4	150%

דירוגי IFS/Financial strength לטווח ארוך :

דירוג של חברת הדירוג				
	Fitch	S&P	AM Best	משקל סיכון
1	AA- עד AAA	AA- עד AAA	A+ עד A++	20%
2	A- עד A+	A- עד A+	A- עד A	50%
3	BBB- עד BBB+	BBB- עד BBB+	B+ עד B++	100%
4	BB- עד BB+	BB- עד BB+	B- עד B	100%
5	B- עד B+	B- עד B+	C+ עד C++	150%
6	CCC+ או נמוך יותר	CCC+ או נמוך יותר	C או נמוך יותר	150%

93. גורמים שהמפקח ייבחן בעת ביצוע תהליך המיפוי יכללו, בין היתר, את הגודל וההיקף של מאגר המנפיקים שמכסה כל ECAI, הטווח והמשמעות של הדירוגים שהיא קובעת, והגדרת הכשל בה עושה שימוש ה- ECAI. כדי לקדם מיפוי עקבי יותר של הדירוגים למשקלי הסיכון הזמינים, על ECAI לעמוד בדרישות נספח א' הכולל הנחיות לביצוע תהליך המיפוי.

94. תאגידים בנקאיים חייבים לעשות שימוש ב- ECAI שנבחרה, ובדירוגים שלה, לכל סוג חוב, הן לצורך שקלול הסיכון והן לצורך ניהול הסיכון. תאגידים בנקאיים לא יורשו לבחור באופן סלקטיבי "cherry picking" דירוגים המועדפים על ידם מתוך הדירוגים שמספקות ECAIs שונות ולשנות באופן שרירותי את השימוש ב- ECAIs.

95. תאגידים בנקאיים חייבים לתת גילוי לזהות ה- ECAIs אשר בדירוגיהן הם עושים שימוש לצורך שקלול הסיכון של נכסיהם לפי סוגי החובות, את משקלי הסיכון הקשורים לדירוג מסוים, כפי שקבע המפקח בתהליך המיפוי, וכן את סך נכסי הסיכון המשוקללים לכל משקל סיכון המבוסס על הדירוגים של כל ECAI כשירה.

2. ריבוי דירוגים

96. אם לחוב יש רק דירוג אחד שניתן על ידי ECAI שנבחרה על ידי תאגיד בנקאי, דירוג זה ישמש לצורך קביעת משקל הסיכון של החוב.

97. אם יש שני דירוגים שניתנו על ידי שתי ECAIs שנבחרו על ידי תאגיד בנקאי, שמופו למשקלי סיכון שונים, יש לבחור את משקל הסיכון הגבוה יותר.
98. אם יש שלושה דירוגים או יותר, יתייחסו לשני הדירוגים הטובים ביותר (במונחי משקל הסיכון), וייושם משקל הסיכון המתאים לדירוג הנחות מבין שניהם.

3. דירוג מנפיק לעומת דירוג הנפקה

99. כאשר תאגיד בנקאי משקיע בהנפקה מסוימת, שיש לה דירוג הנפקה ספציפי, משקל הסיכון של החוב יתבסס על דירוג זה. למרות האמור, כאשר תאגיד בנקאי משקיע בנייר ערך חוב שהנפיקו בנק (לרבות חברת בת שהיא תאגיד עזר, שכל פעילותה היא בהנפקת ניירות ערך), ישות סקטור ציבורי מקומית שמשקל הסיכון שלה נגזר מדירוג המדינה, או חברת ניירות ערך שעומדת בתנאים המאפשרים טיפול כמו של בנקים (ראה סעיף 65), משקל הסיכון של החוב יקבע בהתאם למשקל הסיכון של המנפיק, ולא יתבסס על דירוג הנפקה ספציפי, אם קיים.

כאשר החוב לתאגיד בנקאי אינו השקעה בהנפקה מדורגת מסוימת, יש ליישם את העקרונות הכלליים הבאים, למעט כאשר החייב הוא בנק:

* בנסיבות שבהן ללווה יש דירוג ספציפי לחוב מונפק - אך החוב לתאגיד הבנקאי אינו השקעה בחוב ספציפי זה - דירוג אשראי בעל איכות גבוהה (כזה הממופה למשקל סיכון נמוך יותר מהמוחל על חוב שאינו מדורג) לחוב המדורג יכול לשמש תאגיד בנקאי לחוב שלא דורג רק אם החוב הלא מדורג הוא ברמת בכירות שווה (פארי פאסו) או בכירה יותר מהחוב המדורג בכל המובנים. אם לא, לא ניתן להשתמש בדירוג האשראי של החוב המדורג, והחוב הבלתי מדורג יקבל את משקל הסיכון שניתן לחובות שלא דורגו.

* בנסיבות בהן ללווה יש דירוג למנפיק, דירוג זה מתייחס בדרך כלל לחובות בכירים לא מובטחים של מנפיק זה. כתוצאה מכך, רק חובות בכירים של מנפיק זה ירוויחו מהדירוג הגבוה של המנפיק. חובות לא מדורגים אחרים של מנפיק בעל דירוג גבוה יטופלו כחובות בלתי מדורגים. אם למנפיק או להנפקה בודדת יש דירוג באיכות נמוכה (ממופה למשקל סיכון שווה או גבוה ממשקל הסיכון של חובות בלתי מדורגים), לחוב בלתי מדורג של אותו צד נגדי ברמת בכירות שווה (פארי פאסו) או נדחית לדירוג המנפיק המתייחס לחובות בכירים לא מובטחים או לדירוג החשיפה יוקצה אותו משקל סיכון המתאים לדירוג הנמוך.

100. אם התאגיד הבנקאי מתכוון להסתמך על דירוג של מנפיק או על דירוג של הנפקה מסוימת, הדירוג חייב לקחת בחשבון ולשקף את מלוא סכום החשיפה לסיכון אשראי שיש לתאגיד הבנקאי בהתייחס לכל התשלומים שחייבים לו³⁶.

101. כדי להימנע מספירה כפולה כלשהי של גורמים מפחיתי אשראי, לא תינתן הכרה פיקוחית בשיטה כלשהי להפחתת סיכון אשראי, אם השיפור באשראי כבר משתקף בדירוג ההנפקה המסוימת (ראה סעיף 114).

³⁶ לדוגמה, אם לתאגיד בנקאי חייבים קרן וריבית, חובה שהדירוג ייקח בחשבון וישקף את מלוא סיכון האשראי הגלום בתשלום של הקרן והריבית גם יחד.

4. דירוגי מטבע מקומי ומטבע חוץ

102. כאשר חשיפות שלא דורגו משוקללות לסיכון בהתבסס על דירוג של חשיפה שוות ערך לאותו לווה, ההוראה הכללית היא שדירוגי מטבע חוץ ישמשו לחשיפות במטבע חוץ. דירוגי מטבע מקומי, במידה שהם נפרדים, ישמשו רק לשקלול סיכון חובות הנקובים במטבע המקומי³⁷.

5. דירוגי טווח קצר/טווח ארוך

103. לצורך תהליכי שקלול סיכון, דירוגים לטווח קצר נחשבים כדירוגי הנפקה מסוימת. ניתן לעשות בהם שימוש רק לגזירת משקלי סיכון של חובות הנובעים מהמכשיר שמדורג. לא ניתן להכליל מהם לחובות קצרי טווח אחרים. בשום מקרה לא ניתן לעשות שימוש בדירוג לטווח קצר כדי לתמוך במשקל סיכון של חוב לזמן ארוך שלא דורג. ניתן לעשות שימוש בדירוגים קצרי טווח רק לחובות בעלי טווח קצר של תאגידים מסחריים. הטבלה שלהלן מספקת הנחיות לחשיפות למכשירים קצרי טווח מסוימים, כמו הנפקות מיוחדות של ניירות מסחריים:

דירוג האשראי	A-1/P-1 ³⁸	A-2/P-2	A-3/P-3	אחרים ³⁹
משקל הסיכון	20%	50%	100%	150%

104. אם מכשיר קצר טווח מדורג מקבל משקל סיכון של 50%, חובות קצרי טווח שלא דורגו לא יקבלו משקל סיכון פחות מ-100%. אם למנפיק יש מכשיר קצר טווח עם דירוג המחייב משקל סיכון של 150%, כל החובות שלא דורגו, קצרי טווח וארוכי טווח, יקבלו גם הם משקל סיכון של 150%, אלא אם התאגיד הבנקאי עושה שימוש בשיטות מוכרות להפחתת סיכון עבור חובות מסוג זה.

105. בטל.

106. כאשר עומדים לעשות שימוש בדירוג לטווח קצר, המוסד המבצע את הדירוג נדרש לעמוד בכל תנאי הכשירות להכרה כ- ECAI, כמפורט בסעיף 91, גם לדירוגי טווח קצר.

6. רמת יישום הדירוג

³⁷ עם זאת, כאשר החשיפה עולה באמצעות השתתפות של תאגיד בנקאי בהלוואה שניתנה (extended), או שניתנה לה ערבות כנגד סיכון המרה והעברת סיכון, על ידי בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDBs), ניתן להחשיב את סיכון ההמרה וההעברה כסיכון שמופחת בצורה אפקטיבית. כדי להיות כשיר, MDB חייב להיות בעל מעמד של מלווה מועדף בשוק, והכלול בהערה 24. במקרים כאלה, למטרות שקלול הסיכון, דירוג המטבע המקומי של הלווה עשוי לשמש במקום הדירוג של המטבע הזר. במקרה של ערבות כנגד סיכון המרה והעברה, דירוג המטבע המקומי יכול לשמש רק עבור החלק שלו ניתנה הערבות. חלק ההלוואה שלא נהנה מערבות כזו ישוקלל לסיכון על בסיס דירוג המטבע הזר.

³⁸ הסימונים מתאימים למתודולוגיה שבה עושים שימוש Standard & Poor's ו-Moody's Investors Service. הדירוג A-1 של Standard & Poor's כולל גם את הדירוג A-1+ ו-A-1.

³⁹ קטגוריה זו כוללת את כל דירוגי החובות שאינם בכירים (non-prime) ודירוגי B ו-C.

107. דירוגים חיצוניים לישות אחת בקבוצה תאגידית לא ישמשו למשקל סיכון של ישויות אחרות באותה הקבוצה.

7. דירוגים שלא הוזמנו

108. כהנחיה כללית, תאגידים בנקאיים צריכים לעשות שימוש בדירוגים שהוזמנו (solicited) מ-ECAI כשירה. המפקח על הבנקים מכיר בדירוגים שאינם מוזמנים למדינות, ישויות סקטור ציבורי, בנקים וחברות ציבוריות בלבד. כאשר משתמשים בדירוגים כאמור, על חברת הדירוג לעמוד בשני התנאים הבאים:

א. לחברת הדירוג יהיו מדיניות והליכים סדורים, שיבטיחו כי דירוגים לא מוזמנים לא יהיו פחות אמינים מדירוגים מוזמנים, ושאינן הבדל בשיפוט בין דירוגים מוזמנים לבין אלו שאינם מוזמנים.

ב. הדירוגים שאינם מוזמנים יזוהו בברור. כאשר לחברה ציבורית יש דירוג מוזמן ודירוג שאיננו מוזמן, על התאגיד הבנקאי לעשות שימוש בדירוג המוזמן בלבד. עם זאת, קיים פוטנציאל ש-ECAIs יעשו שימוש בדירוגים שלא הוזמנו כדי להפעיל לחץ על ישויות לקבל דירוגים מוזמנים. במקרה שזוהתה התנהגות כזאת, הפיקוח על הבנקים ישקול אם להמשיך להכיר באותה ECAI ככשירה למטרות הלימות הון.

ד. הגישה הסטנדרטית - הפחתת סיכון אשראי (CRM - Credit Risk Mitigation)**1. סוגיות מגשרות****(i) מבוא**

109. תאגידים בנקאיים משתמשים במספר שיטות כדי להפחית את סיכוני האשראי אליהם הם חשופים. לדוגמה, יכול שחשיפות תובטחנה במלואן או בחלקן על ידי מזומנים או ניירות ערך, הלוואה יכול שתובטח על ידי צד שלישי, או על ידי נגזר אשראי שרכש התאגיד הבנקאי כדי להפחית צורות שונות של סיכון אשראי. כמו כן, תאגידים בנקאיים עשויים להסכים לקזז הלוואות שנתנו כנגד פיקדונות של אותו צד נגדי.

110. כאשר שיטות אלו ממלאות אחר הדרישות בנוגע לוודאות משפטית כמתואר בסעיפים 117 ו-118 להלן, הגישה המשופרת ל-CRM מאפשרת לנקוט בטווח רחב יותר של מפחיתי סיכון אשראי שיוכרו לצורך הון פיקוחי, לעומת מה שהותר על פי הוראות הלימות ההון שהיו בתוקף טרם כניסתה לתוקף של הוראה זו.

(ii) הערות כלליות

111. ההנחיות המפורטות בהוראה זו ישימות לפי הגישה הסטנדרטית לחשיפות בתיק הבנקאי. לצרכי הטיפול ב-CRM לפי גישת IRB, ראה הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204.

112. הגישה המקיפה לטיפול בביטחונות (ראה סעיפים 130 עד 138 ו-145 עד 181) תיושם גם לחישוב דרישות סיכוני הצד הנגדי בגין עסקאות נגזרי OTC (מעבר לדלפק) ובגין עסקאות מסוג רכש חוזר (repo-style transactions) שנרשמו בתיק למסחר.

113. לעסקה שבה נעשה שימוש בשיטות CRM לא תקבע דרישת הון גבוהה יותר מעסקה זהה לה, שבה לא נעשה שימוש בשיטות אלו.

114. השפעות ה-CRM לא יילקחו בחשבון פעמיים. לפיכך, ל-CRM לא תוענק הכרה פיקוחית נוספת, לצורך הון פיקוחי, בהתייחס לחובות בהם נעשה שימוש בדירוג הנפקה ספציפי שפורסם, שכבר משקף את ה-CRM. כאמור בסעיף 100, ייאסר השימוש בדירוגי קרן בלבד בהנחיות להכרה ב-CRM.

115. אמנם השימוש בשיטות CRM מפחית את סיכון האשראי או מעביר אותו לצד שלישי, אך הוא עשוי, בו בזמן, להגדיל סיכונים אחרים (סיכונים שיוריים). סיכונים שיוריים כוללים סיכונים משפטיים, סיכונים תפעוליים, סיכוני נזילות וסיכוני שוק. לפיכך, הכרחי שתאגידים בנקאיים יקבעו מדיניות ויישמו נהלים והליכים יציבים כדי לשלוט בסיכונים אלה. כאשר סיכונים אלה אינם נשלטים כיאות, המפקח עשוי להטיל דרישות הון נוספות או לנקוט צעדים פיקוחיים אחרים כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 211 (הערכת נאותות הלימות ההון).

115(ii). על התאגידים הבנקאיים להקצות משאבים מספיקים לפעולתם המסודרת של הסכמי מרווח בקשר עם נגזרי OTC ועסקאות מימון ניירות ערך (SFT) עם צדדים נגדיים, כפי שאלה נמדדים על פי רמת הדיוק והעיתוי של הדרישות היוצאות מהתאגיד הבנקאי להתאמת מרווח (outgoing calls) וזמן התגובה לדרישות נכנסות אל התאגיד הבנקאי להתאמת מרווח (incoming calls). תאגידים בנקאיים יקבעו מדיניות לניהול ביטחונות, לצורך שליטה, מעקב ודיווח אחר :

- הסיכון אליו הם חשופים כתוצאה מהסכמי המרווח (כגון תנודתיות ונזילות ניירות הערך המוחלפים כביטחון) ;
- סיכון הריכוזיות בסוגים מסוימים של ביטחונות ;
- השימוש החוזר בביטחונות (במזומן ושאינם במזומן), לרבות חוסרי נזילות פוטנציאליים הנובעים משימוש חוזר בביטחונות שהתקבלו מצדדים נגדיים ; וכן
- ויתור על זכויות בביטחונות שהועמדו לטובת צדדים נגדיים.

116. תאגידים בנקאיים חייבים לעמוד בדרישות הגילוי המפורטות בהוראות הדיווח לציבור כדי לקבל הקלה בדרישות הון כלשהן ביחס לשיטות של CRM.

(iii) ודאות משפטית

117. כדי שתאגידים בנקאיים יקבלו הקלה בדרישות הון בגין שימוש כלשהו בשיטות של CRM, חייבות להתקיים לפחות דרישות הסף הבאות בנוגע למסמכים המשפטיים.

118. כל המסמכים ששימשו להבטחת עסקאות, ומסמכים המסדירים קיזוז פריטים מאזניים, ערבויות ונגזרי אשראי, חובה שיהיו מחייבים כלפי כל הצדדים, וברי אכיפה משפטית בכל תחומי השיפוט הרלוונטיים. כדי להבטיח זאת, חובה על תאגידים בנקאיים לבצע סקירה משפטית מספקת כדי לאמת זאת ולבסס מסקנה זו על תשתית משפטית איתנה, ולבצע סקירות נוספות מספיקות ככל שנדרש כדי להבטיח את המשכיות יכולת האכיפה.

118א. כדי להבטיח את נאותות הסקירה המשפטית על התאגיד הבנקאי לקיים את הדרישות הבאות :

- לתאגיד הבנקאי צריך שיהיו מדיניות, נהלים ותהליכים שיבטיחו את נאותות הסקירה. אלה יבטיחו, בין היתר, ביצוע סקירות חוזרות לפי הצורך.
- הסוקר צריך להיות בעל מומחיות משפטית וניסיון מקצועי בתחום המסוים בו הוא נותן את חוות הדעת, ובלתי תלוי ביחידה שביצעה את העסקה.
- התאגיד הבנקאי ישמור את כל המסמכים הנדרשים ברשומותיו.

2. סקירה של שיטות להפחתת סיכוני אשראי⁴⁰

(i) עסקאות מובטחות (collateralised)

119. עסקה מובטחת היא עסקה שבה :

- לתאגידים הבנקאיים יש חשיפת אשראי או חשיפת אשראי פוטנציאלית ; וכן
- חשיפת האשראי או חשיפת האשראי הפוטנציאלית מגודרת (hedged) במלואה או בחלקה על ידי ביטחון שהועמד על ידי צד נגדי⁴¹ או על ידי צד שלישי בשם הצד הנגדי.

120. כאשר תאגידים בנקאיים מקבלים ביטחון פיננסי כשיר (כגון מזומנים או ניירות ערך, כמוגדר ביתר פירוט בסעיפים 145 ו-146 להלן), הם רשאים, בעת חישוב דרישות ההון, להפחית את חשיפת האשראי שלהם כלפי הצד הנגדי, ובכך להביא בחשבון את השפעת הפחתת הסיכון של הביטחון.

הנחיות כלליות ותנאי סף

121. תאגידים בנקאיים יכולים לבחור גישה פשוטה (simple approach), אשר בה, בדומה להוראות הלימות ההון שהיו בתוקף טרם כניסתה לתוקף של הוראה זו, משקל הסיכון של הביטחון מחליף את משקל הסיכון של הצד הנגדי עבור החלק המובטח של החשיפה (בדרך כלל כפוף לרצפה של 20%), או גישה מקיפה (comprehensive approach), המתירה קיזוז מלא יותר של הביטחון כנגד החשיפה, על ידי הפחתה אפקטיבית של סכום החשיפה בערך המיוחס לביטחון. תאגידים בנקאיים רשאים לנקוט, בתיק הבנקאי, בכל אחת מהגישות, אך לא בשתיהן יחד, ובתיק למסחר בגישה המקיפה בלבד. בטחון חלקי מוכר בשתי השיטות. אי התאמה בין תקופת הפירעון של החשיפה הבסיסית (underlying obligation) ובין תקופת הפירעון של הביטחון תהיה מותרת רק לפי הגישה המקיפה.

122. עם זאת, לפני שתינתן לתאגיד בנקאי הקלה בדרישות הון ביחס לצורת ביטחון כלשהי, הוא חייב לעמוד בתנאים המפורטים בסעיפים 123 עד 126 להלן, תחת שתי הגישות.

123. בנוסף לדרישות הכלליות לוודאות משפטית המפורטות בסעיפים 117 ו-118, המנגנון המשפטי שלפיו שועבד או הופקד הביטחון חייב להבטיח כי לתאגיד הבנקאי תהיה הזכות לממש את הביטחון או ליטול לידי את החזקה המשפטית עליו, בהקדם האפשרי, במקרה של כשל (default), חדלות פירעון (insolvency) או פשיטת רגל (bankruptcy) (או אירועי אשראי המוגדרים בדרך אחרת כמפורט במסמכי העסקה) של הצד הנגדי (וכאשר רלוונטי, של המשמורת (custody) המחזיקה בביטחון). יתרה מזאת, תאגידים בנקאיים חייבים לנקוט בכל הצעדים הנחוצים כדי למלא אחר הוראות החוק החלות על זכויותיהם בנוגע לביטחונות, על מנת לקבל לידיהם ולהחזיק

⁴⁰ ראה בנספח ה' סקירה של שיטות לטיפול בדרישות ההון בעסקאות המובטחות על ידי ביטחון פיננסי, לפי הגישה הסטנדרטית.

⁴¹ בחלק זה, המונח "צד נגדי" (counterparty) משמש לציון גורם שהתאגיד הבנקאי נחשף אליו בחשיפת אשראי מאזינת או חוץ-מאזינת או בחשיפת אשראי פוטנציאלית. חשיפה זו עשויה, לדוגמה, להיות בצורה של הלוואת מזומנים או ניירות ערך (כאשר הצד שכנגד נקרא מסורתי "לווה"), של ניירות ערך שהופקדו כביטחון, של מחויבות או חשיפה על פי חוזה נגזרי OTC.

בזכויות ברות אכיפה בביטחון, כגון על ידי רישום הביטחון אצל רשם, או על מנת לממש זכות במסגרת הסדר להתחשבות נטו או קיזוז (to net or set off) ביחס להעברת הבעלות על הביטחון.

123א. ביטחון יוכר כביטחון כשיר רק אם הזכות המשפטית של התאגיד הבנקאי בביטחון (משכון, למשל) תהיה תקפה כלפי כל צד שלישי.

124. (א) כדי שביטחון יספק הגנה, קיימת חובה שלא יהיה מתאם חיובי גבוה (material positive correlation) בין איכות האשראי של הצד הנגדי ובין ערך הביטחון, וכן

(ב) ניירות ערך שהונפקו על ידי הצד הנגדי, או על ידי ישות קשורה מהקבוצה, אינם כשירים. בסעיף זה - "קבוצה" - לפי הגדרת "קבוצת לוויים" בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313.

125. לתאגידים בנקאיים חייבים להיות נהלים ותהליכים ברורים ויציבים למימוש ביטחונות בלוח זמנים מתאים, כדי להבטיח שיתמלא כל תנאי משפטי הדרוש להכרזה על כשל של הצד הנגדי ולמימוש הביטחון, ושניתן יהיה לממש את הביטחון במהירות.

126. כאשר הביטחון מוחזק על ידי משמורת, תאגידים בנקאיים חייבים לנקוט בצעדים סבירים כדי להבטיח שהמשמורת מפרידה את הביטחון מהנכסים שלה. תאגיד בנקאי ייחשב ככזה שנקט בצעדים סבירים אם מקוימות הדרישות הבאות:

- (א) התנאי מופיע בחוזה, וכן
- (ב) התאגיד הבנקאי מקבל דיווח מהמשמורת על בסיס תקופתי.

127. דרישת הון תחול על תאגיד בנקאי בגין כל צד של העסקה המובטחת: לדוגמה, גם הסכמי רכש חוזר (repo) וגם הסכמי מכר חוזר (reverse repo) יהיו כפופים לדרישות הון. בדומה, שני הצדדים לעסקת השאלה ושאיילה של ניירות ערך יהיו כפופים לדרישות הונית מפורשות, וכך גם הפקדה של ניירות ערך בהקשר של חשיפת נגזר (derivative exposure) או הלוואה אחרת.

128. כאשר תאגיד בנקאי, הפועל כסוכן, מארגן עסקה מסוג רכש חוזר (רכישה חוזרת/מכירה חוזרת ועסקאות השאלה/שאיילה של ניירות ערך) בין לקוח לבין צד שלישי, ומספק ערבות ללקוח שהצד השלישי ימלא את התחייבויותיו, אזי הסיכון לתאגיד הבנקאי זהה לסיכון אליו היה נחשף אילו היה משמש צד ישיר לאותה עסקה. בנסיבות כאלו, תאגיד בנקאי יידרש לחשב את דרישות ההון כאילו הוא עצמו היה צד ישיר לעסקה.

הגישה הפשוטה

129. בגישה הפשוטה, משקל הסיכון של מכשיר הביטחון המבטיח את החשיפה במלוואה או בחלקה יחליף את משקל הסיכון של הצד הנגדי. הנחיות אלו מפורטות בסעיפים 182 עד

הגישה המקיפה

130. לפי הגישה המקיפה, כאשר תאגידים בנקאיים לוקחים ביטחון, עליהם לחשב את החשיפה המותאמת שלהם לצד הנגדי למטרות הון פיקוחי כדי להביא בחשבון את ההשפעות של אותו

ביטחון. על ידי שימוש במקדמי ביטחון (haircuts), תאגידים בנקאיים נדרשים להתאים הן את סכום החשיפה לצד נגדי והן את הערך של כל ביטחון שנתקבל כתמיכה באותו צד נגדי, כדי להביא בחשבון תנודות עתידיות אפשריות בערכו של אחד מהם⁴², העשויות להיגרם על ידי תנודות שוק. כתוצאה מכך, יתקבלו סכומים מותאמים לתנודתיות הן של החשיפה והן של הביטחון. למעט במקרה ששני צדי העסקה הם מזומן, סכום החשיפה המותאם לתנודתיות יהיה גבוה מהחשיפה, ואילו עבור הביטחון הסכום המותאם יהיה נמוך יותר.

131. בנוסף, כאשר החשיפה והביטחון מוחזקים במטבעות שונים, חובה לבצע התאמה נוספת כלפי מטה של סכום הביטחון המותאם לתנודתיות, כדי להביא בחשבון אפשרות של תנודות עתידיות אפשריות בשערי החליפין.

132. כאשר סכום החשיפה המותאם לתנודתיות גבוה מסכום הביטחון המותאם לתנודתיות (כולל כל התאמה נוספת בגין סיכון שער החליפין), תאגידים בנקאיים יחשבו את נכסיהם המשוקללים לסיכון כהפרש בין השניים, מוכפל במשקל הסיכון של הצד הנגדי. ההנחיות לעריכת חישובים אלה מפורטות בסעיפים 147 עד 150.

133. ההתאמה של סכום החשיפה וסכום הביטחון לתנודתיות אפשרית בערכם, תבוצע באמצעות מקדמי ביטחון פיקוחיים סטנדרטיים כמפורט בסעיף 151 להלן.

134. בטל.

135. גודלו של מקדם ביטחון מסוים תלוי בסוג המכשיר, בסוג העסקה, בתדירות השערוך למחיר השוק (mark-to-market) ובתדירות התאמת המרווח (remargining). לדוגמה, עסקאות מסוג רכש חוזר הכפופות לשערוך יומי למחיר השוק ולהתאמת מרווח יומית, יקבלו מקדם ביטחון המבוסס על תקופת החזקה של 5 ימי עסקים, ועסקאות הלוואה מובטחות עם שערוך יומי למחיר השוק וללא סעיף התאמת מרווח, יקבלו מקדם ביטחון המבוסס על תקופת החזקה של 20 ימי עסקים. מקדמי ביטחון אלו יועלו כלפי מעלה באמצעות נוסחת השורש הריבועי של הזמן, בהתאם לתדירות התאמת מרווח והשערוך למחיר השוק. בפרק זה, "תקופת החזקה" היא תקופת הזמן הממוצעת הנדרשת, להערכת ועדת באזל, כדי לסגור את הפוזיציה/לממש את הביטחון.

136. בנוגע לסוגים מסוימים של עסקאות מסוג רכש חוזר (בעיקר רכש חוזר של אגרות חוב ממשלתיות כמוגדר בסעיפים 170 ו-171), רשאים התאגידים הבנקאיים שלא להשתמש במקדמי ביטחון בבואם לחשב את סכום החשיפה לאחר הפחתת סיכון.

137. ניתן להכיר בהשפעה של הסכמי התחשבות נטו (master netting agreements) המכסים עסקאות מסוג רכש חוזר לצורך חישוב דרישות ההון, בכפוף לתנאים המפורטים בסעיף 173.

138. בטל.

(ii) קיזוז מאזני

139. כאשר לתאגידים בנקאיים יש הסדרי קיזוז (netting arrangements) ברי אכיפה משפטית של הלוואות ופיקדונות, הם רשאים לחשב את דרישות ההון על בסיס חשיפות אשראי נטו, בכפוף לתנאים שבסעיף 188.

(iii) ערבויות ונגזרי אשראי

140. כאשר ערבויות או נגזרי אשראי הנם ישירים, מפורשים וברורים, בלתי חוזרים ובלתי מותנים, ניתן להביאם בחשבון בעת חישוב דרישות ההון, כל עוד התאגידים הבנקאיים עומדים בתנאי סף תפעוליים מסוימים בקשר לתהליכי ניהול סיכונים הכרוכים בהגנות אשראי אלה.

141. קיימת הכרה במגוון של ערבים וספקי הגנה. בדומה להוראות הלימות ההון שהיו בתוקף טרם כניסתה לתוקף של הוראה זו, יש ליישם גישה של החלפה (substitution). לפיכך, רק ערבויות שהונפקו, או הגנות שניתנו, על ידי ישויות בעלות משקל סיכון נמוך מזה של הצד הנגדי יביאו לידי הפחתת הדרישות ההוניות, מאחר שהחלק היחסי המוגן של החשיפה של צד נגדי מקבל את משקל הסיכון של הערב או של ספק ההגנה, ואילו החלק שאינו מכוסה שומר על משקל הסיכון של הצד הנגדי.

142. פירוט הדרישות התפעוליות מוצג להלן בסעיפים 189 עד 193.

(iv) אי התאמת תקופות לפירעון

143. אי התאמה בתקופות לפירעון נוצרת כאשר יתרת תקופת הפירעון של הביטחון קצרה מזו של חשיפת האשראי הבסיסית. כאשר קיימת אי התאמה בתקופות לפירעון, ותקופת הפירעון המקורית של הביטחון קצרה משנה אחת, אין מכירים בביטחון לצורכי הקצאות הון. במקרים אחרים של אי התאמה בתקופות לפירעון, ניתנת הכרה חלקית לביטחון למטרות הון פיקוחי כמפורט להלן בסעיפים 202 עד 205. בגישה הפשוטה לביטחונות, אי התאמה בתקופות לפירעון איננה מותרת.

(י) שונות

144. דרכי הטיפול בריבוי שיטות להפחתת סיכון אשראי בגין חשיפה בודדת, ובנגזרי אשראי מסוג First and Nth to default, מפורטות בסעיפים 206 עד 210 להלן.

3. ביטחונות

(i) ביטחון פיננסי כשיר

145. מכשירי הביטחון הבאים כשירים להכרה לפי הגישה הפשוטה :
- (א) מזומנים בפקדון בתאגיד הבנקאי (כמו גם תעודות פיקדון או מכשירים דומים שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי המלווה) הנחשף לצד הנגדי^{43, 44}.
(ב) זהב.
(ג) ניירות ערך חוב שדורגו על ידי ECAI כשירה, שהם :
- לפחות בעלי דירוג BB-, אם הונפקו על ידי ריבונות או על ידי PSEs המטופלות כריבונות על ידי המפקח על הבנקים ; או
  - לפחות בעלי דירוג BBB-, אם הונפקו על ידי ישויות אחרות (לרבות בנקים וחברות השקעות) ; או
  - לפחות בעלי דירוג A-3/P-3 למכשירי חוב קצרי טווח.
- (ד) ניירות ערך חוב שלא דורגו על ידי ECAI כשירה, כאשר :
- הונפקו על ידי בנק אשר מניותיו נסחרות במדד ראשי ; וכן
  - רשומים בבורסה מוכרת ; וכן
  - סווגו כחוב בכיר (senior) ; וכן
  - כל ההנפקות המדורגות בעלות בכירות זהה של הבנק המנפיק, חייבות לקבל לכל הפחות דירוג BBB- או A-3/P-3 על ידי ECAI כשירה ; וכן
  - אין בידי התאגיד הבנקאי, המחזיק בניירות ערך חוב כביטחון, מידע המרמז כי ההנפקה מצדיקה דירוג נמוך מ-BBB- או A-3/P-3 (לפי המקרה).
- (ה) מניות (לרבות אגרות חוב להמרה) הכלולות במדד ראשי.
- (ו) התקשרויות להשקעות משותפות בניירות ערך ניתנים להעברה (UCITS - Undertakings for Collective Investments in Transferable Securities), וקרנות נאמנות, כאשר :
- מחירן של היחידות מתפרסם מדי יום ; וכן

⁴³ שטרות צמודי אשראי (CLN - Credit Linked Notes) שמומנו באמצעות מזומנים, אשר הונפקו על ידי התאגיד הבנקאי כנגד חשיפות בתיק הבנקאי שעומדים בקריטריונים של נגזרי אשראי, יטופלו כעסקאות מובטחות מזומנים.

⁴⁴ במקרים בהם פיקדון במזומן, תעודות פיקדון או מכשירים דומים שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי המלווה מוחזקים כביטחון בתאגיד בנקאי צד שלישי בהסדר שאינו משמורת (non-custodial), אם הם שועבדו/ הומחו בגלוי לתאגיד הבנקאי המלווה ואם השעבוד/ ההמחאה הם בלתי מותנים ובלתי חוזרים, סכום החשיפה המכוסה על ידי הביטחון (אחרי כל מקדם ביטחון הדרוש בגין סיכון מטבע) יקבל את משקל הסיכון של התאגיד הבנקאי צד שלישי.

- ה- UCITS/קרן נאמנות מוגבלות להשקעה במכשירים המפורטים בסעיף זה⁴⁵.

145(i). עסקאות איגוח מחדש (כהגדרתן בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 205), ללא קשר לדירוגי אשראי כלשהם, אינן ביטחון פיננסי כשיר.

146. מכשירי הביטחון הבאים כשירים להכרה לפי הגישה המקיפה :

- (א) כל המכשירים בסעיף 145 ;
- (ב) מניות (לרבות אגרות חוב להמרה) שאינן נכללות במדד ראשי אך רשומות בבורסה מוכרת ;
- (ג) UCITS/קרנות נאמנות הכוללות מניות כאמור בסעיף קטן (ב), ועומדות בכל התנאים שבסעיף 145(ו) לעיל.

146א. לצורך קביעת ביטחונות כשירים כאמור בסעיפים 145 ו- 146 לעיל :

"בורסה מוכרת" היא בורסה בה נסחר מדד ראשי.

"מדד ראשי" הוא כל אחד מאלה :

שמות המדדים	מדינה
Austrian Traded Index	אוסטריה
All Ordinaries	אוסטרליה
MIB 30	איטליה
Dow Jones Stoxx 50 Index, FTSE Eurofirst 300, MSCI Euro Index, Euro Stoxx 50	אירופה
S&P 500, Dow Jones Industrial Average, NASDAQ Composite, Russell 2000	ארה"ב
BEL 20	בלגיה
FTSE 100, FTSE Mid 250	בריטניה
DAX	גרמניה
AEX	הולנד
Hang Seng	הונג קונג
Nikkei 225, Nikkei 300, Topix	יפן
תל אביב 125	ישראל
Straits Times Index	סינגפור
IBEX 35	ספרד
CAC 40, SBF 250	צרפת
Kospi	קוריאה
S&P/TSX Composite	קנדה
OMX	שוודיה
SMI	שווייץ

⁴⁵ אולם, השימוש או השימוש הפוטנציאלי שעושה ה- UCITS / קרן נאמנות במכשירים נגזרים אך ורק כדי לגדר השקעות המפורטות בסעיף זה ובסעיף 146, לא ישלול את כשירותן של היחידות באותה UCITS / קרן נאמנות מלהיות כשירות כביטחון פיננסי.

(ii) הגישה המקיפה

חישוב דרישת הון

147. לעסקה מובטחת, סכום החשיפה לאחר הפחתת סיכון מחושב כדלהלן :

$$E^* = \max\{0, [E \cdot (1 + H_e) - C \cdot (1 - H_c - H_{fx})]\}$$

כאשר :

E^* = ערך החשיפה לאחר הפחתת סיכון

E = הערך השוטף של החשיפה

H_e = מקדם ביטחון המתאים לחשיפה

C = הערך השוטף של הביטחון שהתקבל

H_c = מקדם ביטחון המתאים לביטחון

H_{fx} = מקדם ביטחון המתאים, בשל אי התאמה בין מטבע הביטחון למטבע החשיפה

148. סכום החשיפה לאחר הפחתת סיכון יוכפל במשקל הסיכון של הצד הנגדי כדי לקבל את סכום הנכס המשוקלל לסיכון עבור העסקה המובטחת.

149. הטיפול בעסקאות שבהן קיימת אי התאמה בין מועד הפירעון של החשיפה לצד הנגדי לבין מועד הפירעון של הביטחון, מפורט בסעיפים 202 עד 205.

150. במקרים בהם הביטחון הוא סל נכסים, מקדם הביטחון על הסל יהיה $H = \sum a_i H_i$, כאשר a_i הוא משקל הנכס (כשהוא נמדד ביחידות מטבע) בסל, ו- H_i הוא מקדם הביטחון הרלוונטי לנכס.

מקדמי ביטחון פיקוחיים סטנדרטיים

151. להלן מפורטים מקדמי הביטחון הפיקוחיים הסטנדרטיים, בהנחה של שערך יומי למחיר השוק והתאמת מרווח (remargining) יומית. מקדמי הביטחון מבוטאים באחוזים :

טבלה מספר 1

חשיפות איגוח			מנפיקים אחרים ⁴⁸			ריבונות ^{47,46}			יתרת תקופה לפירעון	דירוג של נייר ערך חוב
תקופת החזקה של 5 ימים	תקופת החזקה של 10 ימים	תקופת החזקה של 20 ימים	תקופת החזקה של 5 ימים	תקופת החזקה של 10 ימים	תקופת החזקה של 20 ימים	תקופת החזקה של 5 ימים	תקופת החזקה של 10 ימים	תקופת החזקה של 20 ימים		
1.414	2	2.828	0.707	1	1.414	0.354	0.5	0.707	≥ 1 שנה	AAA עד A-1 / AA
5.657	8	11.314	2.828	4	5.657	1.414	2	2.828	$1 < \leq 5$ שנים	
11.314	16	22.628	5.657	8	11.314	2.828	4	5.657	< 5 שנים	
2.828	4	5.657	1.414	2	2.828	0.707	1	1.414	≥ 1 שנה	A+ עד A-2 / BBB
8.485	12	16.971	4.243	6	8.485	2.121	3	4.243	$1 < \leq 5$ שנים	
16.971	24	33.942	8.485	12	16.971	4.243	6	8.485	< 5 שנים	
לא כשיר			לא כשיר			10.607	15	21.213	כל התקופה	BB+ עד BB-

⁴⁶ כולל PSEs המטופלות כריבונות (sovereigns) על ידי המפקח על הבנקים.

⁴⁷ בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDBs) שקיבלו משקל סיכון 0% יטופלו כריבונות.

⁴⁸ כולל PSEs שאינן מטופלות כריבונות על ידי המפקח על הבנקים.

טבלה מספר 2

תקופת החזקה של 5 ימים	תקופת החזקה של 10 ימים	תקופת החזקה של 20 ימים	
10.607	15	21.213	מניות המדד הראשי (לרבות אג"ח בנות המרה) וזהב
17.678	25	35.355	מניות אחרות (לרבות אג"ח בנות המרה) הרשומות בבורסה מוכרת
מקדם הביטחון הגבוה ביותר שניתן ליישם לני"ע שבו רשאית הקרן להשקיע			UCITS/קרנות נאמנות
0	0	0	מזומן ⁴⁹

טבלה מספר 3

תקופת החזקה של 5 ימים	תקופת החזקה של 10 ימים	תקופת החזקה של 20 ימים	
5.657	8	11.314	מקדמי ביטחון בשל אי התאמת מטבע

151.א. למרות האמור לעיל, הקצאת מקדמי ביטחון לניירות ערך כשירים, המצויים בחשבון ניירות ערך הממושכן לטובת התאגיד הבנקאי, תתבצע בהתאם לחלופות הבאות :

(א) אם אין באפשרות הלקוח להחליף את ניירות הערך, יוקצה לכל אחד מניירות הערך הכשירים מקדם הביטחון הרלוונטי כאמור בסעיף 151 לעיל.

(ב) אם יש באפשרות הלקוח להחליף את ניירות הערך, אולם הלקוח מוגבל להשקעה בניירות ערך כשירים בלבד, יוקצה לכל ניירות הערך מקדם ביטחון אחיד הגבוה ביותר שניתן ליישם לנייר ערך בו רשאי הלקוח להשקיע.

(ג) אם יש באפשרות הלקוח להחליף את ניירות הערך, והלקוח אינו מוגבל להשקעה בניירות ערך כשירים בלבד, יוקצה לכל ניירות הערך הכשירים מקדם ביטחון אחיד בגובה 50%. חלופות אלה יחולו על חשבון ניירות ערך או חלק ממנו, בכפוף להסכם בין התאגיד הבנקאי ללקוח. הגבלת הלקוח, כאמור בחלופות (א) ו-(ב) לעיל, תהיה אפקטיבית ותוסדר משפטית ומיכונית.

152. בטל.

153. בעסקאות שבהן התאגיד הבנקאי מלווה מכשירים בלתי-כשירים (כגון אגרות חוב של חברות, שאינן בעלות דירוג השקעה), מקדם הביטחון שיש להחיל על החשיפה יהיה זהה לזה שחל על מניות הנסחרות בבורסה מוכרת שאינן חלק מהמדד הראשי.

154-165. בטל.

התאמה לתקופות החזקה שונות ולשערוך לשווי שוק או להתאמת מרווח (remargining), שאינה יומית 166. לעסקאות מסוימות, בהתחשב במאפייני ובתדירות השערוך (revaluation) ובהתאמת מרווח, מתאימות תקופות החזקה שונות. ההנחיות ביחס למקדמי הביטחון לביטחונות מבחינות בין עסקאות מסוג רכש חוזר (רכש חוזר/מכר חוזר והשאלה/שאלה של ניירות ערך), "עסקאות אחרות מונעות על ידי שוק ההון" (עסקאות בנגזרי OTC והלוואת מרווח (margin lending)),

והלוואות מובטחות (secured lending). בעסקאות המונעות על ידי שוק ההון ובעסקאות מסוג רכש חוזר, מסמכי העסקה כוללים סעיפי התאמת מרווח; בעסקאות הלוואה מובטחות, תנאים כאלה בדרך כלל אינם.

עסקה בה אין לתאגיד הבנקאי זכות להתאמת מרווח על בסיס תדיר (the right to receive margin frequently), תטופל כהלוואה מובטחת.

167. תקופת ההחזקה לעסקאות השונות מסוכמת בטבלה הבאה:

סוג עסקה	תקופת החזקה	תנאי
עסקה מסוג רכש חוזר	חמישה ימי עסקים	התאמת מרווח יומית
עסקאות שוק הון אחרות	עשרה ימי עסקים	התאמת מרווח יומית
הלוואה מובטחת	עשרים ימי עסקים	שערך יומי

168. כאשר תדירות התאמת המרווח או השערך אינה תדירות יומית, מקדמי הביטחון יוגדלו בהתאם למספר ימי העסקים בפועל בין התאמת המרווח או השערך, באמצעות נוסחת השורש הריבועי של הזמן, כדלקמן:

$$H = H_M \sqrt{\frac{N_R + (T_M - 1)}{T_M}}$$

שבה:

$$\begin{aligned} H &= \text{מקדם הביטחון המוגדל} \\ H_M &= \text{מקדם הביטחון לפי תקופת ההחזקה (מתוך הטבלה שבסעיף 151)} \\ T_M &= \text{תקופת החזקה לסוג העסקה (מתוך הטבלה שבסעיף 167)} \\ N_R &= \text{מספר ימי עסקים בפועל בין התאמות מרווח לעסקאות שוק הון, או שערוכים לעסקאות מובטחות.} \end{aligned}$$

169. דוגמה לשימוש בנוסחה בסעיף 168 לעיל - תאגיד בנקאי ערך עם לקוח עסקה עתידית המובטחת במניית מדד ראשי. תקופת ההחזקה היא 10 ימים. מקדם הביטחון הפיקוחי הוא 15% (ראה סעיף 151 לעיל). תדירות התאמת המרווח בעסקה היא שבועית (כלומר, 5 ימי עבודה). מקדם הביטחון המוגדל יהיה:

$$H = H_M \sqrt{\frac{N_R + (T_M - 1)}{T_M}} = 15 \sqrt{\frac{5 + (10 - 1)}{10}} = 17.748$$

תנאים לקביעת H אפס ($zero H$)

170. לעסקאות מסוג רכש חוזר הממלאות את התנאים הבאים, והצד הנגדי הנו משתתף מרכזי בשוק (ראה סעיף 171 להלן), ניתן להחיל מקדמי ביטחון אפס.

- (א) הן החשיפה והן הביטחון הנם מזומנים או ני"ע של ריבונות, או ני"ע של PSE הכשירים למשקל סיכון 0% לפי הגישה הסטנדרטית⁵⁰.
- (ב) הן החשיפה והן הביטחון נקובים באותו המטבע;
- (ג) העסקה היא בת תקופת פירעון של יום אחד (overnight) או שהחשיפה והביטחון גם יחד משוערכים יומית למחיר שוק וכפופים להתאמת מרווח יומית;
- (ד) לאחר כשלון הצד הנגדי בביצוע התאמת מרווח, הזמן שנדרש בין השערוך האחרון למחיר השוק לפני הכישלון בהתאמת מרווח ובין מימוש⁵¹ (liquidation) הביטחון, מוערך בלא יותר מארבעה ימי עסקים;
- (ה) העסקה מסולקת באמצעות מערכת סליקה מוכחת לסוג זה של עסקה;
- (ו) המסמכים המכסים את ההסכם הם מסמכים סטנדרטיים בשוק לעסקאות מסוג רכש חוזר בני"ע מסוג זה;
- (ז) העסקה כוללת מסמך הקובע כי אם הצד הנגדי נכשל מלמלא את חובתו להעביר מזומנים או ניירות ערך או להשלים ביטחון (deliver margin), או נכשל מלכבד את התחייבויותיו בדרך אחרת, כי אז העסקה תבוא לסיומה המידי; וכן
- (ח) במקרה של אירוע כשל כלשהו, בין אם הצד הנגדי הנו חדל פירעון (insolvent) או פושט רגל, תהא לתאגיד הבנקאי זכות הניתנת לאכיפה משפטית, משוחררת ממגבלות (unfettered), לתפוס מיידית את הביטחון ולממשו לטובתו.

171. רק הישויות הבאות ייחשבו "משתתפים מרכזיים בשוק":

- (א) ריבונות, בנקים מרכזיים וישויות סקטור ציבורי (PSE);
- (ב) בנקים וחברות ניירות ערך;
- (ג) חברות פיננסיות אחרות (לרבות חברות ביטוח) הכשירות למשקל סיכון של 20% לפי הוראה זו;
- (ד) ארגוני סליקה מוכרים.

172. כאשר מפקח ממדינה החברה ב-OECD אשר מדורגת A- או בדירוג עדיף מזה, מחיל הקלה ספציפית לעסקאות מסוג רכש חוזר בניירות ערך שהונפקו על ידי הממשלה של אותה מדינה, רשאים התאגידים הבנקאיים המאוגדים בישראל לאמץ את אותה הגישה לאותן העסקאות.

טיפול בעסקאות מסוג רכש חוזר המכוסות על ידי הסכמי התחשבנות נטו (Master Netting Agreements)

173. ההשפעות של הסכמי התחשבנות נטו דו-צדדיים המכסים עסקאות מסוג רכש חוזר יוכרו על בסיס בחינה לגבי כל צד נגדי (counterparty-by-counterparty) אם ההסכמים ניתנים לאכיפה משפטית בכל אחד מתחומי השיפוט הרלוונטיים בעת התרחשות של אירוע כשל, בין אם הצד הנגדי חדל פירעון (insolvent) או פושט רגל. יוכרו אך ורק הסכמים מקובלים בשוק לסוג זה של עסקאות - למשל הסכם ה-GMRA 2000 (The TBMA/ISMA Global Master Repurchase Agreement).

⁵⁰ ני"ע שהונפקו על ידי ממשלת ישראל או בנק ישראל, הכשירים למשקל סיכון 0% לפי סעיף 54, ממלאים אחר תנאי זה.

⁵¹ הדבר אינו מחייב את התאגיד הבנקאי לממש תמיד את הביטחון אלא להיות בעל היכולת לעשות זאת בתוך מסגרת הזמן.

בנוסף, הסכמי התחשבות נטו חייבים :

- (א) להקנות לצד שלא כשל את הזכות לסיים ולחסל (close-out) במהירות את כל העסקאות הכפופות להסכם בעת אירוע כשל, לרבות במקרה של חדלות פירעון (insolvency) או פשיטת רגל של הצד הנגדי.
- (ב) לקבוע התחשבות נטו של רווחים והפסדים בגין עסקאות (לרבות הערך של כל ביטחון) שנסתיימו וחוסלו (closed out) לפי ההסכם, כך שצד אחד חייב לצד האחר סכום נטו יחיד ;
- (ג) לאפשר מימוש או קיזוז של הביטחון בהקדם האפשרי במקרה של כשל ; וכן
- (ד) להיות, יחד עם הזכויות העולות מתוך התנאים הנדרשים ב- (א) עד (ג) לעיל, אכיפים משפטית בכל תחום שיפוט רלוונטי במקרה של אירוע כשל, בין אם הצד הנגדי חדל פירעון (insolvent) או פושט רגל.

174. התחשבות נטו בין פוזיציות בתיק הבנקאי ובתיק למסחר תוכר אך ורק כאשר העסקאות שלגביהן נערכה התחשבות נטו מקיימות את התנאים הבאים :
- (א) כל העסקאות משוערכות יומית למחיר שוק⁵² ; וכן
- (ב) מכשירי הביטחון שבהם נעשה שימוש בעסקאות מוכרים כביטחון פיננסי כשיר בתיק הבנקאי.

175. הנוסחה בסעיף 147 תאומץ לחישוב דרישות ההון בגין עסקאות עם הסכמי התחשבות נטו.

176. תאגידים בנקאיים יישמו את ההנחיות הבאות כדי להביא בחשבון את השפעת הסכמי ההתחשבות נטו :

$$E^* = \max\{0, [(\sum(E) - \sum(C)) + \sum(Es \cdot Hs) + \sum(Efx \cdot Hfx)]\}^{53}$$

שבה :

$$\begin{aligned} E^* &= \text{ערך החשיפה לאחר הפחתת סיכון} \\ E &= \text{ערך שוטף של החשיפה} \\ C &= \text{ערך הביטחון שהתקבל} \\ Es &= \text{ערך מוחלט של הפוזיציה נטו בנייר ערך נתון} \\ Hs &= \text{מקדם ביטחון מתאים ל- } Es \\ Efx &= \text{ערך מוחלט של הפוזיציה נטו במטבע שונה ממטבע הסילוק} \\ Hfx &= \text{מקדם ביטחון מתאים לאי התאמת מטבע} \end{aligned}$$

177. הכוונה כאן היא לקבל סכום חשיפה נטו, לאחר התחשבות נטו של החשיפות והביטחונות, ולקבל "סכום תוספת" (add-on amount) המשקף שינויי מחיר אפשריים של ניירות הערך המעורבים

⁵² תקופת ההחזקה לצורך מקדמי הביטחון תהיה תלויה, בדומה לעסקאות אחרות מסוג רכש חוזר, בתדירות של התאמת המרווח.

⁵³ נקודת המוצא לנוסחה זו היא הנוסחה בסעיף 147, שניתן להציגה גם באופן הבא :

$$E^* = \max\{0, [(E - C) + (E \cdot He) + (C \cdot Hc) + (C \cdot Hfx)]\}$$

בעסקאות וכן סיכון שער חליפין, אם קיים. הפוזיציה נטו, ארוכת טווח או קצרת טווח, בכל נייר ערך הכלול בהסכם ההתחשבות נטו תוכפל במקדם ביטחון מתאים. כל יתר הכללים בנוגע לחישוב מקדמי הביטחון, המפורטים בסעיפים 147 עד 172, חלים באותה המידה על תאגידים בנקאיים המשתמשים בהסכמי התחשבות נטו דו-צדדיים לעסקאות מסוג רכש חוזר.

178-181(i). בטל.

(iii) הגישה הפשוטה

תנאי סף

182. על מנת שביטחון יוכר בגישה הפשוטה, הביטחון חייב להיות משועבד לפחות למשך כל חי החשיפה והוא חייב להיות משוערך למחיר שוק (marked to market) ומוערך מחדש (revalued) לפחות בתדירות של שישה חודשים. אותם חלקים של חובות המובטחים על ידי שווי שוק של ביטחון מוכר יקבלו את משקל הסיכון שחל על מכשיר הביטחון. משקל הסיכון של החלק המובטח יהיה כפוף לרצפה של 20%, למעט בנסיבות המפורטות בסעיפים 183 עד 185. ליתרת החוב ישויך משקל סיכון ההולם את הצד הנגדי. דרישת הון תחול על תאגידים בנקאיים משני צדי העסקה המובטחת: לדוגמה, הן רכש חוזר הן מכר חוזר יהיו כפופים לדרישות הון.

סייגים לרצפת משקל הסיכון

183. עסקאות העומדות בקריטריונים של סעיף 170 ובוצעו עם משתתף מרכזי בשוק, כמוגדר בסעיף 171, תקבלנה משקל סיכון 0%. אם הצד הנגדי לעסקה איננו משתתף מרכזי בשוק, העסקה תקבל משקל סיכון של 10%.

184. עסקאות נגזרים מעבר לדלפק (OTC) הכפופות לשערוך יומי למחירי השוק, המובטחות על ידי מזומנים ואין בהן אי-התאמה מטבעית, תקבלנה משקל סיכון 0%. עסקאות כאלו המובטחות על ידי ני"ע של ריבונות או של PSE הכשירים לקבל משקל סיכון 0% לפי הוראה זו, יכולות לקבל משקל סיכון של 10%.

185. הרצפה של 20% למשקל הסיכון על עסקאות מובטחות לא תחול, וניתן יהיה להחיל משקל סיכון 0%, כאשר החשיפה והביטחון נקובים באותו המטבע ועונים על אחד מהתנאים הבאים:

- * הביטחון הוא פיקדון מזומנים כמוגדר בסעיף 145(א); או
- * הביטחון הוא בצורה של ני"ע של ריבונות או PSE הכשירים לקבלת משקל סיכון 0%, ומשווי השוק שלהם נוכח 20%.

(iv) עסקאות נגזרים מובטחות מעבר לדלפק (OTC)

186. לפי "שיטת החשיפה הנוכחית" (Current Exposure Method), החישוב של דרישת הון בגין סיכון אשראי של הצד הנגדי עבור חוזה בודד יתבצע כדלקמן:

$$= [(RC + add-on) - C_A] \cdot r \cdot 8\% = \text{דרישת הון בגין סיכון צד נגדי}$$

כאשר:

$$\begin{aligned} RC &= \text{עלות השחלוף,} \\ \text{add-on} &= \text{הסכום בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית, מחושב בהתאם לסעיפים 92(i) ו-} \\ &\quad \text{92(ii) של נספח ג',} \\ C_A &= \text{סכום ביטחון מותאם לתנודתיות לפי הגישה המקיפה, כמפורט בסעיפים 147} \\ &\quad \text{עד 172, או אפס, אם לעסקה לא הוחל ביטחון כשיר, וכן} \\ R &= \text{משקל הסיכון של הצד הנגדי.}\end{aligned}$$

187. כאשר קיימים הסכמי התחשבות נטו דו-צדדיים תקפים, RC יהיה עלות השחלוף נטו, והתוספת (add-on) תהיה A_{Net} כפי שחושבה לפי סעיפים 96(i) עד 96(vi) של נספח ג'. מקדם הביטחון בגין סיכון מטבע (Hfx) ייושם כאשר קיימת אי התאמה בין מטבע הביטחון ובין מטבע הסילוק. אפילו במקרה שבו מעורבים בחשיפה יותר משני מטבעות, מטבע הביטחון ומטבע הסילוק, יש להחיל מקדם ביטחון יחיד, בהנחה שתקופת ההחזקה היא 10 ימי עסקים, אשר יוגדל לפי הצורך בהתאם לתדירות השערוך למחיר השוק.

187(ii). כחלופה ל"שיטת החשיפה הנוכחית" לחישוב דרישת הון בגין סיכון אשראי של הצד הנגדי, תאגידים בנקאיים יכולים להשתמש בשיטה הסטנדרטית כמפורט בנספח ג'.

4. קיזוז פריטים מאזניים

188. כאשר תאגיד בנקאי,

(א) מוצא יסוד משפטי איתן לקבוע שהסכם התחשבות נטו, או קיזוז, ניתנים לאכיפה בכל אחד מתחומי השיפוט הרלוונטיים, בין אם הצד הנגדי חדל פירעון או פושט רגל;

(ב) יכול בכל עת לקבוע את הנכסים וההתחייבויות של אותו צד נגדי הכפופים להסכם הקיזוז;

(ג) עוקב ושולט בסיכון לגידול בחשיפות כתוצאה מאי התאמה של תקופות פירעון של נכסים והתחייבויות (roll-off risks); וכן

(ד) עוקב ושולט בחשיפות הרלוונטיות על בסיס נטו,

רשאי התאגיד הבנקאי להשתמש בחשיפה נטו של הלוואות ופיקדונות כבסיס לחישוב הלימות ההון שלו בהתאם לנוסחה בסעיף 147. הלוואות יטופלו כחשיפות, ופיקדונות יטופלו כביטחונות. מקדמי הביטחון יהיו אפס, למעט מקרה בו קיימת אי התאמה במטבע. תקופת החזקה של 10 ימי עסקים תחול כאשר מתבצע שערוך יומי למחיר השוק, ותחולנה כל הדרישות הכלולות בסעיפים 151, 168 ו- 202 עד 205.

5. ערבויות ונגזרי אשראי

(i) דרישות תפעוליות

דרישות תפעוליות משותפות לערבויות ולנגזרי אשראי

189. ערבות או נגזר אשראי חייבים לייצג תביעה ישירה כלפי ספק ההגנה, וחייבים להיות משויכים במפורש לחשיפות מסוימות או למאגר חשיפות מסוים, כך שמידת הכיסוי מוגדרת בבירור ואינה נתונה לחילוקי דעות. הם חייבים להיות לא ניתנים לביטול, למעט במקרה של אי תשלום חוב מצד רוכש ההגנה, בשל סיבה הקשורה לחוזה הגנת אשראי; חובה שהחוזה לא יכלול סעיף המתיר לספק ההגנה לבטל באופן חד-צדדי את כיסוי האשראי, או להגדיל את עלות הכיסוי האפקטיבית כתוצאה מירידת איכות האשראי בחשיפה המוגנת⁵⁴. חובה שהערבות או נגזר האשראי יהיו גם בלתי מותנים; לא ייכלל סעיף בחוזה ההגנה מחוץ לשליטתו הישירה של התאגיד הבנקאי, שיש בו כדי למנוע את המחויבות של ספק ההגנה לשלם במועד (in a timely manner) במקרה שהצד הנגדי המקורי נכשל מלשלם את החוב/חובותיו במועד.

דרישות תפעוליות נוספות לערבויות

190. בנוסף לדרישות הוודאות המשפטיות המפורטות בסעיפים 117 ו-118 לעיל, כדי שערבות תוכר, התנאים הבאים חייבים להתקיים:

- (א) בעת כשל/אי-תשלום של הצד שכנגד, כפי שמוגדר בתנאי הערבות, רשאי תאגיד בנקאי לפנות במועד (in a timely manner) אל הערב לקבל את כספי החוב, בהתאם למסמכי העסקה. הערב יכול לשלם לתאגיד הבנקאי את כל החוב בסכום אחד כולל, או ליטול על עצמו את התחייבויות התשלום העתידיות של הצד הנגדי המכוסות על ידי ערבות. לתאגיד בנקאי חייבת להיות זכות לקבל את כל התשלומים מהערב בלא שיידרש לנקוט תחילה בהליכים משפטיים נגד הצד הנגדי לגביית החוב.
- (ב) הערבות הנה התחייבות מתועדת ומפורשות, שהערב נוטל על עצמו.
- (ג) למעט האמור במשפט להלן, הערבות מכסה את כל סוגי התשלומים שהחייב המקורי (underlying obligor) מצופה לשלם על פי מסמכי העסקה, כגון סכום נקוב (notional amount), תשלומי מרווח (margin payments) וכדומה. כאשר ערבות מכסה את תשלום הקרן בלבד, ריביות ותשלומים בלתי מכוסים אחרים יטופלו כסכום בלתי מובטח בהתאם לסעיף 198.

⁵⁴ יש לשים לב כי התנאי של בלתי ניתן לביטול אינו מחייב שהגנת האשראי והחשיפה תהיינה מתואמות מבחינת התקופה לפירעון, אלא שהתקופות לפירעון שהוסכמו מראש לא יקוצרו בדיעבד על ידי ספק ההגנה. סעיף 203 מפרט כיצד לטפל באופציית יציאה (option call) בקביעת יתרת התקופה לפירעון להגנת אשראי.

דרישות תפעוליות נוספות לנגזרי אשראי

191. על מנת שחווה נגזר אשראי יוכר, חובה שיתמלאו התנאים הבאים :

- (א) אירועי האשראי המפורטים על ידי הצדדים לחווה חייבים לכסות לכל הפחות :
- כשלון לשלם (failure to pay) את סכומי החוב המגיעים לפי תנאי ההתחייבות הבסיסית (underlying obligation) התקפים בזמן אי תשלום כזה (עם תקופת גרייס הקרובה לתקופת הגרייס בהתחייבות הבסיסית) ;
  - פשיטת רגל (bankruptcy), חדלות פירעון (insolvency) או אי יכולת של החייב לשלם את חובותיו, או כישלונו או הודאתו בכתב בדבר אי יכולת כללית לשלם את חובותיו במועד, ואירועים דומים לכך ; וכן
  - ארגון מחדש (restructuring) של ההתחייבות הבסיסית הכרוך במחיקה או דחייה של קרן, ריבית או עמלות, המביא לידי אירוע של הפסד אשראי (דהיינו, מחיקת חוב, הפרשה ספציפית או חיוב דומה לחשבון רווח והפסד). במקרים שבהם ארגון מחדש לא הוגדר כאירוע אשראי, יש לפעול על פי סעיף 192.
- (ב) אם נגזר האשראי מכסה התחייבויות שאינן כוללות את ההתחייבות הבסיסית, סעיף (ז) להלן יקבע אם תותר אי ההתאמה בנכסים.
- (ג) נגזר האשראי לא יסתיים לפני פקיעת תקופת גרייס כלשהי הנדרשת להתרחשות כשל ההתחייבות הבסיסית כתוצאה מכישלון לשלם, בכפוף להוראות סעיף 203.
- (ד) נגזרי אשראי המאפשרים סילוק במזומן, מוכרים לצורכי הון בתנאי שקיים תהליך הערכה יציב ומהימן לאמידת ההפסד. חובה שיוגדר בבירור ובאופן ספציפי פרק הזמן לקבלת הערכות שווי של ההתחייבות הבסיסית לאחר אירוע אשראי (post-credit event valuations). אם התחייבות ההתייחסות (reference obligation) המצוינת בנגזר האשראי למטרות סילוק במזומן שונה מהתחייבות הבסיסית, סעיף (ז) להלן יקבע אם תותר אי ההתאמה בנכסים.
- (ה) אם הזכות/היכולת של רוכש ההגנה להעביר את ההתחייבות הבסיסית אל ספק ההגנה נדרשת לשם סילוק, תנאי ההתחייבות הבסיסית חייבים לקבוע כי כל הסכמה הנדרשת להעברה כזאת לא תישלל באופן לא סביר.
- (ו) זהותם של השותפים, האחראים לקבוע אם אירוע אשראי התרחש, חייבת להיות מוגדרת בבירור. קביעה זו לא תהיה באחריותו הבלעדית של מוכר ההגנה. לרוכש ההגנה חייבת להיות הזכות/היכולת להודיע לספק ההגנה על התרחשות של אירוע אשראי.
- (ז) אי התאמה בין ההתחייבות הבסיסית ובין ההתחייבות אליה מתייחס נגזר האשראי (התחייבות ההתייחסות - the reference obligation) (דהיינו, ההתחייבות שבה נעשה שימוש למטרות קביעת ערך הסילוק במזומן או ההתחייבות שניתן להעבירה) מותרת אם (1) התחייבות ההתייחסות היא במעמד שווה (פארי פאסו) או במעמד נחות מההתחייבות הבסיסית, וכן (2) להתחייבות הבסיסית ולהתחייבות ההתייחסות יש אותו חייב (דהיינו, אותה ישות משפטית) והחווה כולל סעיפים ברי אכיפה על פי חוק המתייחסים לכשל צולב (cross-default) או להאצה צולבת (cross-acceleration).

(ח) אי התאמה בין ההתחייבות הבסיסית ובין התחייבות שבה עושים שימוש כדי לקבוע האם אירוע אשראי אכן התרחש, מותרת אם (1) ההתחייבות האחרונה היא במעמד שווה (פארי פאסו) או במעמד נחות מההתחייבות הבסיסית, וכן (2) לשתי ההתחייבויות יש אותו חייב (דהיינו, אותה ישות משפטית) והחזזה כולל סעיפים ברי אכיפה על פי חוק המתייחסים לכשל צולב (cross-default) או להאצה צולבת (cross-acceleration).

192. כאשר ארגון מחדש של ההתחייבות הבסיסית אינו מכוסה על ידי נגזר האשראי, אולם יתר הדרישות בסעיף 191 מתמלאות, תותר הכרה חלקית בנגזר האשראי. אם סכומו של נגזר האשראי נמוך או שווה לסכומה של ההתחייבות הבסיסית, ניתן להכיר עד 60% מסכום הגידור כמכוסה. אם סכום נגזר האשראי גבוה מסכומה של ההתחייבות הבסיסית, תקרת סכום הגידור הכשיר תוגבל ל- 60% מסכום ההתחייבות הבסיסית.⁵⁵

193. רק עסקאות CDS (Credit Default Swap) ו-TRS (Total Return Swap או Total Rate of Return Swap) המספקות הגנת אשראי שווה לערבויות תהיינה כשירות להכרה, בכפוף לסייג הבא - כאשר תאגיד בנקאי רוכש הגנת אשראי באמצעות עסקת TRS ורושם את התשלומים נטו שנתקבלו מהחלפה כהכנסה נטו, אך אינו רושם קיזוז של הרעה בערך הנכס המוגן (באמצעות הפחתת השווי ההוגן או בדרך של הגדלת הפרשות), הגנת האשראי לא תוכר. הטיפול בנגזרי אשראי מסוג first-to-default ו- Nth-to-default מפורט בנפרד בסעיפים 207 עד 210.

194. סוגים אחרים של נגזרי אשראי לא יהיו כשירים להכרה.⁵⁶

194א. לצרכי הקלת הון יוכרו אך ורק עסקאות בנגזרי אשראי המבוססות על הסכמים מקובלים בשוק, כגון ה- ISDA Master Agreement.

(ii) טווח ערבים (ערבים נגדיים)/ספקי הגנה כשירים

195. תוכר הגנת האשראי המוענקת על ידי הישויות הבאות :

- (א) ישויות ריבוניות⁵⁷, ישויות סקטור ציבורי (PSEs), בנקים⁵⁸ וחברות ניירות ערך בעלות משקל סיכון נמוך מזה של הצד הנגדי ;
- (ב) ישויות אחרות בעלות דירוג חיצוני, מלבד כאשר הגנת האשראי ניתנת לחשיפת איגוח, ולרבות הגנת האשראי המסופקת על ידי חברות אם, חברות בנות וחברות מסונפות, כל עוד יש להן משקל סיכון נמוך מזה של החייב.

⁵⁵ בטל.

⁵⁶ שטרות צמודי אשראי (CLN - Credit Linked Notes) שמומנו במזומנים, אשר הונפקו על ידי התאגיד הבנקאי כנגד חשיפות בתיק הבנקאי, הממלאים את הקריטריונים של נגזרי אשראי, יטופלו כעסקאות המובטחות על ידי מזומנים.

⁵⁷ כולל את הבנק להסדרים בינלאומיים, קרן המטבע הבינלאומית, הבנק המרכזי האירופי והקהילה האירופית, כמו גם MDBs המוזכרים בהערת שוליים 24.

⁵⁸ כולל MDBs אחרים.

(ג) כאשר הגנת האשראי ניתנת לחשיפת איגוח, ישויות אחרות המדורגות כעת בדירוג חיצוני BBB- או טוב יותר ושהיו מדורגות בדירוג חיצוני A- או טוב יותר במועד בו ניתנה הגנת האשראי. בסעיף זה נכללת גם הגנת אשראי המסופקת על ידי חברות אם, חברות בנות וחברות מסונפות, כל עוד יש להן משקל סיכון נמוך מזה של החייב.

(iii) משקלי סיכון

196. לחלק המוגן יקבע משקל הסיכון של ספק ההגנה. לחלק הבלתי מוגן של החשיפה יקבע משקל הסיכון של הצד הנגדי.

197. ספי מהותיות לתשלומים, שמתחתם לא מתבצע תשלום במקרה של הפסד, הם שווי ערך לפוזיציות נטילת ההפסד הראשון, ויש לנכותם במלוא סכומם מההון של התאגיד הבנקאי הרוכש את הגנת האשראי.

כיסוי יחסי (Proportional cover)

198. כאשר סכום הערבות, או סכום הגנת האשראי, נמוך מסכום החשיפה, והחלקים המובטחים והבלתי מובטחים הנם בעלי בכירות שווה, דהיינו התאגיד הבנקאי והערב חולקים הפסדים על בסיס יחסי (פרו רטה), תינתן הקלת הון על בסיס יחסי: דהיינו, החלק המוגן של החשיפה יקבל את הטיפול של ערבויות/נגזרי אשראי כשירים, ואילו יתרתה תטופל כבלתי מובטחת.

כיסוי מרובד (Tranched cover)

199. כאשר תאגיד בנקאי מעביר חלק מהסיכון של חשיפה ברובד (tranch) אחד או יותר אל מוכר או מוכרי הגנה ושומר על רמה מסוימת של סיכון של ההלוואה, והסיכון שהועבר והסיכון המוחזק הנם בעלי בכירות שונה, רשאי התאגיד הבנקאי להשיג הגנת אשראי לרבדים הבכירים (כגון חלק הפסד משני) או לרבדים המשניים (כגון חלק הפסד ראשון). במקרה זה, יחולו הכללים המפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 205 (סיכון אשראי - איגוח).

(iv) אי התאמת מטבע

200. כאשר הגנת אשראי נקובה במטבע שונה מהמטבע שבו נקובה החשיפה, דהיינו קיימת אי התאמה במטבע, סכום החשיפה הנחשב מוגן יופחת על ידי יישום מקדם ביטחון H_{FX} , כלומר

$$G_A = G \cdot (1 - H_{FX})$$

כאשר:

G = הסכום הנומינלי של הגנת האשראי

H_{FX} = מקדם ביטחון הולם עבור אי התאמה בין מטבע הגנת האשראי למטבע ההתחייבות הבסיסית.

מקדם הביטחון ההולם מבוסס על תקופת החזקה של 10 ימי עסקים (בהנחה שמתבצע שערור יומי למחיר שוק). מקדם הביטחון הפיקוחי הוא 8%. חובה להגדיל את מקדם הביטחון תוך עשיית

שימוש בנוסחת השורש הריבועי של הזמן, בהתאם לתדירות ההערכה מחדש של הגנת האשראי כמתואר בסעיף 168.

(iv) *ערבויות של ריבוניות*

201. (א) כאמור בסעיף 54, ניתן להחיל משקל סיכון 0%, על חשיפות של תאגיד בנקאי למדינת ישראל (או לבנק ישראל), כאשר התאגיד הבנקאי מאוגד בישראל והחשיפה נקובה וממומנת בש"ח.

(ב) טיפול זה מותר גם לחלקים של חשיפות, המובטחים בערבות של מדינת ישראל (או של בנק ישראל), במקרים שבהם הערבות נקובה וממומנת בש"ח. למען הסר ספק, ערבות מדינה, ככל ערבות אחרת, צריכה לעמוד בכל התנאים התפעוליים והמשפטיים שבסעיפים 189 ו-190, כדי להיחשב כשירה לצרכי הקלת הון.

201א. כאשר מפקח ממדינה החברה ב-OECD מחיל משקל סיכון מופחת על חלקים של חשיפות, המובטחים בערבות שנקובה וממומנת במטבע מקומי, שמנפיקה הריבונות באותה מדינה (או הבנק המרכזי שלה), רשאים התאגידים הבנקאיים המאוגדים בישראל לאמץ את אותה ההקלה, ובלבד שדירוג אותה מדינה הוא A- או גבוה ממנו.

(vi) *ביטוח הלוואה לדיור*

201ב. ביטוח הלוואה לדיור יוכר כהגנת אשראי כשירה, בהתקיים כל התנאים המשפטיים והתפעוליים החלים לגבי ערבות. הגנת אשראי כזו תיחשב כעומדת בקריטריון הזמן (timely manner) כאמור בסעיפים 189 ו-190(א) אם מקבל ההגנה זכאי לקבל את מלוא סכום הביטוח לא יאוחר מ-24 חודשים מיום התרחש אירוע האשראי.

6. אי-התאמת תקופות פירעון (Maturity mismatches)

202. למטרות חישוב נכסים משוקללי סיכון, אי התאמה בתקופות לפירעון מתרחשת כאשר יתרת תקופת הפירעון של הגידור קצרה מזו של החשיפה הבסיסית.

(i) *הגדרת תקופת פירעון*

203. התקופה לפירעון של החשיפה הבסיסית והתקופה לפירעון של הגידור יוגדרו שתיהן בצורה שמרנית. תקופת הפירעון האפקטיבית של החשיפה הבסיסית תימדד כיתרת התקופה הארוכה ביותר האפשרית לפי לוח הזמנים בו הצד הנגדי נדרש לכבד את התחייבותו, בהתחשב בכל תקופת גרייס רלוונטית כלשהי. באשר לגידור, יש להביא בחשבון אופציות גלומות שיכולות לקצר את תקופת הגידור, כך שתקופת הפירעון האפקטיבית תהיה התקופה הקצרה ביותר האפשרית. במקרים שבהם אופציית היציאה (call) נתונה לשיקול דעתו של מוכר ההגנה, התקופה לפירעון תסתיים תמיד בתאריך היציאה הראשון. אם אופציית היציאה נתונה לשיקול דעתו של התאגיד

הבנקאי הרוכש את ההגנה, אולם תנאי הגידור המקורי מכילים תמריץ חיובי לתאגיד הבנקאי לסיים את העסקה לפני תקופת הפירעון החוזית, יתרת הזמן שנותרה עד לתאריך היציאה הראשון תיחשב לתקופת הפירעון האפקטיבית. לדוגמה, כאשר החוזה כולל ייקור עלויות בין תנאי הרכישה, או כאשר העלות האפקטיבית של הכיסוי גדלה עם הזמן, אף אם איכות האשראי נותרת באותה רמה או גדלה, התקופה לפירעון האפקטיבית תהיה התקופה הנותרת עד לתאריך היציאה הראשון.

(ii) משקלי סיכון לאי התאמה של תקופות פירעון

204. כמתואר בסעיף 143, גידורים עם אי התאמות של תקופת פירעון יוכרו רק כאשר תקופות הפירעון המקוריות שלהם הן שנה או יותר. כתוצאה מכך, תקופת הפירעון של הגידורים של חשיפות עם תקופות פירעון מקוריות הקצרות משנה אחת, חייבות להתאים (לתקופת ההתחייבות הבסיסית) כדי שיוכרו. בכל מקרה, גידורים עם אי התאמה בתקופות הפירעון לא יוכרו כאשר יתרת התקופה לפירעון שלהם היא שלושה חודשים או פחות.

205. כאשר קיימת אי התאמת תקופות פירעון עם מפחית סיכון אשראי מוכר (ביטחון, קיזוז פריט מאזני, ערבויות ונגזרי אשראי), יש להחיל את ההתאמה הבאה.

$$Pa = P \cdot \frac{(t - 0.25)}{(T - 0.25)}$$

כאשר:

Pa = ערך הגנת האשראי, מותאם לאי התאמת תקופת הפירעון.
 P = הגנת האשראי (כגון סכום ביטחון, סכום הערבות), מותאמת לכל סוג של מקדם ביטחון.
 t = T או יתרת תקופת הפירעון של הסדר הגנת האשראי - הנמוך מביניהם. מבוטא בשנים.
 T = 5 או יתרת תקופת הפירעון של החשיפה - הנמוך מביניהם. מבוטא בשנים.

7. פריטים אחרים הקשורים לטיפול בשיטות CRM

(i) טיפול בריבוי שיטות CRM

206. במקרה בו לתאגיד בנקאי יש מספר טכניקות של CRM, המכסות חשיפה בודדת (לדוגמה, לתאגיד בנקאי יש ביטחון וערבות המכסים שניהם חלקים של חשיפה), התאגיד הבנקאי יידרש לחלק את החשיפה לחלקי משנה המכוסים על ידי כל סוג של שיטת CRM (לדוגמה, חלק מכוסה על ידי ביטחון, חלק מכוסה על ידי ערבות), והנכסים המשוקללים לסיכון של כל חלק יחושבו בנפרד. כאשר הגנת אשראי המסופקת על ידי ספק הגנה יחיד היא בעלת תקופות פירעון שונות, חובה לחלק גם אותה להגנות נפרדות.

(ii) נגזר אשראי מסוג *first-to-default*

207. יש מקרים שבהם תאגיד בנקאי משיג הגנת אשראי לסל של חשיפות, כאשר המקרה הראשון של כשל מבין החשיפות מפעיל את הגנת האשראי ואירוע האשראי מביא לסיום החוזה. במקרה זה, התאגיד הבנקאי רשאי להכיר בהקלת הון פיקוחית בגין אותו נכס בסל בעל הסכום המשוקלל לסיכון הנמוך ביותר, אולם רק אם הסכום הנקוב נמוך או שווה לסכום הנקוב של נגזר האשראי.

208. בהתייחס לתאגיד בנקאי המספק הגנת אשראי באמצעות מכשיר כגון זה, אם נעשתה למוצר הערכת אשראי חיצונית על ידי ECAI כשירה, יש להחיל עליו את משקל הסיכון שבסעיף 567 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 205, החל על רובדי איגוח (securitization tranches). אם המוצר לא דורג על ידי ECAI כשירה, יש לסכם את משקלי הסיכון של הנכסים הכלולים בסל עד לשיעור מרבי של 1,250% ולהכפילם בסכום הנומינלי של ההגנה המסופקת על ידי נגזר האשראי כדי לקבל את סכום הנכסים המשוקלל לסיכון.

(iii) נגזר אשראי מסוג *Nth-to-default*

209. במקרה שבו הכשל ה- N^{th} מבין הנכסים בסל מפעיל את מימוש הגנת האשראי, תאגיד בנקאי שהשיג הגנת אשראי באמצעות מוצר כזה יוכל להכיר בהקלת הון כלשהי רק אם הושגה גם הגנה לכשלים 1 עד $n-1$ או כאשר $n-1$ נכסים בסל כבר כשלו.

210. לתאגידים בנקאיים המספקים הגנת אשראי באמצעות מוצר כזה, יהיה הטיפול בדרישות ההון זהה למתואר בסעיף 208 עם הבדל אחד. ההבדל הוא, שבסיכום משקלי הסיכון, ניתן להוציא מן החישוב את הנכס בעל הסכום המשוקלל לסיכון (RWA) הנמוך ביותר.

נספח א'

יישום תהליך המיפוי

1. היות והמפקח על הבנקים יהיה אחראי לשייך את הערכות סיכון האשראי של "חברת דירוג אשראי חיצונית (להלן - ECAI)" כשירה למשקלי סיכון זמינים לפי הגישה הסטנדרטית, הוא יידרש לשקול מגוון של גורמים איכותיים וכמותיים על מנת להבדיל בין רמות הסיכון המבוטאות על ידי כל הערכה. גורמים איכותיים כאלו יכולים לכלול, בין השאר, את מאגר המנפיקים שמכסה כל ECAI, את טווח הדירוגים שקובעת ה-ECAI, את משמעותו של כל דירוג, ואת הגדרת הכשל של כל ECAI.
2. פרמטרים כמותיים עשויים לסייע בביצוע מיפוי עקבי יותר של הערכות הסיכון למשקלי הסיכון הזמינים לפי הגישה הסטנדרטית. נספח זה מסכם את ההצעות של ועדת באזל כדי לסייע למפקח בביצוע המיפוי. הפרמטרים המוצגים להלן נועדו לספק הדרכה, ולא לקבוע דרישות כשירות חדשות או משלימות בנוסף לדרישות קיימות מ-ECAI.

אמידת שיעורי הכשל המצטברים (CDRs): שני מדדים מוצעים

3. על מנת להבטיח שמשקל סיכון מסוים מתאים לדירוג מסוים של סיכון אשראי, חברות דירוג האשראי החיצוניות יציגו בפני הפיקוח על הבנקים את שיעור הכשל המצטבר (CDR - cumulative default rate) בכל ההנפקות שהוקצה להן אותו דירוג סיכון אשראי. חברות דירוג האשראי החיצוניות יציגו בפני הפיקוח על הבנקים שני מדדים נפרדים של שיעורי כשל מצטברים הקשורים לכל דירוג הכלול בגישה הסטנדרטית. בשני המקרים המדדים יחושבו כשיעור הכשל המצטבר שנמדד על פני תקופה של שלוש שנים.
- כדי שהמפקח על הבנקים ילמד על ניסיון הכשל לאורך זמן, על חברות דירוג האשראי החיצוניות להציג בפני הפיקוח על הבנקים את שיעור הכשל המצטבר התלת-שנתי הממוצע לעשר שנים, כאשר עומק נתונים כזה זמין²³¹. חברות דירוג אשראי חיצוניות חדשות, או כאלה שאספו נתוני כשל במשך פחות מעשר שנים, עשויות להתבקש על ידי המפקח על הבנקים להעריך מה יהיה לפי דעתם שיעור הכשל המצטבר התלת-שנתי הממוצע לעשר שנים לכל דירוג סיכון, ולשאת באחריות להערכה זו, למטרת שקלול הסיכון של החובות המדורגים על ידם.
- המדד השני שעל חברות דירוג האשראי החיצוניות להציג בפני הפיקוח על הבנקים הוא שיעורי הכשל המצטברים התלת-שנתי האחרונים, הקשורים לכל דירוג סיכון אשראי של אותה ECAI.

²³¹ בשנת 2002, לדוגמה, מפקח יחשב את הממוצע של שיעור הכשל המצטבר התלת-שנתי למנפיקים ששוויו לכל דרגת דירוג (קבוצת האוכלוסייה, "the cohort") לכל שנה בעשר השנים שבין 1990 ל-1999.

4. שני המדדים יושוו לשיעורי כשל היסטוריים מצרפיים של הערכת סיכון אשראי אשר נאספו על ידי ועדת באזל ומוערכים כמייצגים רמת סיכון אשראי מקבילה.

5. היות ובאופן כללי, נתונים על שיעור הכשל המצטבר התלת-שנתי אמורים להיות זמינים גם מ-ECAIs אחרות, המפקח על הבנקים ישווה את ניסיון הכשל המשתקף מהערכות של ECAI ספציפית לאלו שהתקבלו מ-ECAIs אחרות, בפרט ECAIs גדולות המדרגות אוכלוסייה דומה.

מיפוי דירוגי סיכון למשקלי סיכון באמצעות שיעור הכשל המצטבר

6. כדי לקבוע משקלי סיכון מתאימים לדירוגי סיכון של ECAI ניתן להשוות כל אחד ממדדי שיעור הכשל המצטבר שהוזכרו לעיל לערכי ההתייחסות ולבסיסי השוואה של שיעור הכשל המצטבר, כמתואר להלן:

- לכל דירוג של ECAI תיערך השוואה בין שיעור הכשל המצטבר התלת-שנתי הממוצע לעשר שנים לשיעור הכשל המצטבר התלת-שנתי ארוך הטווח המשמש כ"ערך ההתייחסות", המייצג תמונה כללית של ניסיון בינלאומי ארוך טווח של כשל בהערכות סיכון.
- באופן דומה, לכל דירוג של ECAI, שני שיעורי הכשל המצטברים התלת-שנתיים האחרונים, יושוו לשיעורי הכשל המצטברים המשמשים "בסיסי השוואה". השוואה זו נועדה לקבוע אם הערכות סיכון האשראי העדכניות ביותר שנרשמו על ידי ECAI, נשאות בטווח של שיעור הכשל המצטבר שבו משתמש הפיקוח כבסיס השוואה.

7. טבלה 1 להלן מציגה את מסגרת העבודה הכללית להשוואות כאלו.

טבלה 1

השוואות בין מדדי שיעור הכשל המצטבר²³²

ניסיון בינלאומי (נגזר מניסיון משותף של ECAIs גדולות)	מושווה ל-	חברת דירוג האשראי החיצונית לה נערך הליך המיפוי
נתוני כשל שנקבעו על ידי ועדת באזל לצורך הנחיה כללית		נתוני כשל של יישויות שדירגה ה-ECAI
שיעור הכשל המצטבר ארוך טווח המשמש כ"ערך ההתייחסות"		שיעור הכשל המצטבר התלת-שנתי הממוצע לעשר שנים
שיעורי הכשל המצטברים המשמשים כ"בסיסי השוואה"		שני שיעורי הכשל המצטברים התלת-שנתיים האחרונים

²³² יש לציין שכל אחד ממוסדות הדירוג הגדולים יהיה כפוף גם הוא להשוואות אלה, שבמסגרתן תיערך השוואה בין ניסיונו הפרטני לניסיון הבינלאומי המצרפי.

1. השוואה בין שיעור הכשל המצטבר התלת-שנתי ארוך הטווח של ECAI לבין שיעור הכשל המצטבר ארוך טווח המשמש כ"ערך ההתייחסות"

8. שיעור הכשל המצטבר ארוך הטווח ("ערך ההתייחסות" כמפורט בטבלה 2 להלן), המתייחס לכל אחת מקטגוריות דירוג האשראי שנעשה בהן שימוש בגישה הסטנדרטית, מבטא את שיעור היסטוריית הכשל הבינלאומית. אין לצפות שהממוצע של עשר שנים, המשתקף מהערכותיה של ECAI ספציפית יהיה תואם במדויק לשיעור הכשל המצטבר ארוך הטווח המשמש להתייחסות. שיעורי הכשל המצטברים התלת-שנתיים לטווח ארוך המשמשים כערך ההתייחסות, המומלצים על ידי ועדת באזל לכל אחת מקטגוריות הדירוג, המוצגים בטבלה 2 להלן, מבוססים על תצפיות של היסטוריית הכשל שתועדו על ידי הוועדה, כפי שדווח על ידי סוכנויות לדירוג סיכונים אשראי בעולם.

טבלה 2

שיעורי הכשל המצטברים התלת-שנתיים ארוכי-טווח, המוצעים כערכי התייחסות

B (B)	BB (Ba)	BBB (Baa)	A (A)	AAA-AA (Aaa-Aa)	דירוג S&P (Moody's)
20.00%	7.50%	1.00%	0.25%	0.10%	שיעור כשל מצטבר תלת-שנתי ממוצע על פני 20 שנה

2. השוואת שיעורי הכשל המצטברים התלת-שנתיים האחרונים של ה- ECAI לשיעורי הכשל המצטברים המשמשים כ"בסיס השוואה"

9. היות ששיעורי הכשל המצטבר של ECAI אינם אמורים להתאים במדויק לשיעורי הכשל המצטבר המשמשים כערך ההתייחסות, חשוב לספק תמונה ברורה יותר באשר לגבולות העליונים של שיעורי הכשל המצטבר שניתן לקבל לכל דירוג, ומכאן לכל משקל סיכון הנכלל בגישה הסטנדרטית.

10. חריגה מהגבול העליון של שיעור הכשל המצטבר לא תחייב את המפקח להגדיל את משקל הסיכון המיוחס לדירוג מסוים בכל המקרים, ובלבד שהמפקח השתכנע ששיעור הכשל המצטבר הגבוה נובע מסיבה זמנית כלשהי, ולא מחולשה בתהליך הערכת הסיכונים.

11. על מנת שהמפקח יוכל לקבוע אם שיעור כשל מצטבר מסוים מתאים לטווח המקובל בדירוג סיכון מסוים, כדי שאותו דירוג יהיה כשיר למשקל סיכון מסוים, יש לקבוע שני בסיסי השוואה לכל דירוג: בסיס השוואה ברמת "ניטור" ובסיס השוואה ברמת "סף לפעולה" ("trigger").

(א) בסיס השוואה ברמת "ניטור" ("monitoring" level benchmark)

12. חריגה מעבר לרמת שיעור הכשל המצטבר המשמשת בסיס השוואה ברמת ניטור, מרמזת כי נתוני הכשל הנוכחיים של ה-ECAI בדירוג סיכון מסוים משקפים שיעור כשל גבוה יחסית לניסיון הבינלאומי. אף שבדרך כלל הערכות ה-ECAI לאותו דירוג עדיין תיחשבה הולמות למשקלי הסיכון המקבילים, קרוב לוודאי שהמפקח יפנה ל-ECAI הרלוונטית על מנת להבין מדוע נתונה נראים גרועים משמעותית לעומת הניסיון הבינלאומי. אם קבע המפקח שהנתונים הגרועים נובעים מחולשות בתהליך הערכת סיכוני האשראי, יש לצפות כי ייחס משקל סיכון גבוה יותר לדירוג הרלוונטי של אותה ECAI.

(ב) רמת "סף לפעולה" ("trigger" level)

13. חריגה מעבר לבסיס ההשוואה ברמת סף לפעולה מרמזת כי היסטוריית הכשל של ה-ECAI גבוהה באופן ניכר מהניסיון ההיסטורי הבינלאומי ביחס לאותו דירוג ספציפי. לפיכך, ההנחה היא שאיכות הנהלים המשמשים את אותה ECAI בהערכותיה נמוכה מדי, או שהנהלים אינם מיושמים כראוי. אם שיעור הכשל המצטבר התלת-השנתי שהתקבל בפועל גבוה מרמת הסף לפעולה במשך שנתיים רצופות, יש לצפות כי המפקח ייחס לדירוג משקל סיכון גבוה יותר. ואולם, אם קבע המפקח כי אין לייחס את שיעור הכשל המצטבר הגבוה לאיכות נהלי הערכה נמוכה, יוכל על פי שיקול דעתו להשאיר את משקל הסיכון המקורי²³³.

14. בכל המקרים שבהם יחליט המפקח להשאיר את משקל הסיכון המיוחס לדירוג ללא שינוי, יוכל להסתמך על הוראה 211 (הערכת נאותות הלימות ההון) ולעודד את התאגידים הבנקאיים להחזיק יותר הון.

15. במקרים שבהם יבחר המפקח על הבנקים לייחס משקל סיכון גבוה יותר לדירוג מסוים, תינתן ל-ECAI ההזדמנות להוכיח למפקח ששיעור הכשל המצטבר התלת-שנתי שלה ירד, ורמתו נמוכה מרמת הניטור במשך שנתיים רצופות. במידה ויעלה בידה להוכיח זאת לשביעות רצונו של המפקח, משקל הסיכון המקורי יוחס שוב לאותו דירוג.

²³³ לדוגמה, אם קבע המפקח שניסיון הכשל הגבוה יותר הוא תופעה זמנית, למשל מכיוון שהוא משקף זעזוע זמני או חיצוני, כמו אסון טבע, כי אז ימשיכו ויחולו משקלי הסיכון המוצעים בגישה הסטנדרטית. בדומה, חריגה מרמת הסף לפעולה של מספר חברות דירוג אשראי חיצוניות (ECAIs) בו-זמנית עשויה להצביע על שינוי זמני בשוק או על זעזוע חיצוני, ולא על הידרדרות איכות נהלי ההערכה. בכל אחד מתרחישים אלה, יש לצפות כי המפקח ימשיך ויעקוב אחר ההערכות של חברות דירוג האשראי החיצוניות (ECAIs) על מנת לוודא שדירוגיהן, המשקפים רמות גבוהות יחסית של כשל, אינם תוצאה של הידרדרות איכות הנהלים להערכת סיכוני אשראי.

(ג) כיוול שיעורי הכשל המצטברים המשמשים בסיסי השוואה

16. לאחר שבחנה מגוון שיטות, החליטה ועדת באזל להשתמש בסימולצית מונטה קרלו (Monte Carlo simulation) לכיוול רמת הניטור ורמת הסף לפעולה של כל אחת מקטגוריות דירוג האשראי. בפרט, רמות הניטור המוצעות נגזרו מרווח בר-סמך של 99%, ובסיסי השוואת רמת הסף לפעולה נגזרו מרווח-בר סמך של 99.9%. הסימולציות התבססו על נתוני כשל זמינים לציבור מסוכנויות בינלאומיות גדולות להערכת סיכוני אשראי. רמות שיעורי הכשל שחושבו לכל אחת מקטגוריות הדירוג מוצגות בטבלה 3 להלן, מעוגלות לספרה הראשונה אחרי הנקודה העשרונית :

טבלה 3

שיעורי הכשל המצטברים התלת-שנתיים המוצעים כבסיסי השוואה

B <i>(B)</i>	BB <i>(Ba)</i>	BBB <i>(Baa)</i>	A <i>(A)</i>	AAA-AA <i>(Aaa-Aa)</i>	דירוג S&P <i>(Moody's)</i>
28.6%	11.0%	2.4%	1.0%	0.8%	רמת ניטור
35.0%	12.4%	3.0%	1.3%	1.2%	רמת סף לפעולה

נספח ב'

טיפול בדרישות הון לעסקאות שכשלו ועסקאות שאינן DvP (מסירה כנגד תשלום)**I. עקרונות כלליים**

1. על התאגידים הבנקאיים להמשיך ולפתח, ליישם ולשפר מערכות למעקב ולניטור חשיפות לסיכון אשראי שמקורן בעסקאות שלא סולקו וכשלו, הדרושים ליצירת בסיס מידע ניהולי שיאפשר נקיטת פעולה במועד, בהתאם לאמור בסעיפים 88 ו-89 להוראה.
2. עסקאות שסולקו באמצעות מערכת מסירה-כנגד-תשלום (DvP - Delivery-versus-Payment)²³⁴, שבה מתקיימים חליפין בו-זמניים של ניירות ערך תמורת מזומנים, חושפות תאגידים בנקאיים לסיכון של הפסד על ההפרש בין ערך העסקה לפי מחיר הסילוק המוסכם לבין ערך העסקה לפי מחיר שוק נוכחי (דהיינו, חשיפה חיובית נוכחית). עסקאות שבהן שולם מזומן מבלי שנתקבל מוצר מתאים (ניירות ערך, מטבע זר, זהב או סחורות) או, לחילופין, עסקאות שבהן נמסרו מוצרים מבלי שנתקבל תמורתם תשלום מזומן מתאים (שאינן DvP, או מסירה חופשית (free-delivery)) חושפות תאגידים בנקאיים לסיכון של הפסד מלוא סכום המזומן ששולם או מלוא המוצרים שסופקו. הכללים הנוכחיים קובעים דרישות הון ספציפיות המטפלות בשני סוגי חשיפות אלה.
3. הטיפול בהון המתואר להלן ישים לכל עסקאות ניירות ערך, מכשירי מט"ח וסחורות, שגלום בהן סיכון של עיכוב סילוק או עיכוב מסירה. בכך נכללות עסקאות המתבצעות באמצעות מסלקות מוכרות וצדדים נגדיים מרכזיים, והנתונות לשערוך יומי למחירי השוק ולהתאמת מרווח יומית ואשר במסחר בהן יש חוסר התאמה (and that involve a mismatched trade)²³⁴. הסכמי רכש חוזר ומכר חוזר, כמו גם השאלה ושאלה של ניירות ערך שסילוקן כשל, לא נכללים בטיפול הזה בהון.²³⁵
4. במקרים של כישלון מערכתי רחב של סילוק (settlement) של מערכת סליקה (clearing), או של צד נגדי מרכזי, רשאי המפקח במדינה להפעיל שיקול דעת ולוותר על דרישות ההון עד להחזרת המצב לקדמותו.
5. כשל של צד נגדי לסלק עסקה לא ייחשב כשלעצמו כשל למטרות סיכון אשראי על פי הוראה זו.
6. בהחלת משקל סיכון לחשיפות במסירה חופשית שכשלו, תאגידים בנקאיים העושים שימוש בגישת IRB לסיכון אשראי רשאים לשייך ערכי PDs לצדדים נגדיים שכלפיהם אין לתאגיד בנקאי חשיפה אחרת בתיק הבנקאי על בסיס הדירוג החיצוני של אותו צד נגדי. תאגידים בנקאיים המיישמים גישת

²³⁴ למטרות הוראה זו, עסקאות DvP כוללות עסקאות תשלום-כנגד-תשלום - PVP.

²³⁴ ניתן לייחס ערך חשיפה אפס לעסקאות תשלום (לדוגמה, עסקאות של העברת קרנות) ועסקאות ספוט אחרות שטרם נפרעו מול צד נגדי מרכזי (CCP) (למשל, מסלקה), כאשר חשיפות סיכון האשראי של הצד הנגדי המרכזי עם כל המשתתפים בהסדרים עימו מגובות במלואן בביטחונות על בסיס יומי.

²³⁵ כל הסכמי רכש חוזר ורכש חוזר הפוך, כמו גם השאלה ושאלה של ניירות ערך, כולל אלו שסילוקם כשל, מטופלים בהתאם לאמור בנספח ג' או בפרק ד, העוסק בהפחתת סיכון אשראי.

IRB מתקדמת רשאים להשתמש ב LGD בשיעור של 45% במקום לאמוד ערכי LGD, כל עוד הם מחילים שיעור אחיד זה על כל החשיפות לעסקאות שכשלו. לחילופין, תאגידים בנקאיים העושים שימוש בגישת IRB יכולים לבחור להחיל את משקלי הסיכון הקבועים בגישה הסטנדרטית או משקל סיכון של 100%.

II. דרישות ההון

7. בעסקאות DvP, אם התשלומים לא התבצעו חמישה ימי עסקים לאחר תאריך הסילוק, התאגידים הבנקאיים נדרשים לחשב דרישת הון על ידי הכפלת החשיפה החיובית הנוכחית של העסקה במקדם המתאים, על פי טבלה 1 להלן.

טבלה 1

מספר ימי עבודה לאחר תאריך הסילוק המוסכם	מכפיל סיכון מתאים
מ- 5 עד 15	8%
מ- 16 עד 30	50%
מ- 31 עד 45	75%
46 ומעלה	100%

יש להתיר לתאגידים בנקאיים תקופת מעבר סבירה כדי לשדרג את מערכות המידע שלהן על מנת שתוכלנה לעקוב אחר מספר הימים שחלפו מתאריך הסילוק המוסכם ולחשב את דרישת ההון המתאימה.

8. בעסקאות שאינן DvP (דהיינו, מסירה חופשית), לאחר שבוצעה הרגל החוזית הראשונה של התשלום/המסירה, התאגיד הבנקאי שביצע את התשלום יטפל בחשיפתו כהלוואה אם הרגל השנייה לא התקבלה עד סוף יום העסקים²³⁶. המשמעות היא שתאגיד בנקאי המיישם את גישת IRB יחיל את נוסחת IRB המתאימה הקבועה במסגרת עבודה זו לחשיפתו כלפי הצד הנגדי, באותו האופן שהוא עושה זאת לכל יתר חשיפותיו בתיק הבנקאי. באופן דומה, גם תאגידים בנקאיים המיישמים את הגישה הסטנדרטית ישתמשו במשקלי הסיכון הסטנדרטיות הקבועים בהוראה זו. אולם, כאשר החשיפות אינן מהותיות, יהיו התאגידים הבנקאיים רשאים לבחור להחיל משקל סיכון אחיד של 100% לחשיפות אלו, על מנת למנוע את הנטל של הערכת אשראי מלאה. אם כעבור חמישה ימי עסקים מתאריך התשלום/מסירה של הרגל השנייה, הרגל השנייה עדיין לא התבצעה בפועל, התאגיד הבנקאי שביצע את התשלום של הרגל הראשונה ישקלל בשיעור של 1,250% את מלוא הסכום של הערך שהועבר, בתוספת עלות שחלוף, אם קיימת. טיפול זה ימשיך עד אשר הרגל השנייה של התשלום/מסירה תתבצע בפועל.

אם תאריכי שתי רגלי התשלום זהים לפי אזורי הזמן שבו מתבצע כל תשלום, ייחשבו התשלומים כאילו התבצעו באותו היום. לדוגמה, אם בנק בטוקיו מעביר תשלום במטבע ין ביום X (לפי שעון טוקיו) ומקבל דולרים של ארה"ב דרך CHIPS ביום X (לפי שעון ניו-יורק), ייחשב הדבר כאילו התבצע פירעון העסקה באותו יום ערך.

נספח ג'

טיפול בסיכון אשראי של צד נגדי ובקיזוז בין מוצרים שונים

1. נספח זה מפרט את השיטות המותרות לאמידת החשיפה בעת כשל (EAD - Exposure at Default) או לאמידת סכום החשיפה במכשירים שגלום בהם סיכון אשראי של צד נגדי CCR - (counterparty credit risk) לפי הוראה זו²³⁷. תאגיד בנקאי רשאי לעשות שימוש בשיטה סטנדרטית או בשיטת החשיפה הנוכחית.

I. הגדרות ומינוח כללי

2. פרק זה מגדיר מונחים שישמשו לאורך הנספח.

א. מונחים כלליים

- **סיכון אשראי של צד נגדי (CCR)** הוא סיכון שהצד הנגדי לעסקה ייכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של זרמי המזומנים בעסקה. הפסד כלכלי ייגרם אם בעת כניסתו של הצד הנגדי למצב של כשל, יהיו עמו עסקאות או תיק עסקאות, בעלי ערך כלכלי חיובי. בניגוד לחשיפה של פירמה לסיכון אשראי באמצעות הלוואה, שבה החשיפה לסיכון אשראי היא חד-צדדית והתאגיד הבנקאי המלווה נושא לבדו בסיכון להפסד, סיכון אשראי של צד נגדי (CCR) יוצר סיכון דו-צדדי להפסד: ערך השוק של העסקה יכול להיות חיובי או שלילי לכל אחד מהצדדים לעסקה. ערך השוק אינו ודאי ועשוי להשתנות לאורך זמן בהתאם לתנועות בגורמי השוק העומדים בבסיסו.
- **צד נגדי מרכזי (CCP)** הינו מסלקה הניצבת בין צדדים נגדיים לחוזים הנסחרים בשוק פיננסי אחד או יותר, כך שהיא משמשת כקונה מכל מוכר וכמוכרת לכל קונה, ובכך מבטיחה את הביצועים העתידיים של חוזים פתוחים. צד נגדי מרכזי הופך לצד נגדי לעסקאות עם משתתפים בשוק באמצעות הסדרים כגון novation, open offer system, או הסדר משפטי מחייב אחר. למטרת המסגרת ההונית, צד נגדי מרכזי הינו מוסד פיננסי.
- **צד נגדי מרכזי כשיר (QCCP)** הינו ישות בעלת היתר לפעול כצד נגדי מרכזי (כולל היתר שניתן בדרך של מתן פטור), והוא מורשה לפעול ככזה על ידי הרגולטור/המפקח המתאים, בהתחשב במוצרים אותם הוא מציע. זאת בכפוף לתנאי שהצד הנגדי המרכזי ממוקם ומפוקח באופן זהיר בתחום שיפוט בו קיים רגולטור/מפקח רלבנטי המצהיר, באופן פומבי, כי הוא מיישם על הצד הנגדי המרכזי, על בסיס שוטף, חוקים וכללים מקומיים העקביים עם מסמך ה- CPSS-IOSCO

²³⁷ בנספח זה, המונחים "חשיפה בעת כשל" ו"סכום החשיפה" משמשים יחדיו כדי לזהות מדדי חשיפה בגישת IRB וגם בגישה הסטנדרטית לסיכונים אשראי.

העוסק בעקרונות מבנים בשוק הפיננסי (CPSS-IOSCO Principles for Financial Market Infrastructures).

כאשר הצד הנגדי המרכזי מצוי בתחום שיפוט שבו אין רגולטור המפקח עליו בהתאם לעקרונות שלעיל, המפקח על הבנקים יקבע האם הצד הנגדי המרכזי עומד בהגדרה זו. המפקח על הבנקים שומר לעצמו את הזכות לדרוש מהתאגידים הבנקאיים להחזיק הון נוסף כנגד החשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים כשירים, באמצעות הנדבך השני (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 211), לדוגמה, כאשר הערכה חיצונית מצאה ליקויים מהותיים בצד הנגדי המרכזי או ברגולציה שלו, ומרגע גילוי הליקוי הצד הנגדי המרכזי או הרגולטור (לפי העניין) לא טיפלו באופן פומבי בסוגיות שזוהו.

- **חבר מסלקה (Clearing Members)** הינו חבר, או משתתף ישיר, בצד נגדי מרכזי, בעל היתר לבצע עסקאות עם הצד הנגדי המרכזי, ללא קשר אם העסקאות הינן לצורך גידור הפוזיציות שלו, לצורכי השקעה או לצרכים ספקולטיביים, או אם הוא מבצע עסקאות כמתווך פיננסי בין צד נגדי מרכזי לבין משתתפים אחרים בשוק.²³⁷
- **לקוח (Client)** הינו צד לעסקה עם צד נגדי מרכזי באמצעות חבר מסלקה הפועל כמתווך פיננסי, או באמצעות חבר מסלקה המבטיח את ביצועי הלקוח לצד הנגדי המרכזי.
- **ביטחון ראשוני (Initial Margin)** הינו ביטחון ממומן (funded collateral) המועמד על ידי חבר מסלקה או על ידי לקוח לטובת צד נגדי מרכזי על מנת להקטין חשיפות עתידיות פוטנציאליות של הצד הנגדי המרכזי לחבר המסלקה, הנגרמות כתוצאה משינוי אפשרי עתידי בערך העסקאות שלהם. למטרות נספח זה, ביטחון ראשוני לא כולל סכומים המועברים לצד נגדי מרכזי בגין הסדרי שיתוף בהפסדים הדדיים (כלומר, מקרה בו הצד הנגדי המרכזי משתמש בביטחון ראשוני על מנת לשתף הפסדים בין חברי מסלקה, יטופל כחשיפה לקרן סיכונים (Default Fund)).
- **ביטחון משתנה (Variation Margin)** הינו ביטחון ממומן (funded collateral) המועמד על ידי חבר מסלקה או על ידי לקוח, על בסיס יומי או תוך יומי, לטובת צד נגדי מרכזי, בהתבסס על תנודות מחירים בעסקאות שלהם.
- **חשיפות מסחר (Trade Exposures)** (בחלק IX לנספח זה) כוללות חשיפות נוכחיות וחשיפות עתידיות פוטנציאליות של חבר מסלקה או של לקוח לצד נגדי מרכזי, הנגרמות מנגזרי OTC, עסקאות נגזרים סחירים בבורסה או עסקאות מימון ני"ע (SFTs), כמו גם ביטחון ראשוני. למטרות הגדרה זו, החשיפה הנוכחית של חבר מסלקה כוללת את סכום הביטחון המשתנה אותו יש לשלם לחבר המסלקה, ושטרם שולם.

²³⁷ לצרכי נספח זה, כאשר צד נגדי מרכזי קשור לצד נגדי מרכזי שני, אותו צד נגדי מרכזי שני יטופל כחבר מסלקה של הצד הנגדי המרכזי הראשון. השאלה אם סכום הביטחון של הצד הנגדי המרכזי השני לצד הנגדי המרכזי הראשון מטופל כביטחון ראשוני או כהעברה לקרן סיכונים תלויה בהסדר המשפטי בין הצדדים הנגדיים המרכזיים.

- **העברות לקרן סיכונים** (Guaranty Fund Contribution, Clearing deposits, Default Funds), או כל שם אחר, הינם סכומים, ממומנים או לא ממומנים, של חבר מסלקה, המופנים להסדרי שיתוף בהפסדים הדדיים (mutualised loss sharing arrangements), או משמשים לחיתום שלהם. מעמדם של הסדרי השיתוף בהפסדים הדדיים כקרנות סיכונים ייקבע על בסיס התוכן של הסדרים אלו ולא על בסיס התיאור שניתן להם על ידי הצד הנגדי המרכזי.
- **עסקה מקוזת (Offsetting transaction)** מתייחסת לרגל בעסקה שבין חבר המסלקה והצד הנגדי המרכזי, כאשר חבר המסלקה פועל בשם הלקוח (לדוגמה, כאשר חבר מסלקה מסלק או מחליף עסקת לקוח).
- **תקופת סיכון המרווח (Margin Period of Risk)** היא תקופת הזמן המשוערת מההפקדה האחרונה של ביטחונות (last exchange of collateral) המכסים מערך קיזוז של עסקאות עם צד נגדי כושל, ועד שנסגרו הפוזיציות מול אותו צד נגדי (until that counterpart is closed out) וסיכון השוק שנוצר גודר מחדש (re-hedged).

ב. סוגי עסקאות

- **עסקאות סילוק ארוך (Long Settlement Transactions)** הן עסקאות שבהן צד נגדי מתחייב למסור נייר ערך, סחורה או סכום במטבע זר כנגד מזומנים, מכשירים פיננסיים אחרים או סחורות, או בכיוון ההפוך, במועד הסילוק או במועד המסירה אשר לפי החוזה חל במועד רחוק יותר מהקצר מבין שני המועדים הבאים: התקופה המקובלת בשוק לסילוק מכשיר זה, או חמישה ימי עסקים לאחר מועד הכניסה של התאגיד הבנקאי לעסקה.
- **עסקאות מימון ניירות ערך (SFTs - Securities Financing Transactions)** הן עסקאות כדוגמת הסכמי רכש חוזר, הסכמי מכר חוזר, השאלה ושאלה של ניירות ערך, ועסקאות הלוואת מרווח (margin lending), שבהן ערך העסקה תלוי בהערכות השוק, והעסקה כפופה פעמים רבות להסכמי מרווח (margin agreements).
- **עסקאות הלוואת מרווח (Margin Lending Transactions)** הן עסקאות שבהן תאגיד בנקאי מעמיד אשראי בקשר לרכישה, מכירה, החזקה או מסחר בניירות ערך. עסקאות הלוואת מרווח אינן כוללות הלוואות אחרות בביטחון ניירות ערך. ככלל, בעסקאות הלוואת מרווח, סכום ההלוואה מובטח על ידי ניירות ערך שערכן גבוה מסכום ההלוואה.
- **נגזרים מעבר לדלפק (OTC)**: חוזי מט"ח - עסקאות החלף בין מטבעות, עסקאות החלף ריבית בין מטבעות (cross currency interest rate swap), עסקאות אקדמה במט"ח (forward foreign exchange), חוזים עתידיים במט"ח, אופציות במט"ח, חוזים על זהב; חוזי ריבית - עסקת החלף ריבית, עסקת החלף בסיסי ריבית (basis swap), עסקת אקדמה על ריבית, חוזי ריבית עתידיים, אופציה על ריבית; חוזים על מניות - חוזים עתידיים, עסקאות אקדמה, עסקאות החלף, אופציות; חוזים על מתכות יקרות - חוזים עתידיים, עסקאות אקדמה, עסקאות החלף, אופציות; חוזים על סחורות אחרות - חוזים עתידיים, עסקאות אקדמה, עסקאות החלף, אופציות; נגזרי אשראי; חוזים אחרים עם מאפיינים דומים.

ג. מערכי קיזוז, מערכי גידור ומונחים קשורים

- **מערך קיזוז (Netting Set)** הוא קבוצת עסקאות עם צד נגדי יחיד, הכפופות להסכם קיזוז דו-צדדי בר אכיפה משפטית, כאשר הקיזוז מוכר למטרות הון פיקוחי לפי הוראות סעיפים 96(i) עד 96(v) של נספח זה, וטכניקות להפחתת סיכון אשראי על פי הוראה זו. כל עסקה שאינה כפופה להסכם קיזוז דו-צדדי בר אכיפה משפטית, המוכר למטרות הון פיקוחי, תפורש כמערך קיזוז למטרת כללים אלה.
- **פוזיצית סיכון (Risk Position)** היא ערך סיכון מספרי המשווה לעסקה תוך שימוש באלגוריתם פיקוחי לפי שיטה סטנדרטית של סיכון אשראי של צד נגדי (CCR) (כמפורט בנספח זה).
- **מערך גידור (Hedging Set)** הוא קבוצה של פוזיציות סיכון מהעסקאות במערך קיזוז יחיד, שרק ההפרש ביניהן רלוונטי לקביעת סכום החשיפה או ה-EAD לפי שיטה סטנדרטית של סיכון אשראי של צד נגדי (CCR).
- **ערך שוק שוטף - (CMV - Current Market Value)** מתייחס לערך השוק נטו של תיק העסקאות במערך הקיזוז עם הצד נגדי. בחישוב ערך שוק שוטף משתמשים בערכי שוק חיוביים ושליליים גם יחד.

ד. בטל.**ה. מדידת חשיפות והתאמות**

- **חשיפה נוכחית** היא הערך הגדול מבין: אפס, או ערך השוק של עסקה או תיק עסקאות במערך קיזוז עם צד נגדי, אשר יהפוך להפסד כאשר אותו צד נגדי ייכנס לכשל, בהנחה שלא תהיה גבייה בשל ערכן של עסקאות אלה בעת פשיטת רגל. חשיפה נוכחית נקראת לעתים גם עלות שחלוף (Replacement Cost).

II. תחולת היישום

3. השיטות לחישוב סכום החשיפה לפי הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי או לחישוב EAD לפי גישת IRB לסיכון אשראי המתוארות בנספח זה חלות על (SFTS) ועל נגזרים (נגזרי OTC), נגזרים הנסחרים בבורסות, ונגזרים משובצים שהופרדו מהחווה המארח בהתאם לכללי החשבונאות המפורטים בהוראות הדיווח לציבור "מכשירים נגזרים ופעילויות גידור".
4. מכשירים אלה מציגים בדרך כלל את המאפיינים המופשטים הבאים:
  - העסקאות יוצרות חשיפה נוכחית או ערך שוק.
  - העסקאות מתקשרות לערך שוק אקראי עתידי המבוסס על משתני שוק.
  - העסקאות יוצרות חילופי תשלומים או חילופי מכשירים פיננסיים (לרבות סחורות) כנגד תשלום.

- העסקאות מתבצעות עם צד נגדי מזוהה²³⁸.

5. מאפיינים שכיחים נוספים של העסקאות הנכללות בטיפול נספח זה הם :

- ביטחונות עשויים לשמש להפחתת חשיפה לסיכון, והיא טבועה במאפייני עסקאות מסוימות.
- מימון קצר טווח עשוי להיות היעד המרכזי, במובן זה שרוב העסקאות כוללות החלפת נכס אחד במשנהו (מזומנים או ניירות ערך) למשך פרק זמן קצר יחסית, על פי רוב לצורך מימון עסקי. שני צדדי העסקה אינם תוצאה של החלטות נפרדות אלא יוצרים מכלול בלתי ניתן להפרדה לשם השגת מטרה מוגדרת.
- קיזוז עשוי לשמש להפחתת הסיכון.
- אמידת שווי הפוזיציות מתבצעת בתדירות גבוהה (בדרך כלל על בסיס יומי), בהתאם למשתני השוק.
- ייתכן שנעשה שימוש בהתאמת מרווח (remargining).

6(i) חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים הנגרמות מנגזרי OTC, עסקאות נגזרים סחירים בבורסה ועסקאות מימון נייע, יהיו כפופות לטיפול של סיכון אשראי צד נגדי כאמור בסעיפים 106 עד 127 לנספח זה. חשיפות הנגרמות מסילוק עסקאות במזומן (מניות, הכנסה קבועה (fixed income), עסקאות ספוט בסחורות או במט"ח) אינן כפופות לטיפול כאמור. סילוק עסקאות במזומן נשאר כפוף לטיפול המתואר בנספח ב' להוראת ניהול בנקאי תקין 203.

6(ii) תאגיד בנקאי, המשמש כחבר מסלקה או כלקוח, המבצע עסקת נגזרים הנסחרת בבורסה בה הרגל שבין חבר המסלקה ללקוח מבוצעת בכפוף להסכם דו-צדדי, יקצה הון כנגד עסקה זו כמו בעסקת נגזרי OTC.

6(iii) על התאגיד הבנקאי לקיים פעילותו מול הבורסה ומול לקוחות הפעילים בבורסה במסגרת הסכמי קיזוז.

7. על פי שתי השיטות המתוארות בנספח זה, כאשר תאגיד בנקאי רוכש הגנת נגזרי אשראי כנגד חשיפה בתיק הבנקאי או כנגד חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי, עליו לקבוע את דרישת ההון בגין החשיפה המגודרת בכפוף לקריטריונים ולכללים להכרה בנגזרי אשראי, דהיינו כללי החלפה (substitution) או כשל כפול (double default), בהתאם למקרה. כאשר כללים אלה חלים, סכום החשיפה או ה-EAD עבור סיכון אשראי של צד נגדי (CCR) ממכשירים אלה שווה לאפס.

7א. האמור בסעיף 7 לעיל לא חל על נגזרי אשראי שנרכשו כהגנה לחשיפה בגינה יש לחשב דרישת הון בגין סיכון CVA. במקרה זה, הקצאת ההון בגין סיכון CVA חייבת לשקף גם את סיכון ה-CVA

של הגנת האשראי, כלומר, יש לחשב את דרישת ההון בגין סיכון CVA גם לחשיפה כלפי מוכר ההגנה.

8. סכום החשיפה או ה-EAD לסיכון אשראי של צד נגדי שווה לאפס עבור עסקאות החלף כשל אשראי CDS (credit default swaps) שנמכרו ונרשמו בתיק הבנקאי כאשר הן מטופלות במסגרת הוראה זו כערבות שנתן התאגיד הבנקאי ותחול עליהן דרישת הון בגין הסכום הרעיוני כולו.

9. על פי שתי השיטות המתוארות בנספח זה, סכום החשיפה או ה-EAD עבור צד נגדי נתון שווה לסכום האריתמטי של סכומי החשיפה או ערכי ה-EAD שחושבו לכל אחד ממערכי הקיזוז עם אותו צד נגדי.

"יתרת EAD" בגין נגזר OTC נתון של צד נגדי מוגדרת כגובה מבין אפס ובין סכום ה-EADs לרוחב כל מערכי הקיזוז עם הצד הנגדי בניכוי הפסד CVA בגין צד נגדי זה שכבר הוכר על ידי התאגיד הבנקאי. הפסד CVA זה מחושב מבלי לקחת בחשבון כל קיזוז של התאמות הערכה בחובה שנוכו מההון לפי סעיף 5' להוראה 202. ²³⁸ נכסי סיכון משוקללים לנגזר OTC נתון של צד נגדי יכול שיחושבו כמשקל הסיכון המיוחס לפי הגישה הסטנדרטית או גישת IRB מוכפל ביתרת ה-EAD של הצד הנגדי.

III. כללי קיזוז בין מוצרים

10-19. בטל. ²³⁹

IV. אישור לאימוץ שיטת מודל פנימי להערכת גובה החשיפה

20-24. בטל.

V. שיטת המודל הפנימי: מדידת החשיפה ודרישות סף

25-67. בטל. ^{240 241 242 243 244}

²³⁸ הפסד ה-CVA שנגרם, המנוכה מחשיפות על מנת לקבוע את יתרת ה-EAD, הוא הפסד CVA ברוטו, כלומר ללא ניכוי של התאמות הערך בחובה (DVA) שנוכו בנפרד מההון. כאשר DVA לא נוכה בנפרד מהון התאגיד הבנקאי, הפסד ה-CVA שבו ישתמשו לקביעת יתרת ה-EAD יהיה בניכוי של DVA אלו.

²³⁹ בטל

²⁴⁰ בטל

²⁴¹ בטל

²⁴² בטל

²⁴³ בטל

²⁴⁴ בטל

68. תאגיד בנקאי המשתמש בביטחונות כדי להפחית את סיכון האשראי שלו כלפי צד נגדי חייב לקייםנהלים פנימיים על מנת לוודא כי בטרם תוכר השפעת הביטחונות בחישוביו, יעמדו הביטחונות בתקנים המתאימים לוודאות משפטית כפי שפורטו בפרק ד', העוסק בהפחתת סיכון אשראי.

VI. השיטה הסטנדרטית

69. ניתן ליישם את השיטה הסטנדרטית אך ורק לנגזרים מעבר לדלפק (OTC); חוזי עסקאות מימון ניירות ערך (SFTs) יהיו כפופים לטיפול המפורט בפרק ד'. סכום החשיפה (לפי הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי) או סכום ה-EAD יחושבו בנפרד לכל מערך קיזוז. סכום זה נקבע באופן הבא:

$$\text{exposure amount or EAD} = \beta \cdot \max \left(CMV - CMC, \sum_j \left| \sum_i RPT_{ij} - \sum_i RPC_{ij} \right| \times CCF_j \right)$$

כאשר:

CMV = ערך השוק השוטף של תיק העסקאות בתוך מערך קיזוז עם צד נגדי, לפני ניכוי ביטחונות, דהיינו:

$$CMV = \sum_i CMV_i$$

, כאשר CMV_i הוא ערך השוק השוטף של עסקה i.

CMC = ערך השוק השוטף של הביטחון שהוקצה למערך קיזוז, דהיינו $CMC = \sum_i CMC_i$, כאשר CMC_i הוא ערך השוק השוטף של הביטחון i.

i = אינדקס המציין עסקה.
I = אינדקס המציין ביטחון.
j = אינדקס המציין מערכי גידור פיקוחיים. מערכי גידור אלו תואמים לגורמי סיכון שבהם ניתן לקזז פוזיציות סיכון בסימנים מנוגדים כדי לקבל פוזיצית סיכון נטו, שעליה מבוססת מדידת החשיפה.

RPT_{ij} = פוזיצית סיכון מעסקה i ביחס למערך גידור j.²⁴⁵
 RPC_{ij} = פוזיצית סיכון מביטחון i ביחס למערך גידור j.
 CCF_j = מקדם פיקוחי להמרה לאשראי ביחס למערך גידור j.²⁴⁶
 β = פרמטר תקנון פיקוחי (scaling).

לביטחון שנתקבל מצד נגדי סימן חיובי; לביטחון שנמסר לצד נגדי סימן שלילי.

ביטחון המוכר בגישה הסטנדרטית מוגבל לביטחון שעומד בתנאי הכשירות, לפי סעיף 146 וסעיף 703 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 208, לעניין הפחתת סיכון אשראי.

²⁴⁵ לדוגמה, חוזה אקדמה (forward) במט"ח עם רגל אחת הנקובה במטבע המקומי של הפירמה ימופה לשלוש פוזיציות סיכון: 1. פוזיצית סיכון במט"ח, 2. פוזיצית סיכון ריבית במט"ח, 3. פוזיצית סיכון ריבית במטבע המקומי.

²⁴⁶ הכיול מתבצע בהנחה שמדובר בחוזי אקדמה (forward) או עסקאות החלף שהן בכסף ובהינתן אופק חיזוי של שנה אחת.

70. כאשר עסקה בנגזר מעבר לדלפק OTC, בעל פרופיל סיכון ליניארי (כגון חוזה אקדמה (forward), חוזה עתידי או חוזה החלף) מבטיחה את ההחלפה של מכשיר פיננסי (כגון אג"ח, מניה או סחורה) כנגד תשלום, החלק של התשלום נקרא רגל התשלום (payment leg). עסקאות המבטיחות החלפה של תשלום כנגד תשלום (כגון עסקת החלף ריבית או חוזה אקדמה (forward) על שערי חליפין) מורכבות משתי רגלי תשלום. רגלי התשלום מורכבות מן התשלומים ברוטו המוסכמים בחוזה, לרבות הסכום הרעיוני של העסקה. בחישובים המפורטים בהמשך, תאגיד בנקאי רשאי להתעלם מסיכון שיעור הריבית הגלום ברגלי תשלום בעלי יתרת פירעון קצרה משנה. תאגיד בנקאי רשאי לטפל בעסקאות המורכבות משתי רגלי תשלום הנקובות באותו המטבע (כגון עסקאות החלף ריבית) כעסקה אחת מצורפת. הטיפול ברגלי התשלום יחול על העסקה המצורפת.
71. עסקאות בעלות פרופיל סיכון ליניארי שבהן המכשירים הפיננסיים המשמשים כבסיס הם מניות (לרבות מדדי מניות), זהב, מתכות יקרות או סחורות אחרות, ימופו לפוזיציות סיכון במערך הגידור המתאים של המניה (או מדד המניות) או של הסחורה (לרבות זהב ומתכות יקרות אחרות). רגל התשלום בעסקאות אלו תמופה לפוזיציות סיכון ריבית במערך גידור המתאים לשיעור הריבית. אם רגל התשלום נקובה במטבע חוץ, העסקה תמופה גם לפוזיציות סיכון שער חליפין במטבע הרלוונטי.
72. עסקאות בעלות פרופיל סיכון ליניארי שבהן המכשיר המשמש כבסיס לעסקה הוא מכשיר חוב (כגון אג"ח או הלוואה) ימופו לפוזיציות סיכון ריבית כאשר פוזיציות סיכון אחת היא בגין מכשיר החוב ופוזיציות סיכון נוספת עבור רגל התשלום. עסקאות בעלות פרופיל סיכון ליניארי המבטיחות תשלום כנגד תשלום (לרבות חוזה אקדמה (forward) על שערי חליפין) ימופו לפוזיציות סיכון ריבית לכל אחת מרגלי התשלום. אם מכשיר החוב המשמש כבסיס לעסקה נקוב במטבע זר, מכשיר החוב ימופה לפוזיציות סיכון שער חליפין במטבע הרלוונטי. אם רגל התשלום נקובה במטבע זר, רגל התשלום תמופה גם היא לפוזיציות סיכון שער חליפין במטבע זה²⁴⁷. סכום החשיפה או ה-EAD המוקצה לחוזה החלפה בין בסיסי ריבית (basis swap) הוא אפס.
73. לכל המכשירים מלבד מכשירי חוב, גודל פוזיציות הסיכון מעסקה בעלת פרופיל סיכון ליניארי הוא הערך הרעיוני האפקטיבי (מחיר השוק כפול הכמות) של המכשירים הפיננסיים המשמשים כבסיס לעסקה (לרבות סחורות) לאחר שהומרו למטבע המקומי של הפירמה.
74. באשר למכשירי חוב ורגלי תשלום בכל העסקאות, גודל פוזיציות הסיכון הוא הערך הרעיוני האפקטיבי של תשלומי הברוטו שטרם נפרעו (לרבות הסכום הרעיוני), לאחר שהומרו למטבע המקומי של הפירמה, מוכפל במח"מ המותאם של מכשיר החוב או רגל התשלום, בהתאמה.

²⁴⁷ לדוגמה, חוזה אקדמה (forward) במט"ח עם רגל אחת הנקובה במטבע המקומי של הפירמה ימופה לשלוש פוזיציות סיכון: 1. פוזיציות סיכון במט"ח, 2. פוזיציות סיכון בגין ריבית במט"ח, 3. פוזיציות סיכון ריבית במטבע המקומי.

75. גודל פוזיציות הסיכון מעסקת החלף כשל אשראי (CDS) הוא הערך הרעיוני של מכשיר החוב המשמש כבסיס לעסקה מוכפל ביתרת התקופה לפירעון של עסקת ה-CDS.

76. גודל פוזיציות סיכון לנגזר מעבר לדלפק OTC בעל פרופיל סיכון שאינו ליניארי (לרבות אופציות ו-swaptions) שווה לערך הדלתא של הערך הרעיוני האפקטיבי של המכשיר הפיננסי המשמש כבסיס לעסקה, למעט במקרה שבו מכשיר חוב משמש בסיס לעסקה.

77. במקרה של נגזר מעבר לדלפק OTC בעל פרופיל סיכון שאינו ליניארי (לרבות אופציות ו-swaptions), כשהמכשיר המשמש בסיס לעסקה הוא מכשיר חוב או רגל תשלום, גודל פוזיציות הסיכון יהיה שווה לערך הדלתא של הערך הרעיוני האפקטיבי של המכשיר הפיננסי או רגל התשלום, מוכפל במח"מ המותאם של מכשיר החוב או רגל התשלום.

78. תאגיד בנקאי רשאי לעשות שימוש בנוסחאות המפורטות להלן כדי לקבוע את גודל פוזיציות הסיכון ואת הסימן שלהן:
א. לכל המכשירים למעט מכשירי חוב:

$$P_{ref} \frac{\partial v}{\partial p} = \text{הערך הרעיוני האפקטיבי, או ערך הדלתא של הערך הרעיוני האפקטיבי}$$

כאשר

P_{ref} מחיר המכשיר המשמש בסיס לעסקה, מבוטא במטבע המשמש להתייחסות
 v ערך המכשיר הפיננסי (במקרה של אופציה: מחיר האופציה; במקרה של עסקה בעלת פרופיל סיכון ליניארי: ערך מכשיר הבסיס עצמו)
 p מחיר המכשיר המשמש בסיס לעסקה, מבוטא באותו המטבע כ- v

ב. למכשירי חוב ורגלי תשלום בכל העסקאות:
הערך הרעיוני האפקטיבי מוכפל במח"מ המותאם, או
ערך הדלתא בערך רעיוני מוכפל במח"מ המותאם

$$\frac{\partial v}{\partial r}$$

כאשר

v ערך המכשיר הפיננסי (במקרה של אופציה: מחיר האופציה; במקרה של עסקה בעלת פרופיל סיכון ליניארי: ערך המכשיר המשמש בסיס לעסקה או ערך רגל התשלום, בהתאמה)

r שיעור הריבית

אם v נקוב במטבע שאינו מטבע ההתייחסות, יש להמיר את הנגזר למטבע ההתייחסות על ידי הכפלה בשער החליפין הרלוונטי.

79. פוזיציות הסיכון יקובצו למערכי גידור. לכל מערך גידור, יש לחשב את הערך המוחלט של הסכום האריתמטי של פוזיציות הסיכון שנתקבלו. סכום אריתמטי זה נקרא "פוזיציות סיכון נטו" והוא מיוצג באופן הבא

$$|\sum_i RPT_{ij} - \sum_l RPC_{lj}|$$

בנוסחאות המופיעות בסעיף 69 בנספח זה.

80. פוזיציות ריבית הנובעות ממכשירי חוב בעלי סיכון ספציפי נמוך ימופו לאחד מתוך שישה מערכי גידור עבור כל אחד מן המטבעות המיוצגים. מכשיר חוב מסווג כבעל סיכון ספציפי נמוך כאשר חלה עליו דרישת הון בשיעור 1.6 אחוז ומטה על פי ההוראות בסעיפים 710 עד 711(ii) להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 208. פוזיציות שיעור ריבית הנובעות מרגלי תשלום יוקצו לאותם מערכי גידור שאליהם מוקצות פוזיציות סיכון ריבית ממכשירי חוב בעלי סיכון ספציפי נמוך. פוזיציות ריבית הנובעות מפקדונות כספיים שנתקבלו מן הצד הנגדי כביטחון יוקצו גם הן לאותם מערכי גידור שאליהן מוקצות פוזיציות סיכון ריבית ממכשירי חוב בעלי סיכון ספציפי נמוך. ששת מערכי הגידור לכל מטבע מוגדרים על ידי צירוף של שני קריטריונים:

(i) אופיו של שיעור הריבית להתייחסות - שיעור ריבית של ריבונות (ממשלה) או שיעור ריבית אחר כלשהו.

(ii) יתרת התקופה לפירעון או תדירות התאמת הריבית - פחות משנה, בין שנה לחמש שנים, או למעלה מחמש שנים.

טבלה 1

מערכי גידור לפוזיציות סיכון ריבית לכל מטבע

שיעורי ריבית שאינם של ריבונות משמשים להתייחסות	שיעורי ריבית של ריבונות משמשים להתייחסות	יתרת התקופה לפירעון או תדירות התאמת הריבית
X	X	שנה אחת או פחות
X	X	למעלה משנה אחד ועד חמש שנים
X	X	למעלה מחמש שנים

81. למכשירי חוב המשמשים בסיס לעסקה (כגון אג"ח בריבית ניידת) או רגלי תשלום (כגון רגלי תשלום בריבית ניידת של עסקאות החלף ריבית), אשר בהם שיעור הריבית צמוד לשיעור ריבית התייחסות המייצג את שיעור הריבית הכללית בשוק (כגון תשואת אג"ח ממשלתיות, ריבית שוק הכספים, swap rate), תדירות התאמת הריבית היא משך הזמן עד להתאמה הבאה של שיעור הריבית המשמש להתייחסות. אחרת, יתרת התקופה לפירעון היא יתרת חייו של מכשיר החוב המשמש כבסיס לעסקה, או לחלופין, במקרה של רגל תשלום, יתרת חיי העסקה.

82. התאגיד הבנקאי יקבע מערך גידור אחד לכל מנפיק של מכשיר חוב להתייחסות המשמש כבסיס לעסקת החלף כשל אשראי (CDS).

83. התאגיד הבנקאי יקבע מערך גידור אחד לכל מנפיק של מכשיר חוב בעל סיכון ספציפי גבוה, דהיינו מכשיר חוב שדרישת ההון החלה עליו גבוהה מ-1.60 אחוז לפי שיטת המדידה הסטנדרטית לסיכון שיעור ריבית בסעיף 710 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 208. הוא הדין באשר לפיקדונות כספיים שנמסרו לצד הנגדי כביטחון, וזאת כל עוד אין לצד הנגדי התחייבויות לתשלום חוב בסיכון ספציפי נמוך שטרם נפרעו. כאשר רגל תשלום נוהגת כמכשיר חוב הנושא סיכון ספציפי גבוה (לדוגמה, במקרה של total return swap עם רגל אחת הנוהגת כאג"ח), ייקבע גם אז מערך גידור אחד לכל מנפיק של מכשיר חוב המשמש להתייחסות. תאגידים בנקאיים יוכלו להקצות לאותו מערך גידור פוזיציות סיכון הנובעות ממכשירי חוב של מנפיק מסוים או ממכשירי חוב המשמשים להתייחסות של אותו המנפיק, שרגלי תשלום נוהגות לפיהם או המשמשים כבסיס לעסקת CDS.

84. מכשירים פיננסיים שאינם מכשירי חוב המשמשים בסיס לעסקה (כגון: מניות, מתכות יקרות, סחורות או מכשירים אחרים) מוקצים לאותם מערכי גידור אך ורק אם מדובר במכשירים זהים או דומים. הדמיון בין מכשירים נקבע באופן הבא:

- לעניין מניות, מכשירים דומים הם אלו שהונפקו על ידי אותו המנפיק. מדד מניות מטופל כמנפיק נפרד.
- לעניין מתכות יקרות, מכשירים דומים הם מכשירים עם אותה המתכת. מדד מתכות יקרות מטופל כמתכת יקרה נפרדת.
- לעניין סחורות, מכשירים דומים הם מכשירים עם אותה הסחורה. מדד סחורות מטופל כסחורה נפרדת.
- לעניין אנרגיית חשמל, זכויות וחובות אספקה המתייחסות לאותם פרקי הזמן בשעות עומס או מחוץ לשעות העומס ביממה של 24 שעות ייחשבו למכשירים דומים.

85. מקדם המרה לאשראי המוחל על פוזיציות סיכון נטו ממערך גידור, תלוי בקטגוריה הפיקוחית של מערך הגידור כהגדרתה בסעיפים 86 עד 88 לנספח זה.

86. מקדמי המרה לאשראי למכשירים פיננסיים שאינם מכשירי חוב ולשערי חליפין המשמשים בסיס לעסקאות מוצגים בטבלה 2.

טבלה 2

שערי חליפין	זהב	מניות	מתכות יקרות (למעט זהב)	אנרגיה חשמלית	סחורות אחרות (למעט מתכות יקרות)
2.5%	5.0%	7.0%	8.5%	4%	10.0%

87. מקדמי ההמרה לאשראי עבור פוזיציות סיכון ממכשירי חוב הנם כדלקמן :
- 0.6 אחוז לפוזיציות סיכון ממכשיר חוב או ממכשיר חוב להתייחסות בעלי סיכון ספציפי גבוה.
  - 0.3 אחוז לפוזיציות סיכון ממכשיר חוב להתייחסות, המשמש בסיס לחוזה CDS ובעל סיכון ספציפי נמוך.
  - 0.2 אחוז ביתר המקרים.
88. מכשירי בסיס של נגזרים מעבר לדלפק OTC שאינם שייכים לאף אחת מן הקטגוריות לעיל יוקצו למערכי גידור נפרדים לכל קטגוריה של מכשיר הבסיס. יש להחיל מקדם המרה לאשראי בשיעור של 10 אחוזים על פוזיציות הסיכון נטו.
89. יתכנו עסקאות בעלות פרופיל סיכון שאינו ליניארי אשר בגינן אין התאגיד הבנקאי יכול לקבוע את הדלתא באמצעות מודל שאושר על ידי המפקח למטרת קביעת דרישות הון מזעריות בגין סיכון שוק (מודלים של מכשירים שאושרו למטרות הגישה הסטנדרטית לסיכון שוק, או מודלים של מכשירים שאושרו כחלק מהאישור שקיבל התאגיד ליישם את גישת המודלים הפנימיים לסיכון שוק). במקרה של רגלי תשלום ועסקאות במכשירי חוב המשמשים כבסיס, עשויות להיות עסקאות שלגביהן אין התאגיד הבנקאי יכול לקבוע את המח"מ המותאם באמצעות המודל. עבור עסקאות אלו, המפקח יקבע את גודל פוזיציות הסיכון ואת מקדמי ההמרה לאשראי באופן שמרני. לחלופין, המפקח עשוי לדרוש מהתאגיד להשתמש בשיטת החשיפה הנוכחית. קיזוז לא יוכר: במילים אחרות, סכום החשיפה או ה-EAD ייקבעו כאילו קיים מערך קיזוז אשר מכיל את העסקה הבודדת לבדה.
90. פרמטר התקנון הפיקוחי β (בטא) נקבע כ- 1.4.
- VII. שיטת החשיפה הנוכחית**
91. שיטת החשיפה הנוכחית תוחל על נגזרים מעבר לדלפק (OTC) בלבד; עסקאות מימון ניירות ערך (SFTs) כפופות לטיפול שנקבע על פי פרק ד'.
92. בטל.
- 92(i). לפי שיטת החשיפה הנוכחית, על התאגיד הבנקאי לחשב את עלות השחלוף הנוכחית על ידי שערות חוזים למחיר שוק, כך שהחשיפה הנוכחית תיכלל ללא צורך באמידתה, ולאחר מכן יוסיף מקדם ה"תוספת" ("add-on") כדי לשקף את החשיפה הפוטנציאלית העתידית למשך יתרת חיי החוזה. הוסכם כי על מנת לחשב את סכום שווה-ערך אשראי של מכשירים אלה לפי שיטת החשיפה הנוכחית, על התאגיד הבנקאי לסכום את:

- סך עלות השחלוף (המתקבל באמצעות "שערורך למחיר שוק") של כל החוזים שלהם ערך חיובי; ועוד
- סכום של חשיפה פוטנציאלית עתידית לאשראי, המחושבת על בסיס סכום הקרן הרעיונית של תיק הצד הנגדי כולו, המפוצלת בהתאם ליתרת התקופה לפירעון לפי הטבלה הבאה:

שחורות אחרות	מתכות יקרות למעט זהב	מניות	מט"ח וזהב	שיעורי ריבית	
10.0%	7.0%	6.0%	1.0%	0.0%	שנה אחת או פחות
12.0%	7.0%	8.0%	5.0%	0.5%	מעל שנה אחת ועד חמש שנים
15.0%	8.0%	10.0%	7.5%	1.5%	מעל חמש שנים

הערות:

1. בחוזים עם מספר החלפות של הקרן, המקדמים יוכפלו במספר התשלומים שנותרו בחוזה.
  2. בחוזים הבנויים כך שחשיפה שטרם נפרעה תיפרע בהתאם לתאריכי התשלום הקבועים בחוזה והתנאים יאופסו באופן כזה ששווי השוק של החוזה יהיה אפס באותם תאריכים שנקבעו, יתרת התקופה לפירעון תהיה שווה לתקופה שנותרה עד לתאריך האיפוס הבא. במקרה של חוזי ריבית בעלי יתרת תקופה לפירעון ממושכת משנה אחת, העומדים בקריטריונים לעיל, מקדם התוספת לא יפחת מ 0.5%.
  3. חוזי אקדמה (forward), עסקאות החלף, אופציות נרכשות וחוזי נגזרים דומים שאינם מכוסים באף אחת מעמודות המטריצה יטופלו כ"סחורות אחרות".
  4. אין לחשב חשיפת אשראי עתידית פוטנציאלית עבור עסקאות החלף ריבית ניידת/ריבית ניידת במטבע יחיד; החשיפה לאשראי בחוזים אלה תיאמד אך ורק על בסיס ערכם המשוערך למחיר השוק. אין לחשב חשיפת אשראי עתידית פוטנציאלית עבור אופציות שנכתבו על ידי התאגיד הבנקאי.
  5. מקדם התוספת שיש להחיל על עסקאות מסוג שקל/מדד יהיה מקדם התוספת המוחל על עסקאות ריבית.
  6. מקדם התוספת שיש להחיל על עסקאות המורכבות משני סוגי עסקאות (למשל - ריבית ומט"ח) יהיה מקדם התוספת הגבוה מבין שני מקדמי התוספת האפשריים.
- 92(ii). המפקח על הבנקים יוודא כי סכומי התוספות יתבססו על הסכומים הרעיוניים האפקטיביים ולא על הסכומים הרעיוניים. במקרה שהסכום הרעיוני המוצהר ממונף או מוגדל בעקבות מבנה העסקה, ישתמשו התאגידים הבנקאיים בסכום הרעיוני האפקטיבי בבואם לאמוד את החשיפה העתידית הפוטנציאלית.

93. תאגיד בנקאי רשאי לקבל הקלה בדרישות ההון בגין ביטחונות כמוגדר בסעיף 146 ובסעיף 703 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 208. השיטה להכרה בביטחונות תהיה זו שמיישם התאגיד הבנקאי עבור סיכון אשראי.

94. סכום החשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי או ה- EAD עבור עסקאות בנגזרי אשראי מול ישות יחידה (single name) בתיק למסחר, יחושבו באמצעות מקדמי התוספת לחשיפה פוטנציאלית עתידית הקבועים בסעיף 707 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 208.

95. על מנת לקבוע את דרישות ההון בגין חשיפות מגודרות בתיק הבנקאי, יש להחיל את הטיפול לנגזרי אשראי שנקבע בהוראה זו על מכשירי נגזרי אשראי כשירים.

96. כאשר נגזר אשראי שייך לרובד ה- II הנתון לסיכון כשל (כגון עסקת הראשון לכשל), יחול הטיפול הקבוע בסעיף 708 של הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 208.

קיצוץ דו-צדדי

96(i). ועדת באזל שקלה בקפידה את הסוגיה של קיצוץ דו-צדדי (bilateral netting), דהיינו, שקלול החוב נטו ולא החוב ברוטו כנגד אותו צד נגדי, הנגזר מן הטווח המלא של עסקאות אקדמה (forward), עסקאות עתידיות, אופציות וחוזים דומים במכשירים נגזרים²⁴⁸. הוועדה מוטרדת מכך שאם למפרק של צד נגדי שכשל (failed) עומדת (או עשויה לעמוד) הזכות להתיר את הקשר בין חוזים שהבנק מקיז ביניהם, ואותו מפרק ידרוש לכבד את החוזים לטובת הצד הנגדי שכשל ולא יכבד את החוזים שאינם לטובתו, לא תהיה הקטנה של הסיכון הגלום באותו צד נגדי.

96(ii). לאור האמור לעיל, הוסכם כי למטרות הלימות ההון :

(א) תאגידים בנקאיים יהיו רשאים לקיז בין עסקאות הכפופות להחלפת התחייבויות (novation), שלפיה כל התחייבות בין תאגיד בנקאי לצד נגדי שלו לספק מטבע נתון ביום ערך נתון תאוחד אוטומטית עם כל יתר ההתחייבויות באותו המטבע ולאותו יום ערך, כך שמשפטית, תתבצע החלפה של סכום יחיד בתמורה להתחייבויות ברוטו קודמות.

(ב) תאגידים בנקאיים רשאים גם לקיז עסקאות על פי כל צורה של הסדר לקיז דו-צדדי תקף משפטית, שאינן מכוסות בסעיף קטן (א) לעיל, לרבות צורות אחרות של החלפת התחייבויות (novation).

(ג) בשני המקרים, (א) ו- (ב), יידרש התאגיד הבנקאי להניח את דעתו של המפקח כי יש בידיו²⁴⁹ :

²⁴⁸ קיצוץ בין תשלומים, שנועד להקטין את עלויות התפעול של סליקות יומיות, לא יוכר במסגרת ההון מאחר שההתחייבויות ברוטו של הצד הנגדי אינן מושפעות מכך בשום דרך.

²⁴⁹ במקרים שבהם הסכם כמותאר בסעיף 96(ii) הוכר לפני יולי 1994, יקבע המפקח אם נדרשים צעדים נוספים כלשהם על מנת להניח את דעתו כי ההסכם עומד בדרישות הקבועות להלן.

- (i) חוזה או הסכם קיזוז עם הצד הנגדי היוצר התחייבות משפטית יחידה המכסה את כל העסקאות הכלולות, באופן שתהא לתאגיד בנקאי הזכות לקבל או החובה לשלם אך ורק את הסכום נטו של הערכים המשוערכים לשוק החיוביים והשליליים של עסקאות בודדות שנכללו, במקרה שאותו צד נגדי לא יכבד את התחייבויותיו עקב אחת מהסיבות הבאות: כשל, פשיטת רגל, פירוק או נסיבות דומות;
- (ii) חוות דעת משפטיות כתובות ומנומקות, שלפיהן, במקרה שהעניין יועמד למבחן משפטי, בתי המשפט והרשויות המנהליות הרלוונטיות ימצאו כי חשיפת התאגיד הבנקאי היא סכום נטו על פי:
- החוק בתחום השיפוט שבו רשום הצד הנגדי, וכן, במקרה שמעורבת שלוחה זרה של צד נגדי, גם חוק תחום השיפוט שבו ממוקמת השלוחה;
  - החוק החל לגבי העסקאות הפרטניות; וכן
  - החוק החל לגבי כל חוזה או הסכם הדרושים כדי לבצע את הקיזוז בפועל.
- נותן חוות הדעת צריך להיות גורם חיצוני בלתי תלוי שהינו בעל מומחיות משפטית וניסיון מקצועי בתחום המסוים בו הוא נותן את חוות הדעת.
- חוות הדעת המשפטית תהיה על פי פורמט המוכר על ידי הקהילה המשפטית במדינת האם של הפירמה או בצורת תזכיר משפטי המטפל בכל הסוגיות הרלוונטיות באופן מנומק.
- המפקח, חייב להשתכנע כי הקיזוז בר-אכיפה על פי חוקיהם של כל תחומי השיפוט הרלוונטיים²⁵⁰;
- (iii) לתאגיד הבנקאי יהיו נהלים פנימיים שנועדו לוודא כי מאפייניהם המשפטיים של הסדרי הקיזוז ייבחנו לאור האפשרות של שינויים בחוק הרלוונטי. הנהלים יבטיחו, בין היתר, ביצוע סקירות משפטיות חוזרות, כאמור בסעיף 118א.
- (iv) לתאגיד הבנקאי יהיו נהלים פנימיים שתכליתם לוודא כי טרם הכללת העסקה במערך הקיזוז, אותה עסקה נכללת בחוות דעת משפטיות העונות על הקריטריונים הקבועים לעיל.
- (v) התאגיד הבנקאי ישמור את כל המסמכים הנדרשים ברשומותיו.

96(iii). חוזים המכילים סעיפי מילוט (walkaway) לא יהיו כשירים לקיזוז למטרות חישוב דרישות ההון לפי הוראה זו. סעיף מילוט הוא תנאי המתיר לצד נגדי שלא כשל לזקוף תשלומים מוגבלים בלבד, או לא לזקוף תשלומים כלל, לזכות הצד הכושל, אפילו אם הצד הכושל הוא למעשה מלווה נטו.

96(iv). חשיפת אשראי בגין עסקאות, למשל אקדמה (forward) בקיזוז דו-צדדי תחושב כסכום עלות השחלוף נטו (עלות השחלוף של מכלול העסקאות) המשוערך למחיר השוק, אם חיובי, ועוד תוספת המבוססת על קרן הבסיס הרעיונית. התוספת לעסקאות המקוזזות (A_{Net}) תהיה שווה לממוצע

וכך, אם אחד מהמפקחים הללו לא השתכנע לגבי אכיפות החוזה על פי חוקי אותה מדינה, החוזה או הסכם הקיזוז לא ימלאו תנאי זה ואף לא אחד מן הצדדים שכנגד יוכל ליהנות מהטבה פיקוחית.

המשוקלל של התוספת ברוטו (A_{Gross}^{251}) והתוספת ברוטו המותאמת ליחס שבין עלות השחלוף הנוכחית נטו, אם חיובית, לעלות השחלוף הנוכחית ברוטו (NGR). ניתן לבטא זאת באמצעות הנוסחה הבאה :

$$A_{Net} = 0.4 \times A_{Gross} + 0.6 \times NGR \times A_{Gross}$$

כאשר :

NGR = רמת עלות השחלוף נטו חלקי רמת עלות השחלוף ברוטו לעסקאות הכפופות להסכמי קיזוז הניתנים אכיפים משפטית²⁵².

96(v). מקדם התקנון (scale) שיש להחיל על התוספות ברוטו בנוסחה זו יהיה זהה לזה של העסקאות שלא הוכללו בקיזוז, כמפורט בסעיפים 91 עד 96 לנספח זה. המפקח ימשיך לבחון את מקדם התקנון של התוספות כדי להבטיח את הלימותן. למטרות חישוב החשיפה הפוטנציאלית העתידית לסיכון אשראי בגין צד נגדי בקיזוז במקרה של חוזי אקדמה (forward) על שערי חליפין וחוזים דומים שבהם הקרן הרעיונית שוות-ערך לתזרימי מזומנים, קרן רעיונית תוגדר כתקבולים נטו שמועד פירעונם חל בכל אחד מימי הערך בכל אחד מן המטבעות. הסיבה לכך היא, שקיזוז בין חוזים באותו המטבע שמועד פירעונם חל באותו יום ערך יקטין את החשיפה הפוטנציאלית העתידית כמו גם את החשיפה הנוכחית.

שקלול סיכון

96(vi). לאחר שהתאגיד הבנקאי יחשב את הסכומים שווי-ערך לאשראי, עליו לשקלל סכומים אלה בהתאם לקטגוריה שאליה משתייך הצד הנגדי באותה הדרך שבה נעשה הדבר במסמך הראשי של מסגרת עבודה זו, לרבות שקלול ביחס לחשיפות המגובות על ידי ערבויות וביטחונות כשירים. ועדת באזל תעקוב מקרוב אחר איכות האשראי של המשתתפים בשווקים אלה ותשמור לעצמה את הזכות להמליץ על הגדלת משקלי הסיכון במקרה של הרעה באיכות האשראי הממוצעת או גידול בהפסדים.

²⁵¹ A_{Gross} שווה לסיכום אריתמטי של סכומי התוספת הפרטניים (המחושבים על ידי הכפלת סכום הערך הנקוב במקדמי התוספת המתאימים המפורטים בסעיף 92(i) לנספח זה) של כל העסקאות הנכללות בהסכמי קיזוז אכיפים משפטית עם צד נגדי אחד.

²⁵² חישוב ה-NGR יבוצע על בסיס כל צד נגדי לגופו.

דוגמאות

96א. דוגמה לחישוב סיכון אשראי של צד נגדי על פי גישת החשיפה הנוכחית :

לבנק 4 חוזים עם צד נגדי הנתונים תחת הסכם התחשבות נטו חוקי ובר אכיפה.

1. עסקה עתידית לקניית 1 מ' אירו תמורת 1.53 מ' דולר שמועד פרעונה בעוד 3 חודשים.
  2. עסקה עתידית למכירת 1 מ' אירו תמורת 1.5 מ' דולר שמועד פרעונה בעוד חודש.
  3. עסקה עתידית למכירת 0.4 מ' אירו תמורת 0.6 מ' דולר שמועד פרעונה בעוד 3 חודשים.
  4. עסקה עתידית לקניית 1 מ' אירו תמורת 1.6 מ' דולר שמועד פרעונה בעוד שנתיים.
- שע"ח אירו/דולר = 1.6, שע"ח דולר/שקל = 4, ערכי שוק של העסקאות נתונים בטבלה.

עסקה	ערך נקוב (המטבע שנקנה במונחי אירו)	תקופה לפרעון (בשנים)	מקדם התוספת	עלות השחלוף הנוכחית (MTM)	Add_on	Max (MTM,0)	CCR לעסקה
1	1,000,000	0.25	1.0%	89,000	10,000	89,000	99,000
2	937,500	0.083	1.0%	- 106,000	9,375	0	9,375
3	375,000	0.25	1.0%	- 47,600	3,750	0	3,750
4	1,000,000	2	5.0%	152,000	50,000	152,000	202,000
סה"כ				87,400	73,125	241,000	314,125

כל הנתונים נקובים באירו.

(1) חישוב סכום סיכון אשראי בגין צד נגדי ללא התחשבות בהסכמי התחשבות נטו מחושב

כסיכום אריתמטי של כל ערכי CCR של העסקאות הבודדות.

ערך CCR של עסקה בודדת = $MAX(MTM,0) + Add\_on$.

סכום סיכון אשראי בגין צד נגדי ללא התחשבות בהסכמי התחשבות נטו : 314,125 אירו.
בשקלים : 2,010,400.

חישוב סיכון אשראי בגין צד נגדי תוך התחשבות בהסכמי התחשבות נטו מחושב כסכום
עלות השחלוף הנוכחית (MTM) נטו של כל העסקאות בתוספת A_{Net} .

עלות השחלוף הנוכחית (MTM) נטו = 87,400

חישוב A_{Net} ע"פ הנוסחה :

$$A_{Gross} = 73,125$$

$$NGR = (87,400 \div 241,000) = 0.36$$

$$A_{Net} = 0.4 \times 73,125 + 0.6 \times 0.36 \times 73,125 = 45,045$$

סך כל סיכון האשראי בגין צד נגדי (CCR) : 132,445 = 87,400 + 45,045 אירו
בשקלים : 847,648.

(2) בדוגמה לעיל, עסקאות 1 ו-3 עונות לתנאים שבסעיף 96(v) לנספח זה ולכן ניתן לקזז ביניהן.
במקרה זה, בכדי לחשב את סיכון אשראי צד נגדי של מערך הקיזוז, יש ליצור טבלה ובה
העסקאות לאחר הקיזוז.

בטבלה להלן קוזזו עסקאות 1+3 :

עסקה	ערך (המטבע שנקנה במונחי אירו)	נקוב לפרעון (בשנים)	מקדם התוספת	עלות השחלוף הנוכחית (MTM)	Add_on	Max (MTM,0)	CCR לעסקה
1+3	600,000	0.25	1.0%	41,400	6,000	41,400	47,400
2	937,500	0.083	1.0%	- 106,000	9,375	0	9,375
4	1,000,000	2	5.0%	152,000	50,000	152,000	202,000
סה"כ				87,400	65,375	193,400	258,775

במקרה זה $NGR = 0.45$.

חישוב מחודש של סך כל סיכון האשראי בגין צד נגדי (CCR) יניב את התוצאה : 130,391 אירו.

בשקלים : 834,504

96.ב. דוגמה לחישוב סיכון אשראי של צד נגדי על פי הגישה הסטנדרטית :

המקור :

"The Application of Basel II to Trading Activities and the Treatment of Double Default Effects", Basel Committee on Banking Supervision, July 2005

לבנק המדווח במטבע דולר אמריקאי 5 עסקאות עם צד נגדי אחד הנתונות תחת הסכם התחשבנות נטו המפורטות בטבלה שלהלן.

שלבי החישוב :

- (1) בעסקה הראשונה (IRS) - הערך הנקוב - 80 מ' דולר, לצד המקבל מח"מ מותאם של 8 שנים, ולכן : פוזיצית סיכון בסכום של 640 (80×8) נרשמה במערך הגידור ריבית \$ מעל 5 שנים. לצד המשלם יש אותה עסקה עם אותו ערך נקוב אך עם מח"מ מותאם של 0.25-. פוזיצית סיכון בסכום של 20- (-0.25×80) נרשמה במערך הגידור ריבית \$ לתקופה של פחות משנה אחת.
- (2) באופן דומה נרשמות יתר העסקאות.
- (3) הפוזיציות בכל מערך גידור מסוכמות באופן שבכל מערך גידור מתאפשר קיזוז מלא בין פוזיציות ביתר לפוזיציות בחסר.
- (4) חישוב פוזיצית סיכון נטו לכל מערך גידור : הערך המוחלט של סכומי הפוזיציות במערך הגידור.
- (5) הכפלת פוזיצית סיכון נטו של מערך גידור במקדם ההמרה של מערך הגידור.
- (6) חישוב ערך נוכחי של כל תיק העסקאות.
- (7) בחירת המקסימום שבין : (5) ל- (6)
- (8) הכפלה של (7) ב- 1.4.

VIII. הקצאת הון בגין סיכון CVA

97. בנוסף לדרישות הון בגין סיכון לכשל הנובעות מסיכון אשראי של צד נגדי, שנקבעו בהתבסס על הגישה הסטנדרטית או על גישת ה- IRB לסיכון אשראי, על התאגיד הבנקאי להוסיף הקצאת הון לכיסוי הסיכון להפסדי שערך לשווי שוק (mark-to-market losses) בגין סיכון צפוי של צד נגדי (הפסדים אלו ידועים כ- Credit Value Adjustments), לנגזרים מעבר לדלפק (OTC). הקצאת ההון בגין CVA תחושב כמפורט להלן, בכפוף לגישה שבה אושר לתאגיד הבנקאי להשתמש לחישוב הקצאות ההון בגין סיכון אשראי של צד נגדי וסיכון שיעור ריבית ספציפי. התאגיד הבנקאי לא נדרש לכלול בהקצאת הון זו (i) עסקאות עם צד נגדי מרכזי (CCP); ו- (ii) עסקאות מימון ניירות ערך (SFTs), אלא אם כן המפקח קובע שהחשיפות להפסדי CVA של התאגיד הבנקאי הנובעות מעסקאות SFTs הן מהותיות.

א. תאגידים בנקאיים שקיבלו אישור ליישם IMM ואישור ליישם מודל $\Delta 252 \text{ VaR}$ לסיכון שיעור ריבית ספציפי לאיגרות חוב: הקצאת הון מתקדמת לסיכון CVA

98. בטל.

99. בטל $\Delta 252$ ג.

100. בטל $\Delta 252$.

101. בטל.

102. בטל.

103. בטל.

ב. תאגידים בנקאיים אחרים: הקצאת הון סטנדרטית בגין סיכון CVA

104. על התאגיד הבנקאי לחשב הקצאת הון בגין התיק בהתאם לנוסחה הבאה:

$$K = 2.33 \cdot \sqrt{h} \cdot \sqrt{\left(\sum_i 0.5 \cdot w_i \cdot (M_i \cdot EAD_i^{total} - M_i^{hedge} B_i) - \sum_{ind} w_{ind} \cdot M_{ind} \cdot B_{ind} \right)^2 + \sum_i 0.75 \cdot w_i^2 \cdot (M_i \cdot EAD_i^{total} - M_i^{hedge} B_i)^2}$$

$\Delta 252$ בטל.

$\Delta 252$ בטל.

$\Delta 252$ בטל.

$\Delta 252$ בטל.

כאשר:

- h הוא אופק הסיכון לשנה (ביחידות של שנה), $h = 1$.
  - w_i הוא המשקל המיוחס לצד נגדי "i". צד נגדי "i" חייב להיות ממופה לאחד משבעת המשקלים w_i בהתבסס על הדירוג החיצוני שלו, כמפורט בלוח להלן. כאשר לצד נגדי אין דירוג חיצוני, המשקל w_i יעמוד על 1.5% לצד נגדי שהוא תאגיד, ועל 2% לצד נגדי אחר. כאשר הצד נגדי הוא בנק ישראלי המשקל w_i יעמוד על 1%, אלא אם דירוג הבנק מאפשר ייחוס משקל נמוך יותר. לעניין זה "בנק" - כהגדרתו בסעיף 60 להוראה זו.
  - EAD_i^{total} הוא החשיפה בעת כשל של צד נגדי "i" (מסוכמת לרוחב מערכי הקיזוז שלו), כולל השפעת ביטחונות בהתאם לכללים הקיימים של השיטה הסטנדרטית (SM) או שיטת החשיפה הנוכחית (CEM), בהתאם לגישה שבה משתמש התאגיד הבנקאי לחישוב דרישות ההון של צד נגדי בגין צד נגדי זה. החשיפה תהווה על ידי שימוש בגורם:

$$\frac{1 - \exp(-0.05 * M_i)}{0.05 * M_i}$$
  - B_i הוא הערך הרעיוני (notional) של גידורי CDS מסוג single name ומכשירי גידור מקבילים (equivalent) אחרים שנרכשו - מסוכמים, אם יש יותר מפוזיציה אחת - המתייחסים ישירות לצד נגדי "i" ומשמשים לגידור סיכון CVA. ערך רעיוני זה יהווה על ידי שימוש בגורם:

$$\frac{1 - \exp(-0.05 * M_i^{hedge})}{0.05 * M_i^{hedge}}$$
- רק גידורים המשמשים למטרת הפחתת סיכון CVA, ומנוהלים באופן זה, יהיו כשירים להיכלל בחישוב על-פי סעיף זה. לדוגמה, אם עסקת CDS המתייחסת למנפיק מסוים כלולה במלאי של תאגיד בנקאי, ואותו מנפיק הוא במקרה גם צד נגדי ל- OTC אך ה- CDS אינו מנוהל כגידור של CVA, אזי אותה עסקת CDS לא תהיה כשירה לקיזוז עם ה- CVA כחלק מהחישוב.
- בחישוב הקצאת ההון ל- CVA אין לשקף סוגים נוספים של גידורי סיכון צד נגדי שאינם מוזכרים בתבליט זה. כך, CDSs מרובדים (tranching CDSs) או CDSs מסוג nth-to-default אינם כשירים להיחשב כגידורי CVA.
- גידורים שאינם כשירים להיכלל בנוסחת ה- CVA יטופלו ככל מכשיר אחר במלאי התאגיד הבנקאי למטרות הון פיקוחי. גידורים כשירים הכלולים בהקצאת ההון ל- CVA לא ייכללו בחישוב הקצאת ההון לסיכון שוק של התאגיד הבנקאי.
- B_{ind} הוא הערך הרעיוני המלא של מדד CDS אחד או יותר שנרכש כהגנה, ומשמש לגידור סיכון CVA. ערך רעיוני זה יהווה על ידי שימוש בגורם:

$$1 - \exp(-0.05 * M_{ind}) / 0.05 * M_{ind}$$

- W_{ind} הוא המשקל החל על מדדי גידור. בשלב ראשון, על התאגיד הבנקאי לזהות את הדירוגים החיצוניים של מרכיבי האינדקס ולייחס לכל מרכיב את המשקל (w_i) המתאים לו כמפורט בלוח להלן. בשלב שני יש לקבוע את משקל המדד W_{ind} באמצעות חישוב ממוצע משוקלל של המשקלים שנתקבלו בשלב הראשון.
  - M_i הוא תקופת הפירעון האפקטיבית של העסקאות עם צד נגדי "i". רכיב זה הינו תקופת הפירעון הממוצעת, משוקללת בהתאם לערך הרעיוני של העסקאות, כאמור בתבליט השלישי בסעיף 320 להוראת ניהול בנקאי תקין 204. אולם למטרה זו, ה- M_i לא יוגבל לתקרה של 5 שנים. אם לתאגיד בנקאי יש יותר ממערך קיזוז אחד מול אותו צד נגדי, עליו לקבוע תקופת פירעון אפקטיבית עבור כל מערך קיזוז בנפרד.
  - M_i^{hedge} הוא תקופת הפירעון של מכשיר הגידור עם ערך רעיוני B_i (הכמויות $M_i^{hedge} * B_i$ יסוכמו אם קיימות מספר פוזיציות).
  - M_{ind} הוא תקופת הפירעון של מדד הגידור "ind". במקרה של יותר מפוזיציה אחת של מדד גידור, M_{ind} הוא תקופת הפירעון הממוצעת, משוקללת בהתאם לערך הרעיוני של הפוזיציות.
- על תאגיד בנקאי המעוניין להשתמש באפשרות של גידור, אם באמצעות CDS ספציפי ואם באמצעות מדד CDS, לפנות בכתב ומראש למפקח על הבנקים, ולהראות כיצד הוא עומד בכל דרישות הסף לשם הכרה בגידור.
- עבור כל צד נגדי המהווה מרכיב של מדד CDS המשמש לגידור סיכון אשראי של צד נגדי, הערך הרעיוני המיוחס לצד נגדי זה (לפי משקלו במדד), ניתן, באישור המפקח, להפחתה מהערך הרעיוני של מדד CDS ולהתייחס אליו כגידור ישות יחידה (B_i) של הצד הנגדי היחיד עם תקופת פירעון המבוססת על תקופת הפירעון של המדד.

המשקלים בלוח זה מבוססים על הדירוג החיצוני של הצד הנגדי:²⁵²

משקל	דירוג
0.7%	AAA
0.7%	AA
0.8%	A
1.0%	BBB
2.0%	BB
3.0%	B
10.0%	CCC

105. חישוב ההקצאות ההוניות בגין סיכון CCR ו-CVA.

סעיף זה עוסק בצירוף של הקצאת ההון בגין סיכון לכשל ושל הקצאת ההון בגין סיכון CVA עבור הפסדים פוטנציאליים משערך לשווי שוק. יש לשים לב לכך שיתרת EAD (outstanding EAD) הנזכרת בהקצאות ההון בגין סיכון כשל להלן היא הסכום נטו, כלומר בניכוי הפסדי CVA שנגרמו בהתאם לפסקה השנייה שבסעיף 9 לנספח זה, המשפיעים על כל פריטי "i" להלן. בסעיף זה, "הקצאת הון לפי שיטת החשיפה הנוכחית (CEM)" או "הקצאת הון לפי השיטה הסטנדרטית (SM)" מתייחסות להקצאות ההון בגין סיכון הכשל בשל סיכון אשראי צד נגדי (CCR), המבוססות על נכסי הסיכון המשוקללים (RWAs) המתקבלים כאשר מכפילים את יתרת ה-EAD של כל צד נגדי על פי גישות CEM או SM, בהתאמה, במשקל סיכון האשראי החל עליה (לפי הגישה הסטנדרטית או IRB), ומסכמים את הערכים של כל הצדדים הנגדיים.

סך הקצאת ההון בגין סיכון אשראי כלפי צד נגדי (CCR) עבור תאגידים בנקאיים אלה נקבע כסכום שני הרכיבים הבאים:

i. סך הקצאת ההון בגין כל הצדדים הנגדיים, בהתבסס על שיטת החשיפה הנוכחית (CEM) או על השיטה הסטנדרטית (SM) (בהתאם לגישה שמיישם התאגיד הבנקאי לסיכון אשראי כלפי צד נגדי), כאשר ה-EADs נקבעים בהתאם לסעיפים 91 או 69, בהתאמה.

ii. הקצאת ההון הסטנדרטית בגין סיכון CVA כפי שנקבעה בסעיף 104.

²⁵² הסימונים נעשו לפי המתודולוגיה של Standard & Poor's. השימוש בדירוגי אשראי אלו הוא דוגמה בלבד; ניתן לעשות שימוש זהה גם בהערכות של תאגידים אחרים להערכות אשראי חיצוני שאושרו. לפיכך, הדירוגים במסמך זה אינם משקפים העדפה או קביעה של הוועדה בנוגע להערכות חיצוניות.

IX. צדדים נגדיים מרכזיים

106. תאגיד בנקאי אחראי להבטיח כי הוא מחזיק הון הולם כנגד חשיפותיו לצד נגדי מרכזי, אף אם האחרון מסווג כצד נגדי מרכזי כשיר. במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 211 בנושא הערכת נאותות והלימות ההון, תאגיד בנקאי צריך לשקול אם עליו להחזיק הון עודף מעבר לדרישות ההון המינימאליות אם, לדוגמה, (א) פעולות המסחר שלו מול הצד הנגדי המרכזי יוצרות חשיפות מסוכנות יותר, או (ב) כאשר, נוכח פעולות המסחר של התאגיד הבנקאי, לא ברור שהצד הנגדי המרכזי עומד בהגדרת "צד נגדי מרכזי כשיר" שבסעיף 2א.

107. תאגיד בנקאי הפועל כחבר מסלקה, חייב להעריך, באמצעות ניתוח תרחישים ומבחני קיצון נאותים, אם רמת ההון המוחזקת כנגד חשיפות לצד נגדי מרכזי מבטאת באופן הולם את הסיכון הטמון באותן עסקאות. הערכה זו תכלול חשיפה עתידית פוטנציאלית או תלויה הנגרמת כתוצאה ממשיכות עתידיות בגין התחייבויות לקרן סיכונים, ו/או התחייבויות בדרג שני להחליף או להשתלט על עסקאות מקוזזות של לקוחות של חבר מסלקה אחר במקרה בו חבר המסלקה האחר כושל או הופך לחדל פירעון.

108. תאגיד בנקאי חייב לנטר אחר כל חשיפותיו לצדדים נגדיים מרכזיים, לרבות חשיפות הנגרמות כתוצאה ממסחר באמצעות צד נגדי מרכזי וחשיפות הנובעות ממחויבויותיו כחבר בצד הנגדי המרכזי, כגון סכומי העברות לקרן סיכונים, ולדווח עליהן להנהלה הבכירה ולוועדת הדירקטוריון המתאימה באופן שוטף.

109. כאשר תאגיד בנקאי סוחר עם צד נגדי מרכזי כשיר, כהגדרתו בסעיף 2א לנספח זה, יחולו סעיפים 110 עד 125 לנספח זה. במקרה של צד נגדי מרכזי שאינו כשיר, יחולו סעיפים 126 ו-127 לנספח זה. בתוך שלושה חודשים מהרגע בו צד נגדי מרכזי מפסיק להיות צד נגדי מרכזי כשיר, אלא אם המפקח על הבנקים יקבע אחרת, ניתן להמשיך ולהקצות הון בגין עסקאות עמו כאילו מדובר בצד נגדי מרכזי כשיר. לאחר שלושה חודשים יש להקצות הון כנגד חשיפת הבנק לאותו צד נגדי מרכזי לפי סעיפים 126 ו-127 לנספח זה.

חשיפה לצד נגדי מרכזי כשיר**א. חשיפות מסחר****(i) חשיפת חברי מסלקה לצדדים נגדיים מרכזיים כשירים**

110. כאשר תאגיד בנקאי פועל כחבר מסלקה של צד נגדי מרכזי כשיר, למטרותיו שלו, עליו לייחס משקל סיכון של 2% לחשיפת המסחר שלו לצד הנגדי המרכזי, בגין נגזרי OTC, עסקאות נגזרים הנסחרים בבורסה ועסקאות מימון ני"ע (SFTs). גם כאשר חבר המסלקה מציע שרותי סליקה ללקוחות, עליו לייחס משקל סיכון של 2% לחשיפה למסחר של חבר המסלקה כלפי הצד הנגדי המרכזי הכשיר הנוצרת כאשר חבר המסלקה מחויב לפצות את הלקוח על כל הפסד שספג עקב השינויים בערך עסקאותיו באירוע שבו הצד הנגדי המרכזי כושל.

111. סכום החשיפה בגין חשיפת מסחר זו יחושב בהתאם לנספח זה באמצעות שימוש בגישה הסטנדרטית או בגישת החשיפה הנוכחית, בעקביות עם הגישה אותה התאגיד הבנקאי מיישם לצורך טיפול בחשיפה זו בהתנהלות הרגילה של עסקיו, או בהתאם לחלק 3 בפרק ד' בהוראת ניהול בנקאי תקין 203 (סעיפים 145 עד (i)187), יחד עם שיטות להפחתת סיכון שנקבעו בבאזל II עבור עסקאות מגובות בביטחונות.¹²⁵²

ניתן לקחת בחשבון ביטחונות (margining), כאשר גישת חישוב החשיפה בה פועל התאגיד הבנקאי מאפשרת זאת.

112. כאשר סילוק עסקאות ניתן לאכיפה משפטית על בסיס קיזוז באירוע של כשל וללא קשר אם הצד הנגדי הינו במצב של חדלות פירעון או פשיטת רגל, סך עלות השחלוף של כל החוזים הרלבנטיים לקביעת החשיפה למסחר יחושב כעלות שחלוף נטו אם מערכי הקיזוז בעת הסילוק (close-out netting sets), שניתן ליישם, עומדים בקריטריונים שנקבעו בסעיפים שלהלן:¹²⁵²

- סעיף 173 וכן, היכן שישם, סעיף 174 להוראת ניהול בנקאי תקין 203, במקרה של עסקאות מסוג רכש חוזר.
- סעיף 96(i) עד 96(iii) לנספח זה במקרה של עסקאות בנגזרים.
- בטל.

אם הכללים אליהם מפנים הסעיפים לעיל כוללים את המונח "הסכם התחשבנות נטו" (master netting agreement), יש להתייחס למונח זה ככולל כל הסכם התחשבנות המספק זכויות קיזוז הניתנות לאכיפה משפטית.¹²⁵² אם התאגיד הבנקאי לא יכול להוכיח שהסכמי ההתחשבנות מקיימים את הכללים שבסעיפים אלו, יש להתייחס לכל עסקה בודדת כהתחשבנות עצמאית לצורך חישוב חשיפות למסחר.

(ii) חשיפות של חברי מסלקה ללקוחות

113. תאגיד בנקאי הפועל כחבר מסלקה תמיד יקצה הון כנגד חשיפותיו ללקוחות (כולל חשיפה לסיכון CVA פוטנציאלי), כאילו מדובר במסחר דו צדדי, ללא קשר אם חבר המסלקה מבטיח את המסחר או פועל כמתווך בין הלקוח לבין הצד הנגדי המרכזי הכשיר. אולם, על מנת להכיר בתקופת הסיום (close-out period) הקצרה ביותר לעסקאות מסולקות, חברי מסלקה אשר פועלים לפי הגישה הסטנדרטית או גישת החשיפה הנוכחית המתוארות בנספח זה, יקצו הון בגין חשיפה ללקוחותיהם, באמצעות הכפלת ה-EAD במכפיל (scalar) בהתאם לאמור בטבלה הבאה:

מכפיל	תקופת סיכון מרווח

¹²⁵² בפרט, ראו סעיפים 151 ו-151א לגבי מקדמי ביטחון פיקוחיים סטנדרטיים.

¹²⁵² למטרות חלק זה (IX), הטיפול בקיזוז חל גם על נגזרים הנסחרים בבורסה (exchange traded derivatives).

¹²⁵² זאת, כיוון שבהסדרי קיזוז המיושמים על ידי צדדים נגדיים מרכזיים לא התפתחה סטנדרטיזציה שניתן להשוות אותה לרמת הסטנדרטיזציה ביחס להסדרי קיזוז בהסכמי OTC במסחר דו צדדי.

	(Margin Period of Risk)
0.71	5 ימי עסקים או פחות
0.77	6 ימי עסקים
0.84	7 ימי עסקים
0.89	8 ימי עסקים
0.95	9 ימי עסקים
1	10 ימי עסקים

למרות האמור לעיל, בשלב זה לא ניתן להשתמש בתקופת סיכון מרווח קצרה מ- 10 ימי עסקים.

(iii) חשיפות של לקוחות

114. כאשר תאגיד בנקאי שהינו לקוח של חבר מסלקה :

(1) מבצע עסקה באמצעות חבר מסלקה הפועל כמתווך פיננסי (כלומר, חבר המסלקה משלים עסקה מקוזזת (offsetting transaction) עם צד נגדי מרכזי כשיר) ; או

(2) נכנס לעסקה עם צד נגדי מרכזי כשיר, באמצעות חבר מסלקה המבטיח את ביצועיו, חשיפת התאגיד הבנקאי הלקוח לחבר המסלקה או לצד הנגדי המרכזי הכשיר, בהתאמה, יטופלו בהתאם לאמור בסעיפים 110 עד 112 לנספח זה, אם מתקיימים שני התנאים הבאים :

א. העסקאות המקוזזות מזוהות על ידי הצד הנגדי המרכזי הכשיר כעסקאות לקוח, והצד הנגדי המרכזי הכשיר ו/או חבר המסלקה, לפי העניין, מחזיקים ביטחונות המגבים את העסקאות, במסגרת הסדרים המונעים הפסדים כלשהם ללקוח עקב: (1) כשל או חדלות פירעון של חבר המסלקה; (2) כשל או חדלות פירעון של לקוחות אחרים של חבר המסלקה; ו- (3) כשל או חדלות פירעון משולבים של חבר מסלקה וכל אחד מלקוחותיו האחרים.²⁵² התאגיד הבנקאי הלקוח חייב להיות בעמדה בה הוא יכול לספק למפקח, במידה והתבקש, חוות דעת משפטית בלתי-תלויה, כתובה ומנומקת, לפיה, במקרה שהעניין יועמד למבחן משפטי, בתי המשפט והרשויות המנהליות הרלבנטיות ימצאו שהלקוח לא יספוג הפסדים בגין חדלות הפירעון של חבר מסלקה מתווך או של כל לקוח אחר של מתווך כזה, בכפיפות לחוק הרלבנטי :

- החוק בתחום השיפוט (או בתחומי השיפוט) של הלקוח, חבר המסלקה והצד הנגדי המרכזי ;
- אם השלוחה הזרה של הלקוח, חבר המסלקה או הצד הנגדי המרכזי מעורבת, אז גם בכפיפות לחוק בתחום השיפוט (או בתחומי השיפוט) שבו השלוחה ממוקמת ;
- החוק החל על העסקאות והבטוחות הפרטניות ; ו-
- החוק החל על כל חוזה או הסכם הדרושים כדי לעמוד בתנאי זה (תנאי א').

²⁵² כלומר, כאשר חבר המסלקה נעשה חדל פירעון, אין מניעה חוקית (מלבד הצורך בקבלת צו בית משפט אשר הלקוח זכאי לו) להעברת הביטחון השייך ללקוחות של חבר המסלקה חדל הפירעון לצד הנגדי המרכזי, לאחד או יותר מחברי המסלקה שנשארו, או ללקוח או לנאמן של הלקוח.

ב. ניתן לקבוע, על בסיס חקיקה ותקנות, כללי רגולציה, או הסדרים חוזיים או מנהלתיים, כי קיימת סבירות גבוהה (highly likely) כי העסקאות המקוזות עם חבר המסלקה הכושל או חדל הפירעון ימשיכו להתבצע באופן עקיף באמצעות הצד הנגדי המרכזי הכשיר, או על ידו, אם חבר המסלקה יגיע לכשל או יעשה חדל פירעון. בנסיבות אלו, הפוזיציות והביטחונות של הלקוח מול הצד הנגדי המרכזי יועברו בשווי שוק אלא אם כן הלקוח מבקש לסגור את הפוזיציה בשווי שוק.

115. כאשר לקוח אינו מוגן מפני הפסדים במקרה בו חבר המסלקה ולקוח אחר של חבר המסלקה מגיעים יחד למצב של כשל או חדלות פירעון, אך כל התנאים האחרים בסעיף הקודם מתקיימים, יש ליישם משקל סיכון של 4% לחשיפת לקוח לחבר מסלקה.

116. כאשר התאגיד הבנקאי הינו לקוח של חבר מסלקה והדרישות בסעיפים 114 או 115 לעיל אינן מתקיימות, התאגיד הבנקאי יקצה הון בגין חשיפותיו (כולל חשיפה פוטנציאלית לסיכון CVA) לחבר מסלקה, כמו במסחר דו צדדי.

(iv) טיפול בביטחונות שהועמדו

117. תאגיד בנקאי (בין אם חבר מסלקה ובין אם לקוח של חבר מסלקה), חייב לייחס, לכל הנכסים או הביטחונות שהעמיד, את משקל הסיכון החל עליהם במסגרת הלימות ההון, כאילו נכסים אלה לא הועמדו בביטחונות. כאשר נכסים או ביטחונות של חבר מסלקה או לקוח הועמדו לטובת צד נגדי מרכזי כשיר או לטובת חבר מסלקה, והם אינם מוחזקים באופן של הרחקת סיכון פשיטת רגל (bankruptcy remote manner), התאגיד הבנקאי שהעמיד אותם חייב להכיר גם בסיכון אשראי שמקורו בנכסים או בביטחונות החשופים לסיכון להפסד בהתבסס על איכות האשראי של הישות²⁵² המחזיקה בהם.

118. ביטחונות המועמדים על ידי תאגיד בנקאי חבר מסלקה (לרבות מזומן, ניירות ערך, נכסים ממושכנים אחרים, ועודף ביטחון ראשוני או משתנה (נקרא גם "ביטחון ביתר" - Overcollateralization)), המוחזקים במשמורת²⁵² ומנותקים מהצד הנגדי המרכזי במקרה של פשיטת רגל (bankruptcy remote), אינם כפופים לדרישות הון בגין סיכון אשראי צד נגדי הנובע מחשיפה לאותה המשמורת.

²⁵² כאשר הנכסים או הביטחונות מוחזקים ע"י צד נגדי מרכזי כשיר, משקל סיכון של 2% ייושם לביטחון הכלול בהגדרה של חשיפות מסחר (trade exposure). משקל הסיכון הרלבנטי לצד הנגדי המרכזי ייושם לנכסים או ביטחונות המועמדים למטרות אחרות.

²⁵² בסעיף זה, המונח "משמורת" עשוי לכלול נאמן, בא כוח, בעל משכון, נושה מובטח או כל אדם אחר המחזיק נכס בצורה שאיננה מקנה לאותו אדם הטבות (beneficial interests) באותו נכס, ושהנכס לא יהיה כפוף לתביעות לאכיפה משפטית על ידי נושים של אותו אדם, או לצו בית משפט בנוגע להשבת אותו נכס (court-ordered stay of the return of such property), אם אותו אדם יעשה חדל פירעון או פושט רגל.

119. ביטחון המועמד על ידי תאגיד בנקאי לקוח, המוחזק במשמורת, ומנותק מהצד הנגדי המרכזי הכשיר, מחבר המסלקה ומלקוחות אחרים במקרה של פשיטת רגל, אינו כפוף לדרישות הון בגין סיכון אשראי צד נגדי. אם הביטחון מוחזק על ידי צד נגדי מרכזי כשיר בשמו של הלקוח, ואינו מוחזק על בסיס הרכקת סיכון פשיטת רגל, יש לייחס לביטחון משקל סיכון של 2% אם התנאים המתוארים בסעיף 114 לנספח זה מתקיימים; או משקל סיכון של 4% אם התנאים בסעיף 115 לנספח זה מתקיימים.

ב. חשיפות לקרן סיכונים

120. כאשר קרן סיכונים משותפת למוצרים או לסוגי עסקים עם סיכון סליקה בלבד (לדוגמה מניות ואגרות-חוב), ולמוצרים או לסוגי עסקים אשר יוצרים סיכון אשראי צד נגדי (כלומר נגזרי OTC, עסקאות נגזרים סחירים בבורסה או עסקאות מימון ני"ע (SFTs)), כל הסכומים שהופקדו בקרן הסיכונים ע"י חברי מסלקה יקבלו את משקל הסיכון הנגזר מהנוסחה ומהמתודולוגיה המתוארות להלן, מבלי לחלקם לקבוצות או לסוגי עסקים או מוצרים. אולם, כאשר הסכומים שהופקדו בקרן הסיכונים ע"י חברי מסלקה מופרדים על בסיס סוגי מוצרים, ונגישים רק לסוגי מוצרים ספציפיים, דרישת ההון כנגד אותן חשיפות לקרן סיכונים תיקבע בהתאם לנוסחה ומתודולוגיה שלהלן ותחושב לכל מוצר ספציפי היוצר סיכון אשראי צד נגדי.

121. בכל פעם שתאגיד בנקאי נדרש להקצות הון בגין חשיפות הנובעות מהפקדות לקרן סיכונים לצד נגדי מרכזי כשיר, תאגידים בנקאיים חברי מסלקה יפעלו על-פי גישה 2 שלהלן:

גישה 1

122. בטל.

123. בטל.

124. בטל.

גישה 2

125. תאגידים בנקאיים חברי מסלקה יישמו משקל סיכון של 1250% כנגד חשיפות קרן סיכונים שלהם לצד הנגדי המרכזי, בכפוף לתקרה כוללת על נכסים משוקללי סיכון בגין כלל החשיפות לצד הנגדי המרכזי (כלומר, כולל חשיפות מסחר) השקולה ל- 20% מסך חשיפות המסחר לצד הנגדי המרכזי. באופן ספציפי יותר, בגישה זו, הנכסים משוקללי הסיכון (RWA) הנובעים ממסחר של תאגיד בנקאי i ומחשיפותיו לקרן סיכונים, לכל צד נגדי מרכזי, שווים לתוצאת הנוסחה הבאה:²⁵²

$$\text{Min} \{ (2\% * TE_i + 1250\% * DF_i), (20\% * TE_i) \}$$

²⁵² במסגרת גישה זו משקל הסיכון של 2% לחשיפת מסחר שבסעיף 110 איננו מיושם כיוון שהוא נכלל במשוואה בסעיף 125.

כאשר :

- TE_i הן חשיפות המסחר של תאגיד בנקאי i מול הצד הנגדי המרכזי הכשיר, כפי שנמדדו על ידי התאגיד הבנקאי בהתאם לסעיפים 110 עד 112 לנספח זה ;
- DF_i הם הסכומים שתאגיד בנקאי i העביר לקרן הסיכונים של הצד הנגדי המרכזי הכשיר.

חשיפות לצד נגדי מרכזי לא כשיר

126. תאגידים בנקאיים יישמו את הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי, כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 "הגישה הסטנדרטית - סיכון אשראי", בהתאם לקטגוריה של הצד הנגדי, לחשיפת מסחר שלהם כלפי צד נגדי מרכזי לא כשיר.

127. תאגידים בנקאיים יישמו משקל סיכון של 1250% לסכומים שהעבירו לקרן הסיכונים אצל צד נגדי מרכזי לא כשיר. למטרות סעיף זה, סכומי ההעברות לקרן הסיכונים יכללו הן סכומים שהופקדו והן סכומים שהתאגיד הבנקאי מחויב להפקיד אם הצד הנגדי המרכזי ידרוש זאת. כאשר ישנה התחייבות להפקדות לא-ממומנות (unfunded contributions) לקרן הסיכונים (כלומר, התחייבויות כובלות לא מוגבלות בסכום (unlimited binding commitments)), המפקח על הבנקים יקבע, במסגרת הערכות הקצאת ההון בגין הנדבך השני, את סכום ההתחייבויות שטרם הופקדו, שלגביהן יש ליישם משקל סיכון של 1250%.

נספח ד'

דוגמאות לחישוב ההשפעה של הפחתת סיכון אשראי לפי נוסחת המפקח

להלן מספר דוגמאות לקביעת האופן שבו יוכרו ביטחונות וערבויות תחת נוסחת המפקח (Supervisory Formula).

דוגמה להמחשה הכוללת ביטחון - כיסוי פרופורציונלי

נניח כי תאגיד בנקאי רוכש חשיפת איגוח בסך 500 ש"ח עם רמת חיזוק אשראי מעבר ל- K_{IRB} שאין עבודה דירוג חיצוני או דירוג נגזר. בנוסף, נניח כי דרישת ההון לפי נוסחת הפיקוח (SF) בגין חשיפת האיגוח היא 8 ש"ח (בהכפלתה ב- 12.5 נקבל את הסכום המשוקלל לסיכון : 100 ש"ח). נניח עוד, כי התאגיד הבנקאי קיבל ביטחון של 400 ש"ח במזומן הנקוב באותו המטבע של חשיפת האיגוח. דרישת ההון בגין הפוזיציה נקבעת על ידי הכפלת דרישת ההון לפי SF ביחס שבין סכום החשיפה המותאם לסכום החשיפה המקורי, כמודגם להלן.

צעד 1:

$$E^* = \max\{0, [E \times (1 + He) - C \times (1 - Hc - Hfx)]\}$$

$$E^* = \max\{0, [500 \times (1 + 0) - 400 \times (1 - 0 - 0)]\} = 100 \text{ ש"ח}$$

כאשר (בהתבסס על המידע המסופק לעיל):

$$E^* = \text{ערך החשיפה לאחר הפחתת הסיכון (100 ש"ח)}$$

$$E = \text{הערך השוטף של החשיפה (500 ש"ח)}$$

$$He = \text{מקדם ביטחון (haircut) המתאים לחשיפה (מקדם ביטחון זה איננו רלוונטי מכיוון שהתאגיד הבנקאי אינו מלווה את חשיפת האיגוח בתמורה לביטחון)}$$

$$C = \text{הערך השוטף של הביטחון שהתקבל (400 ש"ח)}$$

$$Hc = \text{מקדם הביטחון המתאים לביטחון (0)}$$

$$Hfx = \text{מקדם ביטחון המתאים, בשל אי התאמה בין הביטחון לחשיפה (0)}$$

צעד 2:

$$\text{דרישת הון } SF = \left(\frac{E^*}{E} \right) \times \text{דרישת הון לפי}$$

כאשר (בהתבסס על המידע לעיל):

$$(500 \text{ ש"ח} / 100 \text{ ש"ח}) \times 8 \text{ ש"ח} = 1.6 \text{ ש"ח} = \text{דרישת הון}$$

דוגמה להמחשה הכוללת ערבות - כיסוי פרופורציונאלי

כל ההנחות בדוגמה לעיל, הכוללת ביטחון, חלות על דוגמה זו, למעט צורתה של הפחתת סיכון האשראי. נניח שתאגיד בנקאי קיבל ערבות כשירה שאינה מובטחת בסכום של 400 ש"ח מתאגיד בנקאי אחר. לפיכך, אין להחיל מקדם ביטחון בגין אי התאמה במטבע. דרישת ההון נקבעת באופן הבא:

- החלק המוגן של חשיפת האיגוח (400 ש"ח) יקבל את משקל הסיכון של ספק ההגנה. משקל הסיכון של ספק ההגנה שווה-ערך לזה של הלוואה בלתי מובטחת לתאגיד הבנקאי הערב, כפי שנקבע לפי גישת IRB. נניח כי משקל סיכון זה הוא 10%. אם כן, דרישת ההון עבור החלק המוגן תהיה:
- $3.2 \text{ ש"ח} = 400 \times 10\% \times 0.08$ ש"ח דרישת ההון של החלק הבלתי מוגן (100 ש"ח) נגזרת מהכפלת דרישת ההון עבור חשיפת האיגוח, בחלקו היחסי של החלק הבלתי מוגן לסכום החשיפה. חלקו היחסי של החלק הבלתי מוגן הוא: $20\% = 500 \text{ ש"ח} / 100 \text{ ש"ח}$. לפיכך, דרישת ההון תהיה: $1.6 \text{ ש"ח} = 8 \times 20\%$.

סך דרישת ההון בגין החלק המוגן והחלק הבלתי מוגן =

$$4.8 \text{ ש"ח} = (\text{חלק בלתי מוגן}) 1.6 \text{ ש"ח} + (\text{חלק מוגן}) 3.2 \text{ ש"ח}$$

דוגמה להמחשה - המקרה של מפחיתי סיכון אשראי המכסים את החלקים הבכירים ביותר

נניח שתאגיד בנקאי מאגח מאגר הלוואות בסך 5,000 ש"ח. ה- K_{IRB} של מאגר הלוואות המאוגחות הוא 5% (דרישת הון בסך 250 ש"ח). קיים רובד הפסד ראשון של 100 ש"ח. התאגיד הבנקאי שומר בידיו רק את הרובד השני הנחות ביותר: רובד שאינו מדורג, בסכום של 225 ש"ח. נוכל לסכם את המצב באופן הבא:

(א)	75 ש"ח	$K_{IRB} = 250 \text{ ש"ח}$	רובד בלתי מדורג הנשמר בידי התאגיד הבנקאי (225 ש"ח) הפסד ראשון
(ב)	150 ש"ח		
	100 ש"ח		

1. דרישת הון ללא ביטחון או ערבות

על פי דוגמה זו, דרישת ההון של הרובד הבלתי מדורג שנותר בידי התאגיד הבנקאי, הנע סביב קו ה- K_{IRB} , הוא הסכום של דרישות ההון של רבדים (א) ו- (ב) בתרשים לעיל:

(א) נניח שמשקל הסיכון לפי SF עבור תת-רובד זה הוא 820%. לפיכך, הסכום המשוקלל לסיכון הוא:

$$615 \text{ ש"ח} = 0.75 \times 820\% . \text{ דרישת ההון היא: } 49.2 \text{ ש"ח} = 615 \times 8\%$$

(ב) תת-הרובד מתחת ל- K_{IRB} ינוכה מבסיס ההון. הסכום המשוקלל לסיכון הוא:

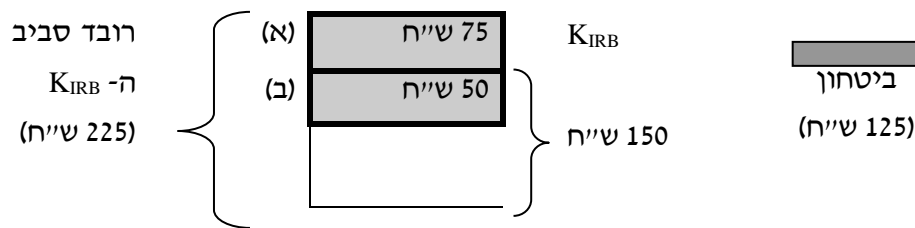
$$1,875 \text{ ש"ח} = 150 \times 1,250\% . \text{ דרישת ההון היא: } 150 \text{ ש"ח} = 1,875 \times 8\%$$

סה"כ דרישת הון בגין רובד שאינו מדורג, סביב ה- $K_{IRB} = 199.2 \text{ ש"ח} = 150 \text{ ש"ח} + 49.2 \text{ ש"ח}$

2. דרישת הון עם ביטחון

נניח כעת שהתאגיד הבנקאי קיבל 125 ש"ח ביטחון במזומן, הנקוב באותו המטבע של חשיפת האיגוח. מכיוון שהרובד נע סביב רמת ה- K_{IRB} , עלינו להניח כי הביטחון מכסה את תת-הרובד הבכיר ביותר מעל ל- K_{IRB} (דהיינו, תת-הרובד (א) מכוסה על ידי ביטחון בסך 75 ש"ח), ורק אם נותר סכום ביטחון, יש להחיל את הכיסוי לתת-הרובד שמתחת ל- K_{IRB} , כאשר מתחילים בחלק הבכיר ביותר (כגון תת-רובד (ב) המכוסה על ידי ביטחון בסך 50 ש"ח). לפיכך, המצב נראה כך :

דרישת ההון בגין הפוזיציה נקבעת על ידי הכפלת דרישת ההון שחושבה לפי SF, ביחס שבין סכום החשיפה המותאם לסכום החשיפה המקורי, כמודגם להלן. יש להחיל חישוב זה על שני תתי-הרובדים :

(א) בתת-הרובד הראשון, החשיפה המקורית היא 75 ש"ח והביטחון הוא בסך 75 ש"ח, כך שבמקרה זה תת-הרובד מכוסה בשלמותו. במילים אחרות :

שלב 1: סכום חשיפה מותאם

$$E^* = \max\{0, [E \times (1 + He) - C \times (1 - Hc - Hfx)]\} = \max\{0, [75 - 75]\} = 0$$

כאשר :

E^*	=	ערך החשיפה לאחר הפחתת סיכון (0)
E	=	הערך השוטף של החשיפה (75 ש"ח)
C	=	הערך השוטף של הביטחון שהתקבל (75 ש"ח)
He	=	מקדם הביטחון המתאים לחשיפה (לא רלוונטי למקרה זה, ועל כן 0)
Hc ו- Hfx	=	מקדמי ביטחון המתאימים לביטחון ועבור אי התאמה בין הביטחון לחשיפה (לשם פשטות הדוגמה, 0)

שלב 2:

$$\text{דרישת הון} = \text{דרישת הון לפי SF} \times \left(\frac{E^*}{E}\right)$$

$$\text{דרישת הון} = 0 \times 49.2 = 0 \text{ ש"ח}$$

(ב) בתת-הרובד השני, החשיפה המקורית היא 150 ש"ח והביטחון בסך 50 ש"ח, וזהו הסכום שנותר אחרי כיסוי תת-הרובד מעל ל- K_{IRB} . לפיכך, הסכום של 50 ש"ח יוקצה לחלק הבכיר ביותר של תת-הרובד 150 ש"ח.

שלב 1: סכום החשיפה המותאם

$$E^* = \max\{0, [150 \times (1+0) - 50 \times (1-0-0)]\} = 100 \text{ ש"ח}$$

שלב 2:

$$\text{דרישת הון} = \text{דרישת הון לפי } SF \times \left(\frac{E^*}{E}\right)$$

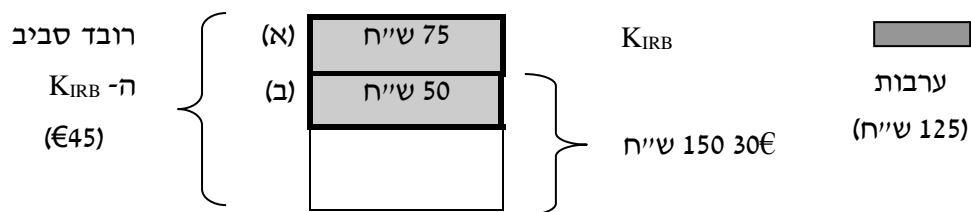
$$\text{דרישת הון} = 100 \text{ ש"ח} = 150 \text{ ש"ח} \times 150 \text{ ש"ח} / 100 \text{ ש"ח}$$

$$\text{לבסוף, סה"כ דרישת ההון לרובד שאינו מדורג שנע סביב ה- } K_{IRB} =$$

$$100 \text{ ש"ח} = 100 \text{ ש"ח} + 0 \text{ ש"ח}$$

3. ערבות

נניח שבמקום ביטחון, קיבל התאגיד הבנקאי ערבות כשירה שאינה מובטחת, בסכום של 125 ש"ח, מתאגיד בנקאי אחר. במקרה זה לא יחול אפוא מקדם ביטחון בגין אי התאמה במטבע. ניתן לסכם את המצב באופן הבא:

דרישת ההון עבור שני תתי-הרבדים נקבעת בדרך הבאה:

(א) בתת-הרובד הראשון, החשיפה הראשונית היא 75 ש"ח והערבות בסך 75 ש"ח, כך שבמקרה זה החשיפה מכוסה בשלמותה. הסכום של 75 ש"ח יקבל את משקל הסיכון של ספק ההגנה. משקל הסיכון של ספק ההגנה שווה-ערך לזה שמוקצה להלוואה בלתי מובטחת לתאגיד בנקאי ערב, כפי שחושבה לפי גישת IRB. נניח כי משקל סיכון זה הוא 20%. דרישת ההון בגין החלק המוגן היא:

$$1.2 \text{ ש"ח} = 75 \times 20\% \times 8\%$$

(ב) בתת-הרובד השני, החשיפה הראשונית היא 150 ש"ח ויש להחיל ערבות בסך 50 ש"ח על החלק הבכיר ביותר בתת-הרובד. בהתאם לכך, החלק המוגן הוא 50 ש"ח, ואילו החלק שאינו מוגן הוא 100 ש"ח.

- שוב, החלק המוגן של חשיפת האיגוח יקבל את משקל הסיכון של התאגיד הבנקאי הערב.

$$\text{דרישת ההון לחלק המוגן היא: } 0.8 \text{ ש"ח} = 50 \times 20\% \times 8\%$$

דרישת ההון לחלק שאינו מוגן (עבור פוזיציה ללא דירוג מתחת ל- K_{IRB}) היא:

$$100 \text{ ש"ח} = 100 \times 1,250\% \times 8\%$$

סה"כ דרישת הון לרובד שאינו מדורג הנע סביב ה- K_{IRB} =

1.2 ש"ח (חלק מוגן, מעל K_{IRB}) + 0.8 ש"ח (חלק מוגן, מתחת ל- K_{IRB}) + 100 ש"ח (חלק בלתי מוגן, מתחת ל- K_{IRB}) = **102 ש"ח**.

נספח ה'

סקירת השיטות לטיפול בהון במקרים של עסקאות המובטחות על ידי ביטחון פיננסי
לפי הגישה הסטנדרטית

1. הכללים שנקבעו בגישה הסטנדרטית, דהיינו הפחתת סיכון אשראי (CRM) לעסקאות מובטחות, קובעים באופן כללי את הטיפול בהתאם לגישה הסטנדרטית עבור חובות בתיק הבנקאי המובטחים על ידי ביטחון פיננסי בעל איכות מספקת.
2. חשיפות המובטחות בצורה של עסקאות מסוג רכש חוזר (דהיינו, רכש חוזר/מכר חוזר והשאלה/שאיילה של ניירות ערך) כפופות לשיקולים מיוחדים. עסקאות מסוג זה, המוחזקות בתיק למסחר, כפופות לדרישת הון בגין סיכון של הצד הנגדי כמתואר להלן. בנוסף, כל התאגידים הבנקאיים חייבים ליישם את השיטה המתוארת בנוגע ל-CRM, כמפורט להלן, על עסקאות מסוג רכש חוזר שנרשמו בתיק הבנקאי או בתיק למסחר ואשר כפופות להסכמי התחשבות נטו (Master Netting Agreements), אם ברצונם להכיר בהשפעות הקיזוז למטרות הון.

גישה סטנדרטית

3. תאגידים בנקאיים המיישמים את הגישה הסטנדרטית רשאים לעשות שימוש בגישה הפשוטה או בגישה המקיפה לצורך קביעת משקל הסיכון הנאות לעסקה המובטחת בביטחון פיננסי כשיר. בגישה הפשוטה, משקל הסיכון של הביטחון מחליף את משקל הסיכון של הצד הנגדי. משקל הסיכון כפוף לרצפה של 20%, למעט בסוגים אחדים של עסקאות המגלמות סיכון נמוך ביותר.
4. בגישה המקיפה, ביטחון פיננסי כשיר מקטין את סכום חשיפת התאגיד הבנקאי כלפי הצד הנגדי. על מנת להתחשב בשינויים אפשריים במחירי השוק של ניירות ערך ובשערי החליפין למשך תקופת ההחזקה, ערך הביטחון קטן וערך החשיפה גדל באמצעות השימוש במקדמי ביטחון. מכאן מתקבל סכום החשיפה המותאם, E^* . תאגיד בנקאי ישתמש במקדמי הביטחון הפיקוחיים שנקבעו על ידי וועדת באזל. לאחר חישוב E^* , תאגיד בנקאי המיישם את הגישה הסטנדרטית יקצה לסכום זה משקל סיכון המתאים לאותו צד נגדי.

שיקולים מיוחדים בנוגע לעסקאות מסוג רכש חוזר

5. עסקאות מסוג רכש חוזר הרשומות בתיק למסחר תהיינה כפופות לדרישת הון בגין סיכון אשראי של הצד הנגדי, בדומה לנגזרים מעבר לדלפק (OTC) המוחזקים בתיק למסחר. בעת חישוב דרישת הון זו, תאגיד בנקאי המיישם את הגישה הסטנדרטית חייב להשתמש בגישה המקיפה לביטחונות; הגישה הפשוטה לא תעמוד לרשות התאגיד הבנקאי במקרה זה.

6. דרישת ההון בגין עסקאות מסוג רכש חוזר שאינן כפופות להסכמי התחשבות נטו, זהה לדרישה החלה על עסקאות מובטחות. אולם, כאשר תאגידים בנקאיים מיישמים את הגישה המקיפה עבור עסקה המתבצעת מול משתתף מרכזי בשוק ואשר עומדת במספר קריטריונים נוספים, ניתן להחיל מקדם ביטחון בשיעור אפס. כאשר עסקאות מסוג רכש חוזר כפופות להסכמי התחשבות נטו, בין אם הן מוחזקות בתיק הבנקאי ובין אם בתיק למסחר, רשאי התאגיד הבנקאי לבחור שלא להכיר בהשפעות הקיזוז בחישוב דרישת ההון. במקרה זה, יש להחיל דרישת הון על כל עסקה כאילו הסכמי ההתחשבות נטו אינם קיימים.

7. במקרה בו תאגיד בנקאי מבקש להכיר בהשפעות הסכמי התחשבות נטו על עסקאות מסוג רכש חוזר למטרות הון, חובה עליו להחיל את הטיפול המפורט בחלק העוסק ב-CRM על כל צד נגדי, על בסיס כל מקרה לגופו. טיפול מעין זה יחול על כל העסקאות מסוג רכש חוזר הכפופות להסכמי התחשבות נטו, בין אם העסקאות מוחזקות בתיק הבנקאי או בתיק למסחר. בהתאם לטיפול זה, תאגיד בנקאי יחשב את E^* כסכום החשיפה הנוכחית נטו על החוזה, ועוד סכום תוספת (add-on) בגין שינויים אפשריים במחירי ניירות הערך ובשערי החליפין. סכום התוספת ייקבע על בסיס מקדמי הביטחון הפיקוחיים.

8. E^* משקף, למעשה, סכום שווה-ערך להלוואה שאינה מובטחת, שישמש כסכום החשיפה בגישה הסטנדרטית.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2268	1	חוזר מקורי	20/6/10
2284	2	עדכון	27/12/10
2379	3	עדכון	30/5/13
2485	4	עדכון	22/10/15
2541	5	עדכון	22/10/17
2556	6	עדכון	15/03/18
2563	7	עדכון	04/07/18
2577	8	עדכון	13/11/18
2596	9	עדכון	1/12/19
2628	10	עדכון	29/09/20
2650	11	עדכון	02/02/21
2683	12	עדכון	26/12/21
2709	13	עדכון	18/05/22

טיפול בסיכון אשראי של צד נגדי (CRE50-CRE54)**50. סיכון צד נגדי - הגדרות ומינוח כללי**

פרק זה מגדיר מונחים הנוגעים לסיכון אשראי צד נגדי.

מונחים כלליים

50.1 **סיכון אשראי צד נגדי (CCR)** הוא סיכון שהצד הנגדי לעסקה ייכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של זרמי המזומנים בעסקה. הפסד כלכלי ייגרם אם בעת כניסתו של הצד הנגדי למצב של כשל, יהיו עמו עסקאות או תיק עסקאות, בעלי ערך כלכלי חיובי. בניגוד לחשיפה של תאגיד לסיכון אשראי באמצעות **הלוואה**, שבה החשיפה לסיכון אשראי היא חד-צדדית והתאגיד הבנקאי המלווה נושא לבדו בסיכון להפסד, סיכון אשראי של צד נגדי (CCR) יוצר סיכון דו-צדדי להפסד: שווי השוק של העסקה יכול להיות חיובי או שלילי לכל אחד מהצדדים לעסקה. שווי השוק אינו ודאי ועשוי להשתנות לאורך זמן בהתאם לתנועות בגורמי השוק העומדים בבסיסו.

50.2 **צד נגדי מרכזי (CCP)** הוא מסלקה הניצבת בין צדדים נגדיים לחוזים הנסחרים בשוק פיננסי אחד או יותר, כך שהיא משמשת כקונה מכל מוכר וכמוכרת לכל קונה, ובכך מבטיחה את הביצועים העתידיים של חוזים פתוחים. צד נגדי מרכזי הופך לצד נגדי לעסקאות עם משתתפים בשוק באמצעות הסדרים כגון החלפת התחייבויות (novation), מערכת הצעות רכש פתוחות (open offer system), או כל הסדר משפטי מחייב אחר. למטרת המסגרת ההונית, צד נגדי מרכזי הוא מוסד פיננסי.

50.3 **צד נגדי מרכזי כשיר (QCCP)** הוא ישות בעלת רישוי מטעם הרגולטור/המפקח המתאים לפעול כצד נגדי מרכזי (כולל היתר שניתן בדרך של מתן פטור), והמורשית לפעול ככזה ביחס למוצרים אותם היא מציעה. זאת בכפוף לתנאי שהצד הנגדי המרכזי ממוקם ומפוקח באופן זהיר בתחום שיפוט בו קיים רגולטור/מפקח רלבנטי המצהיר, באופן פומבי, כי הוא מיישם על הצד הנגדי המרכזי, על בסיס שוטף, חוקים וכללים מקומיים העקביים עם מסמך ה- CPSS-IOSCO העוסק בעקרונות מבנים בשוק הפיננסי (CPSS-IOSCO Principles for Financial Market Infrastructures).

(1) עבור צד נגדי מרכזי המצוי בתחום שיפוט שבו אין רגולטור המפקח עליו בהתאם לעקרונות שלעיל, המפקח על הבנקים יקבע האם הצד הנגדי המרכזי עומד בהגדרה זו.

(2) בנוסף, כדי שצד נגדי מרכזי ייחשב צד נגדי מרכזי כשיר, עליו לקיים את הדרישות בסעיף 54.37 בכדי לאפשר לכל חבר מסלקה שהוא תאגיד בנקאי לחשב את דרישת ההון כנגד חשיפתו לקרן הסיכונים.

50.4 **חבר מסלקה (Clearing Members)** הוא חבר או משתתף ישיר בצד נגדי מרכזי, שרשאי לבצע עסקאות עם הצד הנגדי המרכזי, ללא קשר אם העסקאות הן לצורך גידור הפוזיציות שלו, לצורכי השקעה או לצרכים ספקולטיביים, או אם הוא מבצע עסקאות כמתווך פיננסי בין צד נגדי מרכזי לבין משתתפים אחרים בשוק. לצרכי הוראה זו, אם צד נגדי מרכזי קשור לצד נגדי מרכזי שני, אותו צד נגדי מרכזי שני יטופל כחבר מסלקה של הצד הנגדי המרכזי הראשון. השאלה אם סכום הביטחון

שהעמיד הצד הנגדי המרכזי השני לצד הנגדי המרכזי הראשון מטופל כביטחון ראשוני או כהעברה לקרן סיכונים תלויה בהסדר המשפטי בין הצדדים הנגדיים המרכזיים.

50.5 **לקוח (Client)** הוא צד לעסקה עם צד נגדי מרכזי באמצעות חבר מסלקה הפועל כמתווך פיננסי, או באמצעות חבר מסלקה המבטיח את ביצועי הלקוח לצד הנגדי המרכזי.

50.6 **מבנה לקוח רב שכבתי** הוא מבנה שבאמצעותו התאגידים הבנקאיים יכולים לבצע סליקה באופן מרכזי כלקוחות עקיפים. כלומר, כאשר שירותי הסליקה ניתנים לתאגיד הבנקאי על ידי מוסד שאינו חבר מסלקה ישיר, אלא הוא בעצמו לקוח של חבר מסלקה או של לקוח אחר של חבר מסלקה. לעניין חשיפות בין לקוחות לבין לקוחות של לקוחות, המונח **לקוח בשכבה גבוהה יותר** מייצג את המוסד המספק את שירותי הסליקה, והמונח **לקוח בשכבה נמוכה יותר** מייצג את המוסד הסולק באמצעות לקוח זה.

50.7 **ביטחון ראשוני (Initial Margin)** הוא ביטחון ממומן המועמד על ידי חבר מסלקה או על ידי לקוח לטובת צד נגדי מרכזי במטרה להפחית חשיפות פוטנציאליות עתידיות של הצד הנגדי המרכזי לחבר המסלקה, הנגרמות משינוי אפשרי עתידי בערך העסקאות שלהם. למטרות חישוב דרישת ההון לסיכון אשראי צד נגדי, ביטחון ראשוני אינו כולל סכומים המועברים לצד נגדי מרכזי בגין הסדרי שיתוף בהפסדים הדדיים (כלומר, מקרה שבו הצד הנגדי המרכזי משתמש בביטחון ראשוני כדי לשתף הפסדים בין חברי מסלקה, יטופל כחשיפה לקרן סיכונים (Default Fund)). ביטחון ראשוני כולל ביטחון שהופקד על ידי חבר מסלקה או על ידי לקוח, בסכום הגבוה מהסכום המזערי הנדרש, ובלבד שהצד הנגדי המרכזי או חבר המסלקה רשאים, במקרים מתאימים, למנוע מחבר המסלקה או מהלקוח את המשיכה של ביטחונות עודפים אלה.

50.8 **ביטחון משתנה (Variation Margin)** הוא ביטחון ממומן המועמד על ידי חבר מסלקה או על ידי לקוח, על בסיס יומי או תוך יומי, לטובת צד נגדי מרכזי, בהתבסס על תנודות מחירים בעסקאות שלהם.

50.9 **חשיפות מסחר (Trade Exposures)** (בפרק 54 להוראה) כוללות חשיפות נוכחיות וחשיפות פוטנציאליות עתידיות של חבר מסלקה או של לקוח לצד נגדי מרכזי, הנגרמות מעסקאות בנגזרי OTC או נגזרים סחירים בבורסה, כמו גם מביטחון ראשוני. למטרות הגדרה זו, החשיפה הנוכחית של חבר מסלקה כוללת את הביטחון המשתנה שאותו יש לשלם לחבר המסלקה, ושטרם שולם.

50.10 **העברות לקרן סיכונים (Guaranty Fund Contribution, Clearing deposits, Default Funds)**, או כל שם אחר, הן סכומי הפקדות של חבר המסלקה, ממומנים או לא ממומנים, המופנים להסדרי שיתוף הדדיים בהפסדים (mutualized loss sharing arrangements), או משמשים לחיתום שלהם. מעמדם של הסדרי השיתוף ההדדיים בהפסדים כקרנות סיכונים ייקבע על בסיס המהות של הסדרים אלו ולא על בסיס התיאור שניתן להם על ידי הצד הנגדי המרכזי.

50.11 **עסקה מקוזת (Offsetting transaction)** מתייחסת העסקה שבין חבר המסלקה והצד הנגדי המרכזי, כאשר חבר המסלקה פועל בשם הלקוח (לדוגמה, כאשר חבר מסלקה סולק או מחליף עסקת לקוח).

סוגי עסקאות

50.12 **עסקאות סילוק ארוך (Long Settlement Transactions)** הן עסקאות שבהן צד נגדי מתחייב למסור נייר ערך, סחורה או סכום במטבע זר כנגד מזומן, מכשירים פיננסיים אחרים או סחורות, או בכיוון ההפוך, במועד הסילוק או במועד המסירה אשר לפי החוזה חל במועד רחוק יותר מהקצר מבין שני המועדים הבאים: התקופה המקובלת בשוק לסילוק מכשיר זה, או חמישה ימי עסקים לאחר מועד הכניסה של התאגיד הבנקאי לעסקה.

50.13 **עסקאות מימון ניירות ערך (SFTs - Securities Financing Transactions)** הן עסקאות כדוגמת הסכמי רכש חוזר, הסכמי מכר חוזר, השאלה ושאלה של ניירות ערך, ועסקאות הלוואת מרווח (margin lending), שבהן ערך העסקה תלוי בהערכות השוק, והעסקה כפופה פעמים רבות להסכמי מרווח (margin agreements).

50.14 **עסקאות הלוואת מרווח (Margin Lending Transactions)** הן עסקאות שבהן תאגיד בנקאי מעמיד אשראי בקשר לרכישה, מכירה, החזקה או מסחר בניירות ערך. עסקאות הלוואת מרווח אינן כוללות הלוואות אחרות בביטחון ניירות ערך. ככלל, בעסקאות הלוואת מרווח, סכום ההלוואה מובטח על ידי ניירות ערך שערכם גבוה מסכום ההלוואה.

מערכי קיזוז, מערכי גידור ומונחים קשורים

50.15 **מערך קיזוז (Netting Set)** הוא קבוצת עסקאות עם צד נגדי יחיד, הכפופות להסדר קיזוז דו-צדדי בר אכיפה משפטית, אשר עבורן הקיזוז מוכר למטרות הון פיקוחי לפי הוראות סעיפים 52.7 ו-52.8 החלים על קבוצת העסקאות, ולפי מסגרת העבודה להפחתת סיכון אשראי על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 (להלן – הוראה 203). כל עסקה שאינה כפופה להסדר קיזוז דו-צדדי בר אכיפה משפטית, המוכר למטרות הון פיקוחי, תפורש כמערך קיזוז נפרד למטרת כללים אלה.

50.16 **מערך גידור (Hedging Set)** הוא קבוצת עסקאות במערך קיזוז יחיד, אשר לגביה מוכר קיזוז מלא או חלקי למטרות חישוב רכיב התוספת של החשיפה הפוטנציאלית העתידית (PFE add-on) לפי הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי צד נגדי.

50.17 **הסכם התאמת מרווח (Margin agreement)** הוא הסכם חוזי או הוראות להסכם שלפיו צד נגדי אחד חייב לספק ביטחון משתנה לצד נגדי שני, כאשר החשיפה של אותו צד נגדי שני לצד הנגדי הראשון עולה על רמה מוגדרת.

50.18 **רמת סף להתאמת מרווח (Margin threshold)** הסכום הגבוה ביותר של חשיפה שאינו נפרע, עד שלצד נגדי אחד יש הזכות לדרוש ביטחונות משתנים.

50.19 **תקופת סיכון המרווח (Margin Period Of Risk)** היא תקופת הזמן מההחלפה האחרונה של ביטחונות המכסים מערך קיזוז של עסקאות עם צד נגדי כושל, ועד שנסגרו הפוזיציות מול אותו צד נגדי וסיכון השוק שנוצר גודר מחדש.

50.20 - 50.25 בטל.

מדידת חשיפות והתאמות

50.26 **חשיפה נוכחית** היא הערך הגדול מבין: אפס, או שווי שוק נוכחי של עסקה או תיק עסקאות במערך קיזוז עם צד נגדי, אשר יהפוך להפסד כאשר אותו צד נגדי ייכנס לכשל, בהנחה שלא תהיה גבייה בשל עסקאות אלה בעת חדלות פירעון. חשיפה נוכחית מכונה לעתים גם עלות שחלוף (Replacement Cost).

50.27 - 50.31 בטל.

50.32 **התאמת שווי בגין סיכון אשראי (Credit valuation adjustment)** היא התאמה לשווי שוק של תיק העסקאות עם צד נגדי. התאמה זו משקפת את שווי השוק של סיכון האשראי הנובע מאי כיבוד הסכמים חוזיים עם צד נגדי. התאמה זו עשויה לשקף את שווי השוק של סיכון האשראי של הצד הנגדי או את שווי השוק של סיכון האשראי של התאגיד הבנקאי ושל הצד הנגדי גם יחד.

50.33 **התאמת שווי בגין סיכון אשראי, חד-צדדית (One sided credit valuation adjustment)** היא התאמת שווי לסיכון אשראי המשקפת את שווי השוק של סיכון האשראי של הצד הנגדי לתאגיד הבנקאי, אולם אינה משקפת את שווי השוק של סיכון האשראי של התאגיד הבנקאי לצד הנגדי.

50.34 - 50.36 בטל.

51. סיכון אשראי צד נגדי - סקירה כללית

פרק זה מבאר את המשמעות של סיכון אשראי צד נגדי ומפרט את הגישות אותן רשאי התאגיד הבנקאי ליישם כדי לאמוד את החשיפה לסיכון אשראי צד נגדי.

מבוא

51.1 התאגידים הבנקאיים נדרשים לזהות עסקאות החושפות אותם לסיכון אשראי צד נגדי ולחשב את דרישת ההון בגין סיכון זה. פרק זה מבאר בתחילתו את ההגדרה של סיכון אשראי צד נגדי. לאחר מכן הוא מפרט את הגישות בהן התאגידים הבנקאיים רשאים לנקוט באמידת חשיפתם לסיכון אשראי צד נגדי ובהתאם לחשב את דרישת ההון המתחייבת מכך.

סיכון אשראי צד נגדי – הגדרה וביאור

51.2 סיכון אשראי צד נגדי מוגדר בפרק 50. זהו הסיכון שהצד הנגדי לעסקה עלול להיכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של העסקה, במקרים שבהם הסיכון להפסד הוא דו-צדדי. סיכון דו-צדדי להפסד הוא מושג המפתח עליו מבוססת ההגדרה של סיכון אשראי צד נגדי והוא מוסבר בהמשך.

51.3 החשיפה לסיכון היא חד-צדדית כאשר תאגיד בנקאי מעמיד הלוואה ללווה. כלומר, התאגיד הבנקאי חשוף לסיכון להפסד הנובע מכשל של הלווה, אולם העסקה אינה חושפת את הלווה לסיכון להפסד כתוצאה מכשל של התאגיד הבנקאי. לעומת זאת, חלק מהעסקאות יוצרות סיכון דו-צדדי להפסד ולפיכך יוצרות דרישה להקצאת הון בגין סיכון צד נגדי. לדוגמה:

(1) תאגיד בנקאי מעמיד הלוואה ללווה כנגד ביטחונות.¹

(א) התאגיד הבנקאי חשוף לסיכון שהלווה ייכנס לכשל ומכירת הביטחון לא תספיק לכיסוי ההפסד מההלוואה.

(ב) הלווה חשוף לסיכון שהתאגיד הבנקאי ייכנס לכשל ולא יחזיר את הביטחונות. גם במקרים שבהם יש ללקוח הזכות החוקית לקזז את יתרת חובו בגין ההלוואה כפיצוי על הביטחונות האבודים, הלקוח עדיין חשוף לסיכון להפסד במועד העמדת ההלוואה מכיוון ששווי ההלוואה עלול להיות נמוך מערך הביטחון במועד הכשל של התאגיד הבנקאי.

(2) תאגיד בנקאי לווה מזומן מצד נגדי ומעמיד ביטחונות לצד הנגדי (או מתחייב לעסקה שקולה מבחינה כלכלית, כמו מכירה ורכישה חוזרת של נייר ערך).

(א) התאגיד הבנקאי חשוף לסיכון שהצד הנגדי ייכנס לכשל ולא יחזיר את הביטחונות שהתאגיד הבנקאי העמיד.

¹ סיכון דו-צדדי להפסד בדוגמה זו נובע מכך שהתאגיד הבנקאי מקבל, כלומר, מעביר לבעלותו, את הביטחונות כחלק מהעסקה. לעומת זאת, הלוואות מובטחות שבהן הביטחון אינו מועבר לפני קרות הכשל, אינן יוצרות סיכון דו-צדדי להפסד; לדוגמה, הלוואה עסקית או קמעונאית המובטחת באמצעות נכס של הלווה, כאשר התאגיד הבנקאי רשאי להעביר לבעלותו את הנכס רק כאשר הלווה כושל, אינה יוצרת סיכון אשראי צד נגדי.

- (ב) הצד הנגדי חשוף לסיכון שהתאגיד הבנקאי ייכנס לכשל והסכום שאותו יגייס הצד הנגדי ממכירת הביטחונות שהעמיד התאגיד הבנקאי לא יספיק לכיסוי ההפסד על ההלוואה שהעמיד הצד הנגדי לתאגיד הבנקאי.
- (3) תאגיד בנקאי שואל נייר ערך מצד נגדי ומפקיד מזומן אצל הצד הנגדי כביטחונות (או מתחייב לעסקה שקולה מבחינה כלכלית, כמו מכר חוזר).
- (א) התאגיד בנקאי חשוף לסיכון שהצד הנגדי ייכנס לכשל ולא יחזיר את המזומן שהופקדו אצלו כביטחון.
- (ב) הצד הנגדי חשוף לסיכון שהתאגיד הבנקאי ייכנס לכשל והמזומן שהתאגיד הבנקאי הפקיד אצלו כביטחון לא יספיקו לכיסוי ההפסד מנייר הערך שהתאגיד הבנקאי לווח.
- (4) תאגיד בנקאי נכנס לעסקת גזרים עם צד נגדי (למשל, נכנס לעסקת החלף או רוכש אופציה). שווי העסקה עשוי להשתנות על פני זמן עם התנדטיות במשתני השוק.²
- (א) התאגיד הבנקאי חשוף לסיכון שהצד הנגדי ייכנס לכשל כאשר לנגזר ערך חיובי עבור התאגיד הבנקאי.
- (ב) הצד הנגדי חשוף לסיכון שהתאגיד הבנקאי ייכנס לכשל כאשר לנגזר ערך חיובי עבור הצד הנגדי.

תחולת דרישת הון בגין סיכון אשראי צד נגדי

- 51.4 תאגיד בנקאי נדרש לחשב דרישת הון בגין סיכון אשראי צד נגדי עבור כל החשיפות היוצרות סיכון אשראי צד נגדי, למעט עסקאות כמפורט בסעיף 51.16. סוגי העסקאות היוצרות סיכון אשראי צד נגדי הן:
- (1) גזרים מעבר לדלפק (OTC)
  - (2) גזרים הנסחרים בבורסות
  - (3) עסקאות סילוק ארוך
  - (4) עסקאות מימון ניירות ערך.
- 51.5 מכשירים אלה מציגים בדרך כלל את המאפיינים הבאים:
- (1) העסקאות יוצרות חשיפה נוכחית או שווי שוק.
  - (2) העסקאות מתקשרות לשווי שוק אקראי עתידי המבוסס על משתני שוק.
  - (3) העסקאות יוצרות חילופי תשלומים או חילופי מכשירים פיננסיים (לרבות סחורות) כנגד תשלום.

² כללי סיכון אשראי צד נגדי מכסים את הסיכון שייגרם הפסד לתאגיד הבנקאי כתוצאה מכשל של הצד הנגדי לעסקת הנגזר. הסיכון לרווח או הפסד כתוצאה משינויים בשווי השוק של הנגזר מכוסים על ידי מסגרת העבודה לסיכון שוק. מסגרת העבודה לסיכון שוק מכסה את הסיכון שייגרם הפסד כתוצאה מתנודות שוק של גורמי הסיכון אליהם מתייחס הנגזר (למשל, שיעור ריבית עבור עסקת החלף ריבית); עם זאת, היא גם מכסה את הסיכון להפסד העלול להיגרם מירידה בשווי הנגזר כתוצאה מהרעה בשווי האשראי של הצד הנגדי לנגזר. הסיכון האחרון הוא סיכון התאמת שווי בגין סיכון אשראי כמפורט בהוראה

(4) העסקאות מתבצעות עם צד נגדי מזוהה אשר ניתן לקבוע כנגדו הסתברות ייחודית לכשל.

51.6 מאפיינים שכיחים נוספים של העסקאות הנכללות בסעיף 51.4 הם:

- (1) ביטחונות עשויים לשמש להפחתת חשיפה לסיכון, והיא טבועה במאפייני עסקאות מסוימות.
- (2) מימון קצר טווח עשוי להיות התכלית העיקרית, במובן זה שהעסקאות כוללות בעיקר החלפת נכס אחד במשנהו (מזומן או ניירות ערך) למשך פרק זמן קצר יחסית, על פי רוב לצורך מימון עסקי. שני הרכיבים של העסקה אינם תוצאה של החלטות נפרדות אלא יוצרים שלם בלתי ניתן להפרדה לשם השגת תכלית מוגדרת.
- (3) קיזוז עשוי לשמש להפחתת הסיכון.
- (4) אמידת שווי הפוזיציות מתבצעת בתדירות גבוהה (בדרך כלל על בסיס יומי), בהתאם למשתני השוק.
- (5) התאמות מרווח עשויות להיות מיושמות (remargining).

שיטות לחישוב חשיפה לסיכון אשראי צד נגדי

51.7 על תאגיד בנקאי לחשב את החשיפה, או את החשיפה בעת כשל (EAD)³, לסיכון אשראי צד נגדי עבור העסקאות כמפורט בסעיף 51.4, באמצעות אחת מהגישות שנקבעו בסעיפים 51.8-51.9. שיטות אלו משתנות בהתאם לעסקה, לצד הנגדי לעסקה ולשאלה האם התאגיד הבנקאי קיבל את אישור המפקח לעשות שימוש בשיטה (כאשר נדרש אישור כאמור).

51.8 עבור חשיפות שאינן נסלקות באמצעות צד נגדי מרכזי (CCP), יש לחשב את החשיפה לסיכון אשראי צד נגדי באמצעות השיטות הבאות:

- (1) הגישה הסטנדרטית למדידת החשיפה לסיכון אשראי צד נגדי (SA-CCR), המפורטת בפרק 52. גישה זו תשמש לחישוב חשיפות הנובעות מנגזרי OTC, נגזרים סחירים בבורסה ועסקאות סילוק ארוך.
- (2) הגישה הפשוטה והגישה המקיפה להכרה בביטחונות, כאמור בהוראה 203 בפרק הפחתת סיכון אשראי בגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי. תאגידים בנקאיים שלא קיבלו את אישור המפקח לשימוש בגישת מודל VAR או לשימוש במודלים פנימיים נדרשים לחשב בגישות אלו (גישה פשוטה וגישה מקיפה) עבור עסקאות מימון ניירות ערך.

(3) בטל.

(4) בטל.

³ המונחים "חשיפה" או "EAD" משמשים לחילופין בפרקים של סיכון אשראי צד נגדי בהוראות של סיכון אשראי. הדבר משקף את העובדה שהסכום המחושב תחת כללי סיכון אשראי צד נגדי בדרך כלל ישמש כ"חשיפה" תחת הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי, או כ"EAD" בגישת המודלים הפנימיים לסיכון אשראי (IRB) כמתואר בסעיף 51.13.

51.9 עבור עסקאות הנסלקות באמצעות צד נגדי מרכזי, יש ליישם את הגישה המפורטת בפרק 54. גישה זו מכסה:

(1) את חשיפת התאגיד הבנקאי לצד נגדי מרכזי כאשר התאגיד הבנקאי הוא חבר מסלקה של הצד הנגדי המרכזי;

(2) את חשיפות התאגיד הבנקאי ללקוחותיו, כאשר התאגיד הבנקאי הוא חבר מסלקה ופועל כמתווך בין הלקוח לבין הצד הנגדי המרכזי; ו-

(3) את חשיפות התאגיד הבנקאי לחבר מסלקה של צד נגדי מרכזי, כאשר התאגיד הבנקאי הוא לקוח של חבר המסלקה, וחבר המסלקה פועל כמתווך בין התאגיד הבנקאי לבין הצד הנגדי המרכזי.

51.10 חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים הנובעות מסילוק עסקאות במזומן (מניות, הכנסה קבועה, עסקאות ספוט במט"ח או סחורות), פטורות מהדרישות של פרק 54. במקום זאת הן כפופות לדרישות ההון בנספח ב' להוראה 203 "טיפול בדרישות הון לעסקאות שלא סולקו ועסקאות שכשלו" (CRE70).

51.11 תחת הגישות שהוצגו לעיל, סכום החשיפה או ה-EAD עבור צד נגדי נתון שווה לסכום האריתמטי של סכומי החשיפה או ערכי ה-EAD שחושבו לכל אחד ממערכי הקיזוז עם אותו צד נגדי, בכפוף לחריגים בסעיף 51.12 להלן.

51.12 החשיפה בגין נגזר OTC נתון עם צד נגדי מוגדרת כגבוה מבין אפס ובין סכום ה-EADs על פני כל מערכי הקיזוז עם הצד הנגדי בניכוי הפסד התאמת שווי בגין סיכון אשראי (CVA) בגין צד נגדי זה שכבר הוכר על ידי התאגיד הבנקאי (כלומר נרשם הפסד CVA). הפסד CVA זה מחושב מבלי לקחת בחשבון כל קיזוז של התאמות שווי של התחייבויות שנוכו מההון לפי סעיף 15' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202. הפחתה זו של ה-EAD בסכום ההפסד בגין CVA אינה חלה על קביעת דרישות ההון בגין סיכון CVA.

שיטות לחישוב נכסי סיכון בגין סיכון אשראי צד נגדי

51.13 לאחר שחישבו את חשיפתם לסיכון אשראי צד נגדי, או EAD, בהתאם לגישות שהותוו לעיל, על התאגידים הבנקאיים ליישם את הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי, או, במקרה של חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים, את דרישות ההון שהוצגו בפרק 54. עבור צדדים נגדיים שבגינם התאגיד הבנקאי מיישם את הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי, סכום החשיפה בגין סיכון אשראי צד נגדי ישוקלל לנכס סיכון בהתאם למשקל הסיכון הרלבנטי לצד הנגדי.

51.14 בטל.

51.15 בטל.

פטורים

51.16 על אף האמור בסעיף 51.4, תאגידים בנקאיים פטורים מחישוב דרישת הון בגין סיכון אשראי צד נגדי עבור סוגי העסקאות להלן (כלומר, סכום החשיפה או EAD עבור סיכון אשראי צד נגדי בעסקאות אלו יהיה אפס):

(1) הגנת נגזרי אשראי שנרכשה על ידי התאגיד הבנקאי כנגד חשיפה בתיק הבנקאי או כנגד חשיפה לסיכון אשראי צד נגדי. במקרים אלו, על התאגיד הבנקאי לקבוע את דרישת ההון בגין החשיפה המגודרת בכפוף לקריטריונים ולכללים להכרה בנגזרי אשראי בגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי (כלומר, גישת ההחלפה).

(2) עסקאות החלף כשל אשראי (CDS) שנמכרו ונרשמו בתיק הבנקאי כאשר הן מטופלות במסגרת הוראה זו כערבות שנתן התאגיד הבנקאי ונתונות לדרישת הון בגין הסכום הרעיוני כולו.

52. הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי צד נגדי

פרק זה מתאר את הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי צד נגדי (SA-CCR).

סקירה כללית ותחולה

52.1 הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי צד נגדי (SA-CCR, להלן: "הגישה הסטנדרטית") חלה על נגזרים מעבר לדלפק, נגזרים הנסחרים בבורסה ועסקאות סילוק ארוך. סכום החשיפה יחושב בנפרד עבור כל מערך קיזוז (כמצוין בסעיף 50.15, כל עסקה שאינה נתונה להסדר קיזוז דו צדדי הניתן לאכיפה משפטית המוכר למטרות הון פיקוחי תפורש כמערך קיזוז נפרד). סכום החשיפה יחושב על פי הנוסחה הבאה, כאשר:

$$(1) \alpha = 1.4$$

$$(2) RC = \text{עלות השחלוף המחושבת על פי סעיפים 52.19-52.3.}$$

$$(3) PFE = \text{סכום החשיפה הפוטנציאלית העתידית המחושב על פי סעיפים 52.76-52.20.}$$

$$EAD = \alpha * (RC + PFE)$$

שאלות ותשובות

(1) כיצד נקבע EAD עבור אופציות שנמכרו שבהן שולמו הפרמיות מראש?

ניתן לקבוע ערך 0 ל-EAD רק עבור אופציות שנמכרו ושאינן כלולות בהסכמי קיזוז והסכמי התאמת מרווח.

(2) כיצד נקבע EAD עבור נגזרי אשראי כאשר התאגיד הבנקאי הוא מוכר ההגנה?

כאשר התאגיד הבנקאי הוא מוכר הגנה מסוג נגזרי אשראי אשר אינם כלולים בהסכמי קיזוז או הסכמי התאמת מרווח, ניתן להגביל את גובה EAD לסכומי הפרמיות שלא שולמו. על מנת ליישם הגבלה זו, התאגיד הבנקאי רשאי להסיר נגזרי אשראי מסוג זה ממערכי הקיזוז המשפטיים ולהתייחס אליהם כאל עסקאות בודדות ללא התאמת מרווח.

(3) האם ניתן לפצל סוגים מסוימים של מוצרים שלא הוגדר עבורם טיפול ספציפי בגישת SA-CCR למספר חוזים פשוטים יותר עם זרמי תשלומים זהה?

בהתייחס לאופציות (לדוגמה אופציות ריבית caps/floors אשר יכולות להיות מיוצגות כתיק של cap/floor בודדות) התאגיד הבנקאי רשאי לפצל מוצרים אלה בעקביות עם האמור בסעיף 52.43. התאגיד הבנקאי אינו רשאי לפצל מוצרים ליניאריים (למשל, עסקאות החלף ריבית רגילות).

52.2 רכיבי עלות השחלוף (RC) והחשיפה הפוטנציאלית העתידית (PFE) מחושבים באופן שונה עבור מערכי קיזוז עם התאמת מרווח ומערכי קיזוז ללא התאמת מרווח. מערכי קיזוז עם התאמת מרווח הם מערכי קיזוז המכוסים על ידי הסכם ביטחונות שלפיו הצד הנגדי של התאגיד הבנקאי לעסקה

נדרש להעמיד ביטחונות משתנים; כל יתר מערכי הקיזוז, לרבות אלו המכוסים על ידי הסכמי התאמת מרווח חד כיווניים שבהם רק התאגיד הבנקאי מעמיד ביטחונות משתנים, מטופלים כמערכי קיזוז ללא התאמת מרווח למטרות הגישה הסטנדרטית. סכום החשיפה עבור מערך קיזוז עם התאמת מרווח לא יעלה על סכום החשיפה עבור אותו מערך קיזוז המחושב ללא התאמת מרווח.

שאלה ותשובה

הגבלת התקרה של החשיפה בכשל (EAD) לחשיפה המחושבת לעסקה ללא הסכם התאמת מרווח נובעת מהצורך להתעלם מחשיפה עם ערך סף גבוה שבלתי מציאותי להגיע אליו על ידי עסקאות קטנות (או שאינן קיימות). עם זאת, קיים פוטנציאל לאנומליה בהתייחס להגבלת סף זו, במקרה של מערכי קיזוז הכוללים הסכמי התאמת מרווח והמורכבים מעסקאות לזמן קצר עם תקופה נותרת לפירעון של 10 ימי עסקים או פחות. במצב זה, משקל מקדם התקופה לפירעון (MF) יהיה גדול יותר עבור מערך קיזוז הכולל הסכם התאמת מרווח מאשר עבור מערך קיזוז שאינו כולל הסכם התאמת מרווח, בגלל המכפיל של $3/2$ המצוין בסעיף 52.52. מכפיל זה יקוזז על ידי הגבלת הסף. האנומליה תגדל אם יהיו כמה מחלוקות תחת הסכם התאמת המרווח, כלומר כאשר תקופת סיכון המרווח (MPOR) תוכפל ל-20 ימים אבל תקוזז שוב על ידי ההגבלה לחישוב ללא הסכם התאמת מרווח. האם אנומליה כזו קיימת?

כן, האנומליה המתוארת אכן קיימת. עם זאת, צפוי כי בדרך כלל לא תהיה לאנומליה כזו השפעה משמעותית על דרישות ההון של תאגידים בנקאיים. לפיכך, לא נדרש עדכון של ההוראה.

עלות שחלוף וסכום ביטחונות בלתי תלוי נטו

- 52.3 עבור עסקאות ללא התאמת מרווח, הערך RC נועד לשקף את ההפסד שייגרם במקרה של כשל של הצד הנגדי וסגירת הפוזיציות באופן מיידי. התוספת PFE מייצגת גידול פוטנציאלי שמרני של החשיפה על פני אופק זמן של שנה אחת מהתאריך הנוכחי (כלומר תאריך החישוב).
- 52.4 עבור עסקאות עם התאמת מרווח, הערך RC נועד לשקף את ההפסד שייגרם במקרה של כשל של הצד הנגדי בהווה או במועד כלשהו בעתיד, בהנחה שהסגירה והשחלוף של העסקאות ייעשו באופן מיידי. אולם, ייתכן פרק זמן (תקופת סיכון המרווח) בין החלפת הביטחונות האחרונה לפני הכשל, לבין שחלוף העסקאות בשוק. התוספת PFE מייצגת את השינוי הפוטנציאלי בערך העסקאות במהלך פרק זמן זה.
- 52.5 בשני המקרים, מקדם הביטחון הרלבנטי בנוסחת עלות השחלוף עבור ביטחונות שאינם במזומן מייצג את השינוי הפוטנציאלי בשווי הביטחונות במהלך פרק הזמן המתאים (שנה אחת עבור עסקאות ללא התאמת מרווח, ותקופת סיכון המרווח עבור עסקאות עם התאמת מרווח).
- 52.6 עלות השחלוף (RC) מחושבת ברמת מערך הקיזוז, בעוד שהתוספות PFE מחושבות עבור כל סוג נכס, במסגרת מערך קיזוז נתון, ומסוכמות לאחר מכן (סעיפים 52.24 – 52.76).
- 52.7 למטרות הלימות הון, תאגידים בנקאיים רשאים לקזז בין עסקאות (למשל, בעת קביעת רכיב RC של מערך קיזוז) בכפוף להחלפת התחייבויות (novation), שלפיה כל התחייבות בין תאגיד בנקאי לבין צד

נגדי שלו לספק מטבע נתון ביום ערך נתון תאחד באופן אוטומטי עם כל יתר ההתחייבויות באותו מטבע ולאותו יום ערך, כך שמבחינה משפטית תתבצע החלפה של סכום יחיד בגין התחייבויות ברוטו קודמות. תאגידים בנקאיים רשאים לקזז גם עסקאות על פי כל צורה של הסדר לקיזוז דו צדדי תקף משפטית, שאינן מכוסות על ידי האמור לעיל, לרבות צורות אחרות של החלפת התחייבויות. בכל מקרה שבו מיושם קיזוז, יידרש התאגיד הבנקאי להניח את דעתו של המפקח כי יש בידיו:

(1) הסכם קיזוז עם הצד הנגדי או הסדר אחר היוצר התחייבות משפטית יחידה המכסה את כל העסקאות הכלולות, באופן שתהא לתאגיד בנקאי הזכות לקבל או החובה לשלם אך ורק את הסכום נטו של הערכים המשוערכים למחיר השוק החיוביים והשליליים של העסקאות הבודדות שנכללו, במקרה שאותו צד נגדי לא יכבד את התחייבויותיו עקב אחת מהסיבות הבאות: כשל, חדלות פירעון, פירוק או נסיבות דומות.¹

(2) חוות דעת משפטיות כתובות ומנומקות, מטעם גורם חיצוני בלתי תלוי בעל מומחיות משפטית וניסיון מקצועי בתחום המסוים שבו הוא נותן את חוות הדעת, שלפיהן, אם יועמד העניין למבחן משפטי, בתי המשפט והרשויות המנהליות הרלבנטיות ימצאו כי החשיפה של התאגיד הבנקאי היא סכום נטו על פי:

(א) הדין בתחום השיפוט שבו רשום הצד הנגדי, וכן, אם מעורבת שלוחה זרה של צד נגדי, גם הדין בתחום השיפוט שבו ממוקמת השלוחה;

(ב) הדין החל לגבי העסקאות הפרטניות; וכן

(ג) הדין החל לגבי כל חוזה או הסכם הדרושים כדי לבצע את הקיזוז בפועל.

(3) נהלים פנימיים שתכליתם לוודא כי מאפייניהם המשפטיים של הסדרי הקיזוז ייבחנו לאור שינויים אפשריים בדין הרלבנטי.

52.8 על חוות הדעת כאמור בסעיף 52.7(2) לקחת בחשבון גם את עמדות המפקחים הרלבנטיים, כך שאם אחד מהמפקחים הללו לא השתכנע לגבי אכיפות החוזה על פי דיני אותה מדינה, החוזה או הסכם הקיזוז לא ימלא אחר תנאי זה ואף לא אחד מן הצדדים הנגדיים יוכל ליהנות מהטבה פיקוחית.

52.9 קיימות שתי נוסחאות עבור עלות שחלוף, אשר תלויות בהיות העסקאות עם צד נגדי כפופות להסכם התאמת מרווח. כאשר קיים הסכם התאמת מרווח, הנוסחה עשויה לחול הן על עסקאות דו-צדדיות והן על עסקאות בסליקה מרכזית. הנוסחה מתייחסת גם להסדרים השונים שעשויים להיות לתאגיד הבנקאי לגבי העמדה או קבלה של ביטחונות שניתן להתייחס אליהם כאל ביטחונות ראשוניים.

נוסחה עבור עסקאות ללא התאמת מרווח

52.10 עבור עסקאות ללא התאמת מרווח, עלות השחלוף מוגדרת כגדול מבין: (1) שווי השוק הנוכחי של חוזי הנגזרים בניכוי ביטחונות נטו (ולאחר הפעלת מקדמי ביטחון) המוחזקים על ידי התאגיד הבנקאי (אם יש כאלה), ו-(2) אפס. נוסחה זו עקבית עם שימוש בעלות השחלוף כמדד לחשיפה הנוכחית,

¹ הסכם הקיזוז לא יכלול כל סעיף אשר, במקרה של כשל של הצד הנגדי, מתיר לצד נגדי שלא כשל לשלם תשלומים מוגבלים בלבד, או שלא לשלם כלל, לזכות הצד שכשל, אפילו אם הצד שכשל הוא בעל הזכות לסכום נטו לאחר הקיזוז.

ופירוש הדבר שכאשר התאגיד הבנקאי חב לצד הנגדי כסף, אין לו חשיפה לצד הנגדי אם הוא יכול להחליף באופן מיידי את העסקאות שלו ולמכור את הביטחונות במחירי השוק הנוכחיים. עלות השחלוף תחושב על פי הנוסחה הבאה, כאשר:

(1) V הוא השווי של עסקאות הנגזרים במערך הקיזוז.

(2) C הוא ערך הביטחונות המוחזקים נטו (לאחר הפעלת מקדמי ביטחון), אשר מחושב בהתאם לשיטת NICA המתוארת בסעיף 52.17 להלן.²

$$RC = \max\{V - C, 0\}$$

שאלה ותשובה

כיצד יש לחשב את מקדמי הביטחון המתאימים לחישוב עלות השחלוף לעסקאות ללא הסכם התאמת מרווח?

מקדמי הביטחון שיש ליישם לצורך חישוב עלות השחלוף לעסקאות ללא הסכם התאמת מרווח יתוקנו לפי הנוסחה הבאה, כאשר:

(1) H = מקדם הביטחון, כפוף לתקרה של 100%

(2) H_{10} = מקדם ביטחון עבור המכשיר ל-10 ימי עסקים

(3) T_M = תקופת החזקה מינימלית עבור סוג המכשיר

(4) N_R = הנמוך מבין תקופת הפירעון של העסקה הארוכה ביותר במערך הקיזוז לבין 250 ימים.

$$H = H_{10} \sqrt{\frac{N_R + (T_M - 1)}{10}}$$

52.11 למטרות סעיף 52.10, שווי הביטחונות שלא במזומן שהועמדו על ידי התאגיד הבנקאי לצד הנגדי מוגדל, ואילו שווי הביטחונות שלא במזומן שהתקבלו על ידי התאגיד הבנקאי מהצד הנגדי מופחת, וזאת באמצעות מקדמי ביטחון (זהים לאלה החלים על עסקאות מסוג ריפו) בהתאם לפרקי הזמן המתוארים בסעיף 52.5.

52.12 בנוסחה שבסעיף 52.10, עלות השחלוף מייצגת את החשיפה לצד הנגדי נכון להיום, ואינה יכולה להיות קטנה מאפס. אולם, לעיתים תאגידי בנקאיים מחזיקים בביטחונות עודפים (אפילו בהעדר הסכם התאמת מרווח) או בעסקאות מחוץ לכסף שעשויים לספק לתאגיד הבנקאי הגנה נוספת מפני הגדלת החשיפה. הגישה הסטנדרטית מאפשרת מצב שבו עודף ביטחונות או שווי שוק שלילי ישמשו

² כפי שמפורט בסעיף 52.2, מערכי קיזוז הכוללים הסכם התאמת מרווח חד כיווני לטובת הצד הנגדי של התאגיד הבנקאי (כלומר, התאגיד הבנקאי מעמיד, אך אינו מקבל, ביטחונות משתנים) מטופלים כהסכמים ללא התאמת מרווח למטרות הגישה הסטנדרטית. עבור מערכי קיזוז אלו, C יכלול גם, בסימן שלילי, את סכום הביטחונות המשתנים שהועמדו על ידי התאגיד הבנקאי לטובת הצד הנגדי.

– להפחתת רכיב ה-PFE, אך אינה מאפשרת את הפחתת עלות השחלוף, כפי שנדון בסעיפים 52.21 – 52.23.

נוסחה עבור עסקאות עם התאמת מרווח

52.13 נוסחת עלות השחלוף עבור עסקאות עם התאמת מרווח מבוססת על הנוסחה של עלות השחלוף עבור עסקאות ללא התאמת מרווח. הנוסחה אף עושה שימוש במושגים מתוך הסכמי התאמת מרווח סטנדרטיים, כפי שנדון בפירוט להלן.

52.14 עלות השחלוף עבור עסקאות עם התאמת מרווח על פי הגישה הסטנדרטית, מוגדרת כחשיפה המרבית אשר לא תגרום לקריאה לביטחונות משתנים, תוך התחשבות במנגנוני החלפת הביטחונות בהסכמי התאמת המרווח.³ המסמכים הסטנדרטיים בענף⁴ כוללים מנגנונים כגון "רמת סף" (Threshold), "סכום העברה מזערי" (Minimum transfer amount) ו-"סכום בלתי תלוי" (Independent amount), אשר נלקחים בחשבון בעת דרישה לביטחונות משתנים.⁵ נוסחה גנרית ומוגדרת נוצרה כדי לשקף את מגוון הגישות להתאמת מרווח שבהן נעשה שימוש ואלו הנשקלות על ידי גופי פיקוח ברחבי העולם.

שילוב סכום ביטחונות בלתי תלוי נטו (NICA) בעלות השחלוף

52.15 אחת המטרות של הגישה הסטנדרטית היא לשקף את ההשפעה של הסכמי התאמת מרווח והחלפת ביטחונות הקשורה בהם, בחישוב החשיפות של סיכון אשראי צד נגדי. הסעיפים הבאים עוסקים באופן שבו החלפת הביטחונות משולבת בגישה הסטנדרטית.

52.16 כדי למנוע ספק לגבי השימוש במונחים 'ביטחון ראשוני' ו'סכום בלתי-תלוי' אשר משמשים בהקשרים שונים ולעיתים חלופיים, מוצג בזאת המונח 'סכום ביטחונות בלתי תלוי' (ICA – Independent Collateral Amount). סכום ביטחונות בלתי-תלוי מייצג (1) ביטחונות (שאינם ביטחונות משתנים) שהועמדו על ידי הצד הנגדי ואשר התאגיד הבנקאי רשאי לממש במקרה כשל של הצד הנגדי, אשר

³ ראה בפרק 99 דוגמאות להמחשת ההשפעה של הסכמי התאמת מרווח סטנדרטיים על הנוסחה של הגישה הסטנדרטית.

⁴ למשל, ההסכמים הבאים שפורסמו על ידי ISDA:

the 1992 (Multicurrency-Cross Border) Master Agreement ו-the 2002 Master Agreement. (להלן – הסכמי האב של ISDA).

הסכמי האב של ISDA כוללים את נספחי תמיכת האשראי (CSA):

the 1994 Credit Support Annex (Security Interest – New York Law), או, אם רלבנטי,

the 1995 Credit Support Annex (Transfer – English Law) ו-

the 1995 Credit Support Deed (Security Interest - English Law)

⁵ למשל, בהסכמי האב של ISDA המונח "סכום תמיכת אשראי" (Credit Support Amount) או סכום הביטחונות הכולל שחייב להיות מועבר בין הצדדים, מוגדר כערך הגדול יותר מבין החשיפה של הצד המובטח (Secured Party's Exposure) בתוספת הסכום המצטבר של כל הסכומים הבלתי תלויים אשר חלים על הצד המשעבד בניכוי כל הסכומים הבלתי תלויים אשר חלים על הצד המובטח, בניכוי רמת הסף של הצד המשעבד – ואפס.

סכומם אינו משתנה על פי שווי העסקאות אותן הם מבטיחים, ו/או (2) סכום בלתי-תלוי (IA – Independent Amount), כפי שמוגדר במסמכים הסטנדרטיים בענף. סכום הביטחונות הבלתי-תלוי עשוי להשתנות בתגובה לגורמים כגון שווי הביטחונות או שינוי במספר העסקאות שבמערך הקיזוז.

52.17 מאחר שגם התאגיד הבנקאי וגם הצד הנגדי עשויים להידרש להעמיד סכום ביטחונות בלתי-תלוי, יש צורך במונח נוסף - 'סכום ביטחונות בלתי-תלוי נטו' (NICA - Net Independent Collateral Amount) - לשם תיאור סכום הביטחונות שהתאגיד הבנקאי עשוי לנצל ולקזז מסכום החשיפה במקרה כשל של הצד הנגדי. סכום ביטחונות בלתי-תלוי נטו אינו כולל ביטחונות שהעמיד הבנק בחשבון מופרד המנותק מסיכון חדלות פירעון, ואשר יש להניח שיוחזרו לתאגיד הבנקאי במקרה של חדלות פירעון של הצד הנגדי. כלומר, סכום ביטחונות בלתי-תלוי נטו מייצג ביטחונות (מופרדים או לא מופרדים) שהועמדו על ידי הצד הנגדי, בניכוי ביטחונות לא מופרדים שהועמדו על ידי התאגיד הבנקאי. לגבי הסכום הבלתי-תלוי, סכום הביטחונות הבלתי-תלוי נטו מביא בחשבון את הסכום הבלתי-תלוי הדרוש לתאגיד הבנקאי בניכוי הסכום הבלתי-תלוי הדרוש לצד הנגדי.

52.18 עבור עסקאות עם התאמת מרווח, עלות השחלוף תחושב באמצעות הנוסחה הבאה, כאשר:

(1) $V - C$ מוגדרים כמו בנוסחה ללא התאמת מרווח, פרט לכך ש- C כולל כעת את סכום הביטחונות המשתנים נטו, כאשר הסכום שהתקבל על ידי התאגיד הבנקאי נלקח בחשבון בסימן חיובי, והסכום שהועמד על ידי התאגיד הבנקאי בסימן שלילי.

(2) TH הוא ערך רמת הסף החיובי לפני שהצד הנגדי נדרש להעביר ביטחונות לתאגיד הבנקאי.

(3) MTA הוא סכום ההעברה המזערי אשר חל על הצד הנגדי.

$$RC = \max\{V - C; TH + MTA - NICA; 0\}$$

52.19 הערך $[TH + MTA + NICA]$ מייצג את החשיפה המרבית אשר לא תגרום לקריאה לביטחונות משתנים, והוא כולל רמת ביטחונות שיש לקיים תמיד. למשל, ללא ביטחונות ראשוניים או סכום בלתי-תלוי, החשיפה המרבית אשר לא תגרום לקריאה לביטחונות משתנים היא רמת הסף בתוספת סכום העברה מזערי כלשהו. בנוסחה המותאמת, יש להחסיר את הערך $NICA$ מהסכום $TH + MTA$. הדבר הופך את החישוב למדויק יותר באמצעות שיקוף מלא הן של רמת החשיפה בפועל אשר לא תגרום לקריאה לביטחונות והן של השפעת הביטחונות שהתאגיד הבנקאי מחזיק ו/או מעמיד. לתוצאת החישוב נקבעה רצפה אפס, מתוך הכרה בכך שהתאגיד הבנקאי עשוי להחזיק $NICA$ בסכום גדול יותר מ- $TH + MTA$, וכדי למנוע מעלות השחלוף להיות שלילית.

תוספת PFE (PFE add-on) לכל מערך קיזוז

52.20 תוספת PFE כוללת (1) רכיב תוספת מצרפי, ו- (2) מכפיל המאפשר את ההכרה בביטחונות עודפים או בשווי שוק שלילי עבור העסקאות במערך הקיזוז. התוספת תחושב על פי הנוסחה הבאה, כאשר:

(1) $AddOn^{aggregate}$ הוא רכיב התוספת המצרפית (ראה סעיף 52.25).

(2) המכפיל (multiplier) מוגדר כפונקציה של שלושת נתוני הקלט הבאים: V , C ו- $AddOn^{aggregate}$.

$$PFE = multiplier * AddOn^{aggregate}$$

מכפיל (הכרה בעודף ביטחונות ובשווי שוק שלילי)

52.21 ככלל, עודף ביטחונות אמור להקטין את דרישות ההון בגין סיכון אשראי צד נגדי. בפועל, תאגידים בנקאיים רבים מחזיקים ביטחונות עודפים (כלומר, ביטחונות בסכום העולה על השווי שוק נטו של חוזי הנגזרים) בדיוק כדי לקזז גידול אפשרי בחשיפה המיוצגת על ידי התוספת. ביטחונות עשויים להפחית את רכיב עלות השחלוף של החשיפה על פי הגישה הסטנדרטית, כפי שנדון בסעיפים 52.10-52.18. רכיב התוספת משקף אף הוא את תכונת צמצום הסיכון של עודף ביטחונות.

52.22 משיקולי יציבות, החליטה ועדת באזל להחיל מכפיל על רכיב PFE, אשר קטן ככל שגדלים הביטחונות העודפים, אך אינו מגיע עד אפס (הערך המזערי של המכפיל הוא 5% מתוספת PFE). כאשר שווי הביטחונות המוחזקים נמוך משווי השוק נטו של חוזי הנגזרים (ביטחונות בחסר), עלות השחלוף הנוכחית היא חיובית וערך המכפיל הוא 1 (כלומר, רכיב PFE שווה למלוא הערך של התוספת המצרפית). כאשר שווי הביטחונות המוחזקים עולה על שווי השוק נטו של חוזי הנגזרים (עודף ביטחונות), עלות השחלוף הנוכחית היא אפס וערך המכפיל קטן מ-1 (כלומר, רכיב PFE שווה פחות מהערך המלא של התוספת המצרפית).

52.23 המכפיל יופעל גם כאשר השווי הנוכחי של עסקאות הנגזרים הוא שלילי. הדבר נובע מכך שעסקאות "מחוץ לכסף" אינן מייצגות חשיפה כעת, והן בעלות סיכוי מופחת לעבור "לתוך הכסף". המכפיל מחושב על פי הנוסחה הבאה, כאשר:

(1) $\exp(\dots)$ הוא הפונקציה המעריכית.

(2) Floor הוא 5%.

(3) V הוא שווי עסקאות הנגזרים במערך הקיזוז.

(4) C הוא ערך הביטחונות המוחזקים נטו, לאחר הפעלת מקדמי ביטחון.

$$multiplier = \min \left\{ 1; Floor + (1 - Floor) * \exp \left(\frac{V - C}{2 * (1 - Floor) * AddOn^{aggregate}} \right) \right\}$$

סכימת תוספות וסוגי נכסים

52.24 כדי לחשב את התוספת המצרפית, על התאגיד הבנקאי לחשב את התוספות עבור כל סוג נכס במערך הקיזוז. בגישה הסטנדרטית נעשה שימוש בחמשת סוגי הנכסים:

(1) נגזרי שיעור ריבית.

(2) נגזרי מטבע חוץ.

(3) נגזרי אשראי.

(4) נגזרי מניות.

(5) נגזרי סחורות.

52.25 לא מוכרים יתרונות גיוון ביתרונות הפיזור בין סוגי נכסים. במקום זאת, יש לבצע סיכום פשוט של כל התוספות המתאימות לכל סוג נכס, על פי הנוסחה הבאה (כאשר הסכימה הוא על פני סוגי הנכסים):

$$AddOn^{aggregate} = \sum_a AddOn^{(a)}$$

הקצאת עסקאות נגזרים לסוג נכס אחד או יותר

52.26 שיוך עסקת נגזרים לסוג נכס תיעשה על בסיס גורם הסיכון העיקרי. לרוב עסקאות הנגזרים יש גורם סיכון עיקרי אחד, אשר מוגדר בהתאם לנכס הבסיס (למשל, עקומת ריבית עבור חוזה החלף ריבית, ישות ההתייחסות עבור חוזה החלף כשל אשראי, שער חליפין עבור אופציית רכש מט"ח ועוד). כאשר גורם הסיכון העיקרי ניתן לזיהוי בבירור, העסקה תסווג לאחד מסוגי הנכסים שתוארו לעיל.

52.27 עבור עסקאות מורכבות יותר, שעשויות לכלול יותר מגורם סיכון אחד (למשל, נגזרים מרובי נכסים או נגזרים היברידיים), על התאגידים הבנקאיים להביא בחשבון את הרגישויות והתנודתיות של נכסי הבסיס לשם קביעת גורם הסיכון העיקרי.

52.28 המפקח על הבנקים עשוי לדרוש כי עסקאות מורכבות יותר ישויכו ליותר מסוג נכס אחד, כך שאותה הפוזיציה תיכלל במספר סוגי נכסים. במקרה זה, עבור כל סוג נכס שאליו משויכת הפוזיציה יהיה על התאגידים הבנקאיים לקבוע באופן הולם את מקדם הדלתא והכיוון (+/-) של גורם הסיכון הרלבנטי (התפקיד של מקדם דלתא בגישה הסטנדרטית מתואר בסעיף 52.30).

צעדים כלליים לחישוב תוספת PFE עבור כל סוג נכס

52.29 עבור כל עסקה, יש לזהות את גורם הסיכון העיקרי או גורמי הסיכון העיקריים ולשייכה לאחד או יותר מחמשת סוגי הנכסים: שיעור ריבית, מטבע חוץ, אשראי, מניות או סחורות. התוספת עבור כל סוג נכס מחושבת על ידי נוסחאות הספציפיות לסוג הנכס.⁶

52.30 למרות שהנוסחאות לחישוב התוספת משתנות בין סוגי הנכסים, כולן מיישמות את הצעדים הכלליים הבאים:

(1) חישוב **ערך רעיוני אפקטיבי (D)** לכל נגזר (כלומר לכל עסקה בודדת) במערך הקיזוז. הערך הרעיוני האפקטיבי הוא מדד לרגישות העסקה לתנודות בגורמי הסיכון שבבסיס (כלומר – שיעורי ריבית, שער חליפין, מרווחי אשראי, מחירי מניות ומחירי סחורות). הערך הרעיוני האפקטיבי מחושב כמכפלה של הפרמטרים הבאים $(D = d * MF * \delta)$:

(א) **ערך רעיוני המתואם (d)**. הערך הרעיוני המתואם הוא מדד לגודל העסקה. עבור נגזרים מסוג נכס מט"ח, הערך הרעיוני המתואם מוגדר בפשטות כערך הרעיוני של רגל המט"ח

⁶ הנוסחאות לחישוב התוספות לסוגי הנכסים מייצגות את חישוב החשיפה החיובית האפקטיבית הצפויה (Effective Expected Positive Exposure) תחת ההנחה שמחיר השוק הנוכחי של כל העסקאות בסוג נכס זה שווה לאפס (כלומר, הן בדיוק בכסף).

של חוזה הנגזר לאחר המרתו למטבע מקומי. עבור נגזרים מסוג נכס מניות ומסוג נכס סחורות, הערך הרעיוני המתואם הוא בפשטות המכפלה של מחיר השוק הנוכחי של יחידת מניה או סחורה במספר היחידות שאליהן מתייחסת העסקה. עבור נגזרים מסוג נכס שיעור ריבית או סוג נכס אשראי, הערך הרעיוני מותאם באמצעות אומדן של המח"מ של המכשיר, כדי להתחשב בעובדה שמכשירים עם מח"מ ארוך יותר רגישים יותר לתנודות בגורמי הסיכון שבבסיס (כלומר, לשיעור ריבית ומרווחי אשראי).

(ב) **מקדם תקופה לפירעון (MF)**. מקדם התקופה לפירעון הוא פרמטר הלוקח בחשבון את פרק הזמן במהלכו החשיפה הפוטנציאלית העתידית מחושבת. הנוסחה לחישוב מקדם התקופה לפירעון תלויה בהיות מערך הקיזוז כפוף להסכם התאמת מרווח או לא.

(ג) **דלתא פיקוחי (Δ)**. השימוש בדלתא פיקוחי נועד להבטיח שהערך הרעיוני האפקטיבי לוקח בחשבון את הכיוון של העסקה, כלומר האם העסקה היא ביתר או בחסר, על ידי מתן סימן חיובי או שלילי. מקדם דלתא גם לוקח בחשבון האם הקשר בין העסקה לגורם הסיכון שבבסיס אינו ליניארי (זהו המקרה עבור אופציות ושכבות CDO).

(2) **מקדם פיקוחי (SF)** מזוהה עבור כל עסקה בודדת במערך הקיזוז. המקדם הפיקוחי הוא השינוי הפיקוחי המוגדר בערך של גורם הסיכון שבבסיס, אשר עליו מבוסס חישוב החשיפה הפוטנציאלית העתידית, ואשר כויל כדי לקחת בחשבון את התנודתיות של גורם הסיכון שבבסיס.

(3) העסקאות בכל סוג נכס מופרדות למערכי גידור פיקוחיים מוגדרים. מטרת מערכי הגידור היא קיבוץ של עסקאות במערך קיזוז שבו יותר לקזז קיזוז פוזיציות יתר וחסר בחישוב החשיפה הפוטנציאלית העתידית.

(4) הפעלת נוסחאות סכימה לשם סכימה של הערכים הרעיוניים האפקטיביים והמקדמים הפיקוחיים על פני כל העסקאות בתוך כל מערך גידור ולבסוף ברמת סוג הנכס כדי לקבוע את התוספת ברמת סוג הנכס. השיטה לסכימה משתנה בהתאם לסוג הנכס, ועבור נגזרי אשראי, נגזרי מניות ונגזרי סחורות גם בהתאם למקדמי מתאם פיקוחיים שנועדו לכסות את פיזור העסקאות וסיכון הבסיס.

פרמטרים עבור תקופת זמן: T_i, S_i, E_i, M_i

52.31 ישנם ארבעה פרמטרים לתקופת הזמן המשמשים בגישה הסטנדרטית (כולם מבוטאים בשנים):

- (1) עבור כל סוגי הנכסים, התקופה לפירעון M_i היא פרק הזמן (ממועד החישוב) עד לתאריך המאוחר ביותר שבו החוזה עשוי להיות עדיין בתוקף. תקופה זו מופיעה במקדם תקופה לפירעון (MF) המוגדר בסעיפים 52.48-52.53 ואשר מקטין את הערך הרעיוני המתואם עבור עסקאות ללא התאמת מרווח בכל סוגי הנכסים. אם נכס הבסיס בחוזה הנגזרים הוא חוזה נגזרים אחר (למשל, אופציה על עסקת החלף - swaption) והוא עשוי להיות ממומש פיזית לחוזה הבסיס (כלומר, התאגיד הבנקאי יפתח פוזיציה בחוזה הבסיס במקרה של מימוש), אזי התקופה לפירעון של החוזה היא פרק הזמן עד לתאריך הסליקה האחרון של חוזה הנגזרים שבבסיס.
- (2) עבור נגזרי שיעור ריבית ונגזרי אשראי, S_i הוא פרק הזמן (ממועד החישוב) עד לתאריך התחילה של חוזה שיעור הריבית או האשראי. אם הנגזר מתייחס לערך של מכשיר שיעור ריבית או מכשיר אשראי אחר (למשל אופציה על עסקת החלף או אופציה על אג"ח), אזי יש לקבוע תקופה זו על פי מכשיר הבסיס. S_i מופיע בהגדרה של המח"מ הפיקוחי SD בסעיף 52.34.
- (3) עבור נגזרי שיעור ריבית ונגזרי אשראי, E_i הוא פרק הזמן (ממועד החישוב) עד לתאריך הסיום של חוזה הריבית או האשראי. אם הנגזר מתייחס לערך של מכשיר שיעור ריבית או מכשיר אשראי אחר (למשל אופציה על עסקת החלף או אופציה על אג"ח), אזי יש לקבוע את התקופה על פי מכשיר הבסיס. E_i מופיע בהגדרה של המח"מ הפיקוחי בסעיף 52.34. כמו כן, E_i משמש להקצאת נגזרים מסוג נכס שיעור ריבית לסלי תקופה לפירעון המשמשים לחישוב התוספת לסוג הנכס בסעיף 52.57(3).
- (4) עבור אופציות בכל סוגי הנכסים, T_i הוא פרק הזמן (ממועד החישוב) עד לתאריך המימוש החוזי המאוחר ביותר הנזכר בחוזה. תקופה זו תשמש לקביעת הדלתא של האופציה בסעיפים 52.38-52.41.

52.32 בטבלה 1 מובאות עסקאות לדוגמה, ועבור כל עסקה מוצגים הערכים הקשורים: תקופה לפירעון M_i , תאריך תחילה S_i וכן תאריך סיום E_i . כמו כן, הדלתא בסעיפים 52.38-52.41 תלויה בתאריך המימוש החוזי המאוחר ביותר T_i (לא מוצג בנפרד בטבלה).

טבלה 1

מכשיר	M_i	S_i	E_i
חוזה IRS או CDS לתקופה של עוד 10 שנים	10 שנים	0	10 שנים
חוזה החלף ריבית (IRS) ל-10 שנים, המתחיל בעוד 5 שנים	15 שנים	5 שנים	15 שנים
חוזה אקדמה על ריבית (FRA) לתקופה המתחילה בעוד 6 חודשים ומסתיימת בעוד 12 חודשים	שנה אחת	חצי שנה	שנה אחת
אופציה אירופית על IRS (swaption) הנסלקת במזומן על חוזה החלף ריבית ל-5 שנים, עם תאריך מימוש בעוד 6 חודשים	חצי שנה	חצי שנה	5.5 שנים
אופציה אירופית על IRS (swaption) הנסלקת פיזית על חוזה החלף ריבית ל-5 שנים, עם תאריך מימוש בעוד 6 חודשים	5.5 שנים	חצי שנה	5.5 שנים
אופציית החלף (swaption) ברמודית ל-10 שנים עם תאריכי מימוש אחת לשנה	10 שנים	שנה אחת	10 שנים
אופציית תקרה (cap) או רצפה (floor) לשיעור ריבית, מוגדרות עבור שיעור ריבית חצי-שנתי, לתקופה של 5 שנים	5 שנים	0	5 שנים
אופציה על אג"ח לפירעון בעוד 5 שנים, עם תאריך מימוש אחרון בעוד שנה	שנה אחת	שנה אחת	5 שנים
חוזה עתידי לשנה על ריבית הלייבור ל-3 חודשים (Eurodollar Future)	שנה אחת	שנה אחת	1.25 שנים
חוזה עתידי לשנתיים על אג"ח ממשלתי ל-20 שנה	שנתיים	שנתיים	22 שנים
אופציה ל-6 חודשים על חוזה עתידי לשנתיים על אג"ח ממשלתי ל-20 שנה	שנתיים	שנתיים	22 שנים

שאלות ותשובות

(1) על פי לוח 1 בסעיף 52.32, לחוזה עתידי לשנה אחת על יורו דולר ל-3 חודשים נקבעו ערכים של $E=1.25$, $M=1$ שנים בהתאם לאמור בסעיף 52.31. עם זאת, האם זהו הטיפול הנכון עבור חוזים הנסלקים בתדירות יומית?

הדוגמה האמורה בטבלה אינה כוללת את ההשפעה של התאמת מרווח או של סליקה ותיושם רק במקרה שבו החוזה העתידי אינו כולל התאמת מרווח או נסלק. בהתייחס לפרמטר התקופה הנותרת לפירעון (M), סעיף 52.37(5) קובע: "עבור חוזה נגזרים שנבנה כך שבתאריכים מסוימים כל חשיפה תלויה ועומדת נסלקת והתנאים נקבעים מחדש כך שהשווי ההוגן של החוזה הוא אפס, התקופה לפירעון שווה לתקופה שנותרת עד תאריך הקביעה מחדש הקרוב". המשמעות היא שהחלפות במסגרת סליקה יומית שונות מההחלפות במסגרת התאמת מרווח יומית. עסקאות הנסלקות יומית יטופלו כעסקאות ללא התאמת מרווח עם גורם תקופה לפירעון כאמור בנוסחה בסעיף 52.48, ועם פרמטר M קבוע לערך הרצפה של 10 ימי עסקים. עבור עסקאות הנתונות להתאמת מרווח יומית, גורם התקופה לפירעון מצוין בסעיף 52.52 ותלוי בתקופת סיכון המרווח

(MPOR), היכולה להיות קצרה עד 5 ימי עסקים. בהתייחס לתאריך הסיום (E) יחול הערך של 1.25 שנים. להתאמת מרווח או לסליקה יומית אין השפעה על משך הזמן שאליו מתייחס חוזה שיעור ריבית. לתשומת הלב, הפרמטר E מגדיר את סל הזמן למטרות הקיזוז. המשמעות היא שהעסקה בדוגמה זו תשוך לסל הזמן האמצעי "מעל שנה ועד 5 שנים" ולא לסל הזמן הקצר "עד שנה", ללא קשר לסליקה היומית.

(2) לגבי שורה 3 בלוח 1 בסעיף 52.32, מכיוון שחוזה אקדמה נסלק במזומן בתחילת תקופת ריבית הבסיס ("המועד האפקטיבי"), המועד האפקטיבי מייצג את תאריך סוף הסיכון, כלומר, M בסימון של SA-CCR. לפיכך, בדוגמה זו, M צריך להיות 0.5 שנים במקום שנה אחת. הדוגמה בטבלה 1 מניחה שהתשלום מתבצע בסוף התקופה (בדומה לחוזה החלף ריבית ונילה). אם התשלום מבוצע בתחילת התקופה, כפי שקורה בדרך כלל על פי המוסכם בשוק, M אכן צריך להיות 0.5 שנים.

ערך רעיוני מתואם ברמת העסקה (עבור עסקה i): d_i

52.33 הערכים הרעיוניים המתואמים מוגדרים ברמת העסקה ומביאים בחשבון הן את גודל הפוזיציה והן את תלותה בתקופה לפירעון, אם קיימת.

52.34 עבור נגזרי שיעור ריבית ונגזרי אשראי, הערך הרעיוני המתואם ברמת העסקה הוא תוצאה של מכפלת הערך הרעיוני של העסקה, לאחר המרתו למטבע מקומי, במח"מ הפיקוחי SD_i הנתון על פי הנוסחה הבאה (כלומר, $SD_i * \text{ערך רעיוני } d_i$). הערך המחושב SD_i כפוף לרצפה של 10 ימי עסקים.⁷ אם תאריך התחילה קודם למועד החישוב (למשל, חוזה החלף ריבית מתמשך) אזי SD_i נקבע להיות אפס.

$$SD_i = \frac{\exp(-0.05 * S_i) - \exp(-0.05 * E_i)}{0.05}$$

52.35 עבור נגזרי מט"ח, הערך הרעיוני המתואם מוגדר כערך הרעיוני של רגל המט"ח של החוזה, לאחר המרתו למטבע מקומי. אם שתי הרגלים של נגזר המט"ח נקובות במטבעות שאינם המטבע המקומי, אזי הערך הרעיוני של כל רגל מומר למטבע מקומי והערך הרעיוני המתואם נקבע על פי הרגל בעלת הערך הגבוה יותר במטבע מקומי.

52.36 עבור נגזרי מניות וסחורות, הערך הרעיוני המתואם מוגדר כמכפלה של מחיר השוק הנוכחי של יחידת מניה או סחורה (למשל, מניה אחת או חבית נפט אחת) במספר היחידות אליהן מתייחסת העסקה.

⁷ קיימת הבחנה בין התקופה של עסקת הבסיס לבין יתרת התקופה של חוזה הנגזרים. למשל, לאופציה אירופאית על עסקת החלף עם מועד פקיעה של שנה ומשך חוזה החלף ריבית (עסקת הבסיס) של 5 שנים, יש S_i = שנה אחת ואילו E_i = שש שנים.

שאלה ותשובה

כיצד יש ליישם את הגדרת הערך הרעיוני המתואם על עסקאות תגודתיות כמו עסקאות החלף תגודתיות במניות המוזכרות בסעיף 52.47?

עבור עסקאות תגודתיות במניות ובסחורות, התגודתיות או השונות שבבסיס העסקה יחליפו את המחיר ליחידה, והערך הרעיוני החוזי יחליף את מספר היחידות.

52.37 במקרים רבים, הערך הרעיוני של העסקה מצוין באופן ברור והוא קבוע עד לפירעון. אם אין זה כך, תאגידים בנקאיים נדרשים להפעיל את הכללים הבאים כדי לקבוע את הערך הרעיוני של העסקה.

(1) כאשר הערך הרעיוני הוא נוסחה של שווי שוק, על התאגיד הבנקאי להזין את שווי השוק הנוכחי כדי לקבוע את הערך הרעיוני של העסקה.

(2) עבור כל נגזרי שיעור ריבית ואשראי עם בערכים רעיוניים משתנים המפורטים בחוזה כגון חוזה החלף עם קרן פוחתת (amortizing swap) או עם קרן צומחת (accreting swap), על הבנק להשתמש בערך הרעיוני הממוצע על פני משך החיים הנותר של הנגזר בתור הערך הרעיוני של העסקה. הממוצע יחושב בשקלול על פני זמן. המיצוע המתואר בסעיף זה אינו מכסה עסקאות שבהן הערך הרעיוני משתנה עקב שינויי מחירים (בדרך כלל נגזרי מט"ח, מניות וסחורות).

(3) יש להמיר חוזי החלף ממונפים לערך הרעיוני של חוזה החלף שקול שאינו ממונף, כלומר, כאשר כל השערים בחוזה החלף מוכפלים במקדם מסוים, יש להכפיל את הערך הרעיוני הנקוב במקדם של שיעורי הריבית כדי לקבוע את הערך הרעיוני של העסקה.

(4) עבור חוזה נגזרים שכולל מספר החלפות של סכומי קרן, הערך הרעיוני מוכפל במספר ההחלפות של סכומי קרן בחוזה הנגזרים כדי לקבוע את הערך הרעיוני של העסקה.

(5) עבור חוזה נגזרים שנבנה כך שבתאריכים מסוימים כל חשיפה תלויה ועומדת נסלקת והתנאים נקבעים מחדש כך שהשווי ההוגן של החוזה הוא אפס, התקופה לפירעון שווה לתקופה שנותרה עד תאריך הקביעה מחדש הקרוב.

מקדמי דלתא פיקוחיים

52.38 מקדמי דלתא פיקוחיים (δ) מוגדרים גם הם ברמת העסקה וחלים על הערכים הרעיוניים המתואמים, כדי לשקף את כיוון העסקה ואת חוסר הליניאריות שלה.

52.39 מקדמי דלתא לכל המכשירים שאינם אופציות ואינם שכבות של CDO הם כמפורט להלן⁸.

δ_i	יתר (long) בגורם הסיכון העיקרי	חסר (short) בגורם הסיכון העיקרי
מכשירים שאינם אופציות או שכבות CDO	+1	-1

⁸ "יתר בגורם הסיכון העיקרי" פירושו ששווי השוק של המכשיר עולה כאשר עולה השווי של גורם הסיכון העיקרי. "חסר בגורם הסיכון העיקרי" פירושו ששווי השוק של המכשיר פוחת כאשר פוחת השווי של גורם הסיכון העיקרי.

- 52.40 מקדמי דלתא עבור אופציות הם כמפורט להלן, כאשר:
- (1) הבנק נדרש לקבוע את הפרמטרים הבאים כראוי:
    - (א) P_i : מחיר בסיס (ספוט, עתידי, ממוצע וכו')
    - (ב) K_i : מחיר מימוש
    - (ג) T_i : תאריך המימוש החוזי המאוחר ביותר של האופציה
  - (2) מקדם פיקוחי לתנודתיות σ_i של אופציה מוגדר על פי המקדם הפיקוחי שחל על העסקה (ראה טבלה 2 בסעיף 52.72).
  - (3) הסימול Φ מייצג את פונקציית ההתפלגות הנורמלית סטנדרטית המצטברת.

δ_i	קניה	מכירה
אופציית רכש (call)	$+\Phi\left(\frac{\ln(P_i / K_i) + 0.5 * \sigma_i^2 * T_i}{\sigma_i * \sqrt{T_i}}\right)$	$-\Phi\left(\frac{\ln(P_i / K_i) + 0.5 * \sigma_i^2 * T_i}{\sigma_i * \sqrt{T_i}}\right)$
אופציית מכר (put)	$-\Phi\left(-\frac{\ln(P_i / K_i) + 0.5 * \sigma_i^2 * T_i}{\sigma_i * \sqrt{T_i}}\right)$	$+\Phi\left(-\frac{\ln(P_i / K_i) + 0.5 * \sigma_i^2 * T_i}{\sigma_i * \sqrt{T_i}}\right)$

שאלות ותשובות

- (1) מדוע חישוב מקדם דלתא הפיקוחי אינו לוקח בחשבון ריבית חסרת סיכון? הנוסחה זהה לנוסחת Black-Scholes פרט לכך שאין בה שיעור ריבית חסרת סיכון.

במידת הצורך, יש להשתמש בערך העתידי (במקום ספוט) של נכס הבסיס בנוסחת מקדם הדלתא הפיקוחי לשם התחשבות בריבית חסרת סיכון כמו גם בתזרימי מזומנים אפשריים לפני פקיעת האופציה (כגון דיבידנדים).
- (2) כיצד יש לחשב את מקדם הדלתא הפיקוחי לאופציות בסעיף 52.40 כאשר הביטוי P / K הוא אפס או שלילי, כך שלא ניתן לחשב את הביטוי $\ln (P / K)$ (למשל כפי שיכול להיות המקרה בסביבת ריבית שלילית)?

במקרים מעין אלו על התאגידים הבנקאיים לשלב תזוזה במחיר הבסיס ובמחיר המימוש על ידי הוספת λ , כאשר λ מייצג את הגודל האפשרי הנמוך ביותר שבו שיעורי הריבית במטבע המתאים יכולים להיות שליליים. לכן, דלתא δ_i עבור עסקה i במקרים אלו מחושבת באמצעות הנוסחה הבאה. יש להשתמש באותו פרמטר באופן עקבי עבור כל אופציות הריבית באותו המטבע.

התאגידים הבנקאיים רשאים להשתמש בערכים נמוכים יותר אם הם מתאימים לתיקים שלהם.

Delta (δ)	Bought	Sold
Call options	$+\Phi\left(\frac{\ln\left(\frac{(P_i+\lambda_j)/(K_i+\lambda_j)}{\sigma_i^2 \cdot T_i}\right)+0.5 \cdot \sigma_i^2 \cdot T_i}{\sigma_i \cdot \sqrt{T_i}}\right)$	$-\Phi\left(\frac{\ln\left(\frac{(P_i+\lambda_j)/(K_i+\lambda_j)}{\sigma_i^2 \cdot T_i}\right)+0.5 \cdot \sigma_i^2 \cdot T_i}{\sigma_i \cdot \sqrt{T_i}}\right)$
Put options	$-\Phi\left(\frac{-\ln\left(\frac{(P_i+\lambda_j)/(K_i+\lambda_j)}{\sigma_i^2 \cdot T_i}\right)-0.5 \cdot \sigma_i^2 \cdot T_i}{\sigma_i \cdot \sqrt{T_i}}\right)$	$+\Phi\left(\frac{-\ln\left(\frac{(P_i+\lambda_j)/(K_i+\lambda_j)}{\sigma_i^2 \cdot T_i}\right)-0.5 \cdot \sigma_i^2 \cdot T_i}{\sigma_i \cdot \sqrt{T_i}}\right)$

52.41 מקדמי דלתא עבור שכבות CDO⁹ נקבעו בטבלה להלן, כאשר התאגיד הבנקאי נדרש לקבוע את הפרמטרים הבאים כראוי:

(1) A_i נקודת החיבור של שכבת CDO.

(2) D_i נקודת הניתוק של שכבת CDO.

δ_i	קנייה (הגנה ביתר)	מכירה (הגנה בחסר)
שכבות CDO	$+\frac{15}{(1+14 \cdot A_i) \cdot (1+14 \cdot D_i)}$	$-\frac{15}{(1+14 \cdot A_i) \cdot (1+14 \cdot D_i)}$

ערך רעיוני אפקטיבי לאופציות

52.42 עבור אופציות בתשלום יחיד (single payment option) הערך הרעיוני האפקטיבי (כלומר $D = d \cdot MF$) מחושב באמצעות המפרטים הבאים:

(1) עבור אופציות מכר ורכש אירופאיות, אסימטריות, אמריקאיות וברמודות, מקדם דלתא פיקוחי יחושב באמצעות נוסחת בלק ושולס הפשוטה הנזכרת בסעיף 52.40. עבור אופציות אסימטריות, יש לקבוע את מחיר הבסיס כך שיהיה שווה לערך הנוכחי של הממוצע המשמש לתשלום. במקרה של אופציות אמריקאיות וברמודות, תאריך המימוש החוזי המאוחר ביותר המותר על פי החוזה ישמש כתאריך המימוש T_i בנוסחה.

(2) עבור אופציית החלף ברמודית, תאריך התחילה S_i יהיה שווה לתאריך המימוש המותר המוקדם ביותר, בעוד שתאריך הסיום E_i יהיה שווה לתאריך הסיום של עסקת ההחלף שבבסיס.

(3) עבור אופציות דיגיטליות, יש להעריך בקירוב את גובה התשלום של כל אופציה דיגיטלית (שנקנתה או נמכרה) עם מחיר מימוש K_i , באמצעות קומבינציית קולר (collar) של אופציות אירופאיות שנקנו או נמכרו מאותו סוג (מכר או רכש), עם מחירי מימוש השווים ל- $0.95 \cdot K_i$ ו- $1.05 \cdot K_i$. גובה הפוזיציה ברכיבי הקולר צריך להיות כזה שהתשלום הדיגיטלי משוכפל במדויק

⁹ עסקות נגזר אשראי לכשל ראשון (First-to-default), כשל שני (second-to-default) והכשל הבא אחריו (subsequent-to-default) יטופלו בגישה הסטנדרטית כשכבות CDO. עבור עסקת נגזר אשראי לכשל ה-N (nth-to-default) על מאגר הכולל m ישויות לייחוס, התאגיד הבנקאי נדרש לחשב את מקדמי דלתא לפי הנוסחה שבסעיף 52.41 תוך הצבת הפרמטרים הבאים: נקודת החיבור $A = (n-1)/m$ ונקודת ניתוק $D = n/m$

מחוץ לאזור שבין שני מחירי המימוש. הערך הרעיוני האפקטיבי מחושב לאחר מכן עבור רכיבי הקניה והמכירה של האופציה האירופית של הקולר בנפרד, באמצעות הנוסחה למקדם דלתא פיקוחי לאופציה שבסעיף 52.40 (תוך שימוש בתאריך המימוש T_i , ומחיר הבסיס P_i של האופציה הדיגיטלית). תקרת הערך המוחלט של הערך הרעיוני האפקטיבי של אופציה דיגיטלית הוא היחס בין התשלום הדיגיטלי למקדם הפיקוחי הרלבנטי.

(4) אם ניתן לייצג תשלום בעסקה כצירוף תשלומים של אופציה אירופאית (למשל קולר, פרפר/מרווחי זמן, אוכף, שוקת), כל רכיב באופציה האירופאית צריך להיות מטופל כעסקה נפרדת.

52.43 למטרות חישובי הערך הרעיוני האפקטיבי, יש לייצג אופציות מרובות תשלומים כשילוב של אופציות עם תשלום יחיד. בפרט, יש לייצג תקרות/רצפות לשיעור ריבית כתיק של אופציות תקרה / רצפה יחידות, אשר כל אחת מהן היא אופציה אירופאית על ריבית ניידת על פני תקופת קופון ספציפית. עבור כל אופציית תקרה / רצפה, T_i ו- S_i הן תקופות הזמן המתחילות מהתאריך הנוכחי עד לתאריך ההתחלה של תקופת הקופון, בעוד ש- E_i היא תקופת הזמן מהתאריך הנוכחי ועד לסוף תקופת הקופון.

מקדמים פיקוחיים: SF_i

52.44 מקדמים פיקוחיים (SF_i), יחד עם נוסחאות לסכימה, משמשים להמרת הערך הרעיוני האפקטיבי לתוספת עבור כל מערך גידור.¹⁰ אופן השימוש במקדמים הפיקוחיים בנוסחאות הסכימה משתנה בין סוגי הנכסים. המקדמים הפיקוחיים מפורטים בטבלה 2 תחת סעיף 52.72.

מערכי גידור

52.45 מערכי הגידור עבור סוגי הנכסים השונים מוגדרים באופן הבא, למעט אלה המתוארים בסעיפים 52.46 ו- 52.47.

- (1) נגזרי שיעור ריבית כוללים מערך גידור נפרד לכל מטבע.
- (2) נגזרי מט"ח כוללים מערך גידור נפרד לכל זוג מטבעות.
- (3) נגזרי האשראי כוללים מערך גידור יחיד.
- (4) נגזרי המניות כוללים מערך גידור יחיד.
- (5) נגזרי סחורות כוללים ארבעה מערכי גידור המוגדרים עבור קטגוריות רחבות של נגזרי סחורות: אנרגיה, מתכות, חקלאות וסחורות אחרות.

¹⁰ כל מקדם כויל כדי להביא לתוספת המשקפת את ערך החשיפה החיובית האפקטיבית הצפויה של עסקה ליניארית בודדת, הנמצאת בדיוק בכסף, בערך רעיוני של יחידה אחת ותקופה לפירעון של שנה. אלו כוללים את האומדנים לתנודתיות בפועל לפי הנחת המפקחים עבור כל סוג נכס בסיס.

52.46 נגזרים המתייחסים להפרש בין שני גורמי סיכון (Basis) ונקובים במטבע יחיד ("עסקאות בסיס")¹¹, יטופלו במערכי גידור נפרדים במסגרת סוג הנכס המתאים. לכל זוג גורמי סיכון יתקיים מערך גידור נפרד¹² (כלומר עבור כל בסיס ספציפי). דוגמאות לבסיסים ספציפיים כוללות: ריבית LIBOR לשלושה חודשים מול ריבית LIBOR לשישה חודשים, ריבית LIBOR לשלושה חודשים מול ריבית T-BILL לשלושה חודשים, ריבית LIBOR לחודש אחד מול שיעור ריבית OIS, נפט גולמי מסוג Brent מול גז מסוג Henry Hub. עבור מערכי גידור שכוללים עסקאות בסיס, יש להכפיל ב-0.5 את המקדם הפיקוחי שחל על אותו סוג נכס מסוים.

52.47 נגזרים המתייחסים לתנודתיות של גורם סיכון ("עסקאות תנודתיות") יטופלו במערכי גידור נפרדים במסגרת סוג הנכס המתאים. מערכי גידור תנודתיים יוגדרו על פי אותם כללים שתוארו בסעיף 52.45 (למשל, כל עסקאות התנודתיות במניות מהוות מערך גידור יחיד). דוגמאות לעסקאות תנודתיות כוללות variance swap, volatility swap ואופציות על תנודתיות בפועל או תנודתיות גלומה. עבור מערכי גידור שכוללים עסקאות תנודתיות, יש להכפיל ב-5 את המקדם הפיקוחי שחל על סוג נכס מסוים.

מקדם תקופה לפירעון

52.48 אופק זמן הסיכון המזערי עבור עסקה ללא התאמת מרווח הוא הקצר מבין שנה אחת ומשך החיים הנותר של חוזה הנגזרים, עם רצפה של 10 ימי עסקים.¹³ לפיכך, חישוב הערך הרעיוני האפקטיבי של עסקה ללא התאמת מרווח כולל את מקדם התקופה לפירעון הבא, כאשר M_i הוא התקופה שנותרה לעסקה i , עם רצפה של 10 ימי עסקים:

$$MF_i^{(\text{unmargined})} = \sqrt{\frac{\min\{M_i; 1 \text{ year}\}}{1 \text{ year}}}$$

52.49 התקופה M_i מבוטאת בשנים, אך נתונה לרצפה של 10 ימי עסקים. על התאגיד הבנקאי להמיר ימי עסקים לשנים ולהיפך על פי המקובל בשוק. לדוגמה, כאשר מקובל להניח 250 ימי עסקים בשנת כספים, התוצאה תהיה רצפה של 10/250 שנים ל- M_i .

52.50 עבור עסקאות עם התאמת מרווח, גורם התקופה לפירעון מחושב באמצעות תקופת סיכון המרווח (MPOR), בכפוף לרצפות מוגדרות. כלומר, התאגידים הבנקאיים נדרשים לאמוד תחילה את תקופת סיכון המרווח (כהגדרתה בסעיף 50.19) עבור כל אחד ממערכי הקיזוז. הערך הגבוה מבין תקופות

¹¹ נגזרים בעלי שתי רגליים צפות (floating legs) אשר נקובים במטבעות שונים (כגון חוזי החלף בין מטבעות) לא יטופלו באופן זה; במקום זאת, יש לטפל בהם כחוזי מט"ח שאינם עסקאות בסיס.

¹² במערך גידור זה, פוזיציות יתר וחסר נקבעות ביחס לבסיס.

¹³ למשל, משך החיים הנותר עבור אופציה לחודש אחד על אג"ח ממשלת ארה"ב ל-10 שנים הוא החודש שנותר עד תאריך הפקיעה של חוזה הנגזרים. אולם, תאריך הסיום של העסקה הוא 10 השנים שנותרו לפדיון האג"ח.

סיכון המרווח שחושבו והרצפה הרלבנטית ישמשו כתקופת סיכון המרווח לצורך חישוב מקדם התקופה לפירעון. הרצפות עבור תקופת סיכון המרווח הן כלהלן:

- (1) 10 ימי עסקים עבור עסקאות שאינן נסלקות באופן מרכזי וכפופות להסכמי התאמת מרווח יומיים.
- (2) הסכימה של 9 ימי עסקים ותדירות התאמת המרווח עבור עסקאות שאינן נסלקות באופן מרכזי וכפופות להסכמי התאמת מרווח בתדירות שאינה יומית.
- (3) הרצפות הרלבנטיות עבור עסקאות הנסלקות באופן מרכזי מתוארות בדרישות ההון לחשיפות התאגיד הבנקאי לצדדים נגדיים מרכזיים (ראה פרק 54).

52.51 להלן חריגים לרצפות שנקבעו בסעיף 52.50 לתקופת סיכון המרווח המזערית:

- (1) עבור מערכי קיזוז הכוללים יותר מ-5,000 עסקאות שאינן עם צד נגדי מרכזי, תחול רצפה של 20 ימי עסקים עבור תקופת סיכון המרווח.
- (2) עבור מערכי קיזוז הכוללים עסקה אחת או יותר הכרוכה בביטחונות שאינם נזילים, או נגזר OTC שאינו ניתן להחלפה בקלות, תחול רצפה של 20 ימי עסקים עבור תקופת סיכון המרווח. למטרות אלה, "ביטחון שאינו נזיל" ו"נגזר OTC שאינו ניתן להחלפה בקלות" ייקבעו בהקשר של תנאי קיצון בשוק ויאופיינו בהיעדר שווקים הפעילים ברציפות שבהם צד נגדי יכול להשיג, בתוך יומיים או פחות, הצעות מחיר מרובות שלא יניעו את השוק או ייצגו מחיר המשקף הנחה בשוק (במקרה של ביטחון) או פרמיה (במקרה של נגזר OTC). דוגמאות למצבים שבהם עסקאות ייחשבו לבלתי נזילות למטרה זו כוללות, אך לא רק, עסקאות שאינן משוערכות בתדירות יומית ועסקאות הכפופות לטיפול חשבונאי ספציפי למטרות שיערוך (כגון נגזרי OTC המתייחסים לניירות ערך ששווים ההון נקבע על ידי מודלים עם נתוני קלט שאינם נצפים בשוק).
- (3) אם היו לתאגיד הבנקאי יותר משתי מחלוקות בנוגע לקריאה לביטחונות (margin call) במערך קיזוז מסוים על פני שני הרביעים הקודמים, והמחלוקות נמשכו למעלה מתקופת סיכון המרווח הרלבנטית (לפני הבאת סעיף זה בחשבון), אזי על התאגיד הבנקאי לשקף היסטוריה זו כיאות על ידי שימוש בתקופה של סיכון מרווח שהיא הכפלת הרצפה הפיקוחית החלה על תקופת סיכון המרווח עבור אותו מערך קיזוז לשני הרביעים הבאים.

שאלה ותשובה

במקרה של נגזרים שאינם נסלקים באופן מרכזי אשר כפופים לדרישת ביטחונות כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 330 (להלן הוראה 330), מהי קריאת הביטחונות הנלקחת בחשבון למטרת הכימות של מספר המחלוקות כאמור בסעיף 52.51?

במקרה של נגזרים שאינם נסלקים באופן מרכזי ואשר כפופים לדרישת ביטחונות כאמור בהוראה 330, יחול סעיף 52.51(3) רק לגבי מחלוקות הנוגעות לקריאה לביטחונות משתנים.

52.52 החישוב של הערך הרעיוני האפקטיבי של עסקה עם התאמת מרווח כולל את מקדם התקופה לפירעון הבא, כאשר MPOR הוא תקופת סיכון המרווח המתאים להסכם התאמת המרווח המכיל את עסקה i (כפוף לרצפות שנקבעו בסעיפים 52.50-52.51 לעיל).

$$MF_i^{(\text{margin})} = \frac{3}{2} \sqrt{\frac{MPOR_i}{1\text{year}}}$$

52.53 תקופת סיכון המרווח מבוטאת לעיתים קרובות בימים, אולם החישוב של מקדם התקופה לפירעון עבור עסקאות עם התאמת מרווח קובע התייחסות לשנה אחת במכנה. על התאגידים הבנקאיים להמיר את ימי העסקים לשנים, ולהיפך, על פי ההמרה המקובלת בשווקים. לדוגמה, ניתן להמיר שנה אחת ל-250 ימי עסקים במכנה של נוסחת ה-MF, אם MPOR מבוטא בימי עסקים. לחילופין, ניתן להמיר את ה-MPOR המבוטא בימי עסקים לשנים על ידי חלוקה ב-250.

מקדמי מתאם פיקוחיים

52.54 מקדמי המתאם הפיקוחיים (ρ_i) חלים רק על חישוב תוספת PFE לנגזרי מניות, אשראי וסחורות, ומוצגים בטבלה 2 בסעיף 52.72. עבור סוגי נכסים אלה, מקדמי המתאם הפיקוחיים נגזרים ממודל בעל גורם יחיד ומפרטים את המשקלים בין רכיבים מערכתיים וייחודיים (idiosyncratic). משקלים אלה קובעים את מידת הקיזוז בין עסקאות יחידות, מתוך ההכרה שגידור שאינו מושלם מאפשר קיזוז מסוים אך לא קיזוז מלא. מקדמי מתאם פיקוחיים אינם חלים על נגזרי שיעור ריבית ומט"ח.

תוספות ברמת סוג נכס

52.55 כפי שנקבע בסעיף 52.25, התוספת המצטברת עבור מערך הקיזוז ($\text{AddOn}^{\text{aggregate}}$) מחושבת כסכום התוספות שחושבו לכל סוג נכס במערך הקיזוז. הסעיפים הבאים מפרטים את החישוב של התוספת לכל סוג נכס.

תוספת עבור נגזרי שיעור ריבית

52.56 חישוב התוספת לנגזרים מסוג נכס שיעור ריבית לוקח בחשבון את הסיכון של מתאם לא מושלם בין נגזרי שיעור ריבית בעלי תקופות שונות לפירעון. האמור מתבצע על ידי הקצאת העסקאות לסלים (buckets) של תקופות לפירעון שבהם מותר קיזוז מלא של פוזיציות יתר בפוזיציות חסר, ונוסחת סכימה אשר מתירה קיזוז מוגבל בין סלים שונים של תקופה לפירעון. הקצאה זו של נגזרים לסלי תקופה לפירעון, ותהליך הסכימה (צעדים 3-5 להלן) משמשים רק עבור נגזרים מסוג נכס שיעור ריבית.

52.57 התוספת לנגזרים מסוג נכס שיעור ריבית (AddOn^{IR}) במערך קיזוז מחושבת על פי הצעדים הבאים:

(1) צעד 1: חישוב הערך הרעיוני האפקטיבי עבור כל עסקה במערך הקיזוז שהיא מסוג נכס שיעור ריבית. חישוב זה הוא מכפלה של שלושת הביטויים הבאים: (i) הערך הרעיוני המתואם של העסקה (d); (ii) מקדם הדלתא הפיקוחי של העסקה; (iii) מקדם התקופה לפירעון (MF). כלומר, עבור כל עסקה i, הערך הרעיוני האפקטיבי D_i מחושב כמכפלה $D_i = d_i * MF_i * \delta_i$, כאשר ביטויים אלו מוגדרים בסעיפים 52.33-52.53.

(2) צעד 2: הקצאת העסקאות בסוג נכס שיעור ריבית למערכי גידור. מערכי הגידור בסוג נכס שיעור ריבית מורכבים מכל הנגזרים המתייחסים לאותו מטבע.

- (3) צעד 3 : הקצאת כל העסקאות בתוך מערך גידור לאחד משלושת סלי התקופה לפירעון : פחות משנה אחת (סל 1), בין שנה אחת לחמש שנים (סל 2) ומעל חמש שנים (סל 3).
- (4) צעד 4 : חישוב הערך הרעיוני האפקטיבי עבור כל סל באמצעות סכימת הערכים הרעיוניים האפקטיביים ברמת העסקה כפי שחושבו בצעד 1, של כל העסקאות הנכללות בסל. נסמן ב- D^{B1} , D^{B2} ו- D^{B3} את הערכים הרעיוניים האפקטיביים של סלים 1, 2 ו-3 בהתאמה.
- (5) צעד 5 : חישוב הערך הרעיוני האפקטיבי של מערך הגידור (EN_{HS}) באמצעות אחת מהנוסחאות לסכימה (יש לבחור בנוסחה השנייה אם התאגיד הבנקאי בוחר שלא לקזז פוזיציות ביתר ובחסר בין סלי התקופה לפירעון):

$$\text{Offset formula : } EN_{HS} = \left[(D^{B1})^2 + (D^{B2})^2 + (D^{B3})^2 + 1.4 * D^{B1} * D^{B2} + 1.4 * D^{B2} * D^{B3} + 0.6 * D^{B1} * D^{B3} \right]^{\frac{1}{2}}$$

$$\text{No offset formula : } EN_{HS} = |D^{B1}| + |D^{B2}| + |D^{B3}|$$

- (6) חישוב התוספת ברמת מערך הגידור ($AddOn_{HS}$) באמצעות הכפלת הערך הרעיוני האפקטיבי של מערך הגידור (EN_{HS}) במקדם הפיקוחי (SF) שנקבע. עבור סוג נכס שיעור ריבית נקבע מקדם פיקוחי של 0.5%, אשר משמעותו $AddOn_{HS} = EN_{HS} * 0.005$.
- (7) צעד 7 : חישוב התוספת ברמת סוג הנכס ($AddOn^{IR}$) באמצעות הסיכום של כל התוספות ברמת מערך הגידור שחושבו בצעד 6 :

$$AddOn^{IR} = \sum_{HS} AddOn_{HS}$$

שאלה ותשובה

האם תאגיד בנקאי רשאי לטפל בנגזרי מדד (אשר לא סווגו על פי גישת SA-CCR לקבוצת נכס ספציפית) באותו אופן בו מטופלים נגזרי שיעור ריבית, ולייחס להם מקדם פיקוחי זהה של 0.5%? כן. התאגיד הבנקאי רשאי לטפל בנגזרי מדד באותו האופן שבו מטופלים נגזרי שיעור ריבית. נגזרים המתייחסים לשיעורי האינפלציה עבור אותו מטבע יהוו מערך גידור נפרד ויהיו נתונים לאותו מקדם פיקוחי של 0.5%. יש להוסיף את סכומי התוספת מנגזרי המדד לסכומי התוספות של קבוצת הנכס שיעור ריבית.

תוספת עבור נגזרי מט"ח

- 52.58 הצעדים לחישוב התוספות לנגזרים מסוג נכס מט"ח דומים לצעדים עבור נגזרים מסוג נכס שיעור ריבית, מלבד הקצאת העסקאות לסלי תקופה לפירעון (כשהמשמעות היא שיש קיזוז מלא של פוזיציות יתר וחסר בתוך מערכי הגידור של נגזרים מסוג נכס מט"ח).
- 52.59 התוספת לנגזרים מסוג נכס מט"ח ($AddOn^{FX}$) במערך קיזוז מחושבת על פי הצעדים הבאים :
- (1) צעד 1 : חישוב הערך הרעיוני האפקטיבי עבור כל עסקה במערך הקיזוז שהיא מסוג נכס מט"ח. חישוב זה הוא מכפלה של שלושת הביטויים הבאים : (i) הערך הרעיוני המתואם של העסקה (d);

- (ii) מקדם הדלתא הפיקוחי של העסקה; (iii) מקדם התקופה לפירעון (MF). כלומר, עבור כל עסקה i , הערך הרעיוני האפקטיבי D_i מחושב כמכפלה $D_i = d_i * MF_i * \delta_i$, כאשר ביטויים אלו מוגדרים בסעיפים 52.33-52.53.
- (2) צעד 2: הקצאת העסקאות בסוג נכס מט"ח למערכי גידור. מערכי הגידור בסוג נכס מט"ח מורכבים מכל הנגזרים המתייחסים לאותו זוג מטבעות.
- (3) צעד 3: חישוב הערך הרעיוני האפקטיבי עבור כל מערך גידור (EN_{HS}) באמצעות סכימת הערכים הרעיוניים האפקטיביים ברמת העסקה כפי שחושבו בצעד 1.
- (4) צעד 4: חישוב התוספת ברמת מערך הגידור ($AddOn_{HS}$) באמצעות הכפלת הערך המוחלט של הערך הרעיוני האפקטיבי של מערך הגידור (EN_{HS}) במקדם הפיקוחי (SF) שנקבע. עבור סוג נכס מט"ח נקבע מקדם פיקוחי של 4%, אשר משמעותו $AddOn_{HS} = |EN_{HS}| * 0.04$.
- (5) צעד 5: חישוב התוספת ברמת סוג הנכס ($AddOn^{FX}$) באמצעות הסיכום של כל התוספות ברמת מערך הגידור שחושבו בצעד 4:

$$AddOn^{FX} = \sum_{HS} AddOn_{HS}$$

שאלה ותשובה

על פי גישת SA-CCR המקדם הפיקוחי דלתא לעסקאות שערי מט"ח תלוי במוסכמה שנקטה ביחס לסדר של זוג המטבעות. לדוגמה, אופציית רכש על EUR/USD זהה כלכלית לאופציית מכר על USD/EUR. עם זאת, חישוב מקדם הדלתא הפיקוחי מוביל לתוצאות שונות בשני המקרים. איזו מוסכמה נדרש התאגיד הבנקאי לבחור עבור כל זוג מטבעות?

עבור כל זוג מטבעות, יש להשתמש באותה המוסכמה באופן עקבי לתאגיד הבנקאי ועל פני זמן. המוסכמה תבחר באופן המתאים ביותר לנוהג של השוק לציטוט ולמסחר בנגזרים בזוג המטבעות האמור.

תוספת עבור נגזרי אשראי

52.60 נוסחת התוספת לנגזרים מסוג נכס אשראי מאפשרת קיזוז מלא של פוזיציות נגזרים ביתר ובחסר רק כאשר הנגזרים מתייחסים לאותה ישות (למשל התאגיד המנפיק את האג"ח זהה). קיזוז חלקי מוכר בין נגזרים המתייחסים לישויות שונות בצעד 4 להלן. הנוסחה בצעד 4 מבוארת בסעיפים 52.62 – 52.64.

52.61 התוספת לנגזרים מסוג נכס אשראי ($AddOn^{Credit}$) במערך קיזוז מחושבת על פי הצעדים הבאים:

- (1) צעד 1: חישוב הערך הרעיוני האפקטיבי עבור כל עסקה במערך הקיזוז שהיא מסוג נכס אשראי. חישוב זה הוא מכפלה של שלושת הביטויים הבאים: (i) הערך הרעיוני המתואם של העסקה (d); (ii) מקדם הדלתא הפיקוחי של העסקה; (iii) מקדם התקופה לפירעון (MF). כלומר, עבור כל עסקה i , הערך הרעיוני האפקטיבי D_i מחושב כמכפלה $D_i = d_i * MF_i * \delta_i$, כאשר ביטויים אלו מוגדרים בסעיפים 52.33-52.53.

(2) צעד 2: חישוב הערך הרעיוני האפקטיבי המצרפי עבור כל הנגזרים המתייחסים לאותה ישות. כאשר נגזרים מסוג נכס אשראי מתייחסים למדד, יש להתייחס לכל מדד כאמור כאל ישות נפרדת. הערך הרעיוני האפקטיבי המצרפי של הישות (EN_{entity}) מחושב על ידי סכימת כל הערכים הרעיוניים האפקטיביים ברמת העסקה כפי שחושבו בצעד 1, של כל העסקאות המתייחסות לאותה ישות.

(3) צעד 3: חישוב התוספת עבור כל ישות ($AddOn_{entity}$) באמצעות הכפלת הערך הרעיוני האפקטיבי המצרפי עבור ישות זו שחושב בצעד 2 במקדם פיקוחי שנקבע עבור ישות זו (SF_{entity}). המקדמים הפיקוחיים משתנים בהתאם לדירוג האשראי של הישות כאשר מדובר בנגזר על ישות יחידה, ובמקרה שבו הנגזר מתייחס למדד בהתאם לדירוג המדד – האם נחשב כדירוג השקעה או לא. המקדמים הפיקוחיים מוצגים בטבלה 2 בסעיף 52.72.

(4) צעד 4: חישוב התוספת ברמת סוג הנכס ($AddOn^{Credit}$) באמצעות הנוסחה הבאה. הסכימה בנוסחה היא על פני כל הישויות שאליהן מתייחסים הנגזרים, כאשר $AddOn_{entity}$ הוא סכום התוספת שחושב בצעד 3 עבור כל ישות שאליה מתייחסים הנגזרים ו- ρ_{entity} הוא מקדם המתאם הפיקוחי שנקבע המתאים לישות. כפי שמוצג בטבלה 2 בסעיף 52.72, מקדם המתאם הפיקוחי שנקבע עבור ישויות יחידות הוא 50%, ו-80% עבור מדדים.

$$AddOn^{Credit} = \left[\left(\sum_{entity} \rho_{entity} * AddOn_{entity} \right)^2 + \sum_{entity} \left(1 - (\rho_{entity})^2 \right) * (AddOn_{entity})^2 \right]^{\frac{1}{2}}$$

52.62 הנוסחה להכרה בקיזוז חלקי בסעיף 52.61 (4), היא מודל גורם יחיד, המחלק את הסיכון של נגזרים מסוג נכס אשראי לרכיב מערכתי ורכיב ייחודי. קיזוז מלא של התוספות ברמת הישות מתאפשר ברכיב המערכתי, ואילו ברכיב הייחודי לא ניתן לקזז תוספות אלו כלל. שני רכיבים אלו משוקללים באמצעות מקדם מתאם הקובע את רמת ההטבה מהקיזוז/גידור בנגזרים מסוג נכס אשראי. ככל שמקדם המתאם גבוה יותר, כך החשיבות של הרכיב המערכתי גבוהה יותר ומכאן שרמת ההטבה מהקיזוז גבוהה יותר.

52.63 יש לציין כי מקדם מתאם גבוה יותר או נמוך יותר אין פירושו בהכרח דרישת הון גבוהה יותר או נמוכה יותר. מקדם מתאם גבוה יותר בתיקים הכוללים פוזיציות יתר וחסר של אשראי, יביא להקטנת הדרישה. מקדם מתאם גבוה יותר בתיקים הכוללים פוזיציות יתר בלבד (או פוזיציות חסר בלבד), יביא להגדלת הדרישה. אם רוב הסיכון הוא סיכון מערכתי, אזי המתאם בין ישויות ספציפיות יהיה גבוה ופוזיציות יתר וחסר יקזזו זו את זו. לעומת זאת, אם מרבית הסיכון הוא ייחודי, אזי פוזיציות יתר ופוזיציות חסר פרטניות לא יהיו גידור אפקטיבי זו עבור זו.

52.64 השימוש במערך גידור יחיד עבור נגזרי אשראי משמעותו שנגזרי אשראי מענפים ואזורים שונים יכולים במידה שווה לקזז את הרכיב המערכתי של החשיפה, אך אינם יכולים לקזז את הרכיב הייחודי. גישה זו מכירה בכך שהבחנה משמעותית בין ענפים או בין אזורים קשה ומורכבת לניתוח עבור תאגידים גלובליים.

תוספת עבור נגזרי מניות

52.65 חישוב התוספת לנגזרים מסוג נכס מניות דומה לחישוב התוספת לנגזרים מסוג נכס אשראי. הוא מאפשר קיזוז מלא של פוזיציות יתר ופוזיציות חסר רק עבור נגזרים המתייחסים לאותה ישות (למשל התאגיד המנפיק את המניות זהה). קיזוז חלקי מוכר בין נגזרים המתייחסים לישויות שונות בצעד 4 להלן.

52.66 התוספת לנגזרים מסוג נכס מניות ($AddOn^{Equity}$) במערך קיזוז מחושבת על פי הצעדים הבאים:

(1) צעד 1: חישוב הערך הרעיוני האפקטיבי עבור כל עסקה במערך הקיזוז שהיא מסוג נכס מניות.

חישוב זה הוא מכפלה של שלושת הביטויים הבאים: (i) הערך הרעיוני המתואם של העסקה (d); (ii) מקדם הדלתא הפיקוחי של העסקה; (iii) מקדם התקופה לפירעון (MF). כלומר, עבור כל עסקה i , הערך הרעיוני האפקטיבי D_i מחושב כמכפלה $D_i = d_i * MF_i * \delta_i$, כאשר ביטויים אלו מוגדרים בסעיפים 52.33-52.53.

(2) צעד 2: חישוב הערך הרעיוני האפקטיבי המצרפי עבור כל הנגזרים המתייחסים לאותה ישות. כאשר נגזרים מסוג נכס מניות מתייחסים למדד, יש להתייחס לכל מדד כאמור כאל ישות נפרדת. הערך הרעיוני האפקטיבי המצרפי של הישות (EN_{entity}) מחושב על ידי סיכום כל הערכים הרעיוניים האפקטיביים ברמת העסקה כפי שחושבו בצעד 1, של כל העסקאות המתייחסות לאותה ישות.

(3) צעד 3: חישוב התוספת עבור כל ישות ($AddOn_{entity}$) באמצעות הכפלת הערך הרעיוני האפקטיבי המצרפי עבור ישות זו שחושב בצעד 2 במקדם פיקוחי שנקבע עבור ישות זו (SF_{entity}). המקדמים הפיקוחיים מוצגים בטבלה 2 בסעיף 52.72 ומשתנים כאשר הישות היא ספציפית ($SF_{entity} = 32\%$) או מדד ($SF_{entity} = 20\%$).

(4) צעד 4: חישוב התוספת ברמת סוג הנכס ($AddOn^{Equity}$) באמצעות הנוסחה הבאה. הסכימה בנוסחה היא על פני כל הישויות שאליהן מתייחסים הנגזרים, כאשר $AddOn_{entity}$ הוא סכום התוספת שחושב בצעד 3 עבור כל ישות שאליה מתייחסים הנגזרים ו- ρ_{entity} הוא מקדם המתאם הפיקוחי שנקבע המתאים לישות. כפי שמוצג בטבלה 2 בסעיף 52.72, מקדם המתאם הפיקוחי שנקבע עבור ישויות יחידות הוא 50%, ו-80% עבור מדדים.

$$AddOn^{Equity} = \left[\left(\sum_{entity} \rho_{entity} * AddOn_{entity} \right)^2 + \sum_{entity} \left(1 - (\rho_{entity})^2 \right) * (AddOn_{entity})^2 \right]^{\frac{1}{2}}$$

52.67 כיוול המקדמים הפיקוחיים עבור נגזרי מניות מסתמך על אומדני תנודתיות בשוק של מדדי מניות, תוך יישום מקדם בטא שמרני¹⁴ במטרה לתרגם אומדן זה לאומדן של תנודתיות ספציפית.

52.68 התאגידים הבנקאיים אינם רשאים להניח הנחות מידול כלשהן בחישוב תוספות PFE, ובכלל זה הנחת אומדן לתנודתיות ספציפית או שימוש באומדני בטא הזמינים לציבור. גישה תכליתית זו נועדה להבטיח יישום עקבי בכל תחומי השיפוט אך גם להבטיח שחישוב התוספת יישאר פשוט וזהיר באופן יחסי. לפיכך, על התאגידים הבנקאיים להסתמך רק על שני ערכים של מקדמים פיקוחיים שהוגדרו עבור נגזרי מניות - אחד עבור ישויות ספציפיות ואחד עבור מדדים.

תוספת עבור נגזרי סחורות

52.69 חישוב התוספת לנגזרים מסוג נכס סחורות דומה לחישוב התוספת עבור נגזרים מסוגי נכס אשראי ומניות. החישוב מכיר בקיזוז מלא של פוזיציות יתר ופוזיציות חסר עבור נגזרים המתייחסים לאותו סוג של סחורה. הוא גם מאפשר קיזוז חלקי בין נגזרים המתייחסים לסוגים שונים של סחורות, אולם, קיזוז חלקי זה מותר רק בתוך אחד מארבעת מערכי הגידור של סוג הנכס סחורות, כאשר סוגי הסחורות השונים עשויים להפגין רמה מסוימת של דינמיקה משותפת, יציבה ומשמעותית. הקיזוז בין מערכי הגידור אינו מוכר (כלומר, חוזה אקדמה על נפט גולמי אינו יכול לגדר חוזה אקדמה על תירס).

52.70 התוספת לנגזרים מסוג נכס סחורות (AddOn^{Commodity}) במערך קיזוז מחושבת על פי הצעדים הבאים:

(1) צעד 1: חישוב הערך הרעיוני האפקטיבי עבור כל עסקה במערך הקיזוז שהיא מסוג נכס סחורות. חישוב זה הוא מכפלה של שלושת הביטויים הבאים: (i) הערך הרעיוני המתואם של העסקה (d); (ii) מקדם הדלתא הפיקוחי של העסקה; (iii) מקדם התקופה לפירעון (MF). כלומר, עבור כל עסקה i , הערך הרעיוני האפקטיבי D_i מחושב כמכפלה $D_i = d_i * MF_i * \delta_i$, כאשר ביטויים אלו מוגדרים בסעיפים 52.33-52.53.

(2) צעד 2: הקצאת העסקאות בסוג נכס סחורות למערכי גידור. עבור סוג נכס סחורות יש ארבעה מערכי גידור המורכבים מנגזרים המתייחסים ל: אנרגיה, מתכות, חקלאות וסחורות אחרות.

(3) צעד 3: חישוב הערך הרעיוני האפקטיבי המצרפי עבור כל הנגזרים בכל מערך גידור המתייחסים לאותו סוג סחורה (למשל כל הנגזרים המתייחסים לנחושת במערך הגידור מתכות). הערך הרעיוני האפקטיבי המצרפי עבור סוג סחורה (EN_{ComType}) מחושב על ידי סיכום כל הערכים הרעיוניים האפקטיביים ברמת העסקה כפי שחושבו בצעד 1, של כל העסקאות המתייחסות לאותו סוג סחורה.

¹⁴ הבטא של מניה בודדת מודד את תנודתיות המניה ביחס למדד רחב של השוק. ערך בטא גבוה מ-1 פירושו כי המניה המסוימת תנודתית יותר מהמדד. ככל שערך הבטא גבוה יותר, כך המניה תנודתית יותר. ערך בטא מחושב באמצעות ביצוע רגרסיה ליניארית של המניה על המדד הרחב.

(4) צעד 4: חישוב התוספת עבור כל סוג סחורה ($AddOn_{ComType}$) באמצעות הכפלת הערך הרעיוני האפקטיבי המצרפי שחושב בצעד 3 במקדם הפיקוחי שנקבע עבור סוג סחורה זה ($SF_{ComType}$). המקדמים הפיקוחיים מוצגים בטבלה 2 בסעיף 52.72 ונקבעו ל-40% עבור נגזרים המתייחסים לחשמל ו-18% עבור נגזרים המתייחסים לכל סוגי הסחורות האחרים.

(5) צעד 5: חישוב התוספת עבור על אחד מארבעת מערכי הגידור ($AddOn_{HS}$) באמצעות הנוסחה הבאה. בנוסחה זו מבוצע סיכום על פני סוגי הסחורות בתוך מערך הגידור, כאשר $AddOn_{ComType}$ הוא סכום התוספת עבור כל סוג סחורה כפי שחושב בצעד 4, ו- $\rho_{ComType}$ הוא מקדם המתאם הפיקוחי שנקבע המתאים לסוג סחורה זה. כפי שמוצג בטבלה 2, מקדם המתאם הפיקוחי נקבע ל-40% עבור כל סוגי הסחורות.

$$AddOn_{HS} = \left[\left(\sum_{ComType} \rho_{ComType} * AddOn_{ComType} \right)^2 + \sum_{ComType} \left(1 - (\rho_{ComType})^2 \right) * (AddOn_{ComType})^2 \right]^{\frac{1}{2}}$$

(6) חישוב התוספת ברמת סוג הנכס ($AddOn^{Commodity}$) באמצעות סכימת כל התוספות ברמת מערכי הגידור שחושבו בצעד 5.

$$AddOn^{Commodity} = \sum_{HS} AddOn_{HS}$$

52.71 ביחס לצעדי החישוב שלעיל, ההגדרה של סוגי סחורות ספציפיים קשה לביצוע מההיבט התפעולי. למעשה לא ניתן להגדיר באופן מלא את כל ההבחנות הרלבנטיות בין סוגי סחורות באופן שבו כל סיכוני הבסיס יטופלו. למשל, נפט גולמי עשוי להיות סוג סחורה במסגרת מערך הגידור "אנרגיה", אך במקרים מסוימים הגדרה זו עלולה להשמיט סיכון בסיס משמעותי בין סוגים שונים של נפט גולמי (כגון: West Texas Intermediate, Brent, Saudi Light). בנוסף, ארבעת מערכי הגידור עבור סוגי סחורות הוגדרו ללא קשר למאפיינים כגון מיקום ואיכות. למשל, מערך הגידור "אנרגיה" כולל סוגי סחורות כגון נפט גולמי, חשמל, גז טבעי ופחם. אולם המפקח על הבנקים עשוי לדרוש מהתאגידים הבנקאיים לעשות שימוש בהגדרות מעודנות יותר של סחורות כאשר הם חשופים משמעותית לסיכון הבסיס של מוצרים שונים במסגרת סוגי סחורות אלו.

מקדמים פיקוחיים מוגדרים

52.72 טבלה 2 מציגה את המקדמים הפיקוחיים, מקדמי מתאם פיקוחיים ומקדמי תנודתיות פיקוחיים לאופציה עבור כל סוג נכס ותת-סוג.

טבלה 2

טבלה מסכמת למקדמים פיקוחיים

סוג נכס	תת-סוג	מקדם פיקוחי	מקדם מתאם	מקדם פיקוחי לתנודתיות של אופציה
שיעור ריבית		0.50%	לא רלבנטי	50%
מט"ח		4.00%	לא רלבנטי	15%
אשראי, חברה בודדת	AAA	0.38%	50%	100%
	AA	0.38%	50%	100%
	A	0.42%	50%	100%
	BBB	0.54%	50%	100%
	BB	1.06%	50%	100%
	B	1.60%	50%	100%
	CCC	6.00%	50%	100%
אשראי, מדד	IG	0.38%	80%	80%
	SG	1.06%	80%	80%
מניות, חברה בודדת		32.00%	50%	120%
מניות, מדד		20.00%	80%	75%
סחורות	חשמל	40.00%	40%	150%
	נפט/גז	18.00%	40%	70%
	מתכות	18.00%	40%	70%
	חקלאות	18.00%	40%	70%
	אחר	18.00%	40%	70%

שאלות ותשובות

(1) האם מקדם תנודתיות פיקוחי בגובה 50% לאופציות על עסקאות החלף ריבית משמש עבור כל המטבעות?

כן.

(2) האם מקדמי התנודתיות הפיקוחיים בטבלה שבסעיף 52.72 הם המלצה או דרישה?

מקדמי התנודתיות הם דרישה. חובה לעשות בהם שימוש לצורך חישוב ערך מקדם הדלתא הפיקוחי עבור אופציות.

52.73 עבור מערכי גידור שכוללים עסקאות בסיס, יש להכפיל ב-0.5 את המקדם הפיקוחי שחל על סוג הנכס הרלבנטי. עבור מערכי גידור שכוללים עסקאות תנודתיות, יש להכפיל ב-5 את המקדם הפיקוחי שחל על סוג הנכס הרלבנטי.

הטיפול בריבוי הסכמי התאמת מרווח ובריבוי מערכי קיזוז

52.74 אם מספר הסכמי התאמת מרווח חלים על מערך קיזוז יחיד, יש לפצל את מערך הקיזוז לתת-מערכי קיזוז בהתאם להסכמי התאמת המרווח. טיפול זה חל הן על רכיב עלות השחלוף והן על רכיב ה-PFE.

שאלה ותשובה

כיצד יש להתייחס להסכמי התאמת מרווח מרובים תחת מערך קיזוז יחיד?

הוראת SA-CCR כוללת שתי שיטות חישוב נפרדות לחשיפה בעת כשל: אחת ל"עסקאות עם התאמת מרווח" ואחת ל"עסקאות ללא התאמת מרווח". "עסקה עם התאמת מרווח" פירושה עסקת נגזרים המכוסה בהסכם התאמת מרווח שלפיו הצד הנגדי של התאגיד הבנקאי חייב להעמיד ביטחונות משתנים לטובת התאגיד הבנקאי. כל עסקאות נגזרים שאינן "מובטחות" במובן זה יטופלו כ"עסקאות ללא התאמת מרווח". הבחנה זו של "עם התאמת מרווח" או "ללא התאמת מרווח" למטרות SA-CCR אינה קשורה לדרישת הביטחונות הראשוניים בעסקה.

הוראת SA-CCR מניחה במשתמע את המבנה הגנרי הבא לביטחונות משתנים: (i) מערך הקיזוז כולו מורכב באופן בלעדי מעסקאות ללא התאמת מרווח, או (ii) מערך הקיזוז כולו מורכב אך ורק מעסקאות עם התאמת מרווח המכוסות על ידי אותו הסכם התאמת מרווח. יש ליישם את סעיף 52.74 בכל אחד מהמצבים הבאים: (i) מערך הקיזוז מורכב הן מעסקאות עם התאמת מרווח והן מעסקאות ללא התאמת מרווח; (ii) מערך הקיזוז מורכב מעסקאות עם התאמת מרווח המכוסות על ידי הסכמי התאמת מרווח שונים.

תחת סעיף 52.74, עלות השחלוף (RC) מחושבת לכלל מערך הקיזוז באמצעות הנוסחה לעסקאות עם התאמת מרווח כאמור בסעיף 52.18. את הקלט לנוסחה יש לפרש באופן הבא:

- V הוא השווי של כל עסקאות הנגזרים במערך הקיזוז (הן עסקאות עם התאמת מרווח והן ללא התאמת מרווח);
- C הוא השווי נטו של הביטחונות המוחזקים על ידי התאגיד הבנקאי, לאחר הפעלת מקדמי ביטחון, עבור כל עסקאות הנגזרים במערך הקיזוז;
- TH הוא סכום ערכי הסף של הצד הנגדי על פני כל הסכמי התאמת הביטחונות המשתנים במערך הקיזוז;
- MTA הוא סכום של סכומי ההעברה המינימליים על פני כלל הסכמי התאמת הביטחונות המשתנים במערך הקיזוז.

תחת סעיף 52.74, החשיפה הפוטנציאלית העתידית (PFE) עבור מערך הקיזוז מחושבת כמכפלה של התוספת המצרפית ושל המכפיל (לפי סעיף 52.20). המכפיל של מערך הקיזוז מחושב באמצעות הנוסחה בסעיף 52.23, עם הקלטים V ו- C כפי שפורשו לעיל. התוספת המצרפית למערך הקיזוז (שאף היא משמשת כקלט בנוסחת המכפיל) מחושבת כסכום של התוספות המצרפיות המחושבות לכל תת-מערך קיזוז. תת-מערכי קיזוז בנויים באופן הבא:

- כל העסקאות במערך הקיזוז שהן ללא התאמת מרווח יוצרות תת-מערך קיזוז יחיד;
- כל העסקאות במערך הקיזוז שהן עם התאמת מרווח החולקות תקופת סיכון מרווח (MPOR) זהה יוצרות תת-מערך קיזוז יחיד.

52.75 אם הסכם התאמת מרווח יחיד חל על מספר מערכי קיזוז, דרוש טיפול מיוחד בשל הבעייתיות שבהקצאת ביטחון משותף למערכי קיזוז שונים. עלות השחלוף בכל זמן נתון נקבעת על ידי הסכום של שני ביטויים. הביטוי הראשון שווה לחשיפה הנוכחית ללא התאמת מרווח של התאגיד הבנקאי לצד הנגדי, הנסכמת במצטבר עבור כל מערכי הקיזוז במסגרת הסכם התאמת המרווח, בניכוי הביטחון הנוכחי נטו החיובי (קרי, מחסירים את הביטחון רק כאשר התאגיד הבנקאי הוא מחזיק נטו של ביטחון). הביטוי השני שונה מאפס רק כאשר התאגיד הבנקאי הוא מפקיד נטו של ביטחון: הוא שווה לביטחון הנוכחי המופקד נטו (אם קיים) בניכוי החשיפה הנוכחית ללא התאמת מרווח של הצד הנגדי לתאגיד הבנקאי, הנסכמת במצטבר עבור כל מערכי הקיזוז במסגרת הסכם התאמת המרווח. הביטחון נטו העומד לרשות התאגיד הבנקאי צריך לכלול הן VM והן NICA. מבחינה מתמטית, עלות השחלוף RC עבור הסכם התאמת המרווח כולו היא כלהלן, כאשר:

(1) הסכימה $NS \in MA$ היא על פני כל מערכי הקיזוז המכוסים בהסכם התאמת המרווח (לכן הסימון).

(2) V_{NS} הוא השערך לשווי השוק הנוכחי של מערך הקיזוז NS ואילו C_{MA} הוא שווה ערך במזומן של כל הביטחונות הזמינים כעת במסגרת הסכם התאמת המרווח.

$$RC_{MA} = \max \left\{ \sum_{NS \in MA} \max \{V_{NS}; 0\} - \max \{C_{MA}; 0\}; 0 \right\} + \max \left\{ \sum_{NS \in MA} \min \{V_{NS}; 0\} - \min \{C_{MA}; 0\}; 0 \right\}$$

52.76 כאשר הסכם התאמת מרווח יחיד חל על מספר מערכי קיזוז כפי שמתואר בסעיף 52.75, יוחלפו ביטחונות על פי השערך לשווי שוק, תוך קיזוז כל העסקאות המכוסות בהסכם התאמת המרווח, ללא קשר למערכי קיזוז. כלומר, ייתכן כי הביטחונות שיוחלפו על בסיס נטו לא יספיקו לכסות את PFE. על כן, במקרה כזה יש לחשב את תוספת PFE על פי השיטה ללא התאמת מרווח. לאחר מכן יש לסכם את התוספות ברמת מערך הקיזוז באמצעות הנוסחה הבאה, כאשר $PFE_{NS}^{(unmargined)}$ הוא תוספת PFE עבור מערך הקיזוז NS אשר חושבה על פי הדרישות ללא התאמת מרווח:

$$PFE_{MA} = \sum_{NS \in MA} PFE_{NS}^{(unmargined)}$$

שאלה ותשובה

כיצד נדרש התאגיד הבנקאי לחשב את החשיפה הפוטנציאלית העתידית (PFE) במקרה שבו הסכם התאמת מרווח יחיד חל על מערכי קיזוז רבים?

על פי סעיף 52.76 התוספת המצרפית עבור כל אחד ממערכי הקיזוז תחת הסכם התאמת ביטחונות משתנים מחושבת על פי גישת החישוב לעסקאות ללא התאמת מרווח. עבור חישוב המכפיל (סעיף 52.23) ל-PFE של כל אחד ממערכי הקיזוז המכוסים בהסכם התאמת מרווח יחיד

או בסכום ביטחונות, הביטחון הזמין C (אשר במקרה של הסכם התאמת ביטחונות משתנים כולל ביטחון משתנה שהועמד או שהתקבל) יוקצה למערכי קיזוז באופן הבא:

- אם הבנק הוא מקבל ביטחונות נטו ($C > 0$), כל הסכומים היחידים שיוקצו למערכי קיזוז היחידים יהיו גם הם חיוביים או אפס. למערכי קיזוז עם שווי שוק חיובי יוקצו בתחילה ביטחונות עד לסכום של שווי השוק. רק לאחר שכל הערכים החיוביים של שווי השוק יקוזזו, ניתן להקצות את הביטחונות שנותרו באופן חופשי בין כל מערכי קיזוז.
- אם הבנק הוא מספק ביטחונות נטו ($C < 0$), כל הסכומים היחידים שיוקצו למערכי קיזוז היחידים יהיו גם הם שליליים או אפס. למערכי קיזוז עם שווי שוק שלילי יוקצו תחילה ביטחונות עד לסכום של שווי השוק. אם סכום הביטחונות שהועמד גבוה מסכום ערכי השוק השליליים, אזי יש לקבוע עבור כל המכפילים ערך השווה ל-1 ואין צורך בהקצאה כלל.
- החלקים שהוקצו חייבים להסתכם לסך הביטחונות הזמינים בהסכם התאמת המרווח.

מלבד הגבלות אלה, התאגידים הבנקאיים רשאים להקצות ביטחונות זמינים על פי שיקול דעתם. המכפיל מחושב לאחר מכן עבור כל מערך קיזוז לפי סעיף 52.23 תוך התחשבות בסכום הביטחונות שהוקצה.

טיפול בביטחונות שנלקחו מחוץ למערכי קיזוז

52.77 ביטחונות כשירים שנלקחו מחוץ למערכי קיזוז, אך הם זמינים לתאגיד הבנקאי לקיזוז הפסדים כתוצאה מכשל של הצד הנגדי במערך קיזוז אחד בלבד, יטופלו כסכום ביטחונות בלתי תלוי הקשור למערך הקיזוז וישמשו לחישוב עלות השחלוף לפי סעיף 52.10 כאשר למערך הקיזוז אין הסכם התאמת מרווח, ולפי סעיף 52.18 כאשר למערך הקיזוז יש הסכם התאמת מרווח. ביטחונות כשירים שנלקחו מחוץ למערך הקיזוז, אך זמינים לתאגיד הבנקאי לקיזוז הפסדים כתוצאה מכשל של צד נגדי ביותר ממערך קיזוז אחד, יטופלו כביטחונות שנלקחו תחת הסכם התאמת מרווח החל על מערכי קיזוז מרובים, ובמקרה זה יש לישם את האמור בסעיפים 52.75-52.76. אם ביטחון כשיר זמין לקיזוז הפסדים על חשיפה שאינה נובעת מעסקת נגזרים, כמו גם על חשיפה שנקבעה תוך שימוש בגישה הסטנדרטית (SA-CCR), רק החלק היחסי של הביטחון המוקצה לעסקת הנגזרים ישמש להפחתת חשיפת הנגזרים.

53. גישת המודלים הפנימיים לסיכון אשראי צד נגדי

פרק זה מתאר את גישת המודלים הפנימיים לחישוב חשיפה לסיכון אשראי צד נגדי. (בשלב זה נכללים בפרק רק הסעיפים הנחוצים ליישום הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 208A).

תקופה לפירעון

53.20 אם התקופה המקורית לפירעון של החוזה עם התאריך המאוחר ביותר הנכלל במערך הקיזוז היא מעל שנה אחת, הנוסחה עבור התקופה האפקטיבית לפירעון (M) היא כמפורט בסעיף 32.42 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204A.

53.39 תאגיד בנקאי המיישם את גישת המודלים הפנימיים יחזיק יחידה לניהול ביטחונות שתישא באחריות לחישוב ולקריאה לביטחונות, לניהול מחלוקות בקריאה לביטחונות ולדיווח על רמות של סכומים בלתי תלויים, ביטחונות ראשוניים וביטחונות משתנים במדויק ועל בסיס יומי. יחידה זו תפקח על מהימנות הנתונים המשמשים לביצוע הקריאה לביטחונות, ותבטיח שהם עקביים ותואמים באופן קבוע לכל מקורות המידע הרלבנטיים בתאגיד הבנקאי. יחידה זו תעקוב אחר היקף השימוש החוזר בביטחונות (הן במזומן והן שלא במזומן) והזכויות שהתאגיד הבנקאי מעניק בהתאמה לצדדים הנגדיים עבור הביטחונות שהוא מעמיד. על דוחות פנימיים אלו לציין את קטגוריית הנכסים של הביטחונות בשימוש חוזר, ואת תנאי השימוש החוזר, כולל מכשיר, איכות האשראי והתקופה לפירעון. יחידה זו תעקוב אחר ריכוזיות לסוג נכס בודד של ביטחונות המתקבל בתאגיד הבנקאי. על ההנהלה הבכירה להקצות משאבים מספקים ליחידה זו במטרה להבטיח קיומן של מערכות ברמה הולמת של יכולת תפעולית, הנמדדים על ידי לוח הזמנים והדיוק של קריאות יוצאות וזמן התגובה לקריאות נכסות. על ההנהלה הבכירה להבטיח שיחידה זו תאויש כהלכה, בכדי לעבד קריאות ומחלוקות בזמן הנדרש ואף במשבר שוק קיצוני, ובכדי לאפשר לתאגיד הבנקאי להגביל את מספר המחלוקות הגדולות הנגרמות כתוצאה מהיקפי המסחר.

53.40 יחידת ניהול הביטחונות של התאגיד הבנקאי תייצר ותתחזק מידע הולם על ניהול ביטחונות המדווח להנהלה הבכירה על בסיס קבוע. דיווח פנימי זה יכלול מידע על סוג הביטחונות (הן במזומן והן שלא במזומן) שהתקבלו ושהועמדו, היקפם, גילם והסיבות למחלוקות בקריאה לביטחונות. על דוח פנימי זה לציין את המגמות בנתונים אלו.

54. דרישות הון בגין חשיפות תאגיד בנקאי לצדדים נגדיים מרכזיים

פרק זה מתאר את חישוב דרישת ההון לחשיפות תאגיד בנקאי לצדדים נגדיים מרכזיים.

היקף התחולה

54.1 פרק זה חל על חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים הנובעות מעסקאות מעבר לדלפק (OTC), עסקאות נגזרים סחירים, עסקאות מימון ניירות ערך ועסקאות סילוק לזמן ארוך. חשיפות הנובעות מסילוק עסקאות במזומן (מניות, הכנסה קבועה, עסקאות ספוט במט"ח או סחורות) אינן כפופות לטיפול זה¹. הסליקה במזומן של עסקאות נשארת כפופה לנספח ב' להוראה 203 "טיפול בדרישות הון לעסקאות לעסקאות שכשלו ועסקאות שאינן DvP" (CRE70).

54.2 תאגיד בנקאי הפועל כחבר מסלקה או כלקוח, והמבצע עסקת נגזרים הנסחרת בבורסה שבה הרגל שבין חבר המסלקה ללקוח מבוצעת בכפוף להסכם דו-צדדי, יקצה הון כנגד עסקה זו כמו בעסקת נגזרי OTC.² טיפול זה חל גם על עסקאות בין לקוחות בשכבה נמוכה יותר ולקוחות בשכבה גבוהה יותר במבנה לקוח רב שכבתי.

54.3 תאגיד בנקאי אחראי להבטיח כי הוא מחזיק הון הולם כנגד חשיפותיו לצד נגדי מרכזי, אף אם האחרון מסווג כצד נגדי מרכזי כשיר. במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 211 בנושא הערכת נאותות והלימות ההון, תאגיד בנקאי צריך לשקול אם עליו להחזיק הון עודף מעבר לדרישות ההון המזעריות, אם, לדוגמה:

- (1) פעולות המסחר שלו מול הצד הנגדי המרכזי יוצרות חשיפות מסוכנות יותר;
- (2) נוכח פעולות המסחר של התאגיד הבנקאי, לא ברור שהצד הנגדי המרכזי עומד בהגדרת "צד נגדי מרכזי כשיר"; או-
- (3) הערכה חיצונית כדוגמת תכנית ההערכה למגזר הפיננסי של קרן המטבע הבינלאומית (International Monetary Fund Financial Sector Assessment Program) מצאה חולשות מהותיות בצד הנגדי המרכזי, או בפיקוח על הצד הנגדי המרכזי, והצד הנגדי המרכזי או המפקח על הצד הנגדי המרכזי עדיין לא התייחס בפומבי לנושאים שזוהו.

54.4 תאגיד בנקאי הפועל כחבר מסלקה, חייב להעריך, באמצעות ניתוח תרחישים ומבחני קיצון נאותים, אם רמת ההון המוחזקת כנגד חשיפות לצד נגדי מרכזי מבטאת באופן הולם את הסיכון הטמון באותן עסקאות. הערכה זו תכלול חשיפה עתידית פוטנציאלית או תלויה הנגרמת כתוצאה ממשיכות עתידיות בגין התחייבויות לקרן סיכונים, או התחייבויות בדרג שני להחליף או להשתלט על עסקאות מקוזות של לקוחות של חבר מסלקה אחר במקרה שבו חבר המסלקה האחר כושל או הופך לחדל פירעון.

¹ יש ליישם משקל סיכון של 0% עבור הפקדה לקרן הסיכונים ששולמה מראש והמכסה מוצרים עם סיכון סליקה בלבד.

² למטרה זו יחול גם הטיפול כאמור בסעיף 54.12.

54.5 תאגיד בנקאי חייב לנטר את כל חשיפותיו לצדדים נגדיים מרכזיים, לרבות חשיפות הנגרמות כתוצאה ממסחר באמצעות צד נגדי מרכזי וחשיפות הנובעות ממחויבויותיו כחבר בצד הנגדי המרכזי, כגון סכומי העברות לקרן סיכונים, ולדווח עליהן להנהלה הבכירה ולוועדת הדירקטוריון המתאימה באופן שוטף.

54.6 כאשר תאגיד בנקאי סולק עסקאות נגזרים, עסקאות מימון ניירות ערך או עסקאות סילוק ארוך באמצעות צד נגדי מרכזי כשיר, כהגדרתו בפרק 50, יחולו סעיפים 54.7 עד 54.40. במקרה של צד נגדי מרכזי שאינו כשיר, יחולו סעיפים 54.41 ו-54.42. בתוך שלושה חודשים מהמועד שבו צד נגדי מרכזי מפסיק להיות צד נגדי מרכזי כשיר, אלא אם המפקח על הבנקים יקבע אחרת, ניתן להמשיך ולהקצות הון בגין עסקאות עמו כאילו מדובר בצד נגדי מרכזי כשיר. לאחר שלושה חודשים יש להקצות הון כנגד חשיפת הבנק לאותו צד נגדי מרכזי לפי סעיפים 54.41 ו-54.42.

חשיפות לצד נגדי מרכזי כשיר: חשיפות מסחר

חשיפות חבר מסלקה לצדדים נגדיים מרכזיים

54.7 על תאגיד בנקאי הפועל כחבר מסלקה של צד נגדי מרכזי כשיר, עבור עצמו, לייחס משקל סיכון של 2% לחשיפת המסחר שלו לצד הנגדי המרכזי, בגין נגזרים OTC, עסקאות נגזרים הנסחרים בבורסה, עסקאות מימון ניירות ערך ועסקאות סילוק ארוך. גם כאשר חבר המסלקה מציע שרותי סליקה ללקוחות, עליו לייחס משקל סיכון של 2% לחשיפה למסחר של חבר המסלקה כלפי הצד הנגדי המרכזי הנוצרת כאשר חבר המסלקה מחויב לפצות את הלקוח על כל הפסד שספג עקב השינויים בערך עסקאותיו באירוע שבו הצד הנגדי המרכזי כושל. משקל הסיכון שיש לייחס לביטחונות שהועמדו על ידי התאגיד הבנקאי לצד הנגדי המרכזי ייקבעו לפי סעיפים 54.18-54.23.

54.8 סכום החשיפה בגין חשיפת מסחר של התאגיד הבנקאי יחושב בהתאם לשיטות שנקבעו בסעיף 51.8, בעקביות עם הגישה שאותה התאגיד הבנקאי מיישם לצורך טיפול בחשיפה זו בהתנהלות הרגילה של עסקיו³. ביישום שיטות אלו:

(1) הרצפה של 20 יום לתקופת סיכון המרווח שנקבעה עבור מערכי קיזוז הכוללים מעל 5,000 עסקאות, לא תחול, ובלבד שמערך הגידור אינו כולל ביטחונות שאינם נזילים או עסקאות אקזוטיות וכן שאין עסקאות שנויות במחלוקת. רצפה זו נקבעה בסעיף 52.51(1) של הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי של צד נגדי.

(2) בכל המקרים, תקופת סיכון המרווח המזערית תעמוד על 10 ימים לצורך חישוב חשיפות מסחר לצד נגדי מרכזי בגין נגזרי OTC.

(3) כאשר צד נגדי מרכזי מחזיק ביטחונות משתנים כנגד חשיפות מסוימות (למשל כאשר צד נגדי מרכזי מקבל ומחזיק ביטחונות משתנים כנגד פוזיציות בעסקאות מט"ח או עסקאות אקדמה OTC), והביטחונות של חבר המסלקה אינם מוגנים מפני חדלות פירעון של הצד הנגדי המרכזי,

³ בטל.

אופק זמן הסיכון המזערי שחל על חשיפות המסחר של התאגיד הבנקאי בעסקאות אלו יהיה הקצר מבין שנה אחת והתקופה שנותרה לפירעון העסקה, בכפוף לרצפה של 10 ימים.

54.9 על פי השיטות לחישוב חשיפה לסיכון אשראי צד נגדי (ראה סעיף 51.8), כשהן חלות על מסחר דו צדדי (כלומר, צד נגדי שאינו מרכזי), נדרש התאגיד הבנקאי לבצע חישוב חשיפה נפרד לכל מערך קיזוז. עם זאת, הסדרי קיזוז עבור צדדים נגדיים מרכזיים אינם סטנדרטים כמו ההסכמים לנגזרי OTC במסגרת מסחר דו צדדי. כתוצאה מכך, סעיף 54.10 קובע מספר התאמות לשיטות לחישוב חשיפת סיכון אשראי צד נגדי כדי לאפשר קיזוז בתנאים מסוימים של חשיפות לצד נגדי מרכזי.

54.10 כאשר סילוק עסקאות ניתן לאכיפה משפטית על בסיס קיזוז באירוע של כשל וללא קשר אם הצד הנגדי הוא במצב של חדלות פירעון או פשיטת רגל, סך עלות השחלוף של כל החוזים הרלבנטיים לקביעת חשיפת המסחר יחושב כעלות שחלוף נטו אם מערכי הקיזוז הרלבנטיים בעת הסילוק עומדים בקריטריונים שנקבעו בסעיפים שלהלן:

- (1) סעיף 173 וכן היכן שישים, סעיף 174 להוראה 203, במקרה של עסקאות מסוג רכש חוזר (CRE22.68 ו-CRE22.69).
- (2) סעיפים 52.7 ו-52.8 של הגישה הסטנדרטית עבור עסקאות במכשירים נגזרים.
- (3) בטל.

54.11 אם הכללים אליהם מפנה סעיף 54.10 כוללים את המונח "הסכם מסגרת להתחשבות נטו" (master agreement), או את הביטוי "חוזת קיזוז עם צד נגדי או הסכם אחר" יש להתייחס למונחים אלו ככוללים כל הסדר בר אכיפה המספק זכויות קיזוז הניתנות לאכיפה משפטית. אם התאגיד הבנקאי לא יכול להוכיח שהסכמי ההתחשבות מקיימים את הכללים שבסעיף זה, יש להתייחס לכל עסקה בודדת כמערכת קיזוז בפני עצמו לצורך חישוב החשיפה למסחר.

חשיפות של חבר מסלקה ללקוחות

54.12 תאגיד בנקאי הפועל כחבר מסלקה תמיד יקצה הון כנגד חשיפותיו ללקוחות (כולל חשיפה פוטנציאלית הנובעת מהסיכון להתאמת שווי בגין סיכון אשראי, סיכון CVA פוטנציאלי), כאילו מדובר במסחר דו צדדי, ללא קשר אם חבר המסלקה מבטיח את המסחר או פועל כמתווך בין הלקוח לבין הצד הנגדי המרכזי. אולם, כדי להכיר בתקופת סיום (close out period) קצרה יותר לעסקאות מסולקות של לקוח, חברי מסלקה אשר פועלים לפי הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי צד נגדי יקצו הון בגין חשיפה ללקוחותיהם תוך שימוש בתקופת סיכון מרווח של לפחות 5 ימים. גם החשיפה המופחתת בעת כשל (EAD) תשמש לחישוב דרישות הון בגין סיכון CVA.

54.13 כאשר חבר מסלקה מקבל ביטחונות מלקוח עבור עסקאות נסלקות של הלקוח, ומעביר ביטחונות אלו לצד נגדי מרכזי, חבר המסלקה רשאי להכיר בביטחונות אלו הן עבור רגל העסקה שבין חבר המסלקה לצד הנגדי המרכזי והן עבור רגל העסקה שבין חבר המסלקה ללקוח. לפיכך, ביטחונות ראשוניים שהועמדו על ידי לקוחות לחברי המסלקה שלהם מפחיתים את החשיפה של חברי המסלקה לאותם לקוחות. טיפול זה חל, באופן מקביל, עבור מבנה לקוח רב שכבתי (בין לקוח בשכבה הגבוהה יותר ולקוח בשכבה הנמוכה יותר).

שאלה ותשובה

מהו הטיפול שנדרש מתאגיד בנקאי חבר מסלקה ליישם עבור ביטחונות שנאספו מלקוח של חבר המסלקה והועמדו לטובת הצד הנגדי המרכזי, אך אינם מוחזקים בחשבון מופרד המנותק מסיכון חדלות פירעון, כאשר חבר המסלקה אינו מחויב לשפות את הלקוח בגין כל הפסד הנגרם משינויים בערך עסקאותיו באירוע כשל של הצד הנגדי המרכזי?

אם תאגיד בנקאי חבר מסלקה אינו מחויב לשפות את הלקוח בגין כל הפסד של ביטחונות שהועמדו כאמור באירוע כשל של הצד הנגדי המרכזי, התאגיד הבנקאי חבר המסלקה אינו כפוף לדרישת הון בגין הביטחונות שהועמדו. אם תאגיד בנקאי חבר מסלקה מחויב לשפות את הלקוח בגין כל הפסד של ביטחונות שהועמדו באירוע כשל של הצד הנגדי המרכזי, על התאגיד הבנקאי חבר המסלקה לחשב את דרישת ההון עבור הביטחונות המוחזקים על ידי הצד הנגדי המרכזי כחשיפה לצד הנגדי המרכזי.

חשיפות של לקוחות

54.14 הטיפול שנקבע בסעיפים 54.7-54.11 (כלומר, הטיפול בחשיפות של חבר מסלקה לצדדים נגדיים מרכזיים) חל גם על החשיפות הבאות, בכפוף לקיומם של שני התנאים המפורטים בסעיף 54.15:

(1) חשיפה של התאגיד הבנקאי לחבר מסלקה, כאשר:

(א) התאגיד הבנקאי הוא לקוח של חבר מסלקה; וגם

(ב) העסקאות הן תוצאה של פעילות חבר המסלקה כמתווך פיננסי (כלומר, חבר המסלקה משלים עסקה מקוזת עם צד נגדי מרכזי כשיר);

(2) חשיפה של התאגיד הבנקאי לצד נגדי מרכזי כתוצאה מעסקה עם צד נגדי מרכזי, כאשר:

(א) התאגיד הבנקאי הוא לקוח של חבר מסלקה; וגם

(ב) חבר המסלקה ערב לביצועים של חשיפת התאגיד הבנקאי לצד הנגדי המרכזי.

(3) חשיפות של לקוחות בשכבה נמוכה יותר ללקוחות בשכבה גבוהה יותר במבנה לקוח רב שכבתי, ובתנאי שעבור כל רמות הלקוח שביניהן מתקיימים שני התנאים שבסעיף 54.15.

54.15 שני התנאים שהוזכרו בסעיף 54.14 הם:

(1) העסקאות המקוזות מזהות על ידי הצד הנגדי המרכזי כעסקאות לקוח, והצד הנגדי המרכזי או חבר המסלקה, לפי העניין, מחזיקים ביטחונות המגבים את העסקאות, במסגרת הסדרים המונעים הפסדים כלשהם ללקוח עקב: (א) כשל או חדלות פירעון של חבר המסלקה; (ב) כשל או חדלות פירעון של לקוחות אחרים של חבר המסלקה; ו-(ג) כשל או חדלות פירעון משולבים של חבר מסלקה וכל אחד מלקוחותיו.

לעניין התנאי המפורט בפסקה זו:

(א) בהתרחש אירוע חדלות פירעון של חבר המסלקה, אסור שיהיה מכשול חוקי (מלבד הצורך בקבלת צו בית משפט שהלקוח זכאי לו) להעברת הביטחונות השייכים ללקוח של חבר המסלקה שכשל לצד הנגדי המרכזי, לאחד או יותר מחברי המסלקה שלא כשלו, ללקוח או למישהו מטעמו. יש להתייעץ עם המפקחים הלאומיים כדי לקבוע האם האמור הושג

על סמך עובדות מיוחדות, ומפקחים אלו יתייעצו ויתקשרו עם מפקחים אחרים באמצעות תהליך "שאלות ותשובות נפוצות" כדי להבטיח את העקביות.

(ב) התאגיד הבנקאי הלקוח חייב לבצע סקירה משפטית מספקת (ובחינה דומה נוספת, ככל שנדרש, כדי להבטיח המשכיות יכולת האכיפה) לפיה, יש בסיס איתן להנחה כי במקרה שהעניין יועמד למבחן משפטי, בתי המשפט והרשויות המנהליות הרלבנטיות ימצאו כי ההסדרים כאמור הם חוקיים, תקפים, מחייבים וברי אכיפה, על פי הדינים הרלבנטיים בתחומי השיפוט הרלבנטיים.

(2) ניתן לקבוע, על בסיס חקיקה ותקנות, כללי רגולציה, או הסדרים חוזיים או מנהלתיים, כי קיימת סבירות גבוהה (highly likely) כי העסקאות המקוזות עם חבר המסלקה הכושל או חדל הפירעון ימשיכו להתבצע באופן עקיף באמצעות הצד הנגדי המרכזי, או על ידו, אם חבר המסלקה יגיע לכשל או לחדלות פירעון. בנסיבות אלו, הפוזיציות והביטחונות של הלקוח מול הצד הנגדי המרכזי יועברו בשווי שוק אלא אם כן הלקוח מבקש לסגור את הפוזיציה בשווי שוק. לעניין התנאי שנקבע בפסקה זו, אם קיים תקדים ברור להעברת עסקאות בצד הנגדי המרכזי, וישנה כוונה של התעשייה להמשיך ולקיים נוהג זה, אזי יש לקחת זאת בחשבון בעת ההערכה בדבר קיומה של סבירות גבוהה להעברת העסקאות. העובדה כי מסמכי הצד הנגדי המרכזי אינם אוסרים את העברת עסקאותיו של הלקוח אינה מספיקה בכדי לקבוע כי קיימת סבירות גבוהה להעברתן.

54.16 כאשר לקוח אינו מוגן מפני הפסדים במקרה שבו חבר המסלקה ולקוח אחר של חבר המסלקה מגיעים יחד למצב של כשל או חדלות פירעון, אך כל שאר התנאים בסעיף הקודם מתקיימים, יש ליישם משקל סיכון של 4% לחשיפת לקוח לחבר מסלקה, או ללקוח בשכבה גבוהה יותר, בהתאמה.

שאלה ותשובה

מהו הטיפול ההוני המתאים לביטחונות שהועמדו על ידי תאגיד בנקאי כלקוח של חבר מסלקה ואשר מוחזקים בצד נגדי מרכזי כשיר, כאשר התנאים המפורטים בסעיפים 54.15 ו-54.16 אינם מתקיימים?

כאשר ביטחונות שהעמיד תאגיד בנקאי כלקוח של חבר מסלקה מוחזקים בצד נגדי מרכזי כשיר בחשבון שאינו מופרד ומנותק מסיכון חדלות פירעון וכאשר לא מתקיימים התנאים המפורטים בסעיפים 54.15 ו-54.16, על התאגיד הבנקאי ליישם את משקל הסיכון של חבר המסלקה עבור החשיפות מביטחונות אלו.

54.17 כאשר התאגיד הבנקאי הוא לקוח של חבר מסלקה, והדרישות בסעיפים 54.14 עד 54.16 אינן מתקיימות, התאגיד הבנקאי יקצה הון בגין חשיפותיו (כולל חשיפה פוטנציאלית לסיכון CVA) לחבר המסלקה כמו במסחר דו צדדי.

טיפול בביטחונות שהועמדו

54.18 תאגיד בנקאי (בין אם חבר מסלקה ובין אם לקוח של חבר מסלקה) חייב לייחס, לכל הנכסים או הביטחונות שהעמיד, את משקל הסיכון החל עליהם במסגרת הלימות ההון, ללא קשר לעובדה

שנכסים אלה הועמדו כביטחונות. כלומר, ביטחונות שהועמדו, יקבלו את הטיפול שאותו היו מקבלים בתיק הבנקאי ובתיק למסחר אילו לא הועמדו לטובת הצד הנגדי המרכזי.

54.19 בנוסף לדרישה בסעיף 54.18, הנכסים או הביטחונות שהועמדו כפופים לדרישות סיכון אשראי צד נגדי, ללא קשר לשאלה האם הם בתיק הבנקאי או בתיק למסחר. האמור כולל את הגידול בחשיפה לסיכון אשראי צד נגדי הנובע מהחלת מקדמי ביטחון. הדרישות לסיכון אשראי צד נגדי נוצרות כאשר נכסים או ביטחונות של חבר מסלקה או של לקוח הועמדו לטובת צד נגדי מרכזי או לטובת חבר מסלקה, והם אינם מוחזקים באופן מופרד ומרוחק מסיכון פשיטת רגל. במקרים אלו, התאגיד הבנקאי שהעמיד נכסים או ביטחונות אלו חייב להכיר גם בסיכון אשראי שמקורו בנכסים או בביטחונות החשופים לסיכון להפסד בהתבסס על איכות האשראי של הישות המחזיקה בנכסים או בביטחונות, כמתואר להלן.

54.20 יש ליישם את משקלי הסיכון הבאים עבור ביטחונות הנכללים בהגדרת חשיפות מסחר (ראה פרק 50), ומוחזקים על ידי הצד הנגדי המרכזי באופן שאינו מופרד ומרוחק מסיכון פשיטת רגל:

(1) משקל סיכון של 2% אם התאגיד הבנקאי הוא חבר מסלקה.

(2) אם התאגיד הבנקאי הוא לקוח של חבר מסלקה:

(א) משקל סיכון של 2% אם מתקיימים התנאים שנקבעו בסעיף 54.14 ו-54.15; או

(ב) משקל סיכון של 4% אם מתקיימים התנאים שבסעיף 54.16.

54.21 ביטחונות הנכללים בהגדרת חשיפות מסחר (ראה פרק 50), ו-: (א) מוחזקים בידי משמורן; וגם (ב) מוחזקים באופן מופרד ומרוחק מסיכון פשיטת רגל אינם כפופים לדרישות הון בגין סיכון אשראי צד נגדי (כלומר, משקל הסיכון המתאים או סכום החשיפה EAD יהיה שווה לאפס). לעניין זה:

(1) כל צורות הביטחון נכללות, כגון: מזומן, ניירות ערך, נכסים ממושכנים אחרים ועודף ביטחון ראשוני או משתנה הנקרא גם ביטחון ביתר.

(2) המונח "משמורן" עשוי לכלול נאמן, בא כוח, בעל משכון, נושה מובטח או כל אדם אחר המחזיק נכס באופן שאינו מקנה לאותו אדם הנאה באותו נכס, ושהנכס לא יהיה כפוף לתביעות מצד נושים של אותו אדם הניתנות לאכיפה משפטית, או לצו בית משפט בנוגע להשבת אותו נכס, אם אותו אדם יהפוך לחדל פירעון או פושט רגל.

54.22 משקל הסיכון הרלבנטי של צד הנגדי המרכזי יחול על נכסים או ביטחונות שהועמדו על ידי התאגיד הבנקאי ואינם עונים להגדרה של חשיפות מסחר (לדוגמה טיפול כחשיפה למוסד פיננסי בגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי).

54.23 לעניין חישוב החשיפה או ה-EAD, בגישה הסטנדרטית, ביטחון שהועמד שאינו מוחזק באופן מופרד ומרוחק מהסיכון לפשיטת רגל, יילקח בחשבון בחישוב סכום הביטחונות הבלתי תלויים נטו על פי סעיפים 52.15-52.19.

חשיפות לקרן הסיכונים

54.24 כאשר קרן סיכונים משותפת למוצרים או לסוגי עסקים עם סיכון סליקה בלבד (לדוגמה מניות ואגרות חוב), ולמוצרים או לסוגי עסקים אשר יוצרים סיכון אשראי צד נגדי (כלומר נגזרי OTC, עסקאות נגזרים סחירים בבורסה או עסקאות מימון ני"ע), כל הסכומים שהופקדו בקרן הסיכונים יקבלו את משקל הסיכון הנגזר מהנוסחה ומהמתודולוגיה המתוארות להלן, מבלי לחלקם לקבוצות או לסוגי עסקים או מוצרים. אולם כאשר הסכומים שהופקדו בקרן הסיכונים על ידי חברי מסלקה מופרדים על בסיס סוגי מוצרים, ונגישים רק לסוגי מוצרים ספציפיים, דרישת ההון כנגד אותן חשיפות לקרן סיכונים תיקבע בהתאם לנוסחה ומתודולוגיה שלהלן ותחושב לכל מוצר ספציפי היוצר סיכון אשראי צד נגדי. במקרה שבו המשאבים העצמיים הממומנים מראש של צד נגדי מרכזי משותפים בין סוגי מוצרים, על הצד הנגדי המרכזי לשייך מקורות מימון אלו לכל אחד מהחשובים, יחסית ל-EAD המתאים למוצר הספציפי.

54.25 כל אימת שתאגיד בנקאי נדרש להקצות הון בגין חשיפות הנובעות מהפקדות לקרן סיכונים לצד נגדי מרכזי כשיר, תאגידים בנקאיים חברי מסלקה יפעלו על פי הגישה שלהלן.

54.26 תאגידים בנקאיים חברי מסלקה יישמו על הפקדותיהם בקרן הסיכונים משקל סיכון בהתאם לנוסחה רגישה לסיכון המביאה בחשבון: (1) את ההיקף והאיכות של המשאבים הפיננסיים של הצד הנגדי המרכזי, (2) את החשיפות של אותו צד נגדי מרכזי לסיכון אשראי צד נגדי, וכן (3) את השימוש של אותו צד נגדי מרכזי באותם משאבים פיננסיים באמצעות מנגנון מפל ספיגת הפסדים, במקרה כשל של חבר מסלקה אחד או יותר. דרישת ההון הרגישה לסיכון של תאגיד בנקאי חבר מסלקה בגין הפקדותיו בקרן הסיכונים (K_{CMI}) תחושב באמצעות הנוסחה והשיטה להלן. חישוב זה יבוצע על ידי צד נגדי מרכזי, תאגיד בנקאי, המפקח או גוף אחר בעל גישה לנתונים הנדרשים, ובלבד שיתקיימו התנאים הנזכרים בסעיפים 54.37-54.39.

54.27 דרישת ההון הרגישה לסיכון של תאגיד בנקאי חבר מסלקה בגין הפקדותיו לקרן הסיכונים (K_{CMI}) תחושב בשני צעדים:

- (1) חישוב דרישת ההון ההיפותטית של הצד הנגדי המרכזי בשל חשיפותיו לסיכון אשראי צד נגדי לכל חברי המסלקה שלו ולקוחותיהם.
- (2) חישוב דרישת ההון של תאגיד בנקאי חבר מסלקה.

דרישת הון היפותטית של צד נגדי מרכזי

54.28 הצעד הראשון בחישוב דרישת ההון של תאגיד בנקאי חבר מסלקה בגין הפקדותיו לקרן הסיכונים (K_{CMI}) הוא חישוב דרישת ההון ההיפותטית של הצד הנגדי המרכזי (K_{CCP}) הנובעת מחשיפותיו לכל חברי המסלקה שלהם ולקוחותיהם. K_{CCP} מסמל את דרישת ההון ההיפותטית עבור צד נגדי מרכזי, המחושבת על בסיס עקבי, למטרה היחידה של קביעת דרישת ההון בגין הפקדות של חבר מסלקה בקרן הסיכונים; ערך זה אינו מייצג את דרישת ההון בפועל של הצד הנגדי המרכזי הנקבעת על ידי הצד הנגדי המרכזי והמפקח עליו.

54.29 K_{CCP} מחושב באמצעות הנוסחה הבאה, כאשר:

(1) RW הוא משקל סיכון של 20%.

(2) יחס ההון הוא 8%.

(3) CM הוא חבר המסלקה.

(4) EAD_i הוא סכום החשיפה של צד נגדי מרכזי לחבר מסלקה i , בהתאם לשווי בסיום תאריך הדיווח הפיקוחי שלפני מועד ביצוע ההחלפה האחרונה בגין דרישת הביטחונות האחרונה. החשיפה כוללת:

(א) עסקאות שביצע חבר המסלקה עבור עצמו ועסקאות שביצע עבור לקוחות והוא ערב להן; ו-

(ב) שווי כל הביטחונות המוחזקים על יד הצד הנגדי המרכזי (כולל העברות ממומנות מראש של חבר המסלקה לקרן הסיכונים) כנגד העסקאות המוזכרות ב-(א).

(5) הסכימה מבוצעת על פני כל חשבונות חברי המסלקה

$$K_{CCP} = \sum_{CM_i} EAD_i \cdot RW \cdot capital\ ratio$$

54.30 כאשר חברי מסלקה מספקים שירותי סליקה ללקוחות, ועסקאות וביטחונות של לקוחות מוחזקים בחשבונות משנה נפרדים (אישיים או משותפים) מחשבונות הנוסטרו העסקיים של חברי המסלקה, כל חשבון משנה של לקוח כאמור ייכלל בסכימה בנפרד, כלומר הערך EAD של החבר בנוסחה בסעיף 54.29 הוא חיבר ערכי ה- EAD של חשבונות המשנה של הלקוחות עם ערכי ה- EAD של חשבונות המשנה הנוסטרו של חבר המסלקה. האמור יבטיח כי הביטחונות של הלקוחות לא ישמשו לקיזוז החשיפות של הצד הנגדי המרכזי הנובעות מפעילות הנוסטרו של חבר המסלקה בעת חישוב הערך K_{CCP} . אם אחד או יותר מחשבונות משנה אלו כולל גם נגזרים וגם עסקאות מימון ני"ע, ערך ה- EAD של אותו חשבון משנה יהיה הסכום של ערכי EAD של הנגזרים וערכי EAD של העסקאות למימון ני"ע.

54.31 במקרה שהביטחונות מוחזקים כנגד חשבון הכולל הן עסקאות למימון ני"ע והן נגזרים, הביטחונות הראשוניים הממומנים מראש שסופקו על ידי חבר המסלקה או הלקוח, יסווגו לחשיפות בגין עסקאות מימון ני"ע ובגין נגזרים באופן יחסי לערכי ה- EAD של המוצר הספציפי, אשר מחושבים לפי:

(1) סעיפים 173 עד 177 בהוראה 203 עבור עסקאות מימון ני"ע (CRE22.68-CRE22.72); ו-

(2) הגישה הסטנדרטית (בפרק 52) עבור נגזרים, ללא הכללת השפעת הביטחונות.

⁴ משקל סיכון בשיעור 20% הוא דרישה מזערית. בדומה לחלקים אחרים של מסגרת הלימות ההון, המפקח על הבנקים רשאי להגדיל את משקל הסיכון. הגדלה כזו של משקל הסיכון תהיה הולמת, אם למשל, חברי המסלקה של צד נגדי מרכזי אינם מדורגים בדירוג גבוה. כל הגדלה כאמור צריכה להיות מדווחת על ידי התאגידים הבנקאיים המושפעים לאדם / לגוף המבצע את החישוב.

54.32 אם ההפקדות של חבר המסלקה לקרן הסיכונים (DF_i) אינן מחולקות בין חשבונות המשנה של לקוחות ובין אלו של הנוסטרו, יש להקצותן ברמה של חשבון המשנה על פי חלקו היחסי של הביטחון הראשוני בחשבון זה ביחס לסך הביטחונות הראשוניים שהופקדו בחשבון של חבר המסלקה.

54.33 עבור נגזרים, הערך EAD_i מחושב כחשיפה של צד נגדי מרכזי לחבר המסלקה במסחר דו-צדדי, על פי הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי צד נגדי. ביישום הגישה הסטנדרטית:

(1) תקופת סיכון מרווח של 10 ימי עסקים תשמש לחישוב החשיפה הפוטנציאלית העתידית של הצד הנגדי המרכזי לחבר המסלקה הנובעת מעסקאות נגזרים (לא תחול רצפה של 20 ימים לתקופת סיכון המרווח עבור מערכי קיזוז המכסים יותר מ-5000 עסקאות).

(2) כל הביטחונות המוחזקים על ידי צד נגדי מרכזי שלגביהם יש לו זכות משפטית במקרה כשל של חבר המסלקה או לקוח, לרבות הפקדות של אותו חבר מסלקה לקרן הסיכונים (DF_i), ישמשו לקיזוז חשיפת הצד הנגדי המרכזי לאותו חבר מסלקה או לקוח באמצעות הכללתם במכפיל ל-PFE בהתאם לסעיפים 52.21 עד 52.23.

54.34 עבור עסקאות מימון ני"ע, הערך EAD_i שווה ל- $\max(EBRM_i - IM_i - DF_i - 0)$, כאשר:

(1) $EBRM_i$ מסמל את ערך החשיפה לחבר מסלקה i לפני הפחתת סיכון אשראי כאמור בסעיפים 173 עד 177 בהוראה 203 (CRE22.69-CRE22.73); כאשר, לעניין חישוב זה, ביטחונות משתנים שהוחלפו (לפני הקריאה האחרונה לביטחונות באותו היום) נכללים בשווי השוק המשווער של העסקאות.

(2) IM_i הוא הביטחון הראשוני שהועמד על ידי חבר המסלקה לטובת הצד הנגדי המרכזי.

(3) DF_i מסמל את ההפקדות הממומנות מראש של חבר המסלקה בקרן סיכונים, אשר תנוצלה במקרה כשל של אותו חבר מסלקה, יחד עם, או מיד לאחר, ניצול הביטחונות הראשוניים של אותו חבר מסלקה, כדי להקטין את הפסדי הצד הנגדי המרכזי.

54.35 לגבי החישוב בצעד ראשון זה (כלומר בסעיפים 54.28 עד 54.34):

(1) מקדמי הביטחון שיש ליישם עבור עסקאות מימון ני"ע יהיו על פי מקדמי הביטחון הפיקוחיים הסטנדרטיים שנקבעו בסעיף 151 להוראה 203 (CRE22.44).

(2) תקופות ההחזקה שיש ליישם עבור עסקאות מימון ני"ע הן כאמור בסעיפים 167 – 169 להוראה 203 (CRE22.61-CRE22.64).

(3) מערכי הקיזוז הכשירים עבור חברי מסלקה מפוקחים הם אלו המוזכרים בסעיפים 54.10 – 54.11. כל חברי המסלקה האחרים נדרשים לפעול על פי כללי הקיזוז שנקבעו על ידי הצד הנגדי המרכזי, בהתבסס על הודעה של כל אחד מחברי המסלקה שלו. המפקח עשוי לדרוש מערכי קיזוז ברמת עידון גבוהה יותר (more granular) מאלה שנקבעו על ידי הצד הנגדי המרכזי.

דרישת הון בגין כל חבר מסלקה

54.36 הצעד השני בחישוב דרישת ההון של תאגיד בנקאי חבר מסלקה בגין הפקדותיו לקרן הסיכונים (K_{CMi}) הוא יישום הנוסחה הבאה⁵, כאשר:

(1) (K_{CMi}) הוא דרישת ההון בגין ההפקדות של חבר מסלקה i לקרן הסיכונים.

(2) DF_{CM}^{pref} הוא הסכום הכולל של הפקדות ממומנות מראש של חברי המסלקה לקרן הסיכונים.

(3) DF_{CCP} הוא סכום המשאבים העצמיים הממומנים מראש של הצד הנגדי המרכזי (למשל הון מניות, עודפים וכו') המיועדים למנגנון מפל התשלומים בעת כשל, כאשר אלו נחותים או בדרגה שווה להפקדות הממומנות מראש של חברי המסלקה.

(4) DF_i^{pref} הוא סכום ההפקדות הממומנות מראש של חבר מסלקה i בקרן הסיכונים.

$$K_{CMi} = \max \left(K_{CCP} \cdot \left(\frac{DF_i^{pref}}{DF_{CCP} + DF_{CM}^{pref}} \right); 8\% * 2\% * DF_i^{pref} \right)$$

שאלה ותשובה

האם ביטחון שהופקד בקרן הסיכונים לצד נגדי מרכזי כשיר כפוף למקדמי ביטחון פיקוחיים בחישוב דרישות ההון של כל חבר מסלקה (K_{CMi})?

לא. חשיפה בגין ביטחונות שהופקדו בקרן הסיכונים לצד נגדי מרכזי כשיר אינם כפופים למקדמי הביטחון בחישוב דרישת ההון של כל חבר מסלקה (K_{CMi}) על פי הנוסחה בסעיף 54.36. עם זאת, מקדמי הביטחון יחולו על ביטחונות בחישוב החשיפה EAD עבור K_{CCP} בהתאם לנוסחה בסעיף 54.29.

54.37 הצד הנגדי המרכזי, התאגיד הבנקאי, המפקח על הבנקים או גוף אחר בעל גישה לנתונים הנדרשים, חייבים לחשב את K_{CCP} , DF_{CM}^{pref} ו- DF_{CCP} באופן שיאפשר לגוף המפקח על הצד הנגדי המרכזי לבחון חישובים אלה, ועליהם לשתף מידע מספק לגבי תוצאות החישוב כדי לאפשר לכל תאגיד בנקאי חבר מסלקה לחשב את דרישות ההון בגין קרן הסיכונים, וכדי לאפשר למפקח על אותו חבר מסלקה לבחון ולאשר חישובים אלה.

54.38 יש לחשב את הערך K_{CCP} על בסיס רבעוני לכל הפחות; עם זאת, המפקח על הבנקים עשוי לדרוש חישוב בתדירות גבוהה יותר במקרה של שינויים מהותיים (כגון סליקת מוצר חדש על ידי הצד הנגדי המרכזי). הצד הנגדי המרכזי, הבנק, המפקח על הבנקים או גוף אחר שערכו את החישובים נדרשים לאפשר גישה למפקח האם של כל תאגיד בנקאי חבר מסלקה, למידע מצטבר ומספק לגבי הרכב החשיפות של הצד הנגדי המרכזי לחבר המסלקה וכן למידע שנמסר לחבר המסלקה למטרות חישוב

⁵ נוסחה זו קובעת משקל סיכון של 2% לפחות על החשיפה לקרן הסיכונים.

ערכי K_{CCP} , DF_{CM}^{pref} ו- DF_{CCP} . מידע זה יסופק בתדירות שלא תפחת מהתדירות בה מפקח האם ידרוש לשם ניטור הסיכון של חבר המסלקה עליו הוא מפקח.

54.39 K_{CCP} ו- K_{CMi} יחושבו מחדש לפחות אחת לרבעון וכן כאשר חלים שינויים מהותיים במספר העסקאות הנסלקות או בהיקף החשיפה בגין או שינויים מהותיים במשאבים הפיננסיים של הצד הנגדי המרכזי.

תקרה עבור צדדים נגדיים מרכזיים כשירים

54.40 כאשר סכום הקצאות ההון של תאגיד בנקאי לחשיפות לצד נגדי מרכזי כשיר הנובעות מחשיפות המסחר שלו ומהפקדותיו לקרן סיכונים גבוה מסכום הקצאת ההון הכולל אשר היה נדרש לגבי אותן חשיפות אילו הצד הנגדי המרכזי היה לא כשיר, כמתואר בסעיפים 54.41 ו-54.42 להלן, תחול דרישת ההון הכוללת האחרונה.

חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים לא כשירים

54.41 על התאגידים הבנקאיים ליישם את הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי בהתאם לקבוצת החשיפה של הצד הנגדי, כאמור בהוראה 203 עבור חשיפת מסחר לצד נגדי מרכזי לא כשיר.

54.42 תאגידים בנקאיים יישמו משקל סיכון של 1250% לסכומים שהופקדו בקרן סיכונים אצל צד נגדי לא כשיר. למטרות סעיף זה, סכומי ההפקדות לקרן הסיכונים יכללו הן סכומים שהופקדו והן סכומים שהתאגיד הבנקאי מחויב להפקיד אם הצד הנגדי המרכזי ידרוש זאת. כאשר ישנה התחייבות להפקדות לא ממומנות לקרן הסיכונים (כלומר, התחייבויות כובלות שאינן מוגבלות בסכום), המפקח על הבנקים יקבע, במסגרת תהליך הערכת נאותות ההון בנדבך השני, את סכום ההתחייבויות שטרם הופקדו ואשר לגביהן נדרש ליישם משקל סיכון של 1250%.

55. סיכון אשראי צד נגדי בתיק למסחר

פרק זה מתאר את חישוב נכסים משוקללים לסיכון עבור חשיפות הנובעות מסיכון אשראי צד נגדי בתיק למסחר, המטופלות בנפרד מדרישות ההון עבור סיכון שוק.

55.1 תאגיד בנקאי נדרש לחשב דרישת הון בגין סיכון אשראי צד נגדי עבור עסקאות מעבר לדלפק (OTC), עסקאות מסוג רכש חוזר ועסקאות אחרות הרשומות בתיק למסחר, בנפרד מדרישת ההון עבור סיכון שוק.¹ משקלי הסיכון שישמשו לחישוב יהיו עקביים עם אלו המשמשים לחישוב דרישת ההון בתיק הבנקאי. כלומר, משקלי הסיכון לחישוב הקצאת הון בגין סיכון אשראי בתיק הבנקאי על פי הוראה 203 ישמשו לחישוב הקצאת ההון בגין סיכון אשראי צד נגדי בתיק למסחר.

55.2 עבור עסקאות מסוג רכש חוזר בתיק למסחר, כל המכשירים הנכללים בתיק למסחר יכולים לשמש כביטחונות כשירים. מכשירים שאינם עונים לדרישות כשירות הביטחונות בתיק הבנקאי כפופים למקדם ביטחון ברמה המתאימה למניות שאינן נכללות במדד ראשי מוכר (כאמור בסעיף 151 להוראה 203).

55.3 חישוב דרישת ההון בגין סיכון אשראי צד נגדי עבור עסקאות OTC מובטחות יבוצע על פי אותם כללים שתוארו עבור עסקאות אלו בתיק הבנקאי (ראה פרק 51).

55.4 חישוב דרישת ההון עבור עסקאות מסוג רכש חוזר יערך על פי הכללים שהוסברו בפרק 51 עבור עסקאות מסוג זה הרשומות בתיק הבנקאי. התאמות לגודל התאגיד הבנקאי, אם ישנן לגבי התיק הבנקאי, תהיינה ישימות גם בתיק למסחר.

¹ הטיפול בעסקאות מט"ח ועסקאות בניירות ערך שלא סולקו מתואר בנספח ב' להוראה 203 "טיפול בדרישות הון לעסקאות שלא סולקו ועסקאות שכשלו"

שאלות ותשובות נוספות

(1) האם הסכם קיזוז דו צדדי כאמור בסעיף 52.7, שנחתם בין התאגיד הבנקאי לצד נגדי שאינו תאגיד (לדוגמה: יחיד) תקף למטרות הלימות הון?

ודאות משפטית ברמה הנדרשת, המאפשרת קיזוז עסקאות בנגזרים מול צד נגדי לצרכי חישוב יחס הון, קיימת רק אם העסקאות נכללות בהסכם קיזוז בר תוקף שחל עליו חוק הסכמים בנכסים פיננסיים, התשס"ו-2006 (להלן – החוק או חוק הסכמים בנכסים פיננסיים). על פי החוק, הצדדים להסכם הקיזוז ("הסכם מסגרת" בלשון החוק) הם תאגידים ולפחות אחד מהם הוא מוסד פיננסי או מדינת ישראל. לכן הסכם קיזוז שנחתם בידי התאגיד הבנקאי עם מי שאינו תאגיד אינו מספק את רמת הוודאות הנדרשת למטרת קיזוז העסקאות לצורך חישוב יחס הון.

(2) אילו הסכמים עם אילו צדדים עומדים בדרישות שבסעיף 52.7?

הפיקוח רואה בהסכמי האב של ISDA לצורך עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים הסכמים העומדים בסטנדרטים ראויים לצרכי הלימות הון. הסכמי מסגרת המסדירים עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים בין התאגיד הבנקאי למוסד פיננסי, כהגדרתו בחוק הסכמים בנכסים פיננסיים, יהיו הסכמים העומדים בסטנדרטים של הסכמי האב של ISDA. דרישה זו של עמידה בסטנדרטים של הסכמי האב של ISDA אינה חלה על הסכמים מול צדדים נגדיים מרכזיים כשירים לצורך עמידה בדרישות שבסעיף 52.7.

(3) מהו משקל הסיכון שיוחל על חשיפת אשראי נטו, אשר חושבה עבור קבוצת עסקאות במסגרת מערך קיזוז מול צד נגדי שהוא תאגיד בנקאי, כאשר מערך הקיזוז כולל הן עסקאות לטווח הקצר והן עסקאות לטווח הארוך?

במקרה כאמור, יש להחיל על חשיפת האשראי נטו את משקל הסיכון הגבוה יותר - דהיינו, משקל הסיכון לחשיפות של תאגידים בנקאיים לטווח ארוך.

עדכונים

חוזר מס' 06	גרסה	פרטים	תאריך
2679	01	חוזר מקורי	01/12/21
2695	02	עדכון	15/03/22

גישת הדירוגים הפנימיים לסיכון אשראי (IRB)

תוכן העניינים

<u>עמוד</u>	<u>נושא</u>
204-2	מבוא
204-2	מכניזם של גישת ה- IRB
204-15	כללים עבור חשיפות לתאגיד, לריבונות ולבנק
204-31	כללים לחשיפות קמעונאיות
204-34	כללי חשיפות למניות
204-39	כללים לטיפול בתיקי חייבים שנרכשו
204-43	טיפול בהפסדים צפויים והכרה בהפרשות
204-46	דרישות הסף לגישת ה- IRB
	נספחים :
204-88	א' דוגמה לחישוב משקלי סיכון לפי גישת ה- IRB
204-90	ב' קריטריוני שיבוץ פיקוחי להלוואות מיוחדות

א. מבוא

211. הוראה זו מתארת את גישת הדירוגים הפנימיים לסיכון אשראי (Internal ratings-based - IRB). בכפוף לתנאי סף מסוימים ולדרישות גילוי, תאגידים בנקאיים שקיבלו את אישור המפקח לשימוש בגישת ה-IRB, יכולים להסתמך על אומדנים פנימיים שלהם לרכיבי הסיכון בקביעת דרישת הון לחשיפה נתונה. רכיבי הסיכון כוללים אמידה של ההסתברות לכשל (PD), הפסד בעת כשל (LGD), חשיפה בעת כשל (EAD) ומועד פירעון אפקטיבי (M). במספר מקרים, יתכן שתאגידים בנקאיים יידרשו להשתמש בערך פיקוחי במקום באומדן פנימי עבור אחד או יותר מרכיבי הסיכון.

212. גישת ה-IRB מבוססת על מדידות של הפסדים בלתי צפויים (UL) והפסדים צפויים (EL). פונקציות משקל הסיכון מייצרות דרישות הון עבור החלק של ה-UL. הפסדים צפויים מטופלים בנפרד, כאמור בפרק ז' להלן.

213. בהוראה זו תוגדרנה תחילה קבוצות הנכסים. אופן אימוץ גישת ה-IRB על פני כל קבוצות הנכסים נדונים גם הם בשלב מוקדם בהוראה זו. רכיבי הסיכון, שכל אחד מהם יוגדר בשלב מאוחר יותר בהוראה זו, משמשים כתשומות בפונקציות משקל הסיכון, אשר פותחו עבור קבוצות הנכסים השונות. לדוגמה, קיימת פונקציות משקל סיכון עבור חשיפות לתאגיד ופונקציה אחרת עבור חשיפות קמעונאיות מתחדשות כשירות (QRRE). הטיפול בכל אחת מקבוצת הנכסים מתחיל בהצגת פונקציות (יות) משקל הסיכון המתאימה(ות), ולאחריה הצגת רכיבי הסיכון ונושאים רלוונטיים אחרים, כגון הפחתת סיכון אשראי. הכללים להכרה בתוקף המשפטי של CRM, כפי שנקבעו בפרק ד' של הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 (הגישה הסטנדרטית), חלים על גישת ה-IRB הבסיסית והמתקדמת. דרישות הסף, בהן תאגידים בנקאיים חייבים לעמוד על מנת להשתמש בגישת ה-IRB, מוצגות בהוראה, החל מסעיף 387 בפרק ח' להלן.

ב. מכניזם של גישת ה-IRB

214. בפרק ב.1 מוגדרים רכיבי הסיכון (למשל, PD ו-LGD) וקבוצות הנכסים (למשל, חשיפות לתאגיד וחשיפות קמעונאיות) בגישת ה-IRB. פרק ב.2 מתאר את רכיבי הסיכון, בהם ישתמשו התאגידים הבנקאיים, לפי קבוצות הנכסים. פרק ב.3 דן באימוץ גישת ה-IRB על ידי תאגיד בנקאי. במקרים, בהם לא מפורט אופן הטיפול על פי גישת IRB, משקל הסיכון עבור חשיפות אלה יהיה 100%, למעט כאשר משקל סיכון של 0% מיושם לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 (הגישה הסטנדרטית), והנכסים משוקללים הסיכון הנובעים מאותן חשיפות נתפסים כמייצגים UL בלבד.

1. חלוקה לקבוצות של חשיפות

215. בהתאם לגישת ה- IRB, תאגידים בנקאיים חייבים למיין את החשיפות בתיק הבנקאי לקבוצות רחבות של נכסים בעלי מאפייני סיכון שונים, בכפוף להגדרות להלן. קבוצות הנכסים הן: (א) תאגיד, (ב) ריבונות, (ג) בנק, (ד) קמעונאות, ו- (ה) מניות. בקבוצת נכסי תאגיד, מוגדרות בנפרד חמש קבוצות משנה של הלוואות מיוחדות. בקבוצת נכסי קמעונאות מוגדרות בנפרד שלוש קבוצות משנה. בקבוצות נכסי תאגיד וקמעונאות ייתכן שייושם גם טיפול מיוחד לחייבים שנרכשו, בתנאי שמתקיימים תנאים מסוימים.

216. מיון החשיפות בדרך זו עקבי, באופן כללי, עם הפרקטיקה הקיימת בענף הבנקאות בעולם. עם זאת, ייתכן שתאגידים בנקאיים מסוימים ישתמשו בהגדרות שונות לניהול ומדידת סיכונים במערכות הפנימיות שלהם. למרות שאין בכוונת הפיקוח על הבנקים לדרוש מתאגידים בנקאיים לשנות את הדרך בה הם מנהלים את העסקים והסיכונים שלהם, תאגידים בנקאיים נדרשים ליישם את הטיפול המתאים לכל חשיפה, על מנת לחשב את דרישת ההון המזערי עבורה. תאגידים בנקאיים יהיו חייבים לשכנע את המפקח, שהמתודולוגיה שלהם לשיוך חשיפות לקבוצות הנכסים השונות, נאותה ועקבית לאורך זמן.

217. לדיון בטיפול גישת ה- IRB לחשיפות איגוח, ראה הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 205.

(i) הגדרה של חשיפות לתאגיד (*Definition of corporate exposures*)

218. ככלל, חשיפה לתאגיד מוגדרת כחוב של חברה (corporation), שותפות או עסק (proprietorship). תאגידים בנקאיים רשאים לקטלג בנפרד חשיפות לישויות קטנות ובינוניות (SME), כמוגדר בסעיף 273.

219. בתוך הקבוצה של נכסי תאגיד, מוגדרות חמש קבוצות משנה של הלוואות מיוחדות (SL). הלוואות אלו הינן בעלות כל המאפיינים הבאים, בין אם באופן חוקי ובין אם כמהות כלכלית:

- החשיפה היא בדרך כלל כלפי ישות (לעיתים ישות למטרה מיוחדת - SPE), שנוצרה במיוחד כדי לממן ו/או להפעיל נכסים פיסיים;
- לישות הלווה קיימים מעט או אין כלל נכסים מוחשיים אחרים או פעילויות אחרות מעבר לאלו שמומנו, ולכן יכולתה לפרוע את התחייבותה שלא באמצעות הכנסה מנכס(ים) ומפעילויות אלו, הינה מועטה או שאינה קיימת כלל;
- תנאי החוב מעניקים למלווה מידה משמעותית של שליטה על הנכס(ים) ועל ההכנסה שהם מניבים; וכן
- כתוצאה מהגורמים לעיל, המקור העיקרי להחזר החוב הוא ההכנסה שנוצרת על ידי הנכס(ים), ולא היכולת הבלתי תלויה של מיזם מסחרי רחב יותר.

220. חמש קבוצות המשנה של הלוואות מיוחדות הן: מימון פרוייקט, מימון אובייקט, מימון סחורות, נדל"ן מניב ונדל"ן מסחרי בעל תנודתיות גבוהה. כל אחת מקבוצות משנה אלו מוגדרת להלן:

מימון פרוייקט (Project Finance)

221. מימון פרוייקטים (PF) הינה שיטת מימון, שבה הלווה מצפה להיפרע בעיקר מהתקבולים שמייצר הפרוייקט, אשר מהווים גם מקור החזר וגם ביטחון לחשיפה. סוג זה של מימון משמש בעיקר למתקנים גדולים, מורכבים ויקרים, כדוגמת: תחנות כוח, מפעלים כימיקליים, מכרות, תשתית תחבורה, סביבה ותקשורת. מימון פרוייקט יכול להיות מימון של פרוייקט חדש או מימון מחדש של פרוייקט קיים, עם או ללא שיפורים.

222. בעסקאות כאלו, מקור הפירעון למלווה נובע רק, או כמעט בלעדית, מתזרים הכנסות שנוצר מההסכמים המתייחסים לתפוקות הפרוייקט, כגון חשמל הנמכר על ידי תחנת כוח. הלווה מתאגד בדרך כלל כישות למטרה מיוחדת (SPE) שאיננה מורשית לבצע שום פעילות אחרת שאינה פיתוח, בעלות ותפעול המתקן. התוצאה היא שההחזר תלוי בעיקר בתזרים המזומנים של הפרוייקט ובערך הביטחון של נכסי הפרוייקט. לעומת זאת, במידה ופירעון החשיפה תלוי בעיקר במשתמש קצה מבוסס, מבוזר ובעל מוניטין בפירעון חובות (credit worthy), המחויב חוזית לפירעון האשראי, תחשב חשיפה זו לחשיפה מובטחת, כלפי אותו משתמש קצה.

מימון אובייקט (Object Finance)

223. מימון אובייקט (OF) מתייחס לשיטת מימון לרכישת נכסים פיסיים עתירי הון (למשל אוניות, מטוסים, לוויינים, קרונות רכבת וצי רכב), כאשר החזר החוב תלוי בתזרימי המזומנים, הנוצרים מהנכסים הספציפיים שמומנו, שועבדו או יועדו למלווה. מקור עיקרי לתזרימי מזומנים אלו יכול להיות חוזי שכירות או חכירה עם צד שלישי אחד או יותר. להבדיל, אם החשיפה היא כלפי לווה, שמצבו הפיננסי ויכולתו לשרת את החוב מאפשרים לו לפרוע את החוב ללא הסתמכות מופרזת על הנכסים ששועבדו ספציפית, יש להתייחס לחשיפה כחשיפה מובטחת לתאגיד.

מימון סחורות (Commodities finance)

224. מימון סחורות (CF) מתייחס להלוואות שהוקמו לטווח קצר לצורך מימון הון שוטף, מלאים או חייבים בגין סחורות אשר ניתן לסחור בהן בבורסה (למשל נפט גולמי, מתכות או יבולים), כאשר האשראי יוחזר מתוך תקבולי מכירת הסחורה, וללווה אין יכולת לפרוע את האשראי ממקורות עצמאיים אחרים. הכוונה למקרה בו ללווה אין פעילויות אחרות ונכסים מהותיים אחרים במאזן. טיבו המובנה של הסכם המימון נועד לפצות על איכות האשראי הנמוכה של הלווה. דירוג החשיפה משקף את אופייה הנזיל של הסחורה הספציפית, ואת מיומנות המלווה בבניית עסקאות מסוג זה יותר מאשר את איכות האשראי של הלווה.

225. המפקח סבור כי הלוואה מסוג זה יכולה להיבדל מחשיפות לתאגידים אחרים בעלי פעילות מגוונת יותר, שנוצרות כתוצאה ממימון הון שוטף, מלאים או חייבים. תאגידים בנקאיים מסוגלים לדרג את איכות האשראי של לווים מהסוג האחרון בהתבסס על פעילויותיהם הנמשכות והנרחבות יותר. במקרים אלו ערך הסחורה משמש כמפחית סיכון ולא כמקור תשלום עיקרי.

נדל"ן מניב הכנסה (*Income-producing real estate*)

226. נדל"ן מניב הכנסה (IPRA) מתייחס לשיטת מימון נדל"ן (כגון בנייני משרדים להשכרה, חלל קמעונאי, בניינים מרובי יחידות למגורים, שטחים לתעשייה או לאחסון ומלונות), כאשר הסיכויים להחזר או להתאוששות האשראי תלויים בעיקר בתזרימי המזומנים הנוצרים על ידי הנכס. המקור העיקרי לתזרימי מזומנים אלו יהיה בדרך כלל תשלומים מהחכרה, מהשכרה או ממכירה של הנכס. הלווה יכול להיות, אך לא בהכרח, ישות למטרה מיוחדת (SPE), תאגיד המתמקד בפעילות בתחום הקמה או החזקה של נדל"ן או תאגיד עם מקורות הכנסה אחרים שאינם נובעים מנדל"ן. המאפיין הייחודי של נדל"ן מניב הכנסה (IPRA) בהשוואה לחשיפות אחרות של תאגיד המובטחות בנדל"ן, הוא המתאם החיובי הגבוה בין סיכויי ההחזר של האשראי וסיכויי ההתאוששות במקרה של כשל, כאשר שניהם תלויים בעיקר בתזרימי המזומנים, שנוצרים מהנכס.

נדל"ן מסחרי בעל תנודתיות גבוהה (*High-volatility commercial real estate*)

227. הלוואות נדל"ן מסחרי בעל תנודתיות גבוהה (HVCRE), מתייחסות למימון של נדל"ן מסחרי המציג תנודתיות גבוהה יותר של שיעורי הפסד (כלומר, המתאם בין הנכסים גבוה יותר), בהשוואה לסוגים אחרים של הלוואות מיוחדות (SL). ה-HVCRE כולל הלוואות למימון רכישה, פיתוח ובניה (ADC) של נכס, כאשר מקור ההחזר הצפוי בעת יצירת החשיפה, הוא או ממכירה עתידית לא וודאית של הנכס או מתזרימי מזומנים, שמקורם איננו וודאי באופן ממשי (למשל, הנכס לא הוחכר עדיין בתפוסה המקובלת לאותו אזור גיאוגרפי עבור נדל"ן מסחרי מאותו סוג), אלא אם ללווה יש בנכס הון עצמי משמעותי הנמצא בסיכון. הלוואות מסחריות לרכישה, פיתוח ובניה (ADC), הפטורות מטיפול כנדל"ן מסחרי בעל תנודתיות גבוהה (HVCRE) על בסיס הוודאות להחזר האשראי מתוך הון הלווה, אינן כשירות להפחתות נוספות של חשיפות להלוואות מיוחדות (SL) המתוארות בסעיף 277.

המפקח רשאי להרחיב את הגדרת "נדל"ן מסחרי בעל תנודתיות גבוהה", כך שתכלול חשיפות המובטחות בנכסים, שלדעת המפקח שייכים לתיקים בעלי תנודתיות גבוהה של שיעורי כשל, והלוואות למימון בשלבים של אותם נכסים.

228. בטל.

(ii) הגדרה של חשיפות לריבונות (*Definition of sovereign exposures*)

229. קבוצת נכסים זו כוללת את כל החשיפות לצדדים נגדיים, המסווגים לפי הגישה הסטנדרטית (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203) כריבונות. בכלל זה ריבונות (ובנקים מרכזיים שלהן), ישויות סקטור ציבורי (PSEs) מסוימות אשר מטופלות כריבונות בגישה הסטנדרטית, בנקים רב צדדים לפיתוח (MDBs) אשר לפי הגישה הסטנדרטית עומדים בתנאים לשקלול סיכון 0%, והישויות אליהן מתייחס סעיף 56 בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

(iii) הגדרה של חשיפות לבנק (*Definition of bank exposures*)

230. קבוצת נכסים זו כוללת חשיפות לבנקים (כהגדרתם בסעיף 60 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 - הגישה הסטנדרטית) ולחברות ניירות ערך, כאמור בסעיף 65 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203. חשיפות לבנק כוללות גם חובות של ישויות סקטור ציבורי (PSEs) מקומיות, אשר מתייחסים אליהן כאל חובות של בנקים לפי הגישה הסטנדרטית וכן, בנקים רב צדדים לפיתוח (MDBs) אשר לפי הגישה הסטנדרטית אינם עומדים בתנאים לשקלול סיכון 0%.

(iv) הגדרה של חשיפות קמעונאיות (*Definition of retail exposures*)

231. חשיפה מסווגת כחשיפה קמעונאית אם היא עומדת בכל הקריטריונים הבאים :

אופי הלווה או סף חשיפות ליחידים

- חשיפות ליחידים - כגון אשראי מתחדש וקווי אשראי (לדוגמה : כרטיסי אשראי, משיכות יתר והלוואות קמעונאיות המובטחות על ידי מכשירים פיננסיים), כמו גם הלוואות וחכירות ליחידים לתקופה קצובה (לדוגמה : הלוואות בתשלומים, הלוואות וחכירות רכב, הלוואות לחינוך ולסטודנטים, מימון אישי וחשיפות אחרות בעלות מאפיינים דומים) - כשירות לטיפול כחשיפות קמעונאיות, אם גודל החשיפה המצרפית של הלווה אינו עולה על 5 מיליון ש"ח. חשיפות גדולות מ- 5 מיליון ש"ח תוגדרנה כחשיפות לתאגיד. מובהר בזאת כי "חשיפה ליחידים" אינה כוללת אשראי בערבות עסק, או בביטחון עסק.
- הלוואות במשכון דירת מגורים (כולל שעבוד ראשוני ומשני, הלוואות לזמן קצוב וקווי אשראי מתחדשים בביטחון דירת מגורים (revolving home equity lines of credit)), בסכום שאינו עולה על 5 מיליון ש"ח, כשירות לטיפול קמעונאי, כל עוד האשראי מוקצה ליחיד שהינו בעל הנכס/בעל חזקה. ההגדרה כוללת בניינים המכילים מספר קטן של יחידות להשכרה, אחרת יש לטפל במקרים אלו כחשיפות לתאגיד. הלוואות, המובטחות על ידי דירה אחת או מספר קטן של דירות או יחידות למגורים בבעלות משותפת בבניין יחיד או קומפלקס, נכנסות גם הן לקטגוריה של הלוואות במשכון דירת מגורים. אשראי המממן פעילות בעלת אופי עסקי לא נכלל בקבוצה זו. חשיפה תיכלל בקטגורית "הלוואות במשכון דירת מגורים" רק אם מאפייני החיתום שלה דומים למאפייני החיתום הסטנדרטיים של משכנתה לדירה, המועמדת על ידי התאגיד

הבנקאי ליחיד (לרבות יחס ה-LTV). בכל מקרה לא יעלה יחס ה-LTV על 100% במועד העמדת האשראי.

- הלוואות שהועמדו לעסקים קטנים ומנוהלות כחשיפות קמעונאיות, כשירות לטיפול קמעונאי, בתנאי שסך החשיפה של הקבוצה הבנקאית ללווה עסקי קטן (על בסיס מאוחד, במידת האפשר) נמוך מ- 5 מיליון ש"ח. הלוואות עסקיות קטנות, הניתנות ליחיד או מובטחות על ידי יחיד, כפופות לאותו סף חשיפה. חשבון פרטי של בעל שליטה בעסק (בין אם מאוגד, ובין אם לאו) ייבחן יחד עם חשבונית העסק, כמקשה אחת. החשיפה המצרפית תסווג כחשיפה קמעונאית (עסק קטן קמעונאי), רק אם גובהה אינו עולה על 5 מיליון ש"ח. בהתייחס לחשיפות המשלבות רכיב עסקי ורכיב פרטי, חשיפה זו תוגדר כ"חשיפה ליחיד", רק כאשר הרכיב העסקי אינו מהותי ביחס לפעילות הכוללת.

מספר גדול של חשיפות

232. החשיפה חייבת להיות שייכת למאגר חשיפות גדול, המנוהלות על ידי התאגיד הבנקאי על בסיס מאגר (pooled basis).

חשיפות עסקיות קטנות בהיקף נמוך מ- 5 מיליון ש"ח יכולות להיות מטופלות כחשיפות קמעונאיות, אם התאגיד הבנקאי מטפל בחשיפות אלו במערכות הפנימיות שלו לניהול הסיכונים בצורה עקבית ולאורך זמן, באופן דומה לחשיפות קמעונאיות אחרות. על מנת שחשיפה עסקית קטנה תטופל כחשיפה קמעונאית, עליה להיווצר באופן דומה לחשיפות קמעונאיות אחרות. יתר על כן, חשיפה זו איננה יכולה להתנהל בנפרד, כמו חשיפות לתאגיד, אלא כחלק מתיק או ממאגר חשיפות בעלי מאפייני סיכון דומים למטרות הערכת וכימות סיכון. עם זאת, אין בכך כדי למנוע מחשיפות קמעונאיות להיות מטופלות באופן נפרד כחלק משלבי תהליך ניהול הסיכונים. העובדה שחשיפה מדורגת (rated) בנפרד, אין בה כשלעצמה כדי לשלול את כשירותה כחשיפה קמעונאית.

233. בקבוצת הנכסים הקמעונאיים, תאגידים בנקאיים נדרשים לזהות שלש קבוצות משנה נפרדות של חשיפות: (א) חשיפות המובטחות על ידי נכסים למגורים, כמוגדר לעיל (ב) חשיפה קמעונאית כשירה מתחדשת, כמוגדר להלן ו- (ג) כל יתר החשיפות הקמעונאיות.

(iv) הגדרת חשיפה קמעונאית כשירה מתחדשת (Qualifying revolving retail exposures)

234. על מנת לטפל בתיק משנה כחשיפה קמעונאית כשירה מתחדשת (QRRE), חייבים להתמלא כל התנאים הבאים. תנאים אלו חייבים להתקיים ברמה של תיק משנה, באופן עקבי עם החלוקה הכללית לתיקי משנה, שעורך התאגיד הבנקאי על סף הפעילות הקמעונאית שלו. פילוח לתיקי משנה ברמה הלאומית משמש כהנחה כללית לחלוקה.

א. החשיפות הן מתחדשות (revolving), לא מובטחות (unsecured) והתאגיד הבנקאי אינו מחויב לשמור (uncommitted) (הן על פי חוזה והן באופן מהותי). בהקשר זה, חשיפות

מתחדשות מוגדרות ככאלו שבהן יתרות הלקוחות יכולות להשתנות בהתבסס על ההחלטה שלהם ללוות ולפרוע, עד לגבול שנקבע על ידי התאגיד הבנקאי.

- ב. החשיפות הן ליחידים.
- ג. החשיפה המרבית ליחיד בתיק משנה היא 500,000 ש"ח או פחות.
- ד. מאחר שעבור ערכים נמוכים של PD, מקדמי המתאם בין הנכסים בפונקצית משקל הסיכון של QRRE נמוכים משמעותית מהמקדמים בפונקצית משקל הסיכון לחשיפות קמעונאיות אחרות, תאגידים בנקאיים חייבים להראות שהם משתמשים בפונקצית משקל הסיכון של QRRE רק בתיקים שהציגו תנודתיות נמוכה של שיעורי הפסד, ביחס לרמת שיעורי ההפסד הממוצעת שלהם, במיוחד בערכים הנמוכים של PD.
- ה. חובה לשמור מידע על שיעורי ההפסד בכל תיק משנה, על מנת לאפשר את ניתוח השונויות של שיעורי ההפסד בתיק זה.
- ו. הטיפול בחשיפה קמעונאית כשירה מתחדשת חייב להיות עקבי עם בסיס מאפייני הסיכון של תיק המשנה.

(vi) הגדרה של חשיפות למניות (Definition of equity exposures)

235. ככלל, חשיפות למניות מוגדרות על בסיס המהות הכלכלית של המכשיר. הן כוללות זכויות בעלות ישירה ועקיפה⁵⁹, בין אם בצירוף זכות הצבעה ובין אם לאו, בנכסי ובהכנסת תאגיד מסחרי או מוסד פיננסי, שאיננו מאוחד, ושלא הופחת מההון בהתאם לאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202⁶⁰. מכשיר נחשב כחשיפה למניות אם הוא עומד בכל הדרישות הבאות:
  - הוא בלתי ניתן להשבה (irredeemable), במובן שהחזר ההשקעה יכול להתקבל רק על ידי מכירת ההשקעה או מכירת הזכויות להשקעה, או על ידי פירוק (liquidation) המנפיק;
  - הוא אינו כופה על המנפיק שום התחייבות; וכן
  - הוא מקנה זכות שיורית (residual claim) על נכסי או הכנסת המנפיק.

236. בנוסף, כל אחד מהמכשירים הבאים חייב להיות מסווג לקבוצה של חשיפה למניות:
  - מכשיר בעל מבנה זהה למכשירים המוגדרים כהון רובד 1 בתאגידים בנקאיים.
  - מכשיר המשיית התחייבות על הצד המנפיק, ועומד באחד מהתנאים הבאים:
    - (1) המנפיק עשוי לדחות לצמיתות את סילוק ההתחייבות;
    - (2) המכשיר מחייב (או מתיר, לפי שקול דעתו של המנפיק) סילוק של ההתחייבות באמצעות הנפקת מספר קבוע של מניות על ידי המנפיק;
    - (3) המכשיר מחייב (או מתיר, לפי שקול דעתו של המנפיק) סילוק של ההתחייבות באמצעות הנפקת מספר משתנה של מניות על ידי המנפיק, וכל שינוי בערך

⁵⁹ בעלות עקיפה כוללת החזקת מכשירים נגזרים על מניות (equity interests), החזקה בתאגידים, שותפויות, חברות בע"מ או סוגים אחרים של תאגידים המנפיקים זכויות בעלות, ועוסקים בעיקר בהשקעות במכשירי הון.

⁶⁰ בטל.

ההתחייבות (כשיתר התנאים קבועים) מיוחס, בר השוואה ונע באותו כיוון לשינוי בערך מספר קבוע של מניות המנפיק⁶¹; או,

(4) למחזיק ישנה אפשרות לדרוש שהמכשיר יסולק במניות, אלא אם (i) במקרה של מכשירים סחירים, המפקח השתכנע כי התאגיד הבנקאי הראה שהמכשירים נסחרים כמו חוב של המנפיק יותר מאשר כמו המניות שלו, או (ii) במקרה של מכשירים בלתי סחירים, המפקח השתכנע שהתאגיד הבנקאי הראה שיש להתייחס למכשיר כאל פוזיציה חוב. במקרים (i) ו- (ii) התאגיד הבנקאי יכול להפריד (decompose) בין הסיכונים למטרות פיקוחיות, באישור המפקח.

237. שטרי חוב וניירות ערך אחרים, שותפויות, נגזרים ומכשירים אחרים, שנבנו על מנת לשנות את המהות הכלכלית של הבעלות על המניות, יחשבו להחזקות מניות⁶². בכלל זה התחייבויות, שהתשואה מהן צמודה לתשואת מניות⁶³. באותו אופן, השקעות במניות, שנוצרו על מנת לשנות את המהות הכלכלית להחזקות חוב או חשיפות איגוח, לא יחשבו להחזקות מניות.

238. למפקח על הבנקים נתון שיקול הדעת לאפיין מחדש החזקות חוב (debt-holdings) כמניות למטרות פיקוחיות, ולהבטחת טיפול הולם בהחזקות, תחת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 211 (תהליך הסקירה הפיקוחי).

(vii) הגדרת חייבים שנרכשו כשירים שנרכשו

239. חייבים כשירים שנרכשו הם חייבים שנרכשו על ידי התאגיד הבנקאי, על פי כללי חשבונאות מקובלים הם נרשמים במאזן כחייבים שלו, ועומדים בדרישות הכשירות המפורטות להלן. חייבים כשירים שנרכשו מחולקים לחייבים קמעונאים ותאגידיים, כמוגדר להלן:

חייבים קמעונאים

240. חייבים קמעונאים שנרכשו יהיו כשירים לטיפול על פי גישת ה- 'מעלה-מטה' (top-down approach), כמתואר בתקנים הקיימים לחשיפות קמעונאיות, בכפוף לעמידת התאגיד הבנקאי הרוכש בכללי גישת ה- IRB לחשיפות קמעונאיות. התאגיד הבנקאי חייב ליישם גם את דרישות הסף התפעוליות, כמתואר בפרקים ו' ו- ח' להלן.

חייבים תאגידיים

⁶¹ עבור התחייבויות מסוימות הדורשות או מתירות התחשבנות (permit settlement) על ידי הנפקת מספר משתנה של מניות המנפיק, השינוי בערך הכספי של ההתחייבות שווה לשינוי בשווי ההון של מספר קבוע של מניות מוכפל בקבוע מסוים. התחייבויות אלו עומדות בתנאים של סעיף קטן (3) אם גם אותו קבוע וגם מספר המניות אינם משתנים. למשל, ניתן לדרוש ממנפיק לפרוע התחייבות על ידי הנפקת מניות שערכן שווה לשווי התוספת לשווי ההון של 1,000 מניות, כפול 3. התחייבות זו זהה להתחייבות שדורשת סילוק באמצעות הנפקת מניות שערכן שווה לתוספת לשווי ההון של 3,000 מניות.

⁶² מניות שנרשמו כחלוואה, אך נובעות מעסקת החלף (swap) של חוב/מניות, שהתבצעה במסגרת ארגון מחדש של החוב, כלולות בהגדרת החזקות מניות. אולם, מכשירים אלו לא יקבלו דרישת הון מופחתת מזו שהיו מקבלים לו היו נשארים בתיק החבות.

⁶³ בטל.

241. ככלל, ביחס לחייבים תאגידיים שנרכשו, יש לצפות מתאגידים בנקאיים להעריך את הסיכון לכשל של החייבים הבודדים, כמצוין בפרק ג.1 להלן (החל מסעיף 271), באופן עקבי עם הטיפול בחשיפות אחרות של התאגיד. עם זאת, ניתן להשתמש בגישת ה- 'מעלה-מטה', בתנאי שהאופן בו התאגיד הבנקאי רוכש חייבים תאגידיים עונה על תנאי הכשירות לחייבים שנרכשו ועל דרישות הסף התפעוליות של גישה זו. השימוש בגישת ה- 'מעלה-מטה' בטיפול בחייבים תאגידיים שנרכשו, מוגבל למצבים בהם עמידה בדרישות הסף של גישת ה- IRB לחשיפות לתאגיד תהווה נטל מוגזם על התאגיד הבנקאי, אולם ללא נטל זה התאגיד הבנקאי יעמוד בדרישות הסף. הגישה מיועדת בעיקר עבור חייבים שנרכשו לצורך הכללתם במבני איגוח מגובי נכסים (asset backed securitisation structures), אבל תאגידים בנקאיים יכולים להשתמש בגישה זו, באישור המפקח, גם עבור חשיפות מאזניות מתאימות בעלות אותם מאפיינים.

242. השימוש בגישת ה- 'מעלה-מטה' עבור חייבים תאגידיים שנרכשו מותר, רק אם התאגיד הבנקאי עומד בדרישות הסף. בפרט, החייבים התאגידיים שנרכשו חייבים לעמוד בתנאים הבאים :

- החייבים נרכשים ממוכר שהוא צד שלישי בלתי תלוי, ולכן התאגיד הבנקאי לא יוצר את החייבים באופן ישיר או עקיף.
- יתרות החייבים נוצרות כתוצאה מעסקה בין מוכר מרצון לקונה מרצון (arm's-length basis) בין המוכר והחייב. (ככאלה, יתרות חובה בין-חברתיות ויתרות חובה הכפופות לחשבונות נגדיים בין תאגידים הרוכשים ומוכרים ביניהם, הן בלתי כשירות⁶⁴).
- לתאגיד הבנקאי הרוכש קיימת זכות על כלל התקבולים ממאגר החייבים או על חלקם היחסי (pro-rata)⁶⁵.
- מאגר החייבים מפוזר מספיק, בהתאם לקריטריונים מתועדים שקבע התאגיד הבנקאי.

243. קיומה של זכות חזרה (recourse) מלאה או חלקית למוכר, לא פוסלת באופן מיידי את האפשרות שהתאגיד הבנקאי יאמץ גישת ה- 'מעלה-מטה', כל עוד תזרימי המזומנים מהחייב התאגידי הנרכש מהווים מקור ההגנה העיקרי כנגד סיכון כשל, בהתאם לאמור בסעיפים 365 עד 368 עבור חייבים שנרכשו, והתאגיד הבנקאי עומד בתנאי הכשירות ובדרישות התפעוליות.

⁶⁴ חשבונות נגדיים עוסקים בלקוח שרוכש ומוכר לאותו תאגיד. הסיכון הוא שחובות יסולקו בחליפין (in-kind) ולא במזומן. חשבוניות לתשלום בין חברות יכולות להתקזז אחת כנגד השנייה במקום להיפרע. נוהג זה יכול לגבור על זכויות בני"ע אם יובא להכרעת בימ"ש.

⁶⁵ זכויות על רבדי התקבולים (first loss position, second loss position וכו') יטופלו במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 205, בדבר איגוח.

2. הגישה הבסיסית והגישה המתקדמת

244. לכל אחת מקבוצות הנכסים המטופלות בגישת ה-IRB, קיימים שלשה יסודות עיקריים:
- רכיבי סיכון - אומדנים למאפייני הסיכון, המסופקים על ידי התאגידים הבנקאיים. חלקם אומדנים פיקוחיים.
  - פונקציות משקל הסיכון - האמצעי להפיכת רכיבי סיכון לנכסים משוקללי סיכון, ולפיכך לדרישות הון.
  - דרישות סף - התקנים המינימאליים בהם תאגידים בנקאיים חייבים לעמוד, על מנת ליישם את גישת ה-IRB עבור קבוצת נכסים נתונה.

245. עבור מרבית קבוצות הנכסים, מתאפשרות שתי גישות כלליות: בסיסית (FIRB) ומתקדמת (AIRB). תחת הגישה הבסיסית, ככלל, תאגידים בנקאיים מספקים את אומדניהם ל-PD, ומשתמשים באומדנים הפיקוחיים ליתר רכיבי הסיכון. תחת הגישה המתקדמת, תאגידים בנקאיים מספקים אומדים ל-PD, LGD ו-EAD, וכן את החישוב של M, בכפוף לעמידה בדרישות סף. עבור שתי הגישות, הבסיסית והמתקדמת, תאגידים בנקאיים חייבים להשתמש בפונקציות משקל הסיכון, המתוארות בהוראה זו על מנת לחשב את דרישות ההון. הפירוט המלא של השימוש בגישות מתואר להלן.

(i) חשיפות לתאגיד, לריבונות ולבנק

246. תחת הגישה הבסיסית, התאגידים הבנקאיים חייבים לספק אומדנים שלהם ל-PD, עבור כל אחד מקטגוריות דירוגי הלווים שלהם, אולם חובה עליהם להשתמש באומדנים הפיקוחיים עבור רכיבי סיכון אחרים. רכיבי הסיכון האחרים הם EAD, LGD ו-M⁶⁶.
247. תחת הגישה המתקדמת, תאגידים בנקאיים חייבים לחשב את מועד הפירעון האפקטיבי (M)⁶⁷, ולספק אומדנים שלהם ל-PD, LGD ו-EAD.
248. קיימת חריגה לכלל זה עבור חמש קבוצות המשנה של נכסים, המזוהות כהלוואות מיוחדות (SL).

קטגוריות הלוואות מיוחדות: PF, OF, CF, IPRE ו-HVCRE

249. תאגידים בנקאיים, שאינם עומדים בדרישות לאמידת PD עבור חשיפות לתאגיד תחת גישת הדירוגים הפנימיים הבסיסית (FIRB) לנכסי ההלוואות המיוחדות (SL) שלהם, נדרשים למפות את דירוגי הסיכון הפנימי שלהם לחמש קטגוריות פיקוחיות, כשלכל אחת מהן ייוחס משקל

⁶⁶ בטל.

⁶⁷ בטל.

סיכון מסוים. גישה זו תקרא להלן גישת קריטריון השיבוץ הפיקוחי (supervisory slotting criteria approach).

250. תאגידים בנקאיים שעומדים בדרישות להערכת PD, יכולים להשתמש בגישת ה-FIRB לחשיפות לתאגיד לצורך יצירת משקלי סיכון לכל קבוצות החשיפות הנכסי הלוואות מיוחדות (SL), למעט HVCRE.

251. תאגידים בנקאיים העומדים בדרישות להערכת PD, LGD, ו-EAD, יכולים להשתמש בגישת ה-AIRB לחשיפות לתאגיד, לשם יצירת משקלי סיכון לכל קבוצות החשיפות הלוואות מיוחדות (SL) למעט HVCRE.

(ii) חשיפות קמעונאיות

252. עבור חשיפות קמעונאיות, תאגידים בנקאיים חייבים לספק את אומדניהם ל-LGD ו-EAD. אין הבחנה בין הגישה הבסיסית והמתקדמת עבור קבוצה זו של נכסים.

(iii) חשיפות למניות

253. קימות שתי גישות כלליות לחישוב שקלול נכסי הסיכון עבור חשיפות למניות, שאינן מוחזקות בתיק למסחר: גישת השוק וגישת PD/LGD, שתוארנה במלואן בסעיפים 340 עד 361.

254. תאגידים בנקאיים רשאים ליישם את גישת ה-PD/LGD עבור חשיפות למניות, בתנאי שהם אימצו את הגישה המתקדמת לסוגי החשיפות האחרים.

(iv) חייבים כשירים שנרכשו

255. הטיפול בחייבים כשירים שנרכשו עשוי ליצור שתי קבוצות נכסים: עבור חייבים תאגידיים כשירים שנרכשו, אפשרית הן הגישה הבסיסית והן הגישה המתקדמת, בכפוף לעמידה במספר דרישות תפעוליות. עבור חייבים קמעונאיים כשירים שנרכשו, בדומה לקבוצת הנכסים הקמעונאיים, לא קיימת הבחנה בין הגישה הבסיסית והמתקדמת.

3. אימוץ גישת הדירוגים הפנימיים על קבוצות הנכסים השונות

256. כאשר תאגיד בנקאי מאמץ את גישת ה-IRB עבור חלק מהחזקותיו, קיימת ציפייה שהוא ירחיב את יישומה של הגישה על כלל הקבוצה הבנקאית, למעט חשיפות של הקבוצה הבנקאית לצדדים נגדיים מרכזיים (CCPs) המטופלות במסגרת חלק IX לנספח ג' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203. עם זאת, הפיקוח על הבנקים מכיר בכך שתאגידים בנקאיים רבים לא יוכלו, מסיבות שונות, ליישם את גישת ה-IRB על כל קבוצות הנכסים העיקריות והיחידות העסקיות

בו זמנית. יתר על כן, גם לאחר שתאגיד בנקאי מאמץ את גישת ה-IRB, מגבלת נתונים עשויה להוביל לכך שהתאגיד הבנקאי יוכל לעמוד בתקנים לשימוש באומדניו הפנימיים ל- LGD ו- EAD עבור חלק מקבוצות הנכסים/יחידות עסקיות, אך לא עבור כולן בו זמנית.

257. לפיכך, המפקח רשאי להתיר לתאגיד בנקאיים לאמץ בהדרגה את גישת הדירוגים הפנימיים על כלל הקבוצה הבנקאית. האימוץ המדורג כולל (i) אימוץ גישת ה-IRB על קבוצות נכסים (או במקרה של חשיפות קמעונאיות, על קבוצות משנה מסוימות) המשתייכים לאותה יחידה עסקית. (ii) אימוץ גישת ה-IRB על יחידות עסקיות המשתייכות לאותה קבוצה בנקאית. (iii) מעבר מגישת הדירוגים הפנימיים הבסיסית לגישה המתקדמת עבור רכיבי סיכון מסוימים. עם זאת, כאשר תאגיד בנקאי מאמץ את גישת הדירוגים הפנימיים בקבוצת נכסים ביחידה עסקית מסוימת (ובמקרה של חשיפות קמעונאיות, לקבוצת משנה מסוימת), הוא חייב לאמץ את גישת הדירוגים הפנימיים על כל החשיפות השייכות לאותה קבוצת נכסים (או תת קבוצה) באותה יחידה. לעניין זה מובהר :

- למעט במקרים חריגים, לא תאושר תוכנית של תאגיד בנקאי, בה תקופת האימוץ נמשכת יותר מ- 3 שנים ואינה מכסה במועד היישום לראשונה, לכל הפחות, 60% מדרישת ההון בגין סיכוני אשראי, במונחים של נכסים משוקללי סיכון, כפי שהם מחושבים בגישה הסטנדרטית (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203).

- המכנה בתחשיב כולל את כל הנכסים משוקללי הסיכון (כפי שהם מחושבים על פי הגישה הסטנדרטית), לרבות נכסים בגינם ניתן פטור זמני או קבוע מיישום גישת ה-IRB.

- גישת קריטריון השיבוץ הפיקוחי לחשיפות SL, הינה חלק בלתי נפרד מגישת ה-IRB. לפיכך, נכסים משוקללי סיכון להלוואות מיוחדות (SL) נכללים גם הם במכנה ובמונה (במכנה בכל מקרה, ובמונה במידה ובכוונת התאגיד הבנקאי לטפל בהם על פי גישת ה-IRB כבר במועד הרלוונטי לחישוב).

אופן החישוב האמור רלוונטי גם לעניין החרגה בשל מהותיות כאמור בסעיף 259.

- במהלך תקופת האימוץ המדורג יחושב ההון על קבוצת הנכסים שלא נכללת בגישת ה-IRB, על פי הגישה הסטנדרטית.

258. תאגיד בנקאי חייב להכין תכנית יישום, המתארת באיזה היקף ומתי, בכוונתו ליישם את גישת הדירוגים הפנימיים על קבוצות הנכסים העיקריות (או קבוצות המשנה, במקרה של חשיפות קמעונאיות) והיחידות העסקיות לאורך זמן. על התכנית להיות מפורטת אך מציאותית, וחייבת לקבל את אישור המפקח. עליה להיות מונעת מהיכולת המעשית ומאפשרות הביצוע של המעבר לגישות מתקדמות, ולא מהרצון לאמץ את הגישות בהוראות בדבר דרישת ההון המזערית כדי למזער את דרישות ההון. במהלך תקופת המעבר, המפקח יוודא שלא תינתן הקלה בדרישת ההון כתוצאה מעסקאות בתוך הקבוצה הבנקאית, שנועדו להפחית את דרישת ההון הכוללת.

של הקבוצה הבנקאית, באמצעות העברת סיכון אשראי בין ישויות שאימצו את הגישה הסטנדרטית (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203), גישת הדירוגים הפנימיים הבסיסית והמתקדמת. בכלל זאת, אך לא בלבד, מכירת נכסים וערבויות צולבת (cross guarantees).

259. חשיפות מסוימות ביחידות עסקיות לא מהותיות, כמו גם בקבוצות נכסים (או קבוצות משנה, במקרה של חשיפות קמעונאיות) אשר אינן מהותיות במונחים של גודל וסיכון התיק, עשויות להיות פטורות מהדרישות שבשתי הפסקאות האחרונות, בכפוף לאישור פרטני מראש מהמפקח. דרישות ההון לחשיפות אלו תיקבענה בהתאם לגישה הסטנדרטית (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203), והמפקח יחליט אם על התאגיד הבנקאי להחזיק הון נוסף כנגד פוזיציות אלו, במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 211 (תהליך הסקירה הפיקוחי). שיעור של 15% ומעלה מסך נכסי הסיכון של התאגיד הבנקאי, במונחי נכסים משוקללי סיכון על פי הגישה הסטנדרטית, נחשב מהותי. מובהר בזאת כי :

- המונה בחישוב סף 15% מתייחס לכל נכסי הסיכון, אשר הוחרגו מיישום גישת ה-IRB, כפי שהם מחושבים על פי הגישה הסטנדרטית.
- המכנה בחישוב סף 15% כולל את כל הנכסים משוקללי הסיכון על פי הגישה בה הם מחושבים. כלומר, נכסים אשר לא הוחרגו מיישום גישת ה-IRB, כפי שהם מחושבים על פי גישת ה-IRB, ונכסים שהוחרגו מיישום גישת ה-IRB, כפי שהם מחושבים על פי הגישה הסטנדרטית.
- לעניין ההתייחסות להלוואות מיוחדות (SL) - ראה סעיף 257.
- לגבי החרגה של חשיפה למניות, קיים סעיף פרטני של חוסר מהותיות, בנוסף לסעיף זה, המבוסס על היקף ההון הראשוני והמשני (סעיף 358). החשיפה למניות שהוחרגה על פי סעיף 358 מתווספת למונה ולמכנה לצורך בחינת סף 15%.

260. למרות האמור לעיל, כאשר תאגיד בנקאי מאמץ את גישת ה-IRB עבור כל אחת מקבוצות הנכסים : תאגיד ; בנק ; ריבונות ; או קמעונאות, או עבור חלקן, הוא יידרש לאמץ, בו זמנית, את גישת הדירוגים הפנימיים גם עבור חשיפותיו למניות, וזאת בכפוף למהותיות. המפקח רשאי לדרוש מתאגיד בנקאי לאמץ אחת מגישות ה-IRB עבור חשיפות למניות מסוימות, אם חשיפות אלה מהוות חלק מהותי מעסקיו של התאגיד הבנקאי, זאת גם במידה והתאגיד הבנקאי איננו מיישם את גישת ה-IRB בקווי העסקים האחרים שלו. יתר על כן, משאימץ תאגיד בנקאי את גישת ה-IRB עבור חשיפות לתאגיד, הוא יידרש לאמץ את גישת הדירוגים הפנימיים לקבוצות המשנה של ההלוואות המיוחדות (SL) בקבוצת החשיפה לתאגיד.

261. קיימת ציפייה מתאגיד בנקאי המאמץ את גישת הדירוגים הפנימיים (IRB), להמשיך וליישם גישה זו גם בעתיד. חזרה מרצון לגישה הסטנדרטית (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203) או לגישת הדירוגים הפנימיים הבסיסית (FIRB) תותר רק בנסיבות יוצאות מהכלל כגון צמצום

(Divestiture) חלק נרחב מעסקיו הקשורים לאשראי, והיא חייבת להיות מאושרת על ידי המפקח.

262. בהתחשב במגבלת הנתונים הקשורה לחשיפות להלוואות מיוחדות (SL), תאגיד בנקאי יכול להמשיך ולטפל באחת או יותר מקבוצות המשנה של הלוואות אלו IPRE, CF, OF, PF או HVCRE, באמצעות "גישת קריטריון השיבוץ הפיקוחי", ולעבור ליישום גישת הדירוגים הפנימיים הבסיסית או המתקדמת עבור קבוצות המשנה האחרות השייכות לקבוצת הנכסים התאגידיים.

262(i). ללא קשר לרמת המהותיות, חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים הנובעות מנגזרי OTC, מעסקאות בנגזרים הנסחרים בבורסה ומעסקאות מימון ניירות ערך (SFTs), יקבלו טיפול יעודי בהתאם לאמור בחלק IX לנספח ג' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203. כאשר מעריכים את רמת המהותיות, לצורכי סעיף 259, אסור שמדידת הכיסוי של גישת ה- IRB תושפע מגודל החשיפות של התאגיד הבנקאי כלפי צדדים נגדיים מרכזיים המטופלות לפי חלק IX לנספח ג' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 - כלומר, אין לכלול חשיפות אלה במונה או במכנה של יחס כיסוי ה- IRB בו משתמשים.

4. הוראות מעבר

263-269. בטל⁶⁸ ⁶⁹.

ג. כללים עבור חשיפות לתאגיד, לריבונות ולבנק

270. פרק ג' מציג את השיטה לחישוב דרישות הון להפסד בלתי צפוי (UL) עבור חשיפות לתאגיד, לריבונות ולבנק. כנוזכר בפרק ג.1, קיימת פונקציה משקל סיכון אחת לקביעת דרישות ההון עבור כל שלש קבוצות הנכסים, עם חריגה אחת. משקלי סיכון פיקוחיים נקבעו לכל אחת מקבוצות המשנה התאגידיות של ההלוואות המיוחדות (SL). פרק ג.2 עוסק ברכיבי הסיכון. השיטה לחישוב ההפסדים הצפויים (EL) ולקביעת ההבדלים בין ערך זה להפרשות לחובות מסופקים, מתוארת בפרק ז' להלן.

⁶⁸ בטל.

⁶⁹ בטל.

1. נכסים משוקללים בסיכון עבור חשיפות לתאגיד, לריבונות ולבנק

(i) נוסחת הנכסים משוקללים בסיכון

271. הנכסים המשוקללים בסיכון תלויים באומדנים ל- PD, LGD, EAD ובמקרים מסוימים, במועד הפירעון האפקטיבי (M), לחשיפה נתונה. סעיפים 318 עד 324 עוסקים באופן חישוב מועד הפירעון האפקטיבי.

272. בפרק זה, PD ו- LGD נמדדים באחוזים ו- EAD במונחי מטבע (לדוגמה, ש"ח), אלא אם צוין אחרת.

לחשיפות שאינן בכשל, הנוסחה לחישוב הנכסים המשוקללים בסיכון היא^{70,71}:

$$(R) = 0.12 * \frac{1 - \exp(-50 * PD)}{1 - \exp(-50)} + 0.24 * \left[1 - \frac{1 - \exp(-50 * PD)}{1 - \exp(-50)} \right]$$

$$(b) = [0.11852 - 0.05478 * \ln(PD)]^2$$

$$(K) = \left\{ LGD * N \left[\sqrt{\frac{1}{1-R}} * G(PD) + \sqrt{\frac{R}{1-R}} * G(0.999) \right] - PD * LGD \right\} * \frac{1 + (M - 2.5) * b}{1 - 1.5 * b}$$

$$(RWA) = K * 12.5 * EAD$$

דרישת ההון (K) עבור חשיפה בכשל מקבלת את הערך הגדול מבין השניים: אפס; או ההפרש בין LGD של החשיפה (כמתואר בסעיף 468) לבין ההערכה המיטבית של התאגיד הבנקאי להפסד הצפוי (כמתואר בסעיף 471). סכום הנכסים משוקללים בסיכון לחשיפה בכשל הוא תוצר של K, 12.5, וה- EAD.

מכפיל בשיעור 1.25 מיושם למקדם המתאם של כל החשיפות לתאגידים פיננסיים העומדים בקריטריונים הבאים:

⁷⁰ ln הוא הלוגריתם הטבעי.

⁷¹ $N(x)$ מציין את פונקציית ההתפלגות הנורמלית-סטנדרטית המצטברת של המשתנה האקראי (היינו, ההסתברות שמשתנה נורמלי-סטנדרטי אקראי, עם תוחלת אפס ושונות של אחד, יהיה שווה או קטן מ- X). $G(z)$ מציין את הפונקציה ההפוכה לפונקציית ההתפלגות המצטברת של משתנה נורמלי-סטנדרטי אקראי (היינו, ערך x כך ש- $N(x)=z$). ההתפלגות הנורמלית-סטנדרטית המצטברת והפונקציה ההפוכה לפונקציית ההתפלגות הנורמלית-סטנדרטית, לדוגמה, זמינים בתוכנת אקסל בפונקציות NORMSDIST ו-NORMSINV.

⁷² אם חישוב זה גורם לדרישת הון שלילית עבור חשיפה כלשהי לריבונות, על התאגיד הבנקאי להשתמש בדרישת הון של אפס לחשיפה זו.

• תאגידים פיננסיים בפיקוח שסך נכסיהם גבוה או שווה ל- 100 מיליארד דולר ארה"ב. לקביעת ערך הנכס יש להשתמש בדוח הכספי המבוקר העדכני ביותר של החברה האם ושל החברות הבנות המאוחדות. למטרות סעיף זה, תאגיד פיננסי בפיקוח (regulated financial institution) מוגדר כחברה אם וחברות הבנות שלה, כאשר כל ישות משפטית מהותית בקבוצה המאוחדת מפקחת על ידי רגולטור האוכף דרישות לשמירת יציבות מערכתית בהתאם לנורמות בינלאומיות. אלה כוללים, בין היתר, גופים הנתונים לפיקוח כגון חברות ביטוח, ברוקרים/דילרים, בנקים, מוסדות חיסכון (Thrifts), וסוחרים בחוזים עתידיים (Futures Commission Merchants);

• תאגידים פיננסיים שאינם בפיקוח, ללא קשר לגודלם. תאגידים פיננסיים שאינם בפיקוח, למטרות סעיף זה, הם ישויות משפטיות שתחום פעילותן העיקרי כולל: ניהול נכסים פיננסיים, הלוואות, פקטורינג, החכרה (leasing), העמדת חיזוקי אשראי, איגוח, השקעות, נאמנות פיננסית, שירותים לצדדים נגדיים מרכזיים, מסחר בנוסטרו (proprietary trading), ופעילויות של מתן שירותים פיננסיים אחרים המוגדרים על ידי המפקחים.

מקדם המתאם (R_FI):

$$(R_{FI}) = 1.25 * \left\{ 0.12 * \frac{1 - \exp(-50 * PD)}{1 - \exp(-50)} + 0.24 * \left[1 - \frac{1 - \exp(-50 * PD)}{1 - \exp(-50)} \right] \right\}$$

דוגמאות למשקלי סיכון מובאות בנספח א'.

(ii) התאמות לגודל התאגיד עבור ישויות קטנות ובינוניות (Small-and Medium-sized Entities - SME)

273. לפי גישת ה- IRB לאשראי לתאגידים, יותר לתאגידים בנקאיים להבחין בין חשיפות ללווים שהם ישויות קטנות ובינוניות (SME) (חשיפות לתאגיד, כשמחזור המכירות השנתי המדווח של הקבוצה המאוחדת אליה שייך התאגיד, נמוך מ- 250 מיליון ש"ח) לבין אלו של תאגידים גדולים. ההתאמה לגודל תאגיד (כלומר, $0.04 * \left(1 - \frac{S - 25}{225} \right)$) תוכנס לנוסחת משקל הסיכון

של חשיפות לתאגיד, כלפי הלווים הם ישויות קטנות ובינוניות (SME). S מבטא את מחזור המכירות השנתי במיליוני ש"ח, כאשר ערכי S נמצאים בטווח הנמוך או השווה ל- 250 מיליון ש"ח והגבוה או השווה ל- 25 מיליון ש"ח. כאשר מחזור המכירות השנתי המדווח נמוך מ- 25 מיליון ש"ח, יתייחסו אליו כאל מחזור מכירות בסך 25 מיליון ש"ח, לצורך התאמת גודל התאגיד עבור לוויים שהם ישויות קטנות ובינוניות (SME).

מקדם המתאם R יחושב כדלהלן:

$$(R) = 0.12 * \frac{1 - EXP(-50 * PD)}{1 - EXP(-50)} + 0.24 * \left[1 - \frac{1 - EXP(-50 * PD)}{1 - EXP(-50)} \right] - 0.04 * \left(1 - \frac{S - 25}{225} \right)$$

מובהר בזאת כי :

1. כאשר לא ניתן לקבוע ברמת סבירות גבוהה שמחזור המכירות השנתי של הקבוצה, אליה משתייך הלווה, נמוך מ- 250 מיליון ש"ח, אין לסווג את הלווה כ-SME. לדוגמה, כאשר לא ניתן להשיג דוחות כספים עדכניים של חלק מהתאגידים השייכים לקבוצה, אשר על פי נתוני העבר מחזור המכירות שלהם בקבוצה מהותי, ולא קיימת אינדיקציה עדכנית ומבוססת אחרת על היקף המכירות של תאגידים אלו.
2. מרגע בו חצה לראשונה מחזור המכירות השנתי של הקבוצה את סף 250 מיליון ש"ח, יסווג הלווים אשר שייכים לקבוצה זו כ-Corporate (שאינן SME). לוויים אלו יסווגו כ-Corporate, גם אם לאחר מכן ירדו מכירות הקבוצה מתחת ל- 250 מיליון ש"ח, אלא אם הירידה בהיקף המכירות הינה מהותית ובעלת אופי קובע.

274. במקרים יוצאים מן הכלל, שבהם מחזור המכירות השנתי אינו מהווה אינדיקטור משמעותי לגודל הקבוצה, וסך הנכסים מהווה אינדיקטור משמעותי יותר, ובכפוף לאישור פרטני של המפקח, ניתן להחליף את הנתון בדבר מחזור המכירות השנתי, בסך הנכסים של הקבוצה המאוחדת, לצורך חישוב התאמת גודל התאגיד עבור ישויות קטנות ובינוניות (SME).

(iii) משקלי סיכון להלוואות מיוחדות

משקלי סיכון עבור CF, OF, PF ו- $IPRE$

275. תאגידים בנקאיים אשר אינם עומדים בדרישות לאמידת ההסתברות לכשל (PD) תחת גישת ה-IRB לתאגידים, יידרשו למפות את הדירוגים הפנימיים שלהם לחמש קטגוריות פיקוחיות, אשר לכל אחת מהן משקל סיכון מסוים. קריטריוני השיבוץ, עליהם יש להתבסס במיפוי, מפורטים בנספח ב'. משקלי הסיכון להפסדים בלתי צפויים לכל קטגוריה פיקוחית הם :

קטגוריות פיקוחיות ומשקלי סיכון בגין הפסדים בלתי צפויים עבור חשיפות להלוואות מיוחדות אחרות

חזק	טוב	משביע רצון	חלש	כשל
70%	90%	115%	250%	0%

276. למרות שקיימת ציפייה מהתאגידים הבנקאיים למפות את דירוגיהם הפנימיים לקטגוריות הפיקוחיות עבור חשיפות להלוואות מיוחדות, לפי קריטריוני השיבוץ שבנספח ב', ככלל, כל קטגוריה פיקוחית מתאימה לטווח של דירוגי אשראי חיצוניים, כמפורט להלן :

חזק	טוב	משביע רצון	חלש	כשל
לפחות BBB-	BB+ או BB	BB- או B+	B עד C-	לא רלוונטי

277. תאגידים בנקאיים רשאים להפחית את משקל הסיכון של הקטגוריות "חזק" ו- "טוב" ל- 50% ו- 70% בהתאמה, בתנאי שיתרת התקופה לפירעון קצרה משנתיים וחצי.

278. תאגידים בנקאיים העומדים בדרישות לאמידת PD, יוכלו להשתמש בגישה הבסיסית הרגילה עבור קבוצת נכסי התאגיד (FIRB), לחישוב משקלי הסיכון של קבוצות המשנה של ההלוואות המיוחדות (SL).

279. תאגידים בנקאיים שעומדים בדרישות לאמידת PD, LGD ו/או EAD יוכלו להשתמש בגישה המתקדמת הרגילה עבור קבוצת נכסי התאגיד (AIRB), לחישוב משקלי הסיכון של קבוצות המשנה של ההלוואות המיוחדות (SL).

משקלי סיכון ל- $HVCRE$ (נדל"ן מסחרי בעל תנודתיות גבוהה)

280. תאגידים בנקאיים חייבים למפות את הדירוגים הפנימיים שלהם לחמש קטגוריות פיקוחיות, כאשר לכל אחת מהן משקל סיכון מסוים. קריטריון השיבוץ, שעל בסיסו יתבצע המיפוי, זהה לקריטריון ל- IPRE, כמפורט בנספח ב'. משקלי הסיכון לכל קטגוריה הם :

קטגוריות פיקוחיות ומשקלי סיכון בגין הפסדים בלתי צפויים לנדל"ן מסחרי בעל תנודתיות גבוהה

חזק	טוב	משביע רצון	חלש	כשל
95%	120%	140%	250%	0%

281. ככלל, כל קטגוריה פיקוחית מתאימה לטווח של דירוגי אשראי חיצוניים, כמובא בסעיף 276.

282. תאגידים בנקאיים רשאים להפחית את משקל הסיכון של הקטגוריות "חזק" ו- "טוב" ל- 70% ו- 95% בהתאמה, בתנאי שיתרת התקופה לפירעון קצרה משנתיים וחצי.

283-284. בטל.

(iv) מסגרת לחישוב נכסי סיכון לחשיפות הכפופות לכשל כפול (double default)

284(i). עבור חשיפות מגודרות שתטופלנה במסגרת כשל כפול, תחושב דרישת ההון כמתואר בסעיף 284(ii) ו- 284(iii).

284(ii). דרישות ההון לחשיפות מגודרות, הכפופות למסגרת הטיפול של הכשל הכפול (K_{DD}), מחושבות על ידי הכפלת K_0 , כמוגדר להלן, במכפיל, התלוי ב- PD של ספק ההגנה (PD_g):

$$K_{DD} = K_0 * (0.15 + 160 * PD_g)$$

K_0 מחושב בדומה לחישוב דרישת ההון עבור חשיפות לתאגיד שאינן מגודרות (כמוגדר בסעיפים 272 ו- 273), אך תוך שימוש בפרמטרים אחרים ל- LGD ולהתאמות למועד הפירעון.

$$K_O = LGD_g * \left\{ N \left[\frac{G(PD_o) + \sqrt{\rho_{os}} * G(0.999)}{\sqrt{1 - \rho_{os}}} \right] - PD_o \right\} * \frac{1 + (M - 2.5) * b}{1 - 1.5 * b}$$

PD_g ו- PD_o אלו ההסתברויות לכשל של החייב ושל הערב, בהתאמה, ושתייהן כפופות לרצפת ה- PD שנקבעה בסעיף 285. מקדם המתאם ρ_{os} מחושב על פי נוסחת המתאם (R) שבסעיף 272 (או, במקרה המתאים, על פי סעיף 273), כאשר PD שווה ל- PD_o ו- LGD_g הינו ה- LGD של חשיפה ישירה דומה כלפי הערב (דהינו, באופן עקבי עם סעיף 301, ה- LGD המשויך לעסקת אשראי (facility) בלתי מגודרת של הערב, או לעסקת אשראי (facility) בלתי מגודרת של החייב, תלוי בשאלה האם במקרה של כשל גם הערב וגם החייב לא יעמדו בהתחייבויותיהם במשך התקופה בה קימת ראייה להתממשות תנאי עסקת הגידור, ובמבנה הערבות, המצביע על כך שגודל ההחזר יהיה תלוי במצב הפיננסי של הערב או של החייב, בהתאמה; באמידת אחד מ- LGDs אלו, התאגיד הבנקאי רשאי להכיר בבטוחות שהוקצו במיוחד כנגד החשיפה ובהגנת אשראי, בהתאמה, באופן עקבי עם סעיפים 303 או 279 ו- 468 עד 473 לפי העניין). אין להביא בחשבון "התאוששות כפולה" באומדן ה- LGD. המקדם של התאמת מועד הפירעון, b, מחושב לפי הנוסחה להתאמת מועד הפירעון (b) שבסעיף 272, כאשר PD הוא הנמוך מבין PD_o ו- PD_g. M הוא מועד הפירעון האפקטיבי של הערב, אשר בשום מקרה לא יכול להיות נמוך מרצפה של שנה אחת, אם מיושמת מסגרת כשל כפול.

284(iii). סכום נכסי הסיכון מחושב באותו אופן כמו בחשיפות לא מגודרות, כלומר:

$$RWA_{DD} = K_{DD} * 12.5 * EAD_g$$

2. רכיבי סיכון

(i) הסתברות לכשל (PD)

285. עבור חשיפות לתאגיד או לבנק, PD הוא הגבוה מבין השניים: PD לשנה אחת המשויך לדירוג הפנימי של הלווה לו מיוחסת החשיפה; או 0.03%. עבור חשיפות לריבונות, ה- PD הוא PD לשנה אחת המשויך לדירוג הפנימי של הלווה לו מיוחסת החשיפה. PD של לוויים, אשר הוקצה להם דירוגים) כשל, באופן עקבי עם הגדרת הכשל המובאת להלן, הינו 100%. בסעיפים 461 עד 463 מפורטות דרישות הסף עבור הנתונים עליהם מבוססים אומדני ה- PD אשר יוקצו לכל אחד מהדירוגים הפנימיים של הלווה, ועבור שיטות האמידה שלהם.

(ii) הפסד בהתרחש כשל (LGD)

286. תאגיד בנקאי חייב לספק אומדן ל- LGD עבור כל חשיפה לתאגיד, לריבונות או לבנק. קיימות שתי גישות ליצירת האומדן: הגישה הבסיסית והגישה המתקדמת.

LGD תחת הגישה הבסיסית

טיפול בחובות לא מובטחים (*unsecured claim*) וביטחונות לא מוכרים (*non-recognized*)

287. תחת הגישה הבסיסית, לחובות בכירים (*senior claims*) של תאגידים, ריבונות ובנקים, שאינם מגובים על ידי ביטחונות מוכרים, יוקצה LGD בשיעור של 45%.

288. לכל החובות הנדחים של תאגידים, ריבונות ובנקים יוקצה LGD של 75%. חוב נדחה הוא כזה שחוב אחר קודם לו באופן ברור ומפורש. סעיף זה מתייחס ל"נדחות", במובן המשפטי.

ביטחונות תחת הגישה הבסיסית

289. בנוסף לביטחונות הכשירים אשר הוכרו בגישה הסטנדרטית (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203), תחת גישת הדירוגים הפנימיים קיימים סוגי ביטחונות נוספים, הנקראים ביטחונות IRB כשירים, אשר יוכרו גם הם. בכלל זאת חייבים, נדל"ן מסחרי ונדל"ן לדיור (CRE ו- RRE בהתאמה), וביטחונות אחרים, אשר עומדים בדרישות הסף שנקבעו בסעיפים 509 עד 524⁷³. הדרישות עבור ביטחונות פיננסיים כשירים, זהות לדרישות הסף התפעוליות, כפי שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, החל מסעיף 111.

מתודולוגיה להכרה בביטחונות פיננסיים כשירים תחת הגישה הבסיסית

290. המתודולוגיה להכרה בביטחונות פיננסיים כשירים דומה לזו המוצעת תחת הגישה המקיפה (*comprehensive approach*) לביטחונות שהוצגה בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 (הגישה הסטנדרטית), בסעיפים 147 עד 181(i). השימוש בגישה הפשוטה (*simple approach*) לביטחונות, שהוצגה בגישה הסטנדרטית, לא יתאפשר לתאגידים בנקאיים, המיישמים את גישת הדירוגים הפנימיים.

291. ביישום הגישה המקיפה, ניתן לבטא את ההפסד האפקטיבי בהינתן כשל (LGD^*) עבור עסקאות המובטחות בביטחונות (*collateralized transaction*) כדלהלן:

- LGD הוא של חשיפה בכירה בלתי מובטחת (*unsecured*) לפני ההכרה בביטחונות (45%);
- E הוא הערך השוטף של החשיפה (היינו, מזומן שניתן כהלואה או ניירות ערך שהוקצו (*posted*) או שניתנו כהלואה);
- E^* הוא ערך החשיפה לאחר הפחתת סיכון (*risk mitigation*), כמתואר בסעיפים 147 עד 150 של הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203:

$$LGD^* = LGD * \left(\frac{E^*}{E} \right)$$

תפישה זו משמשת לחישוב LGD^* בלבד. על תאגידים בנקאיים להמשיך ולחשב EAD ללא התחשבות בקיומם של ביטחונות, אלא אם צוין אחרת.

292. תאגידים בנקאיים, הכשירים ליישם את גישת הדירוגים הפנימיים הבסיסית, יכולים לחשב את E^* תוך שימוש בכל אחת מהדרכים של הגישה המקיפה לעסקאות המובטחות בביטחונות תחת הגישה הסטנדרטית (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203).

293. כאשר עסקאות מסוג רכש חוזר (repo-style transactions) כפופות להסכם להתחשבות נטו (master netting agreement), תאגיד בנקאי יכול לבחור שלא להכיר בהשפעות ההתחשבות נטו (netting effect) בחישוב ההון. על תאגידים בנקאיים, המעוניינים להכיר בהשפעת הסכם להתחשבות נטו על עסקאות כאלו למטרות הון, לעמוד בתנאים שנקבעו בסעיפים 173 ו-174 של הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203. על התאגיד הבנקאי לחשב את E^* בהתאם לסעיפים 176 ו-177 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, ולהשוותו ל-EAD. השפעת הביטחונות על עסקאות אלו עלולה שלא להשתקף בהתאמות ל-LGD.

אימוץ הקלה מהגישה המקיפה

294. בעקביות עם האמור בסעיף 170 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, כאשר הצד שכנגד הינו שחקן משמעותי בשוק (core market participant) כמוגדר בסעיף 171, תאגיד בנקאי רשאי להשתמש במקדם ביטחון אפס לעסקאות מסוג רכש חוזר בכפוף לעמידה בכל תנאי הסעיף. לגבי סעיף 171 נקבעה רשימת גופים שיוכרו כ"משתתפים מרכזיים בשוק". כל שינוי בסעיפים 170 ו-171 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, לגבי הגישה הסטנדרטית, יחול במקביל גם לגבי גישת ה-IRB.

מתודולוגיה להכרה בביטחונות IRB כשירים

295. המתודולוגיה לקביעת LGD אפקטיבי תחת הגישה הבסיסית, במקרים בהם תאגידים בנקאיים קיבלו ביטחונות IRB כשירים להבטחת חשיפה לתאגיד, מפורטת להלן:

- חשיפות, העומדות בדרישות הסף, אך היחס בין ערך הביטחונות השוטף שהתקבל (C) לבין הערך השוטף של החשיפה (E) נמוך מהסף C^* (היינו, מהרמה המזערית הנדרשת לביטחונות עבור חשיפה נתונה), יקבלו את ה-LGD המתאים לחשיפות בלתי מובטחות או לחשיפות שמובטחות על ידי ביטחונות שאינם "ביטחונות פיננסים כשירים" או "ביטחונות IRB כשירים".
- לחשיפות, עבורן היחס C/E עולה על סף שני, גבוה יותר, C^{**} (הרמה הנדרשת של ביטחונות-ביתר (over-collateralisation) עבור הכרה מלאה ב-LGD), ייוחס LGD לפי הטבלה שלהלן.

הטבלה שלהלן מציגה את ה- LGD המתאים ואת הרמה הנדרשת של הביטחונות-ביתר לחלקים המובטחים של חשיפות בכירות :

LGD מזערי עבור החלק המובטח של חשיפות בכירות

הרמה הנדרשת של סך ביטחונות-ביתר להכרה מלאה ב- LGD (C**) (C*)	רמת ביטחונות מזערית נדרשת לחשיפה (C*)	LGD מזערי	
_____	0%	0%	בטוחה פיננסית כשירה
125%	0%	35%	חייבים
140%	30%	35%	CRE/ RRE
140%	30%	40%	ביטחונות אחרים ⁷⁴

- חשיפות בכירות יחולקו לשניים : חלק מובטח במלואו וחלק שאינו מובטח.
- חלק החשיפה אשר יחשב כחלק המובטח במלואו, C/ C**, יקבל את ה- LGD הרלוונטי לסוג הביטחון.
- לחלק הנותר של החשיפה יש להתייחס כלא מובטח, ולייחס לו LGD של 45%.

מתודולוגיה לטיפול במאגרי ביטחונות

296. המתודולוגיה לקביעת ה- LGD האפקטיבי של עסקה תחת הגישה הבסיסית, כאשר תאגידים בנקאיים קיבלו ביטחונות פיננסיים וגם ביטחונות IRB כשירים אחרים, תואמת לטיפול בגישה הסטנדרטית (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203), ומבוסס על ההנחות הבאות :

- במקרה בו התאגיד הבנקאי השיג מגוון של ביטחונות להפחתת סיכוני אשראי (CRM), הוא יידרש לחלק את הערך המתואם של החשיפה (לאחר החלת מקדם ביטחון על ביטחונות פיננסיים כשירים), לחלקים שכל אחד מהם יוגדר לפי סוג ביטחון להפחתת סיכוני האשראי (CRM) אחד בלבד. לכן, על התאגיד הבנקאי לחלק את החשיפה לחלק המובטח בביטחונות פיננסיים כשירים, החלק המובטח על ידי חייבים, החלק המובטח בביטחונות CRE/RRE, חלק המובטח בביטחונות אחרים והחלק הבלתי מובטח, במקרה הרלוונטי.
- כאשר יחס סכום ערכי CRE/RRE וביטחונות אחרים לחשיפה המופחתת (לאחר הכרה בהשפעת ביטחונות פיננסיים כשירים וביטחונות חייבים) הוא מתחת לסף המזערי הרלוונטי לביטחון (ז"א רמת הביטחונות המזערית לחשיפה), החשיפה תקבל את ערך ה- LGD הלא מובטח - 45%.
- חישוב שקלול נכסי הסיכון לכל אחד מהחלקים המובטחים במלואם של חשיפה חייב להיעשות בנפרד.

⁷⁴ ביטחונות אחרים אינם כוללים נכסים פיסיים שנרכשו על ידי התאגיד הבנקאי כתוצאה מכשל של הלוואה.

LGD תחת הגישה המתקדמת

297. בכפוף לעמידה בדרישות סף נוספות, המפורטות להלן, ובהתאם לאישור פרטני מהמפקח, רשאים תאגידים בנקאיים להשתמש באומדנים פנימיים עצמיים של LGD עבור חשיפות לתאגיד, לריבונות ולבנק. LGD חייב להימדד כשיעור (באחוזים) ההפסד בהינתן כשל, מתוך ה-EAD. על תאגידים בנקאיים שקיבלו אישור להשתמש בגישת הדירוגים הפנימיים, ואינם מסוגלים לעמוד בדרישות סף נוספות אלו, להחיל את אומדני ה-LGD לפי הגישה הבסיסית, כמתואר לעיל.

298. דרישות הסף ליצירת אומדנים ל-LGD מפורטות בסעיפים 468 עד 473.

טיפול בעסקאות מסוג רכש חוזר (Repo-style transaction)

299. תאגידים בנקאיים, המעוניינים להכיר בהשפעת הסכם להתחשבנות נטו על עסקאות מסוג רכש חוזר למטרות הון, חייבים ליישם את המתודולוגיה שבסעיף 293 לקביעת E* אשר ישמש כ-EAD. לתאגידים בנקאיים, המשתמשים בגישה המתקדמת, יותר לבצע הערכות עצמיות של LGD עבור החלק האקוויוולנטי הבלתי מובטח (E*).

טיפול בערבויות ונגזרי אשראי

300. ישנן שתי דרכים להכרה ב-CRM הנובע מערבויות ומנגזרי אשראי, במסגרת גישת הדירוגים הפנימיים: הגישה הבסיסית, עבור תאגידים בנקאיים המשתמשים בערכי LGD פיקוחיים; והגישה המתקדמת, עבור תאגידים בנקאיים המשתמשים בהערכותיהם הפנימיות ל-LGD.

301. בשתי הגישות, ל-CRM של ערבויות או נגזרי אשראי, אסור לשקף את השפעת הכשל הכפול (double default) (ראו סעיף 482). ככזה, במידה שה-CRM מוכר על ידי התאגיד הבנקאי, משקל הסיכון המתואם לא יהיה נמוך ממשקל סיכון דומה של חשיפה ישירה לנותן ההגנה. בעקביות עם הגישה הסטנדרטית (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203), התאגידים הבנקאיים יוכלו שלא להכיר בהגנת אשראי, אם הכרה בה תניב דרישת הון גבוהה יותר.

הכרה תחת הגישה הבסיסית

302. עבור תאגידים בנקאיים המיישמים את הגישה הבסיסית ל-LGD, הגישה לערבויות ונגזרי אשראי תהיה דומה לזו של הגישה הסטנדרטית כמפורט בסעיפים 189 עד 201 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203. טווח הערבים הכשירים זהה לאמור תחת הגישה הסטנדרטית, למעט העובדה כי תאגידים המדורגים בדירוג פנימי יכולים להיות מוכרים גם במסגרת הגישה הבסיסית. לקבלת הכרה, יש לעמוד בדרישות המפורטות בסעיפים 189 עד 194 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

303. ערבויות כשירות מערבים כשירים יוכרו כדלהלן:

- עבור החלק המכוסה של החשיפה, משקל סיכון נוצר על ידי שקלול הרכיבים הבאים:

- נוסחת שקלול הסיכון המתאימה לסוג הערב, וכן
- ה- PD המתאים לדירוג הערב או, אם התאגיד הבנקאי מחליט שלא להחיל טיפול תחליפי מלא, לדירוג כלשהו שבין דירוג החייב ודירוג הערב.
- באפשרות התאגיד הבנקאי להחליף את ה- LGD של העסקה ב- LGD המתאים לערבות, תוך התחשבות בבכירות ובביטחונות החוב הנערב (taking into account seniority and any collateralisation of a guaranteed commitment).

304. לחלק הבלתי מכוסה של החשיפה ייוחס משקל הסיכון הרלוונטי ללווה.
305. בהתקיים כיסוי חלקי, או אי התאמת מטבע בין ההתחייבות להגנת האשראי, יש לחלק את החשיפה לסכום מכוסה וסכום בלתי מכוסה. הטיפול לפי הגישה הבסיסית דומה לטיפול לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 (הגישה הסטנדרטית) כמפורט בסעיפים 198 עד 200, ותלוי בשאלה אם הכיסוי הוא פרופורציונאלי או רובדי (tranching).

הכרה תחת הגישה המתקדמת

306. תאגידים בנקאיים, המשתמשים בגישה המתקדמת להערכת LGDs יכולים לשקף את השפעת הפחתת הסיכון של ערבויות או נגזרי אשראי באמצעות התאמת אומדני PD או LGD. בין אם התאמות מבוצעות באמצעות PD או באמצעות LGD, עליהן להתבצע באופן עקבי לכל סוג ערבות או נגזרי אשראי. במסגרת התאמה זו אין לכלול את השפעת הכשל הכפול. לפיכך, משקל הסיכון המותאם חייב להיות לפחות בגובה חשיפה ישירה דומה לנותן ההגנה.
307. לתאגיד בנקאי, הנסמך על הערכות פנימיות ל- LGD, קיימת אפשרות לאמץ את הטיפול המיועד לתאגידים בנקאיים הפועלים תחת גישת הדירוגים הפנימיים הבסיסית (סעיפים 302 עד 305 לעיל), או לבצע התאמה לאומדן ה- LGD של החשיפה, באופן שישקף את קיומם של ערבויות או נגזרי אשראי. במסגרת אפשרות זאת, אין מגבלות לטווח הערבים הכשירים, למרות שיש לעמוד בדרישות הסף כמפורט בסעיפים 483 ו- 484 בנוגע לסוג הערבות. לצורך הכרה בנגזרי אשראי, יש לעמוד בדרישות המפורטות בסעיפים 488 ו- 489.⁷⁵

דרישות תפעוליות להכרה בכשל כפול

- 307(i). לתאגיד בנקאי המיישם את גישת הדירוגים הפנימיים קיימת האפשרות להשתמש בגישה החלופית לקביעת דרישת ההון המתאימה לחשיפה. עם זאת, עבור חשיפות המגודרות על ידי אחד מהמכשירים הבאים, יכולה להיות מיושמת מסגרת הכשל הכפול, כאמור בפסקאות 284(i) עד 284(iii), בכפוף לדרישות תפעוליות נוספות הקבועות בסעיף 307(ii). התאגיד הבנקאי יכול להחליט, עבור כל חשיפה כשירה בנפרד, אם להחיל את מסגרת הכשל הכפול או את הגישה החלופית.

⁷⁵ כאשר נגזרי האשראי אינם מכסים ארגון מחדש של ההתחייבות הבסיסית, תיושם ההכרה החלקית המפורטת בסעיף 192 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

- א. נגזר אשראי לא ממומן (unfunded) מול ישות יחידה (single name) (למשל, CDS - Credit Default Swaps) או ערבויות מסוג single name.
- ב. מוצרי סל "הראשון לכשל" (First-to-Default basket products) - הטיפול בכשל כפול יחול על הנכס בעל "שווי הסיכון" הנמוך ביותר בסל.
- ג. מוצרי סל "ה-n לכשל" (nth-to-default) - ההגנה כשירה רק תחת מסגרת הכשל הכפול אם הושגה הגנת כשל כשרה לנכסים ה-nth (n-1) או כאשר (n-1) מהנכסים בסל המוצרים הגיעו לכשל.
- 307(ii). מסגרת הכשל הכפול תחול רק בהתקיים התנאים הבאים:
- א. משקל הסיכון הקשור לחשיפה, לפני החלת מסגרת זו להקצאת הון, אינו לוקח בחשבון היבט כלשהו של הגנת אשראי.
- ב. הישות, המוכרת הגנת אשראי הינה בנק⁷⁶, חברת השקעה או חברת ביטוח (אך רק אלו שעוסקות במתן הגנת אשראי, כולל חברות ביטוח מסוג Mono-Lines וביטוח מתחדש (re-insurance), וסוכנויות אשראי ליצוא שאינן ריבוניות⁷⁷), אליה מתייחסים כאל חברה פיננסית, אשר:
- מפקחת באופן דומה לפיקוח לפי הוראות ניהול בנקאי תקין בדבר הלימות ההון (בהתקיים פיקוח ושקיפות או משמעת שוק) או בעלת דירוג חיצוני באיכות "השקעה" לכל הפחות אשר הוקצה על ידי חברת דירוג אשראי כשירה, כאמור בסעיף 90 להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 203.
  - בעלת דירוג פנימי אשר הוקצה ל-PD זהה או נמוך מזה התואם לדירוג חיצוני באיכות של A-, החל מהזמן בו ניתנה הגנת האשראי לחשיפה ואילך; וכן
  - בעלת דירוג פנימי אשר הוקצה ל-PD זהה או נמוך מזה התואם לדירוג חיצוני באיכות "השקעה".
- ג. ההתחייבות הנדונה הינה:
- חשיפה לתאגיד כמוגדר בסעיפים 218 עד 228 (ללא חשיפות להלוואות מיוחדות (SL)), עבורן מיושמת גישת קריטריון השיבוץ הפיקוחי כמתואר בסעיפים 275 עד 282; או
  - חשיפה כלפי SPE שאינה מוגדרת כחשיפה לריבונות בסעיף 229; או
  - הלוואה שהוקצתה לעסק קטן וסווגה כחשיפה קמעונאית כמוגדר בסעיף 231.
- ד. החייב הנדון אינו:
- חברה פיננסית כמוגדר בסעיף קטן ב'; או
  - חבר באותה קבוצה, בה חבר ספק ההגנה.
- ה. הגנת האשראי עומדת בדרישות הסף התפעוליות למכשירים אלו כמפורט בסעיפים 189 עד 193 להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 203.

⁷⁶ לא כולל PSEs ו-MDBs, למרות שלפי סעיף 230 ניתן להתייחס לחובות שלהם כאל חובות של בנקים.

⁷⁷ "שאינן ריבוניות" משמעותו שהגנת האשראי הנדונה איננה נהנית משום ערבות נגדית מפורשת של ריבונות.

- ו. בהתאם לעמידה בתנאי סעיף 190 לערבויות, עבור כל מקרה של הכרה בהשפעות הכשל הכפול לערבויות ונגזרי אשראי, לתאגיד הבנקאי חייבת להיות הזכות והציפייה לקבל תשלום מספק הגנת אשראי מבלי להזדקק לנקיטת הליכים משפטיים לאכיפת התשלום על הצד שכנגד. במידת האפשר, על תאגיד בנקאי לנקוט צעדים על מנת לוודא שנותן ההגנה מוכן יהיה לשלם לאלתר בהתרחש אירוע אשראי.
- ז. הגנת האשראי שנרכשה, משפה על כל הפסדי האשראי בחלק המגודר של החשיפה, אשר נובעים מאירועי אשראי המצוינים בחוזה.
- ח. אם מבנה ההחזר מאפשר סילוק פיזי של ההתחייבות (physical settlement), חייבת להיות ודאות משפטית באשר ליכולת העבירות של ההלוואה, אגרת חוב או ההתחייבות התלויה. אם בכוונת תאגיד בנקאי להעביר התחייבות אחרת, שאינה החשיפה הנדונה, עליו להבטיח שההתחייבות המועברת נזילה דיה על מנת לאפשר לתאגיד הבנקאי לרכוש אותה לצורך העברה בהתאם לחוזה.
- ט. תנאי הסכמי הגנת האשראי חייבים להיות מאושרים משפטית בכתב הן על ידי ספק ההגנה והן על ידי התאגיד הבנקאי.
- י. במקרה של הגנה כנגד סיכונים דילול, למוכר החייבים שנרכשו אסור להיות חבר בקבוצה לה שייד ספק ההגנה.
- יא. אין מתאם גבוה בין איכות האשראי של ספק הגנה ובין איכות האשראי של בעל החוב של החשיפה הנדונה, בשל תלות ביצועיהם בגורמים משותפים, מעבר לגורם הסיכון השיטתי (Systematic Risk Factors). לתאגיד הבנקאי יש תהליך לזיהוי מתאמים גבוהים אלו. דוגמה למקרה בו יתקיים מתאם גבוה הינה כאשר ספק ההגנה ערב לחוב של ספק טובין או שירותים, וחלק ניכר מהכנסתו או רווחיו של ספק הטובין והשירותים מקורה בספק ההגנה.

(iii) חשיפה בכשל (EAD)

308. הסעיפים הבאים חלים על פוזיציות מאזניות וחוף מאזניות. כל החשיפות נמדדות כסכום ברוטו, ללא ניכוי הפרשות ספציפיות או מחיקות חלקיות. ה- EAD על סכומים שנמשכו לא יפחת מסך (i) הסכום שיופחת מההון הפיקוחי של התאגיד הבנקאי אילו היו החשיפות נמחקות במלואן, ו- (ii) כל ההפרשות הספציפיות והמחיקות החלקיות. כאשר ההפרש בין ה- EAD של המכשיר לבין הסך של (i) ו- (ii) הוא חיובי, סכום זה ייקרא ניכיון (discount). חישוב נכסי הסיכון בלתי תלוי בכל ניכיון שלא יהיה. בנסיבות המוגבלות המתוארות בסעיף 380, ניתן לכלול ניכיונות (discounts) במדידת סך ההפרשות הכשירות, למטרת חישוב ההפרשה להפסד צפוי (EL) כמפורט בפרק ז'.

מדידת חשיפה לפריטים מאזניים

309. קיזוז הלוואות ופיקדונות מאזניים יוכרו בכפוף לאותם תנאים שבגישה הסטנדרטית (סעיף 188 בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203). הטיפול בקיזוז הפריטים המאזניים, בהתקיים אי התאמת מטבע או אי התאמת תקופות פירעון, יהיה דומה לזה שבגישה הסטנדרטית, כמתואר בסעיפים 200 ו- 202 עד 205 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

מדידת חשיפה לפרטים חוץ מאזניים (למעט נגזרי שע"ח, ריבית, ני"ע וסחורות)

310. עבור פריטים חוץ מאזניים, חשיפה מחושבת כמכפלת סכום ההתחייבות שטרם נמשכה במקדם המרה לאשראי (CCF - credit conversion factor). ישנן שתי גישות לאמידת מקדם ההמרה לאשראי: הגישה הבסיסית והגישה המתקדמת.

EAD תחת הגישה הבסיסית

311. סוגי המכשירים ומקדם ההמרה לאשראי המיוחס להם יהיו זהים לאלו שבגישה הסטנדרטית, כמצוין בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 סעיפים 82 עד 89, למעט מחויבויות (commitments), מכשירי הנפקת אג"ח (Note Issuance Facilities - NIFs) ומכשירי חיתום מתחדשים (Revolving Underwriting Facilities - RUFs).

312. מקדם המרה לאשראי של 75% יוחל על מחויבויות, NIFs ו-RUFs ללא התחשבות בתאריך הפירעון של עסקת האשראי (facility). מקדם המרה זה לא יחול על עסקאות אשראי (facilities) עליהן התאגיד הבנקאי לא התחייב, שניתנות לביטול ללא תנאי או שמעשית הן נתונות לביטול אוטומטי, למשל ביטול ההתחייבות כתוצאה מהתדרדרות באיכות האשראי של הלווה, בכל עת וללא הודעה מוקדמת. לעסקאות אשראי (facilities) אלו ייוחס מקדם המרה לאשראי של 0%.

313. הסכום לו מיוחס מקדם ההמרה לאשראי יהא הנמוך מבין ערך מסגרת האשראי הבלתי מנוצלת, והערך המשקף אילוצי זמינות אפשריים של עסקת האשראי (facility), כגון קיומה של תקרה לסכום ההלוואה הפוטנציאלי. במידה ועסקת האשראי (facility) כוללת אילוצים כאלו, חייבים להיות לתאגיד בנקאי נהלים לניטור וניהול התומכים בכך.

314. בטל.

315. במידה וההתחייבות מתייחסת לחשיפה חוץ מאזנית אחרת (למשל, ערבות למסגרת אשראי לא מנוצלת), יחילו התאגידים הבנקאיים, הפועלים תחת הגישה הבסיסית, את מקדם ההמרה לאשראי הנמוך יותר מבין המקדמים המיוחסים לחשיפות חוץ מאזניות אלו.

EAD תחת הגישה המתקדמת

316. תאגידים בנקאיים, העומדים בדרישות הסף לשימוש באומדניהם העצמיים ל-EAD (ראו סעיפים 474 עד 478), יורשו להשתמש באומדניהם הפנימיים לקביעת מקדמי המרה לאשראי (CCF) עבור סוגים שונים של מוצרים, בתנאי שהחשיפה אינה כפופה למקדם המרה לאשראי של 100% על פי הגישה הבסיסית (ראו סעיף 311).

מדידת חשיפה של עסקאות, החושפות את התאגידים הבנקאיים לסיכון אשראי של צד נגדי

317. מדידת חשיפה לעסקאות מימון נייע (SFTs) ונגזרים שנרכשו מעבר לדלפק (OTC), החושפים את התאגידים הבנקאיים לסיכון אשראי של צד נגדי, תחת גישת הדירוגים הפנימיים (IRB), תחושב על פי הכללים שבנספח ג' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

(iv) מועד פירעון אפקטיבי (M)

318. עבור תאגידים בנקאיים המשתמשים בגישה הבסיסית לטיפול בחשיפות לתאגיד, המועד לפירעון האפקטיבי (M) יהיה שנתיים וחצי, מלבד עסקאות מסוג רכש חוזר, עבורן יהא המועד לפירעון האפקטיבי שישה חודשים.

319. תאגידים בנקאיים המשתמשים באחד האלמנטים של גישת הדירוגים הפנימיים המתקדמת, נדרשים למדוד את המועד לפירעון האפקטיבי לכל עסקת אשראי (facility) כמוגדר להלן.

320. למעט המצוין בסעיף 321, M מוגדר כגובה מבין שנה אחת והזמן האפקטיבי בשנים הנותר לפירעון, כפי שמוגדר להלן. בכל המקרים, M לא יעלה על 5 שנים.

- עבור מכשיר הכפוף ללוח סילוקין הכולל תזרים מזומנים קבוע, M מוגדר כ:

$$M = \frac{\sum_t t * CF_t}{\sum_t CF_t}$$

כאשר CF_t הוא תזרימי המזומנים (קרן, ריבית ועמלות), המשולמים על ידי הלווה על פי החוזה בזמן t (נמדד ביחידות של שנים).

- כאשר התאגיד הבנקאי אינו יכול לחשב את המועד לפירעון האפקטיבי של התשלומים החוזיים באופן המוגדר לעיל, באפשרותו להשתמש באומדן שמרני יותר ל-M, למשל ש-M יהיה שווה לזמן המקסימאלי שנותר לפדיון (בשנים), לסילוק מלא של ההתחייבות החוזית (קרן, ריבית ועמלות) על פי תנאי הסכם ההלוואה. בדרך כלל, תהיה התאמה לזמן הנומינלי לפירעון של המכשיר.

- עבור נגזרים הכפופים להסכם להתחשבות נטו, יש להשתמש בממוצע משוקלל של פירעון העסקאות, כאשר אומדים את ההתאמה למועד הפירעון. יתר על כן, יש להשתמש בסכום הרעיוני של כל עסקה לשקלול מועד הפירעון.

321. רצפת השנה האחת אינה חלה על חשיפות קצרות טווח מסוימות, על עסקאות מונעות שוק הון (capital market-driven) המובטחות לחלוטין או כמעט לחלוטין⁷⁸ (כלומר, עסקאות נגזרים שנרכשו מעבר לדלפק OTC, והלוואות מרווח (margin lending)), ועל עסקאות מסוג רכש חוזר (כלומר: רכש חוזר, מכר חוזר או השאלת/שאיילת ניירות ערך), שמועד פירעונם המקורי הוא

⁷⁸ הכוונה היא לכלול את שני הצדדים לעסקה המקיימת תנאים אלו כאשר לאף אחד מהצדדים אין חוסר-ביטחונות סיסטמטי.

פחות משנה אחת, כאשר מסמכי העסקה כוללים סעיפי התאמת מרווח יומית (daily remargining). חובה שהמסמכים של כל העסקאות הכשירות יכללו דרישה לשערוך יומי, וכן שיכללו סעיפים המאפשרים הנזלה מיידית או חילוט הבטוחה במקרה של כשל או אי עמידה בהתאמת המרווח (remargining). תקופת הפירעון של עסקאות אלו תהיה הארוכה מבין יום אחד ומועד הפירעון האפקטיבי (M), בעקביות עם ההגדרה לעיל).

322. בנוסף לעסקאות בסעיף 321 לעיל, חשיפות קצרות טווח אחרות בעלות תקופת פירעון מקורית של פחות משנה אחת, שאינן חלק מפעילות המימון השוטף שהתאגיד הבנקאי מעניק לחייב, עשויות להיות כשירות לפטור מרצפת השנה האחת. סוגי החשיפות קצרות הטווח הכשירות לטיפול זה :

- עסקאות מסוימות מונעות שוק הון ועסקאות מסוג רכש חוזר, שאינן נכנסות לסעיף 321 ;
  - עסקאות סחר לטווח קצר בעלות אופי נזיל (short term self liquidating trade) מסוימות. לגבי מכתבי אשראי (letters of credit) ליבוא ויצוא ועסקאות דומות, ניתן להתחשב בזמן שנותר לפדיון בפועל ;
  - חשיפות מסוימות, הנובעות מסילוק רכישת ומכירת ניירות ערך. חשיפות אלו כוללות משיכות יתר שנגרמו כתוצאה מעסקאות ני"ע שכשלו, רק אם משיכות היתר נמשכו רק למספר קצר וקבוע של ימי עסקים ;
  - חשיפות מסוימות שנוצרו מהסדר סילוק עתידי במזומן אשר אמור להתבצע על ידי העברה אלקטרונית, כולל משיכות יתר שנגרמו מהעברות מזומן שכשלו, רק במידה ומשיכות היתר ימשכו רק למספר קצר וקבוע של ימי עסקים ;
  - חשיפות מסוימות לבנקים הנובעות מסילוקי שער חליפין ;
- יובהר כי :

- הרשימה מתייחסת רק לחשיפות לזמן קצר, לגביהן אין לתאגיד הבנקאי כוונה או חובה חוקית לגלגל אותה, והוא לא יגלגלה בפועל. כאשר התאגיד הבנקאי נוהג לעיתים קרובות (על בסיס סטטיסטי מצטבר) לגלגל סוג מסוים של עסקאות לפי אפיון העסקה/ענף/לקוח, למרות שאין לו כוונה או חובה חוקית לעשות זאת, אזי ה-M יהיה שווה ל-1 (שנה). בשלב זה לא מוצא המפקח לנכון לקבוע סף למבחן הסטטיסטי. קביעה כזו תישקל, אם ימצא כי שיקול הדעת מנוצל לרעה.
- הלוואות און-קול ופיקדונות בין בנקאיים, מעצם מהותם, מהווים מכשיר למימון שוטף, ולכן לא נכללים בסעיף זה.
- הימשכות הליך הסליקה נחשבת קצרה אם היא מסתיימת תוך 5 ימי עסקים ממועד היוצרות העסקה, לכל היותר.

323. עבור עסקאות שעומדות בתנאי סעיף 321 הכפופות להסכם להתחשבנות נטו, יש להשתמש בממוצע המשוקלל של התקופות לפירעון של העסקאות לצורך אמידת ההתאמה למועד הפירעון. עבור עסקאות שבסעיף 167 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 תחול על הממוצע רצפה בגובה תקופת החזקה (holding period), דהיינו 5, 10 או 20 ימים, בהתאם לסוג

העסקה. כאשר הסכם ההתחשבות נטו מכיל יותר מסוג אחד של עסקאות, תחול על הממוצע רצפה של תקופת ההחזקה הגבוהה ביותר. יתר על כן, יש להשתמש בסכום הרעיוני של כל עסקה לצורך שקלול מועד הפירעון.

324. בהעדר התאמות מפורשות, מועד הפירעון האפקטיבי (M) שיש לייחס לכל החשיפות הוא 2.5 שנים, אלא אם מצוין אחרת בסעיף 318.

טיפול באי התאמת תקופות פירעון

325. הטיפול באי התאמת תקופות פירעון תחת גישת הדירוגים הפנימיים זהה לזה של הגישה הסטנדרטית - סעיפים 202 עד 205 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

ד. כללים לחשיפות קמעונאיות

326. פרק ד' מציג בפירוט את השיטה לחישוב דרישת ההון בגין UL לחשיפות קמעונאיות. פרק ד.1 מספק שלוש פונקציות של משקל סיכון: הראשונה, לחשיפות במשכון דירת מגורים (residential mortgage exposures); השנייה, לחשיפות קמעונאיות מתחדשות כשירות; ושלישית, לחשיפות קמעונאיות אחרות. פרק ד.2 מציג את רכיבי הסיכון, שימשו כתשומות בפונקציות משקל הסיכון. השיטה למדידת הפסדים צפויים, ולקביעת הפער בין מדידה זו לבין ההפרשה לחובות מסופקים (provisions) מתוארת בפרק ז'.

1. נכסים משוקללי סיכון לחשיפות קמעונאיות

327. קיימות שלוש פונקציות נפרדות של משקל סיכון לחשיפות קמעונאיות, כמוגדר בסעיפים 328 עד 330. משקלי הסיכון לחשיפות קמעונאיות מבוססים על הערכות נפרדות של PD ו-LGD, כתשומות לפונקציות משקל הסיכון. אף אחת משלוש הפונקציות הללו אינה כוללת התאמה למועד הפירעון. בפרק זה, PD ו-LGD, נמדדים באחוזים ו-EAD נמדד במונחי מטבע (כגון ש"ח).

(i) חשיפות במשכון דירת מגורים (residential mortgage exposures)

328. לחשיפות המוגדרות בסעיף 231, שאינן במצב של כשל והן מובטחות, באופן מלא או חלקי⁷⁹, באמצעות משכון דירת מגורים, יוקצו משקלי הסיכון על בסיס הנוסחה הבאה:

$R = 0.15$ מקדם המתאם

$$K = LGD * N \left[\sqrt{\frac{1}{1-R}} * G(PD) + \sqrt{\frac{R}{1-R}} * G(0.999) \right] - PD * LGD$$

⁷⁹ המשמעות היא שמשקלות הסיכון להלוואות במשכון דירת מגורים חלות גם על החלק הבלתי מובטח של אותן הלוואות במשכון דירת מגורים.

$$(RWA) = K * 12.5 * EAD$$

דרישת ההון (K) עבור חשיפה בכשל מקבלת את הערך הגבוה מבין השניים : אפס ; או ההפרש בין LGD של החשיפה (כמתואר בסעיף 468) לבין ההערכה המיטבית של התאגיד הבנקאי להפסד הצפוי (כמתואר בסעיף 471). סכום הנכסים משוקללי הסיכון לחשיפה בכשל הוא מכפלה של K, 12.5 וה- EAD.

(ii) חשיפות קמעונאיות מתחדשות כשירות (QRRE)

329. לחשיפות קמעונאיות מתחדשות כשירות (QRRE), כמוגדר בסעיף 234, אשר אינן מצויות במצב של כשל, יוקצו משקלי הסיכון על בסיס הנוסחה הבאה :

$$(R) = 0.04$$

$$(K) = LGD * N \left[\sqrt{\frac{1}{1-R}} * G(PD) + \sqrt{\frac{R}{(1-R)}} * G(0.999) \right] - PD * LGD$$

$$(RWA) = K * 12.5 * EAD$$

דרישת ההון (K) עבור חשיפה בכשל מקבלת את הערך הגבוה מבין השניים : אפס ; או ההפרש בין LGD של החשיפה (כמתואר בסעיף 468) לבין ההערכה המיטבית של התאגיד הבנקאי להפסד הצפוי (כמתואר בסעיף 471). סכום הנכסים משוקללי הסיכון לחשיפה בכשל הוא מכפלה של K, 12.5 וה- EAD.

(iii) חשיפות קמעונאיות אחרות

330. לכל יתר החשיפות הקמעונאיות שאינן במצב של כשל, יוקצו משקלי הסיכון על בסיס הנוסחה הבאה, שבה מקדם המתאם משתנה בהתאם לשיעור ה- PD :

$$(R) = 0.03 * \frac{1 - \exp(-35 * PD)}{1 - \exp(-35)} + 0.16 * \left[1 - \frac{1 - \exp(-35 * PD)}{1 - \exp(-35)} \right]$$

$$(K) = LGD * N \left[\sqrt{\frac{1}{1-R}} * G(PD) + \sqrt{\frac{R}{(1-R)}} * G(0.999) \right] - PD * LGD$$

$$(RWA) = K * 12.5 * EAD$$

דרישת ההון (K) עבור חשיפה בכשל מקבלת את הסכום הגבוה מבין השניים : אפס ; או ההפרש בין LGD של החשיפה (כמתואר בסעיף 468) לבין ההערכה המיטבית של התאגיד הבנקאי להפסד הצפוי (כמתואר בסעיף 471). סכום הנכסים משוקללי הסיכון לחשיפה בכשל הוא מכפלה של K, 12.5 וה- EAD.

דוגמאות למשקלי סיכון מובאות בנספח א'.

2. רכיבי סיכון

(i) הסתברות לכשל (PD - Probability of Default) והפסד בעת כשל (LGD - Loss Given Default)

331. לכל מאגר מזוהה של חשיפות קמעונאיות, קיימת ציפייה מהתאגידים הבנקאיים לספק אומדן ל- PD ו- LGD המיוחסים למאגר, בכפוף לדרישות הסף המופיעות בפרק ח'. בנוסף, ה- PD לחשיפות קמעונאיות מקבל את הערך הגבוה מבין השניים: PD לשנה אחת המיוחס למאגר החשיפות הקמעונאיות; או 0.03%.

(ii) הכרה בערבויות ובנגזרי אשראי

332. תאגידים בנקאיים רשאים לשקף את השפעות הפחתת הסיכון של ערבויות ונגזרי אשראי כתמיכה להתחייבות בודדת או למאגר חשיפות, באמצעות התאמה של אומדן ה- PD או ה- LGD, בכפוף לדרישות הסף, המופיעות בסעיפים 480 עד 489. בין אם ההתאמות מבוצעות באמצעות PD או LGD, הן חייבות להיעשות באופן עקבי עבור סוג נתון של ערבות או נגזר אשראי.

333. בעקביות עם הדרישות שצוינו לעיל בדבר חשיפות לתאגיד, לריבונות ולבנק, תאגידים בנקאיים חייבים להימנע מהכללת ההשפעה של כשל כפול (double default) בהתאמות מעין אלו. משקל הסיכון המותאם חייב להיות גדול או שווה לזה של חשיפה ישירה ברת השוואה לספק ההגנה. בעקביות עם הגישה הסטנדרטית (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203), תאגידים בנקאיים יוכלו לבחור שלא להכיר בהגנת אשראי, אם הכרה בה תניב דרישת הון גבוהה יותר.

(iii) חשיפה בעת כשל (EAD - Exposure At Default)

334. חשיפות קמעונאיות מאזניות וחוץ מאזניות נמדדות לפני ניכוי הפרשות ספציפיות או מחיקות חלקיות. ה- EAD על יתרות מאזניות לא יפחת מהסכום הכולל של שני הגורמים הבאים: (i) הסכום שבו היה מופחת ההון הפיקוחי של התאגיד הבנקאי אילו נמחקו החשיפות במלואן; וכן (ii) כל ההפרשות הספציפיות והמחיקות החלקיות. כאשר ההפרש בין EAD של המכשיר לבין הסכום הכולל של (i) ו- (ii) הוא חיובי, סכום זה ייקרא ניכיון (discount). חישוב נכסי הסיכון בלתי תלוי בניכיונות (discounts) כלשהן. בנסיבות המוגבלות המתוארות בסעיף 380, ניתן לכלול ניכיונות (discounts) במדידת סך ההפרשות הכשירות למטרת חישוב ההפרשה להפסד צפוי (EL) כמפורט בפרק ז'.

335. קיזוז הלוואות ללקוח קמעונאי ופיקדונות מאזניים שלו בתאגיד הבנקאי, יהיה מותר בכפוף לתנאים המופיעים בסעיף 188 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203. לפריטים קמעונאיים חוץ מאזניים, תאגידים בנקאיים חייבים להשתמש באומדניהם ל- CCFs, ובלבד שדרישות הסף בסעיפים 474 עד 477, ו- 479 מולאו.

336. במקרה של חשיפות קמעונאיות עם משיכות (drawdown) עתידיות בלתי ודאיות כדוגמת כרטיסי אשראי, על התאגיד הבנקאי להתחשב בהיסטוריה של אותן חשיפות ו/או בצפי למשיכות נוספות הקודמות לכשל, לעניין הכיול הכולל של אומדני ההפסד. בפרט, במקרים בהם אומדני ה-EAD של התאגיד הבנקאי אינם משקפים את מקדמי ההמרה לקווי אשראי בלתי מנוצלים, עליו לשקף באומדני ה-LGD את הסבירות של משיכות נוספות לפני כשל. מנגד, אם התאגיד הבנקאי אינו כולל את האפשרות של משיכות נוספות באומדני ה-LGD שלו, עליו לעשות זאת באומדניו ל-EAD.

337. כאשר התאגיד הבנקאי מיישם את גישת ה-IRB לסיכון אשראי, במקרים בהם אוגחו רק היתרות המאזניות של עסקאות אשראי (facilities) קמעונאיות, על התאגידים הבנקאיים לוודא כי הם ממשיכים להחזיק את ההון הדרוש כנגד חלקם (דהיינו, "זכויות מוכר") ביתרות החוץ מאזניות הקשורות לחשיפות המאוגחות. המשמעות היא שעבור עסקאות אשראי (facilities) מעין אלו, תאגידים בנקאיים חייבים לשקף את השפעת ה-CCF באומדני ה-EAD שלהם ולא באומדני ה-LGD. על מנת לקבוע את ה-EAD של זכויות המוכר בקווי האשראי החוץ מאזניים, יש להקצות את היתרות החוץ מאזניות של חשיפות מאוגחות בין זכויות המוכר לזכויות המשקיעים על בסיס פרו-רטה (יחסי), בהתבסס על חלקם היחסי של המוכר ושל המשקיעים ביתרות המאוגחות המאזניות. חלקם של המשקיעים ביתרות החוץ מאזניות הקשורות לחשיפות המאוגחות, כפוף לטיפול בסעיף 643 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 205.

338. במידה שקיימות התחייבויות צמודות לשער חליפין, או לשערי ריבית, בתיק הקמעונאי של התאגיד הבנקאי, לצרכי יישום גישת IRB, אין התאגידים הבנקאיים רשאים לספק את הערכותיהם הפנימיות לסכומים שווי ערך אשראי. תחת זאת, ימשיכו לחול כללי הגישה הסטנדרטית (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203).

ה. כללי חשיפות למניות

339. פרק ה' מציג את השיטה לחישוב דרישות ההון כנגד UL בגין חשיפה למניות. פרק ה.1. דן בנושאים הבאים: (א) גישה מבוססת שוק (market-based) (הנחלקת לגישה פשוטה לשקלול סיכון ולשיטות מודלים פנימיים), (ב) גישת PD/LGD. רכיבי הסיכון מפורטים בפרק ה.2. השיטה לחישוב הפסדים צפויים ולקביעת ההפרש בין מדידה זו להפרשות, מתוארת בפרק ז'.

1. נכסים משוקללי סיכון בשל חשיפות למניות

340. נכסים משוקללי סיכון בשל חשיפות למניות בתיק למסחר יהיו כפופים לכללי ההון בגין סיכון שוק.

341. קיימות שתי גישות אפשריות לחישוב נכסים משוקללי סיכון בשל חשיפות למניות שאינן מוחזקות בתיק למסחר: גישה מבוססת שוק וגישת PD/LGD. סעיף זה לא חל על החזקת מניות לא מהותית, כמוגדר בסעיף 358, הכפופים לדרישות ההוניות הנדרשות לפי הגישה הסטנדרטית (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203).

342. תאגידים בנקאיים חייבים לשמור על עקביות בבחירתם, ובפרט עליהם להימנע מבחירה על פי שיקולים של ארביטרוז' פיקוחי.

(i) גישה מבוססת שוק

343. על פי הגישה מבוססת השוק, תאגידים בנקאיים רשאים לחשב את דרישות ההון המזעריות שלהם כנגד החזקת מניות בתיק הבנקאי באמצעות אחת משתי שיטות נפרדות ומובחנות או בשתייהן גם יחד: גישה פשוטה למשקל סיכון או שיטת מודלים פנימיים. השיטה שבה התאגיד הבנקאי ישתמש תתאים לגודל ולמורכבות של החזקת המניות שלו, ותתאים לגודלו ולמורכבות פעילותו הכוללת. המפקח עשוי לדרוש מתאגיד בנקאי להשתמש בשיטה מסוימת בהתבסס על נסיבותיו הפרטניות של אותו תאגיד בנקאי.

גישה פשוטה לשקלול סיכון

344. לפי הגישה הפשוטה למשקל סיכון, ייוחס משקל סיכון של 300% להחזקת מניות סחירות ומשקל סיכון של 400% לכל החזקה אחרת של מניות. החזקה סחירה מוגדרת כנייר ערך מנייתי הנסחר בבורסה מוכרת למסחר בניירות ערך, כמוגדר בסעיף 146א להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

345. מותר לקזז פוזיציות מזומנים בחסר (Short) ומכשירים פיננסיים נגזרים המוחזקים בתיק הבנקאי כנגד פוזיציות ביתר (Long) באותן מניות ספציפיות, כל עוד מכשירים אלה יועדו במפורש כגידורים/הגנות של החזקת מניות ספציפיות וכן, יתרת התקופה לפירעון שלהם היא לפחות שנה אחת. פוזיציות בחסר אחרות יטופלו כאילו הן פוזיציות ביתר, דהיינו משקל הסיכון המתאים יוחל על הערך המוחלט של כל פוזיציה. עבור פוזיציות בהן קיימת אי התאמת תקופות פירעון, יש להשתמש בשיטה הנהוגה בחשיפות לתאגיד.

שיטת מודלים פנימיים

346. תאגידים בנקאיים המיישמים את גישת ה-IRB רשאים, או עשויים להידרש על ידי המפקח, להשתמש במודלים פנימיים למדידת סיכון כדי לחשב את דרישת ההון המבוססת-סיכון. בהתאם לשיטה זו, תאגידים בנקאיים חייבים להחזיק ברשותם הון בערך השווה להפסד

הפוטנציאלי בגין החזקות המניות שלהם, הנגזר ממודלים פנימיים של VaR, בכפוף לרווח בר-סמך של 99% בהתפלגות חד-זנבית של ההפרש בין תשואות רבעוניות ובין שיעור ריבית חסר סיכון מתאים, המחושב למשך תקופת מדגם ארוכת טווח. דרישת ההון תשולב בתוך יחס ההון לסיכון של התאגיד הבנקאי, באמצעות החישוב של נכסים משוקללים בסיכון.

347. משקל הסיכון המשמש לשם המרת החזקות מניות לנכסים משוקללים בסיכון, יחושב על ידי הכפלת דרישת ההון שהתקבלה ב-12.5 (דהיינו, ההופכי של דרישת ההון המזערית המבוססת-סיכון של 8%). דרישות ההון המחושבות לפי שיטת המודלים הפנימיים, לא תפחתנה מדרישות ההון שהיו מתקבלות על פי השיטה הפשוטה למשקל סיכון, תוך שימוש במשקל סיכון של 200% להחזקות מניות סחירות ובמשקל סיכון של 300% לכל החזקות המניות האחרות. הקצאות הוניות מזעריות אלו יחושבו בנפרד באמצעות השיטה של הגישה הפשוטה למשקל סיכון. יתרה מזאת, משקלי הסיכון המזעריים, כאמור לעיל, יחולו ברמת החשיפה הבודדת ולא ברמת התיק.

348. בנסיבות המצדיקות זאת, תאגיד בנקאי רשאי להשתמש בגישות שונות מבוססות שוק, המתאימות לתיקים שונים וזאת, בהתבסס על שיקולים ראויים ובמקרים בהם התאגיד הבנקאי עצמו משתמש בגישות השונות לצרכיו הפנימיים.

349. תאגידים בנקאיים רשאים להכיר בערבויות, אך לא בביטחונויות שהתקבלו בגין פוזיציות מניות שבהן דרישת ההון נקבעת באמצעות שימוש בגישה מבוססת שוק.

(ii) גישת PD/LGD

350. דרישות הסף והמתודולוגיה העומדת מאחורי גישת ה-PD/LGD עבור חשיפות למניות (לרבות מניות של תאגידים הנכללים בסיווג של נכסים קמעוניים) זהות לאלה של גישת הדירוגים הפנימיים הבסיסית (FIRB) במקרה של חשיפות לתאגיד, בכפוף להנחיות הבאות⁸⁰:

- אמידת PD של תאגיד, במצב שבו התאגיד הבנקאי מחזיק בפוזיציות המניות שלו, חייבת למלא אחר אותן הדרישות החלות על אמידת PD של תאגיד, כאשר התאגיד הבנקאי מחזיק בחוב שלו⁸¹. אם התאגיד הבנקאי אינו מחזיק בחוב של התאגיד שבמניותיו הוא השקיע ואין ברשותו מידע מספק על מצב התאגיד לצורך שימוש בפועל בהגדרת הכשל שחלה במקרה זה, אולם הוא עומד ביתר התקנים, יש להחיל מקדם תקנון של 1.5 למשקלי הסיכון הנגזרים מפונקציית משקל הסיכון של התאגיד, בהינתן ה-PD שקבע התאגיד הבנקאי. לעומת זאת, אם החזקות המניות של תאגיד בנקאי מהותיות, והוא רשאי להשתמש בגישת

⁸⁰ לא קיימת גישה מתקדמת עבור חשיפות למניות, תחת ההנחה שה-LGD עומד על 90%.

⁸¹ למעשה, אם קיימת גם חשיפה למניות וגם חשיפת אשראי לפי גישת ה-IRB לאותו צד נגדי, כשל של החשיפה לאשראי יגרום, בו זמנית, למצב של כשל בחשיפת המניות למטרות של הון פיקוחי.

PD/LGD למטרות פיקוחיות אך הוא טרם מילא את התקנים הרלוונטיים, תחול הגישה הפשוטה לשקלול סיכון לפי הגישה מבוססת השוק.

- לצורך שקלול סיכון בחשיפות למניות, ההנחה היא שה-LGD הוא 90%.
- למטרות אלו, משקל הסיכון כפוף להתאמת מועד הפירעון של חמש שנים, בין אם התאגיד הבנקאי משתמש בגישה המפורשת לפירעון במקומות אחרים בתיק ה-IRB שלו ובין אם לאו.

351. לפי גישת PD/LGD, יחולו משקלי סיכון מזעריים כמפורט בסעיפים 352 ו-353. כאשר הסכום של ההפסד הבלתי צפוי וההפסד הצפוי, הקשורים לחשיפה למניות, מביא לידי דרישת הון פחותה מזו שהיתה נדרשת ביישום אחד ממשקלי הסיכון המזעריים, חובה להשתמש במשקלי הסיכון המזעריים. כלומר, יש להחיל את משקלי הסיכון המזעריים במקרה שבו משקלי הסיכון (שחושבו על פי סעיף 350) בתוספת ההפסד הצפוי הקשור לחשיפה למניות מוכפל ב-12.5, קטנים ממשקלי הסיכון המזעריים הרלוונטיים.

352. על סוגי המניות הבאים יחול משקל סיכון מזערי של 100%, כל עוד התיק מנוהל לפי המפורט להלן:

- כאשר ההשקעה במניות סחירות היא חלק מקשר ארוך טווח עם הלקוח, לא קיימת ציפייה למימוש רווחי הון בטווח הקצר, ובטווח הארוך לא קיימת ציפייה לרווחי הון (מעבר לקו המגמה). צפוי, כי כמעט בכל המקרים, יהיו לתאגיד הבנקאי יחסי מלווה ואו יחסי בנקאות כללית עם התאגיד שהשקיע בו כך שתהיה לו הערכה זמינה של הסתברות לכשל שלו. לאור אופיין ארוך הטווח, קביעת תקופת החזקה הולמת להשקעות מסוג זה מחייבת עיון קפדני. ככלל, מצופה שהתאגיד הבנקאי יחזיק במניות אלו במשך תקופה ארוכה (חמש שנים לכל הפחות).
- מניות לא סחירות, שבהן תשואות ההשקעה מבוססות על תזרימי מזומנים רגילים ותקופתיים שאינם מרווחי הון, ואין ציפייה לרווחי הון עתידיים (מעבר לקו המגמה) או למימוש רווח קיים כלשהו.

353. לכל יתר הפוזיציות של המניות, לרבות פוזיציות בחסר נטו (כמוגדר בסעיף 345), דרישות ההון המחושבות לפי גישת PD/LGD לא תפחתנה מדרישות ההון שהיו מחושבות לפי הגישה הפשוטה למשקל סיכון, תוך שימוש במשקל סיכון של 200% להחזקת מניות סחירות ומשקל סיכון של 300% לכל ההחזקות של המניות האחרות.

354. משקל הסיכון המרבי בגישת PD/LGD עבור חשיפות למניות הוא 1,250%. ניתן להחיל את משקל הסיכון המרבי אם סכומם של משקלי הסיכון שחושבו על פי סעיף 350 בתוספת ההפסד הצפוי המשוך לחשיפה למניות, מוכפל ב-12.5, גבוה ממשקל סיכון של 1,250%.

355. הגידור של חשיפות למניות לפי גישת PD/LGD, בדומה למקרה של חשיפות לתאגיד, כפוף לכך שה- LGD של החשיפה לספק הגידור הנו 90%. למטרות אלה, פוזיציות מניות תטופלנה כאילו מועד הפירעון שלהן הוא כעבור חמש שנים.

(iii) חריגים לגישה מבוססת השוק ולגישת ה- PD/LGD

356-357. בטל.

358. תאגיד בנקאי המיישם את גישת ה- IRB, רשאי שלא לכלול חשיפות למניות בטיפול על פי גישת IRB, בהתבסס על מהותיות. חשיפות למניות של התאגיד הבנקאי נחשבות מהותיות אם ערכן המצטבר, עלה בממוצע בשנה הקודמת על 10% מסך ההון הראשוני וההון המשני של התאגיד הבנקאי. סף מהותיות זה יורד ל- 5% מסך ההון הראשוני וההון המשני של התאגיד הבנקאי, אם תיק המניות כולל פחות מ- 10 החזקות בודדות.

2. רכיבי סיכון

359. ככלל, המדידה של חשיפה למניות, עליה מבוססת דרישת ההון, מתבצעת לפי הערך המוצג בדוחות הכספיים, אשר בהתאם לשיטות החשבונאיות והפיקוחיות המקובלות, עשוי לכלול רווחי שערור שלא מומשו. לפיכך, לדוגמה, מדידות של חשיפה למניות תהיינה:

- עבור השקעות הנמדדות לפי שווי הוגן, כאשר השינויים בשווי ההון נזקפים ישירות לדוח רווח והפסד, החשיפה תהיה שווה לשווי ההון המוצג במאזן.
- לגבי השקעות הנמדדות לפי שווי הוגן, כאשר השינויים בשווי ההון אינם נזקפים לדוח רווח והפסד אלא נזקפים לאחר השפעת המס לקרן הון, החשיפה תהיה שווה לשווי ההון המוצג במאזן.
- לגבי השקעות הנמדדות לפי עלות, או לפי הנמוך מבין העלות או שווי השוק, החשיפה תהיה שווה לעלות או לשווי השוק המוצג במאזן⁸².

360. החזקות בקרנות הכוללות השקעות במניות והשקעות אחרות שאינן מניות תטופלנה באחד משני האופנים, בצורה עקבית: כהשקעה יחידה המבוססת על רוב החזקות הקרן, או במקרים שבהם הדבר אפשרי, כהשקעות נפרדות ומובחנות בהחזקות המרכיבות את הקרן בהתבסס על גישת הרמת המסך.

361. כאשר ידועה רק מדיניות ההשקעה של הקרן, עדיין ניתן לטפל בקרן כהשקעה יחידה. למטרה זו, מניחים כי הקרן משקיעה תחילה, עד למידה המרבית המותרת על פי מדיניותה, בסוגי נכסים להם מייחסים את דרישת ההון הגבוהה ביותר, ולאחר מכן ממשיכה להשקיע בסדר

⁸² הנחיה זו אינה משפיעה על גובה הניכוי, הקיים בשיעור 45% מהרווחים הבלתי ממומשים לרובד המשני, בהתאם להנחיות ועדת באזל מ-1988 (1988 Accord).

יורד של דרישות הון עד שמושגת רמת ההשקעה המרבית. אותה גישה יכולה לשמש גם לפי גישת הרמת המסך, אולם רק במקרים שבהם התאגיד הבנקאי דירג את כל מרכיביה הפוטנציאליים של קרן זו.

1. כללים לטיפול בתיקי חייבים שנרכשו

362. פרק זה מציג את השיטה לחישוב דרישות ההון כנגד הפסדים בלתי צפויים (UL) בתיקי חייבים שנרכשו. לנכסים מסוג זה, קיימות הקצאות הוניות לצורכי IRB הן בגין סיכון לכשל והן בגין סיכון לדילול (dilution risk). פרק 1.1 דן בחישוב שקלול הסיכונים לנכסים בגין הסיכון של כשל. פרק 2.1 דן בחישוב שקלול הסיכונים לנכסים בגין הסיכון לדילול. השיטה לחישוב הפסדים צפויים, ולקביעת ההפרש בינם לבין ההפרשה לחובות מסופקים, מתוארת בפרק 3.

1.1. שקלול נכסי סיכון בגין הסיכון לכשל

363. עבור תיקי חייבים השייכים באופן חד משמעי לסוג נכסים אחד, יעשה שקלול הסיכונים לצורך ה IRB בגין הסיכון לכשל על פי פונקצית משקל הסיכון החלה על סוג החשיפה המסוים, כל עוד מסוגל התאגיד הבנקאי לעמוד בתקנים המכשירים אותו לפעול על פי אותה פונקציה מסוימת של משקל סיכון. לדוגמה, אם התאגיד הבנקאי אינו מסוגל לעמוד בתקנים החלים על חשיפות קמעונאיות מתחדשות כשירות (כמוגדר בסעיף 234), עליו להשתמש בנוסחת משקל הסיכון של חשיפות קמעונאיות אחרות. במקרה של מאגרים מעורבים (hybrid pool) המכילים צירוף של סוגי חשיפה שונים, אם התאגיד הבנקאי הרוכש אינו מסוגל להפריד בין החשיפות לפי סוגן, עליו להשתמש בפונקצית משקל סיכון שתניב את דרישת ההון הגבוהה ביותר לסוגי החשיפות שבמאגר תיקי החייבים.

(i) תיקי חייבים קמעונאיים שנרכשו

364. בהתייחס לתיקי חייבים קמעונאיים שנרכשו חייב התאגיד הבנקאי לעמוד בתקנים של כימות הסיכון החלים על חשיפות קמעונאיות, אולם הוא רשאי להשתמש בנתוני עזר חיצוניים או פנימיים על מנת לאמוד את ערכי ה- PD וה- LGD. אומדן ה- PD וה- LGD (או EL) עבור תיקי החייבים יחושב על בסיס עצמאי - בלא התחשבות בהנחת זכות חזרה או בערבויות מהמוכר או מצדדים אחרים.

(ii) תיקי חייבים תאגידיים שנרכשו

365. בהתייחס לתיקי חייבים תאגידיים שנרכשו, התאגיד הבנקאי הרוכש צריך לעמוד בתקנים הקיימים לכימות רכיבי הסיכון לצורכי IRB על פי גישת 'מטה-מעלה'. אולם, לגבי תיקי חייבים תאגידיים כשירים שנרכשו ובכפוף להיתר מהפיקוח על הבנקים, רשאי התאגיד הבנקאי להשתמש בנוהל הבא, מסוג 'מעלה-מטה', לחישוב משקלי הסיכון בגין הסיכון לכשל:

- התאגיד הבנקאי הרוכש יאמוד את ההפסד הצפוי של המאגר לשנה אחת בגין הסיכון לכשל, מבוטא כאחוז מסכום החשיפה (סכום ה-EAD הכולל שמגיע לתאגיד הבנקאי מכל בעלי החוב במאגר תיקי החייבים). הערכת ההפסד הצפוי תחושב עבור תיקי החייבים על בסיס עצמאי; דהיינו, ללא התחשבות בהנחת זכות חזרה או ערבויות מהמוכר או מצדדים אחרים. הטיפול במקרה של זכות חזרה או ערבויות המכסות סיכון לכשל (ו/או סיכון לדילול) נידון בנפרד בהמשך.
- בהינתן אמידת ההפסדים הצפויים של המאגר בגין כשל, משקל הסיכון עבור הסיכון לכשל ייקבע באמצעות פונקצית משקל הסיכון לחשיפות לתאגיד⁸³. כפי שמתואר להלן, החישוב המדויק של משקל הסיכון עבור סיכון לכשל תלוי ביכולתו של התאגיד הבנקאי לפרק את ההפסד הצפוי לרכיבי PD ו-LGD בצורה אמינה. תאגידים בנקאיים יורשו להשתמש בנתונים חיצוניים ופנימיים לאמידת ערכי PD ו-LGD. אולם, הגישה המתקדמת לא תעמוד לרשותם של תאגידים בנקאיים המיישמים את הגישה הבסיסית להערכת חשיפות לתאגיד.

טיפול לפי ה-FIRB

366. אם לתאגיד הבנקאי הרוכש אין אפשרות לפרק את ההפסד הצפוי לרכיבי ה-PD וה-LGD בצורה אמינה, ייקבע משקל הסיכון על ידי פונקצית משקל הסיכון לתאגיד בהתאם להוראות הבאות: אם התאגיד הבנקאי יוכיח כי החשיפות הן אך ורק חובות בכירים ללווים תאגידים, יותר לו להשתמש ב-LGD בשיעור 45%. ה-PD יחושב על ידי חלוקת ההפסד הצפוי תוך שימוש ב-LGD זה. ה-EAD יחושב כסכום יתרת החוב פחות ההקצאה ההונית בגין סיכון הדילול לפני הפחתת סיכון האשראי. אחרת, ה-PD יהיה אומדן התאגיד הבנקאי להפסד הצפוי; LGD יהיה 100%; ו-EAD הוא סכום יתרת החוב, פחות ההקצאה ההונית בגין סיכון הדילול לפני הפחתת סיכון האשראי. EAD עבור רכישת עסקת אשראי (facility) מתחדשת הוא הסכום הנוכחי של החייבים שנרכשו ועוד 75% מכל התקשרויות הבלתי מנוצלות שנרכשו, פחות ההקצאה ההונית בגין סיכון הדילול לפני הפחתת סיכון האשראי. אם התאגיד הבנקאי הרוכש יכול לאמוד את ה-PD בצורה אמינה, ייקבע משקל הסיכון על ידי פונקצית משקל הסיכון לתאגיד בהתאם להוראות עבור LGD, M והטיפול בערבויות תחת הגישה הבסיסית, כמפורט בסעיפים 287 עד 296, 299, 300 עד 305 ו-318.

טיפול לפי גישת ה-AIRB

367. אם התאגיד הבנקאי הרוכש מסוגל לאמוד בצורה אמינה את הממוצע המשוקלל על פי כשל (default-weighted) של שיעורי ההפסד על פני מקרי כשל של המאגר (כמפורט בסעיף 468) או את ה-PD הממוצע, הוא רשאי לאמוד את המשתנה האחר בהתבסס על אומדן של שיעור ההפסד הצפוי בטווח הארוך. התאגיד הבנקאי יכול (i) להסיק מתוך אומדן נאות של PD מהו

⁸³ ההתאמה לגודל התאגיד לעסקים קטנים ובינוניים, כמוגדר בסעיף 273, תהיה הממוצע המשוקלל לחשיפה בודדת במאגר תיקי חייבים תאגידים שנרכשו. אם אין בידי התאגיד הבנקאי את המידע הדרוש לחישוב גודלו הממוצע של המאגר, ההתאמה לגודל התאגיד לא תחול.

הממוצע המשוקלל של שיעורי ההפסד על פני מקרי הכשל בטווח הארוך, או (ii) להשתמש בממוצע המשוקלל של שיעורי ההפסד על פני מקרי הכשל בטווח הארוך כדי להסיק מהו ה-PD הנאות. בכל אחד מהמקרים, חשוב להכיר בכך שה-LGD המשמש לחישוב דרישת ההון לפי גישת IRB לתיקי חייבים שנרכשו, אינו יכול להיות קטן מהממוצע המשוקלל של שיעורי ההפסד על פני מקרי הכשל בטווח הארוך והוא חייב גם להיות עקבי עם העקרונות המוגדרים בסעיף 468. משקל הסיכון לתיקי החייבים שנרכשו ייקבע תוך שימוש באומדני ה-PD וה-LGD של התאגיד הבנקאי כתשומות בפונקצית משקל הסיכון לתאגיד. בדומה לטיפול לפי גישת הדירוגים הפנימיים הבסיסית (FIRB), EAD יהיה סכום יתרת החוב, פחות ההקצאה ההונית בגין סיכון הדילול ($K_{dilution}$) לפני הפחתת סיכון האשראי. ה-EAD עבור רכישת עסקת אשראי (facility) מתחדשת הוא הסכום הנוכחי של תיקי חייבים שנרכשו ועוד 75% מכל התקשרויות בלתי מנוצלות שנרכשו, פחות ההקצאה ההונית בגין סיכון הדילול ($K_{dilution}$) לפני הפחתת סיכון האשראי. תאגידים בנקאיים המיישמים גישת הדירוגים הפנימיים המתקדמת (AIRB) לא יורשו להשתמש באומדני EAD פנימיים להתקשרויות בלתי מנוצלות שנרכשו.

368. עבור יתרות מנוצלות, M יהיה שווה לממוצע משוקלל של מועד הפירעון האפקטיבי של החשיפות במאגר (כמוגדר בסעיפים 320 עד 324). אותו הערך של M ישמש גם ליתרות לא מנוצלות בעסקת האשראי (facility), כל עוד רכישת עסקת האשראי (facility) כוללת התניות אפקטיביות, ספי פירעון מוקדם (early amortisation triggers), או מאפיינים אחרים המגנים על התאגיד הבנקאי הרוכש מפני הידרדרות משמעותית באיכות תיקי החייבים העתידי שהוא נדרש לרכוש בהתאם לתנאי עסקת האשראי (facility). בהיעדר הגנות אפקטיביות כאלו, יחושב ה-M עבור יתרות חוץ מאזניות כסכום של (א) תיק החייבים הפוטנציאלי בעל התאריך המרוחק ביותר לפי הסכם הרכישה, ושל (ב) יתרת התקופה לפירעון של עסקת האשראי (facility) שנרכשת.

2. שקלול נכסי סיכון בגין סיכון לדילול

369. דילול מתייחס לאפשרות שסכום החייבים יופחת בדרך של זיכויים במזומן או לא במזומן אל בעל חוב שלו⁸⁴. עבור חייבים תאגידיים או קמעונאיים יטופל הסיכון לדילול בדרך הבאה, אלא אם התאגיד הבנקאי הרוכש יוכיח למפקח שסיכון הדילול עבורו אינו מהותי: ברמת כלל המאגר (גישת מעלה-מטה) או ברמה של חייבים יחידים המרכיבים את המאגר (גישת מטה-מעלה), יאמוד התאגיד הבנקאי הרוכש את ההפסד הצפוי לשנה אחת בגין סיכון הדילול, המבוטא כאחוז מתוך סכום החייבים. לצורך אמידת ההפסד הצפוי, יותר לתאגיד הבנקאי להשתמש בנתונים פנימיים וחיצוניים. בדומה לטיפול בסיכון לכשל, יחושב אומדן זה על בסיס עצמאי; דהיינו, תחת ההנחה של היעדר זכות חזרה או תמיכה אחרת מהמוכר או מערבים מצד

⁸⁴ בין הדוגמאות: קיזוזים או הפרשות שנובעים מהחזרת סחורות שנמכרו, מחלוקות בנוגע לאיכות המוצר, חובות אפשריים של הלווה לחייב, וכל תשלום או הנחות לעידוד הקנייה המוצעות על ידי הלווה (כגון אשראי על תשלום במזומן בתוך 30 יום).

שלישי. למטרת חישוב משקל הסיכון עבור סיכון הדילול, יש להשתמש בפונקציה משקל הסיכון לתאגיד, לפי ההגדרות הבאות: ה- PD ייקבע כך שהוא שווה להפסד הצפוי הנאמד, וה- LGD יהיה 100%. בעת קביעת דרישת ההון בקשר לסיכון הדילול, יוחל טיפול נאות לגבי מועד הפירעון. אם התאגיד הבנקאי יוכיח למפקח שהסיכון לדילול מנוטר באופן נאות ומנוהל כך שהוא צפוי להיפתר בתוך שנה אחת, יתיר המפקח לתאגיד הבנקאי להחיל מועד פירעון של שנה אחת.

370. התאגיד הבנקאי יישם טיפול זה בין אם החייבים האמורים משתייכים לחשיפות לתאגיד או לחשיפות קמעונאיות, ובין אם משקלי הסיכון עבור הסיכון לכשל מחושבים לפי טיפול הרגיל של גישת IRB, או במקרה של חייבים תאגידיים, לפי גישת מעלה-מטה המתוארת לעיל.

3. הטיפול בהנחות במחיר הרכישה לתיקי חייבים

371. מחיר הרכישה של תיקי חייבים משקף במקרים רבים ניכיון (שאיננו מושג הניכיון המוגדר בסעיפים 308 ו-334), המספק הגנה מפני הפסד ראשוני מסוג הפסדים בגין כשל, הפסדי דילול, או שניהם (ראו סעיף 629 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 205). עד שחלק מהנחת מחיר הרכישה יוחזר למוכר, יטופל הסכום שהנו בר החזר כהגנת הפסד ראשון במסגרת האיגוח לפי גישת ה- IRB (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 205).

372. כאשר ביטחונות או ערבויות חלקיות שנתקבלו כנגד תיקי החייבים מספקים הגנת הפסד ראשון (להלן בסעיף זה: "מפחיתי סיכון"), ומפחיתי סיכון אלו מכסים הפסדים בגין כשל, הפסדי דילול, או שניהם, ניתן לטפל גם בהם כהגנת הפסד ראשון בהתאם למסגרת האיגוח בגישת ה- IRB (ראו סעיף 629 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 205). כאשר אותו מפחית סיכון מכסה הן את הסיכון לכשל והן את הסיכון לדילול, תאגידים בנקאיים המשתמשים בנוסחה הפיקוחית וקיימת ברשותם היכולת לחשב LGD משוקלל לחשיפות, הם מחויבים לעשות כן כמוגדר בסעיף 634 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 205.

4. הכרה בהפחתות סיכון אשראי

373. לרוב, ההכרה בהפחתות סיכון אשראי תיעשה במסגרת שפורטה בסעיפים 300 עד 307⁸⁵. בפרט, ערבות שניתנה על ידי המוכר או על ידי צד שלישי תטופל בהתאם לכללי IRB הקיימים בנוגע לערבים, בין אם הערבות מכסה את הסיכון לכשל או את הסיכון לדילול, או את שניהם יחד.

- אם הערבות מכסה הן את הסיכון לכשל והן את הסיכון לדילול של המאגר, יעשה התאגיד הבנקאי שימוש במשקל הסיכון עבור חשיפה לערב במקום במשקל הסיכון הכולל של המאגר בגין סיכוני כשל ודילול.

- אם הערבות מכסה רק את הסיכון לכשל או את הסיכון לדילול, אך לא את שניהם, יעשה התאגיד הבנקאי שימוש במשקל הסיכון לחשיפה לערב במקום במשקל הסיכון של המאגר, עבור מרכיב הסיכון המתאים (כשל או דילול). לאחר מכן תתווסף דרישת ההון בגין המרכיב האחר.
- אם הערבות מכסה רק חלק מהסיכון לכשל ו/או מהסיכון לדילול, החלק בסיכון לכשל או בסיכון לדילול שאינו מכוסה יטופל בהתאם לכללי CRM המתייחסים לכיסוי חלקי או רובדי (דהיינו, משקלי הסיכון של רכיבי הסיכון שאינם מכוסים יתווספו למשקלי הסיכון של רכיבי הסיכון המכוסים).

373(i). אם נרכשה הגנה מפני סיכון לדילול, ונתמלאו תנאי הסעיפים 307(i) ו- 307(ii) רשאי התאגיד הבנקאי להשתמש במסגרת של כשל כפול לחישוב סכום שקלול הסיכונים לנכסים בגין סיכון לדילול. במקרה זה, יחולו סעיפים 284(i) עד 284(iii) כאשר ה- PDo יהיה שווה לאומדן ההפסד הצפוי, LGDg יהיה שווה ל- 100%, ומועד הפירעון האפקטיבי ייקבע בהתאם לאמור בסעיף 369.

ז. טיפול בהפסדים צפויים והכרה בהפרשות

374. פרק זה דן בשיטה שלפיה ניתן לכלול בהון הפיקוחי, או חובה לנכות ממנו, את ההפרש בין ההפרשות (כגון: הפרשות ספציפיות; הפרשות כלליות ספציפיות לתיק, כמו הפרשות לסיכון מדינה; או הפרשות כלליות) לבין ההפסדים הצפויים.

1. חישוב הפסדים צפויים

375. התאגיד הבנקאי יסכום את סכום ההפסדים הצפויים (EL), המוגדר כמכפלה של שיעור ההפסד הצפוי (ב- EAD) המיוחס לחשיפותיו (לא כולל את סכום ההפסד הצפוי המשויך לחשיפות למניות תחת גישת PD/LGD וחשיפות איגוח) כדי לקבל את הסכום הכולל של ההפסדים הצפויים. בזמן שסכום ההפסד הצפוי מחשיפה למניות בגישת PD/LGD אינו נכלל בסכום ההפסד הצפוי הכולל, על חשיפות אלו חלים סעיפים 376 ו- 386. הטיפול בהפסד הצפוי בגין חשיפות איגוח מתואר בסעיף 563 להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 205.

(i) הפסד צפוי בחשיפות שאינן הלוואות מיוחדות (SL) הכפופות לקריטריון שיבוץ פיקוחי

376. תאגידים בנקאיים נדרשים לחשב הפסד צפוי כמכפלה של PD ב- LGD עבור חשיפות לתאגיד, לריבונות, לבנק ובגין חשיפות קמעונאיות, שאינן בכשל וגם אינן מטופלות כחשיפות מגודרות בהתאם לטיפול בכשל כפול. עבור חשיפות לתאגיד, לריבונות ולבנק ובגין חשיפות קמעונאיות, שהנן במצב של כשל, על התאגידים הבנקאיים להשתמש בהערכותיהם הטובות ביותר להפסד הצפוי כמוגדר בסעיף 471. תאגידים בנקאיים המיישמים את הגישה הבסיסית חייבים

להשתמש ב-LGD הפיקוחי. באשר לחשיפות להלוואות מיוחדות (SL) הכפופות לקריטריון שיבוץ פיקוחי יחושב ההפסד הצפוי (EL) כפי שמתואר בסעיפים 377 ו-378. באשר לחשיפה למניות הכפופות לגישת PD/LGD, יחושב ההפסד הצפוי (EL) כמכפלה של PD ב-LGD, אלא אם כן חלים הסעיפים 351 עד 354. חשיפות איגוח אינן תורמות לסכום ההפסדים הצפויים, כמתואר בסעיף 563 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 205. לכל יתר החשיפות, ובכלל זה חשיפות מגודרות לפי טיפול כשל כפול, ההפסד הצפוי (EL) שווה לאפס.

(ii) הפסד צפוי לחשיפות להלוואות מיוחדות (SL) הכפופות לקריטריון שיבוץ פיקוחי

377. באשר לחשיפות ל-SL הכפופות לקריטריון שיבוץ פיקוחי, ייקבע סכום ההפסד הצפוי (EL) על ידי הכפלת 8% בנכסים משוקללים בסיכון שהתקבלו ממשקלי הסיכון המתאימים, כמפורט להלן, כפול EAD.

קטגוריות פיקוחיות ומשקלי סיכון של הפסד צפוי (EL) עבור חשיפות אחרות להלוואות מיוחדות (SL) 378. משקלי הסיכון עבור SL, שאינם נדלן מסחרי בעל תנודתיות גבוהה (HVCRE), יהיו כדלקמן:

חזק	טוב	משביע רצון	חלש	כשל
5%	10%	35%	100%	625%

כאשר תאגידים בנקאיים מפחיתים את משקל הסיכון של הקטגוריות "חזק" ו-"טוב" ל-50% ו-70% בהתאמה, בהינתן שיתרת התקופה לפירעון קצרה משנתיים וחצי, בהתאם לאמור בסעיף 277, משקל הסיכון המתאים ל-EL יהיה 0% לחשיפות בקטגוריה "חזק", ו-5% לחשיפות בקטגוריה "טוב".

קטגוריות פיקוחיות ומשקלי סיכון של הפסד צפוי (EL) עבור נדלן מסחרי בעל תנודתיות גבוהה (HVCRE) 379. משקלי הסיכון עבור HVCRE הן כדלקמן:

חזק	טוב	משביע רצון	חלש	כשל
5%	5%	35%	100%	625%

למרות שהותר לתאגידים בנקאיים להקצות משקלי סיכון מועדפים עבור חשיפות ל-HVCRE המתאימים לקטגוריות "חזק" ו-"טוב", כמפורט בסעיף 282, משקל הסיכון המתאים ל-EL יישאר 5% הן לחשיפות בקטגוריה "חזק" והן לחשיפות בקטגוריה "טוב".

2. חישוב הפרשות

(i) חשיפות הכפופות לגישת IRB

380. סך ההפרשות הכשירות מוגדר כסכום כל ההפרשות (כגון הפרשות ספציפיות, מחיקות חלקיות, הפרשות כלליות ספציפיות לתיק כמו הפרשות לסיכון בגין מדינה או הפרשות כלליות),

המיוחסות לחשיפות המטופלות לפי גישת ה- IRB. בנוסף, סך ההפרשות הכשירות עשוי לכלול הפחתות ערך (discounts) כלשהן על נכסים הנמצאים בכשל. הפרשות ספציפיות שהוקצו כנגד חשיפה למניות וחשיפות איגוח, לא תכללנה בסך ההפרשות הכשירות.

(ii) חלקן של החשיפות הכפופות לגישה הסטנדרטית (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203) לסיכון אשראי

381. תאגידים בנקאיים המיישמים את הגישה הסטנדרטית (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203) לחלק מחשיפותיהם לסיכוני אשראי על בסיס זמני (כמוגדר בסעיפים 257 ו- 258), או על בסיס קבוע במקרה שהחשיפות הכפופות לגישה הסטנדרטית אינן מהותיות (סעיף 259), חייבים לקבוע מהו החלק מתוך ההפרשות הכלליות המיוחס לגישה הסטנדרטית ומהו החלק המיוחס לגישת IRB, בהתאם לשיטות המפורטות בסעיפים 382 ו- 383.

382. ככלל, על התאגידים הבנקאיים לייחס את סך ההפרשות הכלליות על בסיס יחסי (פרו רטה) בהתאם לחלוקה הפרופורציונאלית בין נכסי אשראי ששוקללו לסיכונים על פי הגישה הסטנדרטית (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203) ובין אלה ששוקללו על פי גישת ה- IRB. אולם, כאשר ישות משתמשת באופן בלעדי רק באחת הגישות לשקלול סיכונים של נכסי אשראי (דהיינו, הגישה הסטנדרטית או IRB), ניתן לייחס את ההפרשות הכלליות שנרשמו בספרי הישות על פי הגישה הסטנדרטית כחלק מהטיפול המתחייב מגישה זו. בדומה לכך, הפרשות כלליות שנרשמו בספרי הישות לפי גישת IRB, יש לייחס לכלל ההפרשות הכשירות כמוגדר בסעיף 380.

383. תאגידים בנקאיים העושים שימוש בשתי הגישות, הגישה הסטנדרטית (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203) וגישת ה- IRB, יכולים להסתמך על השיטות הפנימיות שלהם להקצאת הפרשות כלליות בין שתי הגישות לצורך הכרה בהון, הגישה הסטנדרטית וגישת IRB, בכפוף לתנאים הבאים. ככלל, תאגידים בנקאיים מחויבים לבצע את החלוקה היחסית שנקבעה בסעיף 382. עם זאת, המפקח שומר לעצמו את הזכות לבחון על בסיס פרטני, אם קיימות נסיבות ייחודיות המצדיקות שימוש בשיטות הפנימיות של תאגיד בנקאי להקצאת הפרשות כלליות לצורך הכרה בהון בין שתי הגישות.

3. טיפול בהפסדים צפויים (EL) ובהפרשות

384. תאגידים בנקאיים המיישמים את גישת IRB נדרשים להשוות את הסכום הכולל של סך ההפרשות הכשירות (כמוגדר בסעיף 380) לסכום הכולל של ההפסדים הצפויים (EL) כפי שחושב לפי גישת IRB (כמוגדר בסעיף 375). כאשר תאגיד בנקאי משתמש בשתי השיטות גם יחד, הסטנדרטית (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203) ו- IRB, במסגרת הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי, הפרשות כלליות, כמוסבר בסעיפים 381 עד 383, יכולות להיכלל בהון רובד 2 עליון, כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202.

385. כאשר סכום ה-EL שחושב נמוך מסכום הפרשות התאגיד הבנקאי, המפקח יבחן אם ה-EL משקף באופן מלא את תנאי השוק שבו פועל התאגיד הבנקאי בטרם יתיר לכלול את ההפרש במסגרת ההון המשני. אם הפרשות ספציפיות חורגות מסכום ה-EL בגין נכסים הנמצאים במצב של כשל, תתבצע הערכה זו גם לפני שיותר לתאגיד הבנקאי להשתמש בהפרש לקיזוז סכום ה-EL על נכסים שאינם בכשל.

386. סכום ה-EL בגין חשיפה למניות על פי גישת PD/LGD, מנוכה בשיעור של 50% מהון רובד 1 ובשיעור של 50% מהון רובד 2. בחישוב ההפרשה ל-EL, לא יעשה שימוש בהפרשות או במחיקות בגין חשיפה למניות על פי גישת PD/LGD. הטיפול ב-EL ובהפרשות הקשורות לחשיפות איגוח מפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 205 בסעיף 563.

ח. דרישות הסף לגישת ה-IRB

387. פרק ח' מציג את דרישות הסף שבהן נדרש התאגיד הבנקאי לעמוד כדי להתחיל וליישם את גישה ה-IRB, ולאחר מכן ליישמה באופן שוטף. דרישות הסף מפורטות ב-12 חלקים העוסקים בנושאים הבאים: (א) הרכב דרישות הסף; (ב) הציות לדרישות הסף; (ג) תכנון מערכת הדירוג; (ד) תפעול מערכת דירוג הסיכונים; (ה) ממשל תאגידי ופיקוח; (ו) שימוש בדירוגים פנימיים; (ז) כימות סיכונים (risk quantification); (ח) תיקון אומדנים פנימיים; (ט) אומדנים פיקוחיים של LGD ו-EAD; (י) דרישות לצורך הכרה בחכירה (שכירות); (יא) חישוב דרישת ההון לחשיפות למניות; וכן (יב) דרישות גילוי. ראוי לציין, כי דרישות הסף מתייחסות לכל קבוצות הנכסים. לפיכך, בהקשר של דרישת סף נתונה, עשוי הדיון להתייחס למספר קבוצות נכסים.

1. הרכב דרישות הסף

388. כדי שתאגיד בנקאי ימצא כשיר להשתמש בגישת ה-IRB, עליו להוכיח למפקח כי הוא עומד בדרישות סף מסוימות בתחילת יישום הגישה, ועל בסיס שוטף. רבות מן הדרישות הללו מנוסחות כמטרות שמערכות מאושרות לדירוג סיכונים של התאגיד הבנקאי חייבות למלא. ההתמקדות היא ביכולתו של התאגיד הבנקאי לדרג, לארגן ולכמת את הסיכונים באופן עקבי, אמין ותקף.

389. העיקרון העומד בבסיס דרישות אלו הוא שהמערכות וההליכים לדירוג ולאמידת סיכונים יאפשרו: הערכה בעלת משמעות של מאפייני הלווה ושל מאפייני העסקה; הבחנה בעלת משמעות של הסיכון; ואומדנים כמותיים עקביים של הסיכון, בעלי רמת דיוק סבירה. יתרה מזאת, המערכות וההליכים חייבים להיות עקביים עם השימוש הפנימי באומדנים הללו. המפקח מכיר בכך שההבדלים בשווקים, בשיטות הדירוג, במוצרים הבנקאיים ובניסיון המעשי, מחייבים את התאגידים הבנקאיים ואת המפקח להתאים את הנהלים התפעוליים

לנסיבותיהם המיוחדות. אין בכוונתו של המפקח להכתיב את האופן או את הפרטים התפעוליים של המדיניות והנהלים לניהול סיכונים של התאגידים הבנקאיים.

390. דרישות הסף המפורטות בהוראה זו חלות על כל קבוצות הנכסים, אלא אם צוין אחרת. התקנים בנוגע להליך הקצאת חשיפות לקטגוריות דירוגי לוה, או לקטגוריות דירוגי עסקאות אשראי (facility grades), (והפיקוח, התיקוף וכד' הנלווים לכך) חלים באותה המידה גם על הליך הקצאת חשיפות קמעונאיות למאגרים של חשיפות הומוגניות, אלא אם צוין אחרת.

391. דרישות הסף המפורטות במסמך זה חלות הן על הגישה הבסיסית והן על הגישה המתקדמת, אלא אם צוין אחרת. ככלל, כל התאגידים הבנקאיים המיישמים את גישת ה- IRB חייבים להפיק אומדנים משלהם ל- PD⁸⁶ ולדבוק בדרישות הכלליות בנוגע לתכנון מערכת הדירוג, לתפעול, לבקורות, ולממשל התאגידי, וכן לדרישות המחייבות בנוגע להערכה ולתיקוף של מדידות ה- PD. תאגידים בנקאיים המבקשים להשתמש באומדנים עצמיים של LGD ו- EAD חייבים לעמוד גם בדרישות הסף הנוספות בנוגע לגורמי סיכון אלו, הכלולות בסעיפים 468 עד 489.

2. ציות לדרישות הסף

392. כדי שתאגיד בנקאי יהיה כשיר ליישם את גישת ה- IRB, עליו להוכיח למפקח כי הוא עומד בדרישות ה- IRB המופיעות במסמך זה, בתחילת יישום הגישה, ועל בסיס שוטף. בנוסף, הניהול הכולל של סיכוני אשראי בתאגיד הבנקאי צריך להיות עקבי עם הקווים המנחים שהמפקח מפרסם, המתפתחים לפרקטיקה סדורה.

393. תתכנה נסיבות בהן תאגיד בנקאי אינו מציית באופן מלא לכל דרישות הסף. במקרים אלה, על התאגיד הבנקאי להכין תכנית לחזרה מהירה לציות לדרישות ולפנות לקבלת אישור המפקח, או לחילופין, עליו להוכיח כי השפעת אי הציות אינה מהותית במונחי הסיכון לתאגיד. במקרה שהתאגיד הבנקאי לא יגיש תכנית שתתקבל על ידי המפקח, או לא יישם את התכנית באופן משביע רצון, או לא יוכיח חוסר מהותיות, ייאלץ המפקח לשקול מחדש את כשירותו של התאגיד הבנקאי ליישום גישת ה- IRB. בנוסף, לכל אורך התקופה בה התאגיד הבנקאי אינו מציית לדרישות הסף, ישקול המפקח להטיל על התאגיד הבנקאי דרישה להחזיק הון נוסף, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 211 (תהליך הסקירה הפיקוחי), או ינקוט פעולה פיקוחית אחרת.

⁸⁶ התאגידים הבנקאיים אינם נדרשים להעריך אומדני PD עצמיים לחשיפות מסוימות למניות ולחשיפות מסוימות הכלולות בקבוצת המשנה של הלוואות מיוחדות (SL).

3. תכנון מערכת הדירוג

394. המונח "מערכת דירוג" (rating system) כולל את כל השיטות, התהליכים, הבקורות, איסוף הנתונים ומערכות המחשוב (IT systems), התומכים בהערכת סיכונים אשראי, בהקצאת דירוגי סיכון פנימיים ובכימות של אומדני כשל ואומדני הפסד.

395. לכל קבוצת נכסים, רשאי התאגיד הבנקאי להשתמש במתודולוגיות/מערכות דירוג מרובות. לדוגמה, תאגיד בנקאי יכול להשתמש במערכות דירוג המותאמות לתעשיות מסוימות או למגזרי שוק מסוימים (כגון "שוק בינוני" (middle market) או תאגידים "גדולים"). אם בחר התאגיד הבנקאי להשתמש במערכות דירוג מרובות, עליו לתעד את נימוקיו להקצאת לווה למערכת דירוג מסוימת, וליישם את הדירוג באופן שמשקף בצורה הטובה ביותר את רמת הסיכון של הלווה. תאגידים בנקאיים יימנעו מהקצאת לווים למערכות דירוג באופן בלתי נאות על מנת למזער את דרישות ההון הפיקוחי (דהיינו, "בחירה סלקטיבית" ("cherry-picking") באמצעות בחירת מערכת הדירוג). על התאגידים הבנקאיים להראות כי כל מערכת המשמשת ליישום גישת ה- IRB עומדת בדרישות הסף מראשית יישומה, ועל בסיס שוטף.

(i) ממדי הדירוג

תקנים לחשיפות לתאגיד, לריבונות ולבנק

396. על פי גישת ה- IRB, מערכת דירוג כשירה חייבת להיות בעלת שני מימדים נפרדים ומובחנים: (i) הסיכון לכשל של הלווה, (ii) מאפיינים ספציפיים לעסקה.

397. המימד הראשון חייב לטפל בסיכון לכשל של הלווה. חשיפות נפרדות לאותו הלווה חייבות להיות מוקצות לאותה קטגוריית דירוג, ללא התחשבות בהבדלים כלשהם בטיבה של כל עסקה ספציפית. לכלל זה שני חריגים. הראשון, במקרה של סיכון העברה למדינה (country transfer risk), תאגיד בנקאי עשוי להקצות דירוגים שונים ללווה בהתאם לסוג המטבע בו נקובה עסקת האשראי (facility), מטבע מקומי או מטבע זר. החריגה השנייה היא המקרה שבו הטיפול בערבויות המשויכות לעסקת האשראי (facility) ישתקף בהתאמת הדירוג של הלווה. בכל אחד מן המקרים הללו, חשיפות נפרדות עשויות להביא לידי ריבוי דירוגים לאותו הלווה. מדיניות האשראי של התאגיד הבנקאי צריכה לתת ביטוי לקשר המתקיים בין דירוגים שונים של הלווה במונחי רמת הסיכון המשתמעת מכל דירוג. כאשר איכות האשראי מדרדרת, והדבר מתבטא בירידת דירוג, התאגיד הבנקאי חייב להתייחס לסיכון, וחייב להיות לכך ביטוי במדידת הסיכון. על התאגיד הבנקאי לנסח במדיניותו את הסיכון של כל דירוג הן על ידי תיאור ההסתברות של הסיכון לכשל, המאפיינת לווים המוקצים לדירוג זה, והן במונחי הקריטריונים המייחדים רמה זו של סיכון אשראי.

398. המימד השני צריך לשקף גורמים ספציפיים לעסקה, כגון ביטחונות, בכירות (seniority), סוג המוצר וכד'. תאגידים בנקאיים המיישמים את גישת ה- FIRB יכולים למלא אחר דרישה זו

באמצעות קיומו של מימד עסקת האשראי (facility) אשר משקף גם מאפיינים של הלווה וגם של העסקה. לדוגמה, מימד דירוג המשקף את ההפסד הצפוי (EL) על ידי כך שהוא מאחד שיקולי איתנות פיננסית של הלווה (PD) ושיקולי חומרת הפסד (LGD). בדומה לכך, גם מערכת דירוג המשקפת את ה-LGD בלעדית תהיה כשירה לעניין זה. כאשר מימד דירוג משקף את ההפסד הצפוי ואינו מכמת את LGD בנפרד, יש להשתמש באומדנים הפיקוחיים של LGD.

399. עבור תאגידים בנקאיים המשתמשים בגישה המתקדמת (AIRB), דירוגי עסקאות אשראי (facilities) חייבים לשקף את ה-LGD באופן בלעדי. דירוגים אלו יכולים לשקף את כל הגורמים שיכולים להשפיע על ה-LGD, ובכלל זה, אך ללא הגבלה, את סוג הביטחונות, המוצר, הענף והמטרה. מאפייני הלווה יכולים להיכלל כקריטריונים לדירוג ה-LGD רק במידה שהם חוזים את ה-LGD. תאגידים בנקאיים רשאים לשנות את הגורמים המשפיעים על דירוגי עסקאות אשראי (facilities), לפי מגזרים שונים בתיק האשראי, כל עוד הם יכולים להניח דעתו של המפקח כי השינוי משפר את הרלוונטיות ואת הדיוק של אומדניהם.

400. תאגידים בנקאיים המשתמשים בקריטריון שיבוץ פיקוחי לקבוצת המשנה של הלוואות מיוחדות (SL), פטורים לגבי חשיפות אלו מדרישת הדירוג הדו-מימדית. לאור התלות ההדדית בין מאפייני הלווה למאפייני העסקה במקרה של הלוואות מיוחדות (SL), תאגידים בנקאיים יכולים למלא אחר הדרישות המפורטות תחת כותרת זו על ידי שימוש במימד דירוג יחיד אשר משקף את ההפסד הצפוי (EL) בכך שהוא יכול לשיקולים המתייחסים הן לאיתנות הפיננסית של הלווה (PD) והן לחומרת ההפסד (LGD). פטור זה אינו חל על תאגידים בנקאיים המיישמים את הגישה הכללית לחשיפות לתאגיד, הבסיסית או המתקדמת, לצורך דירוג חשיפות להלוואות מיוחדות.

תקנים לחשיפות קמעונאיות

401. מערכות דירוג לחשיפות קמעונאיות חייבות להיות מוכוונות (oriented) הן לסיכון של הלווה והן לסיכון של העסקה, וחייבות לכלול את כל המאפיינים הרלוונטיים של הלווה ושל העסקה. תאגידים בנקאיים חייבים להקצות כל חשיפה שמתאימה להגדרה של קמעונאות למאגר מסוים. תאגידים בנקאיים חייבים להוכיח כי תהליך זה מספק בידול משמעותי בין סיכונים, ממייך את החשיפות לקבוצות הומוגניות דיין, ומאפשר אמידה מדויקת ועקבית של מאפייני הפסד ברמת המאגר.

402. עבור כל מאגר, תאגידים בנקאיים חייבים לאמוד את PD, LGD ו-EAD. מספר מאגרים יכולים לחלוק אומדנים זהים של PD, LGD ו-EAD. בעת הקצאת חשיפות למאגר, תאגידים בנקאיים ישקלו, לכל הפחות, את גורמי הסיכון הבאים :

- מאפייני סיכון של לווה (כגון סוג הלווה, נתונים דמוגרפיים כמו גיל ותעסוקה);
- מאפייני סיכון של עסקה, לרבות סוג מוצר ו/או סוגי ביטחונות (כגון מדידות של היחס בין סכום ההלוואה לבין שווי הבטוחה (LTV - loan to value), עונתיות, ערבויות; ובכירות

- החוב (שעבוד ראשוני מול משני)). תאגידים בנקאיים חייבים להתייחס מפורשות לביטחונות צולבים (cross-collateral provisions) במקרה שקיימים.
- חשיפה בהפרה (delinquency): התאגידים הבנקאיים מצופים להפריד בין חשיפות בהפרה וכאלו שאינן בהפרה.

(ii) מבנה הדירוג

תקנים לחשיפות לתאגיד, לריבונות ולבנק

403. התפלגות החשיפות של התאגיד הבנקאי בין דירוגים תהיה משמעותית, וללא ריכוז מופרז של חשיפות בסולמות הדירוג של לווים, ובסולמות הדירוג של עסקאות האשראי (facilities).

404. לצורך מטרה זו, יהיו לתאגיד הבנקאי לכל הפחות שבעה דירוגים ללוים שאינם במצב של כשל, ולכל הפחות דירוג אחד ללוים במצב של כשל. תאגידים בנקאיים עם פעילות הלוואות ממוקדת במגזר שוק ספציפי עשויים למלא דרישה זו על ידי מספר הדירוגים המינימאלי; המפקח עשוי לדרוש מתאגידים בנקאיים, המלווים ללוים בעלי מגוון איכויות אשראי, להגדיל את מספר דירוגי הלווה.

405. דירוג של לווה מוגדר כהערכת הסיכון של הלווה על בסיס אוסף מוגדר ומובחן של קריטריונים לדירוג, שממנה נגזרים אומדני PD. הגדרת הדירוג תכלול: הן תיאור של מידת הסיכון לכשל המאפיין את הלווים שהוקצו לדירוג, והן את הקריטריונים המשמשים ליחד רמה זו של סיכון אשראי. יתרה מזאת, הסימנים "+" או "-" לצד הדירוג האלפביתי או המספרי יהיו כשירים כדירוגים נפרדים רק אם התאגיד הבנקאי הגדיר אותם באופן מלא בעזרת קריטריונים ברורים להקצאת הלווים לדירוגים, וכימת עבורם בנפרד את ההסתברות לכשל (PD).

406. לתאגידים בנקאיים בעלי תיקי הלוואות המרוכזים במגזר שוק מסוים, וטווח של סיכוני כשל, חייבים להיות מספיק דירוגים בתוך טווח זה, על מנת להימנע מריכוזים בלתי נאותים של לווים בדירוגים מסוימים. ריכוזים משמעותיים בדירוג אחד או בכמה דירוגים חייבים להיתמך בהוכחות אמפיריות משכנעות לכך שהדירוג או הדירוגים מכסים טווח צר אך סביר של PD וכי הסיכון לכשל שמעמידים הלווים בדירוג נופל לתוך טווח זה.

407. תאגידים בנקאיים המיישמים את הגישה המתקדמת (AIRB) לאמידת LGD אינם כפופים למספר מינימאלי כלשהו של דירוגים לעסקאות אשראי (facilities). מספר הדירוגים לעסקאות אשראי (facilities) שיקבע התאגיד הבנקאי צריך להיות כזה שימנע ריכוז של עסקאות אשראי (facilities) בעלות LGD שונים מאוד בדירוג אחד. הקריטריונים להגדרת הדירוגים של עסקאות האשראי (facilities) ייתמכו בהוכחות אמפיריות.

408. לתאגידים בנקאיים המשתמשים בקריטריון השיבוץ הפיקוחי לקבוצות נכסי הלוואות מיוחדות (SL), יהיו לכל הפחות ארבעה דירוגים ללוויים שאינם במצב של כשל, ודירוג אחד ללוויים במצב של כשל. הדרישות לגבי חשיפות להלוואות מיוחדות הכשירות לצורכי הגישה הבסיסית והגישה המתקדמת, זהות לדרישות הכלליות החלות על חשיפות לתאגיד.

תקנים לחשיפות קמעונאיות

409. לכל מאגר שזוהה, התאגיד הבנקאי חייב להיות מסוגל לספק ערכים כמותיים של מאפייני הפסד (PD, LGD ו-EAD) עבור אותו המאגר. רמת ההבחנה למטרות IRB חייבת להבטיח כי מספר החשיפות במאגר נתון יהיה מספק, לצורך כימות ותיקוף משמעותיים של מאפייני ההפסד ברמת המאגר. חייבת להיות התפלגות בעלת משמעות של לווים וחשיפות על פני מאגרים שונים. מאגר יחיד חייב שלא לכלול ריכוז בלתי נאות של כל החשיפות הקמעונאיות של התאגיד הבנקאי.

(iii) קריטריונים לדירוג

410. לתאגיד הבנקאי יהיו הגדרות, הליכים וקריטריונים ספציפיים להקצאת חשיפות לדירוגים במסגרת מערכת הדירוג. הגדרות הדירוג והקריטריונים לדירוג יהיו סבירים ואינטואיטיביים, גם יחד, ויביאו לכך שתהיה הבחנה משמעותית של הסיכון.

- התיאור והקריטריונים של הדירוג יהיו מפורטים דיים על מנת לאפשר לאחראים על הדירוג להקצות באופן עקבי את אותו הדירוג ללוויים, או לעסקאות אשראי (facilities), בעלי סיכון דומה. עקביות זו צריכה להתקיים על פני כל קווי העסקים, המחלקות והמיקומים הגיאוגרפיים. אם הקריטריונים והליכי הדירוג שונים, עבור סוגים שונים של לווים או עסקאות אשראי (facilities), התאגיד הבנקאי חייב לנטר אי עקביות אפשרית, ולהתאים את הקריטריונים לדירוג כך שתשופר העקביות במידת הנדרש.
- הגדרות הדירוג הכתובות תהיינה ברורות ומפורטות דיין כדי לאפשר לצד שלישי להבין את אופן שיוך הדירוגים. זאת, על מנת שיוכל לשחזר אותן ולהעריך את נאותות הקצאות הדירוגים והמאגרים; צד שלישי כזה יכול להיות הביקורת הפנימית של התאגיד הבנקאי, פונקציה דומה לה בעצמאותה, או הפיקוח על הבנקים.
- הקריטריונים יעלו בקנה אחד עם נוהלי האשראי הפנימיים של התאגיד הבנקאי ועם מדיניותו לטיפול בלוויים ובעסקאות אשראי (facilities) השרויים בקשיים.

411. על מנת להבטיח שתהיה התחשבות עקבית במידע הזמין להם, על התאגידים הבנקאיים להשתמש בכל המידע הרלוונטי והמהותי בעת הקצאת דירוגים ללוויים ולעסקאות אשראי (facilities). המידע חייב להיות עדכני. ככל שברשות התאגיד הבנקאי מידע מועט יותר, כך תגדל שמרנותו בשיוך לווים ועסקאות אשראי (facilities) לדירוג ולמאגרים. דירוג חיצוני יכול להוות גורם עיקרי בקביעת הדרוג הפנימי; אולם, על התאגיד הבנקאי להקפיד ולכלול במסגרת שיקוליו כל מידע רלוונטי נוסף.

קווי מוצרים של הלוואות מיוחדות (SL) בקבוצת הנכסים התאגידיים

412. תאגידים בנקאיים המיישמים את קריטריון השיבוץ הפיקוחי עבור חשיפות להלוואות מיוחדות, חייבים להקצות חשיפות לדירוגים הפנימיים בהתבסס על קריטריונים, מערכות ותהליכים של התאגיד הבנקאי עצמו, וזאת בכפוף לציות לדרישות הסף ההכרחיות. לאחר מכן, נדרש התאגיד הבנקאי למפות דירוגים פנימיים אלו לחמש קטגוריות הדירוג הפיקוחיות. טבלאות 1 עד 4 בנספח ב' מתארות, עבור כל תת-קבוצה של חשיפות להלוואות מיוחדות, את גורמי ההערכה הכלליים ואת המאפיינים של חשיפות להלוואות מיוחדות המתאימים לכל אחת מהקטגוריות הפיקוחיות. לכל פעילות אשראי מוצגת טבלה ייחודית, המתארת את גורמי ההערכה ואת המאפיינים המיוחדים אותה.

413. המפקח מכיר בכך שהקריטריונים בהם משתמשים תאגידים בנקאיים כדי להקצות חשיפות לדירוגים פנימיים, לא מתאימים באופן מלא לקריטריונים המגדירים את הקטגוריות הפיקוחיות; אולם, תאגיד בנקאי חייב להראות שתהליך המיפוי שלו הניב מערך דירוגים, שהוא מתאים למאפיינים בקטגוריה הפיקוחית המקבילה. על התאגידים הבנקאיים לנהוג זהירות יתרה כדי לוודא שכל שינוי של הקריטריונים הפנימיים, לא ישללו מתהליך המיפוי הנ"ל את האפקטיביות שלו.

(iv) אופן הקצאת הדירוגים

414. אף על פי שאופק הזמן המשמש באמידת ההסתברות לכשל (PD) הוא שנה אחת (כאמור בסעיף 447), קיימת ציפייה מהתאגידים הבנקאיים להשתמש באופק זמן ארוך יותר בהקצאת הלווים לקטגוריות הדירוג.

415. דירוג של לווה חייב לייצג את הערכת התאגיד הבנקאי ליכולתו ולנכונותו של הלווה לפרוע את התחייבויותיו החוזיות למרות שינוי לרעה בתנאים הכלכליים או התרחשותם של אירועים בלתי צפויים. לדוגמה, תאגיד בנקאי יכול לבסס את הקצאת הדירוג שלו על תרחישי קיצון ספציפיים מתאימים. לחלופין, יכול התאגיד הבנקאי להתחשב במאפייני הלווה, המשקפים את פגיעותו לשינויים שליליים בתנאים הכלכליים או לאירועים בלתי צפויים, מבלי לפרט תרחישי קיצון ספציפיים. טווח המצבים הכלכליים שיש להביא בחשבון בהקצאת הדירוג יהיה עקבי למצב הנוכחי ולתנאים העשויים להיווצר באופן סביר לכל אורך מחזור העסקים בהתייחס לענף או לאזור הגיאוגרפי הספציפיים.

415(ii). הקצאה לקטגוריות דירוג וקביעת אומדני PD ללווים ממונפים מאד (highly leveraged) או ללווים שחלק ניכר מנכסיהם הם נכסים נסחרים, ישקפו את ביצועי נכסי הבסיס בהתבסס על תקופות של תנודתיות קיצונית. בסעיף זה "לווים ממונפים מאד" - קרנות גידור (Hedge Funds) או כל צד נגדי ממונף-מאוד דומה (equivalent) אחר שהינו ישות פיננסית.

416. לאור הקושי בחיזוי אירועים עתידיים והשפעתם על מצבו הפיננסי של הלווה הספציפי, על התאגיד הבנקאי לנקוט גישה שמרנית בתחזיותיו. יתרה מזאת, כאשר הנתונים העומדים לרשותו מוגבלים, על התאגיד הבנקאי לאמץ גישה הנוטה לשמרנות בניחותים שלו.

(ו) שימוש במודלים

417. הדרישות המופיעות בחלק זה חלות על מודלים סטטיסטיים ושיטות מיכוניות אחרות, המשמשות להקצאת דירוגי לווי או עסקאות אשראי (facilities) או לאמידת ערכי PD, LGD או EAD. מודלים סטטיסטיים לדירוג (credit scoring models) והליכי דירוג מיכוניים אחרים מנצלים על פי רוב רק חלק מהמידע הזמין. אף שהליכי דירוג מיכוניים עשויים לעתים להימנע מהשגיאות האופייניות למערכות דירוג המקנות תפקיד מרכזי לשיקול הדעת של המעריך, גם שימוש במידע מוגבל במערכות מיכוניות מהווה מקור לטעויות דירוג. השימוש במודלים סטטיסטיים לדירוג ובהליכים מיכוניים אחרים מותר לצורך הערכה ראשונית או חלקית בהקצאת הדירוג, ועשוי לשמש באמידת מאפייני ההפסד. נדרש שיקול דעת ופיקוח אנושי נאותים על מנת להבטיח שכל המידע הרלוונטי והמהותי, לרבות המידע שמחוץ לתחום ההתייחסות של המודל, יילקח גם הוא בחשבון ושהשימוש במודל ייעשה כיאות.

- על התאגיד הבנקאי מוטלת החובה להניח את דעתו של המפקח, כי למודל ולהליכים יש כוח חיזוי טוב, וכי לא יחול עיוות בדרישות ההון הפיקוחי בעקבות השימוש בהם. המשתנים שיוכנסו למודל חייבים לשמש כאינדיקטורים סבירים לחיזוי. המודל חייב להיות מדויק בממוצע על פני מרחב הלווי או עסקאות האשראי (facilities) שלהם חשוף התאגיד הבנקאי, ואסור שתהיה בו הטיה מהותית כלשהי הידועה לתאגיד הבנקאי.
- לתאגיד בנקאי חייב להיות נוהל לבדיקת תשומות (inputs) הנתונים המוזרמים למודל הסטטיסטי לחיזוי כשל או הפסד. נוהל זה יכלול הערכה של הדיוק, השלמות וההתאמה של הנתונים בקביעת דירוג שאושר.
- התאגיד הבנקאי חייב להראות כי הנתונים ששימשו לבניית המודל מייצגים את אוכלוסיית הלווי ואת עסקאות האשראי (facilities) של התאגיד הבנקאי בפועל.
- כאשר משלבים את תוצאות המודל עם שיקול דעת אנושי, שיקול הדעת חייב להביא בחשבון את כל המידע הרלוונטי והמהותי שלא נכלל במודל. לתאגיד בנקאי תהיינה הנחיות כתובות המתארות כיצד לשלב את תוצאות המודל עם שיקול דעת אנושי.
- התאגיד הבנקאי חייב לקבוע נהלים לסקירה אנושית של הדירוגים שנוצרו על ידי המודל. נהלים אלו יתמקדו בגילוי והגבלה של טעויות הקשורות בחולשות מוכרות של המודל, וכן יכללו הליכים שוטפים ומהימנים לשיפור ביצועי המודל.
- לתאגיד בנקאי יהיה הליך תיקוף במחזוריות סדירה, שיכלול ניטור של ביצועי המודל ויציבותו, סקירת קשרי הגומלין במודל, ובחינת תוצאות המודל מול התוצאות בפועל.

(vi) תיעוד תכנון מערכת הדירוג

418. תאגידים בנקאיים חייבים לתעד בכתב את תכנון מערכות הדירוג ופרטי תפעולן. התיעוד חייב לכלול הוכחות לציות התאגיד הבנקאי לדרישות הסף, ועליו להתייחס לנושאים כגון: שוני בין תיקים (portfolio differentiation), קריטריונים לדירוג, אחריותם של מדרגי הלווים ועסקאות האשראי (facilities), הגדרה מהי חריגת דירוג, הגורמים המוסמכים לאשר חריגות, תדירות סקירת הדירוגים, ופיקוח ההנהלה על תהליך הדירוג. התאגיד הבנקאי חייב לתעד את הנימוק לבחירתו את הקריטריונים הפנימיים לדירוג, ולהיות מסוגל לספק ניתוח המראה שהקריטריונים והנהלים לדירוג יביאו, באופן סביר, לדירוגים המבחינים בין דרגות סיכון בצורה משמעותית. הקריטריונים והנהלים לדירוג ייסקרו תקופתית, על מנת לקבוע אם הם עדיין ישימים במלואם לתיק הנוכחי ולתנאים החיצוניים. בנוסף, התאגיד הבנקאי חייב לתעד היסטוריה של שינויים חשובים בתהליך דירוג הסיכונים, ולכלול בה זיהוי של שינויים שהוכנסו בעקבות סקירת הפיקוח האחרונה. ארגון הקצאת הדירוגים, לרבות מבנה הבקרה הפנימית, יתועד גם הוא.
419. תאגידים בנקאיים חייבים לתעד את ההגדרות הספציפיות של כשל והפסד, המשמשות אותם באופן פנימי, ויציגו עקביות מול ההגדרות המפורטות בסעיפים 452 עד 460.
420. אם תאגיד בנקאי משתמש במודלים סטטיסטיים בתהליך הדירוג, עליו לתעד את המתודולוגיות המשמשות אותו. התיעוד יענה על הדרישות הבאות:
- יספק תיאור מפורט של התיאוריה, ההנחות ו/או הבסיס המתמטי והאמפירי להקצאת אומדנים לדירוגים, לחייבים יחידים, לחשיפות או למאגרים, וכן את מקורות המידע המשמשים את המודל;
  - ייסד תהליך סטטיסטי קפדני (לרבות מבחני ביצועים out-of-time ו- out-of-sample) לתיקוף המודל; וכן
  - יציין באלו נסיבות יישום המודל אינו יעיל (אפקטיבי).
421. שימוש במודל שנרכש מגורם שלישי הטוען לבעלות טכנולוגית על המודל לא יהווה הצדקה לאי עמידת התאגיד הבנקאי בדרישת התיעוד, או בכל דרישה אחרת הנוגעת למערכות הדירוג הפנימיות. החובה מוטלת על ספק המודל ועל התאגיד הבנקאי לספק את דרישות המפקח לעניין זה.

4. תפעול מערכת דירוג הסיכונים

(i) כיסוי הדירוגים

422. עבור חשיפות לתאגיד, לריבונות ולבנק, חובה להקצות דירוג לכל לווה ולכל ערב מוכר, ולשייך כל חשיפה לדירוג של עסקת אשראי (facility rating), כחלק מהליך אישור ההלוואה. בדומה לכך, בבנקאות קמעונאית, חובה להקצות כל חשיפה למאגר כחלק מתהליך אישור ההלוואה.

423. כל ישות משפטית נפרדת שהתאגיד הבנקאי נחשף אליה תדורג בנפרד. התאגיד הבנקאי חייב לנסח מדיניות בנוגע לטיפול בישויות בודדות בקבוצה קשורה, ובכלל זה הנסיבות שבהן אותו דירוג הוקצה או לא הוקצה לחלק מהישויות הקשורות או לכולן. מדיניות זו חייבת להיות מקובלת על המפקח. לעניין זה, "ישות משפטית" תוגדר כהגדרת "לווה" בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 - מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לוויים.

(ii) יושרת (integrity) הליך הדירוג

תקנים לחשיפות לתאגיד, לריבונות ולבנק

424. תהליך הקצאות הדירוג ועדכונו התקופתי יושלם או יאושר על ידי גורם שלא יצא נשכר באופן ישיר מהעמדת האשראי. העצמאות של הקצאת הדירוג תושג על ידי שימוש במגוון שיטות, שייבחנו בזהירות על ידי המפקח. תהליכים תפעוליים אלה יתועדו בנוהלי התאגיד הבנקאי וישולבו במדיניותו. מדיניות האשראי ונוהלי החיתום חייבים לחזק ולעודד את עצמאותו של תהליך הדירוג.

425. הדירוג של לוויים ושל עסקאות אשראי (facilities) ירוענן אחת לשנה לפחות. במקרים מסוימים של העמדת אשראי, ובפרט במקרים של לוויים בסיכון גבוה במיוחד או חשיפות בקשיים - ייבחן הדירוג בתדירות גבוהה יותר. בנוסף לכך, על התאגיד הבנקאי ליזום דירוג חדש אם עלה מידע מהותי אודות לווה או עסקת אשראי (facility) מסוימים.

426. התאגיד הבנקאי חייב לקיים הליך אפקטיבי לקבלה ולעדכון של מידע רלוונטי ומהותי בנוגע למצבו הכספי של הלווה ובנוגע למאפייני עסקאות האשראי (facilities) שיש בהן כדי להשפיע על ערכי ה- LGD וה- EAD (כגון מצב הביטחונות). עם קבלת המידע, על התאגיד הבנקאי לקיים נוהל לעדכון הדירוג של הלווה בתוך פרק זמן סביר.

תקנים לחשיפות קמעונאיות

427. תאגיד בנקאי חייב לבחון את מאפייני ההפסד ואת מצב ההפרות (delinquency status) של כל מאגר סיכון מזהה לפחות אחת לשנה. תאגיד בנקאי חייב גם לבחון את מצבם של לוויים בודדים בכל מאגר על מנת להבטיח את המשך הקצאת החשיפות למאגר הנכון. ניתן לענות על דרישה זו באמצעות סקירה של מדגם מייצג של חשיפות במאגר.

(iii) התערבות לשינוי הדירוג (Overrides)

428. בהקצאות דירוג המבוססות על הערכת מומחה, תאגידים בנקאיים חייבים לתעד באופן ברור את המצבים בהם בעלי סמכות בתאגיד הבנקאי התערבו בתוצאות הליך הדירוג, לרבות אופן השימוש המותר בהליך ההתערבות, מידת ההתערבות והגורם המתערב. במקרה של מערכת המבוססת על מודל דירוג, על התאגיד הבנקאי לקבוע הנחיות והליכי ניטור אחר מקרים שבהם שיקול דעת אנושי גרם להתערבות בתוצאות המודל, להתעלמות ממשתנים מסוימים או לשינוי תשומות המודל. הנחיות אלו חייבות לכלול זיהוי של הגורם האחראי לאישור ההתערבות. התאגיד הבנקאי יזהה מקרים של התערבות ויקיים מעקב מיוחד אחר ביצועי (performance) האשראי הרלוונטי.

(iv) תחזוקת נתונים

429. תאגיד בנקאי חייב לאסוף ולשמור נתונים אודות מאפייניהם העיקריים של לוויים ושל עסקאות אשראי (facilities) במידה המספקת תמיכה אפקטיבית להליכי המדידה והניהול של סיכונים האשראי הפנימיים, במטרה לאפשר לתאגיד בנקאי לעמוד בדרישות האחרות במסמך זה, ולשמש בסיס לדיווח לפיקוח על הבנקים. נתונים אלו יהיו מפורטים דיים כדי לאפשר הקצאה מחדש של לוויים ושל עסקאות אשראי (facilities) לדירוגים, לדוגמה במקרה ששיפור מערכת הדירוג הפנימית מאפשר הפרדה עדינה (finer) יותר בין תיקים. מעבר לכך, על התאגידים הבנקאיים לאסוף ולשמור נתונים על היבטים מסוימים של הדירוג הפנימי כנדרש בהוראות הדיווח לציבור.

חשיפות לתאגיד, לריבונות ולבנק

430. תאגידים בנקאיים חייבים לשמור נתוני דירוג היסטוריים על לוויים ועל ערבים מוכרים, ובכלל זה מידע על הדירוג של הלווה או של הערב מאז הוקצה לקטגוריית דירוג פנימית; תאריכי שיוך הדירוגים; המתודולוגיה; ונתוני המפתח ששימשו להפקת הדירוג, והמודל/האדם האחראי. זהותם של לוויים ועסקאות אשראי (facilities) במצב של כשל, והעיתוי והנסיבות של הכשל בכל אחד מהמקרים - יישמרו על ידי התאגיד הבנקאי. בנוסף, נדרשים התאגידים הבנקאיים לשמור את נתוני ההסתברות לכשל (PD) ואת שיעורי הכשל בפועל המשוויכים לכל דירוג ומידע על מעבר בין דירוגים (ratings migration), במטרה לעקוב אחר כושר החיזוי של מערכת דירוג הלוויים.

431. תאגידים בנקאיים המיישמים את גישת ה-AIRB יאספו וישמרו, בנוסף, את היסטוריית הנתונים המלאה על אומדני ה-LGD וה-EAD המשוויכים לכל עסקת אשראי (facility), את הנתונים העיקריים ששימשו להערכת האומדנים ומידע על המודל/האדם האחראי. תאגידים בנקאיים יאספו נתונים גם על השיעורים הנאמדים ועל השיעורים בפועל של LGD ו-EAD בהתייחס לכל עסקת אשראי (facility) במצב של כשל. תאגידים בנקאיים המשקפים, באמצעות

LGD, את השפעתם של ערבויות או נגזרי אשראי על הפחתת סיכון האשראי, חייבים לשמור נתונים על ה-LGD של עסקת האשראי (facility) לפני ואחרי השפעת הערבות או נגזר האשראי. התאגיד הבנקאי ישמור מידע על מרכיבי ההפסד או ההשבה (recovery) של כל אחת מהחשיפות שהיו במצב של כשל, כגון הסכומים שהושבו, מקורות החזר (כגון ביטחונות, הכנסות מפירוק ומימוש ערבויות), תקופת הזמן שנדרשה להשבה, ועלויות מנהלה.

432. המפקח מעודד תאגידים בנקאיים, המיישמים את הגישה הבסיסית (FIRB) ומשתמשים באומדנים הפיקוחיים, לשמור את הנתונים הרלוונטיים (דהיינו, נתונים על הפסדים וגבייה בנוגע לחשיפות תאגידיות לפי הגישה הבסיסית, נתונים על הפסדים שנגרמו לתאגידים בנקאיים המשתמשים בקריטריון שיבוץ פיקוחי להלוואות מיוחדות).

חשיפות קמעונאיות

433. תאגידים בנקאיים חייבים לשמור נתונים ששימשו בהליך הקצאת החשיפות למאגרים, ובכלל זה נתונים על מאפייני הסיכון של לוויים ושל עסקאות שנעשה בהם שימוש ישיר או באמצעות מודל, כמו גם נתונים על הפרות. תאגידים בנקאיים חייבים לשמור נתונים גם על אומדני PD, LGD ו-EAD המוקצים למאגרי חשיפות. לגבי חשיפות בכשל, תאגידים בנקאיים חייבים לשמור את נתוני המאגרים שאליהם הוקצתה החשיפה במהלך השנה שלפני הכשל ותוצאות ה-LGD וה-EAD שהוכרו.

(v) מבחני קיצון המשמשים בהערכת הלימות ההון

434. תאגיד בנקאי המתבסס על דירוג פנימי (IRB) חייב לקיים נהלים סדורים לביצוע מבחני קיצון מהימנים שישמשו להערכת הלימות ההון. מבחני הקיצון חייבים לכלול זיהוי אירועים אפשריים או שינויים עתידיים בתנאים הכלכליים שעשויים להשפיע לרעה על חשיפת התאגיד הבנקאי לסיכונים אשראי, וכן הערכה ליכולתו של התאגיד הבנקאי להתמודד עם שינויים אלה. דוגמאות לתרחישים אפשריים: (1) שפל כלכלי במשק או בענף מסוים; (2) אירועי סיכון שוק; (3) תנאי נזילות.

435. בנוסף למבחנים הכלליים יותר המתוארים לעיל, על התאגיד הבנקאי לערוך מבחן קיצון לסיכונים אשראי, כדי להעריך את השפעתם של תנאים ספציפיים מסוימים על דרישות ההון הפיקוחי המוטלות על התאגיד הבנקאי לפי גישת ה-IRB. המבחן שיופעל ייבחר על ידי התאגיד הבנקאי בכפוף לאישור המפקח. המבחן שייבחר חייב להיות משמעותי ושמרני במידה סבירה. תאגידים בנקאיים יכולים לפתח גישות שונות כדי לענות על הדרישה למבחן קיצון, כל תאגיד בנקאי בהתאם לנסיבותיו הוא. לצורך זה, אין כוונה לדרוש מהתאגידים הבנקאיים לשקול את התרחישים הגרועים ביותר. עם זאת, צריך מבחן הקיצון לשקול לכל הפחות מה תהיה השפעתם של תרחישי מיתון קל. התאגיד הבנקאי יכול, לדוגמה, להשתמש בשני רביעים עוקבים של צמיחה בשיעור אפס על מנת להעריך את השפעתה על ערכי ה-PD, ה-LGD וה-

EAD של התאגיד הבנקאי, תוך התחשבות - על בסיס עוקב - ברמת הפיזור הבין-לאומי של התאגיד הבנקאי.

435(i). תאגידים בנקאיים המיישמים את מסגרת הכשל הכפול, חייבים לשקול, כחלק ממתאר מבחני הקיצון, את השפעתה של הידרדרות באיכות האשראי של ספקי הגנה, ובפרט, לבחון מה תהיה השפעתו של מקרה בו ספק ההגנה אינו כשיר, לאחר ששונה דירוגו על ידי התאגיד הבנקאי. על התאגיד הבנקאי לתת את דעתו גם להשפעה שעשויה להיות לכשל של בעל החוב או של ספק ההגנה, אך לא שניהם, ולעלייה שתבוא בעקבות כך ברמת הסיכון, ובדרישות ההון בזמן כשל.

436. בין אם בחר התאגיד הבנקאי בשיטה זו או אחרת, עליו לכלול התייחסות למקורות המידע הבאים. ראשית, המידע העצמי של התאגיד הבנקאי צריך לאפשר להעריך אלו שינויי דירוג (ratings migration) עשויים להתרחש, לכל הפחות לגבי חלק מחשיפותיו. שנית, התאגידים הבנקאיים ייקחו בחשבון מידע אודות השפעתה של הרעה קלה בסביבת האשראי על דירוגיו של התאגיד הבנקאי, תוך התחשבות מסוימת בהשפעתן המשוערת של נסיבות חמורות יותר. שלישית, תאגידים בנקאיים יעריכו את ההוכחות במקרים של שינויי דירוג בדירוגים חיצוניים. בכלל זה, על התאגיד הבנקאי להתאים, במובן הרחב, את "סלי" האשראי (buckets) שלו לקטגוריות הדירוג החיצוניות.

437. המפקח עשוי לספק לתאגידים בנקאיים הנחיות לתכנון מבחני הקיצון, תוך התחשבות בסמכותו החוקית. תוצאות מבחן הקיצון עשויות להצביע על היעדר הבדל בהון המחושב לפי כללי IRB המתוארים בהוראה זו, במקרה שהתאגיד הבנקאי כבר משתמש בגישה זו למטרות דירוג פנימיות. במקרים שבהם התאגיד הבנקאי פועל במספר שווקים, אין הוא נדרש לערוך מבחני קיצון לתנאים אלו בכל השווקים, אולם עליו לערוך מבחן קיצון לתיקים המכילים את הרוב הגדול של חשיפותיו.

5 פיקוח ושלטון תאגידי

(i) שלטון תאגידי

438. כל ההיבטים המהותיים של תהליכי הדירוג וההערכה יאושרו על ידי דירקטוריון התאגיד הבנקאי, או על ידי ועדה ממונה מטעמו, ועל ידי ההנהלה הבכירה⁸⁷. גורמים אלה חייבים בהבנה כללית של המערכת לדירוג סיכונים ובהבנה מפורטת של דוחות ההנהלה הקשורים למערכת הדירוג. ההנהלה הבכירה תודיע לדירקטוריון או לוועדה הממונה מטעמו בדבר כל שינוי מהותי או חריגה מן המדיניות, שיש בהם כדי להשפיע על פעולות מערכת הדירוג של התאגיד הבנקאי.

⁸⁷ תקן זה מתייחס למבנה הנהלה המורכב מדירקטוריון ומהנהלה בכירה. המושגים דירקטוריון והנהלה בכירה משמשים בהוראה זו כשמותיהן של שתי פונקציות של קבלת החלטות בתאגיד בנקאי, ולא להגדרת מבנים חוקיים.

439. ההנהלה הבכירה חייבת כמו כן להבין היטב את מבנה מערכת הדירוג ואת אופן פעולתה, ועליה לתת את אישורה במקרה של הבדלים מהותיים בין הנהלים הכתובים ליישומם בפועל. ההנהלה חייבת גם לוודא באופן שוטף כי מערכת הדירוג פועלת באופן תקין. ההנהלה והצוות המקצועי לבקרת אשראי ייוועדו באופן קבוע כדי לדון בביצועים של הליך הדירוג, בנושאים הטעונים שיפור ובסטטוס המאמצים לשיפור ליקויים שאותרו בעבר.

440. דירוגים פנימיים חייבים להיות חלק הכרחי מהדיווח לגורמים אלה. הדיווח עשוי לכלול פרופילי סיכון לפי דירוג, מעבר בין דירוגים, הערכת הפרמטרים הרלוונטיים לכל דירוג, והשוואה בין התחזיות לשיעורי הכשל (וערכי LGD ו-EAD לתאגידים בנקאיים המיישמים גישות מתקדמות) ובין התוצאות בפועל. תדירות הדיווח עשויה להשתנות בהתאם לחשיבות המידע וסוגו, ולפי הדרג המקבל את הדיווח.

(ii) בקרת סיכון אשראי (credit risk control)

441. לתאגידים הבנקאיים תהיינה יחידות עצמאיות לבקרת סיכוני אשראי, האחראיות לתכנון או לבחירה, ליישום ולביצועים של מערכות הדירוג הפנימיות. על היחידה (או היחידות) לפעול באופן בלתי תלוי בעובדים ובמנהלים של הפונקציות האחראיות על יצירת החשיפות. תחומי האחריות חייבים לכלול:

- בדיקה וניטור של הדירוגים הפנימיים;
- הפקה וניתוח של דוחות סיכום ממערכת הדירוג של התאגיד הבנקאי, על מנת לכלול נתונים היסטוריים על הכשל של לקוחות, ממוינים לפי הדירוג בעת הכשל ובשנה הקודמת לכשל, ניתוח מעברי דירוג וניטור מגמות בקריטריונים העיקריים של הדירוג;
- יישום נהלים שמטרתם לוודא כי הגדרות הדירוג מיושמות בעקביות בכל המחלקות ובכל האזורים הגיאוגרפיים;
- סקירה ותיעוד של כל שינוי בתהליך הדירוג, לרבות הסיבות לשינויים; וכן
- סקירת הקריטריונים לדירוג במטרה להעריך אם עודם חוזים סיכון. שינויים בהליך הדירוג, בקריטריונים או בפרמטרים ספציפיים של הדירוג יתועדו ויישמרו לסקירת הפיקוח על הבנקים.

442. יחידה לבקרת סיכוני אשראי חייבת לקחת חלק פעיל בפיתוח, בבחירה, בהטמעה ובתיקוף של מודל הדירוג. היא אחראית כלפי הפיקוח על הבנקים, וכלפי גורמי בקרה פנימיים, על כל המודלים המשמשים בתהליך הדירוג, ועליה מוטלת האחריות הסופית למעקב שוטף ולשינויים במודל הדירוג.

(iii) ביקורת פנימית וחיצונית

443. הביקורת הפנימית, או פונקציה דומה לה בעצמאותה, תבחן לפחות אחת לשנה את מערכת הדירוג של התאגיד הבנקאי ואת אופן יישומה, ובכלל זה את פעולות יחידות האשראי ואת

אומדני התאגיד הבנקאי ל- PD, LGD ו- EAD. כחלק מתהליך הבחינה, תיבדק העמידה בכל דרישות הסף הרלוונטיות. יחידת הביקורת הפנימית תתעד את ממצאיה. המפקח עשוי לדרוש ביקורת חיצונית להליך הדירוג ולהערכת מאפייני ההפסדים של התאגיד הבנקאי.

6. שימוש בדירוגים פנימיים

444. דירוגים פנימיים ואומדני כשל והפסדים חייבים למלא תפקיד מרכזי בהליך אישור האשראי, בניהול סיכונים, בהקצאות הון פנימיות ובפונקציות שלטון תאגידי (corporate governance functions) של תאגידים בנקאיים המיישמים את גישת ה- IRB. מערכות דירוג ואומדנים שפותחו ומיושמים אך ורק לצורכי כשירות לגישת ה- IRB ושימושם נועד רק להעניק תשומות IRB, לא יתקבלו. ישנה הכרה בכך שתאגידים בנקאיים לא בהכרח ישתמשו לכל צרכיהם הפנימיים באומדנים לצורכי IRB. לדוגמה, במודלים של תמחור, ייעשה קרוב לוודאי שימוש בערכי PD ו- LGD הרלוונטיים לחיי הנכס. כאשר קיימים הבדלים מסוג זה, תאגיד בנקאי חייב לתעד אותם ולהוכיח את סבירותם בפני המפקח.

445. התאגיד הבנקאי נדרש להראות תיעוד אמין לשימוש בדירוגים הפנימיים. על התאגיד הבנקאי להוכיח כי הוא השתמש במערכת דירוג התואמת במובן הרחב את דרישות הסף המפורטות במסמך זה, במשך שלוש שנים לפחות בטרם יחשב ככשיר. תאגיד בנקאי שבחר בגישת AIRB חייב להוכיח כי הוא אומד ערכי LGD ו- EAD והשתמש בהם באופן שעולה בקנה אחד עם דרישות הסף לשימוש באומדנים עצמיים של ערכי LGD ו- EAD, במשך שלוש שנים לפחות בטרם יחשב ככשיר. הכנסת שיפורים במערכת הדירוג של התאגיד הבנקאי לא תגרום לתאגיד הבנקאי להיחשב ככזה שלא עומד בדרישה לאמידה במשך שלוש שנים.

7. כימות רכיבי הסיכון

(i) דרישות אמידה כלליות

מבנה ותכלית

446. פרק זה עוסק בתקנים המקיפים לאמידה עצמית של PD, LGD ו- EAD. ככלל, כל התאגידים הבנקאיים המאמצים את גישת הדירוגים הפנימיים (IRB) חייבים לאמוד את ההסתברות לכשל (PD)⁸⁸ לכל אחת מקטגוריות הדירוג הפנימיות של לווים עבור חשיפות לתאגיד, לריבונות ולבנק, או לכל אחד מהמאגרים עבור חשיפות קמעונאיות.

⁸⁸ התאגידים הבנקאיים אינם נדרשים להעריך אומדני PD עצמיים לחשיפות מסוימות למניות ולחשיפות מסוימות השייכות לקבוצת המשנה של הלוואות מיוחדות (SL).

447. אומדני PD חייבים להיות הממוצע לטווח ארוך של שיעורי כשל לשנה אחת עבור לוויים מדירוג מסוים. הדרישות הייחודיות לאמידת PD מפורטות בסעיפים 461 עד 467. תאגידים בנקאיים המיישמים את הגישה המתקדמת יאמדו כיאות את ה-LGD (כמוגדר בסעיפים 468 עד 473) לכל אחת מעסקאות האשראי (facility) (או המאגרים הקמעונאיים) של התאגיד הבנקאי. תאגידים בנקאיים המיישמים את הגישה המתקדמת חייבים לאמוד, בנוסף, את הממוצע ארוך הטווח, המשוקלל בגודל החשיפה, של EAD לכל אחת מעסקאות האשראי (facility) שלהם, כמוגדר בסעיפים 474 ו-475. הדרישות הייחודיות לאמידת EAD מופיעות בסעיפים 474 עד 479. באשר לחשיפות לתאגיד, לריבונות ולבנק, תאגידים בנקאיים שלא יעמדו בדרישות לאמידה עצמית של EAD או LGD כמתואר לעיל, חייבים להשתמש באומדנים הפיקוחיים של רכיבי סיכון אלה. התקנים בנוגע לשימוש באומדנים אלה מפורטים בסעיפים 506 עד 524.

448. האומדנים הפנימיים של PD, LGD ו-EAD חייבים להתייחס לכל הנתונים, המידע והמתודולוגיות הרלוונטיים, המהותיים והנגישים לתאגיד הבנקאי. לצורך כך רשאי התאגיד הבנקאי לעשות שימוש בנתונים ממקורות פנימיים או חיצוניים (לרבות נתונים ממאגרי מידע משותפים). שימוש במקורות נתונים פנימיים או חיצוניים מחייב את התאגיד הבנקאי להוכיח כי אומדניו מייצגים תקופת ניסיון ארוכה.

449. האומדנים חייבים להיתמך בניסיון היסטורי ובעדויות אמפיריות ולא להתבסס על שיקול דעת או על הערכות סובייקטיביות בלבד. כל שינוי בשיטת ניהול האשראי, או בתהליכי הבראת אשראי בעייתית, במהלך תקופת המדידה צריך להילקח בחשבון. האומדנים הפנימיים של התאגיד הבנקאי צריכים לשקף מיידית השלכות של חידושים טכנולוגיים, של נתונים חדשים ושל כל מידע נוסף, ברגע שאלו נגישים לתאגיד הבנקאי. תאגידים בנקאיים צריכים לסקור את אומדניהם אחת לשנה או בתדירות גבוהה מזו.

450. אוכלוסיית החשיפות עליה התבססו הנתונים ששימשו לאמידה, והתקנים לניהול אשראי שהיו בשימוש בעת בה נוצרו הנתונים ומאפיינים רלוונטיים אחרים, צריכים להיות כמעט זהים או לכל הפחות ברי השוואה לאלה של החשיפות והתקנים הנוכחיים של התאגיד הבנקאי. על התאגיד הבנקאי להראות, בנוסף, כי תנאים כלכליים ותנאי שוק עליהם מושתתים הנתונים הנם רלוונטיים לתנאים השוררים בעת הנוכחית ובעתיד הנראה לעין. באשר לאמידת LGD ו-EAD, על התאגיד הבנקאי להתחשב בהוראות בסעיפים 468 עד 479. מספר החשיפות במדגם ותקופת הנתונים המשמשים בכימות צריכים להיות גדולים דיים כדי לספק לתאגיד הבנקאי ביטחון בדיוקם ובאיתנותם של האומדנים. שיטת האמידה חייבת להיות תקפה גם במבחנים שנעשים באוכלוסיית חשיפות שונה מאוכלוסיית המדגם.

451. ככלל, סביר להניח שתהיינה טעויות בלתי צפויות באומדני התאגיד הבנקאי ל-LGD ו-EAD. כדי למנוע אופטימיות יתר, על התאגיד הבנקאי להוסיף לאומדניו מרווחי ביטחון אשר ייגזרו מטווח הטעויות האפשרי. כאשר השיטות והנתונים אינם מניחים את הדעת במידה הראויה וטווח השגיאות הסביר גדול יותר, יהיה גם מרווח הביטחון גדול יותר. המפקח עשוי

להתיר מידה מסוימת של גמישות ביישום התקנות לגבי איסוף נתונים עבור נתונים שנאספו לפני תאריך יישום הוראה זו. אולם במקרים אלה, על התאגידים הבנקאיים להוכיח בפני המפקח כי נעשו ההתאמות המתאימות כדי להשיג נתונים שקולים במובן הרחב לנתונים שהיו מושגים ללא גמישות זו. נתונים שנאספו לאחר תאריך יישום ההוראה חייבים לעמוד בדרישות הסף, אלא אם צוין אחרת.

על כל תאגיד בנקאי לבצע את ההתאמות הנדרשות ליצירת רצף הגיוני של הנתונים בכל מצב של "שבירת סדרה סטטיסטית". שבירת סדרה סטטיסטית מתרחשת כאשר משמעות הנתונים משתנה, למשל בשל שינויי חקיקה, תקינה וכן הלאה. כמו כן, במידה והתאגיד הבנקאי יידרש לכך, עליו לנמק את התייחסותו ופרשנותו לנתונים היסטוריים.

(ii) הגדרת כשל

452. מצב של כשל מתרחש ביחס ללווה ספציפי בקרות אחד מהאירועים הבאים או שניהם יחד.
- להערכת התאגיד הבנקאי, לא סביר שהלווה יפרע את מלוא התחייבויותיו לקבוצה הבנקאית אם לא ינקוט התאגיד הבנקאי צעדים כלשהם, כגון מימוש ביטחונות (במידה שמוחזקים על ידי התאגיד הבנקאי).
  - הלווה נמצא בפיגור של למעלה מ- 90 יום ביחס להתחייבות מהותית כלפי הקבוצה הבנקאית⁸⁹. משיכות יתר יחשבו לחוב בפיגור מרגע שהלקוח חרג ממגבלת האשראי שניתנה לו, או מרגע שניתנה לו מגבלת אשראי נמוכה מן היתרה העומדת לחובתו כעת.
  - "פיגור" - בהתאם להגדרת "חוב בפיגור" בסעיף ההגדרות (סעיף 1) בהוראת הדיווח לציבור בנושא "דוח כספי שנתי", למעט "פיגור במשיכת יתר", שיטופל כמפורט לעיל בסעיף זה.

453. סימנים לאי סבירות תשלום החוב כוללים:
- התאגיד הבנקאי מסווג את החוב כחוב שאינו צובר ריבית (non-accrued status).
  - התאגיד הבנקאי מוחק חלק מהחוב, או מבצע הפרשה ספציפית לחובות מסופקים, כתוצאה מירידה מהותית באיכות האשראי לאחר שהתאגיד הבנקאי העמיד את האשראי⁹⁰.
  - התאגיד הבנקאי מוכר את האשראי בהפסד כלכלי מהותי.
  - התאגיד הבנקאי מסכים לבצע ארגון מחדש עם ויתור של חוב, כאשר סביר שהדבר יוביל להפחתת ההתחייבות הכספית של הלווה, עקב ויתור או דחייה מהותית של החזר הקרן, תשלומי הריבית או (במקרים הרלוונטיים) עמלות⁹¹.
  - המונח "ארגון מחדש עם ויתור של חוב" שקול למונח "ארגון מחדש של חוב בעייתי" כהגדרתו בסעיף ההגדרות (סעיף 1) בהוראת הדיווח לציבור בנושא "דוח כספי שנתי". סיווג החוב בכשל מתחייב כבר בשלב ההסכמה על הארגון מחדש, גם אם טרם ביצעו.

⁸⁹ בטל.

⁹⁰ בטל.

⁹¹ כולל, במקרה של החזקות מניות שהוערכו לפי גישת PD/LGD, ארגון מחדש של החזקות המניות עצמה עקב קשיים בתשלום חוב.

- התאגיד הבנקאי הגיש בקשה לפשיטת רגל של בעל החוב או פנה לקבלת צו דומה ביחס לחוב של הלווה כלפי הקבוצה הבנקאית.
- בעל החוב פנה בבקשה להכרזה על פשיטת רגל, או הוכרז כפושט רגל, או הושם תחת הגנה אחרת בדומה לכך, כאשר מעמדו זה ימנע או יעכב תשלום חובותיו לקבוצה הבנקאית.

454. בטל.

455. בחשיפות קמעונאיות, הגדרת כשל יכולה להיות מיושמת ברמה של עסקת אשראי (facility) ספציפית במקום ברמת הלווה. במקרים אלו, כשל של לווה בהתחייבות אחת לא יחייב את התאגיד הבנקאי לטפל בכל יתר התחייבויותיו של הלווה כלפי הקבוצה הבנקאית כבכשל.

456. תאגיד בנקאי חייב לתעד את מקרי הכשל שאירעו בפועל לגבי חשיפות המטופלות על פי גישת ה- IRB לפי ההגדרה של כשל לעיל. על התאגיד הבנקאי להשתמש בהגדרה זו גם לצורך אמידת ערכי PD, וכן (במקרים הרלוונטיים) לאמידת ערכי LGD ו- EAD. לצורך חישוב אומדנים אלה רשאי התאגיד הבנקאי להשתמש בנתונים חיצוניים נגישים, אף אם אלה אינם עקביים עם הגדרת הכשל לעיל, ובלבד שיעמוד בדרישות המפורטות בסעיף 462. אולם במקרים אלה, על התאגיד הבנקאי להניח את דעתו של המפקח כי נעשו ההתאמות הנדרשות בנתונים על מנת שיתאימו באופן המרבי להגדרת הכשל. תנאי זה יחול על נתונים פנימיים כלשהם אשר ישמשו את התאגיד הבנקאי עד למועד יישומה של הוראה זו. נתונים פנימיים (לרבות נתונים ממאגרי מידע בנקאיים משותפים) אשר ישמשו לחישוב אומדנים אלו אחרי מועד היישום של מסמך זה, חייבים להיות עקביים עם הגדרת הכשל לעיל.

457. אם, לדעת התאגיד הבנקאי, בחשיפה שהוגדרה בעבר בסטאטוס כשל, לא נותר מאפיין בגינו ניתן לייחס לחשיפה סטאטוס של כשל, התאגיד הבנקאי חייב לדרג את הלווה ולאמוד את ה- LGD שלו בדרך שבה הוא פועל לגבי לוויים שאינם במצב של כשל. במקרים בהם קיים צורך לעשות שימוש חוזר בהגדרת הכשל במועד מאוחר יותר, ייחשב הדבר כאירוע כשל שני. מובהר כי מצב בו "לא נותר מאפיין בגינו ניתן לייחס לחשיפה סטאטוס של כשל" מתקיים כאשר אין בגין החשיפה רכיבי קרן או ריבית אשר הגיע מועדם וטרם שולמו (סכומים בפיגור), והתאגיד הבנקאי צופה פירעון של הקרן הנוותרת והריבית בשלמותם לפי תנאי החוזה. חוב בעייתי שאורגן מחדש, כהגדרתו ב סעיף ההגדרות (סעיף 1) בהוראת הדיווח לציבור בנושא "דוח כספי שנתי", יוכל לחזור מכשל רק אם התמלאו התנאים המאפשרים את סיווגו כחוב צובר ריבית (סעיף 2.30. ה בהוראת הדיווח לציבור בנושא "דוח כספי שנתי").

(iii) גיויל מחדש

458. לתאגיד הבנקאי תהיה מדיניות מתועדת וברורה (articulated) לספירת ימי הפיגור, ובפרט בנוגע לגיויל מחדש של עסקת אשראי (facility) ולהענקת הארכה, דחייה וחידוש של החשבונות הקיימים. מדיניות הגיויל מחדש צריכה לכלול, לכל הפחות, התייחסות לגורמים הבאים: (א)

סמכויות אישור ודרישות דיווח; (ב) תקופת זמן מינימאלית של עסקת אשראי (facility) המאפשרת גיול מחדש; (ג) רמות ההפרות של עסקאות אשראי (facility) המאפשרות גיול מחדש; (ד) מספר הפעמים המרבי שניתן לבצע גיול מחדש לעסקת אשראי (facility); (ה) הערכה מחדש לגבי יכולת הלווה לפרוע את החוב. יש ליישם מרכיבים אלה במדיניות באופן עקבי לאורך זמן, ועליהם לעמוד במבחן השימוש ("use test") (דהיינו, אם התאגיד הבנקאי מטפל בחשיפות שגוילו מחדש באופן דומה לטיפולו בחשיפות אחרות להן פיגור של משך זמן גדול מהמותר, תירשמנה החשיפות שגוילו מחדש כחשיפות בכשל למטרות IRB). בנוסף לתנאים המפורטים לעיל, גיול מחדש ייעשה רק במקרה בו נפרע הפיגור במלואו כולל ריבית נצברת וקנסות, או שהיתרה בחשבון יורדת עד מסגרת האשראי המאושרת, או נמוך ממנה. הנושא ידון פעם נוספת אם יתגלו בעתיד סימנים המעידים על שימוש לא הולם בנושא הגיול מחדש.

(iv) טיפול במשיכות יתר

459. משיכות יתר מאושרות תהיינה כפופות למסגרת אשראי שקבע התאגיד הבנקאי ואשר הובאה לידיעת הלקוח. התאגיד הבנקאי יעקוב אחר כל חריגה ממסגרת אשראי זו; כל חריגה ממסגרת האשראי מעבר ל- 90 יום תחשב כמצב של כשל. משיכות יתר ללא מסגרת אשראי מאושרת יחשבו למטרות IRB כמסגרת אשראי בגובה אפס. לפיכך, ספירת הימים לצורך קביעת הפיגור ללקוח ללא מסגרת אשראי מאושרת מתחילה מרגע שהאשראי הוענק (כלומר מהיום הראשון שהלקוח בחרו). אם החוב לא ישולם בתוך 90 יום, תחשב החשיפה במצב של כשל. לתאגידים הבנקאיים צריכה להיות מדיניות פנימית קפדנית להערכת מסגרת האשראי המתאימה (creditworthiness) ללקוחות שמציעים להם חשבונות עם מסגרת מאושרת למשיכת יתר.

(v) הגדרת הפסד לכל סוגי הנכסים

460. הגדרת ההפסד המיושמת באמידת ה-LGD הינה הפסד כלכלי. כאשר מודדים הפסד כלכלי, יש להביא בחשבון את כל רכיבי ההפסד הרלוונטיים. מדידה זו צריכה לכלול את הסכום שצפוי שלא ייגבה (discount), ואת כל העלויות המהותיות, הישירות והעקיפות, הקשורות לגביית החוב. תאגידים בנקאיים לא יסתפקו רק במדידה פשוטה של ההפסד המדווח בדיווח חשבונאי, אלא עליהם להיות מסוגלים להשוות בין ההפסד הכלכלי להפסד החשבונאי. ניסיונו של התאגיד הבנקאי ומומחיותו בגבייה משפיעים במידה ניכרת על שיעורי הכיסוי, וצריכים להשתקף באומדני ה-LGD של התאגיד הבנקאי. עם זאת, התאמות באומדנים בגין מומחיות זו צריכות להיעשות בצורה שמרנית, עד שיהיו לתאגיד הבנקאי די עדויות אמפיריות פנימיות להשפעתה של מומחיות זו.

(vi) דרישות ספציפיות לאמידת ההסתברות לכשל (PD)

חשיפות לתאגיד, לריבונות ולבנק

461. לצורך אמידת ה-PD הממוצע לכל אחת מקטגוריות הדירוג, חייב התאגיד הבנקאי לעשות שימוש במידע ובטכניקה המתחשבים בצורה נאותה בניסיון ארוך טווח. לדוגמה, תאגידים בנקאיים יכולים להשתמש באחת או יותר משלוש הטכניקות המפורטות להלן: ניסיון פנימי של מקרי כשל, מיפוי נתונים חיצוניים, ומודלים סטטיסטיים לאמידת כשל.

462. לתאגיד בנקאי יכולה להיות טכניקה עיקרית לאמידת PD, אך הוא רשאי להשתמש בטכניקות נוספות לצורכי השוואה ולהתאמה אפשרית. המפקח לא יאפשר יישום של שיטה כלשהי ללא ניתוח תומך. תאגידים בנקאיים חייבים להכיר בחשיבות של שיקול דעת כאשר משלבים בין תוצאותיהן של טכניקות שונות, ומבצעים התאמות בנתונים בגין מגבלות של השיטות ומגבלות במידע.

- תאגיד בנקאי יכול לנצל ניסיון פנימי של מקרי כשל לצורך אמידת PD. התאגיד הבנקאי יצטרך להראות בניתוחיו כי אומדנים אלו מתאימים לתקנים הנוכחיים של התאגיד הבנקאי לאישור וניהול אשראי, משקפים כל שינוי במערכת הדירוג שעל בסיסה נאספו הנתונים לאמידת ה-PD ומתאימים למערכת הדירוג הנוכחית. במקרים שלתאגיד בנקאי נגישות מוגבלות לנתונים, או במקרים שבהם חל שינוי בתקנים לאישור וניהול האשראי או במערכות הדירוג, חייב התאגיד הבנקאי להוסיף מרווחי ביטחון שמרניים יותר לאומדני ה-PD שלו. שימוש במאגרי מידע בין-בנקאיים עשוי להתקבל, כל עוד יוודא התאגיד הבנקאי כי מערכות הדירוג הפנימיות והקריטריונים של הבנקים האחרים המשתתפים במאגר הינם ברי השוואה לשלו.

- תאגיד בנקאי יכול לשייך או למפות את הדירוגים הפנימיים שלו לסולמות הדירוג של חברות דירוג חיצוניות, או תאגידים דומים, ואז לקשר בין שיעור הכשל שניתן על ידי חברות הדירוג החיצוניות לסולמות הדירוג של התאגיד הבנקאי. מיפוי זה חייב להתבסס על השוואה בין הקריטריונים לדירוג של התאגיד הבנקאי לבין הקריטריונים של חברת הדירוג החיצונית וכן על השוואה של תוצאות דירוג של לווים משותפים, שדורגו הן על ידי התאגיד הבנקאי והן על ידי חברות הדירוג החיצוניות. יש להימנע מהטיות ומחוסר עקביות בשיטות המיפוי או בנתונים העומדים בבסיס הדירוג. הקריטריונים של חברת הדירוג החיצונית לנתוני הכימות של רכיבי הסיכון צריכים להתייחס לסיכון הלווה ולא לשקף מאפיינים של עסקאות אשראי ספציפיות. ניתוחי התאגיד הבנקאי צריכים לכלול השוואה בין הגדרות הכשל, בכפוף לדרישות המפורטות בסעיפים 452 עד 457. על התאגיד הבנקאי לתעד את עקרונות המיפוי.

- תאגיד בנקאי רשאי להשתמש בממוצע פשוט של אומדני PD ללווים בודדים בקטגוריית דירוג מסוימת, כאשר אומדנים אלו מתקבלים כתוצאה משימוש במודל סטטיסטי לחיזוי ה-PD. תאגיד בנקאי שמשמש במודלים סטטיסטיים לאמידת PD צריך לעמוד בדרישות מינימום המפורטות בסעיף 417.

463. ללא קשר למקורות המידע של התאגיד הבנקאי, בין אם אלה נתונים פנימיים, נתונים חיצוניים, מאגרי מידע בין-בנקאיים או שילוב של שלושה, לצורך אמידת PD יתבסס התאגיד הבנקאי על מדגם נתונים היסטוריים של חמש שנים לפחות, ממקור מידע אחד לפחות. אם הנתונים ההיסטוריים הנגישים לתאגיד הבנקאי, ממקור מידע כלשהו, מכסים תקופה ארוכה יותר, ונתונים אלו הינם רלוונטיים ומהותיים, על התאגיד הבנקאי מוטלת החובה להשתמש בנתונים המתייחסים לתקופה ארוכה יותר.

חשיפות קמעונאיות

464. בהינתן הבסיס הייחודי של כל תאגיד בנקאי לחלוקת החשיפות למאגרים, תאגידים בנקאיים חייבים להתייחס לנתונים פנימיים כמקור המידע העיקרי לאמידת מאפייני הפסד. תאגידים בנקאיים רשאים להשתמש בנתונים חיצוניים או במודלים סטטיסטיים לכימות כל עוד ניתן להוכיח קשר חזק בין (א) התהליך להקצאת החשיפות למאגר שבו השתמש התאגיד הבנקאי לבין התהליך בו השתמש מקור המידע החיצוני, ו- (ב) בין פרופיל הסיכון הפנימי של התאגיד הבנקאי לבין הרכב החשיפות של מקור המידע החיצוני. בכל המקרים, תאגידים בנקאיים חייבים להשתמש בכל מקורות המידע הרלוונטיים והמהותיים לצורכי השוואה.

465. אחת השיטות לגזירת אומדנים ממוצעים ארוכי טווח של PD וממוצע משוקלל של שיעורי הפסד בהינתן כשל (כמוגדר בסעיף 468) לחשיפות קמעונאיות, תבוסס על אומדן של שיעור ההפסד הצפוי בטווח הארוך. תאגיד בנקאי יכול (i) להשתמש באומדן הולם של PD כדי להגיע לממוצע משוקלל ארוך טווח של שיעור ההפסד בהינתן כשל, או (ii) להשתמש בממוצע משוקלל ארוך טווח של שיעור ההפסד בהינתן כשל, כדי להגיע ל- PD ההולם. בכל המקרים, חשוב להכיר בכך שה- LGD המשמש בחישוב ההון לצורכי IRB אינו יכול להיות נמוך מן הממוצע המשוקלל ארוך הטווח של שיעור ההפסד בהינתן כשל, וחייב להיות עקבי עם המושגים המוגדרים בסעיף 468.

466. ללא קשר אם תאגידים בנקאיים משתמשים במקורות נתונים חיצוניים, פנימיים, מאגרי נתונים משותפים או שילוב של שלושה, לצורך אמידת מאפייני הפסד, תקופת התצפיות ההיסטוריות חייבת להיות חמש שנים לפחות. אם תקופת התצפיות הזמינה לתאגיד הבנקאי, ממקור מידע כלשהו, מכסה תקופה ארוכה יותר, ונתונים אלו רלוונטיים, התאגיד הבנקאי חייב להשתמש בתקופה ארוכה זו. תאגיד בנקאי לא ידרש לייחס חשיבות שווה לנתונים היסטוריים אם יוכל לשכנע את המפקח כי הנתונים העדכניים עדיפים לחיזוי שיעורי ההפסד.

467. לתקופה שחלפה מהיווצרות החשיפה ועד ליום המדידה (seasoning) עשויה להיות השפעה מהותית על איכות חשיפות קמעונאיות ארוכות טווח. ההשפעה עשויה להגיע לשיאה מספר שנים לאחר היווצרות החשיפה. תאגידים בנקאיים צריכים לצפות ולהבין את ההשלכות של גידול מהיר בחשיפות, ולנקוט בצעדים שיבטיחו את הדיוק של שיטות האמידה שלהם ושרמת ההון, הרווחים הצפויים והפיקדונות הצפויים הולמים לכיסוי צורכי הון עתידיים. על מנת

למנוע תנודתיות בדרישת ההון, הנגזרת מאופק PD קצר טווח, כאשר להערכת התאגיד הבנקאי קיים אפקט עונתיות, עליו להתאים את אומדני ה-PD כלפי מעלה. התאמות אלו ייושמו בעקביות לאורך זמן. במידה והתאגיד הבנקאי יידרש, יהיה עליו לשכנע את המפקח כי אפקט העונתיות אינו רלוונטי לגבי תת קטגוריה מסוימת בתיק. לצורך כך יהיה עליו להתבסס על נתונים אמפיריים. המפקח עשוי לדרוש מהתאגיד הבנקאי להשתמש בערכים גבוהים יותר של PD לצורך חישוב ההון, במידה ולהערכתו אומדני ה-PD מוטים כלפי מטה כתוצאה מאפקט העונתיות.

(vii) דרישות ייחודיות לאומדנים עצמיים של LGD

תקנים לכל קבוצות הנכסים

468. התאגיד הבנקאי חייב לאמוד LGD לכל עסקת אשראי (facility) בנפרד. ה-LGD צריך לשקף תקופה של שפל כלכלי על מנת לכלול את הסיכונים הרלוונטיים. LGD זה לא יהיה נמוך מהממוצע לטווח ארוך של שיעור ההפסד בהינתן כשל, המשוקלל על פי כשל (default-weighted), המחושב על בסיס ממוצע ההפסד הכלכלי של כל תצפיות הכשלים המצויות בבסיס הנתונים לסוג זה של עסקת אשראי (facility). בנוסף, על התאגיד הבנקאי לקחת בחשבון את האפשרות שה-LGD של עסקת האשראי (facility) יהיה גבוה מן הממוצע המשוקלל על פי כשל במהלך תקופה שבה הפסדי האשראי יהיו גבוהים באופן ניכר מממוצע זה. קיימות חשיפות מסוימות שבהן הפסדים חמורים אינם מתאפיינים בתנודתיות מחזורית, ובמקרים אלה אומדן ה-LGD אינו שונה מהותית (אם בכלל) מהממוצע המשוקלל לטווח ארוך על פי כשל. אולם לגבי חשיפות אחרות, עשויה התנודתיות המחזורית של ההפסדים החמורים להיות מהותית, והתאגיד הבנקאי יצטרך להתייחס לתנודתיות זו באמידת ה-LGD. לצורך זה, יוכל התאגיד הבנקאי להשתמש בממוצעי הפסדים חמורים שנצפו בתקופות של הפסדי אשראי גבוהים, בתחזיות המבוססות על ההנחות השמרניות המתאימות, או במתודולוגיה דומה אחרת. התאגיד הבנקאי עשוי להשתמש במסדי נתונים פנימיים ו/או חיצוניים לצורך אמידה נאותה של ה-LGD לתקופות של הפסדי אשראי גבוהים.

469. תאגיד בנקאי ייקח בחשבון בניתוחיו את מידת התלות בין סיכון הלווה לבין סיכון הביטחונות, או סיכון נותן הביטחונות. מקרים בהם קיימת תלות משמעותית, חייבים להיות מטופלים בצורה שמרנית. כל מקרה של אי התאמת מטבע בין החוב המגובה ובין הביטחון יובא גם בחשבון, ויטופל בצורה שמרנית באומדן ה-LGD של התאגיד הבנקאי.

470. אומדני ה-LGD יתבססו על שיעורי גבייה (recovery rates) היסטוריים, ובמקרים שהדבר ישים, לא יתבססו על הערכות שווי השוק של הביטחונות בלבד. דרישה זו מכירה באפשרות שהתאגידים הבנקאיים יתקשו לתפוס במהירות את הביטחונות ולממש אותם. כל עוד כימות אומדן ה-LGD לוקח בחשבון קיומם של ביטחונות, התאגיד הבנקאי חייב שיהיו לו נהלים

פנימיים לניהול הביטחונות, נהלים תפעוליים, ודאות משפטית והליך של ניהול סיכונים העולים בקנה אחד עם דרישות הגישה הסטנדרטית (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203).

471. מתוך הכרה בעיקרון שההפסד בפועל עשוי להיות גבוה מן ההפסד הצפוי באופן שיטתי, צריך אומדן ה-LGD לנכס הנמצא במצב של כשל לשקף את האפשרות שבנוסף להפסדים הצפויים יצטרך התאגיד הבנקאי להכיר בפועל גם בהפסדים בלתי צפויים, במהלך תקופת ההתאוששות. על התאגיד הבנקאי לאמוד בצורה הטובה ביותר את ההפסדים הצפויים על כל אחד מהנכסים הנמצאים במצב של כשל, בהתבסס על הנסיבות הכלכליות במועד ההערכה ועל סטטוס עסקת האשראי (facility). השיעור הנוסף, אם בכלל, שבו עולה ה-LGD של הנכס בכשל על האומדן של התאגיד הבנקאי להפסדים הצפויים מהנכס, מייצג את דרישת ההון בגין נכס זה, והתאגיד הבנקאי יקבע את השיעור הנוסף תוך התחשבות בסיכון בהתאם לסעיפים 272 ו-328 עד 330. כל מקרה שבו האומדן להפסדים הצפויים על נכס הנמצא בכשל נמוך מסכום ההפרשות והמחיקות החלקיות על נכס זה עשוי לגרור התערבות של המפקח ודרישה מהתאגיד הבנקאי להצדיק את פעולותיו.

תקנים נוספים לחשיפות לתאגיד, לריבונות ולבנק

472. אמידה אידיאלית של ה-LGD צריכה להתבסס על מדגם נתונים המכסה לכל הפחות מחזור עסקים שלם אחד. אולם בכל מקרה, לא תתבסס אמידת ה-LGD על מדגם נתונים היסטוריים המכסה תקופה הקצרה משבע שנים, לפחות לגבי אחד ממקורות המידע. אם מדגם הנתונים ההיסטוריים הזמין, ממקור מידע כלשהו, ארוך יותר, והנתונים האמורים רלוונטיים, חובה על התאגיד הבנקאי להשתמש במדגם נתונים זה.

תקנים נוספים לחשיפות קמעונאיות

473. תקופת תצפיות הנתונים המינימאלית לאומדני LGD לחשיפות קמעונאיות היא חמש שנים. ככל שיש לתאגיד בנקאי פחות נתונים, כך עליו להגדיל את שמרנותו באומדניו. תאגיד בנקאי לא נדרש לייחס חשיבות שווה לנתונים היסטוריים, כל עוד יוכל לשכנע את המפקח כי הנתונים העדכניים מהווים חיזוי טוב יותר לשיעורי ההפסד.

(viii) דרישות ייחודיות לאומדנים עצמיים של EAD

תקנים לכל קבוצות הנכסים

474. EAD עבור פריטים מאזניים או חוץ מאזניים מוגדרת כחשיפה הגולמית (ברוטו) הצפויה לכל סוג של עסקת אשראי (facility) בעת מצב כשל של הלווה. עבור חשיפות מאזניות, יאמוד התאגיד הבנקאי את ה-EAD בלא פחות מסכום ההתחייבות בפועל, בכפוף להכרה בקיזוזים מאזניים, כפי שמפרטת הגישה הבסיסית. דרישות הסף להכרה בקיזוזים זהות לאלו של הגישה הבסיסית. לכן, דרישות הסף הנוספות לאמידה פנימית של EAD לפי הגישה המתקדמת מתמקדות באמידת EAD לפריטים חוץ מאזניים (לא כולל עסקאות החושפות את התאגיד הבנקאי לסיכון אשראי של הצד הנגדי כמפורט בנספח ג' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר

203). לתאגידים הבנקאיים המיישמים את הגישה המתקדמת יהיו נהלים לאמידת EAD עבור פריטים חוץ מאזניים. נהלים אלה יפרטו את ההערכות לגבי ה-EAD שבהן ישתמש התאגיד הבנקאי לכל סוג של עסקת אשראי (facility). הערכת התאגיד הבנקאי ל-EAD חייבת לשקף את האפשרות שתהיינה משיכות נוספות על ידי הלווה, עד ואחרי הסף שבו ייכנס הלווה למצב של כשל. במקרה שבו אומדים את ה-EAD באופן שונה על פני סוגים שונים של עסקאות אשראי (facility), תיאור המכשירים יהיה ברור וחד משמעי.

475. תאגידים בנקאיים המיישמים את הגישה המתקדמת חייבים להקצות אומדן EAD לכל עסקת אשראי (facility). האומדן יהיה ממוצע משוקלל על פני מקרי כשל (default-weighted average) לטווח ארוך של EAD לעסקאות אשראי (facility) וללווים דומים, לאורך תקופה ארוכה די הצורך, בתוספת מרווח ביטחון המשקף שמרנות על מנת לחפות על טעויות אפשריות באמידה. במקרה שיש לצפות באופן סביר למתאם חיובי בין שכיחות הכשל ובין גובה ה-EAD, אומדן ה-EAD חייב לכלול מרווח ביטחון גבוה יותר. יתרה מזאת, לחשיפות שבהן אומדן ה-EAD תנודתי על פני מחזור העסקים, התאגיד הבנקאי חייב להשתמש באומדן EAD המתאים לתקופות של מיתון כלכלי, אם אומדן זה שמרני יותר מהממוצע ארוך הטווח. תאגידים בנקאיים שיצליחו לפתח מודלים משלהם לאמידת EAD יוכלו להשיג תוצאה זו על ידי בחינת השתנות הפרמטרים של המודל על פני מחזורי העסקים (אם קיים שינוי כזה). ייתכן שבתאגידים בנקאיים אחרים יהיו נתונים פנימיים מספיקים כדי לבחון את ההשפעה של המיתון (או המיתונים) האחרונים. אולם ייתכן, כי האפשרות היחידה שתעמוד לרשות התאגיד הבנקאי תהיה שימוש שמרני בנתונים חיצוניים.

476. הקריטריונים שלפיהם ייקבע אומדן ה-EAD חייבים להיות סבירים ואינטואיטיביים, ולייצג את מה שהתאגיד הבנקאי מאמין שהם הפרמטרים המהותיים ביותר המשפיעים על ה-EAD. בחירת הפרמטרים המשפיעים על ה-EAD חייבת להתבסס על ניתוח פנימי אמין שבוצע על ידי התאגיד הבנקאי. התאגיד הבנקאי צריך להיות מסוגל לספק פירוט של כל הגורמים שהוא רואה בהם פרמטרים הקובעים את אומדן ה-EAD. על התאגיד הבנקאי להשתמש בכל מידע רלוונטי ומהותי בקביעת אומדן ה-EAD. התאגיד הבנקאי חייב לסקור את אומדן ה-EAD שלו, לפי עסקאות האשראי (facility) השונות, בכל מקרה שהגיע לידיו מידע מהותי חדש, ולכל הפחות על בסיס שנתי.

477. על התאגיד הבנקאי להתחשב כיאות במדיניות ובאסטרטגיה הספציפית שלו בנוגע למעקב ופיקוח אחר חשבונות והליכי תשלום. על התאגיד הבנקאי להתחשב כמו כן ביכולתו וברצונו למנוע משיכות נוספות במקרים קרובים לכשל, כגון הפרת התניות פיננסיות (covenants) או אירועי כשל טכניים אחרים. בתאגיד הבנקאי חייבת להיות מערכת מתאימה והליכים ישימים לניהול מעקב אחר היקף עסקאות האשראי (facility), היקף האשראי המנוצל מול מסגרת האשראי והשינוי בהיקף האשראי המנוצל לפי לווה ולפי דירוג. לתאגיד הבנקאי חייבת להיות היכולת לעקוב אחר יתרות אשראי מנוצלות על בסיס יומי.

477(ii). אומדני EAD לעסקאות החושפות את התאגיד הבנקאי לסיכון אשראי של צד נגדי חייבים למלא אחר הדרישות המפורטות בנספח ג' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

תקנים נוספים לחשיפות לתאגיד, לריבונות ולבנק

478. אמידה אידיאלית של ה-EAD צריכה להתבסס על מדגם נתונים המכסה לכל הפחות מחזור עסקים שלם אחד. אולם בכל מקרה, לא תתבסס אמידת ה-EAD על מדגם נתונים היסטוריים המכסה תקופה הקצרה משבע שנים לפחות לגבי אחד ממקורות המידע. אם מדגם הנתונים ההיסטוריים הזמין, ממקור מידע כלשהו, ארוך יותר, והנתונים האמורים רלוונטיים, חובה על התאגיד הבנקאי להשתמש במדגם נתונים זה. בחישובי אמידת ה-EAD יש להשתמש במוצע משוקלל על פני מקרי כשל ולא במוצע משוקלל על פני זמן.

תקנים נוספים לחשיפות קמעונאיות

479. תקופת תצפיות הנתונים המינימאלית לאומדני EAD לחשיפות קמעונאיות היא חמש שנים. ככל שיש לתאגיד הבנקאי פחות נתונים, עליו להיות יותר שמרני באומדניו. תאגיד בנקאי לא נדרש לייחס חשיבות שווה לנתונים היסטוריים כל עוד יוכל לשכנע את המפקח כי הנתונים העדכניים מהווים חיזוי טוב יותר לסכום המשיכות (drawdowns).

(ix) דרישות סף להערכת השפעתם של ערבויות ונגזרי אשראי

תקנים לחשיפות לתאגיד, לריבונות ולבנק במקרים שבהם התאגיד הבנקאי משתמש באומדנים עצמיים של LGD ותקנים לחשיפות קמעונאיות ערבויות

480. במקרים שבהם תאגיד בנקאי משתמש באומדנים עצמיים של LGD, יוכל התאגיד הבנקאי לבטא את השפעת הפחתת הסיכון של ערבויות באמצעות התאמת אומדן ה-PD או אומדן ה-LGD. האפשרות של התאמת ערכי ה-LGD עומדת אך ורק לרשותם של תאגידים בנקאיים שאושרו ליישם אומדנים פנימיים של LGD. בחשיפות קמעונאיות, כאשר קיימות ערבויות, התומכות בחוב בודד או במאגר חשיפות, יוכל התאגיד הבנקאי לבטא את השפעת הפחתת הסיכון באמצעות אומדן ה-PD או באמצעות אומדן ה-LGD שלו, ובלבד שישמור על עקביות. בין אם יאמץ גישה זו או אחרת, חייב התאגיד הבנקאי לאמץ גישה עקבית הן על פני סוגי הערבויות והן על פני זמן.

481. בכל המקרים, יקצה התאגיד הבנקאי דירוג לכל לווה ולכל ערב מוכר הן במועד העמדת האשראי והן על בסיס שוטף. על התאגיד הבנקאי לקיים את כל דרישות הסף המפורטות במסמך זה לדירוג הלווה, לרבות ניטור מצבו של נותן הערבות ויכולתו ורצונו לכבד את התחייבויותיו. בהתאם לדרישות בסעיפים 430 ו-431, התאגיד הבנקאי יחזיק ברשותו את כל המידע הרלוונטי על הלווה, מבלי להתחשב בערבות, ועל הערב. במקרה של ערבים לחשיפות קמעונאיות, יחולו דרישות אלו גם על הקצאת חשיפה למאגר ועל אמידת PD.

482. בשום מקרה לא יוכל התאגיד הבנקאי להתאים את ה-PD או ה-LGD עבור חשיפה המובטחת בערבות באופן כזה שמשקל הסיכון (RW) המותאם יהיה קטן מזו של חשיפה ישירה ברת השוואה לערב. לא יורשו להילקח בחשבון הן קריטריונים והן תהליכי דירוג, שלהם השפעות חיוביות אפשריות כתוצאה ממתאם צפוי בין אירוע הכשל של הלווה לבין זה של הערב, על מנת לקבוע את דרישות ההון המזעריות לצרכים פיקוחיים. משקל הסיכון המותאם כשלעצמו, אינו יכול לשקף את הפחתת הסיכון הנגזרת מ"כשל כפול".

ערבים וערבויות כשירים

483. אין הגבלות על סוגי הערבים הכשירים. עם זאת, התאגיד הבנקאי חייב שיהיו לו קריטריונים מפורטים לסוגי הערבים שיוכרו לצורכי הון פיקוחי.

484. הערבות חייבת להיות מתועדת בכתב, ללא אפשרות ביטול על ידי הערב, בתוקף עד לפירעון מלוא החוב (עד לסכום הערבות ותקופת הערבות) וברת אכיפה מבחינה משפטית כנגד הערב בתחום שיפוט שבו יש לערב נכסים הניתנים לעיקול, או שניתן לבצע בו הוצאה לפועל של פסק דין. אולם, בניגוד לגישה הבסיסית לחשיפות לתאגיד, לבנק ולריבונות, יכול התאגיד הבנקאי בנסיבות מסוימות להכיר בערבויות הכוללות תנאי ערבות רשומים שבהם הערב לא יחויב לעמוד בהתחייבויותיו (ערבויות מותנות). בפרט, על התאגיד הבנקאי מוטלת החובה להוכיח כי הקריטריונים להקצאת הדירוג מתייחסים כיאות לכל הקטנה אפשרית בהשפעת הפחתת הסיכון.

קריטריונים להתאמה

485. לתאגיד בנקאי יהיו קריטריונים מפורשים להתאמת דירוגים של לווה או אומדני LGD (או במקרה של תיקי חייבים קמעונאיים וחייבים כשירים שנרכשו, תהליך הקצאת החשיפות למאגרים) על מנת לשקף את השפעתן של ערבויות למטרות הון פיקוחי. קריטריונים אלו יהיו מפורטים ברמת הפירוט הנדרשת מהקריטריונים להקצאת חשיפות לדירוגים, בהתאם לסעיפים 410 ו-411, ועליהם למלא אחר כל דרישות הסף להקצאת דירוגים ללווה או לעסקת אשראי (facility) כמפורט בהוראה זו.

486. על הקריטריונים להיות סבירים ואינטואיטיביים וחובה עליהם לשקף את יכולתו ונכונותו של הערב לכבד את התחייבויות הערבות. הקריטריונים צריכים להתייחס גם לעיתוי הסביר של תשלומים ולרמת המתאם בין יכולתו של הערב לעמוד בהתחייבויותיו לפי תנאי הערבות לבין יכולתו של הלווה לפרוע את חובו. על הקריטריונים של התאגיד הבנקאי לקחת בחשבון גם את שיעור הסיכון השיורי ללווה, כגון עקב אי התאמת מטבע בין הערבות לחשיפה.

487. התאגיד הבנקאי חייב להתחשב בכל המידע הרלוונטי העומד לרשותו כאשר הוא מבצע התאמה של דירוג הלווה או של אומדני LGD (או במקרה של תיקי חייבים קמעונאיים וחייבים כשירים שנרכשו, התאמת תהליך הקצאת החשיפות למאגרים).

נגזרי אשראי

488. דרישות הסף החלות על ערבויות, רלוונטיות גם לנגזרי אשראי single-name. במקרה של נגזרי אשראי, ישנם שיקולים נוספים המתייחסים לחוסר התאמה בין נכסים. כאשר חשיפות מגודרות באמצעות נגזרי אשראי, הקריטריונים המשמשים להתאמת דירוג ללווה או לאמידת ה-LGD (או חלוקה למאגרים) חייבים לכלול את הדרישה, שהנכס שעליו מתבססת ההגנה (reference asset) לא יהיה שונה מנכס הבסיס (underlying asset), אלא אם נתמלאו התנאים שנקבעו בגישה הבסיסית.

489. בנוסף, חייבת להיות בקריטריונים התייחסות למבנה התשלומים של נגזר האשראי והערכה שמרנית להשפעתו של מבנה התשלומים על רמת ההחזרים ועל העיתוי שלהם. על התאגיד הבנקאי לקחת בחשבון גם את מידת ההשפעה של סיכונים שיוניים.

לתאגידים בנקאיים המשתמשים באומדני LGD לפי הגישה הבסיסית

490. דרישות הסף המפורטות בסעיפים 480 עד 489 חלות על תאגידים בנקאיים המיישמים את הגישה הבסיסית לאמידת LGD, עם החריגות הבאות:

- (1) אין לתאגיד הבנקאי אפשרות להשתמש באופציה של "התאמת ה-LGD"; וכן
- (2) טווח הערבויות והערבים הכשירים מוגבל לאלה העונים על דרישות סעיף 302.

(א) דרישות ייחודיות לאמידת PD ו-LGD (או EL) לתיקי חייבים כשירים שנרכשו

491. לגבי כל תיק חייבים שנרכש (תאגידי או קמעונאי), חובה על כל תאגיד בנקאי, שנוקט בגישת מעלה-מטה (top-down) לסיכון לכשל ו/או לסיכון לדילול, לעמוד בדרישות הסף הבאות לכימות רכיבי הסיכון.

492. התאגיד הבנקאי הרוכש יידרש לקבץ (לאחד) את תיקי החייבים למאגרים הומוגניים דיים כדי שיוכלו להיקבע אומדנים מדויקים ועקביים של PD ו-LGD (או EL) עבור הפסדים בגין כשל ואומדנים של EL עבור הפסדים בגין דילול. ככלל, תהליך מיון הסיכונים לסלי סיכון (bucketing) ישקף את הנהלים של המוכר להעמדת וניהול אשראי ואת ההטרוגניות של לקוחותיו. בנוסף, המתודולוגיות והנתונים המשמשים לאמידת PD, LGD ו-EL חייבים לציית לתקנים הקיימים לכימות רכיבי הסיכון לחשיפות קמעונאיות. בפרט, צריך הכימות לשקף את כל המידע הנגיש לתאגיד הבנקאי הרוכש בנוגע לאיכות תיקי החייבים שבבסיס העסקה, ובכלל זה מידע אודות מאגרים דומים שהושגו מהמוכר, מהתאגיד הבנקאי הרוכש או ממקורות חיצוניים. התאגיד הבנקאי הרוכש חייב לקבוע אם הנתונים שסופקו על ידי המוכר תואמים את הציפיות שעליהן הסכימו שני הצדדים ביחס, לדוגמה, לסוג תיקי החייבים שנרכשו, להיקפם ולאיכותם השוטפת. במקרה שאין התאמה בציפיות, מצופה התאגיד הבנקאי הרוכש להשיג ולהסתמך על מידע רלוונטי יותר.

דרישות סף תפעוליות

493. תאגיד בנקאי הרוכש תיקי חייבים נדרש להצדיק את ביטחונו ביכולתו לגבות את התשלום בגין מקדמות נוכחיות ועתידיות באמצעות מימוש החוב ממאגר תיקי החייבים (או גבייה כנגדו). כדי להיות כשיר לגישת מעלה-מטה (top-down) לסיכון של כשל, צריך התאגיד הבנקאי לעקוב ולנהל מקרוב את מאגר תיקי החייבים ואת יחסי האשראי הכלליים. בפרט, יצטרך התאגיד הבנקאי להראות :

ודאות משפטית

494. מבנה עסקת האשראי (facility) חייב להבטיח שבכל הנסיבות הנראות לעין, תהיה בידי התאגיד הבנקאי הבעלות והשליטה בפועל על תזרים מזומנים מתוך תיקי החייבים, לרבות במקרים של מצוקה ופשיטת רגל של המוכר, או נותן שירות (servicer). כאשר בעל החוב מעביר תשלומים ישירות למוכר או לנותן שירות, על התאגיד הבנקאי לבדוק באופן סדיר כי התשלומים הועברו במלואם ובהתאם לתנאים המוסכמים בחוזה. כמו כן, הבעלות על תיקי החייבים ועל תקבולי מזומנים תהיה מוגנת מפני עיכובים בהקשר של פשיטת רגל (bankruptcy stays) או אתגרים משפטיים אחרים שעשויים לעכב מהותית את יכולתו של המלווה לממש את החוב מתיקי החייבים, או לשים את ידו על תקבולי מזומנים.

אפקטיביות מערכות הניטור

495. תאגיד בנקאי חייב שתהיה לו היכולת לעקוב אחר איכות תיקי החייבים ואחר מצבם הכספי של המוכר ושל נותן השירות. בפרט :

- התאגיד הבנקאי חייב (א) להעריך את המתאם בין איכות תיקי החייבים ובין מצבם הכספי של המוכר ושל נותן השירות, וכן (ב) לקבוע מדיניות ונהלים פנימיים אשר יקנו לתאגיד הבנקאי אמצעי הגנה הולמים מפני מקרים בלתי צפויים, לרבות הקצאת דירוג סיכון פנימי לכל מוכר ולכל נותן שירות.
- לתאגיד הבנקאי יהיו מדיניות ונהלים ברורים ואפקטיביים לקביעת כשירותם של המוכר ושל נותן השירות. התאגיד הבנקאי, או גוף הפועל מטעמו, יערכו סקירות תקופתיות למוכרים ולנותני שירות על מנת לוודא את נכונות הדוחות מהמוכרים/נותני השירות, לגלות הונאות או נקודות תורפה תפעוליות, ולבחון את איכות מדיניות האשראי של המוכר ואת איכות המדיניות ונהלי הגבייה של נותן השירות. ממצאי סקירות אלו יתועדו כראוי.
- התאגיד הבנקאי צריך להיות מסוגל להעריך את המאפיינים של מאגר תיקי חייבים, לרבות (א) משיכות יתר; (ב) היסטוריה של המוכר מבחינת פיגורי תשלומים, חובות אבודים, והפרשות לחובות מסופקים; (ג) תנאי תשלום, וכן (ד) חשבונות נגדיים (contra accounts) פוטנציאליים.
- לתאגיד הבנקאי יהיו מדיניות ונהלים אפקטיביים לניטור ריכוזים של בעל חוב אחד על בסיס מצטבר הן בתוך מאגר בודד והן על פני מאגרים שונים של תיקי חייבים.

- התאגיד הבנקאי חייב לדאוג לקבל באופן תקופתי דוחות על גיול מחדש של חובות ועל דילול, במועד הנדרש, וברמת פירוט מספקת על מנת (א) להבטיח ציות לקריטריונים ולמדיניות המקדמות של התאגיד הבנקאי לגבי תיקי חייבים שנרכשו, וכן (ב) לספק אמצעי אפקטיבי למעקב ולאימות תנאי המכירה של המוכר (כגון גיול תאריכי חשבוניות) ודילול.

אפקטיביות מערכות הגבייה (work-out)

496. תכנית אפקטיבית מחייבת קיומם של מערכות ונהלים לא רק לגילוי הידרדרות במצבו הכספי של המוכר והידרדרות באיכות תיקי החייבים בשלב מוקדם, אלא גם למניעה אפקטיבית של בעיות המתעוררות. ובפרט:

- התאגיד הבנקאי יקבע מדיניות, נהלים ומערכות מידע ברורים ואפקטיביים לצורך ניטור הציות לכללים הבאים: (א) כל התנאים החוזיים של עסקת האשראי (facility) (לרבות אמות מידה פיננסיות (covenants), נוסחאות להעברת מקדמות, מגבלות ריכוז, ספים לפירעון מוקדם וכד') וכן (ב) המדיניות הפנימית של התאגיד הבנקאי בנוגע לשיעורי המקדמות וכשירותם של תיקי חייבים. מערכות התאגיד הבנקאי צריכות לגלות הפרות של אמות מידה פיננסיות וויתורים (waivers) כמו גם חריגות מהמדיניות ונהלים שנקבעו.
- כדי להגביל משיכות בלתי נאותות, על התאגיד הבנקאי לקבוע מדיניות ונהלים אפקטיביים לאיתור, אישור, מעקב ותיקון של משיכות יתר.
- לתאגיד הבנקאי יהיו מדיניות ונהלים אפקטיביים להתמודדות עם מצבים של פגיעה כלכלית במוכרים או בנותני שירות ו/או הידרדרות באיכות מאגר תיקי החייבים. אלה כוללים, בין היתר, ספים לסיום מוקדם של עסקאות אשראי (facility) מתחדשות והגנות אחרות של אמות מידה פיננסיות, גישה מובנית ומסודרת להתמודדות עם הפרת אמות מידה פיננסיות, ומדיניות ונהלים ברורים ואפקטיביים לנקיטת הליכים משפטיים ולהתמודדות עם תיקי חייבים בקשיים.

אפקטיביות מערכות הבקרה לביטחונות, לזמינות האשראי ולמזומנים

497. לתאגיד הבנקאי יהיו מדיניות ונהלים אפקטיביים לבקרה על תיקי חייבים, אשראי ומזומנים. ובפרט:

- המדיניות הכתובה חייבת לפרט את כל המרכיבים המהותיים בתכנית הרכישה של תיקי חייבים, לרבות שיעורי המקדמות, ביטחונות כשירים, התיעוד הנדרש, מגבלות ריכוז ואופן הטיפול בתקבולי מזומנים. מרכיבים אלו יתחשבו כיאות בכל הגורמים הרלוונטיים והמהותיים, לרבות מצבם הכספי של המוכר/נותן השירות, ריכוזי סיכונים, ומגמות באיכות תיקי החייבים ובבסיס הלקוחות של המוכר.
- המערכות הפנימיות יבטיחו שכספים יועברו כמקדמות אך ורק כנגד ביטחון תומך ספציפי, המלווה בתיעוד (כגון הצהרות נותן השירות, חשבוניות, תעודות משלוח וכד').

ציות למדיניות ולנהלים הפנימיים של התאגיד הבנקאי

498. לאור ההסתמכות על מערכות הניטור והבקרה של התאגיד הבנקאי למטרת הגבלת סיכון האשראי, יצטרך התאגיד הבנקאי ליישם נוהל פנימי אפקטיבי כדי להעריך את עמידתו בכל קווי המדיניות והנהלים הקריטיים לעניין זה, ובכללם:

- ביקורות פנימיות ו/או חיצוניות סדירות לכל השלבים הקריטיים בתכנית רכישת תיקי החיבים של התאגיד הבנקאי.
- הבטחת הפרדת תפקידים (i) בין הערכת המוכר/נותן השירות ובין הערכת בעל החוב, וכן (ii) בין הערכת המוכר/נותן השירות ובין ביקורת השטח של המוכר/נותן השירות.

499. הליך פנימי אפקטיבי של התאגיד הבנקאי להערכת עמידתו בכל קווי המדיניות והנהלים הקריטיים צריך לכלול גם הערכות לתפעול המשרד האחורי (back office), תוך התמקדות מיוחדת בכישורים, בניסיון, ברמת האיוש ובמערכות התומכות.

8. תיקוף אומדנים פנימיים

500. לתאגיד הבנקאי תהיה מערכת איתנה לתיקוף הדיוק והעקביות של מערכת הדירוגים, של התהליכים, ושל אמידת כל רכיבי הסיכון הרלוונטיים. על התאגיד הבנקאי להראות למפקח כי הליך התיקוף הפנימי של התאגיד הבנקאי מאפשר לו להעריך, באופן עקבי ובעל משמעות, את ביצועיהן של מערכת הדירוג הפנימית ומערכת אמידת הסיכונים.

501. תאגיד בנקאי ישווה באופן קבוע את שיעורי הכשל בפועל עם אומדני ה-PD לכל קטגוריית דירוג, ויוכל להראות כי שיעורי הכשל בפועל הנם בטווח המצופה לכל אחד מהדירוגים. תאגידים בנקאיים המיישמים את גישת ה-IRB המתקדמת חייבים להשלים את הניתוח האמור גם עבור אומדני LGD ו-EAD. בהשוואות אלו ישתמש התאגיד הבנקאי בנתונים היסטוריים המכסים תקופה ארוכה ככל האפשר. השיטות והנתונים שבהם משתמש התאגיד הבנקאי לצורך ההשוואות חייבים להיות מתועדים כראוי. התאגיד הבנקאי ידאג לעדכן את הניתוחים ואת התיעוד לפחות אחת לשנה.

502. בנוסף לאמור לעיל, ישתמש התאגיד הבנקאי בכלים כמותיים אחרים לתיקוף ובהשוואות עם מקורות מידע חיצוניים רלוונטיים. הניתוחים צריכים להיעשות בהתבסס על מדגם נתונים שתואם את התיק, מעודכן תקופתית, ומכסה תקופת תצפיות רלוונטית. הערכות התאגיד הבנקאי לביצועי מערכת הדירוג שלו חייבות להתבסס על מדגם נתונים היסטוריים ארוך טווח, אשר מכסה מגוון תנאים כלכליים, ובאופן אידיאלי יתייחס למחזור עסקים שלם אחד או יותר.

503. תאגיד בנקאי חייב להראות כי שיטות הבדיקה הכמותיות, ושיטות תיקוף אחרות בהן הוא משתמש אינן משתנות באופן שיטתי עם המחזור הכלכלי. שינויים בשיטות ובנתונים (הן לגבי מקורות הנתונים והן לגבי תקופת המדגם) יהיו ברורים ומתועדים ביסודיות.

504. לתאגידים בנקאיים יהיו תקנים פנימיים מנוסחים היטב למצבים שבהם הסטיות מהציפיות לגבי PD, LGD ו-EAD שהתממשו, מהותיות דיין כדי לעורר שאלות בנוגע לתקפות האומדנים. תקנים אלו צריכים להביא בחשבון מחזוריות כלכלית, וכל גורם אחר המשפיע באופן שיטתי על שונות במקרי הכשל. כאשר הערכים שהתממשו ממשיכים להיות גבוהים מתחזיות התאגיד הבנקאי, יתאים התאגיד הבנקאי את אומדניו כלפי מעלה, כדי שישקפו בצורה נאותה את מקרי הכשל, ואת חומרת ההפסדים של התאגיד הבנקאי.

505. במקרים שבהם התאגיד הבנקאי סומך על האומדנים הפיקוחיים של רכיבי הסיכון, ולא על אומדנים פנימיים משלו, נעודד את התאגיד בנקאי להשוות את ערכי ה-LGD וה-EAD בפועל עם האומדנים הפיקוחיים. נתוני ה-LGD וה-EAD בפועל צריכים להיות חלק מהערכת ההון הכלכלי שמבצע התאגיד הבנקאי.

9. אומדנים פיקוחיים של LGD ו-EAD

506. תאגידים בנקאיים הפועלים תחת גישת IRB בסיסית, שאינם עומדים בדרישות לצורך הפקת אומדנים עצמיים של LGD ו-EAD, חייבים לעמוד בדרישות הסף המתוארות בגישה הסטנדרטית כדי לקבל הכרה לביטחונות פיננסיים כשירים (כמפורט בפרק ד' בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, בנושא הפחתת סיכון אשראי). כדי לקבל הכרה לסוגי ביטחונות נוספים, יהיה על התאגידים הבנקאיים לעמוד בדרישות סף נוספות.

(i) הגדרת כשירות להכרה ב-CRE ו-RRE כביטחונות

507. ביטחונות כשירים של נדל"ן מסחרי (CRE) או נדל"ן לדיור (RRE) עבור חשיפות לתאגיד, לריבונות ולבנק, מוגדרים באופן הבא:

- ביטחונות שבהם הסיכון של הלווה אינו תלוי באופן מהותי בביצועיו של הנכס או המיזם העומד בבסיסו, אלא ביכולת הבסיסית של הלווה לפרוע את החוב ממקורות אחרים. לפיכך, פירעון עסקת אשראי (facility) אינו תלוי באופן מהותי בתזרימי מזומנים שמניב נכס הנדל"ן (CRE או RRE) המשמש כביטחון⁹²; וכן
- בנוסף, שוויו של ביטחון מובטח לא יהיה תלוי באופן מהותי בביצועיו של הלווה. אין בדרישה זו כדי להוציא מן הכלל מצבים שבהם גורמים מקרו-כלכליים טהורים משפיעים הן על שוויו של הביטחון והן על ביצועי הלווה.

508. לאור התיאור הכללי לעיל ולאור ההגדרה של חשיפה לתאגיד, נדל"ן מניב הכנסה העונה על ההגדרה של סוג נכס בקבוצת ההלוואות המיוחדות (SL), לא יוכר כביטחון עבור חשיפות לתאגיד⁹³.

⁹² בטל.

⁹³ בטל.

(ii) דרישות תפעוליות ל- CRE/RRE כשירים

509. בכפוף לעמידה בהגדרה לעיל, יהיו CRE ו-RRE כשירים להכרה כביטחון לצורך דרישות כלפי

תאגידים אך ורק לאחר שנתמלאו כל הדרישות התפעוליות הבאות.

- אכיפות משפטיות: כל תביעה למימוש ביטחון חייבת להיות אכיפה מבחינה משפטית בכל שטחי השיפוט הרלוונטיים, וכל תביעה למימוש ביטחון חייבת להיות מוגשת כיאות במועדה. הזכויות בביטחון חייבות לשקף "שעבוד מושלם" (דהיינו, נתמלאו כל הדרישות החוקיות לביסוס התביעה). יתרה מזאת, החוזה המפרט את תנאי הביטחון, וההליך המשפטי העומד בבסיסו, חייבים להיות כאלה שיאפשרו לתאגיד בנקאי לקבל את ערך הביטחון בתוך פרק זמן סביר.

- שווי השוק האובייקטיבי של הביטחון: שווי הביטחון הנאמד צריך להיות שווה או נמוך מהשווי ההוגן הנוכחי שניתן לקבל תמורת מכירתו של הנכס במסגרת חוזה פרטי בין מוכר מרצון ובין קונה מרצון (arm's-length buyer) בתאריך הערכת השווי.

- הערכה מחודשת תדירה: התאגיד הבנקאי מצופה לערוך מעקב שוטף אחר ערך הביטחון בתדירות גבוהה, ולכל הפחות פעם בשנה. מומלץ להגביר את תכיפות המעקב השוטף במקרים שבהם תנאי השוק נתונים לשינויים משמעותיים. שיטות הערכה סטטיסטיות (כגון התייחסות למדדים של מחירי הדיר, דגימה) עשויות לשמש לצורך עדכון אומדנים או לזיהוי ביטחון שיתכן שערכו ירד ועשוי שיידרש לאומדו מחדש. הערכה מחודשת של הנכס, על ידי איש מקצוע מוסמך, חייבת להתבצע במקרים שבהם קיים מידע המצביע על ירידה אפשרית מהותית בערך הביטחון יחסית למחירי השוק או במקרה של אירוע אשראי, כגון כשל.

- שעבוד משני (Junior liens): התאגיד הבנקאי יכול להתחשב בשעבוד שני רק במקרים שבהם: (1) אין ספק כי התביעה למימוש הביטחון הנה אכיפה מבחינה חוקית; ו- (2) השעבוד מהווה הפחתה אפקטיבית של סיכון האשראי. במקרים שבהם התאגיד הבנקאי מכיר בשעבוד נחות, עליו לטפל בו תוך שימוש בסף C^*/C^{**} , החל על שעבוד מדרגה ראשונה. במקרים אלה, יחושבו ה- C^* וה- C^{**} תוך התחשבות בסכום השעבוד השני ובכל השעבודים הראשונים הנוספים⁹⁴.

510. דרישות נוספות בנוגע לניהול ביטחונות, כדלקמן:

- הביטחונות מסוג CRE ו-RRE שיתקבלו על ידי התאגיד הבנקאי, ומדיניות האשראי (שיעור ההתבססות; advance rates), בהינתן ביטחונות אלה, חייבים להיות מתועדים בבהירות.

- התאגיד הבנקאי ינקוט צעדים כדי לוודא שהנכס הנלקח כביטחון מבוטח כיאות מפני נזק או הרעה במצבו.

- התאגיד הבנקאי יעקוב בקביעות (monitor) אחר היקפן של מי מהתביעות המותרות בדיון קדימה (כגון תביעות מס) לגבי הנכס.
- התאגיד הבנקאי ינהל מעקב נאות (monitor) אחר סיכון לחבות מהטעמים של איכות הסביבה בשל הנכס המשמש לביטחון, כגון נוכחותו של חומר רעיל בשטחי הנכס.

(iii) דרישות להכרה בחייבים פיננסיים

הגדרת חייבים כשירים

511. חייבים פיננסיים כשירים הנם תביעות בעלות תקופת פירעון מקורית שאינה עולה על שנה, אשר ההחזר בגין מתבצע באמצעות תזרימים מסחריים או פיננסיים הקשורים לנכסי הבסיס של הלווה. בכך נכללים הן חוב הנפרע מעצמו הנגזר ממכירת סחורות או שירותים הקשורים לעסקה מסחרית, והן סכומים כלליים המגיעים מקונים, מספקים, משוכרים, מרשויות לאומיות או מקומיות או מגורמים אחרים שאין להם קשרי עסקים עם הלווה, שאינם קשורים למכירת סחורות או שירותים הקשורים לעסקה מסחרית. תיקי חייבים כשירים אינם כוללים את אלה הקשורים לאיגוח, להשתתפויות משניות (sub-participation) או לנגזרי אשראי.

דרישות תפעוליות

ודאות משפטית

512. המנגנון המשפטי שבאמצעותו ניתן הביטחון חייב להיות איתן, ולהבטיח כי המלווה הנו בעל זכויות ברורות על התקבולים הנובעים מהביטחון.

513. תאגיד בנקאי חייב לנקוט בכל הצעדים הדרושים כדי למלא אחר הדרישות המקומיות בנוגע לאכיפת זכויותיו בשעבוד, כגון על ידי רישום זכויות השעבוד אצל הרשם. צריכה להיות מסגרת שתאפשר למלווה פוטנציאלי להיות בעל זכות קדימה ראשונה ומושלמת (perfected) בתביעה למימוש הביטחון.

514. כל המסמכים הנלווים לעסקאות המגובות בביטחונות יחייבו את כל הצדדים, ויהיו ברי אכיפה חוקית, בכל תחומי השיפוט הרלוונטיים. התאגיד הבנקאי יערוך סקירה משפטית מספקת כדי לוודא זאת, יעמיד מסקנה זו על בסיס משפטי איתן, ויבצע בדיקות נוספות, ככל שיידרש, כדי להבטיח את המשך יכולת האכיפה.

515. הסדרי הביטחונות חייבים להיות מתועדים בצורה נאותה, לרבות נוהל ברור ואיתן לגביית הכנסות שמניב הביטחון, במועדן. נוהלי התאגיד הבנקאי יבטיחו שיקוימו כל התנאים המשפטיים הנדרשים להכרזת הלקוח כמצוי בכשל ולמימוש הביטחון במועד. במקרה שייקלע הלווה למצוקה או ייכנס למצב של כשל, צריכה להיות לתאגיד הבנקאי יכולת חוקית למכור או להמחות את תיקי החייבים לצדדים אחרים בלא הסכמת החייב.

ניהול סיכונים

516. לתאגיד בנקאי יהיה הליך תקף לקביעת סיכון האשראי בתיקי חייבים. הליך זה יכלול, בין היתר, ניתוחים של העסק והענף של הלווה (לדוגמה, השפעות מחזור העסקים), וניתוח סוגי הלקוחות שעמם הוא עושה עסקים. כאשר התאגיד הבנקאי מסתמך על הלווה לקביעת סיכונים האשראי של לקוחות הלווה, יבחן התאגיד הבנקאי את מדיניות האשראי של הלווה על מנת לקבוע את תקפותה ואת אמינותה.

517. המרווח בין סכום החשיפה ובין ערך תיקי החייבים חייב לשקף את כל הגורמים ההולמים, לרבות; עלות הגבייה, ריכוז במאגר תיקי חייבים של לווה יחיד, וסיכון הריכוזיות האפשרי בסך החשיפות של התאגיד הבנקאי.

518. התאגיד הבנקאי חייב לקיים תהליך ניטור רציף בהתאם לחשיפה הספציפית (מיידית או תלויה) הניתנת לייחוס לביטחון בו נעשה שימוש לצורך הפחתת סיכון. תהליך זה עשוי לכלול, בהתאמה וככל שיהיה רלוונטי, דוחות גיול, בקרה על מסמכי סחר, מסמכי בסיס ההלוואה, ביקורות תכופות לבדיקת הביטחון, בדיקות אישור סכומי החשבוניות, בקרה על הליכי תשלום חשבוניות, ניתוחים של דילול (זיכויים שהועברו מהלווה למנפיקים), וניתוח כספי קבוע הן של הלווה והן של מנפיקי החייבים, במיוחד במקרה שבו מספר קטן של תיקי חייבים גדולים נלקחים כביטחון. התאגיד הבנקאי יעקוב באופן שוטף אחר מידת הקפדתו על העמידה במגבלות הריכוז הכלליות. בנוסף לכך, יבחן התאגיד הבנקאי את הציות להתניות ההלוואה, למגבלות סביבתיות ולדרישות חוקיות אחרות, על בסיס קבוע.

519. תיקי החייבים אשר שועבדו על ידי לווה יהיו מגוונים, ולא יהיו בעלי מתאם גבוה מדי ללווה. כאשר המתאם גבוה, כגון במקרה שחלק מהמנפיקים של תיקי החייבים תלויים בלווה לקיומם, או שהלווה והמנפיקים משתייכים לתעשייה משותפת, על התאגיד הבנקאי להביא בחשבון את הסיכונים המשתמעים מכך בבואו לקבוע את המרווחים עבור מאגר הביטחונות בכללותו. תיקי חייבים מפעילות של הלווה מול צדדים קשורים, או קרובים ללווה (לרבות חברות בנות ועובדים), לא יוכרו כמפחיתי סיכון.

520. לתאגיד בנקאי יהיה הליך מתועד לגביית תשלומי החייבים במצבי מצוקה. לתאגיד בנקאי יהיו האמצעים הנדרשים לאכיפת הגבייה, גם אם התאגיד הבנקאי נוהג בדרך כלל לפנות אל הלווה לצורך גבייה.

דרישות להכרה בביטחונות אחרים

521. ביטחון פיזי עשוי לכלול כלי רכב. המפקח עשוי להתיר בעתיד הכרה בהשפעה של ביטחונות פיזיים אחרים על הפחתת סיכון האשראי. ההחלטה תתבצע בהתאם לעמידה בשני התקנים הבאים:

- קיומם של שווקים נזילים שבהם ניתן לממש את הביטחון בזריזות וביעילות כלכלית.

- קיומם של מחירי שוק מבוססים היטב ונגישים לציבור עבור הביטחון, וקיומו של יסוד סביר להניח כי הסכום שיקבל התאגיד הבנקאי בעת מימוש הביטחון לא יסטה במידה משמעותית ממחירי שוק אלה.

522. כדי שתאגיד בנקאי יוכל להכיר בסוגים הנוספים של ביטחונות פיזיים המפורטים בסעיף 521 לעיל, עליו לעמוד בכל התקנים המפורטים בסעיפים 509 ו-510, בכפוף לשינויים הבאים.

- זכות קדימה: התאגיד הבנקאי רשאי להכיר אך ורק בביטחון שלתאגיד הבנקאי תהיה בו זכות שיעבוד ראשונה או זכות תביעה. במקרה כזה, מחויב כי התאגיד הבנקאי יהיה קודם למלווים אחרים בהליכי מימוש הביטחון.
- הסכם ההלוואה חייב לכלול תיאורים מפורטים של הביטחון, ובנוסף פירוט לגבי אופן ביצוע ותדירות שערך הנכס.
- סוגי הביטחונות הפיזיים שיתקבלו על ידי התאגיד הבנקאי, והמדיניות והנהלים ביחס לסכום ההולם של כל סוג ביטחון יחסית לסכום החשיפה, חייבים להיות מתועדים בבירור במדיניות ובנוהלי האשראי הפנימיים של התאגיד הבנקאי, וזמינים לביקורת (examination) ו/או סקירה (review) של מבקר.
- מדיניות האשראי של התאגיד הבנקאי בנוגע למבנה העסקה חייבת להתייחס לדרישות החלות על הביטחון ביחס לסכום החשיפה, ליכולת לממש את הביטחון באופן מיידי, ליכולת לקבוע מחיר או שווי שוק באובייקטיביות, לתדירות שבה ניתן להשיג הערכת שווי באופן מיידי (לרבות הערכה או אמידה מקצועית), ולתנודתיות בשווי הביטחון. בתהליך השערוך התקופתי יושם דגש מיוחד על ביטחון "רגיש לאופנה" ("fashion sensitive") כדי להבטיח שההערכות הותאמו כיאות כלפי מטה בגין שינוי באופנה, שנת הדגם, התיישנות, כמו גם יציאה מכלל שימוש, או הרעה במצבו הפיזי של הביטחון.
- במקרים של העמדת מלאי (כגון חומרי גלם, עבודה בתהליך, מוצרים מוגמרים, מלאי רכב של סוכני רכב) וציווד כביטחונות, חייב תהליך השערוך התקופתי לכלול בדיקה פיזית של הביטחון.

10. דרישות להכרה בחכירה (leasing)

523. חכירות, למעט חכירות החושפות את התאגיד הבנקאי לסיכון ערך שיורי (ראו סעיף 524), יטופלו כחשיפות המובטחות על ידי אותו סוג של ביטחון. חובה על התאגיד הבנקאי לעמוד בדרישות הסף החלות על סוגי הביטחונות השונים (CRE/RRE או ביטחון אחר). בנוסף על כך, נדרש התאגיד הבנקאי לעמוד בתקנים הבאים:
- ניהול סיכונים איתן מצדו של המחכיר ביחס למיקום הנכס, לשימוש שנעשה בו, לגילו, ולמועד המתוכנן של יציאתו מכלל שימוש;
  - מסגרת משפטית איתנה הקובעת את בעלותו החוקית של המחכיר על הנכס ואת זכותו לממש את זכויותיו כבעלי הנכס במועד המתאים; וכן

- ההפרש בין שיעור הפחת של הנכס הפיזי ובין שיעור הסילוקין של תשלומי החכירה לא יהיה גדול עד כדי כך שהוא יביא לידי הערכת יתר של הפחתת סיכון האשראי (CRM) המיוחסת לנכסים המוחכרים.

524. חכירות החושפות את התאגיד הבנקאי לסיכון ערך שיורי יטופלו בדרך הבאה. סיכון ערך שיורי הנו חשיפת התאגיד הבנקאי להפסד פוטנציאלי, הנובע מירידת השווי ההוגן של הציוד מתחת לאומדן ערך הגרט, שחושב בעת החכירה.
- התאגיד הבנקאי ייחס לזרם תשלומי החכירה המהוונים משקל סיכון בהתאם לחוסנו הכלכלי של החוכר (PD), ובהתאם לאומדן מתאים ל-LGD, פיקוחי או פנימי של התאגיד הבנקאי.
  - משקל הסיכון של ערך הגרט יהיה 100%.

11. חישוב דרישות הון עבור חשיפות למניות

(i) גישה מבוססת שוק למודלים פנימיים

525. כדי שתאגיד בנקאי ייחשב כשיר להשתמש בגישה מבוססת שוק למודלים פנימיים, עליו להראות למפקח כי הוא עומד בדרישות סף איכותיות וכמותיות מסוימות, בטרם יתחיל ליישם את הגישה, ולאחר מכן באופן שוטף. תאגיד בנקאי שאינו מצליח להוכיח ציות מתמשך לדרישות הסף חייב לפתח תכנית לחזרה מהירה למצב של ציות לדרישות, לקבל את אישור המפקח לתכנית, וליישם את התכנית בהתאם ללוחות הזמנים שתוכננו. בתקופת הביניים, מצופה התאגיד הבנקאי לחשב את דרישות ההון באמצעות הגישה הפשוטה לשקלול סיכונים.

526. המפקח מכיר בכך שהבדלים בין השווקים, מתודולוגיות המדידה, השקעות הון וגישות הניהול בפועל מחייבים את התאגידים הבנקאיים להתאים את הנהלים התפעוליים לנסיבותיהם המיוחדות. אין בכוונת המפקח להכתיב את הצורה או את הפרטים התפעוליים של מדיניות ניהול הסיכונים ונוהלי המדידה של התאגידים הבנקאיים להחזקות המניות בתיק הבנקאי. יחד עם זאת, חלק מדרישות הסף הינן ספציפיות.

(ii) דרישות הון וכימות הסיכון

527. תקני הסף הכמותיים להלן חלים למטרת חישוב דרישות הון מזעריות לפי גישת המודלים הפנימיים.

א. דרישת ההון שוות ערך להפסד הפוטנציאלי מתיק המניות של התאגיד הבנקאי, הנגזר מההנחה שאירע זעזוע מידי שווה ערך לרווח בר-סמך של 99% בהתפלגות חד-זנבית של ההפרש בין התשואות הרבעוניות ובין שיעור הריבית חסרת הסיכון המתאימה, שחושב על בסיס תקופת מדגם ארוכת טווח.

- ב. ההפסדים הנאמדים צריכים להיות חסינים בפני תנועות שוק שליליות הרלוונטיות לפרופיל הסיכון ארוך הטווח של החזקות הספציפיות של התאגיד הבנקאי. על הנתונים המשמשים לייצוג התפלגות התשואות לשקף את תקופת המדגם הארוכה ביותר, לגביה קיימים נתונים, אשר יהיו בעלי משמעות בייצוג פרופיל הסיכונים של החזקות המניות הספציפיות של התאגיד הבנקאי. התאגיד הבנקאי צריך להשתמש בנתונים שבעזרתם ניתן להפיק אומדני הפסד שמרניים, בעלי אמינות סטטיסטית ויציבים, שאינם מבוססים באופן בלעדי על הערכות סובייקטיביות או על שיקול דעת. התאגידים הבנקאיים חייבים להראות למפקח שהעזווע שבו השתמשו בהערכותיהם מספק אומדן שמרני להפסדים הפוטנציאליים על פני מחזור השוק או מחזור העסקים הרלוונטי בטווח הארוך. ההנחה היא כי מודלים שמתבססים על נתונים שאינם משקפים מגוון מציאותי של ניסיון ארוך טווח, הכולל במידה סבירה תקופה של ירידות חדות בערכי שוק ההון הרלוונטי להחזקות התאגיד הבנקאי, יפיקו תוצאות אופטימיות, אלא אם ישנן עדויות אמינות לכך שהתאמות נאותות בוצעו בבניית המודל. בהיעדר התאמות מובנות במודל, על התאגיד הבנקאי לשלב ניתוח אמפירי של נתונים זמינים עם התאמות המבוססות על מגוון של גורמים כדי לקבל תוצאות המשקפות מידה ראויה של מציאותיות ושמרנות. כאשר תאגיד בנקאי בונה מודלים של "ערך בסיכון" (VaR - Value at Risk) להערכת הפסדים רבעוניים פוטנציאליים, הוא יכול להשתמש בנתונים רבעוניים, או להמיר נתונים של תקופת אופק קצר יותר לשווי ערך רבעוניים באמצעות שיטה אנליטית מתאימה הנתמכת בעדויות אמפיריות. ניתן ליישם התאמות אלו באמצעות הליך חשיבה וניתוח שפותחו ותועדו כראוי. ככלל, התאמות ייושמו בצורה שמרנית ועקבית לאורך זמן. יתרה מזאת, כאשר לתאגיד הבנקאי נגישים נתונים מוגבלים בלבד, או במקרים שבהם, עקב מגבלות טכניות, אומדנים שיופקו משיטה יחידה כלשהי יהיו בעלי איכות בלתי ודאית, חייב התאגיד הבנקאי להוסיף מרווחי ביטחון המשקפים את מידת השמרנות הראויה כדי להימנע מאופטימיות יתר.
- ג. אין הנחיה להשתמש בסוג מסוים של מודל VaR (כגון שונות-שונות משותפת (variance-covariance), הדמיה היסטורית או הדמית מונטה קרלו). אולם, המודל שישמש את התאגיד הבנקאי חייב לשקף בצורה נאותה את כל הסיכונים המהותיים הגלומים בתשואה על ההשקעה, לרבות סיכון שוק כללי וחשיפת סיכון ספציפית של תיק המניות של התאגיד הבנקאי. מודלים פנימיים חייבים להסביר כיאות שונות מחירים היסטורית, לשקף הן את הגודל והן את השינויים בהרכב הריכוזים הפוטנציאליים, ולהיות חסינים מפני סביבות שוק שליליות. הרכב חשיפות הסיכון, המיוצג בנתונים המשמשים לאמידה, חייב להיות דומה במידה רבה, או לפחות בר השוואה, לזה של חשיפות למניות של התאגיד הבנקאי.
- ד. תאגידים בנקאיים יכולים להשתמש גם בטכניקות מידול, כדוגמת ניתוח תרחישים היסטוריים, כדי לקבוע את דרישות ההון המזעריות כנגד החזקות המניות בתיק הבנקאי. השימוש במודלים כאלה מותנה בכך שהתאגיד הבנקאי יוכל להוכיח למפקח

שהמתודולוגיה ותוצאותיה ניתנים לכימות במונחים של אחוזי הפסד, כמפורט בסעיף קטן (א) לעיל.

ה. תאגידים בנקאיים חייבים להשתמש במודל פנימי שהולם את פרופיל הסיכון ואת מורכבות תיק ההשקעות במניות של התאגיד הבנקאי. תאגיד בעל החזקות מהותיות בעלות ערך לא ליניארי באופיין (כגון נגזרי מניות ונייז המירים) חייב להשתמש במודל פנימי שתכנונו נועד לשקף כראוי את הסיכונים הנלווים למכשירים אלו.

ו. בכפוף לאישור המפקח, מתאמים של תיק המניות יכולים להשתלב במדדי הסיכון הפנימיים של התאגיד הבנקאי. השימוש במתאמים מפורשים (כגון שימוש במודל VaR של שונות/שונות משותפת) חייב להיות מתועד במלואו ולהיתמך בניתוח אמפירי. נאותותן של ההנחות המשתמעות מהמתאמים תוערך על ידי המפקח במסגרת סקירת תיעוד המודל וטכניקות האמידה.

ז. מיפוי פוזיציות בודדות לקירובים (proxies), למדדי שווקים ולגורמי סיכון, צריך להיות סביר, אינטואיטיבי ובעל תקפות מושגית. התאגיד הבנקאי יתעד את הטכניקות ואת הליכי המיפוי בצורה מלאה ויראה בעזרת עדויות תיאורטיות ואמפיריות כי הם הולמים את ההחזקות הספציפיות. כאשר מאחדים חוות דעת מקצועית עם טכניקות כמותיות לצורך הערכת תנודתיות התשואות של החזקה כלשהי, חייבת חוות הדעת להביא בחשבון את המידע הרלוונטי והמהותי שלא נלקח בחשבון על ידי הטכניקות האחרות שבהן השתמש התאגיד הבנקאי.

ח. מותר להשתמש במודל שמתבסס על גורם יחיד או על גורמים רבים, בהתאם לאופיין של החזקות התאגיד הבנקאי. התאגיד הבנקאי מצופה להבטיח כי הגורמים יהיו מספיקים כדי לשקף את הסיכונים הטבועים בתיק המניות. גורמי הסיכון צריכים להקביל למאפייני שוק ההון המתאים (לדוגמה, ציבורי, פרטי, שווי שוק במגזרים ותתי-מגזרים בתעשייה, מאפיינים תפעוליים) שבו התאגיד הבנקאי מחזיק פוזיציות משמעותיות. לתאגידים בנקאיים יהיה אמנם שיקול דעת בבחירת הגורמים, אך עליהם להוכיח באמצעות ניתוחים אמפיריים את התאמתם של גורמים אלה, ובכלל זה להוכיח את יכולתם לכסות סיכונים כלליים וספציפיים גם יחד.

ט. אומדנים של תנודתיות התשואות של השקעות במניות חייבים לשלב נתונים, מידע ושיטות רלוונטיים ומהותיים הנגישים לתאגיד הבנקאי. תאגיד בנקאי יכול להשתמש בנתונים פנימיים שעברו סקירה עצמאית או בנתונים ממקורות חיצוניים (לרבות מאגרי מידע בין-בנקאיים). מספר חשיפות הסיכון במדגם ותקופת הנתונים ששימשה לכימות חייבים להיות מספיקים כדי לספק לתאגיד הבנקאי את הביטחון בדיוקם וביציבותם של אומדניו. תאגידים בנקאיים ינקטו בצעדים ההולמים כדי להגביל את הפוטנציאל של הטיות במדגם והטיית שרידות (survivorship bias) בהערכת תנודתיות התשואות.

י. תאגיד בנקאי נדרש להכין תכנית קפדנית ומקיפה של מבחני קיצון. הציפייה היא שהתאגיד הבנקאי יבחן את המודל הפנימי ואת הליכי האמידה, כולל חישובי תנודתיות, לתרחישים היפותטיים או היסטוריים המשקפים הפסדים במקרה הגרוע ביותר, בהתחשב בפוזיציות המוחזקות על ידי התאגיד הבנקאי במניות ציבוריות ופרטיות גם

יחד. לכל הפחות, צריכים מבחני הקיצון לספק מידע על השפעתם של אירועי קיצון (tail events), מעבר לרמת רווח בר-הסמך שמניחה גישת המודלים הפנימיים.

(iii) הליך ובקורות לניהול סיכונים

528. פעילותו הכוללת של התאגיד הבנקאי לניהול סיכונים לצורכי ניהול השקעות בתיק הבנקאי צריכה לעלות בקנה אחד עם הנחיות המפקח. ביחס לפיתוחו ויישומו של מודל פנימי לצורכי ההון, יהיו לתאגיד הבנקאי מדיניות, נהלים ובקורות מבוססים כדי להבטיח את הגינותו של המודל ושל תהליך יישומו לחישוב דרישות ההון. מדיניות, נהלים ובקורות אלו צריכים לכלול את המרכיבים הבאים:

א. אינטגרציה מלאה של המודל הפנימי במערכות המידע הניהוליות הכלליות של התאגיד הבנקאי ובניהול ההשקעות בתיק הבנקאי. המודלים הפנימיים צריכים להיטמע במלואם בתשתית ניהול הסיכונים של התאגיד הבנקאי, לרבות השימוש ב: (i) קביעת מחסומי השקעה והערכת השקעות חלופיות; (ii) מדידה והערכה של ביצועי תיק המניות (לרבות ביצועים מותאמים לסיכונים); וכן (iii) הקצאת הון כלכלי כנגד החזקות מניות והערכת הלימות ההון הכוללת לפי הנדרש, או ינקוט פעולה במסגרת תהליך הסקירה הפיקוחי (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 211). התאגיד הבנקאי צריך להיות מסוגל להראות כי תוצאות המודל ממלאות תפקיד מרכזי בתהליך ניהול ההשקעות, לדוגמה באמצעות פרוטוקולים של ועדת ההשקעות.

ב. מערכות ניהול, נהלים ופונקציות בקרה מבוססות, כדי להבטיח סקירה תקופתית ועצמאית של כל מרכיבי התהליך במודל הפנימי, לרבות אישור שינויים במודל, בדיקת תשומות המודל וסקירת תוצאותיו, כגון אימות ישיר של תחשיבי הסיכונים. התאגיד הבנקאי יקדיש תשומת לב מיוחדת לטכניקות הקירוב (proxy) והמיפוי ולרכיבים קריטיים נוספים של המודל. סקירות אלו יעריכו את הדיוק, השלמות והנאותות של תשומות המודל ותוצאותיו ויתמקדו בגילוי והגבלה של טעויות הקשורות בחולשות מוכרות של המודל, וכן בזיהוי חולשות בלתי מוכרות שלו. בדיקות אלו יכולות להתבצע כחלק מתכניות עבודה של ביקורת פנימית או חיצונית, על ידי יחידת בקרת סיכונים עצמאית או על ידי צד שלישי חיצוני.

ג. מערכות ונהלים הולמים למעקב אחר מגבלות השקעה ואחר החשיפות לסיכונים הנובעים מההשקעות במניות.

ד. היחידות האחראיות לתכנון המודל וליישומו חייבות להיות בלתי תלויות מבחינה פונקציונלית ביחידות האחראיות לניהול השקעות בודדות.

ה. הגורמים האחראים לכל היבט של תהליכי המודל חייבים להיות מוסמכים כראוי. ההנהלה תקצה די משאבים מיומנים וכשירים לפונקציה העוסקת במודל.

(iv) תיקוף ותיעוד

529. תאגידים בנקאיים המשתמשים במודלים פנימיים למטרות הון פיקוחי מצופים לנהל מערכת יציבה לתיקוף הדיוק והעקביות של המודל ושל תשומותיו. כמו כן, עליהם לתעד בצורה מלאה את כל המרכיבים המהותיים של המודלים הפנימיים ואת תהליך המידול. תהליך המידול והמערכות המשמשות לתיקוף מודלים פנימיים, לרבות כל התיעוד הנלווה, תוצאות התיקוף והממצאים של בדיקות פנימיות וחיזוניות, כפופים לביקורת וסקירה של המפקח.

תיקוף

530. בתאגיד בנקאי צריך שתהיה מערכת יציבה לתיקוף הדיוק והעקביות של המודלים הפנימיים ושל תהליכי המודל. על התאגיד הבנקאי להראות למפקח כי הליך התיקוף הפנימי של התאגיד הבנקאי מאפשר לו להעריך באופן עקבי ובעל משמעות את ביצועיו של המודל הפנימי ושל הליכי המודל.

531. תאגיד בנקאי ישווה בקביעות את ביצועי התשואות בפועל (אשר יחושבו בעזרת נתונים על רווח והפסד ממומשים ובלתי ממומשים) עם אומדני המודל, ויוכל להראות כי התשואות בפועל הנן בטווח המצופה לתיק ההשקעות ולהחזקות הנפרדות. בהשוואות אלו ישתמש התאגיד הבנקאי בנתונים היסטוריים המכסים תקופה ארוכה ככל האפשר. השיטות והנתונים שבהם השתמש התאגיד הבנקאי לצורך השוואות אלו חייבים להיות מתועדים כראוי. התאגיד הבנקאי ידאג לעדכן את הניתוחים ואת התיעוד לכל הפחות אחת לשנה.

532. בנוסף לאמור לעיל, ישתמש התאגיד הבנקאי בכלים כמותיים אחרים לתיקוף ובהשוואות עם מקורות מידע חיצוניים. הניתוחים צריכים להיעשות על בסיס מדגם נתונים תואם את תיק ההשקעות של התאגיד הבנקאי, מעודכן תקופתית ומכסה תקופה רלוונטית. הערכות התאגיד הבנקאי לביצועי המודל שלו חייבות להתבסס על מדגם נתונים היסטוריים ארוך טווח, אשר מכסה מגוון של תנאים כלכליים, ובאופן אידיאלי, מתייחס למחזור עסקים שלם אחד לכל הפחות.

533. תאגיד בנקאי חייב להראות כי שיטות התיקוף הכמותיות והנתונים עקביים לאורך זמן. שינויים בשיטות האמידה ובנתונים (הן לגבי מקורות הנתונים והן לגבי תקופת המדגם) יהיו ברורים ומתועדים ביסודיות.

534. מאחר שהערכת הביצועים בפועל מול התחזיות לאורך זמן מספקים את הבסיס לשכלול והתאמה של המודלים הפנימיים של התאגיד הבנקאי באופן שוטף, התאגיד הבנקאי מצופה לקבוע תקנים פנימיים מנוסחים היטב לסקירת המודל שלו. תקנים אלה חשובים במיוחד במצבים שבהם הסטיות של התוצאות בפועל מהציפיות הן מהותיות וכאשר מתעורר ספק בנוגע לתקפות המודל הפנימי. תקנים אלו צריכים להביא בחשבון מחזוריות כלכלית וכל גורם אחר המשפיע באופן שיטתי על שונות בתשואות המניות. כל ההתאמות שיתבצעו במודל הפנימי

בתגובה לבדיקות המודל חייבות להיות מתועדות היטב ועקביות עם תקני התאגיד הבנקאי לסקירת המודל.

535. כדי לאפשר תיקוף של המודל באמצעות בחינה בדיעבד (backtesting) על בסיס שוטף, תאגידים בנקאיים המיישמים את גישת המודלים הפנימיים חייבים לבנות ולתחזק מסדי נתונים לגבי הביצועים הרבעוניים של השקעותיהם במניות בפועל, כמו גם מסדי נתונים של אומדנים שנגזרו ממודלים פנימיים. התאגידים הבנקאיים יבצעו בחינה בדיעבד גם לאומדני התנודתיות ששימשו במודלים הפנימיים ולנאותות הקירובים ששימשו במודל. המפקח עשוי לבקש מהתאגידים הבנקאיים להתאים את תחזיותיהם הרבעוניות לאופק זמן שונה, במיוחד לאופק קצר יותר, לאחסן את נתוני הביצועים עבור אופק זמן זה ולבצע בחינות בדיעבד על בסיס זה.

תיעוד

536. על התאגיד הבנקאי מוטלת החובה לשכנע את המפקח, כי למודל יש כושר חיזוי טוב וכי לא יחול עיוות בדרישות ההון הפיקוחי בעקבות השימוש בהם. בהתאם לכך, יתעד התאגיד הבנקאי באופן מלא והולם את כל המרכיבים המהותיים של מודל פנימי ואת תהליך בניית המודל. תאגיד בנקאי חייב לתעד בכתב את מבנה המודל הפנימי ואת פרטי תפעולו. התיעוד יוכיח את ציות התאגיד הבנקאי לתקנים כמותיים ואיכותיים מינימאליים וצריך להתייחס לנושאים כגון יישום המודל לפלחים שונים בתיק ההשקעות, שיטות אמידה, אחריות הגורמים המעורבים בתהליכי המודל, אישור המודל ותהליכי סקירת המודל. בפרט, על התיעוד להתייחס לנקודות הבאות:

א. תאגיד בנקאי יתעד את הנימוקים לבחירתו במתודולוגיה הספציפית למודל הפנימי ויספק ניתוחים המראים כי המודל והליכי השימוש במודל יובילו בסבירות גבוהה לאומדנים אשר מזהים בצורה משמעותית את הסיכונים הנגזרים מהחזקות המניות של התאגיד הבנקאי. המודלים הפנימיים והנהלים המתייחסים אליהם יעברו סקירה תקופתית על מנת לקבוע אם הם עדיין מתאימים באופן מלא לתיק ההשקעות הנוכחי ולתנאים החיצוניים. בנוסף, על התאגיד הבנקאי לתעד היסטוריה של שינויים חשובים במודל לאורך זמן ושינויים שהוכנסו במודל במועד מאוחר מסקירת הפיקוח האחרונה. אם נערכו שינויים במסגרת נוהלי הסקירה הפנימיים של התאגיד הבנקאי, חייב התאגיד הבנקאי לתעד שינויים אלה ולהראות התאמה עקבית ביניהם ובין נהלי הפנימיים לסקירת המודל.

ב. במסגרת התיעוד של מודלים פנימיים, על התאגיד הבנקאי:

- לספק תיאור מפורט של התיאוריה, ההנחות ו/או הבסיס המתמטי והאמפירי של הפרמטרים, של המשתנים ושל מקור (או מקורות) הנתונים ששימשו לפיתוח המודל;
- להציג תהליך סטטיסטי קפדני (לרבות מבחני ביצועים out-of-time ו-out-of-sample) לתיקוף הבחירה במשתנים המסבירים; וכן
- לציין באלו נסיבות יישום המודל אינו אפקטיבי.

ג. כאשר משתמשים בקירובים ובמיפויים, התאגיד הבנקאי חייב לערוך ולתעד ניתוח קפדני המראה כי כל הקירובים והמיפויים מייצגים במידה מספקת את הסיכונים

הנגזרים מהחזקות המניות שאליהן מתייחסים הקירובים והמיפויים הללו. התיעוד צריך להראות, לדוגמה, את הגורמים הרלוונטיים והמהותיים (כגון קווי עסקים, מאפיינים מאזניים, מיקום גיאוגרפי, ותק התאגיד, ענף ותת-ענף התעשייה, מאפיינים תפעוליים) ששימשו למיפוי השקעות בודדות לקירובים. בסיכום הדברים, התאגיד הבנקאי יראה שהקירובים והמיפויים:

- הנם ברי השוואה לבסיס החזקה או לתיק ההשקעות;
- חושבו באמצעות נתוני תנאים כלכליים או תנאי שוק היסטוריים שהנם רלוונטיים ומהותיים לבסיסי החזקות, ובמקרים שאין הדבר כך, נעשתה התאמה הולמת; וכן
- הנם אומדנים יציבים של הסיכון הפוטנציאלי הנגזר מבסיס החזקה.

12. דרישות גילוי

537. על מנת שתאגיד בנקאי ייחשב כשיר ליישם את גישת IRB, עליו לעמוד בדרישות הגילוי המפורטות בהוראות הדיווח לציבור. אלו הן דרישות הסף לשימוש ב- IRB. אי עמידה בדרישות אלו תגרום לשלילת כשירותו של התאגיד הבנקאי ליישם את גישת IRB הרלוונטית.

נספח א'

דוגמה לחישוב משקלי סיכון לפי גישת ה-IRB

1. הטבלאות הבאות מדגימות את תוצאת החישוב של משקלי סיכון עבור ארבעה סוגי נכסים, לפי הגישה המבוססת על דירוגים פנימיים (IRB) לסיכון אשראי. כל אחד ממשקלי הסיכון, שנקבע עבור דרישת ההון בגין ההפסדים הלא צפויים (UL), חושב על ידי שימוש בפונקצית משקל הסיכון המתאימה מתוך פונקציות משקל הסיכון המוצגות בהוראה זו. נתוני הקלט ששימשו לחישוב הדוגמאות של משקלי הסיכון, כוללים ערכים של PD, LGD ותקופה לפירעון אפקטיבית (M) של 2.5 שנים.
2. התאמה לגודל החברה מוחלת על חשיפות לישויות קטנות ובינוניות (SME) (המוגדרות כחשיפות לתאגיד שמחזור המכירות השנתי המדווח של הקבוצה המאוחדת אליה הוא שייך, נמוך מ- 250 מיליון ש"ח). בהתאם לכך, הוחלה התאמה לגודל החברה בקביעת קבוצה נוספת של משקלי סיכון המוצגת בעמודה השנייה בטבלה שלהלן, בהינתן שמחזור המכירות השנתי המדווח של הקבוצה המאוחדת אליה הוא שייך הוא 25 מיליון ש"ח.

דוגמה לחישוב משקלי סיכון לפי גישת ה-IRB בגין הפסדים בלתי צפויים

חשיפה קמעונאית כשירה מתחדשת		חשיפות קמעונאיות אחרות		חשיפות במשכון דירת מגורים		חשיפות לתאגיד		סוג הנכס
85%	45%	85%	45%	25%	45%	45%	45%	LGD
2.5 שנים								מועד לפירעון
						25	250	מחזור (במיליוני ש"ח)
								PD:
1.85%	0.98%	8.41%	4.45%	2.30%	4.15%	11.30%	14.44%	0.03%
2.86%	1.51%	12.52%	6.63%	3.46%	6.23%	15.39%	19.65%	0.05%
5.12%	2.71%	21.08%	11.16%	5.94%	10.69%	23.30%	29.65%	0.10%
10.88%	5.76%	39.96%	21.15%	11.83%	21.30%	39.01%	49.47%	0.25%
15.88%	8.41%	53.69%	28.42%	16.64%	29.94%	49.49%	62.72%	0.40%
18.97%	10.04%	61.13%	32.36%	19.49%	35.08%	54.91%	69.61%	0.50%
26.06%	13.80%	75.74%	40.10%	25.81%	46.46%	65.14%	82.78%	0.75%
32.53%	17.22%	86.46%	45.77%	31.33%	56.40%	72.40%	92.32%	1.00%
39.70%	21.02%	95.95%	50.80%	37.22%	67.00%	78.77%	100.95%	1.30%
44.19%	23.40%	100.81%	53.37%	40.80%	73.45%	82.11%	105.59%	1.50%
54.63%	28.92%	109.53%	57.99%	48.85%	87.94%	88.55%	114.86%	2.00%
64.18%	33.98%	115.03%	60.90%	55.91%	100.64%	93.43%	122.16%	2.50%
73.03%	38.66%	118.61%	62.79%	62.22%	111.99%	97.58%	128.44%	3.00%
89.08%	47.16%	122.80%	65.01%	73.13%	131.63%	105.04%	139.58%	4.00%
103.41%	54.75%	125.45%	66.42%	82.35%	148.22%	112.27%	149.86%	5.00%
116.37%	61.61%	127.94%	67.73%	90.29%	162.52%	119.48%	159.61%	6.00%
158.47%	83.89%	142.69%	75.54%	113.56%	204.41%	146.51%	193.09%	10.00%
196.23%	103.89%	167.36%	88.60%	130.96%	235.72%	171.91%	221.54%	15.00%
222.86%	117.99%	189.41%	100.28%	140.62%	253.12%	188.42%	238.23%	20.00%

* * *

נספח ב'

קריטריוני שיבוץ פיקוחי להלוואות מיוחדות

טבלה 1 - סולמות דירוג פיקוחיים עבור חשיפות למימון פרויקט

חוסן פיננסי	חזק	טוב	משביע רצון	חלש
תנאי השוק	מספר קטן של ספקים מתחרים, או שלפרויקט יש יתרון משמעותי ומתמשך מבחינת מיקום, עלות או טכנולוגיה. הביקוש גבוה ונמצא במגמת עלייה.	מספק קטן של ספקים מתחרים, או שהפרויקט מצוי ברמה גבוהה מהממוצע מבחינת מיקום, עלות או טכנולוגיה, אם כי מצב זה עלול שלא להמשך לאורך זמן. הביקוש גבוה ויציב.	לפרויקט אין יתרון מבחינת מיקום, עלות או טכנולוגיה. הביקוש הולם ויציב.	הפרויקט מצוי ברמה נמוכה מהממוצע מבחינת מיקום, עלות או טכנולוגיה. הביקוש נמוך ונמצא במגמת ירידה.
יחסים פיננסיים (כגון יחס כיסוי לשירות החוב (DSCR), יחס כיסוי חיי ההלוואה (LLCR), יחס כיסוי חיי הפרויקט (PLCR) ויחס חוב להון העצמי)	יחסים פיננסיים המצביעים על מצב איתן, בהתחשב ברמת הסיכון של הפרויקט; הנחות כלכליות יציבות ביותר.	יחסים פיננסיים המצביעים על מצב איתן עד משביע רצון, בהתחשב ברמת הסיכון של הפרויקט; הנחות כלכליות יציבות.	יחסים פיננסיים המצביעים על מצב סטנדרטי, בהתחשב ברמת הסיכון של הפרויקט.	יחסים פיננסיים המצביעים על מצב גרוע, בהתחשב ברמת הסיכון של הפרויקט.

חלש	משביע רצון	טוב	חזק	
צפוי שהפרויקט יקלע למצב של כשל, אלא אם כן יחול שיפור בנסיבות בזמן הקרוב.	לפרויקט קיימת רגישות למצבי קיצון שכיחים לאורך המחזור הכלכלי, והוא עשוי להיקלע למצב של כשל במצב של שפל רגיל על פני המחזור הכלכלי.	הפרויקט מסוגל לפרוע את התחייבויותיו הפיננסיות במצבי קיצון רגילים, כלכליים או מגזריים. הסבירות שהפרויקט יקלע למצב של כשל היא אך ורק בנסיבות כלכליות חמורות.	הפרויקט מסוגל לפרוע את התחייבויותיו הפיננסיות במצבי קיצון חמורים ומתמשכים, כלכליים או מגזריים.	ניתוח מצבי קיצון
משך חיי הפרויקט עשוי שלא להיות ארוך מתקופת ההלוואה.	משך חיי הפרויקט ארוך מתקופת ההלוואה.	משך חיי הפרויקט ארוך מתקופת ההלוואה.	משך חיי הפרויקט ארוך במידה ניכרת ביחס לתקופת ההלוואה.	מבנה פיננסי
הלוואת "בלון", או לוח סילוקין הכולל הפחתת קרן הדרגתית בשילוב מרכיב תשלום "בלון" גבוה.	לוח סילוקין הכולל הפחתת קרן הדרגתית, עם תשלום "בלון" מוגבל.	לוח סילוקין הכולל הפחתת קרן הדרגתית (Amortising Debt).	לוח סילוקין הכולל הפחתת קרן הדרגתית (Amortising Debt).	משך החיים של האשראי בהשוואה למשך החיים של הפרויקט
				לוח סילוקין של החוב (אמורטיזציה)
				סביבה פוליטית וחוקית
חשיפה גבוהה; מכשירי הפחתת סיכון בעלי השפעה מועטה, או העדר מכשירי הפחתה.	חשיפה מתונה; מכשירי הפחתת סיכון בעלי השפעה סבירה.	חשיפה נמוכה; מכשירי הפחתת סיכון בעלי השפעה משביעת רצון, במידת הצורך.	חשיפה נמוכה ביותר; מכשירי הפחתת סיכון חזקים, במידת הצורך.	סיכון פוליטי, כולל סיכון העברה, בהתחשב בסוג הפרויקט ובמפחיתי הסיכון

חלש	משביע רצון	טוב	חזק	
סיכון משמעותי, ללא הפחתת סיכון מלאה.	הגנה סטנדרטית.	חשיפה מתקבלת על הדעת.	חשיפה נמוכה.	סיכון של כוח עליון (מלחמה, אי שקט אזרחי וכד')
הפרויקט אינו חיוני עבור המדינה. אין תמיכה ממשלתית, או שקיימת תמיכה מועטה בלבד.	הפרויקט אינו בהכרח בעל חשיבות אסטרטגית, אולם יש בו כדי להצמיח תועלת ודאית למדינה. תמיכת הממשלה אינה בהכרח מפורשת.	הפרויקט נחשב כבעל חשיבות למדינה. קיימת תמיכה ממשלתית ברמה טובה.	חשיבות אסטרטגית למדינה (עדיפות לייצוא). קיימת תמיכה ממשלתית רחבה.	תמיכה ממשלתית, וחשיבות הפרויקט למדינה בטווח הארוך
סוגיות פיקוחיות, נוכחיות או עתידיות, עלולות להשפיע על הפרויקט.	ניתן לצפות לשינויים בסביבה הפיקוחית במידה סבירה של ודאות.	סביבה פיקוחית אוהדת ויציבה בטווח הבינוני.	סביבה פיקוחית אוהדת ויציבה בטווח הארוך.	יציבות הסביבה החוקית והפיקוחית (סיכון של שינוי בדין)
חלשה.	סבירה.	משביעת רצון.	חזקה.	קבלת כל התמיכה והאישורים הנדרשים לקבלת הקלות ביחס לחוקים מקומיים
קיימות בעיות מרכזיות ובלתי פתורות, בנוגע ליכולת האכיפה בפועל של החוזים, הבטוחות והערבויות.	החוזים, הבטוחות והערבויות נחשבים לברי אכיפה, אף שעשויות להתגלות מספר בעיות שאינן מרכזיות.	החוזים, הבטוחות והערבויות ניתנים לאכיפה.	החוזים, הבטוחות והערבויות ניתנים לאכיפה.	אכיפות החוזים, הבטוחות והערבויות.

חלש	משביע רצון	טוב	חזק	
				מאפייני העסקה
סיכון תוכן (design) וטכנולוגיה	טכנולוגיה ותוכן מוכחים - בעיות בשלבים הראשונים מקבלות מענה באמצעות תכניות לשלבי הסיום של הפרויקט.	טכנולוגיה ותוכן מוכחים לחלוטין.	טכנולוגיה ותוכן מוכחים לחלוטין.	
				סיכון בנייה
היתרים והאתר	חלק מההיתרים טרם התקבלו, אולם תהליך אישורם מוגדר היטב ונחשב שגרתי.	חלק מההיתרים טרם התקבלו, אולם קבלתם נחשבת סבירה ביותר.	הושגו כל ההיתרים.	
סוג חוזה הבנייה	חוזה "עד מפתח" במחיר קבוע מראש ותאריך ודאי, עם קבלן אחד או יותר.	חוזה תכנון וביצוע (EPC) "עד מפתח", במחיר קבוע מראש ותאריך ודאי.	חוזה תכנון וביצוע (EPC) "עד מפתח", במחיר קבוע מראש ותאריך ודאי.	
ערכויות ביצוע	פיצויים קצובים הולמים (adequate) נתמכים היטב פיננסית ו/או ערבות ביצוע מגורמי מימון במצב פיננסי טוב.	פיצויים קצובים משמעותיים (significant) נתמכים היטב פיננסית ו/או ערבות ביצוע מגורמי מימון במצב פיננסי טוב.	פיצויים קצובים מהותיים (substantial) נתמכים היטב פיננסית ו/או ערבות ביצוע חזקה מגורמי מימון במצב פיננסי טוב מאוד.	
ביצועי עבר וחוסן פיננסי של הקבלן בבניית פרויקטים דומים	חלשים.	טובים.	חזקים.	

סיכון תפעולי היקף ומהות חוזי התפעול והתחזוקה חזקה טוב לתפעול ותחזוקה לטווח הארוך, בעדיפות לחזקה שיכלול תמריצי ביצוע, ו/או חשבונות עתודה לתפעול ותחזוקה. חזקים מאוד, או שהתקבלה התחייבות מגורמי המימון למתן סיוע טכני.	חזקה טוב לתפעול ותחזוקה לטווח ארוך ו/או חשבונות עתודה לתפעול ותחזוקה. חזקים.	חזקה תפעול ותחזוקה מצומצם או חשבון עתודה מצומצם לתפעול ותחזוקה. משביעי רצון.	העדר חזקה תפעול ותחזוקה: סיכון לעלויות תפעוליות גבוהות אינו מכוסה על ידי מפחיתי סיכון. מוגבלים/חלשים, או שהמפעיל תלוי ברשויות המקומיות.
סיכון במכירה קבועה לטווח ארוך (off-take) (א) אם קיים חוזה "קח או שלם" (take-or-pay) או חוזה מכירה קבוע לטווח ארוך (off-take) במחיר קבוע מראש	כושר אשראי מצוין של הקונה לטווח ארוך (off-taker); סעיפי סיום מצוינים; החוזה מתמשך לאורך תקופה מספקת מעבר למועד פירעון החוב.	כושר אשראי טוב של הקונה לטווח ארוך; סעיפי סיום חזקים; החוזה מתמשך מעבר לתאריך פירעון החוב.	מצב כלכלי סביר של הקונה לטווח ארוך; סעיפי סיום רגילים; משך החוזה תואם, באופן כללי, את התקופה שנותרה לפירעון החוב.

חלש	משביע רצון	טוב	חזק	
תוצרת הפרויקט מבוקשת על ידי קונה אחד או מספר קטן של קונים או אינה נמכרת בדרך כלל בשוק מאורגן.	הסחורה נמכרת בשוק מצומצם אשר ייתכן כי יקלוט אותה רק במחירים נמוכים מן המחירים החזויים.	הפרויקט מניב שירותים חיוניים או סחורה הנמכרת באופן נרחב בשוק בינלאומי; התוצר יכול להיקלט בשוק בנקל במחירים החזויים גם בנסיבות של שיעורי צמיחה נמוכים מהשיעורים ההיסטוריים.	הפרויקט מניב שירותים חיוניים או סחורה הנמכרת באופן נרחב בשוק בינלאומי; התוצר יכול להיקלט בשוק בנקל במחירים החזויים גם בנסיבות של שיעורי צמיחה נמוכים מהשיעורים ההיסטוריים.	(ב) אם לא קיים חוזה "קח או שלם" (take or pay) או חוזה מכירה קבוע לטווח ארוך (off-take) במחיר קבוע מראש
חוזה אספקה לטווח קצר או חוזה אספקה לטווח ארוך עם ספק במצב פיננסי חלש - נותרת בהחלט מידה מסוימת של סיכון מחיר.	חוזה אספקה ארוך טווח עם ספק במצב פיננסי טוב - עלולה להיות מידה מסוימת של סיכון מחיר.	חוזה אספקה ארוך טווח עם ספק במצב פיננסי טוב.	חוזה אספקה ארוך טווח עם ספק במצב פיננסי טוב מאוד.	סיכון אספקה סיכון מחיר, כמות והובלה של חומרי גלם; ביצועי העבר והחוסן הכלכלי של הספק
הפרויקט נשען במידה מסוימת על עתודות פוטנציאליות שטרם פותחו.	עתודות מוכחות יכולות לספק את צורכי הפרויקט באופן הולם עד למועד פירעון החוב.	עתודות מפותחות, מוכחות, ומבוקרות באופן בלתי תלוי, עומדות לרשות הפרויקט מעבר לדרישותיו ולכל משך חייו.	עתודות מפותחות, מוכחות, ומבוקרות באופן בלתי תלוי, עומדות לרשות הפרויקט הרבה מעבר לדרישותיו ולכל משך חייו.	סיכונים עתודה (כגון פיתוח משאבי טבע)

חלש	משביע רצון	טוב	חזק	
				חוסן הגורם המממן
הגורם המממן חלש, ללא ביצועי עבר בתחום או שביצועי הקודמים מוטלים בספק ו/או הוא ידוע בחולשה פיננסית.	הגורם המממן משביע רצון, בעל ביצועי עבר הולמים ויציבות פיננסית טובה.	הגורם המממן טוב, בעל ביצועי עבר משביעי רצון, ויציבות פיננסית טובה.	הגורם המממן חזק וידוע בביצועי עבר מצוינים, וביציבות פיננסית גבוהה.	ביצועי העבר, חוסן פיננסי וניסיון במדינה/במגזר של הגורם המממן
מצומצמת. הפרויקט אינו מרכזי לאסטרטגיה ארוכת-הטווח של הגורם המממן או שאינו חלק מעסק הליבה שלו.	מניחה את הדעת. הפרויקט בעל חשיבות לגורם המממן (חלק מעסק הליבה).	טובה. הפרויקט אסטרטגי עבור הגורם המממן (עסק ליבה - חלק מאסטרטגיה ארוכת-טווח).	חזקה. הפרויקט אסטרטגי ביותר עבור הגורם המממן (עסק ליבה - חלק מאסטרטגיה ארוכת טווח).	תמיכת הגורם המממן, כפי שבאה לידי ביטוי בהון העצמי, בסעיפי הבעלות, ובתמריצים להזרמת מזומנים לפרויקט במידה שיידרש
				חבילת ביטחונות
חלשה.	מניחה את הדעת.	מקיפה.	מקיפה ומלאה.	הקצאת חוזים וחשבונות נכסים לביטחון, בהתחשב באיכות, בערך ובניילות של הנכסים
בטחון או עירבונות מועטים למלווים; תנאי סף חלשים למניעת שיעבוד הנכסים (לגורמים אחרים).	שיעבוד מניח את הדעת של כל נכסי הפרויקט, החוזים, ההיתרים והחשבונות הדרושים לניהול הפרויקט.	שיעבוד מלא שלכל נכסי הפרויקט, החוזים, ההיתרים והחשבונות הדרושים לניהול הפרויקט.	שיעבוד (security interest) מלא וראשון של כל נכסי הפרויקט, החוזים, ההיתרים, והחשבונות הדרושים לניהול הפרויקט.	

בקרת המלווה על תזרים המזומנים (כגון סריקת המזומנים (cash sweeps), וחשבונות נאמנות בלתי תלויים)	חזקה.	משביעת רצון.	סבירה.	חלשה.
יציבות חבילת התנאים (תשלומים מחייבים, דחיות תשלום, ירידת ערך התשלומים, מגבלות על דיבידנדים...)	חבילת התנאים חזקה לפרויקט מסוג זה. הפרויקט לא יצור חוב נוסף.	חבילת התנאים משביעת רצון לפרויקט מסוג זה. הפרויקט עשוי ליצור חוב נוסף באופן מוגבל ביותר.	חבילת התנאים הוגנת לפרויקט מסוג זה. הפרויקט עשוי ליצור חוב נוסף באופן מוגבל.	חבילת התנאים אינה מספקת לפרויקט מסוג זה. הפרויקט עשוי ליצור חוב נוסף בלתי מוגבל.
רזרבות כספיות (שירות חוב, תפעול ותחזוקה, חידוש והחלפה, אירועים בלתי צפויים וכד')	תקופת כיסוי ממושכת מן הממוצע; כל כספי העתודה ממומנים במלואם או בכתבי אשראי (LC) מתאגיד בנקאי מדורג גבוה.	תקופת כיסוי ממוצעת; כל כספי העתודה ממומנים במלואם.	תקופת כיסוי ממוצעת; כל כספי העתודה ממומנים במלואם.	תקופת כיסוי קצרה מן הממוצע; כספי העתודה ממומנים מהפעלת הפרויקט.

טבלה 2 - סולמות דירוג פיקוחיים עבור חשיפות לנדל"ן מניב הכנסה ועבור חשיפות לנדל"ן מסחרי בעל תנודתיות גבוהה

חוסן פיננסי	חזק	טוב	משביע רצון	חלש
תנאי השוק	ההיצע והביקוש, לסוג הפרויקט ומיקומו, מצויים כעת בשיווי משקל. מספר הנכסים המתחרים הנכנסים לשוק שווה או נמוך מן הביקוש החזוי.	ההיצע והביקוש, לסוג הפרויקט ומיקומו, מצויים כעת בשיווי משקל. מספר הנכסים המתחרים הנכנסים לשוק שווה בקירוב לביקוש החזוי.	תנאי השוק הם כאלה שהוא נמצא בקירוב בשיווי משקל (או פשוט: השוק נמצא בקירוב בשיווי משקל). נכסים מתחרים נכנסים לשוק ואחרים נמצאים בשלבי תכנון. תכנון הפרויקט ויכולותיו אינם בהכרח המתקדמים ביותר בהשוואה לפרויקטים חדשים.	תנאי השוק חלשים. קיימת אי-ודאות בנוגע למועד שיפור התנאים והחזרה לשיווי משקל. הפרויקט יאבד דיירים בפקיעת חוזה השכירות. תנאי השכירות החדשים טובים פחות בהשוואה לאלו שפוקעים.
יחסים פיננסיים וה-advance rate (שיעור הנכס הפנוי להבטחת ההלוואה)	יחס כיסוי לשירות החוב (debt service coverage ratio - DSCR) נחשב חזק (DSCR אינו רלוונטי לשלב הבנייה) ויחס ההלוואה לשווי הנכס (Loan to Value - LTV) נחשב נמוך לאור סוג הנכס. במקרים שקיים שוק משני, תנאי העסקה מתאימים לתנאי החיתום בשוק.	ה-DSCR (לא רלוונטי לפיתוח נדל"ן) וה-LTV משביעי רצון. במקרים שקיים שוק משני, תנאי העסקה מתאימים לתנאי החיתום בשוק.	חלה הרעה ב-DSCR של הנכס וערכו ירד, הגורם להעלאת ה-LTV.	חלה הרעה משמעותית ב-DSCR של הנכס וה-LTV שלו גבוה משמעותית מתנאי החיתום בהלוואות חדשות.

ניתוח מצבי קיצון	המשאבים, התלויות ומבנה החבות של הנכס מאפשרים לו לעמוד בהתחייבויות הכספיות המוטלות עליו בתקופה של מצבי דחק פיננסיים (כגון במונחי שיעורי ריבית, צמיחה כלכלית). שיעורי ריבית, צמיחה כלכלית).	הנכס מסוגל לעמוד בהתחייבויות הכספיות המוטלות עליו בתקופה ממושכת של מצבי דחק פיננסיים (כגון במונחי שיעורי ריבית, צמיחה כלכלית). סביר שהפריקט יקלע למצב של כשל אך ורק במקרה של תנאים כלכליים קשים (חמורים).	בתקופת שפל כלכלי, הנכס יסבול מירידה בהכנסות, שתגביל את יכולתו לממן הוצאות הוניות, ותגביר במידה משמעותית את הסיכון לכשל.	המצב הפיננסי של הנכס דחוק וקיימת הסתברות גבוהה (is likely) שהוא יכנס למצב של כשל, אלא אם כן התנאים ישתפרו בזמן הקרוב.
תחזית לתזרים מזומנים	(א) בהינתן נכס שהושלם (או שבנייתו הושלמה) ומניב הכנסה יציבה	רוב חוזי השכירות של הנכס הם ארוכי טווח, עם דיירים בעלי איכות אשראי משתנה. מביצועי העבר עולה שתחלופת הדיירים בנכס, עם פקיעת החוזים רגילה.. שיעור התפוסה גבוה. ההוצאות צפויות.	רוב חוזי השכירות של הנכס הם לטווח הזמן הבינוני ולא ארוכי טווח, עם דיירים בעלי איכות אשראי משתנה. מנסיון העבר, רמת התחלופה של הדיירים, עם פקיעת החוזים, בינונית. שיעור התפוסה בינוני. ההוצאות צפויות יחסית, אולם הן משתנות ביחס להכנסות.	חוזי השכירות של הנכס הם לטווחי זמן שונים, עם דיירים בעלי איכות אשראי משתנה. מנסיון העבר, תחלופת הדיירים, עם פקיעת החוזים, גבוהה מאוד. אחוז הנכס הפנוי גבוה. הוצאות משמעותיות נגרמות מהצורך להכין את הנכס לכניסת דיירים חדשים.

חלש	משביע רצון	טוב	חזק	
השכירות בשוק אינה עומדת בציפיות. למרות השגת שיעור התפוסה הרצוי, הכיסוי באמצעות תזרים המזומנים דחוק עקב "הכנסות מאכזבות". ערך הנכס יורד בשל חריגות עלות, היחלשות השוק, ביטולים של דיירים או גורמים אחרים. ייתכן שקיים סכסוך עם הצד המספק את המימון הקבוע.	רוב הפעילות בתחום השכירות היא בטווח החזוי; אולם אין לצפות להתייצבות בתקופה הקרובה. הפעילות בתחום השכירות בתוך התחזיות אולם המבנה לא הושכר בהכרח מראש, וייתכן שלא קיים מימון קבוע לטווח ארוך (מסוג take-out). ייתכן שהתאגיד הבנקאי הוא המלווה הקבוע (permanent lender).	הפעילות בתחום השכירות תואמת את התחזיות או עולה עליהן. הפרויקט צפוי להתייצב בעתיד הקרוב. הנכס הושכר כולו מראש או נמכר מראש לדייר או קונה בעלי איכות אשראי טובה, או שבידי התאגיד הבנקאי קיימת התחייבות כובלת למימון קבוע (permanent financing) ממלווה בעל כושר אשראי.	הפעילות בתחום השכירות תואמת את התחזיות או עולה עליהן. הפרויקט צפוי להתייצב בעתיד הקרוב. הנכס הושכר כולו מראש למשך כל תקופת ההלוואה או נמכר מראש לדייר או קונה, המדורגים בדירוג להשקעה, או שבידי התאגיד הבנקאי קיימת התחייבות כובלת למימון קבוע לטווח ארוך (מסוג take-out) ממלווה בדירוג השקעה.	(ב) בהינתן נכס שהושלם אך ללא הכנסה יציבה (ג) בשלב הבנייה
				מאפייני הנכס
מיקום הנכס, הארגון הפנימי, התצורה והתחזוקה תורמים לקשיי הנכס.	מיקום הנכס אינו מספק יתרון תחרותי.	הנכס ממוקם באזור מבוקש במרחק נוח משירותים המבוקשים על ידי הדיירים.	הנכס ממוקם באזור מבוקש ביותר במרחק נוח משירותים המבוקשים על ידי הדיירים.	מיקום

חלש	משביע רצון	טוב	חזק	
קיימות חולשות בארגון הפנימי, בתצורה או בתחזוקה של הנכס.	הנכס ברמה מספיקה במונחי תצורה, תכנון ותחזוקה.	הנכס ראוי במונחי תכנון, תצורה ותחזוקה. התכנון והיכולות של הנכס מתחרים בהצלחה עם נכסים חדשים.	הנכס מועדף הודות לתכנון, תצורה ולתחזוקה שלו, ומתחרה בהצלחה עם נכסים חדשים.	תכנון הנכס ומצבו
הפרויקט חורג מהתקציב או שאינו מעשי נוכח הסכנות הטכניות. הקבלנים לא בהכרח בעלי הסמכה מתאימה.	תקציב הבנייה מתאים והקבלנים בעלי הסמכה רגילה.	תקציב הבנייה שמרני והסכנות הטכניות מצומצמות (מוגבלות). הקבלנים בעלי הסמכה טובה מאוד.	תקציב הבנייה שמרני והסכנות הטכניות מצומצמות (מוגבלות). הקבלנים בעלי הסמכה טובה מאוד.	נכס בבנייה
				חוסן המממן/הקבלן
גורם המימון/הקבלן חסרים יכולת או נכונות לתמוך בנכס.	השקעתו של גורם המימון/הקבלן הייתה לא מהותית או לא במזומן. משאביו הכלכליים של גורם המימון/הקבלן הם ברמה ממוצעת או נמוכים מן הממוצע.	גורם המימון/הקבלן העביר סכומי מזומנים מהותיים (material) לבניית הנכס או לרכישתו. מצבו הכספי של גורם המימון/הקבלן מאפשר לו לתמוך בנכס במקרה בו תזרים המזומנים נמוך מהרצוי. נכסיו של גורם המימון/הקבלן ממוקמים במספר אזורים שונים.	גורם המימון/הקבלן העביר סכומי מזומנים ניכרים (substantial) לבניית הנכס או לרכישתו. גורם המימון/הקבלן הנו בעל משאבים משמעותיים, ורמה נמוכה של חבויים ישירות ותלויות. נכסיו של גורם המימון/הקבלן מפוזרים גיאוגרפית ומגוונים מבחינת סוגי הנכסים.	יכולת פיננסית ונכונות לתמוך בנכס

המפקח על הבנקים : ניהול בנקאי תקין [3] (10/15) מדידה והלימות הון - הגישות המתקדמות - סיכון אשראי	עמ' 102 - 204

חלש	משביע רצון	טוב	חזק	
הנהלה לא יעילה ואיכות מממן מתחת לתקני. קשיי ההנהלה והמממן תרמו לקשיים בניהול נכסים בעבר. יחסים דלים (לא מספקים) עם סוכנים להשכרת נדל"ן ו/או עם גורמים אחרים המספקים שירותים חשובים בתחום הנדל"ן.	איכות בינונית של הנהלה ומממן. ביצועי העבר של ההנהלה או המממן אינם מעלים חששות רציניים. יחסים נאותים עם סוכנים להשכרת נדל"ן ועם גורמים אחרים המספקים שירותים חשובים בתחום הנדל"ן.	איכות הולמת של הנהלה ומממן. המממן או ההנהלה בעלי ניסיון מוצלח עם נכסים דומים. יחסים מוכחים עם גורמים מובילים כמו סוכנים להשכרת נדל"ן (leasing agents).	הנהלה מנוסה ואיכות גבוהה של מממן. מוניטין רב וניסיון ארוך ומוצלח עם נכסים דומים. יחסים הדוקים עם גורמים מובילים כמו סוכנים להשכרת נדל"ן (leasing agents).	מוניטין וביצועי העבר עם נכסים דומים יחסים עם גורמים רלוונטיים בתחום הנדל"ן
				חבילת ביטחונות
יכולת המלווה לממש את השעבוד מוגבלת.	שעבוד ראשון מלא²⁵³.	שעבוד ראשון מלא²⁵³.	שעבוד ראשון מלא²⁵³.	טיב השעבוד

²⁵³ מלווים בשווקים מסוימים משתמשים באופן נרחב במבנה הלוואה הכולל שעבוד נחות (junior liens). שעבוד נחות עשוי להצביע על רמת סיכון זו אם סך ה-LTV, כולל כל הפוזיציות הבכירות (senior), אינו עולה על LTV טיפוסי של הלוואה ראשונה.

חלש	משביע רצון	טוב	חזק	
המלווה אינו זכאי להמחאת דמי השכירות או שלא שומר את המידע הדרוש כדי להמציא הודעות לדיירי הבניין.	המלווה זכאי להמחאת דמי השכירות. המלווה שומר מידע שוטף על הדיירים, כגון רשימת שוכרים ועותקים של חוזי השכירות, כדי להקל על המצאת הודעות לשוכרים להעביר את דמי השכירות ישירות למלווה.	המלווה זכאי להמחאת דמי השכירות. המלווה שומר מידע שוטף על הדיירים, כגון רשימת שוכרים ועותקים של חוזי השכירות, כדי להקל על המצאת הודעות לשוכרים להעביר את דמי השכירות ישירות למלווה.	המלווה זכאי להמחאת דמי השכירות. המלווה שומר מידע שוטף על הדיירים, כגון רשימת שוכרים ועותקים של חוזי השכירות, כדי להקל על המצאת הודעות לשוכרים להעביר את דמי השכירות ישירות למלווה.	המחאת דמי השכירות למלווה (בפרויקטים שהושכרו לדיירים לטווח ארוך)
נמוכה מהתקנית.	נאותה.	נאותה.	נאותה.	איכות הכיסוי הביטוחי

טבלה 3 - סולמות דירוג פיקוחיים עבור חשיפות למימון אובייקט

חוסן פיננסי	חזק	טוב	משביע רצון	חלש
תנאי השוק	הביקוש חזק ובמגמת עלייה, חסמי כניסה משמעותיים, רגישות נמוכה לשינויים בטכנולוגיה ובתחזית הכלכלית.	הביקוש חזק ויציב. ישנם חסמי כניסה מסוימים, רגישות מסוימת לשינויים בטכנולוגיה ובתחזית הכלכלית.	הביקוש הולם ויציב, חסמי כניסה מצומצמים, רגישות משמעותית לשינויים בטכנולוגיה ובתחזית הכלכלית.	הביקוש חלש ובמגמת ירידה, קיימת רגישות לשינויים בטכנולוגיה ובתחזית הכלכלית, סביבה מאוד לא ודאית.
יחסים פיננסיים (יחס כיסוי לשירות החוב (DSCR) ויחס הלוואה לשווי הנכס (LTV))	יחסים פיננסיים חזקים בהתחשב בסוג הנכס. הנחות כלכליות איתנות ביותר.	יחסים פיננסיים חזקים/מניחים את הדעת בהתחשב בסוג הנכס. הנחות כלכליות איתנות לגבי הפרויקט.	יחסים פיננסיים תקינים (סטנדרטיים) בהתחשב בסוג הנכס.	יחסים פיננסיים גרועים (המבטאים סיכון גבוה) בהתחשב בסוג הנכס.
ניתוח מצבי קיצון	הכנסות יציבות בטווח הארוך, יכולת לעמוד במצבי קיצון חמורים במשך המחזור הכלכלי.	הכנסות משביעות רצון בטווח הקצר. ההלוואה יכולה לעמוד בהרעת התנאים הפיננסיים. כשל צפוי אך ורק במקרה של הרעה חריפה בתנאים הכלכליים.	הכנסות בלתי ודאיות בטווח הקצר. תזרימי המזומנים רגישים למצבי קיצון שכיחים במשך המחזור הכלכלי. ההלוואה עלולה להיקלע למצב של כשל במורד נורמאלי (רגיל) במחזור הכלכלי.	ההכנסה נתונה לחוסר ודאות חריף; אפילו בתנאים כלכליים רגילים, הנכס עשוי להיקלע למצב של כשל, אלא אם יחול שיפור בתנאים.

נזילות השוק	השוק בנוי על בסיס כלל-עולמי; הנכסים נזילים במידה מרובה.	השוק הוא כלל-עולמי או אזורי; הנכסים נזילים באופן יחסי.	השוק אזורי עם פוטנציאל לקוחות מוגבל בטווח הקצר, ומשמעו נזילות נמוכה יותר.	השוק מקומי ו/או עם שקיפות דלה. נזילות נמוכה או בלתי קיימת, בעיקר בשוקי נישה.
סביבה פוליטית וחוקית				
סיכון פוליטי, כולל סיכון העברה	נמוך ביותר; קיימים מכשירי הפחתה חזקים, במידת הצורך.	נמוך; קיימים מכשירי הפחתה משביעי רצון, אם נדרש.	בינוני; קיימים מכשירים סבירים להפחתת הסיכון.	גבוה; מכשירי ההפחתה חלשים או בלתי קיימים.
סיכונים חוקיים ופיקוחיים	תחום השיפוט מספק תנאים טובים להשבה ולאכיפת חוזים.	תחום השיפוט מספק תנאים טובים להשבה ולאכיפת חוזים.	תחום השיפוט מספק תנאים טובים בדרך כלל להשבה ולאכיפת חוזים, גם אם ההשבה עשויה להיות ארוכה ו/או קשה.	סביבה חוקית ופיקוחית גרועה או בלתי יציבה. תחום השיפוט עשוי להפוך השבה או אכיפת חוזים לתהליך ממושך או בלתי אפשרי כלל.
מאפייני העסקה				
תקופת המימון בהשוואה לאורך חייו הכלכליים של הנכס	פרופיל תשלום מלא/בלון מינימאלי. אין תקופת חסד/ארכה (grace).	מרכיב בלון משמעותי יותר, אך עדיין ברמות משביעות רצון.	בלון חשוב (משמעותי) עם תקופת חסד / ארכה (grace) אפשריות.	תשלום בבלון טהור (fine) או גבוה.
סיכון תפעולי				
היתרים/רישיונות	הושגו כל ההיתרים; הנכס ממלא אחר הרגולציה הנוכחית והעתידית ככל שניתן לחזות.	כל ההיתרים הושגו או מצויים בתהליך אישור; הנכס ממלא אחר הרגולציה הנוכחית והעתידית ככל שניתן לחזות.	רוב ההיתרים הושגו או מצויים בתהליך אישור. העיקריים שבהם נחשבים שגריים. הנכס ממלא אחר הרגולציה הנוכחית.	נתגלו בעיות בהשגת כל ההיתרים הנדרשים. ייתכן שיתחייבו שינויים בחלק מתצורת הנכס המתוכננת ו/או הפעולות המתוכננות.

חלש	משביע רצון	טוב	חזק	
לא קיים חוזה תפעול ותחזוקה; סיכון להוצאות תפעוליות גבוהות יותר מהפחתות הסיכון.	חוזה תפעול ותחזוקה מוגבל או חשבון עתודה מוגבל לצורך החוזה (אם נדרש).	חוזה תפעול ותחזוקה לטווח ארוך ו/או חשבונות עתודה לצורך החוזה (אם נדרש).	חוזה תפעול ותחזוקה טוב לטווח ארוך, רצוי עם תמריצי ביצוע הקבועים בחוזה, ו/או חשבונות עתודה לצורך החוזה (אם נדרש).	היקף ומהות חוזי התפעול והתחזוקה
אין ביצועי עבר או שלא ידוע מה הם, ואין יכולת לשווק מחדש את הנכס.	ביצועי עבר לא מרשימים או קצרי מועד, ואי ודאות בנוגע ליכולת השיווק.	ביצועי עבר ויכולת שיווק משביעי רצון.	ביצועי עבר מצוינים ויכולת שיווק חזקה.	חוסן פיננסי של המפעיל, ביצועי עבר בניהול נכסים מאותו סוג, ויכולת לשווק מחדש את הנכס לאחר סיום השכירות
				מאפייני הנכס
תכנון ותחזוקה נמוכים מן הממוצע. הנכס מצוי לקראת סוף חייו הכלכליים. התצורה ספציפית מאוד; השוק לנכס צר מאוד.	תכנון ותחזוקה ממוצעים. תצורה ספציפית במידה מסוימת, ועל כן השוק עבור הנכס עשוי להיות צר יותר.	תכנון ותחזוקה מעל הממוצע. תצורה תקנית, ייתכן עם מספר מצומצם של חריגות - כך שהנכס נסחר ב"שוק נויל".	יתרון משמעותי בתכנון ותחזוקה. תצורה תקנית כך שהנכס נסחר ב"שוק נויל" (liquid market).	תצורת הנכס, גודל, תכנון ותחזוקה (דהיינו, גיל, גודל למשטח (size for a plane)) בהשוואה לנכסים אחרים באותו שוק
השווי במכירה חוזרת נמוך מערך החוב.	השווי במכירה חוזרת גבוה במקצת מערך החוב.	השווי במכירה חוזרת גבוה במידה מתונה מערך החוב.	השווי הנוכחי במכירה חוזרת גבוה במידה ניכרת מערך החוב.	שווי במכירה חוזרת
ערך ונזילות הנכס יחסית רגישים ביותר למחזורים כלכליים.	ערך ונזילות הנכס יחסית רגישים למדי למחזורים כלכליים.	ערך ונזילות הנכס רגישים יחסית למחזורים כלכליים.	ערך ונזילות הנכס אינם רגישים יחסית למחזורים כלכליים.	רגישות שווי ונזילות הנכס למחזורים כלכליים

חוסן גורם המימון	חזק	טוב	משביע רצון	חלש
חוסן פיננסי של המפעיל, ביצועי העבר בניהול נכסים מאותו סוג, ויכולת לשווק מחדש את הנכס לאחר סיום חוזי השכירות ביצועי עבר וחוסן פיננסי של גורמי המימון	ביצועי עבר מצוינים ויכולת שיווק מרשימה. גורמי מימון עם ביצועי עבר מצוינים ויציבות פיננסית גבוהה.	ביצועי עבר ויכולת שיווק משביעי רצון. גורמי מימון עם ביצועי עבר טובים ויציבות פיננסית טובה.	ביצועי עבר חלשים או קצרי מועד ואי ודאות לגבי יכולת שיווק מחדש. גורמי מימון עם ביצועי עבר נאותים ויציבות פיננסית טובה.	אין ביצועי עבר או שלא ידוע מה הם, ואין יכולת לשווק מחדש את הנכס. גורמי מימון ללא ביצועי עבר או שביצועיהם בעבר מוטלים בספק ו/או חלשים פיננסית.
חבילת הביטחונות				
שליטה בנכס הזכויות והאמצעים העומדים לרשות המלווה למעקב אחר מיקום הנכס ומצבו ביטוח כנגד נזקים	המסמכים המשפטיים מספקים למלווה שליטה בפועל על הנכס או על החברה שהנכס בבעלותה (כגון שעבוד מלא וראשון, או תנאי חכירה הכוללים בטוחה כאמור). המלווה מסוגל לעקוב אחר מיקום הנכס ומצבו, בכל זמן ומקום (דוחות סדירים, אפשרות לבצע ביקורות). כיסוי ביטוחי איתן, לרבות נזק משני, בחברת ביטוח מהשורה הראשונה.	המסמכים המשפטיים מספקים למלווה שליטה בפועל על הנכס או על החברה שהנכס בבעלותה (כגון שעבוד ראשון מלא או תנאי חכירה הכוללים בטוחה כאמור). המלווה מסוגל לעקוב אחר מיקום הנכס ומצבו, כמעט בכל זמן ובכל מקום. כיסוי ביטוחי סביר (לא כולל נזק משני) בחברת ביטוח טובה.	המסמכים המשפטיים מספקים למלווה שליטה בפועל על הנכס או על החברה שהנכס בבעלותה (כגון שעבוד ראשון מלא או תנאי חכירה הכוללים בטוחה כאמור). המלווה מסוגל לעקוב אחר מיקום הנכס ומצבו, כמעט בכל זמן ובכל מקום. כיסוי ביטוחי סביר (לא כולל נזק משני) בחברת ביטוח מקובלת.	החוזה מקנה זכויות מועטות למלווה, ומותיר מקום לסיכון מסוים של אובדן שליטה על הנכס. למלווה יכולת מוגבלת לעקוב אחר מיקום הנכס ומצבו. כיסוי ביטוחי חלש (לא כולל נזק משני) או ביטוח בחברה חלשה.

טבלה 4 - סולמות דירוג פיקוחיים עבור חשיפות למימון סחורות

חוסן פיננסי	חזק	טוב	משביע רצון	חלש
רמת ערבויות יתר למסחר	חזקה.	טובה.	משביעת רצון.	חלשה.
סביבה פוליטית וחוקית				
סיכון מדינה	אין סיכון מדינה.	חשיפה מצומצמת לסיכון מדינה (בפרט, הרזרבות ממוקמות מחוץ למדינה (offshore) במדינה מתפתחת).	חשיפה לסיכון מדינה (בפרט, הרזרבות ממוקמות מחוץ למדינה (offshore) במדינה מתפתחת).	חשיפה חזקה לסיכון מדינה (בפרט, הרזרבות ממוקמות inland) במדינה מתפתחת).
הפחתת סיכונים מדינה	הפחתה חזקה מאוד : מנגנוני הוצאת רזרבות מחוץ למדינה (offshore) חזקים ; סחורה אסטרטגית ; קונה מהשורה הראשונה.	הפחתה חזקה : מנגנוני הוצאת רזרבות מחוץ למדינה (offshore) ; סחורה אסטרטגית ; קונה חזק.	הפחתה מניחה את הדעת : מנגנוני הוצאת רזרבות מחוץ למדינה (offshore) ; סחורה פחות אסטרטגית ; קונה מניח את הדעת.	הפחתה חלקית בלבד : אין מנגנוני הוצאת רזרבות מחוץ למדינה (offshore) ; סחורה בלתי אסטרטגית ; קונה חלש.
מאפייני הנכס				
נזילות ופגיעות לנזקים	הסחורה נסחרת וניתן לגדרה באמצעות מכשירים עתידיים או מעבר לדלפק (OTC). הסחורה אינה רגישה לנזקים.	הסחורה נסחרת וניתן לגדרה באמצעות עסקאות מעבר לדלפק (OTC). הסחורה אינה רגישה לנזקים.	הסחורה אינה נסחרת אולם היא נזילה. קיים חוסר ודאות באשר לאפשרות הגידור. הסחורה אינה רגישה לנזקים.	הסחורה אינה נסחרת. הנזילות מוגבלת לאור גודל השוק ועומקו. אין מכשירי גידור נאותים. הסחורה רגישה לנזקים.

חלש	משביע רצון	טוב	חזק	
				חוסן המממן
חלש.	נאות.	חזק.	חזק ביותר, יחסית ל"פילוסופיית" המסחר והסיכונים.	חוסן פיננסי של הסוחר
ביצועי עבר מצומצמים או לא ודאיים, באופן כללי. עלויות ורווחים בלתי יציבים.	ניסיון מוגבל עם סוג העסקה שעל הפרק. ביצועי עבר ממוצעים של הצלחה תפעולית וחיסכון בעלויות.	ניסיון מספק בסוג העסקה שעל הפרק. ביצועי עבר טובים מהממוצע של הצלחה תפעולית, וחיסכון בעלויות.	ניסיון נרחב בסוג העסקה שעל הפרק. ביצועי עבר טובים של הצלחה תפעולית, וחיסכון בעלויות.	ביצועי העבר, לרבות יכולת לנהל את התהליך הלוגיסטי
הסוחר חווה הפסדים משמעותיים בעסקאות קודמות.	עסקאות קודמות בוצעו ללא בעיות או עם בעיות מועטות.	תקנים נאותים לבחירת צדדים נגדיים, גידור וניטור.	תקנים חזקים לבחירת צדדים נגדיים, גידור וניטור.	בקורות סחר ומדיניות גידור
הגילוי הפיננסי מכיל אי ודאויות מסוימות, או שהנו בלתי מספק.	משביעת רצון.	טובה.	מצוינת.	איכות הגילוי הפיננסי
				תיק הביטחונות
החוזה מותיר מקום לסיכון מסוים לאובדן השליטה על הנכסים. קיימת סכנה באשר לאפשרות להשבה.	בשלב מסוים בתהליך, השליטה בנכסים מנותקת מידי המלווה. ניתוק זה מלווה בהפחתת הסיכון בשל ידיעת תהליך המסחר או התחייבות של צד שלישי, לפי המקרה.	שעבוד ראשון מלא המספק למלווה שליטה חוקית בנכסים בכל זמן, לפי הצורך.	שעבוד ראשון מלא המספק למלווה שליטה חוקית בנכסים בכל זמן, לפי הצורך.	שליטה בנכסים

המפקח על הבנקים : ניהול בנקאי תקין [3] (10/15) מדידה והלימות הון - הגישות המתקדמות - סיכון אשראי	עמ' 110 - 204

ביטוח כנגד נזקים	כיסוי ביטוחי איתן, לרבות נזק משני, בחברת ביטוח מן השורה הראשונה.	כיסוי ביטוחי מניח את הדעת (לא כולל נזק משני) בחברת ביטוח טובה.	כיסוי ביטוחי סביר (לא כולל נזק משני) בחברת ביטוח מקובלת.	כיסוי ביטוחי חלש (לא כולל נזק משני) או ביטוח בחברה חלשה.

עדכונים			
חוזר מס' 06	גרסה	פרטים	תאריך
2268	1	חוזר מקורי	20/6/10
2380	2	עדכון	30/5/13
2485	3	עדכון	22/10/15

גישת IRB – רכיבי סיכון (CRE32)

ההוראה כוללת תרגום סעיפים מסוימים בלבד ממסמך באזל הנחוצים ליישום הוראה A208.

תקופה אפקטיבית לפירעון (M)

32.44 תקופה אפקטיבית לפירעון (M) של 2.5 שנים חלה על חשיפות שבהן התאגיד הבנקאי מיישם את הגישה הבסיסית (FIRB), מלבד על חשיפות בגין עסקאות מסוג רכש חוזר, שעבורן התקופה האפקטיבית לפירעון היא 6 חודשים (כלומר, $M=0.5$). תאגידים בנקאיים המיישמים את אחת מגישות הדירוגים הפנימיים (גישה בסיסית וגישה מתקדמת) נדרשים למדוד את M עבור כל מכשיר באמצעות ההגדרה שלהלן.

32.45 תאגידים בנקאיים המיישמים רכיב כלשהו מגישת A-IRB נדרשים לחשב תקופה אפקטיבית לפירעון קבועה של 2.5 שנים (להלן "טיפול תקופה קבועה") עבור מכשירים ללווים מסוימים שהם חברות מקומיות קטנות יותר, אם מחזור העסקים המדווח וסך הנכסים של הקבוצה המאוחדת שהחברה היא חלק ממנה, נמוכים משווה ערך ל-500 מיליון אירו. הקבוצה המאוחדת צריכה להיות חברה מקומית שבסיסה במדינה בה הוחל טיפול התקופה הקבועה.

32.46 למעט המצוין בסעיף 32.51, התקופה האפקטיבית לפירעון (M) כפופה לרצפה של שנה אחת ולתקרה של חמש שנים.

32.47 עבור מכשיר הכפוף ללוח סילוקין הכולל תזרים מזומנים קבוע, התקופה האפקטיבית לפירעון M מוגדרת כלהלן, כאשר CF_t הוא תזרימי המזומנים (קרן, תשלומי ריבית ועמלות) המשולמים על ידי הלווה על פי החוזה בתקופה t.

$$Effective\ maturity = M = \sum_t t \cdot CF_t / \sum_t CF_t$$

32.48 כאשר התאגיד הבנקאי אינו יכול לחשב את התקופה האפקטיבית לפירעון של התשלומים החוזיים כאמור, הוא רשאי להשתמש באומדן שמרני יותר ל-M, כך למשל, ש-M יהיה שווה לזמן המקסימלי שנותר לפדיון (בשנים) לסילוק מלא של ההתחייבות החוזית (קרן, ריבית ועמלות) על פי תנאי הסכם החלוואה. בדרך כלל תהיה התאמה לתקופה לפירעון הנומינלית של המכשיר.

32.49 עבור נגזרים הכפופים להסכם מסגרת להתחשבות נטו, התקופה האפקטיבית לפירעון תוגדר כממוצע משוקלל של התקופות האפקטיביות לפירעון של העסקאות הנכללות בהסכם. יש להשתמש בסכום הרעיוני של כל עסקה לשקלול תקופות הפירעון.

32.50 עבור חשיפות מתגלגלות, יש לקבוע את התקופה האפקטיבית לפירעון תוך שימוש במועד הסיום החוזי המאוחר ביותר של המכשיר. תאגיד בנקאי אינו רשאי לעשות שימוש בתאריך ההחזר של המשיכה הנוכחית.

32.51 הרצפה של שנה אחת, שנקבעה בסעיף 32.46, אינה חלה על חשיפות קצרות טווח מסוימות, הכוללות עסקאות מונעות שוק הון (capital market-driven) המובטחות לחלוטין או כמעט לחלוטין³ (כלומר, עסקאות נגזרים OTC והלוואות מרווח), ועל עסקאות מסוג רכש חוזר (כלומר, רכש חוזר, מכר חוזר והשאלה ושאלה של ניירות ערך), שתקופת פירעון המקורי קצרה משנה אחת, כאשר מסמכי העסקה כוללים סעיפי התאמת מרווח יומית. המסמכים של כל העסקאות הכשירות יכללו דרישה לשערוך יומי, וכן יכללו סעיפים המאפשרים הנזלה מיידית או קיזוז הבטוחה במקרה של כשל או אי עמידה בהתאמת המרווח. תקופת הפירעון של עסקאות אלו תהיה הארוכה מבין יום אחד והתקופה האפקטיבית לפירעון (M, בעקביות עם ההגדרה שבסעיף 32.47), למעט עבור עסקאות הכפופות להסכם התחשבות נטו שבו הרצפה נקבעת על פי תקופת ההחזקה המזערית לסוג העסקה, כנדרש בסעיף 32.54.

32.52 רצפה של שנה אחת, שנקבעה בסעיף 32.46, אינה חלה גם על החשיפות הבאות:

(1) עסקאות אשראי מסחרי לטווח קצר הנפרע מעצמו; מכתבי אשראי ליבוא ויצוא ועסקאות דומות יחושבו על פי התקופה שנותרה לפירעון בפועל.

(2) מכתבי אשראי שהונפקו ומכתבי אשראי שאושרו, לזמן קצר (כלומר, התקופה לפירעון קצרה משנה אחת) והנפרעים מעצמם.

32.53 בנוסף לעסקאות בסעיף 32.51, חשיפות קצרות טווח אחרות בעלות תקופת פירעון מקורית קצרה משנה אחת, שאינן חלק מפעילות המימון השוטף שהתאגיד הבנקאי מעניק לחייב, עשויות להיות כשירות לפטור מרצפת השנה האחת. לאחר סקירה קפדנית של הנסיבות המיוחדות, המפקח יגדיר את סוגי החשיפות לזמן קצר שעשויות להיחשב ככשירות לטיפול זה. התוצאה של סקירה זו, עשויה לכלול, לדוגמה, את העסקאות האלה:

(1) עסקאות מסוימות מונעות שוק הון ועסקאות מסוג רכש חוזר, שאינן נכנסות לתחולת סעיף 32.51;

(2) עסקאות מימון מסחרי מסוימות שאינן פטורות לפי סעיף 32.52;

(3) חשיפות מסוימות הנובעות מסילוק רכישות ומכירות של ניירות ערך. חשיפות אלו עשויות לכלול משיכות יתר שנגרמו כתוצאה מסילוק עסקאות ני"ע שכשל, כפוף לכך שמשיכות היתר לא נמשכו יותר ממספר קצר וקבוע של ימי עסקים;

³ הכוונה היא לכלול את שני הצדדים לעסקה המקיימת תנאים אלו כאשר לאיש מן הצדדים אין חוסר ביטחונות מערכת.

(4) חשיפות מסוימות שנוצרו מסילוק במזומן באמצעות העברה אלקטרונית, לרבות משיכות יתר שנגרמו מהעברות שכשלו, כפוף לכך שמשיכות היתר לא נמשכו יותר ממספר קצר וקבוע של ימי עסקים;

(5) חשיפות מסוימות לתאגידים בנקאיים הנובעות מסילוק מט"ח;

(6) הלוואות ופיקדונות לזמן קצר מסוימות.

32.54 עבור עסקאות הכלולות בתחולה של סעיף 32.51 והכפופות להסכם מסגרת להתחשבנות נטו, התקופה האפקטיבית לפירעון תוגדר כתקופה לפירעון הממוצעת המשוקללת של העסקאות. על ממוצע זה תחול רצפה בגובה זהה לתקופת ההחזקה המזערית בהתאם לסוג העסקה שסעיף 167 להוראה 203 (מקביל לסעיף 22.57 CRE) מתייחס אליה. כאשר הסכם ההתחשבנות נטו מכיל יותר מסוג אחד של עסקאות, תחול על הממוצע רצפה השווה לתקופת ההחזקה הארוכה ביותר. יש להשתמש בסכום הרעיוני של כל עסקה לצורך שקלול מועד הפירעון.

32.55 בהעדר הגדרה מפורשת, התקופה האפקטיבית לפירעון (M) שיש לייחס לכל החשיפות היא 2.5 שנים, אלא אם מצוין אחרת בסעיף 32.44.

איגוח (Securitization)

תוכן העניינים

<u>עמוד</u>	<u>נושא</u>
205-2	תחולה והגדרות של העסקאות הנכללות במסגרת האיגוח
205-3	הגדרות ומינוחים כלליים
205-5	דרישות תפעוליות להכרה בהעברת סיכון
205-8	טיפול בחשיפות איגוח

א. תחולה והגדרות של העסקאות הנכללות במסגרת האיגוח

538. תאגידים בנקאיים חייבים ליישם הוראה זו לצורך קביעת דרישות הון פיקוחי לחשיפות הנובעות מאיגוח מסורתי וסינטטי, או ממבנים דומים הכוללים מאפיינים המשותפים לשני סוגי האיגוח האמורים. מכיוון שניתן לבנות עסקת איגוח במגוון דרכים שונות, הטיפול ההוני בחשיפת איגוח חייב להיקבע על בסיס המהות הכלכלית של החשיפה ולא על בסיס צורתה המשפטית. באופן דומה, המפקח יסתכל על המהות הכלכלית של עסקה כדי לקבוע האם לצורך קביעת ההון הפיקוחי, יש להכפיפה למסגרת האיגוח. מומלץ שתאגידים בנקאיים יתייעצו עם המפקח על הבנקים בכל מקרה של אי-וודאות לגבי השאלה האם עסקה מסוימת צריכה להיחשב עסקת איגוח.

539. **איגוח מסורתי** הוא מבנה שבו תזרים המזומנים הנובע ממאגר של חשיפות בסיס משמש לשירות של לפחות שתי שכבות שונות של פוזיציות או רובדי סיכון (stratified risk positions or tranches) המשקפות דרגות שונות של סיכון אשראי. התשלומים למשקיעים תלויים באיכות הביצוע של חשיפות הבסיס הספציפיות, בניגוד לתשלומים הנובעים מהתחייבות של הישות שיצרה את החשיפות הללו.

המבנים השכבתיים/המרובדים המאפיינים איגוח, נבדלים ממכשירי חוב בכיר/נדחה רגילים בכך שרובדי איגוח נחותים (junior tranches) יכולים לספוג הפסדים מבלי להפריע לתשלומים חוזיים לרבדים בכירים (senior tranches) יותר. זאת, בעוד שנידחות (subordination) במבנה של חוב בכיר/נדחה, היא עניין של עדיפות בזכות לתקבולים בעת פירוק או פשיטת רגל.

540. **איגוח סינטטי** הוא מבנה הכולל לפחות שתי שכבות שונות של פוזיציות או רובדי סיכון המשקפות דרגות שונות של סיכון אשראי, כאשר סיכון אשראי של מאגר של חשיפות בסיס מועבר לצד שלישי, במלואו או בחלקו, באמצעות שימוש בערבויות או בנגזרי אשראי ממומנים (כגון credit linked notes), או בנגזרי אשראי לא ממומנים (כגון credit default swaps), המשמשים לגידור סיכון האשראי של המאגר. בהתאם לכך, הסיכון הפוטנציאלי שאליו חשופים המשקיעים תלוי באיכות הביצוע של מאגר הבסיס. באיגוח סינטטי החשיפות הכלולות במאגר הבסיס אינן נמחקות ממאזן התאגיד הבנקאי היזם.

541. חשיפות תאגיד בנקאי לעסקאות איגוח יכוננו מעתה "**חשיפות איגוח**" (securitization exposures). חשיפות איגוח עשויות לכלול, בין היתר, עסקאות כגון: ני"ע מגובי נכסים (asset-backed securities), ני"ע מגובי-משכנתאות (mortgage-backed securities), חיזוק אשראי (credit enhancement), מכשירי נזילות (liquidity facilities), עסקאות החלף בריביות ובמטבעות, נגזרי אשראי, וכיסוי לרובדי סיכון (tranching cover) כמתואר בסעיף 199 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203. חשבונות רזרבה (reserve accounts), כגון חשבונות של בטחונות במזומן (cash collateral accounts), הרשומים כנכס ע"י התאגיד הבנקאי היזם, חייבים גם הם להיות מטופלים כחשיפות איגוח.

541(i). **חשיפת איגוח מחדש** (*res securitization exposure*) היא חשיפת איגוח בה הסיכון המשוך למאגר חשיפות הבסיס מחולק לרובדי סיכון, ולפחות אחת מחשיפות הבסיס היא בעצמה חשיפת איגוח. בנוסף, חשיפה לחשיפת איגוח מחדש אחת או יותר היא חשיפת איגוח מחדש.

542. מכשירי הבסיס במאגר שאוגח עשויים לכלול, בין היתר, את הפריטים הבאים: הלוואות, התחייבויות (commitments), ניירות ערך מגובי נכסים ומגובי משכנתאות, אגרות חוב של תאגידים, מניות, והשקעות הוניות פרטיות (private equity investments). מאגר הבסיס יכול לכלול חשיפה אחת או יותר.

ב. הגדרות ומינוחים כלליים

1. **תאגיד בנקאי יזם** (*originating bank*)

543. למטרות הון מבוסס סיכון, תאגיד בנקאי ייחשב כיוזם בעסקת איגוח מסוימת, אם הוא עומד באחד מהתנאים הבאים:

- א. התאגיד הבנקאי יוזם באופן ישיר או עקיף חשיפות בסיס שנכללות באיגוח; או
- ב. התאגיד הבנקאי משמש כמממן (sponsor) של אמצעי העברה (conduit) של נייר מסחרי מגובה נכס (ABCP - Asset-Backed Commercial Paper), או של תוכנית דומה שרוכשת חשיפות מישויות שהן צד שלישי. בהקשר של תוכניות כאלה תאגיד בנקאי בדרך כלל יחשב כמממן, ולפיכך, כיוזם, אם הוא, בפועל או במהות, מנהל או מייצע לתוכנית, מציב ניירות ערך בשוק או מספק נזילות ו/או חיזוקי אשראי.

2. **תכנית של נייר מסחרי מגובה נכס** (*Asset-Backed Commercial-Paper Programme*)

544. תכנית של נייר מסחרי מגובה נכס (ABCP) מנפיקה בעיקר נייר מסחרי בעל תקופת פירעון מקורית של שנה אחת או פחות, אשר מגובה בנכסים, או בחשיפות אחרות, המוחזקים על ידי ישות למטרה מיוחדת, המנותקת מהמעביר במקרה של פשיטת רגל (bankruptcy remote special purpose entity).

3. **אופציית רכש מְנָקָה** (*clean-up call*)

545. אופציית רכש מְנָקָה היא אופציה המאפשרת לתאגיד הבנקאי היוזם לרכוש בחזרה חשיפות איגוח (כגון, ניירות ערך מגובי-נכסים) לפני שכל חשיפות הבסיס או חשיפות האיגוח נפרעו. במקרה של איגוח מסורתי, הדבר מבוצע בדרך כלל על ידי רכישה חוזרת של יתרת חשיפות האיגוח, זאת, כאשר יתרת המאגר או יתרת ניירות ערך שהונפקו ירדה מתחת לרמה ספציפית שנקבעה. במקרה של עסקה סינטטית, אופציית הרכש המְנָקָה יכולה להופיע בצורה של סעיף המבטל את הגנת האשראי.

4. חיזוק אשראי (credit enhancement)

546. חיזוק אשראי הוא הסדר חוזי שבו תאגיד בנקאי מחזיק או מקבל על עצמו חשיפת איגוח, ובמהות, מספק רמה מסוימת של הגנה נוספת לצדדים אחרים המעורבים בעסקה.

5. רצועת חיזוק אשראי לריבית בלבד (credit enhancing interest-only strip)

547. רצועת חיזוק אשראי לריבית בלבד (I/O) היא נכס מאזני אשר (1) מייצג הערכה של תזרימי מזומנים בקשר להכנסות מרווח (margin income) עתידיות ו- (2) הוא נדחה (subordinated).

6. פירעון מוקדם (early amortisation)

548. סעיפי פירעון מוקדם הינם תנאים, שהפעלתם מאפשרת למשקיעים להיפרע (paid out) לפני המועד המקורי שנקבע בניירות הערך שהונפקו. למטרות הון מבוסס סיכון, סעיף פירעון מוקדם יכול להיחשב נשלט (controlled) או לא נשלט (non-controlled).

סעיף פירעון מוקדם נשלט חייב לקיים את כל התנאים הבאים:
א. לתאגיד הבנקאי חייבת להיות תכנית הון/נזילות הולמת כדי להבטיח שבידיו רמה מספקת של הון ונזילות זמינים למקרה של פירעון מוקדם.

ב. לכל אורך תקופת העסקה, לרבות תקופת הפירעון (amortisation period), קיימת אותה חלוקה יחסית (pro rata) של ריבית, קרן, הוצאות, הפסדים והשבות (recoveries), המבוססת על חלקם היחסי של התאגיד הבנקאי והמשקיעים ביתרות החייבים (receivables outstanding) נכון לתחילתו של כל חודש.

ג. התאגיד הבנקאי חייב לקבוע תקופת פירעון אשר תהיה מספקת להחזר או הכרה בכשל של לפחות 90% מיתרת החוב שלא נפרעה בתחילת תקופת הפירעון המוקדם, וכן

ד. קצב החזר התשלומים לא יהיה מהיר יותר מקצב החזר שמותר בפירעון בקו ישר על פני התקופה שנקבעה בקריטריון ג' לעיל.

549. סעיף פירעון מוקדם שאינו מקיים את התנאים עבור סעיף פירעון מוקדם נשלט, יטופל כסעיף פירעון מוקדם לא נשלט.

7. מרווח עודף (excess spread)

550. מרווח עודף מוגדר, בדרך כלל, כגביות ברוטו של הכנסות מימון והכנסות אחרות, אשר מתקבלות ע"י הנאמנות או הישות למטרה מיוחדת (SPE - ראה הגדרה בסעיף 552), בניכוי ריבית שמשולמת למשקיעים (certificate interest), עמלות שירות, מחיקות של חובות רעים (charges-off) והוצאות אחרות לנאמן בכיר (senior trust) או ל-SPE.

8. תמיכה סמויה (implicit support)

551. תמיכה סמויה נוצרת כאשר תאגיד בנקאי מספק תמיכה לאיגוח, מעבר למחויבות החוזית שלו שנקבעה מראש.

9. ישות למטרה מיוחדת (SPE-special purpose entity)

552. SPE היא חברה, נאמנות, או ישות אחרת אשר הוקמה למטרה ספציפית, פעולותיה מוגבלות לאלה הנדרשות לצורך הגשמת המטרה של ה-SPE, והמבנה שלה נועד לבדוד את ה-SPE מסיכון האשראי של היזם או של מוכר החשיפות. SPEs משמשות בדרך כלל ככלים פיננסיים (financial vehicles) אשר באמצעותם חשיפות נמכרות לנאמנות או לישות דומה, בתמורה למזומן או לנכסים אחרים הממומנים ע"י חוב שהונפק ע"י הנאמנות.

ג. דרישות תפעוליות להכרה בהעברת סיכון

553. הדרישות התפעוליות המפורטות להלן ישימות לאיגוח בגישה הסטנדרטית.

1. דרישות תפעוליות לאיגוחים מסורתיים

554. תאגיד בנקאי יזם יכול שלא לכלול חשיפות שאוגחו בחישוב הנכסים המשוקללים בסיכון, רק אם כל התנאים המפורטים להלן מתקיימים. תאגידים בנקאיים אשר מקיימים תנאים אלה עדיין חייבים להחזיק הון פיקוחי כנגד כל חשיפות האיגוח שהם שומרים (retained).

א. סיכון אשראי משמעותי (significant) הקשור לחשיפות שאוגחו הועבר לצדדים שלישיים.

ב. המעביר (transferor) אינו משמר שליטה אפקטיבית או שליטה עקיפה בחשיפות שהועברו. הנכסים בודדו משפטית מהמעביר (לדוגמה באמצעות מכירה של נכסים או באמצעות השתתפות-משנה (subparticipation)), כך שהחשיפות נמצאות מעבר להישג ידו של המעביר ונושיו גם במקרה של פירוק, פשיטת רגל או כינוס נכסים. חובה שתנאים אלו יתמכו ע"י חוות דעת של יועץ משפטי מוסמך.

המעביר נחשב כמי שמשמר שליטה אפקטיבית בחשיפות סיכון האשראי שהועברו אם הוא:

1) מסוגל לרכוש חזרה מהנעבר (transferee) את החשיפות שהועברו כדי לממש את ההטבות מהן; או

2) מחויב לשמור אצלו את הסיכון של החשיפות שהועברו.

שמירת המעביר על זכויות השירות (servicing rights) לחשיפות לא תיצור בהכרח שליטה עקיפה בחשיפות.

ג. ניירות הערך שהונפקו אינם התחייבויות של המעביר. לפיכך, למשקיעים הרוכשים את ניירות הערך יש זכויות (have claims) אך ורק כלפי המאגר של חשיפות הבסיס.

ד. הנעבר הוא ישות למטרה מיוחדת (SPE), ולמשקיעים בניירות הערך שהנפיקה ה-SPE יש זכות לשעבד או להחליפם ללא הגבלה.

ה. אופציות רכש מנקות (clean-up calls) חייבות לקיים את התנאים שנקבעו בסעיף 557.

ו. האיגוח אינו כולל סעיפים אשר:

1) דורשים מהתאגיד הבנקאי היזם לשנות באופן שיטתי את חשיפות הבסיס, כך שהממוצע המשוקלל של איכות האשראי של המאגר ישופר, למעט אם הדבר מושג ע"י מכירת נכסים, במחיר שוק, לצדדים שלישיים בלתי תלויים ולא קשורים (unaffiliated).

- (2) מאפשרים, לאחר שהעסקה החלה, הגדלות של פוזיציות ההפסד הראשון שמוחזק על ידי התאגיד הבנקאי היזם או של חיזוק האשראי המסופק על ידו ; או
- (3) מגדילים את התשואה המשולמת לצדדים שאינם התאגיד הבנקאי היזם, כגון משקיעים וצדדים שלישיים המספקים חיזוקי אשראי, במקרה של הרעה באיכות האשראי של מאגר הבסיס.

2. דרישות תפעוליות לאיגורים סינטיים

555. עבור עסקאות איגור סינטיים, השימוש בטכניקות CRM (כלומר, ביטחונות, ערבויות ונגזרי אשראי) לגידור חשיפת הבסיס (underlying exposure) יכול שיוכר למטרות הון מבוסס סיכון, רק אם מתקיימים התנאים המפורטים להלן :
- א. מפחיתי סיכון האשראי (Credit Risk Mitigants) חייבים לעמוד בדרישות שנקבעו בסעיפים 109 - 210 (פרק ד' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203).
- ב. רק ביטחונות שפורטו בסעיפים 145 ו-146 יוכרו כביטחונות כשירים. ניתן להכיר גם בביטחון כשיר ששועבד ע"י SPEs.
- ג. ערבים כשירים מוגדרים בסעיף 195. תאגידים בנקאיים לא יכירו ב-SPEs כערבים כשירים במסגרת הוראת האיגור.
- ד. תאגידים בנקאיים חייבים להעביר חלק משמעותי (significant) מסיכון האשראי של חשיפת הבסיס לצדדים שלישיים.
- ה. המכשירים המשמשים להעברת סיכונים אשראי לא יכללו התניות או תנאים אשר מגבילים את היקף סיכון האשראי שהועבר, כגון אלו המוצגים להלן :
- סעיפים שמגבילים באופן מהותי את הגנת האשראי או את העברת סיכון האשראי (לדוגמה, ספי מהותיות (triggers) משמעותיים, שמתחתם, הגנת אשראי נחשבת כלא נכנסת לפעולה גם אם התרחש אירוע אשראי, או, כאלה המאפשרים את סיום ההגנה עקב הרעה באיכות האשראי של חשיפות הבסיס) ;
  - סעיפים הדורשים מהתאגיד הבנקאי היזם לשנות את חשיפות הבסיס כדי לשפר את איכות האשראי הממוצעת המשוקללת של המאגר ;
  - סעיפים המייקרים את עלות הגנת האשראי של תאגיד בנקאי בתגובה להרעה באיכות המאגר ;
  - סעיפים המגדילים את התשואה המשולמת לצדדים שאינם התאגיד הבנקאי היזם, כגון משקיעים וצדדים שלישיים המספקים חיזוקי אשראי, בתגובה להרעה באיכות האשראי של מאגר ההתייחסות (reference) ; וגם
  - סעיפים המאפשרים, לאחר שהעסקה החלה, הגדלות של פוזיציות ההפסד הראשון המוחזקות ע"י התאגיד הבנקאי היזם או הגדלות של חיזוק אשראי אשר סופק על ידו.
- ו. חובה לקבל חוות דעת מיועץ משפטי מוסמך המאשרת את יכולת האכיפה של החוזים בכל שטחי השיפוט הרלבנטיים.
- ז. אופציות רכש מנקות (clean-up calls) חייבות לקיים את התנאים שנקבעו בסעיף 557.

556. במקרה של עסקאות איגוח סינטיטיות, ההשפעה של יישום שיטות CRM לגידור חשיפת הבסיס מטופלת לפי סעיפים 109 עד 210 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

במקרה של אי התאמה בתקופות לפירעון (maturity mismatch), דרישת ההון תיקבע בהתאם לסעיפים 202 עד 205. כאשר לחשיפות שבמאגר הבסיס מועדי פירעון שונים, מועד הפירעון הרחוק ביותר ייחשב כמועד הפירעון של המאגר. בהתייחס לאיגוח סינטיטי, אי התאמות בתקופות לפירעון יכולות להיווצר, למשל, כאשר תאגיד בנקאי משתמש בנגזרי אשראי כדי להעביר חלק מסיכון האשראי של מאגר נכסים ספציפי, או את כולו, לצדדים שלישיים. כאשר נגזרי האשראי פוקעים, העסקה תסתיים. המשמעות היא שמועד הפירעון האפקטיבי של רובדי עסקת האיגוח הסינטיטי עשוי להיות שונה מזה של חשיפות הבסיס.

תאגידים בנקאיים שיוזמים איגוח סינטיטי חייבים לטפל באי התאמה בתקופות לפירעון באופן הבא: תאגיד בנקאי המשתמש בגישה הסטנדרטית לאיגוח, חייב לשקלל בשיעור של 1,250% את כל הפוזיציות שנשמרו על ידו אשר אינן מדורגות או שדרוגן נמוך מדרגת השקעה. בהתאם לכך, כאשר נדרש שקלול של 1,250%, לא יילקחו בחשבון אי התאמות בתקופות לפירעון. עבור כל הסוגים האחרים של חשיפות איגוח, התאגיד הבנקאי חייב ליישם את הטיפול באי התאמה בתקופות לפירעון שנקבע בסעיפים 202 עד 205.

3. דרישות תפעוליות וטיפול באופציות רכש מנקות (Clean-up calls)

557. עבור עסקאות איגוח הכוללות אופציית רכש מנקה, לא תידרש החזקת הון בשל קיומה של אופציה זו, אם מתקיימים התנאים הבאים:

- 1) המימוש של אופציית הרכש המנקה לא יהיה חובה, במפורש (in form) או במהות, אלא נתון לשיקול דעתו של התאגיד הבנקאי היזם;
- 2) אופציית הרכש המנקה לא נבנתה כדי למנוע הקצאת הפסדים לחיזוקי אשראי המוחזקים ע"י משקיעים או לפוזיציות המוחזקות על ידם, או כדי לספק חיזוק אשראי; וכן
- 3) אופציית הרכש המנקה ניתנת למימוש רק כאשר נותרו 10% או פחות מתיק הבסיס המקורי או מניירות הערך שהונפקו, או, במקרה של עסקאות איגוח סינטיטיות, רק כאשר נותר 10% או פחות מהערך המקורי של תיק ההתייחסות.

558. עסקאות איגוח הכוללות אופציית רכש מנקה שאינה מקיימת את כל הקריטריונים שצוינו בסעיף 557, יחייבו הקצאת הון ע"י התאגיד הבנקאי היזם.

במקרה של עסקאות איגוח מסורתיות, חובה לטפל בחשיפות הבסיס כאילו לא אוגחו. בנוסף, אסור לתאגידים בנקאיים להכיר בכל רווח ממכירה (gain-on-sale) כפי שהוגדר בסעיף 562 לצורך הון פיקוחי.

במקרה של עסקאות איגוח סינטיטיות, תאגיד בנקאי אשר רוכש הגנה חייב להחזיק הון כנגד מלוא סכום החשיפות שאוגחו כאילו חשיפות אלו אינן נהנות מכל הגנת אשראי.

אם עסקת איגוח סינטיטית כוללת אופציית רכש (שאיננה אופציית רכש מנקה) אשר באופן אפקטיבי מפסיקה בתאריך מסוים את העסקה ואת הגנת האשראי שנרכשה, התאגיד הבנקאי

חייב לטפל בעסקה בהתאם לסעיף 556 ולסעיפים 202 עד 205 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

559. אם בעת המימוש של אופציית רכש מנקה מתברר כי היא שימשה כחיזוק אשראי, יש להתייחס למימוש האופציה כאל תמיכה סמויה (implicit support) שסופקה ע"י התאגיד הבנקאי והיא תטופל בהתאם לכללי הפיקוח המסדירים את עסקאות האיגוח.

ד. טיפול בחשיפות איגוח

1. חישוב דרישות הון

560. תאגידים בנקאיים נדרשים להחזיק הון פיקוחי כנגד כל חשיפות האיגוח שלהם, כולל אלה העולות מאספקת מפחיתי סיכון אשראי לעסקת איגוח, השקעה בניירות ערך מגובי-נכסים, החזקה של רובד נדחה ואספקת מכשירי נזילות (liquidity facilities) או חיזוק אשראי, כפי שיפורט בסעיפים הבאים. יש להתייחס לחשיפות איגוח שנרכשו חזרה ע"י התאגיד הבנקאי כחשיפות איגוח שנשמרו על ידו.

(i) משקל סיכון של 1,250% / הפחתה

561. חשיפות איגוח שבעבר הופחתו מהון פיקוחי, ישוקללו לסיכון בשיעור של 1,250%, כמפורט בטבלאות שלהלן. רצועות חיזוק אשראי לריבית בלבד (I/O) (בניכוי הסכום שיש להפחית מרובד 1 כמפורט בסעיף 562) ישוקללו לסיכון בשיעור של 1,250%. ניתן ליישם את משקל הסיכון של 1,250% לאחר ניכוי כל הפרשה ספציפית שנעשתה כנגד חשיפות האיגוח הרלבנטיות.

562. תאגידים בנקאיים חייבים להפחית מרובד 1 כל גידול בהון מניות הנובע מעסקאות איגוח, כגון הכנסת מרווח עתידית צפויה (Future margin income - FMI), הנוצרת מרווח ממכירה (gain-on-sale) המוכר כהון פיקוחי. גידול כזה בהון נחשב כ"רווח ממכירה" (gain-on-sale) למטרת מסגרת האיגוח.

563. בטל.

(ii) תמיכה סמויה (Implicit support)

564. כאשר תאגיד בנקאי מספק תמיכה סמויה לאיגוח, הוא חייב, לכל הפחות, להחזיק הון כנגד כל החשיפות הקשורות לעסקת האיגוח, כאילו הן לא אוגחו. כמו כן, תאגידים בנקאיים לא יורשו להכיר בהון הפיקוחי ברווח כלשהו ממכירה (gain-on-sale), כמוגדר בסעיף 562. בנוסף, התאגיד הבנקאי יצטרך לתת גילוי לציבור לכך (א) שנתן תמיכה שאינה במסגרת חוזה ו-(ב) ההשפעה של פעולה זו על ההון.

2. דרישות תפעוליות לשימוש בהערכות אשראי חיצוניות (external credit assessments)

565. הדרישות התפעוליות שלהלן מתייחסות לשימוש בהערכות אשראי חיצוניות לפי הגישה הסטנדרטית של מסגרת האיגוח:

א. על מנת שהערכת אשראי חיצונית תיחשב כשירה למטרות שקלול סיכון (risk weighting), היא חייבת להביא בחשבון ולשקף את מלוא סכום חשיפת סיכון האשראי שיש לתאגיד הבנקאי בהתחשב בכל התשלומים המגיעים לו. לדוגמה, אם תאגיד בנקאי זכאי לקבל קרן וריבית, ההערכה צריכה להביא בחשבון ולשקף את מלוא סיכון האשראי המיוחס להחזרים התקופתיים של הקרן והריבית גם יחד.

ב. הערכת אשראי חיצונית חייבת להיות של חברת דירוג אשראי חיצונית (ECAI) כשירה המוכרת ע"י המפקח על הבנקים בהתאם לסעיפים 90-108 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, למעט החריג הבא - בניגוד לנקודה השלישית בסעיף 91, הערכת אשראי כשירה, נהלים, מתודולוגיות, הנחות, ואלמנטים מרכזיים בבסיס הדירוג חייבים להיות זמינים לציבור בחינם⁹⁴ ובאופן לא סלקטיבי. במילים אחרות, דירוג חייב להיות מפורסם באופן נגיש ולהיכלל במטריצת המעברים (transition matrix) של ה-ECAI. בנוסף, ניתוחי הפסדים ותזרימי מזומנים, כמו גם רגישות דירוגים לשינויים בהנחות בבסיס הדירוג, יהיו זמינים לציבור. לכן, דירוגים הזמינים רק לצדדים המעורבים בעסקה לא ממלאים דרישה זו.

ג. חברות דירוג אשראי חיצוניות (ECAIs) כשירות חייבות להיות בעלות מומחיות מוכחת בהערכה של עסקאות איגוח. קבלה חזקה של הערכות חברת הדירוג בשוק (strong market acceptance), עשויה להוות ראיה למומחיות הנדרשת.

ד. תאגיד בנקאי חייב להשתמש בהערכות אשראי של חברות דירוג אשראי חיצוניות (ECAIs) כשירות באופן עקבי עבור סוג נתון של חשיפת איגוח. תאגיד בנקאי אינו יכול להשתמש בהערכות אשראי שפורסמו על ידי ECAI אחת עבור רובד אחד או יותר ובאלו של ECAI אחרת עבור פוזיציות אחרות (בין אם נרכשו או נשמרו) בתוך אותו מבנה איגוח, אשר יתכן שדורגו על ידי ה-ECAI הראשונה.

כאשר ניתן להשתמש בדירוגים של שתי חברות דירוג אשראי חיצוניות כשירות או יותר והן מעריכות את סיכון האשראי של אותה חשיפת איגוח באופן שונה, יש ליישם את סעיפים 96 - 98.

ה. כאשר מפחית סיכון אשראי (CRM) מסופק ישירות ל-SPE ע"י ערב כשיר כמוגדר בסעיף 195, והדבר משתקף בהערכת האשראי החיצונית שניתנה לחשיפה (לחשיפות) האיגוח, יש להשתמש במשקל הסיכון המיוחס לדירוג חיצוני זה. כדי למנוע ספירה כפולה כלשהי, אסורה הכרה נוספת ב-CRM לצורך חישוב דרישת ההון. אם ספק ה-CRM אינו מוכר כערב כשיר כמוגדר בסעיף 195, יש להתייחס לחשיפות האיגוח המכוסות כאילו אינן מדורגות.

⁹⁴ כאשר דירוג אשראי כשיר אינו מסופק בחינם, ה-ECAI תספק צידוק הולם לכך, במסגרת קוד ההתנהגות הזמין לציבור, בהתאם לאופי של "אמץ או גלה" (comply or explain) של מסמך "עקרונות התנהגות לחברות דירוג אשראי" של IOSCO.

1. במצב שבו מפחית סיכון אשראי לא סופק ישירות ל-SPE, אך מפחית סיכון אשראי מיושם על חשיפת איגוח ספציפית במבנה נתון (לדוגמה רובד ABS), התאגיד הבנקאי יטפל בחשיפה כאילו אינה מדורגת, ולאחר מכן ישתמש בטיפול שנקבע עבור CRM המתואר בסעיפים 109 – 210 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, על מנת להכיר בגידור.

2. (i) תאגיד בנקאי אינו רשאי להשתמש בדירוג אשראי חיצוני למטרות שקלול סיכון, אם הדירוג מבוסס, ולו באופן חלקי, על תמיכה לא ממומנת (unfunded support) שנתן התאגיד הבנקאי. לדוגמא, אם התאגיד הבנקאי רוכש ABCP (נייר מסחרי מגובה בנכסים), בעוד הוא מספק תמיכה לא ממומנת לאותה תוכנית ABCP (כגון מכשיר נזילות או חיזוק אשראי), ותמיכה זו משחקת תפקיד בקביעת דירוג האשראי של ה-ABC, התאגיד הבנקאי יתייחס ל-ABC כאילו לא דורג. התאגיד הבנקאי ימשיך להחזיק הון כנגד חשיפות האיגוח האחרות שהוא מספק (למשל, כנגד מכשיר הנזילות ו/או חיזוק אשראי).

(ii) הטיפול המתואר בסעיף 565(i) חל גם על חשיפות המוחזקות בתיק למסחר. דרישת ההון בגין חשיפות מסוג זה המוחזקות בתיק למסחר לא תפחת מהסכום הנדרש במסגרת הטיפול בתיק הבנקאי.

(iii) תאגידים בנקאיים רשאים להכיר בחשיפות חופפות, בהתאם לאמור בסעיף 581. למשל, תאגיד בנקאי המספק מכשיר נזילות התומך ב-100% מה-ABC שהונפקו במסגרת תוכנית ABC, ורוכש 20% מה-ABC באותה תוכנית, יכול להכיר בחפיפה של 20% (מכשיר נזילות בגובה 100% + 20% ניירות מסחריים המוחזקים על ידו - 100% ניירות מסחריים שהונפקו = 20%). תאגיד בנקאי המספק מכשיר נזילות המכסה 90% מה-ABC, ורוכש 20% מה-ABC, יטפל בשתי החשיפות כאילו יש ביניהן חפיפה של 10% (מכשיר נזילות בגובה 90% + 20% ניירות מסחריים מוחזקים - 100% נייר מסחרי מונפק = 10%). תאגיד בנקאי המספק מכשיר נזילות המכסה 50% מה-ABC, ורוכש 20% מה-ABC, יטפל בשתי החשיפות כאילו אין ביניהן חפיפה. חפיפה עשויה להיות מוכרת גם בין דרישות הון בגין סיכון ספציפי לחשיפות בתיק למסחר ובין דרישות הון בגין חשיפות בתיק הבנקאי, בתנאי שהתאגיד הבנקאי יכול לחשב את דרישות ההון בגין החשיפות הרלוונטיות ולהשוות ביניהן.

2.1 מידע על הביטחון התומך בחשיפות איגוח

(i) 565. כדי שתאגיד בנקאי יוכל להשתמש במסגרת העבודה בנושא איגוח, חובה עליו להחזיק במידע המפורט בסעיפים 565(ii) עד 565(iv). תאגיד בנקאי שאינו עומד בדרישות הקבועות בסעיפים אלה יפחית את החשיפה מההון.

(ii) 565. ככלל, תאגיד בנקאי חייב להיות, באופן שוטף (on an ongoing basis), בעל הבנה מקיפה של מאפייני הסיכון של כל אחת מחשיפות האיגוח שלו, המאזניות והחוץ-מאזניות, כמו גם של מאפייני הסיכון של מאגרי חשיפות הבסיס של אותן חשיפות איגוח.

565(iii). תאגיד בנקאי חייב שתהיה לו גישה למידע על ביצועי מאגרי חשיפות הבסיס, באופן שוטף ובעיתות המתאים. מידע זה יכלול את הפרטים הבאים, ככל שהם רלוונטיים: סוג החשיפה; אחוז ההלוואות בפיגור של 30, 60 ו- 90 יום; שיעורי כשל; שיעורי פירעון מוקדם (prepayment); הלוואות בטיפול משפטי (loans in foreclosure); סוג הנכס; תפוסה (occupancy); ציון אשראי ממוצע או מדדים אחרים של איכות אשראי; יחס LTV (Loan-to-Value) ממוצע; ופירור ענפי וגיאוגרפי. במקרה של איגוח מחדש, תאגיד בנקאי יחזיק במידע לא רק על רבדי האיגוח הבסיסיים (underlying securitization tranches), כגון שם המנפיק ואיכות האשראי, אלא גם על המאפיינים והביצועים של מאגרי חשיפות הבסיס של רובדי האיגוח.

565(iv). תאגיד בנקאי חייב שתהיה לו הבנה מעמיקה של כל המאפיינים המבניים של עסקת איגוח, שעשויים להשפיע באופן מהותי על ביצועי החשיפות של התאגיד הבנקאי לעסקה. למשל: סדר הקדימויות החוזי לקבלת תשלומים (contractual waterfall) וגורמים מאיצים הקשורים לסדר הקדימויות לקבלת התשלומים (waterfall-related triggers); חיזוקי אשראי; חיזוקי נזילות; גורמים מאיצים הקשורים לשווי שוק (market value triggers); והגדרות כשל ספציפיות לעסקה.

3. גישה סטנדרטית לחשיפות איגוח

(i) תחולה

566. תאגידים בנקאיים המשתמשים בגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי לסוגי חשיפות הבסיס שאוגחו, חייבים להשתמש בגישה הסטנדרטית של מסגרת עבודת האיגוח.

(ii) משקלי סיכון

567. סכום הנכס המשוקלל לסיכון (RWA) של חשיפת איגוח מחושב ע"י הכפלה של סכום הפוזיציה (ערכה המאזני) במשקל הסיכון המתאים שנקבע בהתאם לטבלאות שלהלן. עבור חשיפות חוץ מאזניות, על התאגידים הבנקאיים להכפיל את החשיפה (ערכה הנומינלי) במקדמי המרה לאשראי (CCF) ואז לשקלל את סכום שווה הערך המאזני שהתקבל. אם חשיפה כזו מדורגת, יש להכפיל ב- CCF בשיעור של 100%. עבור פוזיציות עם דירוג ארוך טווח של B+ ומטה ודירוג לטווח קצר שאינו A-1/P-1, A-2/P-2 או A-3/P-3, נדרש משקל סיכון של 1,250%. משקל סיכון של 1,250% נדרש גם לפוזיציות שאינן מדורגות, למעט החרג בנסיבות המתוארות בסעיפים 571-575.

⁹⁵ קטגוריות דירוג לטווח ארוך

חשיפות איגוח

הערכת אשראי חיצונית	AAA עד AA-	A+ עד A-	BBB+ עד BBB-	BB+ עד BB-	B+ ומטה או ללא דירוג
משקל סיכון	20%	50%	100%	ליזם - 1,250%	למשקיע - 350%
					1,250%

חשיפות איגוח מחדש

הערכת אשראי חיצונית	AAA עד AA-	A+ עד A-	BBB+ עד BBB-	BB+ עד BB-	B+ ומטה או ללא דירוג
משקל סיכון	40%	100%	225%	ליזם - למשקיע - 1,250% 650%	1,250%

קטגוריות דירוג לטווח-קצר

חשיפות איגוח

הערכת אשראי חיצונית	A-1/P-1	A-2/P-2	A-3/P-3	כל שאר הדירוגים או ללא דירוג
משקל סיכון	20%	50%	100%	1,250%

חשיפות איגוח מחדש

הערכת אשראי חיצונית	A-1/P-1	A-2/P-2	A-3/P-3	כל שאר הדירוגים או ללא דירוג
משקל סיכון	40%	100%	225%	1,250%

568. הטיפול בהקצאת הון לפוזיציות שנשמרו ע"י היזם, למכשירי נזילות, למפחיתי סיכון אשראי ולאיגוח של חשיפות מתחדשות (revolving exposures), מוגדר בנפרד. הטיפול באופציית רכש מנקה (clean-up call) מפורט בסעיפים 557-559.

רק משקיעים יכולים להכיר בדירוגים של חשיפות המדורגות מתחת לדירוג השקעה

569. רק משקיעי צד שלישי, בניגוד לתאגידים בנקאיים המשמשים כיוזמים, יכולים להכיר בהערכות אשראי חיצוניות המקבילות לדירוג של BB+ ועד BB-, לצורך שקלול הסיכון של חשיפות איגוח.

שקלול חשיפות המדורגות מתחת לדירוג השקעה ע"י יוזמים

570. תאגידים בנקאיים יוזמים, כהגדרתם בסעיף 543, חייבים לשקלל בשיעור של 1,250% את כל חשיפות האיגוח שנשמרו אשר מדורגות מתחת לדרגת השקעה (כלומר, חשיפות בדירוג נמוך מ-BBB-).

(iii) חריגים לטיפול הכללי בחשיפות איגוח שאינן מדורגות

571. כמפורט בטבלאות לעיל, יש לשקלל בשיעור של 1,250% חשיפות איגוח שאינן מדורגות, למעט:

- (1) החשיפה הבכירה ביותר באיגוח;
  - (2) חשיפות הכלולות בפוזיציות הפסד שני או בפוזיציות טובות יותר במסגרת תוכניות ABCP ועונות לדרישות המפורטות בסעיף 574;
  - (3) מכשירי נזילות כשירים (eligible liquidity facilities).
- הכל כמפורט בסעיפים 572 עד 576 להלן.

טיפול בחשיפות איגוח בכירות ביותר שאינן מדורגות

572. אם החשיפה הבכירה ביותר בעסקת איגוח מסורתית או סינטטית אינה מדורגת, תאגיד בנקאי שמחזיק בחשיפה כזו או ערב לה רשאי לקבוע את משקל הסיכון ע"י יישום של שיטת "הסתכלות דרך" ("look through"), בתנאי שהרכב מאגר הבסיס ידוע בכל עת. תאגידים בנקאיים לא נדרשים לקחת בחשבון חוזי החלפת ריבית או מטבע כאשר הם קובעים האם חשיפה היא הבכירה ביותר באיגוח לצורך יישום שיטת ה"הסתכלות דרך".

573. בשיטת ה"הסתכלות דרך", החשיפה הבכירה ביותר שאינה מדורגת מקבלת את משקל הסיכון הממוצע המשוקלל של חשיפות הבסיס, בכפוף לסקירה פיקוחית. כאשר תאגיד בנקאי אינו יכול לקבוע את משקלי הסיכון שיש לייחס לחשיפות הבסיס, חובה לשקלל בשיעור של 1,250% את הפוזיציה שאיננה מדורגת.

הטיפול בחשיפות שבפוזיציות הפסד שני או פוזיציה טובה יותר בתוכניות ABCP

574. לא נדרש שקלול בשיעור 1,250% של חשיפות איגוח שאינן מדורגות, שמספקים תאגידים בנקאיים מממנים של תוכניות ABCP, העומדות בדרישות הבאות :

(א) מבחינה כלכלית החשיפה הינה בפוזיציות הפסד שני או פוזיציה טובה יותר, וכן, פוזיציות ההפסד הראשון מספקת הגנת אשראי משמעותית לפוזיציות ההפסד השני ;

(ב) סיכון האשראי המשויך שקול לדירוג השקעה ומעלה ; וכן

(ג) התאגיד הבנקאי המחזיק בחשיפת האיגוח שאינה מדורגת לא משמר או מספק את פוזיציות ההפסד ראשון.

575. כאשר התנאים שבסעיף 574 מתקיימים, משקל הסיכון יהיה הגבוה מבין (1) 100% לבין (2) משקל הסיכון הגבוה ביותר שמשויך לחשיפת בסיס יחידה כלשהי המכוסה ע"י המכשיר (facility).

משקל - סיכון עבור מכשירי נזילות כשירים (eligible liquidity facilities)

576. למכשירי נזילות כשירים, כהגדרתם בסעיף 578, וכאשר התנאים לשימוש בהערכות אשראי חיצוניות כמפורט בסעיף 565 אינם מתקיימים, משקל הסיכון שמיושם לסכום שווה ערך אשראי של החשיפה (exposure's credit equivalent amount), שווה למשקל הסיכון הגבוה ביותר שמשויך לחשיפת בסיס יחידה כלשהי המכוסה על ידי המכשיר (facility).

(iv) מקדמי המרה לאשראי (CCF) עבור חשיפות חוץ מאזניות

577. למטרות הון מבוסס סיכון, תאגידים בנקאיים חייבים לקבוע האם לפי הקריטריונים המפורטים להלן, חשיפת איגוח חוץ מאזנית תיחשב כ"מכשיר נזילות כשיר" (eligible liquidity facility) או כ"מכשיר כשיר למתן מקדמות במזומן על ידי נותן שירות" (eligible servicer cash advance facility). כל שאר חשיפות האיגוח החוץ מאזניות יקבלו CCF של 100%.

מכשירי נזילות כשירים (eligible liquidity facilities)

578. תאגידים בנקאיים רשאים לטפל בחשיפות איגור חוץ מאזניות כבמכשירי נזילות כשירים אם

מתקיימים התנאים המינימאליים הבאים :

(א) מסמכי המכשיר חייבים לזהות ולהגביל בבירור את הנסיבות שבהן המכשיר ניתן לניצול.

סכומים שניתן למשוך במסגרת המכשיר חייבים להיות מוגבלים לסכום שסביר שיוחזר במלואו מהמימוש (liquidation) של חשיפות הבסיס ושל כל חיזוקי אשראי שסופקו על ידי המוכרים. בנוסף, אסור שהמכשיר יכסה הפסדים כלשהם שנגרמו במאגר חשיפות הבסיס לפני ביצוע המשיכה, או שיהיה בנוי באופן המביא לכך שהמשיכה וודאית (כפי שמשתקף על ידי משיכות סדירות או מתמשכות) ;

(ב) המכשיר חייב להיות כפוף למבחן איכות אשראי (asset quality test) המונע ממנו לכסות

חשיפות סיכון אשראי בכשל (default) כמוגדר בסעיפים 452-459. בנוסף, אם החשיפות שמכשיר הנזילות נדרש לממן הן ניירות ערך בעלי דירוג חיצוני, אפשר יהיה לעשות שימוש במכשיר רק כדי לממן ניירות ערך שהם בעלי דירוג השקעה חיצוני בעת המימון ;

(ג) המכשיר לא ניתן למשיכה לאחר שנוצלו כל חיזוקי האשראי הישימים (לדוגמה, ברמת

העסקה הבודדת וברמת התכנית-programme-wide) שמשפרים את הנזילות ; וכן

(ד) החזר של משיכות שנוצלו מהמכשיר (כגון, נכסים שנרכשו בהתאם להסכם רכישה או

הלוואות שניתנו בהתאם להסכם הלוואה) אסור שיהיה נדחה ביחס לזכויות כלשהן של מחזיק כלשהו באיגרת חוב בתוכנית (לדוגמה, בתוכנית ABCP), ולא יהיה נתון לוותר או לדחיה.

579. כאשר התנאים לעיל מתקיימים, התאגיד הבנקאי יכול ליישם CCF של 50% למכשיר נזילות

כשיר, ללא קשר לתקופת הפירעון שלו. אולם, אם נעשה שימוש בדירוג חיצוני של המכשיר עצמו לצורך קביעת משקל-הסיכון של המכשיר, יש ליישם CCF של 100%.

מכשירי נזילות כשירים זמינים רק למקרה של הפרעת שוק (market disruption)

580. בטל.

טיפול בחשיפות חופפות (Treatment of overlapping exposures)

581. תאגיד בנקאי יכול לספק מספר סוגים של מכשירים חוץ מאזניים (למשל מכשירי נזילות או

חיזוקי אשראי) שניתן למשוך מהם תחת תנאים שונים. בהינתן תנאים (triggers) שונים להפעלת מכשירים אלה, יתכן שתאגיד בנקאי מספק כיסוי חופף לחשיפות הבסיס. במילים אחרות, המכשירים הניתנים ע"י תאגיד בנקאי יכולים לחפוף מכיוון שמשיכה ממכשיר אחד יכולה למנוע (באופן חלקי) משיכה ממכשיר אחר. במקרה של מכשירים חופפים שסופקו ע"י אותו תאגיד בנקאי, התאגיד הבנקאי אינו צריך להקצות הון נוסף בגין החפיפה. במקום זאת, התאגיד הבנקאי נדרש להחזיק הון פעם אחת בלבד, עבור הפוזיציה המכוסה ע"י המכשירים החופפים (בין אם הם מכשירי נזילות או חיזוקי אשראי). כאשר המכשירים החופפים כפופים למקדמי המרה שונים, התאגיד הבנקאי חייב ליחס את החלק החופף למכשיר עם מקדם ההמרה הגבוה יותר. אולם, אם

מכשירים חופפים סופקו ע"י תאגידים בנקאיים שונים, כל תאגיד בנקאי חייב להחזיק הון עבור הסכום המרבי של המכשיר.

מכשירים כשירים למקדמות מזומן ע"י נותן שירות (*eligible servicer cash advance facilities*)
582. מכשיר מקדמות במזומן של נותן שירות, אשר נקבע בחוזה, יקבל CCF של 0% בהתקיים כל התנאים הבאים:

- א. כל התנאים שבסעיף 578 מתקיימים במלואם.
- ב. המכשיר ניתן לביטול ללא תנאי וללא הודעה מוקדמת.
- ג. לנותן השירות יש זכות לקבל שיפוי מלא בגין מקדמות שניתנו מהמכשיר.
- ד. החזרים לסכומים שנמשכו מהמכשיר הם בכירים ביחס לכל תביעה אחרת ביחס לתזרים המזומנים הנובע מהחשיפות שאוגחו.

(ו) טיפול בהפחתת סיכון אשראי (*Credit Risk Mitigation*) לחשיפות איגוח
583. הטיפול להלן מתייחס לתאגיד בנקאי המחזיק במפחית סיכון אשראי על חשיפת איגוח. מפחית סיכון אשראי כוללים: ערבויות, נגזרי אשראי, ביטחונות וקיצוץ פריטים מאזניים. המונח ביטחון, בהקשר זה, מתייחס לביטחון שבו נעשה שימוש לגידור סיכון האשראי בחשיפת האיגוח, ולא לביטחון המשמש לגידור סיכון האשראי בחשיפות הבסיס של עסקת האיגוח.

584. כאשר תאגיד בנקאי, שאינו התאגיד הבנקאי היזם, מספק הגנת אשראי לחשיפת איגוח, הוא חייב לחשב דרישת הון על החשיפה המכוסה, כאילו היה משקיע באיגוח. אם תאגיד בנקאי נותן הגנה לחיזוק אשראי שאינו מדורג, הוא חייב להתייחס להגנת האשראי שסיפק כאילו הוא עצמו מחזיק ישירות בחיזוק האשראי שאינו מדורג.

ביטחון

585. ביטחון כשיר מוגבל לכזה המופך בהתאם לגישה הסטנדרטית ל-CRM (סעיפים 145-146 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203). ניתן להכיר בביטחון ששעבדו SPEs.

ערבויות ונגזרי אשראי

586. ערבויות ונגזרי אשראי שסופקו ע"י ישויות המנויות בסעיף 195 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 יכולות להיחשב מוכרות. SPEs לא יכולות להיות מוכרות כערבים כשירים.

587. כאשר ערבויות או נגזרי אשראי עומדים בתנאים התפעוליים המינימאליים המפורטים בסעיפים 189 עד 194 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, תאגידים בנקאיים יכולים להביא בחשבון הגנות אשראי כאלה בחישוב דרישת ההון בגין חשיפות איגוח.

588. דרישת הון עבור חלק שקיבל הגנה/ערבות תחושב בהתאם ל-CRM בגישה הסטנדרטית כמפורט בסעיפים 196 עד 201.

אי התאמה של תקופות לפירעון (*maturity mismatch*)

589. במצב של אי התאמה בתקופות לפירעון דרישת ההון הפיקוחי תקבע בהתאם לסעיפים 202 עד 205 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203. כאשר לחשיפות המגודרות מספר מועדי פירעון שונים, יש לעשות שימוש במועד הפירעון המאוחר מביניהם.

(vi) דרישת הון עבור סעיפי פירעון מוקדם (*early amortization*)

תחולה

590. כפי שיפורט להלן, תאגיד בנקאי יזם נדרש להחזיק הון כנגד כל או חלק מהזכויות של משקיע (כלומר הן כנגד היתרות שנמשכו והן כנגד אלה שלא נמשכו המתייחסות לחשיפות שאוגחו), כאשר:

- (א) הוא מוכר חשיפות למבנה איגוח המכיל סעיף פירעון מוקדם; וכן
- (ב) החשיפות שנמכרו הן בעלות אופי מתחדש (*revolving nature*), כלומר חשיפות בהן הלווה רשאי לשנות את הסכום המנוצל ואת ההחזרים בכפוף למגבלה שהוסכמה בהתאם לקו האשראי (לדוגמא חייבים בכרטיסי אשראי והתחייבויות למתן הלוואות לתאגידים).

591. דרישת ההון צריכה לשקף את סוג המנגנון המפעיל את סעיף הפירעון המוקדם.

592. עבור מבני איגוח שבהם מאגר הבסיס כולל הן חשיפות מתחדשות (*revolving exposures*) והן חשיפות לזמן קצוב, תאגיד בנקאי חייב ליישם את הטיפול הרלבנטי בפירעון מוקדם (כמתואר להלן בסעיפים 594 עד 605), לגבי אותו חלק של מאגר הבסיס שכולל חשיפות מתחדשות.

593. תאגידים בנקאיים אינם נדרשים לחשב דרישות הון בגין פירעון מוקדם במצבים הבאים:

- (א) "מבנים מתמלאים" (*replenishment structure*) של איגוח, בהם חשיפות הבסיס אינן מתחדשות (*revolve*), והפירעון המוקדם (*early amortization*) מביא לסיום היכולת של התאגיד הבנקאי לצרף חשיפות חדשות;
- (ב) עסקאות איגוח של נכסים מתחדשים, המכילות רכיבי פירעון מוקדם, ומחקות מבני איגוח של נכסים לזמן קצוב (זאת אומרת שהסיכון של מכשירי הבסיס אינו חוזר לתאגיד הבנקאי היזם).
- (ג) מבנים שבהם תאגיד בנקאי מאגח קו אשראי אחד או יותר, והמשקיעים נותרים חשופים באופן מלא למשיכות עתידיות ע"י הלווים גם לאחר שהאירוע של פירעון מוקדם התרחש.
- (ד) כאשר סעיף הפירעון המוקדם מופעל רק ע"י אירועים שאינם קשורים לביצועים של הנכסים שאוגחו או של התאגיד הבנקאי המוכר, כגון שינויים מהותיים בחוקים או בתקנות מס.

דרישת הון מרבית

594. לתאגיד בנקאי הכפוף לטיפול של פירעון מוקדם, סך כל דרישת ההון לכל הפוזיציות שלו תהיה כפופה לדרישת הון מרבית (כלומר, לתקרה) השווה לגבוהה מבין: (1) זו הנדרשת בגין חשיפות איגוח שנשמרו, או (2) דרישת הון שהייתה חלה אם החשיפות לא היו מאוגחות. בנוסף, תאגידים בנקאיים חייבים להפחית מההון את הסכום של רווח כלשהו ממכירה (any gain-on-sale) ואת רצועות החיזוק לריבית בלבד (I/O) הנובעים מעסקאות איגוח, בהתאם לסעיפים 561 עד 563.

מכניזם

595. דרישת הון מתאגיד בנקאי יזם עבור זכות המשקיע נקבעת כמכפלה של: (א) זכות המשקיע; (ב) ה- CCF המתאים (כמפורט להלן); ו- (ג) משקל הסיכון המתאים לסוג חשיפת הבסיס, כאילו החשיפה לא אוגחה. כפי שמתואר להלן, ה- CCFs תלויים בסוג הפירעון המוקדם - האם התשלום למשקיעים הוא באמצעות מנגנון נשלט או לא נשלט. ה- CCFs נקבעים גם בהתאם לסוג החשיפות שאוגחו: האם מדובר בקווי אשראי קמעונאיים ניתנים לביטול (uncommitted) (למשל חייבים בכרטיסי אשראי), או בקווי אשראי אחרים (למשל מכשירים מתחדשים לתאגידים). קו אשראי נחשב "ניתן לביטול" אם התאגיד הבנקאי רשאי לבטלו ללא תנאי וללא הודעה מוקדמת.

(vii) קביעת CCFs לסעיף פירעון מוקדם נשלט

596. סעיף פירעון מוקדם נחשב נשלט כאשר מתקיימת ההגדרה המפורטת בסעיף 548.

חשיפות קמעונאיות ניתנות לביטול

597. בקווי אשראי קמעונאיים הניתנים לביטול (לדוגמה, חייבים בכרטיסי אשראי) באיגוח הכולל מאפייני פירעון מוקדם נשלט, תאגידים בנקאיים חייבים להשוות את המרווח העודף (המוגדר בסעיף 550) הממוצע לשלושה חודשים לנקודה שבה התאגיד הבנקאי נדרש ללכוד (trap) מרווח עודף בהתאם לתנאי מבנה האיגוח (להלן - נקודת לכידת המרווח העודף - excess spread trapping point).

598. במקרים שבהם עסקה כזו לא דורשת ללכוד מרווח עודף, נקודת לכידת המרווח העודף תהיה 4.5% מעל לרמת המרווח העודף המפעילה את מנגנון הפירעון המוקדם.

599. על התאגיד הבנקאי לחלק את רמת המרווח העודף (ממוצע של שלושה חודשים), בנקודת לכידת המרווח העודף של העסקה, כדי להקצות את מקדמי ההמרה המתאימים בהתאם למפורט בטבלה הבאה:

מאפייני פירעון מוקדם נשלט

קווי אשראי ניתנים לביטול (Uncommitted)	לא ניתנים לביטול (Committed)	
קווי אשראי קמעונאיים	90% CCF	מקדם המרה לאשראי (CCF) למרווח עודף ממוצע ל-3 חודשים
		133.33% מנקודת הלכידה או יותר -
		0% CCF
		פחות מ- 133.33% ומעל 100% מנקודת הלכידה -
		1% CCF
		פחות מ- 100% ומעל 75% מנקודת הלכידה -
		2% CCF
קווי אשראי לא קמעונאיים	90% CCF	פחות מ- 75% ומעל 50% מנקודת הלכידה -
		10% CCF
		פחות מ- 50% ומעל 25% מנקודת הלכידה -
קווי אשראי לא קמעונאיים	90% CCF	20% CCF
		פחות מ- 25% -
קווי אשראי לא קמעונאיים	90% CCF	40% CCF
		90% CCF

600. תאגידים בנקאיים נדרשים ליישם את מקדמי ההמרה המפורטים בטבלה לעיל למנגנונים נשלטים עבור זכות המשקיע שהוזכרה בסעיף 595.

חשיפות אחרות

601. על כל שאר החשיפות המתחדשות שאוגחו (כלומר, אלו שאינן ניתנות לביטול ואלו שאינן קמעונאיות) עם מאפייני פירעון מוקדם נשלט יחול CCF של 90%, כנגד החשיפה החוץ מאזנית.

(viii) קביעת CCFs עבור סעיפי פירעון מוקדם לא נשלט

602. סעיפי פירעון מוקדם שאינם מקיימים את ההגדרה של פירעון מוקדם נשלט כמפורט בסעיף 548 יחשבו כלא נשלטים ויטופלו כמפורט להלן.

חשיפות אשראי קמעונאיות הניתנות לביטול (Uncommitted)

603. עבור קווי אשראי קמעונאיים הניתנים לביטול (כגון, חייבים בכרטיסי אשראי) באיגוח הכולל מאפייני פירעון מוקדם לא נשלט, תאגידים בנקאיים חייבים לבצע את ההשוואה המתוארת בסעיפים 597-598.

604. על התאגיד הבנקאי לחלק את רמת המרווח העודף בנקודת לכידת המרווח העודף של העסקה כדי להקצות את מקדמי ההמרה המתאימים כמפורט בטבלה הבאה :

מאפייני פירעון מוקדם לא-נשלט

לא ניתנים לביטול	קווי אשראי ניתנים לביטול	
100% CCF	מוקדם המרה לאשראי (CCF) למרווח עודף ממוצע ל-3 חודשים	קווי אשראי קמעונאיים
	133.33% מנקודת הלכידה או יותר -	
	0% CCF	
	פחות מ- 133.33% ומעל 100% מנקודת הלכידה -	
	5% CCF	
	פחות מ- 100% ומעל 75% מנקודת הלכידה -	
100% CCF	15% CCF	קווי אשראי לא קמעונאיים
	פחות מ- 75% ומעל 50% מנקודת הלכידה -	
	50% CCF	
	פחות מ- 50% מנקודת הלכידה -	
100% CCF	100% CCF	

חשיפות אחרות

605. כל שאר חשיפות האיגוח המתחדשות (כלומר אלו שאינן ניתנות לביטול וכל אלו שאינן קמעונאיות) עם מאפייני פירעון מוקדם לא-נשלט יהיו נתונות ל-CCF של 100% נגד חשיפות חוץ מאזניות.

606-643. בטל⁹⁶.

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2268	1	חוזר מקורי	20/6/10
2338	2	עדכון	15/5/12
2381	3	עדכון	30/5/13

סיכון תפעולי

תוכן העניינים

<u>עמוד</u>	<u>מיקום בהוראת השעה *</u>	<u>נושא</u>
206-2	סעיף 644	הגדרת סיכון תפעולי
206-2	סעיפים 645-648	גישות המדידה
206-3	סעיפים 649-651	גישת האינדיקטור הבסיסי
206-5	סעיפים 652-654	הגישה הסטנדרטית
206-7	סעיפים 660-663	קריטריוני כשירות
206-8	סעיפים 663-א663	הגישה הסטנדרטית האלטרנטיבית
		נספחים :
206-10	נספח 8	א' מיפוי קווי עסקים
206-13	נספח 8א'	ב' חישוב הכנסה גולמית

* מסגרת עבודה למדידה והלימות הון (הוראת שעה), דצמבר 2008.

א. הגדרת סיכון תפעולי

644. סיכון תפעולי - כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 350 בדבר "ניהול סיכון תפעולי".

ב. גישות המדידה

645. ההוראה מציגה שתי גישות לחישוב דרישות ההון בגין סיכון תפעולי לפי סדר עולה של תחכום ורגישות לסיכון: (i) גישת האינדיקטור הבסיסי (BIA); (ii) הגישה הסטנדרטית (TSA).

646. הפיקוח על הבנקים מעודד תאגידים בנקאיים להתקדם בין הגישות האפשריות על ידי פיתוח מערכות ופרקטיקות (practices) מתוחכמות יותר למדידת סיכון תפעולי. קריטריוני הכשירות של הגישה הסטנדרטית מוצגים להלן.

647. הפיקוח על הבנקים מצפה מתאגידים בנקאיים פעילים ברמה הבינ"ל ותאגידים בנקאיים שלהם חשיפה משמעותית לסיכון תפעולי, לעשות שימוש בגישה מתוחכמת יותר מגישת האינדיקטור הבסיסי והמתאימה לפרופיל הסיכון שלהם⁹⁸.

תאגיד בנקאי יהיה רשאי ליישם את גישת האינדיקטור הבסיסי אם הוא מקיים את שני התנאים הבאים: ההון העצמי שלו קטן מ- 4 מיליארדי ש"ח, והיחס בין יתרת הנכסים בחו"ל לבין סך הנכסים, והיחס בין ההכנסה השנתית מחו"ל לבין סך ההכנסה השנתית, קטן מ-10%;

תאגיד בנקאי לא יורשה להשתמש בגישת האינדיקטור הבסיסי עבור חלק מפעילותו ובגישה הסטנדרטית עבור פעילויות אחרות. כלל זה יחול גם ברמת הקבוצה הבנקאית, על בסיס מאוחד.

647א. תאגיד בנקאי המקצה הון בגין סיכוני אשראי באמצעות גישות מתקדמות (AIRB, FIRB) לא יורשה להקצות הון בגין הסיכון התפעולי באמצעות גישת האינדיקטור הבסיסי.

648. תאגיד בנקאי לא יהיה רשאי, ללא אישור המפקח, לחזור לגישה פשוטה יותר אחרי שאושרה לו גישה מתקדמת יותר. אולם, אם המפקח קובע שתאגיד בנקאי שעושה שימוש בגישה מתקדמת אינו מקיים עוד את קריטריוני הכשירות לגישה זו, הוא יוכל לחייב את התאגיד הבנקאי לחזור לגישה פשוטה יותר עבור חלק או עבור כל פעילויותיו, עד אשר יעמוד בתנאים שפירט המפקח לחזרה לגישה מתקדמת יותר.

⁹⁸ המפקח יסקור את דרישות ההון שהתקבלו לפי גישת הסיכון התפעולי בה השתמש התאגיד הבנקאי (בין אם גישת אינדיקטור בסיסי או גישה סטנדרטית לביסוס אמינות כללית, ובמיוחד בהשוואה לתאגידים באותה קבוצת ייחוס (Peer)). במקרה של חוסר אמינות, ישקול המפקח פעולה מתאימה במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 211 (הערכת נאותות הלימות ההון).

הוראות מעבר

648א. תאגיד בנקאי שאינו עומד בתנאים שנקבעו בסעיף 647 לשימוש בגישת האינדיקטור הבסיסי, יורשה ליישם גישה זו עד ליום 31 בדצמבר 2012.

1. גישת האינדיקטור הבסיסי (The Basic Indicator Approach)

649. תאגידים בנקאיים המשתמשים בגישת האינדיקטור הבסיסי חייבים להחזיק הון בגין סיכון תפעולי השווה לאחוז קבוע (המסומן אלפא) של הכנסה שנתית גולמית חיובית ממוצעת לשלוש השנים הקודמות. סכומים עבור כל שנה שבה ההכנסה השנתית הגולמית היא שלילית או שווה לאפס לא ייכללו הן במונה והן במכנה לצורך חישוב הממוצע⁹⁹. הדרישה תתבטא כדלהלן:

$$K_{BIA} = [\sum (GI_{1...n} \times \alpha)] / n$$

כאשר:

K_{BIA} = דרישת ההון לפי גישת האינדיקטור הבסיסי.

GI = הכנסה שנתית גולמית, כאשר היא חיובית, בשלוש השנים האחרונות.

N = מספר השנים מתוך שלוש השנים הקודמות שבהן ההכנסה הגולמית היא חיובית.

$\alpha = 15\%$, שנקבע ע"י וועדת באזל, קושר בין רמת ההון הנדרשת לבין האינדיקטור GI .

הכנסה גולמית ממוצעת של שלוש השנים האחרונות תחושב על בסיס הדוחות הכספיים המבוקרים/הסקורים ב-12 הרבעונים האחרונים. כאשר הדוחות המבוקרים/הסקורים אינם זמינים, יורשו התאגידים הבנקאיים לעשות שימוש באומדנים, באישור מראש של המפקח.

דוגמה לחישוב ההכנסה הגולמית לפי גישת ה- BIA :

- הכנסה גולמית חיובית של 25 ש"ח בכל רבעון מ-8 הרבעונים הראשונים.
- הכנסה גולמית שלילית של 5 ש"ח בכל רבעון מ-4 הרבעונים האחרונים.
- הכנסה גולמית ממוצעת תהיה 100 ש"ח, מחושבת כ-200 ש"ח (סך ההכנסה החיובית ב-8 הרבעונים הראשונים) מחולקת ל-8 רבעונים חיוביים ומוכפלת ב-4 (כדי להתאימה לחישוב שנת).

650. הכנסה גולמית מוגדרת כהכנסת ריבית נטו בתוספת הכנסה נטו שלא מריבית¹⁰⁰. הכוונה שממדד זה:

(i) לא ינוכו הפרשות כלשהן (לדוגמה: עבור ריבית שטרם שולמה);

⁹⁹ אם הכנסה גולמית שלילית מעוותת את הדרישות להון מזערי, המפקח ישקול פעולה פיקוחית מתאימה במסגרת הוראה מס' 211 (הערכת נאותות הלימות ההון).

¹⁰⁰ ראה אופן חישוב ההכנסה הגולמית בנספח ב'.

- (ii) לא ינוכו הוצאות תפעוליות, לרבות תשלומים (fees) ששולמו לספקי שירותי מיקור חוץ¹⁰¹ ;
- (iii) לא ייכללו רווחים/הפסדים שהוכרו ממכירת ני"ע מהתיק הבנקאי¹⁰² (securities in the banking book) ; ו-
- (iv) לא ייכללו פריטים מיוחדים או לא רגילים (extraordinary or irregular) וגם הכנסות הנובעות מביטוח.

651. בטל.

651א. פעילות שנרכשה ופעילות שהופסקה/נמכרה

פעילות שנרכשה - הקצאת הון בגין פעילות שנרכשה תבוצע על ידי הוספת הנתונים ההיסטוריים של ההכנסה הגולמית מהפעילות שנרכשה לנתונים ההיסטוריים של ההכנסה הגולמית ב-12 הרבעונים האחרונים של התאגיד הבנקאי, בהסתמך על דוחות מבוקרים/סקורים. כאשר דוחות מבוקרים/סקורים כאמור אינם זמינים, יורשו התאגידים הבנקאיים לעשות שימוש באומדנים, באישור מראש של המפקח.

פעילות שהופסקה/נמכרה - אין להפחית הכנסה גולמית היסטורית מחישוב ממוצע ההכנסה הגולמית ב-12 הרבעונים האחרונים בגין הפעילות שהופסקה/נמכרה. כלומר יש לכלול הכנסה מהפעילות ברבעונים הקודמים בחישוב ההכנסה הגולמית. יובהר שבמידה ומתקבלת הכנסה נוספת מהפעילות לאחר הפסקתה/ מכירתה, תיכלל הכנסה זו בחישוב ההכנסה הגולמית.

¹⁰¹ בניגוד לתשלומים ששולמו עבור שירותי מיקור חוץ, תקבולים שהתקבלו ע"י תאגידים בנקאיים שהעניקו שירותי מיקור חוץ ייכללו בהגדרת הכנסה גולמית.

¹⁰² רווחים/הפסדים שהוכרו מני"ע ששווה כ"מוחזקים לפדיון" ו-"זמינים למכירה", שבדרך כלל מהווים פריטים של התיק הבנקאי (למשל לפי סטנדרטים חשבונאיים מסוימים), גם הם לא ייכללו בהגדרת הכנסה גולמית.

2. הגישה הסטנדרטית (The Standardized Approach) ^{103,104}

652. לפי הגישה הסטנדרטית פעילויות תאגידים בנקאיים מחולקות לשמונה קווי עסקים: מימון תאגידים (corporate finance), סחר ומכירות (trading & sales), בנקאות קמעונאית (retail banking), בנקאות מסחרית (commercial banking), תשלומים וסילוקין (payment & settlement), שירותי סוכנות (agency services), ניהול נכסים (asset management), ותיווך קמעונאי (retail brokerage). קווי העסקים מוגדרים בפירוט בנספח א'.

653. בכל קו עסקים, הכנסה גולמית היא אינדיקטור המשמש כאומדן קירוב (proxy) להיקף של פעילות עסקית ולכן גם כאומדן סביר להיקף (likely scale) החשיפה לסיכון תפעולי בכל אחד מקווי עסקים אלו. דרישת ההון עבור כל קו עסקים מחושבת ע"י הכפלת הכנסה גולמית בגורם (המסומן בטא) המוקצה לקו עסקים זה. בטא משמשת כקירוב ליחס לרוחב הענף (industry-wide), בין ההפסד מסיכון תפעולי שבו התנסו בקו עסקים נתון ובין הרמה הכוללת של הכנסה גולמית עבור קו עסקים זה. יש לציין כי בגישה הסטנדרטית הכנסה גולמית נמדדת עבור כל קו עסקים, ולא עבור התאגיד כולו, לדוגמה, במימון תאגידים, האינדיקטור הוא ההכנסה הגולמית שנוצרה בקו העסקים של מימון תאגידים.

654. סך כל דרישת ההון מחושבת כממוצע של שלוש שנים של חיבור פשוט של דרישות ההון הפיקוחי עבור כל אחד מקווי העסקים בכל שנה. בכל שנה נתונה, דרישות הון שליליות (הנובעות מהכנסה גולמית שלילית) בכל קו עסקים יוכלו לקזז דרישות הון חיוביות בקווי עסקים אחרים ללא הגבלה.¹⁰⁵ אולם, כאשר דרישת ההון הכוללת עבור כל קווי העסקים בשנה נתונה הינה שלילית, אזי יירשם אפס במונה בגין שנה זו.¹⁰⁶ סך דרישת ההון תבוטא כדלהלן:

$$K_{TSA} = \{ \sum_{years\ 1-3} \max[\Sigma (GI_{1-8} \times \beta_{1-8}), 0] \} / 3$$

כאשר:

$$K_{TSA} = \text{דרישת ההון לפי הגישה הסטנדרטית.}$$

$$GI_{1-8} = \text{הכנסה גולמית שנתית בשנה נתונה, כפי שהוגדרה לעיל בגישת האינדיקטור הבסיסי, עבור כל אחד משמונת קווי העסקים.}$$

$$\beta_{1-8} = \text{אחוז קבוע שנקבע ע"י וועדת באזל, הקושר את רמת ההון הנדרש לרמה של הכנסה גולמית לכל אחד משמונת קווי העסקים. ערכי הבטא מפורטים להלן.}$$

¹⁰³ ועדת באזל מתכוונת לשקול שנית את הכיול של גישת האינדיקטור הבסיסי והגישה הסטנדרטית כאשר נתונים נוספים הרגישים לסיכון יהיו זמינים כדי לבצע כיול. כל כיול חוזר מעין זה אינו מיועד להשפיע משמעותית על הכיול הכוללני של רכיב הסיכון התפעולי לצורך דרישת ההון המזערית.

¹⁰⁴ הגישה הסטנדרטית האלטרנטיבית (The Alternative Standardised Approach) - ראה סעיף 663א.

¹⁰⁵ בוטל.

¹⁰⁶ כמו בגישת האינדיקטור הבסיסי, אם הכנסה גולמית שלילית מעוותת את דרישת ההון המזערית לפי הגישה הסטנדרטית, המפקח ישקול פעולה פיקוחית מתאימה במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 211 (הערכת נאותות הלימות ההון).

קווי עסקים	גורמי בטא
מימון תאגידים (β_1)	18%
סחר ומכירות (β_2)	18%
בנקאות קמעונאית (β_3)	12%
בנקאות מסחרית (β_4)	15%
תשלומים וסילוקין (β_5)	18%
שרותי סוכנות (β_6)	15%
ניהול נכסים (β_7)	12%
תווך קמעונאי (β_8)	12%

הכנסה גולמית ממוצעת של שלוש השנים האחרונות תחושב על בסיס הדוחות הכספיים המבוקרים/הסקורים ב-12 הרבעונים האחרונים. כאשר הדוחות המבוקרים אינם זמינים, יורשו התאגידים הבנקאיים וחברות כרטיסי האשראי לעשות שימוש באומדנים, באישור מראש של המפקח.

ראה אופן חישוב ההכנסה הגולמית בנספח ב'.

פעילות שנרכשה ופעילות שהופסקה/ נמכרה, תטופל כאמור בסעיף 651א לעיל.

דוגמה לחישוב הקצאת ההון לפי הגישה הסטנדרטית :

קווי עסקים	בטא	הכנסה גולמית לרבעון	דרישת הון
מימון תאגידים	18%	90	16.2
סחר ומכירות	18%	80	14.4
בנקאות קמעונאית	12%	100	12.0
בנקאות מסחרית	15%	-20	-3.0
תשלומים וסילוקין	18%	50	9.0
שרותי סוכנות	15%	42	6.3
ניהול נכסים	12%	60	7.2
תווך קמעונאי	12%	70	8.4
סה"כ			70.5

סה"כ דרישת ההון ליתר 10 רבעונים הסתכמה ל- 60 בכל אחד, וברבעון נוסף ל- 10-.

סך דרישת ההון תסתכם ל :

$$[(70.5+10\times60+0)/12]\times4=223.5$$

ג. קריטריוני כשירות

1. הגישה הסטנדרטית¹⁰⁷

660. ליקויים מהותיים ביישום הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 350 בדבר "ניהול סיכונים תפעוליים" עלולים לפגוע בכשירות תאגיד בנקאי ליישום הגישה הסטנדרטית.

661. המפקח רשאי לעמוד על כך שתהיה תקופת ניטור התחלתית לגישה הסטנדרטית לפני שייעשה בה שימוש לצורכי הון פיקוחי.

662. תאגיד בנקאי חייב לפתח מדיניות ספציפית ושיהיו לו קריטריונים מתועדים למיפוי הכנסה גולמית עבור קווי עסקים ופעילויות קיימים למסגרת הסטנדרטית. חובה לסקור את הקריטריונים ולהתאים אותם לשינויים או לפעילויות עסקיות חדשות, לפי הצורך. העקרונות למיפוי קווי עסקים מובאים בנספח א'.

663. תאגיד בנקאי המשתמש בגישה הסטנדרטית יעמוד בקריטריונים המפורטים להלן¹⁰⁸:
א. לתאגיד בנקאי חייבת להיות מערכת ניהול סיכונים תפעוליים, תוך הקצאת תחומי אחריות ברורים לפונקצית ניהול הסיכון התפעולי כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 350 בדבר "ניהול סיכונים תפעוליים".

ב. כחלק מהמערכת הפנימית להערכת הסיכון התפעולי של התאגיד הבנקאי, התאגיד הבנקאי חייב לעקוב (track) באופן שיטתי אחר נתונים רלבנטיים של סיכון תפעולי, לרבות הפסדים מהותיים לפי קו עסקים.

ג-ה. בטל.

ו. חובה שמערכת הערכת הסיכון התפעולי של תאגיד בנקאי (לרבות תהליכי התיקוף הפנימיים) תהיה נתונה לסקירה שגרתית של רואי חשבון חיצוניים (external auditors).

¹⁰⁷ בטל.

¹⁰⁸ בטל.

ד. הגישה הסטנדרטית האלטרנטיבית (Alternative Standardized Approach)

663א. לפי הגישה הסטנדרטית האלטרנטיבית (ASA), דרישת ההון לסיכון תפעולי תחושב כדלקמן:

א. עבור קו העסקים בנקאות קמעונאית - יתרת הלוואות ומקדמות - מוכפלת ב- 3.5% - מחליפה את ההכנסה הגולמית כאינדיקטור החשיפה. אומדן הכנסה זה יוכפל ב- 12%, בדומה לגישה הסטנדרטית.

ב. עבור קו העסקים בנקאות מסחרית - יתרת הלוואות ומקדמות - מוכפלת ב- 3.5% - מחליפה את ההכנסה הגולמית כאינדיקטור החשיפה. אומדן הכנסה זה יוכפל ב- 15%, בדומה לגישה הסטנדרטית.

ג. ההכנסה הגולמית בשאר ששת קווי העסקים תחושב במשותף, על ידי סכימת סעיפי רווח והפסד שאינם קשורים לקווי העסקים של בנקאות קמעונאית ומסחרית. הכנסה זו תוכפל ב-18%.

663ב. יתרת הלוואות והמקדמות (LA) תחושב לעניין זה כממוצע של סך הלוואות והמקדמות (לא משוקללי סיכון ולפני ניכוי הפרשות), ב- 12 הרבעונים האחרונים.

סך הלוואות והמקדמות בקו העסקים בנקאות קמעונאית מורכב מסך הסכומים שנמשכו בתיקי האשראי הבאים: קמעונאות, ישויות קטנות ובינוניות (SMEs) המטופלות כקמעונאיות וחייבים קמעונאיים שנרכשו. בבנקאות מסחרית, סך הלוואות והמקדמות מורכב מסכומים שנמשכו בתיקי האשראי הבאים: תאגידים, ריבונות, בנקים, הלוואות מיוחדות, ישויות קטנות ובינוניות המטופלות כתאגידים וחובות תאגידיים שנרכשו ((purchased corporate receivables)). כמו כן יכלול הערך בספרים של ניירות ערך המוחזקים בתיק הבנקאי.

כמו בגישה הסטנדרטית, סך דרישת ההון לפי הגישה הסטנדרטית האלטרנטיבית, מחושבת כסיכום פשוט של דרישות ההון הפיקוחי עבור כל אחד משמונת קווי העסקים.

הכנסה גולמית שלילית תטופל כמפורט בגישה הסטנדרטית.

כאשר הותר לתאגיד בנקאי להשתמש בגישה הסטנדרטית האלטרנטיבית, הוא לא יוכל לחזור ולהשתמש בגישה הסטנדרטית ללא אישור מראש של המפקח. ראה אופן חישוב ההכנסה הגולמית בנספח ב'.

663ג. קריטריוני כשירות לגישה הסטנדרטית האלטרנטיבית

תאגיד בנקאי המבקש ליישם את הגישה הסטנדרטית האלטרנטיבית, יפנה מראש למפקח לצורך קבלת היתר, ויוכיח:

א. עמידה בקריטריוני הכשירות של הגישה הסטנדרטית;

ב. שהוא פעיל בעיקר בתחומי הבנקאות הקמעונאית והמסחרית, כך שלפחות 90% מהכנסותיו נובעות מפעילויות אלו;

ג. חלק משמעותי מהפעילות הקמעונאית והמסחרית מורכב מהלוואות בעלות סיכון גבוה לכשל (PD), השווה או גבוה מ- 3.5%, ושאומדן הסיכון התפעולי לפי הגישה הסטנדרטית האלטרנטיבית יהיה נכון יותר.

2. גישות מדידה מתקדמות

683 – 664. בטל.¹⁰⁹, בטל.¹¹⁰

¹⁰⁹ בטל.

¹¹⁰ בטל.

נספח א'

מיפוי קווי עסקים

קבוצות פעילות	רמה 2	רמה 1
מיזוגים ורכישות, חתמות, הפרטות, איגוח, מחקר, חוב (ממשלתי, בעל תשואה גבוהה), מניות, סינדיקציות, הנפקות ראשוניות (IPO), הנפקות משניות (secondary private placements)	מימון תאגידים	מימון תאגידים (Corporate Finance)
	מימון ממשלות/רשויות מקומיות	
	בנקאות ייעוץ (Merchant Banking)	
	שירותי ייעוץ (Advisory Services)	
הכנסה קבועה, מניות, מטבע חוץ, סחורות, אשראי, מימון (funding), פוזיציות ני"ע עצמיות, הלוואות וריפו, תיווך (brokerage), חובות, תיווך עיקרי (prime brokerage)	מכירות (Sales)	סחר ומכירות (Trading & Sales)
	עשיית שוק (Market Making)	
	פוזיציות בבעלות תאגיד בנקאי (Proprietary Positions)	
	אג"ח (Treasury)	
הלוואות והפקדות קמעונאיות, שרותי בנקאות, נאמנות ועזבונו.	בנקאות קמעונאית	בנקאות קמעונאית (Retail Banking)
הלוואות והפקדות פרטיות, שרותי בנקאות, נאמנות ועזבונו, ייעוץ להשקעות.	בנקאות פרטית (Private Banking)	בנקאות מסחרית (Commercial Banking)
כרטיסי אשראי פרטי (merchant)/מסחרי/תאגידי, private labels וקמעונאות.	שירותי כרטיסי אשראי (Card Services)	
מימון פרוייקט, נדל"ן, מימון ייצוא, מימון סחר, נכילות, חכירה, ערבויות, שטרי חליפין (bills of exchange).	בנקאות מסחרית	
תשלומים ותקבולים, העברות כספים, סליקה וסילוקין (clearing and settlement)	לקוחות חיצוניים (External Clients)	תשלומים וסילוקין ²⁵⁴ (Payment & Settlement)
ניהול חשבונות עבור צד ג' (escrow), תקבולי הפקדות (depository receipts), השאלת ני"ע (customers), פעולות עבור תאגידים (corporate actions).	משמורת (Custody)	שרותי סוכנות (Agency Services)
סוכנים משלמים ומנפיקים (Issuer and paying agents).	סוכנות תאגידים (Corporate Agency)	
	נאמנות תאגידים (Corporate Trust)	

²⁵⁴ הפסדי תשלומים וסילוקין הקשורים לפעילות העצמית של תאגיד בנקאי ישולבו בקווי העסקים, על פי ניסיון העבר של התאגיד הבנקאי, הם קווי העסקים הרלבנטיים לכל אחד מההפסדים.

ניהול נכסים (Asset Management)	ניהול כספים עם שיקול דעת (Discretionary Fund Management)	מאגרי, נפרד, קמעונאי, תאגידי, סגור, פתוח, מניות פרטיות.
	ניהול כספים ללא שיקול דעת (Non-Discretionary Fund Management)	מאגרי, נפרד, קמעונאי, תאגידי, סגור, פתוח.
תיווך קמעונאי (Retail Brokerage)	תיווך קמעונאי	ביצוע ושרות מלא (Execution and full service)

עקרונות למיפוי קו עסקים²⁵⁵

א. כל הפעילויות ימופו לשמונת קווי העסקים ברמה 1 באופן חד ערכי (mutually exclusive) ובמיצוי הדדי (jointly exhaustive).

ב. כל פעילות, בנקאית או שאינה בנקאית, שאינה ניתנת למיפוי למסגרת קווי עסקים, אך מייצגת פונקציה עזר (ancillary) לפעילות הנכללת במסגרת, תיכלל בקו העסקים אליו משתייכת הפעילות בה היא תומכת. אם פעילות העזר תומכת ביותר מקו עסקים אחד, אזי חובה להשתמש בקריטריון מיפוי אובייקטיבי.

ג. כאשר ממפים הכנסה גולמית, ולא ניתן למפותה לקו עסקים מסוים, אזי יש למפותה לקו העסקים בו דרישת ההון היא הגבוהה ביותר. גם פעילויות העזר ישויכו לאותו קו עסקים.

ד. תאגידיים בנקאיים יכולים להשתמש בשיטות תמחור פנימיות לצורך חלוקת ההכנסה הגולמית בין קווי עסקים, ובתנאי שסך ההכנסה הגולמית של התאגיד הבנקאי (כפי

הנחיות משלימות למיפוי קו עסקים

בהם מגוון גישות תקפות בהן יוכלו תאגידיים בנקאיים לעשות שימוש כדי למפות את פעילויותיהם לשמונה קווי עסקים, להבחנה שהגיישה בה הם עושים שימוש עומדת בעקרונות מיפוי קו העסקים. למרות זאת, הפיקוח על הבנקים ער לכך שמשפר תאגידיים בנקאיים יבקשו הנחיות נוספות. לפיכך מובאת להלן דוגמא לגישה אפשרית אחת בה יכול תאגיד בנקאי להשתמש לצורך מיפוי הכנסתו הכלכלית:

הכנסה הולמית בבנקאות קמעונאית כוללת הכנסת רבית נטו על הלוואות ומקדמות ללקוחות קמעונאיים וישויות קטנות ובינוניות (SME) המטופלות כקמעונאיות, בתוספת עמלות הקשורות לפעילויות קמעונאיות מסורתיות, הכנסה נטו מספקאות החלף ונגזרים המוחרקים לגידור (hedge) התיק הבנקאי הקמעונאי, והכנסה מחיובים קמעונאיים שרכשו. לצורך חישוב הכנסת רבית נטו לבנקאות קמעונאית, תאגיד בנקאי לוקח את הכנסות המהירות מהלוואות ומקדמות ללקוחות קמעונאיים ומפחית את הממוצע המשוקלל של עלות מימון ההלוואות (מכל מקור שהוא – קמעונאי או הפקדות אחרות).

באופן דומה, הכנסה גולמית לבנקאות מסחרית כוללת הכנסת ריבית נטו על הלוואות ומקדמות לתאגידים (כולל ישויות קטנות ובינוניות המטופלות כתאגידים), לקוחות בין-בנקאיים (interbank) וריבנויות וכן רווח מחייבים תאגידים שנרכשו (purchased retail receivables), בתוספת עמלות הקשרות לפעילויות מסחריות מסורתיות לרבות התחייבויות, ערבויות, שטרי חליפין (bills of exchange), הכנסה נטו (מתשלומי ריבית (coupons) ודיבידנד) מניירות ערך המוחזקים בתיק הבנקאי ורווחים/הפסדים מעסקאות החלף ונגזרים המוחזקים לגידור (hedge) התיק הבנקאי המסחרי. כאמור, חישוב הכנסת הריבית נטו מבוסס על הכנסות ריבית על הלוואות ומקדמות לתאגידים, לקוחות בין-בנקאיים וריבנויות, בניכוי הממוצע המשוקלל של עלות מימון הלוואות אלו (מכל מקור שהוא).

עבור סחר ומכירות, הכנסה גולמית כוללת רווחים/הפסדים ממכשירים המוחזקים למטרות מסחר (בתיק המשוערך לשווי שוק). בניכוי עלות מימון ובתוספת עמלות מתיווך סיוטנאי.

עבור חמשת קווי העסקים האחרים, הכנסה גולמית מורכבת בעיקר מעמלות נטו (fees/commissions) בכל אחד מעסקים אלו. תשלומים וסילוקים מורכב מעמלות המיועדות לכיסוי הפרשות בגין עסקאות תשלומים/סילוקים לצדדים סיוטנאיים נדדים. ניהול נכסים הוא ניהול נכסים עבור אחרים.

שנרשמה לפי גישת האינדיקטור הבסיסי) עדיין שווה לסך ההכנסה הגולמית עבור 8 קווי העסקים.

ה. מיפוי פעילויות לקווי עסקים לצורך חישוב דרישות ההון הפיקוחי בגין הסיכון התפעולי, יהיה עקבי עם ההגדרות של קווי העסקים בהם נעשה שימוש לצורך חישוב דרישות ההון הפיקוחי בקטגוריות סיכון אחרות, סיכוני אשראי ושוק. לכל סטייה מעיקרון זה יהיה הסבר ברור והיא תתועד.

ו. תהליך המיפוי יתועד בבירור. במיוחד, הגדרות בכתב של קווי עסקים יהיו ברורות ומפורטות ע"מ לאפשר לצד ג' להעתיק (replicate) את המיפוי. התיעוד חייב, בין היתר, לכלול את ההסבר לסטיות או לשיקול דעת שונה, ולהישמר ברשומות.

ז. ייושמו תהליכים להגדרת המיפוי של פעילויות ומוצרים חדשים.

ח. ההנהלה הבכירה אחראית למדיניות המיפוי (הכפופה לאישור הדירקטוריון).

ט. תהליך המיפוי לקווי עסקים יהיה כפוף לסקירה בלתי תלויה.

חישוב הכנסה גולמית

להלן מוצג אופן חישוב ההכנסה הגולמית לפי גישת ה-BIA. אופן החישוב תואם את הוראות הדיווח לציבור כפי שפורסמו ע"י המפקח על הבנקים.

הפריט	תאריך בנקאי	חכ"א	לתקופה
			שהסתיימה
			ביום 31.12.xx
הכנסות והוצאות ריבית/הכנסות ריבית, נטו – ראה פירוט נוסף	20	23	xx
הכנסות מימון שאינן מריבית – ראה פירוט נוסף	21	--	xx
הכנסות מעסקאות בכרטיסי אשראי	--	22	xx
עמלות	22	--	xx
הכנסות אחרות – ראה פירוט נוסף	23	24	xx
הוצאות אחרות/ הוצאות תפעול – ראה פירוט נוסף	26	25	(xx)
חלקו של התאגיד הבנקאי ברווחים (הפסדים) מפעולות רגילות של חברות מוחזקות (במאוחד כלולות) לפני השפעת מס – ראה פירוט נוסף	6	8	xx
סה"כ הכנסה גולמית			xx
15%			× 15%
הקצאת הון לפי גישת האינדיקטור הבסיסי			xxx

א. חישוב ההכנסה הגולמית לפי גישת האינדיקטור הבסיסי (BIA) -

(1) תאגידים בנקאיים

ביאור 6 - השקעות בחברות מוחזקות ופרטים על חברות אלה

לתקופה שהסתיימה ביום 31.12.xx	הפריט
	ב. חלק התאגיד הבנקאי ברווחי (הפסדי) חברות מוחזקות
xx	חלקו של התאגיד הבנקאי ברווחים (הפסדים) מפעולות רגילות של חברות מוחזקות (במאוחד - כלולות) לפני השפעת המס
xxx	סה"כ רווחים (הפסדים) בחברות מוחזקות

ביאור 20 – הכנסות והוצאות ריבית

לתקופה שהסתיימה ביום 31.12.xx	הפריט
	א. הכנסות ריבית
xx	מאשראי לציבור
xx	מאשראי לממשלה
xx	מפיקדונות בבנקים
xx	מפיקדונות בבנק ישראל וממזומנים
xx	מניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
xx	מאיגרות חוב
xx	מנכסים אחרים
	ב. הוצאות ריבית
(xx)	על פיקדונות הציבור
(xx)	על פיקדונות הממשלה
(xx)	על פיקדונות מבנק ישראל וממזומנים
(xx)	על פיקדונות מבנקים
(xx)	על ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
(xx)	על איגרות חוב
(xx)	על התחייבויות אחרות
xxx	סה"כ הכנסות והוצאות ריבית

א. חישוב ההכנסה הגולמית לפי גישת האינדיקטור הבסיסי (BIA) -

(1) תאגידים בנקאיים - (המשך) –

ביאור 21 – הכנסות מימון שאינן מריבית

הפריט	לתקופה שבתאריך 31.12.xx
א. הכנסות מימון שאינן מריבית בגין פעילויות שאינן למטרות מסחר	
חלק לא אפקטיבי ביחסי גידור	xx
הכנסות (הוצאות) נטו בגין מכשירים נגזרים ALM	xx
דיבידנד ממניות זמינות למכירה	xx
הפרשי שער	xx
רווחים (הפסדים) נטו בגין עסקאות איגוח	xx
רווחים (הפסדים) נטו בגין הלוואות שנמכרו	xx
סה"כ הכנסות מימון שאינן מריבית בגין פעילויות שאינן למטרות מסחר	xxx
ב. הכנסות מימון שאינן מריבית בגין פעילויות למטרת מסחר	
הכנסות (הוצאות) נטו בגין מכשירים נגזרים אחרים	xx
רווחים (הפסדים) שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אג"ח למסחר, נטו	xx
רווחים (הפסדים) שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של מניות למסחר, נטו	xx
דיבידנדים שהתקבלו ממניות למסחר	xx
סה"כ הכנסות מימון שאינן מריבית בגין פעילויות למטרת מסחר	xxx
סה"כ הכנסות מימון שאינן מריבית	xxx

ביאור 23 - הכנסות אחרות

הפריט	לתקופה שבתאריך 31.12.xx
דמי ניהול מחברות קשורות	xx
רווח ממימוש נכסים שנתקבלו בגין סילוק אשראים	xx
אחרות (פרט אם מהותי)	xx
סה"כ הכנסות אחרות	xxx

ביאור 26 - הוצאות אחרות

הפריט	לתקופה שהסתיימה ביום 31.12.xx
עמלות	(xx)
הפסד בגין נכסים שנתקבלו בגין סילוק אשראים	(xx)
תשלומי קנסות לבנק ישראל	(xx)
סה"כ הוצאות אחרות	(xxx)

א. חישוב ההכנסה הגולמית לפי גישת האינדיקטור הבסיסי (BIA) -

(2) חברת כרטיסי אשראי

ביאור 8 - השקעות בחברות מוחזקות ופרטים על חברות אלה

לתקופה שהסתיימה ביום 31.12.xx	הפריט
	ב. חלק החברה ברווחי (הפסדי) חברות מוחזקות
xx	חלקה של החברה ברווחים (הפסדים) מפעולות רגילות של חברות מוחזקות (במיוחד - כלולות) לפני השפעת המס
xxx	סה"כ רווחים (הפסדים) בחברות מוחזקות

ביאור 23 – הכנסות ריבית, נטו

לתקופה שהסתיימה ביום 31.12.xx	הפריט
	א. הכנסות ריבית
xx	מאשראי למחזיקי כרטיס
xx	מאשראי לבתי עסק
xx	מפיקדונות בבנקים
xx	מניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
xx	מאיגרות חוב
xxx	סה"כ הכנסות ריבית
	ב. הוצאות ריבית
(xx)	לתאגידים בנקאיים
(xx)	על ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
(xx)	על איגרות חוב
(xxx)	סה"כ הוצאות ריבית
xxx	סה"כ הכנסות ריבית, נטו

א. חישוב ההכנסה הגולמית לפי גישת האינדיקטור הבסיסי (BIA) -

(2) חברת כרטיסי אשראי – (המשך) -

ביאור 24 – הכנסות אחרות

הפריט	לתקופה שהסתיימה ביום 31.12.xx
א. הכנסות מימון שאינן מריבית בגין פעילויות שאינן למטרות מסחר	
חלק לא אפקטיבי ביחסי גידור	xx
הכנסות (הוצאות) נטו בגין מכשירים נגזרים ALM	xx
דיבידנד ממניות זמינות למכירה	xx
הפרשי שער	xx
רווחים (הפסדים) נטו בגין עסקאות איגוח	xx
רווחים (הפסדים) נטו בגין הלוואות שנמכרו	xx
סה"כ הכנסות מימון שאינן מריבית בגין פעילויות שאינן למטרות מסחר	xxx
ב. הכנסות מימון שאינן מריבית בגין פעילויות למטרת מסחר	
הכנסות (הוצאות) נטו בגין מכשירים נגזרים אחרים	xx
רווחים (הפסדים) שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אג"ח למסחר, נטו	xx
רווחים (הפסדים) שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של מניות למסחר, נטו	xx
דיבידנדים שהתקבלו ממניות למסחר	xx
סה"כ מפעילויות מסחר	xxx
סה"כ הכנסות מימון שאינן מריבית בגין פעילויות למטרות מסחר	xxx
מהשכרת נכסים	xx
אחרות (פרט אם מהותי)	xx
סה"כ הכנסות אחרות	xxx

ביאור 25 – הוצאות תפעול

הפריט	לתקופה שהסתיימה ביום 31.12.xx
עמלות למנפיקים אחרים	(xx)
עמלות לשב"א ומס"ב	(xx)
תשלומי קנסות לבנק ישראל	(xx)
סה"כ הוצאות תפעול	(xxx)

ב. חישוב הכנסה גולמית לפי הגישה הסטנדרטית (TSA) -

ההכנסה הגולמית לפי גישת TSA, תחושב בדומה לחישוב ההכנסה הגולמית לפי גישת BIA אך תפולח ל- 8 קווי העסקים בהתאם לנספח א'. יובהר שסך ההכנסה הגולמית מ- 8 קווי העסקים בגישת ה- TSA שווה לסך ההכנסה הגולמית לפי גישת ה- BIA.

ג. חישוב הכנסה גולמית לפי הגישה הסטנדרטית האלטרנטיבית (ASA) -

חישוב יתרת הלוואות ומקדמות לפי הגישה הסטנדרטית האלטרנטיבית (ASA)-

הלוואות ומקדמות בקו העסקים הקמעונאי -

לתקופה שהסתיימה ביום 31.12.xx	הפריט	
xx	מזומנים (ביאור 2) מזומנים (לפי סעיף 23 (א) עמ' 1-662 בהוראות הדיווח לציבור). קיים כסעף נפרד בדיווח לפיקוח על הבנקים.	
xx	אשראי לאנשים פרטיים לדיור לפי תוספת ו' (סעיף 2 (ו) (9) עמ' 2-5.640).	אשראי לפרטיים – דיור (תוספת ו' ¹)
xx	אשראי לאנשים פרטיים אחר לפי תוספת ו' (סעיף 2 (ו) (9) עמ' 2-5.640) ² .	אשראי לפרטיים – אחר (תוספת ו' ²)
xx		הפרשה ספציפית לדיור (ביאור 4)
xx	סה"כ יתרת הלוואות ומקדמות	
× 3.5%	זקיפת מרווח של 3.5%	
xxx	הכפלה ב- 12% - הקצאת ההון בגין קו העסקים הקמעונאי	

¹ היתרות בתוספת ו' מוצגות לפני ניכוי הפרשה כללית והפרשה נוספת.

² הסכום מוגבל ל- 400,000 ₪ אלא אם קיימות נסיבות מיוחדות המצביעות על כך שהאשראי הוא פרטי.

ג. חישוב הכנסה גולמית לפי הגישה הסטנדרטית האלטרנטיבית (ASA) - (המשך)

חישוב יתרת הלוואות ומקדמות לפי הגישה הסטנדרטית האלטרנטיבית (ASA) - (המשך)

חישוב הלוואות ומקדמות בקו העסקים המסחרי -

לתקופה שהסתיימה ביום 31.12.xx	הפריט	
xx	פיקדונות בבנקים (לפי סעיף 23 (ב) עד 23 (ה) עמ' 1-662 בהוראות הדיווח לציבור).	פיקדונות בבנקים, בניכוי מזומנים (ביאור 2)
xx	אגרות חוב מוחזקות לפדיון (לפי סעיף 24 (ב) עמ' 2-662 בהוראות הדיווח לציבור).	אג"ח מוחזקות לפדיון (ביאור 3)
	ניירות ערך זמינים למכירה (לפי סעיף 24 (ד) עמ' 4-662 בהוראות הדיווח לציבור).	ני"ע זמינים למכירה (ביאור 3)
xx	יתרת האשראי לציבור (לפי ביאור 4) בניכוי האשראי לאנשים פרטיים (לדיוור ואחר) מתוספת ו'.	אשראי לציבור, בניכוי אשראי לפרטיים (ביאור 4)
xx		יתרת הפרשה ספציפית (ביאור 4)
xx	אשראי לממשלה (לפי סעיף 31 עמ' 12-662 בהוראות הדיווח לציבור).	אשראי לממשלה (ביאור 5)
xx	סה"כ יתרת הלוואות ומקדמות	
$\times 3.5\%$	זקיפת מרווח של 3.5%	
xxx	הכפלה ב- 15% - הקצאת ההון בגין קו העסקים המסחרי	

הבהרות :

יתרת האשראי לא כוללת יתרות חוץ מאזניות.

יתרת האשראי תהיה לפני הפרשה כלשהי (כגון הפרשות ספציפית, נוספת, כללית או הפרשה בגין ריבית).

ג. חישוב הכנסה גולמית לפי גישת ה- ASA (המשך)

חישוב יתרת הלוואות ומקדמות לפי הגישה הסטנדרטית האלטרנטיבית (ASA) - (המשך)

חישוב הכנסה גולמית ביתר 6 קווי העסקים –

דיווח לציבור ביאור מס'	הסעיף
20	הכנסות והוצאות ריבית :
	20א. הכנסות ריבית :
xx	מנכסים אחרים
	20ב. הוצאות ריבית :
(xx)	על התחייבויות אחרות
xx	20ד. הכנסות ריבית על בסיס צבירה מאיגרות חוב למסחר
21	הכנסות מימון שאינן מריבית
	21א. הכנסות מימון שאינן מריבית בגין פעילויות שאינן למטרות מסחר
xx	הפרשי שער (בגין נכסים אחרים, התחייבויות אחרות)
	21ב. הכנסות מימון שאינן מריבית בגין פעילויות למטרת מסחר :
xx	הכנסות (הוצאות) נטו בגין מכשירים נגזרים אחרים.
xx	רווחים (הפסדים) שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של מניות למסחר, נטו
xx	רווחים (הפסדים) שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אג"ח למסחר, נטו
xx	דיבידנדים שהתקבלו ממניות למסחר
22	עמלות * :
xx	עמלות מפעילות בני"ע
xx	עמלות מהעברת שכ"ד
xx	עמלות ומרווח לפי מידת הגביה מכספי אוצר
xx	עמלות ומרווח לפי מידת הגביה אחרים
	* (לא יכללו הכנסות בגין דמי ניהול ועמלות מביטוח חיים ומביטוח דירות)
23	הכנסות אחרות :
xx	סך כל ההכנסות האחרות (להוציא רווח מקופת פיצויים ורווח או הפסד הון ממכירת בניינים וציוד)
6	השקעות בחברות מוחזקות :
	6ב. חלק התאגיד הבנקאי ברווחים או הפסדים של חברות מוחזקות :
xx	חלקו של התאגיד הבנקאי ברווחים מפעולות רגילות של חברות מוחזקות (לפני מס)
26	הוצאות אחרות :
(xx)	עמלות (שאינן בגין שירותי מיקור חוץ)
xx	סה"כ הכנסה גולמית
xxx	הכפלה ב- 18% - הקצאת ההון בגין הכנסה מיתר 6 קווי העסקים

סך דרישת ההון תהיה סיכום פשוט של דרישות ההון לכל קווי העסקים.

נספח ג'

סיווג מפורט של סוגי אירועי הפסד

קטגוריה של סוג האירוע (רמה 1)	הגדרה	קטגוריות (רמה 2)	דוגמאות של פעילויות (רמה 3)
מעילה (internal fraud)	הפסדים כתוצאה מפעולות שנועדו להונות, לנהל רכוש בצורה לא הולמת או לעקוף רגולציה, חוק או את מדיניות התאגיד הבנקאי, למעט אירועים של אפליה מכל סוג שהוא, שמעורב בהם לפחות גורם פנימי אחד	פעילות בלתי מורשית	עסקאות שלא דווחו (במתכוון) סוגי עסקאות לא מורשות (עם הפסד כספי) סימון לא נכון של פוזיציות (במתכוון)
		גניבה והונאה	הונאה/ הונאת אשראי/ הפקדות חסרות ערך גניבה/ סחיטה/ מעילה/ שוד ניהול לא נאות של נכסים הרס זדוני של נכסים זיוף גלגול שיקים (check kiting) הברחה השתלטות על חשבונות/ התחזות/ וכו' אי ציות לחוקי המס/ העלמת מס (במתכוון) שוחד/ טובות הנאה סחר פנימי (לא על חשבון התאגיד הבנקאי)
הונאה (external fraud)	הפסדים כתוצאה מפעולות מסוג שנועד להונות, לנהל רכוש בצורה לא הולמת או לעקוף חוקים, על ידי צד שלישי	גניבה והונאה	גניבה/ שוד זיוף גלגול שיקים (check kiting)
		אבטחת מערכות	נזק מפריצה (האקרים) גניבת מידע (עם הפסד כספי)
פרקטיקות	הפסדים הנובעים מפעולות שאינן עולות בקנה אחד עם חוקים או הסכמים בנושא עבודה, בריאות או בטיחות, כתוצאה מתשלום	יחסי עבודה	פיצויים, רווחים וסיום יחסי עבודה פעילות של עבודה מאורגנת

עמ' 22 - 206	המפקח על הבנקים: ניהול בנקאי תקין [1] (6/10) מדידה והלימות הון - סיכון תפעולי

עבודה ובטיחות סביבת עבודה (practices)	בגין תביעות אישיות על פציעות או מאירועים של אפליה	סביבה בטוחה	התחייבות כללית (החלקה ונפילה וכו') אירועים של תקנות בריאות ובטיחות פיצוי עובדים
		אפליה	אפליה מכל סוג שהוא
פרקטיקות (practices) הקשורות ללקוחות, מוצרים ועסקים	הפסדים הנובעים מכשל לא מכוון או רשלני לעמוד בחובות מקצועיות כלפי לקוח ספציפי (כולל דרישות נאמנות ותאימות), או מהאופי או התכנון של מוצר	התאמה, גילוי ונאמנות	הפרת נאמנות /הפרת כללים סוגיות של התאמה/גילוי (הכר את הלקוח (KYC) וכו') הפרה של גילוי לקוחות קמעונאיים פגיעה בפרטיות מכירות אגרסיביות שימוש לרעה בחשבונות לצורך גביית עמלות (account churning) שימוש לרעה במידע סודי חובות כמלווה
		אופן התנהלות לא נאות של עסקים או שוק	הגבלים עסקיים נוהגי מסחר /שוק לא הולמים מניפולציות שוק סחר פנימי (על חשבון התאגיד הבנקאי) פעילות ללא רישיון הלבנת כספים
		מוצרים פגומים	ליקויים במוצרים (לא מורשים וכו') שגיאות במודל
		בחירה, מתן חסות וחשיפה	כשל בבדיקת לקוח בהתאם להנחיות חריגה ממגבלות החשיפה של הלקוח
		פעולות ייעוץ	חילוקי דעות על הביצוע (performance) של פעולות ייעוץ

נזק לנכסים פסיים	הפסדים הנובעים מהפסד או נזק לנכסים פסיים כתוצאה מאסונות טבע או אירועים אחרים	אסונות ואירועים אחרים	הפסדים מאסונות טבע נזקים לבני אדם כתוצאה מגורמים חיצוניים (טרור, ונדליזם)
שיבושים עסקיים וכשלי מערכות	הפסדים הנובעים מהפרעה לעסקים או כשל של מערכות	מערכות	חומרה תוכנה תקשורת הפרעות או הפסקות חשמל
ביצוע, הפצה, (delivery) וניהול תהליכים	הפסדים מכשל בביצוע עסקה, עיבוד או בניהול תהליך, הנובעים מקשרים עם צדדים נגדיים למסחר וספקים	תפיסת עיסקה, (Transaction Capture) ביצועה ותחזוקתה	חוסר תקשורת שגיאות בהזנת נתונים, תחזוקתם או טעינתם אי עמידה בתאריכי יעד או אחריות הפעלה לקויה של מודלים /מערכות שגיאות חשבונאיות /שגיאות בייחוס היישות (entity attribution) ביצוע כושל אחר של משימה כשל בהפצה כשל בניהול בטחונות כשל בתחזוקת נתונים של סימוכין (reference data)
		ניטור ודיווח	כשל בחובות דיווח מנדטוריות דיווח לא מדויק לגורם חיצוני (נגרם הפסד)
		קבלת דיווח מלקוחות ותיעוד	חוסר במתן רשות של לקוחות או בכתבי וויתור שלהם חוסר או אי שלמות של מסמכים משפטיים
		ניהול לקוחות וחשבונות	מתן גישה לא מורשית לחשבונות ליקויים ברשומות של לקוחות (נגרם הפסד) הפסד רשלני או נזק לנכסי לקוחות

המפקח על הבנקים : ניהול בנקאי תקין [1] (6/10) מדידה והלימות הון - סיכון תפעולי	עמ' 24 - 206

ביצוע כושל של צד נגדי שאינו לקוח חילוקי דעות עם צדדים נגדיים שאינם לקוחות	צדדים נגדיים למסחר		
מיקור חוץ חילוקי דעות עם ספקים	ספקים		

סיכון שוק

תוכן העניינים

<u>עמוד</u>	<u>נושא</u>
208-2	הנחיות למדידת סיכון
208-10	דרישת ההון
208-11	סיכון שוק - שיטת המדידה הסטנדרטית
208-11	סיכון שיעור ריבית
208-24	סיכון פוזיציה במניות
208-28	סיכון שער חליפין
208-31	טיפול באופציות

א. הנחיות למדידת סיכון

- 683(i). סיכון שוק מוגדר כסיכון להפסדים על פוזיציות מאזניות וחוף מאזניות הנובעים משינויים במחירי השוק. הסיכונים שעליהם חלה דרישה זו הם:
- הסיכונים הנובעים ממכשירים הקשורים לריבית ולמניות בתיק למסחר;
  - סיכון שער חליפין בתאגיד הבנקאי כולו.

1. היקף וכיסוי של דרישות ההון

- 683(ii). דרישות ההון בגין מכשירים הקשורים לשיעורי ריבית ולמניות, יחולו על פריטי התיק למסחר הנוכחיים שהוערכו בזהירות על ידי התאגיד הבנקאי בהתאם לסעיפים 685 עד 689(iv) להלן ולהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 209. הגדרת "התיק למסחר" מופיעה בסעיפים 685 עד 689(iii) להלן.
- דרישות ההון בגין מכשירים הקשורים לשיעורי ריבית ולמניות לא יחולו בהתקיים התנאים המפורטים להלן:

- א. עסקי התיק למסחר (trading book business) לא עוברים בד"כ 5% מסך עסקי התאגיד.
  - ב. סך הפוזיציות של התיק למסחר לא עוברות בד"כ 120 מיליוני ש"ח.
  - ג. עסקי התיק למסחר לא עוברים 6% מסך עסקי התאגיד, וסך הפוזיציות של התיק למסחר לא עוברים 160 מיליוני ש"ח.
- בכדי לחשב את הפרופורציות של עסקי התיק למסחר ביחס לסך עסקי התאגיד יש לסכום הן את העסקים המאזניים והן את העסקים החוץ-מאזניים. למטרה זו: איגרות חוב יילקחו על פי ערך השוק שלהן או לפי הערך הנקוב שלהן, מניות יילקחו בחשבון לפי ערך השוק שלהן, ונגזרים בהתאם לערך השוק או לערך הנקוב של נכסי הבסיס שלהם. פוזיציות בלונג ופוזיציות בשורט יסוכמו ללא התחשבות בסימנים שלהם.
- במצב בו התאגיד הבנקאי חורג מאחת מהמגבלות המפורטות בסעיפים א' וב' ליותר מ-10 ימי עסקים, או מהמגבלה המפורטת בסעיף ג', עליו לדווח על כך לפיקוח.

- 683(iii). דרישות ההון בגין סיכון שער חליפין יחולו על סך כל פוזיציות המטבע של התאגיד הבנקאי, בכפוף לשיקול דעת מסוים שלא לכלול פוזיציות מבניות על שער חליפין (structural foreign exchange position). מובן כי חלק מפוזיציות אלה ידווחו, ועל כן יוערכו לפי שווי שוק, אולם חלקן עשוי להיות מדווח ומוערך לפי שווים בספרים.
- על התאגיד הבנקאי חל איסור לקיחת פוזיציה בסיכון סחורות על חשבון הנוסטרו שלו. תאגיד בנקאי רשאי לקנות ולמכור מכשירים פיננסיים נגזרים על מחירי סחורות עבור לקוחותיו במסגרת פעילות תיווך בלבד.

683(iv). בטל.

683(v). בדומה להנחיה באשר לסיכון אשראי, דרישות ההון בגין סיכון שוק יחולו על בסיס מאוחד כלל עולמי (worldwide). בקבוצה המנהלת דו"חות על בסיס עולמי מאוחד, ושהונה מוערך על בסיס עולמי, יותר לתאגיד בנקאי לדווח על פוזיציות חסר (short) ויתר (long) באותו מכשיר בדיוק (כגון מטבעות, מניות (equity) או איגרות חוב) על בסיס נטו, מבלי להביא בחשבון היכן נרשמו¹¹¹. זאת ועוד, ניתן להחיל על בסיס מאוחד גם את כללי הקיזוז המפורטים בהוראה זו. עם זאת, תהיינה נסיבות שבהן המפקח ידרוש שפוזיציות יחידות יכללו במערכת המדידה מבלי קיזוז או התחשבות נטו כנגד פוזיציות של חברות אחרות בקבוצה. פעולה זו עשויה להידרש, לדוגמה, כאשר ישנם מכשולים להעברה מהירה של רווחים מחברה בת בחו"ל, או כאשר ישנם קשיים משפטיים או פרוצדוראליים לניהול סיכונים על בסיס מאוחד בזמן. בנוסף, המפקח ישמור על הזכות להמשיך לעקוב אחר סיכונים שוק של ישויות בודדות שלא על בסיס מאוחד, כדי להבטיח שחוסר איזון משמעותי בתוך קבוצה לא יחמוק מפיקוח, וכן כדי להבטיח שתאגידים בנקאיים לא מעבירים פוזיציות בתאריכי הדיווח בדרך שתמנע את מדידתן.

684. בטל.

685. התיק למסחר מורכב מפוזיציות במכשירים פיננסיים המוחזקות עם כוונת מסחר או במטרה לגדר רכיבים אחרים של התיק למסחר. כדי שמכשיר פיננסי יהיה כשיר לטיפול של דרישות ההון של תיק למסחר, עליו להיות חופשי מאמנה כלשהי המגבילה את סחירותו או שקיימת אפשרות לגדרו באופן מלא. בנוסף, הפוזיציות ינוהלו ויוערכו באופן תכוף ומדויק, והתיק ינוהל באופן פעיל.

686. מכשיר פיננסי הוא כל חוזה שיוצר הן נכס פיננסי לישות אחת, והן התחייבות פיננסית או מכשיר הוני לישות אחרת. מכשירים פיננסיים כוללים הן מכשירים פיננסיים ראשוניים (או מכשירי מזומן) והן מכשירים פיננסיים נגזרים. נכס פיננסי הוא כל נכס שהוא מזומן, הזכות לקבל מזומן או נכס פיננסי אחר; או הזכות החוזית להחליף נכסים פיננסיים בתנאים עדיפים פוטנציאלית, או מכשיר מניות (equity). התחייבות פיננסית היא ההתחייבות החוזית להעביר מזומן או נכס פיננסי אחר או להחליף התחייבויות פיננסיות בתנאים לא עדיפים פוטנציאלית.

687. פוזיציות המוחזקות למסחר הן אלה המוחזקות במתכוון לצורך מכירה חוזרת בטווח זמן קצר ו/או מתוך כוונה להרוויח משינויי מחירים ממשיים או צפויים בטווח קצר או ללכוד רווחי ארביטריז', והן עשויות לכלול, לדוגמה, פוזיציות קנייניות, פוזיציות הנובעות משירות ללקוח (client servicing) (כגון matched principal broking) ועשיית שוק.

687(i). חובה שלתאגיד הבנקאי יהיו מדיניות ונהלים ברורים לקביעת אילו חשיפות לכלול בתיק למסחר ואילו להוציא ממנו למטרות חישוב ההון הפיקוחי שלו, כדי להבטיח עמידה בקריטריונים בנוגע לתיק למסחר המפורטים בפרק זה ותוך התחשבות ביכולות ובפרקטיקות

¹¹¹ פוזיציות של חברות בנות שאינן בבעלות מלאה, תהיינה כפופות לעקרונות חשבונאות מקובלים במדינה שבה החברה האם מפוקחת.

של התאגיד הבנקאי לניהול סיכונים. הציות למדיניות ולנהלים אלו יתועד באופן מלא ויהיה נתון לביקורת פנימית תקופתית.

687(ii). מדיניות ונהלים, כאמור, יתייחסו, לכל הפחות, לשיקולים הכלליים המפורטים להלן. הרשימה להלן לא נועדה לספק סדרת בדיקות שמוצר או קבוצת מוצרים קשורים חייבים לעמוד בהן, כדי שיהיו כשירים להיכלל בתיק למסחר. הרשימה היא רשימה מינימאלית של נקודות עיקריות אליהן חייבים להתייחס במסגרת המדיניות ונהלים לניהול כולל של התיק למסחר של התאגיד:

- הפעילויות שתאגיד בנקאי מחשיב כפעילויות מסחר ורואה בהן חלק מהתיק למסחר למטרות הון פיקוחי;
- המידה שבה ניתן לשערך חשיפה יומית למחירי שוק (marked-to-market) על ידי התייחסות לשוק פעיל, נזיל ודו-כיווני;
- לחשיפות שמשוערכות לפי מודל (marked-to-model), המידה שבה התאגיד הבנקאי יכול:
  - (א) לזהות את הסיכונים המהותיים של החשיפה;
  - (ב) לגדר את הסיכונים המהותיים של החשיפה והמידה בה למכשירי גידור קיים שוק פעיל, נזיל ודו כיווני;
  - (ג) להגיע לאומדנים מהימנים של ההנחות והפרמטרים העיקריים המשמשים במודל.
- המידה שבה התאגיד הבנקאי מסוגל ונדרש להפיק הערכות של החשיפה, שניתנות לתיקוף חיצוני באופן עקבי;
- המידה שבה מגבלות משפטיות או דרישות תפעוליות אחרות עשויות להכשיל את יכולתו של התאגיד הבנקאי להנזיל מיידית את החשיפה;
- המידה שבה התאגיד הבנקאי נדרש, ומסוגל, לנהל את סיכון החשיפה באופן פעיל במסגרת פעולות המסחר שלו; וכן
- המידה שבה התאגיד הבנקאי עשוי להעביר סיכון או חשיפות בין התיק הבנקאי ובין התיק למסחר והקריטריונים להעברות כאלה.

688. להלן הדרישות הבסיסיות החלות על פוזיציות שתהיינה כשירות לטיפול בדרישות הון של תיק למסחר.

- קיומה של אסטרטגיית מסחר מתועדת בבהירות עבור הפוזיציה/המכשיר או התיקים, שאושרו על ידי ההנהלה הבכירה (שתכלול, אופק אחזקה צפוי).
- קיומם של מדיניות ונהלים ברורים לניהול פעיל של הפוזיציה, שחייבים לכלול:
  - הפוזיציות מנוהלות בדסק מסחר; נקבעו מגבלות לפוזיציות והתאגיד הבנקאי עוקב אחר הלימותן;
  - לסחרנים יש אוטונומיה להיכנס/לנהל את הפוזיציה במסגרת המגבלות שהוסכמו ובהתאם לאסטרטגיה שהוסכמה;
  - הפוזיציות משוערכות למחירי שוק לפחות על בסיס יומי, ובמקרה של שערך למודל (marked-to-model) חובה שהפרמטרים יוערכו על בסיס יומי;

- הפוזיציות מדווחות להנהלה הבכירה כחלק בלתי נפרד מתהליכי ניהול הסיכונים של התאגיד הבנקאי; וכן
- מתנהל מעקב פעיל אחר הפוזיציות תוך התייחסות למקורות של מידע שוק (יש להעריך את נזילות השוק או את היכולת לגדר את הפוזיציות או את פרופילי הסיכון של התיק). המעקב יכול הערכה של איכות וזמינות נתוני הקלט (input) מהשוק לתהליכי האמידה, רמת המחזור (turnover) בשוק, גודלן של הפוזיציות הנסחרות בשוק וכד'.
- מדיניות ונהלים מוגדרים בבהירות למעקב אחר פוזיציות כנגד אסטרטגיית המסחר של התאגיד הבנקאי, לרבות ניטור המחזור ופוזיציות מוקפאות (stale positions) בתיק למסחר של התאגיד הבנקאי.

689. בטל.

689(i). כאשר תאגיד בנקאי מגדר חשיפה לסיכון אשראי בתיק הבנקאי באמצעות נגזר אשראי שנרשם בתיק למסחר (דהיינו, עושה שימוש בגידור פנימי), החשיפה בתיק הבנקאי איננה נחשבת כחשיפה שגודרה לצורכי דרישות הון, אלא אם התאגיד הבנקאי רכש, מצד שלישי שהוא ספק הגנה כשיר, נגזר אשראי המקיים את הדרישות של סעיף 191 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 בנוגע לחשיפה בתיק הבנקאי. כאשר הגנה כזאת נרכשת מצד שלישי והיא מוכרת למטרות הון פיקוחי כגידור של חשיפה בתיק הבנקאי, אין לכלול בתיק למסחר למטרות הון פיקוחי את נגזר האשראי החיצוני או הפנימי המגדר.

689(ii). פוזיציות במכשירי ההון הפיקוחי הכשירים של התאגיד הבנקאי עצמו מנוכים מהון. פוזיציות במכשירי הון פיקוחי כשירים של תאגידים בנקאיים אחרים, של חברות ניירות ערך (securities firms) ושל ישויות פיננסיות אחרות, כמו גם נכסים בלתי מוחשיים, יטופלו בדרך שקבע המפקח בנוגע לאותם נכסים המוחזקים בתיק הבנקאי, אשר במקרים רבים הוא ניכוי מהון. כאשר תאגיד בנקאי מוכיח כי הוא 'עושה שוק' פעיל, המפקח יכול לקבוע חריג של סחרן (dealer exception) להחזקות של מכשירי הון של תאגידים בנקאיים אחרים, של חברות ניירות ערך ושל ישויות פיננסיות אחרות בתיק למסחר. כדי שתאגיד בנקאי יהא כשיר לחריג של סחרן, עליו לקיים מערכות ובקורות נאותות בנוגע למסחר במכשירי הון פיקוחי כשירים של מוסדות פיננסיים.

689(iii). עסקאות מסוג רכש חוזר (repo-style) המוגבלות בזמן (term-trading) ונרשמות על ידי התאגיד הבנקאי בתיק הבנקאי, יכולות להיכלל בתיק למסחר של התאגיד הבנקאי למטרות הון פיקוחי, ובלבד שהתאגיד הבנקאי יכול בתיק למסחר את כל העסקאות האלה מסוג רכש חוזר. למטרה זו, עסקאות מסוג רכש חוזר הקשורות למסחר מוגדרות רק כאותן עסקאות העומדות בדרישות סעיפים 687 ו-688 ושבהן שתי הרגליים הן בצורת מזומנים או ניירות ערך שניתן לכלול אותם בתיק למסחר. בלא קשר לתיק שבו נרשמו, כל העסקאות מסוג רכש חוזר כפופות לדרישות הון החלות בגין סיכון אשראי של צד נגדי בתיק הבנקאי.

(iv) 689. לצרכי הוראה זו, "תיק למסחר בקורלציות" (correlation trading portfolio) כולל חשיפות

איגוח ונגזרי אשראי מסוג n^{th} -to-default, אשר מקיימים את התנאים הבאים:

- הפוזיציות אינן פוזיציות של איגוח מחדש (resecuritization), ואינן נגזרות של חשיפות איגוח אשר לא מספקות חלק יחסי שווה (pro rata) בתקבולים מרובד איגוח (securitization tranche) (כלומר, לא יכללו אופציות על רובד איגוח, או רובד עליון סינטטי ממונף (synthetically leveraged super-senior tranche)); ו-
- כל ישויות הייחוס (reference entities) הן מוצרים מסוג single-name, לרבות נגזרי אשראי מסוג single-name, לגביהם קיים שוק נזיל דו-סטרי. ההגדרה כוללת מדדים סחירים נפוצים המבוססים על ישויות ייחוס אלה. שוק דו-סטרי נחשב כקיים, כאשר ישנן הצעות קנייה ומכירה בלתי תלויות ומרצון חופשי, כך שמחיר, הקשור באופן סביר למחירי המכירה האחרונים או לציטוטי קניה/מכירה מרצון עכשוויים ותחרותיים, ניתן לקביעה בתוך יום אחד ולסליקה במחיר זה בתוך פרק זמן יחסית קצר, בהתאם לנוהגי המסחר.

פוזיציות המתייחסות לנכס בסיס שמטופל כחשיפה קמעונאית, כחוב בביטחון נכס למגורים או כחוב בביטחון נדל"ן מסחרי, לפי הגישה הסטנדרטית לטיפול בסיכון אשראי, לא נכללות בתיק למסחר בקורלציות. פוזיציות המתייחסות לדרישה מישות למטרה מיוחדת (special purpose entity) לא נכללות גם כן.

תאגיד בנקאי יכול לכלול בתיק למסחר בקורלציות גם פוזיציות המגדרות את הפוזיציות שתוארו לעיל, ואשר אינן חשיפות איגוח ואינן נגזרי אשראי מסוג n^{th} -to-default, וכאשר קיים שוק דו-סטרי נזיל, כמתואר לעיל, למכשיר או לנכסים שבבסיסו.

2. הנחיה לאמידה מושכלת

סעיפים 690-701 שולבו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 209.

3. שיטות למדידת סיכוני שוק

(i) 701. במדידת סיכוני שוק, תאגיד בנקאי יהיה רשאי לבחור בין שתי מתודולוגיות כלליות (המתוארות בסעיפים 709 עד 718(Lxix) ו- 718(Lxx) עד 718(xcix) בהתאמה), בכפוף לאישור המפקח. חלופה אחת תהיה למדוד את הסיכונים לפי הגישה הסטנדרטית, תוך שימוש במסגרות המדידה המתוארות בסעיפים 709 עד 718(Lxix) להלן. סעיפים 709 עד 718(Lv) עוסקים בשלושת הסיכונים המטופלים בפרק זה, דהיינו שיעור הריבית, פוזיציות מניות ושער חליפין. סעיפים 718(Lvi) עד 718(Lxix) קובעים מספר שיטות אפשריות למדידת סיכון המחיר באופציות מכל הסוגים. דרישת ההון על פי שיטת המדידה הסטנדרטית תהיה הסכום האריתמטי של מדידות הסיכון לפי סעיפים 709 עד 718(Lxix).

(ii) 701. המתודולוגיה החלופית, הכפופה להתמלאותם של תנאים מסוימים ועל כן השימוש בה מותנה באישור מפורש של הפיקוח על הבנקים, מפורטת בסעיפים 718(Lxx) עד 718(xcix). מתודולוגיה

זו מתירה לתאגידים בנקאיים להשתמש באומדני סיכון שנגזרו ממודלים פנימיים של התאגיד הבנקאי לניהול סיכונים, בכפוף לשבעה סטים של תנאים:

- קריטריונים כלליים מסוימים בנוגע להלימות המערכת לניהול סיכונים;
- סטנדרטים איכותיים לפיקוח פנימי על השימוש במודלים, בעיקר על ידי ההנהלה;
- קווים מנחים להגדרת סט הולם של גורמי סיכון שוק (דהיינו, ריביות ומחירים בשוק המשפיעים על ערכן של פוזיציות התאגידים הבנקאיים);
- סטנדרטים כמותיים המגדירים את השימוש בפרמטרים סטטיסטיים מינימאליים שכיחים למדידת סיכון;
- הנחיות למבחני קיצון (stress testing);
- נוהלי תיקוף לבחינה חיצונית של השימוש במודלים;
- כללים לתאגידים בנקאיים המשתמשים בשילוב של מודלים ושל הגישה הסטנדרטית.

701(iii). המתודולוגיה הסטנדרטית משתמשת בגישה של "אבני יסוד", שבה סיכון ספציפי וסיכון שוק כללי הנובעים מפוזיציות חוב ומניות מחושבים בנפרד. מרבית המודלים הפנימיים מתמקדים בחשיפות התאגיד הבנקאי לסיכון שוק כללי, ומותירים במרבית המקרים את המדידה של סיכון ספציפי (דהיינו, חשיפות למנפיקים ספציפיים של ניירות ערך חוב או מניות (debt securities or equity)¹¹²) באמצעות מערכות נפרדות למדידת סיכון אשראי. על תאגידים בנקאיים שמיישמים מודלים יחולו דרישות הון בגין הסיכון הספציפי שאינו נלכד על ידי המודלים שלהם. באותו אופן, תחול, דרישת הון נפרדת בגין סיכון ספציפי על כל תאגיד בנקאי שמיישם מודל במידה שהמודל אינו לוכד סיכון ספציפי. דרישת ההון לתאגידים בנקאיים המיישמים מודלים להערכת סיכונים ספציפיים, מפורטת בסעיפים 718(Lxxxvii) עד 718(xcvii) להוראה זו¹¹³.

701(iv). בעת מדידת סיכון המחיר באופציות לפי הגישה הסטנדרטית, כאשר לרשות התאגיד הבנקאי עומדות מספר חלופות ברמות שונות של תחכום (ראה סעיפים 718(Lvi) עד 718(Lxix)), יחילו רשויות הפיקוח את הכלל שלפיו ככל שתאגיד בנקאי מרבה לעסוק בכתיבת אופציות, כן מתודולוגית המדידה שלו תהיה מתוחכמת יותר. בטווח הארוך, מצופה מתאגידים בנקאיים המנהלים מסחר משמעותי באופציות לעבור למודלים מקיפים של ערך נתון בסיכון (VaR) (value-at-risk) ולציית לכל התקנים האיכותיים והכמותיים הקבועים בסעיפים 718(Lxx) עד 718(xcix).

701(v). המפקח מצפה מכל תאגיד בנקאי שחלה עליו דרישת הון בגין סיכון שוק, לעקוב אחר רמת הסיכון כנגדה חלה דרישת ההון ולדווח עליה. דרישת ההון המזערית הכוללת של התאגיד הבנקאי תהיה:

¹¹² סיכון ספציפי כולל את הסיכון שהערך של נייר ערך חוב או מניה מסוימים ישתנה יותר או פחות מערך השוק הכללי במסחר יומיומי (כולל תקופות שבהן השוק כולו תנודתי) וסיכון אירוע (כאשר המחיר של נייר ערך חוב או מניה מסוימים משתנה באופן חריף יחסית לשוק הכללי, כגון בעקבות הצעת השתלטות או זעזוע אחר כלשהו; אירועים כאלה כוללים גם את הסיכון ל"כשל" (default)).

¹¹³ בטל.

- (א) הדרישות בגין סיכון אשראי שנקבעו בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 203, או מספר 204, לא כוללות ניירות ערך חוב ומניות בתיק למסחר, אך כוללות סיכון אשראי של הצד הנגדי על כל נגזרי "מעבר לדלפק" (OTC) בין אם בתיק למסחר או בתיק הבנק; ובנוסף
- (ב) דרישות ההון בגין סיכון תפעולי המתוארות בסעיפים 644 עד 683 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 206; ובנוסף
- (ג) סכום אריתמטי של דרישות ההון המתוארות בסעיפים 709 עד 718(Lxix); או
- (ד) אומדן סיכון שוק הנגזר מגישת המודלים, כמפורט בסעיפים 718(Lxx) עד 718(xcix); או
- (ה) שילוב של סכום אריתמטי של (ג) ו-(ד).

701(vi). כל העסקאות, לרבות מכירות ורכישות של חוזי אקדמה (forward), ייכללו בחישוב דרישות ההון למן התאריך שבו נחתמו. אף שדיווח שגרתי יתבצע בעיקרון אחת לתקופה (ברוב המדינות, אחת לרבע), יש לצפות מתאגיד בנקאי שיהל את סיכון השוק בתיק למסחר שלו באופן כזה שדרישות ההון יתמלאו על בסיס שוטף, דהיינו, בסגירת כל יום עסקים. לרשותן של רשויות הפיקוח עומדים מספר אמצעים אפקטיביים להבטיח שהתאגיד הבנקאי לא ייפה את התמונה (window dressing) על ידי הצגת פוזיציות סיכון שוק נמוכות משמעותית בתאריכי הדיווח. מובן שיש לצפות מתאגיד בנקאי, גם לתחזק מערכות קפדניות לניהול סיכונים כדי להבטיח שאין חריגה בחשיפות במהלך היום. אם תאגיד בנקאי נכשל בציות לדרישות ההון, רשות הפיקוח תבטיח שהתאגיד הבנקאי ינקוט צעדים מידיים לתיקון המצב.

4. טיפול בסיכון אשראי של צד נגדי בתיק למסחר

702. תאגיד בנקאי יידרש לחשב את דרישת ההון בגין סיכון אשראי של הצד הנגדי עבור נגזרים מעבר לדלפק (OTC), עסקאות מסוג רכש חוזר ועסקאות אחרות הרשומות בתיק למסחר, בנפרד מדרישת ההון בגין סיכון שוק כללי וסיכון ספציפי¹¹⁴.

משקלי הסיכון שישמשו בחישוב זה חייבים להתאים לאלה שבהם נעשה חישוב לדרישות ההון בתיק הבנקאי. לפיכך, תאגיד בנקאי המיישם את הגישה הסטנדרטית בתיק הבנקאי ישתמש במשקלי הסיכון של הגישה הסטנדרטית בתיק למסחר.

703. כל המכשירים הכלולים בתיק למסחר יכולים לשמש ביטחונות כשירים לעסקאות מסוג רכש חוזר שבתיק למסחר. עם זאת, ובעקביות עם האמור בסעיף 145(i) להוראת ניהול בנקאי תקין 203, חשיפת איגוח מחדש אינה יכולה לשמש כביטחון פיננסי כשיר לעסקאות מסוג רכש חוזר בתיק למסחר. על אותם מכשירים שאינם נכללים בהגדרת ביטחון כשיר לתיק הבנקאי יחול מקדם ביטחון (haircut) בשיעור החל על מניות הרשומות בבורסות מוכרות ואין נכללות במדד הראשי (כאמור בסעיף 151 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203). כתוצאה מכך, למכשירים הנחשבים ביטחונות כשירים בתיק למסחר, אך לא בתיק הבנקאי, יש לחשב את מקדמי הביטחון לכל נייר ערך בנפרד.

¹¹⁴ הטיפול בעסקאות שער חליפין ומסחר בניירות ערך, שטרם נסלקו (unsettled) מפורט בסעיף 88 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

704. חישוב דרישת ההון בגין סיכון אשראי לצד הנגדי בשל עסקאות נגזרים מובטחות מעבר לדלפק, וזה לכללים הקבועים לעסקאות מסוג זה הרשומות בתיק הבנקאי.

705. חישוב דרישת ההון בגין סיכון לצד הנגדי בעסקאות מסוג רכש חוזר יערך באמצעות הכללים הקבועים בסעיפים 147 עד 181(i) להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

נגזרי אשראי

706. בטל.

707. דרישת ההון בגין סיכון אשראי לצד הנגדי עבור עסקאות נגזרי אשראי single name בתיק למסחר, יחושבו תוך שימוש במקדמי התוספת הבאים לחשיפה פוטנציאלית עתידית:

מוכר הגנה	קונה הגנה	
5%	5%	החלף תשואה כוללת TRS (Total Return Swap) התחייבות "כשירה" התחייבות "בלתי כשירה"
10%	10%	
**5%	5%	החלף כשל אשראי CDS (Credit Default Swap) התחייבות "כשירה" התחייבות "בלתי כשירה"
**10%	10%	

לא יהיה הבדל התלוי ביתרת תקופה שנותנה לפירעון.

ההגדרה של "כשיר" וזה להגדרת הקטגוריה "כשיר" לטיפול בסיכון ספציפי על פי שיטת המדידה הסטנדרטית בסעיפים 711(i) ו- 711(ii).

** מוכר ההגנה בעסקת החלף כשל אשראי יהיה כפוף רק למקדם התוספת (add-on factor) כאשר הוא נתון לסגירה (close out) כאשר קונה ההגנה חדל פירעון בשעה שהבסיס עדיין בר פירעון. תקרת סכום התוספת תהיה סכום הפרמיות שלא שולמו.

708. כאשר נגזר האשראי הוא עסקה מסוג first to default, סכום התוספת ייקבע לפי איכות האשראי הנמוכה ביותר בסל הבסיס, דהיינו, אם בסל ישנם פריטים בלתי כשירים, יש להשתמש בסכום התוספת שחל על ההתחייבות הבלתי כשירה. לעסקאות מסוג second-to-default (או יותר), הקצאת נכסי הבסיס תמשיך להתבצע לפי איכות האשראי שלהם, דהיינו, איכות האשראי הנמוכה השנייה תקבע את סכום התוספת עבור עסקה מסוג second-to-default, וכן הלאה.

5. הסדרי מעבר

708(i). בתקופת המעבר, תאגידים בנקאיים יהיו חופשיים להשתמש בשילוב של שיטת מדידה סטנדרטית עם גישת המודלים הפנימיים למדידת סיכוני שוק. ככלל, כל מודל "חלקי" צריך לכסות קטגוריית סיכון מלאה (כגון סיכון ריבית או סיכון שער חליפין), דהיינו לא יותר לשלב

שתי שיטות לקטגוריית סיכון אחת¹¹⁵. אולם, מאחר שרוב התאגידים הבנקאיים במועד זה עדיין מצויים בתהליך הטמעה או שיפור של מודלים פנימיים לניהול סיכונים, הוועדה מאמינה שיש להעניק לתאגידים בנקאיים - אפילו בתוך אותה קטגוריית סיכון - גמישות מסוימת בהכללת כל פעולותיהם על בסיס כלל עולמי (worldwide); גמישות זו תהיה כפופה לאישור הרשויות באותה מדינה ותיסקר על ידי הוועדה בעתיד (רשויות הפיקוח ינקטו באמצעי זהירות נגד "בחירה סלקטיבית" ("cherry-picking") בין הגישה הסטנדרטית וגישות המודלים בתוך קטגוריה של גורם סיכון מסוים). מצפים מתאגידים בנקאיים המאמצים את חלופת המודלים לקטגוריית סיכון יחידה כלשהי שבחלוף הזמן יכללו את כל פעולותיהם, בכפוף להחרגות המוזכרות להלן, ולהתקדם לקראת מודל מקיף (דהיינו, מודל אשר לוכד את כל הקטגוריות של סיכון שוק). תאגידים בנקאיים שיאמצו מודל לא יורשו, למעט בנסיבות חריגות, לחזור חזרה אל הגישה הסטנדרטית. על אף עקרונות כלליים אלה, אפילו תאגידים בנקאיים העושים שימוש במודלים מקיפים כדי למדוד סיכון שוק עדיין עשויים להיות חשופים לסיכונים בפוזיציות, שאינן נלכדות על ידי המודלים הפנימיים לניהול סיכונים מסחר; לדוגמה, במקומות מרוחקים, במטבעות זניחים או בתחומים עסקיים זניחים¹¹⁶. סיכונים מסוג זה שאינם נכללים במודל יימדדו בנפרד וידווחו באמצעות שימוש במתודולוגיות המתוארות בסעיפים 709 עד 718(xviii) להלן.

ב. דרישת ההון

1. הגדרה של הון

708(ii). ההגדרה של ההון שייעשה בה שימוש למטרות סיכון שוק נקבעה בסעיפים 49(xiii) ו-48(xiv) להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202.

708(iii). בעת חישוב הון כשיר, יהיה צורך לחשב תחילה את דרישת ההון המזערית של התאגיד הבנקאי בגין סיכון אשראי וסיכון תפעולי, ורק לאחר מכן לחשב את הדרישה בגין סיכון שוק, על מנת לקבוע כמה מהון רובד 1 והון רובד 2 זמין להקצאה בגין סיכון שוק. ההון הכשיר יהיה הסכום של כל הון רובד 1 של התאגיד הבנקאי, ועוד כל הון רובד 2 שלו, בהתאם למגבלות המפורטות בסעיף 49(iii) להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202. הון רובד 3 ייחשב כשיר רק אם ניתן להשתמש בו לכיסוי סיכונים שוק לפי התנאים הקבועים בסעיפים 49(xxi) ו-49(xxii). יחס ההון המצוטט ייצג אפוא את כמות ההון הזמינה לכיסוי סיכון אשראי, סיכון תפעולי וסיכון שוק. כאשר לתאגיד הבנקאי יש הון רובד 3, במגבלות המפורטות בסעיף 49(xxii), שאינו מוקצה בעת הנוכחית בגין סיכונים שוק, רשאי התאגיד הבנקאי לדווח על העודף הזה כהון רובד 3 בלתי מנוצל אך כשיר, לצד יחס ההון הסטנדרטי.

ג. סיכון שוק - שיטת המדידה הסטנדרטית

1. סיכון שיעור ריבית

709. בטל.

¹¹⁵ כלל זה אינו חל, עם זאת, על טכניקות טרום-עיבוד המשמשות לפישוט החישוב ואשר על תוצאותיהן חלה המתודולוגיה הסטנדרטית.

¹¹⁶ בטל.

709(i). פרק זה מתאר את המסגרת הסטנדרטית למדידת הסיכון הנלווה לאחזקה או לקיחה של פוזיציות בניירות ערך חוב (debt securities) ובמכשירים אחרים הקשורים לשיעור הריבית בתיק למסחר. המכשירים המכוסים כוללים את כל ניירות ערך חוב בעלי ריבית קבועה וריבית משתנה, ומכשירים המתנהגים בדומה להם, לרבות מניות בכורה בלתי המירות¹¹⁷. איגרות חוב המירות (convertible bonds), דהיינו הנפקות של איגרות חוב (debt issues) או מניות בכורה הניתנות להמרה, במחיר נקוב, למניות רגילות של המנפיק, יטופלו כניירות ערך חוב (debt securities) אם הן נסחרות כניירות ערך חוב, ויטופלו כמניות (equities) אם הן נסחרות כמניות. התאגיד הבנקאי יפרט במסמך המדיניות שלו ובהליו באיזה אופן יקבע האם איגרת החוב ההמירה נסחרת כנייר ערך חוב או אם היא נסחרת כמניה. הבסיס לטיפול במוצרים נגזרים יידון בסעיפים 718(ix) עד 718(xvii) להלן.

709(ii). דרישת ההון המזערית מבוטאת במונחים של שני חיובים המחושבים בנפרד: האחד חל על "הסיכון הספציפי" של כל נייר ערך, בין אם מדובר בפוזיציה בחסר או ביתר, והאחר חל על סיכון הריבית בתיק (נקרא "סיכון שוק כללי"), שבמסגרתו יכול להתבצע קיזוז בין פוזיציות ביתר או בחסר, של ני"ע או מכשירים שונים. אולם, תאגיד בנקאי חייב לקבוע את דרישת ההון בגין סיכון ספציפי עבור התיק למסחר בקורלציות בהתאם למפורט להלן: התאגיד הבנקאי מחשב (i) סך דרישות ההון בגין סיכון ספציפי אשר יחולו רק על הפוזיציות נטו ביתר (long) הנובעות מהחשיפות המשולבות למסחר בקורלציות נטו ביתר (net long correlation trading exposures combined); ו- (ii) סך דרישות ההון בגין סיכון ספציפי, אשר יחולו רק על הפוזיציות נטו בחסר (short) הנובעות מהחשיפות המשולבות למסחר בקורלציות נטו בחסר (net short correlation trading exposures combined). הגדול מבין שני סכומים אלו יהיה דרישת ההון בגין סיכון ספציפי בתיק למסחר בקורלציות.

709(1-ii). במהלך תקופת מעבר עד 31.12.2013, תאגיד בנקאי רשאי להחריג פוזיציות במכשירי איגוח ובנגזרי אשראי מסוג n^{th} -to-default, אשר אינן נכללות בתיק למסחר בקורלציות, מהחישוב לפי הרישאה של סעיף 709(ii), ולקבוע את דרישת ההון בגין סיכון ספציפי בהתאם למפורט להלן: התאגיד הבנקאי מחשב (i) סך דרישת ההון בגין סיכון ספציפי אשר תחול רק על הפוזיציות נטו ביתר במכשירים אלה בתיק למסחר; ו- (ii) סך דרישת ההון בגין סיכון ספציפי אשר תחול רק על הפוזיציות נטו בחסר של מכשירים אלה בתיק למסחר. דרישת ההון בגין סיכון ספציפי בפוזיציות אלה בתיק למסחר תהיה הסכום הגדול מבין שני הסכומים. חישוב זה צריך להתבצע בנפרד מהחישוב בנוגע לתיק למסחר בקורלציות.

(i) סיכון ספציפי

¹¹⁷ ניירות ערך סחירים של משכנתאות (traded mortgage securities) ומוצרים נגזרים על משכנתאות הם בעלי מאפיינים ייחודיים בשל הסיכון של סילוק מוקדם. לפיכך, בינתיים, לא יחול טיפול משותף לניירות ערך אלה, והם יטופלו בהתאם לשיקול דעת לאומי. נייר ערך תחת הסכם של רכישה חוזרת או הסכם השאלת ניירות יטופל כאילו הוא עדיין בבעלות משאיל נייר הערך, דהיינו, הוא יטופל כמו פוזיציות אחרות בניירות ערך.

709(iii). דרישת ההון בגין סיכון ספציפי מיועדת לספק הגנה מפני שינוי לרעה במחירו של נייר ערך יחיד עקב גורמים הקשורים למנפיק היחיד. במדידת הסיכון, הקיזוז יהיה מוגבל לפוזיציות מנוגדות (matched) בהנפקה זהה (לרבות פוזיציות בנגזרות). אפילו אם המנפיק זהה, לא יותר קיזוז בין הנפקות שונות מאחר שההבדלים בשיעור תלוש הריבית, בנזילות, במאפייני הפירעון המוקדם (call features) וכד' משמעותם שמחירים עשויים להשתנות בטווח קצר.

דרישות הון בגין סיכון ספציפי עבור סיכון מנפיק

710. דרישות ההון החדשות לקטגוריות "ממשלתי" ו"אחר" תהיינה כדלקמן :

קטגוריות	הערכת אשראי חיצונית	דרישת הון לסיכון ספציפי
ממשלתי	AAA עד AA- A+ עד BBB- BB+ עד B- מתחת ל- B- ללא דירוג	0% 0.25% (התקופה שנותרה לפירעון סופי היא 6 חודשים או פחות) 1.00% (התקופה שנותרה לפירעון סופי היא מעל 6 חודשים ועד 24 חודשים, כולל) 1.60% (התקופה שנותרה לפירעון סופי היא מעל 24 חודשים) 8.00% 12.00% 8.00%
כשיר		0.25% (התקופה שנותרה לפירעון סופי היא 6 חודשים או פחות) 1.00% (התקופה שנותרה לפירעון סופי היא מעל 6 חודשים ועד 24 חודשים, כולל) 1.60% (התקופה שנותרה לפירעון סופי היא מעל 24 חודשים)
אחר		בדומה לדרישות הון לסיכון אשראי של לווה תאגידי שאינו מדורג בדירוג השקעה, לפי הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203. 8.00% BB+ עד BB- 12.00% מתחת ל- BB- 8.00% ללא דירוג

710(ii). הקטגוריה "ממשלתי" תכלול את כל הסוגים של ניירות ערך ממשלתיים¹¹⁸ לרבות איגרות חוב (bonds), שטרי אוצר (treasury bills) ומכשירים אחרים קצרי טווח.

711. ניתן להחיל דרישת הון של 0% לניירות ערך של ממשלת ישראל ושל בנק ישראל, הנקובים וממומנים בש"ח.

כאשר רשות פיקוח במדינה אחרת קבעה דרישת הון מופחתת לניירות ערך של הריבונות באותה המדינה, ניתן להחיל את אותה דרישת הון על ניירות הערך של הריבונות אשר הונפקו ומומנו במטבע המקומי, ובלבד שהמדינה חברה ב-OECD ומדורגת בדירוג A- או דירוג עדיף מזה.

711(i). הקטגוריה "כשיר" כוללת:
אג"ח שדורגו בדירוג השקעה¹¹⁹ תחת הגישה הסטנדרטית לסיכונים אשראי, ואשר הונפקו על ידי או שהינם בערבות של:

- ישות סקטור ציבורי, כהגדרתה בסעיף 57 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.
  - בנק רב צדדי לפיתוח, כהגדרתו בסעיף 59 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.
  - תאגיד בנקאי, כהגדרתו בסעיף 60, להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, למעט ני"ע המשמש כמכשיר הוני לתאגיד המנפיק.
  - חברת ניירות ערך, כהגדרתה בסעיף 65, להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, למעט ני"ע המשמש כמכשיר הוני לתאגיד המנפיק.
- אג"ח שדורגו בדירוג השקעה, לפחות על ידי שתי סוכנויות לדירוג אשראי מוכרות על ידי הרשות המפקחת, או שדורגו בדירוג השקעה על ידי סוכנות לדירוג אשראי מוכרת אחת וכן דורגו בדירוג השקעה על ידי סוכנות לדירוג אשראי נוספת.

711(ii). בטל.

712. בטל¹²⁰.

כללים לסיכון ספציפי למנפיקים שאינם כשירים

712(i). על מכשירים שהונפקו על ידי מנפיק שאינו כשיר, תחול אותה דרישת הון לסיכון ספציפי החלה על לווה תאגידי שאינו מדורג בדירוג השקעה, לפי הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

712(ii). אולם, מאחר שבמקרים מסוימים דבר זה עלול להביא להערכת-חסר משמעותית של הסיכון הספציפי בגין מכשירי חוב בעלי תשואה גבוהה לפדיון יחסית לאיגרות חוב ממשלתיות, המפקח שומר לעצמו את הזכות, לפי שיקול דעתו:

- להטיל דרישת הון גבוהה יותר בשל סיכון ספציפי במכשירים כאלה; ו/או

¹¹⁸ בטל.

¹¹⁹ בטל.

¹²⁰ בטל.

- לאסור קיזוז, למטרת הגדרת סיכון שוק כללי, בין מכשירים אלה לבין מכשירי חוב אחרים.

כללים לסיכון ספציפי בגין פוזיציות הנכללות במסגרת האיגוח

712(iii). הסיכון הספציפי בגין פוזיציות איגוח, כהגדרתן בסעיפים 538-542 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 205, המוחזקות בתיק למסחר, יחושב בהתאם לשיטת החישוב עבור פוזיציות אלו המוחזקות בתיק הבנקאי, אלא אם נאמר אחרת בהמשך. בעניין זה, משקל הסיכון יחושב כפי שיפורט להלן, ויחול על הפוזיציות נטו במכשירי איגוח בתיק למסחר. סך דרישת ההון בגין סיכון ספציפי בנגזרי אשראי מסוג n^{th} -to-default, יחושב לפי סעיף 718 וסך דרישת ההון בגין סיכון ספציפי בחשיפות איגוח יחושב בהתאם לסעיף 709(ii).

712(iv). דרישות ההון בגין סיכון ספציפי לפוזיציות בהתאם לגישה הסטנדרטית לחשיפות איגוח מוגדרות בטבלה שלהלן. תאגידים בנקאיים המיישמים את הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי, חייבים ליישם דרישות אלו. עבור פוזיציות עם דירוג לטווח ארוך B+ ומטה ודירוג לטווח קצר שאינו A-1/P-1, A-2/P-2, A-3/P-3, נדרש שקלול לסיכון בשיעור 1,250% (דרישת הון של 100%), כאמור בסעיף 561 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 205. שקלול לסיכון בשיעור 1,250% (דרישת הון של 100%) נדרש גם בגין פוזיציות שאינן מדורגות, למעט החרג בנסיבות המתוארות בסעיפים 571-575 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 205. כמו כן, יחולו הדרישות התפעוליות לשימוש בהערכות אשראי חיצוניות המפורטות בסעיף 565 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 205.

דרישות הון בגין סיכון ספציפי לפי הגישה הסטנדרטית בהתבסס על דירוגי אשראי חיצוניים

מתחת ל - BB ומתחת ל - A-3/P- 3 או ללא דירוג	BB+ עד BB-	BBB+ עד BBB- A-3/P-3	A+ עד A- A-2/P-2	AAA עד AA- A-1/P-1	הערכת אשראי חיצונית
100%	28%	8%	4%	1.6%	חשיפות איגוח
100%	52%	18%	8%	3.2%	חשיפות איגוח מחדש

712(v). בטל.

712(vi). דרישות ההון בגין הסיכון הספציפי לפוזיציות לא מדורגות המכוסות במסגרת האיגוח, כהגדרתן בסעיפים 538-542 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 205, יחושבו באופן הבא, ובכפוף לאישור המפקח.

(א) בטל.

(ב) בטל.

(ג) דרישת ההון תוכל להיות מחושבת כ- 8% מהממוצע המשוקלל של משקל הסיכון של חשיפות איגוח לפי הגישה הסטנדרטית, כשהוא מוכפל ביחס ריכוזיות (concentration ratio). אם יחס הריכוזיות שווה או גדול מ-12.5, יש לשקלל לסיכון בשיעור 1,250% (דרישת הון של 100%) את הפוזיציה, בהתאם לאמור בסעיף 561 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 205. יחס הריכוזיות שווה לסך הסכומים הנומינאליים של כל הרבדים (tranches) חלקי סך הסכומים הנומינאליים של הרבדים הנחותים או השווים במעמדם לרובד בו נמצאת הפוזיציה, לרבות אותו רובד עצמו.

תוצאת דרישת ההון בגין סיכון ספציפי לא תהיה נמוכה מדרישת הון בגין סיכון ספציפי לרובד מדורג בכיר יותר. אם אין ביכולתו של התאגיד הבנקאי לקבוע את דרישת ההון בגין הסיכון הספציפי, כמתואר לעיל, או שהוא מעדיף שלא לטפל בפוזיציה מסוימת בהתאם לאמור לעיל, הוא חייב לשקלל לסיכון בשיעור 1,250% (דרישת הון של 100%) את הפוזיציה.

712(vii). ניתן להחריג מחישוב דרישת ההון בגין סיכון שוק כללי, פוזיציה אשר יש לשקללה לסיכון בשיעור 1,250% (דרישת הון של 100%) בהתאם לסעיפים 712(iv) עד 712(vi).

הגבלת דרישת ההון בגין סיכון ספציפי לגובה ההפסד המרבי האפשרי

712(viii). תאגידים בנקאיים רשאים להגביל את דרישת ההון בגין פוזיציה בודדת בנגזר אשראי או במכשיר איגוח לגובה ההפסד המרבי האפשרי. בעבור פוזיציות סיכון בחסר, ניתן לחשב את המגבלה כשינוי בערך שיתרחש אם נכסי הבסיס יהפכו באופן מיידי לנטולי סיכון (default risk free). בעבור פוזיציות סיכון ביתר, ניתן לחשב את ההפסד המרבי כשינוי בערך במקרה של

כשל בכל אחד מנכסי הבסיס, ללא כל התאוששות (zero recoveries). ההפסד המרבי האפשרי יחושב עבור כל פוזיציה בודדת.

דרישות הון בגין סיכון ספציפי לפוזיציות מגודרות על ידי נגזרי אשראי

713. קיזוז מלא יוכר כאשר הערכים של שתי הרגליים (דהיינו, ביתר ובחסר) נעים תמיד בכיוון ההפוך, ובדרך כלל (broadly) באותה המידה. זה יהיה המקרה במצבים הבאים:

(א) שתי הרגליים מורכבות ממכשירים זהים לחלוטין, או

(ב) פוזיציות מזומנים ביתר מגודרת על ידי עסקת TRORS (total rate of return swap) (או להפך) ומתקיימת התאמה מדויקת בין התחייבות ההתייחסות (reference obligation) ובין חשיפת נכס הבסיס (דהיינו, פוזיציות המזומנים)¹²¹.

במקרים אלה, לא תחול דרישת הון לסיכון ספציפי על שני צדי הפוזיציה.

714. יוכר קיזוז של 80% כאשר הערכים של שתי רגליים (דהיינו, ביתר ובחסר) נעים תמיד בכיוון ההפוך, אך לא תמיד באותה המידה. זה המצב כאשר פוזיציות מזומנים ביתר מגודרת על ידי עסקת CDS (credit default swap) או עסקת CLN (credit linked note) (או להפך), ומתקיימת התאמה מדויקת בתנאים של התחייבות ההתייחסות, במועד הפירעון של התחייבות ההתייחסות ושל נגזר האשראי, ובמטבע של חשיפת נכס הבסיס. בנוסף, מאפיינים מרכזיים של חוזה נגזר האשראי (לדוגמה, הגדרות אירועי אשראי, מנגנוני סליקה) לא יגרמו למחיר נגזר האשראי לסטות מהותית משינויים במחיר של פוזיציות המזומנים. במידה שבה העסקה מעבירה סיכון (דהיינו, בהתחשב בתנאים מגבילי תשלום כגון תשלומים קבועים וספי מהותיות), יוחל קיזוז של 80% בגין סיכון ספציפי על צד העסקה עם דרישת ההון הגבוהה יותר, ואילו הדרישה בגין סיכון ספציפי שתחול על הצד השני תהיה אפס.

715. קיזוז חלקי יוכר כאשר הערכים של שתי הרגליים (דהיינו, ביתר ובחסר) נעים בדרך כלל בכיוון ההפוך. זה יהיה המקרה במצבים הבאים:

(א) הפוזיציה תואמת את האמור בסעיף 713(ב), אולם קיימת אי התאמה בנכסים בין התחייבות ההתייחסות ובין חשיפת נכס הבסיס. אף על פי כן, הפוזיציה עומדת בדרישות המפורטות בסעיף 191(ז) בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

(ב) הפוזיציה נכללת בסעיף 713(ב) או בסעיף 714, אולם קיימת אי התאמה במטבע או במועד הפירעון¹²² בין הגנת האשראי לנכס הבסיס.

(ג) הפוזיציה נכללת בסעיף 714, אולם קיימת אי התאמה בנכסים בין פוזיציות המזומנים ובין נגזר האשראי. עם זאת, נכס הבסיס נכלל בהתחייבויות (ברות המסירה - deliverable) בתיעוד של נגזר האשראי.

¹²¹ מועד הפירעון של עסקת ההחלף עצמה עשוי להיות שונה מזה של חשיפת נכס הבסיס.
¹²² אי התאמת מטבע תיכלל בדיווח הרגיל על סיכון שער חליפין.

716. בכל אחד מן המקרים האלו שבסעיפים 713 עד 715, יחול הכלל הבא. במקום להוסיף דרישות הון בגין סיכון ספציפי לכל אחד מצדי העסקה (דהיינו, הגנת האשראי ונכס הבסיס), תחול רק הגבוהה מבין שתי דרישות ההון.

717. במקרים שאינם נכללים בסעיפים 713 עד 715, תיקבע דרישת ההון בגין סיכון ספציפי כנגד שני צדי הפוזיציה.

718. נגזר אשראי מסוג n^{th} -to-default הוא חוזה שבו סילוק החוב מבוסס על כשל בנכס ה- n בסל של מכשירי ההתייחסות. כאשר מתרחש הכשל ה- n , העסקה מסתיימת ומיושבת.

(א) דרישת ההון בגין סיכון ספציפי בנגזר אשראי מסוג first-to-default היא הנמוכה מבין: (i) סכום דרישות ההון בגין סיכון ספציפי עבור מכשירי האשראי הפרטניים לייחוס בסל; ו- (ii) התשלום המקסימאלי האפשרי לפי החוזה בגין אירוע אשראי. כאשר לתאגיד בנקאי יש פוזיציות סיכון באחד ממכשירי האשראי לייחוס שבבסיס נגזר אשראי מסוג first-to-default, ונגזר אשראי זה מגדר את פוזיציות הסיכון של התאגיד הבנקאי, יהיה התאגיד הבנקאי רשאי להפחית, בהתייחס לסכום המגודר, הן את דרישת ההון בגין סיכון ספציפי עבור מכשיר האשראי לייחוס והן את החלק מדרישת ההון בגין סיכון ספציפי עבור נגזר האשראי, המתייחס לאותו מכשיר אשראי לייחוס. כאשר לתאגיד בנקאי יש מספר פוזיציות סיכון במכשירי אשראי לייחוס שבבסיס נגזר אשראי מסוג first-to-default, קיזוז זה יותר רק עבור מכשיר האשראי לייחוס בעל דרישת ההון הנמוכה ביותר בגין סיכון ספציפי.

(ב) דרישת ההון בגין סיכון ספציפי עבור נגזר אשראי מסוג n^{th} -to-default, כאשר n גדול מאחת, היא הנמוכה מבין: (i) סכום דרישות ההון בגין סיכון ספציפי עבור מכשירי האשראי הפרטניים לייחוס בסל, תוך התעלמות מ- $(n-1)$ החבויות עם דרישות הון בגין סיכון ספציפי הנמוכות ביותר; ו- (ii) התשלום המקסימאלי האפשרי לפי החוזה בגין אירוע אשראי. עבור נגזרי אשראי מסוג n^{th} -to-default, כאשר n גדול מאחת, לא יותר קיזוז של דרישת ההון בגין סיכון ספציפי כנגד מכשיר אשראי לייחוס כלשהו. יחד עם זאת, אם $(n-1)$ נכסי התייחסות כבר כשלו, או שהושגה הגנה לנכסים 1 עד $(n-1)$, אזי יותר הקיזוז המתואר בסעיף 718(א).

(ג) אם לנגזר אשראי מסוג n^{th} -to-default (לרבות first-to-default) יש דירוג חיצוני, אזי מוכר ההגנה חייב לחשב את דרישת ההון בגין סיכון ספציפי תוך שימוש בדירוג של הנגזר, וליישם את משקלי הסיכון לאיגוח המתאימים, כמפורט בסעיף 712(iv).

(ד) דרישת ההון כנגד כל פוזיציה נטו של נגזר אשראי מסוג n^{th} -to-default חלה בין אם התאגיד הבנקאי נמצא בפוזיציה ביתר ובין אם בחסר, דהיינו רוכש או מוכר הגנה.

(ii) סיכון שוק כללי

718(ii). דרישות ההון בגין סיכון שוק כללי נועדו לכלול את הסיכון להפסד הנובע משינויים בשיעורי ריבית שוק. תאגיד בנקאי יוכל לבחור בין שתי שיטות עיקריות למדידת סיכון: שיטת "תקופה

- לפירעון" ("maturity"), ושיטת "משך חיים ממוצע" ("duration"). בכל אחת מהשיטות, דרישת ההון היא סכום דרישות ההון בגין ארבעה מרכיבים:
- הפוזיציה נטו, ביתר או בחסר, בתיק למסחר כולו;
- חלק קטן יחסי מהפוזיציות המנוגדות בכל רצועת זמן ("אי-קיוזו אנכי");
- חלק גדול יותר יחסי מהפוזיציות המנוגדות בין רצועות זמן שונות ("אי קיוזו אופקי");
- דרישת הון נטו בגין פוזיציות באופציות, לפי המקרה (ראה סעיפים 718(Lxvii) עד 718(Lxix).

718(ii). ייעשה שימוש בסולמות פירעון (maturity ladders) נפרדים לכל מטבע, ודרישות הון יחושבו לכל מטבע בנפרד לאחר מכן יסוכמו בלי קיוזו פוזיציות בעלות סימנים הפוכים.

דרישת ההון בגין סיכון הריבית במגזרים השקליים - צמוד למדד ולא צמוד תחושב על פי סולם פירעון אחד. אולם, על התאגיד הבנקאי להביא בחשבון, במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 211 (הערכת נאותות הלימות ההון), את ההון כנגד הסיכון הגלום בהשתנות שיעורי הריביות במגזרים השקליים.

718(iii). לפי שיטת התקופה לפירעון (לשיטת משך החיים הממוצע ראה סעיף 718(vii)), פוזיציות ביתר או באגרות חוב (debt securities) ובמקורות אחרים של חשיפות לשיעורי ריבית, כולל מכשירים נגזרים, משובצות לתוך סולם תקופות לפירעון המורכב משלוש-עשרה רצועות זמן (או חמש-עשרה רצועות זמן במקרה של מכשירים בעלי תלוש ריבית נמוך). מכשירים בריבית קבועה ימוינו בהתאם לתקופה שנותרה לפירעון, ומכשירים בריבית משתנה בהתאם לתקופה שנותרה לתאריך התמחר מחדש. פוזיציות הפוכות (opposite) בסכום זהה באותן הנפקות (אך לא בהנפקות שונות של אותו מנפיק), בין אם בפועל או רעיונית (notional), ניתן להשמיט מההוראות בדבר שיעורי ריבית (שיטת התקופה לפירעון לחשיפות לשיעורי ריבית), וכך גם בנוגע לעסקאות החלף שהן קרובות למנוגדות (closely matched), עסקאות אקדמה (forwards), חוזים עתידיים (futures) ועסקאות אקדמה על שיעורי ריבית (FRAs), הממלאים אחר התנאים האמורים בסעיפים 718(xiii) ו-718(xiv) להלן.

718(iv). השלב הראשון בחישוב הוא לשקלל את הפוזיציות בכל רצועת זמן במקדם שנועד לשקף את רגישות המחר של אותן פוזיציות לשינויים המשווערים בשיעורי הריבית. המשקלים לכל רצועת זמן מוצגים בטבלה שלהלן. איגרות חוב ללא תלוש ריבית (zero coupon) ואיגרות חוב בניכיון עמוק (deep-discount) (המוגדרות כאיגרות חוב בעלות תלוש ריבית הנמוך מ-3%) ישובצו לרצועות הזמן המופיעות בעמודה השנייה של הטבלה.

שיטת התקופה לפירעון: רצועות זמן ומשקלים

תלוש של 3% ויותר	תלוש הנמוך מ- 3%	משקל סיכון	הנחת שינויי תשואה
חודש אחד או פחות	חודש אחד או פחות	0.00%	1.00
מעל חודש אחד ועד 3 חודשים	מעל חודש אחד ועד 3 חודשים	0.20%	1.00
מעל 3 חודשים ועד 6 חודשים	מעל 3 חודשים ועד 6 חודשים	0.40%	1.00
מעל 6 חודשים ועד 12 חודשים	מעל 6 עד 12 חודשים	0.70%	1.00
מעל שנה ועד שנתיים	מעל שנה ועד 1.9 שנים	1.25%	0.90
מעל שנתיים ועד 3 שנים	מעל 1.9 עד 2.8 שנים	1.75%	0.80
מעל 3 שנים ועד 4 שנים	מעל 2.8 עד 3.6 שנים	2.25%	0.75
מעל 4 שנים ועד 5 שנים	מעל 3.6 שנים ועד 4.3 שנים	2.75%	0.75
מעל 5 שנים ועד 7 שנים	מעל 4.3 שנים ועד 5.7 שנים	3.25%	0.70
מעל 7 שנים ועד 10 שנים	מעל 5.7 שנים ועד 7.3 שנים	3.75%	0.65
מעל 10 שנים ועד 15 שנים	מעל 7.3 שנים ועד 9.3 שנים	4.50%	0.60
מעל 15 שנים ועד 20 שנים	מעל 9.3 שנים ועד 10.6 שנים	5.25%	0.60
מעל 20 שנים	מעל 10.6 שנים ועד 12 שנים	6.00%	0.60
	מעל 12 שנים ועד 20 שנים	8.00%	0.60
	מעל 20 שנים	12.50%	0.60

718(v). השלב הבא בחישוב הוא לקזז את הפוזיציות המשוקללות ביתר ובחסר בכל רצועת זמן, כך שבכל רצועה מתקבלת פוזיציה יחידה בחסר או ביתר. אולם, מאחר שכל רצועה כוללת מכשירים שונים ותקופות שונות לפירעון, תוטל דרישת הון של 10% כדי לשקף סיכון בסיס וסיכון פער (gap) על הנמוכה מבין הפוזיציות המשוקללות המתקזזות, בין אם ביתר ובין בחסר. וכך, אם סכום הפוזיציות המשוקללות ביתר ברצועת זמן הוא 100 מיליון דולר, וסכום הפוזיציות המשוקללות בחסר הוא 90 מיליון דולר, אי-הקזוז האנכי לאותה רצועת זמן יהיה 10% מ-90 מיליון דולר (כלומר, 9.0 מיליון דולר).

718(vi). התוצאה של החישובים לעיל היא שמתקבלות שתי קבוצות של פוזיציות משוקללות, פוזיציות נטו ביתר או בחסר בכל רצועת זמן (10 מיליון דולר ביתר, בדוגמה לעיל) ואי-הקזוזים האנכיים, שאין להם סימן. בנוסף, תאגידים בנקאיים יורשו לנהל שני סיבובים של קיזוז אופקי, הראשון, בין הפוזיציות נטו בכל אחד משלושת אזורי הזמן (אפס עד שנה, שנה עד ארבע שנים וארבע שנים ומעלה)¹²³, ולאחר מכן בין הפוזיציות נטו של שלושת אזורי הזמן השונים. הקיזוז יהיה כפוף לסולם אי-קזוזים (המבוטא כשבר) על הפוזיציות המנוגדות (matched), כפי שמוצג בטבלה הבאה. הפוזיציות המשוקללות ביתר ובחסר בכל אחד משלושת האזורים ניתנות לקיזוז, בכפוף לכך שיופעל מקדם אי-קזוז על הפוזיציות המנוגדות המהווה חלק מדרישת ההון. את שארית הפוזיציה נטו בכל אזור זמן ניתן להעביר לאזור הזמן הבא ולקזז כנגד פוזיציות הפוכות באזורי זמן אחרים, בכפוף לסדרה שנייה של מקדמי אי-קזוז.

אי-קיוזים אופקיים

אזורי זמן ¹²⁴	רצועת זמן	בתוך אזור הזמן	בין אזורי זמן סמוכים	בין אזור זמן 1 ו-3
אזור זמן 1	0 - 1 חודשים 1 - 3 חודשים 3 - 6 חודשים 6 - 12 חודשים	40%	40%	100%
אזור זמן 2	1 - 2 שנים 2 - 3 שנים 3 - 4 שנים	30%	40%	
אזור זמן 3	4 - 5 שנים 5 - 7 שנים 7 - 10 שנים 10 - 15 שנה 15 - 20 שנה למעלה מ-20 שנה	30%		

718(vii). לפי שיטת המח"מ (משך חיים ממוצע) (duration method) החלופית, תאגידים בנקאיים בעלי היכולת הנדרשת, רשאים בהסכמת המפקח, לעשות שימוש בשיטה מדויקת יותר למדידת כל סיכון השוק הכללי שלהם על ידי חישוב רגישות המחיר של כל פוזיציה בנפרד. תאגידים בנקאיים חייבים לבחור ולהשתמש בשיטה זו על בסיס רציף (אלא אם שינוי בשיטה אושר על ידי המפקח), ויהיו כפופים לבקרה של הפיקוח אחר המערכות בהם נעשה שימוש. שיטה זו מיושמת באופן הבא:

- תחילה מחשבים את הרגישות למחיר של כל מכשיר במונחים של השינוי בשיעורי הריבית בטווח של 0.6 עד 1.0 נקודות האחוז, בהתאם למשך החיים הממוצע של המכשיר (ראה טבלה להלן);
- משבצים את תוצאות מדידת הרגישות לתוך סולם המבוסס על מח"מ, המכיל חמש-עשרה רצועות כמפורט בטבלה להלן;
- בכל רצועת זמן, מחילים אי-קיוז אנכי בשיעור של 5% על הפוזיציות ביתר ובחסר, שנועד ללכוד סיכון בסיס;
- את הפוזיציות נטו בכל רצועת זמן מעבירים לתקופה הבאה לצורך קיוז אופקי, בכפוף למקדמי אי-קיוז המפורטים בטבלה בסעיף 718(vi) לעיל.

שיטת מח"מ: רצועות זמן והנחת שינויים בריבית

שינוי משוער בריבית		שינוי משוער בריבית	
	אזור זמן 1		אזור זמן 3
חודש או פחות	1.00	3.6 עד 4.3 שנים	0.75
1 עד 3 חודשים	1.00	4.3 עד 5.7 שנים	0.70
3 עד 6 חודשים	1.00	5.7 עד 7.3 שנים	0.65
6 עד 12 חודשים	1.00	7.3 עד 9.3 שנים	0.60
		9.3 עד 10.6 שנים	0.60
אזור זמן 2		10.6 עד 12 שנה	0.60
1.0 עד 1.9 שנים	0.90	12 עד 20 שנה	0.60
1.9 עד 2.8 שנים	0.80	מעל 20 שנה	0.60
2.8 עד 3.9 שנים	0.75		

718(viii). בטל.

(iii) נגזרי ריבית

718(ix). שיטת המדידה תכלול כל נגזרי ריבית ומכשירים חוץ מאזניים בתיק למסחר המגיבים לשינויים בשיעורי ריבית (לדוגמה, עסקת אקדמה על שיעורי ריבית (FRA), עסקאות אקדמה אחרות, עתידיות אג"ח (bond futures), עסקאות החלף ריבית או מט"ח ופוזיציות בעסקאות אקדמה במט"ח). אפשר לטפל באופציות במגוון דרכים, כמתואר בסעיפים 718(Lvi) עד 718(Lxix) להלן. תמצית הכללים לטיפול בנגזרי ריבית מובאת בסעיף 718(xviii) להלן.

חישוב פוזיציות

718(x). יש להמיר את הנגזרים לפוזיציות בנכס הבסיס (underlying) הרלוונטי ולהטיל עליהן דרישות הון בגין סיכון ספציפי וסיכון שוק כללי כמתואר לעיל. כדי לחשב את הנוסחה הסטנדרטית המתוארת לעיל, הסכומים המדווחים צריכים להיות שווי השוק של סכום הקרן של נכס הבסיס או של נכס הבסיס הרעיוני (notional underlying) הנגזר מאמידה זהירה, בהתאם להנחיות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 209¹²⁵.

חוזים עתידיים ועסקות אקדמה, לרבות עסקאות אקדמה על שיעורי הריבית

718(xi). מכשירים אלה מטופלים כשילוב של פוזיציות יתר וחסר בנייר ערך ממשלתי רעיוני (notional government security). התקופה לפירעון של חוזה עתידי או עסקת אקדמה על שיעורי ריבית (FRA) תהיה התקופה עד להעברה או מימוש החוזה, פלוס - לפי המקרה - חיי מכשיר הבסיס. לדוגמה, פוזיציות יתר בחוזה ריבית עתידי לשלושה חודשים ליוני (שנלקחה באפריל) תדווח כפוזיציות יתר בנייר ערך ממשלתי בעל תקופת פירעון של חמישה חודשים, וכפוזיציות חסר

בנייר ערך ממשלתי בעל תקופת פירעון של חודשיים. כאשר ניתן לספק מגוון של מכשירים ברי-מסירה (deliverable) כדי למלא את החוזה, יש לבנק את הגמישות לבחור איזה נייר ערך בר-מסירה יוכנס לסולם התקופות לפירעון או לסולם המח"מ, אך עליו להתחשב בגורם המרה כלשהו המוגדר על ידי שער החליפין. במקרה של חוזה עתידי על מדד איגרות חוב תאגידיות, הפוזיציות יכללו בערך השוק של תיק הבסיס הרעיוני של ניירות הערך.

עסקאות החלף (swaps)

718(xii). עסקאות החלף יטופלו כשתי פוזיציות רעיוניות בני"ע ממשלתיים עם מועדי פירעון רלוונטיים. לדוגמה, עסקת החלף ריבית (interest rate swap) שלפיה התאגיד הבנקאי מקבל ריבית משתנה ומשלם ריבית קבועה, תטופל כפוזיציות יתר במכשיר ריבית משתנה לפי תקופת פירעון שוות-ערך לתקופה שנותנה עד לקביעת הריבית הבאה, וכפוזיציות חסר במכשיר ריבית קבועה בעל תקופת פירעון שוות-ערך לשארית חיי עסקת החלף. במקרה של עסקאות החלף המשלמות או מקבלות ריבית קבועה או נידת כנגד מחיר התייחסות אחר כלשהו, כגון מדד מניות, מרכיב שיעור הריבית ישובץ לתוך קטגוריית הפירעון המתאימה של תמחור מחדש, ומרכיב המניות יכלל במסגרת כללי המניות. הרגליים הנפרדות של חוזה החלף בין מטבעות, ידווחו בסולמות הפירעון הרלוונטיים עבור המטבעות המעורבים בעסקה.

חישוב דרישות הון לנגזרות במתודולוגיה הסטנדרטית

קיזוז מותר של פוזיציות מנוגדות (matched)

718(xiii). תאגיד בנקאי רשאי להוציא לגמרי ממסגרת שיטת התקופה לפירעון לשיעורי ריבית (הן לגבי סיכון ספציפי והן לגבי סיכון שוק כללי) פוזיציות ביתר ובחסר (הן בפועל והן רעיוניות) במכשירים זהים שהונפקו על ידי אותו מנפיק, ושהנם בעלי תלוש זהה, מטבע זהה ומועדי פירעון זהים. ניתן לקזז באופן מלא גם בין פוזיציה מנוגדת (matched) בחוזה עתידי או בעסקת אקדמה ובין נכס הבסיס התואם שלהן¹²⁶, ולפיכך ניתן להוציאם מהחישוב. כאשר חוזה עתידי או עסקת אקדמה מכילים מגוון של מכשירים ברי-מסירה, קיזוז בין הפוזיציות בחוזה העתידי או בעסקת אקדמה ובין נכס הבסיס שלהן יהיה מותר רק במקרים שבהם קיים נייר ערך המהווה נכס בסיס ומזוהה בנקל, אשר יניב את הרווח הגבוה ביותר לסוחר שיש ברשותו פוזיציה בחסר למסירה. מחירו של נייר ערך זה, הנקרא לעתים "cheapest-to-deliver", ומחירו של החוזה העתידי או עסקת אקדמה במקרים כאלה, יתקרבו זה לזה. התאגיד הבנקאי לא יורשה לקזז בין פוזיציות במטבעות שונים; הרגליים הנפרדות של עסקאות החלף בין מטבעות (cross-currency) או של עסקאות אקדמה בשערי חליפין יטופלו כפוזיציות רעיוניות במכשירים הרלוונטיים ויכללו בחישוב המתאים לכל מטבע.

718(xiv). בנוסף, פוזיציות הפוכות (opposite) באותה קטגוריית מכשירים¹²⁷ יכולות בנסיבות מסוימות להיחשב כפוזיציות מנוגדות (matched) וניתן יהיה לקזז ביניהן באופן מלא. כדי שפוזיציות

¹²⁶ אולם יש לדווח על הרגל המייצגת את הזמן שנותר לפקיעת החוזה העתידי.
¹²⁷ בכך נכלל שווה-ערך דלתא של שווי אופציות. לפי כללי סעיף זה, ניתן לקזז גם בין שווי-ערך דלתא של הרגליים, המתקבלים מהטיפול בגבולות העליונים והתחתונים כמפורט בסעיף 718(Lx).

תהיינה כשירות לטיפול זה, עליהן להתייחס לאותם מכשירים המהווים נכס בסיס, להיות בעלות אותו ערך נומינלי ונקובות באותו המטבע¹²⁸. בנוסף:

- (i) **בחוזים עתידיים:** קיזוז פוזיציות רעיוניות או במכשירים המהווים נכסי בסיס שאליהם מתייחסים החוזים העתידיים חייב להיעשות במוצרים זהים ומועד הפירעון שלהם צריך להיות בטווח של שבעה ימים זה מזה;
- (ii) **בעסקאות החלף ועסקאות אקדמה על שיעורי הריבית (FRAs):** הריבית להתייחסות (לפוזיציות בריבית משתנה) חייבת להיות זהה והתלוש דומה מאוד (דהיינו, בטווח של 15 נקודות בסיס); וכן
- (iii) **בעסקאות החלף, עסקאות אקדמה על שיעורי הריבית (FRAs) ועסקאות אקדמה:** תאריך קביעת הריבית הבא, או במקרה של פוזיציות עם תלוש ריבית קבוע או עסקאות אקדמה, התקופה שנותרה לפירעון חייבת להתאים למגבלות הבאות:
  - פחות מחודש מאותה נקודת זמן: אותו היום;
  - בין חודש לשנה אחת מאותה נקודת זמן: בתוך שבעה ימים;
  - למעלה משנה מאותה נקודת זמן: בתוך שלושים יום.

718(xv). בטל.

סיכון ספציפי

718(xvi). עסקאות החלף המבוססות על שיעור הריבית או מטבע חוץ, עסקת אקדמה על שיעורי הריבית (FRAs), חוזי שער חליפין עתידיים וחוזי ריבית עתידיים, לא יהיו כפופים לדרישת הון בגין סיכון ספציפי. פטור זה חל גם על חוזים עתידיים על מדדי ריבית (כגון LIBOR). אולם, במקרה של חוזים עתידיים שבהם הבסיס הוא נייר ערך חוב (debt security) או מדד המייצג סל של ניירות ערך חוב, תחול דרישת הון בהתאם לסיכון האשראי של המנפיק כמפורט בסעיפים 709(iii) עד 718 לעיל.

סיכון שוק כללי

718(xvii). סיכון שוק כללי חל על פוזיציות בכל המוצרים הנגזרים באותו האופן שבו הוא חל על פוזיציות מזומנים (cash positions), למעט פטור לפוזיציות מנוגדות (matched) באופן מלא או כמעט מלא במכשירים זהים, כמוגדר בסעיפים 718(xiii) ו-718(xiv). קטגוריות המכשירים השונות ישובצו בסולם הפירעון ויטופלו בהתאם לכללים שפורטו קודם.

718(xviii). הטבלה להלן מציגה סיכום של הטיפול הפיקוחי בנגזרות ריבית, למטרות סיכון שוק.

סיכום הטיפול בנגזרות שיעורי ריבית

מכשיר	דרישת הון לסיכון ספציפי ¹²⁹	דרישת הון לסיכון שוק כללי
חוזה עתידי סחיר בבורסה (Exchange traded future)		
איגרת חוב ממשלתית	כן ¹³⁰	כן, כשתי פוזיציות
איגרת חוב תאגידית	כן	כן, כשתי פוזיציות
מדד שיעורי ריבית (כגון LIBOR)	לא	כן, כשתי פוזיציות
עסקת אקדמה מעבר לדלפק (OTC)		
איגרת חוב ממשלתית	כן ¹³⁰	כן, כשתי פוזיציות
איגרת חוב תאגידית	כן	כן, כשתי פוזיציות
מדד שיעורי ריבית	לא	כן, כשתי פוזיציות
עסקת אקדמה על שיעורי הריבית (FRA), עסקאות החלף		
עסקת עתידית על שער חליפין	לא	כן, כפוזיציה אחת בכל אחד מהמטבעות
אופציות		
איגרת חוב ממשלתית	כן ¹³⁰	אחת משתי האפשרויות הבאות : (א) הוצאת הפוזיציה יחד עם פוזיציות הגידור הקשורות - גישה פשוטה - ניתוח תרחישים - מודלים פנימיים (חלק ב')
איגרת חוב של חברה	כן	(ב) דרישת הון בגין סיכון שוק כללי לפי שיטת דלתא-פלוס (דרישות הון נפרדות כנגד גמא ווגה)
מדד שיעורי ריבית	לא	
עסקת עתידית על שיעורי הריבית (FRAs), חוזי החלפה	לא	

¹²⁹ זוהי דרישת ההון לסיכון ספציפי הקשורה למנפיק המכשיר. לפי כללי סיכון האשראי הקיימים, נותרת דרישת הון נפרדת בגין סיכון לצד הנגדי.

¹³⁰ דרישת ההון לסיכון ספציפי חלה רק על איגרות חוב ממשלתיות בעלות דירוג נמוך מאשר AA- (ראה סעיפים 710 ו-710(i)).

2. סיכון פוזיציה במניות

718(xix). פרק זה קובע תקן הון מזערי לכיסוי הסיכון של אחזקה או לקיחה של פוזיציות במניות בתיק למסחר. הוא חל על פוזיציות ביתר ובחסר בכל המכשירים בעלי התנהגות שוק דומה לזו של מניות, אולם לא למניות בכורה שאינן המירות (שעליהן חלות הדרישות לגבי סיכון ריבית, כמתואר בסעיפים 709 עד 718(xviii)). על פוזיציות ביתר ובחסר באותה הנפקה ניתן לדווח על בסיס נטו. המכשירים המכוסים כוללים מניות רגילות, עם או ללא זכות הצבעה, ניירות ערך המירים המתנהגים כמניות, והתחייבויות לקנות או למכור מניות (equity securities). הטיפול במוצרים נגזרים, במדדי מניות ובארביטראז' על מדדים, מתואר בסעיפים 718(xxii) עד 718(xxix) להלן.

(i) סיכון ספציפי וסיכון שוק כללי

718(xx). כמו במקרה של ניירות ערך חוב (debt securities), תקן ההון המזערי למניות (equities) מבוטא במונחים של שתי דרישות הון מחושבות בנפרד עבור "הסיכון הספציפי" הגלום באחזקת פוזיציה ביתר או בחסר במניה בודדת, ועבור "סיכון השוק הכללי" הגלום באחזקת פוזיציה ביתר או בחסר בשוק בכללותו. סיכון ספציפי מוגדר כפוזיציות ברוטו של התאגיד הבנקאי במניות (דהיינו, הסכום של כל הפוזיציות ביתר במניות, ושל כל הפוזיציות בחסר במניות), וסיכון שוק כללי מוגדר כהפרש שבין סכום הפוזיציות ביתר וסכום הפוזיציות בחסר (דהיינו, הפוזיציה הכוללת נטו בשוק המניות). הפוזיציות ביתר או בחסר בשוק יחושבו על בסיס כל שוק ושוק (market-by-market), דהיינו, יש לערוך חישוב נפרד לכל שוק לאומי שבו מחזיק התאגיד הבנקאי מניות.

718(xxii). דרישת ההון, הן בגין סיכון ספציפי והן בגין סיכון שוק כללי תעמוד על 8%.

(ii) נגזרים על מניות

718(xxii). למעט במקרה של אופציות, המטופלות בסעיפים 718(Lvi) עד 718(Lxix), נגזרים על מניות ופוזיציות חוץ מאזניות המושפעות משינויים במחירי המניות ייכללו במערכת המדידה¹³¹. במערכת ייכללו חוזים עתידיים וחוזי החלף על מניות בודדות ועל מדדי מניות גם יחד. הנגזרים יומרו לפוזיציות בנכס הבסיס הרלוונטי. הטיפול בנגזרים על מניות מסוכם בסעיף 718(xxix) להלן.

חישוב פוזיציות

718(xxiii). על מנת לחשב את הנוסחה הסטנדרטית לסיכון ספציפי ולסיכון שוק כללי, יש להמיר פוזיציות

בנגזרים לפוזיציות רעיוניות (notional) במניות :

- חוזים עתידיים (futures) ועסקאות אקדמה (forwards) הקשורים למניות ספציפיות
- דווחו, בעיקרון, לפי מחירי שוק שוטפים ;

¹³¹ כאשר מניות הן חלק מעסקת אקדמה, מחוזה עתידי או מאופציה (כמות המניות שתתקבל או תימסר), כל חשיפה לריבית או לשער חליפין מהרגל האחרת של החוזה תדווח בהתאם למפורט בסעיפים 709 עד 718(xviii) ובסעיפים 718(xxx) עד 718(xLii).

- חוזים עתידיים המתייחסים למדדי מניות ידווחו לפי ערך השוק (marked-to-market) של תיק המניות הרעיוני המשמש כנכס בסיס (notional underlying);
- עסקאות החלף במניות (equity swaps) יטופלו כשתי פוזיציות רעיוניות¹³²;
- אופציות על מניות ואופציות על מדדי מניות יוצאו מן החישוב ("carved out") יחד עם נכסי הבסיס המשויכים אליהן, או שייכללו בחישובים של סיכון השוק הכללי, המתואר בפרק זה בהתאם לשיטת "דלתה-פלוס".

חישוב דרישות ההון

מדידת סיכון ספציפי וסיכון שוק כללי

718(xiv). תאגיד בנקאי רשאי לקוז באופן מלא בין פוזיציות מנוגדות (matched) בכל מניה זהה או בין פוזיציות מנוגדות במדדי מניות בכל שוק. כתוצאה מכך תתקבל פוזיציה נטו יחידה, בחסר או ביתר, שעליה יש להחיל את דרישות ההון בגין סיכון ספציפי וסיכון שוק כללי. לדוגמה, חוזה עתידי במניה נתונה יקוז כנגד פוזיצית מזומנים הפוכה (opposite) באותה המניה¹³³.

סיכון ביחס למדד

718(xv). בנוסף לסיכון שוק כללי, תחול דרישת הון נוספת בשיעור 2% על פוזיצית הנטו בחסר או ביתר בחוזה על מדד המורכב מתיק מניות מגוון (diversified). דרישת הון זו נועדה לכסות כנגד גורמים כמו סיכון ביצוע (execution risk). "מדד המורכב מתיק מניות מגוון" הוא כל אחד מהמדדים המוגדרים כ"מדד ראשי", בהתאם לסעיף 146 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

ארביטראז'

718(xxvi). במקרה של אסטרטגיות ארביטראז' הקשורות לחוזים עתידיים, כמתואר להלן, רשאי התאגיד הבנקאי להחיל את דרישת ההון הנוספת בשיעור 2% הנזכרת לעיל אך ורק על מדד אחד, ואילו הפוזיציה ההפוכה תהא פטורה מדרישת הון. האסטרטגיות הן:

- כאשר התאגיד הבנקאי לוקח פוזיציה הפוכה באותו מדד בדיוק בתאריכים שונים או במרכזי שוק שונים;
- כאשר התאגיד הבנקאי מחזיק בפוזיציה הפוכה בחוזים בעלי תאריך זהה במדדים שונים אך בעלי מאפיינים דומים, ובכפוף לכך שהפיקוח קבע כי המרכיבים המשותפים בשני המדדים מצדיקים קיזוז.

718(xxvii). כאשר תאגיד בנקאי מנהל אסטרטגית ארביטראז' מכוונת, שבמסגרתה חוזה עתידי על מדד רחב-בסיס מוחזק כנגד סל מניות, יורשה התאגיד הבנקאי להוציא (carve out) את שתי הפוזיציות מחישובי המתודולוגיה הסטנדרטית, כל עוד נתמלאו התנאים הבאים:

¹³² לדוגמה, עסקת החלף מניות, שלפיה התאגיד הבנקאי מקבל סכום בהתבסס על השינוי בערכה של מניה מסוימת או של מדד מניות מסוים ומשלם לפי מדד שונה, תטופל כפוזיצית יתר במקרה הראשון וכפוזיצית חסר במקרה השני. כאשר אחת משתי הרגליים של העסקה כרוכה בתקבולים/תשלומים של ריבית קבועה או ניידת, יש לשבח חשיפה זו לרצועת הזמן לתמחור, ההולמת למכשירים הקשורים לשיעורי ריבית, כמפורט בסעיפים 709 עד 718(xvii). מדד המניות יכוסה על ידי הטיפול במניות.

¹³³ סיכון הריבית הגלום בחוזה העתידי ידווח, לעומת זאת, לפי האמור בסעיפים 709 עד 718(xvii).

- התאגיד הבנקאי נכנס לעסקה באופן מכוון ומנהל אחריה בקרה נפרדת;
- הרכב סל המניות מייצג לכל הפחות 90% מן המדד כאשר מפרקים את המדד לרכיביו הרעיוניים.

במקרה כזה, ההון הנדרש המזערי יהיה 4% (דהיינו, 2% משווי הפוזיציות ברוטו בכל צד) על מנת לשקף סטייה מהמדד (divergence) וסיכוני ביצוע. דרישה זו חלה גם במקרה שכל המניות המרכיבות את המדד מוחזקות בחלקים זהים פרופורציונאלית. כל עודף בשווי המניות הכלולות בסל מעל ערך החוזה העתידי, או עודף בשווי החוזה העתידי מעל ערך הסל, יטופל כפוזיציה פתוחה ביתר או בחסר.

718(xxviii). כאשר תאגיד בנקאי לוקח פוזיציה ב- "depository receipts" כנגד פוזיציה הפוכה במניית נכס בסיס או במניות זהות בשווקים שונים, הוא רשאי לקזז את הפוזיציה (דהיינו, לא תחול עליה דרישת הון) אולם רק בתנאי שכל עלויות ההמרה נלקחו בחשבון במלואן¹³⁴.

718(xxix). הטבלה הבאה מסכמת את הטיפול הפיקוחי בנגזרי מניות למטרות אמידת סיכון שוק.

תמצית הטיפול בנגזרי מניות

סיכון שוק כללי	סיכון ספציפי ¹³⁵	מכשיר
כן, כנכס בסיס כן, כנכס בסיס	כן 2%	חוזה עתידי סחיר על שער חליפין (Exchange-traded) או חוזה עתידי מעבר לדלפק (OTC) - מניה יחידה - מדד
אחת משתי האפשרויות הבאות: (א) הוצאת הפוזיציה יחד עם פוזיציות הגידור הקשורות - גישה פשוטה - ניתוח תרחישים - מודלים פנימיים (חלק ב') (ב) דרישת הון בגין סיכון שוק כללי לפי שיטת דלתה-פלוס (דרישות הון נפרדות כנגד גמה ווגה)	כן 2%	אופציות - מניה יחידה - מדד

¹³⁴ כל סיכון שער חליפין הגלום בפוזיציות אלו ידווח בהתאם לאמור בסעיפים 718(xxx) עד 718(xlvii).
¹³⁵ זוהי דרישת ההון לסיכון ספציפי הקשורה למנפיק המכשיר. לפי כללי סיכון האשראי הקיימים, נותרת דרישת הון נפרדת בגין סיכון לצד הנגדי.

3. סיכון שער חליפין

718(xxx) פרק זה קובע תקן הון מזערי כנגד סיכון אחזקה או לקיחה של פוזיציות במטבע חוץ, לרבות זהב¹³⁶.

לא תידרש הקצאת הון כנגד סיכון אינפלציה במסגרת הדרישות להון מזערי, אולם על התאגיד הבנקאי להביא בחשבון, במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 211 (הערכת נאותות הלימות ההון), את ההון כנגד סיכון האינפלציה.

718(xxxi) חישוב דרישת ההון בגין סיכון שער חליפין כרוך בשני תהליכים. הראשון הוא מדידת החשיפה הגלומה בפוזיציה של מטבע יחיד. השני הוא מדידת הסיכונים הגלומים בתמהיל הפוזיציות ביתר ובחסר של התאגיד הבנקאי במטבעות שונים.

(i) מדידת החשיפה במטבע יחיד

718(xxxii) הפוזיציה הפתוחה נטו של התאגיד הבנקאי בכל מטבע תחושב על ידי חיבור הפריטים הבאים:

- הפוזיציה נטו במכשירים פיננסיים מיידיים (net spot position) (כלומר, סך כל פריטי הנכסים פחות סך כל פריטי ההתחייבויות, לרבות ריבית צבורה, נקוב במטבע הרלוונטי);
- הפוזיציה נטו בעסקאות אקדמה (net forward position) (כלומר, כל הסכומים לקבל פחות כל הסכומים לשלם במסגרת עסקאות אקדמה על שער חליפין, לרבות עסקאות עתידיות של שערי חליפין ועסקאות החלף מט"ח שאינן כלולות בפוזיציה במכשירים פיננסיים מיידיים);
- ערבויות (ומכשירים פיננסיים דומים) שיש ודאות לכך שימומשו (וכן, are likely to be irrecoverable).
- הכנסות או הוצאות עתידיות נטו שעדיין לא נצברו אולם גודרו במלואן (לפי שיקול דעתו של התאגיד הבנקאי המדווח);
- בהתאם לכללים החשבונאיים, כל פריט אחר המייצג רווח או הפסד במטבעות זרים;
- שווה-ערך הדלתה נטו של מכלול האופציות על שערי חליפין¹³⁷.

718(xxxiii) פוזיציות ביחידות מטבע משולבות (composite currencies) ידווחו בנפרד, אולם לצורכי מדידת הפוזיציות הפתוחות של התאגיד הבנקאי, ניתן לטפל ביחידות הללו כמטבעות בזכות עצמם או לחלק אותן למרכיביהן על בסיס עקבי. פוזיציות בזהב ימדדו באותו האופן כמתואר בסעיף 718(xLix)¹³⁸.

718(xxxiv) שלושה היבטים מחייבים פירוט נוסף: הטיפול בריבית ובהכנסות והוצאות אחרות; מדידת פוזיציות אקדמה (forward) במטבעות ובהב; והטיפול בפוזיציות "מבניות" (structural).

¹³⁶ זהב יטופל כפוזיציה במט"ח ולא בסחורות מכיוון שהוא דומה למט"ח יותר מאשר לסחורות בתנודתיות של מחירו ובדרך שתאגידים בנקאיים מטפלים בו.

¹³⁷ בכפוף לכך שדרישת ההון בגין גמה ווגה תחושב בנפרד כמתואר בסעיפים 718(Lix) עד 718(Lxii); או לחלופין, אופציות ונכסי הבסיס הקשורים אליהן יחושבו לפי אחת מהשיטות הנוספות המתוארות בסעיפים 718(Lvi) עד 718(Lxix).

¹³⁸ במקרים שבהם זהב הוא חלק מעסקת אקדמה (כמות זהב לקבל או למסור), כל חשיפה לשיעורי ריבית או למט"ח מן הרגל השנייה של החוזה תדווח בהתאם לאמור בסעיפים 709 עד 718(xviii) ו- 718(xxxii) לעיל.

הטיפול בריבית, ובהכנסות והוצאות אחרות

718(xxxv). ריבית צבורה (דהיינו, ריבית שהצטברה אולם עדיין לא שולמה) תיכלל בחישוב כפוזיציה. הוצאות נצברות ייכללו גם הן. ריבית עתידית שלא הצטברה אך צפויה להתקבל והוצאות צפויות מראש לא ייכללו בחישוב, אלא במקרה שמדובר בסכומים ודאיים והבנק בחר לגדר אותם. כאשר תאגיד בנקאי כולל בחישוביו הכנסות או הוצאות עתידיות, הוא נדרש לעשות זאת על בסיס עקבי ולא יורשה לבחור רק את אותם תזרימים עתידיים צפויים שיביאו להקטנת הפוזיציה של התאגיד הבנקאי.

מדידת פוזיציות עסקאות אקדמה במטבעות ובוזה

718(xxxvi). פוזיציות עסקאות אקדמה במטבעות ובוזה ייאמדו כרגיל לפי שע"ח ספוט בשוק למסירה מיידית (spot market). השימוש בשערי חליפין עתידיים (forward) אינו הולם במקרה זה, מכיוון שהוא יביא לידי כך שאומדני הפוזיציות ישקפו הבדלים נוכחיים בשיעורי הריבית במידה מסוימת. יחד עם זאת, יש לצפות מתאגדים בנקאים המבססים את החשבונאות הניהולית הרגילה שלהם על ערכים נוכחיים נקיים, להשתמש בערך הנוכחי הנקי של כל אחת מהפוזיציות, שנוכחה באמצעות שיעורי הריבית הנוכחיים ונאמדה לפי שערים נוכחיים למסירה מיידית, לצורך מדידת הפוזיציות העתידיות של התאגיד הבנקאי במטבעות ובוזה.

הטיפול בפוזיציות מבניות

718(xxxvii). פוזיציה מנוגדת במטבע תגן על התאגיד הבנקאי מפני הפסד עקב שינויים בשערי החליפין, אולם לא בהכרח תגן על יחס הלימות ההון של התאגיד הבנקאי. אם התאגיד הבנקאי מחזיק הון הנקוב במטבע המקומי, ומחזיק תיק של נכסים והתחייבויות במט"ח כנגד אותו הון באופן מושלם, היחס הון/נכסים יקטן אם יחול פיחות במטבע המקומי. על ידי החזקת פוזיצית חסר במטבע המקומי יכול התאגיד הבנקאי להגן על הלימות יחס ההון שלו, אולם הפוזיציה תוביל להפסד במקרה של ייסוף בערך המטבע המקומי.

718(xxxviii). תאגיד בנקאי רשאי להוציא מחישוב הפוזיציות הפתוחות נטו במטבעות את כל הפוזיציות שהבנק לקח במטרה לגדר באופן חלקי או מלא כנגד השפעה שלילית של שערי החליפין על יחס ההון שלו - להלן, פוזיציה "מבנית", כל עוד נתמלאו כל התנאים הבאים:

(א) תנאים מקדמיים

- (1) הפוזיציה אינה מיועדת למסחר.
- (2) הפוזיציה ה"מבנית" שהוצאה מן החישוב אינה משמשת למטרה כלשהי מלבד הגנה על יחס הלימות ההון של התאגיד הבנקאי.
- (3) התאגיד הבנקאי ידווח מראש לפיקוח על הבנקים על כוונתו להכיר בפוזיציה מבנית לפחות 60 ימים לפני מועד ההכרה המתוכנן. הדיווח יכלול את המידע הבא:
  - מהות הפוזיציה המבנית - מטרה ותאור כללי של הפוזיציה המוצעת, לרבות תיאור כללי של המכשירים שבאמצעותם תמומש;

- אומדן ההשפעה הצפויה של ההכרה בפוזיציה מבנית על יחס הלימות ההון (ברמת האסטרטגיה);
  - אישור על עמידה בתנאי סעיפים (א)(1) ו-(א)(2) לעיל, וכי גם פונקציית ניהול הסיכונים בחנה את העמידה בהם;
  - אישור כי הטיפול מוסכם על רואי החשבון המבקרים של התאגיד הבנקאי.
- (ב) הכרה בפוזיציה מבנית במהלך השוטף
- (1) רק פוזיציה מבנית שעמדה בתנאים המקדמיים בסעיף (א) לעיל תוכר במהלך השוטף. התאגיד הבנקאי יערוך בקרה תקופתית, ולכל הפחות שנתית, על עמידה בתנאים אלו.
- (2) כל הוצאה של פוזיציה מן החישוב תיושם באופן עקבי, והטיפול בגידור יהא עקבי לכל אורך חיי הנכסים או הפריטים האחרים.
- (3) התאגיד הבנקאי ייתן ביטוי להשפעת ההכרה בפוזיציה המבנית במסמך הסיכונים של התאגיד הבנקאי, כמשמעותו בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 310 ("ניהול סיכונים").
- (ג) התאגיד הבנקאי יתעד את הבדיקות שערך לעניין העמידה בתנאי סעיפים (א) ו-(ב) לעיל.
- (ד) שינוי מהותי במטרת הפוזיציה המבנית ובאופן יישומה, לדוגמה, מעבר מגידור מלא לגידור חלקי, יחשב כפוזיציה מבנית "חדשה" ויחייב עמידה בכל התנאים המפורטים לעיל, לרבות דיווח לפיקוח על הבנקים.

718(xxxix). פוזיציה "מבנית" היא אחת מאלה:

- (1) מכשיר פיננסי שמטרתו להגן על ההשפעה של תנודות בשער חליפין על יחס ההון של הבנק;
- (2) פוזיציות הקשורות לפריטים שנוכו מהון התאגיד הבנקאי בעת חישוב בסיס ההון, כגון השקעות בחברות בנות שאינן מאוחדות, או השתתפויות ארוכות טווח אחרות הנקובות במטבעות זרים אשר מדווחות בדוחות הכספיים של התאגיד הבנקאי לפי עלותן היסטורית.

(ii) מדידת סיכון שער החליפין בתיק של פוזיציות במטבע חוץ ושל זהב

718(xL). בטל.

718(xLi). הסיכון יימדד לפי המתודולוגיה המקוצרת (shorthand), המטפלת בכל המטבעות באורח שווה. הסכום הנומינלי (או הערך הנוכחי הנקי) של הפוזיציה נטו בכל מטבע זר ובזהב יומר למטבע הדיווח לפי שערים מיידיים (spot rates)¹³⁹. סך הפוזיציה נטו יחושב על ידי חיבור:

- סך הפוזיציות נטו בחסר או סך הפוזיציות נטו ביתר, הסכום הגדול מביניהם¹⁴⁰; ועוד.
- הפוזיציה נטו (בחסר או ביתר) בזהב, ללא קשר לסימן הפוזיציה.

¹³⁹ כאשר תאגיד בנקאי אומד את סיכון שער החליפין שלו על בסיס מאוחד, ייתכן שבמקרה של אחדות מפעולותיו הקטנות יותר, אין אפשרות טכנית לכלול את הפוזיציות במטבעות המוחזקות בסניף זר או בחברה בת של התאגיד הבנקאי. במקרים אלה, המגבלה הפנימית החלה על כל מטבע תשמש אומדן מקורב לפוזיציות. כל עוד מתנהל מעקב הולם בדיעבד (ex post) אחר הפוזיציות בפועל כנגד מגבלות אלה, יש להוסיף את סכומי המגבלות, ללא קשר לסימן שלהן, לפוזיציה הפתוחה נטו בכל אחד מן המטבעות.

¹⁴⁰ דרך חישוב חלופית, המניבה תוצאה זהה, היא לכלול את מטבע הדיווח כשאריית ולקחת את סכום כל הפוזיציות בחסר (או ביתר).

ההון הנדרש יהיה 8% מסך הפוזיציה הפתוחה נטו (ראה דוגמה להלן).

דוגמה למתודולוגיה מקוצרת של סיכון שער חליפין

יין	יורו	ליש"ט	דולר קנדי	דולר ארה"ב	זהב
+50	+100	+150	-20	-180	-35
+300			-200		35

ההון הנדרש יהיה 8% מהערך הגבוה מבין הפוזיציות נטו בחסר במטבעות, או הפוזיציות נטו

ביתר במטבעות (300) ומהפוזיציה נטו בזהב (35)

$$.335 * 8\% = 26.8$$

.718(xLii) בטל.

4. סיכון סחורות

סעיפים 718(Lv) עד 718(Lvii) בוטלו^{141 142 143 144 145 146}.

5. טיפול באופציות

718(Lvi). במדידת סיכון המחיר הגלום באופציות, התאגידים הבנקאיים יורשו לבחור מבין מספר גישות חלופיות, באישור המפקח:

- תאגיד בנקאי שרק קונה אופציות¹⁴⁷ רשאי ליישם את הגישה הפשוטה, כמתואר בסעיף 718(Lviii) להלן;
- תאגיד בנקאי שגם כותב אופציות, מצופה ליישם את אחת מגישות הביניים כמפורט בסעיפים 718(Lix) עד 718(Lxix). ככל שהיקף הפעילות של התאגיד הבנקאי באופציות משמעותי יותר, כן נדרש ממנו ליישם גישה מתחכמת יותר.

718(Lvii). לפי הגישה הפשוטה, הפוזיציות באופציות ובנכס הבסיס המשוך אליהן, מזומן או עסקת אקדמה (forward), אינן כפופות למתודולוגיה הסטנדרטית אלא מוצאות מן החישוב ("carved out") ויש להחיל עליהן דרישות הון מחושבות בנפרד בגין סיכון שוק כללי וסיכון ספציפי. את דרישות ההון שחושבו בדרך זו יש להוסיף לדרישות ההון עבור הקטגוריה הרלוונטית, הווה אומר, מכשירים הקשורים לשיעורי ריבית, מניות ושער חליפין, כמתואר בסעיפים 709 עד 718(Lv) שיטת דלתה-פלוס משתמשת בפרמטרים של רגישות או "אותיות יווניות" המוצמדות לאופציות כדי למדוד את סיכון השוק הגלום בהן ואת דרישות ההון. לפי שיטה זו, הפוזיציה שוות-ערך דלתה של כל אופציה נעשית לחלק מן המתודולוגיה הסטנדרטית הקבועה בסעיפים 709 עד 718(Lv), ועל הסכום שווה-ערך דלתה מוחלות דרישות ההון הישימות בגין סיכון שוק כללי.

דרישות הון נפרדות מוחלות לסיכונים גמה ווגה של הפוזיציות באופציות.

במסגרת גישת התרחישים (scenario approach) משתמשים בטכניקות סימולציה כדי לחשב שינויים בשווי תיק האופציות עקב השתנות המחיר והתנודתיות של נכסי הבסיס הקשורים לתיק. לפי גישה זו, דרישת ההון בגין סיכון שוק כללי נקבעת באמצעות תא במטריצת התרחישים ("scenario grid") (דהיינו, השילוב הספציפי של שינויים בנכס הבסיס ובתנודתיות) המניב את ההפסד הגדול ביותר. בשיטת דלתה-פלוס ובגישת התרחישים, דרישות ההון בגין סיכון ספציפי מחושבות בנפרד על ידי הכפלת שווה-ערך דלתה של כל אופציה במשקלי הסיכון הספציפיים הקבועים בסעיפים 709 עד 718(xxix).

¹⁴¹ בטל.

¹⁴² בטל.

¹⁴³ בטל.

¹⁴⁴ בטל.

¹⁴⁵ בטל.

¹⁴⁶ בטל.

¹⁴⁷ אלא אם כן כל הפוזיציות באופציות כתובות גודרו על ידי פוזיציות מנוגדות ביתר באותן האופציות בדיוק, ובמקרה זה לא חלה דרישת הון בגין סיכון שוק.

(i) גישה פשוטה

718(Lviii). תאגיד בנקאי המטפל בטווח מצומצם בלבד של אופציות קנויות יהיה רשאי ליישם את הגישה הפשוטה המפורטת בטבלה להלן על עסקאות מסוימות (particular trade). כדוגמה לאופן החישוב, אם בעליהן של 100 מניות הנאמדות ב-\$10 כ"א מחזיק אופציית מכר (put) שוות-ערך במחיר מימוש של \$11, ההון הנדרש יהיה: $16\% \times \$1,000 = \$160$, פחות הסכום המשקף את הימצאותה של האופציה "בתוך הכסף", $\$100 = (\$11 - \$10) \times 100$, כלומר, ההון הנדרש יהיה \$60. מתודולוגיה דומה תוחל על אופציות שנכס הבסיס שלהן הוא מטבע זר, מכשיר הקשור לשיעור ריבית או סחורה.

גישה פשוטה: דרישות הון

פוזיציה	טיפול
Long cash and Long put או Short cash and Long call	ההון הנדרש יהיה מכפלה של שווי השוק של ני"ע המשמש כנכס הבסיס ¹⁴⁸ בסכום ההון הנדרש בגין סיכון ספציפי וסיכון שוק כללי ¹⁴⁹ לנכס הבסיס, פחות הסכום שבו האופציה נמצאת "בתוך הכסף" (אם קיים) ותחום לאפס ¹⁵⁰
Long call או Long put	ההון הנדרש יהיה השיעור הנמוך מבין: (i) מכפלה של שווי השוק של ני"ע הבסיס בסכום ההון הנדרש בגין סיכון ספציפי וסיכון שוק כללי כנגד הבסיס (ii) שווי השוק של האופציה ¹⁵¹

(ii) גישות ביניים

שיטת דלתה-פלוס

718(Lix). תאגיד בנקאי שכותב אופציות יורשה לכלול פוזיציות באופציות המשוקללות לדלתה במסגרת המתודולוגיה הסטנדרטית הקבועה בסעיפים 709 עד 718(Lix). אופציות אלו ידווחו כפוזיציה השקולה למכפלת ערך השוק של נכס הבסיס בדלתה. ואולם, מכיוון שדלתה אינו מכסה במידה מספקת את הסיכונים המתקשרים לפוזיציות באופציות, יידרשו התאגידים הבנקאיים למדוד, בנוסף, את הרגישויות של גמה (המודד את השינוי בדלתה) ושל וגה (המודד את רגישות שווי

¹⁴⁸ במקרים אחדים, כדוגמת שער חליפין, ייתכן שלא ברור איזה צד הוא "ני"ע הבסיס"; במקרה כזה יש לראות כ"ני"ע הבסיס את הנכס שיתקבל אם האופציה תמומש. בנוסף, יש להשתמש בערך הנומינלי לפריטים שבהם שווי השוק של מכשיר הבסיס יכול להיות אפס, לדוגמה: caps and floors, swaptions וכד'.

¹⁴⁹ סוגי אופציות מסוימים (לדוגמה, כאשר הבסיס הוא שיעור ריבית או מטבע) אינם נושאים סיכון ספציפי, אולם סיכון ספציפי יחול במקרה של אופציות על מכשירים מסוימים הקשורים לשיעורי ריבית (כגון אופציות על אג"ח תאגידי או על מדד אג"ח תאגידי; ראה את דרישות ההון הרלוונטיות בסעיפים 709 עד 718(xviii)) ובמקרה של אופציות על מניות ועל מדדי מניות (ראה סעיפים 718(xix) עד 718(xxix)). דרישת ההון על פי מדידה זו תהיה 8% לאופציות על מ"ח.

¹⁵⁰ באופציות שהתקופה הנותרת לפירעון היא מעל שישה חודשים, מחיר המימוש יושווה למחיר העתידי ולא למחיר הנוכחי. תאגיד בנקאי שאינו מסוגל לבצע חישוב זה חייב להתייחס לסכום "בתוך הכסף" כאפס.

¹⁵¹ כאשר הפוזיציה אינה רשומה בתיק למסחר (דהיינו, אופציות בשערי חליפין מסוימים שאינן שייכות לתיק למסחר), ניתן להשתמש במקום זאת בערך בספרים (book value).

האופציה ביחס לשינוי בתנודתיות) על מנת לחשב את סך דרישת ההון. רגישויות אלו יחושבו בהתאם למודל המרה מאושר או בהתאם למודל תמחור אופציות בבעלות התאגיד הבנקאי, בכפוף לאישור המפקח¹⁵².

718(Lx) פוזיציות משוקללות לדלתה אשר אגרות חוב או שיעורי ריבית משמשים כנכס בסיס ישובצו לרצועות זמן של שיעורי ריבית, כקבוע בסעיפים 709 עד 718(xvii), בהתאם לנוהל הבא. יש להשתמש בגישה דו-רגלית, בדומה לנגזרים אחרים, המחייבת רישום אחד בעת כניסת חוזה הבסיס לתוקפו ורישום שני בעת הגעת מועד הפירעון של חוזה הבסיס. לדוגמה, אופציית רכש (call) שנקנתה בחוזה עתידי לשלושה חודשים ביוני, תיחשב, באפריל, על בסיס ערכה שווה-ערך דלתה, כפוזיציה יתר בעלת תקופה לפירעון של חמישה חודשים, וכפוזיציה חסר בעלת תקופה לפירעון של חודשיים¹⁵³. האופציה הכתובה תשובץ כפוזיציה יתר בעלת תקופה לפירעון של חודשיים, וכפוזיציה חסר בעלת תקופה לפירעון של חמישה חודשים. מכשירים בריבית משתנה בעלי גבולות עליונים או תחתונים (תקרות או רצפות) יטופלו כשילוב של נ"ע בריבית משתנה וסדרה של אופציות מסוג אירופאי. לדוגמה, תאגיד בנקאי המחזיק אג"ח (bond) בריבית משתנה לשלוש שנים הצמודה ל-LIBOR לשישה חודשים עם תקרה של 15%, יטפל באג"ח זו כמו:

- (i) אג"ח אשר תתומחר מחדש בתוך שישה חודשים; וכן
- (ii) סדרה של חמש אופציות רכש כתובות על עסקה עתידית על שיעורי הריבית (FRA) עם התייחסות לשיעור של 15%, שכל אחת מהן בעלת סימן שלילי במועד שנכס הבסיס של עסקת ה-FRA נכנס לתוקפו, ובעלת סימן חיובי במועד שנכס הבסיס של עסקת ה-FRA מגיע לפירעון¹⁵⁴.

718(Lxi) דרישת ההון בגין אופציות שנכס הבסיס שלהן הוא מניות תתבסס גם היא על פוזיציות משוקללות לדלתה, אשר ייכללו במדד סיכון השוק המתואר בסעיפים 718(xix) עד 718(xxix). למטרות חישוב זה, כל שוק לאומי יטופל כנכס בסיס נפרד. דרישת ההון בגין אופציות על שער חליפין ופוזיציות זהב תתבסס על המתודולוגיה הקבועה בסעיפים 718(xxx) עד 718(xlii). עבור סיכון דלתה, שווה-ערך מבוסס-דלתה נטו של האופציות במט"ח ובוזהב ישולב במדידת החשיפה לפוזיציה המתאימה במט"ח (או בזהב).

718(Lxii) בנוסף לדרישות ההון האמורות לעיל, הנובעות מסיכון דלתה, יחולו דרישות הון נוספות בגין סיכון גמה וסיכון וגה. תאגידים בנקאיים המיישמים את שיטת דלתה פלוס יידרשו לחשב את גמה ווגה לכל פוזיציה באופציה (לרבות פוזיציות גידור) בנפרד. דרישות ההון יחושבו באופן הבא:

¹⁵² המפקח עשוי לדרוש מתאגיד בנקאי העוסק בסוגים מסוימים של אופציות אקזוטיות (כגון barriers, digitals) או באופציות "בתוך הכסף" הקרובות למועד פקיעתן להשתמש בגישת התרחישים או במודלים פנימיים, שהנן שתי גישות העשויות לכלול שיטות שערך מפורטות יותר.

¹⁵³ אופציית רכש לחודשיים על אג"ח עתידית (bond future) שלפיה האג"ח תימסר בספטמבר, תיחשב באפריל כפוזיציה יתר באג"ח, וכפוזיציה חסר בפיקדון לחמישה חודשים, כאשר שתי הפוזיציות משוקללות לדלתה.

¹⁵⁴ הכללים החלים על פוזיציות מנוגדות בקירוב (closely matched) הקבועים בסעיפים 718(xiv) יחולו גם בהקשר זה.

(i) **לכל אופציה בודדת** תחושב "השפעת גמה" (Gamma impact) בהתאם לפיתוח טור טיילור (Taylor series):

$$\text{Gamma impact} = \frac{1}{2} \times \text{Gamma} \times \text{VU}^2$$

כאשר $\text{VU} = \text{שונות (variation)}$ נכס הבסיס של האופציה.

(ii) VU יחושב באופן הבא:

- באופציות על שיעורי ריבית, אם נכס הבסיס הוא אג"ח (bond), שווי השוק של נכס הבסיס יוכפל במשקלי הסיכון הקבועים בסעיף 718(iv). חישוב שווה-ערך יתבצע כאשר נכס הבסיס הוא שיעור ריבית, שוב בהתבסס על השינויים המשוערים בתשואה המתאימה, לפי סעיף 718(iv);

- באופציות על מניות ומדדי מניות: שווי השוק של הבסיס יוכפל ב-80%¹⁵⁵;

- באופציות מט"ח וזהב: שווי השוק של הבסיס יוכפל ב-8%;

(iii) למטרות חישוב זה, יש להתייחס לפוזיציות הבאות כאל פוזיציות בעלות **אותו נכס בסיס**:

- עבור שיעורי ריבית, כל רצועת זמן¹⁵⁶ כמפורט בסעיף 718(iv)¹⁵⁷;

- עבור מניות ומדדי מניות, כל שוק לאומי;

- עבור מט"ח וזהב, כל צמד מטבעות וזהב;

(iv) לכל אופציה בעלת אותו נכס בסיס תהיה השפעת גמה שהינה חיובית או שלילית. השפעות גמה נפרדות אלו יחוברו, כך שלכל נכס בסיס תתקבל השפעת גמה נטו חיובית או שלילית. רק השפעות גמה נטו השליליות ייכללו בחישוב דרישות ההון.

(v) סך ההון הנדרש כנגד גמה יהיה הסכום המתקבל מסיכום אריתמטי של הערכים המוחלטים של השפעות גמה שליליות נטו, על פי החישוב לעיל.

(vi) עבור **סיכון תנודתיות**, התאגידים הבנקאיים יידרשו לחשב את דרישות ההון על ידי הכפלת סכום ערכי הווגה לכל האופציות על אותו הבסיס, כמוגדר לעיל, בשינוי פרופורציונאלי של התנודתיות בשיעור של $\pm 25\%$.

(vii) **סך דרישת ההון** בגין סיכון וגה יהיה הסכום המתקבל מסיכום אריתמטי של הערכים המוחלטים של דרישות ההון הנפרדות שחושבו עבור סיכון וגה.

¹⁵⁵ בכללי היסוד הקבועים כאן בנוגע לאופציות על שיעורי ריבית ועל מניות, אין משום ניסיון ללכוד סיכון ספציפי בחישוב דרישות ההון כנגד גמה. אולם, רשויות הפיקוח בכל מדינה רשאיות לדרוש מתאגידים בנקאיים ספציפיים לעשות כן.

¹⁵⁶ יש לשבח את הפוזיציות לסולמות נפרדים של תקופות לפירעון, לפי מטבע.

¹⁵⁷ תאגיד בנקאי המיישם את שיטת המח"מ (duration method) ישתמש ברצועות הזמן הקבועות בסעיף 718(vii).

גישת התרחישים

718(Lxiii). תאגיד בנקאי מתקדם רשאי לבסס את דרישת ההון בגין סיכון שוק בתיקי האופציות ופוזיציות הגידור הקשורות אליהן על ניתוח מטריצת תרחישים (*scenario matrix analysis*). בשיטה זו, קובעים טווח קבוע של שינויים במקדמי הסיכון של תיק האופציות ומחשבים את שווי תיק האופציות בנקודות שונות לאורך המטריצה. לצורך חישוב דרישת ההון, התאגיד הבנקאי ישערך את שווי תיק האופציות באמצעות שימוש במטריצות המבטאות שינוי סימולטאני הן בשער או במחיר של נכס הבסיס של האופציות והן בתנודתיות השער או המחיר. מטריצה שונה תחושב עבור כל נכס בסיס, כמוגדר בסעיף 718(Lxii) לעיל. כחלופה, ובאישור המפקח, תאגידים בנקאיים המנהלים מסחר משמעותי באופציות יורשו, בהתייחס לאופציות על שיעורי ריבית, לבסס את החישוב על שש קבוצות של רצועות זמן, לפחות. כאשר מיישמים שיטה זו, אין לצרף למעלה משלוש רצועות זמן, המוגדרות בסעיפים 718(iv) ו-718(vii), לקבוצה יחידה.

718(Lxiv). על התאגיד הבנקאי לאמוד את האופציות ואת פוזיציות הגידור הקשורות אליהן על פני טווח מוגדר מעל ומתחת לשווי השוטף של נכס הבסיס. הטווח לשיעורי ריבית תואם לשינויי התשואה המשוערים המפורטים בסעיף 718(iv) תאגידים בנקאיים המיישמים את השיטה החלופית לאופציות על שיעורי ריבית, כמפורט בסעיף 718(Lxiii) לעיל, ישתמשו, לכל קבוצה של רצועות זמן, בשינויי התשואה המשוערים הגבוהים ביותר החלים על הקבוצה שאליה שייכות רצועות הזמן¹⁵⁸. הטווחים האחרים הם $\pm 8\%$ למניות¹⁵⁵, ו- $\pm 8\%$ למט"ח וזהב. לכל קטגוריות הסיכון, יש להשתמש בשבע תצפיות לפחות (לרבות התצפית הנוכחית) כדי לחלק את הטווח למרווחים שווים.

718(Lxv). הממד השני של המטריצה גורר שינוי בתנודתיות השער או המחיר של הבסיס. ברוב המקרים, יהיה די בשינוי יחיד בתנודתיות השער או המחיר של נכס הבסיס בשיעור $+25\%$ ו- -25% . אולם, בהתאם לנסיבות, עשוי המפקח לדרוש מן התאגיד הבנקאי להשתמש בשינוי תנודתיות בשיעור אחר ו/או שנקודות ביניים על המטריצה תחושבנה.

718(Lxvi). לאחר חישוב המטריצה, כל תא יכיל את הרווח נטו או ההפסד נטו של האופציה ונכס הבסיס המוגדר. ההון הנדרש כנגד כל אחד מנכסי הבסיס יהיה ההפסד הגדול ביותר הכלול במטריצה.

718(Lxvii). יישום של ניתוח תרחישים בתאגיד בנקאי מסוים טעון את אישור המפקח, במיוחד בהתייחס לדרך המדויקת של בניית הניתוח. תאגיד בנקאי המיישם ניתוח תרחישים כחלק מן המתודולוגיה הסטנדרטית יהיה כפוף לביצוע בדיקת תקיפות על ידי המפקח, ויעמוד באותם תקנים איכותיים שבסעיפים 718(Lxxiv) ו-718(Lxxv) ההולמים את אופי העסק.

718(Lxviii). בטל.

¹⁵⁸ אם, לדוגמא, מצרפים בין רצועות הזמן 3 עד 4 שנים, 4 עד 5 שנים, 5 עד 7 שנים, שינוי התשואה בשלוש רצועות הזמן הללו יהיה 0.75.

718(Lxix). בנוסף לסיכוני האופציות הנזכרים לעיל, הוועדה מודעת לסיכונים נוספים המתקשרים לאופציות, כגון רז' (שיעור השינוי בערך האופציה ביחס לשיעור הריבית) ותטא (שיעור השינוי בערך האופציה ביחס לזמן). אף שאין הוועדה מציעה שיטת מדידה לסיכונים אלה בעת הנוכחית, היא מצפה מתאגידים בנקאיים העוסקים באופציות בהיקף משמעותי, לכל הפחות, לעקוב מקרוב אחר סיכונים אלה. בנוסף, תאגידים בנקאיים יורשו לשלב רז' בחישובי ההון שלהם כנגד סיכון שיעורי ריבית, אם ירצו לעשות כן.

ד. סיכון שוק - גישת המודלים הפנימיים

718(Lxx) - 718(xcviii). טרם אומץ¹⁵⁹ 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171.

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2268	1	חוזר מקורי	20/6/10
2337	2	עדכון	15/5/12
2382	3	עדכון	30/5/13
2590	4	עדכון	20/06/19

159 בטל.
160 בטל.
161 בטל.
162 בטל.
163 בטל.
164 בטל.
165 בטל.
166 בטל.
167 בטל.
168 בטל.
169 בטל.
170 בטל.
171 בטל.

התאמת שווי בגין סיכון אשראי (CVA) (MAR50)

הוראה זו קובעת כיצד יש לחשב את הקצאת ההון לכיסוי הסיכון להתאמת שווי בגין סיכון אשראי (CVA - Credit Valuation Adjustment).

הגדרות ותחולה

50.1 נכסי הסיכון המשוקללים בגין הסיכון להתאמת שווי אשראי נקבעים על ידי הכפלתן של דרישות ההון המחושבות על פי הוראה זו ב-12.5.

50.2 לצורך הוראה זו, CVA מייצג את התאמת שווי בגין סיכון אשראי המוגדרת ברמת הצד נגדי. CVA משקף את ההתאמות במחירים חסרי סיכון כשל של נגזרים ושל עסקאות מימון ניירות ערך כתוצאה מכשל פוטנציאלי של הצד הנגדי.

50.3 אלא אם נקבע אחרת, המונח CVA בהוראה זו משמעותו CVA רגולטורי. CVA רגולטורי עשוי להיות שונה מ-CVA המשמש למטרות חשבונאיות, באופן הבא:

(1) CVA רגולטורי אינו כולל את השפעת הכשל של התאגיד הבנקאי עצמו; ו-

(2) ישנם מספר אילוצים, המשקפים את גישות העבודה המיטביות בטיפול החשבונאי ב-CVA, המוטלים על חישובי ה-CVA הרגולטורי.

50.4 סיכון CVA מוגדר כסיכון להפסד הנובע משינוי בערכי CVA בתגובה לשינויים במרווחי האשראי של הצד הנגדי ובגורמי סיכון שוק, המשפיעים על מחיריהן של עסקאות נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך.

50.5 על כל התאגידים הבנקאיים המעורבים בעסקאות המכוסות לחשב את דרישות ההון בגין סיכון CVA, הן בתיק הבנקאי והן בתיק למסחר. עסקאות מכוסות כוללות:

(1) כל הנגזרים פרט לעסקאות המבוצעות ישירות עם צד נגדי מרכזי כשיר ופרט לעסקאות העומדות בתנאים הקבועים בסעיפים 54.14-54.16 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203A; וכן

(2) עסקאות מימון ניירות ערך המוערכות לפי שווי הוגן על ידי התאגיד הבנקאי למטרות חשבונאיות, אם המפקח קבע כי חשיפותיו של התאגיד הבנקאי להפסד CVA הנובע מעסקאות מימון ניירות ערך הן מהותיות. סבר התאגיד הבנקאי כי חשיפותיו כאמור אינן מהותיות, רשאי הוא לפנות למפקח בבקשה מנומקת לשנות את קביעתו כאמור ולנמק את הערכתו למפקח על ידי מסירת המסמכים התומכים הרלבנטיים.

- 50.6 דרישת ההון בגין סיכון CVA מחושבת עבור "תיק ה-CVA" של התאגיד הבנקאי על בסיס פרטני (standalone basis). תיק ה-CVA כולל CVA עבור כלל תיק העסקאות המכוסות של התאגיד הבנקאי וגידורי CVA כשירים.
- 50.7 קיימות שתי גישות לחישוב דרישות ההון בגין CVA: הגישה הסטנדרטית (SA-CVA) והגישה הבסיסית (BA-CVA). תאגידים בנקאיים נדרשים ליישם את גישת BA-CVA אלא אם כן קיבלו אישור מהמפקח ליישם את גישת SA-CVA.¹
- 50.8 תאגידים בנקאיים שקיבלו אישור מהמפקח ליישם את גישת SA-CVA רשאים להחריג (carve out) מחישובי ה-SA-CVA כל מספר של מערכי קיזוז. דרישות ההון בגין CVA עבור כל מערכי הקיזוז שהוחרגו תחושבנה באמצעות BA-CVA. בעת יישום ההחרגה, ניתן גם לפצל מערך קיזוז משפטי כהגדרתו בהוראה 203A לשני מערכי קיזוז סינתטיים, על האחד שכולל את העסקאות המוחרגות יחול ה-BA-CVA, ועל השני יחול SA-CVA, בכפוף לאחד התנאים הבאים או שניהם:
- (1) הפיצול תואם את הטיפול במערך הקיזוז המשפטי המשמש את התאגיד הבנקאי לחישוב CVA חשבונאי (לדוגמה, כאשר עסקאות מסוימות אינן מעובדות על ידי המשרד הקדמי/מודל החשיפה החשבונאי); או
- (2) אישור המפקח ליישום SA-CVA מוגבל ואינו מכסה את כל העסקאות הנכללות במערך קיזוז משפטי.
- 50.9 תאגידים בנקאיים שאינם מגיעים לסף המהותיות שנקבע בסעיף 50.9(1) רשאים לבחור שלא לחשב את דרישת ההון בגין CVA באמצעות גישות SA-CVA או BA-CVA, ותחת זאת לבחור בטיפול חלופי:
- (1) כל תאגיד בנקאי עם ערך רעיוני מצרפי של עסקאות נגזרים שאינם נסלקות באופן מרכזי נמוך או שווה ל-100 מיליארד אירו נחשב כנמצא מתחת לסף המהותיות.
- (2) כל תאגיד בנקאי שאינו מגיע לסף המהותיות רשאי לבחור לקבוע את דרישת ההון בגין CVA בגובה השווה ל-100% מדרישת ההון של התאגיד הבנקאי בגין סיכון אשראי צד נגדי (CCR).
- (3) גידורי CVA אינם מוכרים במסגרת טיפול זה.
- (4) אם נבחר טיפול חלופי, יש ליישמו על כלל התיק של התאגיד הבנקאי במקום גישות BA-CVA או SA-CVA.
- (5) עם זאת, המפקח רשאי שלא לאפשר טיפול זה אם הוא קובע כי סיכון CVA הנובע מפוזיציות התאגיד הבנקאי בנגזרים תורם מהותית לסיכון הכולל של התאגיד הבנקאי.

¹ יש לשים לב כי זאת בניגוד ליישום הגישות לסיכון שוק שנקבעו ב MAR11, שלפיהן תאגידים בנקאיים אינם זקוקים לאישור המפקח כדי ליישם את הגישה הסטנדרטית.

50.10 קריטריונים של כשירות לגידור CVA מפורטים בסעיפים 50.17-50.19 עבור גישת BA-CVA, ובסעיפים 50.37-50.39 עבור גישת SA-CVA.

50.11 מכשירים לגידור CVA יכולים להיות חיצוניים (למשל, עם צד נגדי חיצוני) או פנימיים (למשל, עם אחד מהדסקים למסחר של התאגיד הבנקאי).

(1) כל גידור ה-CVA החיצוניים (לרבות גידור CVA חיצוניים כשירים ובלתי כשירים) שהם עסקאות מכוסות חייבים להיכלל בחישוב ה-CVA של הצד הנגדי המספק את הגידור.

(2) כל גידור ה-CVA החיצוניים הכשירים יוחרגו מחישובי דרישת ההון בגין סיכון שוק של התאגיד הבנקאי על פי הוראה 208 (MAR10 – MAR40).

(3) גידור CVA חיצוניים בלתי כשירים יטופלו ככשירים של התיק למסחר, ויהיו נתונים לדרישת הון על פי הוראה 208 (MAR10 – MAR40).

(4) גידור CVA פנימי כרוך בשתי פוזיציות המקוזות זו את זו באופן מושלם: האחת של דסק ה-CVA והפוזיציה הנגדית של הדסק למסחר:

(א) אם גידור CVA פנימי הוא בלתי כשיר, שתי הפוזיציות שייכות לתיק למסחר שבו הן מקוזות זו את זו, כך שאין השפעה על תיק ה-CVA או על התיק למסחר.

(ב) אם גידור CVA פנימי הוא כשיר, הפוזיציה של דסק ה-CVA היא חלק מתיק ה-CVA וכפופה לדרישת הון כמפורט בהוראה זו, בעוד שהפוזיציה של דסק המסחר היא חלק מהתיק למסחר, וכפופה לדרישות הון כאמור בהוראה 208 (MAR10 – MAR40).

(5) אם גידור CVA פנימי כולל מכשיר הנתון לסיכון עקמומיות (curvature risk), לדרישה בגין סיכון כשל או לתוספת סיכון שיורי תחת הגישה הסטנדרטית לסיכון שוק כאמור בהוראה 208 (MAR20 – MAR23), הוא יכול להיות כשיר רק אם הדסק למסחר, שהוא הצד הנגדי הפנימי לדסק ה-CVA, יבצע עסקה עם צד נגדי חיצוני, המקוזת במדויק את הפוזיציה של הדסק למסחר עם דסק ה-CVA.

50.12 תאגידים בנקאיים המיישמים את BA-CVA או SA-CVA לחישוב דרישות ההון בגין CVA, רשאים להגביל את מקדם התאמת התקופה לפירעון ל-1 עבור כל מערכי קיזוז התורמים לדרישות הון בגין CVA בבואם לחשב את דרישות ההון CCR על פי הגישה המבוססת דירוגים פנימיים (IRB).

הגישה הבסיסית לסיכון התאמת שווי בגין סיכון אשראי

50.13 חישובי BA-CVA יכולים להתבצע באמצעות הגרסה המצומצמת או הגרסה המלאה. תאגיד בנקאי המיישם את גישת BA-CVA, רשאי לבחור, לפי שיקול דעתו, אם ליישם את הגרסה המלאה או את הגרסה המצומצמת. עם זאת, כל התאגידים הבנקאיים המיישמים את BA-CVA נדרשים לחשב את דרישות ההון על פי הגרסה המצומצמת של BA-CVA, מאחר שהחישובים במסגרת המצומצמת של

BA-CVA הם גם חלק מחישובי ההון בגרסה המלאה של מסגרת BA-CVA, כאמצעי שמרני להגבלת ההכרה בגידור.

(1) הגרסה המלאה מכירה בגידורי מרווח אשראי של צד נגדי ומיועדת לתאגידים בנקאיים המגדרים סיכון CVA.

(2) הגרסה המצומצמת מאיינת את מרכיב ההכרה בגידור מהגרסה המלאה. הגרסה המצומצמת נועדה לפשט את היישום של BA-CVA עבור תאגידים בנקאיים בעלי רמת תחכום פחותה שאינם מגדרים CVA.

הגרסה המצומצמת של BA-CVA (ללא הכרה בגידורים)

50.14 דרישות ההון בגין סיכון CVA על פי הגרסה המצומצמת של BA-CVA ($DS_{BA-CVA} \times K_{reduced}$), כאשר מקדם ההפחתה ($DS_{BA-CVA} = 0.65$) מחושבת באופן הבא (כאשר הסיכומים מתבצעים עבור כל הצדדים הנגדיים הנכללים בחיוב ה-CVA), כאשר:

(1) $SCVA_c$ הוא דרישת ההון בגין CVA שצד נגדי c יקבל אם ייבחן על בסיס פרטני (ייקרא להלן "הון CVA על בסיס פרטני");

(2) $\rho = 50\%$ הוא פרמטר פיקוחי למתאם. הריבוע שלו, $\rho^2 = 25\%$, מייצג את המתאם בין מרווחי האשראי של שני צדדים נגדיים כלשהם.² בנוסחה שלהלן, ההשפעה של ρ היא מתן ביטוי לעובדה שסיכון ה-CVA שהתאגיד הבנקאי חשוף אליו נמוך מסכומם של סיכוני ה-CVA עבור כל אחד מהצדדים הנגדיים, בהינתן שמרווחי האשראי של צדדים נגדיים בדרך כלל אינם מתואמים באופן מושלם;

(3) הביטוי הראשון תחת השורש הריבועי בנוסחה שלהלן מסכם את הרכיבים המערכתיים של סיכון ה-CVA, והביטוי השני תחת השורש הריבועי מסכם את הרכיבים הייחודיים של סיכון ה-CVA.

$$K_{reduced} = \sqrt{\left(\rho \cdot \sum_c SCVA_c \right)^2 + (1 - \rho^2) \cdot \sum_c SCVA_c^2}$$

50.15 דרישות הון CVA על בסיס פרטני עבור צד נגדי c המשמשות בנוסחה בסעיף 50.14 ($SCVA_c$) מחושבות באופן הבא (כאשר הסכימה היא על פני כל מערכי הקיזוז עם הצד הנגדי), כאשר:

² אחת מהנחות היסוד העומדת בבסיס גישת BA-CVA היא שסיכון מרווח אשראי מערכתי מונע על ידי גורם יחיד. על פי הנחה זו, ρ יכול להתפרש כמתאם בין מרווח האשראי של צד נגדי לבין הגורם המערכתי היחיד של מרווח האשראי.

(1) RW_c הוא משקל הסיכון עבור צד נגדי c המשקף את תנודתיות מרווח האשראי שלו. משקלות סיכון אלה מבוססים על שילוב של ענף משק ואיכות האשראי של הצד הנגדי כמתואר בסעיף 50.16.

(2) M_{NS} הוא מועד הפירעון האפקטיבי עבור מערך הקיזוז NS . עבור תאגידים בנקאיים שלא קיבלו את אישור המפקח להשתמש ב- IMM , M_{NS} מחושב על פי סעיפים 32.46-32.54 להוראה 204A, ואולם אין מיישמים את מגבלת חמש השנים הקבועה בסעיף 32.46.

(3) EAD_{NS} הוא החשיפה בעת כשל של מערך הקיזוז NS , המחושבת באותה הדרך שבה התאגיד הבנקאי מחשב אותה עבור הדרישות להון מזערי בגין CCR.

(4) DF_{NS} הוא מקדם ההיוון הפיקוחי. ומחושב על פי הנוסחה הבאה עבור תאגידים בנקאיים שאינם מיישמים את IMM .³

$$\frac{1 - e^{-0.05 \cdot M_{NS}}}{0.05 \cdot M_{NS}} \quad (5) \quad \alpha = 1.4^4$$

$$SCVA_c = \frac{1}{\alpha} \cdot RW_c \cdot \sum_{NS} M_{NS} \cdot EAD_{NS} \cdot DF_{NS}$$

50.16 משקלות הסיכון הפיקוחיים (RW_c) ניתנים בלוח 1. איכות האשראי מבוטאת כדירוג השקעה (Investment Grade - IG), תשואה גבוהה (High Yield - HY), או בלתי מדורג (Not Rated - NR). כאשר לא קיימים דירוגים חיצוניים או כאשר הדירוגים החיצוניים אינם מוכרים בתחום שיפוט מסוים, התאגידים הבנקאיים רשאים, בכפוף לאישור המפקח, למפות את הדירוג הפנימי לדירוג חיצוני ולהקצות משקל סיכון התואם ל-IG או HY. אחרת, עליהם ליישם את משקלות הסיכון התואמים ל-NR. בשלב זה קבע המפקח כי לא יוכרו דירוגים פנימיים. עם זאת, תאגיד בנקאי רשאי לייחס דירוג השקעה לתאגיד בנקאי שהתאגד בישראל ולגופים כאמור בסעיפים 65א. (1)-(3) להוראה 203, וכן לגופים דומים שהתאגדו במדינות זרות ובלבד שנקבעה הנחיה כאמור על ידי הרשות המפקחת באותה מדינה, ושהמדינה חברה ב-OECD ומדורגת בדירוג A- או בדירוג עדיף מזה.

³ DF הוא מקדם ההיוון הפיקוחי הממוצע לאורך זמן, בין היום לבין מועד הפירעון האפקטיבי של מערך הקיזוז. שיעור הריבית המשמש להיוון נקבע על 5%, ומכאן 0.05 בנוסחה. המכפלה של EAD והתקופה האפקטיבית לפירעון בנוסחת BA-CVA היא אומדן מקורב לשטח שמתחת לפרופיל החשיפה המהוונת הצפויה של מערך הקיזוז. התקופה האפקטיבית לפירעון של מערך הקיזוז מוגדר כממוצע התקופות לפירעון של העסקאות בפועל. הגדרה זו חסרה היוון, ולכן מוסיפים את מקדם ההיוון הפיקוחי כדי לפצות על כך.

⁴ α הוא המכפיל המשמש להמרת החשיפה האפקטיבית הצפויה החיובית (EEPE) ל- EAD הן ב-CCR-SA והן ב- IMM . תפקידו בחישוב, איפוא, הוא להמיר את ה- EAD של מערך הקיזוז (EAD_{NS}) חזרה ל-EEPE.

עמ' 6 – 208A	המפקח על הבנקים: ניהול בנקאי תקין [2] (12/21) מדידה והלימות הון – התאמת שווי בגין סיכון אשראי (CVA)

לוח 1:

משקלות סיכון פיקוחיים, RW_C		
ענף משק של הצד הנגדי		איכות אשראי של הצד הנגדי
NR ו- HY	IG	
2.0%	0.5%	ריבונות, לרבות בנקים מרכזיים ובנקים רב-צדדיים לפיתוח
4.0%	1.0%	ממשלה מקומית, מגזר לא פיננסי, חינוך ומנהל ציבורי בגיבוי ממשלתי
12.0%	5.0%	פיננסי, כולל פיננסי בגיבוי ממשלתי
7.0%	3.0%	חומרים בסיסיים, אנרגיה, ייצור תעשייתי, חקלאות, ייצור, כרייה וחציבה
8.5%	3.0%	מוצרים ושירותי צריכה, תחבורה ואחסון, פעילויות מנהליות ושירותי תמיכה
5.5%	2.0%	טכנולוגיה, תקשורת
5.0%	1.5%	שירותי בריאות, תשתיות (חשמל, גז וכי), פעילויות מקצועיות וטכניות
12.0%	5.0%	ענפי משק אחרים

הגרסה המלאה של BA-CVA (עם הכרה בגידורים)

50.17 כאמור בסעיף 13(1), הגרסה המלאה של BA-CVA מכירה בהשפעתם של גידורי מרווח אשראי של צד נגדי. רק עסקאות שנועדו להפחית את רכיב מרווח האשראי של צד נגדי בסיכון ה-CVA, ומנוהלות באופן זה, יכולות להיחשב גידורים כשירים.

50.18 רק עסקאות החלף כשל אשראי (CDS) על ישות יחידה (Single-Name), CDS תלויות על ישות יחידה ו- CDS על מדד יכולות להיחשב גידורי CVA כשירים.

50.19 מכשירי אשראי כשירים על ישות יחידה חייבים:

- (1) להתייחס (reference) לצד הנגדי באופן ישיר; או
- (2) להתייחס לישות הקשורה באופן חוקי לצד הנגדי, כאשר קשר חוקי מתייחס למקרים שבהם ישות הייחוס והצד הנגדי הם חברה אם וחברה בת שלה, או שתי חברות בנות של חברה אם משותפת; או
- (3) להתייחס לישות השייכת לאותו ענף משק ולאותו האזור שאליהם שייך הצד הנגדי.

50.20 תאגידים בנקאיים שבכוונתם ליישם את הגרסה המלאה של BA-CVA נדרשים בנוסף לחשב גם את הגרסה המצומצמת ($K_{reduced}$). על פי הגרסה המלאה, דרישות ההון בגין סיכון CVA, $DS_{BA-CVA} \times K_{full}$, מחושבות באופן הבא, כאשר $DS_{BA-CVA} = 0.65$, ו- $\beta = 0.25$ הוא הפרמטר הפיקוחי שנועד לספק רצפה המגבילה את המידה שבה גידור יכול להפחית את דרישות ההון בגין סיכון CVA:

$$K_{full} = \beta \cdot K_{reduced} + (1 - \beta) \cdot K_{hedged}$$

50.21 החלק של דרישות ההון שמכיר בגידורים כשירים (K_{hedged}) מחושב באופן הבא (כאשר הסיכומים מתבצעים עבור כל הצדדים הנגדיים c הנכללים בתחולת דרישת ההון CVA), כאשר:

(1) הן הון CVA על בסיס פרטני (SCVA) והן פרמטר המתאם (ρ) מוגדרים באותו האופן בדיוק כפי שנעשה בחישוב הגרסה המצומצמת של BA-CVA.

(2) SNH_c הוא גודל המשקף את הפחתת סיכון CVA של הצד הנגדי c הנובעת מהשימוש של התאגיד הבנקאי בגידור על ישות יחידה של סיכון מרווח האשראי. ראו את החישוב בסעיף 50.23.

(3) IH הוא גודל המשקף את הפחתת סיכון CVA על פני כל הצדדים הנגדיים, הנובעת מהשימוש של התאגיד הבנקאי בגידורי מדד. ראו את החישוב בסעיף 50.24.

(4) HMAc הוא גודל המאפיין את התאמה בגידור, שתוכנן להגביל את המידה שבה גידורים עקיפים יכולים להפחית את דרישות ההון, נוכח העובדה שהם אינם מקוזים באופן מלא תנועות במרווח האשראי של הצד הנגדי. כלומר, בנוכחות גידורים עקיפים, K_{hedged} אינו יכול להגיע לאפס. ראו את החישוב בסעיף 50.25.

$$K_{hedged} = \sqrt{\left(\rho \cdot \sum_c (SCVA_c - SNH_c) - IH \right)^2 + (1 - \rho^2) \cdot \sum_c (SCVA_c - SNH_c)^2 + \sum_c HMA_c}$$

50.22 הנוסחה עבור K_{hedged} בסעיף 50.21 מורכבת משלושה ביטויים עיקריים כדלקמן:

(1) הביטוי הראשון $(\rho \cdot \sum_c (SCVA_c - SNH_c) - IH)^2$ סוכם את רכיביו המערכתיים של סיכון CVA הנובעים מהצדדים הנגדיים של התאגיד הבנקאי ומגידורים על ישות יחידה.

(2) הביטוי $(1 - \rho^2) \cdot \sum_c (SCVA_c - SNH_c)^2$ השני סוכם את רכיביו הייחודיים של סיכון CVA הנובעים מהצדדים הנגדיים של התאגיד הבנקאי ומגידורים על ישות יחידה.

(3) הביטוי השלישי $\sum_c HMA_c$ סוכם את רכיביהם של גידורים עקיפים שאינם מתואמים עם מרווחי האשראי של הצדדים הנגדיים.

50.23 הגודל SNH_c מחושב באופן הבא (כאשר הסכימה היא עבור כל הגידורים על ישות יחידה h שביצע התאגיד הבנקאי לצורך גידור סיכון ה-CVA של צד נגדי c), כאשר:

(1) r_{hc} הוא המתאם הפיקוחי שנקבע בין מרווח האשראי של צד נגדי c לבין מרווח האשראי של גידור על ישות יחידה h , של צד נגדי c . הערך של r_{hc} מפורט בלוח 2 שבסעיף 50.26. אם הגידור מתייחס ישירות לצד הנגדי c הוא נקבע על 100%, ואם אינו מתייחס כאמור – הוא נקבע על ערכים נמוכים יותר.

(2) M_h^{SN} הוא הזמן שנותר לפירעון של גידור על ישות יחידה h .

(3) B_h^{SN} הוא הערך הרעיוני של גידור על ישות יחידה h . עבור CDS תלוי על ישות יחידה, הערך הרעיוני נקבע על פי שווי השוק הנוכחי של תיק הייחוס או מכשיר הייחוס.

(4) DF_h^{SN} הוא מקדם ההיוון הפיקוחי $\frac{1 - e^{-0.05 \cdot M_h^{SN}}}{0.05 \cdot M_h^{SN}}$. המחושב כ-

(5) RW_h הוא משקל הסיכון הפיקוחי של גידור על ישות יחידה h , המשקף את התנודתיות של מרווח האשראי של ישות הייחוס של המכשיר המגדר. משקלות סיכון אלה מבוססים על שילוב של ענף המשק ואיכות האשראי של ישות הייחוס של המכשיר המגדר בהתאם להנחיות לוח 1 בסעיף 50.16.

$$SNH_c = \sum_{h \in c} r_{hc} \cdot RW_h \cdot M_h^{SN} \cdot B_h^{SN} \cdot DF_h^{SN}$$

50.24 הגודל IH מחושב כדלקמן (כאשר הסכימה היא עבור כל גידורי המדד i שביצע התאגיד הבנקאי לצורך גידור סיכון CVA), כאשר:

(1) M_i^{ind} הוא הזמן שנותר לפירעון של גידור מדד i .

(2) B_i^{ind} הוא הערך הרעיוני של גידור המדד i .

(3) DF_i^{ind} הוא מקדם ההיוון הפיקוחי $\frac{1 - e^{-0.05 \cdot M_i^{ind}}}{0.05 \cdot M_i^{ind}}$. המחושב כ-

(4) RW_i הוא משקל הסיכון הרעיוני של גידור המדד i . RW_i נלקח מלוח 1 בסעיף 50.16 ומבוסס על ענף המשק ואיכות האשראי של מרכיבי המדד ומותאם באופן הבא:

(א) עבור מדד שבו כל מרכיבי המדד שייכים לאותו ענף משק ובעלי אותה איכות אשראי, הערך הרלוונטי בלוח 1 בסעיף 50.16 מוכפל ב-0.7 כדי להביא בחשבון את פיזור הסיכון הייחודי בתוך המדד.

(ב) עבור מדד הנפרש על פני ענפי משק מרובים או המכיל תמהיל של מרכיבים בדירוג השקעה ומרכיבים בדירוג אחר, יש לחשב את הממוצע המשוקלל לפי ישות של משקלות הסיכון מלוח 1 בסעיף 50.16 ולאחר מכן להכפילו ב-0.7.

$$IH = \sum_i RW_i \cdot M_i^{ind} \cdot B_i^{ind} \cdot DF_i^{ind}$$

50.25 הגודל HMA_c מחושב באופן הבא (כאשר הסכימה היא עבור כל הגידורים על ישות יחידה h שבוצעו לצורך גידור סיכון CVA של צד נגדי c), כאשר ההגדרות עבור $r_{hc}^{SN}, M_h^{SN}, B_h^{SN}, DF_h^{SN}$ ו- RW_h הן אלה המפורטות בסעיף 50.23.

$$HMA_c = \sum_{h \in c} (1 - r_{hc}^2) \cdot (RW_h \cdot M_h^{SN} \cdot B_h^{SN} \cdot DF_h^{SN})^2$$

50.26 המתאמים הפיקוחיים שנקבעו r_{hc} בין מרווח האשראי של צד נגדי c לבין מרווח האשראי של גידור על ישות יחידה h מפורטים בלוח 2 כדלקמן:

לוח 2:

מתאמים בין מרווח האשראי של צד נגדי לבין גידור על ישות יחידה	
הערך של r_{hc}	גידור על ישות יחידה h של צד נגדי c
100%	מתייחס לצד נגדי c ישירות
80%	בעל קשר משפטי עם צד נגדי c
50%	חולק אותו ענף כלכלה ואותו אזור עם צד נגדי c

הגישה הסטנדרטית לסיכון התאמת שווי בגין סיכון אשראי (SA-CVA)

50.27 גישת SA-CVA היא אדפטציה של הגישה הסטנדרטית לסיכון שוק המפורטת בהוראה MAR20 - MAR23. ההבדלים העיקריים בין SA-CVA לבין הגישה הסטנדרטית עבור סיכון שוק הם:

- (1) SA-CVA מתאפיין ברמת עידון מופחתת של גורמי סיכון שוק; וכן
- (2) SA-CVA אינו כולל סיכון כשל וסיכון עקמומיות (curvature risk).

50.28 על פי SA-CVA יש לחשב את דרישות ההון ולדווח עליהן למפקח בתדירות החודשית שנקבעה לגישה הסטנדרטית לסיכוני שוק. בנוסף, לתאגידים בנקאיים המיישמים את SA-CVA חייבת להיות היכולת להפיק חישובי דרישות הון בשיטת SA-CVA ולספקם לפי בקשת המפקח.

50.29 גישת SA-CVA עושה שימוש כקלט ברגישויות של ה-CVA הרגולטורי למרווחי האשראי של צדדים נגדיים ולגורמי סיכון שוק המשפיעים על ערך העסקאות המכוסות. תאגידים בנקאיים נדרשים לחשב רגישויות בהתאם לסטנדרטים של הערכת שווי זהירה, המפורטים ב-CAP50.

50.30 כדי שתאגיד בנקאי יחשב על ידי המפקח ככשיר ליישום SA-CVA כמפורט בסעיף 50.7, על התאגיד הבנקאי לעמוד לכל הפחות במבחנים הבאים:

- (1) על התאגיד הבנקאי להיות מסוגל לפתח מודל לחשיפה, ולחשב לכל הפחות על בסיס חודשי את ה-CVA ואת רגישויות ה-CVA לגורמי סיכון השוק המפורטים בסעיפים 54-77.

(2) על התאגיד הבנקאי לנהל דסק CVA (או פונקציה ייעודית דומה) האחראי לניהול סיכונים ולגידור CVA.

חישובי CVA רגולטוריים

50.31 על תאגיד בנקאי לחשב CVA רגולטורי עבור כל צד נגדי שכנגדו הוא מחזיק פוזיציה מכוסה אחת לפחות, למטרת דרישות ההון בגין CVA.

50.32 חישוב CVA רגולטורי ברמת הצד הנגדי ייעשה בהתאם לעקרונות המתוארים להלן. על התאגיד הבנקאי להציג בפני המפקח את עמידתו בעקרונות אלו.

(1) CVA רגולטורי יחושב כציפייה להפסדים עתידיים שייגרמו מכשל של הצד הנגדי, בהנחה שהתאגיד הבנקאי עצמו נטול סיכון כשל. כחלק מביטוי ה-CVA הרגולטורי, הפסדים שאינם אפס יהיו בעלי סימן חיובי. עיקרון זה מבוטא בסעיף 52, כאשר WS_k^{hdg} מחוסר מ- WS_k^{cva} .

(2) החישוב צריך להתבסס על שלושה מערכי קלט לפחות, כדלקמן:

(א) מבנה התקופות של ההסתברות לכשל (PD) המשתמע מהשוק;

(ב) הפסד צפוי בהינתן כשל (ELGD) המבטא את הקונצנוס בשוק;

(ג) הדמיית המסלולים (simulated path) של החשיפה העתידית המהוונת.

(3) מבנה התקופות של ה-PD המשתמע מהשוק ייאמד מתוך מרווחי האשראי הנצפים בשווקים. עבור צדדים נגדיים שהאשראי שלהם אינו נסחר באופן פעיל (כלומר, צדדים נגדיים בלתי נזילים), ה-PD המשתמע מהשוק ייאמד מתוך אומדן מקורב למרווחי אשראי עבור צדדים נגדיים אלה, בהתאם לדרישות הבאות:

(א) התאגיד הבנקאי יעריך את עקומות מרווחי האשראי של צדדים נגדיים בלתי נזילים מתוך מרווחי האשראי הנצפים בשווקים של צדדים נגדיים דומים נזילים, דרך אלגוריתם שמבחין בין צדדים נגדיים על פי שלושת המשתנים הבאים לפחות: מדד איכות האשראי (כגון דירוג), ענף משק ואזור.

(ב) במקרים מסוימים, ניתן להתיר מיפוי של צד נגדי בלתי נזיל לישות ייחוס נזילה יחידה. דוגמה טיפוסית היא מיפוי של רשות מוניציפלית לארץ המוצא שלה (כלומר, קביעת מרווח האשראי של הרשות המוניציפלית כך שהיא שווה למרווח האשראי של הריבונות בתוספת פרמיה). התאגיד הבנקאי נדרש להצדיק בפני המפקח כל מקרה של מיפוי צד נגדי בלתי נזיל לישות ייחוס נזילה יחידה.

(ג) כאשר לא קיימים מרווחי אשראי של צדדים כלשהם הדומים לצד הנגדי, בשל הסוג הספציפי של הצד הנגדי (לדוגמה, מימון פרויקטים, קרנות), התאגיד הבנקאי רשאי להשתמש בניתוח בסיסי יותר של סיכון האשראי כאומדן מקורב למרווח של צד נגדי בלתי

נוזל. אולם, כאשר משתמשים ב- PD_s היסטוריים כחלק מהערכה זו, המרווח המתקבל לא יכול להתבסס על PD היסטורי בלבד אלא הוא חייב להיות קשור לשוקי האשראי.

(4) ערך ה- $ELGD$ התואם את הקונצנזוס בשוק חייב להיות זהה לזה המשמש לחישוב ה- PD הניטרלי לסיכון מתוך מרווחי האשראי, אלא אם כן התאגיד הבנקאי יכול להראות כי הבכירות של החשיפה הנובעת מהפוזיציות המכוסות שונה מהבכירות של איגרות חוב בכירות בלתי מובטחות. ביטחון המסופק על ידי הצד הנגדי אינו משנה את בכירות החשיפה.

(5) הדמיית מסלולים של חשיפה עתידית מהוונת מופקת על ידי תמחור כל עסקאות הנגזרים עם הצד הנגדי לאורך מסלולי ההדמיה של גורמי סיכון השוק הרלוונטיים, והיוון המחירים להיום תוך שימוש בשיעורי ריבית חסרת סיכון לאורך המסלול.

(6) יש לבצע הדמיה של כל גורמי סיכון השוק המהותיים לעסקאות עם צד נגדי כתהליכים אקראיים עבור מספר מתאים של מסלולים, המוגדרים בשורה המתאימה של נקודות זמן עתידיות שמגיעות עד מועד הפירעון של העסקה הארוכה ביותר.

(7) עבור עסקאות שבהן מתקיימת תלות ברמה משמעותית בין החשיפה לאיכות האשראי של הצד הנגדי, יש להביא בחשבון תלות זו.

(8) עבור צדדים נגדיים עם הסכם התאמת מרווח, מותר להכיר בביטחון כמפחית סיכון בתנאים הבאים:

(א) הדרישות בדבר ניהול ביטחון המפורטות בסעיפים 53.39-53.40 להוראה 203A מתקיימות.

(ב) כל המסמכים המשמשים בעסקאות מובטחות יהיו מחייבים כלפי כל הצדדים וברי אכיפה בכל תחומי השיפוט הרלוונטיים. כדי לאמת זאת, על התאגידים הבנקאיים לבצע סקירה משפטית מספקת ולבסס מסקנה זו על תשתית משפטית איתנה, ולבצע סקירות נוספות מספיקות ככל שנדרש כדי להבטיח את המשכיות יכולת האכיפה.

(9) עבור צדדים נגדיים עם הסכם התאמת מרווח, הדמיית מסלולים של החשיפה העתידית המהוונת צריכה לשקף את התאמת הביטחונות, המוכרת כמפחיתת סיכון לאורך כל אחד ממסלולי החשיפה. כל המאפיינים החוזיים הרלוונטיים, כגון אופיו של הסכם התאמת המרווח (חד צדדי לעומת דו צדדי), תדירות הקריאה לביטחונות, סוג הביטחונות, ספים, סכומים בלתי תלויים, ביטחונות ראשוניים וסכומי העברה מינימליים יבואו לידי ביטוי הולם במודל החשיפה. כדי לקבוע מהו הביטחון הזמין לתאגיד בנקאי בנקודת זמן נתונה של מדידת החשיפה, מודל החשיפה יניח שהצד הנגדי לא יפקיד או יחזיר ביטחון כלשהו בתוך טווח זמן מסוים קודם לאותה נקודת זמן. הערך המשוער של טווח זמן זה, הידוע כתקופת סיכון המרווח (MPoR), אינו יכול להיות קצר מהרצפה שקבע המפקח. עבור עסקאות מימון ניירות ערך ועסקאות הנסלקות עבור לקוח כמפורט בסעיף 54.12 להוראה 203A, הרצפה הפיקוחית עבור MPoR שווה ל- $N+4$ ימי עסקים, כאשר N הוא תדירות התאמת המרווח הקבועה בהסכם התאמת המרווח (ובפרט עבור הסכמי התאמת מרווח עם החלפת מרווח יומית או תוך יומית, ה- $MPoR$ המינימלי הוא 5 ימי עסקים). עבור כל יתר העסקאות, הרצפה הפיקוחית עבור MPoR שווה ל- $N+9$ ימי עסקים.

50.33 מסלולי ההדמיה עבור חשיפות עתידיות מהוונות מתקבלים דרך המודלים של החשיפה המשמשים את התאגיד הבנקאי לחישוב ה-CVA עבור המשרד הקדמי או לצרכים חשבונאיים, מותאמים (אם נדרש), כדי למלא אחר הדרישות שנקבעו עבור חישוב CVA רגולטורי. נתוני תהליך כיוול המודל (למעט MPoR), נתוני השוק והעסקאות המשמשים לחישוב CVA רגולטורי, חייבים להיות זהים לאלה המשמשים לחישוב CVA חשבונאי.

50.34 יצירת מסלוליהם של גורמי סיכון השוק, שעליהם מבוססים המודלים של החשיפה, צריכה לקיים את הדרישות הבאות, והתאגיד הבנקאי נדרש להוכיח למפקח כי הוא מצייט להן:

(1) סטיות של גורמי הסיכון חייבות לגלות עקביות מול מדד הסתברותי ניטרלי לסיכון, כיוול היסטורי של הסטיות אינו מותר.

(2) התנודתיות והמתאמים של גורמי סיכון השוק יכולו לנתוני השוק בכל מקרה שבו קיימים נתונים מספיקים בשוק נתון. אחרת, כיוול היסטורי מותר.

(3) התפלגות גורמי הסיכון במודל תביא בחשבון א-נורמליות אפשרית של התפלגות החשיפות, לרבות קיומם של "זנבות התפלגות עבים (Leptokurtosis)" במקרה הרלבנטי.

50.35 ההכרה בקיומו זהה לזו שבחישובי ה-CVA החשבונאי המשמשים את התאגיד הבנקאי. ובפרט, במודל מותר להביא מותר להביא בחשבון את חוסר הוודאות בקיומו.

50.36 התאגיד הבנקאי נדרש לקיים ולהוכיח למפקח כי הוא עומד בדרישות הבאות:

(1) מודלים של חשיפה המשמשים לחישוב CVA רגולטורי הם חלק ממסגרת העבודה לניהול סיכוני CVA, הכוללת זיהוי, מדידה, ניהול, אישור ודיווח פנימי של סיכון CVA. לתאגיד הבנקאי יהיה ניסיון עבר אמין ביישום מודלים אלה של חשיפה לחישוב CVA ושל רגישויות CVA לגורמי סיכון שוק.

(2) ההנהלה הבכירה תהיה מעורבת באופן פעיל בתהליך בקרת הסיכונים, ועליה להתייחס לבקרת סיכוני CVA כאל היבט חיוני בעסק, המחייב הקצאת משאבים משמעותיים.

(3) התאגיד הבנקאי ינהל תהליך המבטיח ציות למערך מתועד של מדיניות פנימית, בקרות והליכים הנוגעים להפעלת מערכת החשיפות המשמשת לחישובי CVA חשבונאיים.

(4) לתאגיד הבנקאי תהיה יחידת בקרת סיכונים בלתי תלויה שתהיה אחראית לתיקוף ראשוני ושוטף של המודלים של החשיפה. יחידה זו תהיה בלתי תלויה ביחידות האשראי העסקי והמסחרי (לרבות דסק ה-CVA), תאויש כהלכה, ותדווח ישירות להנהלה הבכירה של התאגיד הבנקאי.

(5) התאגיד הבנקאי יתעד את התהליך לתיקוף ראשוני ושוטף של המודלים של החשיפה, ברמת פירוט שתאפשר לצד שלישי להבין כיצד המודלים פועלים, מהן מגבלותיהם, ומהן הנחותיהם העיקריות; ולשחזר את הניתוח. תיעוד זה יפרט את תדירות המינימום שבה ייערך תיקוף שוטף כמו גם נסיבות אחרות (כגון שינוי פתאומי בהתנהגות השוק) שבהן יש לערוך תיקוף נוסף.

בנוסף, על התיעוד לתאר כיצד התיקוף מנוהל ביחס לזרימות תיקים ונתונים, אילו ניתוחים נמצאים בשימוש, וכיצד בונים תיקים מייצגים של צדדים נגדיים.

(6) מודלים של תמחור המשמשים לחישוב החשיפה למסלול נתון של גורמי סיכון שוק ייבדקו כנגד תבחינים בלתי תלויים מתאימים עבור מגוון רחב של מצבי שוק, כחלק מתהליך תיקוף המודל הראשוני והשוטף. מודלים של תמחור אופציות יביאו בחשבון את חוסר הליניאריות של ערך האופציות ביחס לגורמי סיכון שוק.

(7) סקירה בלתי תלויה של התהליך לניהול סיכון ה-CVA הכולל תבוצע באופן סדיר במסגרת תהליך הביקורת הפנימי של התאגיד הבנקאי. סקירה זו תכלול את פעילויות דסק ה-CVA וכן את פעילויות היחידה הבלתי תלויה לבקרת סיכונים.

(8) התאגיד הבנקאי נדרש להגדיר קריטריונים שלפיהם יוערכו המודלים של החשיפה ונתוני הקלט המשמשים בהם, ולנסח מדיניות כתובה המתארת את תהליך הערכת הביצועים של המודלים של החשיפה והתיקון כאשר רמת הביצועים אינה קבילה.

(9) המודלים של החשיפה חייבים לכלול מידע ספציפי לכל עסקה כדי לסכום חשיפות ברמת מערך הקיזוז. התאגיד הבנקאי נדרש לוודא שהעסקאות יוקצו למערך הקיזוז המתאים במודל.

(10) המודלים של החשיפה צריכים לשקף את תנאי העסקה ומפרטיה בעיתוי נאות, במלואם ובאופן שמרני. התנאים והמפרטים יישמרו במאגר מידע מאובטח הכפוף לביקורת רשמית ותקופתיות. העברת נתוני התנאים והמפרטים של העסקאות אל מודל החשיפה תהיה גם היא נתונה לביקורת פנימית, וצריכים להתבצע תהליכי תיאום רשמיים בין המודל הפנימי למערכות נתוני המקור, כדי לאמת על בסיס שוטף כי התנאים והמפרטים של העסקאות משתקפים נכון במערכת החשיפות, או לכל הפחות באופן שמרני.

(11) נתוני השוק השוטפים וההיסטוריים יתקבלו באופן שאינו תלוי בקווי העסקים ויעמדו בכללים החשבונאיים. הנתונים יוזנו למודלים של החשיפה בעיתוי הנכון ובאופן מלא, ויישמרו במאגר מידע מאובטח הכפוף לביקורת רשמית ותקופתיות. על התאגיד הבנקאי לקיים גם תהליך מפותח היטב להבטחת תקינות המידע כדי לטפל בנתונים של תצפיות שגויות ו/או חריגות. במקרה שבו מודל חשיפה מסתמך על נתוני שוק מקורבים, התאגיד הבנקאי יתווה מדיניות פנימית לזיהוי אומדנים מקורבים מתאימים ועליו להציג הוכחות אמפיריות על בסיס שוטף כי האומדן המקורב מספק ייצוג שמרני של סיכון הבסיס המתקיים בתנאי שוק שליליים.

גידורים כשירים

50.37 רק עסקאות שלמות המשמשות להפחתת סיכון ה-CVA, המנוהלות באופן זה, תיחשבה גידורים כשירים. אין לפצל עסקאות למספר עסקאות אפקטיביות.

50.38 גידורים כשירים יכולים לכלול:

(1) מכשירים המגדרים את השתנות מרווח האשראי של צד נגדי; וכן

(2) מכשירים המגדירים את השתנות מרכיב החשיפה של סיכון ה-CVA.

50.39 מכשירים שאינם כשירים לגישת המודלים הפנימיים לסיכון שוק על פי פרקים MAR30-MAR33 להוראת סיכון שוק, (לדוגמה, נגזרי אשראי מרובדים) אינם יכולים להיות גידורי CVA כשירים.

מכפיל

50.40 ניתן להגדיל את קנה המידה של דרישות ההון המצרפיות, על ידי המכפיל m_{cva} .

50.41 המכפיל m_{cva} מוגדר ל-1.25. המפקח עשוי לדרוש ערך גבוה יותר של m_{cva} אם הוא סבור כי סיכון מודל ה-CVA של התאגיד הבנקאי דורש זאת (לדוגמה, אם רמת סיכון המודל לחישוב רגישויות ה-CVA גבוהה מדי, או שהתלות בין חשיפת התאגיד הבנקאי לצד הנגדי ובין איכות האשראי של הצד הנגדי אינה מובאת בחשבון כראוי בחישובי ה-CVA).

חישובים

50.42 דרישות ההון בגישת SA-CVA מחושבות כסכומן של דרישות ההון בגין סיכונים דלתא ו-וגא, המחושבות עבור כלל תיק ה-CVA (כולל גידורים כשירים).

50.43 דרישות ההון בגין סיכון דלתא מחושבות כסכום פשוט של דרישות ההון בגין דלתא, אשר מחושבות באופן בלתי תלוי עבור ששת סוגי הסיכון הבאים:

(1) סיכון שיעור ריבית;

(2) סיכון שער חליפין;

(3) סיכון מרווח אשראי של צד נגדי;

(4) סיכון מרווח אשראי ייחוס (דהיינו, מרווחי אשראי המניעים את רכיב החשיפה ל-CVA);

(5) סיכון מניות; וכן

(6) סיכון סחורות.

50.44 אם מכשיר נחשב גידור כשיר לסיכון הדלתא של מרווח אשראי, יש להקצותו בשלמותו (ראו סעיף 37) למרווח האשראי של הצד הנגדי או לסוג הסיכון של מרווח האשראי המשמש לייחוס. אין לפצל מכשירים בין שני סוגי הסיכון.

50.45 דרישות ההון בגין סיכון וגא מחושבות כסכום פשוט של דרישות ההון בגין הווגא, המחושבות באופן בלתי תלוי עבור חמשת סוגי הסיכון הבאים. אין דרישות הון בגין וגא עבור סיכון מרווח האשראי של צד נגדי.

(1) סיכון שיעור ריבית;

(2) סיכון שער חליפין;

(3) סיכון מרווח אשראי ייחוס ;

(4) סיכון מניות ; וכן

(5) סיכון סחורות.

50.46 דרישות ההון בגין הדלתא והווגא מחושבות באופן זהה על ידי אותם הליכים המפורטים בסעיפים 47-53.

50.47 עבור כל אחד מסוגי הסיכון, יש לחשב את (1) רגישות ה-CVA המצרפי, S_k^{CVA} ואת (2) רגישות שווי השוק של כל מכשירי הגידור הכשירים בתיק ה-CVA, S_k^{Hdg} , לכל גורם סיכון k באותו סוג סיכון. הרגישויות מוגדרות כיחס שבין השינוי של הערך הנדון (דהיינו, (1) CVA מצרפי או (2) שווי השוק של כל גידורי ה-CVA) הנגרם משינוי קטן של הערך הנוכחי של גורם הסיכון, לבין גודל השינוי. ההגדרות הספציפיות לכל סוג סיכון מפורטות בסעיפים 54-77. ההגדרות הללו כוללות ערכים ספציפיים של שינויים או תזוזות בגורמי הסיכון, אולם התאגיד הבנקאי רשאי להשתמש בערכים קטנים יותר של תזוזות בגורמי הסיכון אם הדבר תואם את חישובי ניהול הסיכונים הפנימי שלו.

50.48 רגישויות CVA לסיכון וגא מהותיים תמיד, ויש לחשבם מבלי להתחשב אם התיק כולל או שאינו כולל אופציות. כאשר מחשבים רגישויות CVA לסיכון וגא, התזוזה בתנודתיות צריכה להתייחס לשני סוגי התנודתיות המופיעים במודלים של חשיפה :

(1) סוגי התנודתיות המשמשים ליצירת מסלולים של גורמי סיכון ; וכן

(2) סוגי תנודתיות המשמשים לתמחור אופציות.

50.49 אם מכשיר גידור הוא מדד, יש לחשב את הרגישויות שלו לכל גורמי הסיכון שבהם תלוי הערך של המדד. יש לחשב את רגישות המדד לגורם סיכון k על ידי החלת התזוזה של גורם הסיכון k על כל רכיבי המדד התלויים בגורם סיכון זה, וחישוב מחדש של ערך המדד שהשתנה. לדוגמה, לחישוב רגישות דלתא של S&P500 לחברות פיננסיות גדולות, על התאגיד הבנקאי להחיל את התזוזה הרלוונטית במחירי המניות של כל החברות הפיננסיות הגדולות שמרכיבות את S&P500 ולחשב את המדד מחדש.

50.50 עבור סוגי הסיכון הבאים, התאגיד הבנקאי רשאי לבחור להשתמש בשורה של גורמי סיכון נוספים התואמים באופן ישיר מדדים כשירים של אשראי ומניות. עבור סיכוני דלתא, מדד אשראי או מדד מניות יהיה כשיר אם הוא עומד בתנאי הנזילות והפיזור המפורטים בסעיף MAR21.31. עבור סיכוני וגא, כל מדד אשראי או מניות הוא כשיר. במסגרת אפשרות זו, תאגיד בנקאי חייב לחשב את הרגישויות של ה-CVA ושל גידורי ה-CVA הכשירים, לגורמי הסיכון הכשירים של המדד, בנוסף לרגישויות לגורמי סיכון שאינם מדד. במסגרת אפשרות זו, עבור עסקה מכוסה או מכשיר גידור כשיר שבסיסו הוא מדד כשיר, תרומתם לרגישויות לרכיבי המדד מוחלפת בתרומתם לרגישות יחידה למדד שבבסיס. לדוגמה, עבור תיק המורכב אך ורק מגזרי מניות המתייחסים למדדי מניות כשירים בלבד, אין צורך בחישוב רגישויות ה-CVA לגורמי סיכון במניות שאינם מדד. אם למעלה מ-75% מרכיביו של מדד כשיר (בהתחשב במשקלות של המרכיבים) ממופים לאותו ענף משק, המדד כולו ימופה לאותו

ענף משק ויטופל כרגישות מול ישות יחידה באותו הסל. בכל יתר המקרים, יש למפות את הרגישות אל סל המדד הרלוונטי.

(1) סיכון מרווח אשראי לצד נגדי ;

(2) סיכון מרווח אשראי לייחוס ; וכן

(3) סיכון מניות.

50.51 הרגישויות המשוקללות WS_k^{CVA} ו- WS_k^{Hdg} עבור כל גורם סיכון k מחושבות על ידי הכפלת הרגישויות נטו S_k^{CVA} ו- S_k^{Hdg} בהתאמה, במשקל הסיכון התואם RW_k (משקלות הסיכון החלים על כל אחד מסוגי הסיכון מפורטים בסעיפים 50.54-50.77).

$$WS_k^{CVA} = RW_k S_k^{CVA}$$

$$WS_k^{Hdg} = RW_k S_k^{Hdg}$$

50.52 הרגישויות המשוקללות נטו של תיק ה- S_k^{CVA} לגורם הסיכון k מתקבלת על ידי⁵:

$$WS_k = WS_k^{CVA} - WS_k^{Hdg}$$

50.53 עבור כל אחד מסוגי הסיכון, הרגישויות נטו מסוכמות באופן הבא :

(1) יש לסכום את הרגישויות המשוקללות לכדי דרישת הון K_b במסגרת כל סל b (הסלים והמתאמים ρ_{kl} החלים על כל אחד מסוגי הסיכון מפורטים בסעיף 50.54-50.77), כאשר R מבטא רמה אסורה של גידור, שנקבע על 0.01, המונע את האפשרות של הכרה בגידור מושלם לסיכון CVA.

$$K_b = \sqrt{\left(\sum_{k \in b} WS_k^2 + \sum_{k \in b} \sum_{l \in b, l \neq k} \rho_{kl} WS_k WS_l \right) + R \cdot \sum_{k \in b} \left(WS_k^{Hdg} \right)^2}$$

(2) דרישות ההון ברמת הסל נסכמות לאחר מכן עבור כל הסלים בכל אחד מסוגי הסיכון (המתאמים

γ_{bc} החלים על כל אחד מסוגי הסיכון מפורטים בסעיף 50.54-50.77). שימו לב כי משוואה זו

שונה ממשוואת הסכימה התואמת עבור דרישות ההון בגין סיכון שוק בסעיף MAR21.4 לרבות

המכפיל m_{cva} .

⁵ שימו לב שהנוסחה בסעיף 50.52 מוגדרת בהתאם למוסכמה שלפיה ה- CVA חיובי כפי שנקבע בסעיף 50.32(1). הכוונה היא להכיר בהשפעת הגידור כמפחית סיכון. לדוגמה, כאשר מגדרים את רכיב מרווח האשראי של צד נגדי בסיכון ה- CVA עבור צד נגדי ספציפי, על ידי קניית הגנת אשראי כנגד הצד הנגדי: אם מרווח האשראי של הצד הנגדי מתרחב, ה- CVA (המבוטא כערך חיובי) עולה ומביא לרגישות CVA חיובית למרווח האשראי של הצד הנגדי. בה בעת, מאחר שערך הגידור מנקודת מבטו של התאגיד הבנקאי עולה גם הוא (כאשר הגנת האשראי הופכת רבת ערך יותר), רגישות הגידור גם היא חיובית. הרגישויות המשוקללות החיוביות של ה- CVA ושל הגידור שלו מקזזות זו את זו תוך שימוש בנוסחה עם הסימן השלילי. אילו הפסד ה- CVA היה מבוטא כערך שלילי, הסימן השלילי בסעיף 50.52 היה מוחלף בסימן חיובי.

$$K = m_{CVA} \sqrt{\sum_b K_b^2 + \sum_b \sum_{b \neq c} \gamma_{bc} S_b S_c}$$

(3) בחישוב K ב-(2) לעיל, S_b מוגדר כסכום הרגישויות המשוקללות WS_k עבור כל גורמי הסיכון k בסל b, כאשר הרצפה היא $-K_b$ והתקרה היא K_b , ו- S_c מוגדר באותו האופן עבור כל גורמי הסיכון k בסל c:

$$S_b = \max \left\{ -K_b; \min \left(\sum_{k \in b} WS_k; K_b \right) \right\}$$

$$S_c = \max \left\{ -K_c; \min \left(\sum_{k \in c} WS_k; K_c \right) \right\}$$

סלים, גורמי סיכון, רגישויות, משקלות סיכון ומתאמים עבור שיעורי ריבית

50.54 עבור סיכוני דלתא ו-וגא של שיעורי הריבית, יש לקבוע סלים לכל מטבע יחיד.

50.55 עבור סיכוני דלתא ו-וגא של שיעורי הריבית, המתאם הצולב בין הסלים γ_{bc} נקבע על 0.5 עבור כל צמדי המטבעות.

50.56 גורמי הסיכון דלתא של שיעורי הריבית עבור מטבע הדיווח של התאגיד הבנקאי ועבור המטבעות הבאים - JPY, SEK, CAD, AUD, GBP, EUR, USD:

(1) גורמי הסיכון דלתא של שיעורי הריבית הם השינויים המוחלטים (אבסולוטיים) של שער החליפין ושל התשואות חסרות הסיכון עבור חמש תקופות הזמן הבאות: 1 שנה, 2 שנים, 5 שנים, 10 שנים ו-30 שנים.

(2) הרגישויות לתשואות חסרות סיכון אלה נמדדות על ידי שינוי התשואה חסרת סיכון בתקופת זמן נתונה עבור כל העקומות במטבע נתון בנקודת בסיס אחת (0.0001 במונחים מוחלטים) וחלוקת השינוי שהתקבל ב-CVA המצרפי (או ערך גידורי ה-CVA) ב-0.0001. הרגישות לשיעור האינפלציה מתקבלת על ידי שינוי שיעור האינפלציה בנקודת בסיס אחת (0.0001 במונחים מוחלטים) וחלוקת השינוי שהתקבל ב-CVA המצרפי (או ערך גידורי ה-CVA) ב-0.0001.

(3) משקלות הסיכון RW_k נקבעים באופן הבא:

לוח 3:

משקל הסיכון בגין סיכון שיעור הריבית (במטבעות המפורטים)						
גורם סיכון	1 שנה	2 שנים	5 שנים	10 שנים	30 שנים	אינפלציה
משקל סיכון	1.11%	0.93%	0.74%	0.74%	0.74%	1.11%

(4) המתאמים בין צמדים של גורמי סיכון ρ_{ki} נקבעים באופן הבא:

לוח 4:

מתאמים עבור גורמי סיכון של שיעור הריבית (במטבעות המפורטים)						
	1 שנה	2 שנים	5 שנים	10 שנים	30 שנים	אינפלציה
1 שנה	100%	91%	72%	55%	31%	40%
2 שנים		100%	87%	72%	45%	40%
5 שנים			100%	91%	68%	40%
10 שנים				100%	83%	40%
30 שנים					100%	40%
אינפלציה						100%

50.57 גורמי סיכון דלתא של שיעורי הריבית עבור מטבעות אחרים שאינם מפורטים בסעיף 50.56:

(1) גורמי הסיכון של שיעורי הריבית הם השינוי המוחלט של שיעור האינפלציה והתזוזה המקבילה של עקומת התשואה חסרת הסיכון כולה עבור מטבע נתון.

(2) הרגישות לעקומת התשואה נמדדת על ידי החלת תזוזה מקבילה על כל עקומות התשואות חסרות הסיכון במטבע נתון בנקודת בסיס אחת (0.0001 במונחים מוחלטים) וחלוקת השינוי שהתקבל ב-CVA המצרפי (או ערך גידורי ה-CVA) ב-0.0001. הרגישות לשיעור האינפלציה מתקבלת על ידי שינוי שיעור האינפלציה בנקודת בסיס אחת (0.0001 במונחים מוחלטים) וחלוקת השינוי שהתקבל ב-CVA המצרפי (או ערך גידורי ה-CVA) ב-0.0001.

(3) משקלות הסיכון הן עבור עקומת התשואות חסרות הסיכון והן עבור שיעור האינפלציה RW_k נקבעים על 1.58%.

(4) המתאם בין עקומת התשואה חסרת הסיכון לבין שיעור האינפלציה ρ_{ki} נקבע על 40%.

50.58 גורמי סיכון וגא של שיעורי הריבית עבור כל המטבעות:

(1) גורמי סיכון וגא של שיעורי הריבית הם שינוי יחסי בו זמני של כל סוגי התנודתיות עבור שיעור האינפלציה ושינוי יחסי בו זמני של כל סוגי התנודתיות של שיעור הריבית עבור מטבע נתון.

(2) הרגישות ל-(1) סוגי תנודתיות של שיעורי הריבית או (2) סוגי תנודתיות של שיעור האינפלציה, נמדדת על ידי יישום, בהתאמה, של תזוזה בו זמנית על (1) כל סוגי התנודתיות של שיעורי הריבית או (2) סוגי התנודתיות של שיעור האינפלציה, ב-1% יחסית לערכיהם הנוכחיים וחלוקת השינוי שהתקבל ב-CVA המצרפי (או ערך גידורי ה-CVA) ב-0.01.

(3) משקלות הסיכון עבור תנודתיות שיעורי הריבית ותנודתיות שיעור האינפלציה RW_k נקבעים על 100%.

(4) המתאמים בין תנודתיות שיעורי הריבית ותנודתיות שיעור האינפלציה ρ_{ki} נקבעים על 40%.

סלים, גורמי סיכון, רגישויות, משקלות סיכון ומתאמים עבור שערי חליפין

50.59 עבור סיכוני דלתא ו-וגא של שערי חליפין, יש לקבוע את הסלים לכל מטבע יחיד פרט לשקל החדש (ש"ח).

50.60 עבור סיכוני דלתא ו-וגא של שערי חליפין, המתאם הצולב בין הסלים γ_{bc} נקבע על 0.6 עבור כל צמדי המטבעות.

50.61 גורמי סיכון דלתא של שערי חליפין עבור כל המטבעות:

(1) גורם סיכון דלתא של שער חליפין יחיד מוגדר כשינוי היחסי בשער הספוט למטבע חוץ (מט"ח) בין מטבע נתון לש"ח, כאשר שער הספוט למט"ח הוא מחיר השוק הנוכחי של יחידה אחת של מטבע אחר המבוטא בש"ח.

(2) הרגישויות לשערי ספוט למט"ח נמדדות על ידי הזזת שער החליפין בין ש"ח למטבע אחר (כלומר, ערכה של יחידה אחת של מטבע אחר המבוטא בש"ח) ב-1% יחסית לערכו הנוכחי וחלוקת השינוי שהתקבל ב-CVA המצרפי (או ערכם של גידורי ה-CVA) ב-0.01. עבור עסקאות המתייחסות לשער חליפין בין צמד של מטבעות שאינם ש"ח חובה למדוד את הרגישויות לשערי הספוט למט"ח בין ש"ח לבין כל אחד ממטבעות הייחוס שאינם ש"ח.⁶

(3) משקלות הסיכון עבור כל שערי החליפין בין ש"ח לבין מטבע אחר נקבעים על 11%.

50.62 גורמי סיכון ווגא של שערי חליפין עבור כל המטבעות:

(1) גורם סיכון ווגא של שער חליפין יחיד הוא שינוי יחסי בו זמני של כל סוגי התנודתיות עבור שער חליפין נתון בין ש"ח למטבע נתון אחר.

(2) הרגישויות לסוגי התנודתיות של שערי חליפין נמדדות על ידי תזוזה בו זמנית של כל סוגי התנודתיות עבור שער חליפין נתון בין ש"ח למטבע אחר ב-1% יחסית לערכים הנוכחיים וחלוקת השינוי שהתקבל ב-CVA המצרפי (או ערכם של גידורי ה-CVA) ב-0.01. עבור עסקאות המתייחסות לשער חליפין בין צמד מטבעות שאינם ש"ח, חובה למדוד את סוגי התנודתיות של שערי הספוט של מטבע החוץ בין ש"ח לכל אחד ממטבעות הייחוס שאינם ש"ח.

(3) משקלות הסיכון עבור תנודתיות שערי חליפין RW_k נקבעים על 100%.

⁶ לדוגמא, אם תאגיד בנקאי המדווח במטבע האירו מחזיק מכשיר המתייחס לשער החליפין בין דולר ארה"ב לליש"ט (USD-GBP), על התאגיד הבנקאי למדוד את רגישות ה-CVA הן לשער החליפין שבין דולר ארה"ב לליש"ט (USD-GBP) והן לשער החליפין בין האירו לדולר ארה"ב (EUR-USD).

סלים, גורמי סיכון, רגישויות, משקלות סיכון ומתאמים עבור מרווחי אשראי של צד נגדי

50.63 סיכון מרווח האשראי של צד נגדי אינו כפוף לדרישות הון בגין סיכון וגא. הסלים עבור סיכון דלתא נקבעים באופן הבא :

(1) סלים 1 עד 7 מוגדרים עבור גורמים שאינם מדדים כשירים כמפורט בסעיף 50.50.

(2) סל 8 מוגדר עבור הטיפול האופציונלי במדדים כשירים. על פי הטיפול האופציונלי, רק מכשירים המתייחסים למדדים כשירים יכולים להיות מוקצים לסל 8, ואילו את כל המכשירים על ישות יחידה ואת כל גידורי המדדים שאינם כשירים יש להקצות לסלים 1 עד 7 לחישובי רגישויות ורגישויות CVA . עבור כל מכשיר המתייחס למדד שהוקצה לסלים 1 עד 7, יש ליישם את גישת "הסתכלות דרך" (כלומר, יש לחשב את רגישות הגידור לכל מרכיב של המדד).

לוח 5:

סלים עבור סיכון דלתא של מרווח אשראי של צד נגדי	
מספר סל	ענף משק
1	(א) ריבונויות, לרבות בנקים מרכזיים, בנקים רב צדדיים לפיתוח (ב) ממשלה מקומית, מגזר לא פיננסי בגיבוי ממשלתי, חינוך ומינהל ציבורי
2	פיננסי, כולל פיננסי בגיבוי ממשלתי
3	חומרים בסיסיים, אנרגיה, ייצור תעשייתי, חקלאות, ייצור, כרייה וחציבה
4	מוצרים ושירותי צריכה, תחבורה ואחסון, פעילויות מנהליות ושירותי תמיכה
5	טכנולוגיה, תקשורת
6	שירותי בריאות, תשתיות (חשמל, גז וכו'), פעילויות מקצועיות וטכניות
7	ענפי משק אחרים
8	מדדים כשירים

50.64 עבור סיכון דלתא של מרווח אשראי של צד נגדי, המתאמים הצולבים בין הסלים נקבעים באופן הבא:

לוח 6:

מתאמים צולבים בין הסלים עבור סיכון דלתא של מרווח אשראי של צד נגדי								
סל	1	2	3	4	5	6	7	8
1	100%	10%	20%	25%	20%	15%	0%	45%
2		100%	5%	15%	20%	5%	0%	45%
3			100%	20%	25%	5%	0%	45%
4				100%	25%	5%	0%	45%
5					100%	5%	0%	45%
6						100%	0%	45%
7							100%	0%
8								100%

50.65 גורמי סיכון דלתא של מרווח האשראי של צד נגדי עבור סל נתון:

(1) גורמי סיכון הדלתא של מרווח האשראי של צד נגדי הם תזוזות מוחלטות של מרווחי האשראי של ישויות יחידות (צדדים נגדיים וישויות ייחוס עבור גידורי מרווח האשראי של הצד הנגדי) ומדדים כשירים (אם נבחר הטיפול האופציונלי) עבור תקופות הזמן הבאות: 0.5 שנה, 1 שנה, 3 שנים, 5 שנים ו-10 שנים.

(2) עבור כל ישות וכל נקודת זמן, הרגישויות נמדדות על ידי הזזת מרווח האשראי הרלוונטי בנקודת בסיס אחת (0.0001 במונחים מוחלטים) וחלוקת השינוי שהתקבל ב-CVA המצרפי (או ערך גידורי ה-CVA) ב-0.0001.

(3) משקלות הסיכון RW_k מוגדרים באופן הבא בהתאם לסל שאליה שייכת הישות, כאשר HY, IG ו-NR מייצגים "דירוג השקעה", "תשואה גבוהה" ו"בלתי מודרג" כמפורט בגישת BA-CVA בסעיף 50.16. אותו משקל סיכון עבור סל נתון ואיכות אשראי נתונה יחול על כל תקופות הזמן.

לוח 7:

משקלות סיכון עבור סיכון דלתא של מרווח אשראי של צד נגדי									
סל	1(א)	1(ב)	2	3	4	5	6	7	8
ישויות	0.5%	1.0%	5.0%	3.0%	3.0%	2.0%	1.5%	5.0%	1.5%
ישויות HY ו-NR	2.0%	4.0%	12.0%	7.0%	8.5%	5.5%	5.0%	12.0%	5.0%

(4) עבור סלים 1 עד 7, פרמטר המתאם ρ_{kl} בין שתי רגישויות משוקללות WS_k ו- WS_l מחושב באופן הבא, כאשר:

(א) ρ_{tenor} שווה ל-100% אם שתי תקופות זמן זהות ו-90% ביתר המקרים;

(ב) ρ_{name} שווה ל-100% אם שתי הישויות זהות, 90% אם שתי הישויות שונות, אך קשורות משפטית ו-50% ביתר המקרים.

(ג) $\rho_{quality}$ שווה ל-100% אם איכות האשראי של שתי הישויות זהה (כלומר IG ו-IG או HY/NR ו-HY/NR) ו-80% ביתר המקרים.

$$\rho_{kl} = \rho_{tenor} * \rho_{name} * \rho_{quality}$$

(א) עבור סל 8, פרמטר המתאם ρ_{kl} בין שתי רגישויות משוקללות ws_k ו- ws_l מחושב באופן הבא, כאשר:

(א) ρ_{tenor} שווה ל-100% אם שתי תקופות הזמן זהות ו-90% ביתר המקרים;

(ב) ρ_{name} שווה ל-100% אם שני המדדים זהים ומאותה סדרה, 90% אם שני המדדים זהים, אך מסדרה שונה ו-80% ביתר המקרים.

(ג) $\rho_{quality}$ שווה ל-100% אם איכות האשראי של שתי הישויות זהה (כלומר IG ו-IG או HY/NR ו-HY/NR) ו-80% ביתר המקרים.

$$\rho_{kl} = \rho_{tenor} * \rho_{name} * \rho_{quality}$$

סלים, גורמי סיכון, רגישויות, משקלות סיכון ומתאמים עבור מרווחי אשראי לייחוס

50.66 סיכון מרווחי אשראי לייחוס כפוף לדרישות הון בגין סיכון דלתא וסיכון וגא גם יחד. הסלים עבור סיכון דלתא וסיכון וגא מוגדרים באופן הבא, כאשר IG, HY ו-NR מייצגים "דירוג השקעה", "תשואה גבוהה" ו"בלתי מדורג" כמפורט במסגרת BA-CVA בסעיף 50.16.

לוח 8:

סלים עבור סיכון מרווחי אשראי לייחוס		
מספר סל	איכות אשראי	ענף משק
1	IG	ריבונות, לרבות בנקים מרכזיים, בנקים רב צדדיים לפיתוח
2		ממשלה מקומית, מגזר לא פיננסי בגיבוי ממשלתי, חינוך ומינהל ציבורי
3		פיננסי, כולל פיננסי בגיבוי ממשלתי
4		חומרים בסיסיים, אנרגיה, ייצור תעשייתי, חקלאות, ייצור, כרייה וחציבה
5		מוצרים ושירותי צריכה, תחבורה ואחסון, פעילויות מנהליות ושירותי תמיכה
6		טכנולוגיה, תקשורת
7		שירותי בריאות, תשתיות (חשמל, גז וכו'), פעילויות מקצועיות וטכניות
8	NR ו-HY	ריבונות, לרבות בנקים מרכזיים, בנקים רב צדדיים לפיתוח
9		ממשלה מקומית, מגזר לא פיננסי בגיבוי ממשלתי, חינוך ומינהל ציבורי
10		פיננסי, כולל פיננסי בגיבוי ממשלתי
11		חומרים בסיסיים, אנרגיה, ייצור תעשייתי, חקלאות, ייצור, כרייה וחציבה
12		מוצרים ושירותי צריכה, תחבורה ואחסון, פעילויות מנהליות ושירותי תמיכה
13		טכנולוגיה, תקשורת
14		שירותי בריאות, תשתיות (חשמל, גז וכו'), פעילויות מקצועיות וטכניות
15	(לא ישים)	ענפי כלכלה אחרים
16	IG	מדדים כשירים
17	HY	מדדים כשירים

50.67 עבור סיכוני הדלתא וה-וגא של מרווחי האשראי לייחוס, המתאמים הצולבים בין הסלים γ_{bc} נקבעים באופן הבא:

(1) המתאמים הצולבים בין הסלים γ_{bc} , בין סלים בעלי אותה איכות אשראי (כלומר IG או HY/NR), נקבעים באופן הבא:

לוח 9:

מתאמים צולבים בין סלים עבור סיכון מרווח אשראי לייחוס										
סל	1/8	2/9	3/10	4/11	5/12	6/13	7/14	15	16	17
1/8	100%	75%	10%	20%	25%	20%	15%	0%	45%	45%
2/9		100%	5%	15%	20%	15%	10%	0%	45%	45%
3/10			100%	5%	15%	20%	5%	0%	45%	45%
4/11				100%	20%	25%	5%	0%	45%	45%
5/12					100%	25%	5%	0%	45%	45%
6/13						100%	5%	0%	45%	45%
7/14							100%	0%	45%	45%
15								100%	0%	0%
16									100%	75%
17										100%

(2) עבור מתאמים צולבים בין הסלים γ_{bc} , עבור סלים 1 עד 14 אשר להם איכות אשראי שונה (דהיינו, IG ו-HY/NR), המתאמים γ_{bc} המפורטים בסעיף 50.67(1) מחולקים ב-2.

50.68 גורמי סיכון דלתא של מרווחי האשראי לייחוס עבור סל נתון:

(1) גורם סיכון דלתא של מרווח אשראי יחיד לייחוס הוא תזוזה מוחלטת בו זמנית של מרווחי האשראי בכל תקופות הזמן עבור כל ישויות הייחוס שבסל.

(2) הרגישות לגורם סיכון דלתא של מרווח האשראי לייחוס נמדדת על ידי תזוזה בו זמנית של מרווחי האשראי של כל תקופות הזמן עבור כל ישויות הייחוס שבסל בנקודת בסיס אחת (0.0001) במונחי מוחלטים) וחלוקת השינוי שהתקבל ב-CVA המצרפי (או ערכם של גידורי ה-CVA) ב-0.0001.

(3) משקלות הסיכון RW_k נקבעים באופן הבא בהתאם לסל של ישות הייחוס:

לוח 10:

משקלות הסיכון עבור סיכון הדלתא של מרווחי האשראי לייחוס									
סל IG	1	2	3	4	5	6	7	8	9
משקל סיכון	0.5%	1.0%	5.0%	3.0%	3.0%	2.0%	1.5%	2.0%	4.0%
סל HY/NR	10	11	12	13	14	15	16	17	
משקל סיכון	12.0%	7.0%	8.5%	5.5%	5.0%	12.0%	1.5%	5.0%	

50.69 גורמי סיכון וגא של מרווחי אשראי לייחוס עבור סל נתון:

- (1) גורם סיכון וגא של מרווח אשראי יחיד לייחוס הוא תזוזה מוחלטת בו זמנית של תנודתיות מרווחי האשראי בכל תקופות הזמן עבור כל ישויות הייחוס שבסל.
- (2) הרגישות לגורם סיכון וגא של מרווח האשראי לייחוס נמדדת על ידי תזוזה בו זמנית של התנודתיות של מרווחי האשראי של כל תקופות הזמן עבור כל ישויות הייחוס שבסל ב-1% יחסית לערכיה הנוכחיים וחלוקת השינוי שהתקבל ב-CVA המצרפי (או ערכם של גידורי ה-CVA) ב-0.01.
- (3) משקלות הסיכון עבור תנודתיות מרווחי האשראי לייחוס RW_k נקבעים על 100%.

סלים, גורמי סיכון, רגישויות, משקלות סיכון ומתאמים עבור מניות

50.70 עבור סיכוני דלתא ו-גא של מניות, הסלים נקבעים באופן הבא, כאשר:

- (1) שווי שוק (Market Capitalization או "Market Cap") מוגדר כסכומם של כל שוויי השוק של אותה ישות משפטית או קבוצת ישויות משפטיות בכל שוקי המניות בעולם. ההתייחסות אל "קבוצת ישויות משפטיות" מכסה מקרים שבהם הישות הרשומה למסחר היא חברה אם של קבוצה של ישויות משפטיות. בשום נסיבות, סכום שוויי השוק של ישויות מרובות אשר קשורות זו לזו ורשומות למסחר לא ישמש כדי לקבוע אם ישות הרשומה למסחר היא בעלת "שווי שוק גדול" או "שווי שוק קטן".
- (2) "שווי שוק גדול" מוגדר כשווי שוק השווה או עולה על 2 מיליארד דולר ארה"ב ו"שווי שוק קטן" מוגדר כשווי שוק של פחות מ-2 מיליארד דולר ארה"ב.
- (3) הכלכלות המתקדמות הן קנדה, ארצות הברית, מקסיקו, אזור האירו, מדינות אירופה מחוץ לאזור האירו (הממלכה המאוחדת, נורווגיה, שוודיה, דנמרק ושווייץ), יפן, אוקיאניה (אוסטרליה וניו זילנד), סינגפור והונג קונג.
- (4) לשם הקצאת חשיפות סיכון לענף משק, על תאגידים בנקאיים להסתמך על סיווג נפוץ בשוק לסווג מנפיקים לקבוצות על פי ענף משק. על התאגיד הבנקאי לייחס כל מנפיק לאחד מסלי ענפי המשק בלוח שלעיל, ועליו להקצות את כל המנפיקים מאותה תעשייה לאותו ענף משק. פוזיציות סיכון מכל מנפיק שתאגיד בנקאי אינו יכול להקצות לענף משק באופן זה, יוקצו ל"ענף כלכלה אחר" (כלומר, סל 11). עבור מנפיקי מניות רב לאומיים העוסקים בענפי משק שונים, ההקצאה לסל מסוים תיעשה בהתאם לאזור המהותי ביותר ולענף המשק המהותי ביותר שבהם פועל המנפיק.

לוח 11:

סלים של סיכון מניות			
מספר סל	גודל	אזור	ענף משק
1	גדול	כלכלות שווקים מתעוררים	מוצרים ושירותי צריכה, תחבורה ואחסון, פעילויות מנהליות ושירותי תמיכה, שירותי בריאות, שירותים
2			תקשורת, ייצור תעשייתי
3			חומרים בסיסיים, אנרגיה, חקלאות, ייצור, כרייה וחציבה
4			פיננסי, כולל פיננסי בגיבוי ממשלתי, פעילויות נדל"ן, טכנולוגיה
5		כלכלות מתקדמות	מוצרים ושירותי צריכה, תחבורה ואחסון, פעילויות מנהליות ושירותי תמיכה, שירותי בריאות, שירותים
6			תקשורת, ייצור תעשייתי
7			חומרים בסיסיים, אנרגיה, חקלאות, ייצור, כרייה וחציבה
8			פיננסי, כולל פיננסי בגיבוי ממשלתי, פעילויות נדל"ן, טכנולוגיה
9	קטן	כלכלות שווקים מתעוררים	כל ענפי הכלכלה המתוארים תחת מספרי סל 1,2,3,4-ו
10		כלכלות מתקדמות	כל ענפי הכלכלה המתוארים תחת מספרי סל 5,6,7,8-ו
11	לא ישים		ענפי כלכלה אחרים
12	שווי שוק גדול, כלכלות מתקדמות		מדדים כשירים
13	אחר		מדדים כשירים

50.71 עבור סיכוני דלתא ו-גא של מניות, המתאם הצולב בין הסלים γ_{bc} נקבע על 15% עבור כל צמדי הסלים הצולבים הנכללים במספרי סל 1 עד 10. המתאם הצולב בין הסלים 12 ו-13, נקבע על 75% והמתאם הצולב בין הסלים 12 או 13 לבין כל אחד מהסלים 1 עד 10 הוא 45%. γ_{bc} נקבע על 0% עבור כל צמדי הסלים הכוללים את סל 11.

50.72 גורמי סיכון דלתא של מניות עבור סל נתון:

(1) גורם סיכון דלתא של מניה יחידה הוא תזוזה יחסית בו זמנית של מחירי הספוט של המניה עבור כל ישויות הייחוס שבסל.

(2) הרגישות לגורם סיכון דלתא של מניה נמדדת על ידי תזוזה בו זמנית של מחירי הספוט של המניה עבור כל ישויות הייחוס שבסל ב-1% יחסית לערכיהם הנוכחיים וחלוקת השינוי שהתקבל ב-CVA המצרפי (או ערכם של גידורי ה-CVA) ב-0.01.

(3) משקלות הסיכון RW_k נקבעים באופן הבא בהתאם לסל של ישות הייחוס:

לוח 12:

משקלות סיכון עבור סיכון דלתא של מניה	
מספר סל	משקל סיכון
1	55%
2	60%
3	45%
4	55%
5	30%
6	35%
7	40%
8	50%
9	70%
10	50%
11	70%
12	15%
13	25%

50.73 גורמי סיכון וגא של מניה עבור סל נתון:

(1) גורם סיכון וגא של מניה יחידה הוא תזוזה יחסית בו זמנית של סוגי התנודתיות עבור כל ישויות הייחוס שבסל.

(2) הרגישות לגורם סיכון וגא של מניה נמדדת על ידי תזוזה בו זמנית של סוגי התנודתיות עבור כל ישויות הייחוס שבסל ב-1% יחסית לערכיהם הנוכחיים וחלוקת השינוי שהתקבל ב-CVA המצרפי (או ערכם של גידורי ה-CVA) ב-0.01.

(3) משקלות הסיכון בגין תנודתיות מניות RW_k נקבעים על 78% עבור חברות בסלי שווי שוק גדול ועל 100% עבור יתר הסלים.

סלים, גורמי סיכון, רגישויות, משקלות סיכון ומתאמים עבור סחורות

50.74 עבור סיכוני הדלתא וה-וגא של סחורות, הסלים נקבעים באופן הבא:

לוח 13:

סלים עבור סיכון סחורות		
מספר סל	קבוצת סחורות	דוגמאות
1	אנרגיה - חומרי בעירה מוצקים	פחם, פחם עץ, שבבי עץ, דלק גרעיני (כמו אורניום)
2	אנרגיה - חומרי בעירה נוזליים	נפט גולמי (כמו קל, מתוק, כבד, WTI וברנט); דלקים ביולוגיים (כמו ביו אתנול וביו דיזל); פטרוכימיקלים (כמו פרופן, אתן, גזולין, מתנול ובוטאן); דלקים מזוקקים (כמו דלקל מטוסים, קרוסין, סולר, מזוט, נפטא, נפט חימום ודיזל)
3	אנרגיה - חשמל וסחר פחם	חשמל (כמו אספקה מיידית, יום מראש, שעות עומס, ומחוץ לשעות העומס); סחר בפליטות פחמן (כגון הפחתות פליטות מאושרות, הפרשה מותרת חודשית של האיחוד האירופי, הפרשת פד"ח במסגרת היוזמה האזורית לגזי חממה ואישורי אנרגיה מתחדשת).
4	מטענים	נתיב סחורות יבשות בצובר (כגון Handysize, Panamax, Capesize ו-Supramax); נתיב הובלת נוזלים בצובר או גזים (כגון Suezmax, Aframax ומכליות נפט גדולות מאוד)
5	מתכות לא יקרות	מתכות יסוד (כמו אלומיניום, נחושת, עופרת, ניקל, בדיל ואבץ); חומרי גלם מפלדה (כמו קורות פלדה, תיל פלדה, סלילי פלדה, גרט פלדה ומוטות פלדה, עופרת ברזל, טונגסטון, ונדיום, טיטניום וטנטלום); מתכות מינוריות (כמו קובלט, מנגן, מוליבדום)
6	חומרי בעירה גזיים	גז טבעי; גז טבעי נוזלי
7	מתכות יקרות (כולל זהב)	זהב; כסף; פלטינה; פלדיום
8	דגנים וזרעי שמן	תירס; חיטה; פולי סויה (כגון זרעי פולי סויה, שמן פולי סויה וקמח פולי סויה); שיבולת שועל; שמן דקלים; קנולה; שעורה; זרע לפתית (כגון זרעים של זרע הלפתית, שמן זרעי לפתית, וקמח זרעי לפתית); שעועית אדומה, סורגוס; שמן קוקוס; שמן זית; שמן בוטנים; שמן חמניות; אורז
9	משק ומוצרי חלב	בקר (כגון בקר חי ובקר אבוס); חזיר; עוף; טלה; דגים; שרמפס; מוצרי חלב (כגון חלב, מי גבינה, ביצים, חמאה וגבינות)
10	מוצרים רכים ומוצרי חקלאות אחרים	קקאו; קפה (כגון ערביקה ורובוסטה); תה; הדרים ומיץ תפוזים; תפוחי אדמה; סוכר; כותנה; צמר; עץ וציפת עץ; גומי
11	סחורות אחרות	מינרלים תעשייתיים (כגון אשלג, דשנים וסלעי פוספט), יסודות נדירים; חומצה טרפתלית; זכוכית שטוחה

50.75 עבור סיכוני דלתא ו-וגא של סחורות, המתאם הצולב בין הסלים γ_{bc} נקבע על 20% עבור כל צמדי הסלים הצולבים הנכללים במספרי סל 1 עד 10. γ_{bc} נקבע על 0% עבור כל צמדי הסלים הצולבים הכוללים את סל 11.

50.76 גורמי סיכון דלתא של סחורות עבור סל נתון:

(1) גורם סיכון דלתא של סחורה יחידה הוא תזוזה יחסית בו זמנית של מחירי הספוט של הסחורה עבור כל הסחורות שבסל.

(2) הרגישויות לגורמי סיכון הדלתא של סחורה נמדדות על ידי תזוזה בו זמנית של מחירי הספוט של כל הסחורות שבסל ב-1% יחסית לערכיהם הנוכחיים וחלוקת השיעוי שהתקבל ב-CVA המצרפי (או ערכם של גידורי ה-CVA) ב-0.01.

(3) משקלות הסיכון RW_k נקבעים באופן הבא בהתאם לסל של ישות הייחוס.

לוח 14:

משקלות סיכון עבור סיכון דלתא של סחורה											
מספר סל	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
RW	30%	35%	60%	80%	40%	45%	20%	35%	25%	35%	50%

50.77 גורמי סיכון וגא של סחורה עבור סל נתון:

(1) גורם סיכון וגא של סחורה יחידה הוא תזוזה יחסית בו זמנית של התנודתיות עבור כל הסחורות שבסל.

(2) הרגישות לגורם סיכון וגא של סחורה נמדדת על ידי תזוזה בו זמנית של סוגי התנודתיות עבור כל הסחורות שבסל ב-1% יחסית לערכיה הנוכחיים וחלוקת השינוי שהתקבל ב-CVA המצרפי (או ערכם של גידורי ה-CVA) ב-0.01.

(3) משקלות הסיכון עבור תנודתיות RW_k נקבעים על 100%.

עדכונים

חוזר מס' 06	גרסה	פרטים	תאריך
2679	01	חוזר מקורי	01/12/21
2683	02	עדכון	26/12/21

המפקח על הבנקים : ניהול בנקאי תקין [1] (5/12) מדידה והלימות הון - טיפול בפוזיציות לא נזילות	עמ' 1 - 209

טיפול בפוזיציות לא נזילות

תוכן העניינים

<u>נושא</u>	<u>עמוד</u>
הנחיה לאמידה מושכלת	209-2
התאמות להערכות שווי שוטפות של פוזיציות פחות נזילות למטרות הון פיקוחי	209-5

א. הנחיה לאמידה מושכלת

718(c). הוראה זו מספקת לתאגידים בנקאיים הנחיות באשר לאמידה זהירה של פוזיציות הנמדדות לפי שווי הוגן (fair value), בין אם הן נכללות בתיק למסחר ובין אם בתיק הבנקאי. הנחיות אלה חשובות במיוחד לגבי פוזיציות ללא מחירי שוק ממשיים או ללא נתונים נצפים להערכת השווי, כמו גם לגבי פוזיציות המאופיינות בנזילות נמוכה, המעלות דאגה פיקוחית בנוגע לאמידה זהירה. ההנחיה לאמידה המפורטת להלן אינה דורשת מתאגידים בנקאיים לשנות את נהלי האמידה לצורך הדיווח הכספי. המפקח יעריך את עקביות נהלי האמידה בתאגיד בנקאי עם האמור בהנחיה זו. אחד הגורמים שישפיעו על הערכת המפקח אם תאגיד בנקאי צריך לבצע התאמות לאמידה לצרכים פיקוחיים לפי סעיפים 718(cx)-718(cxi), יהיה מידת העקביות בין נהלי האמידה של התאגיד הבנקאי לבין הנחיות אלה.

718(ci). מסגרת העבודה לפרקטיקת אמידה זהירה צריכה לכלול לפחות את הפריטים הבאים:

(i) מערכות ובקורות

718(cii). תאגיד בנקאי חייב להקים ולתחזק מערכות ובקורות נאותות שהן מספיקות כדי להקנות להנהלה ולפיקוח את הביטחון בכך שאומדני התאגיד הבנקאי זהירים ואמינים. המערכות חייבות להיות משולבות במערכות ניהול הסיכונים בתוך הארגון (כגון ניתוח אשראי). מערכות אלו חייבות לכלול:

א. מדיניות ונהלים מתועדים לתהליך הערכת שווי. אלה כוללים תחומי אחריות מוגדרים בבהירות של התחומים השונים המעורבים באמידה, מקורות של מידע שוק וסקירה של הלימותם, הנחיות לשימוש בנתונים לא נצפים (unobservable inputs) המשקפים את הנחות התאגיד הבנקאי לגבי מה ישמש את המשתתפים בשוק לתמחור הפוזיציה, תדירות ביצוען של הערכות שווי בלתי תלויות, עיתוי מחירי הסגירה (timing of closing prices), נהלים להתאמת הערכות שווי, נהלי אימות בסוף החודש או לפי דרישה (אד-הוק); וכן

ב. ערוצי דיווח ברורים ובלתי תלויים (דהיינו, בלתי תלויים במשרד הקדמי) למחלקה האחראית לתהליך הערכת השווי. ערוץ הדיווח צריך להגיע בסופו לחבר הנהלה (main board executive director).

(ii) שיטות להערכת שווי**שערוך למחירי שוק (Marking-to-market)**

718(ciii). שערוך למחירי שוק הוא הערכת שווי בתדירות שאינה פחותה מתדירות יומית של פוזיציות לפי מחירי סגירה (close out) בעסקאות רגילות הזמינים ממקורות בלתי תלויים. דוגמאות למחירי סגירה זמינים כוללות מחירי מטבע חוץ, מחירי מסך (screen price), או ציטוטים של מספר ברוקרים בלתי תלויים ובעלי מוניטין.

718(civ). תאגיד בנקאי חייב לבצע שערך למחיר שוק בתדירות גבוהה ככל האפשר. יש להשתמש בצד הזהיר יותר של מחיר קנייה/מחיר מכירה (bid/offer), אלא אם התאגיד הבנקאי הוא עושה שוק משמעותי בסוג פוזיציה ספציפי ויכול לסגור את הפוזיציה (close-out) במחיר האמצע בשוק (mid-market). תאגידים בנקאיים צריכים למקסם את השימוש בנתונים נצפים רלוונטיים, ולצמצם את השימוש בנתונים בלתי נצפים כאשר אומדים שווי הון באמצעות שיטות להערכת שווי. אף על-פי כן, נתונים או עסקאות נצפים עלולים להיות לא רלוונטיים, למשל, במימוש כפוי (forced liquidation) או במכירה בלחץ (distressed sale), או שעסקאות עלולות להיות בלתי נצפות, למשל, כאשר השווקים אינם פעילים. במקרים כאלה, הנתונים הנצפים צריכים להילקח בחשבון, אך ייתכן שהם לא יהיו מכריעים.

שערך לפי מודל

718(cv). רק כאשר אין אפשרות לשערך למחיר שוק, תאגיד בנקאי ישערך לפי מודל (mark-to-model), אך הוא חייב להראות שהתהליך נעשה בזהירות. שערך לפי מודל מוגדר כהערכה כלשהי באמצעות בסיס התייחסות (benchmark), אקסטרפולציה או בשיטה אחרת המחושבת באמצעות נתוני קלט של שוק. כאשר משערכים לפי מודל, ראוי לנקוט ברמת שמרנות יתרה. רשויות פיקוח ישקלו את הגורמים הבאים בבואם להעריך האם השערך לפי מודל נעשה באופן זהיר:

- א. ההנהלה הבכירה צריכה להיות מודעת למרכיבי התיק למסחר או לפוזיציות שווי הון אחרות, שאמידתם נערכת על ידי שערך לפי מודל, ועליה להבין את מידת המהותיות של חוסר הודאות שנוצר בדיווח על הסיכון/הביצוע של העסק.
- ב. המקור לנתוני קלט של שוק צריך שיהיה מתואם במידת האפשר למחירי שוק (כאמור לעיל). יש לבחון באופן סדיר את נאותות נתוני הקלט של השוק לפוזיציה הספציפית המשוערכת.
- ג. כאשר מתודולוגיות הערכת שווי מקובלות למוצרים ספציפיים הינן זמינות, יש להשתמש בהן ככל שניתן.
- ד. כאשר המודל מפותח על ידי התאגיד הבנקאי עצמו, הוא חייב להתבסס על הנחות הולמות, שהוערכו ונבחנו על ידי גורמים מקצועיים בלתי תלויים בתהליך הפיתוח. המודל יפותח או יאושר באופן בלתי תלוי במשרד הקדמי. עליו לעבור בדיקות בלתי תלויות. בדיקות אלה יכללו תיקוף של המתמטיקה, של ההנחות ושל יישום התוכנה.
- ה. נדרשים נהלים פורמאליים לבקרת שינויים ויש להחזיק עותק מאובטח של המודל שישמש לבדיקת הערכות השווי על בסיס תקופתי.
- ו. מנהל הסיכונים חייב להיות מודע לחולשות של המודלים שבהם עושים שימוש וכיצד לתת להם ביטוי בצורה מיטבית בתוצאות הערכת השווי.
- ז. המודל יהיה נתון לסקירה תקופתית על מנת לקבוע את הדיוק של הביצועים שלו (לדוגמה, הערכה נמשכת של הלימות ההנחות, ניתוח רווח והפסד לעומת גורמי סיכון, השוואת ערכי הסגירה (close out) בפועל לתוצאות המודל).

ח. יש לבצע התאמות להערכות השווי לפי הצורך, לדוגמה, כדי לכסות על חוסר הוודאות בהערכות של המודל (ראה גם התאמות של ההערכות בסעיפים 718 (cviii) עד 718(cxii)).

אימות מחירים בלתי תלוי

718(cvi). תאגיד בנקאי יבצע אימות מחירים בלתי תלוי בנוסף לשערוך יומי לפי מחירי שוק או לפי מודל. זהו התהליך שבו מחירי שוק או נתוני קלט של המודל מאומתים בקביעות כדי לבחון את דיוקם. בעוד ששערוך יומי למחיר שוק יכול להתבצע על ידי סחרנים, אימות של מחירי שוק או של נתוני קלט של המודל צריך להתבצע בידי יחידה שאינה תלויה בחדר העסקאות, בתדירות של אחת לחודש לפחות (או, בתדירות גבוהה יותר, בהתאם לאופי השוק/פעילות המסחר). אין צורך לבצע אימות מחירים בתדירות גבוהה כמו שמבצעים שערוך יומי למחיר שוק, מאחר שהאמידה האובייקטיבית, כלומר, הבלתי תלויה, של הערכת הפוזיציות אמורה לחשוף כל טעות או הטיה בתמחור, וכך למנוע הערכות יומיות לא מדויקות.

718(cvii). לאימות מחירים בלתי תלוי נדרש סטנדרט דיוק גבוה יותר במובן זה שמחירי שוק או נתוני קלט של המודל משמשים לקביעת נתוני רווח והפסד, בזמן ששערוך יומי משמש בעיקר לדיווח להנהלה לתקופה שבין תאריכי דיווח. באימות מחירים בלתי תלוי, כאשר מקורות תמחור בלתי תלויים אינם זמינים או שמקורות התמחור סובייקטיביים יותר (לדוגמה, יש מחיר מצוטט זמין של ברוקר אחד בלבד) ייתכן שמן הראוי לנקוט אמצעי זהירות כמו ביצוע התאמות להערכות שווי.

(iii) התאמות להערכות שווי

סטנדרטים כלליים

718(cviii). כחלק מהנהלים לשערוך למחירי שוק, תאגיד בנקאי חייב לייסד ולתחזק נהלים בהם יפורטו השיקולים לביצוע התאמות להערכות שווי. המפקח מצפה מתאגיד בנקאי העושה שימוש בהערכות שווי של צד שלישי לשקול האם יש צורך לבצע התאמות להערכות שווי. שיקולים כאלו חיוניים גם כאשר מבצעים שערוך לפי מודל.

718(cix). המפקח מצפה שהתאגיד הבנקאי יביא בחשבון באופן פורמאלי לפחות את ההתאמות להערכות שווי בגין הפריטים הבאים: מרווחי אשראי שלא מומשו (unearned credit), spreads, עלויות סגירה (close-out costs), סיכונים תפעוליים, סיום מוקדם (early termination), עלויות השקעה ומימון, ועלויות אדמיניסטרטיביות עתידיות, וכן כאשר רלוונטי, סיכון מודל.

ב. התאמות להערכות שווי שוטפות של פוזיציות פחות נזילות למטרות הון פיקוחי

718(cx). תאגיד בנקאי יקבע ויתחזק נהלים הן לבחינת הצורך בהתאמות להערכות השווי הנוכחיות של פוזיציות המאופיינות בנזילות נמוכה למטרות הון פיקוחי, והן לחישוב ההתאמות. התאמות אלה עשויות להוסיף על השינויים בשווי הפוזיציה הנדרשים לצורך הדיווח הכספי, ומטרתן לשקף את חוסר הנזילות של הפוזיציה. המפקח מצפה שתאגיד בנקאי ישקול את הצורך לבצע התאמה לשווי הפוזיציה כדי לשקף חוסר נזילות נוכחי, בין אם שווי הפוזיציה נקבע באמצעות שערך לשווי שוק תוך שימוש במחירי שוק או בנתונים נצפים, בין אם על-ידי הערכות שווי של צד שלישי ובין אם באמצעות שערך לפי מודל.

סטנדרטים לפוזיציות פחות נזילות

718(cxi). מאחר שההנחות לגבי נזילות בדרישת הון בגין סיכון שוק לא תמיד עולות בקנה אחד עם היכולת של התאגיד הבנקאי למכור או לגדר פוזיציות פחות נזילות, כאשר נדרש, תאגיד בנקאי חייב לבצע התאמות להערכות השווי הנוכחיות של פוזיציות אלו, ולסקור באופן שוטף את המשך הלימותן. הפחתת נזילות של פוזיציות עשויה להיות תוצאה של אירועי שוק. בנוסף, יש לשקול את מחירי הסגירה (close-out) של פוזיציות ריכוזיות ו/או פוזיציות מוקפאות בעת קביעת גובה ההתאמה.

תאגיד בנקאי חייב לשקול את כל הגורמים הרלוונטיים בבואו לקבוע את נאותות ההתאמות לפוזיציות פחות נזילות. גורמים אלה עשויים לכלול, בין היתר, את משך הזמן שידרש לגדר את הפוזיציה/הסיכונים מתוך הפוזיציה, התנודתיות הממוצעת של מרווחי מחירי קנייה/מכירה (bid/offer), זמינות של ציטוטי מחירים בלתי תלויים (מספר וזהות עושי השוק), הממוצע והתנודתיות של היקפי המסחר לרבות היקפי מסחר בתקופות של לחץ בשוק, ריכוזיות בשוק, התיישנות הפוזיציות (aging of positions), המידה שבה הערכת השווי נשענת על שערך לפי מודל, וההשפעה של סיכוני מודל אחרים, אשר אינם כלולים בסעיף 718(cx).

718(cxi-1). באשר למוצרים מורכבים, לרבות חשיפות איגוח ונגזרי אשראי מסוג to-defaultth, תאגיד בנקאי חייב להעריך במפורש את נחיצות ההתאמות להערכות השווי, על מנת לשקף שני סוגים של סיכון מודל: סיכון מודל הכרוך בשימוש במתודולוגיית הערכה שעלולה להיות שגויה; וסיכון הכרוך בשימוש בפרמטרים לכיול שאינם נצפים (ושעלולים להיות שגויים) במודל הערכת השווי.

718(cxii). ההתאמות להערכות השווי הנוכחיות של פוזיציות פחות נזילות, המתבצעות על פי סעיף 718(cxi) חייבות להשפיע על הרובד הראשון של ההון הפיקוחי, והן עשויות להיות גבוהות יותר מהתאמות להערכות שווי שנעשות לפי תקני דיווח כספי וסעיפים 718 (cviii) ו- 718 (cix).

עמ' 1 - 211	המפקח על הבנקים : ניהול בנקאי תקין [2] (5/13) מדידה והלימות הון - הערכת נאותות הלימות ההון

הערכת נאותות הלימות ההון

תוכן העניינים

<u>עמוד</u>	<u>נושא</u>
211-2	מבוא
211-2	חשיבות הערכת נאותות הלימות ההון
211-3	ארבעה עקרונות מרכזיים להערכת נאותות הלימות ההון
211-10	סוגיות ספציפיות המחייבות טיפול במסגרת תהליך הערכת הלימות ההון
211-10	סיכון שיעורי ריבית בתיק הבנקאי
211-11	סיכון אשראי
211-16	סיכון תפעולי
211-16	סיכון שוק
211-17	תהליך הערכת הלימות ההון על עסקאות איגוח

מבוא

719. הוראה זו עוסקת בעקרונות המרכזיים של הערכת נאותות הלימות ההון, בהנחיות לניהול סיכונים ובשקיפות ובאחריות הדיווחית, אשר אומצו על ידי המפקח על הבנקים בישראל, ביחס לסיכוני בנקאות, ובכלל אלו, הנחיות בנוגע לטיפול בסיכון שיעורי ריבית בתיק הבנקאי, בסיכון אשראי (מבחני קיצון, הגדרה של חדלות פירעון, סיכון שיורי וסיכון ריכוזיות אשראי), סיכון תפעולי, הגברת תקשורת ושיתופי פעולה חוצי גבולות, ובאיגוח.

חשיבות הערכת נאותות הלימות ההון

720. תאגידים בנקאיים יקצו הון הולם על מנת לתמוך בכל הסיכונים הגלומים בעסקיהם, וכמו כן יפתחו וישתמשו בטכניקות משופרות לניהול סיכונים לצורך ניטור וניהול סיכונניהם.

721. הנהלת התאגיד הבנקאי אחראית לפיתוח תהליך פנימי להערכת ההון ולקביעת יעדי הון העולים בקנה אחד עם פרופיל הסיכונים של התאגיד הבנקאי ועם סביבת הבקרה שלו. הנהלת התאגיד הבנקאי נושאת באחריות להבטחת הלימות ההון של התאגיד הבנקאי כך שיתמוך בסיכוניו וזאת מעבר לדרישות המינימום העיקריות.

722. בטל.

723. תאגיד בנקאי נדרש לקשור בין סך ההון המוחזק כנגד החשיפה לסיכון ובין חוסנם ויעילותם של תהליכי ניהול הסיכונים והבקורות הפנימיות בו. ואולם, הגדלת סך ההון לא תיחשב לאופציה היחידה לטיפול בסיכונים מוגברים שבפניהם ניצב התאגיד הבנקאי. יש לשקול גם אמצעים אחרים לטיפול בסיכון, כגון חיזוק ניהול הסיכונים, הטלת מגבלות פנימיות, הגדלת ההפרשות והרזרבות, ושיפור הבקורות הפנימיות. יתרה מכך, אין לראות בהון תחליף לטיפול בתהליכי בקרה או ניהול סיכונים בלתי הולמים מיסודם.

724. שלושה תחומים עיקריים מתאימים במיוחד לטיפול במסגרת נאותות הלימות ההון : סיכונים שנידונו במסגרת הדרישות להון מזערי אך לא טופלו במלואם במסגרת זו (כגון סיכון ריכוזיות אשראי); גורמים שלא נלקחו בחשבון על ידי התהליך שנקבע בדרישות להון מזערי (כגון סיכון שיעורי ריבית בתיק הבנקאי, סיכון עסקי ואסטרטגי); וגורמים חיצוניים לתאגיד הבנקאי (כגון השפעות מחזור העסקים). היבט חשוב נוסף של הערכת נאותות הלימות ההון הוא הערכת מידת הציות לתקני המינימום ולדרישות הגילוי שנקבעו במתודולוגיות המתקדמות יותר בדרישות ההון המזערי, בייחוד בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204. תאגידים בנקאיים יודאו כי דרישות אלו יתמלאו, הן כקריטריונים לכשירות והן על בסיס שוטף.

ארבעה עקרונות מרכזיים להערכת נאותות הלימות ההון

725. המפקח אימץ ארבעה עקרונות מרכזיים במסגרת הערכת נאותות הלימות ההון :

עיקרון 1: לתאגיד הבנקאי יהיה תהליך להערכת הלימות הונו הכוללת ביחס לפרופיל הסיכונים שלו ואסטרטגיה לשמירה על רמות ההון.

726. לתאגיד בנקאי תהיה היכולת להוכיח כי היעדים הפנימיים של ההון שקבע מבוססים היטב, וכי יעדים אלה תואמים את פרופיל הסיכונים הכולל שלו ואת סביבת פעילותו הנוכחית. בעת הערכת הלימות ההון, תתחשב הנהלת התאגיד הבנקאי בשלב הספציפי במחזור העסקים שבו פועל התאגיד הבנקאי. יש לבצע מבחני קיצון קפדניים (rigorous) צופים-פני-עתיד, לזיהוי אירועים או שינויים אפשריים בתנאי השוק שעלולים להשפיע לרעה על התאגיד הבנקאי. הנהלת התאגיד הבנקאי נושאת באחריות העיקרית להבטיח שלתאגיד הבנקאי הון הולם לתמיכה בסיכוניו.

727. חמשת הרכיבים העיקריים של תהליך קפדני הינם :

- פיקוח של הדירקטוריון וההנהלה הבכירה ;
- הערכת הון סדורה ;
- הערכת סיכונים מקיפה ;
- ניטור ודיווח ; וכן
- סקירת הבקרה הפנימית.

1. פיקוח של הדירקטוריון וההנהלה הבכירה¹⁷³

728. תהליך סדור של ניהול סיכונים מהווה תשתית להערכה אפקטיבית של הלימות הונו של תאגיד בנקאי. הנהלת התאגיד הבנקאי נושאת באחריות להבנת מהותו ורמתו של הסיכון הנלקח על ידי התאגיד הבנקאי ושל האופן שבו מתקשר סיכון זה לרמות הון הולמות. הנהלת התאגיד גם אחראית להבטיח שהנהלים הפורמאליים ורמת תחכום תהליכי ניהול הסיכונים הם נאותים ביחס לפרופיל הסיכונים ולתכנית העסקית.

729. ניתוח דרישות ההון הנוכחיות והעתידיות של תאגיד בנקאי ביחס למטרותיו האסטרטגיות הינו מרכיב חיוני בתהליך התכנון האסטרטגי. התכנית האסטרטגית צריכה לתאר בבהירות את צורכי ההון, הוצאות ההון הצפויות (capital expenditure), רמת ההון הרצויה ומקורות ההון החיצוניים. על ההנהלה הבכירה והדירקטוריון להתייחס לתכנון ההון כאל מרכיב חיוני ביכולת להגשים את מטרותיו האסטרטגיות של התאגיד הבנקאי.

730. הדירקטוריון אחראי לקבוע את סובלנות (tolerance) התאגיד הבנקאי לסיכונים. כמו כן, עליו להבטיח שההנהלה תקבע מסגרת עבודה להערכת הסיכונים השונים, תפתח מערכת לייחוס סיכון לרמות ההון של התאגיד הבנקאי ותקבע שיטה לבקרה שוטפת אחר ציות לקווי המדיניות

שנקבעו. בנוסף לכך על הדירקטוריון לאמץ ולתמוך בבקורות פנימיות חזקות במדיניות ובנהלים כתובים, ולוודא שההנהלה תפיץ את אלה בכל רחבי הארגון בצורה יעילה.

2. הערכת הון סדורה

731. מרכיבי היסוד של הערכת הון סדורה הינם:

- מדיניות ונהלים שתכליתם להבטיח כי התאגיד הבנקאי מזהה מודד ומדווח על כל הסיכונים המהותיים;
- תהליך שמייחס הון לרמת סיכון;
- תהליך המגדיר יעדי הלימות הון ביחס לסיכון, תוך התחשבות במיקוד האסטרטגי של התאגיד הבנקאי ובתכניתו העסקית; וכן
- תהליכים של בקורות, סקירות וביקורות פנימיות, שתכליתן לוודא את תקינות (integrity) תהליך הניהול הכולל.

3. הערכת סיכונים מקיפה

732. תהליך הערכת הלימות ההון יתייחס לכל הסיכונים המהותיים שבפניהם ניצב התאגיד הבנקאי. אף כי המפקח מכיר בכך שלא ניתן לאמוד באופן מדויק את כל הסיכונים, יש לפתח תהליך של אמידת סיכונים. לפיכך, יש לבחון את החשיפות לסיכון המפורטות להלן, אשר בשום פנים אינן מהוות רשימה מקיפה של כל הסיכונים.

733. **סיכון אשראי**: לתאגיד בנקאי יהיו מתודולוגיות שיאפשרו לו להעריך את סיכון האשראי הגלום בחשיפות ללווים או לצדדים נגדיים יחידים, כמו גם ברמת התיק. תאגידי בנקאיים יעריכו חשיפות, ללא קשר אם הן מדורגות או לא מדורגות, ויקבעו אם משקלי הסיכון המיוחסים לחשיפות אלו, בגישה הסטנדרטית, הולמים לסיכון המובנה בהן. במקרים שבהם תאגיד בנקאי קובע שהסיכון המובנה של החשיפה, בעיקר אם היא לא מדורגת, גבוה משמעותית ממה שנובע ממשקל הסיכון שהוקצה לה, התאגיד הבנקאי צריך להתחשב ברמה הגבוהה יותר של סיכון האשראי בהערכה הכללית של הלימות ההון. בתאגיד בנקאי המאופיין ברמת תחכום גבוהה יותר, הערכת הלימות ההון המוחזק כנגד סיכונים האשראי תכלול לכל הפחות ארבעה תחומים: מערכות דירוג אשראי, ניתוח ברמת התיק, איגוח/נגזרי אשראי מורכבים, חשיפות גדולות וריכוזי סיכון.

734. דירוגי סיכון פנימיים הם אמצעי חשוב לבקרה שוטפת אחר סיכון אשראי. דירוגי סיכון פנימיים צריכים לתמוך בזיהוי ובמדידה של סיכונים הנובעים מכל סוגי חשיפות האשראי, ועליהם להיות משולבים בניתוח הכולל של סיכון האשראי והלימות ההון של התאגיד. מערכת הדירוג צריכה לספק דירוגים מפורטים לכל הנכסים, ולא רק לנכסים בקשיים או בעייתיים. רזרבות להפסדי אשראי (loan loss reserves) צריכות להיכלל בהערכת הלימות ההון המוחזק כנגד סיכון האשראי.

735. ניתוח סיכוני האשראי צריך לזהות באופן נאות כל חולשה ברמת התיק, לרבות כל ריכוזי סיכון. הניתוח יביא לידי ביטוי באופן נאות את הסיכונים המתלווים לניהול ריכוזי אשראי ולסוגיות אחרות של ניהול תיק באמצעות מנגנונים כדוגמת תכניות איגוח ונגזרי אשראי מורכבים.

736. **סיכון תפעולי** : יש ליישם קפדנות דומה בטיפול בניהול הסיכון התפעולי, כשם שהדבר נעשה בסיכונים בנקאיים משמעותיים אחרים. ניהול בלתי נאות של הסיכון התפעולי עלול להוביל למצג שגוי של פרופיל הסיכון/תשואה של התאגיד ולחשוף אותו להפסדים משמעותיים.

737. תאגיד בנקאי יגבש מסגרת עבודה לניהול הסיכון התפעולי כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 350, ויעריך את הלימות ההון בהתאם להוראה זו ולהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 206. המסגרת תשקף את תיאבון (appetite) וסובלנות (tolerance) התאגיד הבנקאי לסיכון תפעולי, כפי שהללו באים לידי ביטוי במדיניות לניהול אותו סיכון, לרבות מידת העברת הסיכון התפעולי אל מחוץ לתאגיד הבנקאי והדרכים שבהן הדבר נעשה. מסגרת זו תכלול, בנוסף, קווי מדיניות המתארים את גישת הבנק לזיהוי, הערכה, ניטור ושליטה/הפחתה של הסיכון.

738. **סיכון שוק** : לתאגידים הבנקאיים תהיינה מתודולוגיות שיאפשרו להם להעריך ולנהל באופן פעיל את כל סיכוני השוק המהותיים, בכל מקום שבו הם עשויים להתהוות, ברמת הפוזיציה, ברמת המחלקה ("הדסק"), ברמת הקו העסקי וברמת התאגיד (firm-wide level). בבנקים בעלי רמת תחכום גבוהה יותר, ההערכה של הלימות ההון הפנימי כנגד סיכוני שוק תתבסס, לכל הפחות, גם על מודלים מסוג VaR וכן על מבחני קיצון, לרבות הערכת סיכון הריכוזיות והערכה של חוסר הנזילות בתרחישי שוק בעייתיים, למרות שההערכות של כל התאגידים צריכות לכלול מבחני קיצון ההולמים את לפעילות המסחר שלהם.

738(i). VaR הוא כלי חשוב למעקב שוטף אחר חשיפות מצרפיות לסיכוני שוק והוא מספק מדד משותף להשוואה בין הסיכון הנלקח על ידי דסקים שונים וקווי עסקים שונים. מודל VaR של תאגיד בנקאי צריך לאפשר זיהוי ומדידה של סיכונים הנובעים מכל פעילויות המסחר שלו, ולהשתלב בהערכת ההון הפנימית הכוללת ולעמוד בהליכי תיקוף קפדניים על בסיס שוטף (on-going basis). אומדני מודל ה-VaR צריכים להיות רגישים לשינויים בפרופיל הסיכונים של התיק למסחר.

738(ii). התאגידים הבנקאיים חייבים להשלים את מודל ה-VaR שלהם במבחני קיצון (זעזועים של גורמי סיכון או תרחישים משולבים-בין אם היסטוריים ובין אם היפותטיים), וכן, בטכניקות נוספות לניהול סיכונים. במסגרת ההערכה הפנימית של ההון על התאגיד הבנקאי להוכיח כי בידיו הון המספיק לא רק כדי לעמוד בדרישות ההון המזערי אלא גם כדי לעמוד במגוון זעזועי שוק חמורים שהתרחשותם מתקבלת על הדעת (severe but plausible). במיוחד, חובה עליו להביא בחשבון, בהתאם לנסיבות :

- חוסר נזילות/פערי מחירים (gapping of prices);
- ריכוזיות בפוזיציות (ביחס למחזור בשוק);
- שווקים חד-כיווניים;
- מוצרים בלתי לינאריים/פוזיציות המצויות "עמוק מחוץ לכסף";
- אירועים ו"קפיצות למצבי כשל";
- שינויים משמעותיים במתאמים;
- סיכונים אחרים שעשויים שלא להשתקף כראוי ב-VaR (כגון: חוסר ודאות לגבי שיעור ההתאוששות (recovery rate), מתאמים גלומים, או סיכון אי-סימטריה (skew risk)).

מבחינת הקיצוץ המיושמים על ידי התאגיד הבנקאי, ובמיוחד כיוול מבחנים אלה (למשל, הפרמטרים של הזעזועים או האירועים המובאים בחשבון), יגובשו חזרה לידי הצהרה ברורה הקובעת את הנחת היסוד שעליה מבוססת הערכת ההון הפנימית של הבנק (לדוגמה, להבטיח כי קיים הון הולם לניהול תיקי המסחר תחת מגבלות שנקבעו עבור אירוע פוטנציאלי המאופיין בתקופה ממושכת של קשיים וחוסר נזילות בשוק, או שקיים הון הולם על מנת להבטיח עבור אופק זמן נתון ורמת הסתמכות ספציפית, כי ניתן להנזיל או לגדר את כל הפוזיציות בצורה מסודרת). זעזועי השוק שייבדקו במבחנים צריכים לשקף את אופי התיקים ואת הזמן שייקח לגדר או לנהל את הסיכונים בתנאי שוק קשים (severe market conditions).

738(iii). סיכון הריכוזיות ינוהל ויוערך ע"י התאגידים באופן מניעתי (pro-actively), ופוזיציות ריכוזיות ידווחו באופן שוטף להנהלה הבכירה.

738(iv). התאגידים הבנקאיים יתכננו את מערכות ניהול הסיכונים שלהם, לרבות את מתודולוגיית ה-VaR ומבחינת הקיצוץ, באופן שימדוד כראוי את הסיכונים המהותיים הגלומים במכשירים בהם הם סוחרים, כמו גם את אסטרטגיות המסחר שהם מבקשים ליישם. כאשר חלים שינויים במכשירים ובאסטרטגיות המסחר שלהם, התאגידים הבנקאיים יפתחו את מתודולוגיות ה-VaR ומבחינת הקיצוץ כדי שהללו ישקפו את השינויים.

738(v). תאגידים בנקאיים יציגו את האופן שבו הם משלבים את גישות המדידה השונות שלהם על מנת להגיע להון הפנימי הכולל בגין סיכון שוק.

739. **סיכון שיעורי ריבית בתיק הבנקאי**: תהליך המדידה יכלול את כל הפוזיציות המהותיות של סיכון שיעורי ריבית של הבנק ויביא בחשבון את כל הנתונים הרלוונטיים של התמחור מחדש והתקופות לפירעון. נתונים אלו יכללו, על פי רוב, יתרה נוכחית ושיעור ריבית חוזי הקשור למכשירים ותיקים, תשלומי קרן, תאריכי עדכון מחדש של ריבית, מועדי פירעון, מדד הריבית המשמש לתמחור מחדש, ותקרות או רצפות לריבית החוזית עבור פריטים בריבית משתנה. המערכת תכלול גם תיעוד נאות של ההנחות והטכניקות.

740. ללא קשר לסוג ורמת המורכבות של מערכת המדידה שבשימוש, הנהלת התאגיד הבנקאי תבטיח את נאותות מערכת המדידה ואת שלמותה. הואיל ואיכות מערכת המדידה ואמינותה תלויות במידה מרובה באיכות הנתונים ובהנחות השונות המשמשות במודל, תיתן ההנהלה את דעתה לפריטים אלה באופן מיוחד.

741. **סיכון נזילות:** נזילות הכרחית לפעילותו הרציפה והשוטפת של כל תאגיד בנקאי. לפוזיציות ההון של תאגידים בנקאיים עשויות להיות השפעות על יכולתם להשיג נזילות, בפרט בעתות משבר. לכל תאגיד בנקאי יהיו מערכות הולמות למדידה, לניטור ולשליטה בסיכון הנזילות. תאגידים בנקאיים יעריכו את הלימות ההון לאור פרופיל הנזילות שלהם ולאור נזילות השווקים בהם הם פועלים.

742. **סיכונים אחרים:** למרות שסיכונים 'אחרים', כגון סיכון תדמיתי וסיכון אסטרטגי, אינם ניתנים למדידה בקלות, המערכת הבנקאית תמשיך בפיתוחם של טכניקות נוספות לניהול מכלול ההיבטים של סיכונים אלה.

4. ניטור ודיווח (monitoring & reporting)

743. התאגיד הבנקאי יקים מערכת נאותה לניטור (monitoring) ולדיווח על חשיפותיו לסיכון ולהערכת השפעות של שינויים בפרופיל הסיכונים על צורכי ההון. ההנהלה הבכירה או דירקטוריון התאגיד הבנקאי יקבלו בקביעות דוחות על פרופיל הסיכונים של התאגיד ועל צורכי ההון שלו. דוחות אלה יאפשרו להנהלה הבכירה:

- להעריך את רמתם ומגמתם של הסיכונים המהותיים ואת השפעתם על רמות ההון;
- להעריך את רגישותן וסבירותן של ההנחות המרכזיות המשמשות לאמידת הלימות ההון;
- לקבוע האם לתאגיד הבנקאי הון הולם ביחס לסיכונים השונים ואת עמידתו ביעדי הלימות ההון שנקבעו; ו-
- להעריך את דרישות ההון העתידיות בהתבסס על פרופיל הסיכונים המדווח של התאגיד הבנקאי ולבצע, בהתאם לכך, התאמות בתכנית האסטרטגית שלו.

5. סקירת הבקורות הפנימיות (internal controls review)

744. למבנה הבקורות הפנימיות של התאגיד הבנקאי חשיבות מכרעת בתהליך הערכת הלימות ההון. בקרה אפקטיבית על תהליך הערכת ההון כוללת סקירה בלתי תלויה, וכאשר נדרש, גם מעורבות של ביקורת פנימית או חיצונית. דירקטוריון התאגיד הבנקאי נושא באחריות להבטיח שההנהלה תקים מערכת להערכת הסיכונים השונים, תפתח שיטה לייחוס סיכון לרמת ההון של התאגיד הבנקאי, ותקבע שיטה לניטור הציות לקווי המדיניות הפנימית. הדירקטוריון יוודא באופן סדיר כי מערכת הבקורות הפנימית שלו הולמת לצורך הבטחת ניהול מסודר וזהיר של עסקיו.

745. התאגיד הבנקאי יערוך סקירות תקופתיות של תהליך ניהול הסיכונים על מנת לוודא שלמות, דיוק וסבירות. התחומים שייכללו בסקירה הינם :

- נאותות תהליך הערכת ההון של התאגיד הבנקאי לאור טיבן, היקפן ומורכבותן של פעילויותיו ;
- זיהוי חשיפות גדולות וריכוזי סיכון ;
- דיוק ושלמות נתוני הקלט הנכללים בתהליך הערכת ההון של התאגיד הבנקאי ;
- סבירות ותקפות התרחישים המשמשים בתהליך ההערכה ; ו-
- מבחני קיצון וניתוח ההנחות והקלט (inputs).

עיקרון 2: המפקח יסקור ויעריך את הערכות הלימות ההון הפנימיות והאסטרטגיות של התאגידים הבנקאיים וכן, את יכולתם לבצע ניטור על יחסי ההון הפיקוחים ולהבטיח עמידה בהם. המפקח ינקוט בפעולות הפיקוחיות הנדרשות במקרה שלא תנוח דעתו מתוצאת תהליך זה.

746-747. בטל.

נאותות הערכת סיכון

748. על היעדים והתהליכים הפנימיים לכסות את מלוא טווח הסיכונים המהותיים שבפניהם ניצב התאגיד הבנקאי. על מדדי הסיכון המשמשים להערכת הלימות ההון לשמש גם ברמה התפעולית בקביעת מגבלות, הערכת ביצועי קווי עסקים ולהערכת סיכונים ובקרתם באופן כללי יותר.

הערכת הלימות ההון

749. על התאגיד הבנקאי להראות כי :

- יעדי רמות ההון שנבחרו הינם מקיפים ורלוונטיים לסביבת הפעולה הנוכחית ;
- רמות הון אלו מנוטרות ונסקרות היטב על ידי ההנהלה הבכירה ; ו-
- תמהיל ההון הולם את אופי והיקף עסקי התאגיד הבנקאי.

750. על התאגיד הבנקאי להיערך לאירועים בלתי צפויים בעת קביעת רמות ההון. על ניתוח זה לכסות מגוון רחב של תנאים חיצוניים ותרחישים ובנוסף, רמת התחכום של הטכניקות ושל מבחני הקיצון בהם נעשה שימוש צריכה לעלות בקנה אחד עם פעילויות התאגיד הבנקאי .

הערכת סביבת הבקרה

751. בטל.

752. בכל המצבים, רמת ההון של תאגיד בנקאי יחיד תיקבע בהתאם לפרופיל הסיכונים שלו, לנאותות תהליך ניהול הסיכונים ולנאותות הבקורות הפנימיות. גורמים חיצוניים, כמו השפעות מחזור העסקים והשפעות הסביבה המקרו-כלכלית, יובאו גם הם בחשבון.

סקירת הפיקוח לציות לתקני מינימום

753. על מנת שמתודולוגיות פנימיות, טכניקות להפחתת סיכון אשראי ואיגוח נכסים יוכרו למטרות הון פיקוחי, על תאגידים בנקאיים לעמוד במספר דרישות, לרבות סטנדרטים לניהול סיכונים ודרישות גילוי. באופן ספציפי, על תאגידים בנקאיים לתת גילוי למאפיינים של המתודולוגיות הפנימיות המשמשות אותם בחישוב דרישות הון מזעריות.

754. יש לראות בתקני המינימום והקריטריונים לכשירות בסיסי השוואה העולים בקנה אחד עם ציפיות הנהלת התאגיד הבנקאי לגבי ניהול סיכון יעיל והקצאת הון אפקטיביים.

755. שימוש במכשירים מגוונים שיש בהם כדי להקטין את דרישות ההון המזערי יבוצע ויפורש על ידי התאגיד הבנקאי כחלק מתהליך ניהול סיכונים סדור, בדוק ומתועד כראוי.

756. בטל.

עיקרון 3: המפקח מצפה מתאגידים בנקאיים לפעול מעל ליחסי ההון הפיקוחיים המזעריים ויוכל לדרוש מהם להחזיק הון מעבר לרמה המזערית הנדרשת.

757. דרישות ההון המזערי יכללו מרווחי הגנה (buffer) בגין גורמי חוסר ודאות הסובבים את המסגרת לקביעת ההון המזערי והמשפיעים על מערכת הבנקאות בכללותה. גורמי חוסר ודאות הנוגעים לתאגיד בנקאי ספציפי יטופלו במסגרת הוראה זו. הציפייה היא שמרווחי הגנה, כאמור, יקבעו על מנת לספק בטחון סביר שתאגיד בנקאי בעל מערכות ובקורות פנימיות טובות, פרופיל סיכונים בעל פיזור רחב ופרופיל עסקי המטופל היטב במסגרת דרישות ההון המזערי, ואשר פועל עם כמות הון בהתאם לדרישות שנקבעו בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 203-208, יעמוד ביעדי הנאותות המינימאליים. יחד עם זאת, המפקח ישקול האם המאפיינים הספציפיים של השווקים מטופלים באופן נאות. תאגידים בנקאיים נדרשים לפעול עם מרווח הגנה, מעל ומעבר לתקן שנקבע בדרישות ההון המזערי. התאגידים הבנקאיים ישמרו על מרווח הגנה כזה כדי להיערך בפני שילוב של המצבים הבאים:

(א) רוב התאגידים הבנקאיים שואפים, מסיבותיהם שלהם, להשיג דירוג והערכה בשווקים (creditworthiness), הגבוהים יותר מתקני המינימום של דרישות ההון המזערי. לדוגמה, נראה כי רוב התאגידים הבנקאיים הבינלאומיים מעדיפים לזכות בדירוג גבוה על ידי סוכנויות דירוג אשראי בינלאומיות לפיכך, סביר שאותם תאגידים בנקאיים יבחרו לפעול ברמה גבוהה מספי המינימום שנקבעו בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 203-208, מסיבות של תחרותיות.

(ב) במהלך העסקים הרגיל, סוגי הפעילויות והיקפן ישתנו וכך גם החשיפות לסיכונים שונים, כך שייגרמו תנודות ביחס ההון הכולל.

- (ג) גיוס הון נוסף עלול להיות כרוך בעלויות גבוהות לתאגידים בנקאיים, במיוחד אם עליהם לעשות זאת במהירות או בתקופה בה תנאי השוק פועלים לרעתם.
- (ד) ירידת תאגידים בנקאיים מתחת לדרישת ההון הפיקוחית שנקבעה כדרישה מזערית היא עניין חמור. מצב כזה עשוי להוות הפרת חוק על ידי תאגידים בנקאיים ו/או יחייב נקיטת פעולה מתקנת מהירה מצד המפקח.
- (ה) עלולים להיות סיכונים ספציפיים לתאגידים בנקאיים מסוימים או כלליים יותר ברמת המשק בכללותו אשר אינם מובאים בחשבון במסגרת דרישות ההון המזעריות.

758. לרשות המפקח עומדים מספר אמצעים על מנת להבטיח שתאגידים בנקאיים פועלים ברמת הון הולמת. בין שאר השיטות, המפקח רשאי לקבוע יחסי הון המהווים סף לפעולה או יעדים, או להגדיר קטגוריות של יחסי הון מעל יחסי המינימום (לדוגמה, הלימות הון טובה, הלימות הון נאותה) לזיהוי רמת הלימות ההון של התאגיד הבנקאי.

עיקרון 4: המפקח יתערב בשלב מוקדם כדי למנוע ירידה ברמת ההון מתחת לרמה המזערית הנדרשת לתמיכה במאפייני הסיכון של תאגיד בנקאי מסוים, וידרוש פעולה מתקנת מהירה במקרה בו רמת ההון אינה נשמרת או חוזרת לרמתה הנדרשת.

759. המפקח ישקול שורה של צעדים אם עלה החשש כי תאגיד בנקאי מסוים אינו עומד בדרישות המגולמות בעקרונות הפיקוחיים המנוסחים לעיל. צעדים אלה עשויים לכלול הגברת פעולות הניטור אחר התאגיד הבנקאי, הגבלה של חלוקת דיבידנדים, דרישה מהתאגיד הבנקאי לגבש וליישם תכנית הולמת להשבת הלימות הון, ודרישה מהתאגיד הבנקאי לגייס הון נוסף לאלתר. למפקח שיקול הדעת לשימוש בכלים המתאימים ביותר לנסיבות התאגיד הבנקאי ולסביבת פעילותו.

760. בטל.

III. סוגיות ספציפיות המחייבות טיפול במסגרת תהליך הערכת הלימות ההון

761. ניתן להצביע על מספר סוגיות חשובות שעל התאגידים הבנקאיים להתמקד בהן באופן מיוחד בעת ביצועו של תהליך הערכת הלימות ההון. סוגיות אלה כוללות מספר סיכונים מרכזיים שאינם מטופלים בצורה ישירה בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 203-208.

א. סיכון שיעורי ריבית בתיק הבנקאי (banking book)

762. סיכון שיעורי הריבית בתיק הבנקאי הוא סיכון פוטנציאלי משמעותי המצדיק תמיכה באמצעות הון.

763. ההנחיות המעודכנות בנוגע לסיכון שיעורי הריבית מכירות בכך שהמערכות הפנימיות של התאגידים הבנקאיים הינם הכלי המרכזי למדידת סיכון ריבית בתיק הבנקאי. כדי להקל על

מעקב המפקח אחר חשיפות לסיכון שיעורי ריבית בתאגידים שונים, תאגידים בנקאיים ימציאו למפקח את תוצאות מערכות המדידה הפנימיות שלהם במונחי ערך כלכלי ביחס להון, תוך שימוש בזעזוע ריבית סטנדרטי.

764. בטל.

ב. סיכון אשראי

1. מבחני קיצון לפי גישות IRB

765. תאגיד בנקאי יוודא כי בידיו הון ברמה מספקת כדי לעמוד בדרישות ההון המזערי ובתוצאות (אם יש אינדיקציה לחוסר) מבחן הקיצון לסיכון אשראי שנערך כחלק מדרישות ההון המנויות בדרישות ההון המזערי בקשר עם גישות מבוססות מודל פנימי (סעיפים 434 עד 437 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204). תוצאות מבחני הקיצון ישפיעו אפוא באופן ישיר על הציפייה מהתאגיד הבנקאי להחזיק יחסי הון פיקוחיים הגבוהים מהשיעורים המזעריים שנקבעו בדרישות ההון המזערי.

2. הגדרה של כשל

766. תאגיד בנקאי ישתמש בהגדרה הבסיסית של כשל (default) עבור אומדניו הפנימיים להסתברות לכשל (PD) ו/או להפסד בהינתן כשל (LGD) ולחשיפה בעת כשל (EAD).

3. סיכון שיווי

767. הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 מאפשרות לתאגידים בנקאיים לקזז סיכון אשראי או סיכון של צד נגדי עם ביטחונות, ערבויות או נגזרות אשראי, קיזוז המוביל להקטנת דרישות ההון. בעוד שתאגידים בנקאיים משתמשים בטכניקות של הפחתת סיכון אשראי (CRM) להקטנת סיכון האשראי, טכניקות אלו עשויות ליצור סיכונים שייגרעו מיעילותה של הפחתת הסיכון הכוללת. סיכונים אלה (כגון סיכון משפטי, סיכון תיעוד במסמכים או סיכון נזילות) מעוררים חשש אצל המפקח. כאשר סיכונים כאלה מתעוררים, ובלא קשר למילוי דרישות המינימום שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, תאגיד בנקאי עשוי למצוא את עצמו בחשיפה גבוהה יותר לסיכון אשראי כלפי צד נגדי מכפי שציפה. דוגמאות לסיכונים כאלה כוללות:

- אי יכולת לתפוס או לממש במועדם ביטחונות ששועבדו (במקרה כשל של צד נגדי);
- סירוב או עיכוב תשלום על ידי ערב; וכן-
- חוסר אפקטיביות של מסמכים שלא נבדקו.

768. תאגידים בנקאיים יקבעו בכתב מדיניות ונהלים בנוגע להפחתת סיכון אשראי (CRM) לצורך שליטה בסיכונים שיוויים אלה. תאגיד בנקאי עשוי להידרש להגיש מדיניות ונהלים אלה למפקח ועליו לבחון באופן סדיר את נאותותם, יעילותם ותפעולם.

769. במסגרת המדיניות והנהלים להפחתת סיכון אשראי, התאגיד הבנקאי חייב לשקול האם לצורך חישוב דרישות ההון ראוי לתת הכרה לערך המלא של מפחית סיכון האשראי (credit riskmitigant) כפי שהותר בדרישות ההון המזערי, וחובה עליו להראות כי קווי המדיניות והנהלים שקבע להפחתת סיכון אשראי נאותים בהתחשב בהטבת ההון המוכרת.

4. סיכון ריכוזיות אשראי

770. ריכוז של סיכון הוא כל חשיפה יחידה או קבוצת חשיפות בעלות פוטנציאל לגרום להפסדים גדולים מספיק (יחסית להון התאגיד הבנקאי, לסך נכסיו, או לרמת הסיכון הכוללת) עד כדי איום על "בריאות" התאגיד הבנקאי או על יכולתו להמשיך בפעולות הליבה שלו. אין חולק כי הבעיות החמורות ביותר שנגרמו לתאגידים בנקאיים כתוצאה מגורם יחיד, נבעו מריכוזי סיכון.

771. ריכוזי סיכון יכולים להיווצר בנכסי התאגיד הבנקאי, בהתחייבויותיו, או בפריטים חוץ-מאזניים, בביצוע או עיבוד של עסקאות (מוצר או שירות), או עקב שילוב בין חשיפות מקטגוריות רחבות אלה. הואיל ומתן הלוואות הינה הפעילות העיקרית ברוב התאגידים הבנקאיים, ריכוזי סיכון אשראי הם בדרך כלל ריכוזי הסיכון המהותיים ביותר בתאגיד בנקאי.

772. ריכוזי סיכון אשראי מבוססים מטיבם על גורמי סיכון משותפים או מתואמים, אשר בעתות מצוקה משפיעים לרעה על איכות האשראי של כל אחד מהצדדים הנגדיים היוצרים את הריכוז. סיכון ריכוזיות אשראי נוצר הן כתוצאה מחשיפות ישירות כלפי לווים והן כתוצאה מחשיפות כלפי ספקי הגנה. ריכוזים מסוג זה אינם מטופלים בדרישות ההון בגין סיכון אשראי הקבועות בדרישות ההון המזערי.

773. לתאגידים בנקאיים יהיו קווי מדיניות, מערכות ובקורות פנימיות יעילות כדי לזהות, למדוד, לנטר ולשלוט בריכוזי סיכון אשראי. התאגיד הבנקאי יכלול התייחסות מפורשת להיקף ריכוזי סיכון האשראי בתהליך ההערכה הפנימי של הלימות ההון המבוצע על ידו כאמור בהוראה זו. קווי מדיניות אלה צריכים לכסות צורות שונות של ריכוזי סיכון אשראי להן תאגיד בנקאי עשוי להיחשף. ריכוזים כאלה כוללים:

- חשיפות משמעותיות לצד נגדי יחיד או לקבוצה של צדדים נגדיים בעלי זיקה ביניהם. המפקח קבע מגבלות על חשיפות מסוג זה, המפורטות בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 (מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים). תאגידים בנקאיים יכולים לקבוע גם מגבלה מצטברת ביחס לחשיפות הגדולות כמכלול, זאת לצורכי ניהול ושליטה בסיכון;
- חשיפות אשראי לצדדים נגדיים הפועלים באותו מגזר כלכלי או אזור גיאוגרפי;
- חשיפות אשראי לצדדים נגדיים שביצועיהם הפיננסיים תלויים באותה פעילות או באותה סחורה; ו-
- חשיפות אשראי עקיפות הנוצרות עקב פעילויות הפחתת סיכון אשראי (CRM) של התאגיד הבנקאי (כגון חשיפה לסוג ביטחון יחיד או להגנת אשראי המסופקת על ידי צד נגדי יחיד).

774. מסגרת התאגיד הבנקאי לניהול ריכוזי סיכון אשראי תתועד בבירור ותכלול הגדרה של ריכוזי סיכון אשראי הרלוונטית לאותו תאגיד בנקאי ופירוט לאופן חישוב ריכוזי סיכון אלה ומגבלות אשר מוטלות עליהם. המגבלות יוגדרו ביחס להון התאגיד הבנקאי, לסך נכסיו, או, כאשר קיימים מדדים נאותים, ביחס לרמת הסיכון הכוללת שלו.

775. הנהלת התאגיד הבנקאי תערוך מבחני קיצון תקופתיים לריכוזי סיכון האשראי המשמעותיים, ותסקור את תוצאותיהם, במטרה לזהות ולהגיב לשינויים פוטנציאליים בתנאי השוק שיש בהם כדי להשפיע לרעה על ביצועי התאגיד הבנקאי.

776. התאגיד הבנקאי יפעל באופן שיבטיח כי, בהתייחס לריכוזי סיכון אשראי, הוא עומד בהנחיות הפיקוח, לרבות הנחיות המפורטות במסמך בנושא "עקרונות לניהול סיכון אשראי" (Principles for the Management of Credit Risk) (ספטמבר 2000) ובהנחיות הקבועות בנספח 10 באותו מסמך.

777. בטל.

5. סיכון אשראי כלפי צד נגדי

777(i). הואיל וסיכון אשראי כלפי צד נגדי (Counterparty Credit Risk - CCR) מייצג צורה של סיכון אשראי, הטיפול בסיכון זה יתבצע בהתאם לכללים שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 בהתייחס למבחני קיצון, ל"סיכונים שיוריים" המתקשרים לטכניקות של הפחתת סיכון אשראי ולריכוזי סיכון, כמפורט בסעיפים לעיל.

777(ii). לתאגיד בנקאי יהיו מדיניות, תהליכים ומערכות לניהול סיכון אשראי כלפי צד נגדי שיושתתו על עקרונות סדורים (conceptually sound) וייושמו באופן המתאים לרמת התחכום והמורכבות של החשיפות היוצרות סיכון אשראי כלפי צד נגדי. מסגרת סדורה לניהולו של סיכון האשראי כלפי צד נגדי תכלול זיהוי, מדידה, ניהול, אישור ודיווח פנימי על חשיפות כלפי נגדי.

777(iii). מדיניות ניהול הסיכונים של התאגיד הבנקאי תביא בחשבון את סיכוני השוק, הנזילות, הסיכון המשפטי וסיכונים התפעוליים שניתן לייחסם לסיכון אשראי כלפי צד נגדי, ובמידת האפשר, את הקשרים הפנימיים שבין סיכונים אלה. התאגיד הבנקאי לא יפעל עם צד נגדי בטרם העריך את יכולת הפירעון (creditworthiness) של אותו צד, ועליו להתחשב בסיכון האשראי טרם הסליקה (pre-settlement) ובסיכון האשראי לאחר הסליקה. סיכונים אלה ינוהלו באופן המקיף ביותר שניתן ליישום ברמת הצד הנגדי (צירוף חשיפות של צד נגדי לחשיפות אשראי אחרות) וברמת התאגיד (firm-wide-level).

777(iv). הדירקטוריון וההנהלה הבכירה יהיו מעורבים באופן פעיל בתהליך הבקרה של סיכוני אשראי כלפי צד נגדי ויראו בתהליך בקרה זה רכיב חיוני בפעילות העסקית, המחייב הקצאת משאבים משמעותיים. במקרים שבהם התאגיד הבנקאי משתמש במודל פנימי לחישוב סיכון האשראי כלפי צד נגדי, תהא ההנהלה הבכירה מודעת למגבלות המודל, להנחות המודל המיושם ולהשפעה שעשויה להיות להם על מהימנות התוצאה. חברי ההנהלה הבכירה ייקחו בחשבון גם את חוסר הוודאות בסביבת השוק (כגון עיתוי מימוש הביטחונות) ועניינים תפעוליים (כגון אי סדירות בעדכון נתוני התמחור) ויהיו מודעים לאופן שבו אלה משתקפים במודל.

777(v). לעניין זה, הדוחות היומיים על חשיפות התאגיד לסיכון אשראי כלפי צד נגדי, ייסקרו על ידי דרג ניהולי בכיר ומוסמך דיו הן כדי להורות על הקטנת פוזיציות שנלקחו על ידי מנהלי אשראי או סחרנים יחידים, והן כדי להורות על צמצום החשיפה הכוללת של התאגיד לסיכון אשראי כלפי צד נגדי.

777(vi). המערכת לניהול סיכוני אשראי כלפי צד נגדי תיושם ע"י התאגיד הבנקאי בשילוב עם מגבלות פנימיות על האשראי והמסחר. לעניין זה, מגבלות האשראי והמסחר יקושרו למודל מדידת הסיכונים של התאגיד באופן שיהיה עקבי על פני זמן, ויוסחו באופן ברור שיהיה מובן כראוי למנהלים, לסחרנים ולהנהלה הבכירה.

777(vii). מדידת סיכון אשראי כלפי צד נגדי חייבת לכלול מעקב שוטף אחר השימוש היומי והתוך-יומי בקווי אשראי. התאגיד הבנקאי ימדוד את חשיפתו הנוכחית ברוטו ונטו לאחר בטחונות מוחזקים במקרים שמדידה זו מתאימה ובעלת משמעות (לדוגמה, נגזרים מעבר לדלפק, והלוואות מרווח (margin lending) וכד'). מדידה וניטור של חשיפת שיא (peak exposure) או חשיפה עתידית פוטנציאלית (PFE) ברמת הסתמכות שנבחרה על ידי התאגיד הבנקאי וזאת הן ברמת התיק והן ברמת הצד הנגדי, הם רק אחד המרכיבים של מערכת מהימנה לניהול מגבלות. על התאגיד הבנקאי להביא בחשבון פוזיציות גדולות או ריכוזיות, לרבות ריכוזים לפי קבוצות של צדדים נגדיים בעלי זיקה הדדית, לפי מגזר ענפי, לפי שווקים, לפי אסטרטגיות השקעה של לקוחות וכו'.

777(viii). לתאגיד הבנקאי תהיה תכנית קפדנית של מבחני קיצון שתיושם באופן שוטף כהשלמה לניתוח סיכון האשראי כלפי צד נגדי ותתבסס על תוצאות יומיות של מודל מדידת הסיכונים. תוצאות מבחני הקיצון הללו ייבחנו על ידי ההנהלה הבכירה על בסיס תקופתי, ויבואו לידי ביטוי במדיניות ובמגבלות המותווים על ידי ההנהלה והדירקטוריון בנוגע לסיכון האשראי כלפי צד נגדי. כאשר מבחני הקיצון חושפים פגיעות ספציפיות למערך נסיבות נתון כלשהו, ההנהלה תדון באופן ספציפי באסטרטגיות נאותות לניהול הסיכון (לדוגמה, על ידי גידור כנגד התוצאה או הקטנת רמת החשיפה של התאגיד הבנקאי).

777(ix). התאגיד הבנקאי יקיים שיגרת עבודה שתבטיח ציות למדיניות הכתובה, בקרות ונהלים פנימיים לתפעול המערכת לניהול סיכוני אשראי כלפי צד נגדי. על התאגיד לתעד כראוי את המערכת

לניהול סיכון האשראי כלפי צד נגדי, לדוגמה, באמצעות מדריך לניהול סיכונים המתאר את העקרונות הבסיסיים של המערכת לניהול סיכונים אלו אשר גם יספק הסבר לטכניקות האמפיריות המשמשות למדידת סיכון האשראי כלפי צד נגדי.

777(x). התאגיד הבנקאי יבצע באופן סדיר סקירה בלתי תלויה של מערכת ניהול סיכון אשראי כלפי צד נגדי באמצעות הליכי הביקורת הפנימית שלו. סקירה זו תכלול הן את פעילויות יחידות האשראי העסקי והמסחר והן את פעילויות היחידה הבלתי תלויה לבקרת סיכון אשראי כלפי צד נגדי (CCR control unit). סקירת מכלול תהליך ניהול סיכון האשראי כלפי צד נגדי תבצע במרווחי זמן קבועים (באופן אידיאלי, לא פחות מאחת לשנה), ובאופן ספציפי תתייחס לכל הפחות לנושאים שלהלן :

- נאותות התייעוד של המערכת והתהליך לניהול סיכון אשראי כלפי צד נגדי ;
- המבנה הארגוני של היחידה לניהול ביטחונות ;
- המבנה הארגוני של היחידה לבקרת סיכונים אשראי כלפי צד נגדי ;
- השתלבות מדדי סיכון האשראי כלפי צד נגדי בתהליכים היומיומיים לניהול סיכונים ;
- תהליך אישור המודלים לתמחור סיכונים ומערכות האמידה המשמשים את צוותי המשרד הקדמי והאחורי ;
- התיקוף של כל שינוי מהותי שהוכנס בתהליך מדידת סיכון אשראי כלפי צד נגדי ;
- ההיקף של סיכון האשראי כלפי צד נגדי המכוסה על ידי המודל למדידת סיכונים ;
- השלמות ומהימנות מערכת המידע הניהולי ;
- הדיוק והשלמות של נתוני סיכון האשראי כלפי צד נגדי ;
- ההשתקפות המדויקת של התנאים המשפטיים בהסכמי הביטחונות והקיזוז במדידות החשיפה ;
- האימות של העקביות, העדכניות והמהימנות של מקורות הנתונים המשמשים בהפעלת המודלים הפנימיים, לרבות אי תלותם של מקורות נתונים אלה ;
- הדיוק והנאותות של ההנחות לגבי תנודתיות ומתאמים ;
- הדיוק של חישובי האומדנים והמרת סיכונים (risk transformation) ;
- האימות של דיוק המודל באמצעות בחינה בדיעבד (back-testing) בתדירות גבוהה.

777(xi). תאגיד בנקאי שקיבל אישור להשתמש במודל פנימי לאמידת היקף חשיפתו או חשיפתו בעת כשל (EAD) לסיכון אשראי כלפי צד נגדי, חייב לנטר את הסיכונים המתאימים ולקיים הליכים להתאמת אומדני החשיפה החיובית הצפויה (EPE) כאשר סיכונים אלה הופכים למשמעותיים. בכך נכללים ההליכים הבאים :

- תאגידים בנקאיים יזהו וינהלו את חשיפותיהם לסיכון "כיוון שגוי ספציפי" (wrong-way specific).

- עבור חשיפות המאופיינות בפרופיל סיכונים העולה כעבור שנה, התאגידים הבנקאיים יבצעו על בסיס קבוע, השוואה של אומדן החשיפה החיובית הצפויה (EPE) לשנה אחת עם החשיפה החיובית הצפויה על פני חיי החשיפה.
- עבור חשיפות עם תקופת פירעון קצרת-טווח (קצרה משנה), התאגידים הבנקאיים ישוו על בסיס קבוע את עלות השחלוף (חשיפה נוכחית) ואת פרופיל החשיפה בפועל, ו/או ישמרו נתונים שיאפשרו השוואות כאלה.

(xii)777. בטל.

(xiii)777. בטל.

(xiv)777. בטל.

ג. סיכון תפעולי

778. הכנסה גולמית, המשמשת בגישת האינדיקאטור הבסיסי ובגישה הסטנדרטית לחישוב סיכון תפעולי, היא רק אומדן מקורב להיקף חשיפת התאגיד הבנקאי לסיכון תפעולי, ובמקרים אחדים (למשל, בבנקים עם מרווחים נמוכים או רווחיות נמוכה) היא עשויה להעריך בחסר את הצורך של התאגיד הבנקאי באחזקת הון כנגד הסיכון התפעולי. בהתייחס להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 350 (ניהול סיכונים תפעוליים), המפקח יסקול אם דרישת ההון שנבעה מחישובי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 206 מספקת תמונה עקבית על חשיפתו של התאגיד הבנקאי הספציפי לסיכון תפעולי, לדוגמה, בהשוואה לתאגידים בנקאיים אחרים בגודל דומה ובתחומי פעילות דומים.

ד. סיכון שוק

1. מדיניות ונהלים לכשירות התיק למסחר (trading book)

(i)778. מדיניות ונהלים ברורים שבאמצעותם ייקבע התאגיד אילו חשיפות ייכללו בתיק למסחר לצורך חישוב ההון הפיקוחי ואילו חשיפות לא ייכללו בתיק, הם קריטיים (critical) להבטחת העקביות והשלמות של תיק המסחר של התאגיד. קווי המדיניות כאמור צריכים להתאים להנחיות שבסעיף (i)687 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 208.

2. אמידה

(ii)778. מדיניות ונהלי אמידה זהירים יוצרים את התשתית שעליה יש לבנות כל הערכה מבוססת (robust) של הלימות הון בגין סיכוני שוק. עבור תיקים מפורזים-היטב המורכבים ממכשירי מזומן נזילים ביותר וללא ריכוזיות שוק, אמידת התיק, תוך עמידה בתקני המינימום הכמותיים הקבועים בסעיף 718(Lxxvi) להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 208 וכפי שעודכנו בהוראה זו, צפויה להביא לידי החזקת הון ברמה מספקת המאפשרת לתאגיד הבנקאי, בתנאי שוק גרועים, לסגור (close out) או לגדר פוזיציות בצורה מסודרת בתוך 10 ימים. אולם, כאשר מדובר בתיקים

פחות מפוזרים, בתיקים המכילים מכשירים פחות נזילים, בתיקים עם ריכוזיות גבוהה ביחס למחזור השוק, ו/או בתיקים המכילים מספר גדול של פוזיציות המשוערכות לפי מודל (marked to model), הסבירות לכך נמוכה. בנסיבות כאלה, המפקח יבחן אם התאגיד הבנקאי מחזיק רמת הון מספקת. במידה שקיים חוסר המפקח יגב בהתאם. על פי רוב, התאגיד הבנקאי יתבקש להקטין את סיכוניו ו/או להחזיק כמות הון נוספת.

3. מבחני קיצון לפי גישת המודלים הפנימיים

(iii) 778. טרם אומץ.

4. מודלים לחישוב סיכון ספציפי לפי גישת המודלים הפנימיים

(iv) 778. טרם אומץ.

IV. היבטים אחרים

779-783. בטל.

V. תהליך הערכת הלימות ההון על עסקאות איגוח

784-785. בטל.

א. משמעותיות העברת הסיכון

786. עסקאות איגוח יכולות להתבצע למטרות שאינן העברת סיכון אשראי (כגון מימון). במקרים אלה, עדיין עשויה להתבצע העברה מסוימת של סיכון אשראי. ואולם, על מנת שהתאגיד הבנקאי היזם יוכל לבצע הפחתות בדרישות ההון, העברת הסיכון הנגזרת מעסקת האיגוח צריכה להיחשב משמעותית. הקלת ההון שתאגיד בנקאי יוכל לקבל תהיה תואמת לסכום סיכון האשראי שהועבר בפועל. להלן מספר דוגמאות למקרים שבהם עשוי להתעורר חשש באשר לרמת העברת הסיכון, כמו לדוגמה שמירת סכומי סיכון משמעותיים או רכישתם מחדש, או בחירה סלקטיבית ("cherry picking") של החשיפות שיועברו דרך עסקת איגוח.

787. שמירה או רכישה מחדש של חשיפות איגוח בהיקף משמעותי, תלוי בחלק היחסי של הסיכון המוחזק על ידי היזם, עשויים לערער את מטרות עסקת איגוח, שהנה העברת סיכון האשראי. בפרט, הפיקוח מצפה לכך שחלק משמעותי מסיכון האשראי ומתוך הערך הנומינלי של המאגר יועבר לצד שלישי בלתי תלוי אחד לפחות בתחילת התקופה ועל בסיס שוטף. במקרים שבהם תאגידים בנקאיים רוכשים מחדש סיכון לצורכי עשיית שוק, קניית חלק מאותה עסקה על ידי היזם תיחשב בעיני הפיקוח כצעד הולם, אך לא כן, אם לדוגמה היזם ירכוש מחדש רובד שלם. הפיקוח מצפה שבאותם מקרים שפוזיציות נרכשו למטרות עשיית שוק, פוזיציות אלו ימכרו מחדש בתוך פרק זמן סביר, ובדרך זו תישאר הכוונה המקורית שהיא העברת הסיכון.

788. השלכה נוספת של העברת סיכון לא משמעותית, קשורה בחשיפות איכותיות שלא דורגו, והיא שסביר כי גם הנכסים הלא מדורגים באיכות נמוכה יישארו אצל היזם וגם רוב סיכון האשראי הגלום בחשיפות הבסיס של עסקאות האיגוח. בהתאם לכך, ובכפוף לתהליך הבחינה של הפיקוח, עשוי המפקח להגדיל את ההון הנדרש עבור חשיפות מסוימות או אפילו להגדיל את רמת ההון הכוללת שהתאגיד הבנקאי יידרש להחזיק.

ב. מכשירים חדשניים בשוק

789. היות שהדרישות להון מזערי לאיגוח לא תמיד נותנות מענה לכל הסוגיות האפשריות, הפיקוח מצפה מתאגידים בנקאיים לבחון מאפיינים חדשים של עסקאות איגוח כאשר אלה מופיעים. הערכות אלה יכללו בחינה של השפעת המאפיינים החדשים על העברת סיכון האשראי, ובמקרים המתאימים, הפיקוח ינקוט בצעדים הולמים בהתאם להוראה זו. ניתן לגבש תגובה בהתאם לדרישות ההון המזערי שתיקח בחשבון מכשירים חדשניים בשוק. תגובה כזאת יכולה להיות בצורה של דרישות תפעוליות ו/או הוראה לגבי דרישת הון ספציפית.

ג. מתן תמיכה סמויה

790. תמיכה בעסקה, בין אם חוזית (לדוגמה, חיזוקי אשראי המסופקים בתחילת עיסקת האיגוח) ובין אם אינה חוזית (תמיכה סמויה), יכולה להופיע במספר צורות. לדוגמה, תמיכה חוזית יכולה לכלול ביטחונות-יתר (over collateralisation), נגזרי אשראי, חשבונות מרווח, התחייבויות חוזיות עם זכות חזרה (contractual recourse obligations), שטרות נדחים (subordinated notes), מפחיתי סיכון אשראי המסופקים לרובד ספציפי, נדחות הכנסה מעמלה או מריבית או דחיית הכנסה ממרווח, ואופציות רכש מנקה העולות על 10 אחוז מן ההנפקה הראשונית. דוגמאות לתמיכה סמויה כוללות רכישת חשיפות לסיכון אשראי ממאגר הבסיס לאחר שחלה הרעה באיכותן, מכירת חשיפות לסיכון אשראי בנכיון (discounted) למאגר חשיפות סיכון האשראי שאוגחו, רכישת חשיפות בסיס במחיר גבוה ממחיר השוק, או הגדלת פוזיצית הפסד ראשון בהתאם להרעה באיכות חשיפות הבסיס.

791. מתן תמיכה סמויה (או בלתי חוזית), בניגוד לתמיכת אשראי חוזית (כלומר, חיזוקי אשראי) מעלה חששות משמעותיים. במבני איגוח מסורתי, מתן תמיכה סמויה מערער את קריטריון "הניתוק המלא" (clean break), שכאשר הוא מתקיים, תאגידים בנקאיים רשאים להוציא מחישובי ההון הפיקוחי את הנכסים שאוגחו. במקרה של מבני איגוח סינתטי, הוא שולל את המשמעותיות של העברת הסיכון. על ידי מתן תמיכה סמויה, תאגידים בנקאיים מאותתים לשוק שהסיכון עדיין נמצא בתאגיד הבנקאי ולמעשה לא הועבר. חישוב ההון של התאגיד הבנקאי נותן אפוא הערכת-חסר של הסיכון האמיתי. בהתאם לכך, כאשר תאגיד בנקאי מספק תמיכה סמויה, הפיקוח ינקוט בצעדים המתבקשים.

792. כאשר מתברר כי תאגיד בנקאי סיפק תמיכה סמויה לעסקת איגוח, הוא יידרש להחזיק הון כנגד כל חשיפות הבסיס המיוחסות לאותו מבנה כאילו לא אוגחו. כן יידרש התאגיד הבנקאי לתת גילוי

לציבור לכך שהתגלה שהוא סיפק תמיכה בלתי חוזית, כמו גם את הגידול הנדרש בהחזקת ההון (כפי שצוין לעיל). המטרה היא לדרוש מהתאגידים הבנקאיים להחזיק הון כנגד חשיפות שבגינן הם נוטלים סיכון אשראי, ולהרתיע אותם מפני מתן תמיכה בלתי חוזית.

793. אם נתברר כי תאגיד בנקאי כלשהו סיפק תמיכה סמויה ביותר ממקרה אחד, אותו תאגיד בנקאי יידרש לתת גילוי בציבור להפרה, והפיקוח ינקוט בצעדים המתאימים.

794. בטל.

ד. סיכונים שרידיים (residual)

795. ככלל, ובדומה לטיפול בטכניקות להפחתת סיכונים אשראי, התאגיד הבנקאי יעריך את נאותות גישותיו להכרה בהגנות אשראי. בפרט, ביחס לעסקאות איגוח, התאגיד הבנקאי יבחן את נאותות ההגנה כנגד חיזוקי אשראי להפסד ראשון. בפוזיציות אלה, פחות סביר שההפסד הצפוי הוא מרכיב משמעותי מן הסיכון, וסביר שיוחזק על ידי קונה ההגנה באמצעות התמחור. אי לכך, הפיקוח מצפה כי מדיניות התאגידים הבנקאיים תתחשב בכך בקביעת ההון הכלכלי. במקרים שבהם המפקח סבור כי התאגיד הבנקאי אינו נוקט בגישה נאותה להכרה בהגנות אשראי, ינקטו על ידו האמצעים המתבקשים. אמצעים אלה יכולים לכלול הגדלת דרישות ההון כנגד עסקה ספציפית או כנגד סוג של עסקאות.

ה. סעיפי קריאה (call)

796. תאגיד בנקאי לא ישתמש בסעיפים המקנים לו את הזכות לקרוא לפירעון עסקת האיגוח או שנותנים כיסוי באמצעות הגנת האשראי מוקדם מידי, אם הדבר יגדיל את חשיפת התאגיד הבנקאי להפסדים או להרעה באיכות האשראי של חשיפות הבסיס.

797. מעבר לעיקרון הכללי המנוסח לעיל, תאגידים בנקאיים יממשו אופציות רכש מנקה אך ורק למטרות עסקיות כלכליות, כגון במקרה שבו עלות השירות (servicing) של חשיפות האשראי שטרם נפרעו עולה על התועלת שבשירות חשיפות האשראי בבסיס.

798-800. בטל.

ו. פירעון מוקדם

801. תאגידים בנקאיים ימדדו, יעקבו/ינטרו וינהלו באופן פנימי את הסיכונים המיוחדים לעסקאות איגוח של מכשירי אשראי מתחדשים, לרבות הערכת הסיכון והסבירות של פירעון מוקדם באותן עסקאות. התאגידים הבנקאיים יישמו שיטות סבירות להקצאת הון כלכלי כנגד המהות הכלכלית של סיכון האשראי העולה מעסקאות איגוח מתחדשות, ויהיו להם תוכניות נאותות להמשכיות להון ולנזילות, הכוללות הסתברויות לפירעון מוקדם ומתייחסות להשלכות של פירעון מתוכנן ופירעון מוקדם גם יחד. בנוסף, תוכנית ההמשכיות להון צריכה לתת מענה לאפשרות שהתאגיד

הבנקאי יצטרך להתמודד עם רמה גבוהה יותר של הון על פי דרישת ההון לפירעון מוקדם בדרישות ההון המזערי.

802. מכיוון שרוב ספי הפעולה לפירעון מוקדם קשורים לרמות של מרווח עודף (excess spread), חשוב שהתאגיד הבנקאי היזם יבין, ינטר וינהל בצורה טובה עד כמה שאפשר את הגורמים המשפיעים על רמות אלה (ראה סעיפים 790 עד 794 אודות תמיכה סמויה). לדוגמה, רצוי לשקול באופן כללי את הגורמים הבאים המשפיעים על המרווח העודף:

- תשלומי ריבית ששולמו על ידי לוויים על יתרות חייבים המשמשות כנכסי בסיס;
- עמלות וחייבים אחרים האמורים להתקבל על ידי חייבים המשמשים כבסיס (לדוגמה, עמלות בגין תשלום בפיגור, עמלות על מקדמות במזומנים, עמלות על חריגה ממגבלה);
- מחיקות ברוטו (gross charge-offs);
- תשלומי קרן;
- השבות על הלוואות שנמחקו;
- הכנסה מעסקאות חליפין (Interchange income);
- ריבית המשולמת על תעודות משקיעים (investor certificate);
- גורמים מקרו-כלכליים כמו שיעורי פשיטת רגל, שינויים בשיעורי הריבית, שיעורי האבטלה וכד'.

803. על התאגידים הבנקאיים לשקול את ההשפעות שעשויות להיות לשינויים בניהול תיקים או באסטרטגיות עסקיות על רמות המרווח העודף ועל הסבירות שיתרחש מאורע של פירעון מוקדם. לדוגמה, אסטרטגיות שיווק או שינויים בחיתום המביאים לירידת חיובים מימוניים או למחיקות גבוהות יותר, יכולים גם הם להקטין את רמות המרווח העודף ולהגביר את הסיכויים שיתרחש פירעון מוקדם.

804. על התאגידים הבנקאיים להשתמש בטכניקות כמו ניתוחי גביית מזומנים במאגר קבוע (static pool cash collections analyses) ומבחני קיצון כדי להבין בצורה טובה יותר את ביצועי המאגר. טכניקות אלו יכולות לשפוך אור על מגמות שליליות או על השפעות אפשריות לרעה. לתאגידים הבנקאיים צריכה להיות מדיניות שתתייחס למתן תגובה מיידית לשינויים שליליים או בלתי צפויים.

805. אף שדרישת ההון בגין פירעון מוקדם המתוארת בדרישות ההון המזערי נועדה לטפל בחששות אפשריים בקשר למאורע של פירעון מוקדם, כגון אי יכולת של המרווח העודף לכסות על הפסדים פוטנציאליים, המדיניות והבקרה שתוארו בפרק זה מכירות בכך שרמה נתונה של מרווח עודף אינה, כשלעצמה, מנבא מושלם לביצועי האשראי של מאגר חשיפות הבסיס. בנסיבות מסוימות, לדוגמה, רמות המרווח העודף עשויות לרדת במהירות כה רבה עד שהן אינן מספקות אינדיקציה במועד להרעה באשראי הבסיס. יתרה מזאת, רמות המרווח העודף עשויות להיות גבוהות בהרבה

מרמות סף הפעולה (trigger) אולם עדיין להפגין רמה גבוהה של תנודתיות שעשויה לחייב תשומת לב פיקוחית. בנוסף, רמות המרווח העודף עשויות להיות תנודתיות מסיבות שאינן קשורות לסיכון האשראי המשמש כבסיס, כגון אי התאמה בין השיעור (rate) שבו מתומחרים מחדש החיובים המימוניים לשיעורי תעודות המשקיעים. תנודות שגרתיות של המרווח העודף לא בהכרח יעוררו חששות בפיקוח, אפילו כאשר הן גורמות לדרישות הון שונות. בפרט כאשר תאגיד בנקאי נכנס או יוצא מן השלב הראשון של מקדמי ההמרה לאשראי עבור פירעון מוקדם. מאידך, ניתן להמשיך ולקיים את הרמות הקיימות של המרווח העודף על ידי הוספה (או הקצאה) של מספר גדל של חשבונות חדשים לנאמנות הראשית (master trust), פעולה שתיטה להסוות הרעה פוטנציאלית בתיק. מכל הסיבות הללו, הפיקוח ישקול לשים דגש מיוחד על פעולות פנימיות של ניהול, בקורות וניטור סיכונים ביחס לעסקאות איגוח בעלות מאפיינים של פירעון מוקדם.

806. רמת התחכום של מערכת התאגיד הבנקאי לניטור ההסתברות והסיכונים של אירוע פירעון מוקדם תתאים לגודלן ומורכבותן של פעילויות האיגוח של תאגיד בנקאי הכוללות סעיפי פירעון מוקדם.

807. בטל.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2268	1	חוזר מקורי	20/6/10
2383	2	עדכון	30/5/13

יחס מינוף

מבוא

1. הצטברות עודפת של מינוף במערכת הבנקאית היווה אחד מהגורמים שבבסיס המשבר הפיננסי במערכת הבנקאות, אשר הגדיל את רגישות הבנקים לשינויים בשווקים ובתנאים הכלכליים. במקרים רבים, נוצרו עודפי מינוף על אף יחסי הון מבוססי סיכון גבוהים.
2. הוראה זו קובעת יחס מינוף פשוט, שקוף שאינו מבוסס סיכון אשר יפעל כמדידה משלימה ואמינה לדרישות ההון מבוססות הסיכון. יחס המינוף נועד להגביל את צבירת המינוף בתאגיד הבנקאי בכדי למנוע תהליכי צמצום מינוף העלולים לפגוע במערכת הפיננסית ובכלכלה, ולחזק את דרישות ההון מבוססות הסיכון.
- 3-5. בטל.¹

חישוב ומגבלה

6. יחס המינוף מוגדר כמדידת ההון (המונה) מחולק במדידת החשיפה (המכנה), כאשר היחס מבוטא באחוזים:

$$\text{יחס מינוף} = \frac{\text{מדידת ההון}}{\text{מדידת חשיפה}}$$

7. תאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ- 5% על בסיס מאוחד. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הוא 24% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-6%.

תחולה

8. הוראה זו תיושם על בסיס מאוחד כמפורט בסעיף 20 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201.²
9. כאשר התאגיד הבנקאי משקיע בהון של ישויות בנקאיות, פיננסיות, ביטוח ומסחריות שאינן מאוחדות בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, יש לכלול במדידת החשיפה לצורך יחס המינוף רק את ההשקעה בהון של ישויות אלו (רק ערך ההשקעה (carrying value)), בניגוד לנכסי הבסיס וחשיפות אחרות של גוף זה). עם זאת, השקעות בהון של ישויות אלו המנוכות מהון רובד 1, כמפורט בסעיף 16 להלן, יוכלו שלא להיכלל במדידת החשיפות לצורך יחס המינוף.

¹ בטל.

² בטל.

מדידת ההון

10. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 (ההון הפיקוחי)³, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. לפיכך, מדידת ההון המשמשת לקביעת יחס המינוף בכל נקודת זמן ספציפית היא מדידת הון רובד 1 המיושמת בזמן זה בהתאם למסגרת מבוססת הסיכון.

11. בטל.

מדידת החשיפה

12. מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף תהיה בדרך כלל עקבית עם הערכים החשבונאיים, בכפוף לנקודות הבאות:

- חשיפות מאזניות וחשיפות של פריטים שאינם נגזרים ייכללו במדידת החשיפות בניכוי הפרשות פרטניות והתאמות שווי (לדוגמא, התאמות שווי אשראי);
- לא יותרו קיזוזי הלוואות והפקדות.

13. תאגידים בנקאיים לא יורשו להשתמש בביטחונות פיזיים או פיננסיים, ערבויות או טכניקות אחרות להפחתת סיכון אשראי, כדי להפחית את מדידת החשיפות, אלא אם כן מצוין אחרת בהוראה.

סך מדידת החשיפה

14. סך מדידת החשיפה של תאגיד בנקאי היא סכום החשיפות הבאות:

- א. חשיפות מאזניות;
  - ב. חשיפות לנגזרים;
  - ג. חשיפות לעסקאות מימון ניירות ערך (SFT); ו-
  - ד. פריטים חוץ מאזניים.
- הטיפול הספציפי בגין ארבעת סוגי חשיפות עיקריים אלו מוגדר להלן.

(א) חשיפות מאזניות

15. תאגידים בנקאיים יכללו את כל הנכסים המאזניים במדידת חשיפתם, כולל בטחונות לעסקאות מימון ניירות ערך, ולמעט נגזרים מאזניים ונכסי עסקאות מימון ניירות ערך המפורטים בסעיפים 18-37 להלן⁴.

16. עם זאת, לצורך הבטחת עקביות, נכסים מאזניים שנוכו מהון רובד 1 (בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 סעיפים 5-6 ו-13) יוכלו להיות מנוכים ממדידת החשיפות. להלן שתי דוגמאות:

- כאשר ישות בנקאית, פיננסית או חברת ביטוח אינה מאוחדת בדוחות לציבור כמפורט בסעיף 8 לעיל, כל סכום השקעה בהון של ישות זו שנוכה בחלקו או במלואו

³ בטל.

⁴ בטל.

מהון עצמי רובד 1 או מהון רובד 1 נוסף של הבנק בהתאם לגישת הניכוי המקבילה כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 סעיפים ב.6 ו-13, יוכל להיות מנוכה גם לצורכי מדידת החשיפה.

- תאגידים בנקאיים המשתמשים בגישת המודלים הפנימיים (IRB) לצורך קביעת דרישות ההון לסיכון אשראי, נדרשים לנכות מהון עצמי רובד 1, בהתאם לסעיף 5(ז) בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202, כל פער שלילי (shortfall) בין הפרשות כשירות להפסדים צפויים. סכום זה יוכל להיות מנוכה ממדידת החשיפה.

17. פריטי התחייבויות לא ינוכו ממדידת החשיפות. לדוגמא, רווחים/הפסדים ממדידת התחייבויות לפי שווי הוגן או התאמות ערך חשבונאיות בהתייחס להתחייבויות בגין מכשירים נגזרים כתוצאה משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי, כמפורט בסעיף 5(ו) בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202, לא ינוכו ממדידת החשיפה.

(ב) חשיפות לנגזרים

(i) הטיפול בנגזרים

18. נגזרים יוצרים שני סוגי חשיפות:

- א. חשיפה הנובעת מנכס הבסיס של חוזה הנגזרים; ו-
  - ב. חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי.
- מסגרת יחס המינוף עושה שימוש בשיטה המפורטת להלן לצורך לכידת שני סוגי החשיפות לעיל.

19. תאגידים בנקאיים נדרשים לחשב את חשיפתם לנגזרים (הן חשיפה לנגזרים יחידה והן חשיפות לנגזרים המכוסים ע"י הסכם קיזוז דו-צדדי כשיר)⁵, לרבות כאשר התאגיד הבנקאי מוכר הגנה באמצעות נגזר אשראי, בהתאם לגישה הסטנדרטית למדידת החשיפה לסיכון אשראי צד נגדי (SA-CCR), כמפורט בהוראה 203A.⁶ 7

נגזרי אשראי שנכתבו כפופים לטיפול נוסף, כמפורט בסעיפים 29-31 להלן.

20-26. בטל.^{10,98}

⁵ בטל.

⁶ בטל.

⁷ בטל.

⁸ בטל.

⁹ בטל.

¹⁰ בטל.

(iv) הטיפול בשירותי סליקה

27. כאשר תאגיד בנקאי פועל כחבר מסלקה (CM)¹¹ ומציע שירותי סליקה ללקוחות, חשיפות מעסקאות¹² של חבר המסלקה לצד הנגדי המרכזי (CCP) שנוצרו כאשר חבר המסלקה מחויב לפצות את הלקוח על כל הפסד שנגרם עקב שינויים בערך עסקאותיו במקרה שהצד הנגדי המרכזי כושל, חייבות להיכלל תוך החלתו של אותו הטיפול המוחל על סוגים אחרים של עסקאות נגזרים. עם זאת, אם חבר המסלקה, בהתבסס על ההסדרים החוזיים עם הלקוח, אינו מחויב להחזיר ללקוח את ההפסדים שנגרמו כתוצאה משינויים בערך העסקאות במקרה שה-QCCP הופך לחדל פירעון, הוא אינו חייב להכיר בחשיפות מעסקאות ל-QCCP במדידת החשיפות ביחס המינוף.

28. כאשר לקוח נכנס ישירות לעסקת נגזרים עם צד נגדי מרכזי, וחבר המסלקה ערב לחשיפות מעסקאות בנגזרים של הלקוח כלפי הצד הנגדי המרכזי, התאגיד הבנקאי הפועל כחבר מסלקה בשם הלקוח מול הצד הנגדי המרכזי חייב לחשב את חשיפותיו הקשורות ליחס המינוף שנגרמו כתוצאה מהערבות כחשיפת נגזרים, כאילו הוא נכנס ישירות לעסקה עם הלקוח, לרבות בהתייחס לקבלה או לנתינה של בטחון משתנה במזומן.

(v) טיפול נוסף עבור נגזרי אשראי שנכתבו

29. בנוסף לחשיפה לסיכון אשראי צד נגדי הנובעת מהשווי ההוגן של החוזים, נגזרי אשראי שנכתבו יוצרים חשיפת אשראי רעיונית הנובעת מיכולת פירעון חובות של ישות ההתייחסות (reference entity). לפיכך יש לטפל בנגזרי אשראי שנכתבו בעקביות עם מכשירי מזומן (הלוואות, אג"ח) לצורך מדידת החשיפה.

30. בכדי ללכוד את חשיפת האשראי לישות ההתייחסות הבסיס, בנוסף לטיפול בסיכון אשראי צד נגדי בגין נגזרים וביטחונות נלווים המפורט לעיל, הסכום הרעיוני האפקטיבי¹³ אליו קיימת ההתייחסות בנגזר אשראי שנכתב ייכלל במדידת החשיפה. ניתן להפחית את הסכום הרעיוני האפקטיבי של נגזר אשראי שנכתב בסכומי השינוי השלילי בשווי ההוגן שנכלל בחישוב הון רובד 1 ביחס לנגזר אשראי שנכתב. הסכום שהתקבל ניתן להפחתה נוספת

¹¹ לצורך סעיף זה, חבר מסלקה (CM) כהגדרתו בטיטת חשיפה לצד נגדי מרכזי.

¹² לצורך סעיפים 27 ו-28, "חשיפות מעסקאות" כוללות ביטחון ראשוני ללא קשר באם הן נרשמו באופן שיבודד אותן מחדלות הפירעון של ה-CCP.

¹³ הסכום הרעיוני האפקטיבי מתקבל על ידי התאמת הסכום הרעיוני כדי לשקף את החשיפה האמיתית של חוזים שמונפו או שחוזקו על ידי מבנה העסקה.

בגובה הסכום הרעיוני האפקטיבי של נגזר אשראי שנרכש מול אותה ישות ההתייחסות^{14,15}, בהינתן :

- הגנת האשראי שנרכשה היא על התחייבות ההתייחסות (reference obligation) הנמצאת במעמד שווה או במעמד נחות מההתחייבות הבסיס של נגזר האשראי שנכתב במקרה של נגזר אשראי מול ישות יחידה¹⁶; ו-
- יתרת הזמן לפירעון של הגנת אשראי שנרכשה שווה או עולה על יתרת הזמן לפירעון של נגזר אשראי שנכתב.

31. מכיוון שנגזרי אשראי שנכתבו נכללים במדידת החשיפה בסכומים הרעיוניים האפקטיביים שלהם, ובנוסף כפופים לסכומי תוספת בשל החשיפה הפוטנציאלית העתידית (PFE), מדידת החשיפה לנגזרי אשראי שנכתבו עשויה להיות מופרזת. לפיכך תאגידים בנקאיים יכולים לבחור לנכות את סכום תוספת ה-PFE היחידה הקשורה לנגזר אשראי שנכתב שאינו מקוזז בהתאם לסעיף 30 ואשר סכומו הרעיוני האפקטיבי כלול במדידת החשיפה ליחס המינוף¹⁷.

(ג) חשיפות לעסקאות מימון ניירות ערך (SFT)

32. עסקאות SFTs¹⁸ נכללות במדידת החשיפה בהתאם לטיפול המתואר להלן. הטיפול מכיר בכך ששאלות והשאלות מובטחות בפורמט של SFTs הן מקור חשוב של מינוף, ומבטיח יישום בינלאומי עקבי באמצעות כללי מדידה אחידים להתמודדות עם ההבדלים העיקריים בהוראות הדיווח לציבור.

(i) טיפול כללי (תאגיד בנקאי הפועל כסוחר)

33. כאשר תאגיד בנקאי פועל כסוחר, יש לכלול את סך הסכומים בסעיפים קטנים (i) ו- (ii) להלן במדידת החשיפה ליחס המינוף :

¹⁴ שני שמות התייחסות יחשבו כזהים רק באם הן מתייחסות לאותה ישות משפטית. בגין נגזרי אשראי single name , הגנה שנרכשה המתייחסת לפוזיציה נחותה תוכל לקזז הגנה שנמכרה על פוזיציה בכירה יותר על אותה ישות התייחסות כל עוד אירוע אשראי על נכס ההתייחסות הבכיר יגרור לאירוע אשראי על נכס ההתייחסות הנחות. הגנה שנרכשה על מאגר של ישויות התייחסות תוכל לקזז הגנה שנמכרה על שמות התייחסות יחידה באם ההגנה שנרכשה זהה כלכלית לרכישת הגנה נפרדת על כל אחד מהשמות היחידים במאגר (מצב זה יתקיים לדוגמא, כאשר בנק רוכש הגנה על מבנה איגוח מלא). באם הבנק רוכש הגנה על מאגר של שמות התייחסות, אך הגנת האשראי אינה מכסה את כל המאגר (כלומר, ההגנה מכסה רק קבוצה חלקית במאגר, כגון במקרה של נגזר אשראי מסוג nth-to-default או רובד איגוח), במקרה זה לא יותר קיזוז בגין ההגנה שנמכרה כנגד שמות התייחסות יחידים. עם זאת, הגנה כזו שנרכשה תוכל לקזז הגנות שנמכרו מול מאגר בהינתן שההגנה שנרכשה מכסה את כל הקבוצה החלקית במאגר שעליה נמכרה ההגנה. במילים אחרות, קיזוז יוכר רק כאשר מאגר ישויות התייחסות ורמת הנחיות בשתי העסקאות זהים.

¹⁵ ניתן להפחית את הסכום הרעיוני האפקטיבי של נגזר אשראי שנכתב בסכומי השינוי השלילי בשווי ההון המשתקף בהון רובד 1 של הבנק בהינתן שהסכום האפקטיבי הרעיוני של הגנת האשראי המקוזזת שנרכשה מופחתת אף היא בסכומי השינוי החיובי בשווי ההון המשתקף בהון רובד 1. כאשר הבנק רוכש הגנת אשראי באמצעות TRS (total return swap), ורושם את התשלומים נטו שהתקבלו כרווח נקי, אך אינו רושם קיזוז של הרעה בערך נגזר האשראי שנכתב (בין אם על ידי הפחתות בשווי הון או על ידי תוספת להפרשות) המשתקף בהון רובד 1, הגנת האשראי לא תוכר לצורך קיזוז הסכומים הרעיוניים האפקטיביים הקשורים לנגזרי אשראי שנכתבו. עבור מוצרים מרובדים (tranch), ההגנה שנרכשה חייבת להיות על התחייבות ההתייחסות באותה רמת בכירות.

¹⁷ בטל.

¹⁸ SFTs הן עסקאות כגון הסכמי רכש חוזר, הסכמי מכר חוזר, עסקות שאילה והשאלת ניירות ערך ועסקאות הלוואות מרווח, שבהן ערך העסקאות תלוי בהערכות השוק והעסקאות כפופות פעמים רבות להסכמי מרווח.

(i) נכסי SFT גולמיים¹⁹ שהוכרו לצרכים חשבונאיים (ללא הכרה בקיזוז חשבונאי)²⁰ מותאמים כלהלן :

- ניתן שלא לכלול במדידת החשיפה את ערכם של ניירות ערך שהתקבלו כבטחון במסגרת SFT, כאשר הבנק הכיר בניירות הערך כנכס במאזנו²¹; ו-
- ניתן לקזז סכומי מזומן לשלם ומזומן לקבל²² במסגרת-SFTs עם אותו צד נגדי באם מתקיימים כל התנאים הבאים :
  - א. לעסקאות יש את אותו תאריך סילוק סופי מפורש ;
  - ב. הזכות לקזז את הסכום המגיע לצד הנגדי עם הסכום אותו חייב הצד הנגדי היא ברת אכיפה משפטית הן באופן שוטף במהלך העסקים הרגיל והן במקרה של : (i) כשל ; (ii) חדלות פירעון ; (iii) פשיטת רגל ; ו-
  - ג. הצדדים הנגדיים מתכוונים לסלוק נטו, לסלוק בו-זמנית או שהעסקאות נתונות למנגנון סליקה שתוצאתו שוות ערך לסליקה נטו, כלומר, תזרימי המזומנים של העסקאות הינם שווי ערך, למעשה, לסכום נטו יחיד בתאריך הסליקה. בכדי להשיג שווי משקל מעין זה, שתי העסקאות נסלקות על ידי אותה מערכת סליקה והסדרי הסליקה נתמכים על ידי מזומן ו/או מכשירי אשראי תוך-יומי (intraday) שנועדו להבטיח כי סליקת שתי העסקאות תתרחש בסיומו של יום העסקים והזיקה (linkages) לתזרימי הביטחונות לא תגרום להתרה (unwinding) של סליקת המזומן נטו²².

(ii) מדידת CCR המחושבת כחשיפה הנוכחית ללא תוספת בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית (PFE), מחושבת כלהלן :

- כאשר קיים הסכם התחשבות נטו כשיר (MNA²³), החשיפה הנוכחית (E^*) היא הגדולה מבין אפס וסך השווי ההוגן של ניירות ערך ומזומן שהושאלו לצד נגדי עבור כל העסקאות הנכללות ב-MNA הכשיר (Σ^{Ei}), בניכוי סך השווי ההוגן של מזומן וניירות ערך שהתקבלו מהצד הנגדי עבור עסקאות אלו (Σ^{Ci}). האמור מודגם בנוסחה הבאה :

$$E^* = \max\{0, [\Sigma^{Ei} - \Sigma^{Ci}]\}$$

¹⁹ עבור נכסי SFT הכפופים להחלפת התחייבויות (novation) ושסולקו דרך QCCPs, "נכסי SFT גולמיים שהוכרו לצרכים חשבונאיים" מוחלפים על ידי החשיפה החוזית הסופית, בהינתן שחוזים שהיו קיימים לפני כן הוחלפו בהתחייבויות חוקיות חדשות בתהליך החלפת ההתחייבויות.

²⁰ נכסי SFT גולמיים שהוכרו לצרכים חשבונאיים לא יכללו כל קיזוז חשבונאי של מזומן לשלם כנגד מזומן לקבל (שכיום מותרים בהתאם להוראות הדיווח לציבור). לטיפול פיקוחי זה יש את היתרון של הימנעות מחוסר עקביות מקיזוז שעשוי להיגרם במשטרים חשבונאיים שונים.

²¹ דבר זה יוחל, לדוגמא, בהתאם להוראות הדיווח לציבור, כאשר ניירות הערך שהתקבלו כבטחון במסגרת SFT יוכרו כנכסים באם למקבל ישנה זכות לעשות שימוש בביטחונות (rehypothecate) אך לא עשה זאת. ראה הוראות הדיווח לציבור, דוח כספי שנתי, הערת שוליים לסעיף 21.15.

²² הכוונה לסעיפים בהוראות הדיווח לציבור : "ני"ע שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר", "ני"ע שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר".

²³ תנאי אחרון זה מבטיח שכל הנושאים הנובעים מהרגל של ניירות הערך (securities leg) של ה-SFTs אינם פוגעים בהשלמת הסליקה נטו של מזומן לקבל ולשלם.

²³ MNA "כשיר" הינו כזה העומד בדרישות לפי סעיפים 173-174 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

• כאשר לא קיים MNA כשיר, יש לחשב את החשיפה הנוכחית לעסקאות עם צד

נגדי על בסיס עסקה: כלומר, כל עסקה i מטופלת כמערך קיזוז יחיד, כמודגם

בנוסחה הבאה:

$$E_i^* = \max\{0, [E_i - C_i]\}$$

(ii) עסקאות מכירה חשבונאיות

34. המינוף ישאר עם המלווה של נייר הערך ב-SFT ללא קשר באם הושגה מכירה חשבונאית בהתאם להוראות הדיווח לציבור. לפיכך, כאשר הושגה מכירה חשבונאית כאמור לעיל, על התאגיד הבנקאי להפוך את כל הרישומים החשבונאיים הקשורים למכירה, ולחשב את חשיפתו כאילו ה-SFT טופלה כעסקת מימון בהתאם להוראות הדיווח לציבור (ב-SFT מעין זה, על התאגיד הבנקאי לכלול את סך הסכומים שבסעיף 33 סעיפים קטנים (i) ו-(ii) לצורך קביעת מדידת החשיפה שלו.

(iii) בנק הפועל כסוכן

35. תאגיד בנקאי הפועל כסוכן ב-SFT נותן בדרך כלל שיפוי או ערבות רק לאחד משני הצדדים הקשורים, ורק עבור ההפרש שבין ערך נייר הערך או מזומן שהלקוח שלו השאיל לבין הערך של הביטחון שנתן הלווה. במצב זה, התאגיד הבנקאי חשוף לצד הנגדי של הלקוח שלו בגין שינוי בערכים ולא בגין חשיפה מלאה לנייר הערך או המזומן שבבסיס העסקה (כמו במצב בו התאגיד הבנקאי הוא אחד מהסוחרים בעסקה). כאשר התאגיד הבנקאי אינו בעלים/שולט בנייר הערך או המזומן שבבסיס, משאב זה אינו יכול להיות ממונף על ידי התאגיד הבנקאי.

36. כאשר תאגיד בנקאי הפועל כסוכן ב-SFT נותן שיפוי או ערבות ללקוח או לצד נגדי לכל הפרש שבין ערך נייר הערך או המזומן שהלקוח השאיל לבין ערך הביטחון שהלווה העמיד, אזי יידרש התאגיד הבנקאי לחשב את מדידת חשיפתו על ידי החלתו של סעיף קטן (ii) בסעיף 33 בלבד.²⁴

37. תאגיד בנקאי הפועל כסוכן ב-SFT ונותן שיפוי או ערבות ללקוח או לצד נגדי ייחשב ככשיר לטיפול החרגי שנקבע בסעיף 36 רק אם חשיפת התאגיד הבנקאי לעסקה מוגבלת להפרש המובטח שבין ערך נייר הערך או המזומן שהלקוח שלו השאיל לבין ערך הביטחון שהלווה העמיד. במצבים בהם התאגיד הבנקאי חשוף כלכלית מעבר לכך (מעבר לערבות בגין ההפרש) לנייר הערך או המזומן שבבסיס העסקה²⁵, יש לכלול במדידת החשיפה חשיפה נוספת השווה לסכום המלא של נייר הערך או המזומן.

²⁴ כאשר, בנוסף לתנאים שבסעיפים 35-37, תאגיד בנקאי הפועל כסוכן ב-SFT אינו נותן שיפוי או ערבות לצד קשור כלשהו, התאגיד הבנקאי אינו חשוף ל-SFT ולכן אינו נדרש להכיר ב-SFTs אלו במדידת החשיפה שלו.

²⁵ לדוגמה, כתוצאה מניהול ביטחונות שהתקבלו בשם הבנק או בחשבונו במקום בחשבון הלקוח או המשאיל (דרך הלוואות או ביטחונות שלא הופרדו, מזומן או ניירות ערך).

(ד) פריטים חוץ מאזניים

38. בטל.

39. פריטים חוץ מאזניים יומרו לשווה ערך חשיפות אשראי באמצעות שימוש במקדמי המרה לאשראי. למטרת קביעת סכום החשיפה של פריטים חוץ מאזניים עבור יחס המינוף, יש להחיל על הסכום הרעיוני את מקדמי ההמרה לאשראי (CCF) המפורטים בסעיפים 82-89 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 .
- 39א. כל חשיפות איגוח חוץ מאזניות יקבלו מקדמי המרה לאשראי (CCF) כמפורט בסעיפים 576-582 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 205.

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פריטים	תאריך
2460	1	הוראה מקורית	28/4/15
2607	2	עדכון	01/03/20
2701	3	עדכון	07/04/22

יחס כיסוי נזילות

תוכן העניינים

מבוא, תחולה ותחילה	2
א. מבוא	2
ב. תחולה	2
ג. תחילה	3
I. מטרת יחס כיסוי הנזילות והשימוש בנכסים נזילים באיכות גבוהה	4
II. הגדרה של יחס כיסוי הנזילות	6
א. מלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה	7
1. מאפיינים של נכסים נזילים באיכות גבוהה	7
2. דרישות תפעוליות	9
3. גיוון מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה	11
4. הגדרה של נכסים נזילים באיכות גבוהה	12
ב. סך תזרים מזומנים יוצא נטו	18
1. תזרים מזומנים יוצא	18
2. תזרים מזומנים נכנס	34
III. סוגיות בנוגע ליישום יחס כיסוי הנזילות	38
א. תדירות החישוב והדיווח	38
ב. תחולת היישום	38
1. הבדלים בין דרישות הנזילות בישראל לאלה שבמדינה המארחת	39
2. טיפול בהגבלות על העברת נזילות	39
ג. מטבעות	40
נספח 1- חישוב המגבלה על נכסי רמה 2 בקשר עם עסקאות מימון ניירות ערך לטווח קצר	41
נספח 2- סיכום יחס כיסוי הנזילות	43
נספח 3- יחס נזילות בסניף של בנק חוץ	47

מבוא, תחולה ותחילה**א. מבוא^{1 2 3}**

1. המשבר הפיננסי הגלובלי שהחל בשנת 2007 הגביר את המודעות לחשיבות ניהול סיכון הנזילות במערכת הבנקאית, ולצורך בהחזקת מלאי הולם של נכסים נזילים באיכות גבוהה, אף אם קיימות בידי התאגידים הבנקאיים רמות הון נאותות. על רקע זה, בדצמבר 2010 פרסמה וועדת באזל לפיקוח בנקאי מסגרת עבודה חדשה בשם באזל III: מסגרת פיקוחית גלובלית לחיזוק עמידות המערכת הבנקאית (להלן- "באזל III"). אחת הרפורמות המרכזיות של באזל III הוא יחס כיסוי הנזילות (Liquidity Coverage Ratio – LCR). מטרת יחס כיסוי הנזילות היא לשפר את עמידותו בטווח הקצר של פרופיל סיכון הנזילות של תאגידים בנקאיים. הדרך לכך היא להבטיח שתאגידים בנקאיים יחזיקו מלאי הולם של נכסים נזילים באיכות גבוהה (High Quality Liquid Assets – HQLA), לא משועבדים, הניתנים להמרה למזומן בקלות ובמהירות בשווקים הפרטיים כדי לענות על צרכי הנזילות בתרחיש קיצון של נזילות הנמשך 30 ימים קלנדריים.

2. הוראה זו מאמצת את המלצות באזל III לעניין יחס כיסוי הנזילות במערכת הבנקאית בישראל. ההוראה משקפת את עמדת המפקח בכל אחד מהנושאים בהם ניתן למפקח שיקול דעת.
3. ההוראה קובעת רמת נזילות מזערית לתאגידים בנקאיים. התאגידים הבנקאיים מצופים לעמוד ביחס זה לצד הציות לדרישות האיכותיות לניהול סיכון הנזילות.
4. המפקח עשוי לדרוש רמות מזעריות גבוהות יותר של נזילות מתאגיד מסוים, אם הוא סבור כי יחס כיסוי הנזילות אינו משקף כיאות את סיכוני הנזילות שבפניהם עומד התאגיד.

ב. תחולה

5. הוראה זו תיושם על ידי תאגיד בנקאי, למעט חברת שירותים משותפת.
  - (א) ההוראה תיושם על בסיס סולו ועל בסיס מאוחד על ידי תאגיד בנקאי העומד בראש קבוצה בנקאית.
  - (ב) תאגיד בנקאי אחר יישם את ההוראה על בסיס מאוחד בלבד.
  - (ג) סניף של בנק חוץ ימלא אחר הדרישות בנספח 3.
  - (ד) הוראה זו לא תחול על חברת כרטיסי אשראי, בכפוף לעמידה בכל התנאים הבאים:

(1) החברה מחזיקה מודל פנימי לניהול הנזילות, המביא בחשבון את כל צרכי הנזילות שלה ומאפייניהם;

¹ בטל.² בטל.³ בטל.

(2) החברה מחזיקה נכסים נזילים בהתאם לצורכי הנזילות שלה על פי המודל הפנימי, בתוספת כרית ביטחון המביאה בחשבון תרחישי קיצון.
לעניין זה, "חברת כרטיסי אשראי" – חברה שהיא סולק כהגדרתו בסעיף 36ט בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א – 1981, המנפיקה כרטיסי חיוב, כמשמעות מושגים אלו בחוק כרטיסי חיוב, התשמ"ו-1986.

ג. תחילה

6. יחס כיסוי הנזילות יונהג ב-1 באפריל 2015, אך הדרישה המזערית תיקבע על 60% ותגדל ל-80% ב-1 בינואר 2016 ול-100% ב-1 בינואר 2017.

I. מטרת יחס כיסוי הנזילות והשימוש בנכסים נזילים באיכות גבוהה

16. הוראה זו נועדה להבטיח שתאגיד בנקאי יחזיק מלאי הולם של נכסים נזילים באיכות גבוהה לא משועבדים, המורכב ממזומן או מנכסים שניתן להמירם למזומן בשווקים פרטיים ללא אובדן ערך או עם אובדן ערך קטן, על מנת לענות על צורכי הנזילות של התאגיד הבנקאי בתרחיש קיצון של נזילות הנמשך 30 ימים. לכל הפחות, מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה שאינם משועבדים צריך לאפשר לתאגיד הבנקאי לשרוד עד היום ה-30 של תרחיש הקיצון, ובפרק זמן זה ההנחה היא שההנהלה והמפקחים יוכלו לנקוט פעולות מתקנות נאותות, או שניתן יהיה לפרק את התאגיד הבנקאי בצורה מסודרת. בנוסף, תקופה זו מעניקה לבנק המרכזי זמן נוסף לנקוט באמצעים המתבקשים במקרה שאלה ייתפסו כהכרחיים. כפי שצוין בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 342, מצופה מהתאגידים הבנקאיים להיות גם מודעים לכל אי התאמה אפשרית בתזרימי המזומנים בתוך פרק הזמן של 30 הימים ולוודא שתעמוד לרשותם כמות מספקת של נכסים נזילים באיכות גבוהה כדי לגשר על פערים במהלך התקופה.
17. על פי ההוראה, למעט מצב של לחץ פיננסי (financial stress), ערכו של היחס לא יפחת מ-100%.⁴ דהיינו, מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה ישתווה לכל הפחות לסך תזרימי המזומנים היוצא נטו על בסיס שוטף, מכיוון שמלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה שאינם משועבדים מיועד לשמש קו הגנה מפני התרחשות אפשרית של לחץ נזילות. עם זאת, בתקופה של לחץ פיננסי תאגידים בנקאיים רשאים להשתמש במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה העומד לרשותם, וכך לרדת מתחת לרמת ה-100%, מאחר ששמירה על יחס כיסוי נזילות של 100% בנסיבות כאלה עלולה לגרום להשפעות שליליות בלתי רצויות על התאגיד הבנקאי ועל משתתפים אחרים בשוק. המפקח יבחן מצב זה בהמשך ויתאים את תגובתו לנסיבות.
18. המפקח יבחן מספר גורמים ייחודיים לתאגיד וייחודיים לשוק בבואו לקבוע את התגובה ההולמת, וכן יבחן שיקולים נוספים בקשר למסגרות ולתנאים מקומיים וגלובליים כאחד. שיקולים אפשריים אלה כוללים, בין היתר:

(i) הסיבה(ות) לירידת יחס כיסוי הנזילות מתחת ל-100%. סיבות אלה כוללות ניצול מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה, אי יכולת למחזר (roll over) מקורות מימון, או משיכות גדולות בלתי צפויות בגין מחויבויות מותנות. בנוסף, הסיבות עשויות להיות קשורות לתנאי האשראי, המימון והשוק בכלל, לרבות נזילות בשוקי האשראי, הנכסים והמימון, המשפיעים על תאגידים בנקאיים ספציפיים או על כל המוסדות, ללא קשר למצבם;

⁴ הסף של 100% הוא הדרישה המזערית שלא בתקופה של לחץ פיננסי, ולאחר שיסתיימו הסדרי היישום ההדרגתי. בתקופת היישום ההדרגתי, הדרישה המזערית היא על פי ההנחיות בסעיף 6.

(ii) באיזו מידה נגרמה הירידה המדווחת ביחס כיסוי הנזילות מזעזוע ספציפי לתאגיד או מזעזוע מערכתי ;

(iii) חוסנו הכללי של התאגיד הבנקאי ופרופיל הסיכון שלו, לרבות פעילויות, ציות לדרישות פיקוח אחרות, מערכות סיכון פנימיות, בקורות ותהליכי ניהול אחרים, ועוד ;

(iv) סדר הגודל, משך הזמן והתדירות של הירידה המדווחת בנכסים נזילים באיכות גבוהה ;

(v) האפשרות שהבעיה תתפשט למערכת הפיננסית ותיווצר הגבלה נוספת על זרימת האשראי או צמצום הנזילות בשוק עקב פעולות לשמירת יחס כיסוי נזילות של 100% ;

(vi) זמינותם של מקורות מימון אחרים בעת משבר, כמו מימון של הבנק המרכזי⁵, או פעולות אחרות מצד רשויות הפיקוח.

(א) תאגיד בנקאי שיחס כיסוי הנזילות שלו ירד ביום מסוים מתחת ל-100%, ידווח מיידית לפיקוח על הבנקים על החריגה.

(ב) תאגיד בנקאי שיחס כיסוי הנזילות שלו היה נמוך מ-100% במהלך 3 ימים רצופים, ידווח מיידית לפיקוח על הבנקים על החריגה, בליווי תכנית לסגירת הפער.

⁵ לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 342, תאגיד בנקאי נדרש להתוות תכנית היערכות למשבר נזילות (contingency funding plan).

II. הגדרה של יחס כיסוי הנזילות

19. התרחיש עבור הוראה זו כולל זעזוע המשלב זעזוע ספציפי לתאגיד וזעזוע מערכת, העלול להביא לידי :

- (א) משיכת שיעור מסוים מהפיקדונות הקמעונאיים ;
- (ב) אובדן חלקי של היכולת לגייס מימון סיטונאי שאינו מובטח בביטחונות ;
- (ג) אובדן חלקי של מימון קצר מועד מובטח על ידי ביטחונות מסוימים וצדדים נגדיים מסוימים ;
- (ד) תזרים יוצא חוזי נוסף העלול להיווצר עקב הורדת דירוג האשראי החיצוני של התאגיד הבנקאי עד שלושה תתי דירוגים (notches) בסולם הדירוג, כולל דרישות בדבר הפקדת ביטחונות ;
- (ה) עלייה בתנודתיות השוק המשפיעה על איכות הביטחונות או על חשיפה עתידית אפשרית של פוזיציות בנגזרים, ועל כן מחייבת מקדמי ביטחון (haircuts) גבוהים יותר עבור הביטחונות או תוספת ביטחונות, או מובילה לצורכי נזילות אחרים ;
- (ו) משיכות בלתי מתוכננות של קווי אשראי ונזילות מחייבים שלא נוצלו (committed but unused credit and liquidity facilities) שהתאגיד הבנקאי העמיד ללקוחותיו ; וכן
- (ז) האפשרות שהתאגיד הבנקאי יצטרך לרכוש חוב בחזרה או לכבד מחויבויות לא חוזיות, לצורך הקטנת סיכון המוניטין.

20. בטל.

21. תרחיש קיצון זה הוא דרישה מזערית של הפיקוח. תאגידים בנקאיים מצופים לערוך מבחני קיצון משל עצמם על מנת להעריך מהי רמת הנזילות שעליהם להחזיק מעבר לרמה המזערית, ולבנות תרחישים משל עצמם שבהם עלולים להיגרם קשיים לפעילותם העסקית הספציפית. מבחני קיצון פנימיים כאלה יכללו אופקי זמן קצרים או ממושכים יותר מאופק הזמן שנקבע בהוראה זו.

22. יחס כיסוי הנזילות מכיל שני מרכיבים :

- (א) שווי מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה (HQLA) בתנאי קיצון ; וכן
- (ב) סך תזרים מזומנים יוצא נטו, המחושב על פי הפרמטרים של התרחיש כמתואר להלן.

$$100\% \leq \frac{\text{מלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה}}{\text{סך תזרים מזומנים יוצא נטו במהלך 30 הימים הקלנדריים הבאים}}$$

א. מלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה

23. המונה של יחס כיסוי הנזילות הוא "מלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה". על פי ההוראה, תאגידים בנקאיים חייבים להחזיק מלאי של נכסים נזילים באיכות גבוהה לא משועבדים לצורך כיסוי סך תזרים המזומנים היוצא נטו (כהגדרתו להלן) על פני פרק זמן של 30 ימים בתרחיש הקיצון המוגדר. על מנת שנכסים יהיו כשירים להיחשב "נכסים נזילים באיכות גבוהה", עליהם להיות נזילים בשווקים בתקופות קיצון, ובאופן אידיאלי, עליהם לעמוד בקריטריוני הכשירות של הבנק המרכזי. להלן מפורטים המאפיינים הנדרשים מנכסים אלה באופן כללי והדרישות התפעוליות שעל הנכסים לעמוד בהן.⁶

1. מאפיינים של נכסים נזילים באיכות גבוהה

24. נכסים ייחשבו לנכסים נזילים באיכות גבוהה אם ניתן להמירם למזומן בקלות ובמהירות תוך הפסד ערך קטן או ללא הפסד. נזילותו של נכס תלויה בתרחיש הקיצון הנבחן, בהיקף שיש לממש ובתקופת הזמן שעל הפרק. אולם, יש נכסים מסוימים שסביר יותר כי ייצרו תזרימים מבלי שמכירתם או רכש חוזר (repurchase agreement) שלהם יהיו כרוכים בהפסדי ערך גדולים עקב מכירות בזק (fire sales), אפילו בזמני קיצון. חלק זה מפרט את הגורמים המשפיעים על מהימנותו של שוק של נכס לצורך גיוס נזילות בהקשר של משברים אפשריים.

(i) מאפיינים בסיסיים

- **סיכון נמוך:** נכסים פחות מסוכנים נוטים להיות בעלי נזילות גבוהה יותר. איכות אשראי גבוהה של המנפיק ורמת נחיתות נמוכה מגדילים את נזילותו של נכס. מח"מ קצר⁷, סיכון משפטי נמוך, סיכון אינפלציה נמוך והיותו של נכס נקוב במטבע בר המרה הכרוך בסיכון שער חליפין נמוך, משפרים כולם את נזילותו של נכס.
- **הקלות והוודאות של הערכת השווי:** נזילותו של נכס גדלה אם קיימת סבירות גבוהה יותר שהמשתתפים בשוק יסכימו על הערכת השווי שלו. נכסים שהמבנה שלהם סטנדרטי, הומוגני ופשוט נוטים להיות בני חליפין יותר, ומקדמים נזילות. נוסחת התמחור של נכס נזיל באיכות גבוהה חייבת להיות קלה לחישוב ואסור שתהיה תלויה בהנחות משמעותיות. הגורמים המזינים את נוסחת התמחור צריכים גם להיות זמינים לציבור. בפועל, כלל זה שולל הכללת מרבית המוצרים המובנים או האקזוטיים.
- **מתאם נמוך עם נכסים מסוכנים:** צריך שמלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לא ייחשף לסיכון wrong way risk. לדוגמה, נכסים שהונפקו על ידי מוסדות פיננסיים, סביר שלא יהיו נזילים בזמנים של קשיי נזילות במגזר הבנקאי.
- **רשום למסחר בבורסה מוכרת ומפותחת:** רישום של נכס למסחר בבורסה מגדיל את שקיפותו.

⁶ ראה פרקים "הגדרה של נכסים נזילים באיכות גבוהה" ו-"דרישות תפעוליות" לעניין המאפיינים הנדרשים מנכס על מנת שיהיה חלק ממלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה, ולעניין הגדרה של "לא משועבדים", בהתאמה.

⁷ מח"מ (משך חיים ממוצע) מודד את רגישות מחירה של אגרת חוב לשינוי בשיעור הריבית.

(ii) מאפיינים הקשורים לשוק

- **שוק פעיל וגדול:** צריך שיהיה לנכס שוק מכירה או שוק רכש חוזר (repo) פעיל בכל עת. המשמעות היא כי:

- קיימים נתונים היסטוריים המעידים על היקף השוק ועומק השוק. הדבר יכול לבוא לידי ביטוי במרווחי קנייה-מכירה נמוכים, במחזורי מסחר גדולים, ובמספר גדול ומגוון של משתתפים בשוק. מגוון משתתפים בשוק מקטין את ריכוזיות השוק ומגביר את יכולת ההישענות על הנזילות בשוק.

- צריכה להיות תשתית שוק מוצקה. נוכחותם של מספר עושי שוק מחויבים מגדילה את הנזילות, מפני שסביר להניח שיהיו ציטוטי מחיר לקנייה או מכירה של נכסים נזילים באיכות גבוהה.

- **תנודתיות נמוכה:** לנכסים שמחיריהם שומרים על יציבות יחסית ופחות נוטים לירידות מחירים חדות על פני זמן תהיה הסתברות נמוכה יותר לעורר מכירות כפויות כדי לעמוד בדרישות הנזילות. תנודתיות של מחירים ומרווחים היא אומדן פשוט לתנודתיות השוק. צריכות להיות עדויות היסטוריות ליציבותם היחסית של תנאי השוק (כגון מחירים ומקדמי ביטחון) ושל המחזורים בתקופות משבר.

- **בריחה לאיכות (flight to quality):** בראייה היסטורית, לשוק יש נטייה לעבור לסוגי נכסים אלה במצבים של משבר מערכת. המתאם בין אומדנים לנזילות השוק לבין קשיים במערכת הבנקאית הוא מדד אחד פשוט שאפשר להשתמש בו.

25. כפי שעולה ממאפיינים אלה, המבחן לקביעה אם נכסים נזילים הם "באיכות גבוהה" הוא

שבמקרה של מכירה או רכש חוזר (repo) מניחים שיכולתם של נכסים אלה לייצר מזומנים לא תיפגע אפילו בתקופות של תרחיש ספציפי חמור או תרחיש מערכתי חמור. נכסים מאיכות נמוכה יותר אינם עומדים במבחן זה. ניסיון של תאגיד בנקאי לגייס נזילות מנכסים באיכות פחות גבוהה בתנאים של תרחיש לחץ מערכתי חמור, יהיה כרוך בהסכמתו למכור בהנחה גדולה עקב המכירה המהירה, או בתספורת, כדי לפצות על הסיכון הגבוה בשוק. הדבר עשוי לא רק לשחוק את אמון השוק בתאגיד הבנקאי, אלא גם ליצור הפסדים בגין שערך למחיר השוק עבור תאגידים בנקאיים המחזיקים מכשירים דומים ולהוסיף לחץ על פוזיציות הנזילות שלהם; בדרך זו יעודד הדבר מכירות בזק נוספות, וירידות נוספות של מחירים ושל נזילות השוק. בנסיבות כאלה, סביר שהנזילות בשוק הפרטי עבור מכשירים כאלה תיעלם במהירות.

26. נכס נזיל באיכות גבוהה (פרט לנכסים ברמה 2, כהגדרתם להלן) ייחשב באופן אידיאלי על

ידי בנקים מרכזיים כנכס כשיר לצורכי נזילות תוך-יומית וקווי נזילות ללילה (overnight)⁸. בעבר, בנקים מרכזיים סיפקו גיבוי נוסף להיצע הנזילות במערכת הבנקאית בתנאי קיצון חמורים. העמידה בתנאי הכשירות מבחינת הבנק המרכזי אמורה אפוא להקנות ביטחון נוסף בכך שהתאגידים הבנקאיים מחזיקים נכסים שניתן להשתמש בהם במשברים חמורים מבלי לפגוע במערכת הפיננסית בכללותה.

27. יצוין עם זאת, כי כשירות מבחינת הבנק המרכזי לא תשמש כשלעצמה בסיס לסיווגו של נכס כנכס נזיל באיכות גבוהה.

⁸ בטל.

2. דרישות תפעוליות

28. כל הנכסים במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה כפופים לדרישות התפעוליות המפורטות להלן. מטרת הדרישות התפעוליות היא להכיר בכך שלא כל הנכסים המפורטים בסעיפים 49-54 העומדים בקריטריונים של סוג הנכס, משקל הסיכון ודירוג האשראי ייחשבו כשירים להיכלל במלאי, בשל קיומן של מגבלות תפעוליות נוספות על זמינותם של נכסים נזילים באיכות גבוהה העלולות למנוע מימוש מהיר במהלך תקופת קיצון.
29. מטרתן של דרישות תפעוליות אלה היא לוודא שמלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה ינוהל באופן כזה שהתאגיד הבנקאי יוכל (ויוכל להוכיח את יכולתו) להשתמש באופן מיידי במלאי הנכסים הללו כמקור של כספים במשבר, העומד לרשותו להמרה למזומן באמצעות מכירה ישירה או רכש חוזר (repo), כדי לגשר על פערי מימון בין תזרים מזומנים נכנס ותזרים מזומנים יוצא בכל עת במהלך תקופת הקיצון הנמשכת 30 ימים, ללא הגבלות על השימוש בנזילות הנוצרת.
30. תאגיד בנקאי יממש מפעם לפעם חלק מייצג מתוך נכסי המלאי באמצעות רכש חוזר (repo) או מכירה ישירה, כדי לבדוק את נגישותו לשוק, את אפקטיביות תהליכי המימוש שלו, את זמינות הנכסים, וכדי למזער את הסיכון של איתות שלילי לשוק בתקופת קיצון אמיתית.
31. כל הנכסים במלאי צריכים להיות לא משועבדים. "לא משועבדים" (unencumbered) פירושו שאין שום הגבלות חוקיות, רגולטוריות, חוזיות או אחרות על יכולתו של התאגיד הבנקאי לממש, למכור, להעביר או להמחות את הנכס. נכס במלאי לא יהיה משועבד (במפורש או במשתמע) כביטחון, כבטוחה או כחיזוק אשראי עבור עסקה כלשהי, ולא ייועד לכיסוי עלויות תפעוליות (כגון שכירות ומשכורות). נכסים שהתקבלו בעסקאות מכר חוזר (reverse repo) ועסקאות מימון ניירות ערך המוחזקים על ידי התאגיד הבנקאי, לא שועבדו מחדש, והם זמינים באופן חוקי וחוזי לשימוש התאגיד הבנקאי יוכלו להיחשב חלק ממלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה. בנוסף, נכסים הכשירים להיחשב לחלק ממלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה שהועמדו מראש (prepositioned) או הופקדו, או שועבדו, לבנק המרכזי או לישות סקטור ציבורי (PSE-public sector entity), אך לא נוצלו ליצירת נזילות, יכולים להיכלל במלאי⁹.
32. תאגיד בנקאי לא יכלול במלאי את אותם נכסים אשר, אף שעומדים בהגדרה של נכסים "לא משועבדים" המפורטת בסעיף 31, אין לתאגיד הבנקאי היכולת התפעולית לממש אותם למזומנים כדי לעמוד בתזרים יוצא בתקופת קיצון. היכולת התפעולית לממש נכסים למזומנים דורשת קיומם של נהלים ומערכות נאותות, לרבות מתן גישה לפונקציה המתוארת בסעיף 33 לכל המידע הנחוץ כדי לבצע את מימושו של כל נכס למזומן בכל עת. מימוש הנכס למזומן חייב להיות בר ביצוע מנקודת מבט תפעולית, בתוך תקופת הסילוק המקובלת עבור סוג נכס זה בתחום השיפוט.

⁹ אם תאגיד בנקאי הפקיד, העמיד מראש או שיעבד נכסים ברמה 1, ברמה 2 ואחרים במאגר ביטחונות, ולא הוקצו ניירות ערך ספציפיים כביטחונות לעסקאות כלשהן, הוא רשאי להניח שנכסים אלה משועבדים בסדר עולה של ערך הנזילות ביחס כיסוי הנזילות; דהיינו, נכסים שאינם כשירים להיכלל במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה יוקצו ראשונים, ולאחריהם נכסים ברמה 2, ולאחריהם נכסים ברמה 2א, ולבסוף נכסים ברמה 1. קביעה זו תיעשה תוך ציות לכל יתר הדרישות, כגון בנוגע לריכוזיות או פיזור.

33. המלאי יהיה נתון לשליטת הפונקציה המופקדת על ניהול הנזילות של התאגיד הבנקאי (כגון Treasurer-), ומשמעות הדבר שתהיה לפונקציה הסמכות השוטפת, והיכולת החוקית והתפעולית, לממש כל נכס שבמלאי. השליטה צריכה להשתקף בהחזקת הנכסים במאגר נפרד המנוהל על ידי הפונקציה מתוך כוונה בלעדית להשתמש בו כמקור לכספים במקרה הצורך, או לחלופין, בהוכחה שהפונקציה מסוגלת לממש את הנכס בכל נקודת זמן בתקופת הקיצון של 30 הימים וכי תמורת המימוש תעמוד לרשות הפונקציה לכל אורך תקופת הקיצון של 30 הימים, מבלי שהדבר יעמוד בסתירה לאסטרטגיה עסקית מוצהרת או אסטרטגיית ניהול סיכונים. לדוגמה, אין לכלול נכס במלאי אם מכירת הנכס, ללא החלפתו לאורך תקופת 30 הימים, תסיר גידור אשר ייצור פוזיציית סיכון פתוחה החורגת מהמגבלות הפנימיות.
34. תאגיד בנקאי רשאי לגדר את סיכון השוק הקשור לבעלותו על מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה ועדיין לכלול את אותם נכסים במלאי. אם יבחר לגדר את סיכון השוק, על התאגיד הבנקאי להביא בחשבון (בשווי השוק של כל נכס) את תזרים המזומנים היוצא שהיה נוצר אילו הגידור היה נסגר (closed out) מוקדם (במקרה שהנכס היה נמכר).
35. תאגיד בנקאי ינהל בקרה אחר הישות המשפטית והמיקום הפיזי שבהם מוחזק הביטחון ויבדוק כיצד ניתן לנייד את הביטחון בעיתוי הנדרש. בפרט, עליו להתוות מדיניות המגדירה את הישויות המשפטיות, המקומות הגיאוגרפיים, המטבעות וחשבונות קסטודיאן או בנק ספציפיים שבהם מוחזקים נכסים נזילים באיכות גבוהה. בנוסף, על התאגיד הבנקאי לקבוע אם יש להימנע מהכללת נכסים כאלה מסיבות תפעוליות, ועל כן צריכה להיות לו היכולת לקבוע את הרכב המלאי שלו על בסיס יומי.
36. כאמור בסעיפים 171 ו-172, נכסים נזילים באיכות גבוהה כשירים המוחזקים לצורך עמידה בדרישות נזילות סטטוטוריות ברמת הישות המשפטית או ברמת תת-איחוד (sub-consolidated) (היכן שרלוונטי), יכולים להיכלל במלאי ברמה המאוחדת אך ורק במידה שהסיכונים הקשורים (כפי שהם נמדדים בתזרים המזומנים היוצא נטו של הישות המשפטית או הקבוצה בתת-איחוד על פי יחס כיסוי הנזילות) משתקפים גם ביחס כיסוי הנזילות המאוחד. כל עודף של נכסים נזילים באיכות גבוהה המוחזק בישות משפטית יכול להיכלל במלאי המאוחד רק אם נכסים אלה עומדים לרשותה של הישות המאוחדת (האם) בעתות קיצון באופן חופשי.
37. בעת הערכה האם נכסים ניתנים להעברה בחופשיות למטרות רגולטוריות, על תאגיד בנקאי להיות מודע לכך שנכסים עשויים שלא להיות זמינים בחופשיות לישות המאוחדת בשל מכשולים רגולטוריים, חוקיים, מיסויים, חשבונאיים או אחרים. נכסים המוחזקים בישויות משפטיות ללא גישה לשוק יכולים להיכלל אך ורק במידה שניתן להעבירם באופן חופשי לידי ישויות אחרות שיכולות לממש את הנכסים.
38. במדינות מסוימות, לא קיימים שוקי רכש חוזר (repo) גדולים, עמוקים ופעילים עבור סוגי נכסים כשירים, ועל כן סביר שנכסים אלה ימומשו באמצעות מכירה ישירה. בנסיבות אלה, תאגיד בנקאי צריך להימנע מלכלול במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה נכסים שקיימים מכשולים למכירתם, כגון הפחתות ערך גדולות עקב מכירות בזק העלולות לגרום לתאגיד להפר דרישות יציבות מזעריות, או דרישות להחזיק נכסים כאלה, כולל, בין היתר, דרישות חוקיות בנוגע למלאי מזערי לצורך עשיית שוק.

39. תאגידים בנקאיים לא יכללו במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה נכסים, או נזילות הנוצרת מנכסים, שהתקבלו תחת זכות לשעבוד מחדש (rehypothecation), אם לבעלים המוטב זכות חוזית למשוך נכסים אלה במהלך תקופת הקיצון הנמשכת 30 ימים¹⁰.
40. נכסים שהתקבלו כביטחונות בגין עסקאות בנגזרים שאינם מופרדים (segregated) ושניתן חוקית לשעבדם מחדש, יכולים להיכלל במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה כל עוד התאגיד הבנקאי רושם כיאות תזרים מזומנים יוצא בגין הסיכונים הקשורים כמפורט בסעיף 116.
41. תרחיש הקיצון של יחס כיסוי הנזילות אינו מכסה צורכי נזילות תוך-יומית צפויים או בלתי צפויים. כפי שנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 342, תאגיד בנקאי ינהל באופן פעיל את פוזיציות וסיכונים הנזילות התוך-יומית שלו על מנת לעמוד בהתחייבויות התשלום והסליקה שלו במועדן הן במצב עסקים רגיל והן בתנאי קיצון, ובדרך זו יתרום לתפקודן התקין של מערכות תשלומים וסליקה.
42. יחס כיסוי הנזילות יקוים וידווח בסך כל המטבעות יחדיו ובמטבע חוץ בנפרד. עם זאת, תאגידים בנקאיים מצופים לעמוד בצורכי הנזילות בכל אחד מהמטבעות ולהחזיק נכסים נזילים באיכות גבוהה התואמים את התפלגות צורכי הנזילות שלהם לפי מטבע, על מנת שהתאגיד הבנקאי יוכל להשתמש במלאי כדי לייצר נזילות במטבע ובתחום השיפוט שבהם נוצרים תזרימי המזומנים היוצאים נטו. היות שכך, תאגיד בנקאי נדרש לנהל מעקב אחר יחס כיסוי הנזילות לפי מטבע כדי לאתר בעיות אפשריות של אי התאמה במטבעות שעשויות להתעורר. כחלק מניהול סיכון הנזילות במט"ח, יביא התאגיד הבנקאי בחשבון את הסיכון שיכולת החלפת המטבעות והגישה לשוקי המט"ח הרלוונטיים עלולות להישחק במהירות בתנאי לחץ. עליו להיות מודע לכך שתנועות פתאומיות ושליטיות בשערי החליפין עלולות להרחיב משמעותית אי התאמות קיימות בפוזיציות ולשנות את יעילות גידורי המט"ח הקיימים.
43. כדי להפחית את הסיכון של השפעות מצוק (cliff effects) העולות להיווצר, אם נכס נזיל כשיר נעשה בלתי כשיר (כגון עקב הורדת דירוג), תאגיד בנקאי רשאי להשאיר נכס זה במלאי הנכסים הנזילים שלו למשך 30 ימים קלנדריים נוספים. כך יינתן בידי התאגיד הבנקאי זמן נוסף להתאים את המלאי שלו לפי הצורך או להחליף את הנכס.

3. גיוון מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה

44. מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה צריך להיות מגוון היטב מבחינת סוגי הנכסים עצמם (להוציא חוב של ריבונות במקום התאגדותו של התאגיד הבנקאי או במדינה שבה פועל התאגיד הבנקאי; רזרבות בנק מרכזי; מכשירי חוב של בנק מרכזי; ומזומן). אף שבאשר לסוגי נכסים מסוימים קיימת סבירות רבה יותר שישמרו על נזילותם ללא קשר לנסיבות, אין

¹⁰ ראה בסעיף 146 מהו הטיפול המתאים אם המשיכה החוזית של נכסים כאלה עשויה להוביל לפוזיציה בחסר (לדוגמה, מפני שהתאגיד הבנקאי השתמש בנכסים בעסקאות למימון ניירות ערך לטווח ארוך יותר).

אפשרות לדעת מראש בוודאות אילו נכסים ספציפיים בכל סוג נכס עלולים להיפגע מזעזועים. תאגידים בנקאיים נדרשים אפוא להתוות מדיניות ומגבלות כדי למנוע ריכוזים של סוגי נכסים, סוגי הנפקות ומנפיקים, ומטבעות (בהתאם להתפלגות תזרים המזומנים היוצא נטו לפי מטבע) בתוך קבוצות הנכסים.

4. הגדרה של נכסים נזילים באיכות גבוהה

45. מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה יכלול נכסים שמאפייניהם מתוארים בסעיפים 24-27. חלק זה מתאר את סוג הנכסים המקיימים מאפיינים אלה ועל כן יכולים להיכלל במלאי.
46. קיימות שתי קטגוריות נכסים שניתן לכלול במלאי. הנכסים שניתן לכלול בכל קטגוריה הם אלה שהתאגיד הבנקאי מחזיק בהם ביום הראשון לתקופת הקיצון, מבלי להתחשב בתקופה שנתרה לפירעונם. ניתן לכלול נכסי "רמה 1" ללא הגבלה, ואילו נכסי "רמה 2" יכולים להוות עד 40% בלבד מהמלאי.
47. נכסים רמה 2 לא יהוו יותר מ-15% מסך מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה. כמו כן, הם יכללו בסף ה-40% המוחל על נכסי רמה 2.
48. סף ה-40% לנכסים רמה 2 וסף ה-15% לנכסים רמה 2 ייקבעו לאחר החלת מקדמי הביטחון הנדרשים, ולאחר הבאה בחשבון של סיום (unwind) עסקאות מימון ניירות ערך לטווח קצר ועסקאות החלף בטחונות (collateral swap transactions) שמועד פירעונן חל בתוך 30 הימים הקלנדריים, אשר כרוכות בהחלפה של נכסים נזילים באיכות גבוהה. בהקשר זה, עסקאות לטווח קצר הן עסקאות שמועד פירעונן חל עד וכולל 30 ימים קלנדריים. פרטי מתודולוגיית החישוב מוצגים בנספח 1.

(ii) נכסי רמה 1

49. נכסי רמה 1 יכולים להוות שיעור בלתי מוגבל מהמלאי ואינם כפופים למקדם ביטחון תחת יחס כיסוי הנזילות¹¹. אולם, לאור מאפייני השוק ומקדמי הביטחון האופייניים לעסקאות רכש חוזר, ניירות ערך של ממשלת ישראל יכולים להיכלל ברמה 1 לאחר הפעלת שיעורי הכיסוח של בנק ישראל עבור מק"מ ואגרות חוב ממשלתיות המשמשים כבטחון לאשראי, כפי שיחולו במועד החישוב.

¹¹ למטרות חישוב יחס כיסוי הנזילות, נכסי רמה 1 במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה יימדדו לפי סכום שאינו עולה על שווי השוק הנוכחי שלהם.

שיעורי הכיסוח של בנק ישראל יופעלו על מק"מ ואגרות חוב של ממשלת ישראל בשקלים ובמט"ח, למעט אם היקף ההחזקה של התאגיד הבנקאי אינו עולה על 20% ממחזור המסחר בבורסה באותו סוג של אגרות חוב. אם היקף ההחזקה עולה על השיעור האמור, שיעורי הכיסוח יופעלו רק על היקף ההחזקה העולה על החלק האמור ממחזור המסחר. אם ההחזקה היא בסוג אגרת חוב שאינה נסחרת בבורסה, יחושבו שיעורי הכיסוח על כל היקף ההחזקה, ללא ההקלה האמורה.

"מחזור המסחר בבורסה" לעניין זה הוא ממוצע חודשי של מחזור המסחר באותו סוג של אגרות חוב במהלך שלושת החודשים האחרונים. ייחוס השיעור מהמחזור החודשי הממוצע לסדרות השונות מאותו סוג אגרות החוב הממשלתיות, יעשה באופן יחסי למשקל הסדרה באותו סוג אגרות חוב. מחזור המסחר כולל עסקאות בבורסה ומחוץ לבורסה, בהתאם לפרסומי הבורסה לניירות ערך בתל אביב.

50. נכסי רמה 1 מוגבלים לאמור להלן :

- (א) מטבעות ושטרות כסף ;
- (ב) רזרבות בנק מרכזי (כולל רזרבות נדרשות)¹², במידה שמדיניות הבנק המרכזי מאפשרת למשוך אותן בזמני קיצון¹³ ;
- רזרבות בבנק ישראל לא יכללו את חובת הנזילות במועד החישוב, לרבות חובת נזילות גזרי מט"ח. על אף האמור, ניתן לכלול ברזרבות בבנק ישראל חובת נזילות בגין פיקדונות שמקדם המשיכה שלהם ביחס כיסוי הנזילות הוא 100%.
- (ג) ניירות ערך סחירים המייצגים חובות של הגופים הבאים או שהגופים הבאים ערבים להם : ריבונות, בנקים מרכזיים, ישויות סקטור ציבורי (PSEs), הבנק הבינלאומי לסילוקין (Bank of International Settlement), קרן המטבע הבינלאומית, הבנק האירופי המרכזי (European Central Bank) והקהילה האירופית (European Community), או בנקים רב-צדדיים לפיתוח (Multilateral Development Banks)¹⁴, ואשר עומדים בכל התנאים הבאים :
  - הוקצה להם משקל סיכון 0% על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 203¹⁵ ;
  - הם נסחרים בשוקי רכש חוזר (repo) או שוקי מזומן גדולים, עמוקים ופעילים, המאופיינים ברמת ריכוזיות נמוכה ;

¹² בהקשר זה, רזרבות בנק מרכזי כוללות פיקדונות ללילה (overnight) בבנק המרכזי ופיקדונות לזמן קצוב בבנק המרכזי, אשר : (i) ניתנים, במפורש ועל פי חוזה, לפירעון עם קבלת הודעה מהבנק המפקד ; או (ii) המהווים הלוואה שכנגדה יכול התאגיד הבנקאי ללוות לזמן קצוב או ללילה על בסיס מתחדש אוטומטית (רק כאשר יש לתאגיד הבנקאי פיקדון קיים בבנק המרכזי הרלוונטי). פיקדונות אחרים לזמן קצוב בבנקים מרכזיים אינם כשירים להיכלל במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה ; אולם, אם התקופה הקצובה לפירעון חלה בתוך 30 הימים, הפיקדון לזמן קצוב עשוי להיחשב לתזרים נכנס על פי סעיף 154.

¹³ יש להתבסס על ההנחיות של המפקח המקומי בנוגע למידה שבה רזרבות בבנק המרכזי, במדינת המפקח, צריכות להיספר כחלק ממלאי הנכסים הנזילים.

¹⁴ החלוקה לקטגוריות של המשתתפים בשוק זהה לזו שהוגדרה בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 203, אלא אם צוין אחרת. ¹⁵ סעיף 50(ג) כולל רק ניירות ערך סחירים שהינם כשירים לפי סעיף 53 של הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 203. כאשר מוקצה משקל סיכון 0% לפי שיקול דעת מקומי על פי סעיף 54 בהוראה האמורה, הטיפול יהיה לפי הוראות סעיפים 50(ד) ו-50(ה).

- בעלי עבר מוכח כמקור נזילות אמין בשווקים (רכש חוזר (repo) או מכירה) אפילו בתקופה של תנאי שוק קיצוניים ; וכן

- אינם מחויבות של מוסד פיננסי או של ישויות קשורות (affiliated) אליו¹⁶.

(ד) כאשר לריבונות אין משקל סיכון 0%, מכשירי חוב של הריבונות או הבנק המרכזי שהונפקו במטבעות מקומיים על ידי הריבונות או הבנק המרכזי במדינה שבה נוצר סיכון הנזילות או במדינת האם של התאגיד הבנקאי ; וכן

(ה) כאשר משקל הסיכון של הריבונות הוא לא 0%, מכשירי חוב של ריבונות מקומית או בנק מרכזי מקומי שהונפקו במטבעות חוץ זרים כשירים להיכלל עד לסכומם של תזרים המזומנים היוצא נטו בתנאי קיצון של התאגיד הבנקאי באותו מטבע חוץ מסוים, הנובע מפעילות התאגיד במדינה שבה נוצר סיכון הנזילות של התאגיד.

(ii) נכסי רמה 2

51. נכסי רמה 2 (המורכבים מנכסי רמה 2א ונכסי רמה 2ב המאושרים על ידי המפקח) יכולים להיכלל במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה, בכפוף לדרישה שהם יהיו לא יותר מ-40% מהמלאי הכולל לאחר הפעלת מקדמי ביטחון. השיטה לחישוב המגבלה על נכסי רמה 2 והמגבלה על נכסי רמה 2ב מפורטת בסעיף 48 ובנספח 1.

52. מקדם ביטחון בשיעור 15% מוחל על שווי השוק הנוכחי של כל נכס ברמה 2א המוחזק במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה. נכסי רמה 2א יוגבלו לפריטים הבאים :

(א) ניירות ערך סחירים המייצגים חובות של הגופים הבאים או שהגופים הבאים ערבים להם : ריבונות, בנקים מרכזיים, ישויות סקטור ציבורי או בנקים רב-צדדיים לפיתוח המקיימים את התנאים הבאים¹⁷:

- הוקצה להם משקל סיכון 20% על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 203 ;
- הם נסחרים בשוקי רכש חוזר (repo) או שוקי מזומן גדולים, עמוקים ופעילים, המאופיינים ברמת ריכוזיות נמוכה ;
- בעלי עבר מוכח כמקור נזילות אמין בשווקים (רכש חוזר (repo) או מכירה) אפילו בתקופה של תנאי שוק קיצוניים (דהיינו, ירידת מחירים שאינה עולה על 10% או גידול של מקדם ביטחון שאינו עולה על 10 נקודות אחוז במהלך 30 ימים בתקופה רלוונטית של קשיי נזילות משמעותיים) ; וכן
- אינם מהווים מחויבות של מוסד פיננסי או של ישויות הקשורות אליו¹⁸.

¹⁶ הדבר מחייב שלמחזיק נייר הערך לא תהיה זכות חזרה למוסד הפיננסי או למי מהישויות הקשורות למוסד הפיננסי. בפועל, המשמעות היא שניירות ערך, כמו הנפקות בערבות ממשלתית במהלך המשבר הפיננסי, שהם עדיין במעמד של התחייבויות של המוסד הפיננסי, אינם כשירים להיכלל במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה. המקרה החרג היחיד הוא כאשר התאגיד הבנקאי כשיר להיחשב גם כישות סקטור ציבורי (PSE) על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 203, אזי ניירות ערך שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי יכולים להיות כשירים כנכסי רמה 1 אם כל התנאים ההכרחיים מתקיימים.

¹⁷ אפשר שתהיה חפיפה בין סעיפים 50(ד) ו-52(ה) לסעיף 52(א) מבחינת ניירות הערך של ריבונות ובנק מרכזי בעלי משקל סיכון 20%. במקרים כאלה, ניתן להקצות את הנכסים לקטגוריה של רמה 1 בהתאם לסעיף 50(ד) או (ה), לפי המקרה המתאים.

¹⁸ ראה הערת שוליים 16.

(ב) מכשירי חוב קונצרניים (לרבות ניירות מסחריים)¹⁹ ואיגרות חוב מכוסות (covered bonds)²⁰ המקיימים את התנאים הבאים :

- במקרה של מכשירי חוב קונצרניים : לא הונפקו על ידי מוסד פיננסי או על ידי ישויות הקשורות אליו ;
- במקרה של איגרות חוב מכוסות : לא הונפקו על ידי התאגיד הבנקאי עצמו או על ידי ישויות הקשורות אליו ;
- בעלי דירוג אשראי ארוך טווח AA- לפחות מחברת דירוג אשראי חיצונית מוכרת (ECAI)²¹, או בהיעדר דירוג ארוך טווח, בעלי דירוג קצר טווח שווה-ערך באיכותו לדירוג הארוך טווח ;
- נסחרים בשוקי רכש חוזר (repo) או מזומן גדולים, עמוקים ופעילים, המאופיינים ברמת ריכוזיות נמוכה ; וכן
- בעלי עבר מוכח כמקור נזילות אמין בשווקים (רכש חוזר (repo) או מכירה) אפילו בתקופה של תנאי שוק קיצוניים : דהיינו, ירידת מחירים מרבית או גידול של מקדם ביטחון במהלך 30 ימים בתקופה רלוונטית של קשיי נזילות משמעותיים, שאינם עולים על 10%.

(iii) נכסים ברמה 2

53. נכסים נוספים מסוימים (נכסי רמה 2) יכולים להיכלל ברמה 2²². על התאגידים הבנקאיים לקיים מערכות וכלים נאותים על מנת לנטר אחר ולשלוט בסיכונים פוטנציאליים (כגון סיכונים אשראי וסיכונים שוק) שהם עלולים להיחשף אליהם בשל החזקת נכסים אלה.
54. מקדם ביטחון גבוה יותר ייושם על שווי השוק הנוכחי של כל נכס ברמה 2 המוחזק במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה. נכסי רמה 2 יוגבלו לפריטים הבאים :

(א) בטל.

(ב) מכשירי חוב קונצרניים (לרבות ניירות מסחריים)²³ העונים על כל התנאים הבאים יכולים להיכלל ברמה 2, בכפוף למקדם ביטחון של 50% :

¹⁹ מכשירי חוב קונצרניים (לרבות ניירות מסחריים) במובן זה כוללים רק נכסים רגילים (plain-vanilla) ששערוך שווים זמין מיידית על פי שיטות מקובלות ואינו תלוי במידע פרטי, דהיינו הם אינם כוללים מוצרים בעלי מבנה מורכב או חוב נחות.

²⁰ איגרות חוב מכוסות (covered bonds) הן איגרות חוב שהונפקו ומוחזקות בבעלותו של תאגיד בנקאי או תאגיד משכנתאות, והן כפופות על פי חוק לפיקוח ציבורי מיוחד שנועד להגן על מחזיקי האג"ח. על פי חוק, חובה להשקיע הכנסות הנובעות מהנפקת איגרות חוב אלה בנכסים אשר, במהלך כל תקופת חיי איגרות החוב, ניתן לכסות באמצעותם את ההתחייבויות הנובעות מאג"ח, ואשר במקרה של כשל של המנפיק, יישמשו לפי מדרג קדימות להחזר הקרן ולתשלום הריבית הנצברת.

²¹ במקרה של ריבוי דירוגים, הדירוג הישים ייקבע בהתאם לשיטה המיושמת בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 203. סולמות דירוג מקומיים (בניגוד לדירוגים בינלאומיים) של חברה חיצונית לדירוג אשראי שאושרה על ידי המפקח, העומדת בקריטריוני הכשירות המפורטים בסעיף 91 של מסגרת ההון באזל II, עשויים להתקבל אם מכשירי החוב הקונצרניים או איגרות החוב המכוסות (covered bonds) מוחזקים על ידי התאגיד הבנקאי לצורכי נזילות במטבע המקומי הנובעים מפעולותיו באותו תחום שיפוט מקומי. הדבר חל גם על נכסים ברמה 2.

²² בטל.

²³ ראה הערת שוליים 19.

- לא הונפקו על ידי מוסד פיננסי או על ידי ישויות קשורות (affiliated) אליו. בהוראה זו "מוסד פיננסי", כהגדרתו בסעיף 1.10 בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 222 (יחס מימון יציב נטו);
- מקיימים אחד מהבאים: (i) מכשירי חוב קונצרניים (לרבות ניירות מסחריים) הנסחרים בבורסה מוכרת ומפותחת בעלי דירוג אשראי ארוך טווח בין A+ ל- A מחברת דירוג אשראי חיצונית מוכרת (ECAI), או בהיעדר דירוג ארוך טווח, בעלי דירוג קצר טווח שווה-ערך באיכותו לדירוג הארוך טווח; או (ii) מכשירי חוב קונצרניים (לרבות ניירות מסחריים) הנסחרים בבורסה לניירות ערך בתל אביב בעלי דירוג אשראי מחברת דירוג אשראי מקומית השקול לדירוג בינלאומי A- ומעלה (לעניין זה, דירוג מקומי AA- ומעלה);
- נסחרים בשוקי רכש חוזר (repo) או מזומן גדולים, עמוקים ופעילים, המאופיינים ברמת ריכוזיות נמוכה; וכן
- בעלי עבר מוכח כמקור נזילות אמין בשווקים (רכש חוזר (repo) או מכירה) אפילו בתקופה של תנאי שוק קיצוניים, דהיינו, ירידת מחירים מרבית שאינה עולה על 20% או גידול במקדם ביטחון שאינו עולה על 20 נקודות אחוז במהלך 30 ימים בתקופה רלוונטית של קשיי נזילות משמעותיים.

(ג) בטל.

54.א. המפקח יתיר לכלול בנכסים מרמה 2 את השווי הלא מנוצל של קו נזילות מחייב חוזית (contractual committed liquidity facility-CLF) שיועמד על ידי בנק ישראל והמקיים את התנאים הבאים:

(א) הקו (שיכונה קו נזילות מחייב לשימוש מוגבל (restricted-use committed liquidity facility-RCLF)) חייב להיות כרוך, בזמנים רגילים, בעמלת התחייבות החלה על סך הקו (שנוצל ושלא נוצל), לפי הגבוה מבין:

- 75 נקודות בסיס ברמה שנתית; או
  - לפחות 25 נקודות בסיס ברמה שנתית מעל הפער בין התשואה על הנכסים המשמשים להבטחת הקו לבין התשואה על תיק מייצג של נכסים נזילים באיכות גבוהה לאחר התאמות להבדלים מהותיים כלשהם בסיכון האשראי.
- בתקופות של תרחיש לחץ מערכתי עמלת ההתחייבות על הקו (שנוצל ושלא נוצל) עשויה לקטון, אולם תוותר כפופה לדרישות המינימאליות החלות על קו נזילות (CLF) במדינות שאין בהן מספיק נכסים נזילים באיכות גבוהה כפי שנכללו במסמך המקור של ועדת באזל (דרישות אלו לא נכללו בהוראה זו משום שמדינת ישראל אינה "מדינה שאין בה מספיק נכסים נזילים באיכות גבוהה").

(ב) קו הנזילות חייב להיתמך על ידי בטוחות לא משועבדות, מהסוג שיוגדר על ידי בנק ישראל. הבטוחות תוחזקנה באופן שיאפשר העברה מידית לבנק ישראל במקרה שנדרשת משיכת קו הנזילות ובהיקף מספק לכיסוי הסך הכולל של הקו (לאחר מקדמי ביטחון). בטוחות המשמשות לתמיכה בקו הנזילות אינן יכולות להיחשב במקביל כחלק מהנכסים הנזילים באיכות גבוהה.

(ג) כפוף להיות התאגיד הבנקאי מוערך כסולבנטי, הסכם קו הנזילות יהיה בלתי חוזר לפני מועד פירעונו, ולא יהיה כרוך בהחלטות אשראי אחרות של בנק ישראל בדיעבד.

תקופת ההתחייבות חייבת לעלות על 30 ימי תרחיש הלחץ שנקבע במסגרת יחס כיסוי הנזילות.

(ד) בישראל, קו נזילות כאמור לעיל יוכר על ידי המפקח ככל שבנק ישראל יציע קו נזילות העומד בתנאים שצוינו לעיל והתאגיד הבנקאי יבקש להסתמך על קו שכזה, וכפוף לאישור מראש של המפקח.

54. בטל.

54. תאגיד בנקאי שהוא חברה בת נשלטת של תאגיד בנקאי, יוכל לכלול בנכסים הנזילים באיכות גבוהה את מלוא השווי הלא מנוצל של קו נזילות שהתאגיד הבנקאי השולט מתחייב להעמיד לו בתרחיש קיצון, כפוף לקיום כל התנאים הבאים:

(א) קו הנזילות מעוגן בהסכם;

(ב) התאגיד הבנקאי השולט מפחית את מלוא גובה הקו הלא מנוצל ממלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה שלו. עבור התאגיד הבנקאי השולט, הפחתת הקו תעשה לאחר חישוב המגבלות על נכסים רמה 2 ונכסים רמה 2; וכן

(ג) קו הנזילות לא יהווה יותר מ-50% מסך הנכסים הנזילים באיכות גבוהה של התאגיד הבנקאי הנשלט, המחושבים לאחר מקדמי הביטחון.

(iv) טיפול במדינות שאין בהן מספיק נכסים נזילים באיכות גבוהה

סעיפים 55 עד 67 בטלים^{24 25 26 27 28 29 30 31 32}.

(v) טיפול עבור תאגידים בנקאיים המציינים לחוקי האיסלם

68. בטל.

²⁴ בטל.

²⁵ בטל.

²⁶ בטל.

²⁷ בטל.

²⁸ בטל.

²⁹ בטל.

³⁰ בטל.

³¹ בטל.

³² בטל.

ב. סך תזרים מזומנים יוצא נטו

69. המונח סך תזרים מזומנים יוצא נטו³³ מוגדר כסך תזרים המזומנים היוצא הצפוי בניכוי סך תזרים המזומנים הנכנס הצפוי בתרחיש הקיצון המוגדר עבור 30 הימים הקלנדריים הבאים. סך תזרים המזומנים היוצא הצפוי מחושב על ידי הכפלת היתרות של קטגוריות או סוגים שונים של התחייבויות מאזניות וחוץ-מאזניות בשיעורים שהם מצופים להימשך (run off או drawn down). סך תזרים המזומנים הנכנס הצפוי מחושב על ידי הכפלת היתרות של חייבים חוזיים בשיעורים שהם מצופים להתקבל תחת התרחיש עד לרף מצטבר של 75% מסך תזרים המזומנים היוצא הצפוי.

סך תזרים מזומנים יוצא נטו במהלך 30 הימים הקלנדריים הבאים = סך תזרים מזומנים יוצא צפוי פחות הקטן מבין { סך תזרים מזומנים נכנס צפוי ; 75% מתוך סך תזרים מזומנים יוצא צפוי }

70. בטל.

71. נספח 2 מציג סיכום של המקדמים החלים על כל קטגוריה.

72. תאגידים בנקאיים לא יורשו לספור פריטים בספירה כפולה, כלומר אם נכס נכלל כחלק מ"מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה" (דהיינו, המונה), תזרים המזומן הנכנס הקשור אליו לא יוכל להיספר גם כתזרים מזומנים נכנס (דהיינו, כחלק מהמכנה). מקום שקיימת האפשרות שפריט ייספר בכמה קטגוריות של תזרים יוצא (לדוגמה, קווי נזילות מחייבים (committed) המועמדים לצורך כיסוי חוב שמועד פירעונו בתוך תקופת 30 הימים), על התאגיד הבנקאי להביאו בחשבון רק עד לגובה התזרים היוצא החוזי המרבי עבור אותו מוצר.

1. תזרים מזומנים יוצא

(i) משיכת פיקדונות קמעונאיים

73. פיקדונות קמעונאיים מוגדרים כפיקדונות המופקדים בתאגיד בנקאי על ידי יחיד (natural person). פיקדונות מישויות משפטיות, עסקים בבעלות יחיד או שותפויות נכללים בקטגוריות הפיקדונות הסיטונאיים. פיקדונות קמעונאיים לפי דרישה ופיקדונות לזמן קצוב יטופלו ביחס כיסוי הנזילות על פי סעיף 74-80, אלא אם כן הוחרגו לפי הקריטריונים הקבועים בסעיפים 82 ו-83; פיקדונות שהוחרגו לפי סעיף 82 יטופלו ביחס כיסוי הנזילות על פי סעיף 84.

74. פיקדונות קמעונאיים מתחלקים למקורות "יציבים" ו"פחות יציבים" כמתואר להלן, עם שיעורי משיכה מזעריים הקבועים לכל קטגוריה.

(א) פיקדונות יציבים (שיעור משיכה = 3% ומעלה)

³³ במקרים הרלוונטיים, תזרים מזומנים יוצא ונכנס יכול לרבות שתאגיד צפוי לקבל ולשלם במהלך התקופה של 30 הימים.

75. פיקדונות יציבים, המקבלים לרוב מקדם משיכה 5%, הם סכום הפיקדונות המבוטחים במלואם³⁴ על ידי תכנית ביטוח פיקדונות אפקטיבית או על ידי ערבות ציבורית המספקת הגנה שוות ערך, כאשר :

- למפקידים יש קשרים מבוססים אחרים עם התאגיד הבנקאי ההופכים את משיכת הפיקדון לבלתי סבירה ביותר ; או
- הפיקדונות בחשבונות עובר ושב (transactional accounts) (לדוגמה, חשבונות שמופקדות בהם משכורות באופן אוטומטי).

על אף האמור לעיל, פיקדון קמעונאי בישראל (בשקלים או במט"ח) המקיים את אחד מהתבליטים האמורים ואשר סכומו הכולל אינו עולה על 0.5 מיליון ₪, יכול להיחשב כפיקדון יציב. גובה הפיקדון יחושב על בסיס לקוח.

76. בהוראה זו, "תכנית ביטוח פיקדונות אפקטיבית" היא תכנית (i) המתחייבת לכך שיש לה יכולת ביצוע תשלומים במועד, (ii) שהכיסוי בגינה מוגדר בבירור, ו-(iii) שמודעות הציבור אליה גבוהה. מבטח הפיקדונות בתכנית ביטוח פיקדונות אפקטיבית מחזיק בסמכויות המשפטיות הפורמליות לבצע את תפקידיו והוא עצמאי מבחינה תפעולית, מתנהל בשקיפות ואחראי לתת דין וחשבון. מדינה המספקת ערבות מפורשת ומחייבת משפטית לפיקדונות, המתפקדת בפועל כביטוח פיקדונות, יכולה להיחשב למדינה שבה תכנית ביטוח פיקדונות אפקטיבית.

77. אין די בנוכחותו של ביטוח פיקדונות לבדו על מנת שפיקדון ייחשב "יציב".

78. מדינות רשאיות לבחור ליישם שיעור משיכה של 3% על פיקדונות יציבים בתחומן, אם הם עומדים בקריטריונים לעיל לפיקדון יציב וכן בקריטריונים הנוספים לתכניות ביטוח פיקדונות כדלקמן:³⁵

- תכנית הביטוח מבוססת על מערכת של מימון מראש, דרך גבייה תקופתית של היטלים על תאגידים בנקאיים עם פיקדונות מבוטחים³⁶ ;
- לתכנית יש אמצעים נאותים להבטחת נגישות למימון נוסף במהירות במקרה של דרישה גדולה לעתודותיה, לדוגמה ערבות ספציפית ומחייבת משפטית מהממשלה, או רשות נתונה ללוות מהממשלה ; וכן
- הגישה לפיקדונות המבוטחים זמינה למפקידים בתוך פרק זמן קצר מרגע שתכנית ביטוח

³⁴ "מבוטח במלואו" משמעו כי 100% מסכום הפיקדון, עד לגבול ביטוח הפיקדונות, מכוסה על ידי תכנית ביטוח פיקדונות אפקטיבית. יתרות הפיקדונות עד לגבול ביטוח הפיקדונות יכולות להיחשב "מבוטחות במלואן" אפילו אם יש למפקיד יתרה העולה על גבול ביטוח הפיקדונות. אולם, כל סכום מעבר לגבול ביטוח הפיקדונות יטופל בתור "פחות יציב". לדוגמה, אם למפקיד יש פיקדון בסך 150 המכוסה על ידי תכנית ביטוח פיקדונות עם גבול של 100, ולפיה המפקיד יקבל לפחות 100 מתכנית ביטוח הפיקדונות אם המוסד הפיננסי לא יצליח לשלם, אזי 100 ייחשב לסכום "מבוטח במלואו" ויטופל כפיקדון יציב, ואילו 50 יטופל כפיקדון פחות יציב. עם זאת, אם תכנית ביטוח הפיקדונות מכסה רק אחוז מסוים מהכספים מיחדת המטבע הראשונה (לדוגמה, 90% מסכום הפיקדון עד לגבול של 100), אזי הפיקדון בסך 150 כולו ייחשב פחות יציב.

³⁵ הוועדה ליציבות פיננסית (FSB) ביקשה מהאגודה הבינלאומית למבטחי פיקדונות (International Association of Deposit Insurers - IADI), במשותף עם ועדת באזל וגופים רלוונטיים אחרים במקומות הרלוונטיים, לעדכן את עקרונות הליבה שלה והנחיות נוספות כדי לשקף בצורה טובה יותר את הנהגים המובילים. הקריטריונים בסעיף זה ייבחנו אפוא על ידי הוועדה לאחר שתושלם עבודת ה-IADI.

³⁶ הדרישה לגבייה תקופתית של היטלים מתאגידים בנקאיים אינה מונעת מתכניות ביטוח פיקדונות לאפשר הפסקת הפרשות מפעם לפעם, בנקודות זמן נתונות שבהן התכנית ממומנת היטב.

הפיקדונות מופעלת³⁷.

מדינות המיישמות שיעור משיכה של 3% על פיקדונות יציבים עם הסדרי ביטוח פיקדונות העומדים בקריטריונים לעיל, יצטרכו להיות מסוגלות להציג הוכחות לשיעורי משיכה נמוכים מ-3% עבור פיקדונות יציבים במערכת הבנקאית בכל תקופות הקיצון שבהן נחו תנאים דומים לאלו שביחס כיסוי הנזילות.

(ב) פיקדונות פחות יציבים (שיעורי משיכה = 10% ומעלה)

79. פיקדון קמעונאי שאינו עומד בהגדרת פיקדון יציב כאמור בסעיף 75 לעיל, יוגדר כ"פיקדון פחות יציב".

שיעור המשיכה של פיקדון פחות יציב בישראל (בשקלים או במט"ח) יקבע על פי הסכום הכולל של הפיקדון (על בסיס לקוח) ויהיה כמפורט להלן:

- 10% עבור פיקדון עד לסכום כולל של 5 מיליוני ש"ח.

- 15% עבור פיקדון שסכומו הכולל עולה על 5 מיליוני ש"ח ועד ל-10 מיליוני ש"ח.

- 20% עבור פיקדון שסכומו הכולל עולה על 10 מיליוני ש"ח.

לעניין הטיפול בפיקדונות קמעונאיים בישויות המשפטיות של הקבוצה הבנקאית בחו"ל, ראה פירוט בסעיפים 169 ו-170 להלן.

80. אם תאגיד בנקאי אינו מסוגל לזהות באופן מיידי אילו פיקדונות קמעונאיים כשירים להיחשב "יציבים" לפי ההגדרה לעיל (לדוגמה, התאגיד הבנקאי לא מסוגל לקבוע אילו פיקדונות מכוסים על ידי תכנית ביטוח פיקדונות אפקטיבית או על ידי ערבות מדינה לפיקדונות), עליו לשבץ את הסכום המלא בקטגוריות הפיקדונות ה"פחות יציבים".

81. בטל.

82. תזרים מזומנים יוצא הנובע מפיקדונות קמעונאיים לזמן קצוב עם תקופה נותרת לפירעון או תקופת הודעה על משיכה העולה על 30 ימים, לא יכלל בסך תזרים המזומנים היוצא הצפוי אם למפקיד אין זכות חוקית למשוך את הפיקדונות בתקופת יחס כיסוי הנזילות של 30 הימים, או אם משיכה מוקדמת כרוכה בקנס משמעותי ששיעורו גדול מהותית מהפסד הריבית³⁸.

83. אם תאגיד בנקאי מרשה למפקיד למשוך פיקדונות כאלה מבלי להטיל עליו את הקנס המתאים, או למרות סעיף הקובע שלמפקיד אין זכות משפטית למשיכה מוקדמת, אזי כלל הקטגוריה של מקורות אלה תטופל כפיקדונות לפי דרישה (כלומר, מבלי להתחשב בתקופה הנותרת לפירעון, יחולו על הפיקדונות שיעורי המשיכה המפורטים בסעיפים 74-80). המפקח עשוי לקבוע נסיבות חריגות העונות להגדרה של קשיים (hardship), שבהן המפקיד יורשה למשוך את הפיקדון החריג לזמן קצוב מבלי שישתנה הטיפול בכלל מאגר הפיקדונות.

³⁷ פרק זמן זה צפוי להימשך בדרך כלל לא יותר מ-7 ימי עסקים.

³⁸ אם חלק מהפיקדון לזמן קצוב ניתן למשיכה מבלי לגרום לקנס כזה, רק אותו החלק ייחשב לפיקדון לפי דרישה. יתרת הפיקדון הנותרת תטופל כפיקדון לזמן קצוב.

84. על אף האמור בסעיף 82 לעיל, פיקדונות קמעונאיים לזמן קצוב לתקופה נותרת לפירעון (או תקופת הודעה) העולה על 30 ימים יקבלו שיעור משיכה של 3%.

(ii) משיכת מימון סיטונאי בלתי מובטח

85. למטרות יחס כיסוי הנזילות, "מימון סיטונאי בלתי מובטח" מוגדר כאותן התחייבויות ומחויבויות כלליות כלפי ישויות משפטיות, לרבות עסקים בבעלות יחיד ושותפויות, ואשר אינן מובטחות על ידי זכויות משפטיות על נכסים מוגדרים ספציפית הנמצאים בבעלות המוסד הלווה במקרה של פשיטת רגל, חדלות פירעון, פירוק או חיסול. בהגדרה זו לא נכללות מחויבויות הקשורות לחוזי נגזרים.

86. המימון הסיטונאי הכלול ביחס כיסוי הנזילות מוגדר ככל מימון הניתן לדרישה באופן יחס כיסוי הנזילות של 30 הימים או שמועד פירעונו החוזי המוקדם ביותר חל בטווח האופק הזה (כגון פיקדונות לזמן קצוב ומכשירי חוב בלתי מובטחים שהגיע מועד פירעונם), וכן מימון בעל מועד פירעון שלא נקבע. הגדרה זו כוללת כל מימון עם אופציות הניתנות למימוש לפי שיקול דעתו של המשקיע בתוך אופק של 30 הימים הקלנדריים. עבור מימון עם אופציות הניתנות למימוש לפי שיקול דעתו של התאגיד הבנקאי, על התאגיד הבנקאי להביא בחשבון גורמי מוניטין העשויים להגביל את יכולתו להימנע מממוש האופציה³⁹. בפרט, מקום שהשוק מצפה שהתחייבויות מסוימות ייפדו לפני תאריך הפירעון המשפטי הסופי שלהן, התאגידים הבנקאיים צריכים להניח למטרת יחס כיסוי הנזילות כי הדבר יתרחש ולכלול התחייבויות אלה בתזרים היוצא.

87. מימון סיטונאי שספק המקורות יכול לדרוש את פירעונו⁴⁰ בכפוף לתקופת הודעה מחייבת ומוגדרת בחוזה העולה על האופק של 30 הימים, לא יכלול.

88. למטרות יחס כיסוי הנזילות, מימון סיטונאי בלתי מובטח יסווג לפי המתואר להלן, על סמך הרגישות המשוערת של ספקי המקורות לריבית המוצעת ולאיכות האשראי ולכושר הפירעון של התאגיד הבנקאי הלווה. הדבר נקבע על ידי סוג ספקי המקורות ורמת התחכום שלהם, כמו גם יחסיהם התפעוליים עם התאגיד הבנקאי. שיעורי המשיכה עבור התרחיש צוינו עבור כל קטגוריה.

(א) מימון סיטונאי בלתי מובטח המועמד על ידי לקוחות עסקיים קטנים : 5%, 10% ומעלה

89. מימון סיטונאי בלתי מובטח מלקוחות עסקיים קטנים מטופל כמו פיקדונות קמעונאיים למטרות הוראה זו, תוך הבחנה בין חלק "יציב" של המימון מלקוחות עסקיים קטנים ובין חלק "פחות יציב" שהגדרתם לעיל. כך גם יחולו עליהם אותן הגדרות של קטגוריות ואותם שיעורי המשיכה כמו על פיקדונות קמעונאיים.

³⁹ הדבר עשוי לשקף מקרה שבו תאגיד בנקאי עשוי לאותת שהוא נתון בקשיי נזילות אם הוא לא יממש אופציה על מקורות המימון שלו.

⁴⁰ כולל כל אופציה משובצת הקשורה ליכולתו של ספק המקורות לדרוש את המימון לפני מועד הפירעון החוזי.

90. קטגוריה זו מורכבת מפיקדונות והעמדות מקורות אחרים שבוצעו על ידי לקוחות עסקיים קטנים לא פיננסיים. "לקוחות עסקיים קטנים" (small business customers) מוגדרים בהתאם להגדרה של הלוואות הניתנות לעסקים קטנים בסעיף 231 של הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 204, המנוהלים כחשיפות קמעונאיות ונחשבים באופן כללי כבעלי מאפייני סיכון נזילות דומים לחשבונות קמעונאיים, כל עוד סך המימון הכולל⁴¹ הנובע מלקוח עסקי קטן אחד נמוך מ-5 מיליוני ש"ח (על בסיס מאוחד במידת האפשר).

91. מקום שלתאגיד בנקאי אין אף חשיפה ללקוח עסקי קטן שתאפשר לו להשתמש בהגדרה בסעיף 231 של הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 204, התאגיד הבנקאי רשאי לכלול פיקדון זה בקטגוריה זו כל עוד סך המימון הכולל הנובע מהלקוח קטן מ-5 מיליוני ש"ח (על בסיס מאוחד במידת האפשר) והפיקדון מנוהל כפיקדון קמעונאי. משמעות הדבר שהתאגיד הבנקאי מטפל בפיקדונות במערכות ניהול הסיכונים הפנימיות שלו באופן עקבי על פני זמן ובאותו האופן שבו הוא מטפל בפיקדונות קמעונאיים אחרים, וכי הפיקדונות אינם מנוהלים באופן פרטני כפי שמנוהלים פיקדונות תאגידיים גדולים יותר.

92. פיקדונות לזמן קצוב מלקוחות עסקיים קטנים יטופלו בהתאם לטיפול החל על פיקדונות קמעונאיים כמפורט בסעיפים 82, 83 ו-84.

(ב) פיקדונות לצרכים תפעוליים הנוצרים מפעילויות סליקה, קסטודי וניהול מזומנים : 25%

93. פעילויות מסוימות מובילות לכך שלקוחות פיננסיים ושאינם פיננסיים יצטרכו להפקיד, או להשאיר, פיקדונות בתאגיד בנקאי כדי לאפשר את גישתם ואת יכולתם להשתמש במערכות סליקה ותשלומים ולבצע תשלומים בדרכים נוספות. כספים אלה יכולים לקבל שיעור משיכה של 25% רק אם ללקוח יש תלות מהותית בתאגיד הבנקאי והפיקדון נדרש לצורך פעילויות אלה. תאגיד בנקאי הסבור שפעילויות מסוימות שלו כשירות לטיפול זה, יפנה לקבלת אישור מראש של המפקח לטיפול זה.

94. פעילויות כשירות בהקשר זה הן פעילויות סליקה, קסטודי או ניהול מזומנים המקיימות את הקריטריונים הבאים :

- הלקוח מסתמך על התאגיד הבנקאי לביצוע שירותים אלה כמתווך צד שלישי בלתי תלוי כדי לבצע את הפעילויות הבנקאיות הרגילות שלו במהלך 30 הימים הבאים. לדוגמה, תנאי זה לא מתקיים אם התאגיד הבנקאי מודע לכך שללקוח יש הסדרי גיבוי נאותים.
- שירותים אלה חייבים להינתן תחת הסכם מחייב משפטית ללקוחות מוסדיים.
- סיומו של הסכם כזה יהיה כפוף לתקופת הודעה של 30 ימים לפחות או לעלויות מעבר משמעותיות (כגון עלויות הקשורות לעסקה, לטכנולוגיית מידע, לסיום מוקדם או לעלויות משפטיות) שבהן יישא הלקוח אם הפיקדונות לצרכים תפעוליים יועברו לפני תום 30 הימים.

⁴¹ "סך המימון הכולל" (aggregated funding) משמעו הסכום ברוטו (כלומר, ללא קיזוז כל צורת אשראי שהועמד לישות המשפטית) של כל צורות המימון (לדוגמה, פיקדונות או מכשירי חוב או חשיפות נגזרים דומות שבהם הצד הנגדי ידוע כלקוח עסקי קטן). בנוסף, החלת המגבלה על בסיס מאוחד משמעה שהיכן שלקוחות עסקיים קטנים אחד או יותר קשורים (affiliated) זה לזה, הם יכולים להיחשב לנושה יחיד כך שהמגבלה מוחלת על סך כל המימון שהתקבל על ידי התאגיד הבנקאי מקבוצת לקוחות זו.

95. פיקדונות לצרכים תפעוליים העומדים בקריטריוני הכשירות ונוצרים מפעילות כזאת הם אלה שבהם :

- הפיקדונות הם תוצרי לוואי של שירותי הבסיס המסופקים על ידי התאגיד הבנקאי ולא מחפשים אותם בשוק הסיטונאי רק לשם ההכנסה מריבית המוצעת בגינם.

- הפיקדונות מוחזקים בחשבונות ייעודיים ומתומחרים כך שהם אינם נותנים ללקוח תמריץ כלכלי להשאיר כספים עודפים בחשבונות אלה (לא בהכרח משולמת ריבית שוק). במקרה ששיעורי הריבית במדינה מסוימת קרובים לאפס, יש לצפות שחשבונות אלה לא יישאו ריבית. תאגידים בנקאיים צריכים לשים לב במיוחד לכך שבמהלך תקופות ממושכות של שיעורי ריבית נמוכים, יתרות עודפות (כהגדרתן להלן) יכולות להיות משמעותיות.

96. כל היתרות העודפות שניתן למשכן ועדיין להשאיר די כספים לביצוע פעילויות הסליקה,

הקסטודי וניהול המזומנים הללו, אינן כשירות להחלת שיעור משיכה של 25%. כלומר, רק אותו חלק מיתרת הפיקדון אצל ספק השירות שמוכח כי הוא משמש לצרכים התפעוליים של הלקוח יהיה כשיר להיחשב יציב. יתרות עודפות יטופלו בקטגוריה המתאימה לפיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים. אם תאגידים בנקאיים אינם יכולים לקבוע את סכום היתרה העודפת, אזי ההנחה היא שהפיקדון כולו נמצא בעודף ביחס לצרכים, ולכן ייחשב כלא תפעולי.

97. תאגידים בנקאיים חייבים לקבוע מתודולוגיה לזיהוי פיקדונות עודפים שאינם נכללים בטיפול זה. הערכה זו תבוצע ברמת פירוט מספקת כדי להעריך באופן נאות את הסיכון למשיכה במקרה של תרחיש בנק-ספציפי. המתודולוגיה צריכה להביא בחשבון גורמים רלוונטיים כגון הסבירות שתהיה ללקוחות סיטונאיים יתרה גבוהה מהממוצע לפני שנוצרו צורכי תשלום ספציפיים, ולבחון מדדים מתאימים (לדוגמה, יחסים בין יתרות חשבון למחזורי תשלום או סליקה או לנכסים בקסטודי) כדי לזהות את אותם לקוחות שאינם מנהלים יתרות חשבון באופן אקטיבי ביעילות.

98. באשר לפיקדונות לצרכים תפעוליים, יניחו לגביהם 0% תזרים נכנס עבור התאגיד הבנקאי המפקיד, היות שפיקדונות אלה נדרשים מסיבות תפעוליות ולכן אינם זמינים לתאגיד הבנקאי המפקיד לצורך תשלום של תזרימים יוצאים אחרים.

99. על אף קטגוריות תפעוליות אלה, אם הפיקדון נוצר מבנקאות קורספונדנטית או ממתן שירותי ברוקראג' ראשי (prime brokerage), הוא יטופל כאילו לא הייתה פעילות תפעולית למטרת קביעת שיעורי המשיכה⁴².

100. הסעיפים הבאים מתארים את סוגי הפעילויות שעשויים לייצר פיקדונות לצרכים תפעוליים. תאגיד בנקאי יבדוק אם קיום פעילות מסוג זה אכן מייצר פיקדון לצרכים תפעוליים, היות שלא כל הפעילויות עונות על ההגדרה עקב הבדלים בתלות, בפעילות ובנהגים של הלקוחות.

101. יחסי סליקה, בהקשר זה, הם הסדר שירות המאפשר ללקוחות להעביר כספים (או ניירות ערך) באופן עקיף, באמצעות משתתפים ישירים במערכות סליקה מקומיות, אל נמענים סופיים.

⁴² בנקאות קורספונדנטית קשורה להסדרים שלפיהם תאגיד בנקאי אחד (קורספונדנט) מחזיק פיקדונות שבבעלות תאגידים בנקאיים אחרים (רספונדנטים) ומספק שירותי תשלום ואחרים כדי לסלק עסקאות במטבע חוץ (לדוגמה, החשבונות המכונים "נוסטרו" ו"ווסטרו" המשמשים לסליקת עסקאות במטבע שאינו המטבע המקומי של התאגיד הרספונדנט לצורך ביצוע סילוק ותשלומים). ברוקראג' ראשי (prime brokerage) הוא חבילת שירותים המוצעת למשקיעים גדולים ופעילים, בפרט קרנות גידור מוסדיות. שירותים אלה כוללים על פי רוב: סליקה, תשלומים וקסטודי; דיווח מאוחד; מימון (מרג'ין, ריפו או סינתטי); השאלת ניירות ערך; עזרה בגיוסי הון; וניתוח סיכונים.

שירותים כאלה מוגבלים לפעילויות הבאות: העברה (transmission), התאמה (reconciliation) ואישור הוראות תשלום (confirmation); משיכת יתר למשך היום (daylight), מימון ללילה (overnight) והחזקת יתרות לאחר סליקה; וקביעת פוזיציות סליקה תוך-יומיות וסופיות.

102. יחסי קסטודי (custody relationship), בהקשר זה, הם מתן שירותי משמורת, דיווח, עיבוד (processing) נכסים או ביצוע מרכיבים תפעוליים או אדמיניסטרטיביים של פעילויות קשורות בשם לקוחות בתהליך ביצוע עסקה ושמירת נכסים פיננסיים. שירותים מסוג זה מוגבלים לסילוק עסקאות בניירות ערך, העברת תשלומים חוזיים, עיבוד בטוחות, וקסטודי הקשור לשירותי ניהול מזומנים. כלולים גם קבלת דיבידנדים והכנסות אחרות, ושירותים נוספים לקרנות (client subscriptions and redemption). שירותי קסטודי יכולים לכלול גם שירותי נאמנות לנכסים ולתאגיד, ניהול פיננסי (treasury), נאמנות (escrow), העברת כספים, העברת מניות ושירותים כסוכן, כולל שירותי תשלומים וסליקה (לא כולל בנקאות קורספונדנטית), ו-depository receipts.

103. יחסי ניהול מזומנים, בהקשר זה, הם מתן שירותי ניהול מזומנים ושירותים קשורים ללקוחות. שירותי ניהול מזומנים מתייחסים לאותם מוצרים ושירותים הניתנים ללקוח כדי לנהל את תזרים המזומנים שלו, נכסים והתחייבויות, ולבצע עסקאות פיננסיות הנחוצות לצורך פעילותו השוטפת של הלקוח. שירותים כאלה מוגבלים להעברת תשלומים (payment remittance), גבייה וריכוז (collection and aggregation) של כספים, ניהול משכורות, ובקרה על חלוקת כספים (disbursement of funds).

104. החלק מתוך הפיקדונות לצרכים תפעוליים שנוצר על ידי פעילויות סליקה, קסטודי וניהול מזומנים, המכוסה במלואו על ידי ביטוח פיקדונות, יכול לקבל את אותו הטיפול כפיקדונות קמעונאיים "יציבים".

(ג) טיפול בפיקדונות ברשתות מוסדיות של בנקים קואופרטיבים : 25% או 100%

105. רשת מוסדית של בנקים קואופרטיבים (או המכונה בשם אחר) היא קבוצה של תאגידים בנקאיים אוטונומיים משפטית בעלי מסגרת שיתוף פעולה המעוגנת בחוק, עם מוקד אסטרטגי משותף ומותג משותף כאשר פונקציות ספציפיות מבוצעות על ידי מוסדות מרכזיים או ספקי שירות מתמחים. ניתן להקצות שיעור משיכה של 25% לסכום הפיקדונות שמוסדות חברים הפקידו במוסד המרכזי או בספקי שירות מרכזיים מתמחים, שהופקדו (א) עקב דרישות הפקדה מזעריות הקבועות בחוק, הרשומות אצל הרגולטורים או (ב) בהקשר של שיתוף משימות והסדרים משפטיים, חוקיים או חוזיים כל עוד הן התאגיד הבנקאי שקיבל את הכספים והן התאגיד הבנקאי שהפקידם משתתפים באותה תכנית הגנה הדדית של הרשת המוסדית כנגד אי נזילות וחדלות פירעון של חבריה. בדומה לפיקדונות תפעוליים אחרים, התאגיד הבנקאי המפקיד יניח לגבי פיקדונות אלה תזרים נכס 0%, מפני שכספים אלה נחשבים לכספים שנשארים במוסד המרכזי.

106. יש לקבל את אישור המפקח לטיפול זה, כדי לוודא שתאגידים בנקאיים המיישמים אותו הם אכן המוסד המרכזי או ספק השירות המרכזי של רשת קואופרטיבית כזאת (או המכונה בשם

אחר). פעילויות של בנקאות קורספונדנטית לא ייכללו בטיפול זה ויקבלו שיעור משיכה של 100% בתזרים היוצא, כמו גם כספים המופקדים במוסדות המרכזיים או בספקי שירות מרכזיים מכל סיבה אחרת פרט לאלה המפורטות ב-(א) ו-(ב) בסעיף לעיל, או לצורך פעולות תפעוליות של סליקה, קסטודי, או ניהול מזומנים כמתואר בסעיפים 101-103.

(ד) מימון סיטונאי בלתי מובטח המועמד על ידי תאגידים לא פיננסיים וריבנויות, בנקים מרכזיים, בנקים רב-צדדיים לפיתוח, וישויות סקטור ציבורי (PSEs): 20% או 40%

107. קטגוריה זו מורכבת מכל הפיקדונות והעמדות אחרות של מימון בלתי מובטח מלקוחות תאגידיים שאינם פיננסיים (שאינם משויכים לקטגוריה של לקוחות עסקיים קטנים) וכן מלקוחות (מקומיים או זרים) שהם ריבונות, בנק מרכזי, בנק רב-צדדי לפיתוח, וישויות סקטור ציבורי (PSE), שאינם מוחזקים באופן ספציפי למטרות תפעוליות (כהגדרתן לעיל). מקדם המשיכה עבור כספים אלה הוא 40%, אלא אם כן מתקיימים הקריטריונים בסעיף 108. כמו כן, יטופלו בקטגוריה זו פיקדונות בחשבונות נאמנות כאמור בסיפא של סעיף 109.

108. מימון סיטונאי בלתי מובטח המועמד על ידי לקוחות תאגידיים שאינם פיננסיים, ריבנויות, בנקים מרכזיים, בנקים רב-צדדיים לפיתוח, וישויות סקטור ציבורי (PSEs) ללא קשרים תפעוליים יכול לקבל שיעור משיכה 20% אם סכום ההפקדה כולו מכוסה במלואו על ידי תכנית ביטוח פיקדונות אפקטיבית או על ידי ערבות ציבורית המספקת הגנה דומה.

(ה) מימון סיטונאי בלתי מובטח המועמד על ידי לקוחות שהם ישויות משפטיות אחרות: 100%

109. קטגוריה זו מורכבת מכל הפיקדונות והמימון האחר ממוסדות אחרים (בהם תאגידים בנקאיים, חברות ניירות ערך, חברות ביטוח וכד'), נאמנויות⁴³, נהנים⁴⁴, אמצעי העברה (conduits) ומכשירים למטרה מיוחדת (special purpose vehicles), ישויות קשורות (affiliated) של התאגיד הבנקאי⁴⁵ וישויות אחרות, שאינם מוחזקים ספציפית למטרות תפעוליות (כהגדרתן לעיל) ואינם נכללים בשלוש הקטגוריות הקודמות. מקדם המשיכה עבור מקורות אלה הוא 100%. יוצאים מכלל זה, פיקדונות בחשבונות נאמנות שהנהנה בהם הוא יחיד (אדם טבעי), ואשר אינם מנוהלים תחת ניהול השקעות קולקטיבי, שיטופלו לפי סעיף 107, כלומר מקדם המשיכה עבורם הוא 40%.

⁴³ נאמנות (fiduciary) מוגדרת בהקשר זה כישות משפטית המוסמכת לנהל נכסים בשם צד שלישי. נאמנות כוללת ישויות לניהול נכסים, כגון קרנות פנסיה ומכשירי השקעה משותפים אחרים.

⁴⁴ נהנה (beneficiary) מוגדר בהקשר זה כישות משפטית המקבלת, או עשויה להיות זכאית לקבל, הטבות מכוח צוואה, פוליסת ביטוח, תכנית פרישה, קצבה (annuity), נאמנות, או חוזה אחר.

⁴⁵ תזרים יוצא בגין מימון סיטונאי בלתי מובטח מישויות קשורות של התאגיד הבנקאי כלול בקטגוריה זו, אלא אם כן המימון הוא חלק מקשר תפעולי, פיקדון ברשת מוסדית של בנקים קואופרטיביים, או ישות קשורה של תאגיד לא פיננסי.

110. כל שטרות החוב, אגרות החוב ומכשירי החוב האחרים שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי נכללים בקטגוריה זו ללא קשר לזהות המחזיק, אלא אם כן אגרת החוב נמכרת בלעדית בשוק הקמעונאי ומוחזקת בחשבונות קמעונאיים (כולל חשבונות של לקוחות עסקיים קטנים המטופלים כקמעונאיים לפי סעיפים 89-91), במקרה זה ניתן לטפל במכשירים אלה בקטגוריית הפיקדונות המתאימה של לקוחות קמעונאיים או לקוחות עסקיים קטנים. על מנת שיטופלו באופן זה, לא די שמכשירי החוב יוגדרו וישווקו ספציפית ללקוחות קמעונאיים או ללקוחות עסקיים קטנים, אלא שצריכות להיות הגבלות כך שאף גורם לא יוכל לקנות את אותם מכשירים ולהחזיק בהם פרט ללקוחות קמעונאיים או לקוחות עסקיים קטנים.
111. יתרות מזומנים של לקוחות הנוצרות ממתן שירותי ברוקראג' ראשי (prime brokerage), לרבות, בין היתר, המזומנים שנוצרים משירותי ברוקראג' ראשי כהגדרתם בסעיף 99, יטופלו בנפרד מכל יתרות שמופרדות (segregated) כתוצאה ממשטרי הגנה על לקוחות המוטלים על ידי רשויות הפיקוח במדינה, ולא יקוזזו כנגד חשיפות לקוח אחרות הכלולות בהוראה זו. יתרות מקוזזות המוחזקות בחשבונות מופרדים מטופלות כתזרים נכנס בסעיף 154 ואינן נכללות במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה.

(iii) משיכה של מימון מובטח

112. למטרות הוראה זו, "מימון מובטח" מוגדר כאותן התחייבויות ומחויבויות כלליות המובטחות על ידי זכויות משפטיות לנכסים ספציפיים שנמצאים בבעלות התאגיד הלווה במקרה של פשיטת רגל, חדלות פירעון, פירוק או חיסול.
113. הפסד של מימון מובטח בעסקאות מימון לטווח קצר: בתרחיש זה, היכולת להמשיך בעסקת רכש חוזר, מכר חוזר ועסקאות אחרות של מימון ניירות ערך, מוגבלת לעסקאות המגובות על ידי נכסים נזילים באיכות גבוהה או לעסקאות עם הריבונות המקומית של התאגיד הבנקאי, עם ישות סקטור ציבורי (PSE) מקומית או עם בנק מרכזי מקומי.⁴⁶ עסקאות החלף ביטחונות (collateral swaps) יטופלו כהסכמי רכש חוזר או מכר חוזר, וכך גם כל עסקה אחרת בעלת מבנה דומה. בנוסף, ביטחון שהושאל ללקוחות התאגיד הבנקאי כדי להוציא לפועל פוזיציות בחסר⁴⁷ יטופל כמימון מובטח. למטרת התרחיש, תאגיד בנקאי יחיל את הטיפול המפורט להלן על כל עסקאות המימון המובטח הקיימות שמועד פירעוןן חל באופן 30 הימים הקלנדריים של תרחיש הקיצון, לרבות פוזיציות בחסר של לקוחות שאין להן מועד פירעוןן חוזי מוגדר. סכום התזרים היוצא מחושב על פי הסכום שגויס באמצעות העסקה, ולא על פי ערך הביטחון שבבסיסה.
114. עקב איכותם הגבוהה של נכסי רמה 1, מניחים שלא תחול ירידה בזמינות המימון כנגד נכסים אלה. בנוסף, לא צפויה כל ירידה בזמינות המימון עבור כל עסקאות מימון מובטח שמגיעות

⁴⁶ בהקשר זה, ישויות סקטור ציבורי המקבלות טיפול זה יוגבלו לאלה שמשקל הסיכון שלהן הוא 20% או פחות, ו"מקומי" יוגדר כתחום שיפוט שבו התאגיד הבנקאי מאוגד מבחינה חוקית.

⁴⁷ פוזיציה בחסר של לקוח בהקשר זה מתארת עסקה שבה לקוח התאגיד הבנקאי מוכר נייר ערך שאינו בבעלותו, והתאגיד הבנקאי משיג לאחר מכן את אותו נייר ערך ממקורות פנימיים או חיצוניים כדי להעבירו במכירה. מקורות פנימיים כוללים את מלאי הביטחונות של התאגיד הבנקאי עצמו וכן ביטחונות שניתן לשעבדם מחדש המוחזקים בחשבונות מרגיין של לקוחות אחרים. מקורות חיצוניים כוללים בטוחות שהתקבלו באמצעות שאילת ניירות ערך, מכר חוזר, או עסקה דומה.

לפירעון עם הבנק המרכזי המקומי של התאגיד הבנקאי. ירידה בזמינות המימון תיוחס לעסקאות שמגיעות לפירעון ומגובות על ידי נכסי רמה 2 בשיעור השקול לערך מקדמי הביטחון הנדרשים. מקדם 25% מוחל על עסקאות מימון מובטח המגיעות לפירעון עם הריבונות המקומית של התאגיד הבנקאי, עם בנקים רב-צדדיים לפיתוח, או עם ישויות סקטור ציבורי (PSEs) מקומיות בעלות משקל סיכון של 20% או פחות, כאשר העסקאות מגובות על ידי נכסים שאינם נכסים ברמה 1 או רמה 2א, מתוך הכרה כי לא סביר שגורמים אלו ימשכו מימון מובטח מהתאגידים הבנקאיים בתרחיש לחץ מערכתי. האשראי במקרה זה ניתן רק עבור עסקאות מימון מובטח קיימות, ולא עבור ביטחון שלא נוצל או בגין היכולת ללוות כשלעצמה.

115. לכל יתר העסקאות שהגיע מועד הפירעון שלהן, שיעור המשיכה הוא 100%, לרבות עסקאות שבהן תאגיד בנקאי מכסה את הפוזיציות בחסר של הלקוחות באמצעות המלאי שלו. הלוח להלן מסכם את הדרישות החלות:

קטגוריות של עסקאות מימון מובטח שעומדות לפירעון	סכום התוספת לתזרים המזומנים היוצא
מגובה על ידי נכסים ברמה 1 או עם בנקים מרכזיים	0%
מגובה על ידי נכסים ברמה 2א.	15%
עסקאות מימון מובטח עם ריבונות מקומית, ישויות סקטור ציבורי (PSEs) מקומיות או בנקים רב-צדדיים לפיתוח, שאינן מגובות על ידי נכסים ברמה 1 או 2א. ישויות סקטור ציבורי (PSEs) המקבלות טיפול זה מוגבלות לאלה שמשקל הסיכון שלהן עומד על 20% ומטה.	25%
מגובה על ידי נכסים ברמה 2ב.	50%
נכסים אחרים	100%

(iv) דרישות נוספות

116. **תזרים מזומנים יוצא בגין נגזרים:** סכומו של כל תזרים המזומנים היוצא נטו יקבל שיעור משיכה של 100%. תאגידים בנקאיים נדרשים לחשב, על פי מתודולוגיות הערכת השווי הקיימות שלהם, מהו תזרים המזומנים החוזי הצפוי, היוצא והנכנס, בגין נגזרים. ניתן לחשב את תזרים המזומנים על בסיס נטו (כלומר, תזרים נכנס מקוזז תזרים יוצא) לפי צד נגדי, אך ורק בהתקיים הסכם מסגרת תקף לקיזוז (master netting agreement). תאגידים בנקאיים לא יכללו בחישובים אלה דרישות נזילות הנובעות מצורכי ביטחונות מוגדלים עקב שינויים בשווי השוק או ירידה בשווי הביטחונות שהופקדו⁴⁸. באשר לאופציות, יש להניח שהן ימומשו כאשר הן 'בתוך הכסף' עבור קונה האופציה. על אף האמור לעיל, בחישוב יחס כיסוי נזילות במט"ח, תזרימים הנובעים מעסקאות נגזרי שקל-מט"ח שבהן סכום מלא של קרן מוחלף על בסיס סימולטני או באותו יום, יכולים להשתקף בחישוב על בסיס נטו, גם אם העסקאות אינן מכוסות על ידי הסכם קיזוז.

⁴⁸ סיכונים אלה נתפשים בסעיפים 119 ו-123, בהתאמה.

117. כאשר תשלומים בגין מכשירים נגזרים מובטחים על ידי נכסים נזילים באיכות גבוהה, תזרים המזומנים היוצא יחושב בניכוי כל תזרים נכנס של מזומנים או ביטחונות שהיה נובע, כל יתר התנאים שווים, ממחויבויות חוזיות להעברת מזומן או ביטחונות לתאגיד הבנקאי, בתנאי שהתאגיד הבנקאי זכאי מבחינה משפטית ומסוגל תפעולית לעשות שימוש חוזר בביטחונות בעסקאות חדשות של גיוס מזומנים מרגע שהביטחון התקבל. הדבר עולה בקנה אחד עם העיקרון שלפיו תאגידים בנקאיים לא יספרו ספירה כפולה של תזרימי נזילות נכנסים ויוצאים.

118. **צורכי נזילות מוגדלים הנובעים מטריגים של הורדת דירוג המשובצים בעסקאות מימון, בנגזרים ובחוזים אחרים:** (100% מסכום הביטחון שהיה מופקד במקרה של, או תזרים המזומנים היוצא החוזי הנובע מ, כל הורדת דירוג עד וכולל 3 תתי-דירוגים (notches)). לעיתים קרובות, חוזי נגזרים ועסקאות אחרות כוללים סעיפים המחייבים הפקדת ביטחון נוסף, משיכת מסגרות מותנות (contingent facilities), או פירעון מוקדם של התחייבויות קיימות במקרה של הורדת הדירוג של התאגיד הבנקאי על ידי חברה מוכרת לדירוג אשראי. התרחיש דורש אפוא שעבור כל חוזה שבו קיימים "טריגרים של הורדת דירוג", התאגיד הבנקאי יניח כי נדרש להפקיד 100% מהביטחון הנוסף או מתזרים המזומנים היוצא הנוסף בגין כל הורדת דירוג, עד וכולל 3 תתי-דירוגים, בדירוג האשראי ארוך הטווח של התאגיד הבנקאי. באשר לטריגרים הקשורים לדירוג קצר הטווח של התאגיד הבנקאי, יש להניח כי אלה יופעלו בדירוג ארוך הטווח המתאים על פי קריטריוני הדירוג שהתפרסמו. בהשפעת הורדת הדירוג יובאו בחשבון כל סוגי ביטחונות המרגיין והטריגרים החוזיים המשנים את זכויות השעבוד מחדש של ביטחונות שאינם מופרדים (non-segregated).

119. **צורכי נזילות מוגדלים הנובעים משינויים אפשריים בהערכת שווי ביטחונות שהופקדו המשמשים להבטחת נגזרים ועסקאות אחרות:** (20% מהערך של ביטחון מופקד שאינו ברמה 1). הנהגים בשוק הם שרוב הצדדים הנגדיים לעסקאות בנגזרים נדרשים בדרך כלל להבטיח את הצמדת הפוזיציות שלהם למחיר השוק וכי הדבר נעשה בעיקר באמצעות מזומנים או מכשירי חוב של ריבונות, בנק מרכזי, בנקים רב-צדדיים לפיתוח, או ישות סקטור ציבורי בעלי משקל סיכון 0% על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 203. כאשר נכסים נזילים ברמה 1 מופקדים כביטחון, לא נדרש להחזיק מלאי נוסף של נכסים נזילים באיכות גבוהה כנגד שינויים אפשריים בהערכת השווי. אולם, אם צדדים נגדיים מבטיחים את שערך החשיפות למחיר השוק באמצעות צורות אחרות של ביטחונות, לצורך כיסוי אובדן השווי הפוטנציאלי של אותם ניירות ערך, יתווספו למלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה הנדרשים מתאגיד בנקאי המפקיד ביטחונות אלה 20% משווי כל הביטחונות שהופקדו בדרך זו, בניכוי ביטחון שהתקבל על בסיס צד נגדי (בתנאי שהביטחון שהתקבל אינו כפוף למגבלות על שימוש חוזר או שעבוד חוזר). אותם 20% יחושבו על פי הסכום הנקוב הנדרש להפקדה כביטחון לאחר החלת מקדמי ביטחון כלשהם העשויים לחול על קטגוריית ביטחונות זו. כל ביטחון הנמצא בחשבון מרגיין מופרד יכול לשמש רק לקיזוז תזרים יוצא הקשור לתשלומים שניתן לקזזם מאותו חשבון.

120. **צורכי נזילות מוגדלים הנובעים מעודף ביטחונות שאינם מופרדים (non-segregated) המוחזקים על ידי התאגיד הבנקאי ועשויים להידרש על ידי הצד הנגדי על פי חוזה בכל עת:**
100% מהביטחונות שאינם מופרדים העשויים להידרש על פי חוזה על ידי הצד הנגדי, מפני שהם עולים על דרישת הביטחונות הנוכחית מהצד הנגדי.
121. **צורכי נזילות מוגדלים הנובעים מביטחונות לעסקאות הנדרשים על פי חוזה שהצד הנגדי עדיין לא דרש את הפקדת הביטחונות:** 100% מהביטחונות שמועדם חל על פי החוזה, אך הצד הנגדי עדיין לא דרש את הפקדתם.
122. **צורכי נזילות מוגדלים הנובעים מחוזים המאפשרים החלפת ביטחונות בנכסים שאינם נכסים נזילים באיכות גבוהה:** 100% מסכום הנכסים הנזילים באיכות גבוהה שהתקבלו כביטחונות להבטחת עסקאות, שניתן להחליפם בנכסים שאינם נכסים נזילים באיכות גבוהה ללא הסכמת התאגיד הבנקאי, ואשר לא הופרדו (segregated).
123. **צורכי נזילות מוגדלים הנובעים משינויים בהערכת שווי השוק של נגזרים או עסקאות אחרות:** היות שנוהג השוק הוא להבטיח בביטחונות את שערך החשיפות בגין נגזרים ועסקאות אחרות למחיר השוק, תאגידים בנקאיים עומדים בפני חשיפות אפשריות מהותיות לסיכון נזילות בגין שינויים אלה בהערכות השווי. תזרים נכנס ויוצא של עסקאות המתבצעות תחת אותם הסכמי מסגרת לקיזוז (master netting agreement) יטופלו על בסיס נטו. כל תזרים יוצא שנוצר בגין צרכים מוגדלים הנובעים משינויים בהערכת שווי השוק צריך להיכלל בחישוב יחס כיסוי הנזילות באמצעות זיהוי תזרים הביטחונות נטו בערך מוחלט הגדול ביותר עבור 30 ימים שמומש במהלך 24 החודשים הקודמים. תזרים הביטחונות נטו בערך מוחלט מבוסס על תזרים יוצא ותזרים נכנס שהתרחשו.
124. **אובדן מימון של ניירות ערך מגובי נכסים⁴⁹, איגרות חוב מכוסות (covered bonds) ומכשירי מימון מובנים אחרים:** התרחיש מניח 100% תזרים יוצא בגין עסקת מימון שמועד פירעונה חל בתקופה של 30 הימים, כאשר מכשירים אלה מונפקים על ידי התאגיד הבנקאי עצמו (שכן ההנחה היא ששוק מיחזור המימון לא יהיה קיים).
125. **אובדן מימון של נייר מסחרי מגובה נכסים, אמצעי העברה (conduits), מכשירים להשקעה בניירות ערך ומכשירי מימון דומים:** (100% מהסכום המגיע לפירעון ו-100% מהנכסים הניתנים להחזרה). תאגידים בנקאיים עם מכשירי מימון מובנים הכוללים הנפקת מכשירי חוב לטווח קצר, כגון נייר מסחרי מגובה נכסים, צריכים לתת את דעתם למלוא סיכוני הנזילות האפשריים העולים ממבנים אלה. סיכונים אלה כוללים, בין היתר, (i) אי יכולת למחזר חוב שהגיע לפירעון, ו-(ii) קיומם של נגזרים או מרכיבים דמויי-נגזרים שהוכנסו באופן חוזי למסמכים הקשורים למבנה, אשר יאפשרו "החזרה" של הנכסים בהסדר מימון, או הדורשים ממעביר הנכס המקורי לספק נזילות, ולמעשה מסיימים את הסדר המימון ("liquidity puts") בתוך פרק הזמן של 30 הימים.

⁴⁹ במידה שנדרש לאחד את אמצעי ההעברה (conduits) או המכשיר למטרה מיוחדת (SPV) תחת דרישות הנזילות, נכסיהם והתחייבויותיהם יובאו בחשבון. התאגידים הבנקאיים יהיו מודעים למקורות אפשריים נוספים של סיכון נזילות מעבר לזה הנובע מתחולת הפירעון של החוב בתוך 30 הימים.

מקום שפעילויות המימון המובנות של התאגיד הבנקאי מבוצעות באמצעות ישות למטרה מיוחדת⁵⁰ (כגון מכשיר למטרה מיוחדת, אמצעי העברה (conduit) או מכשיר השקעה מובנה – SIV), בבואו לקבוע את הדרישות לנכסים נזילים באיכות גבוהה, על התאגיד לבחון את מועדי הפירעון של מכשירי החוב שהונפקו על ידי הישות ואת כל האופציות המשובצות בהסדרי מימון העשויות להוות טריגר ל"החזרה" של נכסים או להיווצרות צורך בנזילות, בין אם המכשיר למטרה מיוחדת (SPV) מאוחד ובין אם לאו.

מרכיב סיכון פוטנציאלי	דרישה לנכסים נזילים באיכות גבוהה
חוב שמועד פירעונו חל בתקופת החישוב	100% מהסכום שעומד להיפרע
אופציות משובצות בהסדרי מימון המאפשרות החזרת נכסים או תמיכת נזילות פוטנציאלית	100% מסכום הנכסים שעשויים להיות מוחזרים, או מהנזילות שתידרש

126. **משיכות של קווי אשראי ונזילות מחייבים:** בהוראה זו, קווי אשראי ונזילות מוגדרים כהסכמים חוזיים מפורשים או מחויבויות להעמיד כספים בתאריך עתידי לצדדים נגדיים קמעונאיים או סיטונאיים. קווים אלה יכללו הסכמים חוזיים בלתי חוזרים ("מחייבים") להעמדת כספים בעתיד או כאלה שהם חוזרים רק בתנאים מסוימים. קווים או התחייבויות למימון חוץ-מאזניים אלה יכולים להיות בעלי תקופות ארוכות או קצרות לפירעון, כאשר הקווים לטווח קצר פעמים רבות מתחדשים או מתגלגלים אוטומטית. בתנאי קיצון, סביר שלקוחות המושכים קווים מכל תקופת פירעון, אפילו פירעון לטווח קצר, יתקשו להחזיר כספים שלוו. לפיכך, בהוראה זו, כל הקווים שמניחים כי יימשכו (כמפורט בסעיפים להלן) יהיו קיימים לפי הסכומים שהוקצו בתקופת הבדיקה, מבלי להתחשב במועד פירעונם.
127. למטרות הוראה זו, החלק שלא נמשך מתוך קווים אלה מחושב בניכוי נכסים הכשירים להיכלל במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה, אם הנכסים הנזילים באיכות גבוהה כבר הופקדו בביטחון על ידי הצד הנגדי על מנת להבטיח את הקו או שהם מחויבים על פי חוזה להיות מופקדים בעת שהצד הנגדי ימשוך את הקו (לדוגמה, קו נזילות במבנה של מכשיר רכש חוזר). זאת, בתנאי שהתאגיד הבנקאי רשאי משפטית ובעל יכולת תפעולית לעשות שימוש חוזר בביטחון בעסקאות חדשות של גיוס מזומן מרגע שהקו ינוצל, ואין מתאם בלתי הולם (undue) בין ההסתברות שהקו ינוצל ובין שווי השוק של הביטחון. ניתן לקזז את הביטחון כנגד סכום הקו התלוי, במידה שביטחון זה לא נספר כבר במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה, בהתאם לעיקרון הקבוע בסעיף 72, שלפיו אין לספור ספירה כפולה של פריטים בהוראה זו.

⁵⁰ ישות למטרה מיוחדת (SPE), כהגדרתה בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 205 (סעיף 552).

128. קו נזילות מוגדר ככל מכשיר גיבוי שלא נמשך ושלא ניתן לבטלו, שישמש למימון מחודש של חוב של לקוח במצבים שבהם אותו לקוח אינו יכול למחזר את החוב האמור בשווקים פיננסיים (לדוגמה, על פי תכנית של נייר מסחרי, עסקאות מימון מובטח, מחויבויות לפדיון יחידות וכד'). בהוראה זו, סכום ההתחייבות שיטופל כקו נזילות הוא סכום החוב הנוכחי שהונפק על ידי הלקוח (או חלק יחסי, אם מדובר במסגרת בסינדיקציה) שיחול פירעונו בתוך 30 הימים והוא מגובה על ידי הקו. אותו חלק של קו הנזילות שמגבה חוב אשר לא יגיע לפירעון בתוך חלון של 30 הימים אינו נכלל בהגדרה של קו (facility). כל סכום נוסף של קו הנזילות (קרי, יתרת ההתחייבות) יטופל כקו אשראי מחייב עם שיעור המשיכה הרלוונטי לו כקבוע בסעיף 131. מסגרות הון חוזר כלליות לתאגידים (לדוגמה, מכשירי אשראי מתגלגלים המיועדים למטרות כלליות של התאגיד או למטרות הון חוזר) לא יסווגו כקווי נזילות, אלא כקווי אשראי.
129. על אף האמור לעיל, קווים שהועמדו לקרנות גידור, לקרנות כספיות ומכשירי מימון למטרות מיוחדות, כגון SPEs (כהגדרתם בסעיף 125) או אמצעי העברה (conduits), או מכשירים אחרים המשמשים למימון הנכסים העצמיים של התאגידים הבנקאיים, יחשבו במלוא סכומם כקו נזילות לישויות משפטיות אחרות.
130. עבור אותו חלק בתכניות המימון הנכלל בסעיפים 124 ו-125 (דהיינו, שחל מועד פירעונם או שהם בעלי "liquidity puts" הניתנים למימוש באופק של 30 הימים), תאגידים בנקאיים המספקים קווי נזילות קשורים, לא יספרו ספירה כפולה את מכשיר המימון העומד להיפרע ואת קו הנזילות עבור תכניות שמאוחדות.
131. כל המשיכות לפי חוזה של הלוואות מתוך מסגרות מחייבות⁵¹ ומתוך מסגרות הניתנות לביטול (revocable) ישתקפו במלואן כתזרים יוצא.
- (א) קווי אשראי ונזילות ללקוחות קמעונאיים וללקוחות עסקיים קטנים : יש להניח משיכה של 5% של החלק הבלתי מנוצל מתוך קווים אלה.
- (ב) קווי אשראי לתאגידים שאינם פיננסיים, לריבונות וננקים מרכזיים, לישויות סקטור ציבורי (PSEs) ולבנקים רב-צדדיים לפיתוח : יש להניח משיכה של 10% של החלק הבלתי מנוצל מתוך קווי אשראי אלה.
- (ג) קווי נזילות לתאגידים שאינם פיננסיים, לריבונות וננקים מרכזיים, לישויות סקטור ציבורי (PSEs) ולבנקים רב-צדדיים לפיתוח : יש להניח משיכה של 30% של החלק הבלתי מנוצל מתוך קווי נזילות אלה.
- (ד) קווי אשראי ונזילות לתאגידים בנקאיים הנתונים לפיקוח יציבותי : יש להניח משיכה של 40% של החלק הבלתי מנוצל מתוך קווים אלה.
- (ה) קווי אשראי למוסדות פיננסיים אחרים, לרבות חברות ניירות ערך, חברות ביטוח, נאמנויות⁵², ונהנים⁵³ : יש להניח משיכה של 40% של החלק הבלתי מנוצל מתוך קווי אשראי אלה.

⁵¹ מסגרות מחייבות (committed facilities) הם אלה המוגדרות כבלתי ניתנות לביטול (irrevocable).

⁵² ראה הגדרה בהערת שוליים 43.

⁵³ ראה הגדרה בהערת שוליים 44.

(ו) קווי נזילות למוסדות פיננסיים אחרים, לרבות חברות ניירות ערך, חברות ביטוח, נאמנויות, ונהנים : יש להניח משיכה של 100% של החלק הבלתי מנוצל מתוך קווי נזילות אלה.

(ז) קווי אשראי ונזילות לישויות משפטיות אחרות (לרבות ישויות למטרה מיוחדת (SPEs) (כהגדרתן בסעיף 125), אמצעי העברה (conduits) ומכשירים למטרה מיוחדת⁵⁴, וישויות אחרות שלא נכללו בקטגוריות הקודמות) : יש להניח משיכה של 100% של החלק הבלתי מנוצל מתוך קווים אלה.

132. מחויבויות חוזיות להעמדת אשראי בתוך פרק זמן של 30 ימים. כל המחויבויות החוזיות להעמדת אשראי למוסדות פיננסיים שלא באו לידי ביטוי במקומות אחרים בהוראה זו יכללו בסעיף זה לפי שיעור תזרים יוצא של 100%.

133. אם סך המחויבויות החוזיות להעמיד אשראי ללקוחות קמעונאיים ולתאגידים שאינם פיננסיים במהלך 30 הימים הקלנדריים הבאים (ושאינן משויכות לקטגוריות הקודמות) עולה על 50% מסך התזרים הנכנס החוזי מלקוחות אלה שעומד להתקבל ב-30 הימים הקלנדריים הבאים, יש לדווח על ההפרש כתזרים יוצא של 100%.

134. מחויבויות מימון מותנות אחרות : יטופלו כמפורט להלן.

135. מחויבויות מימון מותנות אלה יכולות להיות חוזיות או בלתי חוזיות, והן אינן התחייבויות למתן אשראי. מחויבויות מימון מותנות שאינן חוזיות כוללות קשר או מתן חסות (sponsorship) למוצרים שנמכרים או לשירותים מסופקים, שעשויים לחייב תמיכה או העמדה של כספים בעתיד בתנאי קיצון. מחויבויות בלתי חוזיות שעשויות להיות משובצות במוצרים פיננסיים ובמכשירים שהתאגיד מוכר, נותן חסות או יוזם עשויות ליצור גידול בלתי מתוכנן במאזן הנובע מהתמיכה שהתאגיד מספק משיקולי סיכון מוניטין. אלה כוללים מוצרים ומכשירים שללקוח או למחזיק יש ציפיות מסוימות לגבי נזילותם או סחירותם, כאשר אי עמידה בציפיות הלקוח בדרך מסחרית סבירה עלולה לגרום נזק תדמייתי מהותי לתאגיד או לפגוע בדרך אחרת ביכולת הקיום השוטפת שלו.

136. חלק ממחויבויות המימון המותנות הללו מותנות במפורש באירוע אשראי או באירוע אחר שאינו קשור בהכרח לאירועי הנזילות שנבחנו בתרחיש הקיצון, אך יש להן בכל זאת הפוטנציאל לגרום להתייבשות משמעותית של נזילות בזמני קיצון. לצרכי עמידה בהוראה זו, כל תאגיד בנקאי נדרש לבחון אילו מבין "מחויבויות מימון מותנות אחרות" אלה עשויות להתממש באירועי הקיצון הנחזים. התאגידים הבנקאיים יסתמכו לכל הפחות על ההתנהגות ההיסטורית כדי לקבוע מהו התזרים היוצא המתאים.

137. מחויבויות מימון מותנות שאינן חוזיות הקשורות למשיכות נזילות פוטנציאליות ממיזמים משותפים (joint venture) או מהשקעות מיעוט בישויות, שאינם מאוחדים, יבואו לידי ביטוי כאשר קיימת ציפייה שהתאגיד הבנקאי יהיה ספק הנזילות העיקרי במקרה שהישות תזדקק לנזילות.

⁵⁴ סיכוני הנזילות הפוטנציאליים הנובעים ממכשירי מימון מובנים של התאגיד הבנקאי עצמו יטופלו בהתאם לסעיפים 124 ו-125 במסמך זה (100% מהסכום העומד לפירעון ו-100% מהנכסים הניתנים להחזרה נכללים כתזרים יוצא).

138. בגין מחויבויות מימון מותנות הנובעות ממכשירי מימון סחר (trade finance), יש להניח שיעור משיכה של 5%. מכשירי מימון סחר מורכבים ממחויבויות הקשורות לסחר שבסודן עומדים באופן ישיר תנועת סחורות או מתן שירותים, כגון:
- מכתבי אשראי דוקומנטרי (documentary trade letters of credit), גביית דוקומנטים (documentary and clean collection), שטרי יבוא ושטרי יצוא; וכן
  - ערבויות הקשורות ישירות למחויבויות מימון סחר, כגון ערבויות משלוח.
139. התחייבויות להעמדת אשראי, כגון מימון ישיר של יבוא או יצוא עבור חברות לא פיננסיות, אינן נכללות בטיפול זה ויש להחיל עליהן את שיעורי המשיכה שבסעיף 131.
140. מחויבויות מימון מותנות אחרות יטופלו כמפורט להלן:
- קווי אשראי ונזילות הניתנים לביטול ללא תנאים (unconditionally revocable) "לא מחייבים" ("uncommitted"), יטופלו לפי סעיף 131;
  - ערבויות ומכתבי אשראי שאינם קשורים למחויבויות מימון סחר (כמתואר בסעיף 138), יש להניח שיעור משיכה של 10%, למעט ערבויות ביצוע שיש להניח לגביהן שיעור משיכה של 3%, וערבויות להבטחת השקעות של רוכשי דירות (לפי חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה-1974), שיש להניח לגביהן שיעור משיכה של 0%;
  - מחויבויות שאינן חוזיות, כגון אילו המפורטות להלן, יובאו בחשבון על פי אומדני התאגיד הבנקאי:
- בקשות פוטנציאליות לרכש חוזר של חוב של התאגיד הבנקאי או של אמצעי העברה (conduits), מכשירי השקעה בניירות ערך ומכשירי מימון דומים אחרים הקשורים לתאגיד;
  - מוצרים מובנים שהלקוחות מצפים לגביהם לסחירות מיידית, כגון אג"ח בריבית משתנה ו- variable rate demand notes (VRDNs); וכן
  - קרנות מנוהלות המשווקות במטרה לשמור על ערך יציב, כגון קרנות נאמנות כספיות או סוגים אחרים של קרנות השקעה קולקטיביות עם ערך יציב וכד'.
- עבור מנפיקים שיש להם דילר או עושה שוק קשור (affiliated), ייתכן שיש לכלול את סכום מכשירי החוב הקיימים (מובטחים ובלתי מובטחים, לזמן קצוב ולזמן קצר) שהתקופות שנותרו לפירעונם עולות על 30 הימים הקלנדריים, לצורך כיסוי רכש חוזר פוטנציאלי של ניירות הערך שלא נפרעו.
- **מחויבויות שאינן חוזיות היכן שפוזיציות בחסר של הלקוח מכוסות על ידי ביטחונות של לקוחות אחרים:** יש להפעיל שיעור משיכה של 50% על מחויבויות מותנות במקרים שבהם תאגיד בנקאי עורך התאמה באופן פנימי של נכסי לקוחות כנגד פוזיציות בחסר של לקוחות אחרים, היכן שהביטחון אינו כשיר להיחשב לרמה 1 או רמה 2, והתאגיד הבנקאי עשוי להיות מחויב למצוא מקורות נוספים למימון פוזיציות אלה במקרה של משיכות על ידי הלקוחות.
141. **תזרים מזומנים יוצא חוזי אחר:** (100%). כל תזרים מזומנים יוצא חוזי אחר שיחול בתוך 30 הימים הקלנדריים הבאים צריך לבוא לידי ביטוי ביחס זה, כגון תזרים יוצא לכיסוי שאילת ביטחונות שאינה מובטחת, פוזיציות בחסר שאינן מכוסות, תשלומים חוזיים של דיבידנדים או ריבית. אולם, תזרים יוצא הקשור לעלויות תפעול לא ייכלל ביחס זה.

2. תזרים מזומנים נכנס

142. התאגיד הבנקאי יכלול בתזרים המזומנים הנכנס רק תזרים נכנס חוזי (כולל תשלומי ריבית) מחשיפות קיימות הנפרעות כסדרן ושביגין אין לתאגיד הבנקאי סיבה לצפות לחדלות פירעון באופן הזמן של 30 הימים. תזרים נכנס מותנה אינו נכלל בסך תזרים המזומנים נטו.

143. תאגידים נדרשים לעקוב אחר ריכוזיות של תזרים נכנס צפוי על פני צדדים נגדיים סיטונאיים בהקשר של ניהול הנזילות, כדי להבטיח שפוזיציות הנזילות שלהם לא תהיה תלויה יתר על המידה בכניסת תזרים נכנס צפוי מצד נגדי סיטונאי יחיד או ממספר מצומצם של צדדים נגדיים סיטונאיים.

144. **מגבלה על סך התזרים הנכנס:** כדי למנוע הסתמכות באופן בלעדי על תזרים נכנס צפוי לעמידה בדרישת הנזילות, וכן כדי לוודא שתאגיד יחזיק רמה מזערית של נכסים נזילים באיכות גבוהה, סכום התזרים הנכנס המותר לקיזוז עם תזרים יוצא מוגבל ל-75% מסך תזרים המזומנים היוצא הצפוי כפי שמחושב בהוראה זו. הדבר דורש מתאגיד בנקאי להחזיק כמות מזערית של מלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה השווה ל-25% מסך תזרים המזומנים היוצא.

(i) העמדת אשראי מובטח, לרבות עסקאות מכר חוזר ושאלית ניירות ערך

145. תאגיד בנקאי יניח כי הסכמי מכר חוזר או הסכמי שאלית ניירות ערך המגיעים למועד פירעונם ומובטחים על ידי נכסים ברמה 1 יוגלגלו ולא ייצרו תזרים מזומנים נכנס (0%). הסכמי מכר חוזר או הסכמי שאלית ניירות ערך המגיעים למועד פירעונם ומובטחים על ידי נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 ייצרו תזרים מזומנים נכנס השווה למקדם הביטחון הרלוונטי עבור הנכסים הספציפיים. ההנחה היא שתאגיד בנקאי אינו מגלגל הסכמי מכר חוזר או הסכמי שאלית ניירות ערך שהגיעו לפירעונם ומובטחים על ידי נכסים שאינם נכסים נזילים באיכות גבוהה, ואפשר להניח שיקבל חזרה 100% מהמזומן הקשור להסכמים אלה. הלוואות מובטחות שהועמדו ללקוחות למטרת לקיחת פוזיציות מסחר ממונפות ("הלוואות מרגין") ייחשבו גם הן כצורה של הלוואה מובטחת; אולם בתרחיש זה, תאגידים בנקאיים רשאים להכיר בלא יותר מ-50% מהתזרים הנכנס החוזי מהלוואות מרגין המגיעות לפירעון ושניתנו כנגד ביטחונות שאינם נכסים נזילים באיכות גבוהה. טיפול זה תואם את ההנחות שנקבעו לגבי מימון מובטח בחלק של תזרים יוצא.

146. כמקרה חריג לסעיף 145, אם נעשה בביטחון שהתקבל באמצעות מכר חוזר, שאלית ניירות ערך, או עסקאות החלף ביטחונות (collateral swaps), שמועד פירעונם חל בתוך אופק של 30 הימים, שימוש חוזר (כלומר, שועבד מחדש) והוא משמש לכיסוי פוזיציות בחסר שניתן להאריך אותן מעבר ל-30 הימים, התאגיד הבנקאי יניח כי הסדרי המכר החוזר או שאלית ניירות הערך יוגלגלו ולא ייצרו תזרים מזומנים נכנס (0%), כדי לשקף את הצורך להמשיך לכסות את הפוזיציה בחסר או לרכוש בחזרה את ניירות הערך הרלוונטיים.

שיעור תזרים נכנס (אם) משתמשים בביטחונות לכיסוי פוזיציות בחסר):	שיעור תזרים נכנס (אם) אין משתמשים בביטחונות לכיסוי פוזיציות בחסר):	עסקאות אשראי מובטח שעומדות לפירעון והן מובטחות על ידי קטגוריית הנכסים הבאים:
0%	0%	נכסי רמה 1
0%	15%	נכסי רמה 2א
0%	50%	נכסי רמה 2ב
0%	50%	הלוואת מרג'ין המובטחת על ידי כל יתר הביטחונות
0%	100%	ביטחונות אחרים

147. במקרה של פוזיציות בחסר של תאגיד בנקאי, אם הפוזיציה בחסר מכוסה על ידי שאילת נייר ערך שאינה מובטחת, על התאגיד הבנקאי להניח שהיכולת לשאול ממשתפים בשוק הפיננסי נייר ערך ללא בטחונות תעלה לחלוטין, ותיצור תזרים יוצא של 100% של מזומן או נכסים נזילים באיכות גבוהה להבטחת השאילה, או של מזומן כדי לסגור את הפוזיציה בחסר על ידי קניית נייר הערך בחזרה. פעולה זו תירשם כתזרים יוצא חוזי אחר בשיעור של 100% בהתאם לסעיף 141. אולם, אם הפוזיציה בחסר של התאגיד הבנקאי מכוסה על ידי עסקת מימון ניירות ערך מובטחת, התאגיד הבנקאי יניח שהפוזיציה בחסר תתקיים לאורך תקופת 30 הימים ותקבל 0% תזרים יוצא.

148. למרות כל ההנחות לגבי הגלגול בסעיפים 145 ו-146, על התאגיד הבנקאי לנהל את ביטחונותיו באופן כזה שהוא יוכל למלא אחר מחויבויותיו להחזיר ביטחונות כל אימת שצד נגדי יחליט לא לגלגל כל עסקת מכר חוזר או שאילת ניירות ערך⁵⁵. הדבר נכון במיוחד כאשר לביטחונות שאינם נכסים נזילים באיכות גבוהה, מאחר שתזרים יוצא מסוג זה אינו בא לידי ביטוי במסגרת יחס כיסוי הנזילות.

(ii) מסגרות מחייבות

149. תאגיד בנקאי לא יניח שיוכל למשוך למטרותיו העצמיות קווי אשראי, קווי נזילות או מכשירי מימון מותנים אחרים שיש לו במוסדות אחרים. מכשירים כאלה מקבלים 0% שיעור תזרים נכנס, ומשמעו כי תרחיש זה אינו מביא בחשבון תזרים נכנס מקווי אשראי או נזילות מחייבים (committed). הדבר נועד להפחית את הסיכון שמחסור נזילות בתאגיד בנקאי אחד "ידביק" תאגידים בנקאיים אחרים במחסור, וכדי לשקף את הסיכון שתאגידים בנקאיים אחרים לא יהיו בעמדה המאפשרת להם לכבד קווי אשראי, או שהם עשויים להחליט לקחת את הסיכון

המשפטי וסיכון המוניטין הכרוך באי כיבוד ההתחייבות, על מנת לשמר את הנזילות של עצמם או להקטין את החשיפה לאותו תאגיד בנקאי.

(iii) תזרים נכנס אחר לפי צד נגדי

150. עבור שאר העסקאות, מובטחות או שאינן מובטחות, שיעור התזרים הנכנס ייקבע על פי הצד הנגדי. כדי לשקף את הצורך בכך שתאגיד בנקאי יבצע חיתום/חידוש הלוואות עם סוגים שונים של צדדים נגדיים, אפילו במהלך תקופת קיצון, יש להחיל שורה של מגבלות על תזרים נכנס חוזי לפי סוג הצד הנגדי.

151. בהתייחס לתשלומי הלוואות, על התאגיד הבנקאי לכלול תזרים נכנס מהלוואות הנפרעות כסדרן בלבד. בנוסף, תזרים נכנס צריך להיכלל רק בתאריך המאוחר ביותר האפשרי, בהתבסס על הזכויות החוזיות של הצדדים הנגדיים. באשר לקווי אשראי מתחדשים, ההנחה היא שההלוואה הקיימת תחודש וכי יתר היתרות יטופלו כקו מחייב בהתאם לסעיף 131.

152. תזרים נכנס מהלוואות שאין להן מועד פירעון ספציפי (דהיינו, מועד פירעון בלתי מוגדר או פתוח) לא ייכלל; לפיכך, אין ליישם הנחות בנוגע למועד שבו עשוי לחול מועד פירעון של הלוואות כאלה. חריגים לכלל זה הם תשלומי מינימום של קרן, עמלה או ריבית הקשורים להלוואה בעלת מועד פירעון פתוח, בתנאי שמועד החוזי של תשלומים אלה חל בתוך 30 הימים - סכומי מינימום אלה לתשלום צריכים להתבטא כתזרים נכנס לפי השיעורים המתוארים בסעיפים 153 ו-154, וכן פירעון אשראי on call כהגדרתו בהוראת הדיווח לפיקוח בנושא מאזן חודשי (הוראה מס' 821), בתנאי ששיעור הפירעון שיוכר כתזרים נכנס בגין אשראי זה לא יעלה על 20% מיתרתו.

(א) תזרים נכנס מלקוחות קמעונאיים ומלקוחות עסקיים קטנים

153. תרחיש זה מניח שתאגידים בנקאיים יקבלו את כל התשלומים (לרבות ריבית ותשלומים לשיעורין) מלקוחות קמעונאיים ומעסקים קטנים, הנפרעים כסדרם ושמועד פירעונם החוזי חל בתוך אופק של 30 הימים. עם זאת, ההנחה היא שתאגידים בנקאיים ימשיכו להעמיד הלוואות ללקוחות קמעונאיים ולעסקים קטנים, בשיעור של 50% מהתזרים הנכנס החוזי. התוצאה היא תזרים נכנס נטו בהיקף של 50% מהסכום החוזי.

(ב) תזרים נכנס סיטונאי אחר

154. תרחיש זה מניח שתאגידים בנקאיים יקבלו את כל התשלומים (לרבות ריבית ותשלומים לשיעורין) מלקוחות סיטונאיים, הנפרעים כסדרם ושמועד פירעונם החוזי חל בתוך אופק של 30 הימים. בנוסף, ההנחה היא שתאגידים בנקאיים ימשיכו להעמיד הלוואות ללקוחות סיטונאיים, בשיעור של 0% תזרים נכנס ממוסדות פיננסיים ומבנקים מרכזיים, ובשיעור של 50% מכל היתר, לרבות תאגידים שאינם פיננסיים, ריבוניות, בנקים רב-צדדיים לפיתוח וישויות סקטור ציבורי. אחוז התזרים הנכנס יעמוד לפיכך על:

- 100% עבור צדדים נגדיים שהם מוסד פיננסי ובנק מרכזי ;
- 50% עבור צדדים נגדיים סיטונאיים לא פיננסיים.

155. תזרים נכנס מניירות ערך שמועד פירעונם חל בתוך 30 הימים ולא נכללו במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה יטופל כמו תזרים נכנס ממוסדות פיננסיים (תזרים נכנס 100%). תאגידים בנקאיים רשאים להכיר בקטגוריה זו גם בתזרים נכנס הנובע משחרור יתרות המוחזקות בחשבונות מופרדים (segregated) בהתאם לדרישות רגולטוריות להגנה על נכסיהם הסחירים של לקוחות, בתנאי שיתרות מופרדות אלה מוחזקות בנכסים נזילים באיכות גבוהה. תזרים נכנס זה יחושב בהתאם לטיפול בתזרים יוצא ונכנס רלוונטיים אחרים המכוסים בהוראה זו. ניירות ערך ברמה 1 ורמה 2 שחל מועד פירעונם בתוך 30 ימים צריכים להיכלל במלאי הנכסים הנזילים, כל עוד הם עומדים בכל הדרישות התפעוליות ובהגדרות החלות כמפורט בסעיפים 28-54.

156. פיקדונות לצרכים תפעוליים: פיקדונות המוחזקים במוסדות פיננסיים אחרים למטרות תפעוליות, כמפורט בסעיפים 93-103, כגון למטרות סליקה, קסטודי וניהול מזומנים, ההנחה היא כי הם יישארו באותם מוסדות, ואין לספור תזרים נכנס בגינם - דהיינו, הם יקבלו שיעור תזרים נכנס של 0%, כמצוין בסעיף 98.

157. אותו הטיפול חל על פיקדונות המוחזקים במוסד המרכזי של רשת קואופרטיבית של בנקים, וההנחה היא כי הם יישארו במוסד המרכזי כמפורט בסעיפים 105 ו-106; כלומר, התאגיד הבנקאי המפקיד לא יספור תזרים נכנס בגינם - והם יקבלו שיעור תזרים נכנס של 0%.

(iv) תזרים מזומנים נכנס אחר

158. תזרים מזומנים נכנס בגין נגזרים: סכומם של כל תזרימי המזומנים הנכנסים נטו יקבל מקדם תזרים נכנס של 100%. סכומי תזרים המזומנים הנכנס והיוצא בגין נגזרים יחושבו בהתאם למתודולוגיה המתוארת בסעיף 116.

159. כאשר נגזרים מובטחים על ידי נכסים נזילים באיכות גבוהה, תזרים מזומנים נכנס יחושב בניכוי כל תזרים יוצא מקביל של מזומנים או תזרים יוצא חוזי של בטחונות שהיו נוצרים, כל יתר התנאים שווים, ממחויבויות חוזיות להפקדת מזומן או ביטחונות על ידי התאגיד הבנקאי, בתנאי שמחויבויות חוזיות אלה היו מקטינות את מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה. הדבר עולה בקנה אחד עם העיקרון שעל תאגידים בנקאיים להימנע מספירה כפולה של תזרים נזילות נכנס או יוצא.

160. תזרים מזומנים נכנס חוזי אחר: לא ייכלל תזרים מזומנים נכנס חוזי אחר, פרט לאלו שפורטו לעיל. בכלל זה, תזרימי מזומנים הקשורים להכנסות שאינן פיננסיות לא יובאו בחשבון בחישוב תזרים המזומנים היוצא נטו למטרות הוראה זו.

III. סוגיות בנוגע ליישום יחס כיסוי הנזילות

161. חלק זה מתאר מספר סוגיות הקשורות ליישום יחס כיסוי הנזילות. ביניהן: התדירות שבה יש לחשב ולדווח על יחס כיסוי הנזילות, אופן היישום של יחס כיסוי הנזילות ברמת הקבוצה וסכימת מטבעות במסגרת יחס כיסוי הנזילות.

א. תדירות החישוב והדיווח

162. יחס כיסוי הנזילות יהיה בשימוש שוטף, על בסיס יומי, של התאגיד הבנקאי כדי לסייע בניטור ובקרה אחר סיכון הנזילות. הדיווח על יחס כיסוי הנזילות להנהלה הבכירה יבוצע לפחות אחת לחודש, ולדירקטוריון לפחות אחת לרבעון. במצבי קיצון תוגבר התדירות לדיווח שבועי ואף יומי. בנוסף, במקרים מיוחדים יימסר דיווח מיידי להנהלה הבכירה ולדירקטוריון.

163. בטל.

ב. תחולת היישום

164. בטל⁵⁶.

165. השקעות בישויות בנקאיות ופיננסיות של קבוצה בנקאית שאינן מאוחדות ייחשבו להשקעות עיקריות (significant), בהתחשב בהשפעת הנזילות של השקעות אלה על הקבוצה לפי הוראת יחס כיסוי הנזילות. בדרך כלל, השקעה שאינה מקנה שליטה (לדוגמה מיזם משותף או ישות בהחזקת מיעוט) יכולה להיחשב עיקרית אם הקבוצה הבנקאית תהיה ספקית הנזילות העיקרית של השקעה כזאת בזמני קיצון (לדוגמה, כאשר יתר בעלי המניות אינם תאגידים בנקאיים או כאשר התאגיד הבנקאי מעורב ברמה תפעולית בניהול יומיומי וניטור של סיכון הנזילות של הישות). יש לכמת משיכות נזילות פוטנציאליות כאלה למטרת חישוב יחס כיסוי הנזילות, ובפרט את אלה הנובעות מהצורך לתמוך בהשקעות בזמני קיצון משיקולי מוניטין. במידה שמשיכות נזילות אלה אינן נכללות במקומות אחרים, יש לטפל בהן תחת "מחויבויות מימון מותנות אחרות" כמתואר בסעיף 137.

166. בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 342, על תאגיד בנקאי לנטר ולבצע בקרה באופן פעיל אחר חשיפותיו לסיכון נזילות וצורכי המימון שלו ברמת הישות המשפטית הבודדת, ברמת הסניפים וחברות בנות במדינות זרות וברמת הקבוצה בכללותה, בהתחשב במגבלות הרגולטוריות והתפעוליות על יכולת העברת הנזילות.

167. כדי להבטיח עקביות ביישום יחס כיסוי הנזילות המאוחד בין מדינות שונות, מובא להלן מידע נוסף בנוגע לשתי סוגיות ביישום.

1. הבדלים בין דרישות הנזילות בישראל לאלה שבמדינה המארחת

168. אף שרוב הפרמטרים ביחס כיסוי הנזילות "מתואמים" (harmonised) ברמה בינלאומית, עשויים להיות הבדלים בטיפול בנזילות בין מדינות באותם פריטים הכפופים לשיקול דעת של המדינה (לדוגמה, שיעורי משיכה של פיקדונות, מחויבויות מימון מותנות, שינויים בשווי שוק של עסקאות נגזרים וכד') ובתחומים שבהם מפקחים מסוימים אימצו פרמטרים מחמירים יותר.

169. קבוצה בנקאית בעלת פעילות במדינות זרות תחשב את יחס כיסוי הנזילות על בסיס מאוחד לפי הפרמטרים לנזילות שאומצו בישראל על פני כל הישויות המשפטיות המאוחדות, להוציא הטיפול בפיקדונות קמעונאיים / עסקים קטנים, שלגביהם תנהג בהתאם לפרמטרים הרלוונטיים שאומצו במדינות המארחות שבהן פועלים סניפים או חברות בת שלה. גישה זו משקפת באופן הולם יותר את צורכי הנזילות בזמני קיצון של ישויות משפטיות של הקבוצה (כולל סניפים של אותן ישויות) הפועלות במדינות מארחות, מאחר ששיעורי משיכת הפיקדונות במדינות מארחות מושפעים יותר מגורמים ספציפיים למדינה, כגון הסוג והאפקטיביות של תכניות ביטוח הפיקדונות הקיימות והתנהגות המפקדים המקומיים.

170. דרישות המפקח בישראל לגבי פיקדונות קמעונאיים ועסקים קטנים יחולו על הישויות המשפטיות הרלוונטיות (כולל סניפים של ישויות אלה) הפועלות בתחומי שיפוט מארחים, אם: (i) אין דרישות של המדינה המארחת בנוגע לפיקדונות קמעונאיים ועסקים קטנים באותה מדינה; (ii) אותן ישויות פועלות במדינות מארחות שלא מיישמות את יחס כיסוי הנזילות; או (iii) המפקח יחליט שיחולו דרישות מחמירות יותר מדרישות המארח.

2. טיפול בהגבלות על העברת נזילות

171. כאמור בסעיף 36, כעיקרון כללי, קבוצה בנקאית הפועלת במדינות שונות לא תכיר בעודפי נזילות ביחס כיסוי הנזילות המאוחד שלה, אם קיים ספק סביר בנוגע לזמינותה של אותה נזילות. הגבלות על העברת נזילות (כגון אמצעי גידור (ring-fencing), אי המירות של מטבע מקומי, הגבלות על מטבע חוץ וכו') במדינות שבהן פועלת הקבוצה הבנקאית, ישפיעו על זמינות הנזילות על ידי מניעת העברה של נכסים נזילים באיכות גבוהה וזרימת כספים בתוך הקבוצה. יחס כיסוי הנזילות המאוחד צריך לשקף הגבלות כאלה באופן העולה בקנה אחד עם סעיף 36. לדוגמה, נכסים נזילים באיכות גבוהה כשירים המוחזקים על ידי ישות משפטית מאוחדת כדי לעמוד בדרישות המקומיות שלה של יחס כיסוי נזילות (בהתאם לעניין) יכולים להיכלל ביחס כיסוי הנזילות המאוחד במידה שאותם נכסים נזילים באיכות גבוהה משמשים לכיסוי סך תזרים המזומנים היוצא נטו של אותה הישות, למרות שהנכסים כפופים להגבלות של העברת נזילות. אם הנכסים הנזילים באיכות גבוהה העודפים ביחס לסך תזרים המזומנים היוצא נטו אינם ניתנים להעברה, אין לכלול את אותה נזילות עודפת ביחס.

172. מסיבות פרקטיות, הגבלות על העברת נזילות ביחס המאוחד כוללות רק הגבלות קיימות המוטלות מכוח הדינים, התקנות ודרישות הפיקוח החלים⁵⁷. קבוצה בנקאית תתווה תהליכים

⁵⁷ קיימים מספר גורמים שעשויים לעכב זרימת נזילות חוצה גבולות של קבוצה בנקאית, רבים מהם מעבר לשליטת הקבוצה, וחלק ממגבלות אלה לא בהכרח מבוטאות בחוק בבירור או שהן עשויות להתברר רק בזמני קיצון.

שמטרתם לזהות, ככל שניתן, את כל ההגבלות על העברת נזילות ולעקוב אחר יישום הכללים והתקנות במדינות שבהן פועלת הקבוצה, ולהעריך את השלכותיהן על הנזילות עבור הקבוצה בכללותה.

ג. מטבעות

173. כמפורט בסעיף 42, תאגידים בנקאיים יהיו מודעים לצורכי הנזילות גם בכל אחד מהמטבעות העיקריים. המטבעות של מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה יהיו דומים בהרכבם לצרכיו התפעוליים של התאגיד הבנקאי. תאגידים בנקאיים אינם יכולים להניח שמטבעות יוותרו עבירים והמירים בתקופת לחץ, אפילו עבור מטבעות שבעתות שגרה ניתנים להעברה בחופשיות וניתנים להמרה בקלות.

נספח 1

חישוב המגבלה על נכסי רמה 2 בקשר עם עסקאות מימון ניירות ערך לטווח קצר

1. נספח זה נועד להבהיר את השיטה הנכונה לחישוב המגבלה על נכסי רמה 2 (כולל רמה 2ב) בקשר עם עסקאות מימון ניירות ערך לטווח קצר.
2. כפי שצוין בסעיף 48, חישוב מגבלת ה-40% על נכסי רמה 2 צריך להביא בחשבון את ההשפעה על מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה של סכומי נכסים ברמה 1 ורמה 2 הקשורים במימון מובטח⁶², מתן אשראי מובטח⁶³ ועסקאות החלף בטחונות (collateral swap) שפירעונם חל בתוך 30 הימים הקלנדריים. סכומם המרבי של נכסים מותאמים ברמה 2 במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה, שווה לשני-שלישים מן הסכום המותאם של נכסי רמה 1 לאחר החלת מקדמי ביטחון. חישוב מגבלת ה-40% על נכסי רמה 2 יביא בחשבון כל הפחתה בנכסי רמה 2ב כשירים על חשבון מגבלת ה-15% החלה על נכסי רמה 2ב⁶⁴.
3. בנוסף, חישוב מגבלת ה-15% על נכסי רמה 2 צריך להביא בחשבון את ההשפעה על מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה של סכומי נכסים נזילים באיכות גבוהה הקשורים במימון מובטח, במתן אשראי מובטח ובעסקאות החלף בטחונות שפירעונם חל בתוך 30 הימים הקלנדריים. הסכום המרבי של נכסי רמה 2ב מותאמים במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה שווה ל-15/85 מתוך הסכום המצרפי של נכסי רמה 1 ורמה 2 מותאמים, או, במקרים שבהם מגבלת ה-40% אפקטיבית, עד למקסימום של 1/4 מהסכום המותאם של נכסי רמה 1, שניהם לאחר החלת מקדמי ביטחון.
4. הסכום המותאם של נכסי רמה 1 מוגדר כסכום של נכסי רמה 1 שהיו מתקבלים לאחר סיום (unwinding) של אותן עסקאות לטווח קצר של מימון מובטח, מתן אשראי מובטח, ועסקאות החלף בטחונות הכרוכות בהחלפת נכסים נזילים באיכות גבוהה תמורת נכסי רמה 1 כלשהם (כולל מזומנים), העומדים בדרישות התפעוליות עבור נכסים נזילים באיכות גבוהה המפורטות בסעיפים 28 עד 40, או שהיו עומדים בדרישות אלה אילו היו מוחזקים ללא שעבוד. הסכום המותאם של נכסי רמה 2 מוגדר כסכום של נכסי רמה 2 שהיו מתקבלים לאחר סיום של אותן עסקאות לטווח קצר של מימון מובטח, מתן אשראי מובטח, ועסקאות החלף בטחונות הכרוכות בהחלפת נכסים נזילים באיכות גבוהה תמורת נכסי רמה 2 כלשהם, העומדים בדרישות התפעוליות עבור נכסים נזילים באיכות גבוהה המפורטות בסעיפים 28 עד 40, או שהיו עומדים בדרישות אלה אילו היו מוחזקים ללא שעבוד. בהקשר זה, עסקאות לטווח קצר הן עסקאות שמועד פירעונן חל בתוך ועד 30 הימים הקלנדריים. מקדמי ביטחון רלוונטיים ייושמו לפני החישוב של המגבלות המתאימות.

⁶² ראה הגדרה בסעיף 112.⁶³ ראה הגדרה בסעיף 145.⁶⁴ בעת קביעת החישוב של מגבלות ה-15% ו-40%, המפקח יהיה רשאי גם לבחון בנפרד את גודל המאגר של נכסי רמה 2 ורמה 2ב על בסיס לא מותאם (unadjusted).

5. הנוסחה לחישוב מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה היא כדלקמן :

מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה = נכסי רמה 1 בתוספת נכסי רמה 2 בתוספת נכסי רמה 2 בניכוי התאמה למגבלת ה-15% ובניכוי התאמה למגבלת ה-40%.

כאשר :

התאמה למגבלת ה-15% היא הסכום הגבוה שבין :

א. נכסי רמה 2 מותאמים בניכוי [(נכסי רמה 1 מותאמים בתוספת נכסי רמה 2 מותאמים) * 15/85]

ב. נכסי רמה 2 מותאמים בניכוי [נכסי רמה 1 מותאמים * 15/60]

ג. אפס (0)

התאמה למגבלת ה-40% היא הסכום הגבוה שבין :

א. נכסי רמה 2 מותאמים בתוספת נכסי רמה 2 מותאמים בניכוי התאמה למגבלת ה-15% בניכוי [נכסי רמה 1 מותאמים * 3/2]

ב. אפס (0)

6. לחלופין, ניתן לכתוב את הנוסחה כדלקמן :

מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה = נכסי רמה 1 בתוספת נכסי רמה 2 בתוספת נכסי רמה 2 בניכוי הסכום הגבוה שבין :

א. נכסי רמה 2 מותאמים בתוספת נכסי רמה 2 מותאמים בניכוי [נכסי רמה 1 מותאמים * 3/2]

ב. נכסי רמה 2 מותאמים בניכוי [(נכסי רמה 1 מותאמים + נכסי רמה 2 מותאמים) * 15/85]

ג. אפס (0)

נספח 2

סיכום יחס כיסוי הנזילות

(האחוזים הם מקדמים שיש להכפיל בסכום הכולל של כל פריט)

מקדם	פריט
מלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה	
	א. נכסי רמה 1:
100%	- מטבעות ושטרות כסף - ניירות ערך סחירים כשירים של ריבונות, בנקים מרכזיים, ישויות סקטור ציבורי (PSEs), ובנקים רב-צדדיים לפיתוח הכשירים למשקל סיכון 0% - וזרבות כשירות בבנק המרכזי - חוב של ריבונות או בנק מרכזי מקומיים עבור ריבונות שמשקל הסיכון שלהן אינו 0% (כדוגמת ישראל, בהתאמות המפורטות בהוראה)
	ב. נכסי רמה 2 (עד 40% מהנכסים הנזילים באיכות גבוהה):
85%	נכסי רמה 2א - ניירות ערך סחירים כשירים של ריבונות, בנקים מרכזיים, בנקים רב-צדדיים לפיתוח, וישויות סקטור ציבורי הכשירים למשקל סיכון 20% - מכשירי חוב קונצרנים כשירים בדירוג בינלאומי AA- ומעלה - איגרות חוב מכוסות (covered bonds) כשירות בדירוג AA- ומעלה נכסי רמה 2ב (עד 15% מהנכסים הנזילים באיכות גבוהה) - מכשירי חוב קונצרנים כשירים בדירוג A+ עד A- (כמפורט בהוראה)
50%	
	סך ערך מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה

תזרים מזומנים יוצא	
א. פיקדונות קמעונאיים	
פיקדונות לפי דרישה ופיקדונות לזמן קצוב (פחות מ-30 ימים לפירעון)	
- פיקדונות יציבים (תכנית ביטוח פיקדונות שעומדת בקריטריונים נוספים) - פיקדונות יציבים (כמפורט בהוראה) - פיקדונות קמעונאיים פחות יציבים	3% 5% 10% ומעלה
פיקדונות לזמן קצוב עם זמן נותר לפירעון העולה על 30 ימים	3%
ב. מימון סיטונאי בלתי מובטח:	
פיקדונות לפי דרישה ופיקדונות לזמן קצוב (פחות מ-30 ימים לפירעון) שהועמדו על ידי לקוחות עסקיים קטנים:	
- פיקדונות יציבים - פיקדונות פחות יציבים	5% (3%) 10% ומעלה
פיקדונות לזמן קצוב עם זמן נותר לפירעון העולה על 30 ימים	3%
פיקדונות לצרכים תפעוליים הנוצרים על ידי פעילויות סליקה, קסטודי וניהול מזומנים	25%
החלק המכוסה על ידי ביטוח פיקדונות	5%
בנקים קואופרטיבים ברשת מוסדית (פיקדונות כשירים המופקדים במוסד המרכזי)	25%
תאגידים לא פיננסיים, ריבונות, בנקים מרכזיים, בנקים רב-צדדיים לפיתוח, וישויות סקטור ציבורי	40%
אם הסכום הכולל מכוסה במלואו על ידי תכנית ביטוח פיקדונות	20%
לקוחות שהם ישויות משפטיות אחרות	100%
ג. מימון מובטח:	
- עסקאות מימון מובטח עם צד נגדי שהוא בנק מרכזי או מגובות על ידי נכסי רמה 1 עם כל צד נגדי. - עסקאות מימון מובטח המגובות על ידי נכסי רמה 2, עם כל צד נגדי - עסקאות מימון מובטח המגובות על ידי נכסים שאינם מרמה 1 או מרמה 2 עם צד נגדי שהוא ריבונות מקומית, בנקים רב-צדדיים לפיתוח, או ישויות סקטור ציבורי מקומיות - מגובה על ידי נכסים ברמה 2. - כל יתר עסקאות מימון מובטח	0% 15% 25% 50% 100%
ד. דרישות נוספות:	
צורכי נזילות (כגון הוספת ביטחונות) בקשר לעסקאות מימון, לנגזרים ולחוזים אחרים	הורדת דירוג של 3 תתי דירוגים
שינויים בשווי השוק בעסקאות נגזרים (הסכום המוחלט הגדול ביותר של תזרים הביטחונות נטו ב-30 ימים שהתרחש במהלך 24 החודשים הקודמים)	גישת בחינה היסטורית
שינויים בשווי של ביטחונות שאינם מרמה 1 המבטיחים נגזרים	20%
עודף ביטחונות המוחזקים על ידי תאגיד בנקאי בקשר לעסקאות בנגזרים ושעשויים חוזית להידרש על ידי הצד הנגדי בכל עת	100%

100%	צורכי נזילות הקשורים לביטחונות בגין עסקאות נגזרים שהגיע מועד הפקדתם החוזי על ידי התאגיד הבנקאי המדווח
100%	גידול בצורכי נזילות בקשר לעסקאות בנגזרים המתירות החלפת ביטחונות לנכסים שאינם נכסים נזילים באיכות גבוהה
	ניירות ערך מגובי ניירות מסחריים (ABCP), מכשירי השקעה מובנים (SIV), אמצעי העברה (conduits), מכשירים למטרה מיוחדת (SPV) וכד':
100%	• התחייבויות שהגיע מועד פירעון בגין ניירות ערך מגובי ניירות מסחריים (ABCP), מכשירי השקעה מובנים (SIV), מכשירים למטרה מיוחדת (SPV) וכד' (מוחל על סכומים שהגיעו לפירעון ונכסים הניתנים להחזרה)
100%	• ניירות ערך מגובים בנכסים (כולל איגרות חוב מכוסות), חל על סכומים שהגיע מועד פירעונם
	קווי אשראי ונזילות שאינם מנוצלים והועמדו ל:
5% 10% לאשראי 30% לנזילות 40% 40% לאשראי 100% לנזילות 100%	• לקוחות קמעונאיים ולקוחות עסקיים קטנים • תאגידים לא פיננסיים, ריבונות ובנקים מרכזיים, בנקים רב-צדדיים לפיתוח, וישויות סקטור ציבורי • תאגידים בנקאיים הכפופים לפיקוח יציבותי • מוסדות פיננסיים אחרים (לרבות חברות ניירות ערך, חברות ביטוח) • לקוחות שהם ישויות משפטיות אחרות, קווי אשראי ונזילות
ראה פירוט בהוראה 5% 0%- 10% 50%	מחויבויות מימון מותנות אחרות (כגון ערבויות, מכתבי אשראי וכד') • מימון סחר (trade finance) • ערבויות • פוזיציות בחסר של הלקוח המכוסות על ידי ביטחונות של לקוחות אחרים
100%	תזרים מזומנים יוצא נטו בגין נגזרים
100%	כל תזרים מזומנים יוצא חוזי אחר
	סך תזרים מזומנים יוצא

תזרים מזומנים נכנס	
	עסקאות מתן אשראי מובטח שהגיע מועד פירעון והן מגובות על ידי הביטחונות הבאים:
0%	נכסי רמה 1
15%	נכסי רמה 2א
50%	נכסי רמה 2ב
50%	אשראי מרגין (margin lending) המגובה על ידי כל יתר הביטחונות
100%	כל יתר הנכסים
0%	קווי אשראי או נזילות שהועמדו לתאגיד הבנקאי המדווח
0%	פיקדונות לצרכים תפעוליים המוחזקים במוסדות פיננסיים אחרים (כולל פיקדונות המוחזקים במוסד מרכזי של רשת של בנקים קואופרטיבים)
50%	תזרים נכנס אחר לפי צד נגדי: • סכומים העתידים להתקבל מצדדים נגדיים קמעונאיים • סכומים העתידים להתקבל מצדדים נגדיים סיטונאיים שאינם פיננסיים, מעסקאות שאינן נכללות בקטגוריות התזרימים הנכנסים שצוינו לעיל • סכומים העתידים להתקבל ממוסדות פיננסיים ובנקים מרכזיים, מעסקאות שאינן נכללות בקטגוריות התזרימים הנכנסים שצוינו לעיל
50%	
100%	
100%	תזרים מזומנים נכנס נטו בגין נגזרים
עד 20%	תזרים מזומנים נכנס חוזי בגין אשראי on-call (בהתאם להנחיות בהוראה)
	סך תזרים מזומנים נכנס
	סך תזרים מזומנים יוצא נטו = סך תזרים מזומנים יוצא בניכוי הנמוך שבין [סך תזרים מזומנים נכנס, 75% מתזרים מזומנים יוצא ברוטו]
	יחס כיסוי נזילות (LCR) = מלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה / סך תזרים מזומנים יוצא נטו

נספח 3

יחס נזילות בסניף של בנק חוץ

1. סניף של בנק חוץ (להלן- סניף זר) אשר היקף הנכסים הממוצע השנתי שלו אינו עולה על 15 מיליארדי ש"ח, לא יידרש להחזיק או לעקוב אחר יחסי הנזילות הרגולטוריים שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 342 ולעמוד ביחס כיסוי הנזילות על פי הוראה זו, כפוף להחזקה מזערית של נכסים נזילים כמפורט בסעיף 2 להלן ולקבלת מכתב נוחות מבנק האם כמפורט בסעיף 3 להלן.
  2. החזקה מזערית של נכסים נזילים- החזקת נכסים נזילים לא משועבדים, בחשבונות הסניף בישראל, בשיעור שלא יפחת מ-15% אחוז מסך ההתחייבויות בכל עת.
לעניין זה, יחולו ההגדרות הבאות:
"נכסים נזילים"- נכסים נזילים באיכות גבוהה מרמה 1 על פי הוראה זו, לאחר הפעלת מקדמי בטחון מתאימים.
"סך התחייבויות"- סך ההתחייבויות המאזניות בתוספת 20% מההתחייבויות החוץ מאזניות, בניכוי התחייבות נטו לקבוצה הבנקאית.
"התחייבויות חוץ מאזניות"- מכשירי אשראי חוץ מאזניים כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור.
"התחייבות נטו לקבוצה הבנקאית"- סך מימון מהקבוצה הבנקאית בניכוי פיקדונות בקבוצה הבנקאית. סכום ההתחייבות נטו שינוכה יהיה שווה או גדול מאפס.
  3. מכתב נוחות מבנק האם
כל סניף זר יעביר לפיקוח על הבנקים מכתב נוחות מבנק האם. מכתב הנוחות יכלול התחייבות של בנק האם:
- (א) לתמוך בצרכי הנזילות של הסניף בישראל בכל עת, לרבות בזמני לחץ.
  - (ב) לידע את המפקח בדבר בעיות הקשורות לנושא הנזילות בבנק האם בסמוך לדיווח למפקח הראשי של בנק האם.
4. אם היקף הנכסים של סניף זר יעלה על 15 מיליארדי ש"ח, המפקח ישקול להרחיב את דרישות הנזילות ולהחיל את יחס כיסוי הנזילות על הסניף.

עדכונים

תאריך	פרטים	גרסה	חוזר 06 מס'
28/9/2014	חוזר מקורי	1	2431
04/07/18	עדכון	2	2564
25/05/22	עדכון	3	2710

יחס מימון יציב נטו
תוכן העניינים

שם הפרק	עמוד
פרק 1: מבוא, תחולה והגדרות	2
פרק 2: חישוב ודיווח	4
פרק 3: מימון יציב זמין ומימון יציב נדרש	5
פרק 4: סיכום וסוגיות ביישום יחס המימון היציב נטו	17
פרק 5: סניף בנק חוץ	21

1. מבוא, תחולה והגדרות

מבוא

- 1.1. מסמך זה מציג את אחת הרפורמות המרכזיות של ועדת באזל לשיפור עמידותו של המגזר הבנקאי: יחס מימון יציב נטו (Net Stable Funding Ratio – NSFR).
- 1.2. הוראה זו מאמצת את המלצות באזל III לעניין יחס מימון יציב נטו במערכת הבנקאית בישראל. ההוראה משקפת את עמדת המפקח על הבנקים (להלן - **המפקח**) בכל אחד מהנושאים בהם ניתן למפקח שיקול דעת.
- 1.3. ההוראה קובעת יחס נזילות מזערי לתאגידים בנקאיים. המפקח עשוי לדרוש מתאגיד בנקאי מסוים לאמץ סטנדרטים מחמירים יותר המשקפים על פי הערכת הפיקוח את פרופיל סיכון גיוס הנזילות של אותו תאגיד בנקאי ואת הציות שלו לדרישות האיכותיות בנוגע לניהול סיכון הנזילות.
- 1.4. התאגידים הבנקאיים נדרשים לעמוד ביחס זה לצד החזקת יחס כיסוי נזילות כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221 (להלן - הוראת יחס כיסוי הנזילות) ולצד עמידה בדרישות האיכותיות לניהול סיכון הנזילות הקבועות בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 342.

תחולה

- 1.5. הוראה זו תיושם על ידי תאגיד בנקאי, למעט חברת שירותים משותפת ובנק חוץ.
- 1.6. ההוראה תחול על בסיס מאוחד.
  - 1.6.1. על אף האמור לעיל, התאגיד הבנקאי ינטר ויבקר באופן פעיל אחר יחס המימון היציב נטו גם ברמת הישות המשפטית הבודדת, ברמת סניפים וחברות בנות במדינות זרות, בהתחשב במגבלות משפטיות, רגולטוריות ותפעוליות על יכולת העברת הנזילות.
  - 1.6.2. קבוצה בנקאית תכיר בעודפי מימון יציב זמין ביחס המימון היציב נטו שלה, רק אם הם ניתנים להעברה בהתחשב במגבלות משפטיות, רגולטוריות ותפעוליות. לעניין זה, "עודף מימון יציב זמין" משמעו שהמימון היציב הזמין בחברת הבת עולה על המימון היציב הנדרש בה.
- 1.7. סניף בנק חוץ ימלא אחר התנאים שהוגדרו בסעיף 5.1 להלן.
- 1.8. המפקח רשאי להודיע על טיפול ייעודי ביחס המימון היציב נטו לעסקאות במכשירים נגזרים במט"ח בעלות מועד פירעון של שישה חודשים או פחות במועד קשירתן עם הבנק המרכזי הנובעות ממדיניות מוניטרית לטווח קצר של הבנק המרכזי ומפעילות נזילות לטווח קצר שלו. המפקח ילווה הודעה כאמור בתנאים ליישומה.

הגדרות

1.9. ההגדרות של יחס המימון היציב נטו זהות להגדרות בהוראת יחס כיסוי הנזילות, אלא אם כן צוין אחרת.

1.10. "מוסד פיננסי" – גוף העוסק בפעילות פיננסית ולרבות בנקים, חברות ניירות ערך, חברות ביטוח, נאמנים (בהקשר זה, ישות משפטית שמורשית לנהל נכסים בשם צד שלישי, לרבות ישויות ניהול נכסים כגון, קרנות פנסיה וכלי השקעה קולקטיביים אחרים), ונהנים (בהקשר זה, ישות משפטית (שאינה "יחיד" כמשמעותו בהוראה) שמקבלת או עשויה להיות זכאית לקבל, תגמולים על פי צוואה, פוליסת ביטוח, תכנית פרישה, אנונה, קרן נאמנות או חוזה אחר).

בנוסף, חברת אחזקות שעיקר פעילותה אחזקה במוסד פיננסי אחד או יותר מהווה מוסד פיננסי בהוראה זו.

ניתן להסתייע לעניין זה בסיווג של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (ענף משק שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח).

2. חישוב ודיווח

2.1. יחס המימון היציב נטו דורש מתאגידים בנקאיים לשמור על פרופיל מימון יציב בהתאם להרכב נכסיהם ולפעילויותיהם החוץ-מאזניים. שמירה על מבנה מימון בר-קיימא לאורך זמן נועדה להפחית את הסיכויים ששיבושים במקורות המימון הקבועים של התאגיד הבנקאי ישחקו את מצב הנזילות שלו באופן שיגביר את הסיכון שלו לכשל ויוביל לתרחיש מערכתי רחב יותר. יחס המימון היציב נטו מגביל הסתמכות יתר על מימון סיטונאי קצר טווח, מעודד הערכה משופרת של סיכון גיוס נזילות (funding risk) בכל הפריטים המאזניים והחוץ מאזניים, ומקדם את יציבות המימון.

2.2. יחס המימון היציב נטו מוגדר כסכום המימון היציב הזמין (Available amount of stable funding) חלקי סכום המימון היציב הנדרש (Required amount of stable funding). יחס זה צריך להיות שווה ל-100% לפחות, על בסיס שוטף. "מימון יציב זמין" מוגדר כחלק מההון ומההתחייבויות שניתן להסתמך עליו על פני אופק הזמן המובא בחשבון ביחס המימון היציב נטו, המשתרע על פני שנה אחת. סכום המימון היציב הנדרש ("מימון יציב נדרש") של תאגיד מסוים הוא פונקציה של מאפייני הנזילות והתקופות הנותרות לפירעון של הנכסים השונים המוחזקים על ידי אותו תאגיד, וכן של חשיפותיו החוץ-מאזניות. יחס המימון היציב נטו יחושב לכלל המטבעות יחד. עם זאת, התאגיד הבנקאי ינטר ויבקר באופן פעיל גם אחר יחס המימון היציב נטו במטבעות העיקריים בהם יש לו פעילות.

$$100\% \leq \frac{\text{הסכום הזמין של מימון יציב}}{\text{הסכום הנדרש של מימון יציב}}$$

2.3. יש לדווח על יחס המימון היציב נטו להנהלה הבכירה ולדירקטוריון לפחות אחת לרבעון.

3. מימון יציב זמין ומימון יציב נדרש

- 3.1 הסכומים של מימון יציב זמין ומימון יציב נדרש המוגדרים בהוראה מכוילים באופן שמשקף את רמת היציבות המשוערת של ההתחייבויות ואת הנזילות המשוערת של הנכסים.
- 3.2 הכיול משקף את יציבות ההתחייבויות בשני ממדים:
- 3.2.1 תקופת המימון (funding tenor) – יחס המימון היציב נטו מכויל בדרך כלל בהתבסס על ההנחה כי התחייבויות ארוכות טווח יציבות יותר מהתחייבויות קצרות טווח.
- 3.2.2 סוג המימון והצד הנגדי – יחס המימון היציב נטו מכויל בהתבסס על ההנחה שפיקדונות קצרי טווח (שטווח פירעונם קצר משנה אחת) של לקוחות קמעונאיים ומימון מלקוחות עסקיים קטנים, הם יציבים יותר מבחינה התנהגותית מאשר מימון סיטונאי בעל מועד פירעון זהה שמקורו בצדדים נגדיים אחרים.
- 3.3 בקביעת הסכומים המתאימים של מימון יציב נדרש עבור נכסים שונים, הובאו בחשבון הקריטריונים הבאים, מתוך הכרה בתחליפיות האפשרית (trade-off) בין הקריטריונים:
- 3.3.1 עמידות (resilient) יצירת אשראי – יחס המימון היציב נטו דורש שיהיה מימון יציב עבור שיעור מסוים של אשראי לכלכלה הריאלית, על מנת להבטיח את המשך קיומו של תיווך מסוג זה.
- 3.3.2 התנהגות תאגידי בנקאיים – יחס המימון היציב נטו מכויל בהתבסס על ההנחה שתאגידים בנקאיים עשויים לרצות למחזר שיעור משמעותי מההלוואות שהגיע מועד פירעון על מנת לשמר את קשריהם עם הלקוחות.
- 3.3.3 תקופת הנכס – יחס המימון היציב נטו מבוסס על ההנחה שנכסים קצרי טווח מסוימים (שטווח פירעונם קצר משנה אחת) דורשים שיעור קטן יותר של מימון יציב, מפני שתאגידים בנקאיים יכולים לאפשר למקצת מאותם נכסים להגיע לפירעונם במקום למחזר אותם.
- 3.3.4 איכות הנכס וערך הנזילות – יחס המימון היציב נטו מבוסס על ההנחה שנכסים באיכות גבוהה שאינם משועבדים, שניתן לאגח או לסחור בהם, ועל כן יכולים לשמש באופן מיידי כביטחון להשגת מימון נוסף או להימכר בשוק, אין צורך שימומנו במלואם באמצעות מימון יציב.
- 3.4 מקורות מימון יציבים נוספים דרושים גם כדי לתמוך לפחות בשיעור קטן מדרישות הנזילות הנובעות מהתחייבויות חוץ-מאזניות וממחויבויות מימון תלויות.

הגדרה של מימון יציב זמין

- 3.5 סכומו של המימון היציב הזמין (Available Stable Funding, ASF) נמדד בהתבסס על המאפיינים הכלליים של יציבותם היחסית של מקורות המימון של התאגיד, לרבות מועד הפירעון החוזי של התחייבויותיו והבדלים בנטייתם של ספקי מימון שונים למשוך את המימון שלהם.

3.6 לשם חישוב סכום המימון היציב הזמין, מקצים תחילה את היתרה המאזנית של ההון וההתחייבויות של התאגיד לאחת מבין חמש קטגוריות כמוצג להלן. הסכום המוקצה לכל קטגוריה מוכפל במקדם מימון יציב זמין (ASF factor), וסך כל המימון היציב הזמין הוא סיכום של הסכומים המשוקללים. היתרה המאזנית מייצגת את סכום ההתחייבויות או סכום המכשיר ההוני, כפי שנרשמו לפני שהוחלו עליהם ניכויים רגולטוריים או התאמות אחרות כלשהן.

3.7 כאשר קובעים את מועד הפירעון של מכשיר הוני או התחייבות, על התאגיד הבנקאי להניח שמשקיעים יממשו אופציית קריאה (call option) בהקדם האפשרי. עבור מימון עם אופציות הניתנות למימוש לפי שיקול דעתו של התאגיד הבנקאי, על התאגיד הבנקאי להביא בחשבון גורמי מוניטין אשר עשויים להגביל את יכולתו להימנע ממימוש האופציה¹. בפרט, היכן שהשוק מצפה שהתחייבויות מסוימות ייפדו קודם למועד הפירעון החוקי האחרון שלהן, תאגידים בנקאיים צריכים להניח התנהגות זו למטרת יחס המימון היציב נטו ולכלול התחייבויות אלה בקטגוריית המימון היציב הזמין המתאימה. בהתאם לעקרון זה, כאשר מחשבים את יחס המימון היציב נטו, לגבי אופציות של התאגיד הבנקאי להאריך את מועד הפירעון של מחויבויותיו, יש להניח, בדרך כלל, שאם מעורבים היבטי מוניטין הן לא תמומשנה. במקרה של התחייבויות לזמן ארוך, רק החלק של תזרימי המזומנים שיחולו בדיוק או לאחר שישה חודשים או יותר ושהם יטופלו כבעלי תקופה נותרת לפירעון אפקטיבית של שישה חודשים או יותר ושנה אחת או יותר, בהתאמה.

חישוב סכומים של התחייבויות בגין נגזרים

3.8 התחייבויות בגין מכשירים נגזרים מחושבות תחילה על בסיס עלות שחלוף (replacement cost) של חוזי נגזרים (המתקבלת על ידי שערך למחיר השוק), כאשר לחוזה יש ערך שלילי. כאשר קיים הסכם קיזוז דו-צדדי כשיר, העומד בתנאים המוגדרים בפסקאות 96(ii)-ו-96(iii) בנספח ג' בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, עלות השחלוף עבור קבוצת החשיפות לנגזרים המכוסה בהסכם תהיה עלות השחלוף נטו.

3.9 בעת חישוב התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לפי יחס המימון היציב נטו, ביטחון שהופקד בצורת בטחון משתנה (variation margin) בקשר לחוזי נגזרים, ללא קשר לסוג הנכס, ינוכה מסכום עלות השחלוף השלילית².

¹ כגון מקרה שבו תאגיד בנקאי מאותת כי הוא ייחשף לסיכון גיוס נזילות אם הוא לא יממש את האופציה.

² התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לפי יחס המימון היציב נטו = (התחייבויות בגין נגזרים) - (סה"כ הביטחון שהופקד כבטחון משתנה עבור התחייבויות בגין מכשירים נגזרים). בקשר לחוזה נגזר, אם לפי הוראות הדיווח לציבור החלות על התאגיד הבנקאי, נכס הקשור לביטחון שהופקד כבטחון משתנה המנוכה מסכום עלות השחלוף למטרות יחס המימון היציב נטו משתקף במאזן, אותו הנכס לא ייכלל בחישוב המימון היציב הנדרש של התאגיד הבנקאי על מנת למנוע ספירה כפולה.

- 3.10 התחייבויות ומכשירים הוניים המקבלים מקדם מימון יציב זמין בשיעור 100% כוללים:
- 3.10.1 הסכום הכולל של ההון הפיקוחי, לפני התאמות וניכויים מההון, כמשמעותם בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202³, לא כולל מכשירי הון רובד 2 בעלי תקופה נותרת לפירעון של פחות משנה;
- 3.10.2 הסכום הכולל של כל מכשיר הוני שאינו נכלל ב-3.10.1 לעיל בעל תקופה נותרת לפירעון אפקטיבית של שנה אחת או יותר, לא כולל מכשיר בעל אופציות מפורשות או משובצות אשר אם ימומשו, יקצרו את טווח הפירעון הצפוי לתקופה הקצרה משנה אחת; וכן
- 3.10.3 הסכום הכולל של מימון שהתקבל (borrowings) והתחייבויות (liabilities), מובטחים ושאינם מובטחים (לרבות פיקדונות לזמן קצוב), בעלי תקופה נותרת לפירעון אפקטיבית של שנה אחת או יותר. תזרימי מזומנים שאופק הזמן שלהם קצר משנה אחת, אך הם נובעים מהתחייבויות שמועד הפירעון הסופי שלהן הוא יותר משנה אחת, אינם כשירים לקבל מקדם מימון יציב זמין של 100%, וכן
- 3.10.4 פיקדונות של לקוחות קמעונאיים ולקוחות עסקיים קטנים בעלי תקופה נותרת לפירעון של שנה או יותר שאינם ניתנים למשיכה מוקדמת ללא קנס משמעותי.
- 3.11 התחייבויות המקבלות מקדם מימון יציב זמין של 95% כוללות פיקדונות "יציבים" (כהגדרתם בהוראת יחס כיסוי הנזילות, סעיפים 75-78) של לקוחות קמעונאיים ולקוחות עסקיים קטנים⁴ ללא מועד פירעון (לפי דרישה), פיקדונות לזמן קצוב בעלי תקופה נותרת לפירעון של פחות משנה אחת, או פיקדונות לזמן קצוב בעלי תקופה נותרת לפירעון של שנה או יותר אבל הם ניתנים למשיכה מוקדמת ללא קנס משמעותי.
- 3.12 התחייבויות המקבלות מקדם מימון יציב זמין של 90% כוללות פיקדונות "פחות יציבים" (כהגדרתם בהוראת יחס כיסוי הנזילות, סעיפים 79-80) של לקוחות קמעונאיים ולקוחות עסקיים קטנים ללא מועד פירעון (לפי דרישה), פיקדונות לזמן קצוב בעלי תקופה נותרת לפירעון של פחות משנה אחת, או פיקדונות לזמן קצוב בעלי תקופה נותרת לפירעון של שנה או יותר אבל הם ניתנים למשיכה מוקדמת ללא קנס משמעותי⁴.
- 3.13 התחייבויות המקבלות מקדם מימון יציב זמין של 50% כוללות:
- 3.13.1 מימון (מובטח ושאינו מובטח) מלקוחות סיטונאיים שאינם פיננסיים בעל תקופה נותרת לפירעון של פחות משנה אחת;
- 3.13.2 פיקדונות לצרכים תפעוליים (כהגדרתם בהוראת יחס כיסוי נזילות, סעיפים 104-93);
- 3.13.3 מימון מריבונויות, ישויות סקטור ציבורי (public sector entities), ובנקים רב-צדדיים ולאומיים לפיתוח (multilateral and national development banks) בעלי תקופה נותרת לפירעון של פחות משנה אחת⁵; וכן

³ על מכשירי ההון המדווחים כאן לעמוד בכל הדרישות המפורטות בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202, והם יכללו רק סכומים המוכרים לאחר שהסדרי המעבר של הוראות באזל III יסתיימו במלואם (כלומר, החל מ-2022).

⁴ בטל.

⁵ תאגידים בנקאיים יקבלו הנחיות מהמפקח האם בנקים לאומיים לפיתוח כשירים לטיפול זה. בשונה מבנקים רב-צדדיים לפיתוח, אשר חברות בהם ומעורבות בפעילות שלהם מספר מדינות, בנקים לאומיים לפיתוח לרוב שייכים או נשלטים על ידי המדינה בה הם התאגדו.

3.13.4 מימון אחר (מובטח ושאינו מובטח) שלא נכלל בקטגוריות לעיל, בעל תקופה נותרת לפירעון שבין שישה חודשים לבין פחות משנה אחת, לרבות מימון מבנקים מרכזיים ומוסדות פיננסיים.

3.14 התחייבויות המקבלות מקדם מימון יציב זמין של 0% כוללות:

3.14.1 כל יתר הקטגוריות של התחייבויות והון שלא נכללו בקטגוריות לעיל, לרבות מימון אחר מבנקים מרכזיים ומוסדות פיננסיים בעל תקופה נותרת לפירעון של פחות משישה חודשים⁶;

3.14.2 התחייבויות אחרות ללא מועד פירעון מוגדר. קטגוריה זו כוללת פוזיציות בחסר ופוזיציות בעלות מועד פירעון פתוח (open maturity) שאינן נכללות בסעיפים 3.10 עד 3.13 לעיל. באשר להתחייבויות ללא מועד פירעון מוגדר, ניתן להכיר בשני חריגים, אשר יוקצה להם מקדם מימון יציב זמין של 100% אם מועד הפירעון האפקטיבי הוא שנה אחת או יותר, או 50% אם מועד הפירעון האפקטיבי הוא בין שישה חודשים ופחות משנה אחת:

(א) התחייבויות מסים נדחים (deferred tax liabilities), שיש לטפל בהן בהתאם למועד האפשרי הקרוב ביותר שבו ניתן לממש התחייבויות אלה; וכן

(ב) זכויות מיעוט, שיש לטפל בהן בהתאם לתקופת המכשיר, על פי רוב לצמיתות.

3.14.3 התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לפי יחס המימון היציב נטו כפי שחושבו בהתאם לסעיפים 3.8-3.9, בניכוי נכסים בגין מכשירים נגזרים לפי יחס המימון היציב נטו כפי שחושבו בהתאם לסעיפים 3.23-3.24, אם ההתחייבויות בגין מכשירים נגזרים לפי יחס המימון היציב נטו⁷; וכן

3.14.4 זכאים "במועד ביצוע העסקה" (trade date payables) הנובעים מרכישות של מכשירים פיננסיים, מטבעות זרים וסחורות אשר:

(א) צפויים להיסלק במהלך מחזור הסליקה או התקופה הנהוגה עבור עסקת ההחלפה הרלוונטית או סוג העסקה הרלוונטי, או

(ב) כשלו בסליקה, אך עדיין צפויים להיסלק.

⁶ בטל.

⁷ מימון יציב זמין = 0% X מקסימום ((התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לפי יחס המימון היציב נטו – נכסים בגין מכשירים נגזרים לפי יחס המימון היציב נטו), 0).

הגדרה של מימון יציב נדרש עבור נכסים וחשיפות חוץ-מאזניות

3.15 הסכום של המימון היציב הנדרש נמדד על סמך המאפיינים הרחבים של פרופיל סיכון הנזילות של נכסיו וחשיפותיו החוץ-מאזניות של התאגיד. לחישוב המימון היציב הנדרש, תחילה מקצים את היתרה המאזנית של נכסי התאגיד לקטגוריות שברשימה להלן. סכום נכס הוא לרוב ערכו על פי הרישום החשבונאי, כלומר נטו מהפרשות ספציפיות. הסכום המוקצה לכל קטגוריה מוכפל במקדם המימון היציב הנדרש המתאים לקטגוריה הרלוונטית, וסך כל המימון היציב הנדרש הוא סיכום של הסכומים המשוקללים בתוספת סכום הפעילות החוץ-מאזנית (או החשיפה הפוטנציאלית לנזילות) אשר מוכפל במקדם המימון היציב הנדרש המתאים לה. כאמור בסעיף 1.9 לעיל, ההגדרות משקפות את אלה המתוארות בהוראת יחס כיסוי הנזילות, אלא אם כן צוין אחרת.⁸

3.16 אלא אם נאמר במפורש אחרת בהוראה, הנכסים מוקצים לרצועות מועדי פירעון בהתאם ליתרת הזמן לפירעון החוזי שלהם. עם זאת, יש להביא בחשבון אופציונליות משובצת, כגון אופציית מכר או אופציית רכש, שיכולות להשפיע על מועדי הפירעון בפועל כמתואר בסעיפים 3.7 ו-3.17. מקדמי המימון היציב הנדרש המוקצים לסוגי הנכסים השונים מיועדים לאמוד את הסכום של נכס ספציפי שיהיה צורך לממנו, בין אם מפני שהוא ימוחזר (rolled over), או מפני שלא ניתן יהיה לממש אותו באמצעות מכירה או להשתמש בו כביטחון בעסקת אשראי מובטחת במשך שנה אחת ללא עלות משמעותית. על פי ההוראה, יש לתמוך בסכומים כאלה באמצעות מימון יציב.

3.17 לנכסים יוקצה מקדם המימון היציב הנדרש המתאים, על פי התקופה הנותנת לפירעונם או ערך הנזילות שלהם. בעת הקביעה מהו מועד הפירעון של מכשיר, יש להניח שהמשקיעים יממשו כל אופציה להארכת מועד הפירעון. עבור נכסים עם אופציות הניתנות למימוש לפי שיקול דעתו של התאגיד הבנקאי, יש להביא בחשבון גורמי מוניטין העשויים להגביל את יכולתו של התאגיד הבנקאי להימנע ממימוש האופציה.⁹ בפרט, היכן שהשוק מצפה שמועד הפירעון של הנכסים יוארך, תאגידים בנקאיים צריכים להניח כי התנהגות זו תתרחש למטרת יחס המימון היציב נטו ולכלול נכסים אלה בקטגוריית המימון היציב הנדרש המתאימה. באשר להלוואות הנפרעות לשיעורין (או דרישות לתשלום קרן בחובות אחרים), ניתן לטפל בחלק שמועד פירעונו חל בתוך אופק של שנה אחת, בקטגוריה של פריטים שהתקופה הנותנת לפירעונם היא פחות משנה אחת. הלוואות לא משועבדות ללא מועד פירעון סופי מוגדר, גם אם הלווה עשוי לפרוע את ההלוואה במלואה וללא קנס במועד שינוי הריבית הבא, נחשבות כבעלות מועד פירעון אפקטיבי של יותר משנה אחת ויקבלו מקדם מימון יציב נדרש של 65% או 85% בהתאם למשקולות סיכון האשראי שלהן.

⁸ למטרות חישוב יחס המימון היציב נטו, נכסים נזילים באיכות גבוהה מוגדרים ככל הנכסים הנזילים באיכות גבוהה, ללא התחשבות בדרישות התפעוליות של יחס כיסוי הנזילות והמגבלות של יחס כיסוי הנזילות על נכסי רמה 2 ורמה 2, שעשויות להגביל את היכולת לכלול נכסים נזילים באיכות גבוהה מסוימים כנכסים כשירים לצורך חישוב יחס כיסוי הנזילות. נכסים נזילים איכותיים מוגדרים בהוראת יחס כיסוי הנזילות, סעיפים 24-43. הדרישות התפעוליות מוגדרות בהוראת יחס כיסוי הנזילות, סעיפים 28-43.

⁹ כגון מקרה שבו תאגיד בנקאי מאותת כי הוא ייחשף לסיכון גיוס נזילות אם הוא לא יממש אופציה על נכסיו שלו.

3.18 במקרה של פעילות חריגה של הבנק המרכזי לספיגת נזילות, המפקח עשוי לקבוע מקדם מימון יציב נדרש מופחת לחובות של בנקים מרכזיים. במקרה של פעילות עם יתרת זמן לפירעון שווה או גדולה מששה חודשים, מקדם המימון היציב הנדרש לא יהיה נמוך מ-5%. בנוסף, כמפורט בסעיף 3.20, המפקח עשוי לקבוע מקדם מימון יציב נדרש מופחת לנכסים המשועבדים כביטחונות לפעילות חריגה של הבנק המרכזי לאספקת נזילות, אשר לא יהיה נמוך ממקדם המימון היציב הנדרש המיושם על נכס זהה שאינו משועבד.

3.19 למטרות קביעת המימון היציב הנדרש, על תאגיד בנקאי לכלול מכשירים פיננסיים, מטבעות זרים וסחורות שבגינם בוצעה הוראת רכישה (purchase order) ולא לכלול מכשירים פיננסיים, מטבעות זרים וסחורות שבגינם בוצעה הוראת מכירה (sale order), אפילו אם עסקאות כגון אלה לא נכללו במאזן על פי מודל חשבונאי של מועד הסילוק, וזאת כל עוד:

3.19.1 עסקאות כאמור אינן משתקפות כעסקאות נגזרים או כעסקאות מימון מובטח במאזן של התאגיד, וכן

3.19.2 השפעותיהן של עסקאות כאמור ישתקפו במאזן של התאגיד בעת סילוקן.

3.20 נכסים מאזניים ששועבדו¹⁰ לשנה אחת או יותר מקבלים מקדם מימון יציב נדרש של 100%. נכסים ששועבדו לתקופה שבין שישה חודשים לפחות משנה אחת, שלולא היו משועבדים, היו מקבלים מקדם מימון יציב נדרש נמוך או שווה ל-50%, מקבלים מקדם מימון יציב נדרש של 50%. נכסים ששועבדו לתקופה שבין שישה חודשים לפחות משנה אחת, אשר לולא היו משועבדים, היו מקבלים מקדם מימון יציב נדרש גבוה מ-50%, יוותרו עם מקדם המימון היציב הנדרש הגבוה יותר. כאשר יתרת תקופת השעבוד של הנכסים היא פחות משישה חודשים, נכסים אלה יכולים לקבל את אותו מקדם מימון יציב נדרש שהיה מקבל נכס זהה שאינו משועבד. בנוסף, למטרות חישוב יחס המימון היציב נטו, נכסים ששועבדו לצורך פעולות נזילות חריגות של הבנק המרכזי¹¹ עשויים לקבל מקדם מופחת של מימון יציב נדרש (בכפוף לקביעת המפקח כאמור בסעיף 3.18 לעיל), שלא יהיה נמוך ממקדם המימון היציב הנדרש המיושם על נכס זהה שאינו משועבד. נכסים ששועבדו לטובת בנק מרכזי, אך לא נוצלו לקבלת אשראי, יקבלו מקדם מימון יציב נדרש המיושם על נכס זהה שאינו משועבד.

3.21 עבור הסדרי מימון מובטח, הטיפול המאזני והחשבונאי מביא לידי כך שתאגידים בנקאיים לא יכללו בדרך כלל בנכסיהם ניירות ערך שאותם שאלו בעסקאות מימון ניירות ערך (כגון מכר חוזר (reverse repos) והחלף ביטחונות) היכן שאין להם זכות בעלות (beneficial ownership). בניגוד לכך, על התאגידים הבנקאיים לכלול ניירות ערך שהם השאילו בעסקאות מימון ניירות ערך, היכן שהם שומרים זכות בעלות. בנוסף, על

¹⁰ נכסים משועבדים כוללים, בין היתר, נכסים מגבים ניירות ערך או איגרות חוב מכוסות (covered bonds), ונכסים ששועבדו בעסקאות מימון ניירות ערך או עסקאות החלף ביטחונות (collateral swaps). המונח "לא משועבד" מוגדר בהוראת יחס כיסוי הנזילות, סעיף 31.

¹¹ ככלל, פעולות נזילות חריגות של הבנק המרכזי נחשבות פעולות זמניות שאינן סטנדרטיות, המתבצעות על ידי הבנק המרכזי במטרה לממש את המנדט שלו בתקופה של לחץ פיננסי מערכתי ו/או אתגרים מקרו-כלכליים חריגים.

התאגידים הבנקאיים להימנע מהכללת ניירות ערך כלשהם שהם קיבלו באמצעות עסקאות החלף ביטחונות אם אותם ניירות ערך אינם כלולים במאזניהם. מקום שתאגידים בנקאיים שעבדו ניירות ערך בעסקאות רכש חוזר או בעסקאות מימון ניירות ערך אחרות, אך שמרו בידיהם את זכות הבעלות ואותם נכסים נשארים על המאזן של התאגיד הבנקאי, עליהם להקצות ניירות ערך כאמור לקטגוריה המתאימה של מימון יציב נדרש.

3.22 סכומים לקבל ולשלם בגין עסקאות מימון ניירות ערך אלו ידווחו לרוב על בסיס ברוטו, כלומר הסכומים ברוטו יכללו בצד המימון היציב הנדרש ובצד המימון היציב הזמין, בהתאמה. החריג היחיד הוא שעסקאות מימון ניירות ערך עם צד נגדי יחיד ניתנות למדידה על בסיס נטו, כל עוד מתקיימים תנאי הקיזוז המפורטים בסעיף 33(i) בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218.

3.23 נכסים בגין מכשירים נגזרים מחושבים תחילה על בסיס עלות שחלוף (replacement cost) של חוזי נגזרים (המתקבלת על ידי שערך למחיר השוק) כאשר לחוזה ערך חיובי. כאשר קיים חוזה קיזוז דו-צדדי כשיר העומד בתנאים המוגדרים בפסקאות 96(ii) ו-96(iii) בנספח ג' בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, עלות השחלוף עבור קבוצת החשיפות לנגזרים המכוסה בחוזה תהיה עלות השחלוף נטו.

3.24 בעת חישוב נכסים בגין מכשירים נגזרים לפי יחס המימון היציב נטו, ביטחונות שהתקבלו בקשר לחוזי נגזרים אינם יכולים לקזז את הסכום של עלות השחלוף החיובית בין אם הקיזוז מותר ובין אם לאו על פי הכללים החשבונאיים או המסגרת המבוססת סיכון של התאגיד הבנקאי, אלא אם כן הביטחונות התקבלו בצורת בטחון משתנה במזומן והם עומדים בתנאים המפורטים בסעיף 25 של הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 עבור החלק של הביטחון המשתנה במזומן המוחלף בין הצדדים הנגדיים המהווה תשלום קדם סליקה (pre-settlement)¹². כל התחייבות מאזנית שנותרת הקשורה ל-(א) בטחון משתנה שהתקבל ואשר אינו עומד בקריטריונים דלעיל או (ב) ביטחון ראשוני (initial margin) שהתקבל, אינה יכולה לקזז נכסים בגין מכשירים נגזרים ויש להקצות לה מקדם מימון יציב זמין של 0%.

3.25 נכסים שמוקצה להם מקדם מימון יציב נדרש 0% כוללים:

3.25.1 מטבעות ושטרות כסף הזמינים מידית למילוי מחויבויות (obligations);

3.25.2 כל הרזרבות בבנק ישראל ורזרבות בבנק מרכזי אחר¹³ (לרבות רזרבות נדרשות ועודפי רזרבה);

3.25.3 חובות של (claims on)¹⁴ בנקים מרכזיים בעלי תקופה נותרת לפירעון של פחות משישה חודשים; וכן

¹² נכסים בגין מכשירים נגזרים לפי יחס המימון היציב נטו = (נכסים בגין מכשירים נגזרים) - (ביטחון במזומן שהתקבל כבטחון משתנה עבור נכסים נגזרים).

¹³ רזרבות בבנק מרכזי אחר יטופלו בהתאם לכללים שקבע הרגולטור במקום מושבו של הבנק המרכזי האחר לעניין יחס המימון היציב נטו.

¹⁴ המונח "חובות שלי" הוא רחב יותר מאשר "הלוואות". חובות כוללים גם שטרות (Bills) של בנק מרכזי ונכסים הנובעים מעסקאות רכש חוזר (ריפו) מול בנקים מרכזיים.

3.25.4 חייבים "במועד העסקה" (trade date receivables) הנובעים ממכירות של

מכשירים פיננסיים, מטבעות זרים וסחורות אשר:

(א) צפויים להיסלק במהלך מחזור הסליקה או התקופה הנהוגה עבור עסקת

ההחלפה הרלוונטית או סוג העסקה הרלוונטי, או

(ב) כשלו בסליקה, אך עדיין צפויים להיסלק.

3.26 נכסים שמוקצה להם מקדם מימון יציב נדרש 5% כוללים נכסים לא משועבדים מרמה 1,

כהגדרתם בסעיף 50 בהוראת יחס כיסוי הנזילות, למעט נכסים המקבלים מקדם מימון

יציב נדרש 0% כמפורט לעיל, כולל:

3.26.1 ניירות ערך סחירים המייצגים חובות של הגופים הבאים או שהגופים הבאים

ערבים להם: ריבונות, בנקים מרכזיים, ישויות סקטור ציבורי (PSEs), הבנק

הבינלאומי לסילוקין (Bank for International Settlement), קרן המטבע

הבינלאומית, הבנק האירופי המרכזי (European Central Bank) והקהילה

האירופית (European Community), או בנקים רב-צדדיים לפיתוח

(Multilateral Development Banks), שמוקצה להם משקל סיכון 0% על פי

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203; וכן

3.26.2 מכשירי חוב מסוימים של ריבונות או בנק מרכזי שמשקל הסיכון שלהם איננו

0%, הכשירים להיחשב כנכסים נזילים באיכות גבוהה מרמה 1 בהתאם להוראת

יחס כיסוי הנזילות (ולמעט אלו הנכללים בסעיף 3.25.3 לעיל).

3.27 נכסים שמוקצה להם מקדם מימון 10% כוללים הלוואות לא משועבדות למוסדות

פיננסיים בעלות תקופה נותרת לפירעון של פחות משישה חודשים, אם ההלוואה מובטחת

על ידי נכסי רמה 1 כהגדרתם בסעיף 50 בהוראת יחס כיסוי הנזילות, ואם לתאגיד הבנקאי

יש יכולת חופשית לשעבד שוב (rehypothecate) את הביטחון שהתקבל למשך חיי

ההלוואה.

3.28 נכסים שמוקצה להם מקדם מימון יציב נדרש 15% כוללים:

3.28.1 נכסי רמה 2א, לא משועבדים, כהגדרתם בסעיף 52 בהוראת יחס כיסוי הנזילות,

כולל:

(א) ניירות ערך סחירים המייצגים חובות של הגופים הבאים או שהגופים

הבאים ערבים להם: ריבונות, בנקים מרכזיים, ישויות סקטור ציבורי או

בנקים רב-צדדיים לפיתוח, שמוקצה להם משקל סיכון 20% על פי הוראת

ניהול בנקאי תקין מספר 203; וכן

(ב) מכשירי חוב קונצרניים (לרבות ניירות מסחריים) ואגרות חוב מכוסות

(covered bonds), בעלי דירוג אשראי השווה או שווה-ערך לכל הפחות

לדירוג AA.

- 3.28.2 כל יתר ההלוואות הלא משועבדות למוסדות פיננסיים בעלות תקופה נותרת לפירעון של פחות משישה חודשים, שלא נכללו בסעיף 3.27.
- 3.29 נכסים שמוקצה להם מקדם מימון יציב נדרש 50% כוללים:
- 3.29.1 נכסי רמה 2, לא משועבדים, כהגדרתם בסעיף 54 בהוראת יחס כיסוי הנזילות;
- 3.29.2 כל הנכסים הנזילים באיכות גבוהה כהגדרתם בהוראת יחס כיסוי הנזילות ששועבדו לתקופה שבין שישה חודשים לפחות משנה אחת;
- 3.29.3 כל ההלוואות למוסדות פיננסיים ובנקים מרכזיים בעלות תקופה נותרת לפירעון שבין שישה חודשים לפחות משנה אחת;
- 3.29.4 פיקדונות המוחזקים במוסדות פיננסיים אחרים למטרות תפעוליות כהגדרתם בסעיפים 93-104 בהוראת יחס כיסוי הנזילות, והכפופים למקדם מימון יציב זמין 50% לפי סעיף 3.13; וכן
- 3.29.5 כל יתר הנכסים, שאינם נכסים נזילים באיכות גבוהה, שלא נכללו בקטגוריות לעיל, בעלי תקופה נותרת לפירעון של פחות משנה אחת, לרבות הלוואות ללקוחות סיטונאיים שאינם פיננסיים, הלוואות ללקוחות קמעונאיים (קרי, יחידים) ולקוחות עסקיים קטנים, והלוואות לריבונות, לבנקים לאומיים לפיתוח ולישויות סקטור ציבורי.
- 3.30 נכסים שמוקצה להם מקדם מימון יציב נדרש 65% כוללים:
- 3.30.1 הלוואות לדיור לא משועבדות המובטחות במשכנתא בעלות תקופה נותרת לפירעון של שנה אחת או יותר הכשירות לקבל משקל סיכון 35% על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203; וכן
- 3.30.2 הלוואות אחרות לא משועבדות, לרבות הלוואות לריבונות, בנקים רב-צדדיים לפיתוח, ישויות סקטור ציבורי ובנקים לאומיים לפיתוח, שאינן נכללות בקטגוריות לעיל, למעט הלוואות למוסדות פיננסיים, בעלות תקופה נותרת לפירעון של שנה אחת או יותר הכשירות לקבל משקל סיכון 35% או פחות על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.
- 3.31 נכסים שמוקצה להם מקדם מימון יציב נדרש 85% כוללים:
- 3.31.1 מזומן, ניירות ערך או נכסים אחרים שהופקדו כביטחון ראשוני לחוזי נגזרים¹⁵ ומזומן או נכסים אחרים שהועמדו לטובת קרן למימון כשל (default fund) של צד נגדי מרכזי (CCP), בשני המקרים ללא תלות האם נרשמו מאזנית או חוץ מאזנית. מקום שניירות ערך או נכסים אחרים שהופקדו כביטחון ראשוני לחוזי נגזרים או שהועמדו לטובת קרן למימון כשל היו מקבלים אחרת מקדם מימון יציב נדרש גבוה יותר, יש להפעיל מקדם גבוה זה.

¹⁵ ביטחון ראשוני שהופקד בשם לקוח, כאשר התאגיד הבנקאי מספק ללקוח גישה לצד שלישי (למשל, צד נגדי מרכזי) למטרת סליקת נגזרים, העסקאות מבוצעות בשם הלקוח והתאגיד הבנקאי אינו ערב לביצועי הצד השלישי, יהיה פטור מדרישה זו.

- 3.31.2 הלוואות אחרות לא משועבדות הנפרעות כסדרן¹⁶ שאינן כשירות לקבל משקל סיכון 35% או פחות על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, ושהתקופה הנותנת לפירעון היא שנה אחת או יותר, לא כולל הלוואות למוסדות פיננסיים;
- 3.31.3 ניירות ערך לא משועבדים בעלי תקופה נותרת לפירעון של שנה אחת או יותר ומניות נסחרות בבורסה, שאינם מצויים בכשל ושאין כשירים להיחשב נכסים נזילים באיכות גבוהה על פי הוראת יחס כיסוי הנזילות; וכן
- 3.31.4 סחורות הנסחרות פיזית, לרבות זהב.
- 3.32 נכסים שמוקצה להם מקדם מימון יציב נדרש 100% כוללים:
- 3.32.1 כל הנכסים המשועבדים לתקופה של שנה אחת או יותר;
- 3.32.2 נכסים בגין מכשירים נגזרים לפי יחס המימון היציב נטו כפי שחושבו בהתאם לסעיפים 3.23-3.24, בניכוי התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לפי יחס המימון היציב נטו כפי שחושבו בהתאם לסעיפים 3.8-3.9, אם הנכסים בגין מכשירים נגזרים לפי יחס המימון היציב נטו גדולים מההתחייבויות בגין מכשירים נגזרים לפי יחס המימון היציב נטו¹⁷;
- 3.32.3 נכסים ללא מועד פירעון מוגדר שאינם נכללים בסעיפים 3.32.1 ו-3.32.2 לעיל (לרבות מכר חוזר ללא מועד פירעון, אלא אם התאגיד הבנקאי יכול להראות למפקח כי עסקאות מכר חוזר ללא מועד פירעון יפרעו באופן אפקטיבי תוך פחות משנה);
- 3.32.4 כל יתר הנכסים שלא נכללו בקטגוריות לעיל, לרבות הלוואות שאינן נפרעות כסדרן, הלוואות למוסדות פיננסיים בעלות תקופה נותרת לפירעון של שנה אחת או יותר, מניות שאינן נסחרות בבורסה, נכסים קבועים, פריטים המנוכים מההון הרגולטורי, זכויות שנותרו בידי התאגיד הבנקאי בהקשר של עסקאות מימון מובנה (retained interest) זכויות בחברות (subsidiary interests) וניירות ערך בכשל (defaulted securities), וכן
- 3.32.5 5% מההתחייבויות בגין מכשירים נגזרים (קרי, סכומי עלות שחלוף שליליים) כפי שחושבו על פי סעיף 3.8 לעיל (לפני ניכוי בטחונות משתנים שהופקדו).
- 3.33 רבות מחשיפות הנזילות החוץ-מאזניות דורשות מימון ישיר או מְדִי מועט, אך הן יכולות להוביל להתייבשות נזילות (liquidity drains) משמעותית בטווח זמן ארוך. יחס המימון היציב נטו מקצה מקדם מימון יציב נדרש לפעילויות חוץ-מאזניות שונות, על מנת להבטיח שתאגידים יחזיקו מימון יציב עבור אותו חלק של חשיפות חוץ-מאזניות שניתן לצפות כי יחייב מימון בטווח זמן של שנה אחת.
- 3.34 בדומה ליחס כיסוי הנזילות, יחס המימון היציב נטו מזהה קטגוריות של חשיפות חוץ-מאזניות בהתבסס על היותה של ההתחייבות קו אשראי או קו נזילות או מחויבות מימון

¹⁶ הלוואות הנפרעות כסדרן הן הלוואות שאינן בפיגור של 90 ימים או יותר ו/או שאינן מסווגות כחוב שאינו צובר הכנסות ריבית, בהתאם לסעיף 75 בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

¹⁷ מימון יציב נדרש = 100% X מקסימום ((נכסים בגין מכשירים נגזרים לפי יחס המימון היציב נטו - התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לפי יחס המימון היציב נטו), 0).

תלויה אחרת. לוח 1 מציג את סוגי החשיפות החוץ מאזניות שישויכו לקטגוריות של חשיפות חוץ-מאזניות ואת מקדם המימון היציב הנדרש המתאים להן.

לוח 1- קטגוריות של חשיפות חוץ-מאזניות ומקדמי המימון היציב הנדרש המתאימים

מקדם מימון יציב נדרש	קטגוריית מימון יציב נדרש
1%	ערבויות להבטחת רוכשי דירות (ערבות לקונה דירה לפי חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה-1974) אם הדירה נמסרה למשתכן.
3%	ערבויות להבטחת רוכשי דירות (ערבות לקונה דירה לפי חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה-1974) אם הדירה טרם נמסרה למשתכן.
5% מהחלק הלא מנוצל בעת מועד החישוב	קווי אשראי ונזילות שאינם ניתנים לביטול (irrevocable), הניתנים לביטול בתנאים מסוימים (conditionally revocable) והניתנים לביטול באופן בלתי מותנה, לכל לקוח.
5%	- מחויבויות הקשורות למימון סחר (trade finance) (לרבות ערבויות ומכתבי אשראי). - ערבויות ומכתבי אשראי שאינם קשורים למחויבויות מימון סחר.
התאגיד הבנקאי יקבע מקדם מימון יציב נדרש על סמך הנסיבות של כל חשיפה	מחויבויות שאינן חוזיות, כגון: - בקשות פוטנציאליות לרכש חוזר של חוב התאגיד הבנקאי או של אמצעי העברה (conduits), מכשירי השקעה בניירות ערך ומכשירי מימון דומים אחרים הקשורים לתאגיד. - מוצרים מובנים שהלקוחות מצפים לגביהם לסחירות מיידית, כגון אג"ח בריבית משתנה ו- variable rate demand notes (VRDNs). - קרנות מנוהלות המשווקות במטרה לשמור על ערך יציב.

נכסים והתחייבויות בעלי תלות הדדית (interdependent)

3.35 המפקח עשוי להכיר בנסיבות מסוימות בקיומה של תלות הדדית בין פריטים מסוימים של נכסים והתחייבויות, עקב הסדרים חוזיים. תלות הדדית משמעותה שלא יכול לחול מועד הפירעון של ההתחייבות כל עוד הנכס נשאר במאזן, זרמי תשלומי הקרן מהנכס לא יכולים לשמש לדבר פרט לפירעון ההתחייבות, ואין להשתמש בהתחייבות למימון נכסים אחרים. בכפוף לאישור מראש של המפקח ובהתקיימם של הקריטריונים המנויים להלן, תאגיד בנקאי יהיה רשאי להקצות לפריטים התלויים הדדית מקדמי מימון יציב נדרש ומימון יציב זמין 0%.

- 3.35.1 יש לזהות בבירור את סעיפי הנכסים וההתחייבויות שביניהם תלות הדדית.
- 3.35.2 מועד הפירעון וסכום הקרן של ההתחייבות ושל הנכס שיש ביניהם תלות הדדית צריכים להיות זהים.
- 3.35.3 התאגיד הבנקאי פועל אך ורק כגורם העברה באמצעות (pass-through) לניתוב המימון שהתקבל (ההתחייבות בעלת התלות ההדדית) אל הנכס המתאים בעל התלות ההדדית.
- 3.35.4 הצדדים הנגדיים לכל צמד של התחייבות ונכס בעלי תלות הדדית לא יכולים להיות זהים.

4. סיכום וסוגיות יישום יחס המימון היציב נטו

4.1. טבלה 1 להלן מסכמת את המרכיבים של כל אחת מקטגוריות המימון היציב הזמין ומקדם המימון היציב הזמין המתאים, אשר יש ליישם בחישוב הסכום הכולל של המימון היציב הזמין של התאגיד על פי ההוראה.

טבלה 1- סיכום קטגוריות ההתחייבויות ומקדמי המימון היציב הזמין המתאימים

מקדם מימון יציב זמין	רכיבי הקטגוריה של מימון יציב זמין
100%	- ההון הפיקוחי הכולל על פי סעיף 3.10 (לא כולל מכשירי הון רובד 2 בעלי תקופה נותרת לפירעון של פחות משנה אחת) - מכשירים הונניים אחרים והתחייבויות בעלי תקופה נותרת לפירעון אפקטיבית של שנה אחת או יותר
95%	פיקדונות יציבים של לקוחות קמעונאיים ולקוחות עסקיים קטנים ללא זמן פירעון (לפי דרישה) ופיקדונות לזמן קצוב בעלי תקופה נותרת לפירעון של פחות משנה אחת
90%	פיקדונות פחות יציבים של לקוחות קמעונאיים ולקוחות עסקיים קטנים ללא זמן פירעון ופיקדונות לזמן קצוב בעלי תקופה נותרת לפירעון של פחות משנה אחת
50%	- מימון מלקוחות סיטונאיים, שאינם פיננסיים, בעל תקופה נותרת לפירעון של פחות משנה אחת - פיקדונות לצרכים תפעוליים - מימון מריבוננויות, ישויות סקטור ציבורי, ובנקים רב-צדדיים ולאומיים לפיתוח בעל תקופה נותרת לפירעון של פחות משנה אחת - מימון אחר בעל תקופה נותרת לפירעון בין שישה חודשים לפחות משנה אחת, שלא נכלל בקטגוריות לעיל, לרבות מימון מבנקים מרכזיים ומוסדות פיננסיים
0%	- כל יתר ההתחייבויות וההון שלא נכללו בקטגוריות לעיל, לרבות התחייבויות ללא מועד פירעון מוגדר (perpetual) (עם טיפול ספציפי בהתחייבויות מסים נדחים וזכויות מיעוט) - התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לפי יחס המימון היציב נטו בניכוי נכסים בגין מכשירים נגזרים לפי יחס המימון היציב נטו, אם ההתחייבויות בגין מכשירים נגזרים לפי יחס המימון היציב נטו גדולות מהנכסים בגין מכשירים נגזרים לפי יחס המימון היציב נטו - זכאים "במועד העסקה" הנובעים מרכישות של מכשירים פיננסיים, מטבעות זרים וסחורות

4.2. טבלה 2 להלן מסכמת את סוגי הנכסים הספציפיים שיוקצו לכל קטגוריית נכסים ואת מקדם המימון היציב הנדרש המתאים להן.

טבלה 2- סיכום קטגוריות הנכסים ומקדמי המימון היציב הנדרש המתאימים

מקדם מימון יציב נדרש	רכיבי הקטגוריה של מימון יציב נדרש
0%	• מטבעות ושטרות כסף • כל הרזרבות בבנק המרכזי • כל החובות של בנקים מרכזיים בעלי תקופה נותרת לפירעון של פחות משישה חודשים • חייבים "במועד העסקה" הנובעים ממכירות של מכשירים פיננסיים, מטבעות זרים וסחורות.
5%	נכסי רמה 1 לא משועבדים, למעט מטבעות, שטרות כסף ורזרבות בבנק המרכזי
10%	הלוואות למוסדות פיננסיים שלא שועבדו, בעלות תקופה נותרת לפירעון של פחות משישה חודשים, אם ההלוואה מובטחת על ידי נכסי רמה 1 כהגדרתם בהוראת יחס כיסוי הנזילות בסעיף 50, ואם לתאגיד הבנקאי יש יכולת חופשית לשעבד שוב את הביטחון שהתקבל למשך חיי ההלוואה.
15%	• כל יתר ההלוואות למוסדות פיננסיים שאינן משועבדות, בעלות תקופה נותרת לפירעון של פחות משישה חודשים, שלא נכללו בקטגוריות לעיל • נכסי רמה 2 שאינם משועבדים
50%	• נכסי רמה 2 שאינם משועבדים • נכסים נזילים באיכות גבוהה ששועבדו לתקופה של שישה חודשים או יותר ופחות משנה אחת • הלוואות למוסדות פיננסיים ובנקים מרכזיים בעלות תקופה נותרת לפירעון שבין שישה חודשים לפחות משנה אחת • פיקדונות המוחזקים במוסדות פיננסיים אחרים למטרות תפעוליות • כל יתר הנכסים שלא נכללו בקטגוריות לעיל, בעלי תקופה נותרת לפירעון של פחות משנה אחת, לדוגמה, הלוואות ללקוחות סיטונאיים שאינם פיננסיים, הלוואות ללקוחות קמעונאיים ולקוחות עסקיים קטנים, והלוואות לריבונות, לבנקים לאומיים לפיתוח ולישויות סקטור ציבורי
65%	• הלוואות לדיור שלא שועבדו, מובטחות במשכנתא בעלות תקופה נותרת לפירעון של שנה אחת או יותר ומשקל סיכון של 35% על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 • הלוואות אחרות שלא שועבדו, לרבות הלוואות לריבונות, בנקים רב-צדדיים לפיתוח, ישויות סקטור ציבורי ובנקים לאומיים לפיתוח, שלא נכללו בקטגוריות לעיל, לא כולל הלוואות למוסדות פיננסיים, בעלות תקופה נותרת לפירעון של שנה אחת או יותר ומשקל סיכון של 35% או פחות על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203

מקדם מימון יציב נדרש	רכיבי הקטגוריה של מימון יציב נדרש
85%	- מזומן, ניירות ערך או נכסים אחרים שהופקדו כביטחון ראשוני לחוזי נגזרים ומזומן או נכסים אחרים שהועמדו לטובת קרן למימון כשל (default fund) של צד נגדי מרכזי (CCP) - הלוואות אחרות הנפרעות כסדרן שלא שועבדו עם משקל סיכון גבוה מ-35% על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 ותקופה נותרת לפירעון של שנה אחת או יותר, לא כולל הלוואות למוסדות פיננסיים - ניירות ערך שלא שועבדו, שאינם בכשל, ושאינם כשירים להיחשב נכסים נזילים באיכות גבוהה, בעלי תקופה נותרת לפירעון של שנה אחת או יותר ומניות נסחרות בבורסה - סחורות הנסחרות פיזית, לרבות זהב
100%	- כל הנכסים המשועבדים לתקופה של שנה אחת או יותר - נכסים בגין מכשירים נגזרים לפי יחס המימון היציב נטו בניכוי התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לפי יחס המימון היציב נטו, אם הנכסים בגין מכשירים נגזרים לפי יחס המימון היציב נטו גדולים מההתחייבויות בגין מכשירים נגזרים לפי יחס המימון היציב נטו 5% מההתחייבויות בגין מכשירים נגזרים שחושבו בהתאם לסעיף 3.8 - נכסים ללא מועד פירעון מוגדר (לרבות מכר חוזר ללא מועד פירעון אלא אם התאגיד הבנקאי יכול להראות למפקח כי עסקאות מכר חוזר ללא מועד פירעון יפרעו באופן אפקטיבי תוך פחות משנה) - כל יתר הנכסים שלא נכללו בקטגוריות לעיל, לרבות הלוואות שאינן נפרעות כסדרן, הלוואות למוסדות פיננסיים בעלות תקופה נותרת לפירעון של שנה אחת או יותר, מניות שאינן נסחרות בבורסה, נכסים קבועים, פריטים המנוכים מההון הרגולטורי, זכויות שנותרו בידי התאגיד הבנקאי בהקשר של עסקאות מימון מובנה, זכויות בחברות וניירות ערך בכשל.

4.3. לריכוז הטיפול בחשיפות חוץ מאזניות ראה לוח 1 לעיל.

הנחיות בנוגע לטיפול במכשירים ספציפיים

4.4. הלוואות מסוימות מובטחות רק בחלקן ולכן מתחלקות לחלק מובטח וחלק לא מובטח עם משקולות סיכון שונים תחת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203. המאפיינים הספציפיים של חלקי הלוואה אלו צריכים להילקח בחשבון בחישוב יחס המימון היציב נטו: יש לטפל בכל חלק, המובטח והלא מובטח, לפי מאפייניו ולהקצות לו את מקדם המימון היציב הנדרש המתאים. אם לא ניתן להבחין בין החלק המובטח של ההלוואה והחלק הלא מובטח שלה, יש להקצות את מקדם המימון היציב הנדרש הגבוה לכלל ההלוואה.

- 4.5. נכסים שהם בבעלות התאגיד הבנקאי אך מופרדים בשל דרישות רגולטורית להגנה על נכסי הלקוחות בחשבונות מרגין למסחר, ידווחו בהתאם לחשיפת הבסיס, בין אם דרישת ההפרדה מסווגת בנפרד במאזן התאגיד הבנקאי ובין אם לא. עם זאת, נכסים אלו יטופלו גם לפי סעיף 3.20. כלומר, הם יכולים להיות נתונים למקדם מימון יציב נדרש גבוה יותר כתלות בתקופת השעבוד. תקופת השעבוד תקבע בהתחשב ביכולת התאגיד למכור או להחליף נכסים כאלו באופן חופשי ובתקופת ההתחייבויות ללקוח(ות) שמייצרת את דרישת ההפרדה.
- 4.6. פיקדונות לא תפעוליים המוחזקים במוסדות פיננסיים אחרים יטופלו באופן זהה להלוואות למוסדות פיננסיים, בהתחשב בתקופת הפיקדון.

5. סניף בנק חוץ

5.1. סניף של בנק חוץ (להלן סניף זר) אשר היקף הנכסים הממוצע השנתי שלו אינו עולה על 15 מיליארדי ש"ח, לא יידרש לעמוד ולעקוב אחר יחס המימון היציב נטו שנקבע בהוראה זו, כפוף לעמידה בדרישות לפטור מהוראת יחס כיסוי הנזילות, כמפורט בנספח 3 להוראה האמורה.

אם היקף הנכסים של סניף זר יעלה על 15 מיליארדי ש"ח, המפקח ישקול להרחיב את דרישות הנזילות ולהחיל את יחס המימון היציב נטו על הסניף.

עדכונים

תאריך	פרטים	גרסה	חוזר 06 מס'
21/06/21	חוזר מקורי	1	2662
25/05/22	עדכון	2	2710

התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה **(הוראת שעה)**

מבוא

1. מטרת הוראת שעה זאת להעניק הקלות רגולטוריות במספר תחומים, וזאת על רקע התפתחות אירוע וירוס הקורונה והשלכותיו הכלכליות האפשריות, וכדי לסייע למשקי הבית, לעסקים ולמשק להתמודד עם אתגרי אירוע זה.

תחולה

2. ההוראה תחול על תאגיד שהוראת הניהול הבנקאי הרלוונטית חלה עליו.

התאמות בהוראות המפקח על הבנקים

3. בטל.

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201 בנושא מדידה והלימות הון

3א. במקום האמור בסעיף 40(ב) להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201, יעדי ההון המזעריים יהיו כדלקמן:

"(ב) (1) יחס הון עצמי רובד 1 לנכסי סיכון משוקללים לא יפחת מ-8%. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד שווה או עולה על 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יחזיק ביחס הון עצמי רובד 1 לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-9%.

(2) יחס הון כולל לנכסי סיכון משוקללים לא יפחת מ-11.5%. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד שווה או עולה על 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית יחזיק ביחס הון כולל לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-12.5%."

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא יחס מינוף

3ב. במקום האמור בסעיף 7 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218, יבוא:

"תאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-4.5% על בסיס מאוחד. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הוא 24% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5.5%."

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 301 בנושא דירקטוריון

4. על אף האמור בסעיפים 49(א) ו-49(ד) להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 301 (להלן – הוראה 301), דירקטוריון התאגיד הבנקאי רשאי לקיים ישיבות דירקטוריון שלא על ידי כינוס ישיבה פרונטאלית.
5. יראו השתתפות באמצעות שימוש באמצעי תקשורת בהתאם להוראות סעיף 49 להוראה 301, כנוכחות פיזית לעניין סעיף 41 להוראה, רק לצורך עמידה בחובת ההשתתפות הקבועה בסעיף.

א. בטל

ב. בטל.

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 307 בנושא פונקצית ביקורת פנימית

ג. בטל.

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 308A בנושא טיפול בתלונות ציבור

6. בטל.

א. בטל.

7. בטל.

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 בנושא ניהול סיכון אשראי

- א. בסעיף 27א. להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311, בהגדרה "דוח כספי", במקום "הדוח יחשב כמעודכן אם הוגש עד תשעה חודשים ממועד הדוח הכספי" יבוא "הדוח יחשב כמעודכן אם הוגש עד אחד עשר חודשים ממועד הדוח הכספי ואולם אם היה הלווה עסק קטן או עסק זעיר, כהגדרת מונחים אלה בסעיף 79א(5) להוראת הדיווח לציבור מספר 634, ייחשב הדוח כמעודכן אם הוגש עד ארבעה עשר חודשים ממועד הדוח הכספי".

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 בנושא מגבלת חבות ענפית

8. בטל. שובץ בהוראה 315

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 325 בנושא ניהול מסגרות אשראי בחשבונות

עובר ושב

9. בטל.

10. בטל.

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 326 בנושא ליווי פיננסי

10א. בטל

10ב. בטל

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 בנושא מגבלות למתן הלוואות לדיור

11. (א) בטל.

- (ב) בסוף סעיף 5 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 (להלן - הוראה 329) יבוא:
- "לצורך אמידת ההכנסה, רשאי תאגיד בנקאי להתחשב לעניין עצמאי – בסכום ממוצע ההכנסות בדוחות שומה לשנים 2018 ו-2019. זאת, בהתקיים כל התנאים הבאים:
- (1) להערכת הבנק, בחלוף משבר הקורונה הלווה צפוי לחזור לרמת ההכנסה, שהייתה לו טרם היציאה לחל"ית או משבר הקורונה;
  - (2) שיעור ההחזר מההכנסה של הלווה, לאחר היציאה לחל"ית או הכנסה לפי דוח שומה 2020 (בהיעדרו לפי אישור רו"ח), לא יעלה על 70%, הכנסות לעניין זה כוללות מענקים בגין הקורונה;
  - (3) הבנק יקבע מגבלה כוללת להיקף אשראי הניתן אגב הקלה זו;
  - (4) דוח שומה 2020 (או לחליפין בהיעדרו אישור רו"ח) הוא הדוח האחרון ברשות הלווה.

(ג) בטל. שובץ בהוראה 329

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 331 בנושא חלוקת דיבידנד על ידי תאגידים

בנקאיים

11א. בטל

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 350 בנושא ניהול סיכונים תפעוליים

11ב. בטל

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 355 בנושא ניהול המשכיות עסקית

12. אחרי סעיף 13 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 355, יבוא:

”פתיחת סניפים בתקופה של חשש ממשי לפגיעה בבריאות הציבור

13א. עקב התפשטות נגיף הקורונה ועל מנת לאפשר המשכיות במתן השירותים הבנקאיים לציבור הרחב, תוך שמירה על בריאותו ועל בריאות עובדי התאגיד הבנקאי, רשאי התאגיד הבנקאי לקבוע כי ככלל השירותים בסניפים יינתנו בכפוף לתיאום תור מראש. עם זאת, יאפשר התאגיד הבנקאי לאזרחים ותיקים להגיע אל הסניפים ללא קביעת תור מראש. התאגיד הבנקאי יוודא כי תהליך קביעת התור יעיל, פשוט ומהיר, וכי זמני ההמתנה לקבלת השירות סבירים.

התאגיד הבנקאי יפרסם באתר האינטרנט שלו את הצורך בתיאום תור מראש ואת סוגי לקוחות וסוגי מקרים שלגביהם יינתן שירות אף ללא תיאום תור מראש.

13ב. (א) תאגיד בנקאי רשאי לקבוע כי לא כל הסניפים יהיו פתוחים לקהל, בכפוף לתנאים הבאים:

- (1) שיעור הסניפים שיהיו פתוחים לקהל לא יפחת מ-80% מהמספר הכולל של סניפי התאגיד הבנקאי (להלן - סניפי הקהל);
- (2) התאגיד הבנקאי יקבע את סניפי הקהל בהתחשב בפיזור גיאוגרפי נאות של הסניפים וביכולתם לספק שירותים בנקאיים לציבור רחב של לקוחות;
- (3) סניפי הקהל יתנו שירותי פקיד, לכל הפחות, עבור אותם שירותים אשר אינם ניתנים לביצוע בערוצי הבנקאות בתקשורת. השירותים יינתנו גם ללקוחות התאגיד הבנקאי שסניפם אינו סניף קהל;
- (4) התאגיד הבנקאי יקבע תהליכי עבודה אשר יזהו ויתנו מענה למקרים מיוחדים ללקוחות אשר אינם יכולים לקבל את השירות בערוצי הבנקאות בתקשורת ונזקקים למענה פרונטלי;
- (5) התאגיד הבנקאי יוודא הקצאת משאבים נאותים למענה טלפוני תוך זמן סביר ללקוחות המשתייכים לסניפים שאינם סניפי קהל;
- (6) התאגיד הבנקאי יפרסם על דלת כל סניף שנסגר את פרטי סניף הקהל הקרוב אליו ומספר הטלפון של המוקד הטלפוני של התאגיד הבנקאי, וכן יפרסם באתר האינטרנט ובאמצעים נוספים שיבחר את רשימת סניפי הקהל.

(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), רשאי המפקח על הבנקים לקבוע הוראות שונות לעניין פתיחת סניפים לקהל ושעות הפעילות בימים מסוימים ולעניין השירותים שיינתנו בהם, אם מצא שאין בסניפי הקהל כדי לספק רמת שירות נאותה באותם ימים.

(ג) האמור בסעיף זה כפוף להנחיות הרשויות המוסמכות.”

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 357 בנושא ניהול טכנולוגיית המידע

12.א. בטל

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 360 בנושא רוטציה וחופשה רציפה

12.ב. בטל

הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 367 בנושא בנקאות בתקשורת ומספר 420 בנושא

משלוח הודעות בתקשורת

13. בטל

13.א. בטל

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 411 בנושא ניהול סיכוני איסור הלבנת הון ואיסור

מימון טרור

13.ב. בטל

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 426 – מתן מענה טלפוני אנושי מקצועי

13.ג. בטל

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 432 - העברת פעילות וסגירת חשבון של לקוח

13.ד. בטל

הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 439 בנושא חיובים על פי הרשאה

14. בטל. שובץ בהוראה 439.

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 450 - הליכי גביית חובות

14.א. בטל

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 451 – נהלים למתן הלוואות לדיור

14ב. בטל

14ג. בטל

14ד. בטל

תוקף

15. בטל.

16. תוקף -

(1) תוקף ההקלה שנקבעה בסעיפים 3א. ו- 3ב. כדלקמן:

(א) לעניין סעיף 3א. - תוקף ההקלה עד ליום 31 בדצמבר 2023, כאשר יחסי ההון של התאגיד הבנקאי לא יפחתו מיחסי ההון ביום 31 בדצמבר 2021 או יחסי ההון המזעריים שחלים על התאגיד הבנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם. עם זאת, הפחתה ביחסי ההון של עד 0.3 נקודות האחוז בתקופת שעד יום 30 ביוני 2022 לא תחשב כחריגה מהאמור ברישא סעיף זה. כל זאת בכפוף לתכנון הון מוקדם ושמרני ולדיווח למפקח;

(א) 1. לעניין סעיף 3ב. – תוקף ההקלה עד ליום 30 ביוני 2024, כאשר יחס המינוף לא יפחת מהשיעור ביום 31 בדצמבר 2023 או מיחס המינוף הנדרש מהתאגיד הבנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם; ניצול ההקלה לא יהווה חסם לחלוקת דיבידנד בכפוף לתכנון הון הכולל חזרה ליחס המינוף הנדרש.

(ב) בטל.

(1א) תוקף ההקלה שנקבעה בסעיפים 4 ו-5 עד ליום 30 ביוני 2022.

(2) בטל

(3) בטל

(4) בטל

(5) בטל; שובץ בהוראה 315

(6) תוקף ההקלה שנקבעה בסעיף 7א. עד ליום 28 בפברואר 2022.

(7) תוקף ההקלה שנקבעה בסעיף 12 עד ליום 28 בפברואר 2022.

17. בטל.

טבלת עדכונים

תאריך	פרטים	גרסה	חוזר 06 מס'
18/03/2020	חוזר מקורי	1	2611
31/03/2020	עדכון	2	2612
01/04/2020	עדכון	3	2614
07/04/2020	עדכון	4	2615
27/04/2020	עדכון	5	2618
05/05/2020	עדכון	6	2619
01/06/2020	עדכון	7	2621
23/06/2020	עדכון	8	2622
16/09/2020	עדכון	9	2625
22/09/2020	עדכון	10	2626
15/11/2020	עדכון	11	2633
07/01/2021	עדכון	12	2648
22/03/2021	עדכון	13	2657
19/07/2021	עדכון	14	2665
26/07/2021	עדכון	15	2666
30/09/2021	עדכון	16	2675
30/09/2021	עדכון	17	2669
27/12/2021	עדכון	18	2690
18/01/2022	עדכון	19	2693
15/05/2022	עדכון	20	2708

מעבר מריבית ליבור

מבוא

1. ריביות בסיסיות (כגון ריביות IBOR המבוססות על שוק המימון הבינבנקאי בעולם) ממלאות תפקיד חשוב בשווקי הכספים והמימון ומשמשות כבסיס לקביעת עלויות המימון בהלוואות ובאגרות חוב וכבסיס לריבית משתנה בשוק הנגזרים. הריבית הבסיסית הנפוצה ביותר בעולם כיום היא ריבית הליבור.
2. כשלים מהותיים, מניפולציות ודיווחים כוזבים בתהליכי קביעת עוגני הריבית, בשילוב עם צמצום משמעותי בהיקף העסקאות בשוק המימון הבינבנקאי לאחר המשבר הגלובלי, וירידה במספר הבנקים מצטטי הריבית, הובילו לפגיעה קשה באמון בריביות הליבור ולהחלטה על החלפתן. בהמשך לכך, בהודעה מיום 5.3.2021 הודיעה הרשות להגנות פיננסית באנגליה (FCA Financial Conduct Authority –) על הפסקת פרסום ריביות הליבור במטבעות לירה שטרלינג, יורו, פרנק שוויצרי, ין יפני ובדולר אמריקאי לתקופות של שבוע ושל חודשיים, ביום 31.12.21; ועל הפסקת פרסום הליבור בדולר אמריקאי לכל התקופות האחרות ביום 30.6.23.
3. ההפסקה של פרסום ריבית הליבור בעולם צפויה להשפיע בהיבטים רבים על עסקי התאגידים הבנקאיים ומחייבת אותם לבחון את השפעת הפסקת הפרסום והמעבר לריבית בסיסית אלטרנטיבית ולנהל את הסיכונים הנובעים מהמעבר, לרבות הסיכונים המשפטיים, התפעוליים, ההתנהגותיים וסיכוני המוניטין.
4. בהתאם לכך, בתחום הדיווח לציבור, נקבעה לבנקים ביום 13.2.2020 דרישת גילוי על אופן ההיערכות שלהם להפסקת השימוש בריביות הליבור. כמו כן, ניתנו הקלות בטיפול בהשפעת המעבר על הטיפול בנגזרים, ניירות ערך והכנסות ריבית בהתאם לנושא 848 בקודיפיקציה בארה"ב בדבר "Reference Rate Reform".
5. בהתאם לאמור לעיל, מצאתי לנכון לפרט עקרונות ליישום המעבר, במטרה לוודא היערכות נאותה של התאגידים הבנקאיים, והתייחסות לסיכונים הפוטנציאליים ולהיבטי הוגנות כלפי הלקוחות, כמפורט בהוראה זו.

תחולה

6. הוראה זו תחול על הגופים הבאים (להלן - "תאגיד בנקאי"):
  - (א) תאגיד בנקאי למעט חברת שירותים משותפת, כהגדרתם בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981;
  - (ב) סולק כהגדרתו בסעיף 36ט לחוק.

הגדרות

7. ריבית בסיסית	ריבית בסיסית במטבע חוץ כהגדרתה בהוראה 421 "הפחתה או תוספת בשיעורי ריבית".
ריבית בסיסית אלטרנטיבית	ריבית בסיסית חלף ריבית ליבור.
ריבית ליבור	ריבית סמן יומית להלוואות בין-בנקאיות לפרקי זמן שונים של עד שנה בין הבנקים בלונדון (London Inter-Bank Offered Rate) המתפרסמת לידיעת הציבור.
וועדות וקבוצות עבודה	USA - Alternative Reference Rates Committee (ARRC) Europe - Working Group on Euro Risk-Free Rates UK - Working Group on Sterling Risk-Free Reference Rates Swiss - The National Working Group on Swiss Franc Reference Rates Japan - Cross-Industry Committee on Japanese Yen Interest Rate Benchmarks
חוזה חדש	לרבות חידוש או מיחזור של חוזה להעמדת מסגרת אשראי (לרבות מסגרת עו"ש או חח"ד), הלוואה, פיקדון או מכשיר פיננסי נגזר.
עסק זעיר או קטן	עסק שמחזור פעילותו קטן מ- 50 מיליוני ₪, כאמור בסעיף 79 להוראות הדיווח לציבור.

יישום ריבית בסיסית אלטרנטיבית

8. על תאגיד בנקאי המציע מוצרים צמודי מט"ח או נקובי מט"ח מבוססי ריביות ליבור להיות ערוך באופן נאות למעבר לריביות בסיסיות אלטרנטיביות.
9. בכפוף לאמור בכל דין, לרבות סעיף 4א לחוק אשראי הוגן, התשנ"ג-1993, תאגיד בנקאי נדרש להפסיק להתקשר בחוזים חדשים המבוססים על ריבית ליבור כריבית בסיסית, בהקדם האפשרי, ובכל מקרה לא יאוחר מיום 31.12.21, זאת, על מנת לסייע למעבר מסודר ובטוח מריביות הליבור.
10. על אף האמור לעיל, תאגיד בנקאי רשאי בנסיבות מוגבלות להתקשר בחוזים חדשים המבוססים על ריבית ליבור בדולר אמריקאי גם אחרי יום 31.12.21, למשל לצורך עסקאות אשר מפחיתות או מגדרות חשיפה לריבית ליבור בדולר אמריקאי של התאגיד הבנקאי או של לקוח שלו הנובעת מחוזים שנקשרו לפני 1.1.22;
11. תאגיד בנקאי יגבש תכנית פעולה סדורה לעניין הבחירה בריבית בסיסית אלטרנטיבית ויתעד את השיקולים שהנחו אותו בעניין זה.

12. בבחירת הריבית הבסיסית האלטרנטיבית על התאגיד הבנקאי להביא בחשבון את ההמלצות של הוועדות וקבוצות העבודה הרלבנטיות במטבעות השונים, את המלצות הארגון ליציבות הפיננסית (FSB) ואת המלצות האיגוד הבינלאומי לנגזרים (ISDA), זאת בכפוף לאמור בסעיף 13 להלן.

13. בבחירת שיטת החישוב של ריבית בסיסית אלטרנטיבית על התאגיד הבנקאי לפעול בהוגנות ולהתחשב, בין היתר, גם בשיקולים הנוגעים לטובת הלקוח. במסגרת זו, בין היתר, תאגיד בנקאי יישם לגבי הלוואות לדיור, שיטת חישוב אשר מאפשרת להציג ללקוח בתחילת התקופה את הריבית בגינה יחויב בריבית בתשלום הקרוב;

14. על התאגיד הבנקאי לכלול בחוזים חדשים המבוססים על ריבית בסיסית, לרבות חוזים חדשים המבוססים על ריבית ליבור כריבית בסיסית ואשר יסתיימו לאחר 31.12.2021, מנגנון נאות למעבר לריבית בסיסית אחרת, למקרה שיעלה הצורך (מנגנון Fall back). על המנגנון להיות נאות והוגן ולכלול, בין היתר, התייחסות לגילוי ולהודעות שינתנו ללקוח במקרה של שינוי הריבית, לרבות עיתוי ההודעה.

חוזים קיימים

15. התאגיד הבנקאי יבחן את השפעת הפסקת פרסום ריביות הליבור והמעבר לריבית בסיסית אלטרנטיבית על לקוחותיו ועל החוזים הקיימים, ויפעל לצמצם ככל הניתן את אי הוודאות ואת ההשפעות האפשריות של המהלך על הלקוחות. במסגרת זו על התאגיד הבנקאי לפעול בהוגנות, בזהירות, בתום לב ובשקיפות, ולהימנע מביצוע שינויים שאינם מתחייבים מתוקף הפסקת פרסום ריביות הליבור.

16. התאגיד הבנקאי יעגן במדיניות ובנהלים את אופן המעבר מריבית ליבור לריבית בסיסית אלטרנטיבית בחוזים קיימים, בהתאם לתנאי החוזים הקיימים ולסוגי הלקוחות והמוצרים, והכל בכפוף לאמור בכל דין ובהתאם לאמור בסעיפים הבאים. במסגרת זו ייקבע התאגיד הבנקאי גם פרמטרים ברורים לאופן היישום של הנדרש בסעיפים 17 עד 20 להלן, תסריטי שיחה ונהלים לאופן העדכון, הפנייה וקבלת ההסכמות מהלקוח ככל שיידרש.

17. מבלי לגרוע מהוראות כל דין, תאגיד בנקאי יפנה מוקדם ככל הניתן לכל הלקוחות המושפעים ישירות מהפסקת פרסום ריביות הליבור, ויסביר בשפה ברורה את הצורך במעבר לריבית בסיסית אלטרנטיבית, את הרקע למעבר, את משמעויות השינוי והשפעתו על המוצרים השונים של הלקוח ואת האפשרויות העומדות בפניו. הפניה תיעשה בכתב ובשפה המתאימה. מבלי לגרוע מהוראות כל דין, בפניה ללקוח על התאגיד הבנקאי להציג ללקוח, בין היתר, את שיטת החישוב החדשה, את תדירות עדכון הריבית ונתוני השוואה כמותיים. הנתונים הכמותיים יכללו, לכל הפחות, את שיעור ריבית הליבור בתשלום הידוע האחרון ואת שיעור הריבית שנגבה מן הלקוח, את שיעור הריבית הבסיסית האלטרנטיבית שהייתה נקבעת לאותו תשלום לו הייתה מיושמת שיטת החישוב החדשה, את שיעור הריבית האלטרנטיבית שהיה נגבה מהלקוח במקרה זה ואת סכומי תשלום הריבית ששולמו ושהיו משולמים על פיהם בהתאמה באותו מועד תשלום. הפנייה יכולה

להימסר בערוצי התקשורת מקוונים, לפי העניין ובהתאם לתנאי ההתקשרות לעניין מסירת מידע והודעות בין הבנק ללקוח.

על אף האמור לעיל, לקראת המעבר ביום 31/12/2021, מסיבות פרקטיות, תאגיד בנקאי רשאי להציג ללקוח חלף נתוני ההשוואה הכמותיים כאמור דוגמה מספרית כללית, אשר תשקף את השפעת המעבר מהליבור לריבית הבסיסית האלטרנטיבית בה בחר הבנק לכל סוג מוצר, ותכלול את הנתונים הכמותיים המפורטים לעיל.

18. במקרים בהם בעקבות הפסקת פרסום ריביות הליבור יידרש התאגיד הבנקאי להסכמת הלקוח לעניין עדכון הריבית או מנגנון חישוב הריבית או תיקון תנאים אחרים בחוזים קיימים, תכלול הפנייה ללקוח גם הסבר אודות השינויים הנדרשים בחוזה והסיבות להם. לצורך קבלת החלטה על ידי הלקוח, יציג התאגיד הבנקאי ללקוח את האפשרויות העומדות בפניו ואת משמעויותיהן. התאגיד הבנקאי יאפשר ללקוח למצות את שלב בחינת האפשרויות העומדות בפניו וייתן ללקוח שהות מספקת לקבלת ההחלטה, כך שתימנע פגיעה בלקוח במקרה של אי קבלת ההסכמה. עדכון החוזים יתבצע בהתאם לתנאי החוזה הקיים ובהתאם להוראות כל דין, ובהתחשב בכך שהשינוי אינו נובע מבקשת הלקוח (לרבות בהיבטי עלות השינוי).

19. החליט לקוח שהוא יחיד, עסק זעיר או קטן שלא לקבל את הצעת התאגיד הבנקאי להחלפת הריבית הבסיסית, לא יחשב הדבר כבקשה לפירעון מוקדם על ידו.

20. בנוסף לאמור לעיל, תאגיד בנקאי יפנה באופן ישיר אל כל לקוח אשר צפוי שיושפע באופן מהותי מהפסקת פרסום ריביות הליבור לצורך מתן הסבר על השינוי ומשמעויותיו. פניה ישירה כאמור תהיה בשפה מתאימה ויכולה להתבצע בשיחה טלפונית, בשיחה עם בנקאי בסניף או בכל פלטפורמה אחרת בה ניתן לקיים דו-שיח בין התאגיד הבנקאי ללקוח, וזאת בהתאם לתנאי ההתקשרות ולאמצעי ההתקשרות וערוצי התקשורת שנקבעו בהסכם בין הבנק ללקוח. על התאגיד הבנקאי לתעד את פניותיו כאמור.

מידע ללקוחות

21. תאגיד בנקאי יפרסם באתר האינטרנט שלו מידע כללי אודות הפסקת פרסום ריבית הליבור, שיכלול הסבר ברור אודות השינוי הנדרש, הרקע לו והמשמעויות האפשריות לגבי המוצרים השונים והלקוחות, וכן דוגמה מספרית לכל סוג מוצר כאמור בסעיף 17 לעיל.

22. החל ממועד שינוי הריבית, תאגיד בנקאי יפרסם באתר האינטרנט שלו באופן שוטף את הריביות הבסיסיות האלטרנטיביות שהוא מציע ללקוחותיו ודרך חישובן.

23. תאגיד בנקאי יעמיד לרשות לקוחותיו, במוקדי השירות השונים ובאתר האינטרנט, אפשרות לקבלת מידע, תמיכה וסיוע בפניות בנושא המעבר מריביות הליבור. על התאגיד הבנקאי להקצות את המשאבים הנדרשים ואת ההכשרה המתאימה לעובדים על מנת להבטיח מענה הולם ובפרק זמן קצר לפניית הלקוחות, לרבות השמת עובדים הדוברים בשפות הרלוונטיות.

ניהול סיכונים

24. במסגרת ההיערכות למעבר על התאגיד הבנקאי לקיים דיון תקופתי בהנהלה ובדירקטוריון אודות התקדמות פרויקט המעבר, ולהמשיך ולפעול לצמצום החשיפות מהחלפת ריביות בסיסיות שתלויות בנסיבות הספציפיות של כל תאגיד בנקאי. סיכונים פוטנציאליים יכולים לכלול:
- 24.1. קושי תפעולי הנובע מקושי בכימות החשיפה, מספר לקוחות גדול, עדכון ושלמות מידע, התאמת תשתיות טכנולוגיות להחלפה;
- 24.2. סיכון פיננסי, לרבות סיכון הנובע משערוך, ניהול פוזיציות סיכוני ריבית וסיכוני מטבע, וסיכון מודל הקשור להחלפת ריביות עוגן;
- 24.3. סיכון עסקי, לרבות תמחור עסקאות ומרווחים.
- 24.4. סיכוני התנהגות לרבות סיכונים הנובעים מהוראות הנוגעות להגנת הצרכן;
- 24.5. סיכוני רגולציה וחשבונאות, לרבות השפעות על הערכות שווי, התאמות שווי (XVA), השפעות חשבונאיות ומיסוייות ואמידת סיכונים לצרכים רגולטוריים.
- 24.6. סיכון הנובע מהשפעת ההחלפה על ספקי שירותי צד ג' (מיקור חוץ) ויכולת מוגבלת של ספקים אלו לתמוך בשינויים תפעוליים; ו-
- 24.7. תהליכי ניהול סיכונים לא נאותים והעדר בקורות מספקות לתמיכה במעבר;
- 24.8. התדיינות פוטנציאלית וסיכון מוניטין הנובעים מהמעבר ומעיכוב במוכנות התפעולית או מסטייה מסטנדרטים המקובלים בשוק.

תחילה ותוקף

25. תחילתה של הוראת שעה זו תוך שבועיים מיום פרסומה, למעט האמור בסעיף 26 להלן.
26. התחילה של האמור בסעיף 17 לגבי לקוחות שהם יחידים, עסקים זעירים או קטנים לא יאוחר מחודשיים לפני מועד שינוי הריבית, ולגבי לקוחות ממגזרים אחרים לא יאוחר מחודש לפני מועד שינוי הריבית. התחילה של האמור בסעיף 20 לא יאוחר משבועיים לפני מועד שינוי הריבית, והתחילה של האמור בסעיף 21 לא יאוחר מחודש מיום הפרסום.
27. הוראה זו תהיה בתוקף עד יום 31/12/2023.

עדכונים

תאריך
30/09/2021

פרטים
חוזר מקורי

גרסה
1

חוזר 06 מס'
2673

ההון הפיקוחי – הוראות מעבר**מבוא**

1. בכדי להקל על התאגידים הבנקאיים לעמוד בדרישות החדשות של ההון הפיקוחי במסגרת יישום באזל III, נקבעה תקופת מעבר עד ליישומן המלא. הוראות המעבר מתייחסות להתאמות הפיקוחיות והניכויים מההון וכן למכשירי הון שאינם כשירים להכללה בהון הפיקוחי בהתאם לקריטריונים החדשים שנקבעו. הוראה זו מפרטת את תקופות המעבר לפריטים השונים ואת אופן יישומן.

התאמות פיקוחיות וניכויים מההון

2. ההתאמות הפיקוחיות והניכויים מההון, כולל סכומים שמעל מגבלת ה-15% להשקעות משמעותיות בתאגידים פיננסיים ומיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי, ינוכו מהון עצמי רובד 1 כמפורט בטבלה להלן:

לשנה המתחילה ביום	ניכוי מהון עצמי רובד 1
1 בינואר 2014	20%
1 בינואר 2015	40%
1 בינואר 2016	60%
1 בינואר 2017	80%
1 בינואר 2018 ואילך	100%

3. בתקופת המעבר, היתרה שלא נוכתה מההון תמשיך להיות כפופה לטיפול הקיים.

4. במידה שההון העצמי בדוחות הכספיים יכלול יתרת רווח או הפסד כולל אחר מצטבר הנובעת מהתאמות בגין הטבות לעובדים, ההנחיות בסעיף 2 לעיל לתקופת המעבר יחולו גם על יתרת רווח או הפסד כולל אחר מצטבר זה. ההנחיות בסעיף 2 לעיל לתקופת המעבר יחולו גם על סכום שנוקף ישירות לעודפים ליום 1.1.2013, בגין האימוץ לראשונה של כללי החשבונאות בארה"ב לגבי הטבות לעובדים.

5. ההנחיות לתקופת המעבר יחולו גם על ניכויים מהון רובד 2, והיתרה שלא נוכתה מההון תמשיך להיות כפופה לטיפול הקיים. ניכויים שנדרש לנכות מהון רובד 1 נוסף ינוכו מהון עצמי רובד 1.

לדוגמה :

- כאשר נדרש ניכוי של פריט מההון לפי ההנחיות החדשות בשנת 2014, 20% מהסכום ינוכה מהון עצמי רובד 1 ו-80% ינוכה מרובד ההון הרלבנטי בהתאם לטיפול שהיה בתוקף עד 31 בדצמבר 2013.
- כאשר נדרש ניכוי של פריט מההון לפי ההנחיות החדשות בשנת 2014, ולפי ההנחיות שהיו בתוקף עד 31 בדצמבר 2013 פריט זה שוקלל לסיכון, 20% מסכום הפריט ינוכה מהון עצמי רובד 1 ו-80% ישוקלל לפי משקל הסיכון שהיה בתוקף עד 31 בדצמבר 2013.

א.5. בנוסף לאמור לעיל, במידה שכתוצאה מהיישום לראשונה של כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא הפסדי אשראי צפויים, חל ביום שבו תאגיד בנקאי יישם לראשונה את הכללים קיטון בהון העצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי, תאגיד בנקאי רשאי לכלול באופן חלקי בהון עצמי רובד 1 (כלומר להוסיף חזרה להון עצמי רובד 1) את הקיטון בהון עצמי רובד 1 שנרשם ביום היישום לראשונה (להלן "סכום התאמת המעבר"), על פני שלוש שנים ("תקופת המעבר") כמפורט בטבלה שלהלן :

ביום 1 בינואר בשנת:	תוספת להון עצמי רובד 1 (שיעור מסכום התאמת המעבר)
<u>שנת היישום לראשונה</u>	75%
<u>שנת היישום השנייה</u>	50%
<u>שנת היישום השלישית</u>	25%
<u>שנת היישום הרביעית</u>	0%

שקלול פריטים ב-1250%

6. הטיפול בהשקעה עודפת בתאגיד ריאלי בודד ייושם בהדרגה במהלך התקופה המתחילה ביום 1.1.2014 ומסתיימת ב-1 בינואר 2018 באופן דומה לטיפול בניכויים, כאשר בכל שנה החלק שאינו משוקלל ב-1250% ישוקלל לפי משקל סיכון שהיה בתוקף עד 31 בדצמבר 2013.

ניכויי סף

7. חישוב ניכויי הסף לתקופה המתחילה ב-1 בינואר 2014 ומסתיימת ב-1 בינואר 2018 ייעשה כמפורט בסעיף 13 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202.

הון שהונפק על ידי חברות בת ומוחזק על ידי צד ג' (זכויות מיעוט)

8. הון שהונפק על ידי חברות בת ומוחזק על ידי צד ג' (זכויות מיעוט) ועומד בקריטריונים המפורטים במספר ב' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202, יוכל להיכלל בהון הפיקוחי החל מ-1 בינואר 2014.

כאשר הון זה אינו כשיר להיכלל בהון הפיקוחי אך נכלל בהתאם לטיפול הקיים, 20% מסכום זה ינוכה מרובד ההון הרלוונטי ב-1 בינואר 2014, 40% ב-1 בינואר 2015, 60% ב-1 בינואר 2016, 80% ב-1 בינואר 2017 ו-100% ב-1 בינואר 2018 ואילך.

מכשירי הון שאינם כשירים כהון פיקוחי

9. מכשירי הון שאינם כשירים עוד כהון פיקוחי, העומדים בתנאים המפורטים בסעיף 10 להלן, יהיו כפופים להסדרי מעבר החל מיום 1 בינואר 2014. יתרת המכשירים להפחתת תקובע לפי הסכום הנומינלי שלה ביום 31 בדצמבר 2013. תקרת ההכרה בהם תהיה 80% החל מ-1 בינואר 2014, כשבכל שנה עוקבת מופחתת תקרה זו ב-10 נקודות האחוז. תקרה זו תחול על מכשירי הון רובד 1 ועל הון רובד 2 בנפרד, והיא מתייחסת לסכום הכולל של המכשירים שהונפקו שאינם עומדים עוד בקריטריונים החדשים. במידה ומכשיר נפדה או שהכרתו בהון מופחתת, לאחר 1 בינואר 2014, הסכום הנומינלי המשמש כבסיס לחישוב לא יופחת. הטבלה להלן מפרטת את שיעורי ההפחתה:

לשנה המתחילה ביום	תקרת ההכרה במכשיר
1 בינואר 2014	80%
1 בינואר 2015	70%
1 בינואר 2016	60%
1 בינואר 2017	50%
1 בינואר 2018	40%
1 בינואר 2019	30%
1 בינואר 2020	20%
1 בינואר 2021	10%
1 בינואר 2022 ואילך	0%

10. א. מכשירי הון רובד 1 נוסף ורובד 2 שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי או חברה בת שלו יוכלו להיות כשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר בכפוף לעמידה בתנאים הבאים:

- מכשירי הון שהונפקו לפני 12 בספטמבר 2010, יהיו כפופים להסדרי המעבר המפורטים בהוראה זו.

- מכשירי הון כאמור שהונפקו בין 12 בספטמבר 2010 ו-31 בדצמבר 2013:
  - מכשירים העומדים בכל הקריטריונים שבנספחים ג' ו-ד' בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202, למעט קריטריון 11 לנספח ג', קריטריון 9 לנספח ד' ונספח ה'

(דרישות לספיגת הפסדים בנקודת האי-קיימות), יהיו כפופים להסדרי המעבר המפורטים בהוראה זו.

- מכשירים שאינם עומדים באמור לעיל לא יהיו כשירים להכללה בהוראות המעבר.

ב. בנוסף, מכשירים הכוללים תמריץ לפדיון שהונפקו עד 12 בספטמבר 2010 יטופלו כדלקמן:

- מכשיר בעל אופציה לפדיון מוקדם והגדלת ריבית (או תמריץ אחר לפדיון) לפני 1 בינואר 2014, שאינו נפדה בתאריך הפירעון האפקטיבי שלו ועל בסיס צופה פני עתיד יעמוד בקריטריונים החדשים להכללה בהון רובד 1 או רובד 2, ימשיך להיות מוכר ברובד ההון הרלוונטי.
  - מכשיר בעל אופציה לפדיון מוקדם והגדלת ריבית (או תמריץ אחר לפדיון) ב- 1 בינואר 2014 או לאחר מכן שאינו נפדה בתאריך הפירעון האפקטיבי שלו ועל בסיס צופה פני עתיד יעמוד בקריטריונים להכללה בהון רובד 1 והון רובד 2, ימשיך להיות מוכר ברובד ההון הרלוונטי. לפני תאריך הפירעון האפקטיבי, המכשיר ייחשב כ"מכשיר שאינו כשיר יותר כהון רובד 1 נוסף או כהון רובד 2" ויהיה כפוף להסדרי המעבר המפורטים בהוראה זו החל מ-1 בינואר 2014.
  - מכשיר בעל אופציה לפדיון מוקדם והגדלת ריבית (או תמריץ אחר לפדיון) בין 12 בספטמבר 2010 ל-1 בינואר 2014, שאינו נפדה בתאריך הפירעון האפקטיבי שלו ועל בסיס צופה פני עתיד אינו עומד בקריטריונים להכללה בהון רובד 1 ורובד 2, ייגרע במלואו מרובד ההון הרלוונטי החל מ-1 בינואר 2014.
  - מכשיר בעל אופציה לפדיון מוקדם והגדלת ריבית (או תמריץ אחר לפדיון) ב-1 בינואר 2014 או לאחר מכן, שאינו נפדה בתאריך הפירעון האפקטיבי שלו ועל בסיס צופה פני עתיד אינו עומד בקריטריונים החדשים להכללה בהון רובד 1 ובהון רובד 2, ייגרע מרובד ההון הרלוונטי החל מתאריך הפירעון האפקטיבי שלו. לפני תאריך הפירעון האפקטיבי, המכשיר ייחשב כ"מכשיר שאינו כשיר יותר כהון רובד 1 נוסף או כהון רובד 2" ויהיה כפוף להסדרי המעבר המפורטים בהוראה זו החל מ-1 בינואר 2014.
  - מכשיר שכלל אופציה לפירעון מוקדם והגדלת ריבית (או תמריץ אחר לפדיון) ב-12 בספטמבר 2010 או לפני כן, ולא נפדה בתאריך הפירעון האפקטיבי שלו ועל בסיס צופה פני עתיד אינו עומד בקריטריונים החדשים להכללה בהון רובד 1 ורובד 2, ייחשב כ"מכשיר שאינו כשיר יותר כהון רובד 1 נוסף או כהון רובד 2" ויהיה כפוף להסדרי המעבר המפורטים בהוראה זו החל מ-1 בינואר 2014.
- נספח 1 כולל תרשים זרימה להדגמת יישום הוראות המעבר בגין מכשירי הון שאינם כשירים כהון פיקוחי.

עדכונים

תאריך	פרטים	גרסה	חוזר 06 מס'
30/5/2013	חוזר מקורי	1	2386
7/1/2015	עדכון	2	2451
01/12/2020	עדכון	3	2635

דירקטוריון

תוכן העניינים

פרק א'	כללי	
	1. מבוא	301-3
	2. תחולה	301-3
	3. הגדרות	301-3
	4. אישור נושאי משרה	301-4
פרק ב'	תפקידיו של הדירקטוריון וסמכויותיו	301-5
	5. תפקידי הדירקטוריון	301-5
	6. נושאים שהדירקטוריון חייב לדון בהם ולהחליט	301-5
	7. בטל	301-7
	8. מצבו העסקי של התאגיד הבנקאי	301-7
	9. אירועים חריגים	301-8
	10. מנגנוני פיקוח ובקרה על תאגידים נשלטים	301-8
	11. פונקציות ביקורת ובקרה	301-9
	12. מנהל כללי	301-9
	13. הדרג הבכיר	301-9
	14. בטל	301-9
	15. קוד אתי	301-10
	16. ניגודי עניינים	301-10
	17. פעילויות נעדרות שקיפות	301-10
	18. תכיפות הדיונים	301-11
	19. אישור אמצעים ומעקב אחר ביצוע החלטות	301-11
	20. ישיבות ללא נוכחות ההנהלה	301-12
	21. האצלת סמכויות לוועדות הדירקטוריון	301-12
פרק ג'	הרכב הדירקטוריון	301-13
	21א. כללי	301-13
	21ב. ייצוג הולם לשני המינים	301-13
	22. מספר דירקטורים	301-13
	23. עובדי התאגיד הבנקאי כדירקטורים	301-13
	24. דירקטורים חיצוניים	301-13
	25. כשירות הדירקטוריון	301-14
	26. ידיעת השפה העברית	301-15
	27. בטל	301-15
פרק ד'	יושב ראש הדירקטוריון	301-16
	28. יושב ראש הדירקטוריון	301-16
	29. בטל	301-16
פרק ה'	כשירות לכהן כדירקטור	301-17
	30. כשירות דירקטור	301-17
	31. ניגוד עניינים דרך קבע	301-17
	32. עיסוקים אחרים	301-19

301-20	ועדות הדירקטוריון	פרק ו'
301-20	33. ועדות חובה	
301-20	34. הרכב ועדות דירקטוריון ודרכי עבודתן	
301-20	35. ועדת הביקורת - הרכב ודרכי עבודה	
301-21	36. ועדת הביקורת - תפקידים	
301-23	37. ועדת עסקאות עם אנשים קשורים	
301-23	38. ועדת תגמול - הרכב ודרכי עבודה	
301-24	38א. ועדת תגמול - תפקידים	
301-25	39. ועדת ניהול סיכונים	
301-25	39א. ועדה לענייני טכנולוגיית מידע וחדשנות טכנולוגית	
301-26	ישיבות הדירקטוריון	פרק ז'
301-26	40. תכיפות ישיבות	
301-26	41. נוכחות בישיבות הדירקטוריון	
301-27	42. הודעות וחומר רקע לישיבות	
301-27	43. מניין חוקי והצבעה	
301-27	44. סדר היום	
301-27	45. פרוטוקול	
301-28	46. השתתפות המבקר הפנימי בישיבות	
301-28	47. בטל	
301-28	48. חליף ומשקיף	
301-28	49. קיום ישיבות בתקשורת	
301-29	50. קבלת החלטות ללא התכנסות	
301-30	נוהגים לתפקוד יעיל של הדירקטוריון	פרק ח'
301-30	50א. נוהלי עבודה	
301-30	51. דרישות מדירקטור	
301-30	52. זכות דירקטור לקבל מידע	
301-30	53. סיוע מקצועי לדירקטוריון	
301-31	54. זכות חתימה	
301-31	55. ניגוד עניינים ענפי	
301-32	56. עניין אישי	
301-32	57. הקשר עם עובדי התאגיד הבנקאי מחוץ לישיבות	
301-33	58. הדרכות ומומחיות מקצועית	
301-33	59. הערכת אפקטיביות עבודת הדירקטוריון	
301-34	דיווח למפקח על הבנקים	פרק ט'
301-34	60. תכיפות הדיווח	
301-34	61. דיווח שנתי	
301-34	62. דיווח על אירוע שלא בשגרה	
301-35	63. אופן הדיווח	
301-36	שונות	פרק י'
301-37	64. מסמכי ההתאגדות	
301-37	שאלון למועמד לתפקיד נושא משרה בתאגיד בנקאי	נספח א'
301-52	הצהרת נושא משרה בעת עדכון פרטים	נספח ב'
301-53	תאגידי שוק הון	נספח ג'

דירקטוריון

פרק א': כללי

מבוא

1. (א) ממשל תאגידי אפקטיבי הינו רכיב חיוני לתפקוד הבטוח והנאות של תאגיד בנקאי ובכך להשגה ולשמירה על אמון הציבור במערכת הבנקאית. לאור חשיבות תפקידם של התאגידים הבנקאיים במערכת הכלכלית ורגישותם לקשיים הנובעים מממשל תאגידי בלתי יעיל, ולאור הצורך להגן על בעלי הפיקדונות, גוברת החשיבות של תפקוד תקין וברמה גבוהה של הדירקטוריון כחלק מממשל תאגידי נאות ומניהולו התקין של תאגיד בנקאי. לשם כך נקבעו הוראות לעניין תפקידיו, הרכבו ודרכי פעולתו של הדירקטוריון. הוראות אלו מהוות כללים מינימליים הנדרשים לניהול תקין של התאגיד הבנקאי בכל הקשור לפעולת הדירקטוריון.
- (ב) למען הסר ספק, מובהר בזאת כי ככלל, הוראות אלו באות להוסיף על חוק החברות.

תחולה

2. (א) הוראות אלו יחולו על כל התאגידים הבאים (להלן בהוראה זו - "תאגיד בנקאי"):
- (1) תאגיד בנקאי;
- (2) תאגיד עזר שהוא חברת כרטיסי אשראי;
- (3) סולק כהגדרתו בסעיף 36(ט) לחוק הבנקאות (רישוי).
- (ב) המפקח רשאי לקבוע הוראות מסוימות שונות מאלו המפורטות להלן, שיחולו על תאגיד בנקאי מסוים או על דירקטור מסוים, או לפטור, במקרים חריגים, תאגיד בנקאי או דירקטור מהוראה מסוימת, והכל אם שוכנע כי הנסיבות מצדיקות זאת.

הגדרות

3. "הפקודה" פקודת הבנקאות, 1941.
- "חוק הבנקאות (רישוי)" חוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א - 1981.
- "חוק החברות" חוק החברות, התשנ"ט - 1999.
- "מבקר פנימי" המבקר הפנימי של התאגיד הבנקאי, כאמור בסעיף 14 לפקודה.
- "מנהל כללי" יחיד בעל התפקיד הניהולי הבכיר בתאגיד הבנקאי, יהא כינויו אשר יהא.
- "נושא משרה" כהגדרתו בחוק החברות, אלא אם נאמר אחרת בהוראה זו.
- "עניין אישי" כמשמעותו בחוק החברות.
- "פונקציות ביקורת ובקרה" לרבות ביקורת פנימית, ניהול סיכונים או פונקציית הציות - הפונקציה או העומד בראשה, לפי העניין.

- "רואה החשבון המבקר" רואה החשבון המבקר כמשמעותו בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 302 - "רואה החשבון המבקר של תאגיד בנקאי".
- "שלוחות" תאגידים נשלטים, סניפים, נציגויות ונציגים ניידים מחוץ לישראל.
- "תאגיד בנקאי בלא גרעין שליטה" כמשמעותו בסעיף 11ב(ג) לפקודה ולעניין תאגיד כאמור, האמור בהוראה יחול על תאגיד כאמור בסעיף 2(א)(1) בלבד.
- "תאגיד נשלט" תאגיד שבשליטת התאגיד הבנקאי.

אישור נושאי משרה

4. (א) בהתאם לאמור בסעיפים 11א ו- 15ג(ב) לפקודה, לא יוכל אדם לכהן כנושא משרה בתאגיד בנקאי אלא אם כן נמסרה הודעה למפקח שישים יום לפחות לפני תחילת הכהונה. להודעה יצרף התאגיד הבנקאי שאלון שימולא על ידי המועמד (מצורף נוסח השאלון בנספח א'). המפקח רשאי לשנות ולעדכן את השאלון מעת לעת.
- (ב) למען הסר ספק, מובהר בזאת, כי מקרה מהמקרים שלהלן יחשב גם הוא למינוי אדם כנושא משרה כאמור בסעיף קטן (א), המחייב הודעה מראש למפקח כנדרש בפקודה:
- (1) הארכת כהונה או מינוי מחדש לאותו תפקיד;
  - (2) מינוי לתפקיד אחר כנושא משרה;
  - (3) מינוי דירקטור כיו"ר הדירקטוריון;
- להודעה כאמור, יצרף התאגיד הבנקאי רשימה של השינויים, אם היו, בפרטים שנמסרו על ידי המועמד בשאלון הקודם שמולא על ידו. לרשימת השינויים כאמור, תצורף הצהרת המועמד והצהרת התאגיד הבנקאי במתכונת המופיעה בשאלון באותה עת.
- (ג) על נושא משרה להודיע, באמצעות התאגיד הבנקאי, על אירועים או שינויים בפרטים הנזכרים בסעיפים 4, 5, 6, ו- 7.10, למעט סעיפים קטנים 6.2 ו- 6.3 בנספח א' וכן בפרטים אחרים עליהם יודיע המפקח מעת לעת, בסמוך להתרחשותם; המפקח ישקול ויחליט האם בשל השינויים יש להורות על הפסקת כהונתו של נושא המשרה בהתאם לסעיף 11א(ה) לפקודה. על נושא המשרה ועל התאגיד הבנקאי לצרף להודעה כאמור הצהרה בנוסח המפורט בנספח ב'.
- (ד) בסעיף זה (סעיף 4), "נושא משרה" כהגדרתו בסעיף 11א לפקודה.

פרק ב': תפקידיו של הדירקטוריון וסמכויותיו

תפקידי הדירקטוריון

5. הדירקטוריון נושא באחריות לעסקי התאגיד הבנקאי ולאיתנותו הפיננסית. הדירקטוריון ינקוט באמצעים הסבירים הדרושים לצורך מילוי תפקידיו בהתאם לדין ובהתאם לאמור בהוראה זאת.
- (א) הדירקטוריון יתווה את האסטרטגיה של התאגיד הבנקאי לרבות אסטרטגית הסיכון ותיאבון הסיכון, ויאשר את מדיניות התאגיד הבנקאי אשר תנחה את התאגיד הבנקאי בפעילותו השוטפת.
- (ב) הדירקטוריון יפקח על פעולות ההנהלה ועל עקביותן עם מדיניות הדירקטוריון.
- (ג) הדירקטוריון יוודא קיומם של תחומי אחריות ודיווחיות (Accountability) ברורים בתאגיד הבנקאי.
- (ד) הדירקטוריון יתווה בתאגיד הבנקאי תרבות ארגונית, הדורשת ישום סטנדרטים גבוהים של התנהגות מקצועית ויושרה.
- (ה) הדירקטוריון יוודא שהתאגיד הבנקאי יפעל תוך ציות לחוק ולרגולציה.

נושאים שהדירקטוריון חייב לדון בהם ולהחליט

6. הדירקטוריון ידון, יחליט, יאשר ויקבע הנחיות, לפי העניין, בנושאים המפורטים להלן:

אסטרטגיה כוללת ומדיניות

- (א) יעדי האסטרטגיה הכוללת של התאגיד הבנקאי, של תאגידי נשלטים ושל שלוחותיו, לרבות הקווים העקרוניים לפעולה, המודל העסקי ומקורות הרווח, היעילות התפעולית, אסטרטגית הסיכון הכוללת ותיאבון הסיכון כמפורט בהוראה 310.
- הדיון ביעדי האסטרטגיה יערך על רקע הסביבה המקרו כלכלית, עסקית ורגולטורית שבה פועל התאגיד הבנקאי.
- על הדירקטוריון של תאגיד נשלט להתחשב ביעדי האסטרטגיה הכוללת של הקבוצה, שנקבעו על ידי דירקטוריון התאגיד הבנקאי השולט, ככל שהם מתיישבים עם טובתו של התאגיד הנשלט ועם הוראת סעיף 11 לחוק החברות;
- (א1) המבנה הארגוני של התאגיד הבנקאי ומבנה הקבוצה. הדירקטוריון יבחן כי מבנה התאגיד הבנקאי והקבוצה תואמים את האסטרטגיה העסקית שלו, בהתייחס, בין היתר, לסוגי התאגידיים בקבוצה ואופן ההחזקה והשליטה בהם, וליכולתו של התאגיד הבנקאי השולט לזהות, לבקר ולנהל את הסיכונים ברמת הקבוצה לרבות סיכונים עודפים הנובעים ממבנים מורכבים. לצורך כך, יוודא הדירקטוריון כי מבנה התאגיד הבנקאי ומבנה הקבוצה כוללים ערוצי תקשורת ודיווח נאותים.
- לעניין סעיף קטן זה – "קבוצה" – תאגיד בנקאי ותאגידיים הנשלטים על ידו.
- (ב) מסגרת ניהול הסיכון, לרבות אישור מדיניות ואופן ניהול הסיכון עבור כל אחד מהסיכונים השונים של התאגיד הבנקאי, לרבות כל התאגידיים הנשלטים על ידו ושלוחותיו (סיכוני אשראי, סיכוני שוק, סיכונים תפעוליים וטכנולוגיים, סיכוני נזילות, סיכוני ציות, סיכונים משפטיים וכו'), כמפורט בסעיף 15 להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 310.

- על הדירקטוריון של תאגיד נשלט להתחשב במסגרת ניהול הסיכון הכוללת של הקבוצה, שנקבעה על ידי דירקטוריון התאגיד הבנקאי השולט, ככל שהם מתיישבים עם טובתו של התאגיד הנשלט ועם הוראת סעיף 11 לחוק החברות;
- (ב) אישור מדיניות מוצר חדש ובחינה ואישור מראש של מוצרים חדשים מהותיים טרם הפעלתם כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 310 ;
- (ג) מדיניות האשראי של התאגיד הבנקאי ויעדים כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 311 ;
- (ד) אסטרטגיה ומדיניות טכנולוגיית המידע ובנקאות בתקשורת של התאגיד הבנקאי ;
- (ה) תהליך הערכת הלימות ההון כנגד רמת החשיפה לסיכונים שנקבעה, מדיניות הון, מבנה ההון והשינויים בו ;
- (ו) יעדים לביצוע בשנה הקרובה ומידת התאמתם למדיניות התאגיד הבנקאי, ואישור תכנית עבודה בהתאם ליעדים אלו ;
- (ז) התקציב הכולל של התאגיד הבנקאי (הכנסות, הוצאות והשקעות) ומעקב אחר ביצועו בפועל ;

פיקוח ובקרה

- (ח) דיווחים על מצבו העסקי של התאגיד הבנקאי כמפורט בסעיף 8 ;
- (ט) חריגה מהותית, כפי שיגדיר הדירקטוריון, מהמגבלות שנקבעו במסגרת מדיניות שאושרה על ידו ;
- (י) סוגי האירועים החריגים שיש לדון בהם בדירקטוריון ודיון באירועים חריגים מהותיים, בהתאם לנסיבות כמפורט בסעיף 9 ;
- (יא) מנגנוני פיקוח ובקרה על תאגידים נשלטים כמפורט בסעיף 10 ;
- (יב) עבודת פונקציות הביקורת והבקרה כמפורט בסעיף 11 ;
- (יג) דוחות ביקורת כאמור בסעיף 36(א)(2) ;
- (יד) אישור הדוחות השנתיים והרבעוניים לציבור של התאגיד הבנקאי ;
- (טו) הודעות של רואה החשבון המבקר :
- (1) הודעה בדבר אי תיקון ליקויים על פי סעיף 3(ב) להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 304 ;
- (2) הודעה על קיום ספקות בדבר המשך קיומו של התאגיד הבנקאי כעסק חי לפי סעיף 6(ג) להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 302 ;

מדיניות כוח אדם ותגמולים

- (טז) מינוי המנהל הכללי כמפורט בסעיף 12, פיטוריו והערכת הביצועים שלו ;
- (יז) מדיניות מינוי והערכת ביצועים של הדרג הבכיר כמפורט בסעיף 13 ;
- (יח) מדיניות ניווד בעלי תפקידים מסוימים בתאגיד הבנקאי, מידי תקופה (רוטציה) כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 360 ;
- (יט) מדיניות התגמול (כהגדרתה בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 301A), לאחר ששקל את המלצות וועדת התגמול ;

- (כ) התקשרות של התאגיד הבנקאי עם נושאי משרה בכירה באשר לתגמולם (כהגדרת מונחים אלה בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 301A), לאחר אישורה של וועדת התגמול ולפני אישור האסיפה הכללית כאשר נדרש; ולגבי המבקר הפנימי, אישור הדירקטוריון יהיה גם לפי המלצת ועדת הביקורת;
- (כא) עקרונות הסכמי התגמול של עובדי התאגיד הבנקאי שאינם נושאי משרה בכירה.

שונות

- (כב) הנפקת מניות (לרבות אופציות וניירות ערך המירים) על-ידי תאגיד נשלט, הן בישראל והן מחוץ לישראל, והנפקה אחרת של תאגיד נשלט בערבות התאגיד הבנקאי והכל, למעט הנפקה של תאגיד שכל אמצעי השליטה בו מוחזקים על ידי תאגיד האם וההנפקה היא לתאגיד הבנקאי עצמו או לתאגיד הנשלט על ידי התאגיד הבנקאי;
- (כג) ביצוע שינויים במבנה השליטה של התאגיד הבנקאי בתאגיד נשלט שפעילותו מהותית לפעילות התאגיד הבנקאי;
- (כד) ביצוע ומימוש השקעות קבועות, לרבות השקעה בתאגיד נשלט, בין אם מושבו בארץ או בחוץ לארץ, לפי קריטריונים כפי שיקבע הדירקטוריון כאשר סכום ההשקעה יהיה אחד הקריטריונים; הקריטריונים ייקבעו באופן שימנע מעורבות של הדירקטוריון בניהול השוטף של התאגיד הבנקאי;
- (כה) קוד אתי לתאגיד הבנקאי כמפורט בסעיף 15;
- (כו) מדיניות למניעת ניגודי עניינים והבקורות בגינם כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 312 ובסעיף 16;
- (כז) מדיניות "פעילויות נעדרות שקיפות" כמפורט בסעיף 17;
- (כח) כל עניין אחר בעל חשיבות מהותית לפעילות התאגיד הבנקאי או לפיקוח ולבקרה על ניהולו.

אשראי

7. בטל;

מצבו העסקי של התאגיד הבנקאי

8. בדיון על מצבו העסקי של התאגיד הבנקאי על פי סעיף 6(ח), יתייחס הדירקטוריון לדיווחים שיוגשו בכתב ושמנתונם תיקבע על ידי הדירקטוריון. הדיווחים יכללו לכל הפחות את סעיפי הפירוט האלו:
- (א) דוח חודשי:
- (1) תמצית מאזן ודוח רווח והפסד, תוך התייחסות לרווחים פיננסיים, הכנסות מעמלות והוצאות תפעוליות;
  - (2) מידת החשיפה של התאגיד הבנקאי לסיכונים לסוגיהם;
  - (3) הטיפול בחובות קשי גבייה שסכומם מהותי;
  - (4) שינויים עיקריים במצבם של תאגידים נשלטים והשקעות מהותיות בנכסים קבועים;

- (5) עסקאות שהן מהותיות או חריגות לעסקי התאגיד הבנקאי לפי שיקול דעת המנהל הכללי, וזאת בנוסף לכללים שקבע הדירקטוריון בעניין זה ;
- (6) פעילות התאגיד הבנקאי בשוק ההון, על חשבון עצמו ("נוסטרו").

(ב) מסמך הסיכונים הרבעוני כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310.

אירועים חריגים

9. בדיון על אירועים חריגים על פי סעיף 6(י) הדירקטוריון :

- (א) ידון בכל אירוע הכלול ברשימה של סוגי אירועים חריגים כפי שתיקבע מראש על ידו, לרבות עבירה או עבירה לכאורה על החוק, פגיעה בנוהל בנקאי תקין ופגיעה בטוהר המידות, ובלבד שכל אירוע חריג שיש בו משום חשד לעבירה פלילית יועבר מיידית לבדיקת המבקר הפנימי, או לפי מהות העניין – למשטרה, ושכל אירוע חריג שיש בו משום חשד סביר למעילה כאמור בסעיף 1ד8 לפקודה ידווח למבקר הפנימי ולמפקח בהתאם לקבוע בסעיף 1ד8 לפקודה ובהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 351.
- (ב) ידון באופן מידי בכל אירוע החורג מהשגרה בפעילות התאגיד הבנקאי, שעשויה להיות לו השפעה מהותית על עסקי התאגיד הבנקאי (גם אם אינו כלול ברשימה האמורה בסעיף קטן (א)).

מנגנוני פיקוח ובקרה על תאגידים נשלטים

10. בדיון על מנגנוני הפיקוח והבקרה על תאגידים נשלטים על פי סעיף 6(יא), הדירקטוריון יקבע הנחיות כלליות לגבי מבנה הממשל התאגידי בתאגידים נשלטים כך שיתרום לפיקוח יעיל על הקבוצה, וכן יקבע מנגנוני פיקוח ובקרה על תאגידים נשלטים שיכללו, לכל הפחות, את המפורט להלן :

- (א) הנחיות שיבטיחו כי תאגידים נשלטים יעבירו לתאגיד הבנקאי את המידע הדרוש לו על מנת לקיים ברמה הקבוצתית מעקב שוטף, פיקוח ובקרה על עסקי הקבוצה ועל היקף הסיכונים, הכל בכפוף לכל דין ;
- (ב) הנחיות להקמת יחידת מטה שתרכז ותנתח את המידע האמור על שלוחות ותדווח להנהלת התאגיד הבנקאי על תמצית המידע ועל המלצותיה, על פי מתכונת דיווח שיאשר ;
- (ג) הנחיות ונהלים שיבטיחו כי המבקר הפנימי יקבל את כל המידע והמסמכים הדרושים לו, לפי שיקול דעתו, לשם קיום הביקורת הפנימית ולשם וידוא קיום ביקורת פנימית נאותה באותם תאגידים נשלטים בהם הוא אינו משמש כמבקר פנימי, לרבות : תכניות עבודה של המבקרים הפנימיים בתאגידים נשלטים, דיווחים על אירועים חריגים בתאגידים אלה וכל מידע וחומר הדרוש מדירקטורים של גופים אלה או מחברי הנהלותיהם ומכל עובד מעובדיהם, הכל כפוף לכל דין.
- על הדירקטוריון של תאגיד נשלט להתחשב בהנחיות הכוללות של הקבוצה, שנקבעו על ידי דירקטוריון התאגיד הבנקאי השולט, ככל שהם מתיישבים עם טובתו של התאגיד הנשלט ועם הוראת סעיף 11 לחוק החברות.

פונקציות ביקורת ובקרה

11. בדיון על עבודת פונקציות הביקורת והבקרה על פי סעיף 6(יב), יודא הדירקטוריון שימוש יעיל של התאגיד הבנקאי בעבודת פונקציות הביקורת והבקרה המספקות בדיקה וביטחון בלתי תלויים באשר לפעולות התאגיד הבנקאי וביצועיו, ובפרט:
- (א) יודא עצמאות, אובייקטיביות ואפקטיביות עבודת פונקציות הביקורת והבקרה;
  - (ב) יבטיח את כשירות פונקציות הביקורת והבקרה והקצאת משאבים נאותים לעבודתן;
  - (ג) יודא טיפול יעיל של ההנהלה בממצאי פונקציות הביקורת והבקרה.

מנהל כללי

12. בדיון על מינוי, הערכת ביצועים ופיטורים של מנהל כללי על פי סעיף 6(טז) הדירקטוריון:
- (א) ימנה לתאגיד הבנקאי מנהל כללי אחד בלבד;
  - (ב) יקבע את תהליך המינוי של המנהל הכללי;
  - (ג) יגדיר בצורה מפורטת את אופן העבודה וחובותיו של המנהל הכללי כלפי הדירקטוריון;
  - (ד) יטיל על המנהל הכללי חובה לדווח לדירקטוריון באופן שוטף על פעולותיו, ויגדיר את הדיווחים שעליו לדווח לרבות הדיווחים המפורטים בסעיף 8.

הדרג הבכיר

13. בדיון על מדיניות מינוי והערכת ביצועים של הדרג הבכיר על פי סעיף 6(יז), הדירקטוריון, בין היתר:
- (א) יאשר מינוי חברי הנהלה על ידי המנהל הכללי. הדירקטוריון רשאי לקבוע שמינויים לתפקידים בכירים נוספים מחייבים את אישורו;
  - (ב) יקיים דיון בנסיבות הפסקת עבודה של פונקציות ביקורת ובקרה מרכזיות.
  - (ג) יקבע קריטריונים ותנאי סף המבטיחים כי המועמדים לתפקידים בכירים מחזיקים בכישורים הולמים וראויים לניהול ענייני התאגיד הבנקאי;
  - (ד) יודא שקיימת תכנית נאותה לקיום עתודה ניהולית ראויה בתאגיד הבנקאי.

14. בטל.

קוד אתי

15. בדיון על הקוד האתי על פי סעיף 6(כה) הדירקטוריון, בין היתר:
- (א) יקבע קוד אתי שיגדיר ערכים וסטנדרטים גבוהים של התנהגות מקצועית ואחראית אשר ינחו את התאגיד הבנקאי בפעילותו השוטפת ויטייחסו לנושאים כגון: שחיתות, עסקים פרטיים, התנהגות לא אתית וחוסר הוגנות כלפי לקוחות;

- (ב) יוודא נקיטת צעדים שיבטיחו כי הסטנדרטים האמורים בסעיף קטן (א) יופצו ויושמו ברחבי התאגיד הבנקאי ;
- (ג) יוודא קיום מנגנונים המעודדים דיווח על מעשים בלתי חוקיים או בלתי אתיים, תוך מתן הגנה נאותה לעובדים המתלוננים מפני השלכות שליליות.

ניגודי עניינים

16. בדיון על מדיניות למניעת ניגודי עניינים והבקורות בגינם על פי סעיף 6(כז), הדירקטוריון, בין היתר :
- (א) יקבע הנחיות לגבי עסקאות עם אנשים קשורים כנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 312.
- (ב) יקבע מנגנוני הפרדה בין הפעילויות של התאגיד הבנקאי במגזרים שונים, בין הפעילויות של התאגיד הבנקאי לפעילויות של תאגידים נשלטים או בין הפעילויות של התאגיד הבנקאי והפעילויות של הקבוצה אליה הוא קשור, אם עלולים להיות ניגודי עניינים.

פעילויות נעדרות שקיפות

17. בדיון על "פעילויות נעדרות שקיפות" על פי סעיף 6(כז), על הדירקטוריון להבטיח שיש לתאגיד הבנקאי מדיניות ונהלים נאותים שלפיהם ניתן :
- (א) לוודא שאכן נדרשת הפעילות במבנה היוצר שקיפות מוגבלת, ואם לא, לסגור אותה או לשנות את המבנה ;
- (ב) להגדיר ולהבין את מטרת הפעילות ולהבטיח שביצועה בפועל תואם את המטרה שלשמה יועדה ;
- (ג) לזהות, למדוד ולנהל את כל הסיכונים המהותיים העולים מפעילות כאמור, כולל סיכונים משפטיים (לרבות איסור הלבנת הון ומימון טרור) וסיכונים מוניטין ;
- (ד) לפקח על הערכות סדירות הבוחנות את הציות לכל הדינים הרלוונטיים, כמו גם את הציות למדיניות הפנימית של התאגיד הבנקאי ;
- בסעיף זה - "פעילויות נעדרות שקיפות" הן פעילויות באמצעות גופים בעלי מבנה בעלות מורכב (כגון : גופי נאמנות וגופים למטרה מיוחדת) ופעילויות של תאגיד בעבור עצמו או בעבור אחרים בתחומי שיפוט בהם מנגנוני האכיפה והשקיפות חלשים או במדינות אותן קבע התאגיד הבנקאי כ "Offshore".

תכיפות הדיונים

18. הדירקטוריון ידון בנושאים המפורטים בסעיף 6 בתדירות המפורטת להלן :
- (א) בנושא הנידון בסעיף קטן (א), לפחות אחת לשלוש שנים ; בנושאים הנידונים בסעיפים קטנים (ב), (ג), (ה) (ו) (ז-יז), (יט) - לעניין הערכת הביצועים בלבד, לפחות אחת לשנה ;

- (ב) בנושאים הנידונים בסעיפים קטנים (ט), (י) - לעניין אירועים חריגים מהותיים, (יג), (טו(1)), (טז) - לעניין מינוי ופיטורים, (כב), (כג), (כד), ו - (כז), בסמוך לאירוע, לקבלת הדוחות, להחלטות, להודעות או לדרישה, בהתאם לנסיבות העניין;
- (ג) בסעיף קטן (ז) - תקציב:
- (1) התקציב יוגש לא יאוחר מסוף חודש דצמבר של השנה הקודמת לשנת התקציב הנדונה; עם זאת, ניתן לאשר תקציב כולל כאמור, לא יאוחר מסוף חודש ינואר של שנת התקציב הנדונה ובלבד שעד סוף דצמבר של השנה הקודמת, אושר תקציב זמני לשנת התקציב הנדונה או לחודש ינואר עצמו;
- (2) הדירקטוריון יבצע מעקב שוטף, לפחות אחת לרבעון, אחר ביצועו בפועל של התקציב;
- (ד) בסעיף קטן (ח) - מצבו העסקי של התאגיד הבנקאי:
- (1) הדירקטוריון יעודכן לפחות אחת ל-6 שבועות וידון לפי הצורך במצבו העסקי של התאגיד הבנקאי על פי הדו"ח החודשי המפורט בסעיף 8(א);
- (2) הדירקטוריון ידון אחת לשלושה חודשים במצבו העסקי של התאגיד הבנקאי, בין היתר, על בסיס מסמך החשיפות לסיכונים המפורט בסעיף 8(ב).
- (ה) בסעיף קטן (יד) - דוחות לציבור - יש לדון בדוחות לפני אישורם: אחת לרבעון בדוחות הרבעוניים ואחת לשנה בדוחות השנתיים.
- (ו) בסעיף קטן (טו(2)) - הודעת רואה חשבון המבקר על קיום ספקות בדבר המשך קיומו של תאגיד כעסק חי - הדיון יתקיים לא יאוחר משלושה ימים ממועד קבלת ההודעה, זאת לפני שיאושרו הדוחות הכספיים;
- (ז) ביתר הסעיפים הקטנים, הדירקטוריון יקבע מראש את תדירות הדיון בהם, ובלבד שיקיים דיון בהקדם עם היווצרותם של תנאים המחייבים זאת.

אישור אמצעים ומעקב אחר ביצוע החלטות

19. (א) הדירקטוריון יוודא קיומם של אמצעים מספקים ליישום החלטותיו ויעקוב אחר יישומן.
- (ב) במקרים שהדירקטוריון נדרש לקבוע הנחיות, ייקבעו נהלים כתובים לטיפול בנושאים המפורטים. בנהלים ייקבע ויוגדר מיהו הגוף המוסמך לטפל בנושאים אלה וכן תיקבע דרך הטיפול בהם, וחובת הדיווח לדירקטוריון בנושא שהטיפול בו הועבר לאדם או לגוף אחר בתאגיד הבנקאי.

ישיבות ללא נוכחות ההנהלה

20. (א) לפחות אחת לשנה יקיים הדירקטוריון דיון ללא נוכחות חברים מההנהלה, במסגרתו ידון בנושאים הבאים:
- (1) הערכת ביצועי המנהל הכללי ותפקוד ההנהלה;

- (2) הערכת איכות המידע המתקבל מההנהלה בישיבות הדירקטוריון ולרבות: היקף, סוג המידע ותדירותו ;
- (3) שכר ותגמולים לדרג הבכיר ;
- (4) הערכת פונקציות הביקורת והבקרה ואפקטיביות הבקורות בתאגיד הבנקאי ;
- (5) נושאים נוספים הקשורים במערכת היחסים בין ההנהלה והדירקטוריון.
- (ב) אחת לשנתיים יקיים הדירקטוריון דיון בהערכת אפקטיביות עבודת הדירקטוריון כאמור בסעיף 59 ;

האצלת סמכויות לוועדות הדירקטוריון

21. הדירקטוריון רשאי להיעזר בוועדות המתמחות בעניינים ספציפיים שיפעלו כמפורט בפרק ו' להוראה זו :

- (א) הדירקטוריון ידון ויחליט באלו מהנושאים יאציל מסמכותו לוועדה מטעמו ; הדירקטוריון לא יאצול באופן בלתי מוגדר או באופן שיורי סמכויות לוועדה מוועדותיו, אלא אם כן בחן את משמעות ריכוז הסמכויות כאמור.
- (ב) החלטה על הקמת ועדה תיקבע במליאת הדירקטוריון. כאשר הדירקטוריון מקים ועדה, יקבע את הרכבה, את סמכויותיה ואת תפקידיה ויאשר את נהליה.
- (ג) החלטות המתקבלות בוועדות בנושאים המפורטים בסעיף 6, ידווחו בכתב למליאת הדירקטוריון הקרובה בצירוף חומר הרקע שהוגש לוועדה.
- בכל מקרה המליאה תקיים דיון נוסף בהחלטה, אם אחד הדירקטורים או יותר דרש זאת בתוך פרק זמן שיקבע על ידי הדירקטוריון.
- (ד) למרות האמור בסעיפים קטנים (א) ו-(ב), הדירקטוריון אינו רשאי להאציל מסמכויותיו לוועדת דירקטוריון בנושאים המפורטים בסעיפים הבאים : 6(א), 6(ב) למעט סיכונים שאינם מהותיים או מרכיבים שאינם מרכזיים במסגרת ניהול הסיכון, 6(ה), 6(ז) למעט מעקב שוטף אחר ביצוע התקציב בפועל, 6(ח), 6(ט), 6(יג), 6(יד), 6(טו), 6(טז), 6(יט), 6(כ).
- (ה) האמור בסעיף (ד) אינו חל בנושאים בהם קבלת החלטה במסגרת ועדה מתחייבת על פי כל דין או בנושאים לגביהם ניתן לדירקטוריון אישור מראש ובכתב של המפקח.

פרק ג': הרכב הדירקטוריון

כללי

21א. ביצוע תפקידי הדירקטוריון בצורה נאותה דורש קיום דיונים אפקטיביים בנושאים השונים העולים לסדר היום. דיון אפקטיבי מתקיים, בין היתר, כאשר הדירקטורים מייצגים מגוון תחומים ומבטאים דעות שונות המונעות "חשיבה קבוצתית".

ייצוג הולם לשני המינים

21ב. מבלי לגרוע מדרישות אחרות בהוראה זו, בדירקטוריון תאגיד בנקאי יינתן ייצוג הולם לשני המינים. לשם כך יקבע הדירקטוריון מדיניות לשיעור הגיוון המגדרי בו, לרבות טווח הזמן ואבני הדרך להשגת היעד.

מספר הדירקטורים

22. (א) הדירקטוריון יורכב ממספר חברים אשר יעודד יעילות ודיון אסטרטגי מהותי, ובלבד שהדירקטוריון יכלול לא פחות מ-7 דירקטורים ולא יותר מ-10.
- (ב) הפך תאגיד בנקאי לתאגיד בנקאי בלא גרעין שליטה, ומספר החברים בדירקטוריון שלו ערב הפיכתו לתאגיד בנקאי בלא גרעין שליטה היה נמוך מ-10, רשאי המפקח לקבוע לתאגיד הבנקאי כאמור הוראות בדבר עלייה הדרגתית במספר החברים בדירקטוריון עד להשלמת המספר ל-10 חברים, ולשם כך הוא רשאי לקבוע לאותו תאגיד בנקאי מספר מירבי של חברים כאמור לשנה או לשנים מסוימות, שיתחשב, בין השאר, בצרכי התאגיד הבנקאי בתקופה שלאחר הפיכתו לתאגיד בנקאי בלא גרעין שליטה, לרבות הצורך באיזון בתמהיל החברים הוותיקים ביחס לחברים החדשים.
- (ג) תאגיד בנקאי שאינו בנק ושמחות עסקיו והיקפם אינם מצדיקים מינוי 7 חברים לדירקטוריון רשאי, באישור המפקח, למנות מספר קטן יותר של חברי דירקטוריון.
- (ד) תאגיד בנקאי הסבור כי לצורך תפקודו התקין של הדירקטוריון נדרש לו מספר גבוה יותר של דירקטורים, רשאי, באישור המפקח, למנות מספר גדול יותר של חברי דירקטוריון.

עובדי התאגיד הבנקאי כדירקטורים

23. עובדי התאגיד הבנקאי לא ימונו כדירקטורים.

דירקטורים חיצוניים

24. (א) לפחות שליש מהדירקטורים יהיו דירקטורים חיצוניים.
- התאגיד הבנקאי רשאי למנות בין הדירקטורים החיצוניים כאמור את הדירקטורים החיצוניים ואת הדירקטורים הבלתי תלויים שמונו לפי חוק החברות; אלא אם נאמר במפורש אחרת, יחולו על הדירקטורים כאמור, נוסף על ההוראות הרלוונטיות בחוק החברות, כל הוראות המתייחסות לדירקטורים חיצוניים בהוראה זו.

- (ב) לצורך הוראה זו, "דירקטור חיצוני" – מי שמתקיימים לגביו התנאים להלן:
- (1) הדרישות המפורטות בסעיף 240 לחוק החברות, אולם לעניין פסקה זו:
- (i) "שליטה" – כהגדרתה בחוק הבנקאות (רישוי).
- (ii) "כשירות מקצועית" – תואר אקדמאי כנדרש באחד התנאים האמורים בפסקאות (1) או (2) לסעיף 2(א) לתקנות החברות (תנאים ומבחנים לדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית ולדירקטור בעל כשירות מקצועית) התשס"ו-2005, וכן בעל ניסיון כנדרש בפסקה (3) בו.
- (iii) "זיקה" – בנוסף לקבוע בסעיף 240 (ב) לחוק החברות, יראו זיקה המונעת מינוי גם כאשר מתקיימת זיקה למחזיק מעל 5% מסוג מסוים של אמצעי השליטה בתאגיד הבנקאי.
- (2) הוא או קרובו אינו מחזיק במניות התאגיד הבנקאי, במניות תאגיד נשלט, במניות תאגיד השולט בתאגיד הבנקאי, או במניות תאגיד בנקאי הנשלט בידי מי מהם; לעניין פסקה זו:
- (i) "שליטה" – כהגדרתה בחוק הבנקאות (רישוי).
- (ii) "מחזיק" – כהגדרת "החזקה" בחוק הבנקאות (רישוי), למעט החזקה בשיעור שאינו עולה על 1% מההון הנפרע של תאגיד שמניותיו נסחרות בבורסה;
- (iii) "קרוב" – בן זוג, הורה או צאצא.
- (ג) הוראות סעיפים 239(ד), 241, 244, 245(א), 245(א3), 245(ב), 246, 247, ו-249 לחוק החברות יחולו על דירקטור חיצוני לפי הוראה זו.
- על אף האמור, סעיף 244(א) לחוק החברות לא יחול על דירקטור חיצוני לפי הוראה זו המכהן כיושב ראש דירקטוריון בתאגיד בנקאי בלא גרעין שליטה, והתאגיד הבנקאי יהיה רשאי לשלם לו תגמול בהתאם לקבוע בסעיף 13א להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 301A.
- (ד) על אף הקבוע בסעיף 245(ב) לחוק החברות, המפקח רשאי להפסיק כהונה של דירקטור חיצוני, שאינו דירקטור חיצוני שמונה לפי חוק החברות, בהתאם לסעיף 11א(ה) לפקודה, וכן לאשר לתאגיד בנקאי להעלות לסדר היום של האסיפה הכללית את הצעתו של בעל מניות להפסקת כהונתו של דירקטור חיצוני כאמור, אם בעל המניות רשאי לעשות כן על פי חוק החברות ותקנון התאגיד הבנקאי.
- (ה) המפקח רשאי, במקרים חריגים, לאשר מועמד לתפקיד "דירקטור חיצוני" אף אם לא התקיימו כל התנאים המפורטים בסעיף קטן (ב), ובלבד שאם מדובר בדירקטור חיצוני שמונה לפי חוק החברות או בדירקטור בלתי תלוי שמונה לפי חוק החברות, התקיימו כל התנאים הקבועים לעניין זה בחוק החברות.

כשירות הדירקטוריון

25. בנוסף לתנאי הכשירות החלים על כל אחד מהדירקטורים כמפורט בסעיף 30, הדירקטוריון יהיה בעל ידע וכישורים, מיומנויות וניסיון נאותים באופן קולקטיבי, התואמים את האסטרטגיה ומאפייני הפעילות של התאגיד הבנקאי, ובלבד שיתקיימו התנאים האלו:

- (א) לפחות שליש מכלל הדירקטורים יהיו בעלי "ניסיון בנקאי".
לעניין זה, "בעל ניסיון בנקאי" ייחשב אחד מאלה:
- (i) מי שכהן לפחות שלוש שנים במשרה בכירה בבנק או בבנק בחו"ל, ואשר עסק בניהול או בבקרה של תחום ליבה או של סיכון מהותי לתאגיד הבנקאי בו הוא מכהן כדירקטור;
- "משרה בכירה" לעניין סעיף זה - מנהל המדווח ישירות למנכ"ל וכן מי שמדווח ישירות אל מנהל כאמור ברישא, ולרבות מבקר פנימי.
- (ii) שימש כשותף, האחראי על ניהול ביקורת בתאגיד בנקאי, לרבות ידע בבניית תהליכי SOX במשך תקופה מצטברת של לפחות 5 שנים, במשרד רו"ח מבקר (מותנה בקיום כללי אי התלות שנקבעו בהוראות ניהול בנקאי תקין של המפקח על הבנקים, ובהוראות כל דין).
- (iii) כיהן כדירקטור בתאגיד בנקאי במשך תקופה מצטברת של לפחות 9 שנים או כיו"ר דירקטוריון במשך תקופה מצטברת של לפחות שלוש שנים.
- (iv) מי שאישר המפקח כבעל ניסיון מקביל.
- עבור תאגידים בנקאיים שאינם בנקים או תאגידים בנקאיים שהם חברות בת של בנק, לפחות חמישית מכלל הדירקטורים יהיו בעלי ניסיון בנקאי.
- (ב) לפחות חמישית מכלל הדירקטורים יהיו בעלי "מומחיות חשבונאית ופיננסית" כמשמעותה לפי סעיף 240 לחוק החברות.
- (ג) לפחות מחצית מכלל הדירקטורים יהיו בעלי כשירות מקצועית כאמור בסעיף 24(ב)(1)(ii).
- (ד) לפחות דירקטור אחד יהיה בעל ידע וניסיון מוכח בתחומי טכנולוגית המידע.
- סעיף קטן זה לא יחול על תאגיד בנקאי שהוא תאגיד נשלט ומקבל שירותי טכנולוגיית מידע מן התאגיד הבנקאי השולט בו.
- (ה) למען הסר ספק, דירקטור העומד במספר כשירויות, כנדרש בסעיף זה, יכול להימנות במסגרת השיעור הנדרש על פי אותם הסעיפים.

ידיעת השפה העברית

26. (א) הדירקטורים יהיו בקיאים בשפה העברית, לפחות ברמת הקריאה והדיבור, באופן המאפשר קריאת חומר הרקע לישיבות והשתתפות פעילה בדיונים.
- (ב) המפקח רשאי, במקרים חריגים, לפטור דירקטור מהדרישה כאמור בסעיף (א).

חידוש אישור מינוי כדירקטור

27. בטל.

פרק ד': יושב ראש הדירקטוריון

יושב ראש הדירקטוריון

28. בראש הדירקטוריון יכהן יושב ראש.

יושב ראש הדירקטוריון הינו הגורם האחראי לתפקודו התקין של הדירקטוריון ולקיום החובות המוטלים עליו. ליו"ר תרומה משמעותית לשמירה על האיזונים והבלמים בממשל התאגידי בתאגיד הבנקאי בין הדירקטוריון, ההנהלה הבכירה, בעלי השליטה ובעלי עניין אחרים. יושב ראש הדירקטוריון נדרש להיות בעל ניסיון מתאים, יכולות ואיכויות אישיות על מנת למלא את תפקידו.

- (א) על יושב ראש הדירקטוריון יחולו כל החובות המוטלות על דירקטור.
- (ב) יושב הראש צריך לעודד קיום דיונים חופשיים המאפשרים הבעת דעות שונות ולדאוג שהחלטות מתקבלות על בסיס מידע הולם.
- (ג) בהיעדרו של יושב ראש הדירקטוריון, ימלא את מקומו אחד מהדירקטורים.
- (ד) בעל שליטה או קרובו לא יכהנו כיושב ראש דירקטוריון.
- (ה) דירקטור חיצוני לא יכהן כיושב ראש הדירקטוריון בתאגיד בנקאי עם גרעין שליטה.
- (ו) לא יכהן אדם כיושב ראש הדירקטוריון אלא אם הוא משתתף באופן קבוע בישיבות דירקטוריון.

- (ז) הדירקטוריון יקבע מדיניות למשך כהונה מקסימלית של יושב ראש הדירקטוריון.
- (ח) הדירקטוריון יגדיר את תפקידיו וסמכויותיו של יושב ראש הדירקטוריון באופן שלא יחרגו מהתפקידים והסמכויות המוקנים לו לפי הוראות החוק, שלא ייווצר עירוב בין תפקידיו ואופן ביצועם לבין תפקידי ההנהלה, שלא תיפגע אי תלותו בתאגיד הבנקאי ובאופן שלא יגרע או יחליף את תפקידי הדירקטוריון או יפחית מהחובות והאחריות של יתר הדירקטורים, ובתאגיד בנקאי בלא גרעין שליטה – שלא תיווצר זיקה בינו לבין התאגיד הבנקאי.

מבלי לגרוע מכלליות האמור, בהגדרת תפקידיו וסמכויותיו של יושב ראש הדירקטוריון, יקפיד הדירקטוריון על קיום הקבוע בסעיף 95(ב) לחוק החברות ובסעיפים 57(ג) ו-57(ד). ככלל, ככל שפעילותו של יושב ראש הדירקטוריון משולבת ומעורבת יותר בפעילות התאגיד הבנקאי וככל שהיקף קשריו עם הנהלת התאגיד הבנקאי גבוה יותר, יש חשש לפגיעה באי תלותו.

- (ט) בנוסף לקבוע בסעיף קטן (ח), רשאי הדירקטוריון להטיל על יושב ראש הדירקטוריון לבצע כל תפקיד שהדירקטוריון רשאי להסמיך אחד מחבריו לבצע הקשור לעבודת הדירקטוריון, ובכלל זה -

- (1) לכהן כיושב ראש ועדה לאיתור מועמדים לתפקיד מנכ"ל התאגיד הבנקאי;
- (2) לייצג את הדירקטוריון בפני גורמי חוץ בנושאים הקשורים לעבודת הדירקטוריון ולתפקידיו.
- (י) הדירקטוריון יגדיר את היקף הזמן שעל יושב ראש הדירקטוריון להקדיש לשם ביצוע תפקידיו כפי שקבע בהתאם לאמור בסעיפים קטנים (ח) ו- (ט).

יושב ראש הדירקטוריון תושב חוץ

29. בטל.

פרק ה': כשירות לכהן כדירקטור

כשירות דירקטור

30. (א) דירקטור בתאגיד בנקאי יהיה יחיד.
(ב) לכל אחד מהדירקטורים יהיו כישורים הולמים למשרתו ובפרט: השכלה, ידע, ניסיון או מומחיות באחד או יותר מהתחומים הבאים: בנקאות, כספים, פעילות כלכלית או עסקית, משפט, מימון, חשבונאות, ניהול סיכונים, ציות רגולטורי (Regulatory Compliance), טכנולוגיית מידע, אבטחת מידע (לרבות סייבר) או תחום אחר שאישר המפקח.

ניגוד עניינים דרך קבע

31. (א) לא יכהן כדירקטור אדם שעסקיו או עיסוקיו השוטפים, יוצרים ניגוד של עניינים בדרך של קבע בינו לבין התאגיד הבנקאי או שקיים חשש כי הם עלולים ליצור ניגוד עניינים בדרך של קבע בינו לבין התאגיד הבנקאי.
(ב) מבלי לגרוע מהאמור לעיל, לא ימונה ולא יכהן כדירקטור בתאגיד בנקאי, מי שהוא דירקטור, חבר בוועדת השקעות, חבר בוועדת אשראי או עובד (כל אלה בסעיף זה – **נושא משרה**) בגופים הבאים:

(1) בתאגיד בנקאי אחר או בתאגיד אחר הנשלט על ידי תאגיד בנקאי אחר או בתאגיד השולט בתאגיד בנקאי אחר, אם אלה אינם נמנים על אותה קבוצה בנקאית או על השולטים בה.

יובהר, כי אין באמור לעיל משום היתר לכהונה האסורה לפי סעיף (ב)(2) להלן.

(2) בתאגיד נשלט בידי התאגיד הבנקאי (בין אם הוא תאגיד בנקאי ובין אם לאו); למען הסר ספק, האמור בפסקה זו אינו חל על כהונה מקבילה בחברות אחיות באותה הקבוצה הבנקאית, ובלבד שאין ביניהן ניגוד עניינים דרך קבע.

(3) בגוף פיננסי או בתאגיד השולט בגוף פיננסי, במקרה בו התאגיד הבנקאי גדול, או שהגוף הפיננסי גדול.

למרות האמור לעיל, תותר כהונה או מינוי של דירקטור בתאגיד בנקאי גדול במקביל לכהונתו כנושא משרה בגוף פיננסי קטן או בתאגיד השולט בגוף פיננסי קטן, ולהפך.

לעניין פסקה זו, במקרה שבו המועמד מכהן בתאגיד בנקאי גדול במקביל למועמדותו או כהונתו במספר גופים פיננסיים קטנים באותה קבוצה, כהונה מקבילה כאמור לא תתאפשר אם סך נכסי אותם גופים פיננסיים באותה קבוצה, בהם נושא המשרה מכהן או מועמד לכהן, עולה על 2 מיליארד ש"ח.

במקרה שבמהלך כהונה מותרת לפי פסקה זו, החל להתקיים אחד מהתנאים המנויים לעיל האוסרים את הכהונה במקביל (להלן בסעיף זה – **מועד השינוי**), יהא הדירקטור

רשאי להמשיך לכהן במקביל עד תום 6 חודשים ממועד השינוי או עד האסיפה השנתית הקרובה, לפי המאוחר ולגבי דירקטור חיצוני עד להשלמת שלוש שנות הכהונה.

(4) לא יכהנו יותר משני דירקטורים בקבוצה בנקאית כלשהי, במקביל לכהונתם כנושאי משרה במי מהגופים המנויים בנספח ג', המשתייכים לאותה קבוצה.

יובהר, כי אין באמור לעיל משום היתר לכהונה האסורה לפי סעיפים (ב)(1) ו(ב)(3) לעיל.

לעניין סעיף קטן זה:

"גוף פיננסי" – כל אחד מאלה:

(1) גוף מוסדי כהגדרתו בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981;

(2) מנהל קרן להשקעות משותפות בנאמנות כמשמעותו בחוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994.

"גוף פיננסי קטן" – גוף פיננסי שסך נכסיו אינו עולה על 2 מיליארד ש"ח.

"גוף פיננסי גדול" – גוף פיננסי שסך נכסיו עולה על 10 מיליארד ש"ח.

"סך נכסיו" – על פי הדוח הכספי השנתי האחרון, לרבות נכסים המנוהלים על ידו עבור אחרים ולרבות נכסים של גופים פיננסיים בשליטתו.

"עובד" – לרבות מי שמתקיימים בינו לבין הגוף קשרים מקצועיים דרך קבע.

"קבוצה" או "קבוצה בנקאית" – תאגידים בנקאיים או גופים המנויים בנספח ג', הנשלטים, במישרין או בעקיפין, על ידי אותו בעל שליטה.

"תאגיד בנקאי קטן" – תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים, על בסיס מאוחד, אינו עולה על 2 מיליארד ש"ח.

"תאגיד בנקאי גדול" – תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים, על בסיס מאוחד, עולה על 10 מיליארד ש"ח.

(ג) לא ימונה כדירקטור אדם שכהן כדירקטור בתאגיד בנקאי אחר ולא חלפה שנה מיום שחדל לכהן כדירקטור כאמור, אלא בהסכמת הדירקטוריון שהיה חבר בו, או בהסכמת המפקח לאחר התייעצות עם יושב ראש הדירקטוריון שהיה חבר בו.

(ד) הדירקטוריון יקבע קווים מנחים למקרים שיש בהם פוטנציאל לניגוד עניינים דרך קבע, אשר יתייחסו, בין היתר, לאלה:

(1) היקף העסקים שמתקיים בהם ניגוד העניינים;

(2) מהותיות העסקים שמתקיים בהם ניגוד עניינים לעסקי התאגיד הבנקאי ולדירקטור;

עיסוקים אחרים

32. לא יכהן אדם כדירקטור אם עיסוקיו האחרים אינם מותירים זמן מספיק בידו למילוי תפקידיו ככזה.

פרק ו': ועדות הדירקטוריון

ועדות חובה

33. בהמשך לאמור בסעיף 21, הדירקטוריון ימנה את הוועדות האלו:
- (א) ועדת ביקורת כמפורט בסעיפים 35 ו- 36;
  - (ב) ועדת תגמול כמפורט בסעיף 38;
  - (ג) ועדה לניהול סיכונים כמפורט בסעיף 39.
  - (ד) ועדה לענייני טכנולוגיית מידע וחדשנות טכנולוגית כמפורט בסעיף 39א. להלן.
- סעיף קטן זה לא יחול על תאגיד בנקאי שהוא תאגיד נשלט ומקבל שירותי טכנולוגיית מידע מן התאגיד הבנקאי השולט בו.

הרכב ועדות דירקטוריון ודרכי עבודתן

34. (א) בנוסף לוועדות החובה, כאמור בסעיף 33, ועדות הדירקטוריון ותחומי אחריותן יקבעו בהתבסס על מאפייני הבנק, לרבות גודלו, גודל הדירקטוריון, יעדי האסטרטגיים, סביבת הפעילות ופרופיל הסיכון.
- (ב) ועדות הדירקטוריון תורכבנה מדירקטורים בלבד ומספר החברים בוועדה לא יפחת מ- 3 ולא יעלה על 7 דירקטורים.
- הרכב הוועדות יהיה על פי היחס הקבוע בסעיף 24(א), וכן יחול האמור בסעיף 28(ד) לעניין כהונה כיו"ר ועדה.
- (ג) למרות האמור בסעיף קטן (ב), בוועדות הבאות יהיה רוב של דירקטורים חיצוניים:
- (1) ועדת ביקורת;
  - (2) ועדת עסקאות עם אנשים קשורים (אם הוקמה).
  - (3) ועדת תגמול, למעט כאמור בסעיף 38(ו).
- (ד) בעת שיבוץ הדירקטורים לוועדות השונות, יתחשב הדירקטוריון בכישורי הדירקטורים ובניסיונם וייתחם לנושא שמתמחה בו הוועדה;
- (ה) הדירקטוריון יקבע מדיניות למשך כהונה מרבי של יושבי הראש של הוועדות, ויבחן את הצורך ברוטציה בין חברי הוועדות;
- (ו) הוראות פרק ז' לעניין ישיבות הדירקטוריון יחולו על ועדות הדירקטוריון, אלא אם נאמר במפורש שההוראה חלה רק על מליאת הדירקטוריון.

ועדת הביקורת – הרכב ודרכי עבודה

35. (א) הדירקטוריון ימנה "ועדת ביקורת", ויחולו עליה הוראות סעיף 115 לחוק החברות והוראות סימן ח' לפרק השלישי בחלק השלישי של החוק האמור, בשינויים המחוייבים, וכן הקבוע בהוראה זו, ואולם בתאגיד בנקאי שהוא חברה פרטית, רשאי לכהן בוועדת ביקורת דירקטור המועסק בידי תאגיד בנקאי השולט לבדו בתאגיד הבנקאי האמור או המועסק בתאגיד אחר שבשליטת התאגיד הבנקאי השולט כאמור.
- (ב) בנוסף לאמור בסעיף 34(ג)(1) יושב ראש ועדת הביקורת יהיה דירקטור חיצוני, ולפחות שני דירקטורים יהיו בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית.

- (ג) המניין החוקי לישיבות ועדת הביקורת ולהחלטותיה הוא מרבית חבריה, ובלבד שמרביתם דירקטורים חיצוניים.
- (ד) יושב ראש ועדת ביקורת אשר על אף בקשת המבקר הפנימי, לא כינס את הוועדה לדיון בנושא שפירט המבקר הפנימי בדרישתו, תוך זמן סביר ממועד הבקשה, כאמור בסעיף 116(ב) לחוק החברות, ישמור תיעוד מפורט שיובא לידיעת הדירקטורים בנוגע לנימוקים לאי-כינוס ישיבה כאמור.
- (ה) לפחות אחת לשנה, תקיים ועדת הביקורת ישיבה עם כל אחד מבעלי התפקידים הבאים, בנוכחות חברי הוועדה ובעל התפקיד הרלוונטי בלבד :
- (1) המבקר הפנימי ;
  - (2) רואה החשבון המבקר ;
  - (3) קצין הציות, כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 308 ;
  - (4) היועץ המשפטי ;
  - (5) החשבונאי הראשי, כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 305 ;
  - (6) האחראי על איסור הלבנת הון שמונה לפי סעיף 8 לחוק איסור הלבנת הון, התש"ס - 2000 ;
  - (7) מנהל הסיכונים הראשי, כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 310.
- (ו) קבלת ההחלטות בישיבות ועדת ביקורת והוועדה לעסקאות עם אנשים קשורים תיעשה בנוכחות חברי הוועדה בלבד ובעלי תפקידים שנוכחותם מתאפשרת על פי חוק החברות, בתנאים שנקבעו שם.
- (ז) ועדת הביקורת תקיים לפחות שש ישיבות בשנה.
- (ח) ועדת הביקורת תקבע את התקציב הנדרש לה להעסקת יועצים חיצוניים בלתי תלויים, ככל שלדעתה נדרש על מנת למלא את חובותיה.

ועדת הביקורת – תפקידים

36. (א) ועדת הביקורת אחראית לטפל בדוחות ביקורת פנימיים וחיצוניים כמפורט להלן :
- (1) ועדת הביקורת תדון ותחליט בממצאי דוחות ביקורת פנימיים וחיצוניים שיובאו בפניה. על הוועדה לוודא שהדיון בממצאים יתקיים תוך תקופה סבירה ממועד הגשתם על ידי המבקרים :
  - (i) דוחות ביקורת פנימיים - יושב ראש ועדת הביקורת בהתייעצות עם המבקר הפנימי, יקבע מהם דוחות הביקורת הפנימית המהותיים שיובאו בשלמותם בפני ועדת הביקורת. הוועדה רשאית לקבוע כי תובא בפניה תמצית מדוחות הביקורת האחרים של המבקר הפנימי או הדוחות המלאים, כפי שתמצא לנכון.
  - (ii) דוחות ביקורת חיצוניים – הוועדה תדון בדוחות הביקורת של המפקח, של רשויות פיקוח אחרות ושל רואה החשבון המבקר.
- לגבי דוחות ביקורת של המפקח, הדיון ייערך תוך תקופה שלא תעלה על 45 יום מיום קבלת הדו"ח על ידי התאגיד הבנקאי ;

לגבי הדוח המפורט והדוח המשלים של רואה החשבון המבקר יחול הקבוע בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 303.

- (2) ועדת הביקורת, בהתייעצות עם יושב ראש הדירקטוריון, תעביר דוחות ביקורת מהותיים לדיון במליאת הדירקטוריון.
- (3) ועדת הביקורת תוודא כי ההנהלה נקטה פעולות ראויות בעיתוי הנדרש לשם תיקון הליקויים שצוינו בדוחות הביקורת.
- (4) ועדת הביקורת תדון אחת לחצי שנה בדיווח של המבקר הפנימי, שיכלול את הדרישות העולות מדוחות ביקורת חיצוניים שהטיפול בהן טרם הושלם ואת מצב הטיפול בהן. במקרים של עיכוב בטיפול, תדון הוועדה בסיבות לעיכוב ובלוחות הזמנים להשלמת הטיפול.

(ב) ועדת הביקורת אחראית לפקח על המבקר הפנימי של התאגיד הבנקאי ובכלל זה:

- (1) פונקציית הביקורת הפנימית תהיה כפופה ליושב ראש הדירקטוריון ותדווח לדירקטוריון באמצעות ועדת הביקורת.
- (2) ועדת הביקורת תמליץ לוועדת התגמול על שכרו ותגמוליו של המבקר הפנימי ועל קידומו.
- (3) ועדת הביקורת תדון ותמליץ בפני הדירקטוריון על אישור תכנית העבודה של המבקר הפנימי לרבות היקף הביקורות ותדירותן. לעניין זה, על ועדת הביקורת להתייחס, בין היתר, למסגרת הרצויה של הביקורת הפנימית בתאגידים נשלטים בישראל ומחוץ לישראל.

(4) ועדת הביקורת תערוך מעקב אחר ביצוע תכנית העבודה של המבקר הפנימי.

(ג) ועדת הביקורת תהיה רשאית להטיל על פונקציית הביקורת הפנימית בהתראה סבירה, ביצוע של בדיקות מיוחדות, בנוסף לבדיקות שנקבעו בתוכנית העבודה של הפונקציה.

(ד) ועדת הביקורת אחראית לפקח על עבודת רואה החשבון המבקר של התאגיד הבנקאי ובכלל זה:

- (1) תקיים דיון על אפשרות החלפת רואה החשבון המבקר של התאגיד הבנקאי כמפורט בסעיף 4 בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 302 ;
- (2) תביא את עמדתה בפני האסיפה הכללית של התאגיד הבנקאי שעל סדר יומה סיום כהונתו של רואה החשבון המבקר או אי-חידוש הכהונה ;
- (3) תמליץ לאסיפה הכללית של התאגיד הבנקאי או לדירקטוריון לגבי תגמול לרואה החשבון המבקר ;

(א3) תיישם את ההנחיות של ועדת באזל בדבר ביקורת חיצונית בתאגידים בנקאיים לעניין ועדת הביקורת ויחסיה עם רואה החשבון המבקר, כפי שמפורטים ב- BCBS: External audit of banks, part 1, section A, March 2014¹, בהתאמות הנדרשות לפי כל דין.

¹ ביישום ההנחיות של ועדת באזל, במקום ההפניות לתקני ביקורת בינלאומיים מקובלים יחולו תקני ביקורת מקובלים בישראל, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התשל"ג – 1973 ותקני ביקורת מסוימים שיישומם בביקורת נקבע לפי הוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו.

(4) הוראות נוספות לעניין הפיקוח של ועדת הביקורת על רואה החשבון המבקר, דיווחיו וההתקשרות עמו, יהיו כמפורט בהוראות ניהול בנקאי תקין אחרות (כגון: הוראות מס' 302, 303 ו-A304).

(ה) ועדת הביקורת תבחן את הדוחות השנתיים והרבעוניים לציבור של התאגיד הבנקאי, תדון ותמליץ לדירקטוריון על אישורם.

(ו) ועדת הביקורת תעשה שימוש בעבודת פונקצית הביקורת על מנת לבחון את אפקטיביות הבקורות הפנימיות המרכזיות בתאגיד הבנקאי.

לצורך הערכת אפקטיביות הבקורות פנימיות לדיווח הכספי או לביקורת, תקבע ועדת הביקורת נהלים, שיסדירו, בין היתר:

(1) את אופן הקבלה והטיפול על ידי התאגיד הבנקאי בתלונות בנוגע לנושאים הקשורים לדיווח הכספי והבקורות הפנימיות עליו או לביקורת.

(2) העברה אנונימית וסודית, לרבות על ידי עובדים של התאגיד הבנקאי, של חששות הקשורים לדיווח הכספי או לביקורת השנתיים במחלוקת.

(ז) ועדת הביקורת תדון בעסקאות כאמור בסעיף 7 להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 312, במידה וועדת העסקאות עם אנשים קשורים לא דנה בעסקאות אלו.

ועדת עסקאות עם אנשים קשורים

37. (א) הדירקטוריון רשאי למנות ועדת עסקאות עם אנשים קשורים, שתדון בנושאים המפורטים בסעיף 7 להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 312, שלא נדונו בוועדת הביקורת.

(ב) ההוראות והמגבלות החלות על ועדת ביקורת יחולו בהתאמה גם על ועדת עסקאות עם אנשים קשורים.

ועדת תגמול – הרכב ודרכי עבודה

38. (א) בתאגיד בנקאי שסעיף 118א לחוק החברות חל עליו, תמונה ועדת תגמול כמשמעותה בסעיף האמור בחוק החברות, ולפחות אחד מחברי הוועדה יהיה בעל מומחיות וניסיון בפעילויות ניהול סיכונים ובקרה.

(ב) בתאגיד בנקאי שסעיף 118א לחוק החברות אינו חל עליו, תמונה ועדת תגמול שרוב חבריה יהיו דירקטורים חיצוניים, יושב ראש הוועדה יהיה דירקטור חיצוני, ולפחות אחד מחברי הוועדה יהיה בעל מומחיות וניסיון בפעילויות ניהול סיכונים ובקרה.

(ג) ועדת הביקורת שמתקיימים בה התנאים האמורים בסעיף קטן (א) או (ב) לעניין הרכב ועדת תגמול, לפי העניין, למעט הדרישה כי לפחות אחד מחברי הוועדה יהיה בעל מומחיות וניסיון בפעילויות ניהול סיכונים ובקרה, יכולה לשמש גם כוועדת תגמול.

(ד) המניין החוקי לשיבות ועדת תגמול ולהחלטותיה הוא מרבית חבריה, ובלבד שמרביתם דירקטורים חיצוניים.

(ה) קבלת ההחלטות בישיבות ועדת תגמול תיעשה בנוכחות חברי הוועדה בלבד ובעלי תפקידים שנוכחותם מתאפשרת על פי חוק החברות, בתנאים שנקבעו שם.

(ו) על אף האמור בסעיפים קטנים (א) ו-(ב) לעיל, תאגיד בנקאי רשאי לצרף לוועדת התגמול, בעת דיוניה במדיניות התגמול ובהסכמי התגמול של כלל העובדים, למעט עובדים מרכזיים, דירקטורים נוספים כחברי הוועדה. ועדת התגמול בהרכבה המורחב לא תחויב ברוב דירקטורים חיצוניים.

ועדת התגמול – תפקידים

38א. (א) ועדת התגמול תדון ותמליץ לדירקטוריון על מדיניות תגמול (כהגדרתה בהוראת ניהול

בנקאי תקין מספר 301A), העקבית עם התרבות הארגונית של התאגיד הבנקאי, עם המטרות והאסטרטגיה של התאגיד הבנקאי לטווח הארוך ועם סביבת הבקרה שלו. תמריצי התגמול לא יעודדו לקיחת סיכונים מעבר לתיאבון הסיכון של התאגיד הבנקאי.

(ב) הוועדה תאשר, לפני אישור הדירקטוריון והאסיפה הכללית אם נדרש, את תנאי ההתקשרות של התאגיד הבנקאי עם נושאי משרה בכירה בו לעניין תגמולם כהגדרת מונחים אלה בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 301A), תוך התייחסות גם לעניינים המפורטים בחלק א' ובחלק ב' לתוספת ראשונה א' בחוק החברות; וכן תמליץ הוועדה לדירקטוריון על עקרונות הסכמי התגמול של עובדי התאגיד הבנקאי (שאינם נושאי משרה בכירה) או תאשרם, כפי שיוחלט, על מנת להבטיח כי ההסכמים מאוזנים ואינם מסכנים את איתנותו ויציבותו של התאגיד הבנקאי.

(ג) הוועדה תהיה אחראית על תכנון מדיניות התגמול ותגיש לדירקטוריון את הערכתה לגבי אפקטיביות מדיניות ומנגנוני התגמול והעמידה בדרישות הפיקוחיות. הוועדה תקדיש תשומת לב מיוחדת להערכת המנגנונים המיושמים, בין היתר, על מנת לוודא שהם מביאים לידי ביטוי את כל סוגי הסיכונים, ואת רמות ההון והנוזילות. בנוסף, בכל הקשור לשיפוי וביטוח, תבחן הוועדה נתונים עדכניים על כלל ההתחייבויות לשיפוי וסכומי הביטוח של נושאי המשרה הקיימים בתאגיד הבנקאי, וכן אומדנים לעלות האלטרנטיבית להתחייבות מראש לשיפוי (כגון עלות פרמיות שדורשות חברות הביטוח בגין פוליסה מקבילה לתנאי השיפוי).

(ד) הוועדה תבחן, באופן פורמאלי, כיצד מנגנון התגמולים יגיב לאירועים עתידיים, חיצוניים או פנימיים, באמצעות ניתוח מגוון תרחישים.

(ה) הוועדה תגדיר אילו דיווחים תקופתיים יוגשו לה, תוכנם ותדירותם. בנוסף, תגדיר הוועדה את המידע הפרטני שיוגש לה לקראת דיון בהתקשרות עם עובד בודד או קבוצת עובדים לגבי תגמול (כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 301A). בין היתר, יוגדר, שלפני מתן המלצה או אישור כאמור בסעיף קטן (ב), יש להמציא לוועדה, זמן סביר לפני מועד הישיבה בה עניינים אלה נדונים, את עיקרי ההתקשרות וההסכמים הקודמים ואת עיקרי ההתקשרות וההסכמים המוצעים.

(ו) הוועדה תוודא שלפחות אחת לשנה תיערך בדיקה של מנגנון התגמול ותפעולו. בבדיקה ייבחנו, בין היתר:

(1) עמידת מנגנון התגמול במדיניות שנקבעה על ידי הדירקטוריון.

- (2) עמידת מנגנון התגמול בדרישות שנקבעו בהוראה זו ובהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 301A ובדרישות כל דין, והאם תואם לנוהגים מקובלים.
- (3) שלמות מנגנון התגמול.
- (4) מידת השפעת מנגנון התגמול על פרופיל הסיכון ועל התנהגות העובדים, ומידת התאמתו למטרות הארגוניות ולתיאבון הסיכון של התאגיד הבנקאי.
- (ז) הוועדה תעבוד בשיתוף פעולה הדוק עם ועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים וועדת הביקורת.
- (ח) לוועדה תהיה גישה בלתי מוגבלת למידע ולניתוחים של פונקציות הביקורת והבקרה ומשאבי אנוש והיא תיעזר בפונקציות אלו בדיוניה.
- (ט) הוועדה תוכל להסתייע בייעוץ חיצוני. היועצים ימונו באופן שמבטיח שהייעוץ שניתן על ידם הינו בלתי תלוי בייעוץ שקיבלה ההנהלה הבכירה, ולא ייצור ניגודי עניינים מכל סיבה שהיא.

ועדת ניהול סיכונים

39. ועדת ניהול סיכונים תפעל כנדרש בהוראה 310, ובנוסף:
- (א) תדון ותגבש המלצות לדירקטוריון בנוגע לתהליך הערכת נאותות הלימות ההון (ICAAP) כאמור בסעיף 6 (ז);
- (ב) תקיים קשר שוטף עם מנהל הסיכונים הראשי ועם פונקציות ביקורת ובקרה אחרות על מנת להתעדכן בפרופיל הסיכון העדכני, תיאבון הסיכון, מגבלות וחריגה מהן ותוכניות לצמצום סיכונים;
- (ג) תקיים ממשק עבודה עם ועדת הביקורת של הדירקטוריון בנושאים מהותיים רלוונטיים לתחומי אחריותה;
- (ד) תוודא כי סיכונים חדשים או מתפתחים מנוהלים כנדרש ושהנהלת התאגיד הבנקאי הקצתה להם משאבים נאותים.

ועדה לענייני טכנולוגיית מידע וחדשנות טכנולוגית

- 39א. (א) הדירקטוריון ימנה "ועדה לענייני טכנולוגיית מידע וחדשנות טכנולוגית", ולפחות אחד מחברי הוועדה יהיה בעל ידע וניסיון מוכח בתחום טכנולוגיית המידע.
- (ב) הוועדה תקיים קשר עם מנהל טכנולוגיית המידע ומנהל אבטחת המידע כהגדרתם בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 357, עם מנהל הגנת הסייבר כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 361, ועם הגורם האחראי על תחום החדשנות.

- (ג) הועדה תדון ותמליץ לדירקטוריון בנוגע לאישור הנושאים הבאים:
- (1) אסטרטגיה ומדיניות טכנולוגיית המידע וניהולה, לרבות אבטחת מידע וסייבר, התשתיות הטכנולוגיות של התאגיד הבנקאי, ניהול ושימוש במאגרי נתונים, חדשנות טכנולוגית לתמיכה בחדשנות עסקית, והתאמתן לאסטרטגיה ולמדיניות הכוללת של התאגיד הבנקאי.
  - (2) אופן היערכות התאגיד הבנקאי לבנקאות העתיד ולהתמודדות עסקית עם אתגרי חדשנות טכנולוגית בכלל וחדשנות משבשת (Disruptive innovation) בפרט.
  - (3) מסגרת לניהול סיכונים טכנולוגיים, לרבות סיכוני אבטחת מידע וסייבר וסיכוני חדשנות (Innovation Risk).
  - (4) תוכנית התאוששות מאסון ומידת התאמתה לעקרונות מסגרת העבודה לניהול ההמשכיות העסקית.
  - (5) יעדים ותכנית עבודה שנתית.
  - (6) הקצאת משאבים נאותה למימוש הפעילות המתוכננת של התאגיד הבנקאי בתחום טכנולוגיית המידע, ניהול המידע והחדשנות.
- (ד) הועדה תתאם ותקיים ממשק עבודה עם ועדות הדירקטוריון האחרות, בהתאם לעניין, כך שנושא שנדון בועדה אחת אין חובה שידון גם באחרת.
- (ה) ככל שנדרש בהוראות ניהול בנקאי תקין השונות לקיים דיון במליאת הדירקטוריון בנושאים הקשורים לתחום טכנולוגיית המידע, תקיים הועדה דיון מקדמי בהתאם לדרישה כאמור ותגיש את המלצותיה למליאת הדירקטוריון.

פרק ז': ישיבות הדירקטוריון

תכיפות ישיבות

40. (א) ככלל, מליאת דירקטוריון של תאגיד בנקאי תקיים ישיבה לפחות אחת לחודש. דירקטוריון של תאגיד בנקאי שמהות עסקיו והיקפם אינם מצדיקים זאת, רשאי לקבוע לעצמו, באישור המפקח, מספר ישיבות נמוך מהקבוע בסעיף קטן זה, אך לא פחות משיבת דירקטוריון אחת לרבעון.
- (ב) תאגיד בנקאי יכנס ישיבה של מליאת דירקטוריון במקרים המפורטים בסעיף 98(ב)-(ד) לחוק החברות תוך 14 יום מהמועד הרלוונטי, לפי העניין.

נוכחות בישיבות הדירקטוריון

41. (א) דירקטור יהיה נוכח פיזית לפחות בשני שלישים משיבות מליאת הדירקטוריון במשך שנה קלנדארית, ולא ייעדר מכל ישיבות המליאה המתקיימות במהלך תקופה של 3 חודשים רצופים.

- (ב) נעדר דירקטור משיבות מעבר לקבוע בסעיף קטן (א), יתפטר הדירקטור מתפקידו, והתפטרותו תיכנס לתוקף לא יאוחר ממועד ישיבת הדירקטוריון הראשונה לאחר שחרג מרמת ההיעדרות המותרת (להלן - **מועד הפסקת הכהונה**). לא יתפטר דירקטור כאמור עד מועד הפסקת הכהונה, תפקע כהונתו במועד הפסקת הכהונה.
- (ג) על אף האמור בסעיף קטן (א), יראו השתתפות בישיבה באמצעות שימוש באמצעי תקשורת מתקדמים כנוכחות פיזית לצורך עמידה בחובת ההשתתפות הקבועה בסעיף זה, ובלבד ששיעור הישיבות שבהן קויימה השתתפות כאמור לא יעלה על 25% ממספר הישיבות בשנה קלאנדית.
- לעניין סעיף קטן זה, "אמצעי תקשורת מתקדמים" - אמצעים המאפשרים לכל המשתתפים בישיבה לראות ולשמוע זה את זה בזמן.

הודעות וחומר רקע לישיבות

42. (א) הודעה על ישיבת דירקטוריון תימסר לכל הדירקטורים זמן סביר לפני מועד הישיבה. בהודעה יצוינו מועד הישיבה והמקום שבו תתכנס, וכן פירוט סביר של כל הנושאים שעל סדר היום.
- (ב) להודעה כאמור בסעיף קטן (א) יצורף חומר רקע בכתב הכולל, בין היתר, משמעויות והשלכות, לרבות השלכה כספית, והמאפשר התייחסות משמעותית לעניינים הנדונים במסגרת הישיבה. חומר רקע זה יישמר במשרדי התאגיד הבנקאי ביחד עם פרוטוקול הישיבה בה נדונו העניינים אליהם מתייחס חומר הרקע.
- (ג) במקרים חריגים בלבד יהיה רשאי הדירקטוריון, בהסכמת כל הדירקטורים, להתכנס לישיבה ללא הודעה כאמור בסעיפים קטנים (א) ו (ב) ובלבד שבפרוטוקול הישיבה יפורטו הנסיבות החריגות לכינוס הדירקטוריון ללא הודעה כאמור.

מניין חוקי והצבעה

43. (א) המניין החוקי בישיבות הדירקטוריון ובהחלטותיו הוא מרבית הדירקטורים, ובלבד שמתקיים היחס בין הדירקטורים כקבוע בסעיף 24(א). במקרה של ועדה המורכבת משלושה דירקטורים בלבד המניין החוקי יהיה כל חבריה.
- (ב) בהצבעה בדירקטוריון יהיה לכל דירקטור קול אחד בלבד. אין באמור בסעיף קטן זה למנוע מתן קול נוסף ליושב ראש הדירקטוריון כאשר הקולות שקולים, כאמור בסעיף 107 לחוק החברות.
- (ג) דירקטור שלא נוכח בדיון עקב עניין אישי כאמור בסעיף 56, לא יימנה לצורך קביעת המניין החוקי הנדרש לאותו דיון.

סדר היום

44. סדר היום של ישיבות הדירקטוריון יכלול, בין היתר, כל נושא שדירקטור או שהמנהל הכללי ביקש מיושב ראש הדירקטוריון, זמן סביר בטרם כינוס ישיבת הדירקטוריון, לכלול בסדר היום.

פרוטוקול

45. (א) יושב ראש הישיבה יהיה אחראי לרישום פרוטוקול הדיונים בישיבה. לצורך עריכת הפרוטוקול יוודא יושב הראש כי ישיבות הדירקטוריון, מוקלטות ומתומללות.
- (ב) הפרוטוקול יסקף את הדברים שנדונו בישיבה, יפורטו בו עיקרי הדברים בשם אומנם, כפי שבאו לידי ביטוי בישיבה, נוסחן של ההחלטות שנתקבלו בישיבה וכן שלב כניסתו ויציאתו של כל משתתף במהלך הישיבה.
- (ג) הדירקטוריון יקבע הנחיות לאישור הפרוטוקול ובלבד שיתקיים האמור להלן:
- (1) הפרוטוקול יובא לאישור הדירקטורים בישיבתו הבאה או 60 יום מתאריך הישיבה אליה מתייחס הפרוטוקול, לפי המאוחר.
- (2) 3 ימי עסקים לאחר קיום הישיבה יושב ראש הישיבה יפיץ לדירקטורים ולגורמים הרלוונטיים טיוטת מסמך, המפרט את ההחלטות שהתקבלו בישיבה.
- (ד) לפרוטוקול יצורפו המסמכים ששימשו כחומר רקע לקבלת ההחלטות של הדירקטוריון.

השתתפות המבקר הפנימי בישיבות

46. על מליאת הדירקטוריון להזמין את המבקר הפנימי לישיבה שבה נדון עניין בתחום הביקורת הפנימית, לישיבה בה מתקיים דיון בדוחות ביקורת של רואה החשבון המבקר ולישיבה בה מתקיים דיון בדוחות ביקורת של רשויות פיקוח.

קביעת נוהלי עבודה נוספים

47. בטל.

חליף ומשקיף

48. אין למנות דירקטור חליף או משקיף בדירקטוריון התאגיד הבנקאי. יחד עם זאת, דירקטור רשאי להשתתף בישיבת ועדת הדירקטוריון שאינו חבר בה, ובלבד שהשתתפותו לא תהא דרך קבע.

קיום ישיבות בתקשורת

49. הדירקטוריון יקבע נהלים לעניין קיום ישיבות באמצעות שימוש באמצעי תקשורת מתקדמים, כהגדרתם בסעיף 41(ג), אשר יכללו גם את העניינים הבאים:
- (א) רק במקרים מיוחדים, ניתן לקיים ישיבות דירקטוריון שלא על ידי כינוס ישיבה פרונטאלית, אלא באמצעי תקשורת מתקדמים (להלן - ישיבה בתקשורת).
- (ב) דירקטוריון התאגיד הבנקאי יגדיר בנוהל מפורט, את סדרי הביצוע של הישיבה בתקשורת, כגון: ייזומה, קוורום, חומר הרקע, קבלת ההחלטות (לרבות כאשר חברים מסתייגים מההצעה המוצעת או באשר לעצם דחיפת הנושא), התייעוד, לרבות פרוטוקול, וכל עניין אחר שיקבע בדירקטוריון. בנוהל ייקבעו הדרכים לשיתוף כל הדירקטורים בישיבה בתקשורת;

- (ג) יש להביא את החלטות הישיבה בתקשורת לידיעת הפורום הרלוונטי, בישיבה (פרונטלית) הראשונה שלאחר ההחלטה וכן את פרוטוקול הדיון מייד לאחר השלמתו.
- (ד) בטל.

קבלת החלטות ללא התכנסות

50. דירקטוריון, שעל פי תקנונו רשאי לקבל החלטות ללא התכנסות בפועל אם כל הדירקטורים הזכאים להשתתף בדיון ולהצביע בעניין שהובא להחלטה הסכימו לכך, לא יהיה רשאי לקבל החלטות כאמור, אלא במקרים מיוחדים, ותוך פירוט הנסיבות המיוחדות בפרוטוקול ההחלטה.

פרק ח': נוהגים לתפקוד יעיל של הדירקטוריון

נוהלי עבודה

50א. הדירקטוריון ידאג לעגן את תחומי אחריותו ותפקידיו, הנגזרים מהוראה זו ומכל חוק או הוראה רלוונטית אחרת, בנהלי עבודה ברורים. נהלים אלו יכללו, בין היתר, את מבנה הדירקטוריון וועדותיו, תהליכי עבודת הדירקטוריון ואמצעים שנקטים על מנת לוודא כיסוי הולם והקצאת זמן מספקת לנושאים המהותיים.

דרישות מדירקטור

51. כל אחד מהדירקטורים:

- (א) יבין ויבצע את תפקידיו, לרבות תפקידו הפיקוחי בהבנת פרופיל הסיכונים של התאגיד הבנקאי.
- (ב) יפעיל שיקול דעת ראוי בענייני התאגיד הבנקאי.
- (ג) יקדיש די מזמנו וממרכו למילוי אחריותו.
- (ד) יעלה שאלות ויעמוד על כך שיינתנו הסברים מקיפים וישירים מההנהלה, באופן שיאפשר לו להעריך כראוי את ביצועי התאגיד הבנקאי ותפקוד הנהלתו.
- (ה) יבין את הסביבה הרגולטורית ואת תפקידו בממשל תאגידי.

זכות דירקטור לקבל מידע

52. דירקטור המבקש להשתמש בזכותו לקבלת מידע על פי סעיף 265 לחוק החברות, יפנה בכתב בבקשה למידע, אשר תובא לדיון בדירקטוריון.

סיוע מקצועי לדירקטוריון

53. הדירקטוריון רשאי במקרים המצדיקים זאת להסתייע ביועצים חיצוניים כמפורט להלן:
- (א) סיוע לדירקטור - דירקטור המבקש להשתמש בזכותו להעסיק יועצים לשם קבלת ייעוץ מקצועי על פי סעיף 266 לחוק החברות, יפנה תחילה לדירקטוריון בבקשה מנומקת לאישור כיסוי ההוצאות. לא אישר הדירקטוריון את בקשתו, יעביר את הפנייה למפקח 21 יום לפחות לפני שיפנה לבית המשפט בבקשה לאישור העסקת המומחה.
  - (ב) סיוע לדירקטוריון - הדירקטוריון יקבע נהלים להתקשרותו עם יועצים חיצוניים לצורך סיוע מקצועי לדירקטוריון וועדותיו, ובלבד שהנהלים יתייחסו לכל הפחות לנושאים הבאים:
    - (1) אישור הייעוץ (כגון: דיון בצורך בייעוץ והגדרת מטרת הייעוץ ותכולת העבודה);
    - (2) בחירת היועץ (כגון: בחינת חלופות, מקצועיות, העדר ניגודי עניינים);
    - (3) ההתקשרות ופרקטיקת העבודה מול היועץ (כגון: תקציב, שכר טירחה, משך ההתקשרות, אחריות מקצועית וסודיות).

במקרים בהם מדובר בייעוץ ארוך טווח או בייעוץ חוזר, יש לבחון אחת לתקופה את הצורך בחידוש ההתקשרות וברוטציה.

זכות חתימה

54. (א) דירקטור לא יהיה מורשה לחתום בשם התאגיד הבנקאי בעניינים שהם במהלך העסקים הרגיל.
- (ב) היה ומליאת הדירקטוריון סבורה כי לעניין מסוים, יש מקום להעניק זכות חתימה לדירקטור, יוסמך אותו דירקטור במיוחד לעניין זה; במקרה זה, יהיה נושא משרה בכיר בתאגיד הבנקאי בעל זכות חתימה שניה.
- (ג) האמור בסעיף זה אינו חל במקרה שחתימתו של דירקטור מתחייבת מהוראות דין (כגון חתימה על דוח כספי, תשקיף וכד').

ניגוד עניינים ענפי

55. (א) מבלי לגרוע מהדין הכללי בנושא של ניגוד עניינים, דירקטור בזיקה לתאגיד בענף משנה, לא יהיה נוכח בדיוני הדירקטוריון או ועדותיו, המתייחסים לקוח התאגיד הבנקאי, שאף הוא תאגיד באותו ענף משנה, ולא יקבל מהתאגיד הבנקאי מידע ודוחות ביחס לאותו לקוח.
- (ב) במקרה בו קיים ספק לעניין התגבשות המבחנים הכמותיים שצוינו בסעיף קטן (ד), הדירקטור יהיה פטור מהוראת סעיף קטן (א), וזאת אם ועדה שהורכבה משלושה דירקטורים חיצוניים דנה במקרה והחליטה פה אחד כי באותו מקרה אין לסווג את הזיקה של הדירקטור לתאגיד בענף משנה.
- כמו כן, הוועדה האמורה תשקול במקרים בהם לא מתקיימים המבחנים הכמותיים, האם בנסיבות העניין, יש לנקוט בעמדה שמרנית ולראות בדירקטור כבעל זיקה לתאגיד בענף משנה.
- (ג) תאגיד בנקאי יערוך רשימה, שתעודכן אחת לחצי שנה, ובה יפורטו שמות הדירקטורים בזיקה לתאגיד בענף משנה.
- (ד) לעניין סעיף זה:
- "ענף משנה"** - כל אחד מענפי המשנה של ענפי המשק, על פי הסיווג האחד של ענפי הכלכלה (למ"ס).
- "תאגיד בענף משנה"** - תאגיד שהיקף פעילותו (בין במישרין ובין באמצעות חברות בת) בענף משנה מסוים, מהווה 5% או יותר מההיקף הכולל של הפעילות באותו ענף משנה (מדידת ההיקף הכולל של הפעילות בענף משנה תיערך בהתאם למדד המקובל באותו ענף, כגון על פי היקף המאזן או סך ההכנסות).
- "דירקטור בזיקה לתאגיד בענף משנה"** - דירקטור אשר מתקיים לגביו אחד מהמבחנים הבאים:

(1) מחזיק ב- 5% לפחות באחד או יותר מאמצעי שליטה של תאגיד בענף משנה.

(2) נושא משרה בתאגיד בענף משנה.

עניין אישי

56. (א) דירקטור שיש לו, במישרין או בעקיפין, עניין אישי בעסקה קיימת או מוצעת של התאגיד הבנקאי המובאת לדיון בדירקטוריון, או בהחלטה העומדת להתקבל בדירקטוריון, יצהיר על עניינו האישי כאמור בלא דיחוי, ולא יאוחר משיבת הדירקטוריון שבה נדונה העסקה לראשונה.
- (ב) דירקטור בעל עניין אישי כאמור בסעיף קטן (א), לא יקבל מהתאגיד הבנקאי מידע ביחס לאותו עניין ממועד הצהרתו, לא יהיה נוכח בדיון הנוגע לעניינו וכן לא יצביע בהחלטה בעניין זה.
- (ג) הדירקטוריון יקבע קווים מנחים למקרים בהם יש לדירקטור עניין אישי, תוך פירוט דוגמאות (כגון: סוג הקרבה, הזיקה לעסקה ומהותה), וכן יקבע נהלי התנהגות בכל אחד מהמקרים.
- (ד) האמור בסעיף זה יחול גם על נושא משרה בתאגיד הבנקאי שאינו דירקטור בשינויים המחוייבים.

הקשר עם עובדי התאגיד הבנקאי מחוץ לישיבות

57. (א) דירקטור לא יפנה לעובד של התאגיד הבנקאי בנושא הקשור לעסקי התאגיד הבנקאי שלא במסגרת ישיבות הדירקטוריון או וועדותיו ובפרט בנושאים הבאים;
- (1) ביוזמות עסקיות לתאגיד הבנקאי.
  - (2) בעניינים עסקיים של לקוחות ספציפיים.
  - (3) בעניין השקעות מסוימות של התאגיד הבנקאי.
- (ב) האמור בסעיף קטן (א) לא יחול במקרים הבאים:
- (1) יוזמה עסקית שלדירקטור אין בה עניין אישי, ובלבד שהפנייה תתבצע למנהל הכללי ותתועד.
  - (2) פניות כאמור בפסקאות (2) ו-(3) בסעיף קטן (א), ובלבד שהפנייה תתבצע למנהל הכללי ותתועד. פנייה של יושב ראש הדירקטוריון למנהל הכללי, פטורה מתיעוד כאמור.
  - (3) הפניית לקוחות פוטנציאליים לתאגיד הבנקאי, ובלבד שהפנייה תתבצע למנהל הכללי ושהדירקטור לא ידון עם לקוחות פוטנציאליים כאמור על פרטי העסקאות ולא ישתתף בדיון כאמור.
  - (4) פנייה לגורם המתאים בדרכים המקובלות, לבירור חשבון אישי המתנהל באותו תאגיד בנקאי והוא חשבון של הדירקטור או בן זוגו או של תאגיד בשליטתם.
  - (5) פנייה להבהרה שנעשתה דרך יושב ראש הדירקטוריון או יושב ראש ועדה של הדירקטוריון בנושא הקשור במישרין לדיון במליאת הדירקטוריון או בוועדה מוועדותיו. הפנייה תתועד ועותק מן התיעוד יועבר מיידי ליושב ראש הדירקטוריון ולמנהל הכללי. יושב ראש הדירקטוריון יחליט האם להפיץ את התיעוד האמור לידיעת הדירקטורים או חברי הוועדה הרלוונטית

- (6) פנייה של יושב ראש הדירקטוריון או יושב ראש ועדה בקשר לאופן עריכת המסמכים המוגשים לדירקטוריון או לוועדה מוועדותיו לקראת הישיבה וכן בכל נושא הנגזר מתוקף תפקידו כיושב ראש הדירקטוריון או יושב ראש ועדה, כגון: קביעת סדר היום של הישיבות.
- (7) פנייה בנושאים עסקיים כלליים וכן בקבלת הסברים מקצועיים, לרבות בתחום ניהול סיכונים ובקרה, ובלבד שפניות כאמור, ידווחו למזכיר הבנק ויתועדו על ידו. פניה של יושב ראש הדירקטוריון פטורה מדיווח ותייעוד כאמור.
- לעניין סעיף זה, "תיעוד" - תיעוד בכתב שנערך על ידי עובד התאגיד הבנקאי בסמוך למועד הפנייה, ואשר יכלול את שמות הפונה והעובד ותפקידם, מועד הפנייה ומהותה וככל שניתן גם את מהות הטיפול שנעשה בעקבות הפנייה.
- (ג) דירקטור לא יהיה בעל תפקיד ביצועי בתאגיד הבנקאי וימנע מהשתתפות בניהול השוטף של התאגיד הבנקאי.
- (ד) דירקטור לא יהיה נוכח בדיונים של ההנהלה וועדותיה, למעט נוכחות בדיון העוסק באסטרטגיה הכוללת של התאגיד הבנקאי.

הדרכות ומומחיות מקצועית

58. (א) הדירקטוריון יקבע ויישם תכנית שנתית להכשרה מקצועית מתמשכת לדירקטורים, המותאמת להתפתחות התאגיד הבנקאי, לאסטרטגיה שלו ולמורכבותו.
- (ב) תכנית ההכשרה תתייחס לנושאים מקצועיים ולנושאים הקשורים לתפקידי הדירקטוריון והממשל התאגידי.
- (ג) תכנית ההכשרה תתחשב בצרכים של כלל הדירקטורים ובצרכים הפרטניים של כל אחד מהדירקטורים, לרבות צרכיהם של דירקטורים חדשים.
- (ד) הדירקטוריון יעדכן את תכנית ההכשרה בהתאם לצרכים המשתנים.

הערכת אפקטיביות עבודת הדירקטוריון

59. (א) אחת לשנתיים יבצע הדירקטוריון לצרכיו הפנימיים תהליך הערכה עצמית, שיבדוק את אפקטיביות עבודת הדירקטוריון ויעילותו, לרבות מבנה הדירקטוריון, הרכב הוועדות ותהליכי עבודה, ויאתר חולשות בעבודתו.
- (ב) הדירקטוריון ימנה גורם מטעמו שירכז את התהליך ואת ניתוח הממצאים (גורם חיצוני, מזכיר הבנק, ועדה דירקטוריונית וכד').
- (ג) הדירקטוריון ידון בממצאים העולים מתהליך ההערכה ויבצע שינויים בהתאם לצורך.

פרק ט': דיווח למפקח על הבנקים

תכיפות הדיווח

60. מזכיר התאגיד הבנקאי, או מי שיקבע הדירקטוריון, ימסור למפקח :
- (א) דיווח שנתי כאמור בסעיף 61, שיוגש בכל שנה עד סוף חודש ינואר בגין השנה המסתיימת ב- 31 בדצמבר שקדם לו.
- (ב) דיווח על אירוע שלא בשגרה כאמור בסעיף 62, שיש למסרו סמוך ככל הניתן לאירוע.

דיווח שנתי

61. הדיווח יכלול פרטים אלה :
- (א) שמות הדירקטורים ומקום מושבם ;
- (ב) שמות חברי הוועדות השונות של הדירקטוריון ;
- (ג) תכיפות ישיבות הדירקטוריון והוועדות, כדלקמן :
- (1) מספר ישיבות מליאת הדירקטוריון ותאריכיהן במשך השנה החולפת ;
- (2) דיווח על כל הישיבות של כל ועדה מוועדות הדירקטוריון ;
- (ד) תיאור עיסוקו העיקרי של כל דירקטור ושמות התאגידים האחרים בהם הוא משמש כדירקטור או כמנהל כללי ;
- (ה) פרטים נוספים, כפי שיקבע המפקח מעת לעת.

דיווח על אירוע שלא בשגרה

62. הדיווח יימסר בקרות אחד או יותר מהמקרים הבאים, ויכלול את הפרטים הרלוונטיים כמפורט להלן :
- (א) שינוי בהרכב הדירקטוריון או בוועדותיו לרבות שינוי בהרכב בעקבות פטירה, התפטרות או פיטורין של דירקטור ; לרבות דיווח למפקח על ידי יושב ראש הדירקטוריון בדבר הנימוקים לפיטוריו או להתפטרות של דירקטור וכן דיווח למפקח על ידי דירקטור בדבר הנימוקים להתפטרותו או פיטוריו ;
- (א1) חריגה ממדיניות שיעור הגיוון המגדרי שקבע הדירקטוריון לפי סעיף 21ב.
- (ב) מינוי מנהל כללי, חברי הנהלה, מבקר פנימי ורואה חשבון מבקר וכן הפסקת עבודתם מכל סיבה שהיא ;
- (ג) אירועים חריגים שדווחו לדירקטוריון שיש בהם משום חריגה מניהול בנקאי תקין או סטייה מהוראות כל דין או שיש בהם פגיעה מהותית בנושים, בלקוחות או בבעלי המניות בתאגיד הבנקאי ;
- (ד) הודעת המבקר הפנימי על אי נקיטת צעדים מתאימים לתיקון פגמים, לפי סעיף 46(ב) להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 307 בנושא "פונקציית הביקורת הפנימית" ;
- (ה) הודעה על הפסקת כהונתו של המבקר הפנימי או השעייתו, לפי סעיף 53 להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 307 בנושא "פונקציית הביקורת הפנימית" וכן על הפסקת כהונה של קצין ציות ראשי וחשבונאי ראשי ;

- (ו) דיווח על קבלת הודעה מרואה החשבון המבקר על פי סעיף 3(ב) להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 304 ;
- (ז) דיווח על אישור פעולה לפי סעיף 255 לחוק החברות ;
- (ח) דיווח על אישור עסקה של תאגיד בנקאי שמתקיים בה האמור בסעיף 270(1) לחוק החברות והיא עסקה חריגה, כאמור בסעיף 272 לחוק החברות ;
- (ט) דיווח על עסקה לפי סעיפים 274 - 275 לחוק החברות ;
- (י) זימון של ישיבת דירקטוריון על-פי דרישת דירקטור, כאמור בסעיף 257 לחוק החברות ;
- (יא) דיווח על כל אחד מהאירועים הבאים : לעניין סעיף זה, "הון" – הון פיקוחי, כמשמעותו בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 202 בנושא "ההון הפיקוחי".
- (1) הפסד בסכום העולה על 5% מהונו של התאגיד הבנקאי שהצטבר מסוף הרבעון האחרון לגבי פורסם דוח כספי ;
- (2) הפסד העולה על 1% מההון, הנובע מפעולה או עסקה בודדת ;
- (3) הפסד תאגיד נשלט בחוץ לארץ בסכום העולה על 3% מהונו, או בסניף בחוץ לארץ בסכום העולה על 3% מהונו הרעיוני, הנובע מפעולה או עסקה בודדת והפסד בתאגיד נשלט או בסניף כאמור בשיעור העולה על 5% מהונו של התאגיד הנשלט או הונו הרעיוני של הסניף, שהצטבר מסוף הרבעון האחרון לגבי פורסם דוח כספי, והכל אם עלה ההפסד על סכום בשווי של מליון דולר ארה"ב ;
- (4) סיווג של חוב כחוב מסופק בחלקו או במלואו, כאשר החבות היא בסכום העולה על 5% מהון התאגיד הבנקאי ;
- (5) הודעת רואה החשבון המבקר לפי סעיף 6(ג) להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 302 (רואה החשבון המבקר של תאגיד בנקאי).
- (6) הפעלת סמכות מסמכויות הדירקטוריון על-ידי האסיפה הכללית של התאגיד הבנקאי לפי סעיף 52(א) לחוק החברות.
- (7) הפעלת סמכויות המנהל הכללי על-ידי הדירקטוריון לפי סעיף 52(ב) לחוק החברות.
- (8) ביטול החלטה של ועדת ביקורת ו/או הועדה לעסקאות עם אנשים קשורים על-ידי הדירקטוריון, לפי סעיף 113 לחוק החברות ;
- (יב) כל אירוע מהותי אחר, לרבות אירוע המחייב דיווח מיידי על אירוע חריג לפי דרישות כל רשות פיקוח בארץ ובחו"ל.

אופן הדיווח

63. הדיווחים לפי פרק זה יהיו בכתב ויועמדו לעיונם של כל הדירקטורים.

פרק י': שונות

מסמכי ההתאגדות

64. (א) מסמכי ההתאגדות של התאגיד הבנקאי ושל תאגידיים נשלטים יתוקנו במידת הצורך כדי להתאימם להוראות אלה ולהוראות החוק.
- (ב) על אף האמור בסעיפים 50(א) ו-58(ב) לחוק החברות, בתאגיד בנקאי:
- (1) לא תינטלנה סמכויות הנתונות לאורגן אחר, על-ידי האסיפה הכללית.
  - (2) לא תועברנה סמכויות מהמנהל הכללי לדירקטוריון.

* * *

נספח א'שאלון למועמד לתפקיד נושא משרה בתאגיד בנקאי
(דירקטור, מנכ"ל, מבקר פנימי, יועץ משפטי, אחר)**דף הנחיות למועמד**

1. יש להשיב על כל השאלות המופיעות בשאלון ולצרף את כל המסמכים הנדרשים. מילוי השאלון כאמור הינו חלק בלתי נפרד מההודעה על מינוי נושא משרה ותחילת הליך הבדיקה בפיקוח על הבנקים. יש להדפיס את התשובות בגוף השאלון.
כאשר התשובה לשאלה מסוימת היא שלילית או שאין מידע שנדרש פירוט לגביו, יש לציין זאת במפורש.
2. למונחים בשאלון זה המוגדרים בחוק הבנקאות (רישוי) או בפקודת הבנקאות תהיה המשמעות הנודעת להם באותם חוקים, למעט אם נאמר במפורש אחרת.
3. יש לצרף לשאלון קורות חיים מפורטים ומעודכנים ליום מילוי השאלון וצילום תעודת זהות, ואם המועמד הוא תושב חוץ - צילום דרכון. כמו כן, יש לצרף במידת האפשר מסמכים המבססים את הפרטים הנדרשים בשאלון, כגון צילום תעודות ממוסדות אקדמיים וכיו"ב.
4. על המועמד למסור הצהרה בפני עו"ד, ביחס לאמיתות הפרטים שמסר בשאלון ושלמותם, התחייבות לעדכון הפרטים וכן הסכמה להסרת כל זכות לחיסיון, על פי הנוסח בסוף השאלון.
5. הפיקוח על הבנקים עשוי להיעזר לפי שיקול דעתו במידע נוסף על זה שמסר המועמד במסגרת השאלון, ככל שימצא לנכון.
6. דרישות המידע בשאלון הינן סטנדרטיות. בהתאם לנסיבות, עשוי המועמד להידרש לספק פרטים נוספים לפיקוח על הבנקים וכן אפשר שהפיקוח יפנה לקבלת מידע מגורמים נוספים. לפיכך, התקופה ממועד הפניה כאמור ועד לקבלת הפרטים הנוספים, לא תחשב במניין הימים האמורים בסעיף 11א לפקודת הבנקאות.
7. שאלון שלא ימולא בהתאם לנדרש, או שלא יצורפו אליו האסמכתאות הנדרשות, עשוי שלא להיבחן על ידי הפיקוח על הבנקים.
8. לאחר המינוי, במידה ויחול שינוי ביחס לפרטים שבשאלון, יש להודיע על השינוי בהתאם לסעיף 4 להוראה זו. מובהר, כי יש לעדכן תשובות אחרות בשאלון המושפעות מהפרטים המעודכנים כאמור (למשל, במקרה של הודעה על מינוי לכהונה כדירקטור בתאגיד אחר, יש להתייחס שוב לשאלות בסעיפים 7.3 – 7.5).
9. על המועמד לציין ולפרט כל מידע שעשוי להיות רלוונטי לצורך בחינת מועמדותו, גם אם הוא סבור שאין בו כדי למנוע את כהונתו.

התאגיד הבנקאי אליו מוגשת המועמדות _____ ;

פרטי המועמד

1. פרטים אישיים של המועמד

- 1.1. שם פרטי – בעברית: _____ באנגלית: _____ ;
- 1.2. שם משפחה – בעברית: _____ באנגלית: _____ ;
- 1.3. שם האב – בעברית: _____ באנגלית: _____ ;
- 1.4. אזרחות: _____ ;
- 1.5. תושבות: _____ ;
- 1.6. מספר תעודת זהות (כולל ספרת ביקורת)/ עבור תושב חוץ – מספר דרכון ;

- 1.7. תאריך לידה: _____ ;
- 1.8. מקום לידה: _____ ;
- 1.9. כתובת מגורים: ישוב רחוב מס' בית כניסה דירה מיקוד _____ ;
- 1.10. מספר טלפון: _____ ;
- 1.11. מספר טלפון נייד: _____ ;
- 1.12. כתובת דואר אלקטרוני: _____ .

2. המשרה שלגביה מוגשת המועמדות

- 2.1. תיאור התפקיד (מנכ"ל, יו"ר דירקטוריון, דירקטור, דירקטור חיצוני על פי חוק החברות, דירקטור חיצוני על פי הוראה 301, מבקר פנימי, יועץ משפטי, נושא משרה אחר) _____ ;
  - 2.2. תאריך המינוי המיועד _____ ;
  - 2.3. מינוי באסיפה הכללית או בדירקטוריון התאגיד הבנקאי? _____ .
- במקרה של מינוי כדירקטור, יש לענות גם על השאלות 2.4 - 2.5 :
- 2.4. מעמד (בעל היתר, עובד הקבוצה הבנקאית, אחר) _____ ;
  - 2.5. חברות בוועדות הדירקטוריון, אם ידוע _____ .

3. השכלה

בסעיף זה יש להתייחס לכל סוגי ההשכלה. ביחס לכל אחד מהם נא ציין (בצירוף תעודות):

שנת קבלת התואר	מספר שנות הלימוד	שם המוסד האקדמי ומענו	התמחות/יות	מקצוע עיקרי	תואר/תעודה אקדמית/אחר ¹	
						א.
						ב.
						ג.

4. פרטי תעסוקה

בסעיף זה יש להתייחס לכל התפקידים אותם מילאת במהלך 10 השנים האחרונות, וכן תפקידים אותם הינך ממלא כיום (לרבות, תפקידים ללא שכר). ביחס לכל אחד מהם נא ציין:

תקופת ההעסקה	שם המעסיק	אופי העסק	האם המעסיק היה נתון לפיקוח של רשות רגולטורית כלשהי, ואם כן מהי	התפקידים שמלאת בעסק ותחומי אחריותך	נא פרט קשרים נוספים עם המעסיק או עם בעל השליטה בו (אחזקת מניות, שותפות בשליטה וכיו"ב)	סיבת העזיבה (התפטרות, פיטורין, פרישה, סיום חוזה, אחר – נא לפרט)

5. יושרה אישית ועסקית

האם אירע בעבר אירוע מהמפורטים להלן? במקרה של תשובה חיובית – פרט וצרף צילום של הכרעת הדין, גזר הדין או החלטת ביהמ"ש במקרים הרלוונטיים.

5.1 האם הורשעת בעבירה בבית משפט בישראל או בבית משפט מחוץ לישראל ?

כן / לא פרט _____ ;

5.2 האם הוגש נגדך כתב אישום?

כן / לא פרט _____ ;

¹ אם אין תואר, נא לציין במפורש.

- 5.3. האם נחקרת בקשר לחשד לביצוע עבירה?
כן / לא פרט _____ ;
- 5.4. האם הושת עליך כופר?
כן / לא פרט _____ ;
- 5.5. האם הושת עליך עיצום כספי או סנקציה אחרת לרבות בהליך מינהלי?²
כן / לא פרט _____ ;
- 5.6. האם היית או הינך שולט או בעל תפקיד בכיר (דירקטור, מנכ"ל או עובד בדרג אחד מתחתיו) בחברה שהוגש נגדה כתב אישום (בהתייחס לאירוע שהתרחש במהלך תקופת כהונתך)? כן / לא פרט _____ ;
- 5.7. האם היית או הינך שולט או בעל תפקיד בכיר כאמור בסעיף 5.6 לעיל בחברה שהושת עליה כופר או עיצום כספי (בהתייחס לאירוע שהתרחש במהלך תקופת כהונתך)?
כן / לא פרט _____ ;
- 5.8. האם היית או הינך שולט או בעל תפקיד בכיר כאמור בסעיף 5.6 לעיל בחברה שנחקרה בקשר לחשד לביצוע עבירה, בהתייחס לתקופת כהונתך?
כן / לא פרט _____ ;
- 5.9. האם הורשעת בידי גוף משמעותי?
כן / לא פרט _____ ;
- 5.10. האם מתנהלות או התנהלו כנגדך או כנגד עסק אחר שבו היית שולט או בעל תפקיד בכיר כאמור בסעיף 5.6 לעיל, חקירות פליליות, בהתייחס לתקופת כהונתך?
כן / לא פרט _____ ;
- 5.11. האם מתנהלות או התנהלו כנגדך או כנגד עסק אחר שבו היית שולט או בעל תפקיד בכיר כאמור בסעיף 5.6 לעיל, חקירות כלשהן או הליכים משמעותיים כלשהם על ידי רשויות פיקוח כלשהן, בישראל או בחו"ל, או שנמסרה הודעה בדבר שקילת הליכים כאמור בקשר עם הפרת דרישות או סטנדרטים של מערכת רגולטורית בישראל או בחו"ל, בהתייחס לתקופת כהונתך?
כן / לא פרט _____ ;
- 5.12. האם עבדת או החזקת מניות בתאגיד שבוטל או הותלה רישומו, אישורו, חברותו או רישונו על ידי גוף רגולטורי? האם כתוצאה משלילת הרשיון הרלוואנטי של התאגיד, אם נשלל, נשללה או הוגבלה יכולתך לעסוק בתחום הטעון רשיון?
כן / לא פרט _____ ;
- 5.13. האם הופסקה בעבר כהונתך כמנהל או כדירקטור בגוף שבו כיהנת או האם נפסלת מלשמש כדירקטור או בכל תפקיד ניהולי אחר?
כן / לא פרט _____ ;
- 5.14. האם ביהמ"ש נתן לך צו הגבלה כהגדרתו בסעיף 7 לחוק החברות?
כן / לא פרט _____ ;

² לרבות, הטלת אמצעי אכיפה על ידי ועדת האכיפה המנהלית.

- 5.15. האם פורסם דו"ח מבקר המדינה הכולל ממצאים בעלי נגיעה אישית כלפיד, לרבות כאלה ביחס לתפקוד?
כן / לא פרט _____ ;
- 5.16. האם הוגשה נגדך תביעה אזרחית על ידי רשות מרשויות המדינה בשל כהונה או תפקיד שמלאת?
כן / לא פרט _____ ;
- 5.17. האם קיים כנגדך פסק דין, בישראל או בחו"ל, שבגינך, נכון למועד ההצהרה, הנך חב חבות כספית כלפי צד שלישי?
כן / לא פרט _____ ;
- 5.18. האם ערכת, בישראל או בחו"ל, הסדרים עם נושים, הגשת בקשות לפשיטת רגל, הוכרזת כפושט רגל, נכסיד חולטו, הוטל עיקול על נכסיד, או האם הנך נמצא בהליכים הקשורים לנושאים אלו?
כן / לא פרט _____ ;
- 5.19. האם היית או הינך שולט או בעל תפקיד בכיר כאמור בסעיף 5.6 לעיל בתאגיד שפורק או שהיה או הינו בהליכי פירוק, למעט פירוק מרצון, בכינוס נכסים, או שעשה הסדר עם נושים?
כן / לא פרט _____ .

6. זיקה וניגודי עניינים

- 6.1. האם ישנם קשרים (עסקיים, מקצועיים, תעסוקתיים או משפחתיים³) כלשהם בינך, ו/או בין קרובך⁴, לבין בעלי השליטה בבנק, בין אם מקורם בבעלות משותפת ו/או בניהול עסקים/ מיזמים משותפים, ובין אם בכל דרך אחרת?
כן/ לא פרט _____ ;
- 6.2. האם אתה, בן זוגך או תאגיד, בו אחד מכם הוא בעל השליטה, יו"ר הדירקטוריון, מנכ"ל או נושא משרה אחר הכפוף ישירות למנכ"ל - בעל חבויות, כמשמעותן בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 313, לתאגיד הבנקאי, לתאגיד בשליטת התאגיד הבנקאי או לחברת האם של התאגיד הבנקאי?
כן / לא פרט עבור כל בעל חבות _____ ;
- 6.3. האם הינך בעל החזקות במניות התאגיד הבנקאי, במניות תאגיד בשליטת התאגיד הבנקאי או במניות חברת האם של התאגיד הבנקאי? אם כן, פרט את שם החברה, מספרה⁵ ואחוז המניות המוחזקות על ידך: _____ ;

³ הגדרת קרוב לפי חוק הבנקאות רישוי (ראה הערה מס' 4).

⁴ "קרוב" – בן זוג, אח, הורה, צאצא, צאצא בן הזוג, ובן זוגו של כל אחד מאלה.

⁵ בחברה ישראלית, כפי שמופיע ברשם החברות. בחברה זרה, יש לציין לצד המספר גם את מדינת ההתאגדות.

6.4. האם אתה מקיים את אחד מאלה⁶:

(1) שולט⁷ בתאגיד ריאלי משמעותי⁸?

כן/ לא; פרט _____;

(2) אדם הקשור לשולט⁹ בתאגיד ריאלי משמעותי?

כן/ לא; פרט _____;

(3) נושא משרה¹⁰ בתאגיד ריאלי משמעותי?

כן/ לא; פרט _____;

6.5. במקרה של מינוי כדירקטור בתאגיד בנקאי בלא גרעין שליטה כמשמעותו בסעיף

11ב(ג) לפקודת הבנקאות יש לענות גם על השאלות הבאות:

6.5.1. מיהו הגורם שהציע את מועמדותך לכהונת דירקטור לאסיפה הכללית (סמן

את התשובה המתאימה):

6.5.1.1. הוועדה למינוי דירקטורים בתאגידים בנקאיים שמונתה לפי סעיף

36א לחוק הבנקאות (רישוי) (להלן – הוועדה); _____;

6.5.1.2. המחזיק יותר משני אחוזים וחצי מסוג מסוים של אמצעי שליטה

בתאגיד הבנקאי – פרט שם ושיעור החזקה: _____;

6.5.1.3. חבר מחזיקים¹¹ כמשמעותו בסעיף 11ד(א)(3)(ב) לפקודת הבנקאות –

פרט שמות ושיעורי החזקה: _____.

⁶ עד לפרסום רשימת התאגידים הריאליים המשמעותיים, בהתאם לסעיף 30 לחוק לקידום התחרות ולצמצום הריכוזיות, התשע"ד-2013 (להלן – החוק לצמצום הריכוזיות), המועמד מתבקש לענות על שאלה זו, למיטב ידיעתו, תוך הסתמכות, במקרה הצורך, על התאגיד הריאלי הנוגע לעניין. ממועד פרסום הרשימה, על המועמד לענות על שאלה זו תוך הסתמכות על הרשימה בלבד.

⁷ שולט, לרבות מחזיק בדבוקת שליטה כהגדרתה בחוק החברות, בתאגיד ריאלי שבו אין בעל שליטה אחר.

⁸ "תאגיד ריאלי משמעותי" –

■ עד לפרסום רשימת התאגידים הריאליים המשמעותיים, בהתאם לסעיף 30 לחוק לצמצום הריכוזיות –

"תאגיד ריאלי משמעותי" הוא תאגיד שאינו גוף פיננסי, שמתקיים בו אחד מאלה: (1) מחזור המכירות הקובע שלו עולה על 6 מיליארד שקלים חדשים, או על 2 מיליארד שקלים חדשים בשוקי מונופולין, כשהחשוב ייעשה לפי הקבוע בסעיף 30א(1) לחוק לצמצום הריכוזיות; (2) האשראי הקובע שלו עולה על 6 מיליארד שקלים חדשים, כשהחשוב ייעשה לפי הקבוע בסעיף 30א(2) לחוק לצמצום הריכוזיות.

לעניין זה, "גוף פיננסי" – תאגיד שאינו אחד מאלה: מבטח, חברה מנהלת של קופות גמל, חברה שייעודה הנפקת מוצרי מדדים, מנהל תיקים, מנהל קרן להשקעות משותפות בנאמנות, סולק, תאגיד בנקאי ותאגיד עזר, כהגדרת הגופים בחוק לצמצום הריכוזיות.

■ ממועד פרסום הרשימה –

"תאגיד ריאלי משמעותי" הוא תאגיד המנוי ברשימת התאגידים הריאליים המשמעותיים, בהתאם לסעיף 30 לחוק לצמצום הריכוזיות.

⁹ "אדם הקשור לשולט" – קרובו (בן זוג, אח, הורה, צאצא, צאצא בן הזוג ובן זוגו של כל אחד מאלה), שותפו של שולט, או מי שבינו לבין השולט מתקיימים יחסי עבודה, קשרים עסקיים או מקצועיים דרך כלל או שליטה, וכן מי שמכהן כנושא משרה בשולט.

¹⁰ "נושא משרה" – מנהל כללי, מנהל עסקים ראשי, משנה למנהל כללי, סגן מנהל כללי, כל ממלא תפקיד כאמור בחברה אף אם תוארו שונה, וכן דירקטור, או מנהל הכפוף במישרין למנהל הכללי, וכל עובד אחר הכפוף לכל אלה במישרין.

¹¹ "חבר מחזיקים" – שניים או שלושה מחזיקים באמצעי שליטה בתאגיד בנקאי, שכל אחד מהם מחזיק יותר מאחוז אחד ולא יותר משני אחוזים וחצי מסוג מסוים של אמצעי שליטה בתאגיד הבנקאי, המחזיקים יחד לא פחות משני אחוזים וחצי ולא יותר מחמישה אחוזים, מסוג מסוים של אמצעי שליטה כאמור.

6.5.2. בכל אחד מהמקרים הבאים, הינך מתבקש לציין האם מתקיים לגביך אחד הסייגים המפורטים להלן, ובמידה וכן – הנך מתבקש לפרט את המידע הרלוונטי. להלן פירוט המקרים (סמן את התשובה המתאימה):

6.5.2.1. האם אתה או קרובך⁴, ככל הידוע לך, מחזיקים יותר מרבע אחוז במניות סחירות באחד או יותר מהבאים (במידת הצורך, ציין את שיעור ההחזקה, שם התאגיד או המחזיק ואת קרבת המשפחה):

- (1) בתאגיד הבנקאי: כן / לא פרט _____ ;
- (2) בתאגיד הנשלט בידי התאגיד הבנקאי: כן / לא פרט _____ ;
- (3) במחזיק מהותי¹² כהגדרתו בסעיף 11ה(ה) בפקודת הבנקאות: כן / לא פרט _____ .

6.5.2.2. האם אתה או קרובך⁴, ככל הידוע לך, מחזיקים באמצעי שליטה מכל סוג שהוא (למעט מניות סחירות), באחד או יותר מהבאים (במידת הצורך, ציין את שיעור ההחזקה ואת סוג אמצעי השליטה, שם התאגיד או המחזיק ואת קרבת המשפחה):

- (1) בתאגיד הבנקאי: כן / לא פרט _____ ;
- (2) בתאגיד הנשלט בידי התאגיד הבנקאי: כן / לא פרט _____ ;
- (3) במחזיק מהותי¹² כהגדרתו בסעיף 11ה(ה) בפקודת הבנקאות: כן / לא פרט _____ .

לעניין סעיפים 6.5.2.3, 6.5.2.4 ו- 6.5.2.5 – כהונה כדירקטור בתאגיד בנקאי בלא גרעין שליטה לא תיחשב "זיקה" ביחס למי שמועמד לכהונה נוספת.

6.5.2.3. האם כיום או בשנתיים האחרונות, יש לך או למי שבקשר קרוב עימך¹³ זיקה¹⁴ כהגדרתם של מונחים אלה בסעיף 11ה(ה) לפקודת הבנקאות לאחד או יותר מהבאים (במידת הצורך, ציין את סוג הזיקה, שם התאגיד או האדם ופירוט הקשר של הקרוב אליך):

- (1) לתאגיד הבנקאי: כן / לא פרט _____ ;
- (2) לתאגיד בשליטתו של התאגיד הבנקאי¹⁵: כן / לא פרט _____ ;
- (3) לנושא משרה בתאגיד הבנקאי: כן / לא פרט _____ ;
- (4) למחזיק מהותי¹² כהגדרתו בסעיף 11ה(ה) בפקודת הבנקאות: כן / לא פרט _____ ;

¹² "מחזיק מהותי" – מי שמחזיק יותר משני אחוזים וחצי מסוג מסוים של אמצעי שליטה בתאגיד הבנקאי, מי ששולט במחזיק כאמור, מי שנשלטו בידי מי מהם, חבר בחבר- מחזיקים כמשמעותו בסעיף 11ד(א)(3)(ב), מי ששולט בחבר בחבר- מחזיקים כאמור, ומי שנשלט בידי מי מהם". ראה רשימה של המחזיקים מעל 2.5% באתר האינטרנט של התאגיד הבנקאי. לתשומת ליבך, יש להתייחס הן לרשימת בעלי העניין והן לרשימת המחזיקים לפי סעיף 11ד לפקודה, וכן לשולטים בהם והנשלט בידי מי מהם.

¹³ "קשר קרוב" – יחסים שבין אדם לקרובו, לשותפו, למעבידו, למי שהוא כפוף לו במישרין או בעקיפין, וכן לתאגיד שהוא בעל השליטה בו.

¹⁴ "זיקה" – קיום יחסי עבודה, קשרים עסקיים או מקצועיים או שליטה, וכן כהונה כנושא משרה.

¹⁵ לרבות תאגיד שהיה בשליטתו של התאגיד הבנקאי במועד כלשהו בשנתיים האחרונות.

6.5.2.4. האם כיום יש לך זיקה¹⁴ כהגדרתה בסעיף 11ה(ה) לפקודת הבנקאות לאחד או יותר מהבאים (במידת הצורך, ציין את הקרבה):

- (1) לקרוב⁴ של נושא משרה בתאגיד הבנקאי: כן / לא פרט _____;
- (2) לקרוב⁴ של מחזיק מהותי¹² כהגדרתו בסעיף 11ה(ה) בפקודת הבנקאות: כן / לא פרט _____;
- (3) לשותף של מחזיק מהותי¹² כהגדרתו בסעיף 11ה(ה) בפקודת הבנקאות: כן / לא פרט _____.

6.5.2.5. האם כיום יש לך או למי שהינך בקשר קרוב עימו¹³ כהגדרתו בסעיף 11ה(ה) לפקודת הבנקאות קשרים עסקיים או מקצועיים, גם אם קשרים אלה אינם דרך כלל, עם אחד או יותר מהבאים (במידת הצורך, ציין את פרטי התאגיד או האדם והקשרים עימו):

- (1) עם התאגיד הבנקאי: כן / לא פרט _____;
- (2) עם תאגיד בשליטתו של התאגיד הבנקאי¹⁵: כן / לא פרט _____;
- (3) עם נושא משרה בתאגיד הבנקאי: כן / לא פרט _____;
- (4) עם מחזיק מהותי¹² כהגדרתו בסעיף 11ה(ה) בפקודת הבנקאות שהציע את מועמדותך לכהונת דירקטור בתאגיד הבנקאי: כן / לא פרט _____.

6.5.2.6. במקרה שהינך מועמד שהוצע לתפקיד על ידי הוועדה למינוי דירקטורים בתאגידים בנקאיים יש לענות גם על השאלות הבאות:

- (1) האם יש לך זיקה¹⁴ כהגדרתה בסעיף 11ה(ה) לפקודת הבנקאות לחבר הוועדה במועד המינוי¹⁶?
- כן/ לא פרט _____;
- (2) האם הינך שר, סגן שר או חבר הכנסת, או בעל זיקה אישית, עסקית או פוליטית לשר או לסגן שר, או שהינך עובד מדינה או עובד של תאגיד שהוקם בחוק?
- כן/ לא פרט _____;

¹⁶ רשימת חברי הוועדה מפורסמת באתר האינטרנט של בנק ישראל.

7. פרטים נוספים

נא ענה על השאלות הבאות. במידת הצורך, ציין ופרט בהתאם לנדרש בשאלה.

7.1. האם מוכרות לך הוראות המפקח על הבנקים והדרישות הנובעות מהוראות חוק, או הוראות רגולטוריות ומקצועיות אחרות, אשר יחולו עליך מכח תפקידך כדירקטור / מבקר פנימי / נושא משרה אחר והאם הנך מתחייב לפעול לפיהן?

כן / לא פרט _____.

7.2. האם ידוע לך על מניעה כלשהי אשר עלולה להגביל את יכולתך מלעמוד בכללים המחייבים לעיל?

כן / לא פרט _____.

על השאלות 7.3-7.9 נדרש לענות מועמד לתפקיד **דירקטור** בלבד.

7.3. האם עיסוקיך האחרים עלולים ליצור (או שקיים חשש כי הם עלולים ליצור) ניגוד עניינים בינך לבין התאגיד הבנקאי?

כן / לא פרט _____.

7.4. מה אופיו של ניגוד העניינים האמור בסעיף 7.3 לעיל? מהי תכיפותו של אותו ניגוד עניינים?

פרט _____.

7.5. האם עיסוקיך האחרים מותירים בידך זמן למלא את תפקידך כדירקטור בתאגיד הבנקאי?

כן / לא פרט _____.

7.6. האם אתה מכהן כדירקטור, כחבר ועדת השקעות, כחבר ועדת אשראי או עובד¹⁷ באחד או יותר מהגופים הבאים: קרן להשקעות משותפות בנאמנות או חברה לניהול קרן כאמור, קופת גמל או חברה מנהלת, מבטח, מנהל תיקים, יועץ השקעות, חבר בורסה, חתם או תאגיד מסוג אחר שעיסוקו העיקרי בתחום שוק ההון או תאגיד השולט בתאגיד כאמור?

אם כן, פרט: _____.

7.7. האם הנך בעל כישורים הולמים לכהונה כדירקטור בתאגיד בנקאי, בין היתר, מבחינת השכלה, ידע, ניסיון או מומחיות באחד או יותר מהתחומים הבאים: בנקאות, כספים, פעילות כלכלית או עסקית, משפט, מימון, חשבונאות, ניהול סיכונים, ציות רגולטורי או טכנולוגיית מידע?

כן / לא פרט _____;

7.8. האם כיהנת בעבר בתפקיד ניהולי בכיר (לרבות דירקטור) בתאגיד בנקאי, או שהנך בעל ניסיון בנקאי אחר (כגון: שותף במשרד רו"ח מבקר האחראי על ניהול ביקורת בתאגיד בנקאי)?

כן/לא פרט (תפקיד ותקופת כהונה) _____;

¹⁷ "עובד" – לרבות מי שמתקיימים בינו לבין הגוף קשרים מקצועיים דרך קבע.

7.9. האם הינך בעל כשירות מקצועית או בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית, כהגדרתן בסעיף 240(א1) לחוק החברות?
כן / לא פרט _____ ;

על השאלות 7.10 - 7.16 נדרש לענות מועמד לתפקיד **דירקטור חיצוני** בלבד :

7.10. האם הנך עומד בתנאי סעיף 24(ב) להוראת ניהול בנקאי תקין 301?

כן / לא פרט _____ .

7.11. האם הינך עובד של רשות ניירות ערך או עובד הבורסה? _____ .

7.12. האם הינך מכהן כדירקטור בחברה אחרת בה משמש מי מחברי דירקטוריון התאגיד הבנקאי כדירקטור חיצוני?

כן / לא פרט _____ .

7.13. האם הינך קרוב¹⁸ של בעל השליטה?

כן / לא פרט _____ .

7.14. האם לך, לקרוב¹⁸, לשותף, למעבידך או למי שאתה כפוף לו במישרין או בעקיפין, או לתאגיד שאתה בעל השליטה בו, יש או היתה בשנתיים האחרונות זיקה¹⁴ לאחד מהגופים הבאים :

(1) התאגיד הבנקאי : כן / לא פרט _____ .

(2) בעל השליטה בתאגיד הבנקאי : כן / לא פרט _____ .

(3) למחזיק מעל 5% מסוג מסוים של אמצעי שליטה בתאגיד הבנקאי :

כן / לא פרט _____ .

(4) לקרוב¹⁸ של בעל השליטה : כן / לא פרט _____ .

(5) לקרוב¹⁸ של מי שמחזיק מעל 5% מסוג מסוים של אמצעי שליטה בתאגיד הבנקאי : כן / לא פרט _____ .

(6) לתאגיד שהתאגיד הבנקאי שולט בו כיום או שלט בו במועד כלשהו בשנתיים האחרונות : כן / לא פרט _____ .

(7) לתאגיד שבעל השליטה בתאגיד הבנקאי שולט בו כיום או שלט בו במועד כלשהו בשנתיים האחרונות : כן / לא פרט _____ .

7.15. האם אתה, בן זוגך, מי מהוריך או מצאצאך מחזיקים יותר מ- 1% ממניות הנסחרות של מי מהגופים הבאים :

(1) התאגיד הבנקאי : כן / לא פרט _____ .

(2) תאגיד נשלט על ידי התאגיד הבנקאי : כן / לא פרט _____ .

¹⁸ "קרוב" כהגדרתו בחוק החברות : "בן זוג, אח או אחות, הורה, הורי הורה, צאצא וכן צאצא, אח, אחות או הורה של בן הזוג או בן זוגו של כל אחד מאלה".

- (3) תאגיד השולט בתאגיד הבנקאי: כן / לא פרט _____.
- (4) תאגיד בנקאי הנשלט בידי מי מהגופים המפורטים לעיל: כן / לא פרט _____.
- 7.16. האם אתה, בן זוגך, מי מהורריך או מצאצאך מחזיקים מניות שאינן נסחרות של מי מהגופים הבאים:

- (1) התאגיד הבנקאי: כן / לא פרט _____.
- (2) תאגיד נשלט על ידי התאגיד הבנקאי: כן / לא פרט _____.
- (3) תאגיד השולט בתאגיד הבנקאי: כן / לא פרט _____.
- (4) תאגיד בנקאי הנשלט בידי מי מהגופים המפורטים לעיל: כן / לא פרט _____.

על השאלות 7.17 - 7.20 יש לענות על פי מבנה הטבלה שלהלן:

שם הגוף	מספר הגוף ⁵	סוג עיסוק ¹⁹	אחוז המניות המוחזקות	סוג הגוף ²⁰	תאריך תחילת הקשר	תאריך הפסקת הקשר

- 7.17. פרט גופים נוספים בהם הינך משמש, כחבר דירקטוריון או כמנכ"ל;
- 7.18. פרט גופים בהם שימשת בחמש שנים האחרונות, כחבר דירקטוריון או כמנכ"ל;
- 7.19. פרט את העסקים והגופים בהם הינך בעל שליטה (פרט את שיעור ההחזקה);
- 7.20. פרט את העסקים והגופים בהם הינך בעל עניין, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968 (פרט את שיעור ההחזקה);
- 7.21. עבור מועמד לתפקיד דירקטור - פרט את התאגידים בענף משנה אשר יש לך זיקה אליהם כאמור בסעיף 55 להוראת ניהול בנקאי תקין 301: _____;
- 7.22. פרט כל מידע רלוונטי אחר לבקשה – עליך לציין ולפרט כל מידע שעשוי להיות רלוונטי לצורך בחינת מועמדותך, גם אם הינך סבור שאין בו כדי למנוע את כהונתך: _____.

* * *

¹⁹ על פי האפשרויות הבאות: מנכ"ל, יו"ר דירקטוריון, דירקטור, דירקטור חיצוני, בעל שליטה, בעל עניין, אחר.

²⁰ על פי האפשרויות הבאות: תאגיד בנקאי, תאגיד עזר בנקאי, תאגיד שוק הון, אחר.

הצהרת המועמד

אני החתום מטה _____ נושא תעודת זהות מס' _____
לאחר שהוזהרתי כי עלי לומר את האמת וכי אהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק, אם לא אעשה כן,
מצהיר בזאת כדלקמן:

1. ידוע לי כי הנני מועמד/ת לתפקיד מנכ"ל/ יו"ר דירקטוריון/ דירקטור/ דירקטור חיצוני/ מבקר
פנימי/ יועץ משפטי _____ (מחק את המיותר) בחברת _____

כל המידע והפרטים שמסרתי בשאלון זה הם מלאים, נכונים ואמיתיים ואני מתחייב להודיע על כל
שינוי כנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין 301 במהלך כהונתי בסמוך להתרחשותו.

2. אני מסכים כי משטרת ישראל תעביר לפיקוח על הבנקים מידע פלילי אודותי לצורך הקבוע בחוק
המרשם הפלילי ותקנות השבים, התשמ"א-1981 בהיקף שהוא זכאי לקבלו על פי החוק.

ידוע לי כי הסכמתי כאמור לעיל פוטרת את המשטרה ואת מקבל המידע ממשלוח הודעה אלי בדבר
מסירת המידע אודותי.

3. אני מסכים להסרת כל זכות לחסיון או לסודיות לגבי כל מידע אודותי המצוי בידי גופים משטריים
או ממלכתיים אחרים בארץ ובחו"ל, כולל האינטרפול, בידי רשות פיקוח או הסדרה, בארץ ובחו"ל
(כגון הפיקוח על הבנקים, הפיקוח על הביטוח, הממונה על ההגבלים העסקיים והרשות לני"ע),
שלטונות המס, וכן בידי תאגידים בנקאיים או בבנקים בחו"ל ומסכים כי אלה ימסרו את החומר
שבידם לפיקוח על הבנקים.

בקשת המידע כאמור בסעיפים 2 ו-3 לעיל תהיה רק לצורך בחינת מועמדותי וכהונתי כנושא משרה
בתאגיד בנקאי, ותמשיך להיות תקפה במהלך כל תקופת כהונתי בתפקיד האמור.

הנני מצהיר כי זהו שמי, זו חתימתי ותוכן תצהירי אמת.

_____
חתימה

_____
תאריך

אישור עו"ד

הנני מאשר בזה כי ביום _____ הופיע/ה בפני עורך-דין _____
במשרדי ברחוב _____ מר/גב' _____
שזיהה/זיהתה עצמו/עצמה על ידי ת"ז מס' _____ / המוכר/ת לי באופן אישי ולאחר
שהוזהרתי/יה כי עליו/עליה להצהיר את האמת וכי יהיה/תהיה צפוי/ה לעונשים הקבועים בחוק אם לא
יעשה/תעשה כן, אישר/ה את נכונות ההצהרה וחתם/מה עליה.

_____
עורך/כת דין

_____
חותמת

_____
תאריך

הצהרת התאגיד הבנקאי

שם התאגיד הבנקאי _____ קוד התאגיד בנקאי _____

למיטב ידיעתנו ועל פי המידע והפרטים שנמסרו בשאלון על ידי המועמד, אנו סבורים, כי המועמד הינו בעל כשירות מתאימה לכהן בתפקיד אליו הוא מוצע, ואין מינויו סותר הוראות חוק כלשהן ו/או הוראות ניהול בנקאי תקין של המפקח על הבנקים.

במקרה שהמועמד היה או הינו עובד של התאגיד הבנקאי ההצהרה תתייחס גם לאמור להלן :
בבדיקה שערך המבקר הפנימי לגבי דוחות ביקורות פנימיים שנעשו על ידי הבנק, בתחומי אחריותו של המועמד, לא התגלו / התגלו (מחק את המיותר) ממצאים מהותיים כלשהם שהם בעלי נגיעה אישית למועמד, לרבות כאלה הנוגעים לתפקודו (במידה והיו, נא לפרט ; במידה ולא רלוונטי למועמד, נא מחק שורה זו).

_____ חתימה

_____ תפקיד

_____ שם מורשה החתימה

_____ תאריך

בדיקת שלמות החומר המוגש

בדיקה זו תבוצע על ידי התאגיד הבנקאי.

סמן V לידוא קיום המידע המבוקש בשאלון זה :

	1. מתן תשובות לכל השאלות
	2. הצהרת המועמד בפני עו"ד
	3. הצהרת התאגיד הבנקאי
	4. קורות חיים
	5. צילום תעודת זהות / דרכון
	6. חומר נוסף

נספח ב'הצהרת נושא משרה בעת עדכון פרטים

אני החתום מטה _____ נושא תעודת זהות מס' _____
 לאחר שהוזהרתי כי עלי לומר את האמת וכי אהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק, אם לא אעשה כן,
 מצהיר בזאת כי כל המידע והפרטים שמסרתי בהודעת עדכון זו הם מלאים, נכונים ואמיתיים ואני
 מתחייב להודיע על כל שינוי כנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין 301 במהלך כהונתי בסמוך להתרחשותם.
 הנני מצהיר כי זהו שמי, זו חתימתי ותוכן תצהירי אמת.

חתימה

תאריך

אישור עו"ד

הנני מאשר בזה כי ביום _____ הופיעה בפני עורך-דין _____
 במשרדי ברחוב _____ מר/גב' _____
 שזיהה/זיהתה עצמו/עצמה על ידי ת"ז מס' _____ / המוכר/ת לי באופן אישי ולאחר
 שהזהרתיו/יה כי עליו/עליה להצהיר את האמת וכי יהיה/תהיה צפוי/ה לעונשים הקבועים בחוק אם לא
 יעשה/תעשה כן, אישר/ה את נכונות ההצהרה וחתם/מה עליה.

עורך/כת דין

חותמת

תאריך

הצהרת התאגיד הבנקאי

שם התאגיד הבנקאי _____ קוד התאגיד בנקאי _____
 למיטב ידיעתנו ועל פי המידע והפרטים שמסר נושא המשרה בהודעת עדכון זו, אנו סבורים, כי נושא
 המשרה הינו בעל כשירות מתאימה להמשיך ולכהן בתפקידו, ואין המשך כהונתו סותר הוראות חוק
 כלשהן ו/או הוראות ניהול בנקאי תקין של המפקח על הבנקים.

חתימה

תפקיד

שם מורשה החתימה

תאריך

נספח ג'

תאגידי שוק הון

1. קרן להשקעות משותפות בנאמנות, כמשמעותה בחוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994, או חברה לניהול קרן כאמור ;
2. קופת גמל או חברה מנהלת כהגדרתן בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005 ;
3. מבטח כמשמעותו בחוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א-1981 ;
4. מנהל תיקים כמשמעותו בסעיף 8(ב) בחוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה-1995 ;
5. יועץ השקעות או משווק השקעות כמשמעותם בסעיף 7(ג) בחוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה-1995 ;
6. חבר בורסה ;
7. חתם שמתקיימים בו תנאי הכשירות לפי סעיף 56(ג) בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968 ;
8. תאגיד שעיסוקו העיקרי בתחום שוק ההון.

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1210		חוזר מקורי	13/9/85
1394		עדכון	11/1/95
1412		עדכון	19/6/89
1473		עדכון	13/8/90
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
1582	2	עדכון	21/7/92
1606,1609	3	עדכון	8/11/92
1615,1616	4	עדכון	3/1/93
1715	5	עדכון	11/7/94
1739	6	עדכון	2/1/95
-----	7	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95
1928	8	עדכון	21/6/98
2021	9	עדכון	10/1/01
2038	10	עדכון	22/8/01
2122	11	עדכון	30/11/03
2161	12	עדכון	28/2/05
2287	13	עדכון	29/12/10
2313	14	עדכון	6/11/11
2320	15	עדכון	25/12/11
2332	16	עדכון	30/4/12
2355	17	עדכון	31/12/12
2403	18	עדכון	19/11/13
2405	19	עדכון	25/12/13
2421	20	עדכון	26/5/14
2425	21	עדכון	10/7/14
2476	22	עדכון	29/6/15
2535	23	עדכון	05/07/17
2581	24	עדכון	13/11/18
2669	25	עדכון	30/09/21
2681	26	עדכון	26/12/21
2690	27	עדכון	27/12/21
2691	28	עדכון	18/01/22
2703	29	עדכון	10/04/22

מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי

מבוא

1. הסדרי תגמול לא נאותים היוצרים תמריצים המעודדים נטילת סיכונים חריגים, עלולים לסכן את איתנותו הפיננסית של התאגיד הבנקאי. הסדרי תגמול נאותים נמנים עם עקרונות ממשל תאגידי הולם שעל התאגידים הבנקאיים לאמץ, עקרונות המסייעים להשגה ולשמירה על אמון הציבור במערכת הבנקאית. הוראה זו קובעת כללים שמטרתם להבטיח שהסדרי התגמול בתאגיד הבנקאי יהיו עקביים עם מסגרת ניהול הסיכונים ועם המטרות ארוכות הטווח של התאגיד הבנקאי.
2. למען הסר ספק, מובהר בזאת כי הוראות אלו באות להוסיף על הוראות חוק החברות, התשנ"ט – 1999 (להלן – "חוק החברות") ועל חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי התרת הוצאה לצורכי מס בשל תגמול חריג), התשע"ו-2016 (להלן – "חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים").

תחולה

3. (א) הוראה זו תחול על כל התאגידים הבאים אלא אם נקבע במפורש אחרת (להלן בהוראה זו – "תאגיד בנקאי"):
  - (1) תאגיד בנקאי, כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981 (להלן – "חוק הבנקאות (רישוי)"), ולמעט בנק חוץ.
  - (2) תאגיד כאמור בסעיפים 11(א)(3), 11(א)(3ב) ו-11(ב) לחוק הבנקאות (רישוי), שהינו בשליטה, במישרין או בעקיפין, של התאגיד הבנקאי, כאילו היה תאגיד בנקאי, אך למעט:
  - (1) תאגיד אשר מקום התאגדותו אינו ישראל, שלעניינו ראה סעיף 8 להלן.
  - (2) תאגיד שתגמול כל נושאי המשרה והעובדים בו אינו נקבע על ידו.
  - (3) סולק כהגדרתו בסעיף 36ט לחוק הבנקאות (רישוי).
- (ב) על אף האמור בסיפא של סעיף קטן (א)(1), בנק חוץ נדרש לוודא כי הסדרי התגמול של עובדיו בישראל אינם יוצרים תמריצים המעודדים נטילת סיכונים חריגים, כוללים מנגנונים דומים לאלו הנדרשים בהוראה זו, וכי קיימות בקרות נאותות בנושא.
- (ג) בטל.

הגדרות

4. "מדיניות תגמול" – מדיניות לעניין תגמול עובדי התאגיד הבנקאי ונושאי משרה בכירה בו.
- "מיקור חוץ" – כהגדרתו בסעיף 42 בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 350, "ניהול סיכונים תפעוליים".

"נושא משרה בכירה" –

(א) "נושא משרה" כהגדרתו בחוק החברות; וכן

(ב) חשבונאי ראשי, מנהל כספים ראשי, מבקר פנימי, קצין הציות ואיסור הלבנת הון, מנהל הסיכונים הראשי, האחראי על משאבי האנוש, האחראי על ניהול טכנולוגיית המידע, היועץ המשפטי, וכל ממלא תפקיד כאמור גם אם תואר משרתו שונה, וכן יחיד המועסק בתאגיד הבנקאי בתפקיד אחר והמחזיק בחמישה אחוזים או יותר מן הערך הנקוב של הון המניות המוצא או מכוח ההצבעה או שהוא בעל אמצעי שליטה מהותי בתאגיד בנקאי בלא גרעין שליטה כהגדרת מונח זה בסעיף 37(ה) בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968.

"עובדים מרכזיים" - (א) כל מי שלפעילותו עשויה להיות השפעה מהותית על פרופיל הסיכון של התאגיד הבנקאי. התאגיד הבנקאי יגדיר במסגרת מדיניות התגמול מי נכלל בקבוצה זו, ובלבד שתכלול לכל הפחות:

1. נושא משרה בכירה.
2. אדם שאינו נושא משרה בכירה, ומתקיים לגביו לפחות אחד מהתנאים להלן:

(א) הוא מנהל המדווח ישירות למנכ"ל.

(ב) סך התגמול המשויך לעובד שקיבל מהתאגיד הבנקאי בגין השנה שחלפה או בגין השנה שקדמה לה, עולה על 1,500,000 ש"ח.

3. קבוצות של עובדים הכפופות לאותם הסדרי תגמולים ואשר עשויות, במצטבר, לחשוף את התאגיד הבנקאי לסיכון מהותי, אפילו אם כל אחד מהעובדים בנפרד לא יחשוף את התאגיד לסיכון מהותי.

(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), אין חובה להחיל את הדרישות המפורטות בהוראה על עובדים מרכזיים שאינם "נושאי משרה" שחוק החברות (תיקון מס' 20) התשע"ג – 2012 חל עליהם, אשר מתקיים לגביהם לפחות אחד מהתנאים הבאים:

1. כל תגמולם נקבע על פי הסכם קיבוצי.
2. התגמול שלהם מקיים את שני התנאים המצטברים להלן:

(א) התגמול המשויך לעובד שהוא תגמול משתנה, בגין השנה שחלפה ובגין השנה שקדמה לה לא עולה על 20% מסך התגמול השנתי.

(ב) סך התגמול השנתי המשויך לעובד בגין השנה שחלפה ובגין השנה שקדמה לה, לא עולה על 500,000 ₪.

כמשמעותו בסעיף 11ב(ג) לפקודה, ולעניין תאגיד כאמור, האמור בהוראה יחול על תאגיד כאמור בסעיף 3(א)(1) בלבד.

**"תאגיד בנקאי
בלא גרעין שליטה"**

"תגמול" -

תנאי כהונה או העסקה, לרבות מתן פטור, ביטוח, התחייבות לשיפוי או שיפוי לפי היתר שיפוי, מענק פרישה ותנאי פרישה אחרים, וכל הטבה, תשלום אחר או התחייבות לתשלום כאמור, הניתנים בשל כהונה או העסקה כאמור.

"תגמול המשוך לעובד" - הוצאות שכר ונלוות הניתנות לשיוך לעובד שיכללו:

- (א) משכורות, כהגדרתן בהוראות הדיווח לציבור, לפי תלושי השכר;
- (ב) הפקדות ותשלומי המעביד לקופות סוציאליות שונות (לדוגמא: הפקדות ליעודה בגין פנסיה, פיצויים ותגמולים, הפקדות בגין קרן השתלמות);
- (ג) תשלומי המעביד לרשויות שונות (לדוגמא: תשלומי המעביד לביטוח לאומי);
- (ד) הוצאות הנובעות מעסקאות תשלום מבוסס מניות הניתנות לשיוך.

"תגמול קבוע" -

תגמול שהענקתו אינה מותנית ביצועים, הנקבע מראש בהסכם התגמול, ושסכומו הכספי קבוע, כגון משכורת חודשית. סיווג התגמול אינו תלוי באמצעי התשלום (מזומן, מניות וכו').

"תגמול משתנה" -

תגמול שאינו תגמול קבוע.

"תקנות הגמול" -

תקנות החברות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור חיצוני), התש"ס-2000.

תפקידי הדירקטוריון

5. דירקטוריון התאגיד הבנקאי:

- (א) ידון, יחליט ויקבע, לאחר ששקל את המלצות וועדת התגמול, את מדיניות התגמול של התאגיד הבנקאי, לרבות קריטריונים להערכת הביצועים ולמידתם, ויפקח על יישום המדיניות. התהליכים לאישור מדיניות התגמול יהיו ברורים ומתועדים היטב.
- (ב) יוודא כי מדיניות התגמול מקדמת עמידה ביעדי התאגיד, ניהול סיכונים מבוסס ואפקטיבי, איננה מעודדת לקיחת סיכונים חריגים או מעבר לתיאבון הסיכון, ומאפשרת שמירה על בסיס הון איתן.
- (ג) יבחן מעת לעת את מדיניות התגמול ואת הצורך בהתאמתה לקבוע בהוראה זאת, אם חל שינוי מהותי בנסיבות שהיו קיימות בעת קביעתה או מטעמים אחרים.
- (ד) ידון ויאשר התקשרויות של התאגיד הבנקאי עם נושאי משרה בכירה, לאחר ששקל את המלצות ועדת התגמול.

(ה) ידון ויאשר, לאחר ששקל את המלצות ועדת התגמול, את עקרונות הסכמי התגמול של עובדי התאגיד הבנקאי שאינם נושאי משרה בכירה.

ועדת תגמול

6. דירקטוריון של תאגיד בנקאי ימנה ועדת תגמול, אשר הרכבה ותפקידיה יהיו כנדרש על פי סעיפים 38 ו-38א בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 301, וזאת אף בתאגיד שהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 301 אינה חלה עליו.

מדיניות התגמול

7. בקביעת מדיניות התגמול יקיים התאגיד הבנקאי את הדרישות להלן, במשולב (גם בתאגיד שסעיף 118א לחוק החברות אינו חל עליו) עם הדרישות בסעיף 267ב והתוספת הראשונה א' בחוק החברות:

(א) מדיניות התגמול תיערך על בסיס רב שנתי ותהיה טעונה אישור הדירקטוריון לפחות אחת לשלוש שנים, בנוסף לדיון השנתי בהערכת ביצועי המדיניות, כאמור בסעיף 18א(א) להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 301.

(ב) מדיניות התגמול תחול על כלל עובדי התאגיד הבנקאי ועל כל סוגי התגמולים.

(ג) מדיניות התגמול תתבסס גם על שיקולים כלל ארגוניים, כגון, עלויות התגמול בכללותן, פערי תגמול רצויים בין הדרגים השונים, ועוד.

(ד) מדיניות התגמול תנוסח באופן ברור, תגובה בנהלים מפורטים ותכלול, לכל הפחות:

(1) הגדרת "עובדים מרכזיים".

(2) תיאור של מנגנון התגמול לקבוצות שונות של עובדים, כגון, עובדים מרכזיים, ובפרט נושאי משרה בכירה.

(3) תיאור הגורמים המרכזיים המעורבים בתכנון, אישור, יישום וניטור של הסכמי התגמול, ומקורות המידע המשמעותיים המתקבלים מגורמים אלו המזינים ותומכים במנגנון התגמול.

(ה) התאגיד הבנקאי יביא לידיעת העובדים את העקרונות המרכזיים של מדיניות התגמול על מנת ליידעם מראש כיצד יימדדו ביצועיהם וכיצד יתוגמלו.

(ו) במדיניות התגמול יכללו גם עקרונות בנושא תגמול משתנה ותנאי התקשרות עם גורמים העובדים מול לקוחות התאגיד הבנקאי, בהתאם לסעיף 17 להלן.

(ז) עובד מרכזי, למעט דירקטור, לא יהיה מעורב בגיבוש מדיניות התגמול ו/או הסכמי תגמול שלו ושל דרגים זהים או בכירים לו, למעט האמור בסעיף 9(ב) להלן.

(ח) בקביעת המדיניות יש לוודא כי גודלו של סך המרכיב המשתנה לא יגביל את יכולת התאגיד הבנקאי לשמור על איתנות הונו בכל עת; המפקח יהיה רשאי להורות על הגבלת סך תשלום התגמול המשתנה כאחוז מהרווחים נטו כאשר תשלומו אינו עקבי עם שמירה על בסיס הון איתן.

מדיניות תגמול בקבוצה בנקאית

8. (א) תאגיד בנקאי השולט בקבוצה בנקאית (להלן- תאגיד בנקאי שולט) יקבע עקרונות למדיניות תגמול קבוצתית.
- (ב) תאגיד בנקאי שולט יפקח על יישום עקרונות מדיניות התגמול הקבוצתית ויוודא כי בתאגידים הנשלטים ובסניפי חו"ל קיימות בקורות נאותות על מנגנון התגמול.
- (ג) דירקטוריון התאגיד הנשלט יתחשב בעקרונות מדיניות התגמול הקבוצתית, שנקבעו על ידי דירקטוריון התאגיד הבנקאי השולט, ככל שהם מתיישבים עם טובת התאגיד הנשלט ועם הוראת סעיף 11 לחוק החברות.
- (ד) התאמות שיבצעו תאגידים נשלטים וסניפי חו"ל לעקרונות מדיניות התגמול הקבוצתית בהתאם לנסיבות, ידווחו לתאגיד הבנקאי השולט.

בקורות, תיעוד וביקורת

9. (א) תאגיד בנקאי יקיים בקורות שוטפות ויוודא שהסכמי התגמול הקיימים ומנגנון התגמול מיושמים על פי המדיניות והנהלים ובהתאם לכל דין, באופן הולם ושאינו נתון למניפולציות. תאגיד בנקאי יודא באופן שוטף שהתגמולים בפועל, מדדי הסיכון ותוצאות מדדי הסיכון עקביים עם המנגנון המתוכנן, ויבצע בהם התאמות על פי הצורך.
- (ב) גורמי ניהול הסיכונים, הבקרה והביקורת יהיו מעורבים בפיתוח מנגנון התגמול, במובן שיוודאו שלמות כיסוי הסיכונים, יבחנו את מדדי הסיכון ומדדי הביצוע המוצעים ויעריכו את אפקטיביות הסכמי התגמול ומנגנוניו על ידי ניתוח תוצאות לקיחת הסיכונים ביחס לתגמול ששולם. גורמי הבקרה לעניין זה, יכללו פונקציות ציית, משאבי אנוש, דיווח כספי ופונקציות אחרות על פי העניין.
- (ג) גורמי ניהול הסיכונים, הבקרה והביקורת יהיו בלתי תלויים ובעלי סמכות מתאימה, על מנת להבטיח שהשפעתם על מנגנון התגמול, כאמור בסעיף (ב) לעיל, תהיה נטולת פניות. בכלל זה, עובדים אלו לא יאשרו עסקאות, ולא יקבלו החלטות או יתנו יעוץ לגבי נושאי בקרה שעשויים להיות קשורים לתגמול שלהם.
- (ד) התאגיד הבנקאי יתעד באופן נאות את הסכמי התגמול ואת מנגנון התגמול על כל מרכיביו בכדי לאפשר עריכת בקרה וביקורת על ההסכמים שנקבעו; בין היתר, יתועדו קריטריוני הביצוע ותוצאותיהם, בחינת אפקטיביות המנגנון ומידת עמידתו בדרישות הוראה זו ובדרישות כל דין.
- (ה) פונקציית הביקורת הפנימית תבחן לפחות אחת לשלוש שנים את יישום מדיניות התגמול בהתאם לאמור בסעיף 21 בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 307, "פונקציית ביקורת פנימית".

תגמול עובדים העוסקים בניהול סיכונים, בקרה וביקורת

10. (א) התגמולים של עובדים העוסקים בניהול סיכונים, בקרה וביקורת ייקבעו לפי סטנדרטים המתחשבים בחשיבות וברגישות התפקידים המוטלים על פונקציות אלו. עובדים אלו יתוגמלו בצורה הולמת, על מנת שהתאגיד הבנקאי יוכל להעסיק עובדים בעלי הכשרה וניסיון מתאימים.

(ב) מדידת הביצועים של עובדים אלו תתבסס על השגת היעדים של הפונקציות בהן הם משמשים. תגמולי עובדים אלו לא יהיו תלויים בתוצאות העסקיות של התחומים העסקיים שאת פעילותם הם מנטרים, מבקרים או מפקחים.

מנגנון התגמול לעובדים מרכזיים

א. עקרונות כלליים לתגמול משתנה

11. (א) התגמולים יותאמו לכל סוגי הסיכונים, כולל, לפי העניין, סיכונים הקשים למדידה ולכימות. יש להתחשב בעלות ובכמות ההון הנדרש לתמוך בסיכונים אליהם חשוף התאגיד הבנקאי כמו גם בעלות ובסיכון הנזילות בניהול העסקים.

(ב) קיימות מספר גישות להפיכת תגמולים לרגישים יותר לסיכונים, וביניהן: התאמת התשלומים לסיכון שפעילות העובד עשויה להשית על התאגיד הבנקאי, דחיית תשלומים והתאמתם להתממשות הסיכון, הארכת תקופת המדידה של הביצועים, והקטנת הרגישות לביצועים קצרי טווח. מאחר שלכל גישה ישנם יתרונות וחסרונות, התאגיד הבנקאי נדרש לשלב בין הגישות.

(ג) ההתאמות לסיכונים יביאו בחשבון את אופק הזמן המשמש למדידת הביצועים ואת איכות מדידת הביצועים. בנוסף, ההתאמות לסיכונים יותאמו לדרג ולתפקיד העובד.

(ד) מנגנון התגמול המשתנה ייקבע כך שהיקף התגמולים יושפע מהתממשות הסיכונים בפועל. בפרט, יתאפשר להפחית או לבטל תגמולים משתנים לצורך שמירה על יציבות התאגיד הבנקאי, או אם אלו אינם מוצדקים לנוכח ביצועים שליליים, כגון ירידה בהכנסות וברווחים, או אי עמידה ביעדים. התאמות בתגמול המשתנה תיעשנה הן ברכיב המשתנה השוטף והן ברכיבים שנדחו משנים קודמות וטרם שולמו, בהתאם לעניין. בנוסף, התקיימותם של הקריטריונים המנויים בסעיף (ה)(1) להלן, תביא להפחתה או אף לביטול של תגמולים משתנים ששולמו.

(ה) כל תגמול משתנה יוענק וישולם כפוף להתניה שהינו בר-השבה מהעובד המרכזי לתאגיד הבנקאי בהתאם לתנאים הבאים:

(1) קביעת קריטריונים להשבה

התאגיד הבנקאי יקבע קריטריונים ספציפיים להפעלת התניית ההשבה בנסיבות חריגות במיוחד, לרבות סכומי ההשבה או שיעורי ההשבה ההולמים סוגי נסיבות שונים. הקריטריונים יכללו לכל הפחות את המקרים בהם:

א. העובד היה שותף להתנהגות שגרמה נזק חריג לתאגיד, לרבות: פעילות לא חוקית, הפרת חובת האמונים, הפרה מכוונת או התעלמות ברשלנות חמורה ממדיניות התאגיד הבנקאי, כלליו ונהליו.

ב. הונאה או התנהגות בלתי ראויה מכוונת שבגינן נתונים התבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים של התאגיד הבנקאי.

(2) הפעלת ההשבה

התאגיד הבנקאי ינקוט בכל האמצעים הסבירים, לרבות באמצעים משפטיים, על מנת להשיב סכום הולם השקול לחלק או לכל התגמולים המשתנים ששולמו כאשר התקיימו הקריטריונים להשבה, ובכפוף לכל דין. בבואו להחליט האם ובאיזו מידה סביר לדרוש השבה של חלק או של כל התגמול המשתנה ששולם, על התאגיד הבנקאי להביא בחשבון את כל השיקולים הרלבנטיים, לרבות רמת האחריות של העובד ומידת מעורבותו בנושא.

(3) תקופת ההשבה

א. תגמולים משתנים יהיו ברי השבה לתקופה של 5 שנים ממועד הענקתם. תקופת ההשבה כוללת את תקופת הדחייה של המרכיב המשתנה.

ב. תקופת ההשבה תוארך בשנתיים נוספות לגבי נושא משרה, כהגדרתו בחוק החברות, כאשר מתקיימים כל התנאים הבאים:

1. בתוך תקופת ההשבה התאגיד הבנקאי פתח בחקירה פנימית או קיבל הודעה מרשות רגולטורית (כולל מרשות רגולטורית בחו"ל) שנפתחה חקירה;

2. התאגיד הבנקאי סבור שבחקירה עלול להתברר שהתקיימו הקריטריונים להשבה, כאמור בסעיף (1) לעיל;

3. אורגן מוסמך של התאגיד הבנקאי החליט שמתקיימות הנסיבות להארכת תקופת ההשבה לנושא המשרה כאמור לעיל.

בקבלת ההחלטה בנוגע להארכה, על התאגיד הבנקאי להביא בחשבון את כל השיקולים הרלבנטיים, לרבות רמת האחריות של נושא המשרה ומידת מעורבותו בנושא. תקופת ההארכה תפקע כאשר החקירה הרלבנטית תסתיים וכשמידת האחריות של נושא המשרה תתברר.

(4) על אף האמור לעיל, כאשר סך התגמול המשתנה שהוענק לעובד מרכזי בגין השנה הקלנדרית אינו עולה על 1/6 מהתגמול הקבוע באותה שנה, אין חובה להפעיל עליו את מנגנון ההשבה.

(ו) התאגיד הבנקאי ידרוש מעובדים מרכזיים להתחייב לא ליצור הסדרי גידור פרטיים המבטלים את השפעות הרגישות לסיכון הגלומה בתגמולים שלהם. על התאגיד הבנקאי לקבוע הסדרים להבטחת הציות לדרישה זו, בהתאם לעניין.

(ז) התאגיד הבנקאי יודא עמידה בדרישות סעיפים 12 עד 15 להלן על בסיס סך מרכיבי התגמול המשתנה של כל עובד מרכזי בכל שנה קלנדרית.

ב. אופן הענקת ותשלום של המרכיב המשתנה

12. (א) הענקת ותשלום של תגמול משתנה יהיו תלויים בעמידה בקריטריונים שנקבעו מראש, אשר יקיימו, בין היתר, את התנאים להלן:

- (1) הקריטריונים יהיו מבוססים על שילוב של ביצועי העובד, היחידה העסקית והתאגיד הבנקאי בכללותו. ביצועי היחידה העסקית יכללו מרכיב שישקף את השפעתה של תרומת היחידה העסקית לערך הכולל של יחידות עסקיות אחרות, ולא יתייחסו אליה במנותק מהתאגיד הבנקאי בכללותו.
  - (2) הקריטריונים יכללו משתנים פיננסיים, כגון, רווח מותאם לסיכון ולעלות ההון ומדדי סיכון, וינתן גם משקל ראוי למשתנים לא פיננסיים, לרבות עמידה ביעדים כלליים של התאגיד הבנקאי בתחום ניהול הסיכונים ובתחום הציות לחקיקה, להוראות רגולטוריות ולנהלי התאגיד הבנקאי.
  - (3) הערכת הביצועים תהיה מבוססת על מדדי ביצוע ארוכי טווח.
- (ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), קריטריונים שנקבעו מראש יכולים לכלול מרכיב של שיקול דעת ובלבד שסכומם של מרכיב זה לא יעלה על שלוש משכורות חודשיות בשנה.
- (ג) תמהיל אמצעי הענקה ותשלום של התגמול המשתנה (מזומן, מניות, מכשירים מבוססי מניות ואחרים), יהיה עקבי עם ניהול הסיכונים של התאגיד הבנקאי וייצור תמריצים המותאמים לאופק הזמן של הסיכון וליצירת ערך בטווח הארוך. במקרה של הענקת תגמול משתנה באמצעות אופציות, על ועדת התגמול לקיים דיון מנומק מדוע אמצעי זה עדיף על פני מניות, ולהציג את הנימוקים בפני הדירקטוריון.

ג. הגבלת התגמול המשתנה כפונקציה של התגמול הקבוע

13. (א) התגמול הקבוע יהווה חלק משמעותי מסך התגמול, על מנת לאפשר הפעלת מדיניות תגמול משתנה גמישה לחלוטין ומותאמת ביצועים, לרבות האפשרות שלא לשלם כלל תגמול משתנה.
- בהתאם לאמור ייקבעו יחסים הולמים בין התגמול המשתנה לבין התגמול הקבוע שיקיימו את האמור להלן:
- (1) התגמול המשתנה המרבי לא יעלה על 100% מהתגמול הקבוע עבור כל עובד.
  - (2) למרות האמור בסעיף קטן (1), בתנאים חריגים התאגיד הבנקאי רשאי לקבוע שהתגמול המשתנה המרבי יגיע עד ל-200% מהתגמול הקבוע. קביעה כאמור תלווה בהחלטה מנומקת ומפורטת של הדירקטוריון שתוגש, ככל שנדרש, לאישור האסיפה הכללית; החלטה כאמור תכלול, בין היתר, את פירוט הסיבות, מספר העובדים המושפעים, תפקידם וההשפעה על התאגיד הבנקאי.
- (ב) בקביעת האיזון המתאים בין תגמול קבוע לתגמול משתנה יש להתחשב בניסיון, מומחיות, כישורים, בכירות, אחריות וביצועי העובד וכן להתחשב בצורך לעודד התנהגות התומכת במסגרת ניהול הסיכונים ובאיתנות הפיננסית ארוכת הטווח של התאגיד הבנקאי.
- (ג) היחס בין התגמול המשתנה לתגמול הקבוע, עבור עובדים בפונקציות ניהול סיכונים, בקרה, ביקורת ופונקציות תומכות שונות, יטה יותר לטובת התגמול הקבוע בהשוואה ליחס זה אצל העובדים בפונקציות העסקיות.

(ד) ביישום סעיף זה, תגמול משתנה הינו זה המשווה לעובד שהוענק או שולם בגין שנה קלנדרית, ולרבות, תגמולים בגין סיום העסקה ששווה כתגמול משתנה והפרשות סוציאליות בגין תגמול משתנה, אם ישנן.

13א. (א) למרות האמור בסעיף 13 לעיל, חברי הדירקטוריון, לרבות יושב ראש הדירקטוריון, יקבלו תגמול קבוע בלבד.

(ב) תגמול יושב ראש הדירקטוריון

(1) גובה התגמול של יושב ראש הדירקטוריון ייקבע ביחס לאופן התגמול של חברי הדירקטוריון בתאגיד הבנקאי ובהתחשב, בין היתר, בגודלו של התאגיד הבנקאי, ובמורכבות פעילויותיו;
(2) בטל.

(3) מבלי לגרוע מהאמור בסעיף קטן (1), תגמול של יושב ראש דירקטוריון בתאגיד בנקאי בלא גרעין שליטה יהיה בהתאם לתקנות הגמול בהתאמות הבאות:

א. תקנה 5 לתקנות הגמול לא תחול ויושב ראש הדירקטוריון יהיה זכאי לגמול שנתי בלבד, לרבות בעד השתתפותו בישיבות הדירקטוריון וועדותיו.
ב. תקנות 4(ב) ו- (ג) לתקנות הגמול לא יחולו, וסכום הגמול השנתי שלו יהיה זכאי יושב ראש הדירקטוריון לא יעלה על התגמול הכולל הממוצע של דירקטור מומחה בתאגיד הבנקאי כשהוא מוכפל ביחס הקובע שייקבע כמפורט בפסקה (ג).
לעניין זה –

הגמול הכולל השנתי הממוצע של דירקטור מומחה בתאגיד בנקאי יחושב על בסיס ממוצע הגמול הכולל (הן גמול השתתפות והן גמול שנתי כמשמעותם בתקנות הגמול) של כלל הדירקטורים בתאגיד הבנקאי, למעט יושב ראש הדירקטוריון, שהם דירקטורים מומחים, כהגדרת "דירקטור חיצוני מומחה", בתקנות הגמול בתקופה של שלש שנים שקדמו למועד החישוב;

ג. היחס הקובע

(1) ועדת התגמול תדון ותמליץ לדירקטוריון בקביעת היחס הקובע, ותפרט את האופן שבו הוא נקבע והנימוקים לקביעתו.

(2) הדירקטוריון, לאחר ששקל את המלצות ועדת התגמול, ייקבע את היחס הקובע ויפרט את האופן שבו הוא נקבע והנימוקים לקביעתו, ויצג זאת לאסיפה הכללית במסגרת אישור התגמול של יושב הראש.

(3) היחס הקובע יתבסס על ההבדלים שבין מאפייני התפקיד של יושב ראש הדירקטוריון לבין זה של יתר הדירקטורים שמשליכים (1) על היקף הזמן שעל יושב ראש הדירקטוריון להקדיש לשם ביצוע תפקידיו כפי שקבע הדירקטוריון לפי סעיף 28(י) להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 301 לעומת היקף הזמן שעל יתר הדירקטורים להקדיש לשם ביצוע תפקידיהם ו- (2) על מרכיב האחריות שבביצוע המוטל על יושב ראש הדירקטוריון מעבר למוטל על יתר הדירקטורים.

בקביעת היחס הקובע על ועדת התגמול והדירקטוריון לתת דעתם גם למשותף ליושב ראש הדירקטוריון וליתר הדירקטורים, לרבות המרכיב האיכותי שבביצוע תפקידם, חובותיהם ואחריותם, ולרבות ההגבלות הנובעות מהאיסור להימצא בחשש של ניגוד עניינים, ולכך שהגמול הכולל השנתי של דירקטור בתאגיד הבנקאי מכסה הן את מרכיב הזמן שהוא נדרש להקדיש לשם ביצוע תפקידו, הן את כישוריו וניסיונו והן את מרכיב האחריות שבביצוע תפקידו. בהתאם יש לוודא שאין בקביעת היחס הקובע והנימוקים לו כדי להפחית או לגרוע מתפקידם ואחריותם של יתר הדירקטורים.

ד. על אף הקבוע בתקנה 4(ו) לתקנות הגמול, התאגיד הבנקאי רשאי לשלם ליושב ראש הדירקטוריון את הגמול השנתי ב-12 תשלומים חודשיים בתחילת כל חודש קלנדרי בעד החודש שקדם לו.

ה. בנוסף לקבוע בתקנה 6 לתקנות הגמול -

(1) התאגיד הבנקאי רשאי לשאת בהוצאות נסיעה וטלפון של יושב ראש הדירקטוריון בגין ביצוע תפקידיו, וכן בהוצאות לינה וכלכלה הכרוכות במישרין בביצוע תפקידיו, אם יידרשו, מחוץ לישראל;

(2) יושב ראש הדירקטוריון יהיה רשאי לעשות שימוש בשירותי המשרד והמנהלה של התאגיד הבנקאי לשם ביצוע תפקידו.

ו. יושב ראש הדירקטוריון לא יקבל, נוסף על התגמול שלו ולהחזר ההוצאות כאמור לעיל, כל תמורה, במישרין או בעקיפין, בשל כהונתו כיושב ראש הדירקטוריון או סיום כהונתו.

ז. ועדת התגמול תקבע שאין בתנאי הגמול של יושב ראש הדירקטוריון, על מכלול הזכויות והחובות הכרוכות בהם, כדי להוות זיקה בהתאם לפקודה או כדי לפגוע באי התלות ובעצמאות של יושב ראש הדירקטוריון.

(ג) תגמול חברי הדירקטוריון האחרים

תגמול כל הדירקטורים בתאגיד הבנקאי, למעט יושב ראש הדירקטוריון, ייקבע באופן זהה ובהתאם לאופן קביעת גמול דירקטור חיצוני על פי תקנות הגמול.

ד. דחייה של תשלום התגמול המשתנה על פני מספר שנים

14. כל תשלום של תגמול משתנה, לרבות תגמול משתנה שהוענק בצורת מניות ומכשירים מבוססי מניות, יהיה כפוף להסדרי דחייה, אשר יקיימו את התנאים להלן:

(א) לפחות 50% מסך המרכיב המשתנה המשוך לעובד שהוענק בגין שנה קלנדרית ידחה. שיעור הרכיב הנדחה יעלה בהתאם לבכירות ולתפקידו של העובד המרכזי וככל שמשקלו של התגמול המשתנה בתגמול הכולל וסכומו המוחלט גדולים יותר.

- (ב) תקופת הדחייה של סך המרכיב המשתנה שהוענק בגין שנה קלנדרית לא תפחת משלוש שנים, ותעלה בהתאם לבכירות ולתפקידו של העובד המרכזי וככל שמשקלו של התגמול המשתנה בתגמול הכולל וסכומו המוחלט גדולים יותר.
- (ג) קצב ההבשלה של סך המרכיב המשתנה שהוענק בגין שנה קלנדרית לא יהיה מהיר יותר מקו ישר.
- (ד) תשלום בפועל בגין תגמולים משתנים נדחים יותאם לביצועים, פיננסיים ולא פיננסיים, כפי שהתממשו בדיעבד על פני התקופה ובכפוף גם לאמור בסעיף 11(ד) לעיל.
- (ה) סיום העסקה לא יביא לתשלום מוקדם של תגמולים נדחים הנמצאים תחת הסדרי דחייה.
- (ו) על אף האמור לעיל, אין חובה לדחות תשלומי של תגמול משתנה שהוענק בשנה קלנדרית מסוימת:

- (1) עבור עובד מרכזי שתגמולו עומד בדרישות חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים בעניין תקרת התגמול, כאשר סך התגמול המשתנה שהוענק לעובד המרכזי בגין השנה הקלנדרית אינו עולה על 40% מהתגמול הקבוע באותה שנה;
- (2) עבור עובד מרכזי בתאגיד הנשלט ע"י תאגיד בנקאי ואשר תגמולו עולה על התקרה שנקבעה בחוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים, כאשר סך התגמול המשתנה שהוענק לעובד המרכזי בגין השנה הקלנדרית אינו עולה על 1/6 מהתגמול הקבוע באותה שנה.

ה. תגמולים אחרים

15. (א) תאגיד בנקאי לא יעניק ולא ישלם תגמולים משתנים במהותם שאינם מותני ביצועים, למעט:
- (1) מענק חתימה לעובד מרכזי חדש בקבוצה הבנקאית, המוגבל לשנת העבודה הראשונה;
  - (2) מענק שימור לעובד מפתח, שאינו "נושא משרה" כהגדרתו בחוק החברות.
- לעניין זה, מענק המותנה אך ורק בהשלמת תקופת העסקה שהוגדרה מראש או אשר נועד להבטיח המשך העסקה (לדוגמה, מענק הישגיות או מענק שימור) הינו תגמול משתנה שאינו מותנה ביצועים.
- (ב) תגמולים בגין סיום העסקה מעבר לקבוע בתנאי ההעסקה של כלל עובדי התאגיד הבנקאי, ייקחו בחשבון את הביצועים בפועל על פני זמן וסיבת סיום ההעסקה, ויסווגו בהתאם כתגמול משתנה. תשלום תגמולים כאמור יהיה כפוף להסדרי דחיית תשלומים מעבר למועד עזיבת העובד המרכזי על פני תקופה מינימאלית שלא תפחת מ-3 שנים ואשר תגדל בהתאם לבכירותו ולתפקידו, וכמו גם להפעלת מנגנוני התאמה לביצועים בדיעבד (ex-post), כדי להבטיח שאינם מעודדים לקיחת סיכונים יתר.

אופן התשלום לעובדים מרכזיים

16. כל התגמולים לעובדים מרכזיים, למעט דירקטורים, ישולמו באופן ישיר לעובדים אלו, ולא דרך תאגיד או גוף אחר כלשהו.

גורמים העובדים מול לקוחות התאגיד

17. (א) תגמולים משתנים לעובדי התאגיד הבנקאי העוסקים בשיווק או במכירה של מוצרים ושירותים, או במתן שירות או ייעוץ ללקוחות התאגיד הבנקאי, יהיו עקביים עם ניהול הסיכונים של התאגיד הבנקאי. בפרט, יש לוודא כי תגמולים אלו אינם מעודדים יחס לא הוגן במסגרת הקשר עם הלקוח, למשל, מכירת מוצר שאינו מתאים ללקוח, מסירת מידע חסר או מטעה, ועוד.
- (ב) תאגיד בנקאי יודא כי תנאי התקשרות למיקור חוץ עם גורמים העובדים מול לקוחות התאגיד (כגון, עורכי דין העובדים מול לווים בקשיים ומקדמי מכירות הנשכרים לצורך שיווק מוצרים) לא יכללו מנגנונים המגבירים את חשיפת התאגיד לסיכונים ו/או מגבירים את ניגוד העניינים בין התאגיד ו/או לקוחותיו לבין נותן השירות במיקור חוץ.

הנחיות נוספות בנוגע לתגמול

18. (א) תאגיד בקבוצה בנקאית לא יישא בעלויות העסקתו של נושא משרה בכירה או של עובד בתאגיד בשל כהונתם בתפקיד בתאגיד אחר בקבוצה. משמע, על כל תאגיד בקבוצה לשאת בעלויות נושא המשרה הבכירה או העובד שלו, בהתאם להיקף המשרה, הסמכות והאחריות בתפקידו זה.
- אין בהנחייה זו משום איסור על תשלום בפועל של התגמול בידי תאגיד אחד בקבוצה הבנקאית.
- (ב) עובד מרכזי לא יקבל תגמול בכל צורה שהיא מבעל/י היתר השליטה או ממחזיק מהותי בתאגיד הבנקאי, לרבות קרוביהם או תאגידים בשליטה של מי מהם, שאינם משתייכים לקבוצה הבנקאית.
- לעניין זה, "בעל היתר שליטה" ו"מחזיק מהותי" כמשמעותם בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981.
- סעיף קטן זה לא יחול על דירקטור שאינו "דירקטור חיצוני", אך יחול על יושב ראש הדירקטוריון.

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2403	1	הוראה מקורית	19.11.13

13.8.15	עדכון	2	2484
29.9.16	עדכון	3	2514
13.11.18	עדכון	4	2580
30.09.21	עדכון	5	2669
12.12.21	עדכון	6	2682
10.04.22	עדכון	7	2703

רואה החשבון המבקר של תאגיד בנקאי (6/98), (1/01) (11/02) (11/04) (9/07)

מבוא

1. האמור בהוראה זו, יחול על רואה החשבון המבקר של תאגיד בנקאי וזאת בנוסף לאמור בחוק החברות, התשנ"ט - 1999 ובחוק רואי חשבון, התשט"ו - 1955 ובתקנות שהותקנו על-פיו.
2. רואה החשבון המבקר יהיה בלתי תלוי בתאגיד הבנקאי המבוקר. לענין זה, "בלתי תלוי" - כמשמעותו בתקנות רואי חשבון (ניגוד עניינים ופגיעה באי תלות כתוצאה מעיסוק אחר) (הוראת שעה), התשס"ג-2003, בהוראות המפקח על הבנקים בדבר ניגוד עניינים ופגיעה באי תלות כתוצאה מעיסוק אחר של רואי חשבון של תאגידים בנקאיים (ראה נספח א) ובהחלטת רשות ניירות ערך לפי סעיף 9ב לחוק ניירות ערך, התשכ"ח - 1968, שפורסמה באוגוסט 1992. (ראה נספח ב).

הופעה בפני הדירקטוריון

3. רואה החשבון המבקר של תאגיד בנקאי יהיה זכאי, לפי בקשתו, להופיע בפני הדירקטוריון או בפני ועדת הביקורת בכל עניין שהוא בתחום תפקידו.

החלפת רואה החשבון המבקר (11/02) (9/07)

4. אחת לשלוש שנים לפחות, או בעת סיום תקופת מינויו של רואה החשבון המבקר, על-פי המאוחר שבהם, תקיים ועדת הביקורת דיון על אפשרות החלפת רואה החשבון המבקר של התאגיד הבנקאי.

א4. (א) רואה החשבון המבקר :

- (1) ימנה שותף אחראי על הביקורת בכל תאגיד בנקאי.
  - (2) ימנה שותף אחראי על הסקירה השנתית של הביקורת בכל תאגיד בנקאי.
  - (ב) שותף אחראי על הביקורת ושותף אחראי על סקירת הביקורת (להלן: "השותפים האחראיים") לא ימלאו תפקידים אלה במשך תקופה העולה על 5 שנים עוקבות. בתום תקופה זו השותפים האחראיים יוחלפו על ידי שותפים אחראיים אחרים. השותפים האחראיים שהוחלפו יוכלו לחזור להיות שותף אחראי על הביקורת בתאגיד הבנקאי המבוקר או שותף אחראי על סקירה שנתית מתועדת של הביקורת בתאגיד הבנקאי המבוקר רק לאחר תום תקופה של 5 שנים עוקבות לפחות מיום החלפתם.
  - (ג) בנסיבות חריגות ישקול המפקח בקשה מפורטת לסטייה מהאמור בסעיף זה, לתקופה שתיקבע על ידו.
- לענין סעיף זה,
- "שותף אחראי על הביקורת" – השותף האחראי לניהול הביקורת ואשר חותם על חוות הדעת של רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים של התאגיד הבנקאי.
- "שותף אחראי על סקירת הביקורת" – שותף שאינו קשור לביקורת בתאגיד הבנקאי הספציפי, אשר יבצע סקירה שנתית מתועדת של הביקורת על מנת לבחון אם נדרש לחזק

את מנגנוני הבקרה שנועדו להבטחת האובייקטיביות ואי התלות של הביקורת, בין השאר, על ידי החלפה של צוות הביקורת של התאגיד הבנקאי, לרבות השותף האחראי על הביקורת.

העברת מידע לרואה החשבון המבקר

5. (א) המנהל הכללי יעביר לרואה החשבון המבקר באופן שוטף כל דוח ביקורת הנוגע לעניינים שבתחום טיפולו של רואה החשבון המבקר והמופנה אל התאגיד הבנקאי מאת המפקח על הבנקים, וכן את ההערות והתשובות לדוח והתכתבויות חוזרות הנובעות מהן. כמו כן יועבר לרואה החשבון המבקר לפי דרישתו, דוח ביקורת של המפקח על הבנקים.
- (ב) המנהל הכללי יעביר לרואה החשבון המבקר באופן שוטף כל דוח ביקורת שנעשה על ידי המבקר הפנימי ואשר נוגע לעניינים שבתחום טיפולו של רואה החשבון המבקר.

דיווח רואה החשבון המבקר

6. (א) חובה על רואה החשבון המבקר לדווח לדירקטוריון באמצעות יו"ר הדירקטוריון ולמנהל הכללי על כל פעולות התאגיד הבנקאי שהגיעו לידיעתו והנראות לו כפעולות שיש בהן חריגה מהותית מנהלים תקינים או המנוגדות לחוק או שיש בהן פגיעה מהותית בזכויותיהם של הנושים, ציבור הלקוחות או של בעלי מניות של התאגיד הבנקאי.
- (ב) רואה החשבון המבקר יעביר למפקח על הבנקים באמצעות יו"ר הדירקטוריון דוחות ביקורת שערך והנוגעים לתאגיד הבנקאי, אשר יש בהם, לדעת רואה החשבון המבקר, עניין למפקח על הבנקים.
- (ג) הגיע רואה החשבון המבקר למסקנה, כי קיימים ספקות בדבר המשך קיומו של התאגיד הבנקאי כעסק חי בעתיד הנראה לעין, ידווח על כך מיידית ליו"ר הדירקטוריון ולמפקח על הבנקים בצירוף נימוקים מפורטים למסקנתו.

נספח א

הוראות בדבר ניגוד עניינים ופגיעה באי תלות כתוצאה מעיסוק אחר

של רואה חשבון מבקר של תאגיד בנקאי

הגדרות

1. בהוראות אלה –
"ביקורת" -
 כמשמעותה בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התשל"ג – 1973 ;
- "בן משפחה"** -
 צאצא, בן-זוג, אח, אחות, הורה, ובן-זוגו של כל אחד מאלה ;
- "החזקה" ו-"שליטה"** -
 כמשמעותן בחוק ניירות ערך, התשכ"ה – 1968 (להלן – חוק ניירות ערך) ;
- "נושא משרה", "נייר ערך"** -
 כמשמעותם בחוק החברות, התשנ"ט – 1999 ;
- "לקוח"** -
 המבוקר ומי ששולט במבוקר ; נערכו למבוקר דוחות מאוחדים כמשמעותם בכללי חשבונאות מקובלים – גם כל חברה מאוחדת וחברה כלולה מהותית. לעניין זה, **"חברה כלולה מהותית"** – חברה שהשקעת המבוקר בה היא לפחות 5% מסך הנכסים של המבוקר ושחלק המבוקר ברווח (הפסד) נקי מפעולות רגילות שלה עולה על 5% מהרווח (או הפסד) הנקי מפעולות רגילות של המבוקר ;
- "מבוקר"** -
 תאגיד בנקאי או תאגיד עזר, שרואה חשבון מבקר מבצע ביקורת על הדוחות הכספיים שלו ;
- "משרד רואי חשבון"** -
 רואה חשבון מבקר וכן רואי החשבון המועסקים על ידו או על ידי תאגיד רואי החשבון שבו הוא שותף או חבר ;
- "עיסוק אחר"** -
 לרבות באמצעות תאגיד שבשליטתו של רואה חשבון מבקר ; לעניין זה, **"שליטה"** - לרבות חזקה כי מי שמחזיק 25% מאמצעי השליטה בתאגיד ובידו היכולת למנוע קבלת החלטות עסקיות בתאגיד - שולט בתאגיד ;
- "קרוב"** -
 בן משפחה שמקום מגוריו עם האדם, מי שפרנסתו על אותו אדם, מי שפרנסת אותו אדם עליו וכן

תאגיד בשליטת כל אחד מהם או נאמן לטובת כל אחד מהם ;

"רואה חשבון מבקר" - רואה חשבון שמונה לערוך ביקורת במבוקר מסויים, לרבות רואי החשבון השותפים, החברים או בעלי המניות בתאגיד רואי חשבון שבו הוא מועסק, שותף, חבר או בעל מניה וכן מי שעוסק בביקורת המבוקר מטעמו ;

"רואה חשבון מטפל" - רואה חשבון מבקר העוסק בפועל בביקורת המבוקר ;

"תאגיד בנקאי" ו"תאגיד עזר" - כמשמעותם בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981 ;

"תאגיד רואי חשבון" - חברת רואי חשבון או שותפות רואי חשבון ;

"תקופת הביקורת" - התקופה השוטפת שלגביה נערכת הביקורת, לרבות פרק הזמן עד למועד שבו ניתנת חוות דעת רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים לתקופה השוטפת.

נסיבות של ניגוד עניינים אפשרי או פגיעה באי תלות

2. (א) חזקה שרואה חשבון מבקר נמצא בניגוד עניינים או שנפגעה אי תלותו במבוקר, אם במסגרת ביקורת שהוא עורך, הוא נדרש :

(1) לבקר עסק או עסקה שיש לו עניין אישי בהם, או חוות דעת או הערכת שווי שנתן במסגרת עיסוק אחר ; ואולם לא יראו חזקה כאמור בחוות דעת כלכלית שנתן רואה חשבון לפני תחילת תקופת הביקורת שלגביה קיבל מינוי לרואה חשבון מבקר של המבוקר.

(2) לתפקד כחלק מהנהלה או כעובד של המבוקר ;

(3) לשמש כמייצג משפטי של המבוקר, למעט ייצוג בפני רשויות המס ;

"A ... auditor, to be independent, should not act as an advocate of its audit client (as it would if it provided legal and expert services to an audit client in judicial or regulatory proceedings)."

(4) לשמש כמקדם של הנפקת מניות או של אינטרסים פיננסיים אחרים של המבוקר ;

(ב) נוסף על האמור בתת הסעיף הקודם, חזקה כי פעולה של רואה חשבון מבקר, במסגרת עיסוקו האחר, היא פעולה בניגוד עניינים או שנפגעה אי תלותו במבוקר אם התקיים אחד מאלה :

(1) הוא קיבל מהלקוח, בגין תקופת הביקורת, שכר, התחייבות לשכר או הטבה אחרת, המותנים בתוצאות טיפולו ;

(2) הוא התנה את עיסוקו בביקורת בהעסקתו בעיסוק אחר ;

(3) הוא או קרובו קיימו, במישרין או בעקיפין, לרבות באמצעות תאגיד שבשליטתם, קשר כלכלי עם הלקוח, במהלך תקופת הביקורת או בשנה שקדמה לה; לעניין זה, "קשר כלכלי" עם הלקוח - לרבות קשרי ספק-לקוח, קשרי נותן שירות - מקבל שירות, תיווך מסחרי, השכרת נכסים, שותפות בעסקים, עסקאות משותפות, שותפות בנכסים וכיוצא באלה; ואולם, לא יראו כקשר כלכלי קבלת שכר מהלקוח;

(4) הוא או קרובו קיבלו הלוואה מהלקוח, למעט הלוואה מהסוגים הבאים שקיבלו רואה חשבון מבקר או קרובו, פרט לרואה חשבון מטפל או קרובו, מתאגיד בנקאי בתנאי שוק ובמהלך עסקיו הרגיל של הלקוח, תוך קיום כל ההליכים, התנאים והדרישות הרגילים בתאגיד הבנקאי בעת מתן הלוואות:

(א) הלוואה לרכישת רכב המובטחת על ידי הרכב -

"Automobile loans and leases collateralized by the automobile";

(ב) הלוואה מובטחת במלואה על ידי ערך המזומן מויתור על פוליסת ביטוח -

"Loans fully collateralized by cash surrender value of an insurance policy";

(ג) הלוואה מובטחת במלואה על ידי פקדון במזומן באותו תאגיד בנקאי;

(ד) הלוואה לדיור המובטחת על ידי מקום מגורים עיקרי של הלווה, בתנאי שההלוואה ניתנה ללווה בטרם היותו רואה חשבון מבקר של הלקוח;

(ה) הלוואה לרואה חשבון מבקר או קרובו, פרט לרואה חשבון מטפל או קרובו, על ידי לקוח שהנו חברת כרטיסי אשראי, בתנאי שוק ובמהלך עסקיו הרגיל של הלקוח, תוך קיום כל ההליכים, התנאים והדרישות הרגילים בחברה בעת מתן הלוואות, ובתנאי שבמועד החיוב יתרתה המופחתת של ההלוואה לא תעלה על 25,000 ש"ח. למרות האמור לעיל, לא יראו כקשר כלכלי חיוב שוטף בכרטיס אשראי.

"Any aggregate outstanding credit card balance owed to a lender that is an audit client that is not reduced to \$10,000 or less on a current basis taking into consideration the payment due date and any available grace period."

לעניין סעיף קטן זה, "רואה חשבון מבקר" - למעט מי שפועל במדינה אחרת דרך קבע.

(5) הוא או קרובו הפקידו פקדון אצל הלקוח, למעט פקדון שמקיים אחד מהתנאים הבאים:

(א) פקדון של יחידי רואה חשבון מבקר בתאגיד בנקאי, אם סכום הפקדון

אינו עולה על 250,000 ש"ח.

- (ב) פקדון של תאגיד רואי חשבון בתאגיד בנקאי, בתנאי שהסבירות להתרחשות קשיים פיננסיים בתאגיד הבנקאי הנה קלושה (remote); לעניין סעיף קטן זה, "רואה חשבון מבקר" – למעט מי שפועל במדינה אחרת דרך קבע.
- (6) הוא או קרובו נתנו הלוואה או ערבות ללקוח.
- לעניין סעיף קטן זה, "לקוח" – לרבות חברה כלולה, נושא משרה באחת החברות או בעל עניין במבוקר, כמשמעותם בחוק ניירות ערך.
- (7) הוא או קרובו מחזיקים בניירות ערך של הלקוח בשיעור כלשהו;
- לעניין סעיף קטן זה, "לקוח" – לרבות חברה כלולה, כמשמעותה בחוק ניירות ערך; "רואה חשבון מבקר" – למעט מי שפועל מחוץ לישראל דרך קבע.
- (8) בן משפחתו שאינו קרובו מחזיק בניירות ערך בשיעור של 5% ומעלה בלקוח;
- לעניין סעיף קטן זה, "רואה חשבון מבקר" – למעט מי שפועל מחוץ לישראל דרך קבע.
- (9) רואה החשבון המבקר או מי שהיה מעורב בדרך כלשהי בדיונים הנוגעים לביקורת המבוקר, לרבות דיונים בין השותפים במשרד רואי החשבון, הוא עובד או מועסק או היה עובד של אותו לקוח או מועסק באופן אחר על ידי הלקוח, והתקיימו יחסי עובד מעביד בין הלקוח לבין רואה החשבון האמור, במהלך תקופת הביקורת או בשנה שקדמה לה;
- לעניין סעיף קטן זה, "לקוח" – לרבות נושא משרה במבוקר או בעל עניין במבוקר, כמשמעותם בחוק ניירות ערך.
- (10) אדם ממשרד רואי החשבון השתתף או משתתף בפועל, במהלך תקופת הביקורת, בקבלת החלטות ניהוליות בעבור הלקוח.

עיסוקים אחרים

3. מבלי לגרוע מכלליות האמור בסעיף 2, חזקה שרואה חשבון מבקר מצוי בניגוד עניינים או שנפגעה אי תלותו במבוקר, אם הוא עסק או עוסק במהלך תקופת הביקורת או בשנה שקדמה לה, בעיסוק אחר כמפורט להלן:
- (1) עריכת דין כמשמעותה בחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א - 1961, עבור הלקוח, למעט פעולות שנוהג לעשותן רואה חשבון;
- (2) אדם ממשרד רואי החשבון משמש מפרק, כונס נכסים, מנהל עזבון או נאמן של הלקוח, של חברה שיש לה קשרים עסקיים מהותיים עם המבוקר או של החזקותיו של בעל עניין במבוקר, למעט נאמנות שבה מבצע הנאמן הוראות של מס הכנסה לעניין נכסי הנאמנות ללא קבלת החלטות ניהוליות;
- לעניין סעיף קטן זה, "בעל עניין" – כמשמעותו בחוק ניירות ערך.
- (3) מתן חוות דעת על דו"ח כספי של הלקוח, כאשר הדו"ח כולל פרטים המבוססים על חוות דעת של מי ממשרד רואי החשבון באחד או יותר מאלה:

- (א) הערכת שווי ערכם הכלכלי של נכסים, לרבות שמאות רכב ושמאות מקרקעין ;
- (ב) הערכת שווי ערכן הכלכלי של התחייבויות ;
- (ג) קיומן של זכויות בנכסים או קיומן של התחייבויות ;
- (ד) הערכת מצבם בפועל של נכסים ;
- (ה) הכנת תכנית עסקית המשפיעה על חיי העסק ;
- (ו) fairness opinions or contribution in kind reports ;
- למעט אם סביר לקבוע שהתוצאות של שירותים אלה לא יהיו כפופות לנוהלי ביקורת במהלך הביקורת של דוחות כספיים של המבוקר.
- (4) הערכת שווי של המבוקר זולת אם לא נערכה עבור המבוקר, ומתקיימים בה כל אלה במצטבר :
- (א) היא נערכה לפני תחילת תקופת הביקורת ;
- (ב) היא נערכה עבור מי שלא היה בעל השליטה במבוקר, בעת עריכתה ;
- (5) עיסוק כמבקר פנימי של הלקוח או מטעם המבקר הפנימי, במסגרת תפקידו כמבקר פנימי של הלקוח ; מיקור חוץ (outsourcing) של שירותי ביקורת פנימית הקשורים לבקורות החשבונאיות הפנימיות, מערכת פיננסית או דוחות כספיים של המבוקר, למעט אם סביר לקבוע שהתוצאות של שירותים אלה לא יהיו כפופות לנוהלי ביקורת במהלך הביקורת של דוחות כספיים של המבוקר ;
- (6) כהונה של אדם ממושרד רואי החשבון בנושא משרה בתאגיד שהוא לקוח ; וכן כהונה של קרובו או בן משפחתו של רואה החשבון המבקר, אלא אם כן רואה החשבון המבקר לא ידע על כך ; לעניין זה, יראו את רואה החשבון כידוע אף אם חשד ונמנע מלברר ;
- (7) עיסוק, באופן שוטף, עבור המבוקר, כיועץ השקעות או עיסוק עבורו כמנהל תיקי השקעות ; לעניין זה, "יועץ השקעות", "מנהל תיקי השקעות" כמשמעותם בחוק הסדרת העיסוק ביועץ השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה – 1995 ; מתן שירותי בנקאות השקעות למבוקר, עיסוק כבורקר-דילר, מקדם או חתם עבור המבוקר, קבלת החלטות השקעה בשמו של המבוקר, או קיום סמכות שיקול דעת לגבי ההשקעות של המבוקר, ביצוע עסקאות מכירה או רכישה של השקעות של המבוקר, או שמירה על נכסי המבוקר, כמו החזקה זמנית של ניירות ערך שנרכשו על ידי המבוקר ;
- (8) עיסוק בהנהלת חשבונות או שירותים אחרים הקשורים לרישומים חשבונאיים או לדוחות כספיים של המבוקר. כל שירות, למעט אם סביר לקבוע שהתוצאות של שירותים אלה לא יהיו כפופות לנוהלי הביקורת במהלך הביקורת של דוחות כספיים של המבוקר, לרבות :
- (א) תחזוקה או הכנה של רישומים חשבונאיים של המבוקר ;
- (ב) הכנת דיווחים כספיים של המבוקר שמוגשים למפקח על הבנקים או שמשמשים בסיס לדיווחים אלה ;

- (ג) הכנה או יצירה של מידע, המהווה בסיס לדוחות הכספיים של המבוקר ;
- (9) עיצוב ויישום של מערכות מידע ממוחשבות הקשורות לדיווח פיננסי של המבוקר. כל שירות, למעט אם סביר לקבוע שהתוצאות של שירותים אלה לא יהיו כפופות לנוהלי הביקורת במהלך הביקורת של דוחות כספיים של המבוקר, לרבות :
- (א) באופן ישיר או עקיף תפעול או פיקוח על התפעול של מערכות מידע של המבוקר, או ניהול רשת מקומית של המבוקר ;
- (ב) עיצוב או יישום חומרה או מערכות תוכנה, שאוספות נתונים, עליהם מבוססים הדוחות הכספיים של המבוקר או מפיקות מידע שהוא מהותי לדוחות הכספיים של המבוקר או למערכות אחרות של מידע חשבונאי של המבוקר בכללותן ;
- (10) מתן שירותים אקטואריים למבוקר. כל שירותי הייעוץ עם אוריינטציה אקטוארית, הדורשים קביעה של סכומים הנרשמים בדוחות כספיים ודיווחים אחרים של המבוקר, למעט סיוע למבוקר בהבנה של שיטות, מודלים, הנחות ותשומות ששימשו בחישוב סכום מסויים. כל זה, למעט אם סביר לקבוע שהתוצאות של שירותים אלה לא יהיו כפופות לנוהלי הביקורת במהלך הביקורת של דוחות כספיים של המבוקר ;
- (11) תפקידי ניהול. פעולה זמנית או קבועה בתפקיד של דירקטור, מנהל או עובד של המבוקר או קבלת החלטות פיקוח או השתתפות שוטפת בפיקוח על פעולות המבוקר ;
- (12) ניהול משאבי אנוש עבור המבוקר, לרבות :
- (א) חיפוש מועמדים לתפקידי הנהלה או למשרת דירקטור ;
- (ב) מעורבות במבחנים פסיכולוגיים או מבחני הערכה אחרים ;
- (ג) בדיקה של ממליצים על מועמדים לתפקידים ניהוליים ;
- (ד) ניהול משא ומתן בשמו של המבוקר בנושאים הקשורים לתנאי העסקה של עובדים ;
- (ה) המלצה או יעוץ לגבי התקשרות עם מועמד ספציפי לתפקיד ספציפי. רואה החשבון המבקר רשאי, על פי בקשת התאגיד הבנקאי המבוקר לראיין מועמדים ולייעץ למבוקר לגבי התאמתו של המועמד למשרה של חשבונאות פיננסית, ניהול או בקרה ;
- (13) מתן שירותי מומחה למבוקר שאינם קשורים לביקורת. מתן חוות דעת מומחה או שירותי מומחה אחרים למבוקר או למייצג משפטי של המבוקר, במטרה לייצג (advocating) את ענייני המבוקר בהליך משפטי, רגולטורי או מינהלי, למעט ייצוג המבוקר בפני רשויות מס. אי תלות רואה החשבון המבקר לא תפגע אם, בהליך משפטי, רגולטורי או מינהלי, הוא נדרש להציג עובדות, לרבות עדות, לגבי עבודתו

כרואה חשבון המבקר, או להסביר עמדותיו או מסקנותיו שנתקבלו במהלך מתן שירותים למבוקר ;

(14) מתן שירות ביקורת מבלי לקבל שכר ההולם את השירות.

(15) כל עיסוק אחר שיוגדר על ידי המפקח על הבנקים.

נסיבות המצריכות גילוי

4. רואה חשבון מבקר יודיע לתאגיד הבנקאי המבוקר את סכום הכנסותיו מעיסוקים אחרים עבור הלקוח, אם הן עולות על 10% מסכום הכנסותיו מאותו לקוח על בסיס מאוחד. הוראת סעיף זה לא תחול על חברה בת של קבוצה בנקאית.

התנהגות שאינה הולמת

5. פעולה של רואה חשבון מבקר של תאגיד בנקאי בניגוד להוראות אלה, היא התנהגות שאינה הולמת את אי התלות הנדרשת בעבודה המקצועית של רואה חשבון מבקר של תאגיד בנקאי.

שמירת הוראות

6. הוראות אלה, בהתייחס לרואה חשבון מבקר של תאגיד בנקאי, באות להוסיף על כל דין והוראות שניתנו או שנקבעו לפיו, לרבות תקנות רואי חשבון (ניגוד עניינים ופגיעה באי תלות כתוצאה מעיסוק אחר)(הוראת שעה), התשס"ג – 2003 והחלטת רשות ניירות ערך מאוגוסט 1992 בדבר אי תלות המבקר, והנחיותיה לפי החלטה זו.

סקירת דוחות ביניים

7. האמור בהוראות אלה לעניין עריכת ביקורת יחול גם על סקירת דוחות ביניים בידי רואה החשבון המבקר.

8. סעיף ריק.

תחולה ותוקף

9. הוראות אלה יחולו על ביקורת לגבי תקופות הביקורת שתחילתן ביום כז' בטבת התשס"ג (1 בינואר 2003) ואילך.

החלטה מראש (preruling)

10. כדי להימנע ממצב בו יוודע למבוקר רק עם הגשת הדוחות הכספיים שלו, כי בשל העדר אי תלות של רואה חשבון מבקר אין הם בגדר דוחות מבוקרים כדון, מוכן המפקח על הבנקים ליתן החלטה מראש בדבר עמידתו של רואה חשבון מבקר בדרישת אי התלות. החלטה כאמור תינתן על פי פניה לפיקוח על הבנקים, שבה תובאנה כל העובדות הנוגעות לעניין.

הוראות מעבר (Grandfathering)

11. אי תלותו של רואה חשבון מבקר במבוקר לא תחשב כנפגעת במקרים הבאים :
- (1) רואה חשבון מבקר קיבל הלוואה או הפקיד פקדון בלקוח, שהנו תאגיד בנקאי, בתנאי שוק ובמהלך עסקיו הרגיל של הלקוח, והתקיימו כל התנאים הבאים :
- (א) הקשרים הכלכליים האלה אינם אסורים מכוח דין אחר ;
- (ב) חוזה העסקה נחתם לפני פרסום ההוראות או הקשר הכלכלי האמור נוצר בדרך של ירושה ;
- (ג) לא נערכו שינויים מהותיים בחוזה העסקה לאחר פרסום ההוראות או לאחר קבלת הירושה.
- (2) רואה חשבון מבקר עסק באחד מהעיסוקים האחרים הכלולים בסעיפים 3.3(ו), 3.3(5), 3.3(7)-(14) בתקופת הביקורת הראשונה שבה חלות ההוראות או בשנה שקדמה לה, והתקיימו כל התנאים הבאים :
- (א) העיסוקים האלה אינם אסורים מכוח דין אחר ;
- (ב) חוזה העסקה נחתם לפני פרסום ההוראות ;
- (ג) לא נערכו שינויים מהותיים בחוזה העסקה לאחר פרסום ההוראות.
- (3) הוצאה מחדש של חוות דעת המבקרים לאחר שרואה חשבון המבקר חדל לשמש בתפקידו זה.

נספח ב

(סעיף 36(א))

החלטת רשות ניירות ערך, אוגוסט 1992אי תלות המבקר

להלן החלטה שקבלה רשות ניירות ערך ושהחליטה לפרסמה על פי סעיף 9 לחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968.

א. כללי

1. לאחרונה נדרשה רשות ניירות ערך למספר מקרים בהם התעוררה השאלה אם נשמרת אי התלות בעבודתם המקצועית של רואי חשבון, המבקרים דוחות כספיים של חברות שחוק ניירות ערך, התשכ"ח - 1968 (להלן - חוק ניירות ערך) חל עליהן.
  2. (א) תקנה 9(א) לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים), התש"ל - 1970, קובעת כי הדוחות הכספיים השנתיים הנכללים בדוח התקופתי, המוגש לרשות ולגורמים אחרים לפי סעיף 36 לחוק ניירות ערך, יהיו "מבוקרים כדין".
(ב) תקנה 56(א) לתקנות ניירות ערך (פרטי התשקיף, מבנהו וצורתו), התשכ"ט - 1969, קובעת כי בתשקיף ייכללו דוחות כספיים שנתיים של המנפיק "מבוקרים כדין".
  3. תקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התשל"ג - 1973, קובעות הוראות בנושא הביקורת, לרבות בענין אי התלות הנדרשת מהמבקר. בתקנה 2(א) לתקנות אלה נאמר כי "רואה חשבון יהיה בלתי תלוי במבוקר, בין במישרין ובין בעקיפין, וישמור בעבודתו המקצועית על אי-תלות".
  4. דא עקא שהמחוקק לא פירט, למעט ביחס למספר מצומצם של מקרים, מהי אי תלות. כך, בתקנה 2(ב) לתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התשל"ג - 1973, נקבע, תוך ציון כי האמור באותה תקנת משנה בא להוסיף על תקנת משנה (א), כי לא יחוזה רואה חשבון דעה על דוח כספי של מבוקר, אם רואה החשבון הוא פקידו של המבוקר, פקיד של חברה אם, של חברה בת או של חברה שלובה של המבוקר, או פקידו של בעל ענין במבוקר. וכך, בסעיף 219 לפקודת החברות (נוסח חדש), התשמ"ג - 1983, נקבע, כי נושא משרה בחברה, שותפו של נושא משרה בחברה ציבורית או המועסק אצל נושא משרה בחברה ציבורית, לא יהיו כשירים להתמנות רואי חשבון.
- אמנם, לשכת רואי חשבון עסקה בנושא, ואף פרסמה בחודש יולי 1989 "הנחיות בדבר אי תלות של רואה חשבון" ואולם, הלשכה עצמה ציינה שהנחיות אלה הינן "הנחיות הבהרה ואינן מתיימרות להוות פירוש מחייב של חוק, תקנה, תקן או כלל כלשהם".

בנסיבות אלה, ובמיוחד כאשר הרשות סבורה שחלק מההנחיות אותן פרסמה הלשכה אינן עונות על הנדרש, החליטה הרשות לקבוע ולפרסם את עמדתה בסוגיה

- זו ולהבהיר מהי אי התלות הנדרשת, לדעתה, מרואה חשבון המבקר דוחות כספיים של חברה שחוק ניירות ערך חל עליה, וזאת כדי שניתן יהיה ליישם בפועל את הדרישה לאי תלות של המבקרים את הדוחות הכספיים המוגשים לרשות.
5. לית מאן דפליג על חשיבותה של הביקורת כמכשיר ראשון במעלה להקניית אמינות למידע הפיננסי המובא לציבור באמצעות הדוחות הכספיים. אמינות זו היא אבן יסוד לפעילות תקינה של שוק ההון, ופגיעה בה מערערת את אמון הציבור בשוק זה ואת נכונתו להשקיע בו את כספו. אי התלות של המבקר היא תנאי שאין בלתו לכל אלה, ומאותו טעם לא די שתקיים בפועל, אלא עליה גם להראות. במילים אחרות, מבקר צריך להיות לא רק בלתי תלוי בפועל אלא עליו גם להראות ככזה בעיני משקיף מן הצד.
6. לדעת הרשות, אי התלות הנדרשת מהמבקר אינה מתקיימת בכל מקרה בו לא נשמרות, בפועל או במראית, האובייקטיביות, העצמאות ויכולתו של רואה החשבון לערוך את הביקורת ללא משוא פנים או שלא לפי מיטב שקול הדעת.
7. רשות ניירות ערך, כרשות המוסמכת לה מוגשים הדוחות האמורים לעיל, מבהירה בזה, כי דוחות כספיים המבוקרים על ידי מבקר שלא מתקיימת בו אי תלות כנדרש על פי התקנות, אינם בגדר דוחות כספיים מבוקרים כדון, ולפיכך, לא תוכל לראות דוחות אלה כעונים על הנדרש בחוק ניירות ערך ובתקנות שהותקנו על פיו.

ב. מונחים

- בהחלטה זו תהיה משמעות המונחים הבאים כדלקמן:
- "ביקורת" - כמשמעותה בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התשל"ג-1973.
- "מבקר" - הפירמה העורכת את הביקורת במבוקר, כל שותף או חבר בה וכל אדם העוסק בפועל בביקורת המבוקר, וכן תאגיד בשליטת כל אחד מהם או נאמן לטובת כל אחד מהם.
- "מבוקר" - התאגיד שלגביו נערכת הביקורת.
- "פירמה" - רואה חשבון, שותפות של רואי חשבון, חברת רואי חשבון או כל התאגדות אחרת של רואי חשבון.
- "נושא משרה" - כמשמעותו בפקודת החברות [נוסח חדש], התשמ"ג - 1983, תאגיד בשליטתו או נאמן לטובתו.
- "החזקה" - כמשמעותה בחוק ניירות ערך, למעט בנאמנות עוורת.
- "קרובו של אדם" - מי שגר עם האדם, מי שפרנסתו על אותו אדם, מי שפרנסת אותו אדם עליו וכן תאגיד בשליטת כל אחד מהם או נאמן לטובת כל אחד מהם.

"בן משפחה" - בן זוג, בן, נכד, אח, הורה, הורה-הורה, בן זוגו של כל אחד מהם, הורה של בן הזוג, וכן תאגיד בשליטת כל אחד מהם או נאמן לטובת כל אחד מהם.

כל מונח אחר שאין לו הגדרה מיוחדת בהחלטה זו, יהיה כמשמעותו בחוק ניירות ערך.

ג. **מצבים בהם אין מתקיימת אי התלות הנדרשת מהמבקר**

מעצם טיבה, קיומה של אי התלות תלוי בנסיבות כל מקרה ומקרה, ומובן שלא ניתן לתאר ולהגדיר את כל המצבים האפשריים בהם אי התלות הנדרשת מהמבקר אינה מתקיימת. להלן תפורט שורת מצבים אופייניים בהם אי התלות אינה נשמרת. עם זאת, ברור שקיימים מצבים נוספים, שלא פורטו כאן, בהם אי התלות הנדרשת מן המבקר אינה נשמרת. קביעת הצדדים במצבי התלות המפורטים להלן נעשתה במכוון בצורה מצמצמת, זאת על מנת שלא לכלול בהם באופן גורף זיקות, שבמרבית המקרים לא תפגענה פגיעה ממשית באי התלות. עם זאת, ברור שגם בזיקות רחוקות יותר מהמפורט להלן, יהיו מקרים בהם אי התלות הנדרשת לא תתקיים. לדוגמא, אדם שהקשר המשפחתי שלו עם המבקר רחוק מאלו המפורטים בהחלטה זו, אבל יש לו קשרים עסקיים מהותיים ביותר עם המבוקר.

הרשות תחליט בכל מקרה שאינו נכלל במצבים המפורטים בהחלטה זו על פי נסיבותיו, בהתחשב בגודל הפירמה, גודל המבוקר, הקרבה אל המבקר או המבוקר, מהותיות הקשר וכדומה. כך גם במקרים הנדירים, אם יהיו, הנכללים אמנם במצבים המפורטים, אך אי התלות בהם, בפועל ובמראית, בעינה עומדת.

למען הסר ספק מודגש בזה, כי החלוקה והמיון לנושאים וסעיפים בפירוט שלהלן הינם לצורך הנוחות בלבד.

1. **קשר כלכלי בין המבקר למבוקר**

קשר כלכלי בין המבקר למבוקר עלול להביא למצב שבו יהיה למבקר ענין במצב עסקי המבוקר או בתוצאות פעולותיו. קשר כזה עלול להעמיד את המבקר גם במצב של ניגוד עניינים. כך או כך לא מתקיימת, אם בפועל ואם במראית, אי התלות הנדרשת מהמבקר.

להלן מספר מצבים כאלה:

- 1.1 1.1.1 המבקר או קרובו מחזיקים בניירות ערך של המבוקר, של חברה אם, חברה בת או חברה מסונפת שלו.
- בפסקה זו, "המבקר" - לרבות עובד בכיר בו.

- 1.1.2 בן משפחתו של המבקר מחזיק בניירות ערך של המבוקר, של חברה אם או חברה בת שלו, וההחזקה מהותית למחזיק או שהיא מהותית במוחזק.
- 1.2 1.2.1 המבקר הינו עובד או נושא משרה במבוקר, בחברה אם שלו, בחברה בת שלו או אצל נושא משרה או בעל עניין במבוקר או שהינו שותפו של נושא משרה במבוקר.
- 1.2.2 קרובו של המבקר הינו נושא משרה במבוקר, בחברה אם או בחברה בת שלו.
- 1.2.3 קרובו של המבקר הינו עובד בכיר במבוקר, בחברה אם או בחברה בת שלו.
- 1.3 המבקר היה עובד או נושא משרה במבוקר, בחברה בת שלו שהוא המבקר שלה או בחברה מסונפת שלו שהוא המבקר שלה, וטרם חלפו שנתיים מיום שחדל להיות עובד או נושא משרה כאמור.
בסעיף קטן זה, "המבקר" - מי שעוסק בפועל בביקורת המבוקר.
- 1.4 1.4.1 למבקר או לקרובו קשר עסקי (קשרי ספק-לקוח, קשרי נותן שרותים-מקבל שרותים, השכרת נכסים, שותפות בעסקים, עסקאות משותפות, שותפות בנכסים וכדומה) עם המבוקר, חברה אם או חברה בת שלו, למעט כשהמדובר בעסקה שגרתית של קניית מוצר או שרות, בסכום לא מהותי, במהלך העסקים הרגיל, במחיר ובתנאים שהיו ניתנים ללקוח דומה.
- 1.4.2 למבקר או לקרובו קשר עסקי, המהותי לאחד מן הצדדים, עם בעל שליטה במבוקר, עם נושא משרה במבוקר או עם נושא משרה בחברה בת של המבוקר.
- 1.5 ביטוח אחריות מקצועית של המבקר אצל המבוקר, חברה אם, חברה בת של החברה האם או חברה בת של המבוקר.
- 1.6 1.6.1 מתן הלוואה או ערבות למבקר או לקרובו על ידי המבוקר, חברה בת שלו, נושא משרה באחד מהם, חברה אם של המבוקר, חברה מסונפת שלו או בעל ענין בו. הוראות פסקה זו לא יחולו על מי שאינו עוסק בפועל בביקורת המבוקר ועל קרובו, ובלבד שעיסוקו של נותן הלוואה או הערבות הוא בכך, וההלוואה או הערבות היתה ניתנת ללקוח דומה וניתנה

בתנאים דומים לאלה שהיו ניתנים ללקוח דומה, לרבות סכום ההלוואה, ריבית, עמלות, תקופת ההלוואה, סדרי תשלומים, בטחונות וכדומה.

1.6.2 מתן הלוואה או ערבות על ידי המבקר או קרובו למבוקר, לחברה אם, לחברה בת, לחברה מסונפת שלו, לנושא משרה באחד מהם או לבעל ענין במבוקר.

2. שכר טרחה עבור הביקורת

ההסדר שלפיו המבוקר הוא המשלם למבקר עבור הביקורת יוצר, מעצם טיבו, מצב של תלות. עם זאת, משום העדר אפשרות חלופית סבירה לתשלום שכר הטרחה, ניתן לקבל הסדר זה, ובלבד שהפגיעה באי התלות לא תהיה מעבר למינימום ההכרחי הנובע ממהות ההסדר.

להלן מספר מצבים שבהם אי התלות הנדרשת מהמבקר אינה מתקיימת:

- 2.1 תעריף שכר הטרחה לא נקבע מראש.
- 2.2 שכר הטרחה מותנה או שאינו בכסף.
- 2.3 תיגמול מעבר למה שנקבע מראש בהסדר שכר הטרחה, שלא תמורת הרחבת היקף הביקורת.
- 2.4 שכר הטרחה או חלק ממנו משולם על ידי אדם, זולת המבוקר, שעשוי להיות לו ענין בתוצאות הביקורת.
- 2.5 חוב שכר טרחה עבור ביקורת או שרות אחר, שהגיע מועד תשלומו והוא טרם נפרע.

3. היקף הכנסות

- 3.1 הכנסתו הכוללת של המבקר מן המבוקר או מקבוצה של מבוקרים הקשורים במבוקר עלתה, בשנת החשבון הקודמת, על 15% מהכנסות הפירמה בשנת החשבון האמורה.
בסעיף קטן זה "מבוקרים קשורים" - חברה אם של המבוקר, חברה בת שלו או חברה אחרת הנשלטת בידי מי שבידיו או בידי קרובו השליטה במבוקר, וכן נושאי משרה בהם.
סעיף קטן זה לא יחול על פירמה בשלוש השנים הראשונות מיום היווסדה, ובלבד שהיקף ההכנסות האמור לא יעלה על 25%, והכל כשאין המדובר בארגון מחדש של פירמות קיימות.

3.2 הכנסת המבקר בשנת החשבון הקודמת משכר טרחה עבור ביקורת המבוקר, היתה פחות ממחצית ההכנסה הכוללת של המבקר מאותו מבוקר בשנת החשבון האמורה.

בסעיף קטן זה, "ביקורת" - לרבות סקירת דוחות כספיים ביניים.

3.3 בחישוב הכנסת המבקר לענין סעיף זה, לא תובא בחשבון הכנסה הנובעת מטפול בתשקיף של המבוקר או הכנסה אחרת בעלת אופי מיוחד וחד פעמי.

4. שירותים נלווים

מתן שירותים נלווים על ידי המבקר למבוקר עשוי לגרום לכך שאי התלות הנדרשת מהמבקר לא תשמר, אם משום שתתפתח תלות עסקית-כלכלית ואם משום שיווצר ניגוד ענינים בין השירותים הנלווים שנותן המבקר, לבין תפקידו כמבקר. להלן מספר מצבים כאלה :

4.1 מתן שירותים נלווים בידי המבקר למבוקר, אשר בפועל או במראית חורגים ממתן יעוץ ומהווים למעשה השתתפות בניהול ובקבלת החלטות של המבוקר.

4.2 מתן שירותים נלווים בנושאים אשר על פי טיבם עשויים להיות מבוקרים בידי המבקר (לדוגמא : ניהול החשבונות של המבוקר).

4.3 כהונת המבקר כמבקר פנים של המבוקר.

5. ניגוד ענינים אחר

ישנם מצבים נוספים שבהם קיים ניגוד ענינים בין תפקידו של רואה החשבון כמבקר לבין תפקידים, עיסוקים ופעולות אחרות שלו, וכתוצאה מכך אי התלות אינה מתקיימת.

להלן מספר מצבים כאלה :

5.1 5.1.1 המבקר או קרובו הינו כונס נכסים, מנהל ממונה, מנהל קדם מפרק זמני, מפרק, או בעל תפקיד אחר כיוצא באלה, של המבוקר, חברה אם או חברה בת שלו, או של חברה שיש לה קשרים עסקיים מהותיים עם המבוקר, או פועל מטעמו של מי מהם.

5.1.2 המבקר או קרובו הינו כונס נכסים, כונס נכסים זמני או נאמן על החזקותיו של בעל ענין במבוקר או פועל מטעמו של מי מהם.

5.2 המבקר או קרובו הינו מנהל עזבון של בעל ענין במבוקר או פועל מטעמו של מנהל העזבון.

5.3 בין המבקר או קרובו לבין המבוקר, חברה אם או חברה בת שלו, בעל שליטה בו או קרובו, קיימת תחרות עסקית מהותית.

5.4 בין המבקר או קרובו לבין המבוקר, חברה אם או חברה בת שלו או בעל שליטה בו, תלויים ועומדים הליכים משפטיים, לרבות בוררות.

5.5 המבקר או קרובו הוא בעל ענין במי שהינו חתם בהנפקה של המבוקר, של חברה אם או של חברה בת של המבוקר.

5.6 המבקר או קרובו הינו בעל שליטה בנאמן לניירות ערך של המבוקר, של חברה אם או של חברה בת של המבוקר.

5.7 קיים הסדר לשיפוי או לביטוח המבקר בידי המבוקר או מי מטעמו, בשל חיוב שמקורו באחריותו המקצועית של המבקר לעבודת הביקורת.

6. קרבת משפחה

6.1 המבקר הינו קרובו או בן משפחתו של נושא משרה במבוקר.

6.2 המבקר הינו קרובו או בן משפחתו של אדם השולט במישרין על נתונים או פעילויות העשויים להשפיע בצורה מהותית על הדוחות הכספיים של המבוקר.
בסעיף קטן זה, "המבקר" - מי שעוסק בפועל בביקורת המבוקר.

ד. הוראות נוספות

1. המועד בו נדרש קיומה של אי תלות

קיומה של אי תלות נדרש במשך כל התקופה המבוקרת ועד מועד מתן חוות הדעת של מבקר, למעט מועד מתן חוות דעת שניה על דוחות כספיים הכלולים בתשקיף המסתמכת על חוות דעת קודמת של אותו מבקר, אם במועד מתן חוות הדעת השניה הוא אינו מכהן עוד כמבקר.
לגבי התקופה המתייחסת לדוחות כספיים שנתיים הכלולים בתשקיף של חברה המנפיקה לראשונה, למעט אלה של שנת החשבון האחרונה הכלולים בתשקיף, תבחן הרשות את שאלת אי התלות בהתאם למהותיות הענין ובהתחשב בכך שהחברה היתה באותה תקופה חברה פרטית.

2. תחילה

2.1 החלטה זו תיושם:

(א) לגבי דוחות כספיים שנתיים הכלולים בדוח תקופתי שיוגש החל ביום

1 בינואר 1993.

(ב) לגבי דוחות כספיים שנתיים הכלולים בתשקיף - החל בדוחות כספיים השנתיים לשנת החשבון 1992.

2.2 על אף האמור בסעיף קטן 2.1 לעיל, ההוראה שבסעיף קטן 3.1 בפרק ג' תיושם לגבי דוחות כספיים שנתיים הכלולים בדוח תקופתי שיוגש החל ביום 1 בינואר 1994 ולגבי דוחות כספיים הכלולים בתשקיף - החל בדוחות הכספיים השנתיים לשנת החשבון 1993.

3. הוראות מעבר

3.1 במקרים בהם הקשרים או הזיקות הגורמים להעדר אי תלות נוצרו לפני פרסום החלטה זו, יהיו המועדים הנקובים בסעיף קטן 2.1 בפרק זה 1 בינואר 1994 ושנת החשבון 1993, בהתאמה.

3.2 במקרים של קשרים מן הסוגים הכלולים בסעיפים קטנים 1.2.3, 1.4, ו-1.6 בפרק ג', אשר נוצרו לפני פרסום החלטה זו ובמועד המתאים לאותו מקרה לפי סעיף קטן 3.1 לעיל, טרם הגיעו לסיומם על פי המועד המקורי שנקבע להם, תשקול הרשות, במקרים מיוחדים, להאריך את המועדים האמורים לתקופה נוספת שתקבע. החלטה בענין כאמור תינתן על פי פניה לרשות, שבה תובאנה כל העובדות הנוגעות לענין.

3.3 על אף האמור בסעיפים קטנים 3.1 ו-3.2 לעיל, אם תמצא הרשות שנסיבות העדר אי התלות במקרה מסויים מחייבות זאת, תחיל את המועדים האמורים בסעיף קטן 2.1 בפרק זה.

3.4 לגבי העדר אי תלות שנרפא לפני מועד פרסום החלטה זו או סמוך לאחריו, לא תובא בחשבון תקופת העדר אי התלות.

4. החלטה מראש (preruling)

כדי להמנע ממצב בו יוודע לחברה רק עם הגשת הדוחות הכספיים שלה, כי בשל העדר אי תלות של המבקר אין הם בגדר דוחות מבוקרים כדון, מוכנה הרשות ליתן החלטה מראש בדבר עמידתו של המבקר בדרישת אי התלות. החלטה כאמור תינתן על פי פניה לרשות, שבה תובאנה כל העובדות הנוגעות לענין.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1928	1	הוראה מקורית (הפרדה מהוראה 301)	21/6/98
2022	2	עדכון	10/1/01
2089	3	עדכון	12/11/02

15/11/04	עדכון	4	2144
25/9/07	עדכון	5	2212

תקשורת של רואה חשבון מבקר

עם הגורמים המופקדים על בקרת העל בתאגיד הבנקאי

מבוא

1. במסגרת ההנחיה לאימוץ תקני הביקורת האמריקאיים על-ידי רואי החשבון המבקרים בביצוע ביקורת לדוחות הכספיים של תאגידים בנקאיים, הוחלו על רואי החשבון תקני הביקורת הרלבנטיים לנושא התקשורת של רואה חשבון מבקר עם הגורמים המופקדים על בקרת העל בתאגיד הבנקאי.
2. תקנים אלו כוללים, בין השאר, את התקנים המתייחסים באופן ישיר לנושא התקשורת של רואה החשבון מבקר עם הגורמים המופקדים על בקרת העל בתאגיד כדלקמן:
  - (א) SAS 60 - Communication of Internal Control Structure Related Matters Noted in an Audit (and its amendments in SAS 78 and SAS 87).
  - (ב) SAS 61 - Communication With Audit Committees (and its amendments in SAS 89 and SAS 90).
  - כמו כן, נכללות ההתייחסויות לנדון, הנמצאות במסגרת כוללת של תקנים, שהוחלו על רואה חשבון מבקר כגון:
    - (ג) SAS 54 – Illegal Acts by Clients, (ראה סעיף 17, שם).
    - (ד) SAS 99 – Consideration of Fraud in a Financial Statement Audit, (ראה סעיפים 79-82, שם).
    - (ה) SAS 100 – Interim Financial Information, (ראה סעיפים 29-35, שם).
3. הוראה זו מיועדת להסדיר את אופן יישום התקנים האמריקאיים בנושא תקשורת עם הגורמים המופקדים על בקרת העל בתאגיד הבנקאי, ואת החלתן של מספר דרישות נוספות, מעבר לתקינה המתייחסת לנדון בארצות הברית, כמפורט בנספח להוראה.
4. יישום ההוראה אינו פוטר את רואי החשבון המבקרים של התאגידים הבנקאיים מיישום דרישות נוספות בנושא תקשורת של רואה חשבון מבקר עם הגורמים המופקדים על בקרת העל בתאגיד הבנקאי בתקני ביקורת אחרים, החלים על-פי כל דין על עבודת ביקורת של רואה חשבון מבקר בתאגיד בנקאי.

5. מובהר כי אם יחולו בעתיד שינויים בתקנים אלו, יש ליישם את השינויים הנ"ל בהתאמה.

תחולה

6. הוראה זו תחול על תקשורת של רואי חשבון עם הגורמים המופקדים על בקרת העל ב :

(א) כלל התאגידים הבנקאיים.

(ב) תאגידים בישראל, בשליטת תאגידים בנקאיים, אם נתקיים אחד מאלה :

- (1) הם "חברה עיקרית" כהגדרתה בסעיף 32.ט. להוראות בדבר עריכת דוח כספי שנתי של תאגיד בנקאי ;
- (2) הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 201-211 בדבר "מדידה והלימות הון", חלות עליהם (ראה סעיף 20 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201), אלא אם היקף עסקיהם זניח ביחס לפעילות הקבוצה.

7. לעניין הוראה זו, "תאגיד בנקאי" – תאגיד כאמור בסעיף 6.

נספח

הבהרות לתקשורת של רואה חשבון מבקר

עם הגורמים המופקדים על בקרת העל בתאגיד הבנקאי

כללי

1. תקשורת בין רואה חשבון מבקר של תאגיד בנקאי לבין הגורמים המופקדים על בקרת העל בתאגיד הבנקאי תתקיים בהתאם לכללים שנקבעו בתקני הביקורת האמריקאיים, שהוחלו על תאגידים בנקאיים בישראל, על-מנת להחיל תקני ביקורת חדשים המתפרסמים בארה"ב. יישום התקנים יכלול את התיקונים והשינויים בתקנים, שפורסמו לאחר מועד תחילתם בארה"ב.

2. בנוסף, יחולו על רואי החשבון המבקרים :

(א) דרישות נוספות בנושא תקשורת של רואה חשבון מבקר עם הגורמים המופקדים על בקרת העל בתאגיד הבנקאי בתקני ביקורת אחרים, החלים על-פי כל דין על עבודת ביקורת של רואה חשבון מבקר בתאגיד בנקאי.

(ב) הבהרות ספציפיות ליישום התקנים האמריקאיים וכן דרישות נוספות כמפורט להלן. למטרות יישום, ראוי להדגיש כי בגילוי דעת מספר 76 של לשכת רואי חשבון בישראל בדבר "תקשורת בנושאי ביקורת עם גורמים המופקדים על בקרת העל בגוף המבוקר", הדירקטוריון של תאגיד בנקאי הינו גורם המופקד על בקרת העל.

3. מובהר בזאת כי אם יחולו בעתיד שינויים בתקני הביקורת הרלבנטיים, יש ליישם את השינויים הנ"ל בהתאמה.

מען הדיווח

4. בנוסף לועדת הביקורת של הדירקטוריון, על רואה החשבון המבקר לבחון מיהם הגורמים הנוספים בדירקטוריון המופקדים על בקרת העל ועם מי מהם עליו לדון. במקביל, דירקטוריון התאגיד הבנקאי נדרש לעדכן את רואה החשבון המבקר בדבר הצורך למען דיווחים מסוימים הנשלחים אל ועדת הביקורת גם לדירקטוריון עצמו או לוועדה אחרת בדירקטוריון, כגון ועדת מאזן, אם אותם נושאים נמצאים באחריותם.

5. למען הסר ספק, מובהר כי :

(א) דיווחים נדרשים לגורמים המופקדים על בקרת העל אינם פוטרים מדיווח ליו"ר הדירקטוריון כפי שנקבע בסעיף 169(א) לחוק החברות, התשנ"ט – 1999.

(ב) בהתאם לסמכויותיו לפי סעיף 5א. ל"פקודת הבנקאות לשנת 1941" רשאי המפקח על הבנקים לדרוש ולעשות שימוש ככל שידרש, בכל מידע, שנוצר בתקשורת בין רואה חשבון מבקר לבין ועדת הביקורת, או בין רואה חשבון מבקר לבין כל גורם אחר בתאגיד הבנקאי. זאת, גם אם בתקשורת נקבעו הגבלות לגבי הנמענים והשימוש במידע על ידי גורמים אחרים.

מועד הדיווח

6. דוח מפורט שנתי (Long Form Report), הכולל ממצאים מהותיים, כגון חולשה מהותית בבקרה הפנימית, וכן כל הנושאים הרלבנטיים לאישור הדוח הכספי, ידווחו לגורמים המופקדים על בקרת העל בתאגיד הבנקאי לפני מועד אישור הדוח הכספי.

7. נמסרו לגורמים המופקדים על בקרת העל בתאגיד הבנקאי ממצאים בכתב על בסיס שוטף במהלך השנה, אין חובה לחזור עליהם בדוח המפורט השנתי, ובלבד שיהא אזכור לממצאים המתייחסים, כולל הפניה למקור.

8. לא השלים רואה חשבון מבקר את הדיווח על ממצאי הביקורת האחרים עד למועד אישור הדוח הכספי השנתי, יודיע זאת לתאגיד הבנקאי ויגיש דוח משלים תוך 60 יום לאחר פרסום הדוח הכספי.

8א. תאגיד בנקאי יעביר אל המפקח על הבנקים בכל שנה :

(א) עותק של הדוח המפורט השנתי ושל הדוח המשלים, וזאת לא יאוחר מ-15 ימים מהמועדים בהם נדרש רואה החשבון המבקר להעביר לתאגיד הבנקאי את הדוחות האמורים, כאמור בסעיפים 6 ו-8 לעיל.

(ב) עותק של תגובתו בכתב לממצאי רואה החשבון המבקר כאמור בסעיף קטן 9. (א) להלן, וזאת לא יאוחר מ-15 ימים ממועד העברת התגובה לרואה החשבון המבקר.

תגובה לדיווח ותיקון הליקויים

9. (א) הגורמים המופקדים על בקרת העל בתאגיד הבנקאי, או צוות שהוסמך על ידם, ידרשו להשיב בכתב לרואה חשבון מבקר לממצאי הביקורת תוך 60 יום מקבלת הדוח, שבו תהא התייחסות לכל הליקויים.

(ב) במסגרת הליך זה יידרש התאגיד הבנקאי לאשר תיקון כל הליקויים, לגביהם רואה החשבון סבור, לאחר קבלת התגובה של התאגיד הבנקאי, כי תיקונם ראוי. כאשר הליך התיקון של ליקויים מסוימים כרוך בפעילות המחייבת טיפול ארוך טווח, כגון תיקון בסיסי במערכת המיכון, יידרש התאגיד הבנקאי לתקן את הנדרש לפי לוח זמנים מוגדר.

(ג) לא תוקנו במועד הליקויים כאמור לעיל, בפרט ליקויים שהתאגיד הבנקאי אישר תיקונם, ידווחו הליקויים החוזרים בנפרד או במסגרת הדיווח על "חולשה מהותית בבקרה הפנימית", אם קיים (ראה סעיף 13 להלן).

פנייה אל המפקח על הבנקים

10. רואה חשבון מבקר ישקול, במקרים מהותיים, לפי העניין, את הצורך בפנייה אל המפקח על הבנקים, כאשר הוא סבור כי :

(א) נותרה אי הסכמה, לאחר כל הדיונים וההתכתבויות, לרבות עם הדירקטוריון, בנושאים בגינם לא נדרש שינוי מהנוסח האחיד של דוח רואה החשבון המבקר ;

(ב) לוח הזמנים לתיקון הליקויים, שקבע התאגיד הבנקאי, אינו סביר ;

(ג) הגורמים המופקדים על בקרת העל בתאגיד הבנקאי אינם מגיבים כהלכה, בפרק זמן סביר, להודעתו בהקשר לנושאים, שנמצאו בביצוע ביקורת דוח כספי או בסקירה של דוחות ביניים, הגורמים לו לסבור כי נדרש שינוי מהותי בדוחות אלו.

חובת דיווח בכתב

11. נדרשת חובת דיווח בכתב, לפחות בהתייחס לנושאים ברי דיווח, כהגדרתם ב-60 SAS, ונושאים מהותיים אחרים בגינם נדרשת תקשורת עם הגורמים המופקדים על בקרת העל בתאגיד הבנקאי.

דיווחים נוספים של רואה חשבון מבקר

12. בנוסף, רואה חשבון מבקר ידווח לגורמים המופקדים על בקרת העל בתאגיד הבנקאי, במסגרת הדוח המפורט השנתי או על בסיס שוטף, לפי העניין, על הנושאים הבאים :

(א) דיווח על היקף הביקורת :

(1) תיאור כללי של היקף הביקורת ;

(2) תחומים בהם הועמקה הביקורת והסיבות שהניעו את רואה חשבון מבקר להרחיב את הביקורת בתחומים אלה ;

(3) הערכת פעולות הביקורת הפנימית ותקינותה של מערכת הבקרה הפנימית ומידת הסתמכותו של רואה חשבון מבקר עליהן לעניין קביעת היקף הביקורת.

(ב) הסתמכות על מומחים :

כאשר רואה חשבון מבקר הסתמך בנושאים מהותיים על מומחים אחרים (רואי חשבון, עורכי דין, שמאים, כלכלנים וכד') עליו לעדכן את הגורמים המופקדים על בקרת העל

- בתאגיד הבנקאי באשר לשמותיהם והנושאים שלגביהם הסתמך רואה החשבון המבקר עליהם.
- (ג) ההשפעה האפשרית על הדוחות הכספיים של סיכונים וחשיפות משמעותיים כלשהם, כדוגמת תביעה משפטית, שנדרש לגלותם בדוחות הכספיים ;
- (ד) אי-ודאיות מהותיות הקשורות לאירועים ולמצבים העשויים לעורר ספקות משמעותיים בדבר יכולתו של התאגיד הבנקאי לפעול כעסק חי ;
- (ה) שינויים צפויים מהנוסח האחד בדוח רואה החשבון המבקר ;
- (ו) עניינים אחרים המחייבים תשומת לב של הגורמים המופקדים על בקרת העל בתאגיד הבנקאי, כגון – שאלות בדבר יושרה של ההנהלה ;
- (ז) שירותים שאינם פעולות הביקורת - סקירת השירותים שאינם פעולות ביקורת, שנתן רואה החשבון המבקר או חברת שירותים בשליטתו לתאגיד הבנקאי במשך השנה (בהתאם להגדרות המפורטות בדוח הדירקטוריון, נספח ג', עמ' 10-630) ;
- (ח) דוחות שהוגשו במהלך השנה - פירוט כל הדוחות של רואה החשבון המבקר שהוגשו במהלך השנה ולמי הוגשו.

חולשה מהותית בבקרה הפנימית

13. בשל שיקולי מהותיות, ועל מנת למנוע מצב שבו ליקוי מהותי "ייטמע" בתוך סדרה גדולה של ממצאים, רואה החשבון המבקר נדרש לזהות ולדווח לגורמים המופקדים על בקרת העל בתאגיד הבנקאי על חולשה מהותית, כהגדרתה ב-SAS 60, בנפרד.

הבהרות – שמירה על נכסים

14. בנספח ל-SAS 60, מובאות דוגמאות לנושאים אשר עשויים להיות נושאים ברי דיווח, והן כוללות, בין השאר, תנאים לא נאותים לשמירת נכסי התאגיד הבנקאי או ראייה לכישלון שמירת נכסי התאגיד הבנקאי מפני הפסד, נזק או שימוש לא ראוי. מובהר כי האמור לעיל מתייחס גם לנכסים המוחזקים עבור אחרים כשומר או כנאמן.
15. המונח "שמירה על נכסים" מתקשר לתהליכים ולמדיניות הבקרה הפנימית בהתייחס לדיווח הכספי. בהקשר למבנה הבקרה הפנימית של התאגיד הבנקאי, שמירה על נכסים מתייחסת רק להגנה מפני הפסד מטעויות ואי סדרים בתהליך ביצוע עסקאות ובשמירת הנכסים המתייחסים, ואין היא כוללת, לדוגמא, הפסד של נכסים, הנובע מהחלטות תפעוליות של ההנהלה.
16. לעניין זה מובהר, כי תפקיד ההנהלה הוא לקבוע את המדיניות בהקשר לשמירה על נכסים, ותפקיד רואה חשבון מבקר הוא לוודא קיום מדיניות (safeguarding policies) בנדון ולבחון

ציות למדיניות זו בהקשר לדיווח הכספי. רואה חשבון מבקר אינו נדרש להעיד על נאותות המדיניות (attest to the adequacy). כך לדוגמא, בחינת רואה חשבון מבקר לבקורות בהקשר לדיווח הכספי של הלוואות צריכה לכלול, לדוגמא, בדיקות אם התאגיד הבנקאי מבצע עסקאות בהתאם למדיניות ההנהלה במימון הלוואות ותיעודן. תהליכים אלו עשויים לכלול, לדוגמא, השוואת אישורי ביצוע הלוואות למדיניות ההנהלה הכתובה.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1289		חוזר מקורי	15/2/87
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
1615	2	עדכון	3/1/93
-----	3	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95
2145	4	עדכון	30/11/04
2233	5	עדכון	27/4/08
2264	6	עדכון	10/3/10
2277	7	עדכון	19/10/10

רואה החשבון והמידע הנלווה לדוחות כספיים

מבוא

1. (א) הדוחות השנתיים והרבעוניים של תאגידים בנקאיים המתפרסמים לציבור, כוללים דוח הדירקטוריון וסקירת ההנהלה הנלווים לדוחות הכספיים השנתיים המבוקרים, ותמצית הדוחות הכספיים הרבעוניים הנסקרים על ידי רואה החשבון (להלן - הדוחות הכספיים).

(ב) על מנת למנוע אי התאמות בין המידע בדוחות הכספיים לבין המידע האחר הנלווה אליהם (להלן - המידע הנלווה), על תאגיד בנקאי למסור את המידע הנלווה לעיונו של רואה החשבון תקופה סבירה לפני הפרסום ולבקש ממנו להודיע לו אם מצא כי קיימת אי התאמה בין המידע בדוחות הכספיים לבין המידע הנלווה, או שהמידע הנלווה כולל מידע מטעה. האמור בהוראה זו אינו מחייב את רואה החשבון לנקוט נוהלי ביקורת או סקירה נוספים מעל אלה שחייב לנקוט בהם, אלמלא הוראה זו.

הגדרות

2. "אי התאמה" - אי התאמה מהותית בין הדוחות הכספיים לבין המידע הנלווה יכולה להיווצר, בין היתר, בתחומים אלה: הנתונים עצמם (סכומים ומילים), אופן הצגתם, הבסיסים לעריכתם כשהנתונים עצמם אינם ניתנים להשוואה ואין הסבר להבדלים בין הבסיסים וכן הפרשנות המילולית לנתוני הדוחות הכספיים;

"מידע מטעה" - מידע נלווה שאינו סותר את תוכן הדוחות הכספיים, אך באופן מהותי אינו תואם ראיות או מידע אחר שהגיעו לידיעת רואה החשבון במהלך הביקורת או הסקירה.

הודעות רואה החשבון

3. (א) מצא רואה החשבון אי התאמה או מידע מטעה כאמור ולא תוקן, יודיע על כך ליו"ר ועדת הדירקטוריון המאשרת את הדוחות הכספיים, תוך הבהרת הנדרש לתקן את הליקויים.

(ב) לא הסכים התאגיד הבנקאי לתקן את הליקויים לשביעות רצונו של רואה החשבון, יודיע רואה החשבון על כך ליו"ר הדירקטוריון והעתק מההודעה ייכלל בדוח השנתי או הרבעוני שיתפרסם לציבור. הודעה כאמור בדוח השנתי או הרבעוני תיכלל בסמוך למידע הלקוי. בדוח השנתי תיכלל הפנייה להודעה זו גם בדוח ההנהלה על אחריותה לדוח השנתי.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1615	1	הוראה מקורית	3/1/93

----- 7 גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין 12/95

רואה החשבון המבקר –

עריכת ביקורת וסקירה בהתאם לתקנים מסוימים שנקבעו בארה"ב

מבוא

1. תהליך הביקורת של רואה החשבון המבקר של תאגיד בנקאי וחברת כרטיסי אשראי (תאגיד בנקאי וחברת כרטיסי אשראי יכוננו ביחד בהוראה זו – "תאגיד בנקאי") הוא רכיב מרכזי בתהליכי הבקרה והפיקוח של רשויות הפיקוח וגם של כוחות השוק משום שבסיומו מתפרסמים דוחות כספיים מבוקרים.
2. הוראה זו קובעת כי רואה חשבון מבקר של תאגיד בנקאי יישם לפחות תקני ביקורת מסוימים שנקבעו בארה"ב, לצורך הכנת והמצאת דוח רואה החשבון המבקר לגבי דוחות כספיים שנתיים של תאגיד בנקאי ולצורך הכנת והמצאת דוח סקירה של רואה החשבון המבקר לגבי דוחות כספיים רבעוניים של תאגיד בנקאי.
3. בחוזרים מס' ח-2175-06 מתאריך 5.12.05 ומס' ח-2223-06 מתאריך 20.1.08 פורטו ההוראות המתייחסות ליישום סעיף 404 ל- Sarbanes Oxley Act (להלן – סעיף 404) בתאגיד בנקאי. בחוזרים אלה נדרש, בין היתר כי:
  - 3.1. בדוח השנתי של תאגיד בנקאי לשנה שמסתיימת בתאריך 31.12.08 תיכלל הצהרת ההנהלה באשר לאחריותה על הבקרה הפנימית על דיווח כספי.
  - 3.2. בדוח השנתי לשנה זו תיכלל חוות דעת של רואה החשבון המבקר בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי.
4. הוראה זו קובעת, בעקביות לחוזרים שצוינו לעיל, כי כל רואה חשבון מבקר המכין וממציא חוות דעת על הדוחות הכספיים של תאגיד בנקאי, יצרף דוח המתייחס לבקרה הפנימית על דיווח כספי של התאגיד הבנקאי, וכי דוח זה יערך לפי תקני הביקורת שנקבעו בנושא זה בארה"ב.
5. יישום הוראה זו אינו פוטר את רואי החשבון המבקרים של התאגידים הבנקאיים מיישום דרישות נוספות שנקבעו בתקני ביקורת אחרים, החלים על-פי כל דין על עבודת ביקורת של רואה חשבון מבקר בתאגיד בנקאי, כגון "תקני ביקורת מקובלים, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התשל"ג – 1973".

דוח רואה החשבון המבקר - דוחות כספיים של תאגיד בנקאי

6. לצורך ביקורת דוחות כספיים שנתיים של תאגיד בנקאי, רואה החשבון המבקר יישם לפחות את תקני הביקורת המסוימים שנקבעו בארה"ב המפורטים בנספח להוראה זו. לצורך סקירת דוחות כספיים רבעוניים של תאגיד בנקאי, רואה החשבון המבקר יישם לפחות את תקני הביקורת המסוימים הרלבנטיים שנקבעו בארה"ב המפורטים בנספח להוראה זו.

לעניין זה, "תקני הביקורת המסוימים שנקבעו בארה"ב" כוללים תקני ביקורת מסוימים של המועצה לפיקוח על רואי החשבון המבקרים של חברות הציבוריות (ארה"ב) (ה- PCAOB - Public Company Accounting Oversight Board (USA)) (אשר החילו גם את תקני הביקורת (Statements on Auditing Standards) שפורסמו ע"י לשכת רואי החשבון בארה"ב (ה- AICPA - American Institute of Certified Public Accountants)) ואת מדריכי הביקורת שפרסמה ה- AICPA (Audit and Accounting Guides)).

7. מובהר כי אם יחולו לאחר מועד פרסום הוראה זו שינויים בתקני הביקורת המסוימים שנקבעו בארה"ב, המפורטים בהוראה זו או בנספח לה, יש ליישם את השינויים הנ"ל בהתאמה ממועד תחילתם בארה"ב.

דוח רואה החשבון המבקר (Attestation Report) – בקרה פנימית על דיווח כספי

8. כל רואה חשבון מבקר המכין וממציא חוות דעת על הדוחות הכספיים של תאגיד בנקאי, יצרף דוח המתייחס לבקרה הפנימית על דיווח כספי של התאגיד הבנקאי. הדוח יעשה בהתאם לתקנים המתייחסים לדוח כאמור שאומצו על ידי המועצה לפיקוח על חשבונאות של חברות ציבוריות בארה"ב (PCAOB).

9. דוח כאמור לא יהיה במסגרת התקשרות שונה מההתקשרות למתן חוות דעת על הדוחות הכספיים.

10. בעבודת הביקורת, רואי החשבון המבקרים של תאגיד בנקאי, יישמו את תקן ביקורת מספר 5 של ה- PCAOB בדבר "ביקורת על הבקרה הפנימית של דיווח כספי המשולבת בביקורת דוחות כספיים", בהתאמות הנדרשות לפי החוקים והתקנות החלים על תאגיד בנקאי ועל הביקורת בתאגיד בנקאי. בנוסף, במידה ובעתיד ייקבעו בארה"ב הבהרות ו/או תקני ביקורת נוספים בהתייחס לאופן יישום דרישות סעיף 404, רואי החשבון המבקרים של תאגיד בנקאי בישראל יפעלו גם על פי הבהרות ו/או תקנים אלה.

דוח רואה חשבון המבקר - האם חולשות מהותיות אשר דווחו בעבר ממשיכות להתקיים

11. ייתכנו מקרים שבהם רואה חשבון מבקר, המכין וממציא חוות דעת על הדוחות הכספיים של תאגיד בנקאי, וכן דוח המתייחס לבקרה הפנימית על דיווח כספי של התאגיד הבנקאי, יתבקש בנוסף להכין דוח המתייחס לשאלה האם חולשות מהותיות אשר דווחו בעבר בדוח המתייחס לבקרה הפנימית על דיווח כספי ממשיכות להתקיים.

12. במקרה כאמור :

א. דוח כאמור יהיה במסגרת התקשרות שונה מההתקשרות למתן חוות דעת על הדוחות הכספיים.

ב. בעבודת הביקורת, רואי החשבון המבקרים של תאגיד בנקאי יישמו את תקן ביקורת מספר 4 של ה- PCAOB בדבר "דיווח האם חולשות מהותיות אשר דווחו בעבר ממשיכות להתקיים" (Reporting on Whether a Previously Reported Material Weakness Continues to Exist), בהתאמות הנדרשות לפי החוקים והתקנות החלים על תאגיד בנקאי ועל הביקורת בתאגיד בנקאי.

נספח -

תקני הביקורת המסוימים שנקבעו בארה"ב שיש ליישם בעת עריכת ביקורת דוחות כספיים של תאגידים בנקאיים

1. **תקני ביקורת של לשכת רואי החשבון בארה"ב, אשר הוחלו על ידי ה- PCAOB**
הערה: ההפניה הינה אל החלק בנוסח המשולב באתר של ה- PCAOB, קרי לפרק ה- AU בסדר עולה.

(א) תקני ביקורת מקובלים

AU 150 – Generally Accepted Auditing Standards

(1א) זהירות מקצועית נאותה בביצוע העבודה

AU 230 – Due Professional Care in the Performance of Work

(ב) בחינת הונאות בביקורת דוחות כספיים

AU 230.12, 316– Consideration of Fraud in a Financial Statement Audit

(ג) בוטל.

(ד) בוטל.

(ה) בוטל.

(ו) פעולות בלתי חוקיות של הלקוח

AU 317 – Illegal Acts by Clients

(ז) בוטל.

(ח) ההשפעה של הביקורת הפנימית על עבודת רואה החשבון בביקורת הדוחות הכספיים

AU 322 - The Auditor's Consideration of the Internal Audit Function in an Audit of Financial Statements

(ט) לשכות שירות

AU 324 – Service Organizations

(י) **דיווח על ממצאי הביקורת בקשר לבקרה פנימית**

AU 325 - Communication About Control Deficiencies in an Audit of Financial Statements

(יא) **בוטל.**

(יב) **ביקורת של מדידה וגילוי של שווי הוגן**

AU 328 – Auditing Fair Value Measurements and Disclosures

(יג) **סקירה אנליטית**

AU 329 - Analytical Procedures

(יד) **תהליך האישור**

AU 330 – The Confirmation Process

(טו) **ביקורת מכשירים נגזרים, פעילויות גידור והשקעות בניירות ערך**

AU 332 – Auditing Derivative Instruments, Hedging Activities, and Investments in Securities

(טז) **הצהרת הנהלה**

AU 333 - Management Representation

(יז) **הקשר עם עורך דין הלקוח**

AU 337, AU 560.12 – Inquiry of a Client's Lawyer Concerning Litigation, Claims, and Assessments

(יח) **ביקורת אומדנים חשבונאיים**

AU 342 - Auditing Accounting Estimates

(יט) **דגימה בביקורת**

AU 350 - Audit Sampling

(כ) **בוטל.**

(כא) **התייחסות לנהלים שלא בוצעו לאחר תאריך הדוח**

AU 390 – Consideration of Omitted Procedures after the Report Date

(כב) **המשמעות של הצגה נאותה בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים**

AU 411 – The Meaning of Present Fairly in Conformity with Generally Accepted Accounting Principles

(כג) דיווח על עקביות בעת שינוי בישות המדווחת

**AU 420.07-.11 – Consistency of Application of Generally Accepted Accounting Principles –
Change in the Reporting Entity**

(כד) בוטל.

(1) אירועים עוקבים

AU 560 - Subsequent Events

(2) גילוי בדיעבד של עובדות שהיו כבר קיימות בתאריך דוח המבקר

AU 561 - Subsequent Discovery of Facts Existing at the Date of the Auditor's Report

(כה) דיווח על יישום עקרונות חשבונאיים

AU 625 – Reports on the Application of Accounting Principles

(כו) מידע פיננסי לתקופות ביניים

AU 722 – Interim Financial Information

2. תקני ביקורת של ה-PCAOB:

(א) תקן 3 – תיעוד הביקורת

AS3 - Audit Documentation

(ב) תקן 7 – סקירת איכות עבודת הביקורת

**AS7 – Engagement Quality Review and Conforming amendment to the
Board's Interim Quality Control Standards**

(ג) תקן 8 – סיכון ביקורת

AS8 – Audit Risk

(ד) תקן 9 – תכנון ביקורת

AS9– Audit Planning

(ה) תקן 10 – פיקוח על עבודת הביקורת

AS10– Supervision on Audit Engagement

(ו) תקן 11 – התחשבות במהותיות לצורך תכנון וביצוע ביקורת

AS11– Consideration of Materiality in Planning and Performing an Audit

(ז) תקן 12 – זיהוי והערכת סיכונים להצגות מוטעות מהותיות

AS12– Identifying and Assessing Risks of Material Misstatements

(ח) תקן 13 – תגובות רואה החשבון המבקר לסיכונים להצגה מוטעת מהותית

AS13– The Auditor's Responses to the Risks of Material Misstatement

(ט) תקן 14 – הערכת תוצאות הביקורת

AS14– Evaluating Audit Results

(י) תקן 15 – ראיות ביקורת

AS15– Audit Evidence

(יא) תקן 16 – תקשורת עם ועדות ביקורת

AS16– Communications with Audit Committees

(יב) תקן 18 – צדדים קשורים

AS18– Related Parties

3. מדריכי הביקורת של ה- AICPA, אשר הוחלו על ידי ה- PCAOB:

(א) מדריכי ביקורת וחשבונאות בענפים – תאגידים בנקאיים

AICPA Audit and Accounting Guides, Industry Guides – Banks and Savings Institutions

(ב) מדריכי ביקורת וחשבונאות כלליים: ביקורת מכשירים נגזרים, פעילויות גידור והשקעות בניירות ערך -

AICPA Audit and Accounting Guides – General Guides - Auditing Derivative Instruments, Hedging Activities and Investments in Securities

(ג) מדריכי ביקורת וחשבונאות כלליים: נהלים אנליטיים –

AICPA Audit and Accounting guides – General Guides: Analytical Procedures

(ד) מדריכי ביקורת וחשבונאות כלליים: דגימה בביקורת –

AICPA Audit and Accounting Guides – General Guides: Audit Sampling

(ה) מדריכי ביקורת וחשבונאות כלליים: בחינת בקרה פנימית בביקורת דוחות כספיים –

AICPA Audit and Accounting Guides – General Guides: Consideration of

Internal Control in a Financial Statement Audit

4. הנחיות ביקורת (practice alerts) של סגל ה-PCAOB:

(א) הנחיה 2 – נושאים הקשורים לביקורת מדידות שווי הוגן של מכשירים פיננסיים ושימוש במומחים

Alert No. 2 – Matters Related to Auditing Fair Value Measurements of Financial Instruments and the Use of Specialists

(ב) הנחיה 3 – שיקולי רואה החשבון המבקר בסביבה הכלכלית הנוכחית

Alert No. 3 – Audit Considerations Current Economic Environment

(ג) הנחיה 4 – שיקולי רואה החשבון המבקר בדבר מדידות שווי הוגן, גילוי, וירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני

Alert No. 4 – Auditor Considerations Regarding Fair Value Measurements, Disclosures, and Other-Than-Temporary Impairments

(ד) הנחיה 5 – שיקולי רואה החשבון המבקר לגבי עסקאות משמעותיות חריגות

Alert No.5 – Auditor Considerations Regarding Significant Unusual Transactions

(ה) הנחיה 6 – שיקולי רואה החשבון המבקר בדבר שימוש בעבודה של רואי החשבון המבקרים האחרים והעסקת עוזרים מחוץ לפירמה

Alert No. 6 – Auditor Considerations Regarding Using the Work of Other Auditors and Engaging Assistants from Outside the Firm

(ו) הנחיה 7 – שיקולי רואה החשבון המבקר בדבר תביעות ותלויות אחרות הנובעות ממשכנתאות ופעילות אחרות בהלוואות

Alert No. 7 – Auditor Considerations of Litigation and Other Contingencies Arising from Mortgage and Other Loan Activities

(ז) הנחיה 8 – סיכונים ביקורת בשווקים מתעוררים מסוימים

Alert No. 8 – Audit Risks in Certain Emerging Markets

(ח) הנחיה 9 – הערכה ותגובה לסיכון בסביבה הכלכלית הנוכחית

Alert No. 9 – Assessing and Responding to Risk in Current Economic Environment

(ט) הנחיה 10 – שמירה ויישום של ספקנות מקצועית בביקורת

רואה החשבון המבקר - עריכת ביקורת וסקירה בהתאם לתקנים מסוימים בארה"ב עמ' 9 – 304A

Alert No. 10 – Maintaining and Applying Professional Skepticism in Audits

(י) הנחיה 11 – שיקולים בביקורת בקורות פנימיות על דיווח כספי

Alert No. 11 – Considerations for Audits of Internal Control over Financial Reporting

* * *

עדכונים

תאריך	פרטים	גרסה	חוזר 06 מס'
11/02/09	חוזר מקורי	1	2242
8/7/10	עדכון	2	2272
3/4/2011	עדכון	3	2298
17/2/2013	עדכון	4	2370
28/1/2014	עדכון	5	2410
13/10/2016	עדכון	6	2512

חשבונאי ראשי (7/98)

מבוא

1. כללי הבקרה הפנימית מחייבים הפרדה בין תפקידי ביצוע לבין תפקידי הרישום החשבונאי. בהוראה זו מפורטים כללים מסויימים בנוגע להיבט זה ביחס לחשבונאי הראשי בתאגיד בנקאי.

חשבונאי ראשי

2. (א) האחראי על הרישום החשבונאי של מערך הדיווח הכספי בתאגיד בנקאי (להלן - "חשבונאי ראשי"), יהא כפוף ישירות למנהל הכללי או לחבר הנהלה שאינו אחראי על תחום בו מבוצעות פעילויות עיסקיות.
- (ב) החשבונאי הראשי ועובדיו, לא יבצעו ולא יהיו אחראים לביצוע פעילויות עסקיות (לרבות של מכשירים פיננסיים) ובכלל זה תפקיד מנהל הסיכונים בתאגיד הבנקאי כמשמעותו בהוראה מס' 339.
- (ג) על אף האמור בסעיפים קטנים (א) ו-(ב), חשבונאי ראשי רשאי להיות חבר בוועדות מסויימות, למעט ועדות המקבלות החלטות עיסקיות (כגון ועדת אשראי).

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1935	1	הוראה מקורית	21/7/98

פיקוח על שלוחות בחו"ל

תוכן העניינים

עמוד	שם הפרק
2	פרק א' כללי
4	פרק ב' דירקטוריון
6	פרק ג' הנהלה בכירה
8	פרק ד' ציות וניהול סיכונים איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור
10	פרק ה' ביקורת פנימית

פרק א': כללי**מבוא**

1. (א) פעילות תאגידים בנקאיים בחו"ל באמצעות שלוחות, לרבות תאגידים נשלטים, סניפים או נציגויות, עשויה לגוון את מקורות ההכנסה של קבוצה בנקאית, אולם היא משיתה עליה סיכונים ייחודיים, כגון, סיכוני שליטה ופיקוח, סיכוני ציות לחוקים שונים, סיכונים משפטיים וסיכוני מוניטין וזאת בשל המרחק הפיזי, פערי ידע, סביבת פעילות שונה ומגבלות חוק או מגבלות רגולטוריות אחרות.
- (ב) תאגידים בנקאיים להם פעילות בחו"ל נדרשים ליישם פיקוח על בסיס קבוצתי ולהטמיע מסגרת לניהול הסיכונים השונים אשר מביאה בחשבון את כל מרכיבי הקבוצה כולל השלוחות, ואשר מבוססת על אסטרטגיה קבוצתית והגדרה ברורה של תיאבון הסיכון. עליהם גם להבטיח שהשלוחות פועלות תוך ציות לחוקים המקומיים ולהנחיות של הרגולטורים המקומיים, כמו גם בהתאם לסטנדרטים הקבוצתיים.
- (ג) בשנים האחרונות התממשו סיכונים בשלוחות, ובפרט, בתחום הציות להוראות בתחום איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור, וכן בהיבטי מיסוי הרלוונטיים ללקוחות; סיכונים אלו גרמו להטלת קנסות כבדים על השלוחות מצד רשויות פיקוח באותן מדינות. מקרים אלו מדגישים את רמת הסיכון הטמונה בפעילות באמצעות שלוחות ואת חשיבותו של פיקוח אפקטיבי ומיטבי מצד תאגיד האם.
- (ד) בעקבות התממשות סיכונים בבנקים זרים וישראלים בפעילות בחו"ל ומול תושבי חוץ בשנים האחרונות, הפיקוח על הבנקים פרסם בשנת 2015 מכתב בנושא "ניהול סיכונים הנובעים מפעילות חוצת גבולות של לקוחות (cross-border)", בו נדרשו התאגידים הבנקאיים להחמיר את הדרישות ולחזק את תהליכי ניהול הסיכונים בפעילות מול לקוחות זרים בעלי חשבונות בבנק בארץ ובשלוחותיו. צעדים אלו הובילו להרחבת הדרישות מלקוחות הפותחים או המנהלים חשבונות בבנק ובשלוחותיו ולצמצום של היקף הפעילות ומספר החשבונות של תושבי חוץ בבנקים בישראל. כמו כן, הידוק הרגולציה בישראל ובחו"ל הוביל לצמצום משמעותי של פעילות הבנקים הישראליים בחו"ל, באמצעות סגירת שלוחות במדינות רבות.
- (ה) הוראה זו כוללת הנחיות בנוגע לפעילות הקבוצה הבנקאית בשלוחות והפיקוח עליה. ההוראה מוסיפה על הדרישות הקיימות בהוראות ניהול בנקאי תקין אחרות ומחדדת את ההנחיות בנושאי ממשל תאגידי וציות. הדרישות בהוראה ייושמו ככל שאינן עומדות בסתירה להוראות החוק והרגולציה המקומיות.

(ו) בהתאם לעקרונות הליבה של ועדת באזל בנושא פיקוח בנקאי אפקטיבי, המפקח על הבנקים עשוי להגביל את הפעילויות שקבוצה בנקאית רשאית לנהל ואת המיקום בו הן עשויות להתקיים, לרבות סגירת שלוחות, אם הוא סבור כי: חוסנו של התאגיד עלול להיפגע משום שהפעילויות חושפות את התאגיד או הקבוצה הבנקאית לסיכון חריג ו/או לא מנוהלות באופן נאות; הפיקוח בתחום השיפוט אינו הולם את הסיכונים הטמונים בפעילות המתבצעת במיקום זה; או שיכולת המפקח לבצע פיקוח קבוצתי אפקטיבי נפגמה. בסביבת הסיכונים הנוכחית ולאור ניסיון העבר, הפיקוח על הבנקים סבור כי התאגידים הבנקאיים צריכים לרכז את פעילותם בשלוחות מרכזיות בלבד, במספר תחומי שיפוט מצומצם ובגודל שיאפשר לכל תאגיד בנקאי להקצות משאבים ניהוליים מתאימים, למקד את פעילותו ולהתמחות בניהול הסיכונים באותם תחומי שיפוט.

תחולה

2. (א) הוראה זו חלה על תאגיד בנקאי, למעט בנק חוץ וחברת שירותים משותפת.

(ב) בטל.

יישום הוראות המפקח על הבנקים בשלוחות

3. ככלל השלוחות יפעלו על פי הוראות החוק והרגולציה החלות עליהן ועל לקוחותיהן במדינת פעילותן. עם זאת, מאחר שהוראות המפקח על הבנקים בישראל מגדירות סטנדרטים מיטביים, הפיקוח מצפה כי התאגיד הבנקאי יפעל ליישום של עקרונות הוראות המפקח העוסקות בהיבטי ממשל תאגידי, בקרה וניהול סיכונים בשלוחות, ככל שאינם סותרים את הוראות החוק והרגולציה המקומיות.

הגדרות

4.

כהגדרת מונחים אלו בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 310	"מסגרת ניהול הסיכונים",
- "ניהול סיכונים" (להלן- הוראה 310).	"סיבולת לסיכון",
	"תיאבון הסיכון"
כהגדרתן בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 301 -	"פונקציות ביקורת ובקרה"
"דירקטוריון" (להלן- הוראה 301).	
כהגדרתן בהוראה 301.	"שלוחות"

פרק ב': דירקטוריון

אסטרטגית הפעילות בשלוחות ותיאבון הסיכון לפעילות

5. בהתאם לאמור בהוראה 301, הדירקטוריון אחראי לקבוע את אסטרטגית הקבוצה הבנקאית ואת תיאבון הסיכון שלה, לרבות ביחס לשלוחות, וכן לאשר את המסגרת לניהול הסיכונים השונים אשר כוללת את הסיכונים בשלוחות. ביישום האמור יפעל הדירקטוריון כאמור להלן:

(א) האסטרטגיה של הקבוצה הבנקאית תגדיר, בין היתר, באילו מדינות הקבוצה מעוניינת לפעול ובאילו לא, אילו פעילויות מותרות ואסורות לכל שלוחה וגודל מינימלי של שלוחה שיאפשר לה קיום משאבים נאותים, בהיקף וברמה המקצועית הנדרשת, לצורך ניהול מיטבי של הפעילות וניהול מיטבי ועצמאי של מכלול הסיכונים, לרבות ניהול סיכונים ציות, סיכונים תפעוליים וסיכונים משפטיים, לצד ניהול הסיכונים הפיננסיים השונים (אשראי, שוק, ריבית, נזילות וכדומה).

(ב) בקביעת אסטרטגית הקבוצה הבנקאית לפעילות בשלוחות יובאו בחשבון, בין השאר, השיקולים הבאים: המניעים להקמת שלוחה או המשך פעילות שלוחה קיימת, היעדים העסקיים והיתרון היחסי של השלוחה בסביבת פעילותה, תרומת השלוחות לקבוצה, תיאבון הסיכון לפעילות השלוחות ולכל שלוחה בנפרד, ניתוח של סיכונים המדינה, יכולת לנהל את הסיכונים הטמונים בפעילות זו בתאגיד הבנקאי ובשלוחה לרבות יכולת קבלת מידע רלוונטי ובעיתוי הנדרש, איכות הממשל התאגידי בשלוחה לרבות הנהלתה, וניסיון העבר שנצבר מפעילות השלוחות.

(ג) בתקופת המעבר של יישום האסטרטגיה כאמור בסעיף (א) לעיל, וככל שתאגיד הבנקאי פעילות בשלוחות שאינה עומדת בקנה אחד עם האסטרטגיה, ובפרט אם הפעילות קטנה מכדי לאפשר קיומם של משאבים נאותים, הדירקטוריון יקבע תכנית לצמצום הפעילות באותה שלוחה ולסגירתה, אשר תיושם לא יאוחר מיום 31.12.2020.

פיקוח

6. במסגרת תפקידיו המנויים בהוראה 301:

(א) הדירקטוריון יודא כי מערכי ניהול הסיכונים, הבקרה והביקורת של התאגיד הבנקאי, ברמת תאגיד האם, פועלים על בסיס קבוצתי ויבחן את מידת האפקטיביות שלהם בנוגע לפעילות השלוחות, בין השאר, בהתאם לדרישות הקבועות בהוראות ניהול בנקאי תקין השונות, ובפרט, בהוראות ניהול בנקאי תקין הבאות: הוראה 310, הוראה מס' 308 בנושא "ציות ופונקציית הציות בתאגיד הבנקאי" (להלן- הוראה 308), הוראה מס' 307 בנושא "פונקציית ביקורת פנימית" (להלן- הוראה 307), הוראה מס' 411 בנושא "ניהול סיכונים איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור" (להלן- הוראה 411) והוראת ניהול בנקאי תקין מס' 361 בנושא "ניהול הגנת הסייבר".

(ב) הדירקטוריון יודא כי בכל אחת מהשלוחות יתבצעו ביקורות חיצוניות על מוקדי הסיכון בשלוחה, כולל סביבת הביקורת והבקרה של מוקדי הסיכון ואיכות עבודת פונקציות הביקורת והבקרה, אשר יקיימו את כל האמור להלן:

1. הביקורות יבוצעו בתדירות ההולמת את פעילות השלוחה ואת רמת הסיכונים שלה ובהתבסס על הערכה ומיפוי עדכניים ומתוקפים של מוקדי הסיכון בשלוחה. עם זאת, לכל הפחות אחת לשלוש שנים יכוסו מוקדי הסיכון הגבוה בשלוחה.

2. הביקורות יבוצעו על ידי גורמים חיצוניים מומחים (לחקיקה ולרגולציה המקומיות) ובלתי תלויים, בסטנדרט מקצועי ראוי ובהיקף מתאים, כפי שתקבע הנהלת התאגיד הבנקאי.

3. הביקורות יבחנו האם ניהול הפעילות והסיכונים ועבודת פונקציות הביקורת והבקרה עומדים בסטנדרטים הנדרשים בחקיקה וברגולציה באותן מדינות וכן בסטנדרטים המיטביים שקבע תאגיד האם עבור הקבוצה הבנקאית.

4. הביקורות יכללו גם בדיקה מדגמית של תיקים פרטניים.

5. הביקורות יובאו לדיון בדירקטוריון השלוחה ולדיון בתאגיד הבנקאי בהתאם להנחיות בסעיף 36(א) בהוראה 301 לעניין "דוח ביקורת חיצוני".

6. מובהר בזאת כי, למעט בהתייחס לאמור בסעיף 12(ד) להלן, רשאי התאגיד הבנקאי להפעיל את הביקורות החיצוניות בשיתוף עם פונקציית הביקורת הפנימית. כמו כן, תדירות בחינת הביקורת הפנימית תתבצע בהתאם לאמור בהוראה 307, ראה גם סעיף 12(ד) להלן.

(ג) הדירקטוריון יודא כי ההנהלה הגדירה גורם בתאגיד הבנקאי האחראי לריכוז וניתוח מצב השלוחות, כמפורט בסעיף 10 להלן.

(ד) הדירקטוריון יקיים דיונים תקופתיים על השלוחות, בתדירות ההולמת את היקף פעילות הקבוצה בשלוחות ואת רמת החשיפה לסיכונים בהן, ובכל מקרה לפחות אחת לשנה. הדירקטוריון יגדיר אילו דיווחים יועברו אליו לקראת הדיונים התקופתיים.

ועדת ניהול סיכונים

7. הועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון תייחד לפחות אחת לשנה דיון באסטרטגית הסיכון של השלוחות ובהערכת הסיכון שלהן. בדיון זה:

(א) הוועדה תתייחס, בין השאר, לתיאבון הסיכון, להערכת הסיכון הכוללת וכן לכל סיכון מהותי בנפרד, לסיכונים קיימים ולסיכונים מתהווים בראייה צופה פני עתיד.

(ב) יהיו נוכחים מנהל הסיכונים הראשי, מנהל הסיכונים בשלוחה, ועל פי הצורך, גורמי ניהול סיכונים ובקרה אחרים בתאגיד הבנקאי או בשלוחה, לדוגמה קצין הציות, היועץ המשפטי, מנהל הגנת הסייבר וכדומה.

(ג) הוועדה תיעזר בהערכות מומחים חיצוניים ככל שנדרש (לדוגמה, סקירות על שינויים בחקיקה וברגולציה המקומיות והשפעתם האפשרית על פרופיל הסיכון של השלוחה).

פרק ג': הנהלה בכירה

ניהול סיכונים קבוצתי

8. במסגרת אחריותה למימוש אסטרטגית ניהול הסיכונים הקבוצתית, ההנהלה הבכירה:
- (א) תוודא כי בגיבוש ובהטמעה של מסגרת ניהול הסיכונים השונים בתאגיד הבנקאי (לרבות: אשראי, שוק, ריבית, נזילות, ציות, תפעולי וסייבר, משפטי, אסטרטגיה ומוניטין) קיימת התייחסות הולמת לסיכונים בשלוחות.
  - (ב) תטמיע מסגרת נאותה לניהול סיכונים קבוצתי, כנדרש על פי הוראה 310. בכלל זה, בעלי התפקידים בתאגיד הבנקאי המשמשים כפונקציות קבוצתיות, כדוגמת מנהל הסיכונים, קצין הציות הראשי והייעוץ המשפטי, יכללו בהיקף הפעילות שלהם את השלוחות באופן ההולם את פעילות השלוחות והסיכונים הטמונים בהן.
  - (ג) תוודא שלא קיימים חסמים חוקיים, רגולטורים או אחרים המונעים את יישום מסגרת ניהול הסיכונים הקבוצתית בנוגע לשלוחות. חולשות משמעותיות בקבלת מידע מהשלוחות, לרבות קבלת מידע בעיתוי המתאים, יוכרו ויטופלו כגורם סיכון, ראה גם סעיף 10(ו) להלן.
  - (ד) תבטיח קיומם של תהליכים אפקטיביים, הן בשלוחות והן בתאגיד הבנקאי, לניהול ולמעקב אחר תיקון ליקויים שהתגלו בשלוחות על ידי פונקציות הביקורת והבקרה השונות.

ניהול סיכונים אפקטיבי בשלוחות

9. ההנהלה הבכירה של התאגיד הבנקאי אחראית לוודא כי:
- (א) בכל אחת מהשלוחות מוטמעת מסגרת ניהול סיכונים אפקטיבית התואמת את הסביבה החוקית והרגולטורית המשתנה והמקיימת את הקווים המנחים המפורטים בהוראה 310, הכוללים תרבות ארגונית, קביעת תיאבון סיכון ופיקוח על התאמת הסיכונים לתיאבון הסיכון שנקבע, כלים לזיהוי, הערכת סיכונים ומדידתם, וניטור ודיווח על הסיכונים. מסגרת ניהול סיכונים אפקטיבית בשלוחה תהווה מערך הגנה מבחינת התאגיד הבנקאי, והיא תיבחן גם באמצעות ביקורות חיצוניות כאמור בסעיף 6(ב) לעיל.
  - (ב) הפונקציות השונות לניהול הסיכונים בכל אחת מהשלוחות הן בעלות משאבים נאותים ומאוישות על ידי מנהלים ועובדים בעלי ניסיון, ידע וכישורים מקצועיים רלוונטיים.
  - (ג) לכל שלוחה מערכת מידע ניהולי ממוכנת המאפשרת דיווח על מידע ברור, מדויק, רלוונטי ובעיתוי הנכון הן לגורמים הרלוונטיים בשלוחה (לרבות, דירקטוריון, הנהלה בכירה ופונקציית ניהול הסיכונים) והן לגורמים הרלוונטיים בתאגיד הבנקאי.

ריכוז וניתוח מצב השלוחות

10. ההנהלה הבכירה תמנה גורם שיהיה אחראי לריכוז ולניתוח מצב השלוחות, בהתאם להנחיית הדירקטוריון על פי סעיף 10 להוראה 301 (להלן - הגורם המרכז); הגורם המרכז יעמוד בדרישות הבאות:

- (א) יהיה כפוף לחבר הנהלה או לדרג אחד מתחתיו או לעובד בכיר אחר הכפוף ישירות למנכ"ל.
- (ב) יהיה בלתי תלוי, כלומר לא יהיה מעורב בניהול השלוחות או בקבלת החלטות עסקיות בהן.
- (ג) יהיה אחראי לרכז ולנתח מידע, בין היתר, בנוגע לתוצאות העסקיות וליעדים האסטרטגיים של השלוחה, לחשיפות השלוחה לסיכונים השונים ולממצאים עיקריים שעלו בדוחות ביקורת פנימיים וחיצוניים. הניתוח יתייחס למצב הקיים, אך גם בראיה צופה פני עתיד, המביאה בחשבון שינויים צפויים בסביבת הפעילות העסקית, כלכלית, חוקית, רגולטורית וכדומה. הגורם המרכז יסתייע בכל הגורמים הרלוונטיים - העסקיים, גורמי הבקרה, ניהול הסיכונים וביקורת - על מנת לקבל את המידע ולנתח אותו.
- (ד) יגיש, לפחות אחת לרבעון, להנהלה הבכירה ולדירקטוריון, סקירה מקיפה על כלל השלוחות ותוך התייחסות גם לכל שלוחה בנפרד. הסקירה תרכז את ממצאי עבודתו והמסקנות העולות ממנה.
- (ה) יכלול, במסגרת סקירותיו כאמור לעיל, מידע על פערים מהותיים בין ההוראות העוסקות בהיבטי ממשל תאגידי, בקרה וניהול סיכונים המיושמות על ידי השלוחות בהתאם לרגולציה המקומית לבין עקרונות הוראות המפקח על הבנקים בתחומים אלו, היכן שהעקרונות בהוראות המפקח מחמירים יותר ולא אומצו בשלוחות, בליווי הסבר לאי יישומם.
- (ו) לתאגיד הבנקאי יהיו מדיניות ונהלים המעגנים את אופן שיתוף הפעולה והעברת המידע בין הגורם המרכז לבין הגורמים האחראים על ניהול הסיכונים והבקרה בקבוצה הבנקאית ובשלוחות, לרבות מנהלי הסיכונים וקציני הציות. כמו כן, יוגדרו בנהלים סוגי המידע הנדרשים לו לצורך פעילותו, תוכן המידע, תדירותו והגורם האחראי להעברתו. לגורם המרכז תינתן גישה לכל מידע הנדרש לו על מנת לאפשר כיסוי הולם של הפעילות והסיכונים בשלוחות, ובכלל זה יתאפשר לו לקבל מידע ישירות מהשלוחה. ככל שקיים קושי בקבלת מידע מהשלוחות, לרבות קבלת מידע בעיתוי המתאים, בין אם על ידי הגורם המרכז ובין אם על ידי פונקציות ביקורת ובקרה אחרות בתאגיד הבנקאי, על הגורם המרכז לדווח על כך להנהלה ולדירקטוריון, בליווי הסבר על ההשלכות של אי קבלת המידע או עיכוב בקבלתו.

פרק ד': ציות וניהול סיכוני איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור

11. הוראה 308 קובעת הסדרים המיועדים לסייע בהבטחת הציות של התאגיד הבנקאי לחוקים ולרגולציה בכל תחומי השיפוט בהם הוא מנהל עסקים. בשל חשיבותו המיוחדת של הנושא, התאגיד הבנקאי נדרש ליישם את ההוראה בדגשים הבאים בנוגע לשלוחות:

(א) לכלול במדיניות הציות הקבוצתית התייחסות לכל שלוחה של התאגיד הבנקאי (לרבות התייחסות לתחום שיפוט אחר שחוקים ורגולציה בו משפיעים על פעילות התאגיד הבנקאי ו/או שלוחותיו). ככל שקיימים פערים בין המדיניות הקבוצתית לבין מדיניות השלוחה, יש לציין אותם במדיניות הקבוצתית כך שאלו ידונו בפורומים המתאימים בתאגיד הבנקאי.

(ב) לוודא כי לקצין הציות הראשי ולאחראי לניהול סיכוני איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור, ידע, כלים, שיטות עבודה ומשאבים התואמים את האחריות המוטלת עליהם בהיבט של השלוחות, והמאפשרים להם לגשר על פערי הידע העלולים להתקיים בהיבט זה, לדוגמה בכל הקשור לסיכונים הנובעים מפעילות חוצת גבולות של לקוחות והיבטי מיסוי הרלוונטיים ללקוחות. במידת הצורך, קצין הציות הראשי והאחראי יסתייעו בגורמים חיצוניים להשגת הידע הנחוץ לעבודתם בנוגע לשלוחות.

(ג) לוודא כי לפונקציית הציות בשלוחות והעומד בראשה ידע וניסיון רלוונטיים, כישורים מקצועיים ומשאבים נאותים לביצוע תפקידם וכי הם פועלים בהתאם לסטנדרטים מקובלים ומיטביים הן במדינה בה פועלת השלוחה והן בתאגיד האם. בנוסף, על התאגיד הבנקאי לוודא כי כל תחומי הפעילות של השלוחה כלולים במסגרת אחריות פונקציית הציות, לרבות תחומים בסיכון גבוה, כגון, בנקאות פרטית, פעילות בחדרי עסקאות וניהול תיקים. תחום הציות ופונקציית הציות בכל שלוחה (כולל ניהול סיכוני איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור) יבחנו גם באמצעות ביקורות חיצוניות כאמור בסעיף 6(ב) לעיל.

(ד) לוודא קיום מנגנון לבחינת שינויים משמעותיים מחוץ לישראל בהוראות הציות ובמדיניות אכיפה פומבית כאמור בסעיף 23(א) בהוראה 308.

(ה) קצין הציות הראשי ידווח לדירקטוריון או לאחת מוועדותיו (ועדת ניהול סיכונים או ביקורת), לפחות אחת לשנה, על ניהול סיכון הציות בשלוחות, לרבות החשיפות לסיכוני ציות ואפקטיביות מערך הציות בכל אחת מהשלוחות וכן ידווח באופן מיידי לדירקטוריון או לאחת מוועדותיו על כשלי ציות מהותיים בשלוחות.

(ו) לעניין ניהול סיכוני איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור כנדרש לפי הוראה 411, התאגיד הבנקאי נדרש לוודא קיום ההוראה בשלוחות עצמן. כמו כן, על התאגיד הבנקאי להקפיד לתת ביטוי מפורש לשלוחות בכל תהליכי ניהול סיכוני איסור הלבנת הון ומימון טרור המתבצעים ברמת תאגיד האם והנדרשים על פי ההוראה. לדוגמה, בקביעת מדיניות ניהול הסיכון, בהערכת מידת אפקטיביות ניהול הסיכון, בדיווחים לדירקטוריון (או לאחת מוועדותיו), וכדומה.

(ז) הקפדה יתרה תהיה על ניהול סיכון הציות בהיבט של השקיפות הנדרשת בניהול חשבונות של לקוחות, ובפרט: איסור על פתיחה וניהול חשבונות ממוספרים וחשבונות קוד או בשמות בדויים; וכן אופן הטיפול: בנאמנויות, בחברות off-shore ובעסקאות בהן אשראי מובטח בפיקדון של צדדים קשורים ("גב אל גב"). על התאגיד הבנקאי לוודא ברמת כל שלוחה, כי פעילויות מסוג זה מתנהלות רק לאחר שנבחן והובן ההסבר הכלכלי או העסקי של אופן התאגדות הלקוח או ביצוע הפעילות, לרבות קבלת אסמכתאות תומכות, ולאחר שבשלוחה ננקטו הצעדים הנדרשים הן על פי הוראות החוק והרגולציה המקומיות והן על פי הוראות המפקח על הבנקים בישראל בנושא.

פרק ה': ביקורת פנימית

12. פונקציית הביקורת הפנימית תפעל בהתאם להוראה 307. בנוסף לאמור בהוראה :
- (א) כאשר המבקר הפנימי של התאגיד הבנקאי הוא המבקר הפנימי של השלוחה, הפונקציה תפעל בהתאם לאמות המידה שהוגדרו בהוראה 307 לגבי הביקורת הפנימית של התאגיד הבנקאי, בשינויים המתחייבים מאופי הפעילות של השלוחה, ותסתייע בגורמים חיצוניים להשגת הידע הנחוץ לעבודתה זו.
- (ב) תוודא כי בביקורות על מערכי ניהול הסיכונים הקבוצתיים בתאגיד הבנקאי, לרבות פונקציית הציות והאחראי על ניהול סיכוני איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור, נבדק גם תפקודם בנוגע לשלוחות, וכי הן נערכות בתדירות ובאופן ההולם את סוגי הסיכונים בשלוחות ורמתם.
- (ג) תביא לידיעת וועדת הביקורת ממצאים עיקריים מדוחות הביקורת הנוגעים לשלוחות, וכן תביא לידיעתה, בהקדם האפשרי, ממצאים חריגים העולים מהם. כמו כן, הביקורת הפנימית תציג לוועדה אחת לתקופה הערכה לגבי אפקטיביות הפיקוח של התאגיד הבנקאי על השלוחות, כפי שנגזר מביקורות שביצעה לפי סעיף 6(ב) לעיל, ביקורות על הגורם המרכזי כמשמעותו לפי סעיף 10 לעיל ומביקורות נוספות.
- (ד) פונקציית הביקורת הפנימית בכל שלוחה תיבחן באופן בלתי תלוי כאמור בסעיף 6(ב) לעיל. הבחינה תבוצע במתכונת שנקבעה בסעיף 14 בהוראה 307 ובתדירות נאותה שלא תפחת מהמינימום הנדרש בהוראה 307. תמצית ממצאי הביקורות ידווחו גם לוועדת הביקורת של התאגיד הבנקאי.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2561	1	חוזר מקורי	24/04/18
2598	2	עדכון	23/12/2019
2669	3	עדכון	30/09/2021

שליטה או בעלות עניין בתאגידים לא ריאליים שאינם בנקים

מבוא

1. תאגידים בנקאיים המעוניינים לשלוט או להיות בעלי עניין בתאגידי עזר או בתאגידים אחרים שאינם בנק, לרבות הקמתם (להלן - "תאגיד"), יפעלו כמפורט בהוראה זו.
2. על פי הנחיות ועדת באזל, שאומצו במדינות רבות, חלה חובה על רשויות הפיקוח בארץ תאגיד האם, לוודא קיומם של נהלים, בקרה ופיקוח של תאגיד האם הבנקאי על כל אחד מהתאגידים המוחזקים על ידו לרבות בחו"ל.
3. שליטה או בעלות עניין בתאגידים, גם אם אינם בנקאיים, כרוכה בסיכונים שעלולים להיות להם השלכות, בין השאר, על יציבות תאגיד האם בארץ. מטרת הוראה זו לאפשר למפקח לקבוע קריטריונים לבחינת רכישות/השקעות משמעותיות של התאגידים הבנקאיים (ישירות או באמצעות חברות בת/נכדות) על מנת להבטיח שהמבנה הקבוצתי החדש אינו חושף את התאגיד הבנקאי לסיכון עודף או שמונע פיקוח יעיל.

תחולה

4. (א) הוראה זו תחול על כל התאגידים הבנקאיים.
- (ב) הוראה זו אינה מתייחסת להחזקות בתאגיד בנקאי או בתאגיד חוץ כאמור בסעיף 31 לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א - 1981 או בתאגיד ריאלי.

הגדרות

5. בעל עניין - כמשמעו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981.

מתן הודעה

6. (א) (1) תאגיד בנקאי המעוניין לשלוט או להיות בעל עניין בתאגיד בארץ ובחו"ל שאינו בנק, לרבות הקמתו, חייב להודיע על כך למפקח בכתב, 45 יום לפני מועד רכישת השליטה או בעלות העניין (וזאת בין במישרין ובין בעקיפין באמצעות חברות בת או נכדות בארץ ובחו"ל), על מנת שניתן יהיה לוודא היערכותו לקראת פעילות זו.
- (2) האמור בפסקה (1), אינו גורע מהצורך בקבלת אישור ספציפי של המפקח הנדרש על פי היתר שניתן לתאגיד בנקאי או תאגיד החזקה בנקאי.
- (ב) בפרק זמן זה, יוודא המפקח כי התנאים והאמצעים שנקבעו, ממלאים אחר דרישות הפיקוח כפי שנקבעו בסעיפים 7 ו-8 להוראה זו. הודיע המפקח תוך תקופה זו לתאגיד הבנקאי כי היערכותו להחזקת התאגיד אינה עונה על הדרישות כאמור, יידרש התאגיד הבנקאי להתאים את היערכותו כנדרש בטרם רכישת השליטה או בעלות העניין.

7. בהודעתו יפרט התאגיד הבנקאי את העניינים הבאים:
- (א) שם התאגיד הנרכש/מוקם ומקום התאגדותו;
  - (ב) מטרת רכישת/הקמת התאגיד;
  - (ג) שיעורי החזקותיו המיועדים של התאגיד הבנקאי בתאגיד;
  - (ד) מידע אודות השותפים להחזקה בתאגיד (בהחזקות נמוכות מ-100%) ותרשים השליטה הכולל של כל אחד מהגופים המעורבים בהחזקה;
  - (ה) עלות הרכישה/הקמה ומקורות המימון לעסקה;
  - (ו) הסינרגיה העיקרית שתושג מהתאגיד (עם חברת האם או חברות אחרות בקבוצה), אם קיימת;
  - (ז) קשרים עסקיים הצפויים בינו לבין התאגיד (כגון: העמדת ערבויות וכד');;
  - (ח) עמידת התאגיד הבנקאי בדרישות רגולטוריות לפני ואחרי הרכישה - דרישות הון, נזילות, מגבלות חשיפה, ממשל תאגידי, בקרה פנימית, ניהול סיכונים וציות;
  - (ט) קיום הסכמי ניהול או נאמנות בתאגיד וכן פירוט סניפים או תאגידים בשליטה או בבעלות עניין של התאגיד;
  - (י) תחומי פעילות וסיכונים של התאגיד (הנרכש/מוקם):
- (1) המטרות והאסטרטגיה שלו וכן התכנית העסקית לשלוש השנים הקרובות (יעדים פיננסיים, תחזית למאזן ורווחיות ורמת חשיפה לסיכונים השונים) מותאמת לתוכניות התאגיד הבנקאי הרוכש;
  - (2) מיפוי מכלול הסיכונים הנובעים מפעילותו (כגון: אשראי, תפעולי, משפטי, ריבית, שוק, נזילות);
  - (3) נתונים פיננסיים אודותיו לשלוש השנים האחרונות במידה וקיימים לרבות דוחות כספיים מבוקרים;
  - (4) אסטרטגיית המימון שלו לרבות אופן התמיכה של חברת האם.
- (יא) מערכות הניהול הניטור והבקרה בתאגיד, לרבות:
- (1) מבנה ארגוני וניהולי;
  - (2) הרכב ותפקידי הדירקטוריון וועדותיו המרכזיות ואופן מינויים;
  - (3) נהלים המעגנים את חלוקת התפקידים והסמכויות של ההנהלה הבכירה, לגבי כל תחומי הפעילויות וסוגי הסיכונים שנקבעו לתאגיד;
  - (4) מערך הביקורת הפנימית;
  - (5) מערך ניהול סיכונים ובקרת סיכונים;
  - (6) רואה חשבון חיצוני והגורם הממנה אותו;
  - (7) מערך ה-IT;
  - (8) מערך אבטחת מידע;
  - (9) מערך כוח אדם ומיומנותו;

(יב) פיקוח ובקרה של תאגיד האם הבנקאי על התאגיד :

- (1) האמצעים שנקט התאגיד הבנקאי על מנת לוודא הלימות מערכות הבקרה והניטור שבתאגיד הנשלט לרבות אלו המנויות בסעיף 7(יא) לעיל.
  - (2) נאותות מנגנוני הפיקוח והבקרה שיושמו על התאגיד הנשלט כנדרש בסעיף 10 להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 301.
  - (3) המדיניות והמגבלות על חשיפות לסיכונים של התאגיד.
- למרות האמור לעיל, ברכישת בעלות עניין, כאשר אין ברשות התאגיד הבנקאי פריטי מידע מסוימים מתוך הרשימה, יציין זאת בהודעה.

8. ברכישה/הקמה של שליטה/בעלות עניין של תאגידים בחו"ל שאינם בנק יש לצרף גם את העניינים הבאים :

- (א) הערכה וניתוח של סיכון המדינה בה ממוקם התאגיד, לרבות ההשפעות של מגבלות פיקוחיות, מוניטריות ואחרות הקיימות במדינה על פעילות התאגיד בכלל והקבוצה בפרט ;
- (ב) רשויות הפיקוח אליהן כפוף התאגיד, וקיומם של אילוצי העברת מידע ו/או מגבלות אחרות המשפיעים על יכולת פיקוח ובקרה אפקטיביים הן של חברת האם בקבוצה והן של המפקח במדינת האם (כגון : העברת מידע על לקוחות, אשראי, ביקורות וכד').
- (ג) נהלים בהם מוסדרת הפרדה בין הגוף המבצע פעולות בתאגיד חו"ל, לגוף האחראי לרישום ולדיווח וכן לגוף הביקורת, הבקרה והפיקוח.

החלטה

9. בהחלטה האם לאשר את בקשת התאגיד הבנקאי או לדחותה או להתנותה יובאו בחשבון, בין השאר, הפרטים הבאים :

- (א) השפעת הרכישה/הקמה של תאגיד על חוסנה הפיננסי של כל הקבוצה לרבות הלימות ההון.
- (ב) היכולת הניהולית של התאגיד הבנקאי לוודא שפעילויות של התאגיד מנוהלות באופן זהיר ואינן עלולות לפגוע במוניטין התאגיד הבנקאי.
- (ג) פעילות התאגיד תואמת לתיאבון הסיכון של התאגיד הבנקאי.
- (ד) טובת הציבור.
- (ה) השפעת ההיתר על התפתחות התחרות, מניעת ריכוזיות ורמת השירותים.
- (ו) מידת שיתוף הפעולה עם המפקחים במדינה המארחת.

דיווחים

10. תאגיד בנקאי נדרש לעדכן את המפקח מראש או בסמוך למועד בו חלו השינויים הבאים, לפי העניין :

- (א) שינוי מהותי בהיקף החזקותיו בתאגידים שהוא בעל עניין או שולט בהן ו/או שינוי בתחומי הפעילות של התאגידים הנ"ל.

(ב) רכישה מהותית לתאגיד הבנקאי של אמצעי שליטה של תאגיד אחר שאינה מקנה לו שליטה או בעלות עניין, אולם יש לה השפעה מהותית על מצבו הפיננסי, האסטרטגיה העסקית שלו, המוניטין או ניהול מקורותיו.

דוגמאות לעסקה כאמור בסעיף קטן (ב) הן: כאשר התאגיד הבנקאי מהווה בעל מניות משמעותי בחברה פיננסית אחרת (בארץ ובחו"ל), כאשר נדרשת הסכמה של רשות מפקחת אחרת, כאשר היקף העסקה 1% ויותר מבסיס ההון של התאגיד הבנקאי או 200 מיליון ₪ הנמוך מביניהם.

11. התאגיד הבנקאי יעביר לפיקוח על הבנקים דיווחים תקופתיים או כל מידע אחר על התאגיד, בתדירות ובאופן שיקבעו על ידי המפקח.

כללי

12. בטל.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2017	1	הוראה מקורית	6/12/00
2392	2	עדכון	05/08/13
2561	3	עדכון (שינוי מספר)	24/04/18
2669	4	עדכון	30/09/21

פונקציות ביקורת פנימית

תוכן העניינים

נושא	סעיפים	עמוד בהוראה
כללי	4-1	307-4 – 307-2
מאפייני הפונקציה	20-5	307-7 – 307-5
תפקידי הפונקציה	24-21	307-9 – 307-8
כתב מינוי (צ'ארטר)	28-25	307-10
היקף פעילות	31-29	307-11
שיטות עבודה	48-32	307-15 – 307-12
המבקר הפנימי	54-49	307-17 – 307-16
דיווחי הפונקציה	55	307-18
מיקור חוץ של ביקורת פנימית	64-56	307-20 – 307-19
בנק חוץ	65	307-21

פונקציות ביקורת פנימית

פרק א': כללי

מבוא

1. הוראה זו עוסקת בפונקציות ביקורת פנימית, החיוניות לקיומו של ממשל תאגידי תקין בתאגיד בנקאי. ההוראה מבוססת על מסמך באזל שפורסם באוגוסט 2001 שעניינו ביקורת פנימית בתאגידים בנקאיים.
מטרתה של ההוראה היא ליישם את העקרונות הכלליים המפורטים במסמך באזל בדבר ביקורת פנימית. בהוראה משולבות גם הוראות חוק ורגולציה מקומיות.
2. בכדי לאפשר לפונקציות הביקורת הפנימית למלא את תפקידה באופן נאות, על התאגיד הבנקאי לוודא קיום עקרונות אלו:
  - (א) דירקטוריון תאגיד בנקאי הוא בעל האחריות להבטיח שההנהלה הבכירה קובעת ומשמרת: מערכת של בקורות פנימיות הולמות ואפקטיביות; מערכת מדידה להערכת הסיכונים השונים בפעילות התאגיד הבנקאי; מערכת להתאמת רמת ההון לסיכונים של התאגיד הבנקאי, ושיטות מתאימות לניטור ציות לחוקים, לתקנות, ולמדיניות פיקוחיות ופנימיות.
לפחות אחת לשנה על הדירקטוריון לסקור את מערכת הבקרה הפנימית ואת הנהלים להערכת ההון;
  - (ב) ההנהלה הבכירה של התאגיד הבנקאי אחראית לפיתוח תהליכים לזיהוי, למדידה, לניטור ולבקרה של סיכונים הכרוכים בפעילות התאגיד הבנקאי.
לפחות אחת לשנה על ההנהלה הבכירה לדווח לדירקטוריון על היקף מערכת הבקרה הפנימית, על תפקודה ועל התהליך להערכת ההון;
  - (ג) ביקורת פנימית היא חלק מתהליך ניטור מתמשך של מערכת הבקורות הפנימיות בתאגיד הבנקאי, וחלק מהתהליך הפנימי להערכת הלימות ההון, וזאת בשל היותה פונקציה המספקת הערכה בלתי תלויה של ההלימות והציות למדיניות ולנהלים של התאגיד הבנקאי. ככזו, פונקציות הביקורת הפנימית מסייעות להנהלה ולדירקטוריון באופן יעיל ואפקטיבי במילוי האחריות המוטלות עליהם כמתואר לעיל;
  - (ד) בכל תאגיד בנקאי תוקם פונקציות ביקורת פנימית קבועה. ההנהלה הבכירה תנקוט בכל הצעדים הדרושים במסגרת מילוי חובותיה ואחריותה, כך שהתאגיד הבנקאי יוכל, באופן מתמשך, להסתמך על פונקציות ביקורת פנימית הולמות אשר תתאים לגודלו ולמאפייני פעילותו. צעדים אלה כוללים הקצאת משאבים, לרבות עובדים, אשר מתאימים לפונקציות הביקורת הפנימית לצורך השגת יעדיה;
  - (ה) פונקציות הביקורת הפנימית של התאגיד הבנקאי תהיה בלתי תלויה בפעילויות המבוקרות ובתהליכי הבקרה הפנימית השוטפים. כלומר, לפונקציות הביקורת הפנימית ניתן מעמד נאות בתוך התאגיד הבנקאי, והיא מבצעת את משימותיה באובייקטיביות וללא משוא פנים;

- (ו) לכל תאגיד בנקאי ינוסח כתב מינוי (צ'ארטר) לפונקציות הביקורת הפנימית. בכתב המינוי יוגדרו מעמדה וסמכויותיה של פונקציות הביקורת הפנימית בתוך התאגיד הבנקאי ;
- (ז) פונקציות הביקורת הפנימית תהיה אובייקטיבית וללא משוא פנים. משמע, עליה להיות בעמדה בה תוכל לבצע את עבודתה באופן בלתי מוטה וללא התערבות ;
- (ח) תפקודה התקין של פונקציות הביקורת הפנימית בתאגיד הבנקאי מותנה בכשירות המקצועית של המבקר הפנימי ושל כל עובד בפונקציות הביקורת הפנימית ;
- (ט) כל פעילות וכל ישות של התאגיד הבנקאי ייכללו בהיקף עבודת פונקציות הביקורת הפנימית ;
- (י) בתהליך הפנימי להערכת הון בתאגיד הבנקאי, פונקציות הביקורת הפנימית או פונקציה אחרת בלתי תלויה תבצע באופן סדיר סקירה בלתי תלויה של מערכת ניהול הסיכונים, שמיושמת על ידי התאגיד הבנקאי ליחס בין סיכון לבין רמת ההון של התאגיד הבנקאי, ושל המתודולוגיה שפותחה לניטור ציות למדיניות ההון הפנימיות ;
- (יא) עבודת פונקציות הביקורת הפנימית כוללת הכנת תוכנית עבודה, בדיקה והערכה של המידע הזמין, תקשור הממצאים, ומעקב אחר המלצות ונושאים ;
- (יב) המבקר הפנימי יהיה אחראי להבטיח שהפונקציה תציית לעקרונות ביקורת פנימית נאותים ;
- (יג) על הדירקטוריון ועל ההנהלה הבכירה של התאגיד הבנקאי מוטלת האחריות להבטיח שמערכת הבקרה הפנימית והביקורת הפנימית הן הולמות ופועלות בצורה אפקטיבית, גם אם פעולות ביקורת פנימית הועברו למיקור חוץ.

תחולה

3. הוראות אלו יחולו על כל התאגידים הבנקאיים, כהגדרתם בהוראה זו.

הגדרות

4. "תאגיד בנקאי" - כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, לרבות תאגיד בנקאי שהוא חברת שירותים משותפת ותאגיד עזר שהוא חברת כרטיסי אשראי ;
- "הפקודה" - פקודת הבנקאות, 1941 ;
- "חוק החברות" - חוק החברות, התשנ"ט-1999 ;
- "חוק הביקורת הפנימית" - חוק הביקורת הפנימית, התשנ"ב-1992 ;
- "מבקר פנימי" - ראש פונקציות הביקורת הפנימית בתאגיד הבנקאי ;

"עובדי פונקציות

הביקורת הפנימית" - עובדי התאגיד הבנקאי המבצעים משימות ביקורת פנימית;
"קרוב" - כהגדרתו בסעיף 1 לחוק החברות;

"פונקציות הביקורת

הפנימית" - פונקציה מעריכה בלתי תלויה, המבצעת פעילות הבטחה אובייקטיבית (objective assurance), אשר נועדה להוסיף ערך ולשפר את פעולות התאגיד הבנקאי.
פונקציות הביקורת הפנימית מסייעות לתאגיד הבנקאי להשיג את יעדיו על ידי הבאת גישה שיטתית ודיסציפלינארית לשם הערכה ושיפור האפקטיביות של תהליכי ניהול סיכונים, מערכות הבקרה הפנימיות, לרבות בקורות על הדיווח הכספי, הממשל התאגידי, ובכלל זה השמירה על החוק, הוראות המפקח על הבנקים, טוהר מידות, החיסכון והיעילות.

"הסדר מיקור חוץ

של ביקורת פנימית" - הסכם בין התאגיד הבנקאי לבין ספק מיקור חוץ לצורך אספקת שירותי ביקורת פנימית.

"רואה חשבון מבקר" - כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 302, בנושא "רואה החשבון המבקר של תאגיד בנקאי" (להלן - "הוראה מספר 302").

פרק ב': מאפייני הפונקציה

פונקציה קבועה - המשכיות

5. (א) תאגיד בנקאי חייב להיות בעל פונקציות ביקורת פנימית קבועה ;
(ב) ההנהלה הבכירה תנקוט בכל הצעדים הדרושים, כך שהתאגיד הבנקאי יוכל, באופן מתמשך, להסתמך על פונקציות ביקורת פנימית הולמת המתאימה לגודלו ולמאפייני פעילותו ;
(ג) צעדים אלה כוללים הקצאת משאבים, לרבות כוח אדם, מתאימים לפונקציות הביקורת הפנימית לצורך השגת יעדיה.
6. ההנהלה הבכירה תבטיח כי פונקציות הביקורת הפנימית תעודכן באופן מלא בהתפתחויות חדשות, יוזמות, מוצרים ושינויים תפעוליים כדי להבטיח שכל הסיכונים הנלווים יזוהו בשלב מוקדם.

פונקציה בלתי תלויה

7. פונקציות הביקורת הפנימית של התאגיד הבנקאי תהיה בלתי תלויה בפעילויות המבוקרות, ובתהליכי הבקרה הפנימית השוטפים.

מעמד הפונקציה

8. לפונקציות הביקורת הפנימית יינתן מעמד נאות בתוך התאגיד הבנקאי :
- (א) פונקציות הביקורת הפנימית תהיה מסוגלת לבצע ביוזמתה את משימתה בכל המחלקות, המוסדות והפונקציות של התאגיד הבנקאי ;
(ב) פונקציות הביקורת הפנימית תהיה משוחררת לדווח על ממצאיה ועל הערכותיה, ולחשוף אותם בתוך התאגיד הבנקאי.
9. פונקציות הביקורת הפנימית תהיה כפופה ישירות ליושב-ראש הדירקטוריון, בהתאם למסגרת הממשל התאגידי, כאמור בסעיף 36(ב1) להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 301, בנושא "דירקטוריון" (להלן - "הוראה מספר 301").
- (א) למבקר הפנימי תהיה הסמכות לתקשר ישירות וביוזמתו, עם חברי ועדת הביקורת, עם יושב-ראש הדירקטוריון, עם חברי הדירקטוריון או עם רואה החשבון המבקר כאשר ראוי, והכול על פי כללים שיקבע התאגיד הבנקאי בכתב המינוי של פונקציות הביקורת הפנימית ;
- (ב) בדיווח כאמור בסעיף (א) לעיל עשוי לדוגמה להופיע מידע על קבלת החלטות של הנהלת תאגיד בנקאי, שהן בניגוד לחוק או להוראות פיקוחיות.

ניגוד עניינים

10. המבקר הפנימי ועובדי פונקציות הביקורת הפנימית לא יהיו בניגוד עניינים עם התאגיד הבנקאי :

(א) לא יכהן כמבקר פנימי או כעובד פונקציות הביקורת הפנימית אדם שהוא בעל עניין בתאגיד הבנקאי, נושא משרה בתאגיד הבנקאי או קרוב של אחד מאלה, וכן רואה החשבון המבקר או מי מטעמו.

לעניין זה, "נושא משרה" - כהגדרתו בסעיף 1 לחוק החברות;

(ב) מבקר פנימי ועובדי פונקציות הביקורת הפנימית לא ימלאו מחוץ לתאגיד הבנקאי שבו הם פועלים, תפקיד היוצר או העלול ליצור ניגוד עניינים עם תפקידם בפונקציות הביקורת הפנימית.

עובדי פונקציות הביקורת הפנימית

11. (א) לא יתמנה אדם לעובד בפונקציות הביקורת הפנימית, אלא בהסכמת המבקר הפנימי ;

(ב) עובדי פונקציות הביקורת הפנימית והפועלים מטעם המבקר הפנימי לצרכי הביקורת הפנימית, יקבלו הוראות בענייני ביקורת רק מהמבקר הפנימי או מי מטעמו ;

(ג) לא יופסק שירותו של עובד פונקציות הביקורת הפנימית, ללא הסכמתו של המבקר הפנימי.

12. עובדי פונקציות הביקורת הפנימית לא ימלאו בתאגיד הבנקאי תפקיד נוסף, זולת הממונה על תלויות הציבור או הממונה על תלויות עובדים, ואף זאת רק אם אין בכך כדי לפגוע במילוי תפקידם העיקרי כנדרש.

13. תגמול עובדי פונקציות הביקורת הפנימית יהיה עקבי עם היעדים של פונקציות הביקורת הפנימית.

סקירת הפונקציה

14. אחת לחמש שנים לפחות, פונקציות הביקורת הפנימית תיסקר באופן בלתי תלוי. סקירה זו תתבצע על ידי גוף בלתי תלוי, כפי שייקבע על ידי ועדת הביקורת.

פונקציה אובייקטיבית וחסרת פניות

15. פונקציות הביקורת הפנימית תהיה אובייקטיבית וללא משוא פנים.

16. פונקציות הביקורת הפנימית תימנע ממצב של ניגוד עניינים. לצורך כך :

(א) ציוות עובדי פונקציות הביקורת הפנימית צריך להתבצע ברוטציה תקופתית כשהדבר אפשרי ;

(ב) עובדי פונקציות הביקורת הפנימית, שגויסו מתוך התאגיד הבנקאי, לא יבקרו פעילויות או תפקידים שמילאו אותם למשך תקופה של 12 חודשים ממועד סיום הפעילות או התפקיד כאמור.

17. פונקציות הביקורת הפנימית לא תהיה מעורבת בפעילויות ובבקורות שוטפות של התאגיד הבנקאי או בבחירת אמצעי בקרה פנימית או ביישומם.

אף על פי כן, הדרישה להיעדר משוא פנים אינה שוללת את האפשרות שהנהלה בכירה תבקש מפונקציות הביקורת הפנימית חוות דעת בנושאים ספציפיים הנוגעים לעקרונות הבקרה הפנימית שיש לציית להם, כמפורט בסעיף 24 להלן.

כשירות מקצועית

18. (א) הכשירות המקצועית של עובדי פונקציות הביקורת הפנימית ושל פונקציות הביקורת הפנימית בכללותה חיונית לתפקודה התקין ;
- (ב) תשומת לב מיוחדת תינתן לידע, לניסיון ולכשירות מספקת לבדיקת כל תחומי הפעילות של התאגיד הבנקאי בתוך פונקציות הביקורת הפנימית.
19. (א) המיומנות המקצועית של עובדי פונקציות הביקורת הפנימית, וכן המוטיבציה וההכשרה המתמשכת שלהם, הם תנאים מוקדמים לאפקטיביות של פונקציות הביקורת הפנימית ;
- (ב) כל עובדי פונקציות הביקורת הפנימית יהיו בעלי ידע עדכני מספיק לגבי שיטות ביקורת ולגבי פעילויות בנקאיות ;
- (ג) יש לשמר את המיומנות המקצועית באמצעות הכשרה שיטתית ומתמשכת של כל אחד מעובדי פונקציות הביקורת הפנימית.
20. יש להעריך את הכשירות המקצועית של עובדי פונקציות הביקורת הפנימית תוך התחשבות במספר שיקולים :
- (א) אופי התפקיד והיכולת של העובדים בפונקציה :
- (1) לאסוף מידע ;
  - (2) לתקשר בכתב ובעל פה עם גורמים שונים בתאגיד הבנקאי לצורך ביצוע משימות הביקורת ;
  - (3) לזהות ולהעריך חריגה מסטנדרטים מקובלים ;
  - (4) לזהות בעיות קיימות או בעיות פוטנציאליות ולהרחיב את נהלי הביקורת בהתאם.
- (ב) ההתפתחות במורכבות הטכנית של פעילויות התאגיד הבנקאי ; ו-
- (ג) העלייה במגוון המשימות שעל פונקציות הביקורת הפנימית ליטול על עצמה, כתוצאה מהתפתחויות במגזר הפיננסי.

פרק ג': תפקידי הפונקציה

תפקידי הפונקציה

21. פונקציות הביקורת הפנימית מסייעת לדירקטוריון ולהנהלה במימוש יעיל ואפקטיבי של האחריות המוטלות עליהם. תפקידי פונקציות הביקורת הפנימית יכללו, בין היתר, את המשימות הבאות:

- (א) הבדיקה וההערכה של ההתאמה והאפקטיביות של מערכת הבקרה הפנימית, ושל האופן שבו ממומשות האחריות שהוטלו עליה;
- (ב) סקירת היישום והאפקטיביות של נהלים לניהול סיכונים ומתודולוגיות להערכת הסיכונים;
- (ג) הערכת ציות התאגיד הבנקאי למדיניות ולבקורות סיכונים (גם אלה שניתנים לכימות וגם אלה שלא ניתנים לכימות); בכלל זה יישום המדיניות וביצוע החלטות הדירקטוריון והנחיותיו בנושא ניהול ובקרת הסיכונים;
- (ד) סקירת המערכות שנקבעו להבטחת הציות לדרישות החוק והרגולציה, לקוד האתי, והיישום של מדיניות ונהלים;
- (ה) סקירת והערכת אמינות והמשכיות מערכת המידע האלקטרוני ושירותי בנקאות בתקשורת;
- (ו) סקירת מהימנות (לרבות יושרה, דיוק ושלמות) וזמינות המידע הניהולי, החשבונאי והפיננסי, לרבות הדיווחים בעניין ניהול בקרת הסיכונים והמידע המשמש בהכנת הדיווחים הפיננסיים;
- (ז) סקירת האמצעים הננקטים לשמירה על נכסי התאגיד הבנקאי;
- (ח) סקירת מערכת הערכת ההון ביחס להערכת הסיכון, כאמור בסעיפים 22 ו-23;
- (ט) הערכת החיסכון והיעילות בתפעול התאגיד הבנקאי;
- (י) הבחינה של עסקאות ושל תפקוד תהליכים ספציפיים בבקרה הפנימית;
- (יא) תקינות הפעולות של התאגיד הבנקאי מבחינת השמירה על הוראות חוק ורגולציה, בהתייחס לאופן שהתאגידים הבנקאיים מאורגנים ומנהלים, כמפורט בסעיף 14(ה) לפקודת הבנקאות;
- (יב) ביקורת בסניפים שמחוץ לישראל, וכן בקרה על כך שהביקורת הפנימית בחברות-בת של התאגיד הבנקאי בישראל או מחוץ לישראל נערכה ברמה מקצועית נאותה, וזאת אם הביקורת לא נערכה בידי המבקר הפנימי של התאגיד הבנקאי עצמו;
- (יג) הערכת תפקוד יחידות המטה;
- (יד) ביצוע של בדיקות מיוחדות;
- (טו) בחינת המהימנות והתזמון של הדיווחים למפקח על הבנקים ולרשויות פיקוח אחרות;
- (טז) הוראות נוספות לעניין תפקידי הביקורת הפנימית, יהיו כמפורט בהוראות ניהול בנקאי תקין אחרות (כגון: 204, 208, 211, 301, 316, 342, 354, 357, 411).

תפקידי הביקורת הפנימית בתהליך הפנימי להערכת ההון בתאגיד הבנקאי

22. בתהליך הפנימי להערכת ההון בתאגיד הבנקאי (ICAAP), על התאגיד הבנקאי לקבוע מי הם האחראים לסקירת הליך הערכת הלימות ההון. הסקירה יכולה להתבצע על ידי פונקציות הביקורת הפנימית או על ידי גורם אחר בלתי תלוי, במידה מספקת, בפעילויות של התאגיד הבנקאי.
23. פונקציות הביקורת הפנימית, או גורם אחר בלתי תלוי, תבצע באופן קבוע סקירה בלתי תלויה של מערכת ניהול הסיכונים, שמיושמת על ידי התאגיד הבנקאי ליחס בין סיכון לבין רמת ההון של התאגיד הבנקאי, ושל המתודולוגיה שפותחה לניטור הציות למדיניות ההון הפנימיות.

ייעוץ ביחס לבקורות הפנימיות

24. ההנהלה הבכירה רשאית לבקש מפונקציות הביקורת הפנימית חוות דעת בנושאים ספציפיים הנוגעים לעקרונות הבקרה הפנימית שיש לציית להם.
- (א) כך למשל, הנהלה בכירה יכולה, מטעמי יעילות, לבקש חוות דעת כשהיא שוקלת:
- (1) ארגון מחדש מהותי בתאגיד הבנקאי ;
  - (2) התחלת פעילות חדשה חשובה או מסוכנת ;
  - (3) הקמת גופים חדשים אשר יבצעו פעילויות מסוכנות ;
  - (4) הקמה או ארגון מחדש של מערכות בקרת סיכון, מערכות מידע ניהוליות או מערכות טכנולוגיות מידע.
- (ב) ביצוע משימות ייעוץ אלה יהיה מטלה משנית ביחס לביצוע הביקורת, ובשום אופן לא יפגעו בביצוע המשימות הבסיסיות או באחריות ובאי התלות של פונקציות הביקורת הפנימית. בהתאם, בדוחות ביקורת פנימית יכולות להופיע המלצות ביחס לכשלים ולחולשות, וכן הצעות לשיפור הבקורות הפנימיות ;
- (ג) בכל מקרה, האחריות הסופית על הפיתוח והיישום נותרת בידי ההנהלה ;
- (ד) למען הסר ספק, פונקציות הביקורת הפנימית לא תאשר, תעצב או תיישם מדיניות תפעוליות או פרוצדורות הקשורות לייעוץ שניתן על ידה.

פרק ד' : כתב מינוי (צ'ארטר)

25. לכל תאגיד בנקאי ינוסח כתב מינוי (צ'ארטר), אשר מחזק את מעמדה ואת סמכותה של פונקציות הביקורת הפנימית בתוך התאגיד הבנקאי. כתב המינוי יופץ על פני הארגון.
26. כתב המינוי יכלול לפחות את הנושאים הבאים :
- (א) היעדים וההיקף של פונקציות הביקורת הפנימית ;
  - (ב) המעמד של פונקציות הביקורת הפנימית בארגון, סמכויותיה, תחומי אחריותה ויחסיה עם שאר פונקציות הבקרה ;
  - (ג) דיווחיות (accountability) של המבקר הפנימי ;
  - (ד) התנאים והמצבים שפונקציות הביקורת הפנימית יכולה להידרש לספק ייעוץ או לבצע משימות מיוחדות.
27. כתב המינוי יעגן את זכותה של פונקציות הביקורת הפנימית ליזום, לקבל גישה ישירה ולתקשר עם כל אחד מעובדי התאגיד הבנקאי, לבדיקת כל פעילות או כל ישות של התאגיד הבנקאי בכלל זה גישה לכל הרשומות, התיקים או הנתונים הקיימים בתאגיד הבנקאי, ובכלל זה מידע ניהולי ופרוטוקולים של כל הגופים המייעצים ומקבלי ההחלטות, ככל שהדבר נדרש לביצוע משימותיה.
28. כתב המינוי ינוסח, ייבחן ויעודכן אחת לתקופה על ידי פונקציות הביקורת הפנימית. ועדת הביקורת תדון ותמליץ בפני הדירקטוריון על אישור כתב המינוי של הפונקציה.

פרק ה': היקף פעילות

29. כל פעילות וכל ישות של תאגיד בנקאי ייכללו בהיקף הפעילות של פונקציות הביקורת הפנימית, בכלל זה פעילות סניפים וחברות בנות כמו גם פעילויות שבמיקור חוץ, כמפורט להלן:

(א) פונקציות הביקורת הפנימית בחברות בנות עשויה להתבצע על ידי פונקציות הביקורת הפנימית של חברת האם. כאשר לחברות בנות יש פונקציות ביקורת פנימית משלהן, עליהן לדווח גם לפונקציות הביקורת הפנימית של חברת האם;

(ב) בהתקיים האמור ברישא של סעיף (א) לעיל, תנקוט חברת האם בכל האמצעים הנדרשים, מבלי לפגוע בהוראות חוק ורגולציה מקומיות, כדי לוודא שלפונקציות הביקורת הפנימית שלה יש גישה בלתי מוגבלת לכל פעילויות וישויות של החברות הבנות, וכי היא מבצעת ביקורות באתר (on-site) במרווחי זמן מספקים;

(ג) אם לתאגיד בנקאי יש סניף מחוץ לישראל, על פונקציות הביקורת הפנימית להקים משרד מקומי על מנת להבטיח את יעילותה ואת המשכיות עבודתה, אלא אם המפקח על הבנקים פטר את התאגיד הבנקאי מחובה זו. על משרד מקומי כזה להיות חלק מפונקציות הביקורת הפנימית של התאגיד הבנקאי, ומחובתו להיות מאורגן כך שיפעל על פי העקרונות שנקבעו בהוראה זו;

(ד) לגבי שלוחות מחוץ לישראל כמו גם לגבי חברות בנות, העקרונות של הביקורת הפנימית צריכים להיקבע על ידי התאגיד הבנקאי שהוא חברת האם מבלי שתהיה פגיעה בהוראות חוק, רגולציה והנחיות מקומיות. על התאגיד הבנקאי שהוא חברת האם לנסח את הוראות הביקורת לקבוצה כולה;

(ה) ביחס לסניפים או חברות בנות מחוץ לישראל, פונקציות הביקורת הפנימית של חברת האם תיטול חלק בגיוס ובהערכה של המבקרים הפנימיים המקומיים;

(ו) במקרה שבו יש מבנה קבוצתי מורכב יותר מהמתואר לעיל, פונקציות הביקורת הפנימית תאורגן באופן שבו תציית לעקרונות שנקבעו במסמך זה.

30. לפונקציות הביקורת הפנימית תינתן גישה לכל הרשומות, התיקים או הנתונים של התאגיד הבנקאי, בכלל זה מידע ניהולי ופרוטוקולים של הגופים המייעצים או מקבלי ההחלטות, ככל שהדבר רלבנטי לביצוע משימותיה, והכול כמפורט בסעיפים 9 ו-10 לחוק הביקורת הפנימית וסעיף 10 להוראה מספר 301.

31. פונקציות הביקורת הפנימית יכולה להיעזר, במסגרת ביצוע משימותיה, במידע שדווח על ידי מחלקות הבקרה השונות. אף על פי כן, פונקציות הביקורת הפנימית תישאר אחראית לבדיקה ולהערכה של תפקודה ההולם של הבקרה הפנימית בקשר עם פעילות התאגיד הבנקאי או ישות רלוונטית.

פרק ו': שיטות עבודה

כללי

32. הביקורת הפנימית נחלקת לסוגים שונים :
- (א) הביקורת הפנימית - מטרתה להעריך את מהימנות המערכת והמידע החשבונאיים, ובכך את המהימנות של הדוחות הכספיים המבוססים עליהם ;
  - (ב) ביקורת הציות - מטרתה להעריך את האכזר ואת ההתאמה של המערכות שנבנו על מנת להבטיח ציות לחוקים, לרגולציות, למדיניות ולנהלים ;
  - (ג) הביקורת התפעולית - מטרתה להעריך את האכזר ואת ההתאמה של מערכות ושל תהליכים אחרים, לנתח את המבנה הארגוני בגישה ביקורתית, ולהעריך את נאותות השיטות והמשאבים בנוגע למשימה ;
  - (ד) ביקורת הניהול - מטרתה להעריך את אכזר גישת ההנהלה לסיכונים ובקרה במסגרת יעדי התאגיד הבנקאי.
33. (א) פונקציות הביקורת הפנימית תבדוק בכל ישויות של התאגיד הבנקאי את כל הפעילויות בכל התאגיד הבנקאי ותעריך אותן. לפיכך, פונקציות הביקורת הפנימית לא תתמקד בסוג מסוים של ביקורת, אלא תנקוט בסוג המתאים ביותר, בהתחשב ביעד הביקורת שיש להשיג.
- (ב) פונקציות הביקורת הפנימית לא תגביל את עצמה לביקורת על המחלקות השונות בתאגיד הבנקאי, אלא תקדיש תשומת לב מיוחדת לביקורת על פעילות בנקאית על פני כל הישויות הקשורות לכך בתאגיד הבנקאי.

נוהל עבודה לביקורת הפנימית

34. פונקציות הביקורת הפנימית תסדיר את עבודתה בנוהל עבודה כתוב. נוהל עבודת הביקורת יעסוק, בין היתר, בנושאים אלה :
- (א) דרך הכנת תכנית העבודה השנתית והרב שנתית ;
  - (ב) האמצעים שיינקטו כדי להבטיח את אכזר עבודת הביקורת, לרבות :
    - 1) בדיקה בידי האחראי על הביקורת המסוימת, כדי לוודא שהביקורת בוצעה בהתאם למפרט הביקורת ולתכנית הביקורת ;
    - 2) ריכוז הממצאים בניירות עבודה מתאימים ;
    - 3) דרך אימות הממצאים לפני משלוח דוח הביקורת.
  - (ג) סוגי המסמכים שיש למסור למבקר הפנימי, ובכלל זה דוחות של רשויות פיקוח ודוחות של רואה החשבון המבקר ;
  - (ד) דרך עריכת דוח ביקורת ;
  - (ה) תפוצת דוחות הביקורת לגורמים נוספים על אלה הקבועים בחוק ;
  - (ו) הליכי המעקב אחר תשובות המבוקר ;
  - (ז) הגדרת הגורם המוסמך לאשר סיום טיפול בדוח הביקורת ;

- (ח) קביעת לוחות זמנים לדיווחים השונים לוועדת הביקורת ;
- (ט) שיתוף הפעולה עם רואה החשבון המבקר. לרבות מניעת כפילויות מיותרות עם עבודת רואה החשבון המבקר. שיתוף פעולה של מאמצי הביקורת כולל : מפגשים תקופתיים שנדונים בהם נושאים בעלי עניין הדדי, החלפת דוחות ביקורת ומכתבי הנהלה, הבנה משותפת בדבר טכניקות, שיטות וטרמינולוגיית ביקורת.

תכנית עבודה ומיקוד סיכון

35. פונקציות הביקורת הפנימית תכין תכנית עבודה לכל המשימות לביצוע. תכנית העבודה תכלול את העיתוי והתדירות של עבודת ביקורת פנימית מתוכננת. תכנית העבודה תתבסס על הערכת בקרת סיכונים שיטתית. הערכת בקרת סיכונים מהווה תיעוד להבנת פונקציות הביקורת הפנימית את הפעילויות המשמעותיות בתאגיד הבנקאי והסיכונים הגלומים בהן. על פונקציות הביקורת הפנימית לקבוע בכתב את עקרונות מתודולוגיית הערכת הסיכון, ועליה לעדכן את העקרונות באופן שוטף, על מנת לשקף שינויים במערכת הבקרה הפנימית או בתהליכי העבודה, ושילובם של קווי פעילות חדשים.
36. ניתוח הסיכון של מערכת הבקרה הפנימית של תאגיד בנקאי בודק את כל הפעילויות והישויות של התאגיד הבנקאי, ומערכת הבקרה הפנימית השלמה. על בסיס תוצאות ניתוח הסיכון, תיקבע תכנית עבודה רב שנתית, אשר תיקח בחשבון את רמת הסיכון המובנה הגלום בפעילויות. התכנית תביא בחשבון גם את ההתפתחויות והחידושים הצפויים, את הסיכון הגבוה הקיים בדרך כלל בפעילויות חדשות, ואת הכוונה לבצע ביקורת של כל הפעילויות והישויות המהותיות בתוך פרק זמן סביר (עקרון מחזור ביקורת, לדוגמה - שלוש שנים). כל הסוגיות הללו, יקבעו את היקף, טיב ותדירות המטלות שיבוצעו.
37. תוכנית העבודה השנתית תחולק לשתי תקופות של חצי שנה ותכלול פרטים בנושאים אלה :
- (א) נושאי הביקורת ;
- (ב) פירוט כוח האדם שיועסק בביקורות וכשירותו המקצועית הנדרשת ושל משאבים נדרשים אחרים ;
- (ג) לוחות הזמנים לביצוע הביקורות ;
- (ד) ביקורות מעקב שתתבצענה תוך זמן סביר לאחר תיקון הליקוי ;
- (ה) תקצוב זמן למטלות ולפעילויות אחרות כדוגמת בדיקות ספציפיות, חוות דעת שיש לתת והכשרה ;
- (ו) תוכנית העבודה תתבסס בין היתר על פי הפירוט הבא :
- 1) הגדרה בכתב של התפקידים בכל מחלקה או יחידה, כפי שנקבעה בידיה על פי תרשים ארגוני מעודכן ;
  - 2) מיפוי מוקדי הסיכון בפעילויות השונות של התאגיד הבנקאי ;
  - 3) מיפוי מוקדי הסיכון למעילות והונאות ;
  - 4) הדוח המפורט שהכין רואה החשבון המבקר ;

- (5) התדירות המזערית שקבע המבקר הפנימי לביצוע הביקורות, תוך התייחסות נפרדת לתדירות הביקורות בסניפים, ביחידות מרכזיות ובחברות-בת. התדירות המזערית צריכה להתייחס לתקופה שבה אמור המבקר הפנימי לבקר את תחומי הפעילות העיקריים של כל יחידה מבוקרת.
38. תכנית העבודה תיסקר ותתעדכן באופן סדיר בכל עת שנדרש.
39. תכנית העבודה תיקבע על ידי פונקצית הביקורת הפנימית, ותובא לדיון בוועדת הביקורת שתמליץ בפני הדירקטוריון על אישורה. אישור זה נועד בין היתר לוודא שהתאגיד הבנקאי ידאג לכך שיוקצו המשאבים המתאימים לרשות פונקצית הביקורת הפנימית.

מפרט ביקורת

40. יש להכין מפרט ביקורת לכל נושא ביקורת. המפרט יתאר את היעדים ואת קווי המתאר של עבודת הביקורת הנחשבים נחוצים להשגתם. זהו כלי גמיש באופן יחסי, אשר יש להתאימו, להשלימו ולעדכנו בהתאם לצורך ובהתאם לסיכונים שזוהו.
41. במפרט הביקורת יופיעו בין היתר :
- (א) אזכור חוקים והוראות של רשויות פיקוח שונות הנוגעים לנושאים המבוקרים ביחידה ;
- (ב) רשימה מפורטת של הוראות למבקר בדבר דרך ביצוע הביקורת בפועל. הביקורת תעסוק, בין היתר, בנהלי העבודה ביחידה המבוקרת כמפורט להלן :
- (1) אימות קיומם של נוהלי עבודה מעודכנים בתחום הפעילות המבוקרת ;
- (2) הערכת הנהלים, אשר צריכה להתייחס, בין היתר, לעניינים הבאים :
- א. שלמות הנהלים ;
- ב. האם הנהלים עולים בקנה אחד עם החוקים ועם ההוראות החלים על הפעילות המבוקרת ;
- ג. האם הנהלים קובעים אמצעי בקרה פנימית בנושא המבוקר.
- (3) איתור חריגות מנהלי עבודה.

תיעוד עבודת הביקורת

42. הליכי הביקורת הם חלק ממשימת הביקורת והם יתועדו בניירות עבודה. ניירות העבודה ישקפו את הבדיקות שבוצעו וידגישו את ההערכות שהוצגו בדוח הביקורת. ניירות העבודה ייערכו על פי שיטה קבועה ומוגדרת היטב. שיטה כזו חייבת לכלול מידע מספק שיוודא שהמשימה בוצעה כהלכה, ותאפשר לאחרים לבדוק את האופן בו היא בוצעה.
43. פונקצית הביקורת הפנימית תשמר תיעוד של המשימות שבוצעו ושל דוחות הביקורת שהופצו.

דוח הביקורת ותפוצתו

44. בסמוך לאחר ביצוע הביקורת ייערך דוח ביקורת בכתב, ובו יפורטו הממצאים, בין אם קיימת או לא קיימת הסכמה עליהם במועד סיום המטלה, המסקנות וההמלצות של פונקציות הביקורת הפנימית. בדוח הביקורת יצוינו מטרת הביקורת והיקפה, וכן הערכת מסגרת הבקרה הפנימית בישות המבוקרת, כאשר ניתן, והחשיבות היחסית של הכשלים שנתגלו ושל ההמלצות שניתנו וכן תגובת הגורם המבוקר.

45. (א) המבקר הפנימי יגיש דין וחשבון על ממצאיו ליושב-ראש הדירקטוריון, ליושב-ראש ועדת הביקורת, למנהל הכללי, לגורם המבוקר ולהנהלת הגורם המבוקר, ולכל גורם רלבנטי אחר כפי שהמבקר הפנימי מצא לנכון, וכן יפיץ, בעיקרון, את דוח הביקורת - במתכונת של תקציר מנהלים להנהלה הבכירה.

(ב) דין וחשבון של עניינים שהמבקר הפנימי בדק לאור הנחייתם של יושב-ראש הדירקטוריון או של יושב-ראש ועדת הביקורת יוגש לגורם שהנחה לבצע את הבדיקה האמורה.

ממצאים חריגים

46. המבקר הפנימי ידווח ללא דיחוי על ממצאים חריגים ליושב-ראש הדירקטוריון, ליושב-ראש ועדת הביקורת ולמנהל הכללי.

(א) אם במהלך ביקורת בתאגיד הבנקאי העלה המבקר הפנימי ממצאים חריגים הנוגעים לפעילות הדירקטוריון, ידווח עליהם ליושב-ראש הדירקטוריון וליושב-ראש ועדת הביקורת.

(ב) היה המבקר הפנימי סבור כי לא ננקטו צעדים לתיקון הפגמים שדיווח עליהם לפי סעיף (א), יעלה את העניין לידיעת מליאת הדירקטוריון.

מעקב אחר תיקון ליקויים

47. פונקציות הביקורת הפנימית תעקוב אחר יישום המלצותיה על מנת לראות האם הן מיושמות. סטאטוס יישום ההמלצות ידווח, לפחות אחת לחצי שנה, על ידי פונקציות הביקורת הפנימית אל ועדת הביקורת.

48. ההנהלה הבכירה תוודא כי הממצאים שהעלתה פונקציות הביקורת הפנימית מטופלים כראוי. על כן, על ההנהלה הבכירה לאשר פרוצדורה, שתקבע על ידי פונקציות הביקורת הפנימית, אשר תבטיח את ההתייחסות להמלצות פונקציות הביקורת הפנימית, וככל שניתן גם את יישומן המוקדם.

פרק ז': המבקר הפנימי

49. המבקר הפנימי יהיה במעמד של חבר הנהלה בתאגיד הבנקאי.

תפקידי המבקר הפנימי

50. המבקר הפנימי יהיה אחראי לביצוען, בין היתר, של הפעולות הבאות :

- (א) לפעול על פי תקנים מקצועיים מקובלים. לעניין זה, על המבקר הפנימי להבטיח ציות לסטנדרטים מקובלים של ביקורת פנימית כדוגמת התקנים המקצועיים של הלשכה העולמית של המבקרים הפנימיים (Institute of Internal Auditors (IIA) או סטנדרטים מחמירים יותר ;
- (ב) לוודא קביעתו של כתב מינוי, כמפורט בסעיפים 25 ו-28 ;
- (ג) להגיש לעיון לוועדת הביקורת, הצעה לתוכנית עבודה שנתית או תקופתית ;
- (ד) לוודא קביעתם של מדיניות ונהלי עבודה כתובים עבור עובדי פונקציות הביקורת הפנימיות, לרבות בנושאים המופיעים בסעיף 3434 ;
- (ה) להבטיח באופן מתמשך את הכשירות המקצועית וההדרכה של עובדי פונקציות הביקורת הפנימיות, כמפורט בסעיף 19, ואת זמינותם של המשאבים הנחוצים ;
- (ו) לתת דגש מיוחד למוטיבציה של עובדי פונקציות הביקורת הפנימיות ולמודעות שלהם לאיכות ;
- (ז) להגיש לאישור ועדת הביקורת, הצעה לתוכנית להבטחת איכות ביחס לכל פעילויות פונקציות הביקורת הפנימיות, שתנטר באופן מתמשך את האפקטיביות של הפונקציה. התוכנית תכלול הערכה פנימית שוטפת, שתבוצע על ידי פונקציות הביקורת הפנימיות, וכן סקירה חיצונית תקופתית, שתבוצע על ידי גורם חיצוני בלתי תלוי ;
- (ח) ליעץ ליושב-ראש ועדת הביקורת בדבר דוחות הביקורת הפנימיות המהותיים שיש להביא בשלמותם לדיון בפני ועדת הביקורת, כאמור בסעיף 36(א)(1)(i) להוראה מספר 301.

51. המבקר הפנימי לא ימלא בתאגיד הבנקאי תפקיד נוסף, זולת הממונה על תלונות הציבור או הממונה על תלונות עובדים, ואף זאת רק אם אין בכך כדי לפגוע במילוי תפקידו העיקרי כנדרש.

מינוי והפסקת כהונה

52. המבקר הפנימי יעמוד בכל דרישות הדין, ומינויו יאושר בכפוף לאמור בסעיף 11א לפקודת הבנקאות.

53. (א) מינוי המבקר הפנימי והפסקת כהונתו או השעייתו מתפקידו ייעשו בידי הדירקטוריון על פי הצעת ועדת הביקורת ;

- (ב) במקרה של הפסקת כהונה או השעיה מתפקיד, תינתן הזדמנות נאותה למבקר הפנימי לשאת דבריו בישיבת הדירקטוריון, שעליה ניתנה הודעה מראש לדירקטורים בדבר הפסקת הכהונה או השעיה מתפקיד. החלטת הדירקטוריון תתקבל ברוב חבריו ;
- (ג) ל אף האמור בסעיפים קטנים (א) ו - (ב), מבקר פנימי שהורשע בפסק דין חלוט בעבירה שיש עמה קלון – תופסק כהונתו.
54. החליט המבקר הפנימי לפרוש מתפקידו, יודיע בכתב לדירקטוריון ולמפקח על הבנקים ויפרט את המניעים לפרישתו.

פרק ח': דיווחי הפונקציה

55. המבקר הפנימי ידווח באופן סדיר ישירות לדירקטוריון, באמצעות ועדת הביקורת, ולמנהל הכללי:

(א) על הביצועים של מערכת הבקרה הפנימית ועל השגת היעדים של פונקצית הביקורת הפנימית.

(ב) דיווח חצי שנתי

- (1) רשימה של כל דוחות הביקורת שהוצאו בחצי השנה המדווחת, בצירוף הממצאים המהותיים לפי שיקול דעתו של המבקר;
- (2) רשימה של הדרישות העולות מדוחות ביקורת חיצוניים שהטיפול בהן טרם הושלם ואת מצב הטיפול בהן;
- (3) רשימת סטאטוס של יישום המלצות פונקצית הביקורת הפנימית, כמפורט בסעיף 47.

(ג) דיווח שנתי

- (1) דוח ביצוע תכנית העבודה; הדוח יהיה ערוך כך שתתאפשר השוואה בין הביצוע לתכנית;
- (2) דוח סיכום הפעילות של פונקצית הביקורת הפנימית, אשר יכלול תמצית מהליקויים המהותיים שהועלו בדוחות הביקורת, ההמלצות של המבקר הפנימי לגבי דרכי התיקון של ליקויים אלה, וכן מסקנות המבקר כתוצאה מהמעקב אחר תיקון ליקויים;
- (3) המלצות המבקר הפנימי בדוחות הביקורת שלא התקבלו בידי ההנהלה;
- (4) המלצות המבקר הפנימי בדוחות הביקורת שיישומן מתמשך מעבר לתקופה סבירה.

פרק ט': מיקור חוץ של ביקורת פנימית

56. תאגיד בנקאי המבקש להוציא למיקור חוץ פעילות ביקורת פנימית משמעותית, יידע את המפקח על הבנקים מראש תוך מתן הנמקה;

כללים

57. הדרישות המופיעות בהוראה זו יחולו בהתאמה גם ביחס לפעילויות ביקורת פנימית המבוצעות במיקור חוץ.
58. הועברה פעילות למיקור חוץ, על המבקר הפנימי, ככל שהדבר אפשרי, לדאוג שהידע שנקלט מהמומחה ייטמע במחלקתו. אחת האפשרויות לכך היא באמצעות שיתוף מבקרים מפונקצית הביקורת בעבודה המבוצעת על ידי המומחה החיצוני.
59. ספק מיקור החוץ צריך להיות יציב מבחינה פיננסית ועליו להיות בעל כשירות, ידע מתאים ומומחיות.
60. תאגידים בנקאיים יתחוו את השפעת מיקור חוץ של פעילויות ביקורת פנימית על פרופיל הסיכון הכולל שלהם ועל מערכת הבקרה הפנימית של התאגיד הבנקאי.
61. על התאגיד הבנקאי לגבש תכנית גיבוי למקרה שההתקשרות עם ספק החוץ מסתיימת באופן פתאומי. בהתחשב בכך שישנם מספר ספקים חלופיים בתחום של ביקורת פנימית, תכנית הגיבוי תתייחס, רוב הזמן, להתקשרות עם ספק חלופי. בהתחשב בפרק הזמן שהספק החדש יידרש לו, התאגיד הבנקאי ישקול את הצורך בהגדלה זמנית מצדו של מאמצי הביקורת הפנימית.
62. במקרים בהם התאגיד הבנקאי שוקל להתקשר עם רואה החשבון המבקר לביצוע פעילויות ביקורת פנימית במיקור חוץ, התאגיד הבנקאי יפנה למפקח על הבנקים בכתב ומראש לקבלת אישור.

חוזה למיקור חוץ

63. ההנהלה הבכירה תוודא שהיא חותמת על חוזה שתוקפו יהיה לפרק זמן מספיק עם ספק מיקור חוץ והוא בעל המומחיות המקצועית הנדרשת, תוך התחשבות במאפיינים של התאגיד הבנקאי הנדון.
64. הסדר מיקור חוץ של ביקורת פנימית יהיה בכתב, ובחוזה יופיעו לכל הפחות הנושאים הבאים:
- (א) הגדרת המשימות של ספק מיקור החוץ וכן הגדרת האחריות המוטלת עליו;
  - (ב) קביעה מפורשת כי ועדת הביקורת של התאגיד הבנקאי חייבת לאשר מראש את ניתוח הסיכונים, אשר בוצע על ידי ספק מיקור החוץ ואת התכנית שנקבעה;
  - (ג) קביעה כי לוועדת הביקורת או לנציגים מטעמה, לרואה החשבון המבקר או לנציגים מטעמו, וכן למפקח על הבנקים, תהיה גישה, בכל עת, לרשומות המתייחסות למשימותיו של ספק מיקור החוץ, ובכלל זה לתוכנית עבודת הביקורת שלו ולניירות עבודה;

- (ד) התייחסות לאחריות המבקר הפנימי לעבודת ספק מיקור החוץ, ולספק לו אמצעים לצורך כך; כגון האפשרות לבדוק את עבודת הספק הן במהלך העבודה והן בסיומה;
- (ה) קביעה כי ספק מיקור החוץ מתחייב להקדיש את המשאבים הנדרשים לביצוע אפקטיבי של משימותיו בכפוף לתוכנית עבודת הביקורת;
- (ו) קביעת תנאים במקרה של הכנסת שינויים בתנאי החוזה, במיוחד בכל הקשור להרחבת עבודת ביקורת נוכח איתורם של ממצאים משמעותיים.

פרק י' : בנק חוץ

65. הוראה זו תחול על בנק חוץ בהתאמות המתחייבות. בין היתר :
- (א) בביצוע תפקידיה המפורטים בסעיף 21 רשאית פונקצית הביקורת הפנימית להסתייע בפונקצית הביקורת הפנימית של בנק האם ;
- (ב) בקביעת תוכנית העבודה, כאמור בסעיף 35 רשאית פונקצית הביקורת הפנימית להסתמך על מתודולוגיות הערכת סיכון שנקבעו בבנק האם, אך עליה לוודא התאמתם ועדכנותם לפעילות הסניף בישראל ;
- (ג) במקרים חריגים בנק חוץ, הסבור כי סעיפים מסוימים בהוראה זו אינם ישימים לגביו, רשאי לפנות למפקח על הבנקים על מנת לתאם את תחולתם ו/או דרך יישומם לגביו.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2320	1	הוראה מקורית	25/12/2011
2476	2	עדכון	29/6/15
2669	3	עדכון	30/09/2021

ציות ופונקציית הציות בתאגיד הבנקאי

תוכן העניינים

נושא	סעיפים	עמוד בהוראה
כללי	9-1	3-2
ממשל תאגידי	15-10	6-4
מאפייני הפונקציה	21-16	8-7
תפקידי הפונקציה	27-22	10-9
היקף פעילות	30-28	11
קצין ציות ראשי	36-31	12
מיקור חוץ	38-37	13
בנק חוץ	39	14

פרק א': כללי

מבוא

1. מורכבותה והתפתחותה של הפעילות הבנקאית מחייבים את התאגיד הבנקאי למשנה הקפדה על הוראות הציות כהגדרתן להלן. אי הקפדה על קיום הוראות הציות עלולה לחשוף את הבנק להפסדים מהותיים ופרסומים שליליים, אשר עלולים להוביל לפגיעה בתדמית ובמוניטין של התאגיד.
2. תאגידי בנקאיים צריכים לציית להוראות ציות בכל תחום שיפוט בו הם מנהלים עסקים. מבנה וארגון פונקציית הציות ותחומי אחריותה צריכים להתאים לדרישות החוק והרגולציה במדינות בהן הם פועלים.
3. הציות מתחיל בדירקטוריון ובהנהלה הבכירה ובפרט בדוגמה האישית של הדרג הבכיר; ולכן כדי להבטיח ציות הולם ואפקטיבי, על הגורמים הבכירים בתאגיד הבנקאי ליצור סביבה ותרבות ארגונית, אשר שמה דגש על סטנדרטים גבוהים של יושר ויושרה, בניהול עסקי, ועליהם בכל עת למלא אחר לשון ורוח הוראות הציות.
4. תאגיד בנקאי שבiodעין לוקח חלק בעסקות שנועדו על ידי לקוחות להימנע מדרישות דיווח רגולטוריות או כספיות, להתחמק מתשלום מס או לאפשר התנהגות לא חוקית חושף את עצמו לסיכון ציות משמעותי.
5. הציות הוא חלק מהתרבות הארגונית של התאגיד הבנקאי ואיננו רק עניינה של פונקציית הציות, כהגדרתה להלן, אלא חל על כל גורם בתאגיד הבנקאי ויש להתייחס אליו כחלק בלתי נפרד מהפעילויות העסקיות של התאגיד הבנקאי.
6. פונקציית הציות כפונקציה בלתי תלויה מהווה חלק מקו ההגנה השני; תפישה זו עקבית עם שלושת קווי ההגנה המפורטים בסעיף 4 להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 310 בנושא - "ניהול סיכונים" ("הוראה 310").
7. על פונקציית הציות לפעול בהתאם לעקרונות המפורטים להלן.

תחולה

8. הוראות אלו יחולו על תאגיד בנקאי כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א - 1981, לרבות תאגיד בנקאי שהוא חברת שירותים משותפת ("תאגיד בנקאי").

הגדרות

9. "הוראות ציות" - חוקים, תקנות, הוראות רגולציה (לעניין זה, לרבות עמדות שנקבעו על ידי הפיקוח על הבנקים בטיפול בפניות הציבור), נהלים פנימיים והקוד האתי, החלים על הפעילויות הבנקאיות של התאגיד הבנקאי;
- "סיכון ציות" - הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שאין הוא מקיים את הוראות הציות;

- "פונקציית ציות" -** פונקציה בלתי תלויה האחראית על ניהול סיכון הציות בתאגיד הבנקאי ;
- "קצין ציות ראשי" -** ראש פונקציית הציות בתאגיד הבנקאי ;
- "עובדי פונקציית הציות" -** עובדי התאגיד הבנקאי המבצעים משימות ציות וכפופים לקצין ציות ראשי ;
- "פונקציית הביקורת הפנימית" -** כהגדרתה בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 307 בנושא - "פונקציית ביקורת פנימית" ("הוראה 307") ;
- "הסדר מיקור חוץ של ציות" -** הסכם בין התאגיד הבנקאי לבין ספק מיקור חוץ לצורך הספקת שירותי ציות.
- "שלוחות" -** כהגדרתן בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 301 בנושא - "דירקטוריון".

פרק ב' : ממשל תאגידי

דירקטוריון

10. הדירקטוריון אחראי לפקח על ניהול סיכון הציות של התאגיד הבנקאי, ובכלל זה על הדירקטוריון :

- (א) לאשר את מדיניות הציות כמפורט בסעיפים 12-14 להלן, לרבות כתב מינוי (צ'ארטר) המסדיר קיומה של פונקציית ציות קבועה ואפקטיבית ;
- (ב) להתוות את הדרכים שבהן יש להביא לידיעת העובדים את עיקרי מדיניות הציות, ואת החשיבות שהוא מייחס לה ;
- (ג) להבטיח כי נושאי ציות מטופלים באפקטיביות ובמהירות על ידי ההנהלה הבכירה בסיוע פונקציית הציות ופונקציות אחרות כמפורט בסעיף 22(ב) להלן ;
- (ד) להעריך, לפחות אחת לשנה, את מידת האפקטיביות של ניהול סיכון הציות על ידי התאגיד הבנקאי ;
- (ה) לקבוע את סוג, תוכן ותדירות הדיווחים שיועברו אליו בנושאי ציות ;
- (ו) לקיים פגישה עם קצין ציות ראשי לבדו, לפחות אחת לשנה, כדי לסייע לדירקטוריון בביצוע הערכת האפקטיביות של ניהול סיכון הציות בתאגיד הבנקאי. פגישה כאמור גם יכולה להתקיים עם אחת מוועדותיו, כאמור בסעיף 35(ה)(3) להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 301 בנושא - "דירקטוריון".

ההנהלה הבכירה

11. ההנהלה הבכירה אחראית לניהול אפקטיבי של סיכון הציות, ובכלל זה :
- (א) לגבש מדיניות ציות כתובה, הכוללת את העקרונות הבסיסיים על פיהם יפעלו ההנהלה והעובדים כמפורט בסעיפים 12-14 להלן ;
  - (ב) לנקוט בכל הצעדים הדרושים כדי להבטיח שהתאגיד הבנקאי יוכל להסתמך על פונקציית ציות קבועה ואפקטיבית ; צעדים אלה כוללים הקצאת משאבים, לרבות כוח אדם, המתאימים לפונקציית הציות לצורך השגת יעדה ;
  - (ג) לזהות ולהעריך, לפחות אחת לשנה, את נושאי סיכון הציות המרכזיים העומדים בפני התאגיד הבנקאי, ולקבוע תכניות לניהול ולטיפול בסיכונים אלו. התכניות יתייחסו לחוסרים במדיניות, בנהלים, ביישום או בביצוע, הקשורים לאפקטיביות בה מטופלים סיכוני ציות קיימים ; כמו גם לצורך במסמכי מדיניות או בנהלים נוספים לטיפול בסיכוני ציות חדשים שזוהו כתוצאה מההליך השנתי של הערכת סיכוני הציות, לרבות כאמור בסעיף 23(ט) להלן ;
  - (ד) לדווח לדירקטוריון או לאחת מוועדותיו (ועדת ניהול סיכונים או ועדת הביקורת), לפחות אחת לשנה, על ניהול סיכון הציות בתאגיד הבנקאי, באופן שיסייע לדירקטוריון לבצע הערכה מבוססת של מידת האפקטיביות בו מנהל התאגיד הבנקאי את סיכון הציות שלו ;

- (ה) לדווח באופן מיידי לדירקטוריון או לאחת מוועדותיו (ועדת ניהול סיכונים או ועדת הביקורת) על כשלי ציות מהותיים כגון : כשלים שקיים בהם סיכון משמעותי ועלולים להביא להטלת סנקציות משפטיות או רגולטוריות, להפסד פיננסי או לנזק תדמיתי ;
- (ו) לנקוט בפעולות משמעותיות או בפעולות מתקנות אחרות כדוגמת הוספת בקורות ואף הפסקת פעילות, ביחס להפרות של מדיניות הציות אשר זוהו.

מדיניות הציות

12. (א) המדיניות תפרט את האופן שבו ייערך התאגיד הבנקאי ליישום הוראה זו, לרבות התהליכים המרכזיים בהם יזוהו וינהלו סיכוני הציות בכל רמות התאגיד ;
- (ב) מדיניות הציות תיקבע על בסיס קבוצתי, בשינויים המחויבים ;
- (ג) כדי להגביר את הבהירות והשקיפות של המדיניות יש להפריד, במקרים המתאימים, בין סטנדרטים החלים על כל עובדי התאגיד הבנקאי לבין כללים החלים על קבוצות עובדים מסוימות.
13. מדיניות הציות תכלול, בין היתר, את הנושאים הבאים :
- (א) הגדרות אחידות להבטחת עקביות בזיהוי, בדירוג החשיפות ובמטרות ניהול הסיכונים ;
- (ב) הגדרת תחומי הסמכות והאחריות של פונקציית הציות, כמפורט בפרק ד' להלן ;
- (ג) הקשרים בין פונקציית הציות לפונקציות אחרות המהוות את קו ההגנה השני ובינה לבין פונקציית הביקורת הפנימית, כמפורט בסעיף 4(ב) להוראה 310 ;
- (ד) חלוקת האחריות בנוגע למשימות ציות בין המחלקות השונות בתאגיד הבנקאי, כאמור בפרק ד' להלן ;
- (ה) תיאור המתודולוגיה והכלים שיועמדו לרשות עובדי התאגיד הבנקאי, אשר יתמכו בבקרה פנימית שוטפת בנושא הציות, ובכלל זה נהלי עבודה, דו"חות מחשב, הכשרה והדרכה שוטפים של מנהלים ועובדים בתחומים הרלוונטיים לתפקידם ;
- (ו) סוגי הדיווחים ומנגנוני הדיווח שיועמדו לרשות קצין ציות ראשי על-מנת לאפשר לו לוודא היערכות התאגיד הבנקאי לציות להוראות הציות טרם התחלת פעילות חדשה ולקראת קביעת הוראת ציות חדשה ;
- (ז) סוגי הדיווחים, מתכונתם ותדירותם, שעל קצין ציות ראשי לדווח להנהלת התאגיד הבנקאי ולדירקטוריון ;
- (ח) סוגי אמצעים משמעותיים שיינקטו כנגד עובדי התאגיד הבנקאי שהפרו הוראות ציות.
14. מסמך המדיניות ייסקר לפחות אחת לשנה ויעודכן לנוכח התפתחויות ושינויים בסביבת הפעילות החיצונית, באסטרטגיה, במוצרים, בפעילויות ובמערכות התאגיד הבנקאי.

הקשר עם הביקורת הפנימית

15. (א) פונקציית הציות היא חלק מקו ההגנה השני, ולפיכך היא נתונה לביקורת בלתי תלויה של פונקציית הביקורת הפנימית המהווה את קו ההגנה השלישי ;
- (ב) מתודולוגית הערכת הסיכונים של פונקציית הביקורת הפנימית תכלול סיכון ציות. פונקציית הביקורת הפנימית תערוך מפרט ביקורת לבחינת נאותות ואפקטיביות פונקציית הציות, ובכלל זה בדיקת הבקורות בהתאם לרמה הנאמדת של הסיכון ;
- (ג) התאגיד הבנקאי יסדיר בכתב את האופן בו תבוצע החלוקה של תפקידי הערכת הסיכונים וביצוע הבדיקות בין פונקציית הציות לבין פונקציית הביקורת הפנימית ;
- (ד) פונקציית הביקורת הפנימית תעדכן את קצין ציות ראשי אודות ממצאי ביקורת הנוגעים לציות.

פרק ג' : מאפייני הפונקציה

פונקציה קבועה

16. תאגיד בנקאי חייב להיות בעל פונקציית ציות קבועה כחלק ממדיניות הציות של התאגיד הבנקאי.

פונקציה בלתי תלויה

17. פונקציית הציות של התאגיד הבנקאי תהיה בלתי תלויה בפעילויות הנבדקות על ידה. אי התלות נשענת על הרכיבים הבאים, המפורטים בהוראה זו : מתן מעמד רשמי לפונקציה, מינוי קצין ציות ראשי, מניעת ניגודי עניינים של הפונקציה ושל העומד בראשה, מתן משאבים וגישה רחבה למידע.

כתב מינוי (צ'ארטר)

18. לפונקציית הציות יינתן מעמד פורמלי בתוך התאגיד הבנקאי כדי להעניק לה מעמד ראוי, סמכויות ואי תלות. המעמד של פונקציית הציות יעוגן בכתב מינוי (צ'ארטר) אותו יש להפיץ לכלל עובדי הארגון. כתב המינוי יעגן את הסוגיות הבאות :

- (א) תפקיד פונקציית הציות ותחומי אחריותה ;
- (ב) האמצעים להבטחת אי התלות ;
- (ג) הזכות לקבל מידע הנדרש למילוי תפקידה, והחובה של עובדי התאגיד הבנקאי לשתף פעולה במסירת המידע ;
- (ד) הזכות לערוך בדיקות בנוגע להפרות אפשריות של מדיניות הציות, ובמידת הצורך, למנות מומחים חיצוניים לביצוע משימה זו ;
- (ה) חובת הדיווח הפורמאלית להנהלה הבכירה, כמפורט בסעיף 23(ט) להלן ;
- (ו) הזכות לדווח באופן עצמאי על ממצאיה להנהלה הבכירה אודות אי סדרים או הפרות אפשריות, ובמידת הצורך לפנות ישירות לדירקטוריון או לאחת מוועדותיו תוך עקיפה של מסלול הדיווח הרגיל ;
- (ז) כתב המינוי יעגן את יכולת פונקציית הציות לבצע את תפקידה, בהתאם לשיקול דעתה, בכל אחת ממחלקות התאגיד הבנקאי, ותהיה לה הזכות לבצע בדיקות בדבר הפרות אפשריות של מדיניות הציות, וכן לקבל תמיכה מקצועית ממומחים בתוך התאגיד הבנקאי או מחוצה לו, לביצוע המשימה מקום שהדבר נדרש ;
- (ח) לפונקציית הציות תהיה גישה מלאה לכל הרשומות והתיקים של התאגיד הבנקאי וכן לכל עובד בתאגיד, ככל שהדבר דרוש, על פי שיקול דעתה, לביצוע תפקידה ;
- (ט) התאגיד הבנקאי יקבע מנגנון הולם לשיתוף פעולה בין המחלקות השונות, לרבות גורמים העוסקים בנושאי ציות בקו ההגנה הראשון (קו העסקים), ובינן לבין קצין ציות ראשי, שיוכל להבטיח שקצין ציות ראשי ימלא את תפקידיו באופן אפקטיבי ;
- (י) התאגיד הבנקאי יסדיר קווי דיווח או קשרים פונקציונאליים אחרים בין עובדים המבצעים משימות ציות בקו ההגנה הראשון לבין פונקציית הציות.

ניגוד עניינים

19. (א) עובדי פונקציית הציות וקצין ציות ראשי, צריכים להיות ממוקמים, במעמד ארגוני שאינו יוצר או עלול ליצור ניגוד עניינים פוטנציאלי עם האחריות שלהם לנושא הציות ;
- (ב) במצבים המפורטים בסעיף 33 להלן, יש להימנע מניגודי עניינים בין המטלות האחרות שממלאים עובדי פונקציית הציות ולמטלות בתחום הציות ;
- (ג) עובדי פונקציית הציות יקבלו הוראות בענייני ציות רק מקצין ציות ראשי או מי מטעמו.
20. תגמול עובדי פונקציית הציות יתבסס בעיקר על השגת מטרות הפונקציה, כאמור בסעיף 10 להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 301A בנושא - "מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי".

משאבים וכשירות מקצועית

21. לפונקציית הציות יהיו המשאבים הנדרשים וההולמים לשם ביצוע אפקטיבי של התפקידים המוטלים עליה. ובפרט את האמור להלן :
- (א) עובדי פונקציית הציות יהיו בעלי הכישורים, הניסיון והאיכויות המקצועיות והאישיות הנדרשים למילוי תקין של תפקידם בתחום הציות ;
- (ב) עובדי פונקציית הציות בכללותם יהיו בעלי הבנה מקיפה של הוראות ציות ושל השפעתן היישומית (פרקטית) על פעילויות התאגיד הבנקאי ;
- (ג) עובדי פונקציית הציות ישמרו על הכשירות המקצועית, במיוחד בכל הקשור לעדכון בדבר שינויים בהוראות ציות, באמצעות לימוד והכשרה שוטפים ושיטתיים.

פרק ד': תפקידי הפונקציה

תפקידי הפונקציה

22. (א) פונקציית הציות אחראית לסייע להנהלה הבכירה בניהול אפקטיבי של סיכוני הציות העומדים בפני התאגיד הבנקאי;
- (ב) תאגיד בנקאי יהיה רשאי לנהל את סיכון הציות הנגזר מהוראות הציות **שאינן** מפורטות להלן, באמצעות פונקציות אחרות בקו ההגנה השני, באופן הקבוע בהוראה זו; במקרה כזה, חלוקת התפקידים בין הפונקציות צריכה להיות ברורה. הוראות הציות האמורות לעניין זה הן מהתחומים הבאים: ניגוד עניינים; הוגנות הבנק כלפי לקוחותיו; איסור הלבנת הון ומימון טרור; מתן ייעוץ ללקוח; הגנה על הפרטיות (למעט היבטים של טכנולוגיית המידע); היבטי מיסוי רלוונטיים למוצרים או לשירותים ללקוחות או הוראות בעלות אופי דומה.
23. משימות פונקציית הציות כוללות, בין היתר, את המשימות הבאות:
- (א) ליעץ להנהלה הבכירה בנוגע להוראות ציות, לרבות עדכון ההנהלה בהתפתחויות בתחום הציות; במסגרת זו ייבחנו גם שינויים משמעותיים מחוץ לישראל בהוראות הציות ובמדיניות האכיפה שחלות על התאגיד הבנקאי ועל שלוחותיו, לרבות על פעילות הלקוחות. תהליכי הזיהוי וההערכה שבבסיס העדכון יכללו גם לקחים מאירועי ציות משמעותיים אשר יעוגנו בנהלי התאגיד הבנקאי או בדרך מתועדת אחרת שתבטיח הטמעתם בתהליך.
- (ב) לסייע להנהלה הבכירה בהדרכת עובדים כיצד ליישם באופן ראוי את הוראות הציות, באמצעות הסדרת מדיניות ונהלים ומסמכים אחרים כגון: מדריך ציות, כללים פנימיים וקווים מנחים;
- (ג) לתת מענה לעובדים לגבי שאלות בתחום הציות;
- (ד) לזהות, לתעד ולהעריך באופן פעיל את סיכוני הציות הגלומים בפעילויות העסקיות של התאגיד הבנקאי, ובכלל זה התפתחויות הנוגעות למוצרים חדשים, נוהגים עסקיים, קווי עסקים או לקוחות חדשים, או בשינויים מהותיים בכל אחד מאלה;
- (ה) להשתתף בתהליך אישור מוצר חדש או פעילות עסקית חדשה, כאמור בסעיף 16(ג) להוראה 310;
- (ו) לבחון דרכים למדידת סיכון הציות (למשל באמצעות שימוש במדדי ביצוע) ולהשתמש בתוצאות המדידה, זאת כדי להעצים את הליך הערכת סיכון הציות. ניתן לעשות שימוש בכלים טכנולוגיים לפיתוח מדדי הביצוע, באמצעות איסוף ומיון נתונים שיכולים להצביע על בעיות ציות פוטנציאליות (כגון: גידול בתלונות הציבור, פעילות חריגה של סחר ותשלומים);
- (ז) להעריך התאמת הנהלים והמדריכים בתחום הציות, להצביע מיידית על אי-התאמות שנתגלו, ובמידת הצורך לנסח המלצות לתיקונים בהם;
- (ח) לנטר ולבדוק את הציות בתאגיד הבנקאי על ידי ביצוע דגימות מספיקות ומייצגות. דיווח בדבר תוצאות הדגימות יועבר באמצעות קווי הדיווח של פונקציית הציות, בהתאם לנהלים הפנימיים של התאגיד הבנקאי;

(ט) קצין ציות ראשי ידווח לפחות פעם בשנה להנהלה הבכירה על נושאי ציות. הדיווח יתייחס להערכת סיכון הציות אשר בוצעה במהלך תקופת הדיווח, ויכלול, בין השאר, שינויים שחלו בפרופיל סיכון הציות; סיכום ליקויים או הפרות שזוהו וההמלצות לתיקונם ופירוט בדבר אמצעים שכבר ננקטו לתיקון ליקויים.

תכנית העבודה של פונקציית הציות

24. (א) פונקציית הציות תבצע את תפקידיה בהתאם לתוכנית עבודה בה תפורטנה פעילויותיה המתוכננות, כגון: יישום וסקירה של מדיניות ונהלים ספציפיים, הערכת סיכון הציות, עריכת מדגמי ציות והדרכת עובדים בנושאי ציות; תכנית העבודה תכלול את העיתוי והתדירות של עבודת ציות מתוכננת;

(ב) תכנית העבודה תהיה ממוקדת סיכון, ונתונה לפיקוח קצין ציות ראשי כדי להבטיח כיסוי נאות של הפעילויות העסקיות ותיאום בין פונקציות ניהול הסיכון;

(ג) על פונקציית הציות לקבוע בכתב את עקרונות מתודולוגיית הערכת הסיכון, ועליה לעדכן את העקרונות באופן שוטף, על מנת לשקף שינויים במערכת הבקרה הפנימית או בתהליכי העבודה, ושילובם של קווי פעילות חדשים;

(ד) על בסיס תוצאות ניתוח הסיכון, תיקבע תכנית עבודה רב שנתית, אשר תיקח בחשבון את רמת הסיכון המובנה הגלום בפעילויות. התכנית תביא בחשבון גם את ההתפתחויות והחידושים הצפויים ואת הסיכון הגבוה הקיים בדרך כלל בפעילויות חדשות.

25. תכנית העבודה תובא לדיון בהנהלה ולאישור בדירקטוריון; התכנית תיסקר ותתעדכן באופן סדיר בכל עת שנדרש.

26. תכנית העבודה תהיה מבוססת, בין היתר, על:

(א) מדיניות הציות שנקבעה על ידי הדירקטוריון;

(ב) תוצאות סקר בנושא סיכוני ציות; יובהר כי סקר זה יכול להתבצע גם כחלק מהסקר המפורט בסעיף 27 בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 350 בנושא - "ניהול סיכונים תפעוליים";

(ג) ממצאי ביקורת בנושא ציות (של פונקציית הביקורת הפנימית, של רואה החשבון המבקר ושל הפיקוח על הבנקים);

(ד) תלונות לקוחות;

(ה) הוראות ציות חדשות ושינויים שוטפים בהוראות קיימות ושינויים בפעילות התאגיד הבנקאי, לרבות מידע כאמור בסעיף 23(א) לעיל והשלכותיו האפשריות.

27. תכנית העבודה תכלול פרטים בנושאים אלה:

(א) נושאי הציות;

(ב) פירוט כוח האדם שיועסק בציות וכשירותו המקצועית הנדרשת ושל משאבים נדרשים אחרים;

(ג) לוחות הזמנים לביצוע משימות הציות;

(ד) בקורות שתתבצענה תוך זמן סביר לאחר תיקון הליקוי;

(ה) תקצוב זמן למטלות ולפעילויות.

פרק ה': היקף פעילות

28. (א) תאגיד בנקאי המנהל פעילות בינלאומית באמצעות שלוחות בתחום שיפוט מסוים, יציית לחוק ולרגולציה המקומית, וכן להוראות הציות הישראליות החלות עליו ;
- (ב) תאגיד האם יוודא כי ניתנו הכלים לשלוחות ליישם את מדיניות הציות הקבוצתית ולנהל באופן אפקטיבי את סיכון הציות בהן.
29. (א) קצין ציות ראשי בתאגיד האם יוודא, תוך תיאום עם פונקציות ניהול סיכונים אחרות בתאגיד הבנקאי, שעובדים בעלי ידע וניסיון רלוונטיים בתחום השיפוט בו הן פועלות, ימלאו תפקידים בתחום הציות בשלוחות ;
- (ב) קצין ציות ראשי בתאגיד האם יוודא את יישום המדיניות הקבוצתית גם בשלוחות, ויכלול בתכנית העבודה הרב שנתית של פונקציית הציות בדיקה של חברות בנות שההוראה לא חלה עליהן ;
- (ג) קצין ציות ראשי בשלוחות יהיה כפוף מקצועית לקצין ציות ראשי של תאגיד האם.
30. על התאגיד הבנקאי לקבוע נהלים לזיהוי ולהערכה של גידול אפשרי בסיכון המוניטין היכול לנבוע מכך שהתאגיד הבנקאי מציע, בתחומי שיפוט מסוימים, מוצרים או מנהל פעילות אשר אסורים עליו בישראל.

פרק ו': קצין ציות ראשי

31. (א) קצין ציות ראשי יהיה בעל כישורים, ידע וניסיון ההולמים את תפקידיו ואת תחומי אחריותו כפי שעולים מהוראה זו ;
- (ב) קצין ציות ראשי יהיה חבר בהנהלה הבכירה של התאגיד הבנקאי או כפוף ישירות לחבר כאמור, שאינו אחראי על תחום בו מבוצעות פעילויות עסקיות.
32. בכל תאגיד בנקאי ימונה קצין ציות קבוצתי אשר יהיה אחראי לזיהוי ולניהול סיכון הציות בקבוצה הבנקאית.
33. (א) קצין ציות ראשי יהיה גם האחראי למילוי חובותיו של תאגיד בנקאי לפי סעיף 8 לחוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000. עם זאת, במקרה בו קצין ציות ראשי הוא חבר הנהלה בתאגיד הבנקאי, האחראי למילוי החובות ראשי להיות בכפיפות ישירה לקצין ציות ראשי, כאמור בסעיף קטן 7(א) להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 411 - "מניעת הלבנת הון ומימון טרור וזיהוי לקוחות" ;
- (ב) קצין ציות ראשי לא ימלא בתאגיד הבנקאי תפקיד נוסף ; על אף האמור, קצין הציות יהיה ראשי למלא תפקיד בעל אופי דומה אחר המוגדר בדין מקומי או בדין זר.

מינוי והפסקת כהונה של קצין ציות ראשי

34. מינוי קצין ציות ראשי ייעשה על ידי הנהלת התאגיד הבנקאי.
35. (א) תאגיד בנקאי ימסור דיווח בכתב למפקח על הבנקים על מינוי קצין ציות ;
- (ב) במינוי קצין ציות ראשי בשלוחות, אם נדרש, יינתן דיווח דומה למפקח על הבנקים במדינה המארחת.
36. (א) העברה של קצין ציות ראשי מתפקידו מכל סיבה שהיא תתבצע באישור מוקדם של הדירקטוריון ;
- (ב) המפקח על הבנקים יקבל דיווח על סיום כהונתו של קצין ציות ראשי, שיכלול פירוט של נסיבות סיום הכהונה.

פרק ז': מיקור חוץ של פונקציית הציות

37. (א) ציות הוא חלק מליבת פעילות ניהול הסיכונים בתאגיד הבנקאי. עם זאת, מטלות מסוימות של פונקציית הציות ניתנות לביצוע במיקור חוץ ;
- (ב) תאגיד בנקאי המבקש להוציא למיקור חוץ פעילות ציות משמעותית, יידע את הפיקוח על הבנקים מראש תוך מתן הנמקה.
38. (א) על התאגיד הבנקאי לוודא שהסדרים למיקור חוץ של ציות לא יפגמו באפקטיביות יכולת הפיקוח של המפקח על הבנקים ;
- (ב) הדירקטוריון וההנהלה הבכירה של התאגיד הבנקאי אחראים להבטיח כי מטלות של פונקציית ציות מבוצעות באופן הולם ואפקטיבי, גם אם חלקן הועברו למיקור חוץ ;
- (ג) קצין ציות ראשי יפקח על מטלות ציות המבוצעות במיקור חוץ.

פרק ח': בנק חוץ

39. הוראה זו תחול על בנק חוץ בהתאמות המתחייבות, בין היתר :
- (א) בביצוע תפקידיה המפורטים בסעיף 23 רשאית פונקציית הציות להסתייע בפונקציית הציות של בנק האם ;
- (ב) בקביעת תכנית העבודה של פונקציית הציות, כאמור בסעיפים 24 - 27 רשאית פונקציית הציות להסתמך על מתודולוגיות הערכת סיכון הציות שנקבעו בבנק האם, אך עליה לוודא התאמתם ועדכניותם לפעילות הסניף בישראל ;
- (ג) במקרים חריגים בנק חוץ, הסבור כי סעיפים מסוימים בהוראה זו אינם ישימים לגביו, רשאי לפנות למפקח על הבנקים על מנת לתאם את תחולתם או דרך יישומם לגביו.

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2064	1	הוראה מקורית	17/01/02
2459	2	עדכון	3/6/15
2598	3	עדכון	23/12/19
2669	4	עדכון	30/09/21

טיפול בתלונות ציבור

פרק א': כללי

מבוא

1. טיפול הוגן ויעיל של תאגידים בנקאיים בתלונות הציבור בדבר עסקיו עם התאגיד הבנקאי הוא רכיב חיוני להבטחת אמון הציבור במערכת הבנקאית, להבטחת ערך ההגינות ביחסים בין בנקים ולקוחותיהם, וכפועל יוצא לשמירה על מוניטין התאגיד הבנקאי. הוראה זו קובעת כללים שמטרתם להבטיח את הטיפול הנאות של התאגיד הבנקאי בתלונות הציבור כחלק מהחובות החלות עליו בקשריו העסקיים עם לקוחותיו. בין היתר, נדרש התאגיד הבנקאי לקיים פונקציה ייעודית לטיפול בתלונות הציבור, ולמנות נציב תלונות ציבור לעמוד בראשה.

תחולה

2. הוראות אלו יחולו על כל התאגידים הבנקאיים, כהגדרתם בהוראה זאת.

הגדרות

3. בהוראה זו -

"פונקציית הטיפול בתלונות הציבור"
יחידה ארגונית נפרדת שתפקידה לבדוק את תלונות הציבור, אשר בראשה מנהל הנושא בתואר "נציב תלונות הציבור";

"תאגיד בנקאי"
כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א - 1981, אך לרבות תאגיד עזר שהוא חברת כרטיסי אשראי וסולק כהגדרתו בסעיף 36ט לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א - 1981 ;

פרק ב': ממשל תאגידי

תרבות ארגונית לטיפול בתלונות ציבור

4. התאגיד הבנקאי יטמיע תרבות ארגונית המבוססת על שמירת ההוגנות ביחסים שבינו לבין הלקוח, ותומכת בטיפול מהיר ויעיל בתלונותיו. בטיפול בתלונות יפעל התאגיד הבנקאי בהתאם להוראות החלות על הפעילויות הבנקאיות של התאגיד הבנקאי, לפי דין, לרבות חוקים, תקנות, הוראות רגולציה ועמדות שנקבעו על ידי הפיקוח על הבנקים בטיפול בפניות הציבור (להלן: "ההוראות הרלוונטיות").

דירקטוריון

5. במסגרת אחריותו הכוללת לעסקי התאגיד הבנקאי ולאיתנותו הפיננסית, על הדירקטוריון:

- (א) לאשר את מדיניות הטיפול בתלונות הציבור ואת אמנת השירות של נציב תלונות ציבור;
- (ב) לוודא שנציב תלונות הציבור נהנה ממעמד ראוי, ושפונקציית הטיפול בתלונות הציבור מאוישת כהלכה ומחזיקה במשאבים ובסמכויות הדרושים לביצוע תפקידה;
- (ג) לאשר את המתכונת והתדירות לדיווח סדיר של נציב תלונות הציבור להנהלה ולדירקטוריון;
- (ד) לקיים דיון בדוחות התקופתיים של נציב תלונות הציבור, אחת לשנה לפחות וסמוך ככל הניתן למועד קבלתם.

הנהלה בכירה

6. להנהלה הבכירה אחריות ישירה לעבודתה של פונקציית הטיפול בתלונות הציבור. במסגרת זו, על ההנהלה:

- (א) לגבש את מדיניות הטיפול בתלונות הציבור בהתבסס על הוראה זו, ולגבש אמנת שירות לנציב תלונות ציבור בהתאם למדיניות זו. המדיניות כאמור תכלול התייחסות לטיפול המערכתי בליקויים שהתגלו בעקבות בירור תלונות הציבור, ולגורם המטפל בתאגיד הבנקאי. מדיניות הטיפול בתלונות ציבור ואמנת השירות ייקבעו על בסיס קבוצתי, בשינויים המחויבים;
- (ב) לקיים פונקציה לטיפול בתלונות ציבור ולמנות נציב תלונות ציבור לעמוד בראשה;
- (ג) לוודא קיומם של משאבים נאותים לטיפול בתלונות הציבור, לרבות התאמת העובדים לתפקידם, אמצעים טכנולוגיים, גישה למערכות מידע נאותות, הכשרה והדרכה בתחומים הרלוונטיים;

- (ד) לקבוע דרישות סבירות לגבי כישורים מקצועיים, השכלה וניסיון של עובדי הפונקציה לטיפול בתלונות הציבור בדרגים שונים ;
- (ה) לעגן בנהלים את תהליכי עבודתה של הפונקציה לטיפול בתלונות הציבור, ולפקח על יישומם, בין היתר בהתבסס על האמור בהוראה זו ;
- (ו) לקבוע מנגנונים לשיתוף פעולה ודיווח הדדי בין נציב תלונות הציבור לבין קצין הציות ובעלי תפקידים רלוונטיים אחרים בתאגיד הבנקאי, באופן שיבטיח את מילוי תפקידיהם באפקטיביות ;
- (ז) לגבש את המתכונת והתדירות לדיווח סדיר של נציב תלונות הציבור להנהלה ולדירקטוריון, אשר תכלול לפחות את הפרטים כאמור בהוראה זו ;
- (ח) לקיים דיון בדוחות התקופתיים של נציב תלונות הציבור, אחת לחצי שנה לפחות וסמוך ככל הניתן למועד קבלתם.

פרק ג': פונקציה לטיפול בתלונות ציבור ונציב תלונות ציבור

מעמד, עצמאות ואחריות

7. תאגיד בנקאי יקיים פונקציה ייעודית אשר בתחום אחריותה הטיפול בתלונות הציבור, וימנה נציב תלונות ציבור לעמוד בראש הפונקציה וזאת על מנת להבטיח את הטיפול הנאות של התאגיד הבנקאי בתלונות הציבור.

- (א) נציב תלונות הציבור יהיה חבר בהנהלה הבכירה של התאגיד הבנקאי או כפוף ישירות לחבר כאמור ;
- (ב) נציב תלונות הציבור ועובדי פונקציית הטיפול בתלונות הציבור לא ימלאו תפקיד נוסף. האמור לא יחול על נציב תלונות הציבור שהוא חבר בהנהלה הבכירה ועל נציב תלונות הציבור בתאגידים בנקאיים שבהם היקף הפעילות הקמעונאית מצומצמת, בכפוף לאישור המפקח על הבנקים. אין באמור לעיל למנוע טיפול בפניות ציבור שאינן תלונות שהגיעו לידי הפונקציה, ובלבד שלא ייפגע הטיפול בתלונות ;
- (ג) לנציב תלונות הציבור ולעובדי פונקציית הטיפול בתלונות הציבור יהיו הכישורים המקצועיים, ההשכלה והניסיון ההולמים את תפקידם ותחומי אחריותם ;
- (ד) לנציב תלונות הציבור ולעובדי פונקציית הטיפול בתלונות הציבור יהיו משאבים נאותים לטיפול בתלונות הציבור לרבות : אמצעים טכנולוגיים, מערכות מידע נאותות, הכשרה והדרכה, גישה למערכות מידע, וכן אפשרות לקבל סיוע מגורמים מקצועיים נוספים, הנדרשים לצרכי עבודתם.
- (ה) תגמול נציב תלונות הציבור ועובדיו, ייקבע בהתאם לאמור בסעיף 10 להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 301A בנושא "מדיניות התגמול בתאגיד בנקאי".

תפקידים

8. נציב תלונות הציבור ועובדיו יבדקו באופן הוגן ויעיל את תלונות הציבור בדבר עסקיו עם התאגיד הבנקאי, ויפעלו באובייקטיביות וללא משוא פנים. במסגרת זו :

- (א) על הנציב לקבוע ממצאים בתלונות, לרבות קביעת סעדים לצדדים שנפגעו מהליקויים, למעט בתלונות כאמור בסעיף 8 (ב) ;
- (ב) סבר הנציב כי מהטיפול בתלונות עלה ליקוי מהותי, או ליקוי בעל משמעויות לקבוצת לקוחות, ידווח על כך לממונה עליו ולקצין הציות, וימליץ על אופן הטיפול הנדרש. הממונה, על פי שיקול דעתו, ידווח על כך למנכ"ל ;
- (ג) נציב תלונות הציבור ידווח לדירקטוריון ולהנהלה, ולגורמים נוספים, כמפורט בהוראה זו ;
- (ד) נציב תלונות הציבור רשאי להאציל את סמכויותיו בהתאם להוראה זו לעובדים הכפופים לו.

9. אופן הטיפול בתלונות הציבור :

- (א) תשובת התאגיד הבנקאי לכל תלונה תהיה מנומקת תתייחס לטענות שהועלו בתלונה, ותיתמך באסמכתאות לפי העניין.
- כאשר התאגיד הבנקאי קיבל את תלונת הלקוח במלואה, לרבות אם לפני משורת הדין, יהיה התאגיד הבנקאי רשאי לא לכלול את האמור ברישה של סעיף זה, במכתב התשובה ללקוח ;
- (ב) אם בעקבות בירור התלונה נקבע סעד כספי או סעד שווה ערך, תצורף להחלטה ההנמקה לגבי אופן קביעת הסעד ;
- (ג) תשובה סופית של תאגיד בנקאי למתלונן תכלול הודעה בדבר זכותו להשיג על החלטת התאגיד הבנקאי בפני המפקח על הבנקים בנושאים המצויים בתחום טיפולו ;
- (ד) משך הזמן המרבי למתן תשובה סופית של התאגיד הבנקאי לכל תלונה לא יעלה על 45 ימים ממועד קבלת התלונה. עם זאת, בנסיבות חריגות לנציב תהיה סמכות להאריך את המועד האמור ב-15 ימים. האמור בסעיף זה לא חל בנסיבות חריגות מאד שבהן העיכוב נבע מגורמים שאינם בשליטת הבנק.
- הודעה על הארכת המועד וסיבת העיכוב תימסר לפונה לפני תום המועד הקבוע בסעיף זה ;
- (ה) אם תאגיד בנקאי מנוע מלנמק את החלטתו למתלונן עקב חובת הסודיות שמוטלת עליו מכוח כל דין או צו של רשות מוסמכת, יציין התאגיד הבנקאי בפני המתלונן את הטעמים להעדר נימוקים להחלטתו, ובתנאי שאין הדבר סותר את הוראות הדין או צו של רשות מוסמכת ;
- (ו) תאגיד בנקאי ישמור לפחות לתקופה של עשר שנים את כל המסמכים והנתונים המהותיים הנוגעים לטיפול בתלונה באופן המאפשר אחזור מידע ועיבוד נתונים.

מענה לפיקוח על הבנקים

10. במקרים בהם בחר המתלונן להשיג על החלטת התאגיד הבנקאי בפני הפיקוח על הבנקים, או בתלונה אשר מסיבות אחרות מתבררת ישירות על ידי הפיקוח על הבנקים :

- (א) על התאגיד הבנקאי להשיב לפיקוח על הבנקים תוך 21 ימים ממועד פניית הפיקוח או בפרק זמן אחר שנקבע על ידי הפיקוח על הבנקים לגבי אותה תלונה.
- (ב) תאגיד בנקאי ישלח לפיקוח על הבנקים העתק מתשובתו למתלונן, בכל תלונה שהועברה אליו לטיפול על-ידי הפיקוח על הבנקים, בד בבד עם מתן התשובה למתלונן.

מעקב ודיווח

11. נציב תלונות הציבור ידווח להנהלת התאגיד הבנקאי, לפחות אחת לחצי שנה, ולדירקטוריון התאגיד הבנקאי לפחות אחת לשנה. דוחות אלו יכללו, בין היתר : סיכום של פעולותיו ; נתונים לגבי תלונות שהטיפול בהן הסתיים ולגבי תלונות תלויות ועומדות בתקופה הרלבנטית ; פירוט סכומים שהוחזרו או שולמו בעקבות הטיפול בתלונות, פירוט סעדים נוספים בעלי משמעות כספית, ופעולות מהותיות שננקטו כתוצאה מהליכי בירור התלונות ; פרטים על ליקויים שאותרו במסגרת הטיפול בתלונות במהלך התקופה ; דוגמאות לתלונות אשר טופלו על-ידו, לרבות תלונות מוצדקות ותלונות אשר בעקבות הטיפול בהן התגלו ליקויים.

הדירקטוריון והנהלה יקיימו דיון בדוחות אלו סמוך ככל הניתן למועד קבלתם.

12. התאגיד הבנקאי ימסור לפיקוח על הבנקים, אחת לחצי שנה, דיווח על טיפול בתלונות, לרבות ליקויים מהותיים שאותרו ואופן הטיפול בהם, במתכונת כפי שיוורה המפקח על הבנקים.

פרסום לציבור

13. תאגיד בנקאי יפרסם במקום בולט באתר האינטרנט שלו ובכל אחד מסניפיו את אמנת השירות של נציב תלונות הציבור, לרבות לוחות הזמנים למתן מענה לתלונות, פרטים על אופן הגשת תלונה וערוצי התקשרות, לרבות התקשרות מקוונת.

14. תאגיד בנקאי יפרסם באתר האינטרנט שלו דוח במתכונת כפי שיקבע המפקח אשר יציג את תמצית נתוני הטיפול בתלונות שהטיפול בהן הסתיים במהלך השנה הקלנדרית. הדוח יפורסם בתוך 90 יום מתום השנה הקלנדרית. המידע המפורסם באתר האינטרנט יישמר בהתאם לכללים שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור בדבר שמירת מידע באינטרנט.

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2434	1	חוזר מקורי	30/09/14
2669	2	עדכון	30/09/21

בקורות ונהלים לגבי הגילוי ובקרה פנימית על דיווח כספי

מבוא

1. (א) מערכת הדיווח לציבור של תאגידים בנקאיים וחברות כרטיסי אשראי (להלן ביחד – תאגידים בנקאיים) מבוססת על גילוי נאות ושלים. כדי שמערכת זו תפעל בצורה האפקטיבית ביותר, למשתמשים בדוחות לציבור חייבת להיות גישה לגילוי שהינו ברור, מדויק ובמועד המתאים.
- (ב) המטרה של הבקרה הפנימית של תאגיד בנקאי על דיווח כספי ככלל הינה להבטיח תהליך הכנת דוחות כספיים מהימנים. דוחות כספיים מהימנים חייבים להיות מדויקים מכל הבחינות המהותיות.
- (ג) בהוראה זו נכללות הדרישות מההנהלה של תאגיד בנקאי בהתייחס לבקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה פנימית על דיווח כספי. ההוראה מבוססת על הוראות רשות ניירות ערך בארה"ב, שפורסמו מכוח חוק Sarbanes Oxley משנת 2002 (סעיפים 302 ו-404 לחוק).

הגדרות

2. **"בקורות ונהלים לגבי הגילוי"** - בקורות ונהלים אחרים של התאגיד הבנקאי אשר תוכננו להבטיח שמידע אשר נדרש התאגיד הבנקאי לגלות בדוחות נרשם, מעובד, מסוכם ומדווח בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים. "בקורות ונהלים לגבי הגילוי" כוללים, בין השאר, בקורות ונהלים אשר תוכננו להבטיח שמידע אשר נדרש התאגיד הבנקאי לגלות בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים, נצבר ומועבר להנהלת התאגיד הבנקאי, כולל למנכ"ל ולחשבונאי הראשי, באופן המתאים על-מנת לאפשר קבלת החלטות במועד המתאים, בהתייחס לדרישות הגילוי.

"בקרה פנימית על דיווח כספי" - תהליך שתוכנן על-ידי, או תחת פיקוחם של, המנכ"ל והחשבונאי הראשי, או אדם המבצע בפועל אותו תפקיד, ומושפע על-ידי דירקטוריון התאגיד הבנקאי, ההנהלה ועובדים אחרים, כדי לספק מידה סבירה של בטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי והכנת הדוחות הכספיים למטרות חיצוניות בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים, להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו וכולל את המדיניות והנהלים אשר:

- (1) שייכים (pertain) לשמירת רשומות אשר, בפירוט סביר, משקפות באופן מדויק ונאות (fairly) את העסקאות וההעברות (dispositions) של נכסי התאגיד הבנקאי;
- (2) מספקים מידה סבירה של בטחון שעסקאות נרשמות כנדרש כדי לאפשר הכנת דוחות כספיים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו, ושתקבולים ותשלומים (expenditures) של התאגיד הבנקאי נעשים רק בהתאם להרשאות של הנהלת התאגיד הבנקאי והדירקטורים שלו; ו-

3) מספקים מידה סבירה של בטחון לגבי מניעה או גילוי במועד של רכישה, שימוש או העברה (disposition) לא מורשים של נכסי התאגיד הבנקאי, שיכולה להיות להם השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

”חולשה מהותית” – ליקוי, או שילוב של ליקויים, בבקרה הפנימית על דיווח כספי, כך שישנה אפשרות סבירה (reasonable possibility) שהצגה מוטעית מהותית בדוחות הכספיים השנתיים או הרבעוניים של התאגיד הבנקאי לא תימנע או תתגלה במועד.

”ליקוי משמעותי” – ליקוי או צירוף של ליקויים בבקרה הפנימית על דיווח כספי, שהינו פחות חמור מחולשה מהותית, אם כי עדיין חשוב דיו על מנת להסב את תשומת לבם של אלו האחראים לפיקוח על הדיווח הכספי של התאגיד הבנקאי.

בקורות ונהלים לגבי הגילוי ובקרה פנימית על דיווח כספי

3. תאגידים בנקאיים חייבים לקיים בקורות ונהלים לגבי גילוי, ובקרה פנימית על דיווח כספי.
4. הנהלת התאגיד הבנקאי תעריך, בשיתוף המנכ”ל והחשבונאי הראשי, או אדם המבצע בפועל את אותו תפקיד, את האפקטיביות של הבקורות ונהלים לגבי הגילוי של התאגיד הבנקאי לסוף כל רבעון.
5. הנהלת התאגיד הבנקאי תעריך, בשיתוף המנכ”ל והחשבונאי הראשי, או אדם המבצע בפועל את אותו תפקיד, את האפקטיביות של הבקרה הפנימית של התאגיד הבנקאי על דיווח כספי לתום כל שנה. המסגרת, עליה מתבססת הערכת ההנהלה בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי, חייבת להיות מסגרת בקרה מתאימה ומוכרת, שנוצרה על ידי גוף שביצע את הנהלים המתחייבים (due-process procedures), לרבות תפוצה נרחבת של המסגרת להערות הציבור. אף כי ישנן דרכים רבות ליישום הערכת אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי, העומדות בדרישות האמורות בסעיף זה, הערכה המיושמת בהתאם להנחיות המפרשות שפורסמו על ידי רשות ניירות ערך בארה”ב בפרסום מס’ 34-55929 (Commission in Release No. 34-55929) הינה מספקת לגבי ההערכה הנדרשת בסעיף זה.
6. הנהלת התאגיד הבנקאי תעריך, בשיתוף המנכ”ל והחשבונאי הראשי, או אדם המבצע בפועל את אותו תפקיד, כל שינוי בבקרה הפנימית של התאגיד הבנקאי על דיווח כספי שאירע בכל רבעון, שיש לו השפעה מהותית או שצפוי להשפיע באופן מהותי על הבקרה הפנימית של התאגיד הבנקאי על דיווח כספי.

המפקח על הבנקים : ניהול בנקאי תקין [1] (9/08)

עמ' 3 - 309

בקורות ונהלים לגבי הגילוי ובקרה פנימית על דיווח כספי

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2239	1	חוזר מקורי	28/9/08

ניהול סיכונים**תוכן העניינים**

	כללי	פרק א'
310-2	1. מבוא	
310-2	2. תחולה	
310-2	3. הגדרות	
310-3	4. ממשל ניהול הסיכונים	
310-4	5. עקרונות לניהול סיכונים בתאגיד בנקאי	
	ממשל תאגידי	פרק ב'
310-5	6. תרבות ארגונית לניהול סיכונים	
310-5	7. דירקטוריון	
310-6	8. ועדת ניהול סיכונים	
310-6	9. הנהלה בכירה	
310-7	10. מנהל סיכונים ראשי	
310-7	11. פונקצית ניהול הסיכונים	
310-9	12. ביקורת פנימית	
310-9	13. ניהול סיכונים קבוצתי	
	תיאבון סיכון ומסגרת ניהול סיכונים	פרק ג'
310-10	14. תיאבון הסיכון	
310-11	15. מסגרת ניהול הסיכונים	
310-12	16. מוצר חדש	
	זיהוי, מדידה והערכה של סיכונים	פרק ד'
310-13	17. מתודולוגיות לזיהוי מדידה והערכת סיכונים	
310-13	18. מודלים	
310-13	19. מבחני קיצון	
	ניטור ודיווח על סיכונים	פרק ה'
310-15	20. מערכת מידע ניהולי	
310-15	21. מערך הדיווח על הסיכונים	
310-16	22. מסמך הסיכונים	

ניהול סיכונים

פרק א': כללי

מבוא

1. (א) מערך ניהול סיכונים אפקטיבי, רחב וחוצה ארגון הוא נדבך מרכזי בהבטחת יציבותם של התאגידים הבנקאים לאורך זמן.
- (ב) הוראה זו קובעת עקרונות יסוד לניהול ולבקרת הסיכונים בראייה משולבת וכלל תאגידית (Firm Wide Risk Management) כדי לחזק את יכולתם של תאגידים בנקאיים לזהות ולנהל סיכונים באופן מיטבי כך שישתקפו כראוי בפעילות הבנק, בהערכת הלימות ההון ובתהליכי קבלת החלטות.
- (ג) ממשל ניהול סיכונים נאות מתבסס על שלושה קווי הגנה: (1) קווי עסקים; (2) פונקצית ניהול סיכונים בלתי תלויה; ו-(3) ביקורת פנימית.
- (ד) מערכת ניהול סיכונים איתנה כוללת את הרכיבים המרכזיים הבאים: תרבות סיכון המשקפת הבנה מלאה של הפעילות העסקית והסיכונים הכרוכים בה; התווית מסגרת תיאבון סיכון ופיקוח על התאמת פרופיל הסיכונים של התאגיד הבנקאי למסגרת שנקבעה; הקמת פונקצית ניהול סיכונים בלתי תלויה בראשות מנהל סיכונים; העמדת כלים לזיהוי, להערכת הסיכונים ולמדידת הסיכונים במבט צופה פני עתיד, והסדרת אמצעי פיקוח ובקרה על סיכונים אלו.
- (ה) הפרטים ורמת התחכום של מערכת ניהול הסיכונים של תאגיד בנקאי יעלו בקנה אחד עם גודל ומורכבות פעילותו העסקית ועם רמת הסיכון הכוללת שהוא נוטל על עצמו.

תחולה

2. הוראות אלו יחולו על כל התאגידים הבנקאיים, כהגדרתם בהוראה זאת.

הגדרות

3. "תאגיד בנקאי"
- "ניהול סיכונים"
- כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א 1981, למעט תאגיד בנקאי שהוא חברת שירותים משותפת, אך לרבות תאגיד עזר שהוא חברת כרטיסי אשראי.
- תהליכי זיהוי סיכונים, הערכת סיכונים ומדידת חשיפות אליהם, ניטור חשיפות לסיכון וקביעת צורכי ההון המתאימים באופן שוטף, ניטור והערכה של החלטות לגבי נטילת סיכון, אמצעי הפחתת סיכון ודיווח להנהלה הבכירה והדירקטוריון על חשיפות הבנק לסיכון ועל פוזיציות הוניות.
- גישה משולבת לזיהוי, להערכה, לניטור, ולניהול של כלל הסיכונים לרוחב התאגיד הבנקאי.

"תיאבון הסיכון"

קביעה ברמת-על, מהו הסיכון שהתאגיד הבנקאי מוכן לקבל בהתחשב במאפייני סיכון/תשואה; נתפס לרוב כמבט צופה פני עתיד של קבלת סיכון.

"סיבולת לסיכון"

קביעה ספציפית יותר של רמת ההשתנות שתאגיד בנקאי מוכן לקבל סביב מטרותיו העסקיות, הנחשבת לרוב לסכום הסיכון שתאגיד בנקאי מוכן לקבל.

"פרופיל הסיכון"

הערכת הסיכון המצרפי הגלום בחשיפות ובפעילות העסקית של התאגיד הבנקאי לנקודת זמן ספציפית, באמצעות שימוש בכלים ואמצעים שונים.

"מסגרת ניהול הסיכונים"

מסגרת עבודה לניהול הסיכונים הכוללת את המדיניות, הנהלים, המגבלות והבקורות לניהול הסיכונים.

"ריכוז סיכון"

כל חשיפה יחידה או קבוצת חשיפות (למשל לאותו לווח או צד נגדי, בכלל זה ספקי הגנה, אזור גיאוגרפי, ענף כלכלי או גורמי סיכון אחרים) שיש בהן פוטנציאל לגרום להפסדים גדולים מספיק או לשינוי מהותי בפרופיל הסיכונים של התאגיד הבנקאי.

ממשל ניהול הסיכונים

4. ממשל תאגידי נאות לניהול הסיכונים מסתמך על שלושה קווי הגנה :

(א) הנהלת קו העסקים

הנהלות קווי העסקים נושאות באחריות לזיהוי, להערכה, למדידה, לניטור, להפחתה ולדיווח על הסיכונים המובנים במוצרים, בפעילויות, בתהליכים ובמערכות הנתונות לאחריותם, וכן לניהול סביבת בקרה נאותה בהקשר של ניהול סיכונים. פונקציות תומכות כגון ניהול טכנולוגיית המידע מהוות חלק מקו ההגנה הראשון.

(ב) פונקצית ניהול סיכונים בלתי תלויה

פונקציה בלתי תלויה לניהול הסיכונים משמשת כקו ההגנה השני, ותפקידה הוא להשלים (complement) את פעילויות ניהול הסיכונים של קו העסקים. לפונקציה יהיה מבנה דיווח בלתי תלוי בקווי העסקים יוצרי הסיכון והיא תהיה אחראית לתכנון, לתחזוקה ולפיתוח השוטף של מסגרת העבודה לניהול הסיכונים בתאגיד הבנקאי. תפקיד מרכזי של הפונקציה הוא לאתגר את נאותות התשומות של קווי העסקים לניהול הסיכון, למדידת הסיכון ולמערכות הדיווח של התאגיד הבנקאי, ואת נאותות התפוקות המתקבלות. פונקציות ציות, מעקב ובקרה אחרות, דוגמת קצין הציות ואיסור הלבנת הון, החשבונאי הראשי והבקרה על דיווח כספי מהוות חלק מקו ההגנה השני. על התאגיד הבנקאי להגדיר את הממשקים בין כל הפונקציות המהוות את קו ההגנה השני על מנת להבטיח תיאום ושיתוף פעולה.

(ג) ביקורת פנימית

הביקורת הפנימית מבצעת סקירה בלתי תלויה ואיתגור של הבקורות, התהליכים והמערכות לניהול הסיכונים בתאגיד הבנקאי. תפקידי הביקורת הפנימית מפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 307 בנושא "פונקצית ביקורת פנימית".

תרבות סיכונים חזקה ותקשורת טובה בין שלושת קווי ההגנה הינם מאפיינים חשובים של ממשל ניהול סיכונים נאות.

עקרונות לניהול סיכונים בתאגיד בנקאי

5. התאגיד הבנקאי ינהל את הסיכונים בהתאם לעקרונות הבאים :

- (א) הסיכונים ינוהלו בראייה משולבת וכלל תאגידית לאורך השרשרת הניהולית כמו גם לרוחב היחידות העסקיות, תוך שימוש במתודולוגיות ומינוחים עקביים.
- (ב) סיכונים יזוהו וינוטרו על בסיס מתמשך, הן ברמת הקבוצה והן ברמת הישויות הבודדות.
- (ג) ניהול הסיכונים ייעשה מתוך גישה צופה פני עתיד שכוללת לצד ניטור שוטף של הסיכונים הקיימים גם זיהוי סיכונים חדשים או מתפתחים.
- (ד) רמת התחכום של המערכות לניהול סיכונים ולבקרה פנימית יעודכנו בהתאם לשינויים בפרופיל הסיכון של התאגיד הבנקאי (לרבות התרחבותו) ובהתאם לשינויים בסביבה החיצונית.
- (ה) תהליכי ניהול הסיכונים יכללו את כל הסיכונים הקשורים לתאגיד הבנקאי, במאזן ומחוץ למאזן, סיכונים כמיתים ושאינם כמיתים, ברמת כלל הקבוצה, התיק וקו העסקים, ויביאו בחשבון את מידת החפיפה בין סיכונים.

פרק ב': ממשל תאגידי

תרבות ארגונית לניהול סיכונים

6. התאגיד הבנקאי יטמיע תרבות ארגונית המבוססת על ניהול סיכונים איתן, אשר תומכת בהתנהגות מקצועית ואחראית, ומספקת נורמות ותמריצים נאותים להתנהגות כזאת. לצורך השגת מטרה זו, הדירקטוריון וההנהלה הבכירה:
- (א) יחזיקו בידע ובמומחיות מספקים על כל קווי הפעילות המשמעותיים על מנת להבטיח את יעילות קווי המדיניות, הבקורות, ומערכות ניטור הסיכונים בגין אותן פעילויות.
  - (ב) יעודדו זיהוי והעלאת סוגיות סיכון על ידי כלל העובדים בתאגיד הבנקאי, מבלי להסתמך לצורך כך על פונקציות ניהול הסיכונים או הביקורת הפנימית.
  - (ג) יוודאו כי קיימת הגדרה ברורה של סמכויות ואחריות דיווחית (Accountability) כך שעובדי התאגיד הבנקאי יבינו את תפקידם ואחריותם לסיכון, כמו גם את סמכותם לפעול בקשר לכך.
  - (ד) יוודאו כי שיקולי ניהול הסיכונים מהווים מרכיב מרכזי בהחלטות אסטרטגיות ושוטפות.
  - (ה) יעודדו שיתוף מידע ותקשורת פנים-ארגונית, הן אופקי לרוחב הארגון והן אנכי במעלה שרשרת הניהול, באופן המסייע לקבלת החלטות אפקטיביות.
  - (ו) יוודאו התאמה של מדיניות התגמול לתיאבון הסיכון, ליעדים אסטרטגיים ארוכי טווח, ליעדים פיננסיים ולאיתנותו הכוללת של התאגיד הבנקאי, תוך איזון הולם בין סיכון לתגמול.

דירקטוריון

7. במסגרת אחריותו לעסקי התאגיד הבנקאי ולאיתנותו הפיננסית ובמסגרת תפקידיו של הדירקטוריון בהקשר של ניהול סיכונים כמפורט בהוראה 301, על הדירקטוריון:
- (א) להתוות את אסטרטגיית הסיכון הכוללת, לרבות תיאבון הסיכון כמפורט בסעיף 14.
  - (ב) לסקור ולאשר תקופתית, לפחות אחת לשנה, מסגרת ניהול סיכון המעוגנת במסמך מדיניות עבור כל אחד מהסיכונים המהותיים כמפורט בסעיף 15.
  - (ג) לעקוב אחר פעולות ההנהלה הבכירה ולוודא שפרופיל הסיכונים עולה בקנה אחד עם תיאבון הסיכון שנקבע, לאור ההתפתחויות והשינויים בשווקים הפיננסיים ובסביבה החיצונית, בנוהגי ניהול סיכונים, ובפעילויות התאגיד בנקאי.
  - (ד) לבחון ולאשר מראש מוצרים חדשים מהותיים טרם הפעלתם כמפורט בסעיף 16.
  - (ה) לצורך מילוי תפקידיו כאמור לעיל, הדירקטוריון לכל הפחות:
    - (1) יוודא שמנהל הסיכונים הראשי נהנה ממעמד ראוי, ושפונקציית ניהול הסיכונים שהוא עומד בראשה מאוישת כהלכה, מחזיקה במשאבים הדרושים, ומבצעת את תפקידה באופן עצמאי ואפקטיבי.
    - (2) ידון לפחות אחת לרבעון במסמך הסיכונים כמפורט בסעיף 22.
    - (3) יחליט אלו נושאים ירצה להעביר לבחינה מעמיקה יותר של ועדת ניהול סיכונים של הדירקטוריון.

(4) ידון אחת לשנה בסקירת פעילות בקרת האשראי כאמור בהוראה 319.

ועדת ניהול סיכונים

8. ועדת ניהול סיכונים של הדירקטוריון :

- (א) תייעץ לדירקטוריון בעניין אסטרטגיית הסיכון הכוללת לרבות תיאבון הסיכון הנוכחי והעתיד, ובעניין הפיקוח על האופן שבו ההנהלה הבכירה מיישמת אסטרטגיה זו בפועל.
- (ב) תקיים קשר שוטף עם מנהל הסיכונים הראשי כמפורט בסעיף 10(ד).
- (ג) היכן שנדרש, תיעזר במומחים חיצוניים, בפרט בקשר להצעות לעסקאות בעלות חשיבות אסטרטגית, כמו מיזוגים ורכישות.

הנהלה בכירה

9. להנהלה הבכירה האחריות המלאה לניהול הסיכונים. במסגרת אחריות זו, על ההנהלה הבכירה :

- (א) לגבש, להטמיע וליישם מסגרת ניהול סיכונים, בהתבסס על תיאבון הסיכון שהתווה הדירקטוריון כמפורט בסעיף 14.
- (ב) לוודא קיומם של משאבים נאותים לניהול סיכונים בתאגיד הבנקאי לרבות עובדים בעלי ניסיון מתאים, יכולות טכניות, גישה למשאבים ומערכות מידע נאותות.
- (ג) לוודא כי פעילויות התאגיד הבנקאי עולות בקנה אחד עם תיאבון הסיכון והמדיניות שהדירקטוריון אישר.
- (ד) לקיים תהליך מוצר חדש כמפורט בסעיף 16.
- (ה) לקדם, באמצעות פונקציות הכספים והמימון, ניהול סיכונים אפקטיבי ברמת הפירמה, לא רק באמצעות תמיכתן בבקורות פיננסיות, אלא גם על ידי שימוש בתמחור פנימי אפקטיבי של הסיכון. עלות המקורות הפנימית ביחידה עסקית צריכה לשקף סיכונים מהותיים לתאגיד הבנקאי הנובעים מפעילויותיה.

מנהל סיכונים ראשי

10. הנהלת התאגיד הבנקאי תמנה מנהל סיכונים ראשי אשר יישא באחריות מפורשת לפונקציות ניהול הסיכונים ולמסגרת ניהול הסיכונים המקיפה לרוחב הארגון כולו. מנהל הסיכונים הראשי יהיה בעל מעמד, עצמאות ואחריות כמפורט להלן:

- (א) מנהל הסיכונים הראשי יהיה חבר הנהלה בכירה.
- (ב) מנהל הסיכונים הראשי יהיה בלתי תלוי ולא יישא באחריות נוספת:
  - (1) אחריות ניהולית או פיננסית ביחס לקווי עסקים או פונקציות מייצרות הכנסה.
  - (2) אחריות לתפקידי מטה או בקרה נוספים (כגון: חשבונאי ראשי, מבקר פנימי, מנהל טכנולוגיות המידע וכד').
- (ג) המפקח על הבנקים רשאי לפטור תאגידים בנקאיים מסוימים מדרישות סעיפים (א) ו-(ב) לעיל.
- (ד) מנהל הסיכונים הראשי ידווח ישירות ובאופן סדיר למנכ"ל ולדירקטוריון וידגיש בפניהם סוגיות לשימת לב בתחום ניהול הסיכונים, ובכלל זה ריכוזי סיכון או מצבים שעלולה להיות בהם הפרה של תיאבון הסיכון שנקבע. מעבר לדיווח תקופתי, על מנהל הסיכונים הראשי לתקשר עם גורמים אלה בדבר סוגיות מפתח בנושא סיכונים לרבות התפתחויות לא עקביות עם תיאבון הסיכון שנקבע והאסטרטגיה של התאגיד הבנקאי.
- (ה) למנהל הסיכונים הראשי יהיו מעמד וסמכות מספקים בתאגיד הבנקאי שישתקפו ביכולתו להשפיע על החלטות המשליכות על החשיפה של התאגיד הבנקאי לסיכון.
- (ו) יש לוודא שהאינטראקציות כאמור בסעיף קטן ד' ופעולותיו בתחום ניהול הסיכונים לא יעמידו בסכנה את אי התלות של מנהל הסיכונים הראשי.
- (ז) העברה של מנהל הסיכונים הראשי מתפקידו מכל סיבה שהיא תתבצע באישור מוקדם של הדירקטוריון.
- (ח) המפקח על הבנקים יקבל דיווח מראש על מינוי מנהל הסיכונים הראשי ועל סיום כהונתו. במקרה של סיום כהונה יימסר דיווח גם בדבר נסיבות העזיבה.

פונקציות ניהול הסיכונים

11. פונקציות ניהול הסיכונים תפעל כדלקמן:

תחומי אחריות

- (א) פונקציות ניהול הסיכונים תוודא שכל הסיכונים שחשוף להם התאגיד הבנקאי מנוהלים כיאות על ידי היחידות הרלבנטיות ומוצגים לדירקטוריון במסגרת ראייה הוליסטית. הפונקציה תהייה אחראית להתאמה של פרופיל הסיכון לתיאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון.
- על אף שלפונקציות ניהול הסיכונים תפקיד מרכזי בהובלה ובתיאום בכל הנוגע לסיכונים, הנהלות קווי העסקים נושאות באחריות הראשונית לניהול הסיכונים על בסיס שוטף.
- (ב) פונקציות ניהול הסיכונים תעריך דרכים אפשריות לניהול החשיפות לסיכון ותמליץ במידת הצורך על הקטנת הסיכון או גידור הסיכון במטרה להגביל חשיפה.

- (ג) פונקצית ניהול הסיכונים תעודד את ההנהלה הבכירה וקווי העסקים לזיהוי סיכונים ולהערכתם באופן ביקורתי שאינו מבוסס על הנחות אופטימיות מידי.
- (ד) פונקצית ניהול הסיכונים תהיה מעורבת לכל הפחות בתהליכים הבאים:
- (1) תכנון אסטרטגיית הסיכון, לרבות גיבוש תיאבון הסיכון.
  - (2) גיבוש ועדכון מסגרת ניהול סיכונים מקיפה כמפורט בסעיף 15.
  - (3) הערכת נאותות הלימות ההון והנזילות (תהליך ה- ICAAP).
  - (4) אישור מוצרים חדשים כמפורט בסעיף 16.
  - (5) אמידת הסיכונים שעשויים להיווצר במיזוגים וברכישות.
  - (6) אישור ותיקוף מערכות למדידה ולהערכת סיכונים ובכלל זה מודלים ומבחני קיצון.
  - (7) שינויים ארגוניים מהותיים בתאגיד הבנקאי.
  - (8) אישור עסקאות מהותיות עם צדדים קשורים.
  - (9) זיהוי סיכונים הנובעים ממבנים משפטיים מורכבים.
  - (10) אישור חשיפות אשראי מהותיות כמפורט בהוראה 311.

מעמד ועצמאות

- (ה) פונקצית ניהול הסיכונים תהיה עצמאית דיה מקווי העסקים השונים שאת פעילויותיהם וחשיפותיהם היא בוחנת.
- (ו) על אף האמור בסעיף קטן (ה), לפונקצית ניהול הסיכונים תהיה גישה לקווי העסקים כך שתתאפשר לה הבנה של העסק וגישה למידע חיוני.
- (ז) הדירקטוריון, ההנהלה הבכירה וקווי העסקים יודאו שעמדותיה של פונקצית ניהול הסיכונים יהיו חלק חשוב ממערך השיקולים בקבלת החלטות עסקיות.
- (ח) תגמול פונקצית ניהול הסיכונים יתבסס בעיקר על השגת מטרות הפונקציה, באופן שאינו פוגע בעצמאותה (למשל, אסור שהתגמול יהיה קשור באופן מהותי להכנסות קווי העסקים).

משאבים

- (ט) תאגיד בנקאי יודא באמצעות תהליכי התכנון והתקצוב שלו שפונקצית ניהול הסיכונים מחזיקה במשאבים הנאותים (בהיבט האיכותי והכמותי) לצורך מילוי תפקידיה וסמכויותיה לרבות הצורך בהערכת סיכונים נאותה, ובכלל זה: משאבי כוח אדם, גישה למערכות מידע ניהולי ומשאבי פיתוח מערכות וכן גישה למידע פנימי.
- (י) עובדי פונקצית ניהול הסיכונים יהיו בעלי ידע, ניסיון והכשרה מספקים, לרבות שליטה בתחום הסיכונים על מנת שיוכלו לאתגר את קווי העסקים בכל היבטי הסיכון הנובעים מפעילותם. לצורך כך התאגיד הבנקאי:
- (1) יקבע תגמול ותמריצים נוספים שיאפשרו לגייס ולשמר כח אדם בעל כישורים מתאימים.
  - (2) יעודד בעלי תפקידים בקווי העסקים למלא תפקיד בפונקצית ניהול הסיכונים כחלק מדרישה לפיתוח קריירה.

(3) יפתח תכנית הדרכה ופיתוח מקצועי שתסייע בשימור ושיפור יכולתם המקצועית של עובדי הפונקציה.

(יא) לפונקצית ניהול הסיכונים תהיה הזכות, לפי שיקול דעתה, לגשת באופן חופשי וישיר לרשומות התאגיד הבנקאי, למידע, ולמערכות מידע בכל מרכיבי הקבוצה בארץ ובחו"ל, כפוף לכל דין.

ביקורת פנימית

12. הקשר בין הביקורת הפנימית לפונקצית ניהול הסיכונים יהיה כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 307 בנושא "ביקורת פנימית".

ניהול סיכונים קבוצתי

13. התאגיד הבנקאי נדרש לקיים מערך ניהול סיכונים קבוצתי כמפורט להלן :

חברת האם

(א) חברת האם תקיים אסטרטגיית סיכון בהיבט הקבוצתי ותקבע מדיניות סיכון קבוצתית.

(ב) חברת האם תוודא שניתנו בידי חברת הבת הכלים המתאימים והסמכויות המתאימות לצורך ניהול סיכונים קבוצתי, וכי חברת הבת מבינה את חובות הדיווח המוטלות עליה כלפי חברת האם.

חברת הבת

(ג) הדירקטוריון וההנהלה של חברת הבת יישאו באחריות לתהליכי ניהול סיכונים אפקטיביים בחברת הבת.

(ד) חברת הבת תפעל על בסיס אסטרטגיית הסיכון והמדיניות הקבוצתית, תוך ביצוע התאמות והערכת סיכונים בהתאם לנסיבות המקומיות ודיווח עליהן לחברת האם.

(ה) הנהלת חברת הבת, בפיקוח הדירקטוריון של חברת הבת, תעריך ותוודא כי המערכות והתהליכים של ניהול סיכונים שנקבעו ברמת הקבוצה, הולמים את אופי פעילותה של חברת הבת. תוצאות ההערכה יובאו לידיעת חברת האם.

(ו) מבחני קיצון של חברת הבת יגובשו על פי המתודולוגיה הקבוצתית ותוצאות מבחני הקיצון יובאו לידיעת האם, על מנת שזו תבחן את ההשלכות הפוטנציאליות עליה.

פרק ג': תיאבון סיכון ומסגרת ניהול סיכונים**תיאבון הסיכון**

14. התאגיד הבנקאי יגבש מסמך מקיף של תיאבון סיכון ברמה כלל תאגידית כמפורט להלן:
- (א) תיאבון הסיכון של התאגיד הבנקאי יהיה עקבי עם האסטרטגיה העסקית (כולל הערכת הזדמנויות עסקיות), תכנון הנזילות ומקורות מימון, ותכנון ההון של התאגיד הבנקאי.
- (ב) בעת הגדרת תיאבון הסיכון יובאו בחשבון כל הסיכונים המהותיים, כמיתים ושאינם כמיתים, סיכונים מותנים (contingent), סיכונים חוץ-מאזניים וסיכונים שאינם חוזיים (non-contractual).
- (ג) מסמך תיאבון הסיכון יכלול מרכיבים כמותיים ואיכותיים העקביים אחד עם השני שמטרתם לאפשר לדירקטוריון והנהלה הבכירה להעריך באם רמת הסיכון בפועל עולה בקנה אחד עם תיאבון הסיכון שנקבע ובכלל זה:
- (1) מגוון מדדים כמותיים, שיוגדרו היטב ויכללו את המידע הנדרש לצורך הבנת תיאבון הסיכון, לרבות מתודולוגיות, הנחות ומידע קריטי נוסף.
- (2) מרכיבים איכותיים ובכלל זה הכיוונים האסטרטגיים וגבולות המיקוד העסקי הרצוי, פעילויות שאינן רצויות, וכן הנחיות והכוונה להנהלה הבכירה בדבר עקרונות היסוד למסגרת ניהול הסיכון ברמה כלל תאגידית ולכל אחד מהסיכונים.
- (ד) בעת קביעת תיאבון הסיכון יובאו בחשבון אילוצי ההון ומקורות המימון, ומחויבויותיו של התאגיד הבנקאי (כגון דרישות ומגבלות רגולטוריות), וכן השפעתם של אירועי קיצון פוטנציאליים (כגון הידרדרות חמורה בתנאי שוק).
- (ה) תיאבון הסיכון ינוסח בשפה ברורה ומובנת לדירקטוריון ויהווה בסיס לקביעת מדיניות ומגבלות הסיכון. המגבלות ייקבעו בצורה מדורגת (Cascade Down), מרמה כלל-תאגידית ועד לרמת היחידה נוטלת הסיכון, ולא יהיו גבוהות עד כדי מצב שלעולם אינן נפרצות ולא יהיו נמוכות עד כדי מצב שחריגה מהן תהפוך לדבר שבשגרה. ניצול תיאבון הסיכון יימדד ברמה המאוחדת ויהיה כפוף לניטור שוטף כנגד המגבלות.
- (ו) הדירקטוריון יאשר את המסמך לפחות אחת לשנה בהתבסס על מידע ומדדי סיכון מעודכנים. כל שינוי בתיאבון הסיכון יאושר בהליך מסודר ומתועד, תוך פירוט הנימוקים לביצוע השינוי.

מסגרת ניהול הסיכונים

15. מסגרת ניהול הסיכון תהיה עקבית עם תיאבון הסיכון ותעוגן במסמך מדיניות המפרט את מגבלות החשיפה הפנימיות ואופן ניהול הסיכון עבור כל אחד מהסיכונים המהותיים.

(א) מסמך המדיניות יכלול, לכל הפחות, את הנושאים הבאים :

(1) הגדרה אחידה של מינוח הסיכון להבטחת עקביות בזיהוי, בדירוג החשיפות ובמטרות ניהול הסיכון.

(2) תיאור מבני ממשל ניהול הסיכונים, כולל קווי דיווח ואחריות דיווחית (Accountability) והפרדה ברורה בין שלושת קווי ההגנה כמפורט בסעיף 4.

(3) תיאור המתודולוגיות והכלים לזיהוי, למדידה, להערכה ולניטור סיכונים כמפורט בפרק ד' ואופן השימוש בהם.

(4) תיאור גישת התאגיד הבנקאי לקביעה וניטור של מגבלות חשיפה לסיכון.

(5) תיאור מגבלות החשיפה לסיכון ואסטרטגיות ומכשירים שאושרו להפחתת סיכון.

(6) קביעת כללי דיווח על סיכונים לרבות כללים לטיפול בחריגות ממגבלות, ומערכת מידע ניהולי כמפורט בפרק ה'.

(ב) מסמך המדיניות ייסקר לפחות אחת לשנה ויעודכן לנוכח התפתחויות ושינויים בסביבת הפעילות החיצונית, וכן באסטרטגיה, מוצרים, פעילויות ומערכות התאגיד הבנקאי.

(ג) מסגרת ניהול הסיכון תושתת על סביבת בקרה פנימית נאותה שתעוגן בנהלים ברורים שיבטיחו קיומם של התנאים המפורטים להלן :

(1) תהליכי ניהול הסיכונים מתנהלים באופן יעיל ואפקטיבי.

(2) תהליכי ניהול הסיכונים מבטיחים את מהימנותו של המידע הפיננסי והניהולי, את שלמותו ואת עדכניותו.

(3) התהליכים מוודאים ציות למחויבויותיו השונות של התאגיד הבנקאי, לרבות לחוקים ולתקנות.

מוצר חדש

16. תאגיד בנקאי יקבע מדיניות, שתאושר בדירקטוריון, לאישור מוצרים חדשים אשר תסדיר את תהליכי הסקירה והאישור הנדרשים טרם הפעלתם :

(א) לעניין סעיף זה, "מוצר חדש" יכלול מלבד מוצר חדש גם פעילות חדשה, שינויים משמעותיים במוצרים או בפעילויות קיימים, וכניסה לשווקים חדשים. מסמך המדיניות יכלול הגדרה של מוצר/שוק או פעילות חדשים שישמשו את התאגיד הבנקאי.

(ב) תהליך אישור מוצר חדש :

(1) יכלול הערכה של הסיכונים הגלומים במוצר החדש והשפעתם על פרופיל הסיכון.

(2) יבחן באיזו מידה קיימים כלים הולמים ומומחיות דרושה בידי הגורמים הרלבנטיים על מנת לזהות, למדוד, לנטר, לבקר ולדווח על הסיכונים הגלומים במוצר החדש.

(ג) תהליך אישור מוצר חדש יכלול את כל הגורמים הרלבנטיים ובכלל זה : פונקצית ניהול הסיכונים, היועץ המשפטי, קצין הציות, החשבונאי הראשי, מנהל טכנולוגיות המידע, מנהל אבטחת מידע, קו העסקים וגורמי הבקרה הפנימית. הדירקטוריון יעבב את אישור המוצר החדש כל עוד לא ווידא מול הגורמים הנ"ל כי קיימים בידיהם משאבים ותשתיות נאותים וכי הם מיישמים תהליכי ניהול סיכון הולמים.

(ד) פונקצית ניהול הסיכונים :

(1) תוכל לקבוע ששינויים במוצר או שירות קיימים נחשבים למחייבים ביצוע של תהליך אישור מוצר חדש לגביהם.

(2) תספק במסגרת תהליך אישור מוצר חדש הערכת סיכונים מלאה וכנה במגוון תרחישים, לצד הערכת חולשות פוטנציאליות בניהול הסיכונים והבקרה הפנימית שעלולות לפגום ביכולת התאגיד הבנקאי לנהל באופן אפקטיבי את הסיכונים הללו.

(ה) תאגיד בנקאי יקיים תהליך של הערכת הסיכונים ורמת הביצועים של מוצרים חדשים שאושרו, ביחס להערכות המוקדמות, ויבצע התאמות בתהליכי ניהול הסיכונים בהתאם.

(ו) תאגיד בנקאי נדרש לפנות בכתב למפקח על הבנקים, לפני תחילת ביצוע המוצרים החדשים הבאים :

(1) ביצוע עסקה בנגזר אשראי מסוג nth-to-default.

(2) ביצוע עסקת איגוח שבה הוא צד שלא כמשקיע (היינו כיזם של עסקת איגוח או כצד ג' המעניק הגנה מסוג חיזוק אשראי או מכשיר נזילות לחשיפת איגוח).

פרק ד' – זיהוי, מדידה והערכה של סיכונים**מתודולוגיות לזיהוי, מדידה והערכת סיכונים**

17. תאגיד בנקאי יפתח שיטות וכלים לזיהוי, למדידה ולהערכה של סיכונים, העקביים עם העקרונות המפורטים בסעיף 5. השיטות והכלים יתבססו, בין היתר, על הקווים המנחים המפורטים להלן :

- (א) ניתוח הסיכונים יכלול מרכיבים כמותיים ואיכותיים.
- (ב) תאגיד בנקאי יימנע מהסתמכות יתר על שיטת מדידת סיכון ספציפית, ובמידת האפשר ישתמש במגוון כלים או שיטות מדידה, לרבות הערכת מומחים, על מנת לבחון את החשיפה מנקודות מבט שונות.
- (ג) תאגיד בנקאי יכיר ויבין את ההנחות והמגבלות הטבועות בשיטות המדידה.
- (ד) מדידת הסיכונים תכסה טווח של תרחישים ולא תתבסס על הנחות אופטימיות יתר על המידה באשר ליחסי תלות ומתאמים.
- (ה) תאגיד בנקאי יימנע מהסתמכות מופרזת על הערכות סיכון חיצוניות.
- (ו) תאגיד בנקאי יסקור באופן סדיר את הביצועים בפועל לאחר מעשה ביחס לאומדני הסיכון (מבחנים בדיעבד - Backtesting). תוצאות המבחנים ישמשו לאמידת הדיוק והאפקטיביות של תהליך ניהול הסיכונים והכנסת ההתאמות הדרושות בשיטות המדידה והמודלים.
- (ז) תאגיד בנקאי יפעל לזיהוי ולניתוח ריכוזי סיכון הנובעים מחשיפות דומות בחלקיו השונים (גורם סיכון יחיד או מערך של גורמי סיכון בעלי מכנה משותף או מתאם). לצורך כך יסכום חשיפות דומות, לרבות בקווי עסקים שונים, על פני ישויות חוקיות שונות, סוגי נכסים שונים, תחומי סיכון ואזורים גיאוגרפיים שונים.

מודלים

18. השימוש במודלים, לרבות מודלים שנרכשו מגורם חיצוני, יהיה כפוף לתיקוף ראשוני ומתמשך בהתאם ל"הנחיה בנושא תיקוף מודלים" מתאריך 17.10.10.

מבחני קיצון

19. תאגיד בנקאי ישתמש במבחני קיצון צופי פני עתיד ככלי משלים לגישות ניהול סיכונים המבוססות על מודלים כמותיים מורכבים, כמפורט להלן :

- (א) מבחני קיצון יסייעו לתאגיד הבנקאי בתהליכים המפורטים להלן :
  - (1) תכנון הון ונזילות.
  - (2) בחינת תיאבון הסיכון של התאגיד הבנקאי.
  - (3) זיהוי ריכוזי סיכון קיימים או פוטנציאליים.
  - (4) פיתוח כלים להפחתת סיכונים או תכניות להמשכיות עסקית.
- (ב) הדירקטוריון וההנהלה הבכירה יהיו מעורבים בקביעת מטרות מבחני הקיצון, הגדרת תרחישים, דיון בתוצאות מבחני הקיצון, הערכת פעולות אפשריות וקבלת החלטות. ההנהלה הבכירה תפקח על תהליכי פיתוח מבחני הקיצון ותפעולם.

(ג) תוצאות מבחני הקיצון יופצו לקווי העסקים הרלבנטיים ויובאו בשיקוליהם.
תוצאות אלו יתרמו לקבלת החלטות אסטרטגיות ויעודדו דיון פנימי בנוגע להנחות
בדבר העלות, הסיכון והמהירות שבהם ניתן לגייס הון, לגדר או למכור פוזיציה.

פרק ה': ניטור ודיווח על סיכונים**מערכת מידע ניהולי**

20. ניטור ודיווח על הסיכונים יתבסס על מערכות מידע ניהולי (Management Information Systems)

(Systems) ממוכנות שתספקנה לדירקטוריון ולהנהלה הבכירה מידע ברור, מדויק, רלוונטי ובמועד בנוגע לפרופיל הסיכון של התאגיד הבנקאי.

(א) מערכת מידע ניהולי :

(1) תאפשר סכימת חשיפה ומדדי סיכון על פני קווי עסקים (כגון : גיאוגרפית ולפי סוג סיכון).

(2) תסייע בזיהוי ריכוזי סיכון רלוונטיים לתאגיד הבנקאי וסיכונים מתהווים.

(3) תזהה ותתריע על מקרים של הפרת מגבלות.

(4) תאפשר ניתוח תרחישים צופי פני עתיד.

(5) תשקף את השפעת פעולות הגידור והפחתת הסיכון.

(ב) מערכת מידע ניהולי צריכה להיות גמישה מספיק כך שתוכל להתאים את עצמה לשינויים בהנחות הסיכון הבסיסיות, ולהציג חשיפה לסיכון מנקודות מבט שונות.

מערכת הדיווח על הסיכונים

21. תאגיד בנקאי יקיים תקשורת אפקטיבית, הן לרוחב הארגון והן אנכית במעלה שרשרת

הניהול, שתסייע למנוע החלטות שאינן עולות בקנה אחד עם החשיפה לשינוי. תקשורת כאמור, תתבסס על מערך דיווח כמפורט להלן :

(א) תדירות ומבנה הדיווח ייקבעו בהתאם לנחשב כנאות ביחס לאופי הסיכון ובהתאם לדרישות הדירקטוריון והנהלה.

(ב) המידע יועבר אל הדירקטוריון ואל ההנהלה בזמן, כשהמידע מלא, מובן ומדויק, על מנת לתת בידיהם את הכלים לקבל החלטות מושכלות.

(ג) על ההנהלה ועל האחראים לפונקציות הבקרה להעביר מידע שאינו מסתיר סוגיות טעונות או חולשות בעלות פוטנציאל לסיכון, תוך הימנעות מהעברת מידע בלתי רלוונטי בהיקפים הפוגעים באפקטיביות הדיווח.

(ד) ניטור ודיווח על הסיכונים יתבצע הן ברמה הפרטנית, והן ברמה הצבורה כלפי מעלה, כדי לתת תמונה של כלל החברה או תמונה של החשיפות לסיכון ברמה המאוחדת.

(ה) מערך הדיווחים יציג בבירור חולשות או מגבלות באומדני הסיכון, וכן הנחות משמעותיות שהאומדנים מבוססים עליהן.

(ו) על התאגיד הבנקאי ליצור מנגנונים לשיתוף מידע אפקטיבי בין חלקיו השונים.

(ז) תאגיד בנקאי ינהיג סקירות תקופתיות לגבי כמות ואיכות המידע שהדירקטוריון מקבל או צריך לקבל, על מנת לוודא כי המידע על הסיכונים מועבר בצורה תמציתית וברורה.

מסמך הסיכונים

22. מסמך הסיכונים יציג בצורה תמציתית ונהירה את פרופיל הסיכון על מנת לאפשר לדירקטוריון לעקוב אחר פעולות ההנהלה ולוודא שהן עולות בקנה אחד עם תיאבון הסיכון ועם מסגרת ניהול הסיכונים שאושרה על ידו :

(א) מסמך הסיכונים יכלול לפחות את המידע המפורט להלן :

(1) תיאור ההתפתחות בפרופיל הסיכון ובגורמי הסיכון של התאגיד הבנקאי

לעומת תיאבון הסיכון ומגבלות החשיפה שנקבעו, למועד הדיווח ועל פני זמן.

התיאור יתייחס לכלל הסיכונים המהותיים לסוגיהם, ויכלול ניתוח של

הגורמים החיצוניים והפנימיים בעלי השפעה מהותית על פרופיל הסיכון

הנוכחי או העתידי של התאגיד הבנקאי.

(2) פירוט הסטיות ממדיניות ומגבלות החשיפה שאירעו בתקופה המדווחת

ותיאור פעולות ההנהלה לטיפול בהפרות אלו.

(3) תוצאות מבחני קיצון וניתוחי תרחישים צופים פני עתיד המאפשרים לבחון

את יכולת הבנק לעמוד במסגרת תיאבון הסיכון שנקבעה במגוון נסיבות

בעייתיות.

(4) פירוט החולשות והליקויים המרכזיים שזוהו בתשתיות, במערכות ובתהליכי

העבודה והשפעתם על אפקטיביות ניהול ובקרת הסיכונים, לרבות התייחסות

לאופן הטיפול בחולשות ובליקויים אלו.

(ב) מסמך הסיכונים יידון לפחות אחת לרבעון בוועדת ניהול סיכונים של הדירקטוריון

ובמליאת הדירקטוריון, וכן בכל דיון לגבי שינויים מהותיים בפרופיל הסיכון.

(ג) האחריות לריכוז המסמך והצגתו לדירקטוריון תהיה בידי מנהל הסיכונים הראשי.

(ד) מסמך הסיכונים יבליט סיכונים שראויים לניתוח נוסף, לרבות מידע אודות ריכוזי

סיכון, ויעורר דיון ראוי בנושאים כגון : חשיפות נוכחיות ופוטנציאליות, יחסי סיכון

תשואה, תיאבון לסיכון וכדומה.

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2356	1	חוזר מקורי	27/12/12
2669	2	עדכון	30/09/21

ניהול סיכון אשראי**עקרונות לניהול סיכון אשראי :**

1. דירקטוריון של תאגיד בנקאי יתווה את אסטרטגיית ניהול האשראי ומסגרת ניהול הסיכון ויאשר ויסקור תקופתית את מסמך מדיניות האשראי של התאגיד הבנקאי. האסטרטגיה צריכה לשקף את תיאבון הסיכון, כאמור בפרק ג' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310, בנושא "ניהול סיכונים", ואת רמת הרווחיות המצופה כנגד חשיפה לרמות שונות של סיכון אשראי.
2. ההנהלה הבכירה אחראית ליישום אסטרטגיית ניהול האשראי שהתווה הדירקטוריון, ולפיתוח מסגרת לניהול סיכון האשראי, שתעגן במסמך מדיניות ובנהלים לזיהוי, מדידה, מעקב, פיקוח ובקרה אחר סיכון האשראי. מדיניות ונהלים אלו צריכים להתייחס לסיכונים האשראי בכל הפעילויות בתאגיד הבנקאי, ולחול הן על האשראי הבודד והן על התיק בכללותו.
3. תאגיד בנקאי יזהה וינהל את סיכוני האשראי הגלומים בכל המוצרים והפעילויות שלו. על התאגיד הבנקאי לוודא כי הסיכונים במוצרים חדשים ובפעילויות חדשות כפופים לנהלים ולבקורות נאותים, קודם להשקתם או להיווצרותם. כמו כן, יש לוודא כי מוצרים ופעילויות חדשים מאושרים מראש על ידי הדירקטוריון, או על ידי ועדה מתאימה מטעמו, כמפורט בסעיף 16 להוראה מספר 310.
4. תאגיד בנקאי חייב לפעול על פי קריטריונים נאותים ומוגדרים היטב לאישורי אשראי. קריטריונים אלו צריכים לכלול הנחיות ברורות לגבי שוק היעד, והבנה יסודית של הלווה או של הצד הנגדי לעסקה, כמו גם של מטרת האשראי, מבנה האשראי ומקורות ההחזר שלו.
5. תאגיד בנקאי יקבע מגבלות אשראי כוללות ברמת הלווים, ברמת צד נגדי וברמת מספר לוויים שקיים ביניהם קשר. המגבלות יתייחסו לסוגים שונים של חשיפות מאזניות וחוף מאזניות, בתיק הבנקאי ובתיק למסחר (ולא רק לאלו המטופלים בהוראה מספר 313). המגבלות ביחס לסוגי חשיפה שונים ייקבעו כך שיהיה להן ערך מוסף, והן תהיינה ברות השוואה.
6. תאגיד בנקאי יקיים תהליך ברור ומבוסס לאישור אשראי חדש, כמו גם לשינוי, לאישור מחדש, ולמיחזור אשראי קיים (לעניין הוראה זו – אישור אשראי).
7. כל אשראי שמעמיד תאגיד בנקאי חייב להתבצע בתנאי שוק, ובהתאם למדיניות ולתהליכים המקובלים. בפרט, על מנת למנוע ניצול לרעה ולטפל בניגודי עניינים, אשראי לאנשים קשורים חייב באישור מיוחד, ויהיה נתון למעקב בתשומת לב מיוחדת, על מנת לשלוט או להפחית את הסיכון של העמדת הלוואות כאמור.
8. תאגיד בנקאי יקיים מערכת לתפעול השוטף של סיכוני האשראי במגוון התיקים.
9. תאגיד בנקאי חייב לקיים מערכת למעקב אחר מצבו של אשראי ספציפי, ובכלל זה קביעת נאותות הסיווג וההפרשות להפסדי אשראי.
10. תאגיד בנקאי יפתח מערכת פנימית לדירוג אשראי, ישתמש בה לצורך ניהול סיכון האשראי וייתקף אותה. מערכת הדירוג צריכה להתאים לאופי, לגודל ולמורכבות הפעילות של התאגיד הבנקאי (ראה גם הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314, בנושא "הערכה נאותה של סיכוני אשראי ומדידה נאותה של חובות").
11. לתאגיד בנקאי יהיו מערכות מידע ושיטות ניתוח המאפשרות להנהלה למדוד את סיכון האשראי הגלום בכל הפעילויות המאזניות והחוף-מאזניות שלו. מערכות המידע הניהוליות יספקו מידע הולם לגבי הרכב תיק האשראי, כולל זיהוי של ריכוזי סיכון מכל סוג שהוא.

12. לתאגיד בנקאי תהיה מערכת לבקרה אחר הרכב ואיכות תיק האשראי בכללותו.
13. בעת הערכת אשראי ספציפי והערכת תיקי האשראי בכללותם, תאגיד בנקאי ייקח בחשבון שינויים אפשריים עתידיים בתנאים הכלכליים, ויעריך את החשיפה לסיכון אשראי תחת תרחישים שליליים, לרבות תרחישי קיצון.
14. תאגיד בנקאי ייסד מנגנון להערכה בלתי תלויה ומתמשכת של תהליכי ניהול סיכון האשראי, ותוצאות סקירות אלו ידווחו ישירות לדירקטוריון ולהנהלה הבכירה (ראה גם הוראה מספר 310).
15. תאגיד בנקאי יוודא שהיחידות העסקיות, העוסקות בניהול אשראי, מנוהלות היטב, ושרמת חשיפות האשראי שלו תואמת את מדיניות האשראי שנקבעה, ובכלל זה את המגבלות הפנימיות. תאגיד בנקאי יקיים בקרות פנימיות ואמצעים אחרים שיבטיחו דיווח מיידי לדרג המתאים (לרבות הדירקטוריון) על חריגות ממדיניות, מנהלים וממגבלות, לצורך טיפול באותן חריגות.
16. לתאגיד בנקאי יהיו מבנה ארגוני מתאים, מערכות ותהליכים לנקיטת פעולות מתקנות בשלב מוקדם של הידרדרות אשראי, לניהול חובות בעייתיים, להסדרת חובות בקשיים ולפעולות דומות (ראה גם הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314A, בנושא "ניהול הסדרי חוב ותהליכי גביה של חובות מהותיים בקשיים").

מבוא

1. בנקים ברחבי העולם נחשפו במהלך השנים לקשיים שנגרמו ממספר רב של סיבות. עם זאת, הסיבה העיקרית לבעיות מהותיות של בנקים ממשיכה להיות קשורה ישירות לנהלים לא נאותים בנוגע לאשראי ללווים ולצדדים נגדיים, לחולשות בניהול סיכוני האשראי ברמת התיק או לחוסר תשומת לב לשינויים בכלכלה, או לנסיבות אחרות, שעלולים להוביל להידרדרות באיכות האשראי של הצדדים הנגדיים, להם חשוף הבנק. מסקנה זו מתבססת על ניסיון שנצבר בבנקים הן ממדינות מפותחות יותר, והן ממדינות מפותחות פחות.
2. סיכון אשראי בהגדרתו הפשוטה הוא הסיכון שלו, או צד נגדי, של התאגיד הבנקאי לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי התאגיד הבנקאי, כפי שסוכמו. מטרת ניהול סיכוני האשראי היא להשיא את התשואה המותאמת לסיכון של התאגיד הבנקאי, באמצעות שמירה על החשיפה לסיכון אשראי בגבולות מקובלים. תאגיד בנקאי צריך לנהל את סיכון האשראי הגלום בתיק האשראי בכללותו, כמו גם את סיכון האשראי הנובע מאשראי ספציפי, או מעסקה ספציפית. תאגיד בנקאי צריך גם להתחשב ביחס בין סיכון האשראי לבין סיכונים אחרים. ניהול אפקטיבי של סיכון אשראי מהווה רכיב קריטי בניהול הסיכונים הכולל, וחיוני להצלחה ארוכת טווח של כל מוסד בנקאי.
3. הלוואות מהוות את המקור הגדול והעיקרי לסיכון האשראי בתאגיד בנקאי. יחד עם זאת, מקורות אחרים לסיכוני אשראי משולבים בפעילויות נוספות רבות של התאגיד הבנקאי, ובכלל זה בתיק הבנקאי ובתיק למסחר, וכן בפעילות מאזנית וחוף-מאזנית. תאגיד בנקאי נחשף באופן הולך וגובר לסיכון אשראי (ולסיכון אשראי של צד נגדי) אשר גלום במכשירים פיננסיים שונים שאינם הלוואות. בכלל זה מכשירים הנוצרים בעסקאות בין-בנקאיות, במסחר פיננסי, בעסקאות במטבע חוץ, בעסקאות עתידיות, בעסקאות החלף (swaps), בעסקאות באג"ח, מניות ואופציות, וכן בהרחבת התחייבויות וערבויות וסליקת עסקאות.
4. מכיוון שחשיפה לסיכון אשראי ממשיכה להיות המקור העיקרי לבעיות בבנקים ברחבי העולם, על התאגיד הבנקאי להפיק לקחים שימושיים מניסיון העבר. תאגיד בנקאי צריך להיות בעל מודעות מוגברת לצורך בזהירות, מדידה, מעקב, פיקוח ובקרה של סיכון האשראי. בנוסף, עליו לוודא שיש לו הון הולם כנגד סיכונים אלה, ושהוא מפוצה בצורה נאותה בגין הסיכונים להם הוא חשוף. הוראה זו נערכה במטרה לקדם קביעת שיטות עבודה נאותות לניהול סיכון אשראי. אף על פי שהעקרונות המפורטים בהוראה זו מתייחסים בעיקר לפעילות בתחום מתן הלוואות, יש ליישם אותם בכל פעילות בה קיים סיכון אשראי.
5. דוגמה ספציפית לסיכון אשראי קשורה לתהליך סליקת עסקאות פיננסיות. אם צד אחד לעסקה קיים את חלקו, אך הצד השני כשל, יכול להתרחש הפסד בגובה סכום הקרן של העסקה. אפילו אם צד אחד רק מאחר בסליקה, לצד השני יכול להיגרם הפסד הנובע מהחמצת הזדמנויות השקעה. לכן סיכון סליקה (הסיכון שעסקה פיננסית לא תושלם או לא תתבצע כמצופה) כולל אלמנטים של סיכון נזילות, סיכון שוק, סיכון תפעולי וסיכון מוניטין, בנוסף על סיכון אשראי. רמת הסיכון נקבעת על ידי ההסדרים הספציפיים של הסליקה. גורמים בהסדרים כאלו שיש להם השפעה על סיכון האשראי כוללים: עיתוי החלפת הערכים; סופיות התשלום או הסליקה; ותפקידי המתווך והמסלקה.
6. שיטות העבודה לניהול סיכון אשראי, המוצגות בהוראה זו, מתייחסות במיוחד לתחומים הבאים: (i) יצירת סביבת סיכון אשראי נאותה; (ii) התנהלות במסגרת תהליך אישור אשראי

הולם; (iii) קביעת תהליכים נאותים ועדכניים לתפעול אשראי, מדידה מעקב ופיקוח; (iv) הבטחת בקורות הולמות על סיכון האשראי; וכן (v) תהליכים לניהול חובות בעייתיים והסדרת חובות בקשיים (ראה גם הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314A, בנושא "ניהול הסדרי חוב ותהליכי גביה של חובות מהותיים בקשיים"). למרות ששיטות עבודה ספציפיות לניהול סיכון האשראי יכולות להשתנות בין תאגיד בנקאי אחד לשני, בהתאם לאופי ולמורכבות פעילות האשראי שלהם, תוכנית כוללת לניהול סיכון האשראי צריכה להתייחס לארבעת התחומים האלו. יש ליישם שיטות עבודה אלו בשילוב עם שיטות עבודה נאותות להערכה של איכות הנכסים, לנאותות ההפרשות ולגילוי על סיכון האשראי.

7. העקרונות שנקבעו בהוראה זו ישמשו את הפיקוח על הבנקים בבואו להעריך את מערכות ניהול סיכון האשראי של התאגיד הבנקאי. גישת ניהול סיכון האשראי, אותה מיישם תאגיד בנקאי, צריכה להלוו את היקף הפעילות שלו, ואת רמת התחכום שלה.

חלק א' - יצירת סביבת סיכון אשראי נאותה:

עיקרון מספר 1: דירקטוריון של תאגיד בנקאי יתווה את אסטרטגית ניהול האשראי ומסגרת ניהול הסיכון ויאשר ויסקור תקופתית את מסמך מדיניות האשראי של התאגיד הבנקאי. האסטרטגיה צריכה לשקף את תיאבון הסיכון, כאמור בפרק ג' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310, בנושא "ניהול סיכונים", ואת רמת הרווחיות המצופה כנגד חשיפה לרמות שונות של סיכון אשראי.

8. לדירקטוריון של תאגיד בנקאי תפקיד קריטי בפיקוח על הגורמים המאשרים אשראי בתאגיד הבנקאי, ועל הגורמים המנהלים את סיכוני האשראי שלו. כל תאגיד בנקאי צריך לפתח אסטרטגית ניהול אשראי, בה ייקבעו יעדים ועקרונות יסוד אשר ינחו את פעילויות אישורי האשראי בתאגיד הבנקאי. בהתאם, תאגיד בנקאי צריך לקבוע את מסגרת ניהול סיכוני האשראי, הכוללת מדיניות ונהלים לפעילויות אלו, אשר יעוגנו במסמך מדיניות אשראי, ויאפשרו את המשך קידום יעדי התאגיד הבנקאי, גם במצבים של שינויים בהנהלה. לפירוט התוכן הנדרש במסמך מדיניות האשראי, ראה סעיף 15 להלן.

א. אסטרטגית ניהול האשראי, כמו גם מסמכי מדיניות האשראי, צריכים להיות מאושרים ולהיסקר תקופתית על ידי הדירקטוריון (בהתאם לאמור בסעיף 18 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 301, בנושא "דירקטוריון" (להלן - "הוראה מספר 301"), כלומר לפחות אחת לשנה).

ב. בנוסף, יאשר הדירקטוריון שינויים במדיניות האשראי שהתבצעו במהלך השנה, ויבחן את הצורך בביצוע שינויים במהלך השנה בתגובה לשינויים חיצוניים שיחייבו זאת. הדירקטוריון צריך לוודא שהאסטרטגיה והמדיניות מכסים את כל הפעילויות של התאגיד הבנקאי, בהם חשיפת האשראי מהווה סיכון משמעותי.

ג. דירקטוריון תאגיד נשלט יתחשב ביעדי האסטרטגיה הכוללת של הקבוצה, ובמדיניות סיכון האשראי הכוללת של הקבוצה, ככל שהם מתיישבים עם טובתו של התאגיד הנשלט. ד. במטרה לאפשר לדירקטוריון לבצע בחינה מעמיקה של הסיכון ושל מנגנוני הבקרה המיושמים על ידי ההנהלה, יוצג לו באופן בהיר מידע איכותי, שלם, רלוונטי ועדכני. המידע יכלול, בין היתר:

1. סקירת מצב הסביבה העסקית;
2. תיאור התפתחויות מרכזיות בסיכון האשראי והשפעתן על הלימות ההון, בעיקר בהתייחס למרכיבים הבאים:
  - (1) עמידה במגבלות וביעדים שנקבעו במדיניות האשראי;
  - (2) תמהיל תיק האשראי על פי מדדים של סיכון וריכוזיות (פיזור) אשראי (ענפי, גיאוגרפי, לוויים גדולים וקבוצות לוויים, ועוד);
  - (3) התפתחויות ביתרות החובות הבעייתיים וביתרות ההפרשה להפסדי אשראי, כשלי אשראי מהותיים וכיוצא באלה.
3. תיאור בעיות מרכזיות עימן התמודדה ההנהלה, בין היתר - לוויים ספציפיים מהותיים;
4. נתונים בדבר אישורי אשראי שחרגו מהמדיניות;
5. מבחני קיצון, תוצאותיהם וההנחות העומדות בבסיסם;

6. מידע הכלול בדיווחים התקופתיים המוצגים לדירקטוריון במסגרת דיונים בנושא

"מצבו העסקי של התאגיד הבנקאי", כאמור בסעיף 8 להוראה מספר 301.

9. אסטרטגיית ניהול האשראי:

א. האסטרטגיה צריכה לקבוע יעדים של אישורי אשראי, בהתבסס על סוג חשיפה (למשל, מסחרי, צרכני, נדל"ן), ענפי משק, מיקום גיאוגרפי, מטבע, תקופה לפירעון ורווחיות צפויה. האסטרטגיה צריכה לכלול גם זיהוי של שווקי יעד ושל מאפיינים כלליים שהתאגיד הבנקאי מעוניין להשיג בתיק האשראי שלו (כולל יעדים ומגבלות לרמת הריכוזיות).

ב. האסטרטגיה צריכה להתייחס ליעדים של איכות האשראי, רווחיות וצמיחה. כל תאגיד בנקאי, ללא קשר לגודלו, פועל למטרת רווח, ולכן עליו לקבוע את היחס המקובל בפעילותו בין תשואה לסיכון, כשהוא לוקח בחשבון תשואה על ההון. הדירקטוריון צריך להתוות את האסטרטגיה של התאגיד הבנקאי לבחירת סיכונים ולהשאת רווחים. הדירקטוריון צריך לסקור תקופתית את התוצאות הכספיות של התאגיד הבנקאי, ובהתבסס על תוצאות אלו, לקבוע אם נדרש שינוי באסטרטגיה. על הדירקטוריון לוודא גם שרמת ההון של התאגיד הבנקאי הולמת את הסיכונים להם הוא חשוף.

ג. אסטרטגיית ניהול האשראי של תאגיד בנקאי צריכה להיות עקבית. לכן, האסטרטגיה צריכה לקחת בחשבון אספקטים של מחזוריות בכלכלה, ושל התזוזות הנובעות מממנה - בהרכב תיק האשראי, ובאיכותו. על אף שיש להעריך תקופתית את האסטרטגיה, ולעדכן אותה מעת לעת על פי הצורך, עיקריה צריכים להיות תקפים לאורך זמן, ובהינתן שינויים במחזור הכלכלי.

ד. תאגיד בנקאי צריך להטמיע את האסטרטגיה ואת מדיניות האשראי שלו בכל הרבדים של הארגון. כל העובדים הרלוונטיים צריכים להבין בבהירות את גישתו של התאגיד הבנקאי ביחס לאישור אשראי ולניהולו, וצריכים לשאת באחריות לציות לנהלים ולמדיניות.

10. על הדירקטוריון לוודא שההנהלה הבכירה כשירה מכל הבחינות לנהל את פעילות האשראי המבוצעת על ידי התאגיד הבנקאי, וכן שפעילות זו מבוצעת במסגרת האסטרטגיה, המדיניות והסיבולת לסיכון שאושרו על ידו.

א. על הדירקטוריון לאשר את המבנה הארגוני של הגורמים העוסקים באישור אשראי, ואת הסמכויות והאחריות ברמות הניהול השונות הנובעות ממבנה ארגוני זה, ובכלל זה את גורמי הבקרה, בפרט אלו העוסקים בסקירה בלתי תלויה של אישורי האשראי, של תפקוד ההנהלה ושל ניהול תיק האשראי בכללותו.

ב. הדירקטוריון יקבע מתכונת ותדירות לדיווח סדיר על ביצועי התאגיד, ועל רמת חשיפתו לסיכון אשראי, ויפקח על נאותות האיתור במועד של חובות בעייתיים, נאותות סיווגם ונאותות ההפרשות להפסדי אשראי בגינם.

ג. הדירקטוריון יקבע מתכונת ותדירות לדיווח בנושא בקרת אשראי, ובפרט: היקף ועומק הסקירות, סקירת ממצאים, תפוצה ומעקב וכן כשירות ואי תלות של עובדי יחידת בקרת האשראי.

11. אשראי ללקוחות שיש להם קשר לנושאי משרה בתאגיד הבנקאי ינוהל ככל אשראי אחר. על מנת למנוע ניגודי עניינים במקרים כאלו, אותם נושאי משרה שעשויים להיחשב מעורבים

בעסקה לא יהיו מעורבים בתהליך קבלת ההחלטות של התאגיד הבנקאי. בהקשר זה ראה גם סעיפים 56-57 להוראה מספר 301.

12. הדירקטוריון צריך לוודא שמדיניות התגמול של התאגיד הבנקאי אינה סותרת את אסטרטגית ניהול האשראי שלו. מדיניות המתגמלת התנהגות שאינה מקובלת, כגון יצירת רווחים לזמן קצר תוך סטייה ממדיניות האשראי או חריגה מהמגבלות, מחלישה את תהליכי האשראי בתאגיד הבנקאי.

עיקרון מספר 2: ההנהלה הבכירה אחראית ליישום אסטרטגית ניהול האשראי שהתווה הדירקטוריון, ולפיתוח מסגרת לניהול סיכון האשראי, שתעוגן במסמך מדיניות ובנהלים לזיהוי, מדידה, מעקב, פיקוח ובקרה אחר סיכון האשראי. מדיניות ונהלים אלו צריכים להתייחס לסיכונים האשראי בכל הפעילויות בתאגיד הבנקאי, ולחול הן על האשראי הבודד והן על התיק בכללותו.

13. ההנהלה הבכירה של תאגיד בנקאי אחראית ליישום מסגרת ניהול סיכון האשראי בהתאם לאסטרטגיה שהתווה הדירקטוריון.

א. עליה לוודא שפעילות אישור האשראי של התאגיד הבנקאי תואמת את האסטרטגיה שנקבעה, ושפותחו נהלים כתובים ברורים, מחייבים ומאושרים על ידי הגורם המתאים בתאגיד הבנקאי.

ב. עליה לוודא כי הנהלים מיושמים בפועל, ולוודא שהאחריות לאישור אשראי, ולבקרה עליו, ברורה ומוטלת כיאות על הגורמים הרלוונטיים.

ג. ההנהלה הבכירה תוודא גם שמתקיימת מידי תקופה הערכה פנימית בלתי תלויה של פעילות אישור האשראי וניהולו.

מדיניות אשראי:

14. תנאי הכרחי לניהול בנקאי תקין הוא יישום של מדיניות, המעוגנת במסמך מדיניות, ונוהלי אשראי כתובים בנושאים הבאים: זיהוי, מדידה, מעקב, פיקוח ובקרה אחר סיכון האשראי. מדיניות האשראי קובעת את המסגרת למתן הלוואות, וכוללת הנחיות לתהליך אישור האשראי של התאגיד הבנקאי.

מנהל הסיכונים הראשי של התאגיד הבנקאי אחראי לסייע למנכ"ל בגיבוש מסמך מדיניות האשראי, תוך שיתוף כל הגורמים הרלוונטיים בתאגיד הבנקאי, ובפרט עובדי ומנהלי הקווים העסקיים.

15. מסמך מדיניות האשראי יכלול, בין היתר:

א. הגדרה אחידה של המונח "סיכון", להבטחת עקביות בזיהוי, בדירוג ובמטרות ניהול הסיכון;

ב. תיאור מבנה ממשל ניהול הסיכונים, כולל קווי דיווח ואחריות, והפרדה ברורה בין שלושת קווי ההגנה, כמפורט בסעיף 4 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310, בנושא "ניהול סיכונים" (להלן - "הוראה מספר 310");

ג. תיאור שיטות העבודה והכלים לזיהוי, מדידה, הערכה, מעקב, פיקוח ובקרה אחר מוקדי הסיכון, ובכלל זה, בחינת ההשפעה האפשרית של התפתחויות מאקרו כלכליות על תיק האשראי, וביצוע מבחני קיצון (ראה גם פרק ד' להוראה מספר 310);

- ד. פרופיל סיכון רצוי של תיק האשראי, ובכלל זה: פירוט של סוגי ההלוואות שמעמיד התאגיד הבנקאי, יעדים עסקיים ושווקי יעד, הרכב תיק האשראי - יעדים כמותיים ברמת התיק וברמת המוצר (ביחס למוצרים מהותיים), בהתייחס למדדי היקף, פיזור וסיכון;
- ה. קביעת סיבולת לסיכון ומגבלות רצויות ברמת התיק וברמת המוצר, לרבות מגבלות ענפיות, מגבלות על חשיפה ללווה ולקבוצת לוויים, מגבלות על הלוואות ממונפות (כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 327 בנושא "ניהול הלוואות ממונפות", להלן - "**הוראה מספר 327**"), חשיפה לפי דירוג אשראי, חשיפה לשוקי יעד, מגבלות גיאוגרפיות, חשיפה למטבעות, חשיפה למועדי פירעון ולריכוזיות ביטחונות, יחס רצוי בין סך האשראי לציבור לבין סך נכסי התאגיד הבנקאי והונו, שיעור ההלוואות הבעייתיות וההפסדים שהבנק מוכן לספוג וכן מגבלות אחרות, בהתאם למבנה תיק האשראי ומאפייניו ולגורמי הסיכון אליהם חשוף התאגיד הבנקאי (ראה גם סעיף 18 להלן). במסגרת זו תתואר גישת התאגיד הבנקאי לקביעה ולמעקב ובקרה אחר מוקדי הסיכון ואחר מגבלות החשיפה לסיכון;
- ה1. מגבלות פנימיות על מתן אשראי ללוויים בעלי רמות מינוף גבוהות באופן משמעותי מהמקובל בענף. התאגיד הבנקאי יקבע סף מהותיות, כך שכל אשראי בסכום גבוה ממנו יהיה כפוף למגבלות אלה. התאגיד הבנקאי יגדיר את דרך חישוב רמת המינוף של הלוויים.
- ו. מדיניות הפחתת סיכון אשראי (למשל באמצעות: ביטוחי אשראי, מכירת חובות, סינדיקציה) והפעלת מנגנונים נוספים להפחתת ריכוזיות התיק;
- ז. תוכנית למעקב אחר התפתחויות בתיק האשראי. בכלל זה: מדדים לדיווח, תדירות הדיווח ותכניות פעולה כאשר סיכון האשראי גדל, או כאשר ישנן חריגות ממגבלות, ותיאור של מערכת המידע הניהולי (ראה גם פרק ה' להוראה מספר 310);
- ח. מאפיינים נדרשים מלווה לצורך אישור אשראי (שיכללו תנאים והתניות כלליים), ובכלל זה: הערכת כושר החזר; דירוג אשראי; ניסיון עסקי; נתונים כספיים מעודכנים, המאפשרים לנתח באופן מהימן את מצבו הפיננסי הכולל העדכני של הלווה, את עוצמת מקורות ההחזר הראשוניים והמשניים ואת יציבותם; תנאים שעל בסיסם התאגיד הבנקאי יסכים להעמיד אשראי (כגון: שיעור מימון, סכום מרבי לחשיפה וביטחונות מקובלים).
- בפרט, תתייחס המדיניות להלוואות ממונפות בהתאם לדרישות המפורטות בהוראה מספר 327;
- ט. מדרג סמכויות האשראי, כולל הגדרת סמכויות לאישורים חריגים, בניגוד לכללים הרגילים ולמדיניות המחירים הרגילה. המדרג ייקבע באופן שיצמצם מעורבות של הדירקטוריון, לאישור אשראי תוך חריגה ממדיניות האשראי שנקבעה. במדרג ייקבע גם סף, בערכים מוחלטים או יחסיים להון העצמי של התאגיד הבנקאי, שמעליו הסמכות לאישור האשראי תוטל על ההנהלה הבכירה;
- י. תמחור הלוואות - המתאם הנדרש בין תשואה לסיכון, תנאי הריבית ותנאים אחרים;
- יא. תקופת פירעון מרבית, בהתייחס למקור התשלום הצפוי, למטרת ההלוואה, ולאורך החיים של הביטחון. לוחות סילוקין ייקבעו בהתאמה לכושר ההחזר של הלקוח;
- יב. מדיניות ביטחונות - בפרט, פירוט הביטחונות שהתאגיד הבנקאי מסכים לקבל, ומרווחי הביטחון המיוחסים להם, וקביעת יחס מרבי בין גודל החשיפה לשווי הביטחון (LTV);

- יג. מדיניות העמדת אשראי לעובדים ולאנשים קשורים ;
- יד. מדיניות ניהול חובות בעייתיים, לרבות השיטה לזיהוי וסיווג חובות ולביצוע הפרשה להפסדי אשראי, ומדיניות גבייה, הסדרי חוב ומחיקה של חובות, בין היתר כמפורט בהוראה מספר 314A בנושא "ניהול הסדרי חוב ותהליכי גביה של חובות מהותיים בקשיים";
- טו. פירוט השימושים השונים בתוצרי מערכת הדירוג, כמתואר בעיקרון מספר 10 להלן ;
- טז. תכנית התאגיד הבנקאי למניעת התקשרות עם יחידים המעורבים בפעילות הונאה, או בעבירות אחרות, בכפוף להוראות כל דין ;
- יז. התייחסות להלוואות לדיר, שתכלול :
1. הגבלה על סכום ההלוואה, באופן שסך כל ההלוואות מכל המקורות, לרבות מפיקדונות ממשלה ומפיקדונות אחרים, שאינם באחריות המפקיד, לא יעלה על שיעור מסוים משווי הדירה, כפי שתקבע הנהלת התאגיד הבנקאי ;
  2. אם מדובר בהלוואה לרכישת דירה מפיקדונות מיועדים על אחריות מפקיד, קריטריונים לגבי הביטחונות שיש לקבל מהלווה.
- יח. התייחסות לעסקאות בצנרת¹ של מארגן סינדיקציה :
- משברים בשוק עלולים לעכב משמעותית את יכולתו של תאגיד בנקאי מארגן להשלים סינדיקציות או למכור חשיפות, והדבר עלול גרום להפסדים מהותיים. אי לכך, תאגידים בנקאיים נדרשים לניהול סיכונים ולבקורות סיכון לעסקאות שנמצאות בצנרת (pipeline), הן לסכומים המיועדים להחזקה והן לאלה המיועדים לחלוקה. על מדיניות האשראי של תאגיד בנקאי המארגן עסקאות סינדיקציה לכלול, לכל הפחות, התייחסות לנושאים הבאים :
1. תיאבון לסיכון חיתום המנוסח ומתועד בבירור, המביא בחשבון את ההשפעות האפשריות על רווחים, הון, נזילות, וסיכונים אחרים הנובעים מחשיפות בצנרת ;
  2. מדיניות ונהלים כתובים להגדרה ולניהול כשלים בחלוקה ועסקאות "תלויות" ("hung deals"), המאופיינות באי יכולת למכור את החשיפה בתוך פרק זמן סביר (בדרך כלל 90 יום מסגירת העסקה). הדירקטוריון וההנהלה של תאגיד בנקאי צריכים לקבוע ציפיות ברורות כיצד להיפטר מעסקאות שנמצאות בצנרת, אשר לא נמכרו בהתאם לתכנית החלוקה המקורית שלהן. עסקאות כאלה, המסווגות מחדש במועד מאוחר יותר כהחזקה לפדיון (hold-to-maturity), מחייבות דיווח להנהלה ולדירקטוריון ;
  3. מגבלות על התחייבויות מצרפיות של העסקאות בצנרת ;
  4. מגבלות על סכומי ההלוואות שהתאגיד הבנקאי מוכן להחזיק בספריו (כלומר, החזקה ברמת הלווה, הצד הנגדי, והחזקה מצרפית), ומגבלות על סיכון החיתום שיילקח בגין הסכומים המיועדים לחלוקה ;
  5. תכניות והוראות הנוגעות לנזילות בשעת חירום, כאשר חוסר נזילות בשוק או תנאי האשראי משתנים משבשים את ערוצי ההפצה הרגילים ;
16. המדיניות צריכה להיות מוגדרת היטב, תואמת פעילות בנקאית זהירה ודרישות פיקוחיות רלוונטיות, ומתאימה להיקף פעילותו של התאגיד הבנקאי, ולרמת המורכבות שלו. המדיניות

¹ "עסקאות בצנרת" הן עסקאות סינדיקציה בהן הבנק המארגן טרם השלים את הליך המכירה/חלוקה של האשראי למוסדות הפיננסיים הנוספים המשתתפים בסינדיקציה.

תיקבע ותיושם תוך התייחסות לגורמים פנימיים וחיצוניים, כגון : מעמדו של התאגיד הבנקאי בשוק, אזורי המסחר שלו, יכולות הון אנושי וטכנולוגיה. מדיניות ונהלים, אשר מפותחים ומיושמים כיאות, מאפשרים לתאגיד הבנקאי : (i) לשמר תהליך אישור אשראי נאות ; (ii) לקיים מעקב ופיקוח אחר סיכון האשראי, ולבקר אותו ; (iii) להעריך כיאות הזדמנויות עסקיות חדשות ; ו- (iv) לזהות ולנהל אשראי בעייתי ; ו- (v) להפיק לקחים מאירועי כשל קודמים.

17. מדיניות האשראי תבטיח את המשך ההערכה הקפדנית של סיכון האשראי גם בתנאי כלכלה "טובים", ובכלל זה תקבע כללים שימנעו את התממשות הסכנות הבאות :

א. הסתמכות מוגזמת על תחזיות אופטימיות של לווים, ותחזית הצופה הימשכות של התנאים החיוביים - תקופות ארוכות ומתמשכות של רווחה כלכלית עלולות להוביל תאגיד בנקאי לבסס את החלטותיו על הערכות אופטימיות של הלווה ולהניח שללווה תמשיך להיות גישה חופשית לשוק, לצורך קבלת מימון בתנאים טובים בעתיד. אופטימיות כזו יכולה לבוא לידי ביטוי בהנחה שצמיחה גבוהה היא התסריט הצפוי ההגיוני ; בהסתמכות על הערכות חיוביות של ביטחונות שלא מתאימות לצפי לטווח הארוך ; בנכונות להעניק הלוואות ללא לוח תשלומים מסודר ; בנכונות לוותר על התחייבויות של הלווה, לשחרר ביטחונות, לוותר על ערבויות או לשנות את מבנה ההלוואה, תחת ההנחה שבמצב הכלכלי החיובי, הלווה יתאושש במהירות ;

ב. הסתמכות לא מספקת על מבחני קיצון - מדיניות האשראי צריכה להגדיר מבחני קיצון משמעותיים על יכולתו הצפויה של לווה לעמוד בהתחייבויותיו.

18. כמפורט בהמשך, בסעיפים 28 ו- 35 עד 39 להלן, תאגיד בנקאי צריך לפתח וליישם מדיניות ונהלים על מנת להבטיח שתיק האשראי שלו מפורז כיאות, בהתאם לשוקי היעד שלו ולאסטרטגית האשראי הכוללת. כאמור בסעיף 1(ג) להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313, בנושא "מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים" (להלן - "**הוראה מספר 313**"), תאגיד בנקאי נדרש לקבוע מגבלות פנימיות.

18א. תאגיד בנקאי יוודא שמגבלות החשיפה הפנימיות שהוא קובע לא סותרות מגבלות או הגבלות שנקבעו על ידי הפיקוח על הבנקים. המגבלות הפיקוחיות מהוות כללים מינימאליים.

19. כדי שמדיניות האשראי תהיה אפקטיבית, חובה להטמיע אותה בכל הרבדים של הארגון, ליישם אותה באמצעות נהלים מתאימים, וכן לקיים פיקוח ומעקב נאותים אחריה ולעדכן אותה תקופתית, בהתחשב בנסיבות פנימיות וחיצוניות. את המדיניות יש ליישם על הקבוצה הבנקאית בכללותה, בכפוף להוראות כל דין, כמו גם בכל תאגיד בנקאי בפני עצמו - ריכוזי סיכון ינותחו ברמת הישות החוקית של התאגיד הבנקאי וברמה המאוחדת, שכן ריכוז לא מבוקר בתאגיד בנקאי, שהינו חברה בת, עשוי להיתפס כבלתי מהותי ברמה המאוחדת, אך עלול בכל זאת לאיים על יציבות חברת הבת. בנוסף, המדיניות צריכה לטפל בגורמי הבקרה החשובים ביחס לסקירת האשראי הפרטנית, וביחס לפיזור נאות של התיק בכללותו.

20. "סיכון מדינה" ו"סיכון העברה" :

א. כאשר תאגיד בנקאי עוסק במתן אשראי בינלאומי, הוא נוטל על עצמו, בנוסף על סיכון האשראי הרגיל, גם סיכון הקשור לתנאים המתקיימים במדינתו של הלווה, או של הצד הנגדי לעסקה. "סיכון מדינה" כולל מגוון סיכונים הקשורים לסביבה הכלכלית, הפוליטית והחברתית של אותה מדינה, אשר יש אפשרות שהם ישפיעו על חובות של

גורמים מקומיים במדינה זו לתאגיד הבנקאי, ועל השקעות שנעשו בה. "סיכון העברה" מתמקד ביכולתו של הלווה להשיג מטבע חוץ בכמות הנדרשת לפירעון חובותיו למלווים זרים, ולעמידה בהתחייבויות חוזיות נוספות שנלקח על עצמו. בביצוע כל עסקאותיו הבינלאומיות, תאגיד בנקאי חייב להבין את השווקים הפיננסיים הבינלאומיים, ואת האפשרות של גלישת השפעות ממדינה אחת לאחרת או של התפשטות של השפעות שליליות ממדינה אחת לכל האזור לו היא שייכת.

ב. תאגיד בנקאי אשר עוסק במתן אשראי בינלאומי, יפעל לפי מדיניות ונהלים נאותים לזיהוי, מדידה, מעקב, פיקוח ובקרה אחר סיכון מדינה וסיכון העברה, בפעילויותיו הבינלאומיות כמלווה וכמשקיע. בהקשר זה, יתחשב התאגיד הבנקאי, בין היתר, בגורמים הבאים:

1. יכולתו לנהל את סיכוניו על בסיס מאוחד;
  2. המשאבים והכלים התומכים ביכולת זו;
  3. מנגנוני השליטה והפיקוח שהוא מפעיל ביחס לפעילותו מחוץ לישראל, והלימותם ביחס להיקף, למורכבות ולרמת הסיכון של הפעילות;
  4. רמת הנגישות למידע, וסוגי הדיווחים המועברים לתאגיד הבנקאי ממשרדיו, או משרדי חברות בנות שלו, מחוץ לישראל, ובכלל זה דיווחים לדירקטוריון;
  5. ניסיון העבר שיש לתאגיד הבנקאי בפעילות מחוץ לישראל.
- ג. מדיניות האשראי תכלול התייחסות לפעילות התאגיד הבנקאי מחוץ לישראל (באמצעות חברות בנות ו/או סניפים) ברמת הנציגות הבודדת, בהתאם לחוזקות ולחולשות שלה, לרבות בהיבטי משאבי הניהול ותשתיות התפעול, הבקרה והביקורת בה, סוגי הפעילות שהיא מבצעת, והמדינה בה היא פועלת. בפרט, תתייחס המדיניות לפעילות התאגיד הבנקאי בארצות המסווגות על ידי הבנק העולמי בקבוצת הכנסה נמוכה (Low income) או בינונית (Upper/Lower middle income). התאגיד הבנקאי נדרש לקבוע מגבלות פנימיות ביחס לפעילותו במדינות בקבוצת הכנסה אלה.
- ד. מדיניות האשראי של תאגיד בנקאי תכלול התייחסות נפרדת ללווים אשר עיקר פעילותם במדינות בעלות מאפייני סיכון מיוחדים ו/או לחובות אשר מקור ההחזר שלהם מבוסס על נכסים הממוקמים באותן מדינות. ההתייחסות תכלול, בין היתר: (i) פירוט של אותן מדינות ו/או אזורים גיאוגרפיים, ושל מאפייניהם (פוליטיים, מקרו כלכליים וכיוצא בזה); (ii) מגבלות כמותיות בדבר החשיפה לאשראי כאמור; וכן (iii) פירוט מקדמי הביטחון (או טווחים של מקדמי ביטחון) אשר ישמשו לקבלת החלטות אשראי - על מקדמים אלו לייצג גישה שמרנית במיוחד.
- ה. מעקב ופיקוח אחר גורמי סיכון מדינה צריכים לכלול (i) אפשרות לכשל של צד נגדי לעסקה, השייך למגזר הפרטי באותה מדינה, הנובע מגורמי כלכלה ספציפיים לאותה מדינה ו- (ii) הערכת יכולת האכיפה של הסכמי הלוואה, והערכת העיתוי והיכולת לממש בטוחות, תחת המסגרת המשפטית באותה מדינה. הגורם האחראי על תחום זה, כולל אנשי מקצוע המתמחים בנושאים הייחודיים האלו.

עיקרון מספר 3: תאגיד בנקאי יזהה וינהל את סיכוני האשראי הגלומים בכל המוצרים והפעילויות שלו. על התאגיד הבנקאי לוודא כי הסיכונים במוצרים חדשים ובפעילויות חדשות כפופים לנהלים ולבקורות נאותים, קודם להשקתם או להיווצרותם. כמו כן, יש לוודא כי מוצרים ופעילויות חדשים מאושרים מראש על ידי הדירקטוריון, או על ידי ועדה מתאימה מטעמו, כמפורט בסעיף 16 להוראה מספר 310.

21. תהליך ניהול סיכוני אשראי אפקטיבי מתבסס על זיהוי וניתוח סיכונים קיימים ואפשריים, הגלומים בכל מוצר או פעילות. לפיכך, חשוב שתאגיד בנקאי יזהה את כל סיכוני האשראי הגלומים במוצרים שהוא מציע, ובפעילויות בהן הוא מעורב. זיהוי כזה הוא תוצאה של סקירה זהירה של מאפייני סיכוני האשראי הקיימים והאפשריים במוצרים או בפעילויות.
22. תאגיד בנקאי נדרש להבין היטב את סיכוני האשראי הגלומים בפעילויות אשראי מורכבות (לדוגמה: הלוואות למגזרים עסקיים מסוימים, איגוח נכסים, פעילות באופציות שכותב הלקוח, נגזרי אשראי ו- CLN (שטרות צמודי אשראי - credit-linked notes)). הבנה זו חשובה במיוחד, היות שסיכוני האשראי המעורבים, על אף שאינם חדשים למערכת הבנקאות, עלולים להיות פחות מובנים מאליהם, ולכן דורשים ניתוחים מעמיקים יותר ביחס לניתוח הסיכון של רוב פעילויות האשראי המסורתיות. למרות שפעילויות אשראי מורכבות עשויות לדרוש גם נהלים ובקורות ייחודיים המותאמים להם, יש להחיל עליהן את העקרונות הבסיסיים של ניהול סיכון האשראי.
23. יוזמות חדשות דורשות תכנון מפורט והשגחה קפדנית על מנת להבטיח שהסיכונים מזוהים ומנוהלים כהלכה. תאגיד בנקאי צריך לוודא כי הסיכונים הגלומים במוצרים ובפעילויות חדשים כפופים לנהלים ולבקורות הולמים, לפני השקתם של אותם מוצרים, או תחילתן של אותן הפעילויות. כל פעילות מהותית חדשה תאושר מראש על ידי הדירקטוריון, או על ידי ועדה מתאימה מטעמו.
24. ההנהלה הבכירה אחראית לכך שהעובדים המעורבים בכל פעילות שיש בה סיכון אשראי של צד נגדי לעסקה, בין אם קיימת או חדשה, בסיסית או מורכבת, יהיו בעלי כשירות מלאה לביצוע הפעילות ברמה הגבוהה ביותר, ובהתאם למדיניות ולנהלים של התאגיד הבנקאי.

חלק ב' - התנהלות במסגרת תהליך אישור אשראי נאות:

עיקרון מספר 4: תאגיד בנקאי חייב לפעול על פי קריטריונים נאותים ומוגדרים היטב לאישור אשראי. קריטריונים אלו צריכים לכלול הנחיות ברורות לגבי שוק היעד, והבנה יסודית של הלווה או של הצד הנגדי לעסקה, כמו גם של מטרת האשראי, מבנה האשראי ומקורות ההחזר שלו.

25. קביעת קריטריונים נאותים ומוגדרים היטב לאישור אשראי חיונית להבטחת פעילות אשראי תקינה. הקריטריונים צריכים לקבוע למי ראוי להעמיד אשראי, באיזה היקף, אלו מכשירי אשראי זמינים, ותחת אלו תנאים יאושר האשראי. מרגע שקבע התאגיד הבנקאי קריטריונים לאישור אשראי, עליו לקבל את כל המידע הנדרש לקבלת החלטות אשראי, בהתאם לאותם קריטריונים. מידע זה ישמש גם לדירוג האשראי הפנימי של התאגיד הבנקאי.

26. תאגיד בנקאי יאסוף מספיק מידע, שיאפשר לו לבצע הערכה מקיפה של הסיכון האמיתי של הלווה, או של הצד הנגדי לעסקה. בין היתר, על תאגיד בנקאי לבסס את הערכת הסיכון על נתונים כספיים מעודכנים (כמפורט בסעיף 27א. להלן) של הלווה, לרבות, היכן שרלוונטי, של חברות קשורות, בעל השליטה, ערבים מהותיים וכדומה. בהתאם לסוג חשיפת האשראי ולניסיון שנצבר עם אותו לווה, או צד נגדי, להלן הגורמים בהם יש להתחשב באישור האשראי, תוך תיעוד מתאים:

- א. מטרת האשראי ומקורות הפירעון;
- ב. הסיכון הנוכחי של הלווה, או של הצד הנגדי לעסקה, ושל ביטחונות (כאשר רלוונטי), והרגישות שלהם להתפתחויות כלכליות ולהתפתחויות בשווקים רלוונטיים;
- ג. ההיסטוריה של הלווה בקשר לפירעון אשראי, והערכת כושר ההחזר הנוכחי שלו, בין היתר, בהתבסס על תחזית תזרים מזומנים, תחת תרחישים שונים. במקרה הצורך, תאגיד בנקאי יבצע מבחני רגישות לפרמטרים שונים בעת העמדת האשראי, לצורך בחינת רגישות הלווה ו/או הביטחונות להתפתחויות כלכליות;
- ד. באשראי לעסקים - המומחיות העסקית של הלווה, מצב ענף המשק לו שייך הלווה, ומעמדו של הלווה בתוך אותו ענף משק;
- ה. תנאי האשראי המוצעים, כולל התניות פיננסיות שנועדו למנוע הידרדרות ברמת הסיכון של הלווה; וכן

ו. כאשר רלוונטי, הכשירות והאפשרות לממש ביטחונות או לחלט ערבויות תחת תרחישים שונים, ובכלל זה התייחסות ליכולת האכיפה של ההסדרים הקבועים בהקשר זה.

בנוסף, באישור אשראי ללווים, או לצדדים נגדיים לעסקה יש להתייחס גם ליושרה ולמוניטין של הלווה, או של הצד הנגדי לעסקה, וכן ליכולתו המשפטית לעמוד בהתחייבויותיו.

27. תאגיד בנקאי נדרש להבין למי הוא מעמיד אשראי. לכן, לפני אישור אשראי, התאגיד הבנקאי חייב להכיר את הלווה, או את הצד הנגדי לעסקה, ולהיות בטוח שהוא מתקשר עם יחיד, או עם ארגון, בעל מוניטין מבוסס ובעל יכולת פירעון אשראי נאותה. בפרט, יש לקבוע מדיניות ברורה למניעת התקשרות עם יחידים המעורבים בפעילות הונאה או בעבירות אחרות. ניתן לבצע זאת במגוון דרכים, כולל: בקשת המלצות, שימוש במאגרי מידע שהוקמו על פי דין, ובחינה של מנהלי הארגונים ובקשת המלצות לגבי אישיותם ומצבם הכספי. תאגיד בנקאי לא יאשר אשראי רק משום שהלווה, או הצד הנגדי לעסקה, מוכר לו, או ניתפס כבעל מוניטין מבוסס.

27א. בעת אישור אשראי לתאגיד, יידרש התאגיד הבנקאי להתבסס, בין היתר, על נתונים כספיים מעודכנים. נתונים אלו יכללו דוחות כספיים מעודכנים ונתונים כספיים נוספים ממקורות אחרים, ככל שנדרש. הסכם האשראי יכלול דרישה לפיה הלווה ימסור לתאגיד הבנקאי את הדוח הכספי שלו מיד לאחר יום חתימתו.

לעניין זה, "דוח כספי" – דוח כספי הנערך במתכונת שנקבעה על פי דין או על פי כללי חשבונאות מקובלים. הדוח יחשב כמעודכן אם עומד במועד שנקבע לגביו על פי הדין החל על הלווה, ולעניין לווה בישראל שהוא תאגיד שאינו מדווח, הדוח יחשב כמעודכן אם הוגש עד תשעה חודשים ממועד הדוח הכספי.

האמור בסעיף זה חל גם על סניף של תאגיד בנקאי מחוץ לישראל.
27ב. למרות האמור לעיל, תאגיד בנקאי יהיה רשאי לאשר אשראי לתאגיד, גם אם אין בידיו דוח כספי, במקרים אלה, ובכפוף לבקורות מפצות לפי מהותיות העניין:

א. כאשר סך החבות נמוך מסך של מיליון ש"ח.
ב. כאשר סך כל החבות של הלווה מכוסה בביטחונות מהסוגים המוכרים כניכויים לפי סעיף 5 להוראה מספר 313 ;

ג. כאשר חבות הינה בצורת השקעה באגרות חוב, ניירות ערך מסחריים (commercial paper), או השתתפויות בסינדיקטים בינלאומיים של חברות ענק (הלוואה מעל 100 מיליון \$), וההחלטה על ההשקעה מבוססת על דירוג הלווה על ידי אחת מחברות הדירוג (rating) שכשירותן לצורך מדידה והלימות הון הוכרה על ידי המפקח;

ד. בעת חידוש אשראי, לרבות מתן אשראי נוסף שאינו עולה על 25% מיתרת החבות של הלווה, רשאי התאגיד הבנקאי לאשר אשראי גם בהיעדר דוח כספי, בנסיבות הבאות ותוך תיעוד:

1. כאשר סיבה סבירה מונעת מלווה להגיש דוח כספי, לרבות בגין הסדרי אורכות עם רשויות המס, לתקופה של עד שישה חודשים והתקיימו תנאים אלה:

(1) התאגיד הבנקאי קיבל אישור מרואה החשבון המבקר של הלווה שלא סיים את ביקורת הדוח הכספי תוך ציון המועד המשוער לסיום הביקורת;
(2) במקום דוח כספי מעודכן, התאגיד הבנקאי קיבל דוח כספי לא מבוקר וכן מידע אחר, לרבות דוח מע"מ;

2. כאשר חבות הלווה עולה על 200 מיליון ש"ח לא ניתן ליישם את האמור בסעיף קטן 1 לעיל אלא בהתקיים נסיבות חריגות כגון: כאשר התאגיד הבנקאי סבור כי אישור האשראי צפוי לגרום לפגיעה מהותית בעסקי התאגיד הלווה. יישום האמור ייעשה בכפוף ל:

(1) הצהרת הלווה כי לא חל שינוי מהותי לרעה בנתוני הרווח השנתי וההון העצמי למועד הדוח הכספי שטרם הוגש, וזאת בהשוואה לדוח הכספי המבוקר האחרון. להצהרה תצורף חוות דעת רואה החשבון המבקר על דרך השלילה (Negative Assurance).

(2) אישור מנהל הסיכונים;

(3) דיווח האמור במסמך הסיכונים של התאגיד הבנקאי.

ה. חביונות של חייבים שנרכשו בעסקאות של ניכיון חייבים (Factoring) ואשר מתקיימים לגביהן כל התנאים הבאים :

1. סך החבות אינו עולה על 10 מיליון ש"ח ;
  2. העסקה מתאימה לטיפול חשבונאי של רכישת/מכירת חוב ;
  3. החוב של החייב נוצר כתוצאה מעסקת מכירה או אגב שירות שאינו פיננסי ונרכש על ידי התאגיד הבנקאי במסגרת עסקת ניכיון חייבים, כאשר חברת ביטוח התחייבה לשאת בסיכון האשראי בגין החוב, ובתנאי : (1) חברת הביטוח כפופה להוראות הממונה על שוק ההון, הביטוח והחיסכון או כפופה להוראות רשות מפקחת במדינה זרה, ובלבד שהמדינה חברה ב-OECD ומדורגת בדירוג A- או בדירוג עדיף מזה. (2) לחברת הביטוח דירוג מקומי AA- לפחות (או Aa3 מחברת Moody's), שיעודכן לפחות אחת לשנה.
  4. אין לתאגיד הבנקאי קשר ישיר עם החייב או אין ביכולתו להשיג דוח כספי מעודכן שלו ; על התאגיד הבנקאי לתעד בתיק הלווה את הסיבות להעדר דוח כספי מעודכן, המבססות את האמור לעיל ;
- ג27. זאת ועוד, בעת אישור אשראי לתאגיד בסכום מהותי יידרש התאגיד הבנקאי להתבסס גם על נתונים כספיים חצי שנתיים לתקופה המסתיימת ביום 30 לחודש יוני, בתוך שלושה חודשים מתום התקופה, כמפורט להלן :
- א. כאשר סך החבות גבוה מ- 50 מיליון ש"ח ידרוש התאגיד הבנקאי נתונים כספיים חצי שנתיים בחתימת הנהלת התאגיד ובמתכונת שיקבע התאגיד הבנקאי בהתאם למדיניות הסיכונים שלו ;
  - ב. כאשר סך החבות גבוה מ- 200 מיליון ש"ח ידרוש התאגיד הבנקאי נתונים כספיים חצי שנתיים בחתימת הנהלת התאגיד ובמתכונת דוח כספי חצי שנתי ;
- סעיף זה לא יחול בעת אישור אשראי לתאגיד שהוא חלק מקבוצה בנקאית בחו"ל, שאינו נדרש להכין דוחות כספיים חצי שנתיים על פי הדין החל עליו ;
- ד27. בעת אישור אשראי לתאגיד בסכום העולה על 50 מיליון ש"ח, תאגיד בנקאי יביא בחשבון, בין היתר, את המידע הבא :
- א. מידע על אשראי שנטל בעל השליטה בתאגיד הלווה למימון רכישת מניות השליטה בתאגיד, או על אשראי שכנגדו שועבדו 5% או יותר ממניות אלה (בפרט : זהות המממן, מועדי הפירעון, תכניות לחלוקת דיבידנד והתניות הקשורות לתאגיד הלווה או לשווי ניירות הערך).
  - ב. מידע על התנהלות בעל השליטה במצבים בהם הוא או תאגיד בשליטתו נקלעו להליך חדלות פירעון, כגון פשיטת רגל, פירוק או הסדר נושים, וכן מידע על הליכים שבמסגרתם הוטלה על בעל השליטה אחריות אישית בידי בית משפט או גוף רגולטורי בקשר עם אירוע עסקי של תאגיד (לרבות קביעה בדבר הפרת חובות אמונים או זהירות של בעל השליטה, לרבות בהליכים שנסייתו בפשרה).
- ה27. על אף האמור בסעיף זה, רשאי התאגיד הבנקאי במקרים חריגים להימנע מנקיטת צעדים ככל שנדרש על פי נהליו בשל היעדר נתונים כספיים מעודכנים ובלבד שהאמור יהיה לתקופה קצובה, בכפוף לאישור מנהל הסיכונים ולדיווח האמור במסמך הסיכונים.

28. תאגיד בנקאי ייקבע נהלים לזיהוי מצבים בהם, בהתייחסות לאשראי, צריך לסווג קבוצה של חייבים כקבוצת לוויים שקיים קשר ביניהם, או אפילו כלווה. המגבלות וההגדרות הקיימות בהוראה מספר 313 אינן ממצות את הנושא, ותאגיד בנקאי ירחיב אותן בהתאם לאופי פעילותו והרכב תיק האשראי שלו. בכלל זה, קשר בין חשיפות אשראי שקיימת תלות כלכלית הדדית ביניהם, כולל תאגידים ויחידים, בין אם מדובר בגופים בבעלות משותפת, או בשליטה או בקשר חזק אחר (למשל, ניהול משותף, קשרים משפחתיים). תאגיד בנקאי ימדוד גם את חשיפתו הכוללת ללווה, או לצד נגדי, בפעילויות שונות לרוחב התאגיד הבנקאי.
29. לעיתים תאגיד בנקאי משתתף בהלוואות עם נותני אשראי אחרים (הלוואות סינדיקציה, הלוואות קונסורציום, המחאות (assignments) או סידור דומה אחר). לעיתים, יש בעסקאות אלו הסתמכות מופרזת על ניתוח סיכון האשראי שעורך החתם המוביל, או שנערך על ידי גוף חיצוני במסגרת דירוג אשראי מסחרי. כל משתתף בהלוואות מסוג זה נדרש לערוך בעצמו הערכה יסודית בלתי תלויה של העסקה ושל הסיכונים הכרוכים בה טרם מתן התחייבות להעמיד כספים כלשהם. עליו ליישם אותם סטנדרטים זהירים, הערכות אשראי, קריטריונים לאישור ומגבלות פנימיות שהיו מיושמים אילו התאגיד הבנקאי הרוכש היה יוזם בעצמו את ההלוואה, וכן יקבע את התשואה הנדרשת בהתאם, באופן דומה לניתוח של הלוואות שהוא מעמיד באופן ישיר.
- לשם ביצוע האמור, הנהלים של התאגיד הבנקאי יבטיחו, לכל הפחות, דרישות בדבר :
- א. השגת מידע רלוונטי מלא לצורך ניתוח אשראי, הן לפני רכישת ההשתתפות והן לאחר מכן, וניתוחו באופן בלתי תלוי ועל בסיס תקופתי ;
  - ב. קבלת עותקים מהמלווה הראשי/המארגן של כל המסמכים של הלוואות שהוצעו והוענקו, חוות דעת משפטיות, פוליסות ביטוח (title insurance policies), ומסמכים רלוונטיים אחרים ;
  - ג. ניטור קפדני אחר ביצועי הלווה לכל אורך חיי ההלוואה.
30. פעילות אשראי כרוכה בנטילת סיכונים ובהפקת רווחים. תאגיד בנקאי צריך להגדיר את הקשר הנדרש בין סיכון לתשואה בכל אשראי, וכן את יעד התשואה הכוללת לתיק האשראי. במסגרת השיקולים לאישור אשראי, ולקביעת תנאיו, תאגיד בנקאי צריך לייחס חשיבות עליונה לסיכונים אל מול התשואות הצפויות, בהתחשב במחיר האשראי (ריבית) ובגורמים נוספים (בטוחות, התניות פיננסיות וכדומה). הערכת הסיכון תתבצע גם בהתחשב בהשפעות של תרחישים שליליים אפשריים, ואף תרחישי קיצון, על הלווה, או הצד הנגדי לעסקה. בעיה מוכרת בעולם הבנקאות היא הנטייה לתמחר בחסר אשראי, או מכלול יחסים עם לווה, וכתוצאה מכך לא לקבל תגמול נאות על הסיכון שנלקח.
31. במסגרת השיקולים אם להעמיד אשראי, תאגיד בנקאי יתחשב בהפרשות להפסדי אשראי שיבצע כנגד הפסדים צפויים מאותו אשראי, ובהון שירתק לצורך ספיגת הפסדים לא צפויים מאותו אשראי. תאגיד בנקאי יתחשב בגורמים אלו גם בתהליך ניהול הסיכונים של התיק בכללותו.
32. תאגיד בנקאי יכול להפחית סיכוני אשראי (בין אם זהו ובין אם לא) באמצעות ביטחונות וערבויות, וכן באמצעות קביעת מבנה עסקה מתאים. יחד עם זאת, אישור העסקאות צריך

להתבסס בראש ובראשונה על כושר ההחזר של הלווה. ביטחונות אינם מהווים תחליף לבחינה מקיפה של הלווה או הצד הנגדי לעסקה, והם אינם יכולים לפצות על מחסור במידע. תאגיד בנקאי צריך לקחת בחשבון שפעולות גביה (כגון כינוס נכסים) עלולות למחוק את הרווח מהעסקה. בנוסף, תאגיד בנקאי צריך לזכור שערך הביטחון עלול להיפגע משמעותית מאותם גורמים שפגעו בכושר ההחזר של האשראי. תאגיד בנקאי יגבש מדיניות בנוגע להסתמכות על סוגים שונים של ביטחונות, יקבע נהלים למדידת אותם ביטחונות באופן שוטף, ויקיים תהליך המבטיח כי ניתן יהיה לממש את הביטחון במידת הצורך, מבחינה משפטית ותפעולית. תאגיד בנקאי יעריך את מידת כיסוי הסיכון הנובע מערבויות שהועמדו לטובתו, בהתחשב ביכולת ההחזר של הערב, ובמצבו המשפטי. תאגיד בנקאי ינקוט גישה זהירה בנוגע להסתמכות על תמיכה מרומזת של צד שלישי, כדוגמת המדינה.

32. א. במסגרת השיקולים המפורטים בסעיף 32 לעיל, תאגיד בנקאי המחזיק בשעבוד ראשון על נכס ייקח בחשבון את ההשלכות הנובעות מזכותו של הלווה לשעבד את הנכס בשעבוד נוסף נחות בדרגתו לטובת נושה אחר, אלא אם כן לתאגיד הבנקאי נימוקים סבירים לסרב לשעבוד נוסף; זאת, בהתאם לסעיף 7ח(א) לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981 (להלן - חוק הבנקאות (שירות ללקוח)). זאת ועוד, על התאגיד הבנקאי לקחת בחשבון את ההשלכות הנובעות מאפשרות מימוש השעבוד בידי הנושה האחר, שכן בהתאם לסעיף 7ח(ב) לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), במקרה בו שעבד הלווה נכס בשעבוד נוסף לטובת נושה אחר, חל על התאגיד הבנקאי איסור לסרב לבקשת נושה אחר לממש את השעבוד הנוסף, אלא מטעמים סבירים;
33. "הסכמי קיזוז" (Netting Agreement) הם אמצעי חשוב להפחתת סיכוני אשראי, במיוחד בעסקאות בין בנקאיות. על מנת שמנגנון מסוג זה יהיה יעיל, ההסכמים צריכים להיות מבוססים וניתנים לאכיפה משפטית.
34. כאשר מתקיים, או עשוי להתקיים פוטנציאל לניגוד עניינים בתוך התאגיד הבנקאי, על הדירקטוריון לקבוע מנגנוני הפרדה בין הפעילויות של התאגיד הבנקאי, כאמור בסעיף 16(ב) להוראה מספר 301, ועל ההנהלה לקבוע נהלים להעברת מידע, ולהימנעות מהעברת מידע בתוך התאגיד הבנקאי. נהלים אלו יבטיחו, בין היתר, שתאגיד בנקאי לא ימנע מלקבל את כל המידע הרלוונטי מהלווה.

עיקרון מספר 5: תאגיד בנקאי יקבע מגבלות אשראי כוללות ברמת הלווים, ברמת צד נגדי וברמת מספר לוויים שקיים ביניהם קשר. המגבלות יתייחסו לסוגים שונים של חשיפות מאזניות וחץ מאזניות, בתיק הבנקאי ובתיק למסחר (ולא רק לאלו המטופלים בהוראה מספר 313). המגבלות ביחס לסוגי חשיפה שונים ייקבעו כך שיהיה להן ערך מוסף, והן תהיינה ברות השוואה.

35. חלק חשוב בניהול סיכון האשראי הוא קביעת מגבלות לחשיפה לצד נגדי בודד ולקבוצה של צדדים נגדיים שקיים קשר ביניהם. לעיתים קרובות, מגבלות אלה מבוססות בחלקן על דירוג אשראי פנימי שמוקצה ללווה או לצד נגדי לעסקה, כך שלגבי צד נגדי לעסקה, שנקבע לו דירוג טוב יותר, נקבעת מגבלת חשיפה אפשרית גבוהה יותר. תאגיד בנקאי נדרש לקבוע מגבלות גם לגבי ענפי משק, אזורים גיאוגרפיים, מוצרים ספציפיים וגורמי סיכון משותפים אחרים.

בין גורמי הסיכון המשותפים, יתייחס התאגיד הבנקאי לפעילותו בחו"ל, ויקבע לגביה מגבלה, או מערכת מגבלות.

36. תאגיד בנקאי יקבע מגבלות חשיפה לגבי כל הפעילויות שלו, הכרוכות בסיכון אשראי. מגבלות אלה מסייעות לתאגיד הבנקאי לגוון בצורה נאותה את פעילות מתן האשראי. כאמור לעיל, חלק ניכר מחשיפות האשראי של תאגידים בנקאיים מסוימים נובעות מפעילויות או מכשירים בתיק למסחר ומפעולות חוץ מאזניות. מגבלות על עסקאות אלה אפקטיביות במיוחד לצורך ניהול פרופיל סיכון האשראי הכולל של התאגיד הבנקאי וניהול סיכון אשראי של צד נגדי. על מנת להיות אפקטיביות, המגבלות יהיו מחייבות (למעט, אולי, חריגים יוצאי דופן) ולא מושפעות מבקשות ספציפיות של לקוחות.

37. לצורך קביעה של מגבלות בעלות משמעות, הגבלת הפעילות הכוללת עם צד נגדי, והגבלת החשיפה כלפיו, נדרשת מדידה אפקטיבית של החשיפות האפשריות העתידיות. מגבלות אלו צריכות להתבסס על מדידות ברות השוואה של חשיפות הנובעות מכל סוגי הפעילויות השונים של התאגיד הבנקאי (מאזניות וחוף מאזניות).

38. בקביעת מגבלות ובתהליכי מעקב ופיקוח אחר סיכון האשראי, תאגיד בנקאי יתייחס גם לתוצאות מבחני קיצון. מבחני קיצון אלו צריכים לשקלל את מחזוריות העסקים, שינויים טכנולוגיים, שינויים בבעלות, תנודות בשיעור הריבית ובפרמטרים נוספים ומצבי נזילות אפשריים.

39. תאגיד בנקאי יקבע את מגבלות האשראי שלו, בין היתר, בהתאם לסיכונים הקשורים ביכולת לסגור פוזיציות תוך זמן קצר, במצב בו הצד הנגדי נקלע לכשל. כאשר תאגיד בנקאי חשוף לצד נגדי באמצעות מספר עסקאות, סביר שהחשיפה האפשרית שלו לאותו צד נגדי תשתנה משמעותית לאורך הזמן, ובאופן לא רציף, בהתאם לתקופות לפירעון של אותן עסקאות. לכן, תאגיד בנקאי יחשב חשיפות עתידיות אפשריות על פני מספר טווחי זמן. המגבלות צריכות לקחת בחשבון גם תרחיש של פשיטת רגל, הקפאת הליכים וכדומה של הצד הנגדי, בעיקר לגבי חשיפות לא מובטחות.

עיקרון מספר 6: תאגיד בנקאי יקיים תהליך ברור ומבוסס לאישור אשראי חדש, כמו גם לשינוי, לאישור מחדש, ולמיחזור אשראי קיים.

40. עובדים רבים של התאגיד הבנקאי מעורבים בתהליך העמדת האשראי. בכלל זה עובדים ביחידה העסקית, עובדים העוסקים בניתוח האשראי, ועובדים האחראים לאישור האשראי. בנוסף, צד נגדי מסוים יכול לפעול מול גורמים שונים בתאגיד הבנקאי, לקבלת מכשירי אשראי שונים. תאגיד בנקאי רשאי לקבוע את תחומי האחריות של העובדים בתהליך מתן האשראי בדרכים שונות. עם זאת, על מנת להבטיח קבלת החלטות אשראי נאותות, על תהליך העמדת האשראי להתבסס על תיאום בין כל העובדים העוסקים בו.

41. במטרה לשמר תיק אשראי איכותי, תאגיד בנקאי יקיים תהליך רשמי מחייב להערכת הסיכון הגלום בעסקה ולאישורה, לצורך העמדת האשראי. אישור האשראי צריך להתבצע בהתאם להנחיות כתובות, ולפי מדרג הסמכויות שנקבע. נדרש נתיב ביקורת ברור המתעד את תהליך האישור ומוכיח ציות להנחיות, מפרט את השיקולים העיקריים שהוצגו (בעד ונגד), ומזהה באופן אישי את העובדים שהיו מעורבים בתהליך, ואת העובדים ו/או הוועדה/ות שקיבלו את

החלטות האשראי. התאגיד הבנקאי ישקול הקמת צוותי מומחים, לניתוח ואישור אשראי הקשור לקווי מוצרים משמעותיים, לסוגים של מכשירי אשראי ולמגזרים תעשייתיים או גיאוגרפיים. תאגיד בנקאי ישקיע את המשאבים הנדרשים בתהליך קבלת החלטות אשראי, על מנת שיוכל לבסס החלטות אשראי בהתאם לאסטרטגיה שלו, תוך עמידה בלחצים תחרותיים בנוגע לעיתוי, לתמחור, ולמבנה העסקה.

42. כל בקשת אשראי צריכה להתבסס על ניתוח מעמיק, שנערך על ידי גורם בעל מומחיות הולמת לגודל ולמורכבות העסקה. כאשר רלוונטי, ניתוח בקשת האשראי יכול בדיקה של השפעת אישור הבקשה על איתנותו הפיננסית של הלווה, ועל תיק האשראי של התאגיד הבנקאי בכללותו. תהליך הערכה אפקטיבי כולל דרישות מינימום לגבי המידע עליו מתבסס הניתוח. תאגיד בנקאי יפעל על פי מדיניות כתובה וברורה בדבר המידע והמסמכים הדרושים לצורך אישור אשראי חדש, חידוש אשראי קיים, ו/או שינוי תנאים של אשראי שאושר בעבר. המידע שמתקבל מהווה בסיס לכל דירוג אשר נקבע לאשראי, או הערכה פנימית אחרת. לכן, לצורך הפעלת שיקול דעת הולם בתהליך קבלת החלטות אשראי, התאגיד הבנקאי נדרש לוודא שהמידע שלם ומדויק.

43. תאגיד בנקאי חייב לפתח צוות אנשי אשראי בעלי ניסיון, ידע ורקע מתאימים, על מנת שיוכלו להפעיל שיקול דעת בהתאם לאסטרטגיה ולמדיניות שנקבעו לצורך הערכה, אישור וניהול של סיכונים אשראי. תהליך אישור האשראי של תאגיד בנקאי כולל הגדרת אחריות לגבי החלטות אשראי שמתקבלות, וקובע מדרג סמכויות ברור ומוחלט לאישור אשראי ולשינוי בתנאי האשראי. תאגיד בנקאי יכול לשלב בין סמכויות אשראי אישיות או משותפות (למשל, "חתימה כפולה"), לבין סמכויות אשראי הניתנות לוועדה, הכל תלוי באופי ובהיקף האשראי. מדרג הסמכויות ייקבע בהתאם למומחיות של הגורמים המעורבים בתהליך. לעניין זה – "סמכות אשראי אישית" תתאפשר בהתקיים אחד מאלה: (א) מתבססת, בין היתר, על ניתוח אשראי שנערך על ידי גורם בעל מומחיות שאינו בעל הסמכות, ובאישור חשיפות אשראי מהותיות תתבסס גם על חוות דעת כתובה של מנהל הסיכונים כאמור בסעיף 44 להלן; (ב) היקף האשראי שהועמד בסמכות אישית אינו עולה על 1 מיליון ש"ח. מובהר בזאת כי העמדת אשראי על בסיס מודל חיתום אוטומטי לא תיחשב כהפעלה של "סמכות אשראי אישית".

44. על מנת להבטיח שהחלטות אשראי מתקבלות בהתאם למדיניות שקבע התאגיד הבנקאי, ועל בסיס הערכות סיכון מתוקפות, על מנהל הסיכונים הראשי להיות מעורב בהליך אישור חשיפות אשראי שהן מהותיות לתאגיד הבנקאי. בהתאם לכך, על בעל הסמכות לאישור האשראי להתייחס, במסגרת תהליך אישור חשיפת אשראי מהותית, לחוות דעת כתובה, שתיערך על ידי פונקציית ניהול הסיכונים של התאגיד הבנקאי. חוות דעת זו תתייחס לבקשת האשראי ולדירוג האשראי, תוך ביצוע ניתוח עצמאי של העסקה, ותאתגר לפי העניין את שיקול הדעת שמפעיל הגורם העסקי.

לתאגיד בנקאי יהיה נוהל לטיפול במקרים של אי הסכמה בין הגורם העסקי ופונקציית ניהול הסיכונים לגבי אישור חשיפת אשראי מהותית.

לעניין סעיף זה, "חשיפת אשראי מהותית" היא חשיפה בהיקף של 25 מיליון ש"ח, או יותר, וכן חשיפות אחרות שקבע דירקטוריון התאגיד הבנקאי, בהתאם להיקף תיק האשראי ומורכבותו.

עיקרון מספר 7: כל אשראי שמעמיד תאגיד בנקאי חייב להתבצע בתנאי שוק, ובהתאם למדיניות ולתהליכים המקובלים. בפרט, על מנת למנוע ניצול לרעה ולטפל בניגודי עניינים, אשראי לאנשים קשורים חייב באישור מיוחד, ויהיה נתון למעקב בתשומת לב מיוחדת, על מנת לשלוט או להפחית את הסיכון של העמדת הלוואות כאמור.

45. אשראי שמעמיד תאגיד בנקאי צריך לעמוד בקריטריונים, ולהתבצע בהתאם לתהליכים, כמתואר לעיל. הקריטריונים והתהליכים האלו מייצרים מערכת של איזונים ובלמים, המקדמת קבלת החלטות אשראי מבוססות. לכן, חברי הדירקטוריון, חברי ההנהלה הבכירה וגורמים אחרים בעלי השפעה (כגון בעלי מניות) לא ינסו לעקוף את תהליכי אישור האשראי והבקרה עליהם, שנקבעו בתאגיד הבנקאי (בהקשר זה ראה גם סעיף 31 וסעיפים 55-57 בהוראה מספר 301, אשר עוסקים בניגוד עניינים).

46. שימוש אפשרי לרעה קיים בפעילות אשראי שלא בתנאי שוק (למשל, ביחס לתקופה, לשיעורי ריבית, לדרישת בטוחות, וכדומה), שניתן לאנשים קשורים (כהגדרתם בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 312 בנושא "עסקי תאגיד בנקאי עם אנשים קשורים", להלן - "הוראה מספר 312"), בין אם הם תאגידים ובין אם הם אנשים פרטיים². לכן, האשראי שמאשר תאגיד בנקאי לגורמים אלה יתבצע בתנאי שוק, ויהיה כפוף לבקרה נאותה. האחריות על קביעת הנחיות בנושא זה מוטלת על הדירקטוריון, כאמור בסעיף 16(א) להוראה מספר 301. תאגיד בנקאי יישם בקרות אלו, בין היתר, באמצעות דרישה שתנאי האשראי לא יהיו עדיפים על אשראי שניתן בנסיבות דומות ללווים שאינם אנשים קשורים. שיטות בקרה אפשריות נוספות יכולות להיות קביעת מגבלות ברורות ומוחלטות לאשראי מסוג זה, מעבר למגבלות הקבועות בהוראה מספר 312, וגילוי לציבור על תנאי האשראי שאושרו לאנשים קשורים. הקריטריונים למתן אשראי בתאגיד בנקאי לא יהיו שונים ביחס ליחידים או לחברות קשורים.

47. תאגיד בנקאי ימנע מאנשים קשורים וממקורביהם השפעה על יצירת החשיפה וניהולה. עסקאות מהותיות עם אנשים קשורים (כולל מחילה על חוב), לכל הפחות בהתאם לאמור בסעיף 7(א) להוראה מספר 312, מחייבות אישור של ועדת הביקורת או של הוועדה לעסקאות עם אנשים קשורים של הדירקטוריון, מעבר לאישור האשראי הרגיל. עסקאות עם אנשים קשורים ידווחו לפיקוח על הבנקים, בהתאם להוראה מספר 312. חריגות מכללי המדיניות, התהליכים והמגבלות ידווחו לגורם המתאים בהנהלה הבכירה ולועדת הביקורת או לוועדה לעסקאות עם אנשים קשורים של הדירקטוריון, לצורך ביצוע פעולות בעיתוי המתאים.

² עסקה שנעשתה במהלך העסקים הרגיל, ובשיעור שאינו עולה על השיעור שנקבע לעניין זה בהסכם עבודה קיבוצי או בהסדר קיבוצי החל על עובדי התאגיד הבנקאי, בין התאגיד הבנקאי לבין איש קשור שהוא עובד התאגיד הבנקאי, לא תיחשב "שימוש לרעה".

חלק ג' - שימור תהליכים נאותים לתפעול אשראי, מדידה, מעקב ופיקוח:

עיקרון מספר 8: תאגיד בנקאי יקיים מערכת לתפעול השוטף של סיכוני האשראי במגוון התיקים.

48. תפעול איכותי של אשראי הוא יסוד הכרחי לשמירת יציבותו של תאגיד בנקאי. לאחר שאושר האשראי, האחריות לכך שהוא מטופל כיאות מוטלת על היחידה העסקית, לעיתים בשילוב עם יחידת תמיכה לתפעול האשראי. במסגרת זו, נדרש עדכון תיק הלווה, קבלת נתונים כספיים מעודכנים (ראה גם עיקרון מספר 4 להוראה זו), שליחת הודעות בנוגע לחידושי אשראי, הכנת מסמכים שונים, כגון הסכם הלוואה וכדומה.
49. בשל מגוון המטלות הכרוכות בתפעול האשראי, יכול תאגיד בנקאי לתכנן את המבנה הארגוני במספר דרכים, בהתאם לגודלו ולרמת התחכום של פעילותו. בתאגיד בנקאי גדול, האחריות על רכיבים שונים של תפעול האשראי מוטלת בדרך כלל על מחלקות שונות. בתאגיד בנקאי קטן, ניתן להסתפק במספר עובדים אשר יטפלו בתחומי תפעול אשראי שונים. כאשר עובדים מבצעים פעולות רגישות במסגרת תפעול האשראי, למשל שמירת מסמכים חשובים, ביצוע תשלומים, או הזנת מסגרות למערכות המחשב (פעילות back office), הם יהיו כפופים למנהלים, אשר אינם מעורבים בפעילות העסקית ובתהליך אישור האשראי.
50. תאגיד בנקאי יקבע, באישור המפקח, את רמת ההפרדה הארגונית, לצורך עמידה בדרישה זו. בפיתוח מנגנוני תפעול האשראי, יקפיד תאגיד בנקאי על:
  - א. קיומו של מנגנון אפקטיבי המשרת בצורה מלאה את צרכי תפעול האשראי. בכלל זה: מעקב ופיקוח אחר מסמכים, תיעוד מפורט, מעקב אחר קיום הדרישות החוזיות ועמידה בהתניות פיננסיות, תפעול הבטוחות ועוד;
  - ב. דיוק ועדכניות המידע המוזן למערכות המידע הניהוליות;
  - ג. מדיניות לתיקוף מודלים;
  - ד. הפרדת תפקידים נאותה;
  - ה. נאותות הבקורות על כל הפעילויות במשרד אחורי; וכן
  - ו. ציות למדיניות ולנהלים שנקבעו, ולהוראות כל דין.
51. ההנהלה הבכירה של תאגיד בנקאי חייבת להכיר בחשיבות תהליכי מעקב, פיקוח ובקרה על סיכון האשראי, הכלולים בפעילות תפעול האשראי, ולשדר זאת לגורמים השונים בארגון, על מנת שהרכיבים השונים של תפעול האשראי יתפקדו כראוי.
52. תיק לווה עדכני צריך לספק לאיש האשראי, לוועדת האשראי, ולמבקרים הפנימיים והחיצוניים (ובכלל זה לפונקציית בקרת האשראי) את כל המידע הנחוץ על הלווה, או על הצד הנגדי, לצורך ניתוח האשראי לפני שהוא ניתן, ולמעקב והערכה שלו לאורך חייו. הדרישות לתיעוד המסמכים ישתנו בהתאם לסוג ההלוואה, סוג הלווה וסוג הביטחון.
  - א. תיק לווה יכול, בין היתר:
    - א. זיהוי של הלווה העסקי, או מקצועו במקרה של לווה שאינו עסקי;
    - ב. תיעוד של מצבו הכלכלי הנוכחי ומצבו בעבר, ומצבן של חברות קשורות, בעל השליטה, ערבים מהותיים וכדומה כאשר רלוונטי;
    - ג. פירוט המטרות של ההלוואות שניתנו ללווה, מקור ההחזר, ותוכנית התשלומים;
    - ד. פירוט הביטחונות, ערכם ומקור ההערכה;

ה. כאשר רלוונטי, גורמים המפחיתים, או עשויים להפחית, את סיכון האשראי הנובע מחשיפת הלווה לשינויים בשער חליפין.

בנוסף, יכולו תיקי הלווים תיעוד מספק להחלטות שהתקבלו ולהיסטוריה של האשראי. בכלל זה, תיקי הלווים צריכים להכיל נתונים כספיים מעודכנים (כמפורט בסעיף 27א. לעיל), ניתוחים כספיים ותיעוד המבסס את הדירוג הפנימי שנקבע, מזכרים פנימיים, תכתובות, הערכות שווי ומסמכים הקשורים לביטחונות. גורמי הבקרה של התאגיד הבנקאי יפקחו על יישום האמור לעיל, ובפרט על שלמות תוכנם של תיקי הלווים ועל קיומם של כל מסמכי אישור האשראי ומסמכים חיוניים אחרים.

עיקרון מספר 9: תאגיד בנקאי חייב לקיים מערכת למעקב אחר מצבו של אשראי ספציפי, ובכלל זה קביעת נאותות הסיווג וההפרשות להפסדי אשראי.

53. תאגיד בנקאי יפתח ויישם תהליך מקיף ומערכות מידע, למעקב אחר מצבן של יתרות אשראי ספציפיות ושל לוויים, על פני מגוון התיקים שלו. תהליך זה צריך לכלול הגדרה של קריטריונים לזיהוי של אשראי ועסקאות אחרות שעלולים להתפתח לאשראי בעייתי, ולדיווח עליהם. זאת על מנת שיהיו כפופים למעקב ופיקוח תכוף יותר, ובמידת הצורך שיתבצעו לגביהם פעולות לחיזוק האשראי (למשל חיזוק ביטחונות), סיווג ו/או הפרשות להפסדי אשראי.

היחידות העסקיות בתאגיד הבנקאי אחראיות לאיתור ולהצפת מידע בדבר הידרדרות במצב חוב, לעריכתו ולגיבוש המלצות על בסיסו. יחד עם זאת, האחראיות לסיווג אשראי ולקביעת הפרשות להפסדי אשראי תוטל על גורם בהנהלת התאגיד הבנקאי, שאינו אחראי לפעילות עסקית. הגורם האמור ינקוט, בין היתר, בהליכים עצמאיים משלימים לאיתור חובות שמצבם מידרדר, כהשלמה להליכי האיתור ביחידות העסקיות.

54. מערכת אפקטיבית למעקב ופיקוח אחר אשראי כוללת אמצעים שמטרתם :

- א. להבטיח הבנה של מצבו הכספי העדכני של הלווה, או הצד הנגדי לעסקה ;
- ב. מעקב אחר העמידה בהתניות הפיננסיות הקיימות ;
- ג. הערכה, היכן שניתן, של יחס כיסוי הביטחונות, בהתחשב במצב הנוכחי של הלווה ותהליכים לעדכון הערכות שווי ולהבטחת קיום ושלמות של מסמכים חיוניים ;
- ד. זיהוי של פיגורים בתשלומים חוזיים שהגיע מועד פירעונם וסיווג בזמן של אשראי שעשוי להתפתח לבעייתי ; וכן-

ה. ניתוב ישיר ומהיר של בעיות לטיפול גורם ניהולי.

55. האחריות למעקב ופיקוח אחר איכות האשראי תוטל על עובדים ספציפיים, ובכלל זה עליהם לוודא שמידע רלוונטי מועבר לגורמים האחראים על דירוג האשראי הפנימי. בנוסף, האחריות על ביצוע מעקב שוטף אחר ביטחונות וערבויות, המהווים בטוחות לעסקה, תוטל על עובדים ספציפיים. מעקב ופיקוח זה מסייע לתאגיד הבנקאי בביצוע שינויים הכרחיים בהסכמים החוזיים, בשימור הפרשה הולמת להפסדי אשראי, וכן בבחינת הלימות ההון. במינוי אותם האחראים, תתחשב הנהלת התאגיד הבנקאי בניגודי עניינים אפשריים, במיוחד לגבי עובדים שנמדדים ומתוגמלים בהתאם להיקף האשראי, לאיכות התיק, לנתוני רווחיות לזמן קצר, וכדומה.

56. תאגיד בנקאי ינהל ויתעד רשימות מעקב (Watch Lists) של לוויים ושל חובות עם תסמינים שליליים.

א. ייקבעו קריטריונים ברורים לאותם תסמינים שליליים, ולגרעת לוויים מרשימות המעקב, כגון: דירוג אשראי נמוך, פיגור בתשלום, חריגה ממסגרת אשראי, בקשה לפריסת חוב, בקשה לדחיית תשלומים, הרעה ביחסים הפיננסיים, גירעון בהון העצמי, חריגה מהתניה פיננסית, תזרים מזומנים שלילי מפעילות שוטפת, הפסד תפעולי וכיוצא בזה. מעבר לאותם קריטריונים, יכללו לוויים ברשימות המעקב לפי שיקול הדעת של הגורם העסקי המטפל, ושל הגורם האחראי לסיווג חובות (כאמור בסעיף 53 לעיל), לרבות שיקולים הנוגעים להיעדר שיתוף פעולה מצד הלווה.

ב. ברשימות המעקב יפורטו, בין היתר, חשיפת האשראי לאותם הלוויים, מועד הכללתם ברשימה לראשונה, סיווג החוב, גורם מטפל, דירוג האשראי והתסמינים השליליים בגינם נכללו ברשימות המעקב.

ג. הדיון ברשימות המעקב יתבצע לפחות אחת לרביע, לפני פרסום הדוחות הכספיים של הבנק. בכל רביע תתועד בדיקת רשימות המעקב, לצורך ביצוע הפרשה להפסדי אשראי וסיווג חובות בעייתיים, כולל הנימוקים להחלטות שהתקבלו, לרבות החלטות בדבר אי סיווג והחלטות על הסרה מרשימות המעקב.

עיקרון מספר 10: תאגיד בנקאי יפתח מערכת פנימית לדירוג אשראי, ישתמש בה לצורך ניהול סיכון האשראי וייתקף אותה. מערכת הדירוג צריכה להתאים לאופי, לגודל ולמורכבות הפעילות של התאגיד הבנקאי (ראה גם הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314, בנושא "הערכה נאותה של סיכונים אשראי ומדידה נאותה של חובות").

57. דירוג אשראי הוא צעד הכרחי לניהול יעיל של סיכון אשראי, שכן מערכת הדירוג מאפשרת לתאגיד הבנקאי לקבל החלטות אשראי טובות.

א. המערכת הפנימית לדירוג אשראי של תאגיד בנקאי מאפשרת לו להבחין בין רמות סיכון האשראי הגלומות בחשיפות אשראי שונות של התאגיד הבנקאי, לצורך מעקב אחר איכות של אשראי ספציפי, כמו גם של התיק בכללותו.

ב. מערכת הדירוג הפנימי מאפשרת להגדיר בצורה מדויקת יותר את מכלול המאפיינים של תיק האשראי, למדוד ריכוזיות בתיק האשראי, לזהות אשראי בעייתי ולבחון את נאותותן של הפרשות להפסד אשראי.

ג. מערכות דירוג פנימיות מפורטות ומתוחכמות יותר, בהן נעשה שימוש בעיקר בבנקים גדולים ברחבי העולם, יכולות לסייע גם בהקצאת ההון הפנימית, בתמחור האשראי, ובחישוב רווחיות מעסקאות ספציפיות, או ממכלול היחסים עם לוויים.

ד. שימוש בדירוג פנימי מבטא בצורה רשמית את התייחסות התאגיד הבנקאי להערכת הסיכון בדיון הרלוונטי. דירוג האשראי מייצג את רמת הסיכון שקובע תאגיד בנקאי במקרה הנדון. רמת סיכון זו צריכה לקבל התייחסות בכל הפעולות הרלוונטיות של התאגיד הבנקאי: ניהול הסיכון, הצגה חשבונאית והלימות ההון.

58. ככלל, תאגיד בנקאי צריך לדרג את כל חשיפות האשראי שלו. במקרים חריגים, יכול תאגיד בנקאי לחרוג מכלל זה, ובתנאי שסך חשיפות האשראי שלא דורגו זניח.

59. על מנת לקבוע תהליך מוסדר של ניהול סיכון, גם בהתקיים לחצים תחרותיים, שיווקיים, אישיים וכדומה, תאגיד בנקאי :
- א. ישקיע את המשאבים הנדרשים לפיתוח ולתחזוקת מערכת דירוג איכותית, אשר משפיעה על האשראי בכל ההיבטים הרלוונטיים ;
- ב. יכול תהליך התייחסות משמעותית לדירוג בכל החלטת אשראי - בכלל זה : קביעת מדיניות אשראי ויעדי אשראי, הגדרת תיאבון סיכון וסיבולת סיכון (בין היתר, באמצעות קביעת מגבלות), אישורי אשראי פרטניים, תמחור אשראי, בחינת נאותות הסיווג וההפרשות להפסדי אשראי, הערכת נאותות הלימות ההון, דיונים אסטרטגיים, מדידת ביצועים, וכדומה.
- בהקשר זה, יודגש כי חובה שיתקיים קשר חזק (מתאם חיובי גבוה) בין דירוגי האשראי לבין הסיווגים המיוחסים לחובות - יש לשמור תיעוד המקשר בין מערכת הדירוג הפנימי לסיווגים שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור.
60. מערכת דירוג פנימית מסווגת אשראי לקטגוריות דירוג שונות, המייצגות רמות שונות של סיכון אשראי. מערכת הדירוג הפנימי של תאגיד בנקאי תכלול עשר קטגוריות דירוג. בפיתוח מערכות הדירוג, תאגיד בנקאי חייב להחליט אם לדרג את סיכון הלווה או הצד הנגדי לעסקה, את הסיכון הגלום בעסקה הספציפית, או את שניהם.
61. דירוג פנימי מהווה כלי חשוב למעקב אחר סיכון האשראי, ולבקרה עליו. על מנת לסייע בזיהוי מוקדם של שינויים בפרופיל הסיכון, מערכת הדירוג הפנימית צריכה להגיב לסימנים המעידים על החמרה בסיכון האשראי, או על אפשרות סבירה להחמרה שכזו. אשראי שדירוגו מתדרדר יהיה כפוף לפיקוח ומעקב קפדניים יותר, למשל, באמצעות ביקורים תכופים של גורמי האשראי אצל הלווה, ובאמצעות הכללתו ברשימת מעקב (Watch List) הנסקרת בקביעות על ידי ההנהלה הבכירה. הדירוג הפנימי ישמש את שדרת הניהול במחלקות השונות במעקב אחר המאפיינים העדכניים של תיק האשראי ובהחלטות לגבי שינויים הכרחיים באסטרטגיית האשראי של התאגיד הבנקאי. לפיכך, הדירקטוריון וההנהלה הבכירה יקבלו דיווח תקופתי על מצב תיק האשראי, בין היתר בהתבסס על דירוגי האשראי (ראה לעניין זה - מסמך מדיניות האשראי בסעיף 15 להוראה מספר 310).
62. דירוג האשראי הראשוני שנקבע ללווה ספציפי, או לצד נגדי ספציפי לעסקה, במועד אישור האשראי ייסקר על בסיס תקופתי (לפחות אחת לשנה). דירוגי האשראי של חובות המוערכים באופן פרטני, שהם : גדולים, מורכבים, מסוכנים, "חובות בסיווג שלילי", או "הלוואות ממונפות" כאמור בהוראה מספר 327, ייסקרו בתדירות גבוהה יותר. בנוסף, כאשר מזהה התאגיד הבנקאי שינוי, לטובה או לרעה, במצבו של אשראי ספציפי, עליו לקבוע לו דירוג מחדש. תיק האשראי של הלווה יכלול תיעוד המבסס את הדירוג הפנימי שנקבע.
63. בשל החשיבות של עקביות הדירוג הפנימי והצורך שישקף במדויק את איכותו של אשראי ספציפי, האחריות לקביעת הדירוגים, או לאישורם, תוטל על פונקציית ניהול הסיכונים.
64. העקביות והדיוק של הדירוגים יבחנו תקופתית על ידי גוף בלתי תלוי (ראה סעיפים 77-78 להלן). יובהר כי פעילות פונקציית בקרת אשראי מהווה בקרה נוספת לאמור לעיל, ואינה מחליפה את הסקירה התקופתית השוטפת.

עיקרון מספר 11: לתאגיד בנקאי יהיו מערכות מידע ושיטות ניתוח המאפשרות להנהלה למדוד את סיכון האשראי הגלום בכל הפעילויות המאזניות והחוץ-מאזניות שלו. מערכות המידע הניהוליות יספקו מידע הולם לגבי הרכב תיק האשראי, כולל זיהוי של ריכוזי סיכון מכל סוג שהוא.

65. תאגיד בנקאי ימדוד במונחים כמותיים את הסיכון הגלום בחשיפות ללווים או צדדים נגדיים ספציפיים. בנוסף, תאגיד בנקאי ינתח את סיכון האשראי ברמת המוצר, וברמת התיק, לצורך זיהוי רגישויות מיוחדות, או מוקדי ריכוזיות מכל סוג. מדידת סיכון האשראי תתחשב בגורמים הבאים: (i) מוצר האשראי (הלוואה, נגזרים, וכן הלאה) ותנאי ההסכם (תקופה לפירעון, שיעור הריבית וכן הלאה); (ii) רגישות האשראי לשינויים אפשריים בשוק עד למועד הפירעון; (iii) קיומם של ביטחונות ו/או ערבויות; וכן (iv) סיכון הלווה, בין היתר בהתבסס על הדירוג הפנימי. ניתוח נתוני סיכון האשראי יתבצע בתדירות מתאימה לרמת הסיכון שהתאגיד הבנקאי מזהה, ותוך בחינת רמת החשיפה אל מול המגבלות שנקבעו. תאגיד בנקאי ישתמש בשיטות מדידה נאותות ביחס לרמת הסיכונים הכלולים בפעילותו, ומורכבותם, תוך שימוש בנתונים אמינים. תהליך המדידה יהיה נתון לתיקוף תקופתי.

בהקשר זה ראה גם סעיף 8 להוראה מספר 301.

66. האפקטיביות של תהליך מדידת סיכון האשראי של תאגיד בנקאי תלויה במידה רבה באיכות מערכות המידע הניהוליות. המידע שמופק ממערכות אלה מאפשר לדירקטוריון ולכל רמות הניהול למלא את תפקידם, ובכלל זה לקבוע את רמת ההון שראוי שהתאגיד הבנקאי יחזיק כנגד הסיכונים להם הוא חשוף. לכן, האיכות, רמת הפירוט והעדכניות של המידע חשובים מאד. בפרט, מידע אודות הרכב התיקים השונים ואיכותם, גם ביחס לקבוצה הבנקאית בכללותה, צריך לאפשר להנהלה להעריך במהירות ובצורה מדויקת את רמת סיכון האשראי שהתאגיד הבנקאי חשוף אליו בגין פעילותיו השונות, ולאפשר לקבוע אם פעילות התאגיד הבנקאי תואמת את אסטרטגיית ניהול האשראי שנקבעה לו.

67. תאגיד בנקאי יוודא שחשיפותיו בפועל עומדות במגבלות שנקבעו, ובכלל זה מסגרות אשראי. מערכות מידע ניהוליות יתרעו על חשיפות המתקרבות למגבלות, ויביאו מידע זה, כאשר הוא מהותי, לידיעת ההנהלה הבכירה. המערכות המשמשות את התאגיד הבנקאי לניהול המגבלות ימדדו את כל החשיפות של התאגיד הבנקאי. מערכות המידע יסכמו חשיפות אשראי מכל הסוגים ללווה ספציפי, או לצד נגדי, וידווחו על חריגות מהמגבלות כך שיהיה להן ערך מוסף ובזמן סביר.

67א. על התאגיד הבנקאי המארגן עסקאות סינדיקציה לקיים בקרות לניטור ביצועים של עסקאות בצנרת לעומת הציפיות המקוריות, ולדווח באופן סדיר על הפערים להנהלה, לרבות הסכומים והעיתוי של הבדלים בסינדיקציה ובחלוקה, וכן לדווח על מכירות עם זכות חזרה שנועדו להשיג את החלוקה (recourse sales to achieve distribution); יש להגיש להנהלה דוחות הכוללים מידע ברמת העסקה הבודדת וברמה מצרפית, דירוג של רמת סיכון האשראי ותיאור הסיכון והריכוזיות של עסקאות בצנרת;

68. מערכות מידע של תאגיד בנקאי יאפשרו להנהלתו לזהות ריכוזיות, מכל סוג, בתיק האשראי. נאותות היקף המידע המנוהל באותן מערכות תיבחן תקופתית על ידי מנהלים בכל הדרגים, ועל ידי ההנהלה הבכירה, על מנת לוודא שהמידע מתאים למורכבות הפעילות. בנוסף, תאגיד בנקאי יפתח מערכות מידע שיאפשרו ניתוחים נוספים של תיק האשראי, ובכלל זה מבחני קיצון.

עיקרון מספר 12: לתאגיד בנקאי תהיה מערכת לבקרה אחר הרכב ואיכות תיק האשראי בכללותו.

69. ניהול אשראי ספציפי חשוב, אך תאגיד בנקאי נדרש גם להפעיל בקרה על הרכב תיק האשראי, ועל איכות האשראי ברמת התיק, וברמת תיקי האשראי השונים, ולהשתמש במערכות מתאימות לצורך כך. מערכות אלו צריכות להתאים לאופי, לגודל ולמורכבות של תיק האשראי של התאגיד הבנקאי.

ריכוזיות אשראי:

70. מקור מתמשך לבעיות אשראי של בנקים ברחבי העולם הוא ריכוזיות בתיק האשראי. ריכוזיות של סיכון יכולה להתקיים באופנים שונים, ונוצרת כאשר למספר גדול באופן יחסי של יתרות אשראי יש מאפייני סיכון דומים. ריכוזיות מתרחשת, בין היתר, כאשר תיק האשראי של התאגיד הבנקאי מכיל חשיפת אשראי גדולה, ישירה או עקיפה, לאחד, או יותר, מהגורמים הבאים: (i) צד נגדי מסוים; (ii) קבוצה של צדדים נגדיים שקיים קשר ביניהם (למשל "קבוצות לוויים"); (iii) ענף משק או מגזר כלכלי מסוים; (iv) אזור גיאוגרפי; (v) מדינה זרה מסוימת, או קבוצת מדינות אשר כלכלותיהן קשורות באופן הדוק; (vi) סוג מסוים של מכשיר אשראי; (vii) סוג של בטוחה; או (viii) מטבע מסוים. ריכוזיות מתקיימת גם ביתרות אשראי עם תקופה לפירעון דומה. ריכוזיות יכולה לנבוע מקשרים מורכבים יותר, או מעודנים יותר, הקיימים בין יתרות אשראי שונות בתיק. סיכון ריכוזיות אינו ייחודי לאישורי אשראי, אלא קיים בכל טווח הפעילויות הבנקאיות שבאופיין קשורות לסיכון של צד נגדי. רמה גבוהה של ריכוזיות חושפת את התאגיד הבנקאי לשינויים שליליים בתחום שבו האשראי מרוכז.

71. הימנעות מריכוזיות, או הפחתתה, עשויות להיות קשות במיוחד בתנאים מסוימים, למשל בשל תלות באזור המסחר של התאגיד הבנקאי, במיקומו הגיאוגרפי או בהעדר גישה ללוויים, או צדדים נגדיים, מגוונים כלכלית. בנוסף, ייתכן שתאגיד בנקאי ישאף לנצל את התמחותו במגזר כלכלי מסוים, או בתעשייה ספציפית. תאגיד בנקאי יכול גם לבחור לעמוד ברמת ריכוזיות גבוהה יחסית, תוך קבלת פיצוי נאות על נטילת סיכון הריכוזיות (למשל במחיר). מכאן שתאגיד בנקאי אינו נדרש בהכרח לוותר על אשראי "טוב", רק משיקולי ריכוזיות - באפשרותו להשתמש בטכניקות חלופיות להפחתה, או להקלה, של ריכוזיות. אמצעים אלה יכולים לכלול תמחור גבוה, ריתוק הון נוסף, וכן שותפות באשראי עם גופים נוספים (למשל קונסורציום). יחד עם זאת, תאגיד בנקאי ייזהר שלא לבצע עסקאות עם לוויים, או צדדים נגדיים, שאינם מוכרים לו, או לעסוק בפעילויות אשראי שאינן מובנות לו, רק לצורך הפחתת ריכוזיות.

72. ברחבי העולם קיימת חדשנות רבה בשיטות לניהול ריכוזיות אשראי. בכלל זה, ניתן לציין מכירת הלוואות, נגזרי אשראי, תוכניות איגוח ופעולות נוספות בשוק האשראי המשני. יחד עם זאת, יש לזכור כי הפעלת מנגנונים להפחתת ריכוזיות התיק כרוכה בסיכונים, שהתאגיד הבנקאי חייב לזהות ולנהל. לכן, לפני שתאגיד בנקאי יוכל להשתמש במנגנונים אלה, עליו לקבוע מדיניות ונהלים ולייסד בקרות נאותות.

עיקרון מספר 13: בעת הערכת אשראי ספציפי והערכת תיקי האשראי בכללותם, תאגיד בנקאי ייקח בחשבון שינויים אפשריים עתידיים בתנאים הכלכליים, ויעריך את החשיפה לסיכון אשראי תחת תרחישים שליליים, לרבות תרחישי קיצון.

73. ניהול סיכוני אשראי תקין, הן לגבי אשראי ספציפי והן לגבי תיקי האשראי השונים בכללותם, מחייב דיון בשאלה מה עלול להשתבש, ושקלול המסקנות בקבלת החלטות לגבי נאותות הלימות ההון ונאותות ההפרשות להפסדי אשראי. ניתוח השפעות השיבוש האפשרי עשוי לסייע בגילוי תחומים שלא זוהו בעבר של חשיפה אפשרית של התאגיד הבנקאי לסיכון אשראי. קשר בין מוקדי סיכון שונים, שסביר שיתגלה בעת משבר, צריך להיות מובן במלואו. בעיתות משבר עשוי להתקיים מתאם גבוה בין סיכונים שונים, במיוחד בין סיכוני אשראי וסיכוני שוק. ניתוח תרחישים ומבחני קיצון מהווים דרכים יעילות להערכת בעיות אפשריות.

74. ניתוחי תרחישים שליליים כוללים זיהוי אירועים אפשריים, או שינויים עתידיים בתנאים הכלכליים, העשויים להשפיע לרעה על חשיפת האשראי של התאגיד הבנקאי, והערכה של יכולת הבנק לעמוד בהם. שלושה תחומים שתאגיד בנקאי יכול לבדוק ביעילות הם: (i) הרעה במצב הכלכלי או הענפי; (ii) אירועי סיכוני שוק; ו- (iii) תנאי נזילות. ניתוחי תרחישים שליליים יכולים להיערך בטווח שבין ניתוח רגישות פשוט יחסית לאחד או יותר מהמשתנים הכלכליים, המבניים והעסקיים, ועד לשימוש במודלים מתוחכמים ביותר. בדרך כלל, שימוש במודלים מתוחכמים ייעשה, בארץ ובעולם, על ידי בנקים גדולים בעלי פעילות בשוק הבינלאומי.

75. ללא קשר לרמת התחכום של התרחישים השליליים, תוצאותיהם יסקרו תקופתית על ידי ההנהלה הבכירה, והיא תנקוט בכל הפעולות הנדרשות, במקרים בהם התוצאות מצביעות על חריגות מסיבולת הסיכון שהוגדרה. תאגיד בנקאי יתחשב בתוצאות ניתוח התרחישים גם בתהליך הקביעה והעדכון של מדיניות האשראי שלו, ושל המגבלות שהוא קובע לפעילויותיו השונות.

76. תאגיד בנקאי יפעל לזיהוי סוגי המצבים בהם הוא עלול לספוג הפסדים משמעותיים, או לסבול מבעיות נזילות. מצבים אלה כוללים, בין היתר: הרעה במצב הכלכלי בכלל או במגזר ספציפי, רמה גבוהה מהצפוי של פיגורים בפירעון אשראי ושל כשלים, ושילוב של התממשות סיכוני שוק וסיכוני אשראי. ניתוח שכזה ייעשה על בסיס מאוחד. ניתוח התרחישים ותוצאות מבחני הקיצון יכללו גם תוכניות התאוששות - פעולות שעל ההנהלה לבצע בהינתן תרחישים מסוימים, כגון גידור או הקטנת חשיפות.

חלק ד' - הבטחת קיומן של בקורות הולמות על סיכון האשראי:

עיקרון מספר 14: תאגיד בנקאי ייסד מנגנון להערכה בלתי תלויה ומתמשכת של תהליכי ניהול סיכון האשראי, ותוצאות סקירות אלו ידווחו ישירות לדירקטוריון ולהנהלה הבכירה (ראה גם הוראה מספר 310).

77. לצורך ניהול יעיל של מגוון תיקי האשראי בתאגיד בנקאי, ומכיוון שהסמכות לאשר אשראי, ולתפעל אותו, נתונה בידי מספר גדול של עובדים, יפעיל התאגיד הבנקאי סקירה פנימית אפקטיבית ומנגנון דיווח. מנגנון זה יספק לדירקטוריון ולהנהלה הבכירה מידע מספק, שיאפשר להעריך את הביצועים של הצוות העוסק במתן האשראי, ואת מצב תיק האשראי בכללותו.

78. בהינתן החשיבות והאופי הסובייקטיבי של סיווג אשראי ודירוג אשראי, ושל זיהוי במועד של סיכונים אשראי באופן כללי, תאגידים בנקאיים צריכים להבטיח שסיווג החובות ודירוגי האשראי שנקבעו נסקרים גם על ידי יחידים שאין להם שליטה על האשראי שהם סוקרים ושאינם מושפעים על ידי גורם המאשר אשראי. כאמור בסעיף 44 לעיל, נדרש לבצע סקירה מסוג זה בזמן אמת בעת קבלת החלטות האשראי. בנוסף לכך, נדרש לבצע סקירה בדיעבד על ידי יחידה ייעודית לכך בתאגיד הבנקאי - להלן "בקרת אשראי". בקרת האשראי מסייעת לפיקוח ולמעקב אחר מוקדי הסיכון העיקריים בקווי הפעילות השונים בתאגיד הבנקאי. לצורך כך עליה לבחון את מהימנות הדירוג, ואת נאותות הסיווג וההפרשות.

תכנית עבודה ויישומה

78א. בקרת האשראי תפעל על פי תוכנית עבודה, שנתית ורב שנתית. התוכנית תשקף את ההנחיות הבאות:

א. היקף הסקירות:

1. תכניות העבודה יתבססו על בחינת אשראי, על פי מדגם מבוסס סיכון;
2. המדגם שייבחר יבטיח שהחלק מהתיק שנבחר לסקירה מספיק להערכת איכות האשראי, ולזיהוי מגמות בהתפתחות הסיכון הגלום בתיק האשראי בכללותו;
3. תכניות העבודה והמדגם ייקבעו תוך התחשבות בגודל ובמורכבות של תיק האשראי של התאגיד הבנקאי, ובפעילות מתן האשראי שלו;
4. עבודת בקרת האשראי, ובפרט בחירת המדגם, תתועד, ותכלול בין היתר את רשימת כל ההלוואות שנסקרו ותמצית הניתוח שמבסס את הדירוגים או הסיווגים שנקבעו לחובות שנסקרו.

ב. סקירות האשראי יכללו:

1. אשראי מהותי מאוד - מעל גודל שנקבע מראש;
2. מדגם מספק של אשראי אחר (שאינו כלול בפסקה (א) לעיל);
3. מדגם מתוך אשראי בעייתי על סוגיו השונים (בהשגחה מיוחדת, נחות, פגום);
4. מדגם מתוך אשראי שתנאיו שונו, אולם הוא אינו מסווג כבעייתי;
5. מדגם מתוך אשראי שבעבר סווג כבעייתי;
6. מדגם מתוך אשראי שנקבע, על ידי התאגיד הבנקאי או על ידי הפיקוח על הבנקים, כמחייב תשומת לב מיוחדת של ההנהלה;
7. מדגם מתוך אשראי לאנשים קשורים;

8. מדגם מתוך אשראי היוצר מוקדי ריכוזיות של סיכון אשראי.
- ג. עומק הסקירות - סקירות בקרת האשראי צריכות לנתח מספר היבטים חשובים באשראי שנבחר, לרבות:
  1. איכות האשראי, כולל ביצועי הלווה;
  2. ציות למדיניות הדירוג ולמדיניות הסיווג, לרבות בחינת נאותות הסיווג או ההפרשה להפסדי אשראי ביחס לסיכון הגלום באשראי. כל בדיקה של בקרת האשראי תכלול דירוג עצמאי של הלווה, על פי סולם הדירוג הקיים בתאגיד הבנקאי;
  3. עמידה בהתניות שנקבעו בהסכם האשראי;
  4. תאגיד בנקאי יחליט אם להטיל את האחריות לביצוע בדיקות "טכניות במהותן" (תיעוד מספק של אשראי וביטחונות, שלמות ותקינות השעבודים, וכדומה) על בקרת האשראי, או על גורמי בקרה אחרים. אם החליט תאגיד בנקאי להטיל את האחריות לאותן בדיקות על גורם אחר, האחריות תוגדר היטב.

טיפול בדוחות בקרת אשראי ותפוצתם

78. א. אחת לשנה לפחות תוצג למנכ"ל ולדירקטוריון סקירה על פעילות בקרת האשראי בשנה החולפת, שתכלול בין היתר את הפרטים הבאים:
  1. היקף הבדיקה (מספר לוויים והיקף האשראי);
  2. ניתוח הממצאים שעלו בבקרת האשראי, והטיפול בהם, וכן ההשלכות על איכות תיק האשראי של התאגיד הבנקאי;
  3. חוות דעת על נאותות הסיווג וההפרשה להפסדי אשראי ודירוג הלוויים.
- ב. בנוסף, יוצגו בפני הנהלת התאגיד הבנקאי דוחות בקרת אשראי מהותיים, ודוחות בקרת אשראי הכוללים ממצאים מהותיים, שנערכו בתקפות הדיווח.
- ג. התאגיד הבנקאי יגדיר מראש את המסגרת לקביעת הדירוג, הסיווג ו/או ההפרשה להפסדי אשראי, במקרים בהם סבורה בקרת האשראי שהדירוג, הסיווג ו/או ההפרשה אינם נאותים.

פיקוח על בסיס מאוחד

78. ג. בקרת האשראי תוודא, שבחברות בנות בנקאיות (כולל חברות כרטיסי אשראי) של התאגיד הבנקאי, בישראל ומחוץ לישראל, פועלת יחידת בקרת אשראי ברמה מקצועית נאותה. בקרת האשראי בסניף מחוץ לישראל תהיה כפופה מנהלית ומקצועית לבקרת האשראי בישראל (ולא למנהל הסניף בחו"ל).

כפיפות

78. ד. בקרת האשראי תהיה כפופה למנהל הסיכונים הראשי, למבקר הפנימי או ישירות לדירקטוריון.

עיקרון מספר 15: תאגיד בנקאי יוודא שהיחידות העסקיות, העוסקות בניהול אשראי, מנוהלות היטב, ושרמת חשיפות האשראי שלו תואמת את מדיניות האשראי שנקבעה, ובכלל זה את המגבלות הפנימיות. תאגיד בנקאי יקיים בקורות פנימיות ואמצעים אחרים שיבטיחו דיווח מיידי לדרג המתאים (לרבות הדירקטוריון) על חריגות ממדיניות, מנהלים ומגבלות, לצורך טיפול באותן חריגות.

79. מטרת ניהול סיכון האשראי היא לשמר את חשיפת האשראי של תאגיד בנקאי בתוך הגבולות שנקבעו על ידי הדירקטוריון וההנהלה הבכירה. קביעת בקורות פנימיות, מגבלות תפעוליות ואמצעים אחרים, ואכיפה של כל אלה, מסייעים לשמירת חשיפת האשראי במסגרת הרמות שקובע תאגיד בנקאי לעצמו. מערך שכזה, מאפשר להנהלת התאגיד הבנקאי פיקוח ובקרה על מידת העמידה ביעדי סיכון האשראי שנקבעו.

80. מערכות התאגיד הבנקאי יבטיחו שמתן אשראי תוך חריגה מקריטריונים שנקבעו מראש, יקבל תשומת לב מיידי של ההנהלה. במערכת המיכונית יסומן אשראי שאושר בחריגה מהקריטריונים, באופן שיאפשר בחינה של היקפו ושל מאפייניו הרלוונטיים. מערכות טובות מסייעות להנהלה לשלוט בחשיפות האשראי, לקיים דיון פורה לגבי הזדמנויות וסיכונים, ולקיים מעקב ופיקוח אחר סיכונים שניטלו בפועל אל מול סיבולת סיכון האשראי שנקבעה מראש.

81. ביקורות פנימיות על תהליכי סיכון האשראי יערכו על בסיס תקופתי, על מנת לוודא שפעילות האשראי מבוצעת תוך ציות למדיניות ולנוהלי האשראי של התאגיד הבנקאי, שהאשראי מאושר בהתאם להנחיות שנקבעו על ידי הדירקטוריון, ושקיומו, איכותו וערכו של אשראי ספציפי מדווחים באופן מדויק להנהלה הבכירה. ביקורות אלה ישמשו גם לזיהוי חולשות בתהליך ניהול סיכון האשראי, במדיניות ובנהלים וכן לזיהוי כל חריגה מהמדיניות, מהנהלים ומהמגבלות.

עיקרון מספר 16: לתאגיד בנקאי יהיו מערכות ותהליכים לנקיטת פעולות מתקנות בשלב מוקדם של הידרדרות אשראי, לניהול חובות בעייתיים, להסדרת חובות בקשיים ולפעולות דומות.

82. אחת המטרות של תהליך שיטתי לסקירת אשראי, היא זיהוי היחלשות של אשראי, ובפרט, זיהוי אשראי בעייתי. יש לזהות הידרדרות באיכות האשראי בשלב מוקדם, בו ישנן יותר אפשרויות לשיפור האשראי. תאגיד בנקאי יקיים תהליך ניהולי שיטתי ונמרץ לשיפור אשראי בקשיים, המופעל כתוצאה מאירועים ספציפיים, אשר נקבעים על ידי מערכות לתפעול אשראי ומערכות לזיהוי וסיווג אשראי בעייתי.

83. מדיניות האשראי של תאגיד בנקאי תקבע בבהירות כיצד התאגיד הבנקאי מנהל אשראי בעייתי. תאגיד בנקאי רשאי ליישם מגוון שיטות ומבנים ארגוניים, לניהול אשראי בעייתי. האחריות על אשראי זה, יכול שתוטל על היחידה העסקית שהעמידה את אותו אשראי, על גוף ייעודי שמתמחה בהסדרת חובות בקשיים, או על שילוב של השניים, בהתאם להיקף או לאופי האשראי, ולסיבה שגרמה לסיווגו כבעייתי.

84. תוכניות אפקטיביות להסדרת חובות בקשיים חיוניות לניהול סיכונים בתיק האשראי. כאשר תאגיד בנקאי מתמודד עם בעיות אשראי משמעותיות, תופרד היחידה להסדרת חובות בקשיים מהפונקציה העסקית שמטפלת באשראי באופן שוטף. זאת מכיוון שהמשאבים הנוספים,

ההתמחות וההתמקדות של הגוף המתמחה בהסדרת חובות בקשיים, עשויים לשפר את תוצאות הגבייה. גוף המתמחה בהסדרת חובות בקשיים עשוי לסייע בפיתוח אסטרטגיה אפקטיבית לשיקום אשראי בעייתי, או להגדלת סכום הגביה. גורם מנוסה בהסדרת חובות בקשיים יכול גם לספק מידע בעל ערך בתהליך הסדרת חוב, המבוצע על ידי היחידה העסקית.

עדכונים

תאריך	פרטים	גרסה	חוזר 06 מס'
27/12/12	חוזר מקורי	1	2357
23/11/14	עדכון	2	2441
28/04/15	עדכון	3	2461
10/07/17	עדכון	4	2533
22/10/17	עדכון	5	2542
27/10/19	עדכון	6	2594
30/09/21	עדכון	7	2672
30/09/21	עדכון	8	2669

ניהול אשראי צרכני

כללי

1. זמינות גבוהה של אשראי צרכני היא רכיב חיוני לצמיחה כלכלית ולהשגת רמת חיים נאותה. עם זאת, התרחבות האשראי והצריכה הפרטית של משקי הבית והגברת התחרות בתחום עלולים גם להוביל לרמת חוב גבוהה מדי שאינה הולמת את יכולתם הפיננסית של חלק מהלקוחות ואף עלולים לפגוע ברווחתם במצבים קיצוניים. לאור האמור, התאגיד הבנקאי נדרש להקפיד על העמדת אשראי למשקי הבית באופן אחראי, נאות והוגן.
2. מדיניות ותהליכים נאותים להעמדת אשראי צרכני למשקי בית באופן אחראי חשובים הן למניעת מינוף יתר של משקי בית מסוימים, בפרט משקי בית מוחלשים, העלול אף לפגוע במשק במקרי קיצון, הן להבטחת אמון הציבור במערכת הפיננסית והן לשמירה על מוניטין התאגיד הבנקאי והמלווים בכלל. התנהגות כלפי לקוח שאינה עולה בקנה אחד עם תפיסה זו מהווה סיכון התנהגותי לתאגיד הבנקאי (Conduct Risk).
3. התנהלות נאותה כלפי לקוח במתן שירותי אשראי מעוגנת, בין היתר, בחובות האמון והזהירות החלות על תאגידים בנקאיים כלפי לקוחותיהם, בחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981 (להלן – חוק הבנקאות (שירות ללקוח)), בכללי הבנקאות (שירות ללקוח) (גילוי נאות ומסירת מסמכים), התשנ"ב - 1992 (להלן - כללי גילוי נאות ומסירת מסמכים) ובחוק אשראי הוגן, תשנ"ג-1993 (להלן – "חוק אשראי הוגן"). על התאגיד הבנקאי לוודא קיומה של תרבות ארגונית נאותה המבטיחה מחויבות, מדיניות ותהליכים כדי להבטיח את האמור.
4. לצד חובת הגילוי והשקיפות ללקוח אודות תנאי האשראי המוצע ויתרת חשבונותיו, על התאגיד הבנקאי לוודא התאמה בין מאפייני האשראי המוצע ללקוח לבין מטרת האשראי ויכולתו הפיננסית לעמוד בהתחייבויותיו. הוראה זו מפרטת דרישות סף מהתאגידים הבנקאיים, בדגש על היבטים צרכניים, המשלימה להוראות הדין, לרבות להוראות ניהול בנקאי תקין המסדירות היבטים שונים של ניהול אשראי וניהול אשראי צרכני.

תחולה

5. הוראה זו תחול על התאגידים הבאים המעמידים אשראי צרכני כהגדרתם בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981 (להלן: "תאגיד בנקאי", בהתאמה):
  - (1) תאגיד בנקאי כהגדרתו בסעיף 1 לחוק;
  - (2) תאגיד כאמור בסעיפים 11 (א) (א) ו-33 (ב) לחוק;
  - (3) תאגיד כאמור בסעיף 11 (ב) לחוק;
  - (4) סולק כהגדרתו בסעיף 36 לחוק.

6. בטל.

הגדרות

7. אשראי צרכני : אשראי המקיים כל אלה :
1. האשראי ניתן ליחידים, למעט הלוואה שניתנה לעוסק שלא לשימוש אישי, ביתי או משפחתי ;
  2. האשראי אינו הלוואה לדיור כהגדרתה בסעיף 3 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 451, בנושא "נהלים למתן הלוואות לדיור" ;
  3. סכום האשראי אינו עולה על הסכום המרבי כאמור בסעיף 15(ב)(1) בחוק אשראי הוגן, וסכום האשראי המצרפי של הלווה בתאגיד הבנקאי אינו עולה על 5 מיליוני ש"ח ;
  4. האשראי לא ניתן אגב הליכי גבייה וארגון מחדש של חובות בעייתיים.

שיווק אשראי פנייה אישית ללקוח, לרבות באמצעות נותן שירות כהגדרתו בהוראה A359, שלא לפי בקשתו הספציפית לצורך הצעת אשראי צרכני, לרבות אגב פנייה בעניין אחר או פנייה בנקודות מכירה או השכרה. לעניין זה, לא יחשב שיווק אשראי יזום : פניה כללית המיועדת לכלל הלקוחות או לפלח לקוחות מסוים, עדכון הלקוח על אפשרותו לקבל אשראי באמצעות האזור האישי שלו באתר האינטרנט של התאגיד הבנקאי, באפליקציה של התאגיד הבנקאי, בפירוט דפי החשבון או פניה בציט.

תפקידי הדירקטוריון וההנהלה

8. דירקטוריון התאגיד הבנקאי יתווה את אסטרטגיית ניהול ושיווק האשראי הצרכני, בדגש על הסיכון ההתנהגותי ועל שיווק אשראי באופן אחראי והוגן. על האסטרטגיה לחול על כל מוצרי האשראי הצרכני ולהתייחס לעקרונות יסוד לפעילות מתן אשראי צרכני, בהתבסס על מאפיינים שונים ובכללם שוקי יעד, אוכלוסיית מיקוד, סוגי מוצרים.
9. הדירקטוריון יפקח אחר יישומה של האסטרטגיה שהתווה, יוודא הקצאת משאבים הולמים ויקבע דיווחים נדרשים בקשר לניהול פעילות האשראי הצרכני ובכלל זה אירועים חריגים ובעלי השפעה מהותית.
10. דירקטוריון התאגיד הבנקאי ידון אחת לשנה, לכל הפחות, באסטרטגיה שהתווה, יאשר ויסקור את מדיניות התאגיד הבנקאי שגיבשה ההנהלה הבכירה.
11. ההנהלה הבכירה תעגן במסמך מדיניות ובנהלים את אסטרטגיית ניהול האשראי הצרכני שהתווה הדירקטוריון, תוך הגדרה ברורה של סמכות ואחריות ובהתאם להיקף תיק האשראי הצרכני ולסיכון הגלום בו.

12. ההנהלה תוודא יישום מדיניות האשראי הצרכני ותנהל בקרה ומעקב אחר ציות התאגיד הבנקאי ועובדיו, לרבות התייחסות להיקף ומאפייני תלונות של לקוחות בקשר עם פעילות ניהול אשראי צרכני.

13. ההנהלה תפקח על ניהול האשראי הצרכני ותנהל מעקב, בין השאר, על אשראי שניתן תוך חריגה מהמדיניות, על היקף האשראי שהועמד כתוצאה משיווק יזום או אשראי שניתן באמצעות נותן שירות כהגדרתו בהוראה A359.

מדיניות אשראי צרכני

14. המדיניות והנהלים יכסו את כל ההיבטים של האשראי הצרכני ברמת הלווה.

15. בקביעת המדיניות רשאי התאגיד הבנקאי להתייחס להיקף המידע הנדרש, לרמת התיקוף ולאופן אימות המידע בהליכי חיתום וחידוש אשראי, הלוקח בחשבון את היקף האשראי, איכות הלווה וניסיון מצטבר בפעילות עם הלווה. האמור ייקבע על בסיס שמרני, יתועד במדיניות וייקבעו ספי אשראי מקסימאלי ליישומו.

16. מסמך מדיניות האשראי הצרכני יכלול, בין השאר, את הנושאים הבאים :

16.1. פירוט סוגי ההלוואות הצרכניות שיעמיד התאגיד הבנקאי, לרבות תהליכי הסקירה ותהליכי אישור מוצר אשראי חדש כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310 ;

16.2. קווים מנחים למתן אשראי צרכני ולתמחור הוגן של אשראי צרכני, בין היתר, בעקביות עם רמת הסיכון של הלווה ומאפייניו ;

16.3. תנאים מחייבים ברמת המוצר בהתאם לגובה האשראי הצרכני שמוצע. במסגרת זו, יקבעו תנאים מחייבים להלוואות עם מאפיינים ייחודיים כגון : הלוואות בהן נדחה פירעון הקרן או הריבית למועד מאוחר יותר (דחיה חלקית / מלאה, משך תקופת הדחיה, מקור החזר לאחר סיום תקופת הדחיה) ואשראי מתגלגל (מנגנון החיוב ועדכון סכום החיוב).

16.4. קריטריונים להעמדת אשראי צרכני ללקוח שיכלול, לכל הפחות, הערכת האיתנות הפיננסית של הלווה, דירוג הלווה וניסיון מצטבר בהתנהלות הלווה בתאגיד הבנקאי.

16.5. התייחסות לשימוש במאגרי מידע, ממקורות מידע פנימיים וחיצוניים, למשל, מידע ממאגר נתוני אשראי בהתאם לחוק נתוני אשראי, התשע"ו - 2016 ומידע נוסף שיידרש הלווה להציג, בהתאם לסוג וגובה ההלוואה, דירוג הלווה ומידת ההיכרות המוקדמת עמו.

16.6. מדדים כמותיים ודרישות מינימום להערכת יכולת הפירעון של הלווה כגון : יחס מקסימאלי בין סך ההחזר החודשי (לרבות החזרים בגין הלוואות לדיר) להכנסה הפנויה והכנסה חודשית פנויה מינימלית.

16.7. קווים מנחים לפרסום ושיווק אשראי, לרבות שיווק אשראי יזום, אשר יבטיחו פעילות שיווק אשראי הולמת, לרבות :

16.7.1. מאפיינים של אוכלוסיות היעד לשיווק אשראי צרכני בהתאם לסוג האשראי, אופי ותדירות השיווק ;

16.7.2. מאפיינים לאוכלוסיות שככלל לא יהיו יעד לשיווק אשראי יזום, כגון אוכלוסיות מוחלשות ;

16.8. מנגנוני קביעת יעדים, הערכה, תגמול, ואמצעי בקרה על העובדים העוסקים בשיווק אשראי, לרבות עובדי מיקור חוץ, אשר יבטיחו את ההתנהלות ההוגנת כלפי הלקוחות ולא יעודדו שיווק אגרסיבי של אשראי צרכני.

שיווק אשראי צרכני

17. עובד התאגיד הבנקאי או נציג מטעמו העוסקים בשיווק אשראי יהיו בעלי הכשרה נאותה למילוי תפקידם.

18. שיווק אשראי יתנהל על פי תסריטי שיחה שהוכנו מראש ונבדקו ועל ידי גורמי בקרה שאינם הגורם עסקי. שיחות כאמור, יהיו בשפה ברורה ויכללו בין היתר, את מטרת השיחה, זהות התאגיד הבנקאי המשווק ופרטים מהותיים נוספים בראשית השיחה, וכן גילוי נאות נוסף כנדרש בהתאם להתקדמות השיחה.

19. התאגיד הבנקאי יקבע את התקופה במהלכה הצעת האשראי תעמוד בתוקף ויידע את הלקוח לגבי תקופה זו.

20. תאגיד בנקאי יקיים מנגנון סדור, פשוט, סביר וגלוי להסרת לקוח מרשימת שיווק על פי בקשתו, ויביא זאת לידיעת הלקוח, בין היתר, כנדרש בחוק הגנת הפרטיות, התשמ"ה-1981 ובחוק התקשורת (בזק ושידורים), התשמ"ב-1982.

21. בשיווק אשראי יזום, על התאגיד הבנקאי :

21.1. ככלל, להימנע משיווק אשראי יזום לאוכלוסיות מוחלשות ולצעירים עד גיל 21 ;

21.2. להימנע משיווק אגרסיבי של אשראי, ומהפעלת לחץ על הלקוח לקבל החלטה להתקשר בעסקת אשראי ;

21.3. לאפשר ללקוח לבטל את עסקת האשראי במהלך שלושה ימי עסקים מיום ההתקשרות בעסקה, ללא עמלות, וליידע את הלקוח על כך במועד ההתקשרות על אף האמור, רשאי התאגיד הבנקאי לגבות מהלקוח את ההוצאות הקבועות בתקנה 3(1) לתקנות הסדרת הלוואות חוץ בנקאיות (החרגת סוגי עסקאות אשראי מתחולת החוק והחרגת הוצאות מגדר "תוספת"), התשע"ט 2019 ;

21.4. להימנע מפנייה יזומה ללקוח אשר השיב בשלילה להצעת אשראי דומה בעבר, למשך שלושה חודשים לפחות. האמור ברישא לא יחול על שיווק בנקודת מכירה או השכרה ופנייה יזומה לצורך הסדרת חריגה או חריגה צפויה ממסגרת אשראי.

21.5. שיווק האשראי ללקוח יתועד, בין אם הסתיים בהעמדת אשראי בפועל, ובין אם לאו.

22. בעת שיווק אשראי בנקודות מכירה או השכרה ושלא לטובת מימון רכישת או שכירת מוצר או שירות המשווק בנקודת המכירה או ההשכרה (להלן - "שיווק אשראי לכל מטרה") :

22.1. שיווק אשראי לכל מטרה יבוצע במלואו במתחם ייעודי (שאינו בקופות), על ידי עובד או נציג של התאגיד הבנקאי בלבד. עם זאת, עובד קופה בנקודת המכירה או ההשכרה רשאי

ליידע את הלקוחות אודות האפשרות לקבלת אשראי במתחם הייעודי. מתחם זה יסומן בשילוט בולט וברור המציג את זהות התאגיד הבנקאי, את השירות המוצע בנקודת המכירה או ההשכרה וכן אזהרה באשר לאי עמידה בפירעון ההלוואה כקבוע בסעיף 5(ג) לחוק הבנקאות (שירות ללקוח).

22.2. בוצעה פעולת שיווק אשראי לכל מטרה, תותנה העמדת האשראי בפועל בקבלת הסכמה מפורשת של הלקוח באמצעי הסכמה נוסף, כדוגמת אישור דיגיטלי או טלפוני, ושלא באותו מעמד. במסגרת זו יציג התאגיד הבנקאי את התנאים המהותיים של עסקת האשראי וידגיש כל שינוי שחל בפרטי ההצעה במקור, ככל שהיה וככל שהתאגיד הבנקאי רשאי לשנותו לאחר שניתנה ההצעה המקורית. האמור בסעיף זה לא יחול על שיווק כרטיסי אשראי עליו חלים הדינים הנוגעים למאפייני מוצר זה לרבות חוק שירותי תשלום התשע"ט-2019.

22.3. התאגיד הבנקאי יקיים פיקוח ובקרה אחר אשראי שמקורו בנקודות המכירה או השכרה במטרה להבטיח התנהלות נאותה כלפי הלקוחות תוך הבחנה בגורם משווק האשראי. במסגרת זאת יינתן דגש לבקרה אחר ביצוע השיווק בגבולות המתחם הייעודי.

תהליכים לאישור אשראי

23. תאגיד בנקאי יברר את מטרת האשראי ואת צרכי הלווה ויתאים אליהם את מאפייני האשראי המוצע, בהתאם למצבו הפיננסי של הלווה וליכולתו לעמוד בתשלומי החזר האשראי, והכול בהתאם למדיניות העמדת האשראי שקבע.

24. ככלל, תהליך החיתום יתבסס על מודלים להערכת הסיכון של הלקוח (כדוגמת Credit Scoring, Application Scoring). על התהליך להיות מובנה, ולספק הערכה ליכולתו של הלווה לפרוע את האשראי המוצע, בין היתר בהתחשב במינוף הכולל של הלווה (בתאגיד הבנקאי או בתאגידים נותני אשראי אחרים, לרבות הלוואות שהחל בתהליך קבלתן) וברמת איכות ואמינות המידע שיש בידי הבנק אודות מצבו של הלווה.

25. נהלי החיתום יגדירו את כלל הפעולות והתהליכים הנדרשים לפני העמדת האשראי, עבור כלל מוצרי האשראי הצרכני המוצעים על ידי התאגיד הבנקאי, לרבות תהליכי חיתום בערוצים המקוונים, ויכללו הליכי בקרה אשר יבטיחו את הציות למדיניות התאגיד הבנקאי.

26. על התאגיד הבנקאי להעריך את יכולת הפירעון של הלווה בהתאם לקריטריונים ולמדדים הכמותיים שהוגדרו במסמך המדיניות.

הערכת נטל החוב וחישוב יכולת הפירעון ייקחו בחשבון מסגרות אשראי לא מנוצלות ומסגרות בכרטיסי אשראי.

27. אישור אשראי יתבסס על מידע, כגון היכרות התאגיד הבנקאי עם הלווה ומאפייניו הרלבנטיים, מידע מאומת, מידע מתוקף, מידע שיצהיר עליו ומידע נוסף ממקורות ומאגרי מידע אחרים. התאגיד הבנקאי יגדיר בנהליו את רמת העדכניות הנדרשת של המידע ואת איכות המידע הנדרש, בין היתר בהתחשב בהיקף האשראי, דרוג הלווה והניסיון המצטבר מפעילותו בתאגיד הבנקאי. לעניין זה: הצהרת לווה בלבד, ללא תיקוף המידע, תיחשב לרמת איכות מידע נמוכה.

28. על התאגיד הבנקאי לקחת בחשבון פרמטרים להערכת נכונותו של הלווה לעמוד בהתחייבויותיו, בין היתר על בסיס מידע התנהגותי ככל שקיים, כגון היסטוריית ההתנהלות של הלווה (מוניטין) לתאגיד הבנקאי ו/או למלווים אחרים.
29. על התאגיד הבנקאי להבטיח קיומן של מערכות תפעוליות הולמות התומכות בניתוח המידע וקבלת החלטות אשראי זהירות.
- 29.1. המערכות יכללו את כלל המידע הרלבנטי המשמש בסיס להחלטת האשראי, כמו גם תיעוד אימות ותיקוף של מידע.
- 29.2. המידע המוזן למערכות התפעוליות על הלווה ועל העסקה צריך להיות עדכני, מדויק ומעובד ביעילות. המידע ישמר באופן המאפשר כריית המידע לצרכי ניהול, בקרה וביקורת.
- 29.3. המערכות יבטיחו העמדת אשראי בהתאם למדרג הסמכויות השונות, ויכללו מערך לניהול הרשאות, וחסמים מיכוניים במוקדי סיכון.
30. על התאגיד הבנקאי לקיים בקרות טכנולוגיות הולמות לתמיכה במתן אשראי בערוצים המקוונים.
31. הסתמכות על ביטחונות, לרבות ערבויות ושיקים בעסקת ניכיון שיקים, כפופה לכללים הבאים :
- 31.1. ככלל, ביטחונות אינם מהווים תחליף לבחינת הלווה, נכונותו ויכולתו הפיננסית לפרוע את ההלוואה.
- 31.2. על התאגיד הבנקאי לקבוע קריטריונים לדרישת ביטחונות.
- 31.3. על התאגיד הבנקאי לקבוע מתודולוגיות ונהלים להערכת שווי של ביטחונות ומרווחי הביטחון המיוחסים להם.
- 31.4. על התאגיד הבנקאי לוודא את קיומם של התנאים המשפטיים הנדרשים להסתמכות על הביטחונות, ולקיים תהליכים שיבטיחו את מימושם במידת הצורך.
- 31.5. התאגיד הבנקאי יקפיד על תקינות ושלמות המידע על הביטחונות.

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2652	1	הוראה מקורית	02/02/2021
2669	2	עדכון	30/09/2021

עסקי תאגיד בנקאי עם אנשים קשורים

מבוא

1. לשם מזעור סיכונים הנובעים מעסקאות שעושה התאגיד הבנקאי עם אנשים קשורים, יפעלו התאגידים הבנקאיים כאמור בהוראה זו.
- מטרת ההוראה היא להגביל את היקף חבויותיהם של אנשים קשורים לתאגיד הבנקאי ולגרום לכך שעסקאות בין תאגיד בנקאי לבין אנשים קשורים ייעשו בכפוף לכללי ממשל תאגידי מחמירים ועל פי שיקולים עסקיים ובתנאים שאינם חורגים מתנאים המקובלים לגבי עסקאות דומות עם מי שאינם אנשים קשורים.
- א1. למען הסר ספק מובהר בזאת כי הוראות אלו באות להוסיף על חוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן – "חוק החברות").

תחולה

2. (א) הוראה זו תחול על התאגידים הבאים (להלן - תאגיד בנקאי):
  - (1) תאגיד בנקאי, למעט חברת שירותים משותפת, ואולם לעניין בנק חוץ, ובלבד שאינו מקיים את התנאים הקבועים בנספח א;
  - (2) תאגיד כאמור בסעיפים 11(א)(3) ו-11(ב) ו-11(ב) לחוק הבנקאות (רישוי), שהתאגד בישראל ונשלט בידי תאגיד בנקאי;
  - (3) סולק;
- (ב) הוראה זו לא תחול על התקשרות התאגיד הבנקאי באשר לתנאי כהונה או העסקה אשר נקבעו כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 301A.

הגדרות

3. "איש קשור" לתאגיד בנקאי -
  - (א) בעל שליטה בתאגיד הבנקאי ומועמד;
  - (ב) תאגיד בו המנויים בפסקה (א), שולטים או מחזיקים ביותר מ-10% מסוג כלשהו של אמצעי השליטה, ותאגיד בו מחזיק התאגיד המצוין ברישא ביותר מ-50% מסוג כלשהו של אמצעי שליטה;
  - (ג) מי שמחזיק יותר מ-5% מסוג כלשהו של אמצעי שליטה בתאגיד הבנקאי או בתאגיד בנקאי השולט בתאגיד הבנקאי. לעניין תת סעיף זה בלבד - למעט מי שקיבל היתר החזקה בכפוף לתנאים שנקבעו

במסמך המדיניות המעודכן של הפיקוח על הבנקים שמפורסם באתר בנק ישראל בנושא "היתרי החזקה בתאגידים בנקאיים, בסולקים ובתאגידי החזקה בהם לגופים המנהלים כספי לקוחות - עדכון מדיניות".

(ג) מי שהציע (לבדו או כחבר בחבר-מחזיקים) מועמד לכהונת דירקטור בתאגיד בנקאי ללא גרעין שליטה. סיווגו כאיש קשור יחול ממועד תחילת כהונתו של המועמד כדירקטור בפועל ויהיה תקף כל עוד הדירקטור שהוצע על ידו מכהן בתפקידו ;

(ד) נושא משרה בתאגיד הבנקאי או בתאגיד השולט בתאגיד הבנקאי, לרבות בתאגידים באמצעותם מוחזקים אמצעי השליטה של קבוצת השליטה, בתאגיד הבנקאי ;

(ד1) מנכ"ל ויושב ראש דירקטוריון בחברה מוחזקת עיקרית של התאגיד הבנקאי ; לעניין זה, "חברה מוחזקת עיקרית" – כהגדרתה בסעיף 32(ט) להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים מספר 45-632, ואולם התאגיד הבנקאי רשאי שלא לכלול בהגדרה זו את התאגידים העומדים בתנאי סעיף 4(ב) ;

(ה) תאגיד אשר המנויים בפסקאות (ג) עד (ד1) שולטים בו ;

(ו) תאגיד, שהתאגיד הבנקאי שולט בו או מחזיק בו יותר מ-10% מסוג כלשהו של אמצעי שליטה, ותאגיד בו שולט התאגיד המצוין ברישה ; ואולם, החזקה של יותר מ-10% מסוג כלשהו של אמצעי שליטה בתאגיד, ללא שליטה, תחשב כ"איש קשור" רק אם שווי ההחזקה בספרי התאגיד הבנקאי עולה על 0.5% מהון התאגיד הבנקאי.

(ז) מי שמחזיק 20% ויותר מסוג כלשהו של אמצעי שליטה בתאגיד שהתאגיד הבנקאי שולט בו ;

(ח) כל מי שהמפקח על הבנקים קבע אותו כאיש קשור, באופן כללי או לעניין מסוים ;

לעניין "איש קשור" שהוא יחיד - לרבות קרובו.

כמשמעותו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 ;

השיעור המזערי של אמצעי שליטה בתאגיד הבנקאי שעל קבוצת השליטה להחזיק כפי שצוין בהיתר השליטה לחברי הקבוצה ואם לא צוין, שיעור כאמור כפי שייקבע על ידי המפקח ;

הון רובד 1 לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים כמשמעותו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 ;

"אשראי" -

"גרעין שליטה" -

"הון" -

"חבות" - כמשמעותה בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313, לרבות אשראי מפיקדונות שהחזרתם למפקיד מותנית בגביית האשראי, ואולם, לעניין ערבות שנתן איש קשור, לטובת התאגיד הבנקאי, להבטחת אשראי שקיבל צד שלישי מהתאגיד הבנקאי, יחולו ההוראות הבאות לעניין הגדרת החבות:

(א) ניתנה הערבות להבטחת אשראי שקיבל מי שאינו איש קשור, יראו את כל הערבות כחלק מהחבות;

(ב) ניתנה הערבות להבטחת אשראי שקיבל איש קשור, לא תיכלל הערבות בחבות;

"חבר-מחזיקים"- כמשמעותו בסעיף 11ד לפקודת הבנקאות, 1941;

"מועמד" - אדם שהגיש בקשה לקבלת היתר מהנגיד לשליטה בתאגיד בנקאי, בין לבדו ובין ביחד עם אחרים, והמפקח הודיע על כך לאותו תאגיד בנקאי;

"נושא משרה" - כמשמעותו בחוק החברות;

"עסקה" - כמשמעותה בסעיף 1 לחוק החברות;

"קבוצת שליטה" - קבוצת האנשים בעלת ההיתר לשליטה ולהחזקת אמצעי שליטה בתאגיד הבנקאי;

"קרוב" - בן זוג, צאצא ומי שסמוך על שולחנו; ואולם, לעניין סעיף 3(א) - כמשמעו בחוק הבנקאות (רישוי).

3א. מדיניות ונהלים

(א) הוועדה לעסקאות עם אנשים קשורים, ואם לא מונתה ועדה זו בהתאם להוראה 301 - ועדת הביקורת, תמליץ לדירקטוריון בטרם יקבע מדיניות ותהליכים לאישור עסקאות עם אנשים קשורים ובין השאר תתייחס לקביעת סכום החבות של איש קשור החייב באישור ועדת הביקורת, וקביעת קריטריונים להחלת מגבלות החלות על איש קשור גם על מי שאינו מוגדר ככזה, אם סברה כי יש בכך צורך, וכן נוהלי ניטור, בקרה, דיווח ומעקב שוטפים אחר עסקות מהותיות עם אנשים קשורים; מבלי לפגוע באמור לעיל, מתן אשראי לאיש קשור בסכום העולה על 0.5% מהונו של התאגיד הבנקאי, או עסקה מסוג אחר בסכום שיקבע הדירקטוריון, ידווחו למליאת הדירקטוריון בישיבתו הקרובה.

(1א) ועדת הביקורת או הוועדה לעסקאות עם אנשים קשורים, לפי העניין, תקבע נוהלי ניטור, בקרה ודיווח אחר עסקאות עם אנשים קשורים אשר אינן טעונות אישור מתועד של ועדת הביקורת או של הוועדה לעסקאות עם אנשים קשורים בהתאם להוראות

סעיף 7(א). זאת, לרבות דיווח על עסקאות עם אנשים קשורים הפטורות מהוראות סעיף 4(א), לפי הוראות סעיף 4(ב).

(ב) בוטל.

עסקאות עם אנשים קשורים

4. (א) תאגיד בנקאי לא יעשה עסקה עם איש קשור בתנאים מועדפים למקובל בעסקאות דומות שהוא עושה עם אחרים.

(1א) תאגיד בנקאי לא יקבל כבטוחות לחבות של איש קשור, ניירות ערך שהנפיק התאגיד הבנקאי, ואם אותו איש קשור הוא בעל שליטה בתאגיד הבנקאי - גם ניירות ערך שהנפיק אותו בעל שליטה או שהנפיק התאגיד שבשליטתו.

(ב) סעיף קטן (א) וסעיף 7(א)(1) לא יחולו על עסקאות של תאגידים בקבוצה הבנקאית עם תאגיד שהתאגיד הבנקאי מחזיק בו לפחות 95% מאמצעי השליטה, המקיים אחד משני התנאים הבאים :

(1) אינו נותן אשראי או שירות אחר לאדם מחוץ לקבוצה הבנקאית ;

(2) כל עיסוקו הוא הנפקת איגרות חוב עבור התאגידים בקבוצה הבנקאית.

לעניין זה, "קבוצה בנקאית" - התאגיד הבנקאי, התאגיד הבנקאי השולט בו ותאגידים בנקאיים הנשלטים בידי מי מהם ;

מגבלה על חבויות של אנשים קשורים

5. (א) סך החבויות לתאגיד הבנקאי של כלל האנשים הקשורים לא יעלה בכל עת על 10% מהון התאגיד הבנקאי.

(ב) סך החבות של איש קשור לרבות קרובו ותאגידים הנשלטים על ידי מי מהם, לא יעלה בכל עת על הסכומים הבאים :

(1) איש קשור שהוא מרכיב בקבוצת שליטה - סכום המתקבל ממכפלה של חלקו היחסי בגרעין השליטה ב- 10% מהון התאגיד הבנקאי ;

(2) איש קשור שהוא מחזיק (שאינו מהווה מרכיב בקבוצת שליטה) של 5% ויותר מסוג כלשהו של אמצעי שליטה בתאגיד הבנקאי או בתאגיד בנקאי השולט בתאגיד הבנקאי, ובתאגידים בנקאיים ללא גרעין שליטה גם חבות של מי שהציע (לבדו או כחבר בחבר-מחזיקים) מועמד לכהונת דירקטור והדירקטור שהוצע על ידו מכהן בתפקידו - סכום השווה ל-5% מההון ;

- (3) איש קשור המחזיק 20% ויותר מסוג כלשהו של אמצעי שליטה בתאגיד שהתאגיד הבנקאי שולט בו - סכום השווה ל-5% מההון ;
- (4) איש קשור שהוא נושא משרה בתאגיד הבנקאי , למעט בעל שליטה המכהן כדירקטור בתאגיד הבנקאי - 3 מיליון ₪, למעט הלוואה לדיור ;
לעניין סעיף זה :
- "הלוואה לדיור" - כמשמעותה בסעיף 1 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 ולמעט דירה להשקעה כהגדרתה שם ;
- (ג) בחישוב סך החבויות של אנשים קשורים לתאגיד הבנקאי לא ייכללו חבויות של :
- (1) המדינה וריבונות שניתן לייחס לה משקל סיכון אפס, בהתאם לסעיפים 53-56 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 ;
- (2) מועמד ;
- (3) תאגיד בנקאי ;
- (4) תאגיד השייך לאותה קבוצת לוויים בנקאית לה שייך התאגיד הבנקאי כמשמעותה בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 ;
- (5) "קבוצת לוויים נשלטת" כמשמעותה בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313.

ניכויים

6. לצורך סעיף 5 ינוכו מסכום החבות ניכויים כאמור בסעיף 5 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313.

אישור עסקאות עם אנשים קשורים בדירקטוריון

7. (א) עסקאות עם איש קשור כמפורט להלן טעונות אישור מתועד של ועדת הביקורת או של הוועדה לעסקאות עם אנשים קשורים, אשר מונתה בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 301, לפי העניין :
- (1) כל עסקה, המתבצעת עם איש קשור שאינו יחיד המקיימת אחד מהתנאים הבאים :
- (א) סך החבות של האיש הקשור עולה על 1,000,000 ₪ או 0.1% מהונו של התאגיד הבנקאי הגבוה מביניהם (להלן – "הסכום המזערי") ;

(ב) סך החבות של האיש הקשור, אם תאושר העסקה, יעלה על הסכום המזערי ;

(ג) המגבלות הקבועות בפסקה זו לא יחולו על חידוש הסכם עם תאגיד נשלט, בהיקף ובתנאים שאינם שונים באופן מהותי מאלו שאושרו לו בעבר, אלא אם כן החליטה הוועדה אחרת.

(2) כל עסקת חבות המתבצעת עם איש קשור יחיד בסכום העולה על 500,000 ש"ח ;

(3) כל עסקה אחרת עם איש קשור יחיד בסכום העולה על 500,000 ש"ח, או עם איש קשור שאינו יחיד שסכומה עולה על הסכום המזערי ;

(4) כל עסקה עם איש קשור, אם לא נקבע סכום לגביה, או אם סכום העסקה עלה על סכום שייקבע על ידי הדירקטוריון, ובלבד שהסכום שייקבע לא יעלה על הסכום המזערי ; לעניין פיקדונות ותנאי ניהול חשבון, לא נדרש אישור ספציפי, אם התנאים נקבעו על פי הסכם מסגרת ארוך טווח ;

(5) הפרשה, ארגון חוב מחדש או מחיקת חוב של איש קשור.

(ב) הוועדה לעסקאות עם אנשים קשורים או ועדת הביקורת, תדון בעסקאות כמפורט בסעיף קטן (א) שעשה איש קשור עם התאגיד הבנקאי, קודם שהפך לאיש קשור בו.

מצאה הוועדה כי תנאיה של עסקה כאמור חורגים מתנאי השוק ואין אפשרות בשל מחויבות משפטית לבטלה או לשנות תנאיה - יודיע על כך יושב ראש הוועדה למפקח על הבנקים באמצעות מזכיר התאגיד הבנקאי.

(ג) האישור על פי סעיף קטן (א) יכלול גם אישור שהעסקה אינה סותרת את תנאי סעיף 4 להוראה זו. בפרוטוקול הדיון יצוינו ההסברים שקיבלה הוועדה על מנת לוודא את האמור לעיל.

א.7. בוטל.

איש קשור שהוא עובד

8. הוראות אלו, למעט סעיף 5(ב)(4), לא יחולו על :

(א) עסקה שעשה התאגיד הבנקאי עם איש קשור, אם אותו איש קשור הוא עובד התאגיד הבנקאי והעסקה נעשתה במהלך העסקים הרגיל ובתנאים שנקבעו לעניין זה בהסכם עבודה קיבוצי או בהסדר קיבוצי החל על עובדי התאגיד הבנקאי ; או

(ב) על כל הסדר אחר אשר נחתם מול ועד עובדים מאורגן או בחוזה העסקה אישי אשר תנאיו דומים להסכם עבודה קיבוצי או הסדר אחר כאמור לעיל באותו תאגיד בנקאי או בתנאי כהונה או העסקה אשר נקבעו כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 301A.

דיווח לפיקוח על הבנקים

9. (א) תאגיד בנקאי יגיש לפיקוח על הבנקים רשימה של כל האנשים הקשורים לו וציון חבות של כל איש קשור בהתאם למתכונת הדיווח המפורטת בהוראות הדיווח לפיקוח על הבנקים. בנוסף, על התאגיד הבנקאי לדאוג לקיום רשימה כאמור במשרדיו, כשהיא מעודכנת בכל עת.
- (ב) תאגיד בנקאי יגיש לפיקוח על הבנקים דיווח מידי על חריגה מאחד מסעיפי ההוראה, כשנוצרה.

כללי

10. המפקח על הבנקים רשאי, כאשר קיימים טעמים מיוחדים שבהם ראה כי נכון לעשות כן :
- (א) לאשר החרגה של "איש קשור" מההגדרה או מקיום סעיפים מסוימים בהוראה, לתקופה או בתנאים שיקבעו על ידו.
- (ב) לקבוע כי עסקה עם איש קשור נעשתה בתנאים החורגים מתנאי שוק ולהורות על ניכוי החבות בגינה מההון.

חריגה בשל סיווג איש קשור

11. חבות של איש קשור, קודם שהפך לאיש קשור, אשר עולה על מגבלת הסכומים בסעיף 5(ב) תוסדר בהדרגה תוך שנתיים ימים. האמור יחול גם בשל נסיבות שאינן תלויות בבנק כגון : מיזוגים, רכישת חברות וכד'.

נספח א

(סעיף 2(א)(1))

עסקי בנק חוץ עם אנשים קשורים בסניפו בישראל

תנאים לפטור מדרישות ההוראה לגבי בנק חוץ

בנק חוץ לעניין פעילותו בסניפו בישראל יהיה פטור מהוראה זו בהתקיים כל התנאים הבאים :

(א) אישור מהנהלת בנק החוץ לפיו הבנק מיישם דרישות רגולטוריות החלות עליו בנושא עסקי בנק עם אנשים קשורים וחל עליו פיקוח בנושא בידי הרגולטור במדינת האם, לרבות ביחס לסניף של בנק חוץ בישראל.

(ב) אישור מהנהלת בנק החוץ כי מבוצע ניהול וניטור שוטף של העסקאות שמבוצעות בין הסניף בישראל לבין נושאי המשרה שלו ונעשה דיווח על עסקאות אלו, אחת לשנה, למבקר הפנימי של הסניף בישראל.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1508		חוזר מקורי	10/3/91
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
1528	2	עדכון	4/11/91
1616	3	עדכון	3/1/93
1701	4	עדכון	4/4/94
-----	5	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95
1868	6	עדכון	30/4/97
1882	7	עדכון	3/8/97
1933	8	עדכון	30/6/98
2277	9	עדכון	19/10/10
2425	10	עדכון	10/7/14
2516	11	עדכון	29/9/16
2688	12	עדכון	31/01/22

מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים

מבוא

1. (א) אחד ממקורות סיכון האשראי בתאגידים בנקאיים הוא ריכוזיות תיק האשראי. בשל ההכרה בהשפעה שיש למידת ריכוזיות תיק האשראי על היקף חשיפתו של התאגיד הבנקאי לסיכונים אשראי, נקבעו מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים.
  - (ב) בהוראה זו נקבעו מגבלות על סך כל החבות של לווה ושל קבוצת לווים לתאגיד בנקאי ולכל התאגידים, בישראל ומחוץ לישראל, שדוחותיהם הכספיים מאוחדים בדוחות הכספיים של התאגיד הבנקאי.
  - (ג) המגבלות שנקבעו בהוראה זו הן בבחינת כללים מינימאליים. בנוסף, תאגיד בנקאי נדרש לדון ולקבוע מגבלות פנימיות בדבר חשיפות אשראי מרביות. בקביעת המגבלות, על התאגיד הבנקאי לשקול, בין היתר, גורמים דוגמת מאפייני התאגיד הבנקאי, מאפייני חשיפות, רמות דירוג אשראי, רמת המתאם בין הלווים הנכללים בקבוצת לווים ורמת ריכוזיות האשראי הכוללת בתאגיד הבנקאי ובקבוצה הבנקאית. יש לשאוף למצב בו ככל שאיכות חשיפה נמוכה יותר והמתאם בין הרכיבים הכלולים בה גבוה יותר, כך המגבלה המתייחסת אליה תהיה חמורה יותר.
  - (ד) דירקטוריון של תאגיד בנקאי יגדיר במסגרת מדיניות האשראי פרמטרים לקביעת קיומם של קשרים מהותיים בין לווים תוך התחשבות במרכיבים השונים של קשרים אלו.
- תאגיד בנקאי רשאי לקבוע סף מהותיות להתחשבות במרכיבים מסוימים.

תחולה

2. (א) הוראה זו תחול על תאגיד בנקאי, למעט חברת שירותים משותפת.
- (ב) כמו כן תחול ההוראה על תאגיד כמפורט להלן, כאילו היה תאגיד בנקאי - תאגיד מהסוג האמור בסעיפים 11(א)(3) עד (ג) ו- 11(ב) לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981 (להלן - "חוק הרישוי"), שהואגד בישראל ושנשלט על ידי תאגיד בנקאי, אלא אם התאגיד הבנקאי השולט בו מקיים כל אלה:
  - (1) כולל אותו בדוחותיו הכספיים על בסיס מאוחד;
  - (2) נתן לו שיפוי לכל התחייבויותיו;
  - (3) מקיים מערכת בקרה יעילה למעקב אחר קיום המגבלות על בסיס מאוחד.
- (ג) הוראה זו תחול על חברת כרטיסי אשראי כאילו הייתה תאגיד בנקאי.

הגדרות

3. "אשראי" - כמשמעותו בחוק הרישוי, למעט ערבות, אשראי תעודות והתחייבות לשלם כסף על חשבון לקוח;

"אשראי על אחריות

התאגיד הבנקאי" -

אשראי למעט מפיקדונות שהחזרתם למפקיד מותנית בגביית האשראי;

"אשראי תעודות

פתוח" -

אשראי תעודות שפתח או קיים התאגיד הבנקאי, או קיבול שעשה על שטר חליפין בקשר לסחר בינלאומי בסחורות, עד שיגיעו לידי התאגיד הבנקאי או כתבו התעודות הדרושות כדי שחבותו של התאגיד הבנקאי תהיה מוחלטת, למעט אשראי תעודות פתוח שאינו מקנה לבנק שליטה בסחורה;

"בנק" -

כהגדרתו בסעיף 60 בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 בנושא "הגישה הסטנדרטית - סיכון אשראי" (להלן - "הוראה מספר 203");

"חברת כרטיסי

אשראי"-

חברה שהיא סולק כהגדרתו בסעיף 36ט בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, המנפיקה כרטיסי חיוב, כמשמעות מושגים אלו בחוק כרטיסי חיוב, התשמ"ו-1986;

"הון" -

הון רובד 1 לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים כמשמעותם בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 בנושא "ההון הפיקוחי" (להלן - "הוראה מספר 202") על פי הדיווח האחרון שהועבר לפיקוח על הבנקים בהתאם להוראת הדיווח לפיקוח מספר 838 בנושא "דוח רבעוני על מדידה והלימות הון";

"חבות" -

סך כל סכומים אלה:

- (1) אשראי על אחריות התאגיד הבנקאי;
- (2) השקעות התאגיד הבנקאי בניירות ערך של לווה, אלא אם נוכח מההון לצורך הוראה מספר 202. לעניין זה - סכום ההשקעה בניירות הערך יהיה לפי הרשום בספרי התאגיד הבנקאי;
- (3) התחייבויות התאגיד הבנקאי לשלם כסף על חשבון הלקוח (לרבות ערבויות ואשראי תעודות). לעניין זה, ערבות להבטחת השקעות של רוכשי דירות כאמור בסעיף (v) 84 להוראה 203, תשוקלל על פי מקדמי ההמרה המפורטים בסעיף זה.
- (4) עסקאות בנגזרי OTC המחושבות כאמור בהוראה 203A;

- (5) התחייבויות של התאגיד הבנקאי למסלקת מעו"ף, בגין סכום הבטוחות שבו מתחייב לקוח המחושב בהתאם

לסכום החשיפה לצדדים נגדיים מרכזיים כאמור בהוראה
203A;

(6) התחייבויות (לרבות מותנות) של התאגיד הבנקאי למתן אשראי או להוצאת ערבות, למעט התחייבות כאמור, שמימושה מותנה בקבלת בטוחות מהסוגים האמורים בסעיף 5 - בגובה סכום האשראי או הערבות. האמור לעיל כפוף לאמור להלן:

(א) אם התחייבות למתן אשראי או להוצאת ערבות מותנית בפירעון אשראי אחר או ערבות אחרת, סכום החבות לא יעלה על סכום החבות המרבית מביניהם ובלבד שהתאגיד הבנקאי וידא כי לא ניתן לממש את ההתחייבות ללא הקטנת האשראי או הערבות הקיימים, באותו סכום;

(ב) התחייבות למתן חבות לא תשוקלל בשיעור גבוה יותר מהחבות הסופית עצמה אם תמומש;

(7) 50% מסך כל ה"התחייבויות כחתם", כמשמעותן בהוראה מספר 321, בנושא "חיתום הנפקות של ניירות ערך";

(8) ערבויות שנתן הלווה להבטחת חבות של צד שלישי לתאגיד הבנקאי, למעט ערבות כאמור שנתן מרכיב אחד של קבוצת לווים למרכיב אחר באותה קבוצה, על פי השקלול הבא:

(א) ערבויות של תאגיד בנקאי לטובת חברת כרטיסי אשראי, להבטחת חבויותיהם של מחזיקי כרטיסי חיוב, תשוקללנה בשיעור של 20%;

(ב) ערבות של חברת ביטוח שהוכרה כניכוי לפי סעיף 5 (ב3) תשוקלל ב-100%;

(ג) ערבויות אחרות תשוקללנה בשיעור של 50% ; לעניין זה, "ערבות" - לרבות התחייבות על פי ממסר, בכל צורה שהיא, שסכומה לפחות 1 מיליון ש"ח או 0.1% מהון התאגיד הבנקאי, כנמוך ביניהם, אם הממסר ישמש לניכיון על ידי הצד השלישי בתאגיד הבנקאי, או כבטחון לחבות של הצד השלישי;

בחישוב "חבות" של קבוצת לווים בנקאית לתאגיד הבנקאי לא ייכללו פיקדונות overnight ויתרות בסליקה;

הכל למעט סכומים כאמור, לגביהם בוצעה מחיקה חשבונאית, או שבוצעה הפרשה להפסדי אשראי על בסיס פרטני;

"יתרות בסליקה" -

יתרות הנובעות מחשיפה לפרק הזמן המקובל במהלך עסקים רגיל של סליקה לגבי אותה עסקה, ובתנאי שפרק הזמן האמור אינו עולה על 5 ימים ;

"לווה" -

אדם בעל חבות, לרבות בן זוגו וכן מספר לווים, כאשר ההחזר הצפוי של החבות מתבסס בעיקרו על אותו מקור, ולאף אחד מהם אין מקור משמעותי נוסף להחזר החבות (ראה נספח א') ולמעט :

- (1) המדינה, בנק ישראל וריבונות שניתן לייחס לה משקל סיכון אפס, בהתאם לסעיפים 53-55 להוראה מספר 203 ;
- (2) תאגיד השייך לאותה קבוצת לווים בנקאית לה שייך התאגיד הבנקאי ;
- (3) גופים שניתן לייחס להם משקל סיכון אפס, בהתאם לסעיפים 56 ו-59 להוראה מספר 203 ;

"לווה העוסק בפעילות

ספקולטיבית" -

לווה המסווג לענף שירותים פיננסיים בהתאם לנספח 5 בפרק 651 להוראות הדיווח לציבור, והינו לקוח העוסק בפעילות ספקולטיבית כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 330 "ניהול סיכון אשראי הטמון בפעילות מסחר של לקוחות במכשירים נגזרים ובניירות ערך" ;

"לווה מפוקח" -

לקוח מפוקח כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 330 "ניהול סיכון אשראי הטמון בפעילות מסחר של לקוחות במכשירים נגזרים ובניירות ערך" וכן לקוח שהינו חבר בורסה בהתאם ל"חוק ניירות ערך, תשכ"ח – 1968" ; למעט – חש"ב נוסטרו כהגדרתו בתקנון הבורסה.

"פיקדונות overnight" - פיקדונות בתאגיד בנקאי המיועדים למשיכה ביום העסקים הבא ;

"קבוצת לווים" -

כל אלה יחד :

- (1) הלווה, אדם השולט בו וכל מי שנשלט על ידי אלה, למעט בנקים וחברות כרטיסי אשראי ; כאשר תאגיד נשלט על ידי יותר מאדם אחד, יש לכלול בקבוצת לווים אחת את אותם שולטים שהתאגיד הנשלט הוא מהותי עבורם (כגון : מבחינה הונית), לרבות התאגיד הנשלט וכל מי שנשלט על ידם (ראה נספח ב').
- (2) כאשר תאגיד מוחזק על ידי יותר מאדם אחד, יש לכלול מחזיק שאין לו שליטה, שהתאגיד המוחזק הוא מהותי

עבורו (כגון מבחינה הונית), יחד עם התאגיד המוחזק וכן כל מי שנשלט על ידם בקבוצת לווים אחת (ראה נספח ג'). למצב משולב ראה נספח ד'.

(3) לווים הקשורים באופן שפגיעה ביציבות הפיננסית של אחד מהם עלולה להשליך על היציבות הפיננסית של האחר, או שאותם גורמים עלולים להשליך על היציבות הפיננסית של שניהם.

קשרים כאמור מתקיימים, בין היתר, במקרים הבאים :
(א) לווים שאחד מהם לפחות העניק אשראי מהותי ללווה האחר או רכש אגרות חוב שלו בסכום מהותי ;

(ב) לווים שאחד מהם לפחות ערב לחלק מהותי מחבות הלווה האחר, או הערב בערבות בלתי מוגבלת בסכום, להבטחת חבות לווה אחר ;

(ג) לווים שחבות כל אחד מהם לתאגיד הבנקאי עולה על 5% מהון התאגיד הבנקאי, וקיימת ביניהם תלות מסחרית מהותית, שאינה מוגבלת לזמן קצר, לרבות על ידי הבטחת זכויות ;

(ד) דירקטורים משותפים, הנהלה משותפת וכדומה.
(4) כל מי שהמפקח על הבנקים קבע אותו כחלק מקבוצת לווים ;

ולמעט מי שהמפקח גרע אותו מקבוצת לווים, לצורך הוראה זו ;

"קבוצת לווים בנקאית" - כל אלה יחד :

- (1) לווה שהוא בנק, וכל התאגידיים בשליטתו ;
- (2) בנק ששולט בבנק המצוין ברישא של סעיף קטן (1) לעיל, וכל התאגידיים בשליטתו.

"קבוצת לווים חברת כרטיסי אשראי" - כל אלה יחד :

- (1) לווה שהוא חברת כרטיסי אשראי, וכל התאגידיים בשליטתו ;
- (2) חברת כרטיסי אשראי ששולטת בחברת כרטיסי אשראי המצוינת ברישא של סעיף קטן (1) לעיל, וכל התאגידיים בשליטתה.

"קבוצת לווים נשלטת" - לווים שהתאגיד הבנקאי שולט בהם או מחזיק בהם ביותר מ-

10% מסוג כלשהו של אמצעי שליטה ולווה בו מחזיק הלווה המצוין ברישא ביותר מ- 50% מסוג כלשהו של אמצעי השליטה (למעט חברה מאוחדת), למעט תאגידיים ששייכים לאותה קבוצת לווים בנקאית לה שייך התאגיד הבנקאי ;

התחייבות בלתי חוזרת ובלתי מותנית לשיפוי חבות מסוימת.

"שיפוי" -

כהגדרתה בחוק הרישוי. מבלי לפגוע בהגדרת שליטה כאמור, חזקה כי אדם שולט בתאגיד אם מתקיים לפחות אחד מהשלושה הבאים :

"שליטה" -

(1) הוא מחזיק בשיעור הגדול ביותר של אמצעי שליטה מסוג כלשהו ;

(2) אין גורם אחר המחזיק אמצעי שליטה מסוג כלשהו בשיעור העולה על שיעור אחזקותיו באותו סוג של אמצעי שליטה ;

(3) הוא מאחד את התאגיד בדוחותיו הכספיים ; ואולם, החזקות הקבועות בפסקאות (1) או (2) לעיל לא יחולו על "משקיע מוסדי" כהגדרתו בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על מוסדיים), התשע"ב-2012, שהחזקתו באמצעי השליטה בתאגיד היא בשיעור שאינו עולה על 20%.

מגבלות

4. (א)

חבות של לווה, למעט בנק, לתאגיד בנקאי, בניכוי הסכומים המפורטים בסעיף 5, לא תעלה על שיעור של 15% מהונו של התאגיד הבנקאי. חבות של לווה העוסק בפעילות ספקולטיבית ושאינו לווה מפקח, לתאגיד בנקאי, בניכוי הסכומים המפורטים בסעיף 5, לא תעלה על שיעור של 10% מהונו של התאגיד הבנקאי. מגבלות אלו יחולו גם על החבות המצטברת של לווים כאמור השייכים לקבוצת לווים.

(ב) (1) חבות של קבוצת לווים לתאגיד בנקאי, בניכוי הסכומים המפורטים בסעיף 5, לא תעלה על שיעור של 25% מהונו של התאגיד הבנקאי.

(2) חבות של קבוצת לווים בנקאית או קבוצת לווים חברת כרטיסי אשראי, לתאגיד הבנקאי בניכוי הסכומים המפורטים בסעיף 5, לא תעלה על שיעור של 15% מהונו של התאגיד הבנקאי.

(ג) בטל.

(ד) חבות של קבוצת לווים נשלטת לתאגיד בנקאי, בניכוי הסכומים המפורטים בסעיף 5, לא תעלה על שיעור של 50% מהונו של התאגיד הבנקאי.

(ה) סך כל החבויות (בניכוי הסכומים המפורטים בסעיף 5, להלן - "חבות נטו") של כל "הלווים", "קבוצות הלווים", "קבוצות הלווים הבנקאיות" ו"קבוצות הלווים חברות כרטיסי אשראי", שחבותם נטו לתאגיד הבנקאי עולה על שיעור של 10% מהונו של התאגיד הבנקאי, לא יעלה על שיעור של 120% מהונו של התאגיד הבנקאי. מובהר כי לעניין זה לא תיכללנה :

(1) חבות של קבוצת לווים נשלטת ;

(2) חבותו של לווה, אם היא כלולה בחבות של קבוצת לווים.

לצורך מדידת סך כל החבויות הכפוף למגבלה זו, חבות של לווה הנכלל ביותר מקבוצת לווים אחת (ובכלל זה, קבוצת לווים בנקאית, קבוצת לווים חברת כרטיסי אשראי), תיכלל רק בקבוצת הלווים שחבותה היא הגדולה ביותר.

(ו) המפקח רשאי בנסיבות מיוחדות, לקבוע מגבלות בשיעורים שונים מהמפורט לעיל, שיחולו על תאגיד בנקאי מסוים.

ניכויים

5. הסכומים שניתן להפחיתם לצורך סעיף 4, בכפוף לכך שלא נלקחו בחשבון בחישוב החשיפה

- בגין מכשירים פיננסיים נגזרים כאמור בהוראה 203A, הם בגין :
- (א) פיקדון כספי שהופקד בתאגיד הבנקאי ואשר מוכר כמפחית סיכון אשראי, בהתאם להוראה מספר 203, כבטחון (סעיפים 119-138 ו- (i) 145-187) או לצרכי קיזוז מאזני (סעיפים 139 ו- 188). גובה הניכוי מהחבות ייקבע בהתאם לסכום המוכר כמפחית סיכון אשראי בהוראה מספר 203 (בפרט בהתייחס לסעיפים 200 ו- 202 עד 205) ;
- (ב) שיפוי של גוף מהגופים הכלולים בפסקאות (1) ו- (3) בחריגים להגדרת "ללוה", וכן של בנק שמשקל הסיכון שלו לפי הוראה מספר 203 הוא 50% לכל היותר, שניתן להיפרע מהם אם אין הלווה עומד בתנאי החבות. גובה הניכוי מהחבות ייקבע בהתאם לסכום המוכר כמפחית סיכון אשראי בהוראה מספר 203 (בפרט בהתייחס לסעיפים 200 ו- 202 עד 205) ;
- (1ב) ערבות של "אשרא - החברה הישראלית לביטוח יצוא בע"מ". גובה הניכוי מהחבות ייקבע בהתאם לסכום המוכר כמפחית סיכון אשראי בהוראה מספר 203 (בפרט בהתייחס לסעיפים 200 ו- 202 עד 205) ;
- (2ב) ערבות שניתנה על ידי ישות סקטור ציבורי (PSE), וניתן לייחס לה משקל סיכון אפס, בהתאם לסעיפים 57-58 להוראה מספר 203. גובה הניכוי מהחבות ייקבע בהתאם לסכום המוכר כמפחית סיכון אשראי בהוראה מספר 203 (בפרט בהתייחס לסעיפים 200 ו- 202 עד 205) ;
- (3ב) שיפוי של חברת ביטוח, שמשקל הסיכון שלה לפי הוראה מספר 203 הוא 50% לכל היותר, בגין חבות חברה ממשלתית בדירוג מקומי A ומעלה, שניתן להיפרע ממנו אם אין הלווה עומד בתנאי החבות. גובה הניכוי מהחבות יהיה 70% מהסכום המוכר כמפחית סיכון אשראי בהוראה מספר 203 (בפרט בהתייחס לסעיפים 200 ו- 202 עד 205) ;
- (ג) ניירות ערך חוב הנסחרים בבורסה ומשועבדים להבטחת החבות, אשר הונפקו על ידי מדינת ישראל, או על ידי ריבונות שניתן לייחס לה משקל סיכון אפס בהתאם לאמור בסעיף קטן (1) בחריגים להגדרת "ללוה", והם מוכרים כמפחיתי סיכון אשראי (ביטחונות) בהוראה מספר 203, ולא ניתן להחליף אותם (אלא בניירות ערך חוב העומדים באותם קריטריונים). גובה הניכוי מהחבות ייקבע בהתאם לסכום המוכר כמפחית סיכון אשראי בהוראה מספר 203 (בפרט בהתייחס לסעיפים 200 ו- 202 עד 205) ;
- (ד) התחייבות בלתי חוזרת של בנק מחוץ לישראל כנגד אשראי תעודות פתוח, לרבות שיפוי של Export-Import Bank (Exim Bank) ושל Overseas Private Investment

Corporation (OPIC) שהן סוכנויות של ממשלת ארה"ב, הערבה לכל תשלומי הקרן והריבית של התחייבויותיהם, ובלבד שניתן להיפרע ממנה לאחר תשלום אשראי תעודות.

שליטה משותפת

6. בטל.

שותפות

7. חבות לתאגיד הבנקאי של שותפות (בין רשומה ובין בלתי רשומה), בה שותף לווה, תצורף לחבות הלווה אולם כאשר אחריותו של שותף בחבות מוגבלת, לא תעלה התוספת לחבות של הלווה בגין השותפות על הסכום לו הוא אחראי.

אשראי ללא זכות חזרה ללווה

7א. על אף האמור בהוראה זו :

- (1) אשראי ללא זכות חזרה ללווה בביטחון ניירות ערך, יצורף הן לחבות הלווה והן לחבות התאגיד המנפיק את ניירות הערך.
- (2) בקבוצת לווים בה נכללים הן התאגיד הנרכש והן הלווים להם ניתנה החבות, תיכלל החבות פעם אחת בלבד.

לעניין סעיף זה, "אשראי ללא זכות חזרה ללווה" - עסקת אשראי בה לתאגיד הבנקאי אין זכות להיפרע מכלל נכסי הלווה במקרה של כשל אשראי, אלא בעיקר מרכוש המשמש כביטחון בחוזה או רכוש ספציפי אחר, או כאשר הרכוש המשמש כביטחון הוא הנכס העיקרי של הלווה.

מיזוגים ורכישות

8. חל שינוי בחבות של לווה או של קבוצת לווים כתוצאה ממיזוג לווים או משינויים בשליטה על הלווה או קבוצת הלווים, וכתוצאה מכך נוצרה חריגה מהמגבלות על פי הוראה זו, יוקטן סכום החריגה בשיעורים רבעוניים שווים תוך שנתיים מיום השינוי.

קביעת נהלים

9. הנהלת התאגיד הבנקאי תקבע, באישור הדירקטוריון, נהלים בכתב למעקב אחר ריכוזיות סיכון של לווים גדולים. נהלים אלו יתייחסו לפחות לנושאים הבאים :
  - (א) קיום מערך איסוף נתונים ובקרה המאפשרים ניתוח ריכוזיות אשראי ומעקב שוטף אחר עמידה במגבלות חבות על בסיס מאוחד, לרבות בגין חבויות במשרדי חו"ל ;
  - (ב) קיום מערכת בקרה פנימית לזיהוי קשרים בין לווים היוצרים לכאורה "קבוצת לווים" ; נהלים אלה יגדירו כללים למעקב אחר קשרים כלכליים, משפטיים ואחרים בין לווים גדולים לרבות דגש על איתור קבוצות לווים שהקשרים ביניהם אינם בהכרח פורמאליים, אולם על פי הערכת התאגיד הבנקאי יוצרים סיכון משותף, ובקרה על מערכת זרימת המידע בתאגיד הבנקאי ובחברות בת ;
  - (ג) מעקב אחר התפתחות חבות של לווים גדולים, לרבות דיווח תקופתי לדירקטוריון, גם כאשר החבות אינה חורגת מהמגבלות ; בנהלים אלה תיקבענה הסמכויות להגדלת חבות של לווים כאמור וסף החבות המחייב מעקב.

9א. תאגיד בנקאי יקבע מגבלות פנימיות ביחס לחשיפותו לבנקים ולקבוצות לווים בנקאיות בגין פיקדונות overnight ויתרות בסליקה.

דיווח

10. תאגידים עליהם חלה הוראה זו, ידווחו למפקח על הבנקים על חבויותיהם של לווים, קבוצות לווים, קבוצות לווים בנקאיות וקבוצת לווים נשלטת, כמפורט בהוראות הדיווח לפיקוח על הבנקים.

אישור חריגות

11. (א) המפקח רשאי לאשר חריגות מהמגבלות, לתקופה שתיקבע על ידו, אם נוצרו עקב שינוי בנסיבות כלכליות, כגון שינוי מהותי בשער חליפין של מטבעות או בשל רווחים על בסיס שווי מאזני.

(ב) הגיש תאגיד בנקאי, באישור הדירקטוריון, בקשה מנומקת בכתב לאשר חריגה מהמגבלות בנסיבות אחרות, והשתכנע המפקח כי נסיבות העניין מצדיקות את הדבר, ישקול המפקח על הבנקים אישור חריגות אחרות מהוראה זו; בין יתר שיקוליו, ישקול המפקח את שני אלה:

(1) האם הגיש הלווה לתאגיד הבנקאי תוכנית הבראה אשר לדעת המפקח היא בת יישום;

(2) האם מתוכנית ההבראה כאמור, מתחייבת הגדלה חריגה בחבות הלווה.

הוראות מעבר

12. (א) במהלך חמש שנים מיום פרסום הוראה זו, חבות של קבוצת לווים בנקאית לחברת כרטיסי אשראי, לא תהיה כפופה למגבלה הקבועה בסעיף 4(ב)(2) ולא תיכלל לעניין המגבלה הקבועה בסעיף 4(ה) לעיל.

(ב) תאגיד בנקאי שביום פרסום העדכון להוראה זו, חורג ממגבלת חבות קבוצת לווים חברת כרטיסי אשראי הקבועה בסעיף 4(ב)(2) לעיל, נדרש להקטין את החבות לקבוצת לווים חברת כרטיסי אשראי, בתוך שלוש שנים ממועד ההפרדה של חברת כרטיסי אשראי מהתאגיד הבנקאי, ובלבד שהקטון יהיה מדורג על פני התקופה. מועד ההפרדה בסעיף זה, כהגדרתו בחוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ז-2017.

שונות

13. (א) מובהר כי הישות שבראש קבוצת לווים תהיה בדרך כלל יחיד השולט בתאגיד שבראש אותה קבוצה, אלא אם אין שולט יחיד באותו תאגיד. עם זאת, מגבלת 15% כאמור בהוראה זו, חלה על כל מרכיב באותה קבוצה.

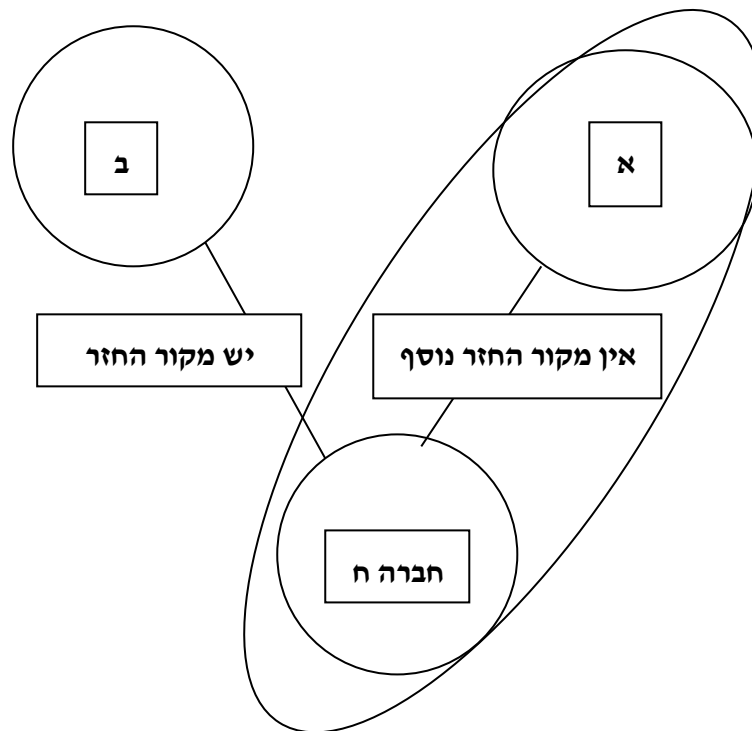
(ב) לעניין הוראה זו, כל בעל חבות לתאגיד הבנקאי ייחשב ללווה של התאגיד הבנקאי, כגון: תאגיד שחבותו לתאגיד הבנקאי מורכבת רק מהשקעת התאגיד הבנקאי בניירות ערך של אותו תאגיד, או חבות כאמור הנובעת מערבות כלפי התאגיד הבנקאי לחבות צד ג'.

נספח א' - לווה

א ו- ב מוכרות את תוצרתן לחברה ח :

א וחברה ח מתבססים בעיקרם על אותו מקור להחזר הצפוי של החבות, ולאף אחד מהם אין מקור משמעותי נוסף להחזר החבות.

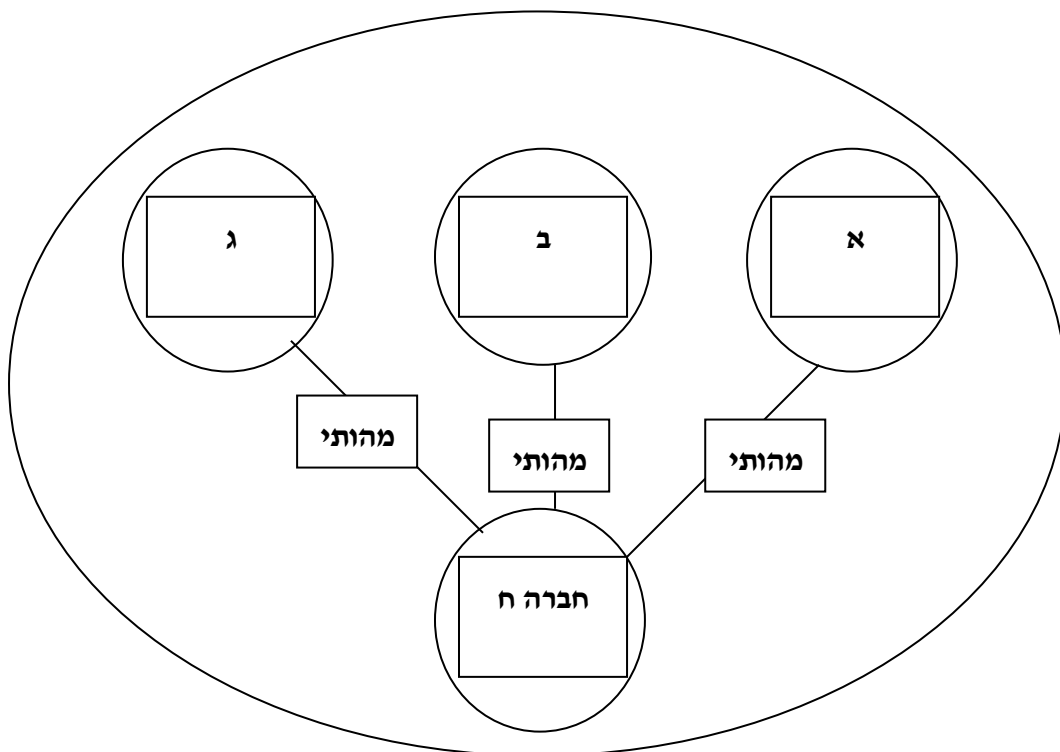
ב וחברה ח אינם מתבססים בעיקרם על אותו מקור להחזר הצפוי של החבות, ול- ב יש מקור משמעותי נוסף להחזר החבות.

תוצאה - א וחברה ח מהווים לווה אחד (להבדיל מקבוצת לווים).
 ב וחברה ח אינם מהווים לווה אחד.

נספח ב' - שליטה

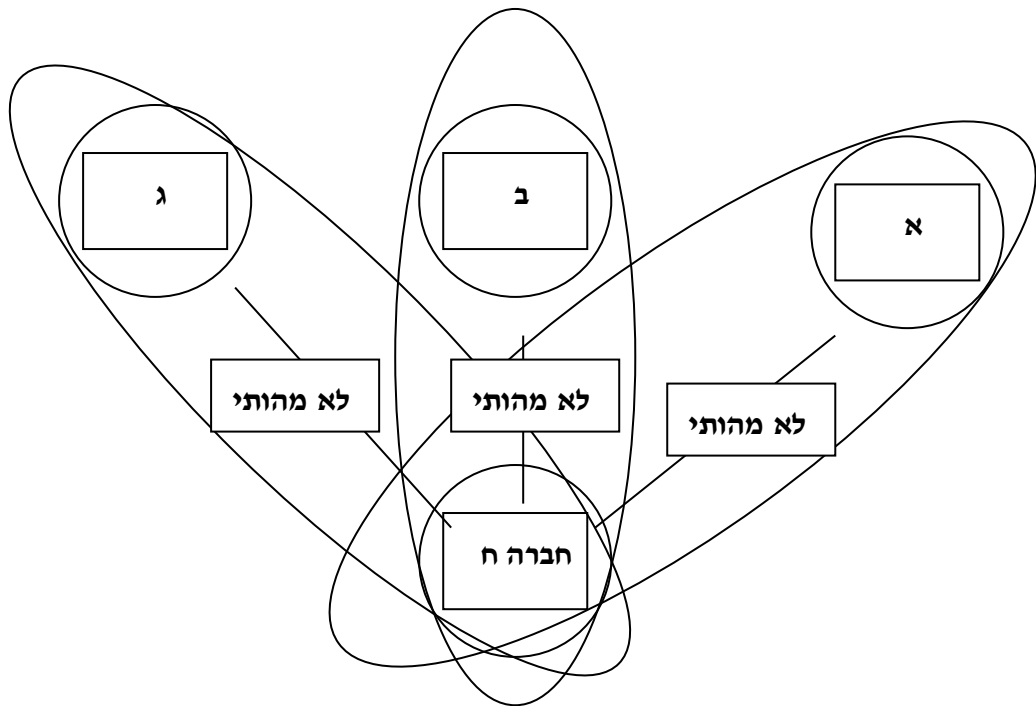
מקרה 1 - א, ב ו- ג שולטים בחברה ח. חברה ח מהותית ל- א, ב, ו- ג.

תוצאה - קבוצת הלווחים תכלול את א, ב, ג, חברה ח, תאגידים הנשלטים על ידם ולווחים נוספים בהתאם להגדרת קבוצת לווחים.

נספח ב' - שליטה (המשך)

מקרה 2 - א, ב ו- ג שולטים בחברה ח. חברה ח אינה מהותית ל- א, ב ו- ג.

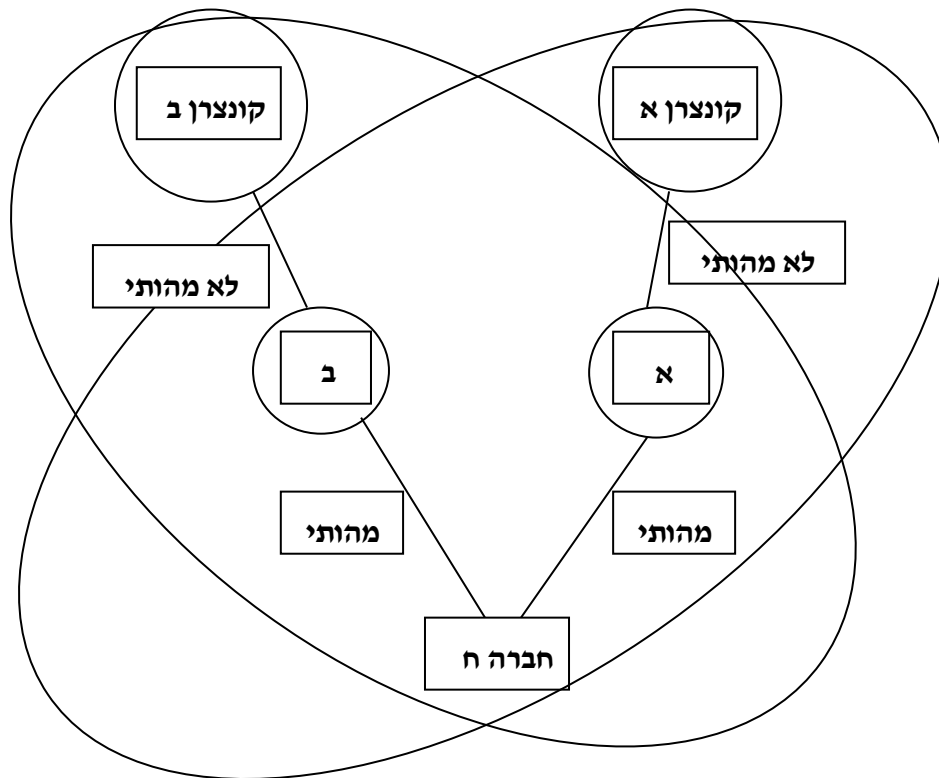
תוצאה -

קיימות שלוש קבוצות:

- קבוצה 1 תכלול את א, חברה ח, התאגידים הנשלטים על ידם ולווים נוספים בהתאם להגדרת קבוצת לווים.
- קבוצה 2 תכלול את ב, חברה ח, התאגידים הנשלטים על ידם ולווים נוספים בהתאם להגדרת קבוצת לווים.
- קבוצה 3 תכלול את ג, חברה ח, התאגידים הנשלטים על ידם ולווים נוספים בהתאם להגדרת קבוצת לווים.

נספח ב' - שליטה (המשך)

מקרה 3 - קונצרן א וקונצרן ב שולטים ב- א ו- ב בהתאמה. א ו- ב שולטות בחברה ח. חברה ח מהותית ל- א ול- ב. א ו- ב בהתאמה אינן מהותיות לקונצרן א ולקונצרן ב.

תוצאה - קיימות שתי קבוצות לוויים:

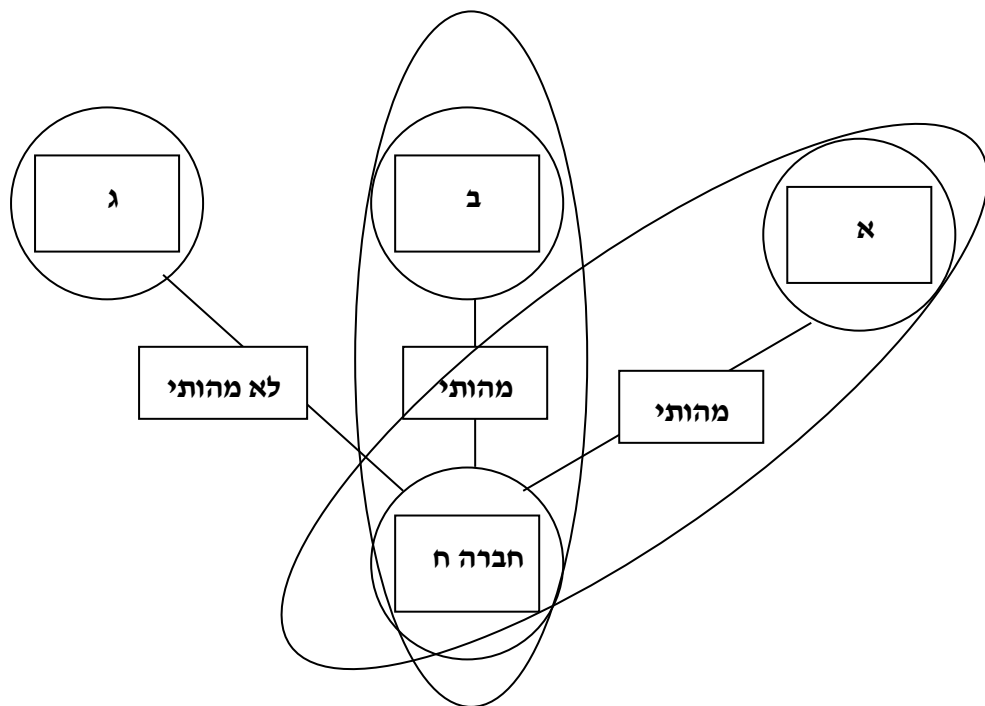
קבוצה 1 תכלול את קונצרן א, א, ב, חברה ח, התאגידים הנשלטים על ידם, ולוויים נוספים בהתאם להגדרת קבוצת לוויים.

קבוצה 2 תכלול את קונצרן ב, א, ב, חברה ח, התאגידים הנשלטים על ידם ולוויים נוספים בהתאם להגדרת קבוצת לוויים.

הערה: דוגמה זו מביאה מקרה פרטי של פסקה (1) בהגדרת קבוצת לוויים.

נספח ג' - ללא שליטה

א, ב ו ג מחזיקים (ללא שליטה) בחברה ח. חברה ח מהותית רק ל- א ו- ב.
ד (השולט בחברה) לא הוצג בשרטוט.

תוצאה -

קיימות שתי קבוצות:

קבוצה 1 תכלול את א, חברה ח, התאגידים הנשלטים על ידם ולווים נוספים בהתאם להגדרת קבוצת לווים.

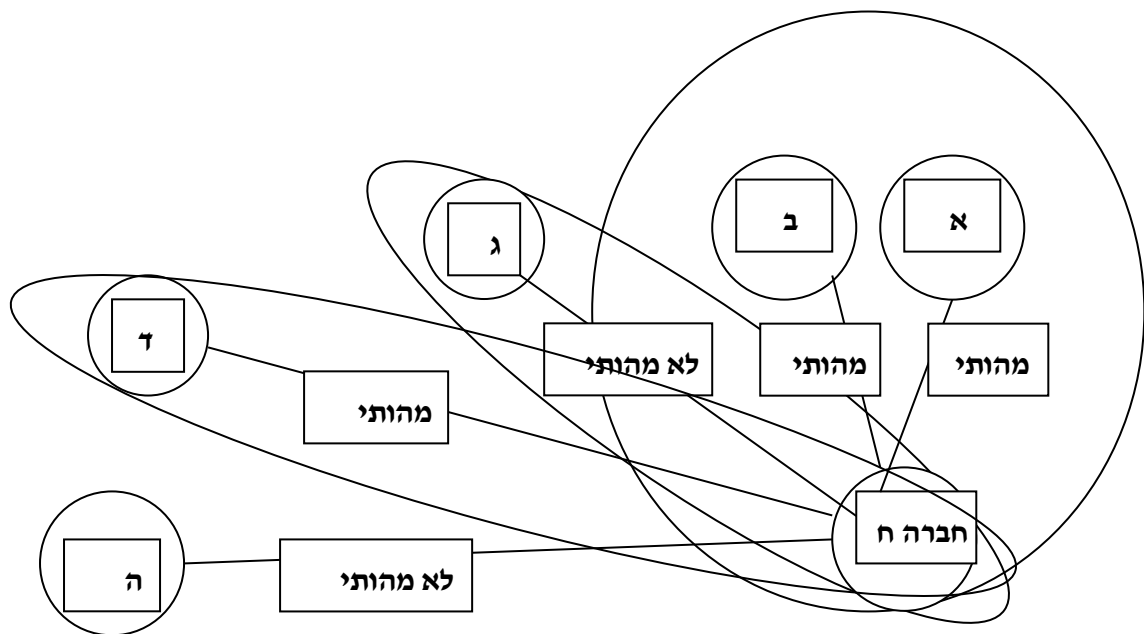
קבוצה 2 תכלול את ב, חברה ח, התאגידים הנשלטים על ידם ולווים נוספים בהתאם להגדרת קבוצת לווים.

(ג לא תכלול את חברה ח)

נספח ד' - מצב משולב: שליטה וללא שליטה

א, ב ו- ג שולטים בחברה ח. חברה ח מהותית רק ל- א ו- ב.
ד ו- ה מחזיקים (ללא שליטה) בחברה ח. חברה ח מהותית רק ל- ד.

תוצאה -

קיימות שלוש קבוצות לוויים :

קבוצה 1 תכלול את א, ב, חברה ח, התאגידים הנשלטים על ידם, ולוויים נוספים בהתאם להגדרת קבוצת לוויים.

קבוצה 2 תכלול את ג, חברה ח, התאגידים הנשלטים על ידם ולוויים נוספים בהתאם להגדרת קבוצת לוויים.

קבוצה 3 תכלול את ד, חברה ח, התאגידים הנשלטים על ידם ולוויים נוספים בהתאם להגדרת קבוצת לוויים.

(ה לא תכלול את חברה ח)

תאריך	פרטים	גרסה	עדכוני חוזר 06 מס'
10/11/85	חוזר מקורי		1220
21/8/86	עדכון		1265
30/4/87	עדכון		1309
9/8/87	עדכון		1325
31/3/88	עדכון		1359
25/5/88	עדכון		1366
11/6/89	עדכון		1411
12/1/90	עדכון		1441
15/3/90	עדכון		1459
8/91	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	1	-----
21/7/92	עדכון	2	1583
28/2/93	עדכון	3	1628
12/95	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	4	-----
30/4/97	עדכון	5	1867
25/6/97	הוראת שעה		1876
26/11/98	עדכון	6	1953
20/8/03	עדכון	7	2113
23/11/03	עדכון הוראות מעבר	8	2120
2/12/04	עדכון	9	2147
8/5/11	עדכון	10	2304
14/2/12	עדכון	11	2327
2/5/12	עדכון	12	2335
13/5/13	עדכון	13	2384
09/6/15	עדכון	14	2466
22/10/17	עדכון	15	2543
01/08/18	עדכון	16	2567
13/11/18	עדכון	17	2577
27/10/19	עדכון	18	2595
29/09/20	עדכון	19	2682
26/12/21	עדכון	20	2684
07/04/22	עדכון	21	2701

הערכה נאותה של סיכוני אשראי ומדידה נאותה של חובות

עקרונות להערכה נאותה של סיכוני אשראי ומדידה נאותה של חובות :

1. הדירקטוריון וההנהלה הבכירה של התאגיד הבנקאי אחראים לקיום תהליכים נאותים להערכת סיכוני אשראי ולקיום בקורות פנימיות אפקטיביות, התואמים את היקפה, אופייה ומורכבותה של פעילות האשראי, על מנת לקבוע באופן עקבי, בין היתר, הפרשות להפסדי אשראי בהתאם למדיניות ולנהלים של התאגיד הבנקאי ולהוראות המפקח על הבנקים.
2. תאגיד בנקאי יקיים מערכת לסיווג מהימן של חובות, על בסיס הערכת סיכון אשראי.
3. תאגיד בנקאי יקבע במדיניותו תהליך כולל לתיקוף של כל מודל פנימי להערכת סיכוני אשראי.
4. תאגיד בנקאי יאמץ ויתעד שיטת עבודה לטיפול בהפסדי אשראי, אשר תכלול מדיניות, נהלים ובקורות ביחס להערכת סיכוני אשראי. שיטת העבודה תקבע את אופן הערכת סיכוני האשראי, זיהויים של חובות בעיתיים וקביעה במועד של הפרשות להפסדי אשראי.
5. סך ההפרשות להפסדי אשראי, הפרטניות והמוערכות על בסיס קבוצתי, יהיה ברמה מספקת לכיסוי הפסדי האשראי המוערכים בתיק האשראי.
6. השימוש של תאגיד בנקאי בשיקול דעת של עובדים מנוסים בתחום האשראי ובהערכות סבירות, חיוני בתהליך ההכרה והמדידה של הפסדי אשראי.
7. תהליך הערכת סיכוני האשראי של תאגיד בנקאי יספק לו את הכלים החיוניים, הנהלים והנתונים הדרושים למטרות של: (1) הערכת סיכוני אשראי; (2) הדיווח הכספי; ו- (3) מדידת הלימות ההון.

מבוא:

1. הוראה זו נועדה להנחות את התאגיד הבנקאי בנושא הערכה נאותה של סיכוני אשראי ומדידה נאותה של חובות. הוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים (להלן - "הוראות הדיווח לציבור") עקביים עם העקרונות המפורטים בהוראה זו. בפרט, ההוראה מתייחסת לאופן שבו נתונים ותהליכים קיימים יכולים לשמש לצרכי הערכת סיכוני אשראי, לצרכים חשבונאיים ולצרכי הלימות ההון, ומדגישה כללי יסוד לקביעת הפרשות להפסדי אשראי, המשותפים לכל מסגרת עבודה נאותה.
2. הוראה זו מדגישה את חשיבותם של תהליכים נאותים להערכה ולמדידה של סיכון אשראי, ושל בקרה על סיכון האשראי, ואת אחריות הדירקטוריון וההנהלה הבכירה לביצוע הפרשות נאותות להפסדי אשראי.
3. המדיניות של תאגיד בנקאי, ושיטות העבודה להערכה ולמדידה של סיכוני אשראי, תהיינה עקביות עם הוראות הדיווח לציבור, עם הוראות ניהול בנקאי תקין ועם הנחיות פיקוחיות אחרות. הוראה זו לא נועדה לקבוע דרישות חשבונאיות נוספות ביחס ליצירת הפרשות להפסדי אשראי, מעבר לאלו שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור, או לשנות הוראות שנקבעו בהן. כמו כן, היא לא נועדה להתאים את ההפרשות החשבונאיות, הנקבעות על פי הערכת סיכוני האשראי, למדידות המבוצעות לצרכי הלימות ההון. ככלל, קיימים מספר הבדלים בין מדידה של הפסדי אשראי לצרכים חשבונאיים לבין מדידה של הפסדי אשראי לצרכי הלימות ההון לפי גישות מתקדמות. האחריות לציות להוראות הדיווח לציבור מונחת על כתפיהם של הדירקטוריון וההנהלה הבכירה של התאגיד הבנקאי, ונתונה לביקורת חיצונית רשמית.
4. ניסיון העבר מלמד שאיכות אשראי ירודה, והערכה ירודה של סיכוני אשראי, מהוות גורמים משמעותיים לכישלונות של בנקים ברחבי העולם. כשל בזיהוי מוקדם, ובהכרה בהידרדרות איכות האשראי במועד, עשוי להחמיר את הבעיה ולגרום להתמשכותה. לכן, מדיניות ונהלים לא מספקים להערכת סיכוני אשראי, אשר עלולים להוביל לזיהוי ומדידה של הפסדי האשראי באופן בלתי נאות ושלא בעיתוי המתאים, פוגעים ביעילות הלימות ההון, ומונעים מהתאגיד הבנקאי הערכה נאותה של חשיפתו לסיכוני אשראי, וקיום בקרה מתאימה עליה.
5. ההוראה עושה שימוש במונחים מעולם המושגים של גישת הדירוגים הפנימיים לסיכוני אשראי - IRB (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204). למרות זאת, בהתאמות המתחייבות, היא רלוונטית לכל תאגיד בנקאי, ללא קשר לגישה שבה הוא משתמש לחישוב הלימות ההון. עם זאת, האופן שבו מיושמים העקרונות המובאים להלן, צריך לשקף את ההיקף ואת המורכבות של פעילות התאגיד הבנקאי. הוראה זו מיועדת להנחות את התאגיד הבנקאי בנושא הערכה נאותה של סיכוני אשראי ומדידה נאותה של חובות בלבד, ואינה כוללת הנחיות בנושא הדיווח לציבור.
6. הוראה זו מתמקדת בהערכה נאותה של סיכוני אשראי ומדידה נאותה של חובות, הנרשמים בספרי התאגיד הבנקאי בשיטת העלות המופחתת. לכן, ההוראה אינה דנה מפורשות בתהליכים אלה ביחס לחובות הנרשמים לפי שווי הוגן, או לפי הנמוך מבין עלות מופחתת או שווי הוגן. סיכוני אשראי קיימים, כמובן, גם בנכסים אחרים של תאגיד בנקאי, שאינם חובות הנרשמים לפי עלות מופחתת, וקיימים גם בחשיפות חוץ מאזניות. אף על פי שהוראה זו לא מטפלת בשיטות העבודה להערכה ומדידה של סיכוני אשראי בנוגע לנכסים ולחשיפות אלו, תאגיד בנקאי יקיים מדיניות ושיטות עבודה להערכה נאותה של סיכוני האשראי בתחומים

אלה, ויביא בחשבון את סיכוני האשראי, בבואו להעריך אותם. יתרה מזו, התאגיד הבנקאי יצרף את כל החשיפות, על מנת להעריך את סיכוני האשראי הכוללים שלו. לכן, העקרונות שבהוראה זו רלוונטיים להתמודדות גם עם סוגיות הערכה ומדידה של סיכוני אשראי הגלומים בנכסים אחרים, שאינם חובות הרשומים לפי עלות מופחתת, ולחשיפות אשראי אחרות.

הערכה נאותה של סיכוני אשראי ומדידה נאותה של חובות:

7. הדרישות הבסיסיות המתוארות להלן מאפשרות לתאגיד בנקאי להשתמש במרכיבים משותפים של מערכת פיקוח ובקרה אחר סיכוני האשראי למטרות של הערכת סיכוני אשראי, דיווח כספי והלימות ההון.

עיקרון מספר 1: הדירקטוריון וההנהלה הבכירה של התאגיד הבנקאי אחראים לקיום תהליכים נאותים להערכת סיכוני אשראי ולקיום בקורות פנימיות אפקטיביות, התואמים את היקפה, אופייה ומורכבותה של פעילות האשראי, על מנת לקבוע באופן עקבי, בין היתר, הפרשות להפסדי אשראי בהתאם למדיניות ולנהלים של התאגיד הבנקאי ולהוראות המפקח על הבנקים.

8. אחריות הדירקטוריון וההנהלה הבכירה:
- א. להבטיח רמה נאותה של הפרשה להפסדי אשראי, וכן לפקח ולעקוב אחר התהליכים להערכת סיכוני האשראי וקביעת ההפרשות.
  - ב. להבטיח שהתאגיד הבנקאי מקיים תהליכי הערכה נאותים של סיכוני אשראי, ובקורות פנימיות נאותות, בתהליך קביעת ההפרשות להפסדי אשראי, וזאת באופן עקבי ובהתאם למדיניות, לנהלים של התאגיד הבנקאי, להוראות הדיווח לציבור ולכל הוראה פיקוחית רלוונטית אחרת.
  - ג. לצורך ביצוע תפקידים אלה, הדירקטוריון ינחה את ההנהלה הבכירה בפיתוח וביישום תהליך שיטתי ועקבי לקביעת ההפרשות להפסדי אשראי. כאשר מידע רלוונטי חדש או נוסף לגבי יכולת הגבייה של חובות הופך להיות זמין, התהליך צריך לאפשר שימוש במידע זה לצורך קביעת ההפרשה להפסדי אשראי.
  - ד. בנוסף, הדירקטוריון יקבל דיווחים תקופתיים (לפחות אחת לרבע) על מצב תיק האשראי, ובכלל זה נכסיו הבעייתיים, סיווגי הנכסים, ההפרשות להפסדי אשראי והמחיקות.
  - ה. ההנהלה הבכירה תקבע, תיישם ותעדכן מדיניות ונהלים מתאימים, שיבהירו פנימית את תהליך קביעת ההפרשות להפסדי אשראי לכל הגורמים הרלוונטיים.
9. מערכת הבקרה הפנימית להערכת סיכוני אשראי, ותהליך קביעת ההפרשות, צריכים, בין היתר:

- א. לכלול אמצעים להבטחת מהימנות ושלמות המידע, ולהבטחת ציות לחוקים, לתקנות, להוראות הפיקוח על הבנקים וכן למדיניות ולנהלים הפנימיים של התאגיד הבנקאי.
- ב. לספק רמה סבירה של ביטחון בכך שהדוחות הכספיים של התאגיד הבנקאי, והדיווחים שלו לפיקוח על הבנקים, ערוכים על פי כללי החשבונאות והוראות המפקח הרלוונטיות לקביעת ההפרשות.

ג. לכלול תהליך מוגדר היטב לסקירת חובות, שיהיה בלתי תלוי בגורמים העוסקים במתן אשראי. תהליך זה כולל:

- (1) מערכת אפקטיבית לדירוג אשראי המיושמת בעקביות, אשר מזהה ומדרגת, באופן מדויק ובמועד, מאפיינים שונים של סיכוני אשראי ובעיות באיכות האשראי, ומביאה לביצוע מהיר של פעולות מנהליות מתאימות.
- (2) בקורות פנימיות המספקות רמה סבירה של ביטחון בכך שכל המידע הרלוונטי מסקירת החובות נלקח בחשבון בצורה נאותה בעת הערכת ההפסדים. בכלל זה: תחזוקת מערכת דיווחים נאותה, פרטי סקירות שנערכו, וזיהוי של העובדים המעורבים.
- (3) תקשורת רשמית וברורה, ותיאום בין יחידות תפעול האשראי, העובדים האחראיים על הדיווח החשבונאי, הביקורת הפנימית, ההנהלה הבכירה, הדירקטוריון, וגורמים אחרים המעורבים בתהליך של הערכה ומדידה של סיכוני אשראי (לדוגמה: מדיניות ונהלים כתובים, דוחות הנהלה, תוכניות ביקורת ופרוטוקולים של ועדות).

עיקרון מספר 2: תאגיד בנקאי יקיים מערכת לסיווג מהימן של חובות, על בסיס הערכת סיכון אשראי.

10. הערכה אפקטיבית של סיכוני האשראי והטיפול החשבונאי בחובות יבוצעו באופן שיטתי, ובהתאם למדיניות ולנהלים ברורים. מערכת לסיווג מהימן של חובות על בסיס סיכוני אשראי תשמש את התאגיד הבנקאי לצרכי הערכת חובות בצורה שמרנית וקביעת הפרשות הולמות להפסדי אשראי בגינם. חובות גדולים יותר יסווגו על בסיס מערכת דירוג אשראי. חובות אחרים, קטנים יותר, יכולים להיות מסווגים על בסיס מערכת דירוג אשראי או מצב הפיגור בתשלומים. בהקשר זה, בנהלים של הנהלת תאגיד בנקאי לטיפול בחובות בעייתיים בתחום הלוואות לדיר, ייקבעו נהלים בדבר מתכונת הדיווחים השוטפים להנהלה, על מנת לאפשר זיהוי מוקדם של התפתחויות או אירועים אשר עשויים להשפיע על סיכוני אשראי של קבוצות משתכנים לפי חתכים שתקבע הנהלה. חתכים אלה יכולים להתבסס על שיקולים גיאוגרפיים, טיב הביטחונות, השימוש בכספי הלוואה (רכישת דירה, שיפוצים וכדומה) וכן מאפיינים סוציאליים ואחרים של הלווה, כגון גיל, משכורת וכו'. כמו כן, יכלול הדיווח ניתוח יתרת הפיגורים לפי עומק הפיגור ולפי חתכים שקבעה הנהלה.

מערכות לדירוג אשראי משמשות ככלי להערכה מדויקת של סיכוני האשראי. כל סיווגי האשראי, לא רק אלו המשקפים הידרדרות חמורה באשראי, צריכים להילקח בחשבון בהערכת ההסתברות לכשל ובאמידת ירידת ערך של חוב.

11. מערכת טובה לדירוג אשראי מהווה כלי חשוב לאבחנה בין רמות סיכון אשראי שונות הגלומות במגוון חשיפות האשראי של התאגיד הבנקאי. אבחנה זו מאפשרת לקבוע באופן מדויק יותר את מאפייניו הכלליים של תיק האשראי, את ההסתברות לכשל, ומשמשת כאחד הגורמים לקביעת נאותות ההפרשות להפסדי אשראי. מערכת דירוג אשראי תכלול הגדרה של כל דירוג, והגדרת אחריות לתכנון, ליישום, לתפעול, ולרמת הביצוע של המערכת. מערכת הדירוג הפנימי של תאגיד בנקאי תכלול עשר קטגוריות דירוג.

- תהליך הדירוג והגדרות אלו יעוגנו בנהלים.
12. מערכת דירוג אשראי מביאה בחשבון את מצבו הכספי העדכני של הלווה, את כושר ההחזר שלו, את השווי העדכני של הביטחונות ואת היכולת לממש אותם, ומאפיינים ספציפיים אחרים של הלווה ושל עסקת האשראי, המשפיעים על הסיכויים לגביית קרן וריבית. תאגיד בנקאי רשאי להקצות לאשראי דירוג יחיד, מבלי להתחשב במטרה שאותה משרת הדירוג (למשל ניהול הסיכון ודיווח כספי).
13. דירוגי אשראי ייסקרו תקופתית באופן פורמאלי (לפחות מדי שנה), על מנת להבטיח שהדירוג מדויק ומעודכן. דירוגי אשראי ייסקרו ויתעדכנו בכל מקרה בו מתגלה מידע רלוונטי חדש. דירוגי האשראי של חובות המוערכים באופן פרטני, שהם: גדולים, מורכבים, מסוכנים, או "חובות בעייתיים", ייסקרו בתדירות גבוהה יותר (לכל הפחות כל שלושה חודשים).

עיקרון מספר 3: תאגיד בנקאי יתייחס במדיניותו באופן נאות לתיקוף של כל מודל פנימי להערכת סיכוני אשראי.

14. הערכת סיכוני אשראי וקביעת הפרשות להפסדי אשראי עשויים לכלול מודלים למדידת סיכונים ואומדנים המבוססים על הנחות. יתכן שיעשה שימוש במודלים בהיבטים שונים של תהליך הערכת סיכוני אשראי, כולל: דירוג ראשוני לצורך אישור האשראי, הערכה או מדידה של סיכוני אשראי הן ברמת העסקה הבודדת והן ברמת תיק האשראי בכללותו, תפעול תיק האשראי, מבחני קיצון המופעלים על חובות או על תיקי אשראי, והלימות הון לפי גישת הדירוגים הפנימיים (כאשר מיושמת). מודלים רבים להערכת סיכוני אשראי בוחנים את השפעתם של שינויים במצב הלווה ובמשתנים הקשורים לחוב, כגון: ההסתברות לכשל (PD), ההפסד בהינתן כשל (LGD), סכומי החשיפה, שווי הביטחונות, הסתברויות לשינויי דירוג ודירוגים פנימיים של לוויים.
15. לאור העובדה שמודלים להערכת סיכוני אשראי כוללים שימוש נרחב בשיקול דעת, נדרשים נהלים אפקטיביים לתיקוף מודלים.
- א. תאגיד בנקאי יעריך באופן שוטף, ולפחות אחת לשנה יבחן בצורה יסודית, את איכותם של המודלים להערכת סיכוני אשראי, בין היתר, באמצעות מבחני קיצון ובחינה בדיעבד (back testing).
- ב. תאגיד בנקאי יקבע מגבלות פנימיות בהתייחס להבדלים בין התוצאה הצפויה והתוצאה בפועל, ויעדכן מגבלות אלה כאשר התנאים יחייבו זאת. מדיניות התאגיד הבנקאי תקבע פעולות מתקנות, למצב בו מתגלה חריגה מהמגבלות.
- ג. תהליך התיקוף ותוצאותיו יתועדו, ויידונו באופן סדיר בדרגים המתאימים בהנהלה.
- ד. עובדים בלתי תלויים בעלי מומחיות בתחום (לדוגמה, מבקרים פנימיים וחיצוניים) יסקרו תקופתית את תהליך התיקוף המודלים הפנימיים להערכת סיכוני אשראי.
- האחריות לתיקוף המודלים תוטל על גורם בלתי תלוי ביחידות העסקיות, תוך הקפדה על הפרדה בין הגורם המתקף את המודל לבין הגורם האחראי על פיתוחו.

עיקרון מספר 4: תאגיד בנקאי יאמץ ויתעד שיטת עבודה נאותה לטיפול בהפסדי אשראי, אשר תכלול מדיניות, נהלים ובקורות ביחס להערכת סיכוני אשראי. שיטת העבודה תקבע את אופן הערכת סיכוני האשראי, זיהויים של חובות בעייתיים וקביעה במועד של הפרשות להפסדי אשראי.

16. כחלק מתהליך הערכת סיכוני האשראי, תאגיד בנקאי יפתח ויישם נהלים ומערכות מידע מקיפים למעקב ופיקוח אחר איכות תיק האשראי שלו. אלו יכללו קריטריונים לזיהוי מוקדם ולדיווח על חובות בעייתיים, על מנת להבטיח שקיימים לגביהם מעקב ופיקוח ראויים, שהם מתופעלים בצורה נאותה, ושקיימת בגינם הפרשה נאותה.

17. מערכת הפיקוח והבקרה אחר סיכון האשראי תספק את המידע הרלוונטי לדירקטוריון ולהנהלה הבכירה, שיפעילו שיקול דעת על סמך ניסיונם, ויגבשו דעה לגבי איכותו של תיק האשראי. מידע זה יהווה גם את הבסיס עליו בנויה שיטת העבודה של התאגיד הבנקאי להערכת הפסדים ולקביעת ההפרשות להפסדי אשראי. כלומר, המידע ישמש את הדירקטוריון והנהלה הבכירה למעקב ולפיקוח אחר מצב תיק האשראי, ולהערכת סיכוני אשראי, יישום הוראות הדיווח לציבור, ובכלל זה קביעת ההפרשות להפסדי אשראי, ולהלימות ההון.

18. שיטת העבודה של תאגיד בנקאי לטיפול בהפסדי אשראי מושפעת מגורמים רבים, כגון: רמת התחכום של התאגיד הבנקאי, האסטרטגיה והסביבה העסקית, המאפיינים של תיק האשראי, הנהלים לתפעול חובות ומערכות המידע הניהוליות. יחד עם זאת, ישנם גורמים שכיחים שעל תאגיד בנקאי לכלול בשיטת העבודה שלו להערכת הפסדי אשראי, רבים מהם כלולים במערכת פיקוח ובקרה אחר סיכוני האשראי של התאגיד הבנקאי. שיטת העבודה של תאגיד בנקאי לטיפול בהפסדי אשראי צריכה:

- א. לכלול מדיניות ונהלים כתובים בקשר למערכות ולבקורות על סיכוני אשראי, כולל הגדרת תפקידים ותחומי אחריות הדירקטוריון והנהלה הבכירה;
- ב. לכלול הנחיות לביצוע ניתוח מפורט ברמת תיק האשראי, המבוצע באופן תדיר;
- ג. לזהות חובות שיש לבחון לצורך ביצוע הפרשה להפסדי אשראי על בסיס פרטני, ולחלק את יתרת תיק האשראי לקבוצות של חובות בעלי מאפייני סיכוני אשראי דומים כאמור בהוראות הדיווח לציבור.
- ד. לזהות, עבור חובות פגומים שמוערכים על בסיס פרטני, כיצד נקבע ונמדד סכום ההפרשה להפסדי אשראי עבור כל חוב, כולל נהלים המתארים את השיטות הזמינות למדידת ההפרשה להפסדי אשראי, והשלב המבוצעים על מנת לקבוע איזו שיטה היא המתאימה ביותר במצב נתון;
- ו. להתבסס על נתונים אמין ועדכניים, לשלב את שיקול דעתה של הנהלה בהתייחס לאיכות תיק האשראי, ולהתחשב בכל הגורמים הידועים הרלוונטיים, פנימיים וחיצוניים, אשר יכולים להשפיע על יכולת הגבייה של החוב (למשל: גורמים ענפיים, גיאוגרפיים, כלכליים ופוליטיים);
- ז. להתייחס לדרך שבה נקבעים שיעורי ההפסד (לדוגמה, שיעורי הפסד היסטוריים המותאמים לגורמים סביבתיים, או ניתוח הגירת אשראי) ולגורמים הנלקחים בחשבון לצורך קביעת טווח הזמן שלפיו מעריכים את ניסיון העבר של ההפסדים;
- ח. להתייחס למדידת השווי העדכני של הביטחונות (בניכוי עלויות החזקה ומימוש הביטחון), ולאמצעים אחרים להפחתת סיכון אשראי שנקבעו בהסכם החוב, אם ישנם.

לצורך כך יקיים תאגיד בנקאי מנגנונים להערכה תקופתית של שווי האמצעים להפחתת הסיכון.

ט. להתייחס למדיניות ולנהלים של התאגיד הבנקאי לגבי מחיקה חשבונאית של חובות וגביה של חובות שנמחקו חשבונאית וכן מדיניות ונהלים בנוגע לויתור (משפטי) על חוב;

י. לדרוש שהניתוחים, ההערכות, הסקירות ופעולות אחרות הקשורות בשיטת העבודה להפרשות, יבוצעו על ידי צוות עובדים מתאים ומיומן, יתועדו באופן ברור בכתב, ויכללו הסברים מפורטים לגבי ניתוח הנתונים התומך במסקנות, וההיגיון שבו;

יא. לכלול שיטה הגיונית ועקבית שתמדוד את הסכום המצרפי של הפסדי האשראי המוערכים, על מנת שההפרשות הכוללות להפסדי אשראי יתאימו להוראות הדיווח לציבור ולדרישות פיקוחיות רלוונטיות נוספות;

יב. להתייחס לשיטות תיקוף המודלים להערכת סיכוני אשראי, ולכלים נוספים לניהול סיכוני האשראי, לדוגמה מבחני קיצון ובחינה בדיעבד (back testing).

19. בעת הכנת דיווחים חשבונאיים, תאגיד בנקאי יאמץ תפיסה מציאותית של פעילויות האשראי שלו, ויביא בחשבון בצורה שמרנית חוסר וודאות, וסיכונים נוספים הגלומים בפעילויות אלו.

20. המדיניות החשבונאית, ושיטות העבודה הנגזרות ממנה, ייבחרו ויושמו בצורה עקבית, אשר מספקת רמה סבירה של ביטחון בכך שהמידע על חובות ועל ההפרשה להפסדי אשראי אמין ומתוקף.

21. תאגיד בנקאי יישם מדיניות ונהלים להערכה ומדידה של סיכוני אשראי, בעקביות מתקופה לתקופה, ויישם בעקביות עקרונות מדידה ונהלים, לגבי סוגי אשראי דומים.

עיקרון מספר 5: סך ההפרשות להפסדי אשראי, הפרטניות והמוערכות על בסיס קבוצתי, יהיה ברמה מספקת לכיסוי הפסדי האשראי המוערכים בתיק האשראי.

22. על מנת להבטיח שהסכום המדווח של ההפרשות להפסדי אשראי משקף את יכולת הגבייה העדכנית מתיק האשראי, תהליך הערכת הפסדי האשראי יסקר מדי שנה, או בתדירות גבוהה יותר, במידת הצורך, בהתאם לאמור בהוראות הדיווח לציבור ובהוראות ניהול בנקאי תקין מס' 309 "בקורות ונהלים לגבי הגילוי ובקרה פנימית על דיווח כספי".

23. הערכת הפסדי אשראי בגין חובות המוערכים באופן פרטני ובגין חובות המוערכים על בסיס קבוצתי תתחשב בכל הגורמים המשמעותיים אשר משפיעים על יכולת הגבייה של תיק האשראי במועד המדידה. בחובות המוערכים באופן פרטני, האומדנים יתחשבו בעובדות ובנסיבות המשפיעות על הפירעון של כל חוב נפרד, במועד המדידה.

עיקרון מספר 6: השימוש של תאגיד בנקאי בשיקול דעת של עובדים מנוסים בתחום האשראי ובהערכות סבירות, חיוני בתהליך ההכרה והמדידה של הפסדי אשראי.

25. הערכה ומדידה של הפרשה להפסדי אשראי לא תתבססנה רק על כללים מנחים או נוסחאות, אלא גם על שיקול דעת של דרגים מתאימים בהנהלה. נתוני הפסד היסטוריים, או נתונים אחרים שניתן למדוד, עלולים להיות מוגבלים, או לא רלוונטיים במלואם למצב העדכני; לכן, ההנהלה נדרשת להפעיל שיקול דעת על סמך ניסיונה בתחום האשראי, לצורך אמידת סיכון האשראי הגלום בעסקאות השונות. הוראות הלימות ההון לפי גישת הדירוגים הפנימיים (כאשר מיושמת), כמו גם הוראות הדיווח לציבור, מחייבות שימוש בשיקול דעת של אנשי אשראי מנוסים, לצורך אמידה של הסתברויות לכשל, שיעורי הפסד בהינתן כשל וקביעת ההפרשות להפסדי אשראי. עם זאת, היקף שיקול הדעת יוגבל בצורה שמרנית, וכל יישום שלו יתועד בצורה שתאפשר הבנה של הנהלים שבוצעו ושל ההחלטות שהתקבלו על ידי ההנהלה. שיקול הדעת של ההנהלה יהיה כפוף, לכל הפחות, למגבלות הבאות:

- א. שיקול הדעת יוגדר היטב במדיניות ובנהלים;
- ב. מסגרת מאושרת ומתועדת לניתוח ולהערכה של איכות חובות, תיושם בעקביות על פני זמן, ותאפשר בחינה בדיעבד של איכות ההחלטות;
- ג. אומדנים יתבססו על הנחות הגיוניות וניתנות לביסוס, ויתועדו בפירוט מתאים;
- ד. הנחות בנוגע להשפעה של שינויים במצב הכלכלי על לווים, לחיוב ולשלילה, יעשו בשמרנות.

26. השיטה לקביעת ההפרשות להפסדי אשראי צריכה להביא להכרה במועד בהפסדי אשראי. הפסדי העבר ותנאי הכלכלה העדכניים הם נקודת התחלה סבירה לניתוח, אך גורמים אלה לבדם לא מהווים בסיס מספק לקביעת הרמה הנאותה של ההפרשות הכוללות להפסדי אשראי. ההנהלה תתייחס לכל אחד מהגורמים העדכניים, אשר עשויים לגרום לכך שהפסדי האשראי של התאגיד הבנקאי יהיו שונים מרמת ההפסדים ההיסטורית, ובכלל זה:

- א. שינויים במדיניות ובנהלים למתן אשראי - בכלל זה, בנושאי חיתום, גביית חובות, מחיקה חשבונאית של חובות, גביה של חובות שנמחקו חשבונאית ואשראי שאין לגביו דוחות כספיים מעודכנים;
- ב. שינויים והתפתחויות בתנאים הכלכליים ובסביבה העסקית ברמה הבינלאומית או המקומית, כולל שינויים בענפים ספציפיים;
- ג. שינויים במגמה, בהיקף ובחומרה של חובות בפיגור ושל אשראי בדירוג המייצג איכות נמוכה, וכן שינויים בהיקף ובהרכב של חובות פגומים, ארגון מחדש של חובות בעייתיים ושינויים אחרים בחובות;
- ד. שינויים בניסיון, ביכולת, ובמקצועיות של ההנהלה והסגל העוסקים במתן אשראי;
- ה. שינויים הקשורים לכניסה לשווקים ולמוצרים חדשים;
- ו. שינויים במערך הבקרה של התאגיד הבנקאי וברמת הפיקוח של ההנהלה הבכירה והדירקטוריון;
- ז. קיומם של מוקדי ריכוזיות אשראי מסוגים שונים, וההשפעה שלהם על סיכון האשראי, כמו גם שינויים ברמות הריכוזיות;

- ח. השפעת גורמים חיצוניים, כגון: תחרות, דרישות חוק ודרישות פיקוחיות, על רמת הפסדי האשראי המוערכת בתיק האשראי הנוכחי של התאגיד הבנקאי;
- ט. שינויים בפרופיל סיכון האשראי של תיק האשראי בכללותו.
- שימה מלאה ומחייבת של הגורמים נכללת בהוראות הדיווח לציבור.
27. אורך התקופה לפיה מחושב ממוצע ההפסדים ההיסטורי, הנדרש לצורך אמידה מהימנה של שיעור ההפסד, עבור כל אחת מקבוצת החובות עם מאפיינים דומים של סיכוני אשראי, נתון לשיקול דעת ההנהלה על בסיס ניסיונה. הוראות נוספות בדבר אורך התקופה לפיה מחושב ממוצע ההפסדים ההיסטורי לעניין קביעת ההפרשה להפסדי אשראי מפורטות בהוראות הדיווח לציבור. תאגיד בנקאי ישמור נתוני הפסדים היסטוריים על פני התקופה הרלבנטית, בהיקף שמאפשר אמידה סטטיסטית עקבית ובעלת משמעות של הפסדי אשראי צפויים, במטרה לבסס את הרמה הנדרשת של ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי, עבור כל קבוצת חובות בעלי מאפיינים דומים של סיכון אשראי. בעת הפעלת שיקול דעת של אנשי אשראי מנוסים, תאגיד בנקאי יספק הסבר מנומק היטב להתאמות לנתוני ההפסד ההיסטוריים.
28. לצורך אמידת רכיבי הסיכון (למשל: הסתברות לכשל והפסד בהינתן כשל) והערכת הפסדי האשראי הכוללים של החוב, יכול תאגיד בנקאי לקבוע ערך יחיד, או טווח של ערכים אפשריים. אם בחר טווח של ערכים אפשריים, תאגיד בנקאי יכיר בהפסדי אשראי בגובה ההערכה המדויקת ביותר בתוך הטווח, לאחר שהתחשב באופן שמרני וזהיר בכל המידע הרלוונטי והזמין לגבי התנאים הקיימים ביום המדידה. לצורך כך, יסתמך תאגיד בנקאי בין היתר בצורה שמרנית וזהירה על מאפייני סיכוני אשראי שעקביים עם המאפיינים שנבחנו לצורך ניהול סיכוני האשראי ולצורך הלימות ההון לפי גישת הדירוגים הפנימיים (כאשר מיושמת).

עיקרון מספר 7: תהליך הערכת סיכוני האשראי של תאגיד בנקאי יספק לו את הכלים החיוניים, הנהלים והנתונים הדרושים למטרות של: (1) הערכת סיכוני אשראי; (2) הדיווח הכספי; ו- (3) מדידת הלימות ההון.

29. כאמור לעיל, מערכות המעקב והפיקוח אחר סיכוני אשראי של תאגיד בנקאי יעמדו בדרישות בסיסיות ויכללו את הכלים המתאימים על מנת להעריך בצורה מדויקת את סיכוני האשראי. דרישות בסיסיות אלו, הנהלים הרלוונטיים והכלים המוזכרים לעיל, נחוצים לכל אחת משלוש המטרות: ניהול סיכוני אשראי, טיפול חשבונאי והלימות ההון. לפיכך, מדיניות ושיטות עבודה נאותות להערכה ומדידה של סיכוני אשראי אינן תלויות במטרה לשמה מבוצעת המדידה. שיתופיות זו מאפשרת שימוש במערכות ובנתונים משותפים עבור כל אחת משלוש המטרות:
- שימוש במערכות משותפות - מחזק את המהימנות והעקביות של הנתונים בהם נעשה שימוש, מגביר את העקביות של תוצרי המערכת המשמשים לשלוש המטרות השונות, וכן ממזער את הסיכון האפשרי של תמריצים להערכה לא נאותה של הסיכון עבור אחת או יותר מהמטרות הנ"ל.
  - שימוש בנתונים משותפים - סוגים משותפים של נתונים, המשמשים בתהליכי הערכה ומדידה, כוללים בדרך כלל: דירוגי אשראי, שיעורי הפסד היסטוריים, מאפיינים

- המשמשים לקיבוץ חובות למטרת הערכה קבוצתית, ונתונים לצורך הערכת הפסדי אשראי, או לצורך ביצוע התאמות לשיעורי הפסד היסטוריים.
31. תאגיד בנקאי יכול להשתמש בשיטות שונות לקיבוץ חובות, לצורך הערכה ומדידה של סיכוני אשראי, בכפוף לנדרש בהוראות הדיווח לציבור. לדוגמה, חובות יכולים להיות מקובצים על בסיס אחד, או יותר, מהמאפיינים הבאים : אומדן ההסתברות לכשל, דירוגי אשראי, סוג מוצר האשראי, פלח שוק, מיקום גיאוגרפי, סוג הביטחונות ונתוני פיגור בפירעון האשראי. מודלים מתוחכמים יותר להערכת סיכוני אשראי ושיטות להערכת תזרימי מזומנים עתידיים צפויים, וכן תהליכי דירוג אשראי, יכולים לשלב כמה ממאפיינים אלה.
32. מדיניות ונהלים נאותים להערכה ולמדידה של סיכוני אשראי אינם תלויים במטרה לשמה מבוצעות מדידת ההפרשות או הערכת הפסדי האשראי. כלומר, אותה מערכת נאותה להערכת סיכוני אשראי מספקת את המידע או התוצרים, אשר ישמשו למדידת הפסדי האשראי לצורך הערכת סיכוני אשראי, לטיפול החשבונאי, וכן למטרת הערכת הלימות ההון של התאגיד הבנקאי לפי גישת הדירוגים הפנימיים (כאשר מיושמת). זה יכול להביא לכך שהערכות דומות לגבי הפסדי אשראי ישמשו כתשומות להערכת סיכוני אשראי, לטיפול החשבונאי, וכן למטרת הערכת הלימות ההון.
33. בזמן שמערכת יחידה להערכת סיכוני אשראי מיועדת לספק את המידע על סיכון אשראי המשמש לקביעת הפרשות להפסדי אשראי, ניתן לעשות במידע, משעה שאמינותו אומתה, שימוש שונה, בהתאם למטרות דיווח או מטרות מדידה.
38. יובהר כי הוראות הלימות ההון לפי גישת הדירוגים הפנימיים אינן מתבטאות ביצירת הפרשה נפרדת להפסדי אשראי, אלא בתוספת או הפחתה של ההון הפיקוחי, בגין ההפרש בין סכום ההפרשות להפסדי אשראי לבין ההפסדים הצפויים במשך שנה ממועד המדידה, כהגדרתם בהוראות הלימות ההון לפי גישת הדירוגים הפנימיים (הוראה מס' 204).

עדכונים

תאריך	פרטים	גרסה	חוזר 06 מס'
20/11/90	חוזר מקורי		1489
8/91	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	1	-----
30/3/92	עדכון (תוספת עמודים 9,10)	1	1561
16/2/93	עדכון	2	1625
27/7/94	עדכון	3	1720
12/95	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	4	-----
9/2/97	עדכון	5	1849
26/4/98	עדכון	6	1918
7/5/98	עדכון	7	1922
27/12/10	עדכון	8	2285
30/4/13	עדכון	9	2375
10/07/17	עדכון	10	2534
02/02/21	עדכון	11	2650

ניהול הסדרי חוב ותהליכי גבייה של חובות מהותיים בקשיים

פרק א': כללי

מבוא

1. עיקרון 16 בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 בדבר "ניהול סיכוני אשראי" (להלן – הוראה 311) קובע כי "לתאגיד בנקאי יהיו מערכות ותהליכים לנקיטת פעולות מתקנות בשלב מוקדם של התדרדרות אשראי, לניהול חובות בעייתיים, להסדרת חובות בקשיים ולפעולות דומות". לזיהוי המוקדם של התדרדרות החוב, עוד בטרם סווג כחוב בעייתי, השפעה מהותית על אפשרויות הפעולה העומדות בפני התאגיד הבנקאי והסיכוי למניעת הידרדרות נוספת. זיהוי מאוחר וטיפול שאינו הולם בחובות בקשיים והסדרי חוב בסכומים גבוהים עלולים לחשוף את התאגיד הבנקאי גם לסיכוני מוניטין משמעותיים בנוסף לסיכוני האשראי.
2. לצורך יישום עיקרון זה, הוראה זו מפרטת את הנחיות הפיקוח על הבנקים לתאגידים הבנקאיים לניהול חובות מהותיים בקשיים ולכלל ההיבטים הרלבנטיים בכל שלבי החיים של החוב החל משלב החיתום ועד לניהול הסדרי חוב ותהליכי הגבייה. לצורך כך התאגידים הבנקאיים נדרשים, בין היתר:
  - (א) להתוות אסטרטגיה ולקבוע יעדים לטיפול בחובות מהותיים בקשיים ולקיים מעקב ובקרה אחר ביצועם.
  - (ב) לקבוע מדיניות ולעגן נהלים לתהליכי גבייה והסדרי חוב של חובות מהותיים בקשיים בהתאם לעקרונות המפורטים בהוראה זו.
  - (ג) להסדיר את הסמכויות, המעמד, אי התלות, המשאבים ונוהלי העבודה של הפונקציה הייעודית המתמחה בהסדרת חובות בקשיים.
  - (ד) לקיים תהליך מוסדר של זיהוי של חובות מהותיים בקשיים ע"י הגורמים העסקיים לרבות סממנים איכותיים שיסייעו להעריך את אופן התנהלות הלווה ורמת שיתוף הפעולה שלו.
  - (ה) לנקוט בצעדים מפחיתי סיכון טרם העברת החוב לטיפול הפונקציה הייעודית בשלב בו עוד קיים שיתוף פעולה עם הלווה.
  - (ו) לקבוע תהליך מוסדר בנוגע להחלטה על העברת החוב לטיפול הפונקציה הייעודית. התהליך יביא בחשבון הן את יכולת ההחזר של הלווה ורמת הביטחונות שלו, והן את השפעת העברת החוב על רמת שיתוף הפעולה של הלווה.
  - (ז) לקבוע את תפקידי, מעורבות, אחריות וסמכויות פונקציית ניהול הסיכונים בכל התהליכים הכלולים בהוראה זו.

- (ח) לקבוע תהליך בחינת חלופות מוסדר בנוגע לתהליך הטיפול המתאים לחוב מהותי בקשיים שיביא בחשבון שיקולים כלכליים למקסום הגבייה בחוב, לצד שיקולים נוספים, לפי העניין.
- (ט) לקיים תהליכי מעקב ובקרה אחרי תהליכי מימוש נכסים על מנת לוודא שאלו מתבצעים כמתוכנן.
- (י) לעגן נוהל להפקת לקחים מאירועי כשל בכל שלבי התהליך: חיתום, זיהוי, הסדרי חוב וגבייה.

תחולה

3. הוראה זו תחול על התאגידים הבאים כהגדרתם בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א – 1981 (להלן - "החוק" ו"תאגיד בנקאי" בהתאמה) המנהלים חובות מהותיים כהגדרתם בהוראה זו:
- (1) תאגיד בנקאי כהגדרתו בסעיף 1 לחוק;
- (2) סולק כהגדרתו בסעיף 36ט לחוק.

הגדרות

4. "פונקציה ייעודית" – גוף ייעודי בתאגיד הבנקאי המתמחה בהסדרת חובות בקשיים כמפורט בהוראה זו.
- "חוב מהותי" – "חבות" כהגדרתה בהוראה 313 למעט השקעה במניות, אם מתקיים:
- (א) סכום חבות העולה על 50 מיליון ₪; או
- (ב) חבות העומדת בפרמטרים כמותיים או איכותיים אשר התאגיד הבנקאי הגדיר לעניין זה, כאשר סכומה נמוך מהאמור בסעיף קטן (א) לעיל.
- "חוב מהותי בקשיים" – חוב מהותי המסווג כ"סיכון אשראי בעייתי" כהגדרת המונח בסעיף 1 בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח כספי שנתי", או חוב מהותי עם אינדיקציות שליליות המעלות את הסיכון להפיכתו לסיכון אשראי בעייתי (כגון: חוב מהותי הנכלל ברשימות מעקב או מיועד לעבור הסדר חוב), למעט חובות שבטיפול ה"פונקציה לטיפול בגביית חובות" כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 450 "הליכי גביית חובות".

פרק ב': ממשל תאגידי לניהול חובות בקשיים

הדירקטוריון

5. במסגרת אחריותו הכוללת, על הדירקטוריון להתייחס להסדרי חוב ותהליכי גבייה של חובות מהותיים בקשיים, לכל הפחות, בהיבטים הבאים:

- (א) להתוות אסטרטגיה לניהול אפקטיבי ולקבוע את אבני הדרך המרכזיים ליישומה.
- (ב) לקבוע יעדים ברי השגה, לכל הפחות בטווח הבינוני, להפחתת חובות מהותיים בקשיים אשר הוחלט לנקוט לגביהם תהליכי גבייה. בקביעת היעדים, יילקחו בחשבון יעדים של מקסום הגבייה, התפתחויות כלכליות צפויות, ציפיות השוק, תיאבון סיכון, היבטי מוניטין והמסגרת הרגולטורית והמשפטית.
- (ג) לאשר מדיניות בהתאם ליעדים האסטרטגיים שנקבעו.
- (ד) לאשר מבנה ארגוני מתאים ותחומי סמכות ואחריות הנגזרים ממבנה זה, לרבות סמכויות לאישור הסדרי חוב.
- (ה) בהמשך לסעיף 28 להוראה 314, נדרש לקיים דיון תקופתי ובקרה אודות כלל הפעילות של התאגיד הבנקאי בתחום זה.

ההנהלה הבכירה

6. להנהלה הבכירה אחריות ישירה לטיפול בהסדרי חוב ותהליכי גבייה של חובות מהותיים בקשיים אשר הוחלט לנקוט לגביהם תהליכי גבייה וכן לעבודתה של הפונקציה הייעודית. במסגרת זו על ההנהלה, בין היתר:

- (א) להטמיע במדיניות ולעגן בנהלים את האסטרטגיה שקבע הדירקטוריון בהתבסס על הוראה זו.
- (ב) לעגן בנהלים תהליכי עבודה מתאימים, לרבות תהליכי עבודתה של הפונקציה הייעודית ולוודא כי עומדים לרשותה המשאבים ההולמים.
- (ג) לגבש מתכונת לדיווח סדיר להנהלה ולדירקטוריון המאגדת מידע שלם, איכותי ורלבנטי אודות היקפי החובות המהותיים בקשיים, התקדמות בהשגת יעדי ההפחתה שנקבעו, חובות שהועברו לטיפול הפונקציה הייעודית ומידע הנדרש לאישור הסדרי חוב כאמור בהוראה זו וכל מידע נוסף רלבנטי אחר.
- (ד) לשלב את הרכיבים הרלבנטיים של אסטרטגיית ניהול חובות בקשיים בתהליך הערכת נאותות ההון שמבצע התאגיד הבנקאי (ICAAP) כנדרש בהוראה 211, ובכלל זה מדידה כמותית ואיכותית של התפתחויות החובות בקשיים בתנאי קיצון וההשפעה על תכנון ההון.

(ה) לוודא שקיימת בקרה פנימית מספקת על תהליכי הניהול של הסדרי חוב ותהליכי גבייה של חובות בקשיים.

פונקציה ייעודית לטיפול בחובות בקשיים

7. בהמשך לסעיף 84 להוראה 311, על תאגיד בנקאי המנהל חשיפות אשראי מהותיות, להקים פונקציה ייעודית שתפקידה העיקרי להסדיר חובות בקשיים. פונקציה זו תופרד מהיחידה העסקית העוסקת באשראי ומטפלת בו באופן שוטף. על אף האמור, אם סך היקף חשיפות האשראי המהותי בקשיים אינו משמעותי, רשאי התאגיד הבנקאי לקיים מבנה אירגוני אחר ובלבד שיישמרו העקרונות כאמור בהוראה זו.

כישורים

(א) בראש הפונקציה יעמוד מנהל בעל ניסיון וכישורים המתאימים לסוגי הפתרונות המקובלים שמציע הבנק לטיפול בחובות בקשיים באחד או יותר מהתחומים הבאים: הכרת הסביבה המשפטית, ניסיון בניהול אשראי ומימון, הכרת הסביבה החשבונאית, או ניסיון עסקי רלוונטי אחר.

(ב) עובדי הפונקציה יהיו בעלי הכשרה כלכלית, משפטית או בעלי מומחיות וניסיון בטיפול בחובות בקשיים ובגביית חובות. כישורים אלו יאפשרו לעובדי הפונקציה לבצע ניתוחים מעמיקים, ביניהם ניתוח חלופות מכומתות להמשך ניהול האשראי.

(ג) ככל שעובדי הפונקציה סבורים שנדרש סיוע משפטי, למשל בסוגיות מורכבות, יש לוודא שהייעוץ יינתן על ידי גורם שלא היה מעורב בתהליכי החיתום של החוב.

מעמד ואי תלות

(ד) עובדי הפונקציה יהיו בלתי תלויים וימנעו מניגודי עניינים עם עובדי היחידות העסקיות שהיו שותפים לתהליך החיתום והניהול של האשראי שהועבר לטיפולם.

(ה) מנהל הפונקציה ידווח באופן ישיר למנהל בכיר המוסמך לקבל החלטות, כגון: מנהל החטיבה העסקית או מנכ"ל הבנק.

(ו) במקרים בהם הפונקציה כפופה למנהל החטיבה העסקית שאחראי גם על תהליכי חיתום אשראי, על התאגיד הבנקאי לוודא שקיימות בקרות פנימיות הולמות להפחתת הפוטנציאל לניגודי העניינים, כגון: מנגנון דיווח במקרים בהם החלטות מתקבלות בניגוד לדעת הפונקציה לניהול סיכונים וכמפורט בסעיף 13 להלן.

משאבים

(ז) משאבי הפונקציה יותאמו להיקף הפעילות, רמת הסיכון והמורכבות של התיקים המועברים לטיפול.

נוהל עבודה

תהליכי העבודה של הפונקציה הייעודית יעוגנו בנוהל עבודה מוסדר, שיכלול, בין היתר, מסגרת זמן ואחריות והתייחסות לתהליכים הבאים:

- (ח) תהליכי הכנה לקראת הסדר (כגון: היקף המידע הנדרש, מקורות ותכלול המידע, הערכת הסיכון ותחזיות, שיקולים המאפשרים ויתור על חוב והנחיות לביצוע תחשיבים כמותיים מתאימים).
- (ט) תהליכי עבודה בתוך התאגיד הבנקאי, לרבות במקרים בהם נדרש לקבל החלטות מהירות.
- (י) תהליכים להבטחת קיום ושלמות של מסמכים חיוניים ובטחונות ולעדכון הערכות שווי.
- (יא) כללים לגיבוש תכנית עסקית מול הלווה הכוללת ניתוח חוזקות וחולשות, סיכונים והזדמנויות (SWOT).
- (יב) כללים לתייעוד ומעקב.

פרק ג': צעדים שיש לנקוט לפני שהחוב נהפך לבעייתי

תהליכי חיתום נאותים

8. על התאגיד הבנקאי לוודא שתהליכי החיתום יוכלו לסייע לתאגיד הבנקאי לנקוט פעולות מול הלווה בעת כשל גם במקרים בהם הלווה לא ישתף פעולה.

במסגרת זו ישקול התאגיד הבנקאי, בהתאם למהותיות החוב ומורכבותו, לשלב בתהליכי החיתום והניהול שלו פרקטיקות בנושאים כגון: שמירת האפקטיביות של ערבויות אישיות והצהרות עושר אישי שיסייעו בבקרה ואיתור הנכסים (למשל באמצעות חובת עדכון ודיווח על שינוי מהותי בנכסים), מניעת התכחשות הלווים לחוב, מעקב אחר שינויים ברמת המינוף הכולל של הלווים, וקביעת התניות פיננסיות מתאימות בעת החיתום באופן שיאפשר לו אפשרויות פעולה בעת התדרדרות או בעת כשל.

תהליכי זיהוי מוקדם של חובות מהותיים בקשיים ע"י הגורמים העסקיים

9. בהמשך לעקרון מספר 9 בהוראה 311 ולסעיף 16 להוראה 314, התאגיד הבנקאי יקיים תהליך הכולל הגדרה של קריטריונים לזיהוי מוקדם של הידרדרות באיכות האשראי בשלב שבו ישנן עדיין אפשרויות לפעול לשיפורו. התאגיד הבנקאי יפעל, ככל שניתן, לגבש סממנים מבוססי ניתוח מידע ממכון, אגב שימוש בשיטות אנליטיות מתקדמות (AI, BI, ML, וכיו"ב).

במסגרת תהליך זה, יוגדרו תחומי האחריות של היחידות העסקיות כדלקמן:

- (א) היחידות העסקיות יהיו אחראיות לאיתור מידע בדבר הידרדרות במצב חוב מהותי בהתאם לקריטריונים כאמור.

- (ב) היחידות העסקיות יקיימו תהליך תקופתי, מוסדר ומתועד לאיסוף מידע של סממנים איכותיים שיסייעו להערכה מוקדמת ככל שניתן את התנהלות הלווה ורמת שיתוף הפעולה שלו מול הבנק.
- (ג) לדיון והחלטה בדבר הצורך בהעברתם לטיפול הפונקציה הייעודית כמפורט בפרק ד'.
- (ד) ייקבעו מדדים ויעדים (KPI's) שיהיה בהם כדי למדוד ולעודד את היחידות העסקיות לזהות חוב מהותי בקשיים במועד מוקדם.

צעדים מפחיתי סיכון טרם העברת החוב לטיפול הפונקציה הייעודית

10. התאגיד הבנקאי יבצע צעדים מקדימים שיפחיתו את הסיכון שלו במצב של חשש להעדר שיתוף פעולה מצד החייב בעת כשל. פעילויות אלה יבוצעו אגב החיתום, ויבחנו תקופתית כל עוד החוב המהותי קיים. בכלל זה יבצע סקירה עסקית ומשפטית לבדיקת שלמות המסמכים והערכת הביטחונות והחולשות הקיימות בתיק הלווה ולאור הפוטנציאל להעדר שיתוף פעולה בעת כשל (להלן – "הסקירה"). הסקירה תתבצע לכל הפחות בהתאם לכללים הבאים:

- (א) הסקירה תתבצע בגין חובות מהותיים בקשיים בעת ההחלטה על העברתן לרשימת המעקב וטרם העברת החוב לטיפול הפונקציה הייעודית.
- (ב) הסקירה תבוצע על ידי גורם שלא היה מעורב בתהליכי החיתום של החוב.
- (ג) התאגיד הבנקאי יקיים דיון מתועד בתוצאות הסקירה ויקבל החלטות בנוגע לפעולות הנדרשות מול הלווה. במסגרת זו התאגיד הבנקאי יפעל מול הלווה מוקדם ככל שניתן, ולכל הפחות בצמתי החלטה, לצמצום הסיכונים הנובעים מהחולשות עוד בשלב בו קיים שיתוף פעולה.

פרק ד': החלטה על העברת החוב לטיפול הפונקציה הייעודית

תהליך קבלת ההחלטה

11. התאגיד הבנקאי יקיים דיון בחובות מהותיים עם אינדיקציות שליליות שהוצפו על ידי היחידות העסקיות או ע"י גורמים אחרים, ויקבל החלטה מתועדת האם להעביר את החוב לטיפול הפונקציה הייעודית אם לאו, תוך תיעוד הנימוקים להחלטה (להלן – "ההחלטה"). לצורך כך התאגיד הבנקאי ייקבע:

- (א) את הפורום המתאים לדיון וקבלת ההחלטה, ובלבד שבפורום ישתתפו נציגים מהיחידות העסקיות הרלבנטיות, נציגי הפונקציה הייעודית, ונציגי הפונקציה לניהול סיכונים. הדיון יכול להתקיים במסגרת הדיונים ברשימות המעקב המתקיימים לצורך החלטה על ביצוע הפרשה להפסדי אשראי וסיווג חובות בעיתיים בהתאם לסעיף 56 (ג) להוראה 311 והוראות הדיווח לציבור, או בכל פורום אחר שייקבע התאגיד הבנקאי.

(ב) את התדירות והעיתוי בהם יתקיימו הדיון וההחלטה.

שיקולים בקבלת החלטה

12. במהלך קבלת ההחלטה על התאגיד הבנקאי:

(א) לקבוע קווים מנחים לשיקולים לפיהם תתקבל ההחלטה על העברת החוב המהותי בקשיים לטיפול הפונקציה הייעודית ובכלל זה:

(1) יכולת פיננסית - פרמטרים כמותיים לגבי מצבו הפיננסי של הלווה ובפרט לגבי יכולת ההחזר השוטפת של החוב, ורמת הכיסוי והנזילות של הביטחונות.

(2) רמת שיתוף הפעולה של הלקוח וסיכויי השפעת העברת החוב על רמת שיתוף הפעולה.

(3) היבטים וקריטריונים איכותיים נוספים.

בנוסף התאגיד הבנקאי יבחן את ההשלכות של השתייכות הלווה לקבוצת לווים על שיקולים אלו.

(ב) לבחון תרחישים ראשוניים שיסייעו בקבלת החלטה כאמור.

(ג) לקבוע קריטריונים מינימאליים שבהתקיימם יש להעביר את חוב מהותי לטיפול הפונקציה הייעודית (למשל במקרים כגון: חובות פגומים או נחותים, חובות ללווים אשר נמצאים בתהליך פירוק, כינוס הסדר נושים או הקפאת הליכים). חומר הרקע לדיון יכלול תיעוד בנוגע לעמידה בקריטריונים שייקבעו.

(ד) חובות אשר הוחלט שלא להעבירם לטיפול הפונקציה הייעודית על אף שעמדו בקריטריונים המינימאליים שנקבעו בהתאם לסעיף קטן (ג), ידווחו אחת לתקופה להנהלה ולדירקטוריון או לוועדה מטעמו תוך פירוט הנימוקים להחלטות שהתקבלו.

מעורבות מנהל הסיכונים הראשי בהחלטה

13. לאור החשיבות של העברת לווה עם חוב מהותי בקשיים לטיפול הפונקציה הייעודית בהצלחת תהליך הגבייה, על מנהל הסיכונים הראשי או מי מטעמו להיות מעורב בהחלטה על העברת הטיפול, לכל הפחות במקרים בהם המלצת הגורם העסקי נוטה שלא לבצע את ההעברה. בהתאם לכך, על הפורום כאמור בסעיף 11(א) להתייחס במסגרת ההחלטה לחוות דעת כתובה של מנהל הסיכונים הראשי או מי מטעמו בנושא. חוות דעת זו תכלול ניתוח עצמאי של השיקולים להעברת החוב לפונקציה הייעודית, ותאתגר לפי העניין את שיקול הדעת שמפעיל הגורם העסקי.

לתאגיד בנקאי יהיה נוהל לטיפול במקרים של אי הסכמה בין הגורם העסקי ופונקציית ניהול הסיכונים לגבי החלטה כאמור, בדומה למנגנון הקיים בסעיף 44 להוראה 311.

תהליך ליווי

14. מקום שבו החוב עומד בקריטריונים להעברה לטיפול הפונקציה הייעודית כאמור בסעיף 12(ג) לעיל, אולם נתקבלה החלטה שלא להעבירו, רק מן הטעם שההעברה עלולה לפגוע במקסום גביית החוב, ניתן לטפל בחוב ביחידה העסקית ובלבד שיתקיים דיווח שוטף לפורום בו חברה הפונקציה הייעודית.

פרק ה': יישום תהליכי גבייה והסדרי חוב על ידי הפונקציה הייעודית

בחינת החלופה המתאימה לטיפול בלווה

15. הפונקציה הייעודית תבחן מספר חלופות שונות בטרם קבלת החלטה על החלופה המתאימה מבין החלופות הבאות לטיפול בלווה בגין החוב המהותי בקשיים שהועבר לטיפול:

(א) הבראה ושיקום העסק כ"עסק חיי" (Going concern solution) - כגון: דחיית תשלום, פריסה מחדש (מחזור חוב), תכנית הבראה תפעולית.

(ב) נקיטה בהליכי גביית החוב (Divestment) -

(1) בשיתוף פעולה עם הלווה, כגון: הסדר הכולל ויתור, תכנית מימוש נכסים בהסדר (Liquidation Plan) וכו'.

(2) אם אין שיתוף פעולה עם הלווה - בהליכים חד צדדיים או משפטיים, כגון: מימוש זכות קיזוז, מימוש כפוי של בטחונות (עם מעורבות בית משפט), הליך חדלות פרעון, עיקול, מכירת חוב לצד ג' וכו'.

16. תהליך קבלת ההחלטה על החלופה המתאימה יביא בחשבון את השיקולים הבאים:

(א) שיקולים כלכליים למקסום הגבייה - בחינת כמותית תתבצע לכל אחת מהחלופות המוצעות בסעיף 15 (חלופת העסק החי אל מול חלופת נקיטת הליכי גביית החוב).

בשלב ראשון כימות החלופות יתבצע על בסיס נתונים כלכליים בלבד, כגון: ניתוח יכולת הפירעון של הלווה, אמידת ערך הביטחון ששועבד עבור החוב, הערכת ההחזר הצפוי להתקבל מהערבים, ככל שישנם, מקורות החזר נוספים (ע"י הבעלים הנוכחי או הכנסת שותף שיזרים הון), הסיכוי להבראה, התמשכות תהליכים ועוד.

בחינת החלופות תכלול תיעוד של ההנחות והמתודולוגיה שבבסיס הבחינה, תהליך החישוב והתוצאה של החלופה הנבחרת.

(ב) שיקולים נוספים - התאגיד הבנקאי ייתן משקל מסוים גם לשיקולים נוספים כגון: שיקולי מוניטין, שיקולים ציבוריים וסביבתיים (למשל במקרה של פיטורי עובדים) ועוד.

שיקולים אלו יהיו בנוסף לשיקולים כלכליים למקסום הגבייה כמפורט בסעיף קטן (א).

הציפיה היא שככל שקטן הפער בין החלופות למקסום הגבייה בהתאם לשיקול הכלכלי, כך יגבר משקלם של השיקולים הנוספים.

(ג) שיתוף הפעולה של הלווה - התאגיד הבנקאי יביא בחשבון את רמת שיתוף הפעולה של הלווה בבחירת החלופה. לצורך כך יביא בחשבון, בין היתר, את אפקטיביות הצעדים מפחיתי הסיכון שננקטו כמפורט בסעיף 10(ג) לעיל.

ככל שרמת שיתוף הפעולה של הלווה נמוכה יותר, הציפייה היא כי הבנק יעדיף לנקוט בחלופה של הליכי גבייה כאמור בסעיף 15(ב), ולפי העניין גם באמצעות פתיחת הליכים בבית משפט.

התאגיד הבנקאי ישמור תיעוד מלא ומפורט של השיקולים בבחירת החלופה לטיפול בלווה.

מעקב אחר תכנית מימוש נכסים (Liquidation plan) בהסדר עם הבנק

17. במקרה שבו חלופת הפעולה שנבחרה מול הלווה כוללת מימוש נכסים, התאגיד הבנקאי יפעל כדלקמן:

(א) יכין תכנית מימוש סדורה ומפורטת הכוללת לוח זמנים משוער שיקבע, ככל שניתן, בתאום עם הלווה.

(ב) יקיים מעקב יעדים מול ביצוע אחר תכנית המימוש של נכסים מהותיים, לרבות תיעוד ודיווח להנהלה ולדירקטוריון או ועדה מטעמו על עיכוב משמעותי במימוש הנכסים והנימוקים לכך.

(ג) יקבע מנגנון מפצה ודרכי פעולה למקרים בהם קיימת סטייה משמעותית מהתכנית, ככל שניתן.

ויתור על חוב או אישור אשראי נוסף ללווה עם חוב מהותי בקשיים

18. כאשר הסדר החוב כולל ויתור על חוב או חלק ממנו בסכום מהותי, או כאשר עולה לדיון מתן אשראי נוסף בסכום מהותי ללווה בקשיים במסגרת ההסדר, יש לקבל חוות דעת עצמאית של מנהל הסיכונים בהתאם למפורט בסעיף 44 להוראה 311; לעניין סעיף זה, "סכום מהותי" - 25 מיליון שקלים חדשים ומעלה.

תהליך הפקת לקחים מאירועי כשל מהותיים

19. על מנת לצמצם את הסיכוי להישנות של מקרי כשל, התאגיד הבנקאי יגדיר נוהל להפקת לקחים מכשלי אשראי. במסגרת הנוהל ייקבע בין היתר:

(א) תנאי סף (איכותיים וכמותיים) לביצוע תהליך הפקת לקחים לכל הפחות במקרים הבאים:

(1) כשל בתהליך החיתום

(2) כשל בתהליך ה"זיהוי במועד" של הקשיים באשראי

(3) כשל בתהליך הגבייה

(ב) הגורם שיבצע את תהליך הפקת הלקחים.

עמ' 10 – 314A	המפקח על הבנקים: ניהול בנקאי תקין [1] (09/21) ניהול הסדרי חוב ותהליכי גבייה של חובות מהותיים בקשיים

(ג) הגורם שיקבל דיווח ויקבל החלטות בעקבות הפקת הלקחים. בכל מקרה הפקות לקחים של כשלים מהותיים ידווחו להנהלה ולדירקטוריון או ועדה מטעמו.

תאריך	פרטים	גרסה	חוזר 06 מס'
30/09/21	חוזר מקורי	1	2674

מגבלת חבות ענפית

מבוא

1. ריכוזיות תיק האשראי, ובכלל זה ריכוזיות אשראי לפי ענפי משק, היא אחד ממקורות סיכון האשראי בתאגידים בנקאיים. בשל ההכרה בהשפעה השלילית של הריכוזיות הענפית על איכות תיק האשראי בתאגידים הבנקאיים, נקבעו מגבלות על סך החבות לענף מסוים.

תחולה

2. (א) הוראה זו תחול על תאגיד בנקאי, למעט חברת שירותים משותפת.
  - (ב) כמו כן תחול ההוראה על תאגיד כמפורט להלן, כאילו היה תאגיד בנקאי - תאגיד מהסוג האמור בסעיפים 11(א)(3) עד (ב) 11(ב) לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981 (להלן - "**חוק הרישוי**"), שהואגד בישראל ושנשלט על ידי תאגיד בנקאי, אלא אם התאגיד הבנקאי השולט בו מקיים כל אלה:
    - (1) כולל אותו בדוחותיו הכספיים על בסיס מאוחד;
    - (2) נתן לו שיפוי לכל התחייבויותיו;
    - (3) מקיים מערכת בקרה יעילה למעקב אחר קיום המגבלות על בסיס מאוחד.
  - (ג) הוראה זו חלה על חבויות במשרדי התאגיד הבנקאי בישראל בלבד (על בסיס לא מאוחד).
3. בטל.

הגדרות

4. "**חבות**" - (א) סך החבות כמשמעותה בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313, למעט השקעות במניות, למעט סך כל ההתחייבויות (לרבות מותנות) של התאגיד הבנקאי למתן אשראי או להוצאת ערבות ולמעט ערבויות שנתן הלווה לצד שלישי להבטחת חבות שקיבל הצד השלישי מהתאגיד הבנקאי;
  - (ב) על אף האמור, חבות של ענף אשר כנגדה רכש התאגיד הבנקאי הגנת אשראי הכשירה למטרות הפחתת סיכון אשראי כאמור בהוראה 203, תסווג בהתאם לענף הפעילות של ספק ההגנה.
- "ענף" - הגדרת ענפי המשק מפורטת בנספח להוראה זו, ומבוססת על הרשימה שבהוראה מספר 831 בקובץ "הוראות הדיווח לפיקוח על הבנקים".

מגבלות

5. (א) סך כל החבויות של ענף מסוים לתאגיד בנקאי לא יעלה על 20% מסך כל חבויות הציבור לתאגיד הבנקאי.
- (ב) על אף האמור בסעיף (א), חבות ענף בינוי ונדל"ן תוגבל לשיעורים הבאים:
  1. סך חבויות "בינוי נדל"ן ותעשייה ומסחר של מוצרי בנייה" (ענף 11 ברשימת ענפי המשק בנספח להוראה זו) בניכוי חבויות למימון פרויקטים בשותפות המגזר הציבורי עם

- המגזר הפרטי הכלולות בענף 42 "עבודות הנדסה אזרחית" בסיווג האחד של ענפי הכלכלה (2011), לא יעלה על 20% מסך כל חבויות הציבור לתאגיד הבנקאי ;
2. סך חבויות "בינוי נדל"ן ותעשייה ומסחר של מוצרי בנייה" (ענף 11 ברשימת ענפי המשק בנספח להוראה זו) לא יעלה על 24% מסך כל חבויות הציבור לתאגיד הבנקאי ;
- (ג) השיעורים כאמור לעיל יחושבו על בסיס לא מאוחד.

ניכויים

6. תאגיד בנקאי רשאי לנכות מהחבות סכומים אלה :
- (א) סכומים שניתן להפחיתם כאמור בסעיף 5 להוראה מספר 313, ובלבד שניכוי כאמור כנגד ערבויות מכר, ייעשה לפני שקלול ערבויות המכר כאמור בהגדרת חבות. הניכוי יתבצע מהמונה בלבד.
- (ב) סכום המהווה של השכירות בגין נדל"ן מניב שמושכר לבנק או לממשלת ישראל, ובלבד :
- (1) שסכום השכירות האמור משועבד לתאגיד הבנקאי ושניתן להיפרע ממנו אם אין הלקוח עומד בתנאי החבות ;
- (2) שקיימת התחייבות בלתי חוזרת של השוכר לשלם את דמי השכירות במישרין לתאגיד הבנקאי ;
- (3) שלא ניתן להפסיק את השכירות לפני תום תקופת השכירות.
- (ג) חבויות של חברה שאינה עוסקת בבניה בישראל, המיועדות לרכישת נדל"ן מחוץ לישראל (לעניין זה, "ישראל" - לרבות יהודה, שומרון וחבל עזה).

חריגה

7. תאגיד בנקאי שנוצרה אצלו חריגה מהמגבלה המפורטת בהוראה זו יודיע על כך לפיקוח על הבנקים ללא דיחוי יחד עם תוכנית לביטול החריגה בהקדם האפשרי.

דיווח

8. תאגיד בנקאי ידווח לפיקוח על הבנקים על עמידתו במגבלות המפורטות בהוראה זו, אחת לרבעון, לפי מתכונת הדיווח של הוראה מספר 809 בהוראות הדיווח לפיקוח על הבנקים.

הוראת שעה

9. על אף האמור בסעיף 5(ב) לעיל, עד תום 24 חודשים מיום 31 בדצמבר 2025 חבות ענף בינוי ונדל"ן תוגבל לשיעורים הבאים ובלבד ששיעור החבות לא יעלה על השיעור שחל ביום 31 בדצמבר 2025 או השיעור הקבוע בסעיף 5(ב) לעיל, הגבוה מביניהם :

1. סך חבויות "בינוי נדל"ן ותעשייה ומסחר של מוצרי בנייה" (ענף 11 ברשימת ענפי המשק בנספח להוראה זו) בניכוי חבויות למימון פרויקטים בשותפות המגזר הציבורי עם המגזר הפרטי הכלולות בענף 42 "עבודות הנדסה אזרחית" בסיווג האחיד של הכלכלה (2011), לא יעלה על 22% מסך כל חבויות הציבור לתאגיד הבנקאי ;

2. סך חבויות "בינוי נדל"ן ותעשייה ומסחר של מוצרי בנייה" (ענף 11 ברשימת ענפי המשק בנספח להוראה זו) לא יעלה על 26% מסך כל חבויות הציבור לתאגיד הבנקאי ;

נספח

רשימת ענפי המשק

שם הענף

1. חקלאות
2. כרייה וחציבה
3. תעשיית מכוניות, ציוד חשמלי ואלקטרוני
4. תעשיית מתכת ומוצריה
5. תעשיית גומי ופלסטיק
6. תעשייה כימית
7. תעשיית מוצרי נפט
8. תעשיית תרופות
9. תעשיית מזון, משקאות וטבק
10. תעשייה ומסחר ביהלומים
11. בינוי, נדל"ן ותעשייה ומסחר של מוצרים אל-מתכתיים בנייה
12. חשמל- אספקת חשמל, גז, קיטור ומיזוג אוויר
13. מים- אספקת מים; שירותי ביוב, טיפול באשפה ובפסולת ושירותי טיהור.
14. מסחר (למעט מסחר ביהלומים ובמוצרי בנייה)
15. בתי מלון, שירותי אירוח ואוכל
16. תחבורה ואחסנה דואר ובלדרות
17. מידע ותקשורת
18. שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח
19. שירותים עסקיים אחרים
20. שירותים ציבוריים וקהילתיים

עדכונים

תאריך	פרטים	גרסה	חוזר 06 מס'
9/3/86	חוזר מקורי		1244
22/1/89	עדכון		1392
6/7/89	עדכון		1424
8/91	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	1	-----
11/11/91	עדכון	2	1532
21/7/92	עדכון	3	1583
11/1/92	עדכון	4	1610
27/3/95	עדכון (נספח ג')	4	1761
22/10/95	עדכון	5	1778
7/11/95	עדכון (עמ' 3)	6	1782
12/95	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	6	-----
20/11/96	עדכון	7	1838
3/8/97	עדכון	8	1880
30/12/97	הקפאת תחילה		1902
26/4/98	עדכון	9	1919
28/4/99	עדכון	10	1972
6/2/02	עדכון	11	2068
15/12/02	עדכון (נספח ג')	12	2094
13/12/04	עדכון	13	2151
16/03/09	עדכון (ביטול נספח ג')	14	2246
17/09/09	עדכון	15	2249
18/2/10	עדכון	16	2259
19/10/10	עדכון	17	2277
27/12/12	עדכון	18	2357
30/5/13	עדכון	19	2385
22/10/15	עדכון	20	2482
29/9/16	עדכון	21	2515
10/7/17	עדכון	22	2534
12/1/20	עדכון	23	2600
29/09/20	עדכון	24	2628
07/01/21	עדכון	25	2649
30/09/21	עדכון	26	2669
27/12/21	עדכון	27	2690

מאגר מידע על בטחונות

מ ב ו א

1. מגוון הסיכונים המתלווים לניהול תחום האשראי בתאגידים הבנקאיים, מחייב ניהול מערכת מידע מעודכן על הבטחונות שנתקבלו ושוויים.

ניהול מאגר מידע

2. (א) תאגיד בנקאי יקיים מאגר מידע ממוחשב על כל סוגי הבטחונות שנתקבלו מלקוחותיו להבטחת חביונותיהם.

(ב) המאגר לפי סעיף זה יכלול לפחות שני אלה :

(1) הלקוחות הגדולים שהסכום המצטבר של חביונותיהם לתאגיד הבנקאי מהווה 50% ויותר מיתרת האשראי לציבור על אחריות התאגיד הבנקאי וסיכון אשראי בסעיפים חוץ מאזניים (לאחר ניכוי הפרשה ספציפית לחובות מסופקים), המופיעה בביאור 14. לדוח הכספי השנתי (ראה הוראות הדיווח לציבור, עמ' 24-669);

(2) לקוחות שס"כ החבות של כל אחד מהם עולה על 700,000 ש"ח. הסכום הנ"ל יעודכן מדי שנה על פי השינוי במדד המחירים לצרכן הידוע בתחילת אותן חודש (המדד הבסיסי 122.7 - לחודש יוני 1995).

(ג) בנוסף על האמור בסעיף 2(ב) לעיל, תאגיד בנקאי ישמור במאגר המידע, עבור כל הלוואה לדיור (כהגדרתה בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 451), את "שיעור המימון (LTV)" ו"שיעור החזר מהכנסה", כהגדרתם בסעיפים 14 ו-19, בהתאמה, בהוראת הדיווח לפיקוח מספר 876 ("דוח חודשי על הלוואות לדיור"), וכן נתונים בדבר אופן רישום הביטחון (משכנתה; הערת אזהרה; משכון זכויות חוזיות; אחר) ומקום רישום הביטחון (לשכת רישום מקרקעין; רשם המשכונות; חברה משכנת; מנהל מקרקעי ישראל; אחר).

(ד) כמו כן, תאגיד בנקאי יקיים מאגר מידע ממוחשב על דירות למגורים, שנתקבלו כביטחון להלוואות לדיור (כהגדרתן בהוראה מספר 451). פרטי המידע שיוחזקו במאגר, עבור כל דירה, מפורטים בנספח להוראה זו. המידע שינוהל במאגר יתבסס על המקורות הבאים :

(1) דירה "יד שנייה" - הערכת שמאי, ככל שקיימת בידי התאגיד הבנקאי. תאגיד בנקאי שאינו מחזיק בהערכת שמאי, אינו נדרש לקבל הערכת שמאי לצורך עמידה בהנחיות הוראה זו, ורשאי להסתפק במילוי הנתונים שבידו.

(2) דירה חדשה מקבלן - חוזה הרכישה, וכן הערכת שמאי אם קיימת. לעניין ס"ק (1) ו-(2) לעיל, יובהר כי כאשר נתון מסוים, המפורט בנספח, אינו מופיע בהערכת השמאי או בחוזה הרכישה, ואף אינו מצוי בידי התאגיד הבנקאי ממקור אחר, אין צורך לשמור נתון זה במאגר.

3. (א) במאגר המידע ימוינו הבטחונות לפי סוגיהם ; המיון יכלול לפחות סוגים אלה :

- (1) פקדונות בתאגיד הבנקאי ;
- (2) ניירות ערך סחירים ;
- (3) ניירות ערך בלתי סחירים ;
- (4) ערבויות צד שלישי : המדינה, בנקים ;
אחרים ;
- (5) מסמכים סחירים (שטרות, שיקים מאוחרים וכד') ;
- (6) שעבוד קבוע : נדל"ן ;
רכוש אחר ;
- (7) שעבוד שוטף.

בבניית המאגר יגדיר התאגיד הבנקאי מראש, פרמטרים שיאפשרו קבלת נתונים על בטחונות האופייניים לו, בחתכים שונים כגון : לווה, קבוצת לווים, ענף של לווים, סוג בטחון.

(ב) לענין סעיף קטן (א)(1), "פקדון" - פקדון שהופקד בתאגיד הבנקאי ואשר לגביו יש לתאגיד הבנקאי זכות קיזוז או שעבוד בדרגה ראשונה להבטחת החבות וכן קיימת התחייבות בכתב, שלא למשוך את הפקדון כל עוד לא נפרעה החבות.

4. (א) מאגר המידע יעודכן באופן שוטף, הן מבחינת קיומם של הבטחונות והן מבחינת שוויים, הן השווי המלא והן השווי כבטחון. יש לציין את מועד ושיטת העדכון.

(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), כאשר דירת מגורים משמשת בטחון להלוואה, והלוואה אינו עוסק בבניית דירות מגורים או מכירתן, ניתן להסתפק בהצמדת השווי למדד מחירי דירות שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

נספח

מידע על דירות למגורים לפי סעיף 2(ד) להוראה *

1. כתובת: א. ישוב; ב. רחוב; ג. מספר בית; ד. מספר כניסה; ה. מספר דירה.
2. מספר גוש-חלקה-תת חלקה.
3. סוג הנכס (דירה בבית קומות / דירת גן / דירת גג / דופלקס / פנטהאוז / קוטג' / בית פרטי / מגרש).
4. שנת בניה, בקירוב.
5. מספר חדרים.
6. קומה ____ מתוך ____ קומות בבניין.
7. שטח, ברוטו ונטו (מ"ר).
8. תאריך הרכישה על פי חוזה הרכישה (במימון רכישת הדירה בלבד).
9. מחיר בש"ח על-פי חוזה הרכישה (במימון רכישת הדירה בלבד).
10. הערכת שווי בש"ח (במקרה של מגרש - הערכת שווי המגרש לפני הבניה).
11. תאריך הערכת השווי.
12. מעלית (כן / לא).
13. חניה (כן / לא).
14. מרפסת שמש (כן / לא).
15. גינה פרטית (כן / לא).
16. מחסן (כן / לא).
17. ממ"ד (כן / לא).

* עבור עסקאות בדירות חדשות מקבלן, בהן אין לתאגיד הבנקאי הערכת שמאי, ניתן להסתפק בנתונים 1 עד 9. בעסקה לרכישת מגרש ניתן להסתפק בנתונים 1 עד 3 ו- 7 עד 11.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1792	1	הוראה מקורית	26/12/95
-----	2	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95
2391	3	עדכון	5/8/13

הבטחת תשואה על השקעות

מבוא

1. קיים מכלול של קשרים בין תאגידים בנקאיים לבין קרנות להשקעות משותפות בנאמנות וקופות גמל. הוראה זו מתייחסת לעניין הבטחת תשואה על השקעות בגופים אלה וזאת עד להסדרה כוללת של הקשרים כאמור.

איסור הבטחת תשואה

2. תאגיד בנקאי לא יבטיח תשואה למחזיקי תעודות השתתפות בקרנות להשקעות משותפות בנאמנות או לחברים בקופות גמל.

* * *

חזרה

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1378		חוזר מקורי	14/9/88
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
-----	2	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95

חיתום הנפקות של ניירות ערך

מבוא

1. הנהלת תאגיד בנקאי תקבע מדיניות בדבר עיסוקו או עיסוקן של חברות בת שלו כחתם וכאחראי להנפקה וזאת במסגרת ההגבלות המפורטות בהוראה זו.

הגדרות

2. "אחראי להנפקה" - מי שאחראי לפי סעיף 32 לחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968 ;
- "הון" - כמשמעותו בנספח א' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 בנושא "רכיבי ההון". שינויים שחלו ברכיבי ההון ייכללו החל מסוף החודש בו חל השינוי ;
- "הנפקה" - לרבות הצעת מכר של ניירות ערך ;
- "התחייבות כחתם" - (א) לרבות התחייבות כלשהי כלפי החתם לרכוש את ניירות הערך שהונפקו לאחר שהחתם מימש את התחייבותו החיתומית ולרבות התחייבות לסייע לחתם במימון רכישת ניירות ערך כאמור ;
- (ב) בניכוי התחייבות כאמור בפסקה (א) שנתקבלה מתאגיד בנקאי אחר ;
- "חברה בת" - כמשמעותה בחוק ניירות ערך, התשכ"ח - 1968, שהיא תאגיד בנקאי, בנק מחוץ לישראל או תאגיד עזר ;
- "חתם" - כמשמעותו בסעיף 1 לתקנות ניירות ערך (חיתום), התשנ"ג 1993 - (להלן - תקנות החיתום) ;
- "שליטה" - כמשמעותה בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א - 1981 ;
- "ניירות-ערך" - כמשמעותם בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968.

קביעת נהלים

3. הנהלת תאגיד בנקאי תקבע נהלים בנושאים אלה :
- (א) קביעת חלקו של התאגיד הבנקאי או חברה בת שלו בחיתום ההנפקה וזאת במסגרת ההגבלות המפורטות בהוראה זו ;
- (ב) הליכים הקשורים בנטילת אחריות להנפקה על ידיו או על ידי חברות בת שלו.

סייג

4. ההגבלות המפורטות בהוראה זו לא תחולנה על חיתום הנפקה של ניירות ערך על ידי חברה הנשלטת על ידי התאגיד הבנקאי.

שיעורי ההגבלה

5. (א) סך כל ההתחייבויות של תאגיד בנקאי וחברות בת שלו כחתם על הנפקות של ניירות ערך לא יעלה בנקודת זמן כלשהי על 50% מהונו של התאגיד הבנקאי. לעניין זה, התחייבות כחתם על הנפקה של אגרות חוב שאינן ניתנות להמרה או של אופציות לרכישת אגרות חוב כאלו, תחושב במחצית מסכום ההתחייבות.
- (ב) סכום ההתחייבות של התאגיד הבנקאי וחברות הבת שלו כחתם על הנפקה של ניירות ערך של תאגיד מסויים לא יעלה בנקודת זמן כלשהי על 10% מהונו של התאגיד הבנקאי. יחד עם זאת, אם יחס ההון שמקיים התאגיד הבנקאי לצורך הוראת ניהול בנקאי מספר 201 (מבוא, תחולה וחישוב דרישות) עולה על 12%, תוגדל התקרה של 10% כאמור, ב-2 נקודות אחוז בגין כל אחוז מעל ל-12% הנ"ל, אולם בכל מקרה לא תעלה התקרה על 24%.

הגבלות נוספות

6. (א) לא יתחייבו תאגיד בנקאי או חברה בת שלו כחתם על הנפקת ניירות ערך, אם כתוצאה מהחיתום עלול התאגיד הבנקאי או חברה בת שלו לרכוש ניירות ערך בתאגיד בנקאי אחר שהתאגיד הבנקאי או חברת האם שלו אינם שולטים בו. כמו כן, לא ישמשו תאגיד בנקאי או חברה בת שלו כאחראי להנפקה של ניירות ערך של תאגיד בנקאי אחר שהתאגיד הבנקאי או חברת האם שלו אינם שולטים בו.
- (ב) תאגיד העוסק בחתמות, לא יעסוק בתחום השקעות אחר, מתחומי העיסוקים של "תאגיד העוסק בהשקעות" כמפורט בהוראה מס' 322.

חיתום מחוץ לישראל

7. התחייבו תאגיד בנקאי או חברה בת שלו בהתחייבות כחתם מחוץ לישראל, יחולו עליהם הסייגים המפורטים בפרק ג' לתקנות החיתום, אם הם נוגעים לעניין.

עדכונים

תאריך	פרטים	גרסה	חוזר 06 מס'
31/12/84	חוזר מקורי		1161
31/3/88	עדכון		1360
20/6/89	עדכון		1416
12/1/90	עדכון		1442
8/91	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	1	-----
17/10/93	עדכון	2	1672
12/95	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	3	-----
19/10/10	עדכון	4	2277

פעילות מערכת הבנקאות בשוק ההון

מבוא

1. הוראה זו קובעת מספר דרישות מינימליות למערכת הניהול והבקרה בתאגיד בנקאי ובתאגידים נשלטים העוסקים בהשקעות ובייעוץ להשקעות, ובמיוחד בתחום מניעת ניגודי עניינים.
(עיסוקו של תאגיד בנקאי בניירות ערך על חשבון לקוחותיו נדון [בהוראה מס' 461](#)).

מניעת ניגודי עניינים - כללי

2. (א) מעורבותם של התאגידים הבנקאיים בפעולות בשוק ההון ובהשקעות בנכסים פיננסיים הן עבור עצמם והן עבור לקוחותיהם, טומנת בחובה פוטנציאל של ניגודי עניינים. קיום מנגנון למניעת ניגודי העניינים חשוב הן כדי למנוע ניצול לרעה של העוצמה והמידע שבידי התאגיד הבנקאי והן כדי למנוע פגיעה בתאגיד הבנקאי, אם והיה ניצול לרעה מצד עובדיו, בתביעות של יחידים או בתביעות ייצוגיות, ובכך להגדיל את אמון הציבור במערכת הבנקאית כמתווך הוגן בשוק ההון.
- (ב) על מנת למנוע ניצול לרעה של אותם ניגודי עניינים, על התאגיד הבנקאי לקיים מבנה ארגוני ובו "חומות סיניות" בעיסוק שיש לו בפעילויות השונות בשוק ההון. מבנה זה צריך למנוע מעבר של מידע שבידי יחיד או קבוצה הפועלים בעסק מעסקי התאגיד הבנקאי ו/או חברה הקשורה בתאגיד הבנקאי מלהגיע לידי יחיד או קבוצה אחרת הפועלים בעסקי התאגיד ו/או בחברה הקשורה בה. בנוסף, ה"חומות הסיניות" תמנענה מצב לפיו החלטות שהתקבלו בעסק מעסקי התאגיד ו/או בחברה הקשורה בו תהיינה משיקול זר.

הגדרות (6/98)

3. "איש פנים" - (א) מי שהוא בעל עניין בתאגיד הבנקאי, דירקטור או עובד של התאגיד הבנקאי או של תאגיד השולט בתאגיד הבנקאי או של תאגיד בשליטתם של אותם תאגידים;
- (ב) על אף האמור בפסקה (א) לא ייחשב אדם כאיש פנים בשל כך בלבד שהוא מכהן כדירקטור או כעובד באותו תאגיד העוסק בהשקעות או בתאגיד אחר שבשליטתו העוסק בהשקעות באותו תחום;

"בעל עניין" - מי שמחזיק יותר מחמישה אחוזים מסוג מסוים של אמצעי שליטה בתאגיד הבנקאי או בתאגיד החזקה בנקאית שלו;

"חתם" - כמשמעותו בסעיף 1 לתקנות ניירות ערך (חיתום), התשנ"ג-1993;

- "ייעוץ להשקעות"** - מתן ייעוץ לאחרים בנוגע לכדאיות של השקעה, החזקה, קניה או מכירה של נכסים פיננסיים ;
- "מידע פנים"** - כמשמעותו בפרק ח'1 לחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968 ;
- "מנהל תיקים"** - כמשמעותו בחוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה - 1995 (להלן - חוק הייעוץ) ;
- "נייר ערך"** - כמשמעותו בסעיף 1 לחוק ניירות ערך, התשכ"ח - 1968, לרבות יחידות בקרן, ניירות ערך שהונפקו על ידי המדינה או על פי חוק מיוחד וניירות ערך שהונפקו מחוץ לישראל ;
- "ניהול תיקי השקעות"** - כמשמעותו בחוק הייעוץ (להלן - ניהול תיקים) ;
- "נכס פיננסי"** - נייר ערך, פיקדון במטבע ישראלי או במטבע חוץ, השקעה בקופת גמל, אופציות, חוזים עתידיים, לרבות בנכסים ובסחורות, או זכות לאחד מאלה ;
- "קופת גמל"** - כמשמעותה בסעיף 47(א)(2) לפקודת מס הכנסה ;
- "קרן"** - כמשמעותה בחוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994 (להלן - חוק הקרנות) ;
- "תאגיד העוסק בהשקעות"** - תאגיד, שעיקר עיסוקיו הוא באחד או יותר מתחומי ההשקעות ;
- "תאגיד נשלט העוסק בהשקעות"** - תאגיד העוסק בהשקעות ונשלט על ידי תאגיד בנקאי ;
- "תחום השקעות"** - אחד מתחומים אלה :
- חיתום
  - ניהול תיקים
  - ניהול קופות גמל
  - ניהול קרנות
  - יעוץ להשקעות.

המסגרת לעיסוקים מסוימים בהשקעות (6/98)

4. (א) תאגיד בנקאי לא ינהל בעצמו קופת גמל.
 (ב) תאגיד נשלט העוסק בהשקעות לא יעסוק ביותר מאחד מתחומי ההשקעות.
 (ג) למרות האמור לעיל:
 (1) [בטל];
 (2) בנק שניהל קופת גמל לפני תחילתה של הוראה זו ושקיבל לכך אישור המפקח, יוכל להמשיך לנהל אותה קופת גמל;
 (3) תאגיד לניהול תיקים רשאי לעסוק גם בייעוץ להשקעות.
 (ד) תאגיד נשלט העוסק בהשקעות, לא יעסוק במתן אשראי; הוראה זו לא תחול על מתן אשראי מכספי קופות גמל.

מניעת ניגודי עניינים בתאגיד העוסק בהשקעות (6/98) (12/98) (1/01)

5. תאגיד בנקאי השולט בתאגיד העוסק בהשקעות ינקוט באמצעים כדי למנוע ניגודי עניינים ובין היתר עליו לפעול כדלהלן:
 (א) בהרכב הדירקטוריון של תאגיד נשלט העוסק בהשקעות יתקיים אחד מאלה:
 - אנשי פנים לא יהיו רוב הדירקטורים; או
 - כאשר יו"ר הדירקטוריון אינו איש פנים ואינו דירקטור או עובד של התאגיד או של תאגיד שבשליטתו, יכול להיות רוב של אדם אחד לאנשי הפנים.
 (ב) מספר הדירקטורים של תאגיד נשלט העוסק בהשקעות, המכהנים גם כדירקטורים של תאגיד אחר העוסק בהשקעות, לא יעלה על שליש ממספרם הכולל; לעניין זה, "תאגיד אחר העוסק בהשקעות" - למעט תאגידים העוסקים באותו תחום השקעות והנשלטים בידי אותו תאגיד בנקאי.
 (ג) דירקטור של תאגיד נשלט העוסק בהשקעות לא יכהן בעת ובעונה אחת כדירקטור ביותר משני תאגידים נוספים העוסקים בהשקעות, למעט בתאגידים העוסקים באותו תחום השקעות והנשלטים בידי אותו תאגיד בנקאי.
 (ד) רוב הדירקטורים של תאגיד נשלט העוסק בהשקעות יהיו מניין חוקי בישיבת הדירקטוריון, ובלבד שמספרם של דירקטורים המשתתפים בישיבה והמכהנים כדירקטורים של יותר מתאגיד אחד העוסק בהשקעות, לא יעלה על שליש ממספר המשתתפים; לעניין זה, תאגידים העוסקים באותו תחום השקעות והנשלטים בידי אותו תאגיד בנקאי, ייחשבו לתאגיד אחד.
 (ה) (1) וועדת ההשקעות של תאגיד נשלט העוסק בהשקעות תמונה על ידי הדירקטוריון, רוב חבריה יהיו דירקטורים באותו תאגיד נשלט, והיא תקבע את מדיניות ההשקעות ואת המדיניות בדבר הצבעה באסיפות של התאגידים שניירות הערך שלהם בידי אותו תאגיד. אנשי פנים וכן עובדי התאגיד או תאגיד שבשליטתו, לא יהיו רוב החברים בכל ישיבה של ועדת ההשקעות.
 (2) חברי וועדת ההשקעות שאינם דירקטורים בתאגיד הנשלט העוסק בהשקעות, לא יהיו אנשי פנים, ויחולו עליהם בהתאמה המגבלות ודרישות

- הכשירות החלות על דירקטור חיצוני הקבועות בסעיפים 240 (א)-(ג) ו- (ה) לחוק החברות, התשנ"ט – 1999.
- (3) קבעה ועדת ההשקעות הנחיות להשקעה, יהא שיקול הדעת, במסגרת אותן הנחיות, נתון למי שאינו איש פנים, כאמור בפסקה (ח).
- (ו) חבר ועדת השקעות בתאגיד נשלט העוסק בהשקעות לא יכהן כחבר ועדת השקעות של תאגיד אחר העוסק באותו תחום השקעות.
- (ז) לא יהא חבר בוועדת השקעות של תאגיד נשלט העוסק בהשקעות, מי שמתוקף תפקידו בתאגיד אחר העוסק בהשקעות או בתאגיד בנקאי, הוא בעל גישה ישירה למידע שאינו נחלת הכלל לגבי ניירות ערך מסוימים.
- (ח) העובדים והמנהלים של תאגיד נשלט העוסק בהשקעות, להם שיקול דעת להחליט על השקעות, לא יהיו אנשי פנים. לעניין זה, לא ייחשב כעובד התאגיד הבנקאי, עובד מושאל או עובד הנמצא בחופשה ללא תשלום.
- (ט) התאגיד הבנקאי לא יורה ולא ידריך את התאגידים הנשלטים העוסקים בהשקעות, בדבר רכישה או מכירה של נכס פיננסי כלשהו, בדבר דרך ההצבעה מכוח נייר ערך ובדבר מימוש זכויות הכרוכות בנייר ערך; אולם לא תהיה מניעה להעביר לידיעת אותם תאגידים ניתוח מקצועי כלכלי של תאגיד מסוים המבוסס על מידע גלוי, אם היחידה המעבירה את אותם הניתוחים או התאגיד הקשור המעבירם, עוסקים בניתוחים כאלה כחלק מעיסוקם הרגיל. כן לא תהא מניעה מלקבל ניתוח מגמות כלליות או חוות דעת כלליות לגבי השקעות שאינן נוגעות להשקעה בתאגיד מסוים.
- (י) פסקאות (א)-(ו) לא יחולו על מנהל קרן, שחל עליו חוק הקרנות.
- (יא) סעיף זה לא יחול על תאגיד שעיסוקו הבלעדי הוא הערכת שווי של חברות.
- (יב) פסקה (א), לא תחול על תאגיד לניהול תיקים או לייעוץ שחל עליו סעיף 9(ד) לחוק הייעוץ.

הבקרה בתאגיד העוסק בהשקעות (6/98) (12/98) (1/01)

6. דירקטוריון של תאגיד העוסק בניהול תיקים, בניהול קופות גמל או בחיתום ימנה ועדת ביקורת כאמור בסעיף 25(א)-(ו) [להוראה מס' 301](#) ותפקידי הוועדה יהיו כאמור בסעיף 26 [להוראה מס' 301](#). לצורך סעיף זה, דירקטור שאינו איש פנים ייחשב כדירקטור חיצוני - ובלבד שיושב ראש הדירקטוריון והמנהל הכללי של התאגיד הנשלט העוסק בהשקעות, לא יכהנו בוועדת הביקורת.
7. דירקטוריון של תאגיד העוסק בניהול תיקים, בניהול קופות גמל או בחיתום ימנה מבקר פנימי לתאגיד על פי הצעת וועדת הביקורת. ניתן למנות כמבקר הפנימי כאמור את המבקר הפנימי של התאגיד הבנקאי השולט בתאגיד.
8. ההנהלה של תאגיד נשלט העוסק בהשקעות תקבע מערכת של בקרה פנימית שתבטיח, בין היתר:

- (א) יישום מדיניות התאגיד והנחיות הנהלתו (לרבות ועדת ההשקעות) והתאמת הפעילות להוראות הלקוחות;
- (ב) הפרדת תפקידים בין מי שמקבל החלטות בעניין השקעות עבור גופים קשורים (כגון ניהול תיקים עבור קופות גמל קשורות) לבין מי שמחליט בעניין השקעות עבור לקוחות אחרים;
- (ג) בטל.
- (ד) הערכה תקופתית של ביצועי השקעות, תוך השוואת הביצועים בתחומים השונים;
- (ה) הגדרת פעולות ופוזיציות חריגות, תוך קביעת מנגנון למעקב ואיתור פעולות ופוזיציות אלו, לרבות ניתוח עסקאות בניירות ערך מחוץ לבורסה על פי התנהגות מחיר נייר ערך לאורך זמן;
- (ו) דיווח לרשויות על פי דין.

9. ההנהלה של תאגיד נשלט העוסק בניהול תיקים, בניהול קופות גמל או בניהול קרנות תקבע נהלים מפורטים בעניינים אלה:
- (א) שיטת פיצול עסקאות המבוצעות במרוכז עבור מספר לקוחות;
  - (ב) עסקאות מחוץ לבורסה;
  - (ג) השתתפות בהנפקות;
  - (ד) תיקון טעויות.

מניעת ניגודי עניינים בייעוץ להשקעות בניירות ערך (6/98) (12/98)

10. בחר התאגיד הבנקאי לעסוק במישרין בייעוץ ללקוחותיו בדבר השקעות בניירות ערך (להלן בסעיף זה - "ייעוץ"), יפריד בין עיסוקו בייעוץ ללקוחות לבין יתר עסקי התאגיד הבנקאי, כדי למנוע ניגודי עניינים כאמור, כך שיתקיימו "החומות הסיניות". דרך ההפרדה תיקבע בנהלים כתובים אשר יתייחסו בין היתר, לעניינים הבאים:
- (א) **הפרדה ארגונית**

התאגיד הבנקאי יפריד ארגונית ברמת המטה, בין עיסוקו בייעוץ לבין יתר עיסוקיו. הפרדה זאת תתבטא בכך, שהייעוץ יאורגן במסגרת מטה נפרדת בתוך התאגיד הבנקאי - כמו אגף, מחלקה וכדומה (להלן - יחידת הייעוץ) - כאשר כל עובדי יחידת הייעוץ ומנהליה יעסקו באותה עת בתחום זה בלבד. מנהל יחידת הייעוץ יהיה כפוף בשרשרת הניהול, לחבר בהנהלת התאגיד הבנקאי אשר אינו אחראי לתחום האשראי או ההשקעות של התאגיד הבנקאי (נוסטרו).

(ב) **הפרדה מקצועית**

עובד שירכז, ינתח, יעביר מידע וימליץ על סמך ניתוחים כלכליים ליועצי ההשקעות, על השקעות ספציפיות בתחומים שונים, יעסוק אך ורק בניתוח ובהעברת הנתונים. הנתונים, הניתוחים, המידע וההמלצות המועברים ליועצי ההשקעות יתבססו על מידע שאינו מידע פנים.

(ג) הפרדה עסקית

התאגיד הבנקאי יפעל למניעת העברת מידע פנים על נושא ההשקעה בין היחידות השונות בתאגיד הבנקאי לבין העוסקים בייעוץ, הן ביחידת הייעוץ והן בסניפים. ההפרדה תכלול, בין היתר, את העניינים הבאים :

(1) לא יעביר התאגיד הבנקאי לעוסקים בייעוץ מידע הידוע לו במסגרת עיסוקיו האחרים ואשר אינו נחלת הכלל או שלא נערך על פי נתונים שהם נחלת הכלל.

(2) לא תהיה למי שעיסוקו בייעוץ גישה לנתונים שנצברו בגופים אחרים בתאגיד הבנקאי ובפרט לנתונים על האשראי וההשקעות של לקוחותיו של התאגיד הבנקאי ושל התאגיד הבנקאי עצמו. עם זאת, יועץ השקעות שקיבל הסכמה בכתב של לקוח, יורשה לגשת למידע כאמור על אותו לקוח ובקשר לאותו יעוץ ובלבד שהלקוח אינו חברה שניירות ערך שלה נסחרים בבורסה.

מתן שירות לטובת הלקוח (6/98)

11. (א) במסגרת חובת האמון המוטלת על תאגיד בנקאי ועל תאגיד נשלט העוסק בהשקעות, עליהם לפעול לטובת לקוחותיהם, לא להעדיף ענייניהם האישיים או ענייניו של אחר על פני טובת לקוחותיהם ולא להעדיף ענייניו של לקוח אחד על פני לקוח אחר.

(ב) לאור האמור בסעיף קטן (א), תאגיד בנקאי ותאגיד נשלט העוסק בהשקעות לא יתגמל את עובדיו באמצעות תמריצים אישיים לגיוס השקעות בנכסים פיננסיים שלו או של גופים הקשורים אליו, אולם מותר לתגמל את עובדי סניף עבור רווחי הסניף.

(ג) תאגיד בנקאי לא יגבה עמלה מתאגיד הנשלט על ידו והעוסק בהשקעות בתחום ניהול קרנות או בתחום ניהול קופות גמל, המשתלמת על עסקה בניירות ערך, שנעשתה בעד הקרן או בעד קופת הגמל, העולה על העמלה המקובלת בתאגיד הבנקאי בעסקה מאותו סוג ובאותו היקף.

בקרה על יעוץ להשקעות

12. (א) הנהלת תאגיד בנקאי או תאגיד נשלט העוסק בייעוץ להשקעות תקיים מעקב אחר הייעוץ הניתן בפועל ללקוחותיהם, הן ברמת לקוח והן ברמת יועץ בודד או סניף.

(ב) המעקב והניתוח של מגמות הייעוץ לפי יועץ בודד או סניף מייעץ ניתנים לביצוע באמצעות תוכנה שתזזה ותרכז את העסקות שבוצעו על פי הייעוץ של כל יועץ או של היועצים של כל סניף. המעקב יכול לגלות יעוץ מגמתי, התרכזות בהשקעות מסוימות כאשר לא סביר שיש זהות בצרכים של הלקוחות השונים, החזקה לטווח ארוך של השקעות שנועדו לטווח קצר, וכד'.

רוטציה בין ממלאי תפקידים (6/98)

13. (א) על הנהלת התאגיד הבנקאי או תאגיד נשלט העוסק בהשקעות לקבוע וליישם מדיניות שתבטיח רוטציה בין ממלאי תפקידים בעיסוק בהשקעות.
- (ב) למרות האמור בסעיף קטן (א), החובה לקבוע מדיניות בעניין רוטציה אינה מתייחסת לעיסוקיהם של יועצים בתאגיד הבנקאי ושל מנהלי תיקים או יועצים בתאגיד העוסק בניהול תיקים או בייעוץ השקעות.

הגבלות אישיות (6/98) (12/98)

- 13א. תאגיד בנקאי יגרום לכך כי :
- (א) ההגבלות האישיות על עסקאות בניירות ערך בידי עובד חבר הבורסה כאמור בסעיף 52ט. לחוק ניירות ערך, התשכ"ח - 1968 (ראה נספח א'), יחולו בהתאמה גם על דירקטור או עובד של בנק שאינו חבר בורסה, ועל תאגיד בשליטתו של אחד מאלה.
- (ב) ההגבלות האישיות על דירקטור, חבר וועדת השקעות ועובד של מנהל קרן כאמור בסעיף 21 לחוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד - 1994 (ראה נספח ב') ובתקנות השקעות משותפות בנאמנות (הגבלות אישיות על דירקטור, חבר ועדת השקעות ועובד של מנהל קרן), התשנ"ה - 1995 (ראה נספח ג'), יחולו בהתאמה גם על דירקטור, חבר ועדת השקעות ועובד של תאגיד נשלט אחר העוסק בניהול קופות גמל.
- (ג) אין באמור בסעיף זה כדי לפגוע בהוראות כל דין.

תיעוד

14. כל הדיונים שהתקיימו וכל ההחלטות שהתקבלו בפורומים המקצועיים הדנים בהשקעות ובגופים המאשרים השקעות אלו יתועדו בכתב.

פטורים (6/98)

15. תאגיד בנקאי, שהוא או תאגיד הנשלט על ידו עוסק בתחומי ההשקעות כאמור לעיל ואשר בשל גודלו לא ניתן ליישם בו את כל האמור בהוראה זו, רשאי להציע למפקח על הבנקים הצעה חלופית שתביא לכלל ביטוי את ההוראות האמורות. המפקח רשאי לאשר במקרה כזה את ההצעה החלופית או חלקיה או להוסיף עליה מגבלות.

נספח א'

חוק ניירות ערך, התשכ"ח - 1968

52. עסקאות בניירות ערך בידי עובד בורסה (תיקון: תשמ"א, תשמ"ח)

(א) בסעיף זה -

"עובד חבר הבורסה" - דירקטור או עובד של חבר הבורסה, בן זוגו, בן משפחה אחר שפרנסתו עליו, או תאגיד בשליטתו של אחד מאלה;
 "נייר ערך" - מניה או נייר ערך הניתן למימוש או להמרה במניה הרשומים למסחר בבורסה.

(ב) עובד חבר הבורסה לא יקנה ולא ימכור נייר ערך אלא במהלך המסחר בבורסה, על פי הוראה בכתב שנתן לפחות יום לפני ביצוע הקניה או המכירה.

(ג) עובד חבר הבורסה יחזיק ניירות ערך שלו בחשבון על שמו אצל חבר הבורסה.

(ד) (1) דירקטור או עובד של חבר הבורסה המבצע עסקאות בניירות ערך בשביל אחרים ייתן הוראה כאמור בסעיף קטן (ב) אך ורק באמצעות אותו חבר הבורסה; היה לחבר הבורסה יותר מסניף אחד, ייתן את ההוראה בסניף שבו הוא עובד;

(2) עובד חבר הבורסה אחר ייתן את כל הוראותיו כאמור בסעיף קטן (ב) באמצעות חבר הבורסה אחד בלבד; היה לאותו חבר הבורסה יותר מסניף אחד - ייתן את ההוראות בסניף אחד בלבד, ובו ינוהל חשבון ניירות הערך שלו.

(ה) שר האוצר, לאחר התייעצות עם הרשות ובאישור ועדת הכספים של הכנסת, רשאי לקבוע בתקנות איסור על עובד חבר הבורסה לסחור בניירות ערך, אם בדרך כלל או לסוגים של עובדים של חברי הבורסה או של ניירות הערך או לפי כל סיווג אחר, וכן רשאי הוא לקבוע מהו מסחר לעניין זה.

נספח ב'

חוק להשקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד – 1994

21. הגבלות אישיות על דירקטור ועובד של מנהל קרן

- (א) דירקטור של מנהל קרן, למעט חבר ועדת השקעות -
- (1) לא יקנה ולא ימכור נייר ערך הנסחר בבורסה אלא במהלך המסחר בבורסה, על פי הוראה בכתב שנתן לפחות יום אחד לפני ביצוע הקניה או המכירה;
  - (2) ייתן את הוראותיו כאמור בפסקה (1) באמצעות חבר בורסה אחד בלבד; היה לאותו חבר בורסה יותר מסניף אחד - ייתן את ההוראות בסניף אחד בלבד, שבו ינוהל חשבון ניירות הערך שלו.
- (ב) שר האוצר רשאי לקבוע בתקנות תנאים נוספים שבהם יהיה רשאי דירקטור של מנהל קרן, למעט חבר ועדת השקעות, לקנות ולמכור נייר ערך הנסחר בבורסה.
- (ג) חבר ועדת השקעות ועובד של מנהל קרן -
- (1) לא יקנה ניירות ערך אלא מסוגים ובתנאים שקבע שר האוצר בתקנות, דרך כלל או לעובד של מנהל קרן בתפקיד שקבע;
  - (2) יודיע לנאמן של אחת מהקרנות שבניהולו של מנהל הקרן, תוך שבעה ימים לאחר תחילת העסקתו, על ניירות הערך שהוא או בן זוגו מחזיקים בהם; כן יודיע לו, תוך שבעה ימים, על כל רכישה או מכירה של ניירות ערך.

נספח ג'

תקנות השקעות משותפות בנאמנות (הגבלות אישיות על דירקטור, חבר ועדת השקעות ועובד

של מנהל קרן), התשנ"ה - 1995

בתוקף סמכותי לפי סעיף 21(ב) ו-131(א) לחוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד - 1994¹ (להלן - החוק), לפי הצעת הרשות ובאישור ועדת הכספים של הכנסת, אני מתקין תקנות אלה:

1. **תנאים נוספים לדירקטור למעט חבר ועדת השקעות**

- (א) דירקטור של מנהל קרן, למעט חבר ועדת השקעות, רשאי לקנות ולמכור ניירות ערך הנסחרים בבורסה בדרך ובתנאים המפורטים בתקנה 2(א), בשינויים המחויבים.
- (ב) הוראות סעיף 21(א) לחוק לא יחולו על קניה ומכירה של ניירות ערך באמצעות נאמן כאמור בתקנת משנה (א).

2. **הגבלות על חבר ועדת השקעות ועובד של מנהל קרן**

חבר ועדת השקעות ועובד של מנהל קרן רשאים לקנות ניירות ערך מהסוגים ובתנאים המפורטים להלן:

- (1) כל נייר ערך, בדרך של נאמנות עיוורת כמפורט להלן:
- (א) נייר הערך ייכלל בתיק שינוהל בעדו בידי נאמן שיינתן לו ועובד של שיקול דעת בלעדי בקשר לניהול התיק, ועל פי ההסכם שבינו מנהל קרן לבין הנאמן אין הנאמן רשאי לקבל הוראות בעניין ניהול התיק, בין במישרין ובין בעקיפין, למעט לעניין -
- (1) הרכב התיק לפי סוגי ניירות הערך שייכללו בו ובשיעורים שייכללו בו, ובלבד שלא תינתן הוראה, במישרין או בעקיפין, המתייחסת לניירות ערך מסוימים;
- (2) מכירת ניירות ערך שבתיק, כולם או כדי סכום מסוים, או ניירות ערך מסוימים מסוימים, ובלבד שלא תינתן הוראה, במישרין או בעקיפין, המתייחסת לניירות ערך מסוימים.
- (ב) הנאמן הוא תאגיד חבר בורסה לניירות ערך בישראל, חברה בשליטתו או חברה בשליטת בעל שליטה בו, אשר קיבלו מן הבורסה אישור לנהל תיקי ניירות ערך של לקוחות, ומתקיימים שני אלה:
- (1) חבר ועדת ההשקעות או עובד מנהל הקרן, ולעניין תקנה 1(א) - דירקטור של מנהל הקרן, שבעדם מנוהל התיק, אינם בעלי עניין בנאמן;
- (2) הנאמן אינו חברה השולטת במנהל הקרן או חברה בשליטת חברה כאמור ואינו חברה שמנהל הקרן הוא חברה מסונפת שלה.
- (ג) הדירקטור, חבר ועדת ההשקעות או עובד מנהל הקרן, שבעבורם מנוהל התיק, יורו לנאמן לשמור, לתקופה של שבע שנים לפחות, את כל המסמכים הנוגעים לתיק ולהעמידם ליושב ראש הרשות, לפי דרישתו, לצורכי ביקורת.
- (2) ניירות ערך מהסוגים ובתנאים המפורטים להלן, שלא בדרך של נאמנות עיוורת:
- (א) ניירות ערך שאינם נסחרים בבורסה או בשוק מוסדר;
- (ב) ניירות ערך שהוציאה המדינה;

- (ג) ניירות ערך הנסחרים בבורסה בישראל, שהוציא תאגיד שהוא מעסיקו, ובלבד שקנה אותם בהצעה על פי תשקיף ;
- (ד) מניות של תאגיד שהוא בעל שליטה בו (להלן - מניות שליטה), הנסחרות בבורסה, ובלבד שקנייתן אינה במהלך המסחר בבורסה ;
- (ה) מניות שליטה, במהלך המסחר בבורסה, ובלבד שחלפו לפחות 3 חודשים מיום שמנהל הקרן הודיע בדו"ח שהוגש לרשות ולרשם, כי מניות השליטה אינן מוחזקות ולא יוחזקו בקרן שבניהולו כל עוד חבר ועדת ההשקעות הוא בעל שליטה בתאגיד ; חדל חבר ועדת ההשקעות, שהוא בעל שליטה בתאגיד, לכהן בחבר הועדה או חדל להיות בעל שליטה בתאגיד, והוגש על כך דו"ח לרשות ולרשם, יהיה מנהל הקרן רשאי להחזיק את מניות השליטה בקרן שבניהולו.

3. פטור מהודעה לנאמן

הוראות סעיף 21 (ג)(2) סיפא לחוק לא יחולו על קנייה ומכירה של ניירות ערך באמצעות נאמן כאמור בתקנה 2(1).

ה' באדר א' התשנ"ה (5 בפברואר 1995)

אברהם (בייגה) שוחט
שר האוצר

¹ ס"ח התשנ"ד, עמ' 308

חזרה

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1575	1	הוראה מקורית	1/6/92
1672	2	עדכון	17/10/93
1757	3	עדכון	28/2/95
-----	4	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95
1930	5	עדכון	30/6/98
1960	6	עדכון	31/12/98
2023	7	עדכון	10/1/01

מגבלות על מימון עסקאות הוניות

מבוא

1. (א) מימון עסקאות הוניות (לדוגמה, מימון רכישת שליטה או אמצעי שליטה בתאגידים) מתאפיין במקרים רבים בסכומים או בשיעורי מימון גבוהים, כאשר יכולת פירעון האשראי מבוססת לעיתים קרובות על התאגיד הנרכש, ולעיתים אף ללא זכות חזרה ללווה.
- (ב) בשל האופי המורכב ורמת הסיכון הכרוכה במימון עסקאות הוניות, הוסדרה פעילות זו במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקין 327 בנושא "ניהול הלוואות ממונפות" (להלן - "הוראה מספר 327").
- (ג) מבלי לפגוע בדרישות הקבועות בהוראה מספר 327, נקבעה הוראה זו העוסקת במגבלות כמותיות על מימון עסקאות הוניות.

הגדרות

2. "הון" - הון רובד 1 לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים כמשמעותן בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 בנושא "ההון הפיקוחי";

"עסקה הונית" -

עסקה שמטרתה אחת מהבאות:

- (א) רכישה עצמית - רכישה או רכישה חוזרת, על ידי הלווה, של ההון העצמי המונפק של הלווה (לרבות תוכנית לרכישת מניות עבור עובדים);
- (ב) רכישת תאגיד אחר - רכישה של זכות הונית כלשהי בתאגיד אחר, או רכישה של כלל הנכסים או של חלק משמעותי מהנכסים בתאגיד אחר;
- (ג) חלוקת הון - תשלום דיבידנד או עסקה אחרת שמטרתה להגדיל את הערך לבעלי המניות;

"אשראי למטרת עסקה

הונית" -

אשראי למטרת עסקה הונית, ובלבד שיתרת האשראי כאמור גבוהה מ- 0.5% מהון התאגיד הבנקאי המממן או מ- 35 מיליוני ש"ח, לפי הגבוה מביניהם. עם זאת, באשראי למימון רכישת זכויות הוניות בתאגיד בנקאי אחר או בתאגיד החזקה בנקאית, יעמוד הסף על 35 מיליוני ש"ח.

יש לכלול ב"אשראי למטרת עסקה הונית" גם אשראי נוסף שהועמד ללווה במועד מאוחר ממועד מימון העסקה ההונית, אם פירעון האשראי מבוסס בעיקרו על תזרים מזומנים הנובע מהזכויות ההוניות שרכישתם מומנה על

ידי התאגיד הבנקאי ;

אשראי לרכישת זכויות הוניות בתאגיד ובתאגיד שבשליטתו ייחשב לאשראי אחד.

"שיעור מימון" -

היחס, באחוזים, בין יתרת האשראי למטרת עסקה הונית, לבין עלות העסקה. כמו כן :

(1) אם הזכויות ההוניות נרכשו בשלבים, או אם נמכרו חלק מהזכויות ההוניות, יחושב שיעור המימון כדלקמן - יתרת האשראי שניתן לרכישת הזכויות ההוניות ביחס לשווי הזכויות כפי שנגזר מעלות העסקה האחרונה.

(2) מיתרת האשראי ניתן להפחית ביטחונות הניתנים לניכוי על פי סעיף 5 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 בנושא "מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים", בהתאם לכללים הקבועים שם.

3. בטל.

מגבלות כמותיות

4. (א) (1) סך יתרת האשראי למטרת עסקאות הוניות, במקרים בהם שיעור המימון עולה על 50%, לא יעלה על 70% מהון התאגיד הבנקאי נותן האשראי.

(2) מבלי לפגוע באמור בפסקה (1), יתרת האשראי שניתן תאגיד בנקאי לרכישת זכויות הוניות בתאגיד בנקאי אחר, או בתאגיד החזקה בנקאית, במקרים בהם שיעור המימון עולה על 30%, לא תעלה על הנמוך מבין אלה :

(א) 5% מהונו של התאגיד הבנקאי נותן האשראי ;

(ב) 5% מהונו של התאגיד הבנקאי הנרכש או של תאגיד החזקה בנקאית (לפי הדוח האחרון שפרסם), או שיעור אחר שקבע המפקח לתאגיד בנקאי שהונו נמוך מסך של חמש מאות מיליוני ש"ח.

(1) (ב) בסוף כל רבעון יעדכן התאגיד הבנקאי את הסכומים והשיעורים לצורך האמור בסעיף קטן (א).

(2) עדכון כאמור בפסקה (1), ייערך ביחס לכל עסקה על פי החישוב להלן : יתרת האשראי בפועל ביחס לעלות העסקה. מעלות העסקה יש לנכות סכום של דיבידנדים שקיבל הלווה מרווחים שנצברו בתאגיד הנרכש לפני מועד הרכישה.

(ג) אין צורך להמשיך לכלול בחישוב המגבלה אשראי שנפרע בחלקו, כך שהיתרה הנוכחית היא מתחת למינימום שנקבע בהגדרת "אשראי למטרת עסקה הונית" שבסעיף 2 לעיל, או ששיעור המימון הוא מתחת לספים שנקבעו בסעיפים 4(א)-(1) לעיל (2) לעיל.

אשראי למספר לוויים

- 4א. (א) אשראי שניתן למספר לוויים בנפרד לרכישת זכויות הוניות באותו תאגיד או תאגיד שבשליטתו, ייחשב לאשראי אחד לצורך מגבלה זו.
- (ב) לעניין סעיף קטן (א) לעיל, תאגיד בנקאי לא יתחשב באשראי לרכישת זכויות הוניות ללוויים שסכום האשראי שניתן להם נמוך ממחצית הסכום הקבוע בהגדרת "אשראי למטרת עסקה הונית".

* * *

עדכונים

תאריך	פרטים	גרסה	חוזר 06 מס'
30/7/98	הוראה מקורית	1	1939
14/3/99	עדכון	2	1965
22/12/02	עדכון	3	2097
13/12/04	עדכון	4	2151
27/12/11	עדכון	5	2323
28/04/15	עדכון	6	2461

ניהול מסגרות אשראי בחשבונות עובר ושב

1. בתוקף סמכותי לפי סעיף 5(ג) לפקודת הבנקאות, 1941, לאחר התייעצות עם הוועדה המייעצת ובאישור הנגיד, אני קובע הוראות אלה :

הגדרות

2. "חשבון עובר ושב" - לרבות חשבון חוזר דביטורי.

מסגרת האשראי המאושרת

3. ביקש לקוח לקבל אשראי בחשבון עובר ושב, והתאגיד הבנקאי נענה לבקשה, על התאגיד הבנקאי לקיים את התנאים הבאים :
  - (א) (1) מסגרת האשראי הכוללת בחשבון עובר ושב שתאושר ללקוח ותוסכם עמו, תיקבע בהתבסס על ניתוח מתועד של צרכי האשראי של הלקוח אשר יצורף אל מסמך בקשת האשראי, לצורך אישורה על ידי גורם האשראי המוסמך לאישור תקרת האשראי שתותר בחשבון העובר ושב של הלקוח.
  - (2) התאגיד הבנקאי רשאי לקבוע סכומי סף שונים, לקבוצות לקוחות שונות, שלגביהן יוגדרו קריטריונים כלליים לניתוח המתועד של צרכי האשראי, כאמור בסעיף קטן (1) לעיל.
  - (ב) בין יתר הפירוט המתחייב על פי הדין, יפרט הסכם מסגרת האשראי את העקרונות המותווים בהוראה זו, לרבות את מחויבות הצדדים להקפיד על ביצוע חיובים לחשבון העובר ושב בתוך המסגרת המאושרת בלבד ובלא חריגה ממנה, ואת המשמעויות של מחויבות זו.
  - (ג) על אף האמור, רשאי התאגיד הבנקאי להעמיד מסגרת אשראי באופן חד צדדי ללקוח בעל הסכם מסגרת אשראי, ובלבד שלא יחייב את הלקוח בעמלה בגין העמדת המסגרת הנוספת. התאגיד הבנקאי יתעד מסגרת זו במערכותיו הממוחשבות, ויודיע ללקוח בסמוך לקביעתה על סכום המסגרת ותנאיה, לרבות מועד תפוגתה. הריבית במסגרת אשראי כאמור לא תעלה על הריבית שנקבעה למסגרת האשראי האחרונה אשר הוסכמה בכתב עם הלקוח.
- התאגיד הבנקאי רשאי להעמיד מסגרת אשראי כאמור גם לסוג של לקוחות אשר יגדיר מראש ובמפורש בנהליו, ובכפוף לקיומם של התנאים המפורטים לעיל.

ניהול מסגרת אשראי

4. תאגיד בנקאי לא יאפשר היווצרותה של יתרת חובה בחשבון עובר ושב, העולה על מסגרת האשראי שאושרה והוסכמה כאמור בסעיף 3 לעיל, אלא במקרים ובתנאים הבאים :
  - (א) בקשת לקוח לכבד חיוב מסוים - ביקש לקוח לכבד חיוב מסוים בעטיו צפויה להיווצר חריגה, רשאי התאגיד הבנקאי, על-פי שיקול דעתו, להיענות לבקשה. אולם, אם החריגה שאושרה עולה על יום עסקים אחד, תוגדר ותוסכם מראש ובכתב מסגרת -

ולו זמנית - התואמת את היקף האשראי המבוקש. בסעיף זה "בקשת לקוח לכבד חיוב מסוים" – לרבות בדרך של מתן הוראת תשלום על ידי הלקוח או דרישת תשלום לפי הרשאה לחיוב חשבון שנתן הלקוח".

(ב) העמדה חד צדדית של מסגרת אשראי כאמור בסעיף 3(ג) לעיל. במקרים בהם החריגה מתגלית לאחר היווצרותה, לדוגמא בפעילות מס"ב ומסלקה, ניתן יהיה להעמיד מסגרת אשראי כאמור עם ערך רטרואקטיבי.

(ג) אי יכולת למנוע חריגה - במקרים בהם אין באפשרות התאגיד הבנקאי למנוע חריגה, יודיע התאגיד הבנקאי ללקוח, שעליו לפעול לביטול מיידי של החריגה בחשבון, ולחדול מיצירת חיובים נוספים שכיבודם ייצור או יגדיל חריגה מהמסגרת שנקבעה לו.

5. בטל.

6. בטל.

7. בטל.

הגבלת סכומים

8. תאגיד בנקאי רשאי שלא ליישם האמור בהוראה זו על חריגות בסכומים שלא יעלו על 2,000 ש"ח ל"אשראי לאנשים פרטיים", ובסכומים שלא יעלו על 5,000 ש"ח ל"אשראי מסחרי", כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור, ובלבד שלא יתמשכו לאורך זמן.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2159	1	הוראה מקורית	8/2/05
2176	2	עדכון	26/12/05
2181	3	עדכון	22/1/06
2198	4	עדכון	17/12/06
2259	5	עדכון	18/2/10
2444	6	עדכון	25/11/14
2636	7	עדכון	30/12/20

ליווי פיננסי**שוברי תשלום**

1. תאגיד בנקאי לא יממן פרויקט בניה בשיטת הליווי הפיננסי, אלא אם יתקיימו התנאים הבאים באשר לחשבון הפרויקט :

(א) התאגיד הבנקאי, או תאגיד בנקאי אחר בו מתנהל חשבון הפרויקט מטעם התאגיד הבנקאי, יפיק פנקס שוברי תשלום בגין כל דירה בפרויקט, אותה עתיד הקבלן למכור, וימסור אותו לקבלן; שוברי התשלום ישמשו לכל תשלום אותו עתיד הרוכש לשלם לקבלן בגין מחיר הדירה, החל מהתשלום הראשון ועד האחרון, והם יכללו את כל הפרטים שלהלן, ואותם בלבד, ככל שהם ידועים לתאגיד הבנקאי במועד הפקת השובר :

- (1) מספר מזהה חד ערכי של הפנקס והשובר ;
- (2) שם הקבלן ומספר מזהה חד ערכי של הקבלן ;
- (3) שם הפרויקט ומספר חד ערכי של הפרויקט ;
- (4) מספר מזהה חד ערכי של הדירה הנמכרת ;
- (5) מספר גוש וחלקה של הדירה הנמכרת ;
- (6) מיקומו הגיאוגרפי של הפרויקט ;
- (7) מספר חשבון הפרויקט ;
- (8) מספר הטלפון של הגורם בתאגיד הבנקאי עימו יכול הרוכש ליצור קשר, על מנת לוודא את התאמת פרטי השובר לרישום בתאגיד הבנקאי ;
- (9) כיתוב המבהיר, כי עם תשלום השובר המקורי קמה לרוכש הדירה הזכות לקבל מהבנק ערבות או לקבל בטוחה אחרת בהתאם להוראות חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה- 1974, בגין סכום הכסף ששולם באמצעות השובר.
- (10) כיתוב המבהיר, כי על התאגיד הבנקאי להוציא לרוכש הדירה ערבות, או לוודא הוצאה או מתן בטוחה אחרת, בהתאם להוראות חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה- 1974, בתוך 14 ימי עסקים מיום התשלום.
- (11) כיתוב המפנה את תשומת לב הרוכש לרצף מספרי השוברים ;
- (12) כיתוב המבהיר כי לא ניתן לשנות פרט כלשהו המוטבע על השובר ;
- (13) כיתוב המבהיר כי אין בתשלום השובר ובהוצאת ערבות בעקבותיו, כשלעצמם, כדי ליצור זכות לרוכש מעבר לזכויותיו על פי דין, לרבות לעניין מכתב החרגה בגין שעבוד המקרקעין לתאגיד הבנקאי, בנסיבות בהן אין התאגיד הבנקאי מחויב לעשות כן.

(ב) שם הרוכש, מספר זהותו והסכום לתשלום, ימולאו על ידי הרוכש. אין באמור כדי למנוע מתאגיד בנקאי מלווה המפיק שוברים, לנקוט בשיטה לפיה פרטים אלה, או חלקם, ימולאו על ידיו מראש.

הוצאת ערבות בנקאית לרוכש

2. התאגיד הבנקאי יוציא לרוכש הדירה ערבות בגין הסכום ששולם באמצעות שובר התשלום המקורי כאמור בסעיף 1 לעיל, או יוודא את הוצאתה או מתן בטוחה אחרת על פי חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה-1974, בתוך 14 ימי עסקים מיום התשלום.

פרטים בהסכם הליווי

3. התאגיד הבנקאי יכלול בהסכם הליווי, בין היתר, את הפרטים הבאים:
- (א) חובת הקבלן למסור את שוברי התשלום לרוכש;
  - (ב) חובת הקבלן לעשות מאמץ סביר להחזרתם לתאגיד הבנקאי של כל שוברי התשלום שטרם שולמו, במקרה בו בוטל הסכם מכר הדירה;
  - (ג) סעיף הקובע כי תשלום של הרוכש באמצעות השובר מהווה הוראה בלתי חוזרת של הקבלן לתאגיד הבנקאי להוציא ערבות לרוכש;
  - (ד) הסכמת הקבלן למתן מידע לרוכש, כמפורט בסעיף 4 להלן;
  - (ה) הסכמת הקבלן לכך, שהתאגיד הבנקאי יאשר לתאגיד בנקאי הנותן לרוכש הלוואה לשם רכישת הדירה מהקבלן, והפונה אליו לשם העברת כספי הלוואה לחשבון הפרויקט, כי פרטי חשבון הפרויקט המצויים בידו תואמים את הפרטים הרשומים בתאגיד הבנקאי.
  - (ו) חובת הקבלן לקבוע בהסכם מכר הדירה, שהדרך היחידה והבלעדית לתשלום סכום כלשהו מהרוכש לקבלן בגין מכירת הדירה תהיה באמצעות שוברי התשלום;
  - (ז) חובת הקבלן לקבוע בהסכם מכר הדירה, את הדרכים באמצעותן יוכל הרוכש לקבל מהתאגיד הבנקאי את המידע כמפורט בסעיף 4 להלן.
  - (ח) חובת הקבלן להמציא לבנק העתקים של כל הסכמי המכר שנחתמו, תוך 7 ימים מעת חתימת כל אחד מהם.

מידע לרוכש

4. תאגיד בנקאי יאשר לרוכש שמוסר לו מספר חשבון פרויקט ושם פרויקט, כי הפרטים שמסר תואמים את הפרטים הרשומים בתאגיד הבנקאי, וזאת בכל האמצעים הבאים:
- (א) בסניף התאגיד הבנקאי בו מתנהל חשבון הפרויקט;
  - (ב) באמצעות מענה טלפוני – בפניה של הרוכש לגורם אותו קבע התאגיד הבנקאי לענין זה, ואשר מספר הטלפון המאפשר גישה אליו יופיע בשובר התשלום כאמור בסעיף 1(א)(8);
  - (ג) באמצעות אתר האינטרנט של התאגיד הבנקאי, על ידי הקלדת פרטים מסוימים מתוך השובר שבידי הרוכש.

תחולה

5. הוראה זו תחול על מקרים בהם מתקיימים שני התנאים הבאים:
- (א) נכסים, עסקאות וזכויות עליהם חל חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה-1974.
  - (ב) מימון הקבלן נעשה באמצעות הסכם ליווי פיננסי סגור.

* * *

עדכונים			
חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2225	1	חוזר מקורי	4/2/08
2344	2	עדכון	30/7/12

ניהול הלוואות ממונפות (Leveraged Lending)**מבוא**

1. הוראה זו מפרטת את ציפיות הפיקוח על הבנקים מהתאגידים הבנקאיים, בדבר ניהול סיכונים הולם וזהיר בפעילויות של הלוואות ממונפות. כמפורט בגוף ההוראה, התאגידים הבנקאיים נדרשים לקיים, בין היתר:
  - (א) מבנה עסקאות המשקף הנחות עסקיות נאותות, מבנה הון הולם, ומינוף סביר. מרכיבים אלה של מבנה הלוואה נאות, יחד עם תחזיות ביצוע מבוססות, צריכים לתמוך בצורה ברורה ביכולתו של הלווה לפרוע את ההלוואה ולהקטין את המינוף עד לרמה בת קיימא (sustainable level) על פני פרק זמן סביר, בין אם ההלוואה מיועדת להחזקה או לחלוקה;
  - (ב) הגדרה של הלוואה ממונפת המאפשרת יישום עקבי בכל קווי העסקים;
  - (ג) נוהלי חיתום מוגדרים כהלכה, אשר בין היתר, מגדירים רמות מינוף מקובלות ומתארים את ציפיות ההפחתה (amortization) של חוב בכיר ונדחה;
  - (ד) מסגרת של מגבלות אשראי וריכוזיות אשראי העולה בקנה אחד עם התיאבון לסיכון של התאגיד הבנקאי;
  - (ה) מערכת מידע ניהולי (MIS - Management Information System) נאותה, המאפשרת להנהלה לזהות, לסכום ולנטר חשיפות ממונפות ולציית למדיניות בכל קווי העסקים; וכן,
  - (ו) קווים מנחים לעריכת מבחני קיצון תקופתיים לתיק ההלוואות הממונפות, במטרה לכמת את ההשפעה הפוטנציאלית של תנאי הכלכלה והשוק על איכות הנכסים, הרווחים, הנזילות וההון של התאגיד הבנקאי.

מסגרת ניהול סיכונים

2. לאור פרופיל הסיכון הגבוה של עסקאות ממונפות, תאגידים בנקאיים העוסקים בהלוואות ממונפות נדרשים לאמץ מסגרת ניהול סיכונים הכוללת תהליך סקירה וניטור מרוכז ותכופ. ביסוד מסגרת זו יש לנסח בכתב את מטרות הסיכון, את הקריטריונים לסיכון מקובל, ואת בקורות הסיכון. הנחיה זו מתארת את ציפיותיו המינימאליות של הפיקוח על הבנקים בנושאים הבאים:

- (א) הגדרה של הלוואה ממונפת
- (ב) הנחיות כלליות בנוגע למדיניות
- (ג) דיון בדירקטוריון
- (ד) נוהלי חיתום
- (ה) נוהלי הערכת שווי
- (ו) דיווח וניתוח כמותי
- (ז) סיווג הלוואות ממונפות
- (ח) ניתוח אשראי

(ט) ספונסרים בעסקאות

(י) סקירת אשראי

(יא) מבחני קיצון

הגדרה של הלוואה ממונפת

3. מסמך מדיניות האשראי של תאגיד בנקאי יגדיר מהי הלוואה ממונפת, תוך שימוש בקריטריונים ברורים ואובייקטיביים. ההגדרות הנהוגות בענף השירותים הפיננסיים כוללות לרוב קומבינציה של האפיונים הבאים:¹

(א) התקבולים משמשים לרכישה עצמית של הון החברה הלווה (buyout), רכישה של חברה אחרת (acquisition), או חלוקת הון (capital distribution):

(1) רכישה עצמית - רכישה או רכישה חוזרת, על ידי הלווה, של ההון העצמי המונפק של הלווה (לרבות תוכנית לרכישת מניות עבור עובדים, ESOP - employee stock ownership plan).

(2) רכישת תאגיד אחר - רכישה של זכות הונית כלשהי בתאגיד אחר, או רכישה של כלל הנכסים או של חלק משמעותי מהנכסים בתאגיד אחר.

(3) חלוקת הון - תשלום דיבידנד או עסקה אחרת שמטרתה להגדיל את הערך לבעלי המניות.

תאגיד בנקאי יקבע ספי מהותיות ושיעורי מינוף מינימליים לעסקאות המפורטות בסעיף קטן זה. עסקאות מתחת לספים או לשיעורי המינוף שנקבעו - אין חובה לסווגן כהלוואה ממונפת.

(ב) היחס בין סך החוב של הלווה ל- EBITDA (רווח לפני ריבית, מסים, פחת והפחתות) של הלווה עולה על שיעורים שקבע הבנק, בין היתר בהתחשב ברמות המקובלות בענף או במגזר ספציפי.²

(ג) לווה המאופיין ביחס גבוה של חוב לשווי נקי (high debt-to-net-worth ratio).

(ד) רמת המינוף של הלווה, לאחר המימון, כפי שהיא נמדדת באמצעות יחסי מינוף (לדוגמה, חוב לנכסים, חוב לשווי נקי, חוב לתזרים מזומנים, או מדדים דומים אחרים המשותפים לענפים או למגזרים מסוימים), גבוהה משמעותית מהנורמות המקובלות בענף או מרמות היסטוריות.

4. תאגיד בנקאי נדרש להגדיר מהי הלוואה ממונפת במסגרת המדיניות והנהלים שלו ברמת פירוט מספיקה, כדי להבטיח יישום עקבי בכל קווי העסקים. ההגדרה תתאר בבירור את המטרות ואת המאפיינים הפיננסיים המשותפים לעסקאות אלה, ותשקף את הסיכון לתאגיד הבנקאי הן

¹ ההגדרה של מימון כ"הלוואה ממונפת" נעשית על פי רוב בעת הייזום, השינוי, ההארכה או המיחזור של ההלוואה. לווים שחלה הרעה משמעותית בביצועיהם הפיננסיים לאחר מתן ההלוואה ונעשו מאופיינים במינוף גבוה לאחר מכן, אינם נכללים בהנחיה זו, אלא אם כן נעשה שינוי, הארכה או מיחזור של האשראי הניתן להם.

² למטרות חישוב זה, אין לקזז מזומן כנגד חוב.

מחשיפה ישירה והן מחשיפה עקיפה דרך מימון הלוואות ממונפות עם זכות חזרה מוגבלת, או מימון המוענק למתווכים פיננסיים (כגון conduits וישויות למטרה מיוחדת (SPEs)) המחזיקים הלוואות ממונפות.

5. להסרת ספק, מובהר כי "אשראי למטרת עסקה הונית", הנכלל במסגרת חישוב המגבלה הכמותית שבסעיף 4(א) להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 323, ייחשב כ"הלוואה ממונפת" לצורכי הוראה זו.

הנחיות כלליות בנוגע למדיניות

6. המדיניות ונוהלי האשראי של תאגיד בנקאי בנושא הלוואות ממונפות יתייחסו לנושאים הבאים:
  - (א) הגדרת התיאבון לסיכון של התאגיד הבנקאי, לרבות סכומים מוגדרים בבירור של הלוואות ממונפות שהתאגיד הבנקאי מוכן להעמיד (לדוגמה, מגבלות על עסקאות בצנרת³) ומוכן להחזיק (לדוגמה, רמות החזקה לעסקה ורמות החזקה מצרפיות). התיאבון לסיכון שקבע התאגיד הבנקאי יהיה מגובה בניתוח ההשפעות הפוטנציאליות על רווחים, הון, נזילות וסיכונים אחרים הנובעים מפוזיציות אלה, וחייב באישור הדירקטוריון;
  - (ב) מסגרת מגבלות הכוללת מגבלות או קווים מנחים לבעלי חוב בודדים או עסקאות בודדות, לתיק ההחזקות המצרפי, לחשיפה המצרפית של העסקאות בצנרת, ולריכוזיות ענפית או גיאוגרפית. על מסגרת המגבלות להגדיר את סמכויות ההנהלה לאישור עסקאות ולקבוע הוראות לגבי מעקב אחר חריגה מהמגבלות.
  - (ג) נהלים המבטיחים כי הסיכונים הטמונים בפעילויות של הלוואות ממונפות משתקפים כראוי בהפרשות להפסדי אשראי של התאגיד הבנקאי ובניתוח הלימות ההון;
  - (ד) סמכויות לאישור אשראי וחיתום, לרבות נהלים לאישור ותיעוד שינויים במבנה ובתנאים של עסקה מאושרת;
  - (ה) קווים מנחים לפיקוח נאות של ההנהלה הבכירה, לרבות דיווח תקופתי הולם לדירקטוריון;
  - (ו) תשואות צפויות מותאמות לסיכון בגין עסקאות ממונפות;
  - (ז) נוהלי חיתום מינימאליים (ראה פרק "נוהלי חיתום" להלן); וכן,
  - (ח) שיטות חיתום אפקטיביות לייזום הלוואות (primary loan origination) ורכישת הלוואות (secondary loan acquisition).

דיון תקופתי בדירקטוריון

7. דירקטוריון של תאגיד בנקאי ידון לפחות אחת לשנה במדיניות התאגיד הבנקאי ביחס להלוואות ממונפות. הדיון ייסוב בין היתר על:
  - (א) מדיניות התאגיד הבנקאי ביחס למתן הלוואות ממונפות (סוג התאגידים, שיעור המימון, סוגי האשראי, סוגי הביטחונות, מרווחי הביטחון עליהם וכו').

³ עסקאות בצנרת - כמשמעותן בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 בנושא "ניהול סיכון אשראי".

- (ב) היקף החשיפה הכולל והרצוי ביחס להון של התאגיד הבנקאי להלוואות ממונפות ולאשראי לרכישת אמצעי שליטה, ושיעור החשיפה הרצוי לאשראי כאמור בתאגיד בודד.
- (ג) אשראי לרכישת אמצעי שליטה בתאגידים השולטים בתאגידים אחרים שהתאגיד הבנקאי מימן את רכישת השליטה בהם.
- (ד) אשראי לרכישת אמצעי שליטה, שאין לגביו זכות חזרה ללווה.
8. אחת לחצי שנה, הדירקטוריון יקיים דיון במצב התיק הכולל של ההלוואות הממונפות, לרבות העמידה בהתניות הפיננסיות ודיון מפורט בכל אשראי שמעל סכום מינימום שיקבע הדירקטוריון.

נוהלי חיתום

9. נהלי חיתום של תאגיד בנקאי צריכים להיות ברורים, כתובים ומדידים, ועליהם לשקף במדויק את התיאבון לסיכון של התאגיד הבנקאי לעסקאות הלוואה ממונפות. חיתום ראשוני חלש של עסקאות, יחד עם מבנה חוב בלתי נאות והתניות פיננסיות מוגבלות, עשויים להוביל בסופו של דבר לסיווג החוב כבעייתי, ואף לקושי בארגונו מחדש. תאגיד בנקאי יקבע מגבלות חיתום ברורות בנוגע לעסקאות ממונפות, לרבות היקף העסקאות שהתאגיד הבנקאי יארגן הן ברמה הפרטנית והן ברמה המצרפית לצורך חלוקה.
10. התאגיד הבנקאי היוזם ייתן את דעתו לסיכונים המוניטין הטמונים בעסקאות שחיתומן חלש, היות שסיכונים אלה עלולים למצוא את דרכם למגוון רחב של מכשירי השקעה ולהחמיר סיכונים מערכתיים במשק. תאגיד בנקאי הנכשל בעמידה באחריותו המשפטית בחיתום ובהפצת עסקאות עלול לגרום נזק למוניטין שלו בשוק ולפגום בכושר התחרות שלו. בדומה לכך, גם תאגיד בנקאי המשווק עסקאות אשר עם הזמן כרוכות בשיעורי כשל או הפסד גבוהים משמעותית ובבעיות של עמידה בהתחייבויות, עשוי להיחשף לפגיעה במוניטין.
11. נהלי החיתום של תאגיד בנקאי יתייחסו, לכל הפחות, לנושאים הבאים:
- (א) האם הנחות הבסיס העסקיות עבור כל עסקה נאותות ומבנה ההון של הלווה בר קיימא (sustainable), בין אם העסקה נחתמת עבור תיק האשראי של התאגיד הבנקאי עצמו ובין אם מתוך כוונת חלוקה.
- (ב) יכולתו של לווה לפרוע את חובותיו ויכולתו להקטין את המינוף עד לרמה בת-קיימא (sustainable level) על פני פרק זמן סביר. כהנחה כללית, על תאגידים בנקאיים לשקול גם האם תחזיות תזרים המזומנים, "בתרחיש הבסיסי" (base case) מצביעות על יכולת לבצע הפחתה מלאה של חוב בכיר מובטח או לפרוע חלק משמעותי מתוך החוב הכולל בטווח הזמן הבינוני.⁴ כמו כן, התחזיות צריכות לכלול תרחיש מציאותי אחד או יותר של הידרדרות (downside), המשקף סיכונים מרכזיים שזוהו בעסקה;

⁴ ככלל, תחזית תזרים המזומנים בתרחיש הבסיסי (base case) היא האומדן הצפוי של הביצועים הפיננסיים של הלווה או הספונסר בעסקה (deal sponsor), בהתבסס על הנחות שהסתברות התרחשותן היא הגבוהה ביותר. התוצאות הפיננסיות, בתרחיש הבסיסי, צריכות להיות טובות יותר מאלה של התרחיש השמרני, אך פחות טובות מאלה של התרחיש האגרסיבי או המשופר (upside). תאגיד בנקאי עשוי לבצע התאמות לתחזיות הפיננסיות של התרחיש

(ג) ציפיות בנוגע לעומק ולרוחב של בדיקות הנאותות לעסקאות ממונפות. הדבר יכול סטנדרטים להערכת סוגים שונים של ביטחונות, לרבות הגדרה ברורה של תפקידה של פונקציית ניהול סיכונים אשראי בבדיקת נאותות זו (בהקשר זה ראו גם את סעיף 44 להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 311, בדבר מעורבות פונקציית ניהול הסיכונים בהליך אישור האשראי);

(ד) סטנדרטים להערכת תשואות צפויות מותאמות לסיכון;

(ה) מידת ההסתמכות על שווי חברה ועל נכסים בלתי מוחשיים אחרים לצורך החזר הלוואות, לצד מתודולוגיות מקובלות של הערכת שווי, וקווים מנחים בדבר תדירות הסקירות התקופתיות של הערכות שווי אלה;

(ו) ציפיות בנוגע לרמת התמיכה שתסופק על ידי ספונסר (sponsor)⁵, אם בכלל, בהתחשב ביכולתו הפיננסית של הספונסר, מידת תרומת ההון שלו בראשית ההלוואה, וגורמים משפיעים נוספים. על תאגידים בנקאיים המסתמכים על תמיכת הספונסר כמקור משני להחזר ההלוואה, להמציא תיעוד הכולל בין היתר דוחות כספיים ודוחות נזילות, המציגים עדות מהזמן האחרון לכוננותו וליכולתו של הספונסר לתמוך באשראי;

(ז) האם תנאי הסכם האשראי מתירים דילול מהותי, מכירה, או החלפה של ביטחונות או נכסים מניבי מזומן, ללא אישור המלווה;

(ח) הגנות באמצעות התניות פיננסיות בהסכם האשראי, לרבות ביצועים פיננסיים (כגון יחס חוב לתזרים מזומנים, יחס כיסוי ריבית, או יחס כיסוי תשלומים קבועים (FCCR - Fixed Charge Coverage Ratio)⁶, דרישות דיווח, ומעקב אחר עמידה בהתניות. בדרך כלל, רמת מינוף לאחר מכירות נכסים מתוכננות (דהיינו, סכום החוב שחייב להיפרע מתוך תזרים המזומנים התפעולי), המחושבת כחוב ל-EBITDA, וגבוהה מ-6, היא מקור לדאגה ברוב הענפים;

(ט) התניות המבטיחות יכולת לדרוש פירעון של ההלוואה במקרה של הסטת פעילות החברה הנרכשת לפעילויות בתחומי סיכון חדשים (כגון פעילות בחו"ל בענפים או באזורים בסיכון גבוה);

(י) דרישות לביטחונות בהסכמי אשראי המצינויות מהו ביטחון קביל, ומדדים ובקורות המתאימים לסיכון, לרבות סוגי ביטחונות קבילים, קווים מנחים בנוגע ל- LTV (loan-to-value), ומתודולוגיות הולמות להערכת שווי של ביטחונות. הנהלים לגבי הלוואות מבוססות-נכסים שהן חלק ממבנה החוב הכולל צריכים גם לקבוע ציפיות לגבי השימוש בבקורות על הביטחונות (לדוגמה, בדיקות וחקירות, הערכות שווי בלתי תלויות, וחשבון הפקדות של

הבסיסי, לפי הצורך. יש להשתמש בתחזיות הפיננסיות המציאותיות ביותר כאשר מודדים את יכולתו של לווה לפרוע את חובותיו ולהקטין את רמת המינוף.

⁵ המונח ספונסר מכוון לאדם (או לישות אחרת) העומד מאחורי העסקה. למשל בעל שליטה בחברת אחזקות, כאשר חב' האחזקות היא הלווה.

⁶ היחס בין הרווחים לפני מס, תשלומי ריבית והוצאות שאינן במזומן, ובין העלויות הקבועות. לעניין זה, עלויות קבועות כוללות בד"כ הוצאות הוניות (CAPEX), מסים, החזרי קרן וריבית, ותשלומי דיבידנד נדרשים.

תשלומים (lockbox), סוגים אחרים של ביטחונות והסכמי ניהול חשבון, ודרישות דיווח תקופתיות; וכן, (יא) האם הסכמי ההלוואה מאפשרים הפצה של נתונים פיננסיים שוטפים ונתוני אשראי רלוונטיים אחרים לכל המשתתפים והמשקיעים.

נוהלי הערכת שווי

12. תאגידי בנקאיים מסתמכים לעיתים קרובות על שווי חברה ועל נכסים בלתי מוחשיים אחרים בבואם (1) להעריך את הישימות של בקשת הלוואה; (2) לקבוע את הפוטנציאל להפחתת החוב בעקבות מכירות נכסים מתוכננות; (3) להעריך את נגישותו של הלווה לשוקי ההון; וכן, (4) לאמוד את חוסנו של מקור משני להחזר ההלוואה. תאגידי בנקאיים גם עשויים לראות בשווי החברה אמת מידה מועילה להערכת התמריץ הכלכלי של הספונסר (sponsor) לספק תמיכה פיננסית. לאור הידע המיוחד והמקצועי הדרוש כדי לבצע הערכת שווי אמינה של חברה, וחשיבותן של הערכות שווי של חברות בתהליכי החיתום והערכת הסיכון השוטפים, הערכות שווי של חברות צריכות להתבצע בידי עובדים מוסמכים ובעלי מומחיות.

13. קיימות מספר שיטות להערכת שווי של עסקים. שיטות ההערכה השכיחות ביותר הן: הערכת נכסים, הערכת הכנסות, והערכת שוק. שיטות של הערכת נכסים מתייחסות לערך נכסי הבסיס של החברה כעסק חי או לערך המימוש שלהם. שיטות של הערכת הכנסות מתייחסות לתזרימי המזומנים השוטפים של החברה או לרווחיה, ומיישמות טכניקות מתאימות של היוון או ניכיון. שיטות של הערכת שוק גוזרות מכפילי ערך מתוך נתוני חברות דומות או מעסקאות מכירה. ואולם, אומדני הערך הסופיים צריכים להתבסס על שיטה או שיטות שנותנות תוצאות אמינות ומוכחות. במקרים רבים, שיטת ההכנסות נחשבת לאמינה ביותר.

14. קיימות שתי גישות נפוצות לשימוש בשיטת ההכנסות. שיטת "תזרים המזומנים המהוון" (capitalized cash flow) קובעת את שוויה של חברה כערך הנוכחי של כל תזרימי המזומנים העתידיים שהעסק מסוגל לייצר באופן תמידי. ראשית קובעים מהו תזרים המזומנים המתאים, ולאחר מכן מחלקים אותו בשיעור היוון מותאם לסיכון, שהוא בדרך כלל הממוצע המשוקלל של עלות ההון. שיטה זו היא המתאימה ביותר כאשר תזרימי המזומנים יציבים וניתנים לניבוי. שיטת "תזרים המזומנים המנוכה" (discounted cash flow) היא מודל הערכת שווי המתפרס על פני מספר תקופות וממיר סדרה עתידית של תזרימי מזומנים לערך נוכחי, על ידי ניכוי אותם תזרימי מזומנים לפי שיעור תשואה (המכונה "שיעור הניכיון", discount rate) המשקף את הסיכון הטבוע בהם. שיטה זו מתאימה ביותר כאשר תזרימי המזומנים העתידיים מחזוריים או משתנים על פני זמן. שתי השיטות להערכת הכנסות כרוכות בהנחות רבות, ולפיכך, המסמכים התומכים צריכים להסביר בצורה מלאה את ההנמקות ואת המסקנות של המעריך.

15. כאשר לווה נקלע לקשיים כלכליים או מתמודד עם תנאי שוק שליליים, על התאגיד הבנקאי המלווה לשקף תנאים שליליים אלה בהנחותיו לגבי משתנים מרכזיים כדוגמת תזרים מזומנים, רווחים, ומכפילי מכירות, כאשר הוא מעריך את שווי החברה כמקור פוטנציאלי להחזר ההלוואה. שינויים בערכם של נכסי הלווה צריכים להיבחן תחת מגוון תרחישים, לרבות תנאים

עסקיים גרועים יותר מאלה של התרחיש הבסיסי. יש לערוך ולתעד תרחישים של שווי חברות ושל הנחות היסוד בשלב הייזום של העסקה, ולאחר מכן על בסיס תקופתי, בהתייחס לביצועיו של הלווה בפועל, ולבצע התאמות בתחזיות אם נדרש. על התאגיד הבנקאי לבצע ניתוח תזרים מזומנים מנוכה משלו כדי לתקף את שווי החברה המשתמע ממדדים כגון מכפילים של תזרים מזומנים, רווחים, או מכירות.

16. אומדני שווי חברה שנגזרו אפילו מההליכים הקפדניים ביותר אינם מדויקים, ובסופו של דבר עשויים שלא להתממש. לפיכך, לתאגידים בנקאיים המסתמכים על שווי חברה או על ביטחונות שאינם נזילים או שקיים קושי להעריכם, צריכה להיות מדיניות הקובעת יחסי LTV (loan-to-) value ratios), שיעורי ניכיון (discount rates), ומרווחי ביטחון (collateral margins) נאותים. בהתבסס על אופי פעילות התאגיד הבנקאי בתחום ההלוואות הממונפות, על התאגיד הבנקאי לקבוע מגבלות לשיעור העסקאות הבודדות והתיק הכולל הנתמכות בהערכת שווי חברה. ללא קשר למתודולוגיה המיושמת, ההנחות העומדות בבסיס אומדני שווי החברות צריכות להיות מתועדות בבירור, נתמכות כהלכה, ומובנות למקבלי ההחלטות המתאימים בתאגיד הבנקאי וליחידות המפקחות על הסיכונים. בנוסף, השיטות להערכת שווי שבהן משתמש התאגיד הבנקאי צריכות להתאים למצבו של הלווה ולענף הכלכלי בו הוא פועל.

דיווח וניתוח כמותי

17. תאגידים בנקאיים נדרשים לעקוב באופן מתמיד אחר אשראי תיק ההלוואות הממונפות. הנהלת התאגיד הבנקאי צריכה לקבל דיווחים מקיפים בדבר המאפיינים והמגמות של חשיפות אלה אחת לרבעון לפחות, וסיכומים יוגשו לדירקטוריון התאגיד הבנקאי. המדיניות והנהלים צריכים להגדיר מה הם השדות שיאוכלסו וישתקפו במערכת המידע הניהולי של התאגיד הבנקאי. מערכת המידע תפיק דיווחים מדויקים ועדכניים להנהלה ולדירקטוריון, אשר יכללו:

- (א) חשיפות בודדות וחשיפות ברמת התיק הכולל, בתוך ולרוחב כל קווי העסקים והישויות המשפטיות, לרבות עסקאות בצנרת;
- (ב) התפלגות דירוגי הסיכון וניתוח שינויי דירוג;
- (ג) רשימה של הלווים שהוצאו מהתיק הממונף, למשל עקב שיפורים במאפייניהם הפיננסיים ובפרופיל הסיכון הכולל שלהם;
- (ד) פרופיל של תמהיל ענפי וטווחי תקופות לפירעון;
- (ה) מדדים הנגזרים מהסתברויות לכשל והפסד בהינתן כשל, אם קיימים;
- (ו) מדידת ביצועי תיק, לרבות אי ציות להתניות פיננסיות, ארגון מחדש של חובות, הלוואות שאינן צוברות, ומחיקות חשבונאיות;
- (ז) סכום הנכסים הפגומים, וסכום ההפרשה להפסדי האשראי המיוחסת להלוואות ממונפות;
- (ח) ההיקף הכולל של חריגות מהמדיניות, והביצועים של תיק זה;
- (ט) חשיפות לפי סוג הבטוחה, לרבות עסקאות שאינן מובטחות וכאלה שבהן שווי החברה הוא מקור ההחזר להלוואות ממונפות. הדיווח יתייחס גם להשלכות של כשלים אשר מביאים לטיפול פארי-פאסו לכל המלווים, ועל כן מדללים את התמיכה המשנית ממכירת ביטחונות;

- (י) נתונים על מחירים ומחזורי מסחר בשוק משני, אם זמינים ;
- (יא) חשיפות וביצועים לפי ספונסרים בעסקאות. עסקאות שמוצגות ע"י ספונסרים עשויות להיחשב במקרים מסוימים כחשיפה ללווה או לקבוצת לוויים כהגדרתם בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313. על התאגיד הבנקאי לזהות, לסכום ולנטר חשיפות קשורות פוטנציאליות אלה ;
- (יב) חשיפות ברוטו ונטו, ריכוזיות צד נגדי לגידור, וחריגות ממדיניות ;
- (יג) חשיפות של הלוואות ממונפות של לוויים ושל צדדים נגדיים ברמה כוללת ומפולחת, לרבות חוב נדחה ואחזקות הוניות, לצד המגבלות שנקבעו. הדוחות צריכים להציג מבט מפורט ומקיף על סך החבות של הלווה. הדיווח יתייחס לחשיפות שנרשמו גם ביחידות העסקיות האחרות בתאגיד הבנקאי, לרבות חשיפות עקיפות כגון חוזי CDS ו- TRS. בנוסף, על התאגיד הבנקאי לתת את דעתו לפוזיציות המוחזקות בתיק הזמין למכירה או בתיק למסחר, או לכאלה המוחזקות באמצעות כלי השקעה מובנים שבבעלות או במימון של התאגיד הבנקאי היוזם או של חברות בנות או חברות קשורות שלו.

סיווג הלוואות ממונפות

18. סיווג הלוואות, ובכלל זה סיווג הלוואות ממונפות, מוסדר בהוראות הדיווח לציבור. סיווג של הלוואות ממונפות כרוך בשימוש בהנחות מציאותיות לגבי החזר ההלוואה כדי לקבוע את יכולתו של הלווה להקטין את רמת המינוף עד לרמה בת קיימא (sustainable level) בתוך פרק זמן סביר. לדוגמה, מקובל להניח, בדרך כלל, שהיכולת להפחית חוב בכיר מובטח בצורה מלאה או היכולת להחזיר לפחות 50 אחוזים מסך החוב, על פני חמש עד שבע שנים, היא עדות ליכולת החזר נאותה. אם היכולת הצפויה לפרוע את החוב מתוך תזרים המזומנים היא מועטה ומיחזור ההלוואה היא האופציה הישימה היחידה, בד"כ יהיה צורך להוריד את רמת הסיווג, אפילו אם החיתום נעשה בזמן האחרון. עסקאות הלוואה ממונפות שבהן אין סיכוי סביר או מציאותי להקטנת המינוף, סביר שישווגו כחוב נחות. בנוסף, כאשר מעריכים את היכולת לפרוע חוב, יש לבחון בקפדנות את הארכת תקופת פירעון החוב או ארגונו מחדש, על מנת להבטיח שהתאגיד הבנקאי אינו מסווה בעיות של יכולת החזר על ידי הארכה או ארגון מחדש ההלוואה.

19. אם מקור ההחזר העיקרי הופך לבלתי מספק, על התאגיד הבנקאי להימנע מהתייחסות לשווי החברה כאל מקור החזר משני, אלא אם כן שווי זה נתמך באופן מיטבי. ראיות לשווי הנתמך באופן מיטבי עשויות לכלול הסכמי רכישה ומכירה מחייבים עם צדדים שלישיים כשירים, או הערכות שווי יסודיות של נכסים המתחשבות באופן מלא בהשפעתן של נסיבות המצוקה של הלווה ובשינויים אפשריים בתנאים העסקיים ובתנאי השוק. במקרים אלה, כאשר ההלוואה אינה מובטחת היטב ומצויה בהליכי גביה, תאגידים בנקאיים ישווגו אותה כהלוואה פגומה שאינה צוברת (בהתאם לאמור בהוראות הדיווח לציבור), וכאשר לא ניתן להגן על חלק מההלוואה באמצעות שעבוד נכסים או שווי חברה הנתמך באופן מיטבי, יבצעו הפרשה או מחיקה חשבונאית בגין אותו חלק.

ניתוח אשראי

20. חיתום וניהול אפקטיביים של הסיכון בהלוואות ממונפות תלויים במידה רבה באיכות הניתוח המיושם במהלך תהליך האישור כמו גם בניטור השוטף. המדיניות של התאגיד הבנקאי צריכה להתייחס לצורך בהערכה מקיפה של סיכונים פיננסיים, עסקיים, ענפיים וניהוליים, לרבות האם :

- (א) ניתוחי תזרימי המזומנים מסתמכים על תחזיות אופטימיות מדי או חסרות ביסוס לגבי מכירות, מרווחים, וסינרגיות ממיזוגים ורכישות ;
- (ב) ניתוחי הנזילות כוללים : מדדי ביצוע המתאימים לענף הכלכלי של הלווה ; יכולת לנבא את תזרימי המזומנים של הלווה ; מדידת צורכי המזומנים התפעוליים של הלווה ; והיכולת לעמוד במועדי הפירעון של החוב ;
- (ג) התחזיות כוללות מרווח ביטחון נאות לגבי עלויות שאינן צפויות מראש הנובעות ממיזוג ;
- (ד) התחזיות נבדקו במבחני קיצון תחת תרחיש שלילי אחד או יותר, לרבות הפרה של התניות פיננסיות ;
- (ה) העסקאות נסקרות אחת לרבעון לפחות כדי לקבוע אם יש שינויים לעומת התכנית, את השלכות הסיכון הנלוות, ואת הדיוק של דירוגי הסיכון וסטטוס הצבירה. החל מראשית חיי ההלוואה, על תיק האשראי לכלול נימוקים כרונולוגיים וניתוחים של כל השינויים המהותיים בתכנית הפעולה של הלווה וכל שינוי ביחס לביצועים הכספיים הצפויים ;
- (ו) הערכות שווי של חברות ושל ביטחונות מתבצעות על בסיס תקופתי, ומביאות בחשבון שחיקת ערך פוטנציאלית ;
- (ז) אומדנים של מימוש ביטחונות ומכירת נכסים מתבססים על המגמות והתנאים הנוכחיים בשוק ;
- (ח) מקרים של חוסר בביטחונות מזוהים ונלקחים בחשבון בדירוג הסיכון ובהחלטות לגבי סטאטוס הצבירה ;
- (ט) תכניות הפעולה השונות (contingency plans) צופות מראש שינויים בתנאים של שוקי החוב וההון, כאשר החשיפות מסתמכות על מיחזור אשראי או על הנפקות הוניות חדשות ; וכן
- (י) הלווה מוגן כהלכה מפני סיכון שיעור ריבית וסיכון שער חליפין.

ספונסרים בעסקאות

21. תאגיד בנקאי אינו רשאי להסתמך על תמיכה של ספונסר, אף כמקור החזר משני, מבלי שנתקבלה ערבות פורמאלית מהספונסר. יתרה מכך, הסתמכות על ספונסר מחייבת יכולת כלכלית מוכחת. הערכת היכולת הכלכלית של הספונסר תכלול לפחות את המרכיבים הבאים :

- (א) ביצוע סקירות תקופתיות של הדוחות הכספיים והמגמות הפיננסיות של הספונסר, וניתוח נזילותו, לרבות היכולת לתמוך בריבוי עסקאות ;
- (ב) התייחסות למגבלות הסכמי ההשקעה של הספונסר ;
- (ג) התייחסות לנוהג הספונסר בחלוקת דיבידנדים ובהזרמת הון (capital contribution) ;

תאגיד בנקאי המסתמך על תמיכה של ספונסר כמקור החזר משני צריך לקבוע הנחיות בדבר הערכת הכשירויות של ספונסרים פיננסיים, וליישם תהליכים לניטור סדיר של מצבו הכלכלי של הספונסר.

בקרת אשראי

22. פונקציית בקרת האשראי תעריך את ביצועי תיק ההלוואות הממונפות באופן תדיר יותר ומעמיק יותר לעומת חלקים אחרים בתיק ההלוואות, ולכל הפחות אחת לשנה. עבור חלק מהתאגידים הבנקאיים, מאפייני הסיכון של תיקים ממונפים, כגון הסתמכות גבוהה על שווי חברה, ריכוזיות, מגמות שליליות בדירוג הסיכון, או ביצועי התיק, עשויים להכתיב סקירות תכופות יותר. הסקירות יבוצעו על ידי עובדים בעלי מומחיות וניסיון בסוגים אלה של הלוואות ובענף הכלכלי של הלווה. עומק הסקירות יהיה בהתאם לאמור בסעיף 78א(3) להוראה מספר 311. בנוסף ייסקרו הפרקטיקות הנהוגות בתאגיד הבנקאי, ומדיניותו ונהליו בכל הנוגע להלוואות ממונפות, במטרה להבטיח כי אלה עקביים עם הוראה זו.

מבחני קיצון (Stress-Testing)

23. תאגיד בנקאי יגבש ויישם קווים מנחים לביצוע מבחני קיצון וניתוחי רגישות, על בסיס תקופתי, לתיקי הלוואות המיועדות להחזקה, כמו גם להלוואות שהוקמו לצרכי חלוקה, במטרה לכמת את ההשפעה הפוטנציאלית של שינויים בתנאי הכלכלה והשוק על איכות נכסיו, רווחיו, נזילותו והונו. רמת התחכום של מבחני הקיצון וניתוחי הרגישות צריכה להתאים לגודל, למורכבות ולמאפייני הסיכון של תיק ההלוואות הממונפות של התאגיד הבנקאי. אם תאגיד בנקאי נדרש לבצע מבחני קיצון ברמת כלל הארגון (enterprise-wide), תיק ההלוואות הממונפות ייכלל במבחנים אלה.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2461	1	חוזר מקורי	28/04/15

מגבלות למתן הלוואות לדיור

הגדרות

1. "הלוואה לדיור" כהגדרתה בסעיף 3 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 451, בנושא "נהלים למתן הלוואות לדיור";
- "הלוואה לדיור בריבית משתנה" הלוואה לדיור, או חלק ממנה, שהריבית שהיא נושאת עשויה להשתנות לאורך תקופת ההלוואה;
- "דירת מגורים" כהגדרתה בסעיף 9(ג) לחוק מיסוי מקרקעין (שבח ורכישה), התשכ"ג-1963 (להלן - "חוק מיסוי מקרקעין");
- "דירה יחידה" כהגדרתה בסעיף 9 לחוק מיסוי מקרקעין, הנרכשת על ידי יחיד אזרח ישראלי;
- "דירה חליפית" דירת מגורים, הנרכשת על ידי יחיד אזרח ישראלי, שבבעלותו דירת מגורים אשר מהווה דירה יחידה לולא רכישת הדירה הנרכשת, ואשר הלווה מתחייב למכור את הדירה הקיימת בהתאם לקבוע בסעיף 9 לחוק מיסוי מקרקעין;
- "דירה במחיר מופחת" דירה הנרכשת במחיר מופחת בפרויקט במסגרתו ניתנת הנחה בקרקע, דוגמת "מחיר מטר" ו"מחיר למשתכן".
- "דירה להשקעה" דירת מגורים שאינה דירה יחידה או דירה חליפית;
- "זכות במקרקעין" כהגדרתה בסעיף 1 לחוק מיסוי מקרקעין;
- "שיעור מימון (LTV)" כהגדרתו בסעיף 14 להוראת הדיווח לפיקוח מספר 876, בנושא "דוח חודשי על הלוואות לדיור", לרבות הכללים המפורטים בסעיף זה, ואולם מדידת שיעור המימון תתייחס לשווי הנכס הנרכש בלבד, גם אם משועבדים לצורך העסקה נכסים נוספים או אחרים;
- "שיעור החזר מהכנסה" כהגדרתו בנספח א' להוראה זו;
- "תקופה לפירעון סופי" כהגדרתה בסעיף 15 להוראת הדיווח לפיקוח מספר 877, בנושא "דוח חודשי על הלוואות לדיור - מידע על הריבית";
- "אזרח ישראלי" כהגדרתו בסעיף 16א(א) לחוק מיסוי מקרקעין, בפסקאות (1) עד (ב1). מינוחים הכלולים בהגדרה כאמור יפורשו בהתאם להגדרתם בסעיף 16א(א) הנ"ל;
- "תושב חוץ" מי שאינו אזרח ישראלי;

מגבלה על שיעור המימון (LTV)

2. תאגיד בנקאי לא יאשר ולא יבצע הלוואה לדירור, בשיעור מימון העולה על השיעורים הבאים :
  - 2.1. הלוואה לדירור לצורך רכישת זכות במקרקעין המהווים דירה יחידה - 75%.
  - 2.2. הלוואה לדירור לצורך רכישת זכות במקרקעין המהווים דירה חליפית - 70%.
  - 2.3. הלוואה לדירור לצורך רכישת זכות במקרקעין המהווים דירה להשקעה - 50%.
3. לשם אישור הלוואה לדירור לרכישת זכות במקרקעין המהווה דירה יחידה או דירה חליפית, התאגיד הבנקאי יקבל, בין היתר, תצהיר ממבקש ההלוואה, מאושר ע"י עו"ד, לגבי עמידתו של מבקש ההלוואה בתנאים הנדרשים לשם היות הדירה יחידה או דירה חליפית. ביצוע ההלוואה כאמור יותנה, בין היתר, בקבלת העתק של ההצהרה שנמסרה על ידי מבקש ההלוואה לרשות המיסים בהתאם לסעיף 73(ג) לחוק מיסוי מקרקעין. לחילופין, ניתן להשתמש ב"הודעת שומת מס רכישה" שמפיקה רשות המיסים, כל זמן שהבנק מסוגל להבחין, בהתאם לאמור בשומה, בין דירה יחידה ודירה חליפית. התאגיד הבנקאי ישמור תיעוד של המסמכים האמורים.
4. תאגיד בנקאי לא יאשר הלוואה לדירור באופן ששיעור המימון הכולל של ההלוואה כאמור, ביחד עם יתרת ההלוואות הקודמות שהועמדו בביטחון אותה הדירה, יעלה על השיעורים הנקובים לעיל. בקביעת שיעור המימון הכולל, יתייחס התאגיד הבנקאי לכלל מאפייני הסיכון של הלקוח ושל העסקה.

הלוואות לדירה במחיר מופחת

- א.4. חישוב שווי הנכס להלוואה לדירה במחיר מופחת יבוצע בהתאם לכללים הבאים :
  - (1) תאגיד בנקאי רשאי לבסס את שווי הנכס על הערכת שמאי במועד אישור ההלוואה. על הערכת השמאי להביא בחשבון את כל הפרמטרים הרלבנטיים לדירה בפרויקטים מסוג זה, בין היתר : התייחסות לסוג הפרויקט ומאפייניו, אוכלוסיית היעד, המפרט הטכני של הדירה, היקף הדירות החדשות הנמכרות באזור במחיר מופחת וכיוצ"ב.
  - (2) במקרה בו הערכת השמאי עולה על 1.8 מיליון ש"ח, יש לבסס את שווי הנכס על 1.8 מיליון ש"ח או על מחיר הרכישה, הגבוה מבניהם.
  - (3) שיטות הערכה לחישוב שווי הנכס כאמור לעיל (מחיר רכישה או הערכת שמאי) מבוססות על ההנחה לפיה אין מניעה משפטית למימוש הדירה בעת כשל, בשוק חופשי וללא מגבלות. לא מתקיימת ההנחה כאמור, יבוא הדבר לביטוי בהערכת השווי. למען הסר ספק, רישום הערת אזהרה בגובה קנס שייקבע ע"י המדינה, לא יחשב כמניעה משפטית בתנאי שתינתן קדימות לכספי ההלוואה הבנקאית על פני רכיב הקנס.
  - (4) כאשר התכנית כוללת קנסות בגין הפרת תנאי התכנית, כגון דרישה להחזר סכומי הטבה שקיבל הרוכש, או קנס מוסכם, יש להפחית סכומים אלו משווי הדירה, אלא אם קיימת לבנק זכות הקודמת לזכות המדינה להשבת ההטבה / הקנס במימוש הנכס.

מובהר כי על הרוכש לשלם ממקורותיו העצמיים לפחות את הסכומים הבאים :

- (א) 60,000 ש"ח לרכישת דירה בגינה ניתן מענק בהתאם לנספח א' לחוזר החשב הכללי "סיוע לרכישת דירה במסגרת תכנית מחיר למשתכן החדשה", כפי שיעודכן מעת לעת על ידי משרד השיכון והחשב הכללי.
- (ב) 100,000 ש"ח לרכישת דירה אחרת.

מגבלה על שיעור החזר מהכנסה

5. תאגיד בנקאי לא יאשר ולא יבצע הלוואה לדיוור, בשיעור החזר מהכנסה העולה על 50%.
6. עם זאת, וללא קשר למשקלי הסיכון המופחתים הקבועים בסעיף 72 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, במקרה בו שיעור החזר מההכנסה עולה על 40% יש להקצות להלוואה משקל סיכון של 100%.

מגבלות על חלק ההלוואה בריבית משתנה

7. תאגיד בנקאי יאשר ויבצע הלוואה לדיוור, רק בתנאי שהיחס בין חלק ההלוואה לדיוור בריבית משתנה, לבין סך ההלוואה, אינו עולה על 66.66%.

מגבלה על תקופת הפירעון

8. תאגיד בנקאי לא יאשר ולא יבצע הלוואה לדיוור עם תקופה לפירעון סופי העולה על 30 שנים.

יישום המגבלות על מיחזור הלוואות

9. תאגיד בנקאי לא יאשר ולא יבצע מיחזור של הלוואה לדיוור, אם כתוצאה מן המיחזור נוצרה חריגה מאחת המגבלות המפורטות לעיל, או הוגדלה חריגה שהייתה קיימת ערב המיחזור. לעניין זה, "מיחזור" - לרבות העמדת הלוואה לדיוור הניתנת לצורך פירעון הלוואה לדיוור קיימת (אף אם ההלוואה הנפרעת ניתנה ע"י תאגיד בנקאי אחר), והכל בסכום שאינו עולה על סכום ההלוואה הנפרעת.

תחולה

10. המגבלה על שיעור המימון (LTV) לא תחול על הלוואה לדיוור שלמעלה מ- 50% ממנה ניתן מכספי המדינה ובאחריותה (לפי מידת הגביה). יתר המגבלות לא יחולו על הלוואות לדיוור שניתנו במלואן מכספי המדינה ובאחריותה (לפי מידת הגביה).
11. המגבלות הקבועות בסעיפים 5 ו- 6 לעיל (מגבלות על שיעור החזר מהכנסה) לא יחולו על הלוואות לדיוור המפורטות בסעיפים 12.1 ו- 12.2 להלן.
12. תאגיד בנקאי רשאי לא להחיל את המגבלה הקבועה בסעיף 7 לעיל (מגבלה על חלק ההלוואה בריבית משתנה), על הלוואות לדיוור המפורטות להלן, אם היחס בין סך כל ההלוואות לדיוור בריבית משתנה

לבין סך ההלוואות לדיור, שניתן להן אישר עקרוני במהלך כל רביע קלנדרי, אינו עולה על 66.66% (בהתאמה עם סעיף 7 לעיל) :

12.1 הלוואות גישור שתקופת הפירעון המקורית שלהן היא עד שלוש שנים.

12.2 הלוואות לכל מטרה בסכום של עד 120,000 ₪.

12.3 הלוואות לדיור במט"ח או צמודות מט"ח שניתנו לתושב חוץ.

13. המגבלות הקבועות בהוראה זו לא יחולו על הלוואות לדיור שמעמיד תאגיד בנקאי בהתאם להסכמים שחתם עם נציגי הממשלה, לעובדי מדינה, לעובדי הוראה ולזכאי מערכת הביטחון¹, בסכום שאינו עולה על 50,000 ₪. כאשר קיימת ערבות של משרד הביטחון להלוואות לדיור שמעמיד תאגיד בנקאי לזכאי מערכת הביטחון, ובידי הבנק חוות דעת משפטית המאשרת את עמידתה של הערבות בכל תנאי הכשירות להכרה בהפחתת סיכון אשראי כאמור בהוראה 203, לא יחולו המגבלות הקבועות בהוראה זו גם על הלוואות כאמור אף אם הן בסכומים גבוהים יותר.

משקל סיכון מוגבר להלוואות ממונפות בריבית משתנה

14. בהתאם למכתב המפקח בנושא "הלוואות ממונפות לדיור בריבית משתנה" מיום 28 באוקטובר 2010 (10LM0781), מצורף נספח ב', הלוואות מסוימות המוגדרות שם, אשר ניתנו עד ליום 31.12.2012, קיבלו משקל סיכון של 100%. התאגידים הבנקאיים רשאים להפחית את משקל הסיכון להלוואות אלה ל- 75%.

דרישת הון נוספת על יתרת ההלוואות לדיור

14א. לצורך חישוב דרישת ההון כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201, על התאגיד הבנקאי להגדיל את יעד הון עצמי רובד 1 בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור שהן למטרת מימון זכויות במקרקעין.

הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי בגין הלוואות לדיור

15. בהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו, על התאגידים בנקאיים לבחון ובהתאם לצורך לעדכן את השיטות שהם מיישמים לקביעת ההפרשות להפסדי אשראי בגין הלוואות לדיור. תאגידים בנקאיים יודאו כי השיטות שהם מיישמים יביאו בחשבון את מכלול הגורמים המשפיעים על סיכויי הגבייה של הלוואות אלה. מצ"ב בנספח ג' דוגמאות לגורמים שעשויים להיות רלבנטיים לסיכויי הגבייה של הלוואות לדיור.

¹ עובדי משרד הביטחון (ויחידות הסמך שלו) וגמלאיו, אזרחים עובדי צה"ל, אנשי קבע וגמלאי צה"ל, פורשי צה"ל, זכאי אגף שיקום נכים וזכאי אגף משפחות והנצחה.

הוראת מעבר

16. על אף האמור בסעיף 14א. לעיל, הדרישה להגדלת יעד ההון בגין "הלוואה לכל מטרה" שניתנה בעבר תמשיך לחול גם במחזור ההלוואה.

נספח א' - הגדרת שיעור החזר מהכנסה

1. "שיעור החזר מהכנסה" הוא היחס בין ההחזר החודשי ובין ההכנסה החודשית הפנויה.
    - לעניין זה:
      - 1.1. "החזר חודשי" הוא התשלום החודשי המשמש לפירעון של הלוואה לדיוור המבוקשת ע"י לקוח. בחישוב ההחזר החודשי יש להביא בחשבון את מלוא המסגרת המאושרת. בהלוואות בולט ובלון יש להביא בחשבון את תשלום הריבית החודשי. בהלוואות גרייס יש להביא בחשבון את התשלום החודשי הצפוי בתום תקופת הגרייס.
      - 1.2. "הכנסה חודשית פנויה" היא ההכנסה החודשית נטו בניכוי הוצאות קבועות.
        - 1.2.1. "הכנסה חודשית נטו" היא כל הכנסה של הלווה, העומדת בכל התנאים הבאים:
          - 1.2.1.1. ההכנסה משולמת באופן קבוע ועל בסיס שוטף;
          - 1.2.1.2. בידי התאגיד הבנקאי אסמכתה מתאימה התומכת בהכנסה או בזכות לקבלתה;
          - 1.2.1.3. בידי התאגיד הבנקאי הוכחת תשלום, כגון הפקדות או העברות לחשבון הבנק של הלווה.
      - "הוצאה קבועה" היא הוצאה שמקורה בהתחייבות של הלווה שיתרת תקופתה עולה על 18 חודשים. בכלל זה, יש לקחת בחשבון דמי מזונות והחזרים חודשיים בגין כל הלוואה שיתרת תקופתה עולה על 18 חודשים ולא נלקחה במסגרת חישוב ההחזר החודשי (כולל הלוואות לדיוור שהועמדו ללווה בעבר, לרבות ע"י תאגיד בנקאי אחר). נוסף על האמור לעיל, יש לנכות מההכנסה החודשית גם הוצאות שכר דירה של לווה שאינו עתיד להתגורר בדירה הנרכשת, אף אם יתרת תקופת חוזה השכירות קצרה מ- 18 חודשים.
    - 1.3. בחישוב שיעור החזר מהכנסה, בנוסף על הכנסת הלווה, ניתן להכיר במחצית מהכנסתו החודשית הפנויה של קרוב משפחה של הלווה שאינו רוכש זכויות במקרקעין (להלן - "הקרוב"), ובלבד שמתקיימים לגבי הקרוב כל התנאים הבאים:
      - 1.3.1. הוא קרוב משפחה מדרגה ראשונה (בן/בת זוג, אב, אם, אח, אחות, בן ובת).
      - 1.3.2. הקרוב משמש ערב להלוואה.
      - 1.3.3. הבנק ערך לקרוב בדיקת יכולת החזר, כפי שנערכת ללווה עצמו.
      - 1.3.4. הקרוב משלם בעצמו, מחשבון הבנק שלו, 20% או יותר מסכום ההחזר החודשי. להסרת ספק, לא ניתן להכיר ביותר ממחצית מהכנסתו החודשית הפנויה של קרוב שאינו בעל זכות במקרקעין, אף אם הקרוב חתם כלווה על הסכם ההלוואה.
- על אף האמור לעיל, ניתן להכיר במלוא ההכנסה החודשית הפנויה של בן/בת זוג של הלווה, העומד בכל התנאים לעיל, ומתגורר עם הלווה בדירה.
2. הגדרה זו מחליפה את ההגדרה הקיימת בהוראת הדיווח לפיקוח מספר 876.

נספח ב'

ירושלים, כ' בחשון תשע"א
28 באוקטובר 2010
10LM0781
REG10.148.013

לכבוד

התאגידים הבנקאיים - לידי המנהל הכללי

הנדון: הלוואות ממונפות לדיור בריבית משתנה

מבוא -

1. בהמשך למכתביי מיום 18 באוגוסט 2009 בנושא "הלוואות לדיור בריבית משתנה", ומיום 11 ביולי 2010 בנושא "התפתחויות בסיכונים בגין הלוואות לדיור", ועל רקע ההשלכות האפשריות של המשך המגמה המתוארת בהם, ראיתי לנכון לקבוע כלהלן:

הגדרות:

2. "הלוואה לדיור בריבית משתנה" - הלוואה לדיור, או חלק ממנה, שהריבית שהיא נושאת עשויה להשתנות לאורך תקופת ההלוואה.
3. "שיעור המימון (LTV)" - כהגדרתו בסעיף 14 להוראת הדיווח לפיקוח מספר 888A בנושא "הלוואות לדיור".

ההנחיות החדשות:

4. ביחס להלוואות לדיור העומדות בשני הקריטריונים הבאים:
- (א) שיעור המימון גבוה מ- 60% ;
- (ב) היחס בין חלק ההלוואה לדיור שהועמד בריבית משתנה, לבין סך ההלוואה לדיור שהועמדה ללווה, שווה ל- 25%, או יותר.
- משקל הסיכון (כמשמעותו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203) של החלק מההלוואה שהועמד בריבית משתנה יהיה 100% (במקום 35% או 75%, בהתאם למאפייני ההלוואה).
5. האמור לעיל לא יחול על:
- 5.1 הלוואות לדיור בהן סכום ההלוואה שאושרה ללווה, לרבות סכומים שטרם נמשכו, נמוך מ- 800 אלפי ש"ח ;
- 5.2 הלוואות לדיור שניתנו ללווים שעומדים בקריטריונים של משרד הבינוי והשיכון לקבל מהמדינה עזרה בשיכון.
6. ההנחיות הכלולות במכתב זה יחולו על הלוואות שיאושרו מיום 26 באוקטובר 2010 ואילך.

בכבוד רב,

רוני חזקיהו
המפקח על הבנקים

נספח ג' - רשימת גורמים רלבנטיים לסיכויי הגבייה

להלן רשימה הכוללת דוגמאות לגורמים שעשויים להיות רלבנטיים לסיכויי הגבייה של הלוואות לדיור, לרבות גורמים אליהם התייחסו תאגידים בנקאיים מסוימים בשיטות קביעת ההפרשה שלהם. רשימה זו אינה רשימה מלאה. תאגיד בנקאי ישקול אילו גורמים רלוונטיים ביותר לסיכויי הגבייה, לרבות גורמים נוספים, אם נדרש, ואיך ראוי להביאם בחשבון בקביעת ההפרשה.

1. איכות המידע שקיים בתאגיד הבנקאי והיקף ועומק הפיקוח של ההנהלה והדירקטוריון על מאפייני הסיכון של ההלוואות לדיור ;
2. היקף ההלוואות שניתנו בתקופות של גידול מהיר יחסית באשראי ;
3. היקף ההלוואות בפיגור, או שניתנו לגביהן ויתורים או דחיות של קרן או ריבית ;
4. היקף ההלוואות שניתנו בשיעורי מימון (LTV) גבוהים ;
5. היקף ההלוואות הגדולות וההלוואות ללווים שהחזר הנוכחי או הפוטנציאלי של תשלומי ההלוואה מהווה שיעור משמעותי מההכנסה הקבועה שלהם ;
6. היקף ההלוואות עם מועדי פירעון ארוכים יותר ;
7. היקף ההלוואות עם מאפייני בולט ובלון משמעותיים ;
8. היקף ההלוואות שבהן הלווה חשוף לגידול משמעותי חוזי בתשלומים, לרבות הלוואות בריבית משתנה ;
9. היקף ההלוואות המובטחות על ידי שעבוד משני, כאשר לא קיים שעבוד, או כאשר זכות הבטחון של הבנק אינה מובטחת ;
10. היקף ההלוואות שבהן המידע שיש לתאגיד הבנקאי על הלווה, התחייבויותיו והכנסותיו, או על הביטחון, במועד מתן ההלוואה אינו שלם מעודכן ומאומת ;
11. היקף ההלוואות המיועדות לרכישת דירות להשקעה.

עדכונים

תאריך	פרטים	גרסה	חוזר 06 מס'
15/07/2014	הוראה מקורית	1	2426
28/09/2014	עדכון	2	2430
25/01/2015	עדכון	3	2455
01/05/2016	עדכון	4	2499
30/10/2016	עדכון	5	2518
17/12/2017	עדכון	6	2546
16/04/2018	עדכון	7	2559
27/12/2020	עדכון	8	2647
02/02/2021	עדכון	9	2650
27/12/2021	עדכון	10	2690

יועצי משכנתאות

מבוא

1. תחום "ייעוץ המשכנתאות" צמח בשנים האחרונות באופן ניכר על רקע הגידול בהיקף הלוואות המשכנתא לצד ריבוי ומורכבות מסלולי ההלוואה המוצעים ללקוחות על ידי התאגידים הבנקאיים. יועצי המשכנתאות מסייעים ללקוחות, שבחרים בכך, בעת קבלת החלטה משמעותית בחייהם. היועצים גם תורמים להגברת התחרות בין הבנקים בעצם ההשוואה שהם מבצעים עבור הלקוחות של תנאי ההלוואה במספר בנקים ובסיוע להם בנטילת ההלוואה ההולמת את צרכיהם.
2. יועץ משכנתאות אינו חייב ברישיון ופעילותו אינה מפוקחת ועל כן כמעט כל אחד יכול להיות יועץ משכנתאות (זאת בשונה מיועצי השקעות). יחד עם זאת, על התאגיד הבנקאי לקחת בחשבון שהיועץ הוא שלוח של הלקוח ועל כן הוא חב בחובת הנאמנות כלפי הלקוח החלה עליו על פי דין ולפעול בהתאם להוראותיו.
3. מטרת העקרונות הקבועים בהוראה זו היא להבטיח, מחד גיסא, כי לקוחות המבקשים להיות מיוצגים בפני הבנקים על-ידי יועץ משכנתאות יוכלו לעשות כן ובצורה האפקטיבית ביותר, ומאידך גיסא, לצמצם ככל הניתן את הסיכונים בכלל, ואת הסיכונים מפני הונאות, בפרט, אליהם הלקוחות והבנקים עלולים להיחשף בשל הייצוג על ידי יועץ משכנתאות.
4. יודגש, כי אין באמור בהוראה זו כדי לגרוע מחובות התאגיד הבנקאי לפי כל דין, לרבות הוראות ניהול בנקאי תקין, ובפרט, הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 451 "נהלים למתן הלוואות לדיוור".

תחולה

5. הוראה זו תחול על תאגיד בנקאי למעט חברת שירותים משותפת.

הגדרות

6. "נציג" שלוח של לקוח לעניין לקיחת הלוואה לדיוור
- "הלוואה" או
- "הלוואה לדיוור" כהגדרתה בהוראה 329 - "מגבלות למתן הלוואות לדיוור"

ממשל תאגידי

7. הדירקטוריון ידון, יחליט ויקבע את מדיניות התאגיד הבנקאי בנושא פעילותו מול נציגי הלקוח ויוודא כי ההנהלה מעגנת נושאים אלו בנהלים ואוכפת אותם.
8. המדיניות, אשר תוגש לפיקוח על הבנקים, תכלול, לכל הפחות, התייחסות לנושאים הבאים:
  - (א) קריטריונים שעל פיהם לא תתאפשר עבודה מול נציגים מסוימים. יובהר כי הקריטריונים שיתייחסו להחלטה לא לעבוד מול נציג מסוים יהיו כמפורט בסעיף 9(א) להלן.

(ב) תהליכי העבודה של התאגיד הבנקאי במתן הלוואה לדיור באמצעות נציג, אשר במסגרתם יפעל כאמור להלן:

- (1) התאגיד הבנקאי יודא כי צד ג' הוא נציגו של הלקוח על פי הרשאה מפורשת מהלקוח. כל הפרטים הנדרשים להרשאה יפורסמו על ידי התאגיד הבנקאי. העברת ההרשאה תתאפשר בכל ערוץ תקשורת שהתאגיד הבנקאי פועל בו, בכפוף לעמידה בדרישות זיהוי ואימות, והתאגיד הבנקאי לא ידרוש כי הלקוח יגיע לסניף כדי לחתום על ההרשאה. כמו כן יברר התאגיד הבנקאי מהן הפעולות אותן הסמיך הלקוח את הנציג לבצע עבורו;
- (2) התאגיד הבנקאי יודא כי הוא מציית להוראות המפקח על הבנקים ועומד בכל החובות המוטלות עליו על פי דין גם כאשר הלקוח בוחר לפעול באמצעות נציג, ובפרט, דרישות גילוי נאות ללקוח;
- (3) התאגיד הבנקאי ינהל את הסיכונים במתן הלוואה לדיור, גם כאשר הלקוח בוחר לפעול באמצעות נציג, לרבות סיכונים משפטיים, כגון חובת התאגיד הבנקאי לשמור על פרטיות הלקוח ולפעול בשקיפות ובהגינות כלפיו;
- (4) התאגיד הבנקאי יקבע מצבים בהם נוכחות הלקוח נדרשת בתהליך לקיחת ההלוואה לדיור, בתנאי שיאפשר לנציג לקבל הצעות משכנתא ראשוניות עבור הלקוח ללא נוכחותו, ובלבד שהלקוח ייפגש עם נציגי התאגיד הבנקאי לפחות פעם אחת לפני השלמת תהליך לקיחת ההלוואה והחתימה על המסמכים. התאגיד הבנקאי יימנע מקביעת פגישות נוספות עם לקוחות שנעזרים בנציג, אלא אם הפגישה חיונית להמשך תהליך העמדת ההלוואה, ולמעט במקרים בהם הלקוח יזם את הפגישה;
- (5) התאגיד הבנקאי יקבע נהלים למסירת מסמכים באמצעות הנציג עבור הלקוח, במידה והלקוח נתן הרשאה לכך, אחרת ידאג להעברת המסמכים ישירות ללקוח בדרך שתיקבע על ידי התאגיד.

הקשר עם יועצי המשכנתאות

9. תאגיד בנקאי יראה את הנציג כשלוח של הלקוח. לאור זאת יפעל כאמור להלן:

- (א) לא יסרב לפעול מול נציג הלקוח, בשום שלב בתהליך לקיחת הלוואה לדיור ובכל ערוץ תקשורת שהתאגיד הבנקאי פועל בו, בכפוף לעמידה בדרישות זיהוי ואימות, אלא אם כן מצוי בידי התאגיד הבנקאי מידע המעלה חשש סביר לפגיעה בלקוח או בבנק, לרבות ביצוע הונאה או אי-תקינות הפעולות המבוצעות על ידי הנציג. למען הסר ספק, לא יילקחו בחשבון שיקולים הנוגעים לרווחיות פעילותו של הנציג עבור התאגיד הבנקאי, סוגי העסקאות המבוצעות על ידו, מידת שיתוף הפעולה שלו עם התאגיד הבנקאי ועסקים נוספים שהוא מביא לבנק.
- (ב) יאפשר לנציג לפעול מולו ללא נוכחות הלקוח, וזאת בכפוף לאמור בסעיף (א) לעיל ולמדיניות ולנהלים כפי שיקבע התאגיד הבנקאי כאמור בסעיף 8 לעיל.

- (ג) תאגיד בנקאי לא ישלם לנציג ולא ייתן לו טובות הנאה במישרין או בעקיפין עבור ייעוץ במשכנתאות וכן לא יגביל את פעולתו או יקשה על פעולתו באופן כלשהו.
- (ד) תאגיד בנקאי יבהיר ללקוח, לפני מתן ההלוואה, כי הנציג אינו פועל מטעמו של התאגיד הבנקאי.
- (ה) על אף האמור, החליט התאגיד הבנקאי לא לעבוד עם נציג מסוים - יתעד התאגיד הבנקאי את השיקולים שהובילו להחלטה כאמור. התאגיד הבנקאי ימסור לנציג את החלטתו ואת השיקולים שהובילו להחלטה כאמור, ככל הניתן, בכתב, סמוך ככל האפשר למועד קבלת ההחלטה.

* * *

ניהול סיכון אשראי הטמון בפעילות מסחר של לקוחות במכשירים נגזרים ובניירות ערך

מבוא

1. (א) סיכון אשראי הטמון בפעילות מסחר של לקוחות במכשירים נגזרים ובניירות ערך נובע ממימון או מחשיפה של בנק לפעילות לקוחות והינו בעל מאפיינים ייחודיים לעומת סיכון אשראי רגיל, משום שהוא משתנה על פני חיי העסקה, בהתאם לתנאי השוק. כמו כן, הסיכון הנוצר יכול להיות דו צדדי, שכן שווי השוק של עסקה יכול להיות חיובי או שלילי לכל אחד מהצדדים.

(ב) הדרישות בהוראה זו מוסיפות על הדרישות בהוראות ניהול בנקאי תקין קיימות העוסקות בניהול סיכונים, בניהול סיכון אשראי ובניהול סיכון אשראי צד נגדי.

(ג) מטרת ההוראה להדגיש ולהדק את הדרישות לניהול הסיכון הטמון בפעילות מסחר של לקוחות במכשירים נגזרים ובניירות ערך, תוך התמקדות בפעילות מול לקוחות העוסקים בפעילות ספקולטיבית, כהגדרתם להלן. כמו כן, היא מוסיפה דרישת קבלת ביטחונות בגין פעילות בנגזרים מעבר לדלפק (להלן- נגזרי OTC).

הגדרות

2. "לקוח העוסק בפעילות ספקולטיבית" – לקוח של התאגיד הבנקאי אשר לו פעילות משמעותית למסחר במכשירים נגזרים ובניירות ערך, בעלת פוטנציאל למינוף גבוה ו/או לחשיפה לתנודתיות גבוהה.

בקבוצה זו יכללו גם לקוחות בעלי פעילות ריאלית, אלא אם התאגיד הבנקאי יכול להראות באופן מתועד וברור כי פעילות הלקוח במכשירים נגזרים ובניירות ערך נועדה להגן מפני סיכונים פיננסיים בפעילות הריאלית; קיום פעילות שולית שאינה למטרות הגנה כאמור, לא תמנע סיווג הפעילות בכללותה כמיועדת למטרות הגנה.

הגדרת פעילות משמעותית תקבע על ידי דירקטוריון התאגיד הבנקאי, תעוגן במדיניות התאגיד ותיושם באופן עקבי.

”לקוח מפוקח” –

אחד מהגופים המנויים להלן או ישות מקבילה
המפוקחת יציבותית במדינה מפותחת:

(א) תאגיד בנקאי כהגדרתו בחוק הבנקאות
(רישוי), התשמ”א-1981;

(ב) קופות גמל כהגדרתן בחוק הפיקוח על
שירותים פיננסיים (קופות גמל),
התשס”ה-2005;

(ג) מבטחים כהגדרתם בחוק הפיקוח על
שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ”א-
1981;

(ד) קרנות נאמנות כהגדרתן בחוק השקעות
משותפות בנאמנות, התשנ”ד-1994;

(ה) תאגידים שעיסוקם הבלעדי הוא הנפקת
”תעודות סל”, כהגדרת המונח בתקנון
הבורסה לניירות ערך בתל-אביב, ובלבד
שתעודות הסל שהנפיקו התאגידים,
נסחרות בבורסה לניירות ערך בתל-אביב.

”מכשירים נגזרים וניירות ערך” –

(א) מכשירים נגזרים סחירים ונגזרים מעבר
לדלפק, לרבות עסקאות סילוק ארוך;

(ב) עסקאות מימון ניירות ערך (SFTs), לרבות
עסקאות הלוואת מרווח.

כמשמעות מושגים אלו בנספח ג' בהוראת
ניהול בנקאי תקין מס' 203.

”פעילות מסחר בשוק ההון” –

פעילות מסחר במכשירים נגזרים ובניירות
ערך.

תחולה

3. הוראה זו חלה על תאגיד בנקאי, כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ”א-1981. הדרישות
בהוראה חלות על כל פעילות מסחר של לקוחות בשוק ההון המתבצעת באמצעות התאגיד
הבנקאי, לרבות פעילות של לקוחות מפוקחים.

עקרונות לניהול סיכון אשראי הטמון בפעילות מסחר של לקוחות בשוק ההון

ממשל תאגידי

4. (א) הדירקטוריון יקבע תיאבון לסיכון וסיבולת לסיכון, ויאשר את המסגרת הכוללת לניהול הסיכון. ביישום האמור רשאי התאגיד הבנקאי להתאים את העקרונות הכלולים בהוראה זו למהותיות הפעילות של הלקוח.

(ב) ההנהלה הבכירה תגבש ותיישם מסגרת מקיפה למדידת הסיכון וניהולו שתהיה עקבית עם תיאבון הסיכון והסיבולת לסיכון שקבע הדירקטוריון, ואשר תאפשר ניטור, דיווח ובקרה שוטפים על החשיפות לסיכון. המסגרת תקבע, בין השאר, מגבלות על חשיפות ברמת החשיפה הבודדת ללקוח וברמת ריכוז החשיפות.

(ג) ההנהלה הבכירה תוודא כי העוסקים בפעילות (בקווי העסקים ובניהול הסיכון) הינם בעלי המומחיות, הידע והניסיון המתאימים לרמת התחכום והמורכבות של הפעילות.

(ד) הדירקטוריון וההנהלה הבכירה יקבלו דיווחים על החשיפות לסיכון בתדירות העקבית למידת המהותיות של החשיפות ולמורכבות העסקאות. דיווחים אלו יכללו, בין היתר, תוצאות ניתוח ריכוזיות ומבחני קיצון של הסיכון, שתאפשרנה הבנה של חשיפות והפסדים פוטנציאליים תחת תנאי שוק קיצוניים. ההנהלה הבכירה תדון בדיווחים אלו לפחות פעם ברבעון, כאשר תדירות הדיווחים תגדל על פי הצורך, לדוגמה, אם חל שינוי מהותי בחשיפות לסיכון.

(ה) ניהול הסיכונים הטמון בפעילות מסחר זו יהיה חלק אינטגרלי מתהליך ניהול הסיכונים הכולל של התאגיד הבנקאי, ויעמוד בדרישות הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 310 ("ניהול סיכונים"). בכלל זה נדרש לקיים:

(1) הפרדה בניהול הסיכונים בין קו ההגנה הראשון (קו העסקים) לבין קו ההגנה השני (פונקציית ניהול סיכונים בלתי תלויה).

(2) הפרדה נאותה בין הגורם העסקי (פונקציית המסחר) לבין הגורם האחראי על הערכת השווי (valuation) של העסקאות.

(3) הפרדה נאותה בין מנהל הלקוח בחטיבה העסקית לבין האחראי לבקרה שוטפת אחר חשיפות המסחר, במקרים בהם הלקוח עוסק במקביל גם בפעילות עסקית ריאלית וגם בפעילות מסחר בשוק ההון.

(ו) הביקורת הפנימית תכסה את הנושא כנדרש על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 307 ("פונקציית ביקורת פנימית") וכאמור בסעיף 777(x) בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 211 ("הערכת נאותות הלימות ההון").

מדידת סיכונים

5. (א) בשל מורכבות החשיפות לסיכון ובמיוחד החשיפות הנובעות מפעילות בנגזרי OTC, תאגיד בנקאי יעשה שימוש במגוון שיטות מדידה על מנת לקדם הבנה מקיפה של סיכון זה וכיצד הוא משתנה בסביבות שונות. שיטות המדידה יהיו עקביות לגודל, מורכבות, נזילות ופרופיל הסיכון של התיק.

(ב) לתאגיד בנקאי תהיה יכולת למדוד את החשיפות שלו ברמות שונות של סכימה (לדוגמה, ברמת ישות משפטית וקבוצת ישויות קשורות, קו עסקים, סקטור, משפחות מוצרים, וברמת התיק).

(ג) תאגיד בנקאי אשר לו חשיפות משמעותיות לסיכון זה יעשה שימוש במבחני קיצון. ההנהלה הבכירה תעריך באופן תקופתי, ולכל הפחות רבעוני, את תוצאות מבחני הקיצון על מנת לזהות פוטנציאל לסיכון מוגבר, ותנקוט באסטרטגיה המתאימה להפחתתו. מבחני הקיצון יתייחסו, בין היתר, לכל המסחר ולצורות מסחר שונות, למשל, נגזרי OTC.

ניהול ובקרת סיכונים

6. (א) לתאגיד הבנקאי יהיה מערך מגבלות אפקטיבי לניהול הסיכון.

(1) אישור המגבלות יהיה במנגנון של אסקלציה, בהתאם להיקף החשיפה ורמת הסיכון שלה.

(2) הניטור אחר החשיפות יתבצע באמצעות מערכות ממוחשבות, בלתי תלויות בקווי העסקים, ויתבצע לפחות ברמה יומית.

(3) מדיניות התאגיד תכלול גם מנגנון אסקלציה בדיווח וטיפול בחריגות.

(ב) תאגיד בנקאי יקבע מדיניות ונהלים לניהול אפקטיבי של לקוחות במצוקה (distress), לרבות סגירת החשיפה מולם (close-out).

(ג) תאגיד בנקאי יגבש ויישם מדיניות ביטחונות הולמת שתיסקר באופן תקופתי. מדיניות הביטחונות תמלא גם אחר הדרישות בסעיפים 8 ו-9 להלן.

אפיונים ייחודיים לפעילות מול לקוחות העוסקים בפעילות ספקולטיבית

7. (א) הדירקטוריון ידון ויחליט האם יש לו סיבולת סיכון ללקוחות העוסקים בפעילות ספקולטיבית. ככל שיקבע שכן, תיאבון וסיבולת הסיכון יוגדרו ברמת לקוח בודד וברמת סך הלקוחות העוסקים בפעילות ספקולטיבית.

(ב) מיפוי לקוחות לקבוצת הלקוחות העוסקים בפעילות ספקולטיבית יעודכן לכל הפחות אחת לשנה (או כאשר מתרחש שינוי משמעותי בפעילות הלקוח). פונקציית ניהול הסיכונים תבצע בקרה אחר מיפוי הלקוחות, לפחות אחת לשנה.

- (ג) מערך המגבלות יכלול מגבלות פרטניות לגבי לקוחות העוסקים בפעילות ספקולטיבית.
- (ד) קו העסקים האחראי על מסחר ושוק ההון יבצע ניטור הדוק אחר הפעילות, בין השאר, המעקב אחר החשיפות יתבצע גם בתדירות תוך יומית, ויוגדרו סמכויות לצמצום החשיפה. יש לוודא כי מתקיימת בקרה אחר החשיפה המצרפית של התאגיד הבנקאי לאותו לקוח.

קבלת ביטחונות מלקוחות

8. (א) תאגיד בנקאי ידרוש מכל לקוח ביטחונות בגין פעילותו בנגזרי OTC (וכאשר הלקוח מבצע גם פעילות בניירות ערך, בגין כלל פעילות המסחר שלו בשוק ההון) כמפורט להלן:

ביטחונות משתנים

- א. תאגיד בנקאי יחשב על בסיס יומי את הסכום המלא הנדרש לצורך כיסוי החשיפה הנוכחית שנוצרה כתוצאה משינויים בשווי השוק של העסקה (mark to market) לאחר ביצועה, וידרוש השלמת ביטחונות לפי העניין, בתוך יום עסקים אחד ממועד החישוב (להלן: "ביטחונות משתנים").
- ב. תאגיד בנקאי יבקש לקבל את הביטחונות המשתנים לידי, בתוך יום עסקים אחד ממועד העברת הדרישה ללקוח להשלמת הביטחונות.
- ג. המועדים המפורטים לדרישת השלמת ביטחונות וקבלתם, לרבות סכומים מינימאליים להעברה, יעוגנו בהסכמים לפעילות בנגזרי OTC.

ביטחונות ראשוניים

- א. תאגיד בנקאי ידרוש העמדה של ביטחונות במועד ביצוע העסקה לצורך כיסוי החשיפה העתידית, שעלולה להיווצר כתוצאה משינויים עתידיים פוטנציאליים בשווי השוק של העסקה (mark to market) במהלך הזמן שנדרש לצורך סגירת החשיפה כנגד הלקוח (close-out) והחלפת הפוזיציה (להלן: "ביטחונות ראשוניים").
- ב. תאגיד בנקאי יקבל את הביטחונות הראשוניים בתחילת העסקה, ולאחר מכן באופן שגרתי ועקבי על בסיס השינויים בחשיפה העתידית הפוטנציאלית שנמדדה, כגון כאשר עסקאות מתווספות לתיק או נגרעות ממנו.
- (ב) העברת הביטחונות המשתנים והראשוניים, תהיה כפופה לסכום מינימאלי להעברה מכל לקוח שלא יעלה על 2,000,000 ש"ח.
- (ג) השלמת ביטחונות- הגדלת מסגרת האשראי של הלקוח חלף השלמת ביטחונות, תיחשב כפרקטיקה לא מקובלת שאינה עומדת בקנה אחד עם ניהול בנקאי תקין.
- (ד) תאגיד בנקאי יעגן בהסכמים מול לקוח סעיף הקובע כי אי השלמת ביטחונות על ידו במועד הנדרש מהווה עילה לדרישה לסגירת הפוזיציה באופן מיידי.

9. דרישות איכותיות בנושא ביטחונות

(א) הגדרה של הביטחונות הכשירים- על מנת להבטיח כי הנכסים שהתקבלו כביטחונות ניתנים למימוש בתוך פרק זמן סביר ובהיקף אשר יכול להגן די הצורך על התאגיד הבנקאי מפני הפסדים, על נכסים אלה להיות נזילים ביותר ועליהם להיות מסוגלים, לאחר החלת מרווח ביטחון מתאים, לשמור על ערכם בתקופת קיצון פיננסית.

(ב) הערכת הביטחונות - יש לכייל את הביטחונות באופן נאות בכדי לשקף את הסיכונים להם הם חשופים, הן בתנאי שוק רגילים והן בתנאי קיצון, ולקבוע מקדמי ביטחון מתאימים.

(ג) המרת הביטחונות – יש להגדיר באילו תנאים יתאפשר ללקוח להמיר או להחליף את הביטחונות שהועמדו במקור על ידו בביטחונות חלופיים, לפני תום חוזה המכשירים הנגזרים.

(ד) ניהול סיכון ביטחונות – מדיניות התאגיד הבנקאי תכלול אמצעים לניהול סיכון הביטחונות- ריכוזיות, תנודתיות, נזילות, wrong way risk וכדומה.

סיכונים תפעוליים ומשפטיים

10. תאגיד בנקאי יקפיד על ניהול הסיכון המשפטי והתפעולי הנובע מפעילות מסחר של לקוחות במכשירים נגזרים ובניירות ערך. בפרט, בפעילות כאמור המתבצעת מעבר לדלפק (OTC) יפעל התאגיד הבנקאי על פי העקרונות הבאים (התאגיד רשאי להתאים את אופן יישום העיקרון לסוג הלקוח):

(א) הסדרת היחסים - יקבע מדיניות ונהלים לתייעוד מראש ובכתב של התנאים (החובות והזכויות) המהותיים שיחולו בין הצדדים בעת ביצוע עסקאות.

(ב) אישור העסקה (trade confirmation) - יקבע מדיניות ונהלים לאישור התנאים המהותיים בכל עסקה מול הלקוח, מוקדם ככל האפשר לאחר ביצועה. התנאים המהותיים יכללו תנאים הנדרשים להגברת הוודאות המשפטית של העסקה וביניהם, תאריך העסקה, תאריך סילוק, נכס הבסיס, החוק הרלבנטי, סוג המטבע, הערך הנקוב.

(ג) הערכת העסקה – יגיע להסכמה עם הצד הנגדי לעסקה לגבי אופן קביעת שווי כל עסקה, החל מרגע ביצועה ועד לסיומה, לצורך החלפת הביטחונות, תוך תיעוד נאות של תהליך קביעת השווי.

(ד) התאמה (reconciliation) - יקבע מדיניות ונהלים שיסדירו תהליך תקופתי, שבמסגרתו יוודאו הצדדים כי התנאים המהותיים והערכות השווי של כל העסקאות בתיק רשומים בצורה זהה אצל שני הצדדים.

(ה) יישוב מחלוקות - יקבע מנגנון מוסכם עם הצד לעסקה ויתעד אותו. המנגנון יגדיר כיצד יש ליישב מחלוקות בקשר לתנאים או להערכות שווי מהותיים במהלך חיי העסקה, מוקדם ככל שניתן.

תחילה והוראות מעבר

11. (א) תאגיד בנקאי יישם את הדרישות בהוראה זו לא יאוחר מיום 1 ביולי 2018 (להלן- יום התחילה).

(ב) דרישות החלות ברמת עסקה בודדת או עסקאות (לדוגמה, דרישת הביטחונות) יחולו על עסקאות חדשות (לרבות עסקאות שחודשו) לא יאוחר מיום התחילה.

(ג) דרישות הביטחונות כאמור בסעיפים 8 ו-9 לעיל לא יחולו בשלב זה על לקוח מפקח, בנק מרכזי או לקוח אחר שאינו עוסק בפעילות ספקולטיבית, והן תקבענה על ידי הפיקוח על הבנקים במועד מאוחר יותר.

(ד) למרות האמור בסעיף 8(ב), עד להודעה חדשה של הפיקוח על הבנקים, תאגיד בנקאי רשאי לקבוע סכום העברה מינימלי שלא יעלה על 5,000,000 ש"ח.

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2544	1	חוזר מקורי	23/10/2017

חלוקת דיבידנד על ידי תאגידים בנקאיים

מבוא והגדרות

1. בהוראה זו :
"חוק החברות" – חוק החברות, התשנ"ט – 1999 ;
"חלוקה" – כמשמעותה בחוק החברות, למעט "רכישה".
2. בנוסף למגבלות המפורטות בחוק החברות, על תאגיד בנקאי לעמוד במגבלות המובאות להלן, לפני שיבצע חלוקה.

רווחים ראויים לחלוקה

3. תאגיד בנקאי לא יבצע חלוקה במקרים הבאים, אלא אם קיבל מראש את אישור המפקח לחלוקה, ועד לגובה הסכום שאושר :
 (א) כאשר יתרת העודפים המצטברת של התאגיד הבנקאי (בניכוי הפרשים בחובה, שנכללו ברווח כולל אחר מצטבר) על-פי הדוחות הכספיים האחרונים שפרסם, אינה חיובית, או כאשר הסכום המוצע לחלוקה יגרום ליתרת עודפים כאמור.
 (ב) כאשר אחת או יותר משלוש השנים הקלנדריות האחרונות הסתיימה בהפסד או בהפסד כולל.
 (ג) כאשר התוצאה המצטברת בשלושת הרבעונים המסתיימים בתום תקופת הביניים שלגביה פורסם הדוח הכספי האחרון, מראה על הפסד או על הפסד כולל.
4. בכל מקרה תאגיד בנקאי לא יבצע חלוקה, אלא לאחר שערך תחזית בכתב, לפיה בשנה הסמוכה לאחר ביצוע החלוקה, יחס ההון לנכסי הסיכון לא יפחת מהנדרש לגבי אותו תאגיד בנקאי.

חלוקה מקרנות הון

5. תאגיד בנקאי לא יבצע חלוקה מתוך הפרשים בזכות שנכללו ברווח כולל אחר מצטבר או מתוך קרנות הון.

מצב הנזילות

6. תאגיד בנקאי לא יבצע חלוקה אם בדוח הכספי הנכסים הלא כספיים עולים על הונו העצמי, או שהחלוקה המוצעת תגרום למצב האמור.

מגבלות אחרות

7. אין בהוראה זו להחליף מגבלות אחרות על תאגידים בנקאיים מסוימים.

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1330		חוזר מקורי	31/8/87
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
-----	2	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95
2028	3	עדכון	31/1/01
2151	4	עדכון	13/12/04
2362	5	עדכון	15/01/13

* * *

רכישה עצמית על ידי תאגידים בנקאיים

פרק א': כללי

מבוא

1. רכישה עצמית היא פעולה בה תאגיד רוכש מניות שהונפקו על ידו. רכישה עצמית בדומה לדיבידנד, מקטינה את הונו של התאגיד. בשונה מדיבידנד, היא אינה מהווה הצהרת כוונות ארוכת טווח של התאגיד לציבור המשקיעים בו. בכך, רכישה עצמית עשויה לתת מענה לעודפי הון שנצברו, תוך שמירה על יעדי ההון ומדיניות הדיבידנד של התאגיד.
2. רכישה של תאגיד בנקאי את מניותיו מציבה מספר אתגרים וסיכונים. הייחודיות של תאגידים בנקאיים בנושא זה נובעת מדרישות הלימות ההון מתאגידים בנקאיים, מעורבותם בשוק ההון והחשש לניגודי עניינים, כמו גם ההשפעה על שיעורי ההחזקה של בעלי המניות.
3. הוראה זו מאפשרת לתאגידים בנקאיים לבצע רכישה עצמית תוך קביעת התנאים בהתקיימם ניתן יהיה לבצע רכישה זו, כנהוג ברשויות פיקוח במדינות שונות. כמו כן, ההוראה מסדירה פעילות עקיפה של תאגיד בנקאי במניותיו באמצעות מתן מימון לרכישת מניותיו או מתן מימון בביטחון מניותיו.
4. למען הסר ספק, מובהר בזאת כי הוראה זו מוסיפה על חוק החברות ועל דיני ניירות ערך.

תחולה

5. (א) הוראה זו תחול על כל התאגידים הבאים (להלן בהוראה זו- "תאגיד בנקאי"):
  - (1) תאגיד בנקאי, למעט בנק חוץ וחברת שירותים משותפת;
  - (2) תאגיד עזר שהוא חברת כרטיסי אשראי;
  - (3) תאגיד שהוראות ניהול בנקאי תקין מס' 201 עד 211 חלות עליו מכוח סעיף 20(3) להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 201;
  - (4) סולק כהגדרתו בסעיף 36ט לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981.
- (ב) בטל.

הגדרות

6.

"לקוח כשיר"

לקוח המנוי בתוספת הראשונה בחוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה-1995, למעט לקוח על פי סעיפים (8) או (9) בתוספת זו.

"חוק החברות"

חוק החברות, התשנ"ט-1999.

"לווה", "קבוצת לוויים"

כמשמעותם בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 313.

"ניירות ערך"

מניות או ניירות ערך שניתן להמירם למניות או שניתן לממשם במניות.

"רכישה"

כמשמעותה בהגדרת "חלוקה" בחוק החברות, למעט מתן מימון לרכישה כמפורט בפרק ג'.

פרק ב': רכישה

7. תאגיד בנקאי ותאגיד בשליטתו יהיו רשאים לבצע רכישה של ניירות ערך של התאגיד הבנקאי (להלן - רכישה) בהתקיים כל התנאים הבאים:
  - (א) מתקיימים התנאים לחלוקה בהתאם לקבוע בסעיף 302 לחוק החברות וכן התנאים לחלוקה הקבועים בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 331 ("חלוקת דיבידנד על ידי תאגידים בנקאיים").
  - (ב) היקף הרכישה בכל תכנית לא יעלה על 3% מהון המניות המונפק והנפרע של התאגיד הבנקאי במועד אישור התכנית, כמשמעותה בסעיף קטן (ו) להלן.
  - (ג) ההצעה לרכישה לא תופנה לקבוצה מסוימת של בעלי מניות. האמור לא יחול לגבי בעל מניות שהוא לקוח כשיר.
  - (ד) התאגיד הבנקאי יפעל על פי מנגנון הגנת נמל מבטחים שפרסמה הרשות לניירות ערך (עמדה משפטית מספר 199-8, מיום 26.7.2010) שיבטיח לו הגנה משפטית מפני טענת שימוש במידע פנים. תכנית הרכישה שתוגדר לפי מנגנון זה תתחשב גם במחזורי המסחר של מניית התאגיד הבנקאי.
  - (ה) דירקטוריון התאגיד הבנקאי אישר את תכנית הרכישה כמפורט בסעיף (ו) להלן.
  - (ו) התאגיד הבנקאי קיבל את אישור הפיקוח על הבנקים לביצוע הרכישה על סמך תכנית רכישה שהציג לפיקוח, שתכלול לכל הפחות את המידע הבא:
    - (1) אישור בדבר עמידה בתנאים הקבועים בסעיפים (א)-(ה) לעיל;
    - (2) השפעת הרכישה, בראייה כוללת עם כלל חלוקות הדיבידנדים הצפויות על פי מדיניות התאגיד הבנקאי, על עמידתו של התאגיד הבנקאי ביעדי ההון הפיקוחיים והפנימיים, במועד הגשת הבקשה ועל פני אופק תכנון ההון, ככלל שלוש שנים קדימה;
    - (3) השפעת הרכישה על עמידה במגבלות פיקוחיות אחרות המחושבות על בסיס ההון, לדוגמה, יחס מינוף, מגבלות לווח/קבוצת לוויים;
    - (4) השיקולים לביצוע הרכישה והטיפול המתוכנן במניות שירכשו (לדוגמה, האם המניות ימכרו בחזרה);
    - (5) השפעה אפשרית של התכנית על בעלי המניות של התאגיד הבנקאי, ככל שידועה לתאגיד הבנקאי (לדוגמה, האם בעל מניות קיים יעבור סף דיווח).
  - (ז) ככלל, תוקף אישור הפיקוח לתכנית הרכישה לא יעלה על שנה.

פרק ג': מתן מימון לרכישה

8. תאגיד בנקאי ותאגיד בשליטתו לא ייתנו מימון למטרת רכישה של ניירות ערך שהונפקו על-ידי התאגיד הבנקאי, בין בתנאי שוק ובין שלא בתנאי שוק.
9. מבלי לגרוע מכלליות האמור בסעיף 8 לעיל:
- (א) תאגיד בנקאי או תאגיד בשליטתו רשאי לקבל כביטחון לחבות לווה או של קבוצת לווים ניירות ערך שהונפקו על-ידי התאגיד הבנקאי, כל עוד הביטחון האמור הוא בהיקף שאינו עולה על 0.5% מהון המניות המונפק והנפרע של התאגיד הבנקאי.
- (ב) תאגיד בנקאי ותאגיד בשליטתו רשאי לממן עסקאות ביחידות מדדי מניות לרבות קרנות המשקיעות בניירות ערך.
- (ג) סך הביטחונות שקיבל תאגיד בנקאי או תאגיד בשליטתו בגין פעילות כאמור בסעיפים קטנים (א) ו-(ב) שהם ניירות ערך שהונפקו על-ידי התאגיד הבנקאי, לא יעלה על 5% מהונו המונפק והנפרע של התאגיד הבנקאי.
- לעניין סעיף זה, "יחידת מדד מניות" – מדד מניות אשר מניית התאגיד הבנקאי נכללת בו; "קרנות המשקיעות בניירות ערך" – קרנות שבהחזקותיהן נכללים ניירות ערך שהונפקו על-ידי התאגיד הבנקאי.
10. על אף האמור בסעיף 8 לעיל, תאגיד בנקאי רשאי לתת מימון לרכישה, כחלק מתכנית לרכישת ניירות ערך על-ידי עובדים, בתנאי שהתאגיד הבנקאי ימסור הודעה בכתב למפקח על הבנקים סמוך לאחר קבלת ההחלטה לגבי התכנית לעובדים.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2062	1	הוראה מקורית	16/1/02
2586	2	עדכון	28/02/19
2669	3	עדכון	30/09/21

ניהול סיכון ריבית

תוכן העניינים

פרק א' כללי

333-2	מבוא
333-2	תחולה
333-2	הגדרות
333-3	סיכון ריבית ומקורות סיכון ריבית
333-3	מקורות של סיכון ריבית
333-4	עקרונות לניהול סיכון ריבית

פרק ב' מסגרת ניהול סיכון ריבית

333-6	I. מסגרת כללית לנוהגים נאותים לניהול סיכון הריבית
333-7	II. פיקוח הדירקטוריון וההנהלה הבכירה על סיכון הריבית
333-7	הדירקטוריון
333-8	ההנהלה הבכירה
333-8	תשתית ארגונית לניהול סיכון הריבית
333-9	III. מדיניות ונהלים נאותים לניהול הסיכון
333-9	מדיניות ונהלים
333-9	מוצרים חדשים
333-10	פעילויות גידור
333-11	IV. פונקציות מדידת סיכון, ניטור ובקרה
333-11	מדידת סיכון ריבית
333-13	שיטות להערכת סיכון ריבית
333-13	הנחיות לתכנון מערכת מדידה
333-15	מגבלות
333-17	מבחני קיצון
333-18	ניטור ודיווח על סיכון ריבית
333-20	V. בקורות פנימיות
333-21	נספח 1- דוגמאות לשיטות למדידת סיכון ריבית
333-27	נספח 2- זעזוע סטנדרטי בשיעורי ריבית

פרק א' - כללי

מבוא

1. סיכון שיעורי ריבית (להלן - סיכון ריבית) טמון באופן שגרתי בעסקי הבנקאות, ועשוי אף להוות מקור רווח. עם זאת, רמות חריגות של סיכון ריבית עלולות לחשוף את התאגיד הבנקאי להפסדים ולהוות איום על הונו. לפיכך, ניהול סיכון ריבית חיוני ליציבות התאגיד הבנקאי.
2. חיוני שלתאגיד בנקאי יהיה תהליך מקיף לניהול סיכונים הכולל זיהוי, מדידה, ניטור ובקרה אפקטיביים של חשיפות לסיכון ריבית, וכי תהליך זה יפוקח בצורה נאותה על ידי הדירקטוריון וההנהלה.
3. ההנחיות בהוראה זו נועדו ליישום בניהול סיכון הריבית הכולל, ללא תלות בשאלה אם הפוזיציות הן חלק מהתיק למסחר או חלק מהתיק הבנקאי. עם זאת, לאור מרכזיות סיכון הריבית בתיק הבנקאי שולבו בהוראה הנחיות המתייחסות באופן ספציפי לסיכון ריבית בתיק זה.
4. החובה החלה על כל התאגידים הבנקאיים להקצות הון הולם כנגד הסיכונים השונים, ביניהם סיכון ריבית, מטופלת במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 211, "הערכת נאותות הלימות ההון".

תחולה

5. הוראה זו חלה על תאגיד בנקאי, כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, למעט חברת שירותים משותפת וכן על תאגיד עזר שהוא חברת כרטיסי אשראי (שתי הקבוצות יכוננו להלן "תאגיד בנקאי").

הגדרות

6. מוצר חדש - כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 310, "ניהול סיכונים".
7. תיק למסחר - כמשמעותו בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 208, "סיכון שוק", בסעיפים 685 עד 689(iii).
8. תיק בנקאי - כל המכשירים הפיננסיים המאזניים והחוץ מאזניים, למעט מכשירים פיננסיים שהינם חלק מהתיק למסחר.
9. זעזוע ריבית סטנדרטי - כהגדרתו בנספח 2 להוראה זו.

סיכון ריבית ומקורות סיכון ריבית

10. סיכון ריבית הוא הסיכון לרווחים או להון הנובע מתזוזות בשיעורי הריבית. שינויים בשיעורי הריבית משפיעים על רווחי התאגיד הבנקאי באמצעות שינוי בהכנסות ריבית נטו, ואף שינוי בהכנסות נטו (כולל שינוי בהכנסות/הוצאות שאינן מריבית). שינויים בשיעורי הריבית משפיעים גם על שווי נכסי התאגיד הבנקאי, התחייבויותיו ומכשירים חוץ-מאזניים, מכיוון שהערך הנוכחי של תזרימי מזומנים עתידיים (ובמקרים מסוימים, תזרימי המזומנים עצמם) משתנה כאשר חל שינוי בשיעורי הריבית.

מקורות של סיכון ריבית

11. צורותיו העיקריות של סיכון הריבית שאליו נחשפים תאגידים בנקאיים כוללות סיכון תמחור מחדש, סיכון עקום התשואה, סיכון בסיס (המכונה גם סיכון מרווח) וסיכון אופציות.

12. סיכון תמחור מחדש (Repricing risk): צורת סיכון הריבית העיקרית והשכיחה ביותר, הנובעת מהבדלי עיתוי בתקופות לפירעון (בריבית קבועה) ובמועדי התמחור מחדש (בריבית משתנה) של נכסים, התחייבויות ופוזיציות חוץ מאזניות של התאגיד הבנקאי. אי התאמות במועדי תמחור מחדש עלולות לחשוף את הרווחים ואת השווי הכלכלי לתנודות בלתי צפויות עקב שינויים בשיעורי הריבית.

13. סיכון עקום התשואה (Yield curve risk): סיכון עקום תשואה קיים כאשר תזוזות בלתי צפויות של עקום התשואה משפיעות באופן שלילי על רווחי התאגיד הבנקאי או על השווי הכלכלי. התזוזות בעקום התשואה נובעות משינויים בקשרים בין שיעורי ריבית לתקופות פירעון שונות של אותו מדד או שוק. השינויים בקשרים בין שיעורי הריבית יבואו לידי ביטוי בשינוי בשיפוע העקום (תלול או שטוח יותר) או בצורתו (פיתול).

14. סיכון בסיס (Basis risk): סיכון הנובע ממתאם לא מושלם בשינויים של שיעורי הריבית בשווקים פיננסיים שונים או במכשירים שונים הדומים במאפייני התמחור מחדש. הבדלים בשינויים של שיעורי הריבית יכולים לגרום בשינויים בלתי צפויים בתזרימי המזומנים ובמרווח ההכנסות בין נכסים, התחייבויות ומכשירים חוץ מאזניים בעלי תקופות לפירעון או תדירויות תמחור מחדש דומות.

15. סיכון אופציות (Optionality): מקור נוסף לסיכון ריבית הנובע משינוי בעיתוי או בהיקף של תזרימי מזומנים של מכשיר פיננסי עקב שינויים בשיעורי ריבית השוק. סיכון זה גלום באופציות המשובצות ברבים מתיקי הנכסים, ההתחייבויות והמכשירים החוץ מאזניים של תאגידים בנקאיים. אופציות אלו מקנות למחזיק בהן זכות, אך לא חובה, לקנות, למכור, או לשנות באופן כלשהו את תזרימי המזומנים של המכשיר הפיננסי. אף שתאגידים בנקאיים משתמשים באופציות הנסחרות בבורסה ומעבר לדלפק הן בפעילויות למסחר והן בפעילויות שאינן למסחר, חשיבותם של מכשירים עם אופציות משובצות רבה יותר בדרך כלל בפעילויות שאינן למסחר. דוגמאות למכשירים עם אופציות משובצות כוללות סוגים שונים של איגרות חוב ושטרות בעלי תנאי רכש (call) או מכר (put), הלוואות המקנות ללווים את הזכות לפרוע פירעון מוקדם, וסוגים

שונים של מכשירי הפקדה ללא מועד פירעון, המקנים למפקידים את הזכות למשוך כספים בכל עת, לעתים ללא קנסות.

עקרונות לניהול סיכון ריבית

- א. הדירקטוריון יאשר אסטרטגיות ומדיניות לניהול סיכון ריבית ויבטיח כי ההנהלה הבכירה נוקטת בצעדים הנחוצים לניטור ולבקרה אחר סיכונים אלה באופן התואם את האסטרטגיות ואת המדיניות שאושרו. הדירקטוריון יקבל לידו בקביעות מידע אודות חשיפת התאגיד הבנקאי לסיכון ריבית כדי להעריך את הניטור והבקרה אחר סיכון זה למול הנחיותיו בדבר תיאבון הסיכון.
- ב. ההנהלה הבכירה תבטיח כי מבנה עסקיו של התאגיד הבנקאי ורמת סיכון הריבית שהוא נוטל מנוהלים באפקטיביות, כי נקבעו מדיניות ונהלים נאותים לבקרה ולהגבלה של סיכון זה, וכי קיימים משאבים להערכה ולבקרה אחר הסיכון.
- ג. תאגידים בנקאיים יגדירו בבירור מי הם האנשים ו/או הוועדות הנושאים באחריות לניהול סיכון הריבית, ויודאו כי מתקיימת הפרדת תפקידים נאותה במרכיביו העיקריים של תהליך ניהול הסיכונים כדי למנוע ניגודי עניינים אפשריים. לתאגידים בנקאיים יהיו פונקציות בקרה ביחידות העסקיות ופונקציית ניהול סיכונים ריבית בלתי תלויה שתפקידהן יוגדרו בבירור ויהיו עקביים עם הדרישות בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 310, "ניהול סיכונים" ועם סעיף 10 בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 339, "ניהול סיכונים שוק".
- ד. מדיניותו ונוהליו של תאגיד בנקאי בנושא סיכון ריבית ינוסחו בבירור ויעלו בקנה אחד עם אופי פעילותו ומורכבותה. המדיניות תיושם על בסיס מאוחד, ובהתאם לעניין, ברמת כל סניף בחו"ל וחברה בת, בפרט כאשר מזהים הבדלים חוקיים ומכשולים אפשריים להעברת כספים בין הישויות בקבוצה הבנקאית.
- ה. תאגידים בנקאיים יזהו את הסיכונים הגלומים במוצרים חדשים ובפעילויות חדשות ויודאו כי הם נתונים לנהלים ולבקורות נאותים טרם ביצועם. מיזמים בהיקף גדול לגידור או לניהול סיכונים חייבים באישור מראש של הדירקטוריון.
- ו. לתאגידים בנקאיים תהיינה מערכות למדידת סיכון ריבית המרכזות את כל המקורות המהותיים של סיכון הריבית והאומדות את השפעתם של שינויים בשיעורי הריבית בהתאם לתחומי פעילותם. ההנחות שעליהן מתבססת המערכת תהיינה מובנות היטב למנהלי הסיכון ולהנהלת הבנק.
- ז. תאגידים בנקאיים יקבעו ויאכפו מגבלות על הפעילות ויישמו שיטות עבודה נוספות כדי לשמור על רמות חשיפה התואמות את מדיניותם הפנימית.
- ח. תאגידים בנקאיים ימדדו את פגיעותם להפסדים בתנאי שוק קיצוניים, לרבות קריסת ההנחות המרכזיות, ויתחשבו בתוצאות אלה בעת בחינה ועדכון של מדיניותם ומגבלותיהם בנוגע לסיכון הריבית.
- ט. לתאגידים בנקאיים תהיינה מערכות מידע נאותות למדידה, ניטור, בקרה ודיווח על חשיפות לשיעורי ריבית בכללותן ועל חשיפות לשיעורי ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר,

בנפרד. דוחות תקופתיים יוגשו לדירקטוריון התאגיד הבנקאי, להנהלה הבכירה, ובמקרה הצורך, למנהלי קווי עסקים ספציפיים.

י. לתאגידים בנקאיים תהיה מערכת נאותה של בקורות פנימיות על תהליך הניהול של סיכון הריבית. מרכיב יסודי במערכת הבקורות הפנימיות כרוך בסקירות והערכות בלתי תלויות וסדירות של אפקטיביות המערכת וכן, במקרה הצורך, הכנסת עדכונים או שיפורים מתאימים בבקורות הפנימיות. תוצאותיהן של סקירות אלו יועמדו לרשות המפקח על הבנקים על פי דרישה.

פרק ב': מסגרת ניהול סיכון ריבית

I. מסגרת כללית לנוהגים נאותים לניהול סיכון הריבית

16. ניהול נאות של סיכון הריבית כרוך ביישום ארבעה יסודות בסיסיים בניהול נכסים, התחייבויות ומכשירים חוץ מאזניים:

(א) פיקוח נאות של הדירקטוריון וההנהלה הבכירה;

(ב) מדיניות ונהלים נאותים לניהול סיכונים;

(ג) פונקציות מתאימות למדידה, ניטור ובקרה אחר סיכונים; וכן

(ד) בקורות פנימיות מקיפות וביקורות בלתי תלויות.

17. תאגיד בנקאי יישם יסודות אלה בניהול סיכון הריבית בהתאם למורכבותן ולאופיין של החזקותיו ופעילויותיו, ובהתאם לרמת החשיפה לסיכון הריבית. כך לדוגמה, תהליכים מורכבים יותר של ניהול סיכון הריבית מחייבים בקורות פנימיות נאותות הכוללות ביקורות או מנגנוני פיקוח נאותים אחרים שמטרתם להבטיח את שלמות המידע המשמש את בכירי התאגיד הבנקאי בפיקוח על הציות למדיניות ולמגבלות.

18. תפקידי האנשים המעורבים בפונקציות מדידת הסיכונים, ניטורם והבקרה עליהם חייבים להיות נפרדים ובהתאם לעניין גם בלתי תלויים במקבלי ההחלטות העסקיות ונוטלי הפוזיציות, לשם מניעת ניגוד עניינים.

19. תאגיד בנקאי ינטר את סיכון הריבית על בסיס מאוחד. עם זאת, על תאגיד בנקאי העומד בראש קבוצה בנקאית להכיר בכל ההבדלים החוקיים והמכשולים האפשריים לתנועות כספים בין הישויות בקבוצה הבנקאית, ולהתאים לכך את תהליך ניהול הסיכונים. גישה מאוחדת עשויה אמנם לספק מדד מקיף ביחס לסיכון הריבית, אך היא עלולה לספק הערכת חסר לסיכון הריבית. לדוגמה: כאשר פוזיציות בחברה אחת משמשות לקיזוז פוזיציות בחברה אחרת; זאת מפני שאיחוד על פי כללי חשבונאות עשוי להתיר קיזוזים תיאורטיים בין פוזיציות אלו, שהתאגיד הבנקאי לא יוכל ליהנות מהם בפועל בשל אילוצים חוקיים או תפעוליים. לפיכך,

תאגיד בנקאי העומד בראש קבוצה בנקאית ינטר גם את סיכון הריבית בישויות הקבוצה הבנקאית החשופות לסיכון ריבית משמעותי ו/או העוסקות בפעילות מורכבת, בנפרד.

II. פיקוח הדירקטוריון וההנהלה הבכירה על סיכון הריבית

20. פיקוח אפקטיבי מצד הדירקטוריון וההנהלה הבכירה הנו בעל חשיבות מכרעת לקיומו של תהליך נאות לניהול סיכון הריבית. חיוני שנושאי תפקידים אלה יהיו מודעים לאחריותם ביחס לפיקוח וניהול סיכון הריבית.

הדירקטוריון

21. הדירקטוריון נושא באחריות העליונה להבנת אופיו ורמתו של סיכון הריבית הנלקח על ידי התאגיד הבנקאי.

(א) הדירקטוריון יאשר את האסטרטגיות העסקיות הקובעות או המשפיעות על סיכון הריבית של התאגיד הבנקאי, את תאבון הסיכון, ואת מדיניות ניהול הסיכון.

(ב) הדירקטוריון או ועדת ניהול הסיכונים של הדירקטוריון, בהתאם לעניין, יעריכו מחדש אחת לשנה, לכל הפחות, את מדיניות ניהול סיכון הריבית, כמו גם את האסטרטגיות העסקיות המשפיעות על חשיפת התאגיד הבנקאי לסיכון ריבית.

(ג) הדירקטוריון או ועדת ניהול סיכונים של הדירקטוריון יסקרו אחת לשנה, לכל הפחות, את ההנחות המרכזיות המשמשות בניהול סיכון הריבית ואת תוצאות מבחני רגישותן.

(ד) הדירקטוריון יסקור אחת לשנה, לכל הפחות, את תכנון מבחני הקיצון ואחת לרבעון, לכל הפחות, את תוצאותיהם.

(ה) הדירקטוריון יאשר כללי מדיניות המגדירים קווי סמכות ואחריות לניהול החשיפות לסיכון ריבית.

(ו) הדירקטוריון יבחן ויאשר מראש מוצרים חדשים טרם הפעלתם כנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 310, "ניהול סיכונים".

(ז) הדירקטוריון יוודא כי ההנהלה נוקטת בצעדים המתבקשים כדי לזהות, למדוד, לנטר ולקיים בקרה אחר סיכון הריבית. הדירקטוריון או ועדת ניהול סיכונים של הדירקטוריון, בהתאם לעניין, יסקרו אחת לרבעון לכל הפחות מידע, ברמת פירוט מספקת ובעיתוי ראוי, כדי לאפשר להם להבין ולהעריך את ביצועי ההנהלה הבכירה בניטור ובקרה אחר סיכונים אלה תוך ציות למדיניות שאושרה על ידי הדירקטוריון. סקירות אלו ייערכו בקביעות,

ויבוצעו בתדירות מוגברת כאשר התאגיד הבנקאי מחזיק פוזיציות משמעותיות במכשירים מורכבים.

(ח) הדירקטוריון יוודא כי ההנהלה הבכירה מבינה את הסיכונים אליהם חשוף התאגיד הבנקאי וכי בתאגיד הבנקאי כוח אדם זמין בעל המיומנות הטכנית הנדרשת כדי להעריך ולקיים בקרה אחר סיכונים אלה.

ההנהלה הבכירה

22. ההנהלה הבכירה אחראית להבטיח שיהיו לתאגיד הבנקאי מדיניות ונהלים נאותים לניהול סיכון הריבית על בסיס ארוך-טווח ויומיומי גם יחד. על ההנהלה הבכירה לסקור אחת לשנה לכל הפחות את המדיניות ואת הנהלים לניהול סיכון הריבית כדי להבטיח כי אלה נשמרים סדורים ונאותים.

23. ההנהלה אחראית כמו כן על יישום של:

- (א) מגבלות נאותות לנטילת סיכון;
- (ב) מערכות ותקנים נאותים למדידת סיכון;
- (ג) תקנים להערכת פוזיציות ולמדידת ביצועים;
- (ד) דיווח מקיף על סיכון ריבית ותהליך סקירה של ניהול סיכון הריבית;
- (ה) בקורות פנימיות אפקטיביות.

תשתית ארגונית לניהול סיכון הריבית

24. ההנהלה הבכירה אחראית להבטיח שיהיו לתאגיד הבנקאי קווי סמכות ואחריות ברורים לניהול ולבקרה של סיכון הריבית, ובכלל זה לקבוע בבירור מי הם האנשים ו/או הוועדות הנושאים באחריות לביצוע כל הרכיבים השונים של ניהול סיכון הריבית.

25. ההנהלה הבכירה תוודא כי פעילויות ניתוח וניהול סיכונים הקשורות לסיכון ריבית יתנהלו על ידי צוות כשיר, בעל ידע טכני וניסיון, ההולמים את אופיין ואת היקפן של פעילויות התאגיד הבנקאי. משאבי הצוות יהיו נרחבים דיים כדי לאפשר את ניהולן של פעילויות אלו והתמודדות עם היעדרויות זמניות של אנשי מפתח בצוות.

26. ההנהלה תקפיד ותוודא שמתקיימת הפרדת תפקידים נאותה בין מרכיביו העיקריים של תהליך ניהול הסיכונים כדי להימנע מניגודי עניינים אפשריים. ההנהלה תבטיח שיתקיימו די אמצעי הגנה כדי למזער את האפשרות שעובדים האחראים על נטילת פוזיציות ישפיעו באופן בלתי

הולם על צמתי בקרה מרכזיים. אופיים והיקפם של אמצעי הגנה אלה יהיו בהתאם לגודל התאגיד הבנקאי ולמבנהו ובהתאם לרמת סיכון הריבית הטמונה בפעילות ולמורכבות הסיכון.

27. בנוסף לפונקציות הבקרה ביחידות העסקיות, לתאגיד בנקאי תהיה פונקציה בלתי תלויה לניהול סיכון הריבית כאמור בסעיף 10 בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 339, "ניהול סיכונים שוק".

III. מדיניות ונהלים נאותים לניהול הסיכון

מדיניות ונהלים

28. לתאגיד בנקאי יהיו מדיניות ונהלים מוגדרים בבירור להגבלה ולשליטה ברמתו של סיכון הריבית.

(א) המדיניות תוגדר ותיושם על בסיס מאוחד, ובהתאם לעניין, בחברות בת ספציפיות וביחידות אחרות של התאגיד הבנקאי.

(ב) במדיניות ונהלים יוגדרו בבירור קווי אחריות ודיווח בנוגע להחלטות בנושא ניהול סיכון הריבית.

(ג) במדיניות ונהלים יוגדרו בבירור מכשירים מותרים (באופן ספציפי או לפי מאפייניהם), אסטרטגיות גידור והזדמנויות לנטילת פוזיציות, תוך תיאור המטרות או היעדים שלשמן מותר להשתמש בהם ותוך שימוש בפרמטרים כמותיים להגדרת מגבלות החשיפה. רמת הפירוט של המגבלות עבור סוגים מסוימים של מכשירים, תיקים ופעילויות תקבע על פי הצורך.

(ד) יוגדרו נהלים לרכישת מכשירים ספציפיים, לניהול התיקים ולקיום בקרה על החשיפה הכוללת לסיכון ריבית.

(ה) המדיניות לניהול סיכון הריבית תעבור סקירה אחת לשנה, לכל הפחות, ויוכנסו בה שינויים לפי הצורך.

(ו) יוגדרו הנהלים והאישורים הספציפיים הנחוצים במקרה של חריגה מהמדיניות, המגבלות וההרשאות.

מוצרים חדשים

29. תאגיד בנקאי יקבע מדיניות ויקיים תהליך אישור למוצרים חדשים כמפורט בסעיף 16 בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 310, "ניהול סיכונים". תאגיד בנקאי המנתח אם במוצר או בפעילות קיים או לא קיים מרכיב חדש של חשיפה לסיכון ריבית, צריך להיות מודע לכך ששינויים במועד הפירעון של המכשיר, בתמחור מחדש או בתנאי ההחזר יכולים להשפיע מהותית על מאפייני המוצר מבחינת סיכון הריבית.

פעילויות גידור

30. תאגידים בנקאיים משתמשים במכשירים נגזרים למטרות השקעה ו/או לניהול חשיפות הרווחים או חשיפות ההון. אף על פי שמכשירים נגזרים עשויים לגדר חשיפות לסיכון הריבית, הם חושפים את התאגיד הבנקאי לסיכון בסיס ריבית. אי ביצוע הולם של אסטרטגית גידור עלול להניב לתאגיד הבנקאי תוצאות בלתי צפויות לרבות הפסדים. לפיכך, תאגידים בנקאיים המשתמשים במכשירים נגזרים לצמצום חשיפות לסיכון ריבית ימלאו אחר הדרישות להלן:

(א) יהיו בעלי ידע וניסיון מקצועי הולם.

(ב) יבחנו את השלכות הפעילות במכשירים נגזרים על סיכונים אחרים, כגון, סיכון נזילות ואת עלות הגידור.

(ג) יעסקו בפעילות גידור רק כאשר הדירקטוריון וההנהלה הבכירה מבינים היטב את אסטרטגית הגידור, כולל את פוטנציאל הסיכונים והתועלות שבאסטרטגיה.

IV. פונקציות מדידת סיכון, ניטור ובקרה

מדידת סיכון ריבית

א. כללי

31. לתאגיד בנקאי יהיו מערכות למדידת סיכון ריבית שמעריכות את השפעותיהם של שינויי ריבית הן על הרווחים והן על השווי הכלכלי, בהתאם למורכבות ותחומי הפעילויות של התאגיד הבנקאי הספציפי.

32. על מערכות אלו לקיים, לכל הפחות, את התנאים הבאים:

(א) לאמוד כל סיכון ריבית מהותי הקשור לנכסי התאגיד הבנקאי, להתחייבויותיו ולפוזיציות החוץ מאזניות שלו;

(ב) לספק מדדים לרמות החשיפה הנוכחיות של התאגיד הבנקאי לסיכון ריבית;

(ג) לאפשר איתור של כל חשיפה חריגה;

(ד) ליישם תפישות פיננסיות מקובלות ושיטות מדידת סיכון מקובלות; וכן

(ה) לכלול תיעוד של ההנחות והפרמטרים של המערכת.

33. מערכת מדידה תכלול את כל החשיפות לסיכון ריבית הנובעות ממכלול הפעילויות של התאגיד הבנקאי, לרבות פעילויות למסחר ושלא למסחר. ניתן להשתמש במערכות מדידה שונות ובגישות שונות לניהול סיכונים עבור פעילויות שונות; אולם, ההנהלה צריכה לקבל תמונת מצב מצרפית הכוללת את סיכון הריבית מכל המוצרים ומכל קווי העסקים. מערכת מדידה תאפשר אמידה בנפרד של סיכון הריבית בתיק הבנקאי, בין היתר, כדי למלא אחר הדרישות הקבועות בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 211, "הערכת נאותות הלימות ההון".

34. על המערכות למדידת סיכון הריבית בתאגיד הבנקאי לטפל בכל מקורותיו המהותיים של סיכון ריבית, בהם חשיפות לתמחור מחדש, לעקום התשואה, לבסיס (מרווח) הריבית ולסיכון אופציות.

35. על מערכות המדידה להעריך ריכוזים של החזקותיו הגדולות ביותר של התאגיד הבנקאי ביתר קפדנות, כמו גם לטפל בקפידה במכשירים שעשויים להשפיע באופן משמעותי על הפוזיציה

המצרפית של התאגיד הבנקאי, אפילו אם אין מכשירים אלה מייצגים ריכוז גדול, כגון, מכשירים עם מאפייני אופציה משמעותיים, משובצים או מפורשים.

ב. השפעות של סיכון ריבית

36. החשיפה לסיכון ריבית עשויה להשפיע הן על הרווחים והן על השווי הכלכלי. השפעה זו מיוצגת על ידי שתי גישות מדידה, נפרדות אך משלימות. לכל גישה ישנן מספר שיטות עיקריות למדידה, אשר מורכבותן נעה מחישובים פשוטים וסימולציות סטטיות המשתמשות בפוזיציות נוכחיות, ועד לשיטות מתוחכמות ביותר של מודל דינמי המשקפות פעילויות עסקיות אפשריות בעתיד.

- גישת הרווחים: ניתוח של השפעת שינוי שיעורי הריבית על הרווחים אשר ימדדו בהתאם להוראות הדיווח לציבור. בעוד שבעבר ההתמקדות היתה בהכנסות ריבית נטו, כעת יש גם לבחון האם יש לכלול בניתוח גם הכנסות שאינן מריבית, ככל שיש להן קשרים עם שינויים בשיעורי ריבית השוק הניתנים לזיהוי. לדוגמה, כאשר תאגיד בנקאי מספק שירות תפעול בתמורה לעמלה המבוססת על היקף הנכסים שהוא מתפעל וניתן לקשור בין היקף הנכסים לבין שינויים בשיעורי ריבית השוק.

- גישת השווי הכלכלי: ניתוח של השפעת שינוי בשיעורי ריבית השוק על שוויים הכלכלי של נכסים, התחייבויות, ופוזיציות חוץ מאזניות של תאגיד בנקאי. ניתן לראות בשווי הכלכלי של תאגיד בנקאי כשווי הנוכחי של תזרימי המזומנים החזויים נטו שלו, המוגדרים כתזרימי מזומנים חזויים בגין נכסים בניכוי תזרימי מזומנים חזויים בגין התחייבויות, בתוספת תזרימי מזומנים חזויים נטו בגין פוזיציות חוץ מאזניות. היות שגישת השווי הכלכלי מביאה בחשבון את השפעתם האפשרית של שינויים בשיעורי ריבית על השווי הנוכחי של כל תזרימי המזומנים העתידיים, היא מספקת ראייה מקיפה יותר של ההשפעות האפשריות ארוכות הטווח של שינויים בשיעורי הריבית מאשר מציעה גישת הרווחים. ראייה רחבה זו חשובה מכיוון ששינויים ברווחים בטווח הקרוב – המוקד המאפיין של גישת הרווחים – עלולים שלא לספק אינדיקציה מדויקת לגבי השפעת התנועות בשיעורי הריבית על כלל הפוזיציות של התאגיד הבנקאי.

תאגיד בנקאי ישתמש בשתי הגישות לאמידת החשיפה לסיכון.

37. הפסדים גלומים: הן גישת הרווחים והן גישת השווי הכלכלי, מתמקדות בשאלה כיצד עשויים שינויים עתידיים בשיעורי הריבית להשפיע על ביצועיו הפיננסיים של תאגיד בנקאי. כאשר תאגיד בנקאי מעריך מהי רמת סיכון הריבית שהוא מוכן ומסוגל ליטול על עצמו, עליו לשקול גם את השפעתם של שיעורי ריבית היסטוריים על ביצועים עתידיים. בפרט, מכשירים שאינם משוערכים לשווי שוק (marked to market) עשויים כבר לגלם בתוכם רווחים או הפסדים עקב תנודות ריבית היסטוריות. רווחים או הפסדים אלה עשויים להשתקף במשך הזמן ברווחי התאגיד הבנקאי. לדוגמה, הלוואה ארוכת טווח בריבית קבועה שניתנה כאשר שיעורי הריבית

היו נמוכים ומומנה מחדש לאחרונה באמצעות התחייבויות הנושאות ריבית גבוהה יותר, תכלול, למשך יתרת חייה, הפחתה בערכה עבור התאגיד הבנקאי.

שיטות להערכת סיכון ריבית

38. לוח מועדי פירעון/תמחור מחדש- נכסים, התחייבויות ופוזיציות חוץ מאזניות הרגשים לריבית מחולקים ל"רצועות זמן" בהתאם לתקופות שנותרו עד לפירעונם (אם בריבית קבועה) או לזמן שנותר עד לתמחורם מחדש (אם בריבית משתנה). באמצעות הלוח מופקים אינדיקטורים פשוטים של רגישות לסיכון ריבית הן של הרווחים (gap analysis) והן של השווי הכלכלי. גודלו של הפער עבור רצועת זמן נתונה, כלומר, נכסים בניכוי התחייבויות, בתוספת חשיפות חוץ מאזניות שזמן התמחור מחדש או שהפירעון שלהן חל בתוך אותה רצועת זמן, נותן אינדיקציה לחשיפת התאגיד הבנקאי לסיכון של תמחור מחדש. לוח מועדי הפירעון/תמחור מחדש יכול גם לשמש להערכת השפעותיהם של שיעורי ריבית משתנים על השווי הכלכלי של התאגיד הבנקאי, באמצעות החלת משקלות רגישות לכל רצועת זמן.

39. שיטות סימולציה- הערכות מפורטות של ההשפעות הפוטנציאליות של שינויי ריבית על הרווחים ועל השווי הכלכלי, על ידי הדמיית מסלולם העתידי של שיעורי הריבית והשפעתם על תזרימי המזומנים. בסימולציות סטטיות, אומדים את תזרימי המזומנים הנובעים מפוזיציות מאזניות וחוף מאזניות שוטפות. בסימולציה דינמית, כוללים בהדמיה הנחות מפורטות יותר באשר למהלכם העתידי של שיעורי הריבית ובאשר לשינויים הצפויים בפעילותו העסקית של התאגיד הבנקאי על פני תקופת זמן זו.

40. תאגיד בנקאי ישתמש במגוון של שיטות מדידה כדי להעריך את פרופיל סיכון הריבית שלו, ובלבד שבין השיטות יכללו סימולציות.

41. תאגיד בנקאי ששיטות המדידה שהוא משתמש בהן לצורך אמידת ההשפעה על השווי הכלכלי הניבו תוצאות שונות משמעותית מאלו המדווחות בהוראות הדיווח לציבור, סקירת ההנהלה, תוספת ד'- "חשיפת התאגיד הבנקאי לשינויים בשיעורי הריבית", ינתח את הסיבות העיקריות לפערים בתוצאות ויתעד את הניתוח ומסקנותיו.

הרחבה בנושא שיטות מדידה מובאת בנספח 1.

הנחיות לתכנון מערכת מדידה

42. רמת פירוט ודיוק: התאגיד הבנקאי יודא כי רמת הפירוט לפי מאפיינים של פוזיציות רגישות לריבית במערכות המדידה של סיכון הריבית תואמת את רמת המורכבות והסיכון הגלומה

בפוזיציות אלו. תאגיד בנקאי חייב להעריך את חשיבותו של אובדן הדיוק האפשרי בבואו לקבוע את רמת הסכימה והפשטות שיובנו לתוך שיטת המדידה.

43. שלמות ועדכניות של הנתונים:

- (א) תאגיד בנקאי יבטיח כי כל הפוזיציות המהותיות ותזרימי המזומנים, שמקורם בפוזיציות מאזניות או בפוזיציות חוץ מאזניות, ייכללו במערכת המדידה ויעודכנו בתדירות המתאימה.
- (ב) נתוני הפוזיציות יכללו, בהתאם לעניין, מידע על שיעורי תלוש ריבית (coupon rates) או תזרימי מזומנים של מכשירים וחוזים קשורים.
- (ג) כל התאמה ידנית לנתוני הבסיס תתועד כראוי, ומהות ההתאמה ונימוקה יהיו מובנים. בפרט, כל התאמה לתזרימי מזומנים חזויים בגין פירעונות מוקדמים (prepayments) חזויים או פדיונות מוקדמים תלווה בנימוקים נאותים, והתאמות אלה יועמדו לסקירה.

44. הנחות:

- (א) תאגיד בנקאי ישתמש בשינוי ריבית שהוא גדול דיו כדי להקיף את הסיכונים הטמונים בהחזקותיו וישתמש בתרחישים שונים, לרבות השפעות אפשריות עקב שינוי הקשרים שבין שיעורי הריבית (דהיינו, סיכון עקום תשואה וסיכון בסיס) ושינויים ברמת הריבית הכללית. כדי לקבוע מה הם השינויים הסבירים בשיעורי הריבית, ניתן להשתמש, לדוגמה, בסימולציה. ניתוח סטטיסטי יכול גם הוא למלא תפקיד חשוב בהערכת הנחות לגבי מתאמים בנוגע לסיכון בסיס או סיכון עקום תשואה.
- (ב) חשוב שמנהלי הסיכון והנהלת התאגיד הבנקאי יבינו כראוי את ההנחות העומדות ביסוד מערכת מדידת סיכון הריבית, כדי שיוכלו לנתח ולהעריך כראוי את התוצאות המופקות ממנה, בפרט, כאשר נעשה שימוש בסימולציות מתוחכמות.
- (ג) ההנחות המרכזיות יאושרו על ידי ההנהלה הבכירה ומנהלי הסיכון, יעברו הערכה מחדש אחת לשנה, לכל הפחות, ויתועדו בבהירות כדי שתובן משמעותן.
- (ד) ההנחות המשמשות להערכת רגישותם של מכשירים מורכבים ומכשירים בעלי מועדי פירעון בלתי ודאיים לשיעורי הריבית, מחייבות תיעוד וסקירה קפדניים במיוחד.
- (ה) בדיקה של ההנחות המרכזיות צריכה לכלול הערכת השפעתן על מדידת החשיפה של התאגיד הבנקאי. הערכה זו תעשה, בין היתר, על ידי ביצוע של ניתוח רגישות הבוחן מה תהיה החשיפה תחת מערכת שונה של הנחות. באמצעות ניתוח זה, ההנהלה תקבע אילו

מההנחות הן החשובות ביותר ודורשות ניטור תכוף יותר או שימוש בשיטות קפדניות יותר כדי להבטיח את סבירותן.

(ו) בעת מדידת החשיפה לסיכון ריבית, שני היבטים נוספים הראויים לתשומת לב. אופן הטיפול בפוזיציות שמועד הפירעון ההתנהגותי (behavioral maturity) שלהן שונה ממועד הפירעון החוזי (contractual maturity), ואופן הטיפול בפוזיציות הנקובות במטבעות שונים.

45. פוזיציות כדוגמת חסכונות ופיקדונות קצובים/לפי דרישה (sight deposits) יכולות להיות בעלות מועדי פירעון חוזיים, או פתוחות (open-ended), אך בכל אחד מהמקרים, למפקדים עשויה להינתן האפשרות הכללית לבצע משיכות בכל זמן. בנוסף, תאגידים בנקאיים בוחרים לעתים קרובות להימנע משינוי הריביות המשולמות על פיקדונות אלה בהתאם לשינויים בריביות השוק. גורמים אלה מסבכים את מדידת החשיפה לסיכון ריבית, מאחר שלא רק ערך הפוזיציות אלא גם עיתוי תזרים המזומנים מהן יכול להשתנות כאשר שיעורי הריבית משתנים. באשר לנכסי תאגיד בנקאי, גם מאפייני פירעון מוקדם במשכנתאות ובמכשירים הקשורים למשכנתאות מכניסים ממד של חוסר ודאות בנוגע לעיתוי תזרימי המזומנים בפוזיציות אלו.

46. תאגידים בנקאיים המחזיקים בפוזיציות הנקובות במטבעות שונים עשויים לחשוף את עצמם לסיכון ריבית בכל אחד מהמטבעות הללו. מאחר שעקומי תשואה משתנים ממטבע למטבע, תאגידים בנקאיים נדרשים בדרך כלל להעריך את חשיפותיהם בכל אחד מהם. תאגיד בנקאי בעל חשיפות מהותיות במספר מטבעות ובעל מיומנות ורמת תחכום נדרשת, עשוי לבחור לכלול בתהליך מדידת הסיכון שלו שיטות לסכימת חשיפותיו במטבעות שונים תוך שימוש בהנחות על המתאמים בין שיעורי הריבית במטבעות שונים. תאגיד בנקאי המשתמש בהנחות על מתאמים כדי לסכום את חשיפות הסיכון שלו חייב לסקור אחת לשנה, לכל הפחות, את יציבותן ואת תקפותן של הנחות אלה. על התאגיד הבנקאי להעריך גם מה תהיה החשיפה האפשרית לסיכון במקרה שהנחות אלו יקרו. באופן דומה, יש להעריך את הסיכון בגין פוזיציות במגזר השקלי הצמוד והמגזר השקלי הלא הצמוד.

מגבלות

47. מערכת של מגבלות על סיכון הריבית וקווים מנחים לנטילת סיכון נועדו להבטיח שחשיפת התאגיד הבנקאי לסיכון ריבית לא תחרוג מגבולות הפרמטרים שקבע לעצמו התאגיד ביחס לטווח של שינויים אפשריים בשיעורי הריבית.

(א) המגבלות צריכות להלום את גודל ומורכבות פעילותו של התאגיד הבנקאי, את הלימות הונו, וכן את יכולתו למדוד ולנהל את סיכוניו.

(ב) מערכת המגבלות תתייחס לסיכון הריבית בכללותו, תוך הבחנה בין סיכון הריבית בתיק הבנקאי וסיכון הריבית בתיק למסחר. רמת הפירוט של מגבלות הסיכון תשקף את אופי החזקותיו ומורכבותו של התאגיד הבנקאי ואת מגוון מקורות סיכון הריבית שאליהם הוא

נחשף. בכלל זה, יבחן הצורך להגדיר מגבלות גם עבור יחידות עסקיות בודדות, תיקים, סוגי מכשירים או מכשירים ספציפיים.

(ג) מגבלות התאגיד הבנקאי יעלו בקנה אחד עם גישתו הכללית למדידת סיכון ריבית ועליהן להתחשב בהשפעתם האפשרית של שינויים בשיעורי ריבית השוק על הרווחים המדווחים ועל השווי הכלכלי של ההון.

- מגבלות על השתנות ההכנסה הנקייה והכנסות הריבית נטו קובעות מה הן רמות קבילות של תנודתיות ברווחים בתרחישי ריבית מוגדרים.
- מגבלות על השפעת שינויים בריביות על השווי הכלכלי של ההון של תאגיד בנקאי יהלמו את גודלן ומורכבותן של פוזיציות הבסיס. תאגיד בנקאי העוסק בפעילויות בנקאיות מסורתיות ועם מעט החזקות של מכשירים ארוכי טווח, אופציות, מכשירים עם אופציות משובצות, או מכשירים אחרים שערכם עשוי להשתנות מהותית עקב שינויים בריביות השוק, יכול להסתפק במגבלות פשוטות יחסית. תאגיד בנקאי בעל פעילות מורכבת יותר, נדרש למערכת מגבלות מפורטת יותר בנוגע לשינויים הקבילים בשווי הכלכלי של ההון.

(ד) המגבלות על סיכון ריבית יכולות להתייחס לתרחישים ספציפיים לגבי תזוזות בשיעורי ריבית השוק, כגון עלייה או ירידה בסדר גודל מסוים. תזוזות הריבית המשמשות לפיתוח מגבלות אלה צריכות לייצג מצבי קיצון משמעותיים תוך התחשבות בתנודתיות היסטורית של הריבית ובמשך הזמן הדרוש להנהלה כדי להגיב לחשיפות אלה. המגבלות יכולות גם להתבסס על מדדים שנגזרו מההתפלגות הסטטיסטית של שיעורי הריבית, כגון שיטות מדידה של רווחים בסיכון (EaR) או ערך כלכלי בסיכון (VaR). יתר על כן, תרחישים מוגדרים צריכים להביא בחשבון את המקורות של כל הסוגים האפשריים של סיכון הריבית לתאגיד הבנקאי, בכללם אי התאמות (mismatch), עקום התשואה, בסיס, וסיכוני אופציות. תרחישים פשוטים המשתמשים בתזוזות מקבילות של שיעורי הריבית לא בהכרח יספיקו כדי לזהות סיכונים אלה.

(ה) מערכת מגבלות נאותה תאפשר להנהלה לשלוט בחשיפות לסיכון הריבית, ליזום דיון על הזדמנויות וסיכונים, ולנהל מעקב אחר נטילת הסיכון בפועל כנגד רמות תיאבון הסיכון שנקבעו מראש.

- (ו) תאגיד בנקאי יקבע מדיניות ברורה לגבי תהליך יידוע ההנהלה הבכירה והדירקטוריון כאשר פוזיציות חורגות מהמגבלות שנקבעו ולגבי הפעולות שעל ההנהלה לנקוט במקרים אלה. בהקשר זה, יש להביא בחשבון האם המגבלות אבסולוטיות במובן זה שבשום נסיבות אין לחרוג מהן, או אם בנסיבות ספציפיות, שיוגדרו בבירור, תהיה סובלנות כלפי הפרת המגבלות למשך תקופות קצרות, וכן, את מידת השמרנות היחסית של המגבלות הנבחרות.
- (ז) המגבלות המצרפיות על סיכון הריבית תבחנה אחת לשנה לכל הפחות.

מבחני קיצון

א. כללי

48. מערכת מדידת סיכון תכלול גם הערכה של השפעת תנאי שוק קיצוניים על התאגיד הבנקאי. מבחני קיצון יכללו הן ניתוח של תרחישים- חיזוי תוצאה אפשרית בעתיד בהינתן אירוע או סדרת אירועים, והן ניתוח של רגישויות- שינוי בפרמטר במודל מבלי לקשור אותו לאירוע מסוים. יש לתכנן גם מבחני קיצון שיספקו מידע על התנאים שבהם האסטרטגיות או הפוזיציות של התאגיד הבנקאי תהיינה הפגיעות ביותר, בהתאם למאפייני הסיכון של התאגיד הבנקאי.

ב. סוגי ומאפייני התרחישים

49. מצופה מתאגיד בנקאי ליישם תרחישים מרובים בבואו להעריך את סיכון הריבית שלו. ההחלטה אילו תרחישי קיצון הם נאותים צריכה להיות מבוססת על פרופיל הסיכון של התאגיד והתנאים הכלכליים הקיימים. למשל, בסביבת ריביות נמוכה, תרחישים הכוללים ירידה משמעותית בריביות יכולים להיות פחות מובלטים על חשבון הגדלת הכמות והגודל של תרחישי העלאת ריבית.

(א) בתרחישי הקיצון האפשריים יש לכלול שינויים פתאומיים ברמה הכללית של שיעורי הריבית, לרבות הערכה של חשיפות לסיכון ריבית מעבר למאפיינים השכיחים, למשל, שינויים בריביות בסדרי גודל גדולים יותר, כגון, $300 +$ / $-$ נקודות בסיס ו- $400 +$ / $-$ נקודות בסיס, שינויים בקשרים בין ריביות שוק עיקריות (סיכון בסיס), שינויים בשיפוע ובפיתול של עקום התשואה (סיכון עקום תשואה), שינויים בנזילות בשווקים פיננסיים עיקריים, או שינויים בתנודתיות של ריביות השוק. בין יתר תרחישי הקיצון יש לכלול תרחיש זעזוע סטנדרטי בשיעורי ריבית על התיק הבנקאי, על פי ההנחות בנספח 2 להוראה.

(ב) תרחישי קיצון יכללו גם תנאים שבהם ההנחות והפרמטרים העסקיים המרכזיים קורסים. לצורך רכישת הבנה על פרופיל הסיכונים של התאגיד הבנקאי חשוב לבצע מבחני קיצון הבוחנים את ההנחות בנוגע למכשירים בלתי נזילים ולמכשירים בעלי מועדי פירעון חוזיים בלתי ודאיים. כאשר מבצעים מבחני קיצון, יש לתת את הדעת במיוחד למכשירים או

לשווקים שיש בהם ריכוזיות, מכיוון שקשה יותר להנזיל או לקזז פוזיציות אלו במצבי קיצון.

(ג) יש לבצע גם תרחישים מסוג "המקרה הגרוע ביותר".

(ד) יש לבצע תרחישי קיצון ביחס לחשיפה הכוללת לסיכון, תוך הבחנה בין סיכון ריבית בתיק הבנקאי לבין סיכון ריבית בתיק למסחר.

ג. ניהול תרחישי קיצון ושימוש בהם

50. תאגיד בנקאי :

(א) יבחן אחת לשנה, לכל הפחות, את תכנון מבחני הקיצון ויבחן את תוצאות תרחישי הקיצון בתדירות הולמת ובהתאם לסוג התיק. תדירות בחינת תוצאות מבחני קיצון לא תפחת

- מאחת לרבעון, ואולם, כאשר תרחיש מצביע על רגישות משמעותית לסיכון ריבית מסוג מסוים, יש לכלול אותו בניטור השוטף של סיכון הריבית.
- (ב) יקבע מגבלות לתוצאות תרחישי קיצון כדי לנטר את הסיכון בפועל כנגד תאבון הסיכון שנקבע, לאפשר שליטה בחשיפות לסיכון ריבית, וליזום דיונים בנוגע לסיכונים ולדרכי פעולה אפשריות.
- (ג) ידווח לדירקטוריון או לוועדת ניהול סיכונים של הדירקטוריון, בהתאם לעניין, על תרחישי קיצון המשקפים חשיפת סיכון ריבית משמעותית ו/או החורגים ממדדי תאבון הסיכון שנקבעו.
- (ד) יחזיק תכניות פעולה נאותות להתמודדות עם הפסדים חריגים ובלתי צפויים.

ניטור ודיווח על סיכון ריבית

51. לתאגיד בנקאי תהיה מערכת מידע ניהולי מדויקת, אינפורמטיבית ועדכנית (timely) לניהול חשיפה לסיכון ריבית.

- (א) הדיווח על מדדי הסיכון ייעשה בקביעות, ותהיה בו השוואה ברורה בין החשיפה הנוכחית למגבלות שנקבעו במדיניות. בנוסף, תחזיות או אומדני סיכון שנערכו בעבר יושוו לתוצאות בפועל כדי לזהות חסרונות במודל (back testing).
- (ב) דוחות המפרטים את החשיפה לסיכון ריבית יוגשו להנהלה ולדירקטוריון. תדירות הדיווח תקבע בהתאם לרמת הסיכון ולפוטנציאל לשינוי משמעותי בו, ובלבד שהדיווח להנהלה הבכירה לא יפחת מאחת לחודש והדיווח לדירקטוריון לא יפחת מאחת לרבעון.
- (ג) דיווחים להנהלה על סיכון הריבית צריכים לספק נתונים מצרפיים לצד פרטים תומכים מספיקים כדי לאפשר להנהלה להעריך את רגישות התאגיד לשינויים בתנאי השוק ולגורמי סיכון חשובים אחרים.
- (ד) אף על פי שסוגי הדוחות שמכינים עבור הדירקטוריון ועבור דרגי ההנהלה השונים משתנים בהתאם לפרופיל סיכון הריבית של התאגיד הבנקאי, עליהם לכלול לכל הפחות את הפריטים הבאים:
- (1) סיכום של החשיפות המצטברות לסיכון הריבית במונחים של סיכון לשווי הכלכלי ולרווחים, לרבות הערכה של רמתן ומגמתן. סיכום החשיפות המצטברות ייתן ביטוי לחלוקה בין התיק למסחר לתיק הבנקאי.
  - (2) דוחות המעידים על ציות למדיניות ולמגבלות, ומאפשרים זיהוי של חריגה מהמדיניות.
  - (3) תוצאות מבחני קיצון, לרבות כאלה שבהם נבחנים מצבי קריסה של ההנחות והפרמטרים העיקריים, ולרבות זעזוע שיעורי ריבית סטנדרטי על התיק הבנקאי.
  - (4) הנחות עיקריות, כגון התנהגות של פיקדונות ללא מועד פירעון ומידע על פירעונות מוקדמים, לרבות תוצאות מבחני רגישות.
  - (5) סיכומי הממצאים של סקירות המדיניות והנהלים לטיפול בסיכון ריבית וסקירות הלימות מערכות המדידה לסיכון ריבית, לרבות ממצאים של גורמי הבקרה, וגורמי הביקורת- פנימיים, חיצוניים ויועצים.

52. כאשר יישום זעזוע סטנדרטי בשיעור הריבית על התיק הבנקאי מוביל לירידה בשווי הכלכלי של תאגיד בנקאי בסכום העולה על 20% מההון העצמי, על התאגיד הבנקאי להעביר דיווח מיידי למפקח.

V. בקורות פנימיות

53. לתאגיד בנקאי יהיו בקורות פנימיות נאותות כדי להבטיח את שלמות התהליך של ניהול סיכון הריבית. בקורות פנימיות אלו צריכות להיות חלק בלתי נפרד ממערכת הבקרה הפנימית הכוללת של התאגיד הבנקאי ועליהן לסייע לפעילות אפקטיבית, דיווח פיננסי ורגולטורי אמין, וציות לחוקים, לתקנות ולכללי המדיניות הרלוונטיים של התאגיד.

(א) מערכת אפקטיבית של בקרה פנימית לסיכון ריבית כוללת:

- (1) סביבת בקרה חזקה;
- (2) תהליך נאות לזיהוי ולהערכת סיכון;
- (3) קביעת פעילויות בקרה כמו מדיניות, נהלים ומתודולוגיות;
- (4) מערכות מידע נאותות; וכן
- (5) בחינה מתמדת של הציות למדיניות ולנהלים שנקבעו.

(ב) יש להקפיד על קיום ונאותות תהליכי אישור, מגבלות חשיפה, התאמות (reconciliations), סקירות, ומנגנונים נוספים שמטרתם להבטיח שמטרות ניהול סיכון הריבית של התאגיד הבנקאי הושגו. על התאגיד הבנקאי לוודא שכל היבטיה של מערכת הבקרה הפנימית אפקטיביים, לרבות אותם היבטים שאינם מהווים חלק ישיר מתהליך ניהול הסיכונים.

(ג) רכיב עיקרי במערכת בקרה פנימית של סיכון ריבית הוא הערכה ובחינה שוטפת. הליך זה נועד, בין השאר, להבטיח כי העובדים פועלים בהתאם למדיניות ולנהלים שנקבעו, וכן להבטיח שהנהלים שנקבעו מביאים להשגת המטרות שלשמן נועדו. סקירות והערכות אלו צריכות גם לתת מענה לכל שינוי משמעותי שעשוי להשפיע על אפקטיביות הבקורות, כגון שינויים בתנאי השוק, בכוח אדם, בטכנולוגיה, ובציות למגבלות החשיפה לסיכון הריבית, וכן לוודא שמתנהל מעקב על ידי ההנהלה במקרה שאירעה חריגה ממגבלות כלשהן. על ההנהלה להבטיח שכל הסקירות וההערכות הללו יבוצעו בקביעות על ידי עובדים בלתי תלויים בפונקציה שאת תפקודה הם בוחנים. כאשר מתבקשים תיקונים או שיפורים בבקורות הפנימיות, יהיה מנגנון אשר יבטיח את יישומם בזמן.

54. מערך הבקרה הפנימית יכול להערכת נאותות של תהליך מדידת סיכון הריבית. במסגרת זו ימלא התאגיד הבנקאי גם אחר הנחיות המפקח בנושא תיקוף מודלים (הנחיה מיום 17.10.2010). התדירות והמידה שבהן צריך תאגיד בנקאי להעריך מחדש את המתודולוגיות והמודלים שלו למדידת סיכון תלויות, בחלקן, בחשיפות הספציפיות לסיכון ריבית הנוצרות על

ידי החזקות ופעילויות, בקצב ובמהות השינויים בריביות השוק, ובקצב ובמורכבות החידושים ביחס למדידה ולניהול סיכון הריבית.

55. הביקורת הפנימית תבדוק בקביעות את פונקציות המדידה, הניטור והבקרה של התאגיד הבנקאי בתחום סיכון הריבית, בהתאם לאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 307, "פונקציית ביקורת פנימית".

נספח 1

דוגמאות לשיטות למדידת סיכון ריבית

1. נספח זה מביא סקירה קצרה של השיטות השונות המשמשות תאגידים בנקאיים למדידת החשיפה של הרווחים ושל השווי הכלכלי לשינויים בשיעורי הריבית. מגוון השיטות נע בין חישובים המסתמכים על לוחות פשוטים של מועדי פירעון ותמחור מחדש, לסימולציות סטטיות המבוססות על פוזיציות קיימות מאזניות וחוף מאזניות, ועד שיטות מתוחכמות של מודל דינמי הכוללות הנחות על התנהגות התאגיד הבנקאי ולקוחותיו בתגובה לשינויים בסביבת שיעורי הריבית. אחדות מהשיטות הכלליות הללו יכולות לשמש למדידת חשיפה לסיכון ריבית הן מנקודת מבט של הרווחים והן מנקודת מבט של השווי הכלכלי, ואילו אחרות קשורות יותר רק לאחת מבין שתי הגישות. בנוסף, קיימים הבדלים בין השיטות ביכולתן לתפוס את הצורות השונות של החשיפה לסיכון ריבית. השיטות הפשוטות ביותר מיועדות בעיקר לתפוס את הסיכונים הנובעים מאי התאמות במועדי הפירעון והתמחור, ואילו השיטות המתוחכמות יותר יכולות לתפוס ביתר קלות את מגוון החשיפות לסיכון ריבית.
2. לשיטות המדידה השונות המתוארות להלן יתרונות וחסרונות מבחינת הפקת מדדים מדויקים וסבירים של החשיפה לסיכון ריבית. באופן אידיאלי, מערכת מדידת סיכון ריבית של תאגיד בנקאי צריכה להתחשב במאפייניה הספציפיים של כל פוזיציה הרגישה לריבית, ועליה לתפוס בצורה מפורטת את הטווח המלא של התזוזות האפשריות בשיעורי הריבית. בפועל, מערכות מדידה כוללות הפשטות המרחיקות מהאידיאל המתואר. לדוגמה, בחלק מהשיטות, הפוזיציות מקובצות לקטגוריות רחבות, ולא מקבלות טיפול נפרד במודל, כך שקיימת מידה מסוימת של טעות באמידת רגישותן לשיעורי הריבית. בדומה, אופי התזוזות בשיעורי הריבית שכל שיטה יכולה להכיל עשוי להיות מוגבל. במקרים מסוימים ניתן להניח רק תזוזה מקבילה של עקום התשואה או שלא ניתן להביא בחשבון מתאמים שאינם מושלמים בין שיעורי הריבית. בנוסף, השיטות השונות נבדלות ביכולתן ללכוד את האופציונליות הגלומה בפוזיציות ובמכשירים רבים. הדיון בסעיפים להלן יבליט את תחומי ההפשטה המאפיינים כל אחת מהשיטות העיקריות למדידת סיכון ריבית.

א. לוחות תמחור מחדש

3. השיטות הפשוטות ביותר למדידת חשיפה לסיכון ריבית של תאגיד בנקאי מבוססות על לוח מועדי פירעון/תמחור מחדש שבו נכסים, התחייבויות ופוזיציות חוף מאזניות הרגישים לריבית מחולקים למספר מסוים ומוגדר מראש של "רצועות זמן", בהתאם לתקופות שנותרו עד לפירעונם (אם בריבית קבועה) או לזמן שנותר עד לתמחור מחדש הבא (אם בריבית משתנה).

נכסים והתחייבויות ללא מרווחים קבועים של תמחור מחדש (כגון, פיקדונות לפי דרישה) או שמועדי הפירעון שלהם בפועל עשויים להיות שונים ממועדי הפירעון החוזיים (כגון משכנתאות עם אפשרות לפירעון מוקדם), מוקצים לרצועות זמן של תמחור מחדש בהתאם לשיקול הדעת ולניסיון העבר של התאגיד הבנקאי.

1. ניתוח פערים

4. ניתן להשתמש בלוחות פשוטים של מועדי פירעון/תמחור מחדש כדי להפיק מדדים פשוטים של רגישות לשינויים בשיעורי ריבית הן של הרווחים והן של השווי הכלכלי. כאשר משתמשים בשיטה זו להערכת סיכון הריבית של הרווחים, נהוג לכנות זאת ניתוח פערים (gap analysis). כדי להעריך את חשיפת הרווחים, מחסירים את ההתחייבויות הרגישות לריבית מהנכסים הרגישים לריבית בכל רצועת זמן, כדי לקבל "פער" תמחור מחדש עבור אותה רצועת זמן. ניתן להכפיל את הפער בשינוי המשוער בשיעורי הריבית, כדי לקבל אומדן של השינוי בהכנסות הריבית נטו כתוצאה מתזוזה זו בשיעורי הריבית. גודל תזוזת הריבית המשמש בניתוח יכול להתבסס על מגוון גורמים, ובהם ניסיון העבר, סימולציה של תזוזות עתידיות אפשריות בשיעורי הריבית, ושיקול דעת של הנהלת התאגיד הבנקאי.
5. פער שלילי, או רגיש להתחייבויות, קורה כאשר ההתחייבויות עולות על הנכסים (לרבות פוזיציות חוץ מאזניות) ברצועת זמן נתונה. משמעות הדבר שהכנסות ריבית נטו של התאגיד הבנקאי יכולות לקטון כתוצאה מעלייה בשיעורי ריביות השוק. בכיוון ההפוך, פער חיובי, או רגיש לנכסים, משמעו שהכנסות ריבית נטו של התאגיד הבנקאי יכולות לקטון כתוצאה מירידה בשיעורי ריביות השוק.
6. ניתן לשפר חישובי פערים פשוטים אלה על ידי הוספת מידע על ממוצע תלוש שיעור הריבית על נכסים והתחייבויות בכל אחת מרצועות הזמן. מידע זה עשוי לשים את חישובי הפערים בהקשר הנכון. לדוגמה, מידע על תלוש שיעור הריבית הממוצע יכול לשמש לחישוב אומדנים של רמת הכנסת הריבית נטו הנובעת מפוזיציות הנפרעות או המתומחרות מחדש ברצועת זמן נתונה, מידע אשר ישמש קנה מידה להערכת השינויים בהכנסות המתקבלים מניתוח הפערים.
7. לשיטת ניתוח פערים מספר חסרונות. ראשית, ניתוח פערים אינו מתחשב במאפיינים השונים של פוזיציות שונות בתוך רצועת זמן. בפרט, מניחים כי כל הפוזיציות ברצועת זמן נתונה נפרעות או מתומחרות מחדש בעת ובעונה אחת. להפשטה זו צפויה להיות השפעה גדולה יותר על דיוק האומדנים ככל שמידת הקיבוץ בתוך רצועת זמן עולה. בנוסף, ניתוח פערים מתעלם מהבדלים במרווחים בין שיעורי ריבית שעשויים להיווצר בד בבד עם השינוי בשיעורי ריביות השוק (סיכון בסיס). ועוד, אין הוא מתחשב בשינויים כלשהם בעיתוי התשלומים שעשויים להתרחש כתוצאה משינויים בסביבת שיעורי הריבית. לפיכך, אין הוא מביא בחשבון הבדלים ברגישות של ההכנסות שעשויים לנבוע מפוזיציות הקשורות לאופציות (option related positions). מסיבות אלה, ניתוח פערים מספק אומדן גס בלבד של השינוי בפועל בהכנסות ריבית נטו כתוצאה מהשינוי בדפוס שיעורי הריבית שנבחר. לבסוף, רוב ניתוחי הפערים אינם

תופסים את השתנותן של הכנסות והוצאות שאינן מריבית, מקור סיכון להכנסה השוטפת שעשוי להיות בעל חשיבות.

2. מדד מח"מ (Duration)

8. לוח מועדי פירעון/תמחור מחדש יכול גם לשמש להערכת השפעותיהם של שיעורי ריבית משתנים על השווי הכלכלי של התאגיד הבנקאי, באמצעות הפעלת משקלות רגישות לכל רצועת זמן. בדרך כלל, משקלות אלה מבוססים על אומדני מדד מח"מ של הנכסים וההתחייבויות הנופלים בתוך כל רצועת זמן. מדד המח"מ הוא השינוי באחוזים בשווי הכלכלי של פוזיציה, שיתרחש בעקבות שינוי קטן ברמת שיעורי הריבית¹. הוא משקף את העיתוי ואת הגודל של תזרימי המזומנים לפני מועד הפירעון החוזי של המכשיר. בדרך כלל, ככל שמועד הפירעון או התמחור מחדש הבא של המכשיר רחוקים יותר וככל שהתשלומים לפני מועד הפירעון קטנים יותר (לדוגמה, תשלומי ריבית), כך מתארך מדד המח"מ (בערך מוחלט). מדד מח"מ ארוך יותר משמעו ששינוי נתון בגובה שיעורי הריבית ישפיע יותר על השווי הכלכלי.

9. ניתן להשתמש במשקלות המבוססים על מדד המח"מ בשילוב עם לוח מועדי פירעון/תמחור מחדש כדי להגיע להערכה גסה של השינוי בשווי הכלכלי של התאגיד הבנקאי שיתרחש בהינתן שינוי מסוים בשיעורי ריביות השוק. באופן ספציפי, מניחים מדד מח"מ "ממוצע" עבור פוזיציות בכל אחת מרצועות הזמן. מדדי המח"מ הממוצעים מוכפלים בשינוי המשוער בשיעורי הריבית כדי ליצור משקלות לכל אחת מרצועות הזמן. במקרים מסוימים, משתמשים במשקלות שונות לפוזיציות שונות באותה רצועת זמן כדי לשקף את ההבדלים בתלושי שיעור הריבית ובמועדי הפירעון (לדוגמה, משקולת אחת לנכסים, ומשקולת אחרת להתחייבויות). בנוסף, משתמשים לעתים בשינויים שונים בשיעורי ריבית לרצועות זמן שונות, בדרך כלל כדי לשקף הבדלים בתנודתיות שיעורי הריבית לאורך עקום התשואה. הפערים המשוקללים מסוכמים על פני רצועות הזמן כדי להפיק אומדן של השינוי בשווי הכלכלי של התאגיד הבנקאי כתוצאה מהשינויים המשוערים בשיעורי הריבית.

10. לחלופין, תאגיד בנקאי יכול לאמוד את השפעת השינוי בריביות השוק על ידי חישוב מדד מח"מ מדויק עבור כל נכס, התחייבות ופוזיציה חוץ מאזנית, ולגזור את הפוזיציה נטו של התאגיד הבנקאי בהתבסס על מדדים מדויקים אלו, במקום על ידי הפעלת משקלות של מדד מח"מ ממוצע הנאמד על כל הפוזיציות ברצועת זמן נתונה. שיטה זו תנטרל טעויות פוטנציאליות בקיבוץ פוזיציות/תזרימי המזומנים. כחלופה נוספת, ניתן גם לקבוע משקלות סיכון לכל רצועת זמן על סמך אחוזי השינוי בפועל בשווי השוק של מכשירים היפותטיים, כתוצאה מתרחיש ספציפי של שינוי בשיעורי ריבית השוק. שיטה זו – המכונה לעתים מדד מח"מ אפקטיבי (effective duration) – תתפוס בצורה טובה יותר את חוסר הליניאריות של

¹מדד מח"מ סטנדרטי מודד את השינויים בשווי הכלכלי כתוצאה מאחוז השינוי של שיעורי הריבית, תחת הנחות מפשטות, לפיהן היחס בין השינוי בשווי לשינוי בשיעורי הריבית הוא לינארי וזמני הפרעון קבועים. ישנם שני מדדים נוספים נפוצים, מדדים אלו נגזרים ממדד המח"מ הסטנדרטי בנטרול אחת ההנחות או שתיהן. הראשון נקרא מדד מח"מ מתוקן (modified duration) – מדד מח"מ מתוקן מחושב על ידי חלוקת מדד המח"מ הסטנדרטי באחד פלוס שיעור ריבית השוק $(1+r)$. מדד זה משקף את השפעת אחוז השינוי של $(1+r)$ על אחוז השינוי של השווי הכלכלי של המכשיר (גמישות). בדומה למדד מח"מ סטנדרטי, מניחים קשר לינארי בין אחוז השינוי בשווי לבין אחוז השינוי בשיעור הריבית. המדד השני נקרא מח"מ אפקטיבי (effective duration) – מח"מ אפקטיבי הוא אחוז השינוי במחיר של מכשיר ספציפי עבור שינוי של נקודת בסיס בתשואה. במדד זה מנוטרלות שתי ההנחות שעל פי הן מחושב מדד מח"מ סטנדרטי.

תנודות מחירים הנובעות משינויים משמעותיים בשיעורי ריבית השוק. בדרך זו, נמנעת אחת המגבלות העיקריות של שיטת מדד המח"מ.

11. אומדנים הנגזרים משיטת מדד המח"מ הסטנדרטי יכולים לספק אומדן קביל (acceptable) לחשיפת התאגיד הבנקאי לשינויים בשווי הכלכלי עבור תאגידים בנקאיים שרמת פעילותם פחות מורכבת. אומדנים אלה מתמקדים על פי רוב בצורה אחת בלבד של חשיפה לסיכון ריבית – סיכון תמחור מחדש, כתוצאה מכך, הם עלולים שלא לשקף סיכון ריבית הנובע, לדוגמה, משינויים ביחסים בין שיעורי ריבית בתוך רצועת זמן (סיכון בסיס). בנוסף, מכיוון ששיטות אלו משתמשות בדרך כלל במדד מח"מ ממוצע לכל אחת מרצועות הזמן, האומדנים לא ישקפו הבדלים ברגישות הפוזיציות בפועל, שיכולים לנבוע מהבדלים בשיעורי תלוש הריבית ובעיתוי התשלומים. לבסוף, משמעות ההנחות שביסוד החישוב של מדד מח"מ סטנדרטי, שהסיכון הגלום באופציות עשוי שלא לבוא לידי ביטוי באופן הראוי.

ב. שיטות סימולציה

12. תאגידים בנקאיים רבים משתמשים במערכות למדידת סיכון ריבית מתוחכמות מאלו המבוססות על לוחות פשוטים של מועדי פירעון/תמחור מחדש. שיטות סימולציה אלו כרוכות על פי רוב בהערכות מפורטות של ההשפעות הפוטנציאליות של שינויים בשיעורי הריבית על הרווחים ועל השווי הכלכלי על ידי הדמיית מסלולם העתידי של שיעורי הריבית והשפעתם על תזרימי המזומנים.

13. במקרים מסוימים אפשר לראות בסימולציה הרחבה ושכלול של הניתוח הפשוט המבוסס על לוחות מועדי פירעון/תמחור מחדש. אולם, סימולציות כרוכות על פי רוב בחלוקה מפורטת יותר של פוזיציות מאזניות וחוף מאזניות לקטגוריות שונות, כך שניתן לשלב הנחות ספציפיות בדבר תשלומי ריבית וקרן והכנסות והוצאות שאינן מריבית הנובעות מכל אחד מסוגי הפוזיציות. בנוסף, סימולציות יכולות לכלול שינויים מגוונים יותר בסביבת הריבית, החל משינויים בשיפוע ובצורה של עקום התשואה ועד לתרחישים של שיעורי ריבית הנגזרים מסימולציות מונטה קרלו.

1. סימולציה סטטית

14. בסימולציות סטטיות אומדים את תזרימי המזומנים הנובעים מפוזיציות מאזניות וחוף-מאזניות קיימות בלבד. להערכת חשיפת הרווחים, עורכים סימולציות לאמידת תזרימי המזומנים וזרמי הרווחים הנובעים מהן על פני תקופה ספציפית, בהתבסס על תרחישים-אחד או יותר- משוערים של שיעורי ריבית. לרוב, אם כי לא תמיד, סימולציות אלו כרוכות באופן ישיר יחסית בתזוזות ישירות או הטיית של עקום התשואה, או שינויים במרווחים (spreads) בין שיעורי ריבית שונים. כאשר הסימולציה על תזרימי המזומנים מתבצעת עבור כל חיהם

הצפויים של החזקות התאגיד הבנקאי, תוך היוון לאחר לערכן הנוכחי, ניתן לחשב אומדן של השינוי בשווי הכלכלי של התאגיד הבנקאי.²

2. סימולציה דינמית

15. בסימולציה דינמית, מובנות לתוך הסימולציה הנחות מפורטות יותר באשר למהלכם העתידי של שיעורי הריבית והשינויים הצפויים בפעילות העסקית של התאגיד הבנקאי על פני תקופת זמן זאת. לדוגמה, הסימולציה יכולה לכלול הנחות בנוגע לאסטרטגיית התאגיד הבנקאי לשנות את שיעורי הריבית המשולמים (לדוגמה, על פיקדונות), להתנהגות לקוחות התאגיד הבנקאי (כגון, משיכות מפיקדונות לפי דרישה), ו/או לזרם העסקים העתידי (הלוואות חדשות או עסקאות אחרות) שיהיה לתאגיד הבנקאי. סימולציות כאלה משתמשות בהנחות אלו אודות פעילויות עתידיות ואסטרטגיות השקעה חוזרת כדי לחזות את תזרימי המזומנים הצפויים ולאמוד את התוצאות הדינמיות של הרווחים והשווי הכלכלי. שיטות מתוחכמות יותר אלו מאפשרות אינטראקציה דינמית בין זרמי תשלומים ושיעורי ריבית, ותופסות בצורה טובה יותר את השפעתן של אופציות משובצות או מפורשות.

16. בדומה לשיטות אחרות, התועלת בשיטות סימולציה למדידת סיכון ריבית תלויה בתקפותן של הנחות היסוד ובנכונות המתודולוגיה הבסיסית. יש להעריך את תוצאותיהן של סימולציות מתוחכמות בעיקר למול תקפותן של הנחות הסימולציה אודות שיעורי ריבית עתידיים והתנהגות התאגיד הבנקאי ולקוחותיו. אחד החששות העיקריים בהקשר זה הוא שהסימולציות יהפכו ל"קופסאות שחורות" המובילות לביטחון כוזב בדיוק האומדנים.

ג. סוגיות נוספות

17. אחת המשימות הקשות ביותר בעת מדידת סיכון ריבית היא כיצד להתמודד עם פוזיציות שבהן יש הבדל בין מועד הפירעון ההתנהגותי ובין מועד הפירעון החוזי (או כאשר אין מועד פירעון חוזי מוגדר). בצד הנכסים של המאזן, פוזיציות אלו יכולות לכלול משכנתאות כאשר ללווים אפשרות לפרוע את המשכנתה שלהם פירעון מוקדם תוך תשלום קנס קטן או ללא קנס, עובדה הגוררת חוסר ודאות אודות עיתוי תזרימי המזומנים הקשורים למכשירים אלה. אף על פי שקיימת תמיד תנודתיות בפירעונות מוקדמים כתוצאה מגורמים דמוגרפיים (כגון מוות, גירושין או שינויים בעבודה) ומתנאים מקרו-כלכליים, מרבית חוסר הוודאות סביב פירעונות מוקדמים נובע מתגובת הלווים לשינויים בשיעורי הריבית. ככלל, ירידות בשיעורי הריבית גורמות לעלייה בפירעונות מוקדמים, משום שהלווים ממחזרים את הלוואותיהם בריביות נמוכות יותר. לעומת זאת, כאשר שיעורי הריבית עולים באופן בלתי צפוי, קצב שיעורי הפירעונות המוקדמים מואט, דבר המותיר את התאגיד הבנקאי עם היקף גדול מהצפוי של משכנתאות המניבות תשלומי ריבית הנמוכים מריביות השוק.

18. בצד ההתחייבויות, פוזיציות אלו כוללות פיקדונות ללא מועד פירעון, כדוגמת פיקדונות לפי דרישה ופיקדונות שהמפקיד רשאי למשוך אותם לפי שיקול דעתו, לרוב ללא קנס. הטיפול

² אפשר לראות בניתוח המח"מ המתואר בסעיף הקודם כצורה פשוטה ביותר של סימולציה סטטית.

בפיקדונות אלו מסובך עוד יותר בשל העובדה ששיעורי הריבית המשולמים למפקידים נוטים שלא לנוע במתאם הדוק עם השינויים ברמה הכללית של שיעורי ריבית השוק. למעשה, תאגידים בנקאיים יכולים לנהל ואכן מנהלים את שיעורי הריבית על החשבונות מתוך כוונה ספציפית לנהל את היקף הפיקדונות המוחזקים.

19. הטיפול בפוזיציות עם אופציות משובצות הוא סוגיה המחייבת תשומת לב מיוחדת בעת מדידת החשיפה לשינויים בשיעורי ריבית הן של הרווחים והן של השווי הכלכלי. סוגיה זו קיימת בכל השיטות למדידת שיעורי ריבית, מניתוח פער פשוט ועד לסימולציות המתחכמות ביותר. במסגרת של לוח מועדי פירעון/תמחור מחדש, תאגידים בנקאיים נוהגים להניח הנחות אודות עיתויים הסביר של התשלומים והמשיכות בגין פוזיציות אלו ו"מפזרים" את היתרות על פני רצועות הזמן בהתאם. לדוגמה, יכולה להיות הנחה שאחוזים מסוימים מתוך מאגר של משכנתאות ל-30 שנים יפרעו פירעון מוקדם במהלך חיי המשכנתאות. כתוצאה מכך, חלק גדול מיתרות המשכנתאות שהיו מוקצות לרצועת הזמן המכילה מכשירים ל-30 שנים יפוזרו לרצועות של טווחי זמן קרובים יותר. במסגרת של סימולציה, אפשר להשתמש בהנחות התנהגותיות מתחכמות יותר, כגון, שימוש במודלים של תמחור מותאם-אופציות, כדי לאמוד בצורה טובה יותר את העיתוי ואת הגודל של תזרימי המזומנים בסביבות ריבית שונות. בנוסף, סימולציות יכולות לכלול את הנחות התאגיד הבנקאי אודות התייחסותו העתידית הצפויה לשיעורי ריבית על פיקדונות ללא מועד פירעון.

20. כמו במרכיבים אחרים של מדידת סיכון ריבית, איכותם של אומדני החשיפה לסיכון ריבית תלויה באיכות ההנחות אודות תזרימי המזומנים העתידיים מהפוזיציות שמועדי הפירעון שלהם אינם ודאיים. תאגידים בנקאיים בוחנים בדרך כלל את ההתנהגות ההיסטורית של פוזיציות אלו כדי לקבל הכוונה לגבי הנחות אלה. לדוגמה, ניתן להשתמש בניתוח אקונומטרי או סטטיסטי כדי לנתח את התנהגותן של היתרות בתגובה לתזוזות שיעורי הריבית בעבר. ניתוח כזה שימושי במיוחד להערכת התנהגותם הצפויה של פיקדונות ללא מועד פירעון, שיכולה להיות מושפעת מגורמים ייחודיים לתאגיד הבנקאי, כגון מאפייניהם של לקוחותיו ותנאי השוק המקומי או האזורי. בהתאם לאותו עיקרון, תאגידים בנקאיים יכולים להשתמש במודלים סטטיסטיים לפירעון מוקדם – מודלים שפותחו על ידי התאגיד הבנקאי או שנרכשו מספקים – כדי ליצור ציפיות לגבי תזרימי מזומנים הקשורים למשכנתאות. השפעה חשובה יכולה להיות למידע מיחידות ניהוליות ועסקיות בתוך התאגיד הבנקאי, מאחר שפונקציות אלו עשויות להיות מודעות לשינויים מתוכננים באסטרטגיות עסקיות או תמחור מחדש שיש בהם כדי להשפיע על התנהגות תזרימי המזומנים העתידיים מפוזיציות עם מועדי פירעון בלתי ודאיים.

נספח 2

זעזוע סטנדרטי בשיעורי ריבית

1. נספח זה מספק רקע טכני לבחירת זעזוע שיעורי ריבית סטנדרטי. בעת בחירת רמת הזעזוע, יש לנהוג על פי העקרונות המנחים להלן:

- (א) זעזוע הריבית צריך לשקף סביבת ריבית בלתי שכיחה וקיצונית למדי;
- (ב) גודלו של זעזוע הריבית צריך להיות משמעותי דיו כדי ללכוד את ההשפעות של אופציות משובצות וקמירות בנכסים ובהתחייבויות של התאגיד הבנקאי כדי לחשוף את הסיכון שבבסיס;
- (ג) זעזוע הריבית צריך להיות ברור ומעשי ליישום, וצריך שיוכל להכיל את השיטות השונות המובנות במודלי סימולציה של מסלול ריבית יחיד ומודלים סטטיסטיים של ערך בסיכון (VaR) לפוזיציות בתיק הבנקאי;
- (ד) המתודולוגיה צריכה לקבוע זעזועים רלוונטיים הן עבור חשיפות במגזר השקלי הצמוד והלא צמוד והן עבור חשיפות מהותיות במטבעות של מדינות אחרות.

2. בהינתן עקרונות אלה, זעזוע סטנדרטי בשיעורי הריבית יקבע על ידי התאגידים הבנקאיים, בהתבסס על הגורמים להלן:

לחשיפות במטבעות מדינות G10 ולחשיפות במטבע שקלי צמוד ולא צמוד, באחת מהדרכים הבאות:

- (א) זעזוע מקביל בשיעור הריבית כלפי מעלה או כלפי מטה בשיעור של 200 נקודות בסיס; או
- (ב) האחוזון ה-1 וה-99 של שינויים בשיעורי הריבית, תוך שימוש בתקופת החזקה של שנה אחת (240 ימי עסקים) ולכל הפחות חמש שנים של תצפיות.

לחשיפות מהותיות במטבעות של מדינות אחרות, באחת מהדרכים הבאות:

- (א) זעזוע מקביל בריבית העקבי במהותו עם האחוזון ה-1 וה-99 של שינויים נצפים בשיעורי הריבית תוך שימוש בתקופת החזקה של שנה אחת (240 ימי עסקים) ולכל הפחות חמש שנים של תצפיות עבור המטבע הספציפי; או
- (ב) האחוזון ה-1 וה-99 של שינויים בשיעורי הריבית, תוך שימוש בתקופת החזקה של שנה אחת (240 ימי עסקים) ולכל הפחות חמש שנים של תצפיות.

3. תאגידים בנקאיים החשופים לסיכון ריבית ביותר ממטבע אחד, יבצעו ניתוח לכל אחד מהמטבעות המהווים 5% ומעלה מהנכסים או מההתחייבויות בתיק הבנקאי, תוך שימוש

בזעזוע שיעור ריבית המחושב בהתאם לאחת מהמתודולוגיות המפורטות לעיל. כדי להבטיח כיסוי מלא של התיק הבנקאי, יתר החשיפות יאוחדו וינותחו לפי זעזוע של 200 נקודות בסיס.

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2377	1	הוראה מקורית	30/5/13
2669	2	עדכון	30/09/21

שעבוד נכסי תאגיד בנקאי

מבוא

1. רפורמות שונות ברגולציה הבינלאומית שיושמו בעקבות המשבר הפיננסי הגלובלי, הובילו לעלייה משמעותית בפעילות המובטחת בשעבודים מסוגים שונים, למשל, הגידול בפעילות מסלקות מרכזיות, המעבר לסליקה מרכזית של נגזרים וכן דרישות להפקדת בטחונות - משתנים וראשוניים - בגין פעילות נגזרים שלא נסלקים בסליקה מרכזית.
2. בשל הגידול בהיקף ובמגוון הפעילויות שבגינן תאגידים בנקאיים נדרשים לשעבד נכסים (לפי חוק, רגולציה או נוהג שוק), הוחלט שלא לקבוע הגבלה רגולטורית כמותית על שעבוד נכסי תאגיד בנקאי. חלף זאת, הוגדרו בהוראה זו דרישות לניהול נאות של שעבוד נכסים.
3. לניהול נאות של שעבוד נכסים חשיבות רבה לאור ההשלכות של שעבוד נכסי תאגיד בנקאי על היקף הנכסים הזמין לחלוקה מקופת הנשייה של התאגיד הבנקאי בהליכי חדלות פירעון, ולאור השלכות פוטנציאליות של שעבוד נכסים על הניהול השוטף של תאגיד בנקאי, למשל, על זמינות הנכסים הנזילים או זמינות בטחונות להפקדה ועל תמחור חובות לא מובטחים.

תחולה

4. הוראה זו חלה על תאגיד בנקאי, למעט בנק חוץ וחברת שירותים משותפת.

הגדרות

5.

כהגדרתם ברישה לסעיף 61א(ד)(1) בפרק "דרישות הגילוי של נדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים" להוראות הדיווח לציבור וכן נכסים המשמשים כביטחון לבנק מרכזי. כהגדרתם בסעיף 61א(ד)(3) בפרק "דרישות הגילוי של נדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים" להוראות הדיווח לציבור.

"נכסים משועבדים"

"נכסים המשמשים

כביטחון לבנק מרכזי"

מדיניות, ממשל תאגידי ובקרה בנושא נכסים משועבדים

6. תאגיד בנקאי נדרש לשמור על איזון ראוי בין הצורך לנהל עסקיו לבין הצורך להגן על זכויות המפקידים בעת חדלות פירעון ולפיכך תאגיד בנקאי לא ישעבד את נכסיו אלא אם הדבר נדרש לפי חוק, רגולציה או דרישות השוק הרלוונטי באופן שלא שעבוד הנכסים לא ניתן לבצע את הפעילות או לא ניתן לבצעה בתנאי שוק סבירים. בנוסף, על התאגיד הבנקאי לוודא כי רמת הנכסים המשועבדים אינה גורעת באופן משמעותי מיכולתו לגייס מקורות מימון נוספים ובתרחישי קיצון שונים.
7. בכפוף להוראות סעיף 6 לעיל, התאגיד הבנקאי יפעל כאמור להלן:
  - (א) דירקטוריון התאגיד הבנקאי יתווה את האסטרטגיה בנושא נכסים משועבדים ויאשר את המדיניות שקבעה ההנהלה בנושא (להלן - המדיניות).
  - (ב) הנהלת התאגיד הבנקאי תגבש את המדיניות בהתאם לאסטרטגיה שקבע הדירקטוריון ותהיה אחראית על יישומה.
  - (ג) פונקציית ניהול הסיכונים תוודא כי הסיכונים הטמונים בנכסים משועבדים מובאים בחשבון ובכלל זה, ההשפעה על סיכון הנזילות והמימון ועל הסיכונים המשפטיים והתפעוליים. במסגרת זו יובאו בחשבון גם דרישות הקיימות בהוראות ניהול בנקאי תקין, כגון בהוראה מספר 342 ("ניהול סיכון נזילות") ובהוראה מספר 350 ("ניהול סיכונים תפעוליים").
  - (ד) הביקורת הפנימית תבדוק את יישום המדיניות בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 307 ("פונקציית ביקורת פנימית").
8. המדיניות תתייחס לכל הפחות להיבטים הבאים:
  - (א) הפעילויות והעסקאות שבגינן ניתן לשעבד נכסים של התאגיד הבנקאי והסיבות לשעבוד הנכסים, כגון: פעילות במסלקה, פעילות בנגזרים שאינם נסלקים מרכזית וכדומה.
  - (ב) הנכסים שניתן לשעבד, בחתכים רלבנטיים, כגון: פעילויות, מוצרים, צדדים נגדיים וכדומה.
  - (ג) מנגנוני חישוב הדרישות לנכסים משועבדים ומי קובע אותם, על פי קטגוריות של מוצרים, פעילויות וצדדים נגדיים.
  - (ד) הגבלות פנימיות על שעבוד נכסים. ההגבלות הפנימיות יקבעו ברמה כוללת וכן בחתכים רלבנטיים.
  - (ה) סמכויות ליצירת שעבוד על נכסים של התאגיד הבנקאי.

9. התאגיד הבנקאי יעגן ויפעיל אמצעי מעקב ובקרה אחר הנכסים המשועבדים. האמצעים יכללו, בין השאר, מערכות לניהול מידע אודות נכסים משועבדים. מערכות המידע צריכות לספק מידע ניהולי בחתכים ובזמינות העולים בקנה אחד עם היקף הנכסים המשועבדים בתאגיד הבנקאי ועם אופי הפעילות שבבסיס הנכסים המשועבדים, לדוגמה, נכסים המשועבדים כביטחון לבנק מרכזי לעומת נכסים המשועבדים לצורך אחר, שיטות חישוב הנכסים המשועבדים ועוד. כמו כן, מערכות המידע יאפשרו מעקב אחר הציות למדיניות התאגיד הבנקאי בנושא.
10. התאגיד הבנקאי יערוך תרחישים שונים על מנת לאמוד דרישות לתוספת בנכסים המשועבדים (למשל, בשל שינויים במשתני שוק או בשל הורדות דירוג).
11. תאגיד בנקאי העומד בראש קבוצה בנקאית יגבש מדיניות קבוצתית בנושא ויעגן ניטור ודיווח על נכסים משועבדים ברמה מאוחדת.

שונות

12. הוראה זו תיכנס לתוקף ב-1.1.2022.
- (א) תאגיד בנקאי שחורג או עלול לחרוג בסבירות גבוהה מהמגבלה בתקופה שבין פרסום הוראה זו לבין 31.12.2021, יפנה בהודעה בכתב לפיקוח על הבנקים. בהודעתו יפרט התאגיד הבנקאי את הסיבה לחריגה ומהם המנגנונים המפצים שהוא מאמץ, מנגנונים הלקוחים מתוך ההוראה שתיכנס לתוקף ב-1.1.2022.
- (ב) תאגיד בנקאי המתקשה ליישם את ההוראה, במלואה או בחלקה, במועד התחילה, יפנה למפקח על הבנקים.
- (ג) עם כניסתה לתוקף של הוראה זו, המגבלות הכמותיות על שעבודים מבוטלות, לרבות זו הקבועה במכתב סגן המפקח על הבנקים מיום 15.4.2007 בנושא "מגבלת שעבוד על עסקאות רכש חוזר של תאגידים בנקאיים" (d6615111).

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1579	1	הוראה מקורית	14/6/92
1679	2	עדכון	2/1/94
-----	3	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95
2270	4	עדכון	27/6/10
2277	5	עדכון	19/10/10
2661	6	עדכון- כולל שינוי שם ההוראה	15/06/21

פעילות בשוק מעו"ף

מבוא

1. פעילות התאגיד הבנקאי בשוק מעו"ף תתבצע בכפוף להוראות הבורסה וחוקי העזר של מסלקת מעו"ף בע"מ.
בנוסף, לאור הסיכונים הכרוכים בפעילות זו ועל מנת להבטיח ניהול זהיר ותקין של עסקי התאגיד הבנקאי בתחום זה, יש לנקוט בין היתר בצעדים המפורטים בהוראה זו.

הגדרות

2. "אופציה" - כמשמעותה בחוקי העזר של מסלקת מעו"ף ;
"הון התאגיד הבנקאי" - כמשמעותו בנספח א' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 בנושא "רכיבי ההון" ;
"התחייבויות כלפי מסלקת מעו"ף" -
(א) התחייבויות התאגיד הבנקאי כלפי מסלקת מעו"ף בגין תיק אופציות של לקוחותיו, של עצמו או של תאגיד בנקאי אחר שהוא ערב לו בסכום הבטוחות הנדרש לפי התרחישים כמפורט בחוקי העזר של מסלקת מעו"ף ;
(ב) התחייבויות התאגיד הבנקאי כלפי קרן הסיכונים של מסלקת מעו"ף ;
"חבר נלווה" - חבר הבורסה לניירות ערך בתל אביב, שאינו חבר מסלקת מעו"ף ;
"יצירת אופציה" - נטילת התחייבות כלפי מסלקת מעו"ף לקיים את התחייבותה על פי אופציה כקבוע בתנאי האופציה ;
"מסלקת מעו"ף" - מסלקת מעו"ף בע"מ, הסולקת עסקאות באופציות ובחוזים עתידיים ;
"פעילות בשוק מעו"ף" - יצירת אופציה או מסחר בה במסגרת הבורסה המנוהלת על ידי מסלקת מעו"ף בע"מ.

הערכות ארגונית

3. תאגיד בנקאי לא יקיים פעילות בשוק מעו"ף עבור עצמו ועבור לקוחותיו ללא הערכות מתאימה בתחום המקצועי, המיכוני והניהולי.

נוהלי עבודה

4. בנוהלי העבודה הפנימיים של התאגיד הבנקאי יודגשו בין היתר הנושאים הבאים :

(א) מסגרת לפעילות בשוק מעו"ף

- (1) ייקבעו הגורמים ומדרג הסמכויות לאשור מסגרת פעילות ללקוח היוצר אופציות ושל רמת סוג הבטוחות הנדרשות להבטחת פעילות זו ;
- (2) לא יאפשר התאגיד הבנקאי ללקוח ליצור אופציות בטרם אושרה לו מסגרת פעילות ;
- (3) תיקבענה רמות חשיפה מותרות להתחייבות התאגיד הבנקאי על חשבון עצמו ("נוסטרו") כלפי מסלקת מעו"ף.

(ב) תפעול, פיקוח ובקרה

- (1) ייקבעו האמצעים והגורמים לפיקוח ומעקב שוטף אחר הפעילות בשוק מעו"ף ורמת הבטוחות הנגזרת ממנה.
- (2) ייקבעו הגורם האחראי לסגירת פוזיציות של לקוח שחרג מהמסגרת המאושרת וכן אופן הסגירה ועיתויה.

חבר נלווה

5. (א) תאגיד בנקאי לא יספק שרותי סליקה לעסקות באופציות מעו"ף לחבר נלווה וללקוחותיו ללא התקשרות חוזית.
- (ב) בהסכם ההתקשרות יפורטו האמצעים שהתאגיד הבנקאי רשאי לנקוט על מנת למנוע ולהקטין חריגות של חבר נלווה או לקוחותיו ממסגרת הפעילות והבטוחות שאושרה.

חשיפה כוללת

6. סך כל התחייבויותיו של תאגיד בנקאי כלפי מסלקת מעו"ף בניכוי אותן התחייבויות בגין לקוחותיו המכוסות בבטוחות המוכרות כניכויים לפי סעיף 5 להוראה מס' 313 (מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לוויים), לא יעלה על 30% מהונו של התאגיד הבנקאי.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1715	1	הוראה מקורית	11/7/94
----	2	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95
2277	3	עדכון	19/10/10

ניהול סיכונים שוק

מבוא (2/97)

1. (א) להתפתחויות בשוקי הכספים וההון בישראל, למעבר מתיווך פיננסי למעמד של עשית שוק, לגלובליזציה ולחדשנות הפיננסית השפעה הולכת וגדלה על פוטנציאל החשיפה לסיכונים פיננסיים הכרוכים במישורי הפעולה השונים של התאגידים הבנקאיים.
- (ב) בטל.
- (ג) הוראה זו קובעת כללים לניהול ומדידה של סיכונים שוק המחילים את עקרונות היסוד הכלליים שנקבעו בהוראה 310 בנושא "ניהול סיכונים". הנחיות נוספות בנושא סיכונים שוק נכללות בהוראות המפקח בנושא מדידה והלימות הון- סיכון שוק (הוראה מס' 208), טיפול בפוזיציות לא נזילות (הוראה מס' 209), ואיגוח (הוראה מס' 205). כמו כן, נושא ניהול סיכון שיעורי ריבית בכללותו ובתיק הבנקאי בפרט, מטופל באופן פרטני בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 333 בנושא "ניהול סיכון ריבית".

תחולה

2. הוראה זו חלה על תאגיד בנקאי, כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, למעט חברת שירותים משותפת וכן על תאגיד עזר שהוא חברת כרטיסי אשראי (שתי הקבוצות יכונן להלן "תאגיד בנקאי").

הגדרות (2/97)

- א2. "הון כלכלי"- הפרש השווי ההוגן של הנכסים ושל ההתחייבויות, מאזניים וחוז' מאזניים, במגזר מסוים (צמוד, לא צמוד, מט"ח);
- "שווי הוגן של מכשיר פיננסי נגזר" כהגדרתם בהוראות בדבר עריכת דוח כספי שנתי של תאגיד בנקאי (הוראות הדיווח לציבור);
- "סיכון שוק" סיכון להפסד בפוזיציות מאזניות וחוז' מאזניות הנובע משינוי בשווי ההוגן של מכשיר פיננסי עקב שינוי בתנאי השוק (שינוי ברמת מחירים בשווקים שונים, שיעורי ריבית, שער חליפין, אינפלציה, מחירי מניות וסחורות);
- "עושה שוק" תאגיד בנקאי העוסק במכשירים פיננסיים ובמכשירים פיננסיים נגזרים עם לקוחות ועושי שוק אחרים, ומחזיק תיק של מכשירים אלה, מוכר וקונה אותם בדרך של ציטוט שערי קניה ומכירה תוך השגת הכנסות מהמרווח בין קניות ומכירות.

התשתית הניהולית (2/97)

3. בטל.

מסמך חשיפות (2/97)

4. בטל.

דירקטוריון ומדיניות (2/97)

5. בטל.

מנהל הסיכונים (2/97)

6. בטל.

ביקורת פנימית (2/97)

7. בטל.

סיכון ריבית (2/97)

8. בטל.

סיכון שוק (2/97) (7/99) (6/04)

9. (א) תאגיד בנקאי הלוקח פוזיציות במטבע חוץ, משקיע בניירות ערך על חשבון עצמו

(נוסטרו) או עושה שוק במכשירים פיננסיים נגזרים בהיקף רחב (כמוגדר בסעיף קטן (ב) להלן), ינהל את סיכוני השוק הנובעים מכלל פעילותיו באמצעות מערכת משוכללת כמפורט בסעיף קטן (ג) להלן. למרות האמור לעיל, תאגיד בנקאי שעיקר סיכוני השוק שלו מתמקדים במספר תחומים בלבד, יהיה רשאי לנהל את סיכוני השוק כנדרש בסעיף זה, רק על אותם תחומים.

(ב) הוראות סעיף זה יחולו רק על תאגידים בנקאיים שעונים על לפחות אחד מהקריטריונים הבאים :

(1) תיק ההשקעות בניירות ערך למכירה ולמסחר עולה על 3 מיליארדי ש"ח, או על 50% אחוזים מהון התאגיד הבנקאי ;

(2) סך כל המסגרות וההרשאות לעמידה בפוזיציות במגזר מטבע חוץ, ובכלל זה תקרות החשיפה הקיימות בסניפי התאגיד הבנקאי מחוץ לישראל, עולות על חצי מיליארד ש"ח, או על 33 אחוזים מההון העצמי של התאגיד הבנקאי בניכוי פריטים שאינם כספיים, נטו ;

(3) בטל ;

(4) התאגיד הבנקאי פועל כעושה שוק במכשירים נגזרים (להוציא עשיית שוק במסחר הדו-צדדי בשוק המט"ח/ש"ח) והוא לא קיבל מהפיקוח על הבנקים פטור מסעיף זה בשל רמת פעילות נמוכה.

(ג) מערכת ניהול סיכוני השוק של התאגידים הבנקאיים הנ"ל צריך שתכלול את כל הרכיבים הבאים :

- (1) מודל פנימי למדידת סיכוני השוק המתבסס על טכניקות סטטיסטיות כגון : שונות - שונות משותפת, סימולציות היסטוריות וסימולציות "מונטה קרלו" ;
- (2) מדידה שוטפת (לפחות חודשית, ובתיק למסחר, יומית) של חשיפת התאגיד הבנקאי לסיכוני שוק באמצעות אומדי Value at Risk (להלן - VAR), המתבססים על המודל הפנימי של התאגיד. ה-VAR אומד את ההפסד

המקסימאלי הצפוי לתאגיד בשל התממשות סיכונים השוק בתקופת זמן נתונה וברמת בטחון סטטיסטית קבועה מראש; השימוש בשיטה זו מצריך שיערוך שוטף של כל הפוזיציות של התאגיד בהתבסס על השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות;

(3) ניתוח סיכונים שוק בתרחישים קיצוניים (Stress-Scenario Analysis);

(4) מודל, או שיטה להערכת כדאיות נטילת הפוזיציות בתחומים השונים, בהתחשב בסיכונים;

(5) יחידת ניהול סיכונים שוק וריבית (כמפורט בסעיף 10).

יחידת ניהול סיכונים שוק וריבית(2/97)

10. (א) (1) תאגיד בנקאי שנדרש ממנו לנהל את סיכונים השוק על פי מודל, במסגרת שיטת VAR יקים פונקציה עצמאית לניהול סיכונים שוק וריבית שתהא בלתי תלויה בגורמים האחראים לניהול ולביצוע המסחר במכשירים השונים.

(2) יחידת ניהול הסיכונים תהיה כפופה למנהל הסיכונים הראשי של התאגיד הבנקאי, כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310 בנושא "ניהול סיכונים".

(ב) יחידת ניהול הסיכונים תפעל בהתאם למפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310 בנושא "ניהול סיכונים", בין היתר, על יחידת ניהול הסיכונים להעריך את הלימות המודלים המיושמים בתאגיד הבנקאי למדידת הסיכון, לבחון את מידת התאמת הפעילות והחשיפות בפועל לעקרונות ולגבולות החשיפה המאושרות, לבדוק תקופתית את התוצאות בפועל לעומת חיזוי המודל, לפתח ולבצע מבחנים של תרחישים קיצוניים, להכין דוחות לכימות הסיכונים ולדווח באופן שוטף על תוצאות הבדיקות.

(ג) בטל.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1852	1	הוראה מקורית	23/2/97
1980	2	עדכון	14/7/99
2134	3	עדכון	13/6/04
2358	4	עדכון	27/12/12
2378	5	עדכון	30/5/13
2669	6	עדכון	30/09/21

ניהול סיכון נזילות

מבוא

1. (א) בשנים האחרונות עלתה חשיבות ניהולו הזהיר של סיכון הנזילות, והוא זוכה בעולם לתשומת לב מרובה. עלייה בתחרות על גיוס פיקדונות, שינוי בהעדפות המפקידים, הגידול בפעילות החוץ-מאזנית והשיפורים בתחום הטכנולוגי השפיעו על מבנה המקורות של התאגידים הבנקאיים ועל אופן ניהול סיכון הנזילות שלהם. המשבר הפיננסי הגלובלי הדגיש ביתר שאת מגמה זו, ובעקבותיו חלה התפתחות רבה ברגולציה הבינלאומית העוסקת בניהול סיכון הנזילות הן מההיבט האיכותי והן מההיבט הכמותי.
- (ב) בעיית נזילות בתאגיד בנקאי בודד יכול שיהיו לה השלכות על כלל המערכת הבנקאית, ולהיפך. מסיבה זו, ניתוח של צרכי נזילות אינו יכול להיות מוגבל לתאגיד הבנקאי הבודד אלא עליו לבחון כיצד צרכי הנזילות יכולים להתפתח בתרחישים שונים לרבות אלה בהם מצוקת הנזילות רחבה מזו של הבנק עצמו.
- (ג) ההוראה מתייחסת למצב הנזילות בשקלים, במט"ח ככלל ובמטבעות שבהם לתאגיד הבנקאי פעילות משמעותית.
- (ד) הוראה זו קובעת עקרונות לניהול, שליטה ובקרה על הנזילות, הדורשים פיתוח תשתיות לניהול הנזילות ובין השאר קביעת מדיניות, תשתית, מידע, דיווחים, בקרה ועוד.

תחולה

2. (א) הוראה זו תחול על תאגיד בנקאי, כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, למעט חברת שירותים משותפת.
- (ב) כמו כן, תחול ההוראה על תאגיד עזר שהוא חברת כרטיסי אשראי, בשינויים המתחייבים, הנובעים מסוג ואופן פעילותו.

הגדרות

- א2. "נזילות" - היכולת של הבנק לממן גידול בנכסים ולעמוד בפירעון התחייבויות במועד פירעון מבלי להיקלע להפסדים חריגים.
- "סיכון נזילות" - הסיכון לרווחי התאגיד הבנקאי וליציבותו הנובע מאי יכולתו לספק את צרכי נזילותו.
- "נכסים נזילים" - נכסים לא משעובדים, הניתנים להמרה למזומנים או ניתנים לפירעון במהירות ובקלות גם בעתות לחץ, ללא אובדן ערך או עם אובדן ערך בשיעור נמוך, כאשר ההנהלה צופה צורך בנזילות נוספת, כגון: מזומן, פיקדונות באוצר לפירעון עד חודש, פיקדונות בבנק ישראל שלא כנגד חובת הנזילות לפירעון עד חודש, פיקדונות בבנקים לפירעון עד חודש, ואגרות חוב ממשלתיות סחירות.

"כרית נזילות"

לעניין זה, היתרה הלא מנוצלת של נכסים המשועבדים לבנק ישראל, יכולה להיחשב כנכס נזיל.

יתרת הנכסים הנזילים לאחר הפעלת מקדמי בטחון הולמים בנסיבות העניין, בכפוף לתנאים הבאים:

(1) אג"ח סחירות של ממשלת ישראל לפירעון מעל חודש, יכללו בכרית הנזילות בכפוף לתנאים הבאים:

(א) עד סכום של 25% מהמחזור החודשי הממוצע בבורסה בשלושת החודשים האחרונים, אין חובה להפעיל מקדם בטחון.

(ב) מעל סכום של 25% מהמחזור החודשי הממוצע בבורסה בשלושת החודשים האחרונים, יש להפעיל מקדמי בטחון אשר ישקפו הערכה של אובדן שווי השוק הצפוי, ובלבד ששיעורם של מקדמים אלו לא יפחת משיעורי הכיסוח של בנק ישראל עבור מק"מ ואיגרות חוב ממשלתיות המשמשים כבטחון לאשראי.

לעניין זה, המחזור החודשי הממוצע בבורסה יחושב עבור כל סוג אגרת חוב ממשלתית בנפרד. שיעור החזקות התאגיד הבנקאי ביחס למחזור החודשי הממוצע ייוחס לכל סדרת אגרת חוב לפי משקלה היחסי באותו סוג אגרת חוב.

(2) אג"ח סחירות של ממשלות אחרות לפירעון מעל חודש, יכללו בכרית הנזילות בכפוף לתנאים הבאים:

(א) אגרות חוב המקבלות משקל סיכון 0% על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 203, אין חובה להפעיל מקדם בטחון.

(ב) אגרות חוב אחרות, עשויות להיכלל רק עם מקדמי בטחון הולמים.

"פער הנזילות"

פער בין תזרים הפירעון של הנכסים לבין זה של ההתחייבויות בכל תקופת זמן.

מדיניות

3. (א) תאגיד בנקאי יקבע מדיניות כוללת שתעוגן בכתובים לניהול הנזילות (להלן "מסמך המדיניות") שתכלול לפחות:
  - (1) נהלים המגדירים את מדרג האחריות הניהולית והסמכויות;
  - (2) יעדים כמותיים המתייחסים להיבטיו השונים של ניהול הנזילות, כגון: הרכב הנכסים וההתחייבויות, השימוש במכשירים פיננסיים, הנזילות ויכולת מימוש נכסים. כמו כן, יש להתחשב בהשלכות אפשריות של סיכונים אחרים על הנזילות, לרבות סיכוני אשראי, סיכוני שוק וסיכונים תפעוליים;
  - (3) מגבלות ויעדים המשמשים לאמידת מצב הנזילות, כמפורט בסעיפים 8(ב), 10, 17 ו-18 להלן וההנחות המשמשות בסיס לחישובם;
  - (4) מערך הטיפול בחריגות מהמדיניות והמגבלות שנקבעו.

(ב) התאגיד הבנקאי יעדכן את מסמך המדיניות בהתאם להתפתחויות במשק ובתאגיד הבנקאי.

מערכת מידע

4. תאגיד בנקאי יקיים מערכת מידע מתאימה לשליטה, מדידה, בקרה ודיווח על מצב הנזילות, שתאופיין כדלקמן:
  - (א) תאפשר לו את היכולת לחשב את מצב הנזילות הכולל ובכל אחד מהמטבעות שבהם לתאגיד הבנקאי פעילות משמעותית, על בסיס יומי עבור נכסים והתחייבויות שמועד פירעונם בתוך מספר ימים, ולפרקי זמן מאוחרים יותר, ובהתחשב בהתחייבויות חוץ מאזניות;
  - (ב) תכלול מידע בנוגע למצב הנזילות ביחס למגבלות שנקבעו, ותתריע על מגמות בהתפתחות הנזילות;
  - (ג) תכלול מידע בנוגע למבנה ההתחייבויות בכלל ולמפקידים הגדולים בפרט.

דירקטוריון

5. דירקטוריון תאגיד בנקאי ידון ויחליט בעניינים הבאים וכן ינקוט בפעולות המפורטות להלן:
  - (א) יאשר את מסמך המדיניות;
  - (ב) יוודא כי בידי ההנהלה כלים יעילים לשליטה ובקרה על סיכון הנזילות;
  - (ג) יקבל דיווחים תקופתיים, לפחות אחת לרבעון, על מצב הנזילות של התאגיד הבנקאי והמגמות בהתפתחות הנזילות, במסגרת מסמך הסיכונים כאמור בסעיף 22 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310 (ניהול סיכונים). במקרים של חשיפה מהותית יקבל דיווחים תכופים יותר, ובמקרים מיוחדים - דיווח מיידי.

יחידת ניהול הסיכונים

6. יחידת ניהול הסיכונים תפעל בנושא סיכון הנזילות כמפורט בסעיף 10(ב) להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 339 (ניהול סיכונים שוק וריבית).

ביקורת פנימית

7. הביקורת הפנימית תפעל בנושא סיכון הנזילות כמפורט בסעיף 21 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 307 (פונקציית ביקורת פנימית).

קבוצה בנקאית

8. בתאגיד בנקאי השולט בתאגידים בנקאיים ופיננסיים אחרים :

(א) דירקטוריון התאגיד הבנקאי ידון במדיניות ניהול נזילות הקבוצה הבנקאית בכללותה, לרבות היערכות הקבוצה למשבר נזילות, ויבחן קיומה של מערכת מידע נאותה.

(ב) יקבעו מגבלות ויעדים לרמת הנזילות שיש להחזיק על בסיס מאוחד, בתרחישים של מצב עסקים רגיל ומצבי לחץ. בקביעת המגבלות והיעדים, התאגיד הבנקאי יביא בחשבון מגבלות תפעוליות, משפטיות ורגולטוריות לגבי העברת נזילות בתוך הקבוצה הבנקאית.

(ג) הנהלת התאגיד הבנקאי תוודא כי בכל ישות בקבוצה הבנקאית החשופה לסיכון נזילות, לרבות סניף בחו"ל, קיימים מנגנונים עצמאיים נאותים למדידה שוטפת ולבקרה אחר מצב הנזילות.

(ד) המבקר הפנימי של התאגיד הבנקאי יוודא גם תקינות התהליך הכולל של ניהול הנזילות בקבוצה הבנקאית כמכלול.

(ה) יתקיים מנגנון למדידה שוטפת ולבקרה אחר מצב הנזילות במאוחד, שיכלול, בין השאר, את הרכיבים המנויים בסעיף 9 להלן. תדירות הניטור והבקרה תקבע על ידי התאגיד, בהתאם לאופן התאגדות הקבוצה ולמאפייני פעילותה, ובלבד שלא תפחת מאחת לחודש במצב עסקים רגיל. המנגנון למדידה ולבקרה יעוגן במדיניות ניהול נזילות הקבוצה הבנקאית בכללותה.

ניהול, מדידה ובקרה של מצב הנזילות

9. תאגיד בנקאי יקיים מנגנון למדידה שוטפת ולבקרה אחר מצב הנזילות על בסיס לא מאוחד, כולל סניפים בחו"ל, שיכלול בין השאר, את הרכיבים המפורטים להלן. המעקב אחר מצב הנזילות יהיה, בהתאם לעניין, בהתייחס למצב הנזילות הכולל ולמצב הנזילות בשקלים ובמט"ח בנפרד.

(א) **אמידת מצב הנזילות**, שתתבצע ע"י חישוב יחס הנזילות המזערי על בסיס יומי ועל ידי שימוש בכלים ובמדדים המפורטים בסעיף 17 להלן. מדי תקופה, יבחן התאגיד הבנקאי את ההנחות בהן השתמש לצורך אמידת מצב הנזילות ;

(ב) **ניהול המקורות** - הנהלת תאגיד בנקאי תקיים דיון תקופתי בנוגע למקורות המימון וצרכי הגיוס, ותקבל החלטות בנוגע להרכב, מאפיינים ופיזור המקורות, במטרה לפזר את ההתחייבויות. בין השאר יש להתחשב בקושי של התאגיד הבנקאי בגיוס מקורות המושפע משינויים ביחס השוק אליו, שינויים בדירוגו, התפתחות ההכנסות והרווחיות וכיוצא בזה ;

(ג) **היערכות למשבר נזילות** - קביעת תוכנית חירום לטיפול במשבר נזילות, אשר תכלול מערכת אינדיקטורים לזיהוי מוקדם של לחצי נזילות ולהגדרת שלבים שונים בהתפתחות משבר נזילות, הגדרת תהליך ההתמודדות עם המשבר, מקורות לכיסוי פער הנזילות, והצוות הניהולי אשר יהיה האחראי לטיפול במשבר נזילות.

9א. תאגיד בנקאי ינהל באופן פעיל את פוזיציות הנזילות התוך-יומית ואת סיכוני הנזילות התוך יומיים שלו על מנת שיוכל לעמוד בהתחייבויות התשלום ובהתחייבויות הסליקה במועדן, בתנאים רגילים וכן במצבי קיצון. בכלל זה, התאגיד הבנקאי ינהל באופן פעיל את פוזיציות הביטחונות שלו, תוך שהוא מבדיל בין נכסים משועבדים ובין אלה שאינם משועבדים.

יחס נזילות מזערי

10. תאגיד בנקאי יחזיק יחס נזילות מזערי שווה או גדול מ-1 בכל עת, מחושב בהתאם להגדרות ולהנחות המפורטות בסעיפים 11 עד 15 להלן.

11. יחס נזילות מזערי הינו יחס בין הרכיבים הבאים :

(א) כרית נזילות, כהגדרתה בהוראה זו.

(ב) תשלומים חזויים (לרבות פירעונות, משיכות ושימושים) בתקופה של חודש קדימה בניכוי תקבולים חזויים בתקופה של חודש קדימה (להלן - "תזרים יוצא חזוי נטו").

12. תאגיד בנקאי יגדיר ויאפיין בנפרד את כל אחד משלושת הרכיבים של היחס האמור : כרית הנזילות, תשלומים חזויים ותקבולים חזויים, ובלבד שהתזרים היוצא החזוי נטו יחושב בהתייחס לכל התנועות בהתחייבויות, בנכסים ובפעילות החוץ מאזנית שצפויות להשפיע על תזרים המזומנים בתקופה הנבחנת. בפרט, יבחנו במסגרת התשלומים החזויים :

(א) פירעונות (כולל משיכות) חזויים של מקורות המימון בתקופה הנבחנת, תוך הבחנה בין מאפייניהם השונים, לדוגמה, הבחנה לפי סוג הלקוח : לקוחות קמעונאיים, עסקים קטנים, תאגידים גדולים לא פיננסיים, גופים פיננסיים, מדינות, בנקים מרכזיים ועוד ; הבחנה לפי סוג הקשרים עם הלקוח ; וכדומה.

(ב) שימושים חזויים בתקופה הנבחנת, בהתאם למאפיינים שלהם, לדוגמה, צרכי מימון בגין פעילות בנגזרים, מסגרות אשראי לא מנוצלות, קווי נזילות, מחויבויות אחרות להעמדת אשראי בתקופה הנבחנת ועוד.

13. הנחות לחישוב יחס נזילות מזערי

- (א) תזרים המזומנים היוצא החזוי נטו יחושב לתקופה של חודש ימים קדימה בתרחישי לחץ.
- (ב) תרחישי הלחץ ישקפו שלושה סוגים של תרחישים: תרחיש לחץ מערכתי, תרחיש לחץ ספציפי לתאגיד ושילוב של שניהם.
- (ג) תאגיד בנקאי נדרש להגדיר את תרחישי הלחץ כך שלכל הפחות:
1. כל אחד משלושת הרכיבים של היחס כאמור בסעיף 12 יהיה נתון ללחץ.
  2. תרחישי הלחץ יהיו קיצוניים, אך מתקבלים על הדעת (plausible).
  3. התרחישים יהיו עקביים עם תרחישי קיצון אחרים שמפעיל התאגיד הבנקאי על מנת להבטיח עקביות בניהול הסיכונים.
- (ד) התזרים היוצא החזוי נטו יהיה גדול מאפס בכל תרחישי הלחץ.
- (ה) יודגש כי על אף שיחס נזילות מזערי מחושב לתקופה של חודש ימים, כאמור לעיל, על התאגיד הבנקאי לוודא כי כרית הנזילות שהוא מחזיק גדולה מספיק על מנת לעמוד בצרכי הנזילות (תזרים יוצא חזוי נטו) גם במהלך החודש וזאת בתרחישים שונים, כפי שיוגדרו על ידו.

14. הבסיס לחישוב יחס נזילות מזערי

- (א) יחס הנזילות המזערי יחושב על בסיס לא מאוחד, כולל סניפים בחו"ל.
- (ב) בחישוב יחס הנזילות המזערי התאגיד הבנקאי יביא בחשבון, בין השאר, צרכי נזילות הנובעים מהתחייבויות (חוזיות) לאספקת נזילות לחברות בנות בקבוצה ומתמיכות נזילות אחרות שהוא עשוי להעמיד להן, במקרה הצורך.
- (ג) כאשר סניף בחו"ל מחזיק באופן עצמאי אמצעים נזילים הולמים בהתאם לדרישות הרגולטור במדינת מושבו, רשאי התאגיד לפנות בכתב למפקח בבקשה להחריג סניף זה מחישוב יחס הנזילות המזערי.

15. יחס נזילות מזערי לפי מטבע

- (א) יחס נזילות מזערי יחושב על פני כלל הפעילות של התאגיד הבנקאי וכן במט"ח, בנפרד.
- (ב) יש להביא בחשבון שבמצבי קיצון היכולת להחליף בין מטבעות ובפרט בין שקלים לבין מט"ח, עלולה להיפגע באופן משמעותי וכי שינויים משמעותיים בשערי החליפין עלולים להשפיע על היקף כרית הנזילות.
- (ג) בחישוב יחס נזילות מזערי במט"ח לא תותר הסתמכות על יכולת עתידית להחליף בין שקלים לבין מט"ח.
- (ד) בחישוב יחס נזילות מזערי במט"ח, חשיפות במט"ח לממשלת ישראל שלמדינה קיימת אפשרות לסלק אותן בשקלים אם היא מתקשה לגייס מט"ח וחשיפות במט"ח לבנק ישראל, כאשר בנק ישראל רשאי, על פי הסכם עם התאגיד הבנקאי או על פי הודעה חד צדדית של התאגיד הבנקאי, לסלק אותן בשקלים במקרה שיתקשה לגייס מט"ח במועד פירעון, לא יעלו במצטבר על 20% מכרית הנזילות בתרחיש מערכתי ובתרחיש משולב.

יחס המימון היציב

16. תאגיד בנקאי ינהל מעקב אחר היחס בין סך מקורות המימון היציבים שלו, שהינם מקורות מימון קיימים, הצפויים בהסתברות גבוהה לעמוד לרשות התאגיד בטווח הזמן של שנה אחת (ומעלה) לבין סך השימושים הארוכים שלו, שהינם שימושים קיימים, שהתאגיד צפוי להידרש להמשיך לממנם בטווח הזמן של שנה אחת (ומעלה) (להלן - "יחס המימון היציב").

(א) תאגיד בנקאי יקבע הגדרות הולמות ל"מקורות מימון יציבים" ול"שימושים ארוכים", הנחות לחישובם בתרחישים של מצב עסקים רגיל ומצבי לחץ, ויעד ליחס המימון היציב שיביא בחשבון את פרופיל הפעילות של התאגיד הבנקאי וצרכי הנזילות שלו.

(ב) תאגיד בנקאי ינהל מעקב גם אחר יחס המימון היציב המביא בחשבון את התוכניות העסקיות שלו באופן זמן של שנה קדימה, על מנת לבחון כיצד ישפיעו תוכניותיו העסקיות על פרופיל הנזילות שלו.

כלים ומדדים למעקב אחר מצב הנזילות

17. תאגיד בנקאי יפעיל מגוון כלים ומדדים למעקב אחר מצב הנזילות ולא יסתמך על כלי או מדד יחיד. בין היתר, יופעלו הכלים והמדדים הבאים:

(א) בחינת יחסי נזילות במצב עסקים רגיל;

(ב) בחינת יחסי נזילות, המחושבים באופן דומה לחישוב יחס נזילות מזערי, בהינתן תרחישי לחץ שונים ועל פני אופקי זמן שונים, לרבות תרחיש לחץ המתמשך על פני אופק זמן ארוך מחודש ימים ותרחיש המשקף רמת לחץ גבוהה במיוחד בפרק זמן קצר מחודש ימים;

(ג) בחינת תרחישי לחץ חמורים שמביאים לידי ירידה מיחס הנזילות המזערי הנדרש לפי סעיף 10 (מבחני לחץ הפוכים);

(ד) בחינת פערי הנזילות לפי תקופות לפירעון - יום, עד שבוע, עד חודש, עד 3 חודשים, עד חצי שנה ועד שנה - בהתבסס על מועדי פירעון חוזיים ועל הנחות התנהגותיות בתרחישים שונים;

(ה) בחינת תמהיל וריכוזיות מקורות המימון: לפי צד נגדי (לרבות בהתחשב במידת "רגישות" הצד הנגדי), לפי מוצרים/מכשירים ולפי מטבעות שבהם לתאגיד הבנקאי פעילות משמעותית, ולרבות בחינת תמהיל וריכוזיות ברצועות זמן שונות, כגון, בתקופה של חודש, חודש עד 3 חודשים, 3 עד 6 חודשים, 6 עד 12 חודשים ומעל 12 חודשים;

(ו) מעקב וניתוח היקף, תמהיל ומאפייני מצבת הנכסים הלא משועבדים שעשויים לשמש כמקורות לנזילות בעת הצורך;

(ז) בחינת הנזילות הנדרשת במטבעות זרים שבהם לתאגיד הבנקאי פעילות משמעותית, בין היתר, לפי יחסי נזילות המחושבים באופן דומה לחישוב יחס נזילות מזערי;

(ח) מעקב אחר אינדיקטורים לזיהוי מוקדם של סימנים לשינויים שליליים במצב הנזילות, המבוססים על נתוני השוק, נתוני הסקטור הפיננסי ונתוני התאגיד עצמו.

18. תאגיד בנקאי יקבע מגבלות ו/או יעדים לגבי כל אחד מהכלים והמדדים המרכזיים אותם הוא מפעיל ויבחן אותם באופן שוטף.

קריטריונים בקביעת המגבלות על הנזילות

19. בקביעת המגבלות על הנזילות, תאגיד בנקאי יביא בחשבון לפחות את הקריטריונים הבאים :

- (א) מוניטין התאגיד הבנקאי ודירוגו ;
- (ב) שיעור הישענות על התיק הסחיר ומידת פיזורו, גודל השוק ותנודתיות המחירים ;
- (ג) איכות כוח האדם המנהל סיכון זה ואיכות מערך הדיווחים הניהוליים ;
- (ד) פיזור הפיקדונות ושיעור הפיקדונות של משקי בית ;
- (ה) מידת הוודאות והזמינות של קווי אשראי לא מנוצלים ;
- (ו) השפעת תזרימים שאינם נלקחים בחישוב הנזילות (הוצאות תפעול וכד') ;
- (ז) מידת הנכונות (שתעוגן במסמך מחייב) וכושרה של חברת האם לספק נזילות במידת הצורך.

יחס נזילות מזערי סטנדרטי

20. תאגיד בנקאי שקיבל אישור מראש ובכתב של המפקח, רשאי שלא להחזיק יחס נזילות מזערי כנדרש בסעיף 10, ובלבד שיחזיק כרית נזילות, כהגדרתה בהוראה זו, בסכום שלא יפחת מסך ההתחייבויות לתקופת פירעון עד חודש.

לעניין זה, כרית הנזילות עשויה לכלול גם תקבולים צפויים מפירעונות עד חודש של הלוואות לדיר (כהגדרת "הלוואות במשכון דירת מגורים" בסעיף 231 (תבליט שני) בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204 בנושא "גישת הדירוגים הפנימיים לסיכון (אשראי)" שלא נמצאות בפיגור של למעלה מ-90 יום, כהגדרתו בהוראות הדיווח לציבור.

בנק חוץ

21. הוראה זו תחול כלשונה על סניף של בנק חוץ (להלן - "סניף זר"), בשינויים המפורטים להלן :

- (א) סעיף 5 יחול על ההנהלה במקום על הדירקטוריון.
- (ב) סעיפים 10 עד 16 לא יחולו על סניף זר אשר ממלא אחר דרישות נספח 3 בהוראת ניהול בנקאי תקין 221 (יחס כיסוי הנזילות).
- (ג) סניף זר אשר היקף הנכסים הממוצע השנתי שלו אינו עולה על 15 מיליארדי ש"ח, המשתייך לקבוצה בנקאית שבה סיכון הנזילות של הקבוצה, לרבות הסניף בישראל, מנוהל באופן ריכוזי על ידי בנק האם, רשאי להסתמך על בנק האם בקיום חלק מהדרישות האיכותיות שבהוראה זו בהתקיים התנאים הבאים :

(1) הועברה הודעה בכתב למפקח על הבנקים על בחירת הסניף הזר לפעול

במסלול זה, תוך נימוק הבחירה וחלוקת העבודה בינו לבין בנק האם.

(2) למכתב הנוחות שנתן בנק האם על פי נספח 3 בהוראת ניהול בנקאי תקין

221 (יחס כיסוי הנזילות) תתווסף התחייבות של בנק האם לכסות את

הסניף בישראל בכל היבטי ניהול הנזילות, לרבות ניטור ובקרה ומערכות

דיווח; וכן ליידע את המפקח בדבר בעיות הקשורות לנושא הנזילות

בסניף. הודעה כאמור יכולה להינתן גם באמצעות הסניף.

(ד) אם היקף הנכסים של סניף זר הפועל לפי סעיף קטן (ג) יעלה על 15 מיליארדי ₪,

המפקח ישקול לצמצם או לבטל את האפשרות להסתמך על בנק האם בקיום חלק

מהדרישות האיכותיות בהוראה זו.

(ה) במקרים חריגים, סניף זר הסבור כי סעיפים מסוימים בהוראה זו אינם ישימים

לגביו, רשאי לפנות למפקח על מנת לתאם את תחולתם ו/או דרך יישומם לגביו.

דיווח לפיקוח על הבנקים

22. תאגיד בנקאי ידווח מיידית לפיקוח על הבנקים על חריגה מהותית מהמגבלות או כאשר

מתעוררת בעיית נזילות מהותית אחרת.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2114	1	חוזר מקורי	26/8/03
2277	2	עדכון	19/10/10
2363	3	עדכון	13/01/13
2432	4	עדכון	28/9/14

ניהול סיכונים תפעוליים

מבוא

1. סיכון תפעולי מובנה בכל המוצרים, הפעילויות, התהליכים והמערכות הבנקאיות. ניהול אפקטיבי של סיכון זה מהווה מרכיב בסיסי בתכנית ניהול הסיכונים של תאגיד בנקאי. לפיכך, ניהול נאות של הסיכון התפעולי משקף את האפקטיביות של הדירקטוריון וההנהלה הבכירה של התאגיד הבנקאי בניהול תיקי המוצרים, הפעילויות, התהליכים והמערכות. הוראה זו קובעת כללים הנדרשים לניהול תקין של הסיכון התפעולי בתאגיד הבנקאי.

2. ניהול סיכונים כולל את התהליך של זיהוי והערכת סיכונים של התאגיד הבנקאי, מדידת החשיפות לאותם סיכונים לפי העניין, הבטחת האפקטיביות של תכנון ההון ותכנית הניטור, ניטור החשיפות לסיכון וצורכי ההון הנדרשים לכיסוין על בסיס שוטף, נקיטת צעדים לבקרת החשיפות לסיכון או להפחתתן, ודיווח להנהלה הבכירה ולדירקטוריון על החשיפות לסיכון של התאגיד הבנקאי ועל פוזיציות ההון שלו. בקרות פנימיות מגולמות בדרך כלל במהלך העסקים השגרתי של התאגיד הבנקאי ומתוכננות כך שהן מבטיחות, במידת האפשר, כי פעילויות התאגיד יעילות ואפקטיביות, כי המידע אמין, מלא ובמועדו, וכי התאגיד מצייט לחוקים ולתקנות החלים עליו.

עקרונות יסוד לניהול סיכון תפעולי

3. הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310 "ניהול סיכונים", קובעת עקרונות יסוד לניהול ולבקרת הסיכונים בראייה משולבת וכלל תאגידית. בנוסף, התאגיד הבנקאי ינהל את הסיכונים התפעוליים בהתאם לעקרונות הבאים:

(א) הדירקטוריון ינהיג תרבות ניהול סיכונים איתנה. הדירקטוריון וההנהלה הבכירה יקבעו תרבות ארגונית המונחית על ידי ניהול סיכונים איתן התומכת ומספקת סטנדרטים ותמריצים נאותים להתנהגות מקצועית ואחראית. בהקשר זה, הדירקטוריון יוודא כי תרבות איתנה של ניהול סיכונים תפעוליים מתקיימת בכל התאגיד הבנקאי.

(ב) תאגיד בנקאי יפתח, יישם ויתחזק מסגרת לניהול סיכון תפעולי המשתלבת במלואה בתהליכים הכוללים שלו לניהול. המסגרת תהיה תלויה במספר גורמים, לרבות אופיו, גודלו, מורכבותו ופרופיל סיכונים.

(ג) כחלק מהתווית אסטרטגית הסיכון הכוללת ותיאבון הסיכון הדירקטוריון יתווה, יאשר ויסקור את התיאבון והסיבולת לסיכון התפעולי המבטא את המהות, הסוגים ורמות הסיכון התפעולי שהתאגיד הבנקאי מוכן לשאת.

(ד) הדירקטוריון יאשר ויסקור מעת לעת את המסגרת לניהול הסיכון התפעולי. הדירקטוריון יפקח על ההנהלה הבכירה כדי לוודא שהמדיניות, התהליכים והמערכות מיושמות בצורה אפקטיבית בכל דרגי קבלת ההחלטות בתאגיד הבנקאי.

(ה) ההנהלה הבכירה תפתח מבנה ברור ואפקטיבי של ממשל תאגידי, הכולל קווי אחריות מוגדרים היטב, ותגיש מבנה זה לאישור הדירקטוריון. ההנהלה הבכירה אחראית ליישום עקבי ולתחזוק של מדיניות, תהליכים ומערכות לניהול סיכון תפעולי בכל חלקי התאגיד הבנקאי, בכל מוצריו, פעילויותיו, תהליכיו ומערכותיו המהותיות, בעקבות עם התיאבון והסיבולת לסיכון.

(ו) ההנהלה הבכירה תוודא זיהוי והערכה של הסיכון התפעולי המובנה בכל המוצרים, הפעילויות, המערכות והתהליכים המהותיים בתאגיד הבנקאי.

(ז) ההנהלה הבכירה תוודא קיומו של תהליך אישור לכל המוצרים, הפעילויות, המערכות והתהליכים החדשים, שבאמצעותו מעריך הארגון את הסיכון התפעולי במלואו.

(ח) ההנהלה הבכירה תיישם תהליך לניטור שוטף של פרופיל הסיכון התפעולי ושל חשיפות מהותיות להפסדים. בתאגיד הבנקאי יתקיימו מנגנוני דיווח נאותים בדרגי הדירקטוריון, ההנהלה הבכירה ויחידות עסקיות, התומכים בניהול פרואקטיבי של סיכון תפעולי.

(ט) תאגידים בנקאיים יקיימו סביבת בקרה חזקה העושה שימוש באמצעים הבאים: מדיניות, תהליכים ומערכות; בקורות פנימיות נאותות; ואסטרטגיות נאותות להפחתת סיכון ו/או להעברתו.

(י) תאגידים בנקאיים ייערכו על ידי הכנת תכניות לשמירת החוסן העסקי וההמשכיות עסקית, על מנת להבטיח את יכולתם להמשיך בפעילות שוטפת ולצמצם הפסדים במקרה של שיבוש חמור בפעילות העסקית.

תחולה

4. הוראה זו תחול על כל התאגידים הבנקאיים וחברות כרטיסי האשראי.

הגדרות

5. "סיכון תפעולי" - סיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים. הגדרה זו כוללת סיכון משפטי¹, אך אינה כוללת סיכון אסטרטגי וסיכון תדמיתי (reputational).

{

 "תיאבון לסיכון"

 "סיבולת לסיכון"-

בהוראה זו, שני המונחים משמשים כמושגים נרדפים.

¹ סיכון משפטי כולל, אך אינו מוגבל לחשיפה לקנסות (fines, penalties) או צעדי עונשין כתוצאה מפעילות פיקוחית (punitive damages), כמו גם מהסדרים פרטניים (private settlements).

תרבות ארגונית

6. פעולות הדירקטוריון וההנהלה הבכירה, בקביעה ויישום של מדיניות, תהליכים ומערכות מספקות את התשתית לתרבות נאותה של ניהול הסיכונים התפעוליים.

7. הדירקטוריון יקבע קוד אתי כמפורט בסעיף 15 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 301 (דירקטוריון). בקוד האתי ינוסחו ציפיות ברורות לגבי ערכי יושרה ואתיקה בסטנדרטים גבוהים תוך זיהוי נהגים עסקיים מקובלים וניגודי עניינים אסורים. ציפיות ברורות ואחריות דיווחית (accountabilities) יבטיחו כי עובדי התאגיד הבנקאי יבינו את תפקידיהם ואת אחריותם לסיכון, כמו גם את סמכותם לפעול.

8. ההנהלה הבכירה תוודא זמינות של הדרכות בנושא סיכון תפעולי ברמות מתאימות בתאגיד הבנקאי. אופי ההדרכות ישקף את הדרג, התפקיד ותחומי האחריות של העובדים.

שלושת קווי הגנה

9. ממשל תאגידי נאות של סיכון תפעולי מסתמך על שלושה קווי הגנה כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310 "ניהול סיכונים". היישום של שלושת קווי הגנה אלו, ישתנה מתאגיד בנקאי אחד למשנהו בהתאם לאופי התאגיד הבנקאי, לגודלו ולמורכבותו, ולפרופיל הסיכונים של פעילויותיו. אולם בכל המקרים, מבני הממשל התאגידי של הסיכון התפעולי ישתלבו במלואם במבנה הממשל התאגידי הכולל של ניהול הסיכונים בתאגיד הבנקאי.

מסגרת ניהול הסיכון התפעולי

10. מאחר וסיכון תפעולי מובנה בכל המוצרים, הפעילויות, התהליכים והמערכות העסקיות, על הדירקטוריון וההנהלה הבכירה להבין את האופי והמורכבות של הסיכונים המובנים בתיק המוצרים, השירותים והפעילויות של התאגיד הבנקאי.

11. רכיבי המסגרת לניהול הסיכון התפעולי ישולבו באופן מלא בתהליכי ניהול הסיכונים הכולל בכל רמות התאגיד הבנקאי, לרבות ברמת הקבוצה ובקווי העסקים, כמו גם ביוזמות עסקיות, מוצרים, פעילויות, מערכות ותהליכים חדשים. בנוסף, תוצאות הערכת הסיכון התפעולי של התאגיד הבנקאי יוטמעו בתהליכי פיתוח האסטרטגיה העסקית הכוללת של התאגיד הבנקאי.

12. מסגרת ניהול הסיכון התפעולי תהיה מקיפה ומתועדת היטב בהתאם למדיניות שאושרה על ידי הדירקטוריון, ותכלול הגדרות של סיכון תפעולי והפסד תפעולי.

13. מסגרת ניהול הסיכון התפעולי תעוגן במסמך שיכלול באופן ברור את הנושאים הבאים :
  - (א) זיהוי מבני הממשל התאגידי המשמשים לניהול הסיכון התפעולי, כולל קווי דיווח ואחריות דיווחית ;
  - (ב) תיאור הכלים להערכת הסיכון ואופן השימוש בהם ;
  - (ג) תיאור התיאבון והסיבולת לסיכון התפעולי שהתאגיד הבנקאי קיבל על עצמו, ספי חשיפה מותרים או רמת הסיבולת לסיכון מובנה וסיכון ושיווי, ואסטרטגיות ומכשירים שאושרו להפחתת סיכון ;
  - (ד) תיאור גישת התאגיד הבנקאי לקביעה וניטור של סף או מגבלות לחשיפה לסיכון מובנה ולסיכון ושיווי. התאגיד הבנקאי אינו מחויב להתייחס לסיכון המובנה ולסיכון השיווי באותה רמת פירוט ;
  - (ה) קביעת כללי דיווח על סיכונים ומערכות למידע ניהולי (Management Information Systems; MIS) ;
  - (ו) סיווג (taxonomy) אחיד של מינוחי סיכון תפעולי להבטחת העקביות בזיהוי הסיכון, בדירוג החשיפות ובמטרות ניהול הסיכונים ;
  - (ז) הנחיות לסקירה והערכה בלתי תלויה נאותה של הסיכון התפעולי ;
  - (ח) דרישה לסקירת המדיניות כאשר חל שינוי מהותי בפרופיל הסיכון התפעולי של התאגיד הבנקאי, ועדכונה בהתאם.

ממשל תאגידי

א. הדירקטוריון

14. הדירקטוריון אחראי :

- (א) להתוות תרבות ניהול ותהליכים תומכים להבנת אופיו והיקפו של הסיכון התפעולי המובנה באסטרטגיות של התאגיד הבנקאי ובפעילויותיו, ולוודא קיום סביבות פיקוח ובקרה מקיפות ודינמיות המתואמות או המשתלבות במלואן עם המסגרת הכוללת לניהול כל הסיכונים בתאגיד הבנקאי ;
- (ב) להנחות ולכוון את ההנהלה הבכירה באופן ברור בנוגע לעקרונות היסוד של מסגרת ניהול הסיכון התפעולי, ולאשר את המדיניות שפותחה על ידי ההנהלה הבכירה ;
- (ג) לסקור באופן תקופתי את מסגרת ניהול הסיכון התפעולי על מנת לוודא שהתאגיד הבנקאי מזהה ומנהל את הסיכון התפעולי הנובע משינויים בשווקים חיצוניים ומגורמים סביבתיים נוספים, כמו גם את הסיכונים התפעוליים הקשורים, לפעילויות, לתהליכים, למערכות או למוצרים חדשים, כולל שינויים בפרופילי סיכון ובקדימויות (לדוגמה, שינוי בנפח הפעילות העסקית) ;
- (ד) לוודא שמסגרת ניהול הסיכון התפעולי של התאגיד הבנקאי כפופה לסקירה אפקטיבית ובלתי תלויה של פונקציית הביקורת הפנימית ;
- (ה) לוודא שההנהלה משלבת נהגים מיטביים שהתפתחו במגזר הבנקאי.

15. הדירקטוריון יקבע קווים ברורים לאחריות ניהולית ולדיווחיות על הטמעת סביבת בקרה חזקה. סביבת הבקרה תקיים הפרדת תפקידים נאותה ואי תלות בין פונקציות לניהול סיכון תפעולי, קווי העסקים ופונקציות תומכות.

16. באישור ובסקירת התיאבון והסיבולת לסיכון, על הדירקטוריון להתחשב בכל הסיכונים המהותיים, ברמת שנאת הסיכון (risk aversion) של התאגיד הבנקאי, במצבו הפיננסי ובכיוון האסטרטגי שלו. התיאבון והסיבולת לסיכון יתמצתו את רמות התיאבון השונות לסיכון תפעולי בתאגיד הבנקאי ויוודאו את עקביותן. הדירקטוריון יאשר סף או מגבלות מתאימות לסיכונים תפעוליים ספציפיים, וכן את התיאבון והסיבולת הכוללים לסיכון תפעולי.

17. הדירקטוריון יסקור לפחות אחת לשנה את נאותות המגבלות ואת התיאבון והסיבולת הכוללים לסיכון תפעולי. הסקירה תתחשב בשינויים בסביבה החיצונית, בגידול משמעותי בנפח הפעילות העסקית, איכות סביבת הבקרה, אפקטיביות האסטרטגיות של ניהול הסיכונים או הפחתתם, ניסיון עבר להפסדים, והתדירות, ההיקף או המהות של הפרת מגבלות. הדירקטוריון נדרש לנטר את עמידת ההנהלה במגבלות שנקבעו לתיאבון ולסיבולת לסיכון על מנת לאפשר זיהוי ותיקון ההפרות במועדן.

ב. ההנהלה הבכירה

18. ההנהלה הבכירה תתרגם את מסגרת ניהול הסיכון התפעולי שנקבעה על ידי הדירקטוריון, למדיניות ולנהלים ספציפיים, הניתנים ליישום ולאימות ביחידות העסקיות השונות. ההנהלה הבכירה תקבע סמכויות, אחריות וקשרי דיווח ברורים על מנת לעודד ולקיים דיווחיות, ותוודא את זמינות המשאבים הנחוצים לניהול הסיכון התפעולי בהתאם לתיאבון והסיבולת לסיכון. בנוסף, על ההנהלה הבכירה לוודא כי תהליך הפיקוח הניהולי הולם את הסיכונים המובנים בפעילות היחידה העסקית.

19. ההנהלה הבכירה תוודא שעובדים האחראיים לניהול סיכון תפעולי יפעלו בתיאום ויתקשרו ביעילות עם עובדים האחראיים לניהול סיכונים אחרים, שוק וסיכונים אחרים, כמו גם עם האחראים בתאגיד הבנקאי על שירותי רכש חיצוניים כגון ביטוח והסדרי מיקור חוץ.

20. ההנהלה הבכירה תוודא שפעילויות התאגיד הבנקאי מבוצעות על ידי עובדים בעלי ניסיון מתאים, יכולות טכניות וגישה למשאבים. לעובדים האחראיים לניטור ולאכיפת הציות למדיניות הסיכון התפעולי של התאגיד הבנקאי תהיה סמכות שאינה תלויה ביחידות שעליהן הם מפקחים.

21. הנהלת התאגיד הבנקאי תמנה ועדת הנהלה לניהול סיכונים תפעוליים, אשר תדווח לוועדת ניהול הסיכונים של הדירקטוריון. בהתאם לאופי, הגודל והמורכבות של התאגיד הבנקאי, יש להקים וועדות סיכון תפעולי לפי מדינות, תחומי פעילות או תחומים פונקציונליים. הרכב הוועדה - בוועדות סיכון תפעולי ישולבו חברים בעלי מומחיות בפעילויות עסקיות ופיננסיות כמו גם בניהול סיכונים בלתי תלוי. ישיבות הוועדה יתנהלו בתדירות מתאימה ויוקדשו להן זמן ומשאבים הולמים על מנת לאפשר דיונים פוריים וקבלת החלטות נאותה. פעילות הוועדה תתועד כהלכה כדי לאפשר סקירה והערכה של יעילותה.

22. ועדת הנהלה לניהול סיכונים תפעוליים תייחד דיון שנתי לנושא סיכונים מעילות והונאות. הדיון יתייחס, בין היתר, לנקודות הבאות:

- (א) היקפי אירועי מעילות והונאות, פנימיים וחיצוניים, שהתרחשו לאחרונה (החל ממועד הדיון האחרון), לרבות הפקת לקחים;
- (ב) ניתוח סטטיסטי של אירועים שהתרחשו בשנים האחרונות (התפלגות לפי סוגי אירועים, רמת החומרה, היחידות האחראיות, מגמות, וכד'), והמשמעויות הנגזרות מניתוח זה;
- (ג) סיכונים עדכניים הנגזרים משינויים עסקיים, שינויים מבניים, שינויים טכנולוגיים וכד';
- (ד) השלכות אופרטיביות בין חטיבות של סיכונים מסוימים;
- (ה) בחינה תקופתית של מנגנוני הבקרה על מנת לוודא נאותותם בהתאם לשינויים כאמור לעיל.

הפונקציה לניהול סיכון תפעולי

23. הפונקציה תוודא ניהול נאות של הסיכון התפעולי כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310 "ניהול סיכונים". תחומי האחריות של פונקציה לניהול הסיכון התפעולי יכללו את מדידת הסיכון התפעולי ותהליכי דיווח, ועדות סיכון, ואחריות על דיווח לדירקטוריון. תפקיד מרכזי של הפונקציה הוא לאתגר את נאותות התשומות של קווי העסקים לניהול הסיכון, למדידת הסיכון ולמערכות הדיווח של התאגיד הבנקאי, ואת נאותות התפוקות המתקבלות. לפונקציה יהיה מספר מתאים של עובדים מיומנים בניהול סיכון תפעולי, על מנת שתוכל למלא את תפקידיה ביעילות.

24. הפונקציה תסייע להנהלה במילוי אחריותה להבנת הסיכון התפעולי ולניהולו, לפיתוח וליישום עקבי של מדיניות, תהליכים ונהלים לסיכון תפעולי בכל חלקי התאגיד הבנקאי. הפונקציה תהיה אחראית לנושאים הבאים:

- (א) פיתוח והטמעה של כלים מתודולוגיים להערכת הסיכון התפעולי, ומערכות לדיווח על הסיכון;
- (ב) תיאום הפעילויות לניהול סיכונים תפעוליים לרוחב התאגיד הבנקאי;

(ג) העברת הדרכות לניהול סיכון תפעולי ומתן ייעוץ ליחידות העסקיות ;

(ד) תיאום וקישור עם הביקורת הפנימית.

25. מנהלי פונקציות הסיכון התפעולי בתאגיד הבנקאי יהיו במעמד מקביל לפונקציות ניהול סיכונים אחרות, כגון סיכוני אשראי, שוק ונזילות.

ניהול הסיכון התפעולי

א. זיהוי והערכת הסיכון

26. זיהוי סיכונים אפקטיבי מתייחס הן לגורמים פנימיים והן לגורמים חיצוניים כגון :
- (א) המבנה הניהולי של התאגיד הבנקאי, תרבות הסיכון שלו, איכות ניהול משאבי אנוש, שינויים ארגוניים ותחלופת עובדים ;
  - (ב) אופי לקוחותיו, מוצריו ופעילויותיו של התאגיד הבנקאי, לרבות מקורות עסקיו, מורכבות והיקף עסקאותיו ;
  - (ג) שינויים בסביבת התפעול החיצונית והמגמות במגזר הבנקאי, לרבות גורמים פוליטיים, משפטיים, טכנולוגיים וכלכליים, הסביבה התחרותית ומבנה השוק.
27. תאגיד בנקאי יבצע סקר סיכונים תפעוליים לפחות אחת לשלוש שנים, או לאורך תקופה של עד שלוש שנים. הסקר יכלול זיהוי הסיכונים בתהליכים השונים לסוגיהם, הערכת הסיכונים, המלצות למזעור הסיכונים והמלצות לתיעודן.

28. בזיהוי והערכת סיכון תפעולי על תאגיד בנקאי :

- (א) לעשות שימוש באיסוף וניתוח נתוני הפסד פנימיים² - המסייעים להעריך את חשיפת התאגיד הבנקאי לסיכון תפעולי ואת יעילות בקורותיו הפנימיות. ניתוח אירועי הפסד עשוי לספק תובנות לגבי הסיבות להפסדים בקנה מידה גדול, ומידע באם כשלי בקרה הם מקרים בודדים או מערכתיים. להקלת ההשוואה עם נתוני הפסד חיצוניים, ניתן להיעזר במיפוי נתוני הפסד פנימיים לקווי עסקים ברמה 1, כמפורט בנספח א' להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 206 (מדידה והלימות הון – סיכון תפעולי), ובסיווג מפורט של אירועי הפסד כמפורט בנספח ב' להוראה. תאגידים בנקאיים יכולים להיעזר באיסוף וניטור מידע על תרומות הסיכון התפעולי להפסדים הקשורים לסיכון אשראי וסיכון שוק, על מנת לקבל מבט מלא יותר על חשיפתם לסיכון תפעולי.
- (ב) בנוסף, על תאגיד בנקאי להשתמש בכלים הבאים או בחלקם, לפי העניין :

² נספח א' מפרט שמונה רכיבים העשויים להיגרם מאירוע של הפסד תפעולי. התאגיד הבנקאי יכול לרכיבים 1-4 באיסוף הנתונים הפנימי, ויכול לכלול גם רכיבים 5-8 לפי שיקול דעתו.

- (1) **ממצאי ביקורת** - בנוסף להתמקדות בחולשת הבקורות ופגיעותן, ממצאי ביקורת עשויים לספק תובנות על סיכון מובנה שמקורו בגורמים פנימיים או חיצוניים.
- (2) **איסוף וניתוח נתונים חיצוניים** - מורכבים מסכומי הפסד תפעולי ברוטו, תאריכי ההפסד, סכומים שהושבו, וגורמים לאירועי הפסד תפעולי שהתרחשו מחוץ לתאגיד הבנקאי. ניתן להשוות את נתוני ההפסד החיצוניים לנתוני הפסד פנימיים, או להשתמש בהם כדי לעמוד על נקודות תורפה אפשריות בסביבת הבקרה או לגילוי חשיפות לסיכון שלא זוהו בעבר ;
- (3) **הערכת סיכונים עצמית (Risk Self Assessment - RSA)** - תאגיד בנקאי מעריך את התהליכים העומדים ביסוד פעולותיו כנגד תפריט של פגיעויות פוטנציאליות לסיכון, ועומד על השפעתם האפשרית. גישה דומה, הנקראת הערכות עצמיות של סיכון ובקרה (Risk Control Self Assessments - RCSA), בוחנת את הסיכון המובנה (לפני התחשבות בבקורות), את האפקטיביות של סביבת הבקרה, ואת הסיכון השירי (חשיפות לסיכון לאחר התחשבות בבקורות).
תהליך זה משלב אחד או יותר מהכלים הבאים :
א. סדנאות עבודה (workshops) בהן יחידות עסקיות שונות מעריכות את חשיפתן לסיכונים.
ב. רשימות תיוג (checklists) בהן נדרשים מנהלים למלא שאלונים המזהים את רמות הסיכון והבקורות המתייחסות אליו.
ג. כרטיסי ניקוד (scorecards) המשקללים את הסיכונים השיריים, כדי לתרגם את תוצאות התהליך לסרגל מדידה המשקף דירוג יחסי של סביבת הבקרה ;
- (4) **מיפוי (mapping) תהליכים עסקיים** - התאגיד הבנקאי מזהה את הצעדים העיקריים בתהליכים או פעילויות עסקיות, ואת נקודות המפתח העיקריות בתהליך העסקי הכולל. מיפוי תהליכים יכול לחשוף סיכונים ספציפיים, קשרי תלות הדדית בין סיכונים, ותחומי חולשה בבקורות או בניהול סיכונים. כמו כן המיפוי מסייע לקבוע סדרי עדיפות לגבי פעולות ניהול ;
- (5) **אינדיקטורים לסיכון וביצוע (Risk and performance indicators)** - הינם סרגלי מדידה לסיכון ו/או מדדים סטטיסטיים, המספקים תובנות לגבי חשיפתו של תאגיד בנקאי לסיכונים. אינדיקטורים לסיכון, המשמשים לניטור הגורמים העיקריים המזוהים עם סיכוני מפתח בתאגיד הבנקאי נקראים אינדיקטורים עיקריים לסיכון (Key Risk Indicators). אינדיקטורים אלו עשויים לכלול את מספר העסקאות שכשלו, שיעור תחלופת עובדים והתדירות או החומרה של שגיאות. אינדיקטורים עיקריים לביצוע, (Key Performance Indicators; KPI), מספקים תובנות לגבי סטטוס התהליכים התפעוליים, היכולות ללמד על נקודות תורפה תפעוליות, כשלים, והפסד פוטנציאלי. אינדיקטורים לסיכון וביצוע מקושרים בדרך כלל למנגנונים, שמטרתם להזהיר כאשר רמות הסיכון

מתקרבות או חורגות מהספים או המגבלות ולהביא להפעלת התכניות להפחתת סיכון ;

- (6) **ניתוח תרחישים** - הוא תהליך בו מתקבלת חוות דעת מומחה ממנהלי קווי העסקים וממנהלי הסיכונים, שנועדה לזהות אירועים פוטנציאליים של התממשות הסיכון התפעולי ולהעריך את תוצאותיהם האפשריות ;
- (7) **מדידה** - תאגידים בנקאיים עשויים להיעזר בכימות חשיפתם לסיכון תפעולי באמצעות שימוש בתוצרים של כלי הערכת סיכונים כתשומות במודל האומד חשיפה זו. תוצאות המודל יכולות לשמש בתהליך של מודל הון כלכלי, ואפשר לייחס אותן לקווי העסקים כדי לקשר בין סיכון לתשואה ;
- (8) **ניתוח השוואתי** - מורכב מהשוואה בין התוצאות של כלי ההערכה השונים ותכליתו לספק מבט מקיף יותר על פרופיל הסיכון התפעולי של התאגיד הבנקאי. לדוגמה, השוואה של התדירות והחומרה של נתונים פנימיים להערכות בקורות הסיכון העצמיות (RCSA) יכולה לסייע לתאגיד הבנקאי לקבוע אם תהליכי ההערכה העצמית שלו יעילים. ניתן להשוות נתוני תרחישים לנתונים פנימיים וחיצוניים על מנת להבין את חומרת חשיפתו של התאגיד הבנקאי לאירועי סיכון פוטנציאליים.

29. התאגיד הבנקאי יבטיח שסיכון תפעולי מובא בחשבון כראוי במנגנוני תמחור ומדידת ביצועים פנימיים.

מוצרים ופעילויות חדשות

30. חשיפתו של תאגיד בנקאי לסיכון תפעולי גדלה כאשר הוא עוסק בפעילויות חדשות או מפתח מוצרים חדשים ; נכנס לשווקים בלתי מוכרים ; מטמיע תהליכים עסקיים חדשים או מערכות טכנולוגיות חדשות ; ו/או פועל במקומות מרוחקים גיאוגרפית מההנהלה הראשית. לפיכך, תאגיד בנקאי יודא כי תשתית הבקורות שלו לניהול סיכונים הולמת כבר בתחילת הפעילות, וכי היא מתפתחת בהתאם לקצב הגידול או השינויים במוצרים, פעילויות, תהליכים ומערכות.

31. תאגיד בנקאי יקבע מדיניות ונהלים עבור תהליך הסקירה והאישור למוצרים, פעילויות, מערכות ותהליכים חדשים כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310 "ניהול סיכונים". בתהליך הסקירה והאישור יש להתייחס להיבטים התפעוליים כמפורט להלן :

- (א) סיכונים תפעוליים המובנים בפעילות, במוצר או בשירות החדשים ;
- (ב) שינויים בפרופיל הסיכון התפעולי של התאגיד הבנקאי, לתיאבון ולסיבולת לסיכון, כולל הסיכון בפעילויות או מוצרים קיימים ;
- (ג) בקורות, תהליכי ניהול סיכונים, ואסטרטגיות הנדרשות להפחתת סיכון תפעולי ;

(ד) סיכון השיורי ;

(ה) שינויים בספים או במגבלות הסיכון הרלוונטיות ; וכן

(ו) נהלים ומדדים המשמשים למדידה, לניטור ולניהול הסיכון התפעולי מהמוצר או מהפעילות החדשה.

תהליך האישור יוודא שנעשו ההשקעות הנדרשות במשאבי אנוש ובתשתית הטכנולוגית טרם שמוצרים חדשים מוכנסים לפעילות. יש לנטר הטמעת מוצרים, פעילויות, מערכות ותהליכים חדשים לצורך זיהוי הבדלים מהותיים בפרופיל הסיכון התפעולי הצפוי, ולנהל סיכונים בלתי צפויים העשויים להתעורר.

ב. ניטור ודיווח

32. תאגיד בנקאי יוודא כי דוחותיו מקיפים, מדויקים, עקביים ויכולים לשמש בסיס לפעולה, בכל קווי העסקים והמוצרים.

33. הדיווח על סיכון תפעולי ייעשה במועד ובתדירות המשקפים את הסיכונים הכרוכים בקצב ובאופי השינויים בסביבה התפעולית של התאגיד הבנקאי. הדוחות הסדירים המוגשים להנהלה ולדירקטוריון יכללו את תוצאות פעילויות הניטור ואת הערכת מסגרת העבודה שבוצעה על ידי הביקורת הפנימית. דוחות שהוכנו על ידי (ו/או עבור) הפיקוח על הבנקים יועברו גם הם להנהלה הבכירה ולדירקטוריון.

34. דוחות סיכון תפעולי יכללו :

- (א) הפרות של התיאבון והסיבולת לסיכון כמו גם ספים ומגבלות ;
- (ב) פירוט של אירועי סיכון תפעולי פנימיים משמעותיים והפסדים תפעוליים מהתקופה האחרונה ;
- (ג) אירועים חיצוניים רלוונטיים וכל השפעה פוטנציאלית על התאגיד הבנקאי ועל ההון המוחזק בגין סיכון תפעולי.

35. יש לנתח מעת לעת תהליכים של איסוף נתונים ודיווח סיכונים כדי לחזק בהתמדה את ביצועי ניהול הסיכונים ולקדם מדיניות, נהלים ונהגים של ניהול סיכונים.

ג. בקרה והפחתת סיכון

36. תאגיד בנקאי נדרש לעמוד בהנחיות ועדת באזל ממרץ 1998 בדבר "מסגרת למערכות בקרה פנימית בתאגידים בנקאיים" (A Framework for Internal Control Systems in Banking Organizations). מערכת בקרה פנימית נאותה מורכבת מחמישה רכיבים

המהווים חלק בלתי נפרד מתהליך ניהול הסיכונים: סביבת בקרה, הערכת סיכונים, פעילויות בקרה, מידע ותקשורת, ופעילויות ניטור.

37. תהליכי ונוהלי בקרה יכללו מערכת המבטיחה ציות למדיניות התאגיד הבנקאי. רכיבים עיקריים בהערכת ציות למדיניות יכללו:

- (א) סקירות ברמת על הבוחנות את התקדמות התאגיד הבנקאי לעבר יעדים שנקבעו;
- (ב) אימות הציות לבקורות ניהוליות;
- (ג) סקירת הטיפול והחלטות שהתקבלו במקרים של אי ציות;
- (ד) הערכת ההרשאות והאישורים הנדרשים בכדי לוודא דיווחיות לדרג הניהולי המתאים;
- (ה) מעקב אחר דוחות לבחינת חריגות מאושרות מהספים או המגבלות שנקבעו, שינויים שנעשו על ידי ההנהלה (overrides), וסטיות אחרות מהמדיניות.

38. תאגיד בנקאי יזהה תחומים בהם קיימים תפקידים היוצרים ניגודי עניינים פוטנציאליים לעובדים בודדים או לצוות עובדים, ימזער אותם, ויחיל עליהם ניטור וסקירות בלתי תלויות.

39. תאגיד בנקאי יוודא את קיומן של בקורות פנימיות אחרות לטיפול בסיכון תפעולי. בקורות אלו כוללות:

- (א) הגדרה ברורה של סמכויות אישור ו/או תהליכי אישור;
- (ב) ניטור צמוד על עמידה במגבלות או ספי סיכון שנקבעו;
- (ג) אמצעי הגנה על גישה ושימוש בנכסי התאגיד הבנקאי וברשומותיו;
- (ד) צוות עובדים בעל מומחיות והכשרה מתאימים;
- (ה) תהליכים לזיהוי קווי עסקים או מוצרים שהתשואה עליהם חורגת מציפיות סבירות, לדוגמה, פעילות סחר בסיכון ובמרווחי רווח נמוכים, המניבה תשואות גבוהות;
- (ו) אימות שוטף והתאמה של עסקאות וחשבונות;
- (ז) מדיניות חופשה רציפה המחייבת מנהלים ועובדים להיעדר מתפקידם כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 360 בדבר "רוטציה וחופשה רציפה".

40. בנוסף לאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 357 בדבר ניהול טכנולוגיית המידע, תאגיד בנקאי ינקוט גישה משולבת לזיהוי, מדידה, ניטור וניהול סיכונים טכנולוגיים. בניהול סיכון טכנולוגי ניתן להשתמש באותם עקרונות לניהול סיכון תפעולי, הכוללים:

- (א) ממשל תאגידי ובקורות פיקוח המוודאות שהטכנולוגיה, ובכללה הסדרי מיקור חוץ, מתואמת עם מטרותיו העסקיות של התאגיד הבנקאי ותומכת בהן;

- (ב) מדיניות ונהלים המקלים על זיהוי הסיכון והערכתו ;
- (ג) קביעת תיאבון וסיבולת לסיכון כמו גם ציפיות לביצועים כדי לסייע בניהול הסיכון ובבקרתו ;
- (ד) יישום סביבת בקרה אפקטיבית ושימוש באסטרטגיות להעברת סיכון והפחתתו ;
- (ה) תהליכי ניטור הבוחנים את הציות למגבלות או לספים הקבועים במדיניות.
41. ההנהלה תוודא שהתאגיד הבנקאי מפעיל תשתית טכנולוגית נאותה (המתייחסת למבנה הפיזי והלוגי של מערכות טכנולוגיות מידע ותקשורת, רכיבי חומרה ותוכנה בודדים, נתונים, וסביבות התפעול) העומדת בדרישות העסקיות הנוכחיות ובדרישות לטווח ארוך, תוך :
- (א) מתן קיבולת מספקת לרמות הפעילות הרגילות כמו גם לזמני שיא בתקופות מצוקה בשוק ;
- (ב) ודאות לשלמות אבטחת הנתונים והמערכות וזמינותן ;
- (ג) תמיכה בניהול סיכונים משולב ומקיף.
- ההנהלה תבצע השקעות הון נאותות או תספק תשתית מהימנה בכל עת, ובמיוחד לפני מימושם של מיזוגים, הפעלה ראשונית של אסטרטגיות בעלות צמיחה גבוהה, או השקת מוצרים חדשים.
42. מיקור חוץ הוא השימוש בצד שלישי לביצוע פעילויות בשם התאגיד הבנקאי. מיקור חוץ יכול להיות כרוך בעיבוד עסקאות או בביצוע תהליכים עסקיים. הדירקטוריון וההנהלה הבכירה אחראים להבנת הסיכונים התפעוליים הנובעים מהסדרי מיקור חוץ ולוודא שמתקיימים בתאגיד הבנקאי מדיניות ונהלים אפקטיביים לניהול סיכונים על מנת לנהל הסיכון הטמון בפעילויות מיקור חוץ. מדיניות מיקור חוץ ופעילויות ניהול סיכונים מיקור חוץ יכללו :
- (א) נהלים הקובעים האם וכיצד ניתן להעביר פעילויות למיקור חוץ ;
- (ב) תהליכים לעריכת בדיקות נאותות בבחירת ספקי שירותים פוטנציאליים ;
- (ג) נאותות הסדר מיקור החוץ, לרבות מבנה הבעלות וסודיות הנתונים, כמו גם זכויות בסיום ההתקשרות ;
- (ד) תכניות לניהול וניטור הסיכונים הקשורים להסדרי מיקור החוץ, לרבות חוסנו של ספק השירות ;
- (ה) יצירת סביבת בקרה אפקטיבית בתאגיד הבנקאי ואצל ספק השירות ;
- (ו) פיתוח תכניות חירום ישימות ;
- (ז) קיומם של חוזים מקיפים ו/או הסכמי רמת שירות הקובעים חלוקת אחריות ברורה בין ספק השירות לבין התאגיד הבנקאי.
- (ח) דרישה שהסדרי מיקור חוץ לא יפחיתו את יכולת התאגיד הבנקאי לעמוד בהתחייבויותיו כלפי לקוחות, ולא יגרמו לפגיעה או עיכוב בעבודת הפיקוח על הבנקים.

43. כאשר הבקורות הפנימיות אינן נותנות מענה נאות לסיכון, והיציאה מהסיכון אינה אופציה סבירה, ההנהלה תוכל להשלמת בקורות על ידי העברת הסיכון לגורם אחר באמצעות

ביטוח. הדירקטוריון יקבע מהי החשיפה המרבית להפסד שהתאגיד הבנקאי מוכן ומסוגל מבחינה פיננסית לשאת, ויבצע סקירה שנתית של תכנית ניהול הסיכונים והביטוח.

44. תאגידים בנקאיים יראו בכלים להעברת סיכונים השלמה לבקורות הפנימיות לסיכון תפעולי, ולא תחליף לבקורות אלו. בהקשר זה, יש לבחון בקפידה באיזו מידה כלים להפחתת סיכון, כגון ביטוח, מפחיתים סיכון, מעבירים אותו למגזר או תחום עסקי אחר, או יוצרים סיכון חדש (כגון סיכון משפטי או סיכון צד נגדי).

חוסן והמשכיות עסקית

45. ניהול המשכיות עסקית מהווה מרכיב משמעותי בניהול הסיכון התפעולי. לפיכך, על התאגיד הבנקאי לקיים מסגרת עבודה שתשולב בתכנית ניהול הסיכונים שלו, כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 355 בדבר "ניהול המשכיות עסקית".

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2328	1	הוראה מקורית	14/2/12
2359	2	עדכון	27/12/12
2669	3	עדכון	30/09/21

נספח א' - פרוט של רכיבים העשויים להיגרם מאירוע של הפסד תפעולי, שעל התאגיד הבנקאי לכלול באיסוף הנתונים הפנימי –

פרוט	תיאור הרכיב	
רכיבי חובה:		
1.	חייבים ישירים לרווח והפסד והפחתות (Direct charges to P&L and writedowns)	סכומים לשלם שנגרמו בגין אירוע של סיכון תפעולי, ועלויות תיקון או החלפת הנכסים למצבם לפני אירוע הסיכון התפעולי.
2.	עלויות חיצוניות שנגרמו כתוצאה מהאירוע (External costs incurred as a consequence of the event)	הוצאות משפטיות הקשורות ישירות לאירוע וסכומים ששולמו ליועצים.
3.	הפרשות ספציפיות שנרשמו לאחר התרחשות האירוע (Specific provisions taken following the occurrence of a risk event)	
4.	אירועי "כמעט הפסד" (Near-miss events)	אירועי סיכון תפעולי שלא גרמו להפסד.
רכיבים לפי שיקול דעת התאגיד הבנקאי:		
5.	הפסדים תלויים (Pending losses)	הפסדים מאירועי סיכון תפעולי בעלי השפעה ברורה והניתנים לכימות, שנרשמו באופן זמני בחשבונות מעבר וטרם הוכרו ברווח והפסד.
6.	הפסדי עיתוי (Timing losses)	
7.	רווחים מאירועי סיכון תפעולי (operational risk gain events)	אירועי סיכון תפעולי המניבים רווח.
8.	עלות אלטרנטיבית/ הפסדי הכנסות (Opportunity costs/lost revenues)	אירועי סיכון תפעולי המונעים התרחשות של פעילות עסקית עתידית.

נספח ב'

סיווג מפורט של סוגי אירועי הפסד

קטגוריה של סוג האירוע (רמה 1)	הגדרה	קטגוריות (רמה 2)	דוגמאות של פעילויות (רמה 3)
מעילה (internal fraud)	הפסדים כתוצאה מפעולות שנועדו להונות, לנהל רכוש בצורה לא הולמת או לעקוף רגולציה, חוק או את מדיניות התאגיד הבנקאי, למעט אירועים של אפליה מכל סוג שהוא, שמעורב בהם לפחות גורם פנימי אחד	פעילות בלתי מורשית	עסקאות שלא דווחו (במתכוון) סוגי עסקאות לא מורשות (עם הפסד כספי) סימון לא נכון של פוזיציות (במתכוון)
		גניבה והונאה	הונאה/ הונאת אשראי/ הפקדות חסרות ערך גניבה/ סחיטה/ מעילה/ שוד ניהול לא נאות של נכסים הרס זדוני של נכסים זיוף גלגול שיקים (check kiting) הברחה השתלטות על חשבונות/ התחזות/ וכו' אי ציות לחוקי המס/ העלמת מס (במכוון) שחד/ טובות הנאה סחר פנימי (לא על חשבון התאגיד הבנקאי)
הונאה (external fraud)	הפסדים כתוצאה מפעולות מסוג שנועד להונות, לנהל רכוש בצורה לא הולמת או לעקוף חוקים, על ידי צד שלישי	גניבה והונאה	גניבה/ שוד זיוף גלגול שיקים (check kiting)
		אבטחת מערכות	נזק מפריצה (האקרים) גניבת מידע (עם הפסד כספי)
פרקטיקות	הפסדים הנובעים מפעולות שאינן עולות בקנה אחד עם חוקים או	יחסי עבודה	פיצויים, רווחים וסיוס יחסי עבודה

קטגוריה של סוג האירוע (רמה 1)	הגדרה	קטגוריות (רמה 2)	דוגמאות של פעילויות (רמה 3)
(practices) עבודה ובטיחות סביבת עבודה	הסכמים בנושא עבודה, בריאות או בטיחות, כתוצאה מתשלום בגין תביעות אישיות על פציעות או מאירועים של אפליה		פעילות של עבודה מאורגנת
		סביבה בטוחה	התחייבות כללית (החלקה ונפילה וכו') אירועים של תקנות בריאות ובטיחות פיצוי עובדים
		אפליה	אפליה מכל סוג שהוא
פרקטיקות (practices) הקשורות ללקוחות, מוצרים ועסקים	הפסדים הנובעים מכשל לא מכוון או רשלני לעמוד בחובות מקצועיות כלפי לקוח ספציפי (כולל דרישות נאמנות ותאימות), או מהאופי או התכנון של מוצר	התאמה, גילוי ונאמנות	הפרת נאמנות /הפרת כללים סוגיות של התאמה/גילוי (הכר את הלקוח (KYC) וכו') הפרה של גילוי לקוחות קמעונאיים פגיעה בפרטיות מכירות אגרסיביות שימוש לרעה בחשבונות לצורך גביית עמלות (account churning) שימוש לרעה במידע סודי חובות כמלווה
		אופן התנהלות לא נאות של עסקים או שוק	הגבלים עסקיים נוהגי מסחר /שוק לא הולמים מניפולציות שוק סחר פנימי (על חשבון התאגיד הבנקאי) פעילות ללא רישיון הלבנת כספים
		מוצרים פגומים	ליקויים במוצרים (לא מורשים וכו') שגיאות במודל
		בחירה, מתן חסות וחשיפה	כשל בבדיקת לקוח בהתאם להנחיות

קטגוריה של סוג האירוע (רמה 1)	הגדרה	קטגוריות (רמה 2)	דוגמאות של פעילויות (רמה 3)
			חריגה ממגבלות החשיפה של הלקוח
		פעולות ייעוץ	חילוקי דעות על הביצוע (performance) של פעולות ייעוץ
נזק לנכסים פיסיים	הפסדים הנובעים מהפסד או נזק לנכסים פיסיים כתוצאה מאסונות טבע או אירועים אחרים	אסונות ואירועים אחרים	הפסדים מאסונות טבע נזקים לבני אדם כתוצאה מגורמים חיצוניים (טרור, ונדליזם)
שיבושים עסקיים וכשלי מערכות	הפסדים הנובעים מהפרעה לעסקים או כשל של מערכות	מערכות	חומרה תוכנה תקשורת הפרעות או הפסקות חשמל
ביצוע, הפצה, וניהול (delivery) תהליכים	הפסדים מכשל בביצוע עסקה, עיבוד או בניהול תהליך, הנובעים מקשרים עם צדדים נגדיים למסחר וספקים	תפיסת עסקה, (Transaction Capture) ביצועה ותחזוקתה	חוסר תקשורת שגיאות בהזנת נתונים, תחזוקתם או טעינתם אי עמידה בתאריכי יעד או אחריות הפעלה לקויה של מודלים /מערכות שגיאות חשבונאיות /שגיאות בייחוס היישות (entity attribution) ביצוע כושל אחר של משימה כשל בהפצה כשל בניהול בטחונות כשל בתחזוקת נתונים של סימוכין (reference data)
		ניטור ודיווח	כשל בחובות דיווח מנדטוריות דיווח לא מדויק לגורם חיצוני (גורם הפסד)
		קבלת דיווח מלקוחות ותיעוד	חוסר במתן רשות של לקוחות או בכתבי וויתור שלהם חוסר או אי שלמות של מסמכים משפטיים

קטגוריה של סוג האירוע (רמה 1)	הגדרה	קטגוריות (רמה 2)	דוגמאות של פעילויות (רמה 3)
		ניהול לקוחות וחשבונות	מתן גישה לא מורשית לחשבונות ליקויים ברשומות של לקוחות (נגרם הפסד) הפסד רשלני או נזק לנכסי לקוחות
		צדדים נגדיים למסחר	ביצוע כושל של צד נגדי שאינו לקוח חילוקי דעות עם צדדים נגדיים שאינם לקוחות
		ספקים	מיקור חוץ חילוקי דעות עם ספקים

מעילות של עובדים ונושאי משרה (12/04)

מבוא

1. (א) סעיף 1ד8 לפקודת הבנקאות, 1941 (להלן: הסעיף) מחייב תאגיד בנקאי לדווח למפקח הפנימי ולמפקח על הבנקים על חשש סביר שעובד מעובדיו או נושא משרה בו היה מעורב במעילה כהגדרתה בסעיף (להלן: אירוע). לפי הנדרש בסעיף המפקח יקבע את אופן הדיווח למפקח, מועדו, הסכום המינימלי לדיווח וכן כל פרט אחר שימצא לנכון.
- (ב) הוראה זו מפרטת את אופן הדיווח למפקח, מועדו, הסכום המינימלי לדיווח ופרטים נוספים.

תחולה

2. הוראה זו תחול על כל התאגידים הבנקאיים ותאגידי העזר, וידווחו גם אירועים שהתרחשו בשלוחות שמחוץ לישראל, הן בסניפים והן בחברות הבנות.

דיווח

3. (א) הנהלת תאגיד בנקאי תדווח לפיקוח על הבנקים דיווח ראשוני על כל אירוע שיש חשש סביר שסכומו יעלה על:
  - (1) אירוע בארץ - סך 15,000 ש"ח;
  - (2) אירוע בחו"ל - סך \$15,000 ארה"ב.
- (ב) הדיווח הראשוני יוגש מיד עם גילוי האירוע ולא יאוחר מ-7 ימים מיום גילוי האירוע, ויכלול את כל הפרטים הידועים לתאגיד הבנקאי, כאמור בסעיף קטן (ה).
- (ג) דיווח מלא על האירוע יוגש תוך שבוע מסיום בדיקת האירוע ובסמוך לדיווח על מסקנות בדיקת האירוע להנהלת התאגיד הבנקאי, אך לא יאוחר מחודשיים מיום גילוי האירוע.
- (ד) אירוע מהותי כאמור בסעיף 4 ידווח מיידית באמצעות CYBER ARC.
- (ה) דיווח יכלול תיאור מלא של האירוע לרבות מועד האירוע, השיטה, הסכום או שווה ערך, הסניף בו אירע, שם העובד או נושא המשרה החשוד במעילה ותפקידו. בתיאור השיטה יובהרו הליקויים בבקרה הפנימית, אם היו, שאפשרו את האירוע. כמו כן, תפורט בדיווח הדרך בה נתגלה האירוע.
- (ו) דיווחים לפי הוראה זו יישלחו למנהל היחידה למידע ולדיווח בפיקוח על הבנקים בירושלים, במתכונת שנקבעה בהוראת הדיווח לפיקוח מס' 808 (דוח על מעילות של עובדים ונושאי משרה).

אירועים מהותיים

4. הנהלת כל תאגיד בנקאי תגדיר מהו אירוע מהותי לצורך הוראה זו, ובלבד שהאירועים הבאים ייחשבו כמהותיים :

- (1) אירוע בו הסכום או שווה הערך עלולים לעלות על 2% מהון התאגיד הבנקאי או 10,000,000 ש"ח, לפי הנמוך מביניהם ;
- (2) החשוד באירוע משמש בתפקיד בכיר (כגון מנהל מחלקה ומעלה) ;
- (3) אחד מהחשודים בקנוניה בין שני עובדים ויותר הינו מורשה חתימה בשם הבנק ;
- (4) האירוע חל בתחום פעילות רגיש (כגון : המסחר בבורסה, הפעילות בחדר העיסקאות) ;
- (5) אירוע שדווח לרשות אחרת (כגון : משטרה, רשות ניירות ערך ורשויות פיקוח ואכיפה אחרות), אך למעט דיווח לרשות לאיסור הלבנת הון, אלא אם נתקיים בו תבחין נוסף מן התבחינים לקביעת אירוע כאירוע מהותי.

5. הדיווח לפיקוח על הבנקים אינו במקום דיווח על פי הוראה מס' 301 (דירקטוריון ורואה חשבון), או למשטרת ישראל או לכל גורם אחר, כמתחייב על-פי דין או הוראות גופי פיקוח אחרים.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1477		חוזר מקורי	26/8/90
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
1750	2	עדכון	20/2/95
-----	3	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95
2148	4	עדכון	9/12/2004
2517	5	עדכון	29/9/16

ביטוח בנקאי

מבוא

1. התאגידים הבנקאיים יטפלו בנושא הביטוח הבנקאי, למעט ביטוח הרכוש הקבוע של התאגיד הבנקאי, כמפורט בהוראה זו.

החובה לבטח

2. על כל תאגיד בנקאי לבטח את עצמו בפוליסה בנקאית Bankers blanket bond.

דיון בדירקטוריון

3. על הדירקטוריון של כל תאגיד בנקאי לקיים דיון מקיף, בתכיפות שיקבע, בנושא הביטוח הבנקאי. הדיון יתייחס להיקף החיסוי במגזרים השונים של פעילות התאגיד הבנקאי, כגון:
  - (א) מעילה של עובדי התאגיד או של עובדי חברות בת שלו;
  - (ב) נזק כתוצאה מגניבה או שוד במבני התאגיד או של כספים במעבר;
  - (ג) נזק שנגרם כתוצאה מזיוף מסמכים על ידי לקוחות (להבדיל מזיוף על ידי עובדים);
  - (ד) אחריות מקצועית (כולל אחריות דירקטורים שחתמו על תשקיף שבו התאגיד משמש כמנפיק או כחתם);
  - (ה) פשעי מחשב (נזק הנגרם כתוצאה מהתערבות גורם חיצוני במחשב או באמצעים אלקטרוניים אחרים).

חוות דעת מקצועית

4. תנאי פוליסת הביטוח וסכומי הביטוח ייקבעו לאחר קבלת חוות דעת מקצועית מתאימה, מיועץ לענייני ביטוח.

* * *

חזרה

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1470		חוזר מקורי	29/7/90
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
-----	2	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95

בקרה על הנפקת ערבויות על ידי תאגיד בנקאי

כללי

1. על התאגיד הבנקאי לוודא כי הנפקת ערבויות תתבסס על תהליכים נאותים ועדכניים, תהליכי מעקב, פיקוח ובקרה על סיכון האשראי.
2. הנהלים ושיטות העבודה לניהול הנפקת ערבויות, המוצגים בהוראה זו, מיועדים לוודא קיומו של מנגנון אפקטיבי המשרת בצורה מלאה את צרכי תפעול ערבויות בנקאיות, בדגש על הנפקת ערבויות במדיה דיגיטלית.

תחולה

3. הוראה זו תחול על התאגידים הבאים אשר עוסקים בהנפקת ערבויות עבור לקוחותיהם (להלן: "תאגיד בנקאי"):
  - 3.1. תאגיד בנקאי בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981 (להלן – "החוק");
  - 3.2. תאגיד כאמור בסעיפים 11 (א) (א3) ו- (ב3) לחוק;
  - 3.3. תאגיד כאמור בסעיף 11 (ב) לחוק;
  - 3.4. סולק כהגדרתו בסעיף 36ט לחוק.
4. בטל.

הגדרה

5. "ערבות" – התחייבות בלתי חוזרת בכתב של התאגיד הבנקאי לבקשת לקוח, לשלם לצד שלישי, עד לסכום הערבות, בהתאם ובכפוף לתנאי כתב ההתחייבות.

נהלים בדבר תפעול נאות של הנפקת ערבויות

6. הנהלת תאגיד בנקאי תקבע נהלים בנושא הנפקת ערבויות, במסגרתם תתייחס, בין השאר, לנושאים אלה:
  - 6.1. סוג הערבויות שהתאגיד הבנקאי ינפיק;
  - 6.2. נוסח אחיד לכל סוג ערבות והסדרים לאישור חריגים מהנוסח האחיד על ידי גורם מוסמך;
  - 6.3. אופן האישור של כתב הערבות על ידי מורשה חתימה, תוך התייחסות לאישור ערבויות בסכומים גדולים, כפי שתקבע ההנהלה;
  - 6.4. אופן הנפקת הערבות: הרישום בספר הערבויות, תיוק ההעתיקים השונים וכד';
  - 6.5. מקום שתוקף הערבות תלויה בעסקת היסוד בין מבקש הערבות לבין מי שלטובתו הוצאה הערבות - מעקב אחר קיום החיוב שבגינה ניתנה הערבות וביטול הערבות עם פקיעתה עקב קיום החיוב;
  - 6.6. מעקב אחר שלמות הרישומים בהנהלת החשבונות על ידי התאמה תקופתית בין היתרה בספר הערבויות לבין היתרה הרשומה בחשבונות;

7. לעניין הנפקת ערבויות מודפסות, יחולו גם האמור להלן :
  - 7.1. הדפסת הערבויות על נייר מיוחד לנושא זה ;
  - 7.2. מספור מראש על טופסי הערבויות, כשכל סוג של ערבות יישא סדרת מספרים שונה ;
  - 7.3. הסדרים לשמירת הטפסים במקום סגור ובטוח, כשהגישה אליו מבוקרת ;
  - 7.4. רישום פרטי הערבויות בספר ערבויות שינוהל בכל סניף לפי סוג הערבות, כאשר בספר יפורט מספור טופסי ערבויות עוד לפני השימוש בהם, לפי סדר רציף ;
  - 7.5. אופן המעקב בסניף אחר מלאי טופסי ערבויות ריקים, על ידי התאמה תקופתית בין המספרים של טופסי הערבויות הרשומים בספר הערבויות, שטרם נעשה בהם שימוש, לבין מלאי הטפסים הריקים ; רצוי כי המעקב יהיה ממוחשב באופן שהמספרים של טופסי הערבויות המונפקים לכל סניף ידווחו למחשב. בעת הוצאת ערבות יימחק מספרה בקובץ המחשב וזאת כחלק מהרישום בהנהלת החשבונות, כך שבכל עת ניתן יהיה לקבל דוח על המספרים של הטפסים הריקים שצריכים להיות במלאי. תיקבע התדירות של דיווח זה ואופן בדיקתו ;
8. בתהליך הנפקת ערבות במדיה דיגיטלית יינתן דגש לניהול סיכונים הייחודיים לערבויות המונפקות במדיה מסוג זה, לרבות היבטי אבטחת מידע, סייבר והגנת הפרטיות. במסגרת זאת יינתן דגש לסיכונים של הונאות באמצעות שכפול קבצים, הדפסת ערבות יותר מפעם אחת, והאפשרות לשנות את פרטי כתב הערבות ע"י גורמים לא מורשים. בקרות מתאימות תקבענה בגין הסיכונים האמורים, וביניהן :
  - 8.1. בקרות למניעת פגיעה בשלמות קובץ הערבות כך שגם ללקוח מבקש הערבות וגם למוטב הערבות תהיה ודאות בקשר למהימנותו (Integrity).
  - 8.2. בקרות למניעת פגיעה בהיבטי סודיות והגנת הפרטיות של הלקוח מבקש הערבות (Privacy).
  - 8.3. בקרות המאפשרות למוטב הערבות לזהות את התאגיד הבנקאי המתחייב כלפיו מכוח הערבות ולאמת כי אכן הנפיק את הערבות (Identification & Authentication).

עדכונים

תאריך	פרטים	גרסה	חוזר 06 מס'
29/7/90	חוזר מקורי		1471
8/91	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	1	-----
10/11/91	עדכון	2	1530
12/95	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	3	-----
07/05/19	עדכון	4	2589
30/09/21	עדכון	5	2669

אימות חשבונות של לקוחות

מבוא

1. (א) בסעיפים 30 ו-31 לכללי הבנקאות (שירות ללקוח) (גילוי נאות ומסירת מסמכים), התשנ"ב-1992 נקבעה החובה לשלוח דפי חשבון ללקוחות.
- (ב) ההוראות המפורטות להלן מתייחסות לנוהלי הביצוע של משלוח דפי החשבונות ללקוחות, כאמור, וזאת במסגרת הנהלים שהנהלת תאגיד בנקאי תבצע בקשר לאימות חשבונות של לקוחות, כחלק מהבקרה הפנימית.
- (ג) ההנהלה יכולה להטיל את תפקידי הפיקוח הישיר על ביצוע נהלים אלה על המבקר הפנימי או לבקש מרואה החשבון למלא חלק מתפקידים אלה, נוסף למוטל עליו מכוח תפקידו כמבקר החשבונות, כפי שייראה לה כמתאים.
- (ד) כאשר מדובר בנהלים אלה על דגימה, הכוונה היא לדגימה סטטיסטית.

משלוח דפי חשבונות - ביצוע

2. (א) דפי החשבונות יישלחו ממוקד מרכזי או אזורי ולא מהסניף בו מתנהל החשבון ולא בידי עובד הקשור בדרך כלשהי בניהול החשבון.
- (ב) המעטפות בהן יישלחו דפי החשבונות, ישאו את כתובתו של מוקד המשלוח, כמען לדואר חוזר. ייקבעו כללי בקרה פנימיים שיבטיחו שדואר חוזר יועבר להמשך הטיפול בדרך מבוקרת.
- (ג) לגבי אותם לקוחות, שביקשו בכתב במפורש שהודעות בנוגע לחשבונותיהם לא יישלחו אליהם בדואר, ייקבעו הסדרים מיוחדים הנתונים לבקרה, הקובעים הן את דרכי המסירה של דפי החשבון ללקוחות אלה והן את ניהול הרשימה של אותם לקוחות.
- (ד) לגבי חשבונות רדומים ופקדונות למשמרת בעלי אופי דומה, ייקבעו הסדרים מיוחדים בפיקוח המבקר הפנימי.

בקשות לאישורי יתרות מלקוחות

3. (א) הלקוחות יתבקשו לאשר את נכונות יתרות חשבונותיהם פעם בשנה על גבי טופס שיישלח אליהם על ידי התאגיד הבנקאי. הבקשות יופנו לבעלי החשבונות מכל הסוגים לפי מדגם מייצג, שיתבקשו לשלוח את אישוריהם למבקר הפנימי (רצוי לתיבת דואר מיוחדת).
- (ב) תאגיד בנקאי המאפשר ללקוחותיו לקבל תדפיסים מחשבונותיו באמצעות מסוף, יוכל לבקש מלקוחותיו, באמצעות הדפסה במסוף, לאשר את נכונות היתרות. אישור הלקוח יועבר למבקר הפנימי. לקוח שלא הוציא את העתק החשבון

באמצעות המסוף תוך תקופה שתיקבע, תישלח אליו בקשת האישור כאמור בסעיף קטן (א).

(ג) לגבי חשבונות מהסוגים המאוזכרים בסעיפים 2(ג) ו-2(ד) לעיל, יונהגו הסדרים מיוחדים גם לגבי בקשות לאישורי יתרות.

(ד) התאגידים הבנקאיים יבקשו אישורים מלאים, שלא לפי מדגם סטטיסטי, במקרים הבאים :

(1) כאשר החשבון מראה יתרה מעל לסכום מסויים, כפי שתיקבע על ידי הנהלת התאגיד הבנקאי ;

(2) לגבי חשבון שנעשתה בו פעולה מעל לסכום מסויים, כפי שתיקבע על ידי הנהלת התאגיד הבנקאי.

(ה) המבקר הפנימי יודא משלוח הבקשות לאישורים ויודא קבלת האישורים ובדיקתם.

* * *

חזרה

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1372		חוזר מקורי	26/7/88
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
1647	2	עדכון	14/6/93
-----	3	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95

ניהול המשכיות עסקית

מבוא

1. תפקידה המרכזי של המערכת הבנקאית בתיווך הפיננסי, בקידום הפעילות הכלכלית ובתהליכי הסליקה, כמו גם חשיבות אמון הציבור ביכולתה של המערכת הבנקאית לתפקד באופן רציף, מחייבים את הבטחת עמידותה בפני שיבושים תפעוליים משמעותיים.

לצורך כך, תאגיד בנקאי נדרש להטמיע מסגרת עבודה כוללת לניהול המשכיות עסקית, באופן ההולם את מאפייני פעילותו, חשיפתו לסיכונים והאסטרטגיה העסקית שלו.

מסגרת עבודה כוללת לניהול המשכיות עסקית תשפר את עמידות התאגיד הבנקאי בעת התרחשות שיבושים תפעוליים משמעותיים הנגרמים מאירועים חיצוניים או פנימיים לתאגיד, וכן תקטין את הנזקים ששיבושים מסוג זה עלולים לגרום לרציפות הפעילות העסקית, לתפקוד תקין של מערכות התשלומים והסליקה, לאספקת שירותים בנקאיים לציבור, למוניטין, לרווחיות, למפקידים ולמחזיקים בניירות ערך של התאגיד הבנקאי.

תחולה

2. הוראות אלו יחולו על כל התאגידים הבנקאיים, כהגדרתם בהוראה זו.

הגדרות

3. **"תאגיד בנקאי"** - כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א - 1981, לרבות תאגיד עזר שהוא חברת כרטיסי אשראי ו/או תאגיד עזר שהוגדר מפעל חיוני.

"מפעל חיוני" - כהגדרתו בחוק שירות עבודה בשעת חירום, התשכ"ז - 1967.

"שעת חירום" - תקופת הפעלת מערך משק לשעת חירום בהתאם להחלטת הממשלה מס' 1716 מיום כ"ט בסיון התשמ"ו (6 ביולי 1986), להחלטת ממשלה מס' 1080 מיום ז' באדר א' התש"ס (13 בפברואר 2000) וכל החלטת ממשלה אחרת בעניין, הכרזה על מצב מיוחד בעורף לפי סעיף 9 לחוק התגוננות אזרחית תשי"א-1951 או הכרזת המפקח על שעת חירום.

"המשכיות עסקית"
- (Business continuity) מצב בו עסק פועל ברציפות ללא הפרעות.

"ניהול המשכיות

עסקית" (Business Continuity Management)

"תכנית המשכיות

עסקית" (Business Continuity Plan)

"עמידות"

(Resilience)

"תהליך או שירות חיוני"

(Critical operation or service)

"שיבוש תפעולי

משמעותי"

(Major operational disruption)

גישה כלל-ארגונית הכוללת קווי מדיניות, תקנים ונהלים שתכליתם לוודא כי ניתן יהיה לבצע פעולות מסוימות או להשיבן לפעילות במועד, במקרה של שיבושים.

תכנית פעולה מקיפה בכתב, הקובעת מה הם הנהלים והמערכות הדרושים כדי לשמר את הרציפות העסקית או לשקם את פעילות התאגיד הבנקאי במקרה של שיבושים.

היכולת של תאגיד בנקאי, לספוג את השלכותיו של שיבוש תפעולי משמעותי ולהמשיך ולנהל תהליכים ושירותים חיוניים.

כל פעילות, פונקציה, תהליך או שירות שהם חיוניים לשמירה על יציבותו של התאגיד הבנקאי ואמון הציבור, להגנה על לקוחותיו ומפקידיו, ולתפקוד הרציף של מערכות תשלומים ככל שתלוי בתאגיד הבנקאי. הקביעה אם תהליך או שירות מסוים הנם "חיוניים" תלויה במאפייני הפעילות של התאגיד הבנקאי. בפרט, יחשבו כתהליכים או שירותים חיוניים, תהליכים שנדרשים לקיום רציפות תפקודית של אתרים קריטיים ומערכות תשלומים וסליקה.

שיבוש בעל השפעה חמורה על הפעילות העסקית הרגילה, הפוגע באזור גדול ובציבור המשולב בו מבחינה כלכלית כדוגמת מצב שבגיני הוכרזה שעת חירום. שיבוש תפעולי משמעותי משפיע בדרך כלל על התשתית הפיזית, ועלול להיגרם ממגוון רחב של אירועים כגון: מלחמה, מתקפות טרור, רעידות אדמה, אירועים הקשורים למזג האוויר, שביתה ומעשים זדוניים, או אירועים אחרים הגורמים נזק רחב היקף לתשתית הפיזית.

אירועים אחרים, כמו וירוסים טכנולוגיים, מגפות ואירועים ביולוגיים אחרים, לא בהכרח יגרמו נזק נרחב לתשתית הפיזית אך בכל זאת יכולים לגרום לשיבושים תפעוליים משמעותיים דרך השפעתם על פעילותה הרגילה של התשתית הפיזית בדרכים אחרות.

אירועים שהשפעתם היא הגדולה ביותר נקראים "אירועי קיצון". הם כרוכים באחד או יותר מההתרחשויות הבאות: הרס או פגיעה חמורה בתשתית פיזית ובמתקנים; אובדן או אי נגישות של כוח אדם; ונגישות מוגבלת לאזור שנפגע.

מתאר אפשרי של אירועים ביטחוניים, תפעוליים, פנים תאגידיים, כלכליים או אחרים שבגינם צפוי להיגרם שיבוש תפעולי משמעותי לתאגיד הבנקאי ואשר מוצב כמתאר רלוונטי לתכנון מענה.	"תרחיש ייחוס" -
אתר המספק תהליך או שירות חיוני לכלל לקוחות התאגיד הבנקאי, למעט סניף.	"אתר ראשי" -
אתר המוחזק במצב של מוכנות ומיועד לשימוש באירוע שיצריך שמירה על ההמשכיות העסקית של התאגיד הבנקאי. המונח חל באופן שווה על מרחב עבודה או על דרישות טכנולוגיות.	"אתר חלופי" (Alternate site) -
אתר ראשי ואתר חלופי.	"אתר קריטי" -
אתר חלופי המשמש לאישוש הנתונים ומערכות המידע באירועי חירום.	"אתר התאוששות מאסון" (Disaster recovery site) -
שיקום פעולות עסקיות מסוימות לאחר שחל שיבוש באותן פעולות, עד לרמה מספקת לצורך מילוי ההתחייבויות העסקיות.	"התאוששות" (Recovery) -
יעד, מוגדר מראש, להחזרת פעולות עסקיות ספציפיות והמערכות התומכות בהן עד לרמת שירות שהוגדרה (רמת התאוששות) ובמסגרת זמן שהוגדר מפרוץ השיבושים (זמן התאוששות).	"יעד התאוששות" (Recovery objective) -
מרכיב של יעד התאוששות. רמת ההתאוששות היא רמת השירות שהוגדרה מראש כיעד אשר יסופק בנוגע לפעולה עסקית מסוימת לאחר שחל שיבוש בפעילות.	"רמת התאוששות" (Recovery level) -
מרכיב של יעד התאוששות. זמן התאוששות הוא פרק הזמן שהוגדר להחזרת פעולה עסקית מסוימת לפעילות. זמן התאוששות כולל שני מרכיבים: משך הזמן החולף מתחילת השיבושים ועד להפעלת תכנית ההמשכיות העסקית; וכן, משך הזמן מתחילת הפעלת תכנית ההמשכיות העסקית עד להתאוששות של פעולה עסקית מסוימת.	"זמן התאוששות" (Recovery time) -
נהלים לתקשורת שהוסכמו מראש בין שני צדדים או יותר בתוך התאגיד הבנקאי או בין התאגיד הבנקאי לגורמים חיצוניים לו, המתארים, בין היתר, את אופי המידע שיש לחלוק עם גורמים פנימיים וחיצוניים שונים, ואת אופן הטיפול בסוגי מידע מסוימים (כגון מידע ציבורי ושאינו ציבורי).	"נוהלי תקשורת" (Communication protocols) -
סניף בעל מרחב מוגן מאושר על-ידי פקוד העורף, שנערך מבעוד מועד, לשעת חירום ואשר הוחלט לגביו מראש כי יפתח בשעת חירום.	"סניף גרעין" -

"סניף נייד" – סניף הניתן לניוד ותפעול ממקומות שונים, לרבות מתוך רכב מתאים.
"היתר הנגיד" – היתר כללי לבנקים לפתיחת סניפים ולהעסקתם בחירום, מיום 11 ביולי 2010.

אחריות הדירקטוריון וההנהלה הבכירה

4. על הדירקטוריון וההנהלה הבכירה של התאגיד הבנקאי להתייחס לסיכוני המשכיות העסקית ולבקרה עליהם כחלק ממסגרת העבודה הכוללת לניהול סיכונים בתאגיד הבנקאי, כלהלן:
- (א) על הדירקטוריון לדאוג לכך שההנהלה הבכירה תקיים מסגרת עבודה כוללת לניהול המשכיות עסקית ולקיום פיקוח נאות עליה באופן רציף ושוטף.
- (ב) על הדירקטוריון לאשר את מדיניות ניהול הסיכונים והבקרה של ההנהלה הבכירה בתחום המשכיות עסקית.
- (ג) על ההנהלה הבכירה למנות מנהל המשכיות עסקית ולהגדיר את תחומי אחריותו וסמכויותיו.
- (ד) על ההנהלה הבכירה למנות צוות לניהול משבר שיורכב, בין היתר, מחברי הנהלה בכירים. הצוות יכלול מקבלי החלטות מרכזיים וגורמים מקצועיים ממגוון חטיבות הבנק, כך שיובטח ניהול מיטיבי של המשבר ויכולת קבלת החלטות במצבי לחץ.
- (ה) על ההנהלה הבכירה להקצות, באישור הדירקטוריון, משאבים נאותים ליישום והטמעת תכנית המשכיות העסקית בכלל פעילות התאגיד הבנקאי.
- (ו) ההנהלה הבכירה תדון אחת לשנה, או בעת שינוי מהותי בסביבת הפעילות והסיכונים, ברענון ועדכון תכנית המשכיות העסקית, כך שזו תשקף את מאפייניו המשתנים של פעילות התאגיד הבנקאי, מורכבותו וגודלו.
- (ז) הדירקטוריון וההנהלה הבכירה יגדירו מתכונת דיווח תקופתית שתאפשר לכל אחד מהם לקיים דיון באשר לאפקטיביות מסגרת העבודה לניהול המשכיות העסקית.

חלק א' – ניהול המשכיות עסקית

גיבוש מסגרת עבודה לניהול המשכיות עסקית

5. מסגרת העבודה לניהול המשכיות עסקית תגובש על בסיס כלל תאגידי ותשולב כמרכיב בתכנית ניהול הסיכונים של התאגיד הבנקאי. מסגרת העבודה לניהול המשכיות עסקית תתייחס בעיקרה לאפשרות של שיבוש תפעולי משמעותי בתאגיד הבנקאי, אולם תיקח בחשבון אפשרות לשיבוש כאמור בכלל המערכת הבנקאית. יישום בשעת חירום מפורט להלן במסגרת חלק ב' בדבר "רמות יעדי שירות חיוניים".

מסגרת העבודה, כאמור, תכלול לפחות את ארבעת הרכיבים הבאים :

(א) **ניתוח השלכות עסקיות** - תהליך דינמי לזיהוי תהליכים ושירותים חיוניים לרבות כאלו בעלי תלות הדדית, גורמי מפתח פנימיים וחיצוניים ורמות עמידות נאותות. בניתוח זה יש לבחון את התרחישים השונים, ולהעריך את הסיכונים ואת ההשפעה הפוטנציאלית על פעולות התאגיד ועל המוניטין שלו.

(ב) **אסטרטגיית התאוששות** - קובעת יעדי התאוששות וקדימויות על סמך ניתוח ההשלכות העסקיות. אסטרטגיית ההתאוששות מציבה, בין היתר, יעדים לרמת השירות שהארגון ישאף לספק במקרה של שיבושים ואת המסגרת לחידוש הסופי של הפעולות העסקיות¹. יעדי ההתאוששות צריכים לשקף את הסיכון שכל תאגיד בנקאי מייצג לתפקוד המערכת הפיננסית, ולהגדיר רמות התאוששות וזמני התאוששות צפויים לתהליך או שירות חיוני.

(ג) **תכנית המשכיות עסקית** - קובעת הנחיות מפורטות ליישום אסטרטגיית ההתאוששות. תכנית המשכיות העסקית מגדירה את התפקידים ואת תחומי האחריות לניהול שיבושים תפעוליים ומספקת הנחיות ברורות בנוגע להאצלת סמכויות במקרה של שיבושים המנטרלים אנשי מפתח. התכנית גם קובעת בבירור את הסמכויות לקבלת החלטות ומגדירה את הטריגרים להפעלתה. תכנית המשכיות העסקית תכלול את התהליכים והשירותים החיוניים, המשאבים והתשתיות בכל היחידות הרלבנטיות בתאגיד הבנקאי, וכן את פעילויות התאגיד הבנקאי בשלוחותיו בחו"ל.

(ד) **ניטור סיכונים ומתודולוגית תרגול** - תאגיד בנקאי יטמיע את תכנית המשכיות העסקית בקרב עובדיו, וכן ינטר וייתקף אותן באופן שוטף, בין היתר, באמצעות קביעת תכנית ניסויים ותרגולים. תכנית התרגול תגדיר את נושאי התרגול ויעדיו, את המתודולוגיה הנבחרת לתרגול, תדירותו, קיום גורם בקרה בלתי תלוי שיבחן את התרגול במהלכו, אופן הדיווח על תוצאות התרגול, תהליך זיהוי הפערים ביחס לתכנית המשכיות העסקית הקיימת ועדכונה בהתאם.

תכנית המשכיות עסקית

6. (א) תאגיד בנקאי יגבש תכנית להמשכיות עסקית שתבטיח את יכולתו לפעול באופן רציף להגביל את הפסדיו במקרה של הפרעה חמורה לעסקיו, ולאושש את פעילותו במקרה של אסון תאגיד בנקאי נדרש לבחון אלו תרחישי יחוס עלולים להשפיע על תהליכים ושירותים חיוניים בטווח הקצר, הבינוני והארוך, ולעדכןם בהתאם להתפתחויות.

¹ המטרה האולטימטיבית של תכנית המשכיות עסקית היא שיקום מלא של פעולות התאגיד עד לנקודה שבה התאגיד מסוגל לחדש את פעילותו העסקית הרגילה. רוב התכניות קובעות את רצף תהליך ההתאוששות של הפעולות בהתאם להשפעתן העסקית, בהתמקד תחילה על הפעולות החיוניות ביותר של התאגיד.

(ב) תכנית ההמשכיות העסקית תספק הנחיות פעולה לתגובה מידית במקרה של שיבוש תפעולי משמעותי. התכנית תתייחס לכל התהליכים והשירותים החיוניים, אך תביא בחשבון גם את הצעדים הנדרשים בטווח הארוך להחזרת מלוא הפעילות לשגרה.

(ג) בעת גיבוש תכנית ההמשכיות העסקית, יתייחס התאגיד הבנקאי, למרכיבים הבאים, לפחות :

1) **המשאב האנושי** - המשאב האנושי הינו מרכיב קריטי במימוש תכנית ההמשכיות העסקית. בהתבסס על ניתוח ההשלכות העסקיות, יוגדרו תחומי האחריות והסמכות, לחברי ההנהלה, צוותי עבודה, נותני שירותים פנימיים וחיצוניים, וגורמים אחרים. כמו כן, תבנה תכנית גיבוי לכ"א חיוני להפעלת התהליכים והשירותים החיוניים, לרבות במקרה של שביתה, ויוגדר צוות מקצועי לניהול משבר.

(2) **תקשורת והסברה** - תקשורת ברורה וסדירה במהלך שיבוש תפעולי משמעותי הכרחית לניהול המשבר ולשמירה על אמון הציבור. תכנית ההמשכיות העסקית תכלול נוהלי תקשורת, לניהול כל ממשקי התקשורת הרלבנטיים לתאגיד הבנקאי בקרות שיבוש תפעולי משמעותי, ובכלל זה בשעת חירום : עובדים, צוותי חירום, רשויות פיקוח, ספקים חיצוניים, לקוחות, אמצעי התקשורת (מדיה) בנקים קורספונדנטים ועוד. התכנית תכלול רשימות פרטי קשר עדכניות ונגישות ושיטות תקשורת שונות להפצת מידע בקרב לקוחות, ספקי שירות ורגולטורים, על מנת שאלה ידעו כיצד ליצור קשר עם המוסד גם במקרה שערוצי התקשורת הרגילים יושבתו. בנוסף, תאגיד בנקאי יגבש תכנית הסברה רשמית וישלבה בתכנית ההמשכיות העסקית.

(3) **נושאים טכנולוגיים** - תכנית ההמשכיות העסקית תתייחס לכל מרכיבי הטכנולוגיה הנדרשים לשמירת הרציפות העסקית ו/או לאישוש הפעילות.

(4) **העתקת תהליך או שירות חיוני** - תכנית המשכיות העסקית תיתן ביטוי להעתקת תהליך או שירות חיוני למיקום חדש.

(5) **מערכות תשלומים וסליקה** - תכנית ההמשכיות העסקית תכלול חלופות להמשך פעילות במקרה של שיבושים תפעוליים בהיבטים הבאים : (א) משיכת מזומנים (גם ממכשירי ATM) (ב) מתן שירות לביצוע תשלומים באמצעות הערוצים השונים של בנקאות בתקשורת וגם באמצעות הסניפים (ג) תפקוד מערכות זהב ומסלקת השיקים, בדגש על פעילות מול CLS ; החלופות עשויות לכלול : קביעת מגבלות משיכה ללקוחות ללא אישור, הסכמי גיבוי עם צדדים שלישיים, הגדרת תהליכי עבודה ידניים וכמובן יצירת מערכות גיבוי להפעלה מידית באתר חלופי.

- (6) **צורכי מזומנים ונזילות** - שיבושים תפעוליים משמעותיים, עלולים להגביר מחד את ביקוש הציבור למזומנים ומאידך להוביל למשבר פיננסי עם ההשלכות על נזילות. תכנית ההמשכיות העסקית צריכה להתייחס לכל היבטי המזומנים והנזילות, לרבות לקיום תכנית מימון נאותה ויעילה, הקובעת בבירור את האסטרטגיות לטיפול בקשיי נזילות.
- (7) **חלופות עבודה ידנית** - תכנית ההמשכיות העסקית תכלול, בהתאם לעניין, נהלים לביצוע תהליכי עבודה ידניים, אשר אושרו מראש על ידי הנהלת התאגיד הבנקאי, כחלופה לתהליכים ושירותים חיוניים. בהקשר זה, תאגיד בנקאי ידאג לגיבוי רשומות מידע על חשבונות לקוחות (מספרי חשבון, כתובות, מצב חשבון, יתרות חשבון וכד').
- (8) **חיזוק מעגלי בקרה** - במהלך שיבושים תפעוליים רמת הסיכונים עולה, בשל שינויים פוטנציאליים בסביבת העבודה, בכ"א, בצידוד וכד'. בעת ניתוח ההשלכות העסקיות יש להעריך מחדש את הסיכונים, לגבש אסטרטגיה למניעתם ולמזעורם ולשלב בתכנית ההמשכיות העסקית.
- (9) **תכנון עסקי וניהול פרויקטים** - לצורך שימור ועדכון תכנית ההמשכיות עסקית, תאגיד בנקאי ישלב את שיקולי המשכיות עסקית בכל החלטה עסקית רלבנטית שיקבל לרבות בעת תכנון וניהול פרויקטים חדשים.
- (10) **מדיניות בקרת שינויים** - מדיניות בקרת שינויים תיתן ביטוי לכך שבעת ביצוע שינויים במערכות תפעול, ביישומים או בתשתיות בסביבת הייצור, התומכים בתהליכים ושירותים חיוניים, כל עותקי הגיבוי של אותן מערכות יעודכנו גם הם. בנוסף, בעת יישום מערכת חדשה או משופרת המחייבת חומרה חדשה, קיבולת נוספת, או שינויים אחרים בטכנולוגיה, על התאגיד הבנקאי להבטיח שתכנית ההמשכיות העסקית תעודכן, במידת הצורך, וכי אתר ההתאוששות יוכל לתמוך בסביבת הייצור החדשה. מדיניות בקרת השינויים צריכה גם לאפשר ליישם שינויים במהירות במקרה של שיבוש תפעולי.
- (11) **גיבוי נתונים** - תאגיד בנקאי יקבע נהלים לסנכרון נתונים, לצורך שמירתם באתר ההתאוששות מאסון, באופן מדויק ועדכני. תאגיד בנקאי יקבע נהלים לאחזור מידע, בפרק זמן סביר, למצב בו מתרחש אירוע כשל באתר הראשי בטרם גובו נתוני יום העסקים. תאגיד בנקאי נדרש לגבות את נתוניו על מנת להבטיח התאוששות גם במקרים בהם נפגע המידע באתר הראשי ובאתר ההתאוששות מאסון שלו בו זמנית.

(12) **ניהול משברים** - תאגיד בנקאי יגדיר בנהליו סמכות בכירה להכרזה על אירוע

משברי ואת אחריות הצוות לניהול משבר ליישם את תכנית ההמשכיות העסקית בתוך התאגיד הבנקאי ולדאוג להתנהלות התאגיד הבנקאי מול גופים חיצוניים כגון: גורמי רגולציה, משרדי ממשלה וארגוני חירום.

(13) **תקריות אבטחת מידע** - תפוח מדיניות תגובה לתקריות אבטחת מידע אשר

תשולב בצורה נאותה בתכנית ההמשכיות העסקית. תקרית אבטחה מתרחשת כאשר גורם בלתי מורשה מנסה או מצליח לחדור, להשתמש, לחבל, או להרוס מערכות מידע או נתונים של לקוחות. במקרה של חדירה בלתי מורשית, מערכות המחשב של התאגיד הבנקאי עלולות לקרוס ומידע סודי עלול להגיע לידיים לא נכונות. אלמנט מרכזי בתגובה לתקריות אבטחת מידע הוא חלוקת האחריות להערכה, לתגובה ולניהול של תקריות האבטחה ופיתוח קווים מנחים לעובדים בנוגע לנוהלי הסלמה ודיווח. ההנהלה הבכירה נדרשת לקבוע מי יהיה אחראי להכריז על תקרית, ומי אחראי לשחזר את מערכות המחשב שנפגעו מרגע שהתקרת הסתיימה. מי שמוטלת עליו אחריות זו צריך להיות בעל המומחיות הנדרשת כדי להגיב בדרך מהירה ונאותה.

(14) **מדיניות "גישה מרחוק"** - נהלי עבודה לגישה מרחוק יהיו חלק מתכנית

ההמשכיות העסקית, שכן באירועי חירום מסוימים לא תתאפשר גישה למתקני הבנק, ולכן עלול לעלות צורך במתן גישה מרחוק לעובדים או נותני שירותים חיצוניים. מדיניות הגישה מרחוק תאושר ע"י ההנהלה הבכירה ותתייחס לסיכונים הכרוכים במדיניות ולקיום מנגנוני בקרה ואבטחת מידע הולמים.

(ד) תכנית ההמשכיות העסקית תוטמע בקרב העובדים החיוניים ותתורגל בכלל יחידות

התאגיד הבנקאי בהתאם לתכנית שהוגדרה על ידו. תכנית ההטמעה, תסייע, בין היתר, בבחינת יכולת הפעלת תהליכים ושירותים חיוניים, במקרה של מחסור בעובדי מפתח.

(ה) כדי להבטיח יישום מוצלח של תכנית ההמשכיות העסקית, תאגיד בנקאי יבסס קשרי

עבודה שוטפים עם גורמי קהילה (למשל, רשויות מקומיות) ומוסדות ממשל, לרבות גורמי תשתית לאומיים, לצורך תיאום ציפיות והערכה טובה יותר של הסיכונים. שילוב ציפיות אלו בתכנית ההמשכיות העסקית לצד ביצוע תרגולים משותפים, יחזקו את אפקטיביות תכנית ההמשכיות העסקית.

ביטוח

7. כיסוי ביטוחי הולם אינו מהווה תחליף לתכנית המשכיות עסקית אפקטיבית, אך יש בו לסייע

בצמצום ההפסדים והנזקים כתוצאה משיבושים תפעוליים משמעותיים, ומכאן חשיבותו. בחירת הכיסוי הביטוחי תתבצע על בסיס תהליכי ניתוח ההשלכות העסקיות והערכת הסיכונים. לפחות, אחת לשנה התאגיד הבנקאי יבחן את נאותות הכיסוי הביטוחי בהתייחס לפרופיל הסיכון העדכני.

המשכיות עסקית של ספקים ונותני שירותים לתהליכים חיוניים

8. (א) תאגיד בנקאי יפעל להפחתת הסיכונים הנובעים מתלות בספקים ונותני שירותים לתהליכיו החיוניים.
- (ב) תאגיד בנקאי ידאג שהסכם ההתקשרות עם הספק/נותן השירות מסדיר את חובת הספק/נותן השירות להעמיד שירותים לתאגיד הבנקאי גם בשעת חירום, בהתאם ליעדי השירות המוגדרים בהסכם.
- (ג) תאגיד בנקאי יעריך את יכולת הספק/נותן השירות לקיים רציפות עסקית, כך שתימשך אספקת השירותים הרלבנטית לתאגיד הבנקאי בתרחישים שונים.
- (ד) בהתאם להערכה כאמור בסעיף קטן (ג) לעיל, יכלול התאגיד הבנקאי בהסכם ההתקשרות עם הספק/נותן השירות, התייחסות לנושאים כגון אלו:
- (1) אחריות הספק/נותן השירות לקיים תכנית המשכיות עסקית.
  - (2) זכות התאגיד הבנקאי לקבל את תכנית ההמשכיות העסקית של הספק/נותן השירות.
  - (3) זכות התאגיד הבנקאי להשתתף בתרגילי הספק/נותן השירות ו/או לקבל את ממצאי התרגול.
  - (4) זכות התאגיד הבנקאי לקיים ביקורת תקופתית על תכנית ההמשכיות העסקית של הספק/נותן השירות או לחילופין לקבל דוח ביקורת כאמור, מגורם מבקר אחר, שיהיה מקובל על התאגיד הבנקאי.
- (ה) על אף האמור לעיל, אין חובה לכלול את סעיפים (ב) ו- (ד), בהסכמי התקשרות עם ספקי תשתיות לאומיות.

אתר חלופי

9. (א) תאגיד בנקאי ימקם את אתריו החלופיים, באופן שתוקטן ההסתברות לכך שהאתר החלופי והאתר הראשי יושפעו באופן דומה מתרחיש מסוים בשעת חירום, בכלל זה, השפעה על מרכיבי התשתית הפיזית (חשמל, תקשורת וכד') המשמשים את האתרים.
- במטרה להקטין את ההסתברות ששני האתרים יפגעו מאותו תרחיש, לרבות אפשרות של חסימת דרכי גישה, תאגיד בנקאי ידאג לכל הפחות לכך, שהאתר החלופי יהיה ממוקם מחוץ למרחב העירוני של האתר הראשי שלו.
- (ב) תאגיד בנקאי יחליט על היקף הציוד והמידע שיוחזק באתר החלופי, כך שניתן יהיה להבטיח את המשך פעילותו העסקית, במקרה שאתרו הראשי יפגע באופן חמור.

- (ג) בעת קביעת האתר החלופי תאגיד בנקאי יתייחס בין היתר לפרמטרים הבאים: גודל האתר, קיבולת העבודה בו והשירותים אשר נדרש לספקם בהתאם לרמות השירות שנקבעו, תוך התייחסות למשך השיבוש התפעולי (טווח קצר, בינוני וארוך). במקרים בהם, האתר החלופי ממוקם במתקן המשמש לפעילות יומיומית רגילה, יש לוודא כי הוא מסוגל להכיל פונקציות עסקיות נוספות כאשר מקום העסקים העיקרי נעשה בלתי שמיש.
- (ד) האתר החלופי יהיה זמין באופן מידי (24 שעות ביממה, 7 ימים בשבוע) לעבודה וייקבעו בו תקני איוש כוח אדם.
- (ה) תאגיד בנקאי ישאף להימנע ככל הניתן, מהפעלת אתר חלופי ע"י צד ג'. יחד עם זאת והיה ומפעיל האתר החלופי הינו צד ג', יוודא התאגיד הבנקאי כי לאותו צד ג' יש את כל היכולות לשמור על תחזוק האתר ומוכנותו לשעת חירום (ביצוע ביקורת, הסכם חוזי, וכד').
- (ו) תאגיד בנקאי לא יחלוק אתר חלופי עם תאגיד בנקאי אחר, שאינו נמנה על הקבוצה הבנקאית, אם קיים חשש שהדבר יפגע במימוש תכנית ההמשכיות העסקית שלו.
- (ז) תאגיד בנקאי יתחשב בסיכון המערכתי הטמון בריכוזיות גיאוגרפית של אתרי הבנק הקריטיים, עם אתרים קריטיים של תאגידים בנקאיים אחרים.
- (ח) תאגיד בנקאי, שהוא חברת שירותים משותפת המהווה גורם מפתח בתפקוד המערכת הפיננסית, יקיים עבור שירותיו החיוניים, מערכות מידע משוכפלות בעלות זמינות גבוהה, כדוגמת Active-Active, בין אתרי הראשי לאתרי החלופי.

מיגון אתרים קריטיים

10. (א) תאגיד בנקאי יפעל למגן את אתריו הקריטיים מתוך כוונה לשמר המשכיות ורציפות במתן שירותים חיוניים, וכל זאת בהתאם לסטנדרטים מקצועיים מקובלים.
- (ב) להלן עקרונות מנחים למיגון מינימלי של האתרים הקריטיים השונים:
- (1) אתר ראשי או חלופי, לפחות אחד משניים, ימוגן בפני מלחמה קונבנציונאלית.
  - (2) אתר ראשי או חלופי, לפחות אחד משניים, יהיה עמיד בפני רעידת אדמה.
- במקרה בו אתר קריטי ראשי אינו עמיד בפני רעידת אדמה או ממוגן עבור מלחמה קונבנציונלית, ישמר התאגיד הבנקאי תכנית אופרטיבית להעמדת שירותים חיוניים באתר החלופי, בהתאם ליעדי השירות שנקבעו בסעיף 12.
- (3) מעבר לאמור בסעיף זה:
    - (i) כל אתר קריטי המשמש לעיבוד נתונים, ימוגן בפני מלחמה קונבנציונלית.

- (ii) בחברת שירותים משותפת המהווה גורם מפתח בתפקוד המערכת הפיננסית, כל אתר קריטי ימוגן בפני מלחמה קונבנציונלית ויהיה עמיד בפני רעידת אדמה.
- (4) בעת הקמת אתר קריטי חדש, יש לדאוג למיגון מתאים לכלל תרחישי הייחוס, לאומיים ואחרים, ובפרט רמת ה- tier לא תפחת מ- 3 בגין אתרי מחשוב.
- (5) חברת בת של תאגיד בנקאי, יכולה להסתמך על האתר הקריטי של חברת האם לצורך העמדת שירותים חיוניים בעת התממשות תרחיש ייחוס ובהתאם ליעדי השירות שנקבעו בסעיף 12. על הצדדים להסדיר זאת בהסכם מתאים ולבחון מידי תקופה את היתכנות מימוש.
- (ג) במקרים חריגים, תאגיד בנקאי הסבור כי חלק מהעקרונות למיגון מינימלי של האתרים הקריטיים אינם ישימים לגביו, רשאי לפנות אל המפקח על הבנקים על מנת לתאם תחולתם או דרך יישומם לגביו.
- 10א'. תאגיד בנקאי יפעל באופן מתמיד למיגון סניפיו בהתאם להנחיות פקוד העורף.

ביקורת פנימית

11. (א) מסגרת העבודה הכוללת לניהול המשכיות עסקית תבוקר באופן תקופתי ע"י הביקורת הפנימית.
- (ב) תכנית התרגול תסקר תקופתית ע"י הביקורת הפנימית, לצורך הערכת האפקטיביות שלה.
- (ג) ממצאי התרגול של תכנית ההמשכיות העסקית ידווחו באופן קבוע לביקורת הפנימית.

חלק ב' - רמות יעדי שירות חיוניים

12. ככלל, המערכת הבנקאית תשאף לקיים רציפות עסקית מלאה ככל שניתן. יחד עם זאת, בשעת חירום ובמצב של שיבוש תפעולי משמעותי, עשויים להתרחש שיבושים תפעוליים משמעותיים (מערכתיים או ספציפיים לבנק) שיפגעו ביכולת לספק את מלוא השירותים. על כן, תאגיד בנקאי יערך להמשך פעילותו העסקית, על מנת להבטיח את המשך עמידתו ביעדי רמות השירות הבאים, לפחות:

(א) תוך שעות ספורות מתחילת השיבושים

- (1) יעשה מאמץ להבטיח פעילות רציפה של מערכות התשלומים שלו, לרבות הממשקים שלו מול מערכת זהב.
- (א1) יעשה מאמץ להבטיח פעילות רציפה של משיכת מזומנים ממכשירי בנק אוטומטיים כדלקמן:

i. תאגידים בנקאיים המפעילים שירותי משיכת מזומנים ממכשירי בנק אוטומטיים יהיו ערוכים בכל עת למילוי מחודש של המכשירים בשעת חירום, בכל הישובים, טרם שיתרוקנו.

ii. שירותי המיתוג והתקשורת יפעלו באופן שתתאפשר משיכת מזומנים ע"י הציבור מכל מכשירי הבנקים למשיכת מזומנים.

(2) יתאפשר שימוש בכרטיסי אשראי לצורך ביצוע רכישות בבתי עסק.

(3) הפעלת סניפי הבנקים תהיה בהתאם לסעיף 13 להוראה.

(4) נחתם הסדר בין התאגידים הבנקאיים, למשיכת מזומנים באמצעות שיקים גם ללקוחות של תאגידים בנקאיים אחרים, יערכו התאגידים הבנקאיים החתומים על ההסדר ליישמו בהנחיית המפקח.

(5) תאגיד בנקאי יספק לציבור מידע חיוני, באמצעות הפעלת מוקד מידע מתאים (למשל קו חם), שמספרו יפורסם לציבור.

(6) תאגיד בנקאי יערך להמשך מתן שירותים בנקאיים (מתן מידע וביצוע פעולות) ללקוחותיו, באמצעות ערוצים ישירים, כגון: בנקאות בתקשורת ומוקד טלפוני.

(7) תאגיד בנקאי יערך לחידוש פעילות הסליקה שלו מול כל המסלקות הרלבנטיות, בהתאם לכללים שנקבעו לכל מערכת. תאגיד בנקאי המתפעל מסלקה יפעל לחידוש פעילותה.

(ב) תוך יממה לכל היותר מתחילת השיבושים

(1) תאגיד בנקאי יערך להפעלת סניפים ניידיים בשעת חירום, במקומות בהם לא יתאפשר מתן שירותים בסניפי הבנק ה"רגילים", כאמור בסעיף 15 להוראה.

(2) ביצוע העברות כספים מחו"ל ולחו"ל.

(3) חידוש פעילות מול גופים בשוק ההון (קופ"ג, קרנות השתלמות וכד') ומול גופים בחו"ל.

(ג) יעדי רמות שירות ליישום תוך יממות ספורות לכל היותר מתחילת השיבושים

(1) ריקון תיבות שירות בסניפים שאינם פעילים בשעת חירום.

(2) התאגידים הבנקאיים יהיו ערוכים להפעלת תכנית הקלות, לאוכלוסייה שצפויה להיפגע עקב שעת החירום, כגון: מגויסים, בני משפחתם, ובעלי עסקים. חלק מההסדרים יהיו מדיניות התאגיד הבנקאי וחלק יהיו באישור המפקח, כאמור בסעיף 16 להוראה.

פתיחת סניפים בשעת חירום

13. (א) מדיניות פתיחת הסניפים בשעת חירום תשאף לפתיחת כל הסניפים, בהכוונת הפיקוח על הבנקים ובכפוף להנחיות כוחות הביטחון, בכלל זה פיקוד העורף.
- (ב) מתוך סניפי הבנק יגדיר התאגיד הבנקאי סניפי "גרעין" בהיקף מינימאלי של 25% מהמספר הכולל של הסניפים בתאגיד תוך שהוא מוודא פיזור גיאוגרפי נאות של סניפי ה"גרעין".
- (ג) תאגיד בנקאי ישאף להפעלת הסניפים שהוגדרו כסניפי "גרעין" מיד בתחילת שעת החירום. הפעלת סניף משמעה לכל הפחות מתן שירות באמצעות המכונות לשירות עצמי של הסניף או פתיחת הסניף לקהל. תאגיד בנקאי ימשיך, לספק שירותים בנקאיים באמצעים תחליפיים, ככל שהדבר אפשרי בנסיבות העניין, גם אם חלק מהסניפים לא יפתחו בשל מצב החירום.
- (ד) השירות הבנקאי בסניפים שיפעלו בשעת חירום יכלול, לכל הפחות, מתן מידע ללקוחות על מצב חשבונותיהם וביצוע פעולות בנקאיות בסיסיות, כגון: משיכה והפקדת מזומנים, משיכה והפקדת שיקים והעברות בין בנקאיות ופנים בנקאיות.

העתקת סניפים בשעת חירום

14. (א) בכפוף להכרזת המפקח על הבנקים על שעת חירום לעניין הפעלת היתר הנגיד (כמפורט בנספח א'), כולו או חלקו, רשאי תאגיד בנקאי:
- (1) להעתיק סניף באופן זמני למקום אחר, לרבות שטח שיוקצה לו ע"י בנק אחר, ובלבד שעובדי התאגיד הבנקאי ימשיכו לתפעל את הסניף המועתק.
  - (2) לנהל עסקים בסניפים ניידים, כאמור בסעיף 15 להוראה.
  - (3) לתת שירותים בנקאיים בסיסיים ללקוחותיו באמצעות סניפים של בנקים אחרים או של בנק הדואר, בכפוף להסדרים שיאושרו מראש ע"י המפקח.
- (ב) תאגיד בנקאי ימסור למפקח הודעה בכתב על העתקה זמנית של סניף או הפעלת סניף נייד.

סניפים ניידים

15. (א) כל קבוצה בנקאית או בנק עצמאי, המפעילים רשת סינוף של 30 סניפים לפחות, יערכו להפעלת סניפים ניידים בשעת חירום, בהתאם לנסיבות שיתהוו.
- (ב) המפתח המינימאלי לקביעת כמות הסניפים הניידים יהיה בערך של יחידה אחת לכל 50 סניפים, שברשות התאגיד הבנקאי על בסיס קבוצתי, במספרים עגולים.
- (ג) תאגיד בנקאי יקבע במדיניות כמה מתוך הסניפים הניידים יהיו כאלה שיפעלו מתוך רכב מתאים.

(ד) בהתאם לסמכות המפקח על הבנקים בסעיף 2.5 להיתר הנגיד, תאגיד בנקאי יערך להפעלת השירותים הבנקאיים הבאים בסניף נייד :

(1) משיכת מזומנים, גם ע"י לקוחות בנקים אחרים ;

(2) הפקדת מזומנים ;

(3) משיכת והפקדת שיקים ;

(4) הפעלת תיבות שירות ;

(5) העברה מחשבון לחשבון.

(ה) תאגיד בנקאי המעוניין להציע שירותים בנקאיים נוספים יעשה זאת רק לאחר קבלת אישור המפקח על הבנקים מראש.

(ו) תאגיד הבנקאי ידאג לתשתיות הרלבנטיות לתפעול הסניף הנייד.

(ז) תאגיד בנקאי יעריך את הסיכונים הכרוכים בהפעלת הסניף הנייד וידאג לקיום נוהל עבודה, אמצעי בקרה ואבטחת מידע הולמים.

הקלות לאוכלוסייה

16. (א) במסגרת ההיערכות לשעת חירום נוצר הצורך במתן הקלות זמניות בהוראות ניהול בנקאי תקין, במטרה להקל על האוכלוסייה בקבלת שירותים בנקאיים בעתות חירום.

(ב) ההקלות המפורטות בנספח ב' יכנסו לתוקפן אך ורק עם הכרזת המפקח על הבנקים על הפעלתן. עיתוי הפעלת כל הקלה וזמן הימשכותה עשוי להשתנות מהקלה להקלה, כמו גם האזור הגיאוגרפי לגביו תחול ההקלה. פרמטרים אלו יקבלו ביטוי בעת הכרזת המפקח על הבנקים על כניסת ההקלה לתוקף.

זיהוי חסרי תיעוד רשמי בנוהל מקל

17. (א) תאגיד בנקאי יפתח כלים לזיהוי לקוחותיו, בהעדר תיעוד רשמי, תוך קיום בקורות הולמות והגבלת החשיפה לסיכון.

(ב) הפעלת נוהל עבודה פנימי לזיהוי לקוחות חסרי תיעוד רשמי, בשעת חירום, תעשה לאחר קבלת אישור המפקח על הבנקים.

נספח א'

בנק ישראל

הנגיד

היתר כללי לבנקים לפתיחת סניפים ולהעסקתם בעת חירום

לפי חוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א – 1981

בתוקף סמכותי לפי סעיף 28 לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, ולאחר חתייעצות בועדת הרשימות, אני מתיר לבנק, בכפוף להכרזת המפקח, על שעת חירום לעניין היתר זה, כדלקמן:

1. להעתיק באופן זמני סניף, לתקופה שתסתיים, לכל המאוחר, עם ביטול הכרזת המפקח כאמור, למיקום חדש בישראל, ובלבד שתמסר הודעה למפקח בסמוך לביצוע ההעסקה.
2. לנהל עסקים בישראל עם לקוחותיו, ולתת שירותים בנקאיים ללקוחות בנקים אחרים בהם הוא שולט (להלן – **בנקים נשלטים**) בסניפים ניידים, בכפוף לתנאים הבאים:
  - 2.1. בהיתר זה, "סניף נייד" – סניף הניתן לנייד ולתפעול במקומות שונים, לרבות מתוך רכב מתאים;
  - 2.2. לסניף הנייד יהיה שילוט מתאים של הבנק;
  - 2.3. הפעילות עם הלקוחות תתנהל רק בתחום הסניף הנייד; יבוצע תיעוד של הפעולות עם הלקוח ברשומות הבנק או הבנק הנשלט;
  - 2.4. עובדי הסניף הנייד יהיו עובדי הבנק ו/או עובדי הבנקים הנשלטים ויהיו בעלי הכשרה נאותה למילוי תפקידם;
  - 2.5. המפקח יקבע את השירותים הבנקאיים המינימליים אשר על הבנק לספק בסניפים הניידים וכן יאשר את מגוון השירותים הבנקאיים האפשריים בסניפים הניידים;
  - 2.6. הבנק הנשלט ישא באחריות מלאה כלפי לקוחותיו בגין כל פעולה כאמור. הבנק והבנק הנשלט יקבעו תנאים להחלת אחריות של הבנק כלפי הבנק הנשלט;
  - 2.7. תימסר הודעה למפקח, בסמוך לפתיחה ולסגירה של סניף נייד, שתכלול את מספר הסניפים הניידים הפתוחים של הבנק באותו מועד, ופרטים נוספים כפי שידרוש המפקח;
3. לתת ללקוחותיו, שירותים בנקאיים בסיסיים, באמצעות סניפים, קבועים או ניידים, של בנק אחר, או סניפים של בנק חדואר, בהתאם להסדר שתנאיו יאושרו על ידי המפקח על הבנקים.

המפקח רשאי להכריז על שעת חירום לעניין היתר זה, כולו או חלקו.

702.0

סטנלי פישר

ירושלים, ב' בתמוז, תש"ע

11 ביולי, 2010

r1003804

נספח ב'

הקלות אפשריות לאוכלוסייה בשעת חירום

להלן פירוט הקלות אפשריות לאוכלוסייה, שיכנסו לתוקפן עם הכרזת המפקח על שעת חירום לעניין הפעלת ההקלות. מוצע לקרוא את ההקלות עם נוסח ההוראות המקורי.

1. הוראת נ.ב.ת. 325 : ניהול מסגרות אשראי בחשבונות עובר ושב

א. על אף האמור בסעיף 8 להוראה, לעניין הגבלת סכומים, בעת הכרזת המפקח על שעת חירום, ולכל היותר עד 30 ימים לאחר ביטול ההכרזה, תאגיד בנקאי יהיה רשאי שלא ליישם את האמור בהוראה על חריגות בסכומים שלא יעלו על הסכום שקבע המפקח בהודעתו.

2. הוראות בנקאות בתקשורת

א. הקלה בהצטרפות מרחוק לשירותי בנקאות בתקשורת, וכן הקלה באמצעי זיהוי ואימות אישיים הנדרשים לצורך ביצוע פעולות בבנקאות בתקשורת בתקופת הכרזת המפקח על שעת חירום. הקלה כאמור היא לתקופת הכרזת המפקח על שעת חירום, ועם סיום תקופת ההכרזה יושלמו ההליכים מול הלקוחות שהצטרפו לשירותי בנקאות בתקשורת בתקופה זו.

ב. תאגיד בנקאי יעריך מראש את הסיכונים הקשורים להפעלת ההליך המקל ובהתאם לכך יקבע בקרות מפצות כגון, הגבלת סכומים, משלוח SMS אחרי ביצוע פעולה וכד'.

ג. על אף האמור בסעיף 7 בהוראה 420 בתקופת הכרזת המפקח על שעת חירום, תאגיד בנקאי רשאי שלא לשלוח הודעות בדואר ללקוחות שביקשו לקבל הודעות בערוצי תקשורת, ובלבד שעם סיום שעת החירום, ישלח את ההודעות כמתחייב בהוראה ובכללי גילוי נאות; למען הסר ספק, הקלה זו אינה חלה על החובה למשלוח הודעה במסירה אישית לפי חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (סעיפים 1א5 ו- 1א7).

ד. על אף האמור בסעיף 8 (ב) להוראה 439, בתקופת הכרזת המפקח על שעת חירום, תאגיד בנקאי רשאי לבצע ביטול הרשאה לחיוב חשבון גם בהוראה טלפונית.

3. הוראת ניהול בנקאי תקין 358 : ניהול עסקים מחוץ למשרדי התאגיד הבנקאי

א. על אף האמור בסעיף 3 להוראה, בתקופת הכרזת המפקח על שעת חירום, לעניין הפעלת ההיתר הכללי של הנגיד לבנקים לפתיחת סניפים ולהעתקתם בעת חירום, רשאי תאגיד בנקאי לפעול באופן מקל כאמור בהכרזת המפקח.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2318	1	הוראה מקורית	25/12/2011
2422	2	עדכון	26/05/2014
2532	3	עדכון	09/04/2017
2669	4	עדכון	30/09/2021

הוצאת מסמכים ממשרדי התאגידים הבנקאיים**מבוא**

1. הנהלת תאגיד בנקאי תקבע נהלים בדבר הוצאת מסמכים ממשרדי התאגיד, כמפורט בהוראה זו.

איסור הוצאת מסמכים

2. (א) בדרך כלל אין לאפשר לאדם (לרבות עובד התאגיד הבנקאי) להוציא ממשרדי התאגיד הבנקאי מסמכים (לרבות העתקים מהם), שלא לצורך עבודתו בתאגיד או עבור התאגיד, ואם הוציא מסמכים לצורך עבודתו, יש לאפשר לו להחזיקם רק למשך הזמן הדרוש לטיפול הנועד להם.

(ב) האיסור הנ"ל לא יחול על מסמכים שאין בהם סוד מסחרי או מידע חסוי לפי דין, הסכם או נוהג. כמו כן, מובהר כי האיסור לא יחול על מסירה ללקוח, או על-פי הוראתו, של מסמכים עליהם חתם בעצמו או הנוגעים לחשבונו.

הוצאת מסמכים במקרים מסויימים

3. במקרים בהם מסמכים חסויים נדרשים שלא לצרכי התאגיד הבנקאי - כגון לצרכי מחקר או שהם דרושים לעובד לשעבר של התאגיד, לשם הגשת תביעות או הגנה מפני תביעה פלילית אזרחית - ראוי שמסירת המסמכים תאושר על ידי דירקטוריון התאגיד או מי שיוסמך על ידו, או שייקבעו תנאים שיחולו על מקבל המסמכים. בכל מקרה כזה יבדוק הדירקטוריון אם אין במסירת המסמכים הפרת חובת הסודיות שהבנק חב ללקוחותיו.

* * *

חזרה**עדכונים**

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1367		חוזר מקורי	25/5/88
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
-----	2	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95

ניהול טכנולוגיית המידע תוכן העניינים

357-2	כללי	פרק א'
357-2	1. מבוא	
357-2	2. תחולה	
357-3	פיקוח וניהול	פרק ב'
357-3	3. דירקטוריון	
357-3	4. הנהלה	
357-3	5. נהלים	
357-4	6. תיעוד, רישום ומעקב	
357-4	7. ביקורת פנימית	
357-5	סיכונים	פרק ג'
357-5	8. הערכת סיכונים	
357-6	אבטחת מידע	פרק ד'
357-6	9. מנהל אבטחת מידע	
357-6	10. אבטחת מידע	
357-7	11. סקר בטיחות וניסיונות חדירה מבוקרים	
357-7	12. בקרת גישה	
357-8	13. הצפנה	
357-8	14. קישוריות התאגיד הבנקאי לאינטרנט	
357-10	גיבוי והתאוששות	פרק ה'
357-10	15. דיון בהנהלה	
357-10	16. הסדרי גיבוי והתאוששות	
בטל	מיקור חוץ	פרק ו'
בטל	17. מיקור חוץ	
בטל	18. הסכם התקשרות	
בטל	שירותי בנקאות בתקשורת	פרק ז'
בטל	19. הגדרות	
בטל	20. הסכם התקשרות למתן שירותי בנקאות בתקשורת	
בטל	21. גילוי נאות	
בטל	22. אמצעי זיהוי והרשאות	
בטל	23. ניהול סיסמאות	
בטל	24. אמצעי בקרה	
בטל	25. עסקאות בתקשורת לטובת צד שלישי	
בטל	26. רשימת מוטבים	
בטל	27. דואר אלקטרוני	
בטל	28. ריכוז מידע	
357-13	שונות	פרק ח'
357-13	29. בנק חוץ	
357-13	30. פעולות הטעונות הסכמה ופעולות הטעונות דיווח	

פרק א': כללי

מבוא

1. (א) מערך טכנולוגיית המידע הוא מרכיב מרכזי בתפעול ובניהול התקין של תאגיד בנקאי, לאור היותו של המידע, על כל היבטיו והשלכותיו, בעל השפעה מכרעת על יציבות התאגיד הבנקאי והתפתחותו.
- (ב) בשל גורמים אלו על הנהלת תאגיד בנקאי לייחס את החשיבות הראויה, הן בהיררכיה הניהולית והן במשאבים הכספיים ומשאבי האנוש הנחוצים, לניהול תקין של מערך טכנולוגיית המידע.
- (ג) מבלי לפגוע בכלליות האמור לעיל, נקבעה הוראה זו הכוללת הנחיות פרטניות וכלליות.
- (ד) הוראה זו תואמת את העקרונות בתחום הבנקאות האלקטרונית, שפירסמה הועדה הבינלאומית לפיקוח על הבנקים (ועדת באזל) ביולי 2003.

תחולה

2. הוראה זו תחול על תאגידים בנקאיים, וכן על תאגידים כאמור בסעיפים 11(א)(3), 11(א)(3)(ב) ו-11(ב) לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981 שהואגדו בישראל (להלן: תאגיד בנקאי).

פרק ב': פיקוח וניהול**דירקטוריון**

3. (א) דירקטוריון של תאגיד בנקאי יקיים דיון תקופתי ויקבע את מדיניות ניהול טכנולוגיית המידע של התאגיד הבנקאי, בהתאם לאמור בסעיף 6(ד) להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 301 (דירקטוריון).

(ב) מדיניות ניהול טכנולוגיית המידע תכלול, בין היתר, התייחסות ל:

- (1) אבטחת מידע;
- (2) עקרונות גיבוי והתאוששות במצבים של תקלות ואסונות;
- (3) מיקור חוץ;
- (4) מדיניות פיתוח, לרבות על-ידי משתמשי קצה;
- (5) בטל;

הנהלה

4. (א) הנהלת תאגיד בנקאי תמנה מנהל אחד שיהיה חבר הנהלה או כפוף למנכ"ל, אשר יישא באחריות למכלול נושאי טכנולוגיית המידע (להלן: מנהל טכנולוגיית המידע). מנהל זה יהיה בעל הכשרה מקצועית מתאימה וניסיון מוכח בתחום טכנולוגיית המידע וניהולו.

(א1) על אף האמור בסעיף קטן (א), המפקח על הבנקים רשאי להתיר, במקרים חריגים, למנהל טכנולוגיית המידע בתאגיד הבנקאי לשמש מנהל טכנולוגיית המידע גם בתאגידים בנקאיים הנשלטים על ידי אותו תאגיד בנקאי או בתאגידים כמפורט בסעיפים 11(א)(3), 11(א)(ב3), ו-11(ב) לחוק הבנקאות (רישוי).

(ב) הנהלת תאגיד בנקאי תמנה מנהל אבטחת מידע, כמפורט בסעיף 9.

(ג) הנהלת תאגיד בנקאי תקיים דיון שנתי ביישום מדיניות ניהול טכנולוגיית המידע ותקצובה, ותקבל את ההחלטות הנגזרות, תוך הבחנה בין נושאים רלבנטיים לטווח הקצר לבין נושאים רלבנטיים לטווח הארוך.

(ד) הנהלת תאגיד בנקאי תייחד דיון שנתי ליישום מדיניות אבטחת המידע על כל היבטיה.

(ה) בקביעת המבנה הארגוני של היחידה המופקדת על ניהול טכנולוגיית המידע בתאגיד הבנקאי, ובהגדרת התפקידים של עובדי יחידה זו, תקיים הנהלת התאגיד הבנקאי הפרדת תפקידים וסמכויות נאותה.

(ו) הנהלת תאגיד בנקאי תגדיר את סוגי הפעילויות והאירועים שלגביהם יש לספק התראה להנהלה ולגורמים מוסמכים אחרים, לרבות אלו המחייבים התראה בזמן אמת.

נהלים

5. תאגיד בנקאי יקבע נהלים מפורטים לכל שלב ולכל תהליך המטפלים בניהול, תפעול, אבטחה, גיבוי, שרידות ובקרה של טכנולוגיית המידע, ויקיים בקרה נאותה על ביצועם. נהלים אלה יעודכנו באופן שוטף בהתאם לשינויים החלים הן בסביבה העסקית הרלבנטית והן בסביבה הטכנולוגית.

תיעוד, רישום ומעקב

6. (א) תאגיד בנקאי יקיים תיעוד מתאים ועדכני למערך טכנולוגיית המידע שלו.

(ב) (1) תאגיד בנקאי יקיים נתיב ביקורת שיתבסס על רישום ממוכן (log) של עצם הגישה

ושל פעולות ושאלות המבוצעות במערכות המידע של התאגיד הבנקאי, אשר יכלול, בין היתר, את זיהוי מורשה הגישה, המקום, הזמן וכן פרטים על נשוא הגישה.

(2) על אף האמור בפסקה (1) לעיל, לגבי שאלות של עובדי התאגיד הבנקאי יקיים התאגיד הבנקאי נתיב ביקורת על פי שיקול דעתו, תוך התבססות על הערכת הסיכונים.

(3) תאגיד בנקאי יקבע את פרק הזמן לשמירת הרישומים כאמור בפסקה (1), ובלבד שפרק הזמן לשמירת הרישומים לא יקטן מ- 60 יום לרישומי שאלות ו-6 חודשים לרישומי פעולות.

(ג) תאגיד בנקאי יידע את לקוחותיו ואת עובדיו לגבי עצם קיומם של הליכי שמירה של פעולותיהם.

(ד) בכפוף לאמור בסעיף 4(ו), מערכות ניהול הרישומים תספקנה לגורמים המוסמכים לכך, התראות על פעילויות חיצוניות בלתי מורשות וכן על פעילויות חריגות של המשתמשים לסוגיהם.

ביקורת פנימית

7. (א) תאגיד בנקאי יכלול, במסגרת הביקורת הפנימית שלו, יחידה ארגונית לביקורת טכנולוגיית המידע שלו. האחראי על הביקורת הפנימית בתחום טכנולוגיית המידע יהיה בעל הכשרה מקצועית וניסיון רלבנטיים לביצוע הביקורת בתחום זה.

(ב) תאגיד בנקאי יעמיד לרשות הביקורת הפנימית את הכלים הדרושים לביצוע ביקורת ובקרה בסביבת מערך טכנולוגיית המידע.

(ג) בכל מקרה בו נעשה שימוש במיקור חוץ של ביקורת פנימית בתחום טכנולוגיית המידע, יש לשמור על יכולת ההערכה בידי הביקורת הפנימית של התאגיד הבנקאי.

פרק ג': סיכונים

הערכת סיכונים

8. (א) הנהלת תאגיד בנקאי תבצע הערכת סיכונים (Risk Assessment) של מערך טכנולוגיית

המידע. על הערכת הסיכונים להתייחס למכלול הסיכונים הפוטנציאליים הקשורים בניהול

מערך טכנולוגיית המידע, כגון:

- משתמשי המערכת הפנימיים והחיצוניים לתאגיד הבנקאי;

- סביבת המערכת;

- פעילות המערכת והשלכותיה על עסקי התאגיד;

- רגישות המידע;

- מיקור חוץ.

(ב) תהליך הערכת הסיכונים יהיה מתמשך, והערכת הסיכונים תתעדכן בהתאם לשינויים

בגורמי הסיכון השונים.

(ג) בהתאם להערכת הסיכונים על התאגיד הבנקאי לנקוט באמצעים הנדרשים למזעור

אפשרות פגיעה במערך טכנולוגיית המידע על כל חלקיו, ומזעור נזק פוטנציאלי.

פרק ד': אבטחת מידע**מנהל אבטחת מידע**

9. (א) (1) מנהל אבטחת מידע יהיה כפוף לחבר הנהלה של התאגיד הבנקאי.
- (א1) על אף האמור בסעיף קטן (1), המפקח על הבנקים רשאי להתיר, במקרים חריגים, למנהל אבטחת המידע בתאגיד הבנקאי לשמש מנהל אבטחת המידע גם בתאגידים בנקאיים הנשלטים על ידי אותו תאגיד בנקאי או בתאגידים כמפורט בסעיפים 11(א3), 11(א3ב), ו-11(ב) לחוק הבנקאות (רישוי).
- (2) מנהל אבטחת מידע לא יעסוק בתפקידים ביצועיים אשר עלולים לגרום ניגוד עניינים, ובכלל זה לא ישמש כמנהל טכנולוגיית המידע.
- (3) הנהלת תאגיד בנקאי תקבע את תחומי אחריותו של מנהל אבטחת המידע ואת הנושאים שהחלטות לגביהם טעונות התייחסותו. תחומי אחריותו יכללו, בין היתר:
- אחריות כוללת ליישום מדיניות אבטחת המידע בתאגיד הבנקאי;
  - פיתוח ומעקב של יישום תוכניות אבטחת המידע בתאגיד הבנקאי ובחינה של אפקטיביות מערכת אבטחת המידע;
  - טיפול באירועים חריגים בתחום אבטחת המידע.
- (4) הנהלת תאגיד בנקאי תעמיד לרשות מנהל אבטחת המידע את המשאבים הדרושים למילוי תפקידו.
- (ב) מנהל אבטחת מידע יהיה בעל הכשרה מקצועית וניסיון רלבנטיים בתחום עיסוקו.

אבטחת מידע

10. (א) הנהלת תאגיד בנקאי תרכז את עקרונות אבטחת המידע במסמך כתוב, אשר יובא לאישור הדירקטוריון. מסמך זה יעודכן אחת לתקופה.
- (ב) תאגיד בנקאי יישם אמצעי אבטחה - פיזית ולוגית, למניעה, גילוי, תיקון ותיעוד של חשיפות במערך טכנולוגיית המידע ודיווח עליהם, בהתאם להערכת הסיכונים ותוך התייחסות גם להיבטים הבאים:
- (1) זיהוי ואימות (Identification & Authentication);
  - (2) סודיות ופרטיות (Privacy);
  - (3) שלמות ומהימנות של הנתונים (Integrity);
  - (4) מניעת הכחשה (Non Repudiation).
- (ג) תאגיד בנקאי ינהל מעקב שוטף אחר ההתפתחויות הטכנולוגיות, ויתאים את רמת האבטחה ובקרת הגישה למערכותיו על פי השינויים ברמת הסיכונים הנגזרים משינויים טכנולוגיים אלו.
- (ד) תאגיד בנקאי יפעל להפרדת סביבת הייצור (Production) מסביבת הפיתוח והניסוי (Test).

סקר בטיחות וניסיונות חדירה מבוקרים

11. (א) (1) אחת לתקופה, בהתאם להערכת הסיכונים, ייזום מנהל אבטחת המידע סקר בטיחות של מערך טכנולוגיית המידע של התאגיד הבנקאי (להלן: הסקר). בסקר שיבוצע תוערך האפקטיביות של אמצעי ההגנה, בהתייחס להערכת הסיכונים, ויוצעו דרכים לתיקון הליקויים שיימצאו.
- (2) לגבי מערכות שהוגדרו על-ידי התאגיד הבנקאי כבעלות סיכון גבוה, לרבות מערכות בנקאות בתקשורת, יש לערוך סקר במתכונת כאמור בפסקה (1) לעיל לפני הטמעת שינויים משמעותיים במערכות אלו, כאשר חלו שינויים משמעותיים בסביבה הטכנולוגית בה המערכות פועלות, וכן לקראת הכנסתן לשימוש של מערכות חדשות כאמור, ולפחות אחת ל-18 חודשים.
- (3) תוצאות הסקר יכללו דוח מפורט על הממצאים וההמלצות, ותמצית ניהולית שתציג את עיקרי הדברים.
- (ב) מנהל אבטחת מידע ייזום ניסיונות חדירה מבוקרים למערך טכנולוגיית המידע של התאגיד הבנקאי לבחינת עמידתו בפני סיכונים פנימיים וחיצוניים. פעולה זו תיעשה בתדירות ההולמת את הסיכונים הספציפיים של המערכות השונות, בהתאם להערכת הסיכונים.
- (ג) (1) סקר הבטיחות וניסיונות החדירה המבוקרים, כאמור לעיל, ייערכו על ידי גורמים מקצועיים, עצמאיים, בלתי תלויים, חיצוניים לתאגיד הבנקאי, תוך מניעת ניגודי עניינים ונקיטת אמצעי הזהירות המתחייבים.
- (2) הנהלת תאגיד בנקאי תשלים את דיוניה בממצאי סקר הבטיחות וניסיונות החדירה המבוקרים והשלכותיהם, ותקבל את ההחלטות המתחייבות, לרבות קביעת לוח זמנים ליישומן, תוך פרק זמן סביר לאחר מועד תחילת ביצועם.
- (ד) ממצאים מהותיים שעלו בסקר הבטיחות ובניסיונות החדירה המבוקרים יובאו לידיעת הדירקטוריון או ועדה דירקטוריונית מתאימה.

בקרת גישה

12. (א) (1) תאגיד בנקאי יבצע זיהוי אישי חד-ערכי של כל גורם בעל גישה למערכת מידע (להלן: מורשה גישה) כתנאי מוקדם למתן הגישה.
- (2) על אף האמור בפסקה (1) לעיל, במקרים חריגים של ספקים ועובדים בהם לא ניתן לקיים את האמור לעיל, יישם התאגיד הבנקאי אמצעים חלופיים מתאימים.
- (ב) (1) תאגיד בנקאי יקבע כללים וכלים לזיהוי ולמתן הרשאות לגורמים שונים לרכיבי טכנולוגיית המידע. כללים אלו יביאו בחשבון את רמות הסיכון הנגזרות מטווח האחריות והסמכות של המשתמשים (על-פי סיווג לקבוצות), מהיישום עצמו, מרגישות המידע ומשאר רכיבי טכנולוגיית המידע.
- (2) הסיווג לקבוצות משתמשים יתייחס לגורמים הפנימיים בתאגיד הבנקאי ולגורמים החיצוניים (לרבות לקוחות, ספקים וכו').
- (3) תאגיד בנקאי יפעיל כלים לניהול ולבקרה של מערכת ההרשאות.
- (4) אמצעי הגישה למערכות המידע יהיו בטכניקות מקובלות לעניין זה.
- (ג) (1) לצורך בקרת גישה למערכות מידע שהוערכו כבעלות סיכון גבוה, ובכל מקרה של גישה מרחוק למערך טכנולוגיית המידע של התאגיד הבנקאי על ידי עובדים, ספקים ונותני

שירותים, ישתמש התאגיד הבנקאי בטכנולוגיה המשלבת זיהוי ואימות של המשתמש, סודיות ושלמות הנתונים ומניעת הכחשה.

(2) על אף האמור בפיסקה (1) לעיל, רשאי תאגיד בנקאי להשתמש בטכנולוגיה חלופית במקרים הבאים:

- במערכות בסיכון גבוה שלא באמצעות גישה מרחוק, על פי שיקול דעתו של התאגיד הבנקאי, שתתועד בכתב;
- בגישה מרחוק של ספקים ונותני שירותים, כאשר שימוש בטכנולוגיה כאמור אינו אפשרי מסיבות שאינן תלויות בתאגיד הבנקאי.

(ד) תאגיד בנקאי יקבע קריטריונים להפעלת מנגנון ניתוק התקשורת (Time-out) לאחר פרק זמן שבו לא היתה פעילות מצד מורשה הגישה. פרק הזמן ייקבע תוך התחשבות בהערכת הסיכונים.

(ה) על אף האמור בסעיפים (א) – (ג) לעיל, על לקוחות המשתמשים בשירותי בנקאות בתקשורת כהגדרתם בהוראת נ.ב.ת. מספר 367 בנושא: "בנקאות בתקשורת" יחולו הסעיפים הרלבנטיים בהוראה זו.

הצפנה

13. תאגיד בנקאי יבחן את הצורך בהצפנה של נתונים, לרבות בתוך התקשורת, במערכות שהוגדרו בהתאם להערכת הסיכונים כבעלות סיכון גבוה, ובלבד שבמקרים הבאים תתקיים הצפנה:

(א) בטל.

(1א) בטל.

(ב) גישה מרחוק למחשב התאגיד הבנקאי, בכפוף לאמור בסעיף 12(ג). האמור בסעיף זה אינו חל על חל לקוחות המשתמשים בשירותי בנקאות בתקשורת כהגדרתם בהוראת נ.ב.ת. מספר 367 בנושא: "בנקאות בתקשורת".

(ג) סיסמאות של מורשי גישה.

קישוריות התאגיד הבנקאי לאינטרנט

14. (א) תאגיד בנקאי ינקוט באמצעים לאיתור התחזות לאתר האינטרנט שלו, ויספק ללקוח כלים מתאימים לוודא את זהות האתר של התאגיד הבנקאי.

(ב) קישוריות התאגיד הבנקאי לאינטרנט תיעשה במקרים הבאים בלבד:

- (1) קישוריות עובדים לאינטרנט, כמפורט בסעיפים קטנים (ג) ו-(ד);
- (2) מתן שירותי בנקאות בתקשורת, כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 367;
- (3) שימוש אחר שאושר מראש על-ידי המפקח, כאמור בסעיף 30(א).

(ג) הנהלת תאגיד בנקאי תקבע את השימושים המותרים לעובדי התאגיד הבנקאי באמצעות קישוריות לאינטרנט, על פי הערכת סיכונים ותוך נקיטת אמצעי בקרה נאותים ובכפוף לאמור בסעיף קטן (ד).

(ד) קישוריות עובדי התאגיד הבנקאי לאינטרנט מתחנות עבודה תתאפשר בהתקיים אחד מאלה:

(1) תחנת העבודה קשורה אך ורק לאינטרנט או לרשת שקשורה אך ורק לאינטרנט

(Stand Alone) ושאין עליה יישומים בנקאיים או מידע רגיש;

(2) הקישוריות לאינטרנט תיעשה באמצעות שרת נפרד של התאגיד הבנקאי, ותבוקר

באופן שוטף על ידי האמצעים האמורים בסעיף קטן (ה). בתצורה זו, הקישוריות

לאינטרנט תבוצע לצורכי גלישה ודואר אלקטרוני בלבד;

(ה) בהתאם לאמור בסעיף 10(ג), קישוריות של רשת התאגיד הבנקאי לאינטרנט תאובטח

לפחות על-ידי אנטי וירוס, מסנני תוכן (Content-Filtering), מערכת לאיתור ניסיונות

חדירה (IDS) ו-Firewall.

(ו) התאגיד הבנקאי יישם, על פי הערכת הסיכונים, אמצעים ממוכנים לבקרת אפליקציה

ולסריקת חולשות המערכת.

(ז) האמור בסעיפים קטנים (ה) ו-(ו) יחול על כל אתרי התאגיד הבנקאי, לרבות האתר

השיווקי.

פרק ה': גיבוי והתאוששות**דיון בהנהלה**

15. (א) אחת לתקופה תקיים הנהלת תאגיד בנקאי דיון בעקרונות הגיבוי וההתאוששות ותקבל החלטות בתחום זה, תוך התייחסות מפורטת להערכת הסיכונים ולעניינים הבאים:
- (1) הגדרת מצבי תקלות (לרבות אצל ספקי התאגיד הבנקאי) ואסונות (לרבות אסונות טבע, שריפות, מלחמה ושעת חירום) עבור מכלול היחידות הארגוניות, והשלכותיהם על המשך הפעילות של התאגיד הבנקאי;
  - (2) קביעת התהליכים העסקיים החיוניים גם במצבי תקלות ואסונות, מערכות המידע הרלבנטיות לתפעולם ואופן תפעולן של מערכות אלו במצבים כאמור;
  - (3) רכיבי התוכנה, החומרה והתקשורת השונים;
  - (4) היבטי הגיבוי וההתאוששות, לרבות התייחסות לגיבוי שוטף, משך הגיבוי, תדירות הגיבוי, מדיית הגיבוי, זמני השבתה מרביים, ותהליך החזרה לשגרת העבודה;
  - (5) הסתמכות על גורמי חוץ בעת קיומן של הפרעות לפעולה סדירה של מערכות המידע, וזמן ההתאוששות הנחוץ לתאגיד הבנקאי להחזרת מערכות המידע לפעולה סדירה.
- (ב) במסגרת הדיון יוחלט על הסדרי הגיבוי השוטף (לרבות גיבוי לכוח אדם ולתיעוד) ועל השקעות במתקני גיבוי ובהסדרי גיבוי אחרים עבור מערכות מהותיות שנקבעו על פי האמור בסעיף קטן (א)(2) לעיל.

הסדרי גיבוי והתאוששות

16. (א) (1) תאגיד בנקאי יקיים תכנית מפורטת להפעלת מערך טכנולוגיית המידע שלו במקרים של תקלות ואסונות (להלן: תכנית התאוששות מאסון), כאמור בסעיף 15.
- (2) תאגיד בנקאי יבחן ויעדכן את תכנית ההתאוששות מאסון על-פי השינויים שחלו בתקופה שחלפה מהעדכון הקודם (לרבות שינויים במערך החירום ובהערכת הסיכונים) לפחות אחת לשנתיים וכן בעת ביצוע שינוי מהותי.
- (ב) לפחות אחת לשנתיים וכן בעת ביצוע שינוי מהותי במערך החירום, יקיים תאגיד בנקאי ניסוי של כל הסדרי הגיבוי וההתאוששות שלו.
- (ג) אחסון גיבויי ציוד, תוכנה ומידע חיוניים יהיה במקום מרוחק ממקום אחסון המקור, כך שאירועים כאסון טבע, מלחמה ודומיהם לא יפגעו בו-זמנית בציוד, בתוכנה ובמידע המקוריים ובגיבוי, ולא ימנעו שימוש בהם.
- (ד) תאגיד בנקאי ינקוט באמצעים שיבטיחו אפשרות שחזור מידע מעותקי גיבוי, לרבות מידע שנשמר באמצעים שחדלו לשמש אותו.

פרק ו': מיקור חוץ

בטל.

|

פרק ז': שירותי בנקאות בתקשורת

בטל.

פרק ח': שונות**בנק חוץ**

29. ההוראה תחול כלשונה על בנק חוץ, למעט השינויים המפורטים להלן:
- (א) בכל מקום בהוראה, הביטוי "מערך טכנולוגיית מידע" יוחלף בביטוי "מערך טכנולוגיית המידע המקומי, לרבות הממשקים של מערך זה עם מערך הבנק בחו"ל".
- (ב) סעיף 3 יחול על ההנהלה במקום על הדירקטוריון.
- (ג) לסעיף קטן 11(א)(3) יתווסף המשפט:
- "עדות מהתמצית הניהולית יועבר לידעית הממונה על אבטחת המידע בבנק האם".
- (ד) לסעיף 16 להוראה יתווסף הסעיף הבא:
- "(ה) בנק חוץ ישמור בכל עת, במערכות המידע המקומיות בסניפיו בישראל, נתונים מלאים המכילים את כל הפרטים האישיים והמנהליים לגבי בעלי החשבונות, מיופי הכח וזכויות החתימה, וכן את כל היתרות העדכניות של החשבונות המנוהלים בסניפיו בישראל".
- (ה) הסעיפים המפורטים להלן יכולים להתבצע על ידי בנק האם, ולא ישירות על ידי בנק החוץ, ובלבד שבנק החוץ יבצע במידת הצורך את ההתאמות הנדרשות כדי לעמוד בסעיפי ההוראה הבאים כלשונם: 5, 6(א), 6(ב), 7, 8(א), 10(א), 10(ב), 12, 13, 14, 16(ד), ובכדי לעמוד בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 367.
- (ו) במקרים חריגים, בנק חוץ הסבור כי סעיפים מסוימים בהוראה זו אינם ישימים לגביו, רשאי לפנות למפקח על מנת לתאם תחולתם ו/או דרך יישומם לגביו, כמפורט בסעיף 30(א).

פעולות הטעונות הסכמה ופעולות הטעונות דיווח

30. (א) תאגיד בנקאי המעוניין לבצע את אחת מהפעולות הבאות יודיע מראש למפקח. לא הודיע המפקח לתאגיד הבנקאי, תוך 90 יום, על אי אישור הפעילות, יוכל התאגיד הבנקאי לראות זאת כאישור:
- (1) בטל;
- (א1) מינוי מנהל טכנולוגיית המידע כמפורט בסעיף 4(א1) ו/או מינוי מנהל אבטחת מידע כמפורט בסעיף 9(א)(א1).
- (ב1) בטל.
- (2) קישוריות התאגיד הבנקאי לאינטרנט על-פי סעיף 14(ב)(3);
- (3) בטל;
- (4) בטל;
- (5) התאמת תחולת סעיפי ההוראה עבור בנק חוץ, כמפורט בסעיף 29(ו).
- (ב) תאגיד בנקאי ידווח למפקח על הבנקים על הנושאים והאירועים הבאים:
- (1) אירועי כשל טכנולוגי בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 366 בנושא "דיווח על אירועי כשל טכנולוגי ואירועי סייבר";
- (2) בטל;
- (3) הקמת תאגיד עזר שעיסוקו בתחום טכנולוגיית המידע;

(4) החלטה על שינויים מהותיים צפויים במדיניות ניהול טכנולוגיית המידע, הסבה מהותית של מערכות המחשוב ומחשוב מחדש של מערכות מרכזיות ודומיהם;

(5) בטל;

(6) בטל.

(ג) הודעות ודיווחים לפי סעיפים 29 ו-30 לעיל יש לשלוח ליחידת הסדרה וביקורת בתחום טכנולוגיית המידע בפיקוח על הבנקים בבנק ישראל.

(ד) הודעות לפי סעיפים (ב)(3) ו-(4) יש לשלוח 30 יום מראש.

(ה) בטל.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
830		חוזר מקורי	31/12/79
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
-----	2	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95
1890	3	עדכון	27/8/97
2118	4	החלפת הוראה 357 + הוראה 412	14/9/03
2292	5	עדכון	30/1/11
2334	6	עדכון	29/4/12
2507	7	עדכון	21/7/16
2579	8	עדכון	13/11/18
2643	9	עדכון	29/12/20

עדכונים הוראה 412 (בנקאות בתקשורת)

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
103/16		חוזר מקורי	25/9/88
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
-----	2	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95
1814	3	עדכון	17/4/96
1822	4	עדכון	30/6/96
1889	5	עדכון	27/8/97
2118		ביטול ההוראה	14/9/03

ניהול עסקים מחוץ למשרדי התאגיד הבנקאי

מבוא

1. סעיף 28 לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981 קובע שתאגיד בנקאי לא יפתח סניף ולא ינהל עסקים בו אלא לפי היתר מאת הנגיד.

מתן שירותים בנקאיים במקומות העסקים של לקוחות

2. מתן שירותים בנקאיים במקומות העסקים של לקוחות, הכרוכים בטיפול בכספים מחוץ למשרדי התאגידים הבנקאיים מעורר בעיות קשות של בטיחות ובקרה פנימית. אי לכך, על התאגידים הבנקאיים להוציא הוראות מפורשות לעובדים האוסרות מתן שירותים בנקאיים מחוץ למשרדי הסניפים.

ניהול עסקים בסניף של תאגיד בנקאי אחר

3. תאגיד בנקאי רשאי לנהל עסקים בסניף של תאגיד בנקאי אחר רק על פי היתר כאמור לעיל.

תאגיד בנקאי רשאי לאפשר לתאגיד עזר לנהל עסקים בסניפיו, ללא היתר מיוחד. לעומת זאת מודגש כי תאגיד בנקאי אינו רשאי לאפשר לתאגיד אחר שאינו מאלה המנויים לעיל, ניהול עסקים בסניפיו.

* * *

חזרה

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
422		חוזר מקורי	4/4/72
1324		עדכון	9/8/87
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
-----	2	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95

מיקור חוץ תוכן העניינים

עמוד	פרקים
	פרק א' כללי
2	מבוא
3	תחולה
3	הגדרות
	פרק ב' ממשל תאגידי
4	דירקטוריון
4	הנהלה בכירה
5	הביקורת הפנימית
	פרק ג' מגבלות על מיקור חוץ
6	פעולות האסורות להעברה למיקור חוץ
	פרק ד' התקשרות עם נותן שירות
7	בדיקת נאותות לנותן השירות
8	חוזה מיקור חוץ
	פרק ה' ניהול סיכון מיקור חוץ
10	תוכנית לניהול מיקור חוץ
11	תוכנית המשכיות עסקית
	פרק ו' מיקור חוץ של פעילויות מיוחדות
13	התקשרות עם נותן שירות הפועל מול לקוחות
13	מיקור חוץ של הביקורת הפנימית
14	מיקור חוץ הקשור לציות ואיסור הלבנת הון ומימון טרור
	פרק ז' דיווח לפיקוח
15	חובות דיווח למפקח על הבנקים
	פרק ח' תחילה והוראות מעבר
16	תחילה והוראות מעבר
16	טיפול בהוראות ובהיתרים קיימים

פרק א': כללי**מבוא**

1. בשנים האחרונות נרשמו שינויים משמעותיים בסביבת הפעילות של התאגידים הבנקאיים אשר גרמו להם לבחון מחדש את המודל העסקי במסגרתו הם פועלים. השינויים נובעים, בין היתר, מהאצה בהתפתחויות הטכנולוגיות, אימוץ מדיניות להגברת התחרות במערכת הבנקאית ובמערך התשלומים, הורדת חסמי כניסה לשחקנים חדשים ודיגיטליים ודרישה של הפיקוח מהבנקים לקבוע תוכנית ארוכת טווח להתייעלות תפעולית.
2. שינויים אלו מגבירים את הצורך מצד התאגידים הבנקאיים לשימוש במיקור חוץ לצורך הקטנת עלויות ויישום מטרות אסטרטגיות בהיבטים שונים של פעילויותיהם, וביניהן, בתחום האשראי, שוק ההון וטכנולוגיית המידע.
3. בנוסף, כניסתם של סולקים חדשים או עצמאיים (לאחר ההפרדה של שתי חברות כרטיסי אשראי מהבנקים), והאפשרות שיקום בנק דיגיטלי, יוצרים אף הם צורך לאפשר לגופים פיננסיים, שאינם בעלי פריסת סניפים ותשתית תפעולית רחבה, לפעול באמצעות מיקור חוץ.
4. לצד היתרונות בשימוש במיקור חוץ, קיימים סיכונים שעל התאגידים הבנקאיים לקחתם בחשבון, כדוגמת:
  - קושי בניהול סיכונים וניטור הציות לדרישות הדין ודרישות רגולטוריות;
  - קושי ביכולתו של התאגיד הבנקאי להוכיח למפקח על הבנקים שהוא נוקט בצעדים המתאימים לניהול סיכונים ומציית להוראות השונות החלות עליו;
  - חשש להתממשות סיכונים גדולים כאשר ישנה הסתמכות יתר על נותן שירות בביצוען של פעילויות קריטיות.
5. הוראה זו מגדירה את העקרונות שהתאגידים הבנקאיים וסולקים נדרשים לקיים כאשר הם מעבירים פעילויות שונות למיקור חוץ, במטרה לצמצם את חשיפתם לסיכונים הפוטנציאליים הנובעים מכך, ובכלל זה: גיבוש מדיניות מיקור חוץ ותוכנית לניהול הסיכונים במיקור חוץ, ביצוע בדיקת נאותות לנותן השירות, חתימה על חוזה מיקור חוץ ופיתוח תוכנית להמשכיות עסקית. ההוראה נסמכת על רגולציה קיימת במדינות רבות בעולם מזה מספר שנים כגון: ארה"ב, קנדה, הונג קונג ואוסטרליה וכן על מסמך שפורסם על ידי פורום משותף בראשות ועדת באזל.
6. עקרון מרכזי שנקבע בהוראה הינו שהוצאת פעילות למיקור חוץ אינה גורעת מאחריות התאגיד הבנקאי לקיום מכלול הדינים וההוראות החלים עליו.

תחולה

7. לעניין תחולת ההוראה :

(א) הוראות אלו יחולו על כל התאגידים הבאים (להלן בהוראה זו - "תאגיד בנקאי") :

(1) תאגיד בנקאי ;

(2) תאגיד עזר ;

(3) תאגיד כאמור בסעיפים 11(א)(א3) ו-11(א)(ב3) ;

(4) סולק כהגדרתו בסעיף 36(ט) לחוק הבנקאות (רישוי).

(ב) כאשר נותן השירות הינו תאגיד בקבוצה הבנקאית, אליה משתייך התאגיד הבנקאי, יישום דרישות הוראה זו יהיה בהתאם להערכת הסיכונים של התאגיד הבנקאי.

(ג) כאשר נותן שירות הינו חברת כרטיסי חיוב כהגדרתה בחוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל, התשע"ז - 2017, וההתקשרות היא לצורך ביצוע תפעול הנפקת כרטיסי חיוב שהבנק מנפיק ללקוחותיו, תחול הוראה זו בשינויים המחויבים.

(ד) בטל.

הגדרות

8. "מיקור חוץ"

השימוש של תאגיד בנקאי בצד ג' על מנת לבצע, על בסיס מתמשך, פעילויות מהותיות הכלולות ברשימת עיסוקיו של התאגיד הבנקאי המפורטים בסעיף 10 לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א - 1981, בשמו או עבורו.

למרות האמור לעיל, לא יכללו בהגדרת מיקור חוץ התקשרויות לביצוע פעילויות, כגון : הנחת תשתיות חשמל, מים ותקשורת, שירותי הסעדה לעובדים, שירותי אבטחה פיזיים והעסקת עובדים באמצעות חברות כוח אדם.

פעילות מהותית תיקבע על ידי התאגיד הבנקאי בהתאם לשיקולים המפורטים בסעיף 27 להוראה זו.

מי שהתאגיד הבנקאי התקשר עימו לצורך מתן שירותי מיקור חוץ, בין שמיקומו בישראל ובין שמיקומו מחוץ לישראל.

מי שנותן שירות התקשר עימו לצורך מתן שירותי מיקור חוץ.

תאגיד בנקאי, תאגיד בנקאי השולט בו ותאגידים בשליטת מי מהם.

"נותן שירות"

"נותן שירות משני"

"קבוצה בנקאית"

פרק ב': ממשל תאגידי

דירקטוריון

9. הדירקטוריון יגדיר את תיאבון הסיכון הכרוך בהוצאת פעילויות של התאגיד הבנקאי למיקור חוץ בהתחשב באסטרטגיה הכוללת שלו. הדירקטוריון נדרש להבין את הסיכונים המהותיים הנובעים מהוצאת פעילויות כאמור, ובאחריותו לוודא קיומם של מדיניות ונהלים אפקטיביים לניהול סיכונים אלו.
10. הדירקטוריון נושא באחריות הכוללת למיקור החוץ ועליו לוודא כי הוצאת פעילות למיקור חוץ אינה גורעת מקיום חובותיו ומאחריותו של התאגיד הבנקאי לעמוד בכל הוראת דין לרבות הוראות המפקח על הבנקים, ובפרט:
  - (א) אחריותו כלפי לקוחותיו, ולרבות שקיפות וגילוי נאות, מתן תמיכה טלפונית לשאלות ובירורים וטיפול בתלונות;
  - (ב) אחריותו לוודא כי לא תיפגע יכולתו של המפקח על הבנקים לקבל מידע ולהפעיל את סמכויותיו.
11. הדירקטוריון ידון ויאשר תקופתית מדיניות מיקור חוץ מקיפה לתאגיד הבנקאי אשר תכלול, בין היתר, הנחיות לגבי הנושאים הבאים:
  - (א) סוגי הפעילויות שניתן להעביר למיקור חוץ, העיתוי והנסיבות להעברתן;
  - (ב) ההיקף הכולל של הפעילויות אותן מוכן התאגיד הבנקאי להעביר למיקור חוץ;
  - (ג) זיהוי וטיפול בסיכונים עיקריים במיקור חוץ;
  - (ד) תהליכי בדיקות הנאותות לנותן שירות (Due-diligence), כמפורט בהוראה;
  - (ה) תנאי ההתקשרות העיקריים שייכללו בחוזה מיקור חוץ כמפורט בהוראה על מנת לוודא, בין היתר, שאינם מעודדים לקיחת סיכונים מיותרים בשם התאגיד הבנקאי;
  - (ו) הפיקוח והבקרה על הפעילויות שיועברו למיקור חוץ;
  - (ז) פיתוח תוכניות המשכיות עסקית.

12. הדירקטוריון יאשר התקשרויות מהותיות לביצוע מיקור חוץ וידון בהן על בסיס תקופתי.

הנהלה בכירה

13. ההנהלה הבכירה אחראית:
  - (א) לגבש מדיניות מיקור חוץ ותוכנית לניהול מיקור חוץ ולהביאן לאישור הדירקטוריון;
  - (ב) להטמיע את המדיניות ואת התוכנית לניהול מיקור החוץ ולקבוע בקרות על מנת לוודא כי מיקור החוץ מנוהל בהתאם למדיניות שנקבעה;
  - (ג) לדווח תקופתית לדירקטוריון בנוגע להתפתחות החשיפה לסיכונים הכרוכים במיקור חוץ;

(ד) לדווח מיידית לדירקטוריון במקרה של התממשות סיכון מהותי במיקור חוץ או חשש להתממשות כאמור.

14. מנהל הסיכונים הראשי יפעל ביחס לפעילות במיקור חוץ בהתאם להוראה 310 "ניהול סיכונים" וכן כמפורט בפרק ה' "ניהול סיכון מיקור חוץ".

הביקורת הפנימית

15. הביקורת הפנימית תכלול את פעילות מיקור החוץ בהיקף הפעילות שלה כאמור בסעיף 29 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 307 בנושא "פונקציית ביקורת פנימית".

16. תהליך העברת פעילות מהותית למיקור חוץ יכלול מעורבות של הביקורת הפנימית בבחינת נאותות תהליכים כבר בשלבים הראשוניים של העברת הפעילות באופן ובהיקף כפי שיקבע על ידה.

פרק ג': מגבלות על מיקור חוץ

פעולות האסורות להעברה למיקור חוץ

17. תאגיד בנקאי לא יעביר למיקור חוץ את הפעולות הבאות :

- (א) תפקידי הדירקטוריון וההנהלה הבכירה, ובפרט : קביעת אסטרטגיה ומדיניות, קביעת תאבון הסיכון וביצוע פעולות בקרה ופיקוח על תהליכי ניהול סיכונים ;
- (ב) החלטה המחייבת הפעלת שיקול דעת של התאגיד הבנקאי בנושאים הבאים : פתיחת חשבון ללקוח או סגירתו, חיתום הלוואה, לרבות מעקב וניטור אחר ההלוואה לאחר העמדתה וקבלת פיקדון ; לעניין סעיף זה, "חיתום" - כולל בחינת מצבו הפיננסי הכולל של המבקש לקבל הלוואה והחלטה על העמדת הלוואה, לרבות התנאים להעמדתה (סכום, תקופת החזר, בטחונות נדרשים, תנאים והתניות, שיעור הריבית וכו') ;
- (ג) סעיף קטן (ב) לא יחול על :
  - (1) מיקור חוץ בתוך הקבוצה הבנקאית אליה משתייך התאגיד הבנקאי ;
  - (2) חיתום הלוואה או קבלת פיקדון במקרה שנותן השירות עושה שימוש במודל של הבנק, כאשר אין לו שיקול דעת בהחלטה ולרבות פתיחת חשבון רק לצורך העמדת ההלוואה או קבלת הפיקדון כאמור בסעיף קטן זה.

פרק ד': התקשרות עם נותן שירות

בדיקת נאותות לנותן השירות

18. התאגיד הבנקאי יקיים בדיקת נאותות (Due diligence) כמפורט בסעיפים 20-21 להלן כחלק מהליך בחירת צד ג' כנותן שירות.
19. התאגיד הבנקאי יגבש קריטריונים שיאפשרו לו להעריך, במסגרת בדיקת הנאותות, את יכולתו של נותן שירות לבצע את הפעילויות שיועברו אליו למיקור חוץ בצורה אפקטיבית, מהימנה ובסטנדרט גבוה, כמו גם את הסיכונים הפוטנציאליים בהתקשרות עם נותן השירות.
20. בדיקות נאותות איכותיות וכמותיות תוודאנה, בין היתר, כי נותן השירות הינו :
  - (א) בעל מיומנות ומשאבים הנדרשים לביצוע עבודת מיקור החוץ, לרבות יכולת לתת מענה לצרכים ייחודיים, כמו מתן שירות בפיזור גיאוגרפי נדרש ;
  - (ב) בעל יכולת פיננסית לעמוד בהתחייבויותיו, לרבות היכולת הפיננסית של החברות הקשורות אליו ;
  - (ג) בעל יכולת תפעולית הכוללת : קיומן של מערכות מידע נאותות, בקרה פנימית נאותה, שמירה על אבטחת מידע לרבות שמירת רשומות ושמירה על הגנת הפרטיות, הדרכת עובדים ותוכנית המשכיות עסקיות למקרה של כשל ;
  - (ד) בעל כיסוי ביטוחי ההולם את הפעילות שתועבר אליו.
21. טרם שימוש בנותן שירות בחו"ל יש לבחון גם את ההיבטים הבאים :
  - (א) הערכת התנאים הפוליטיים, הכלכליים, המשפטיים והרגולטוריים העלולים להגביל את :
  - (1) יכולתו של נותן השירות לבצע את פעילות מיקור החוץ באופן יעיל ושאינו פוגע ביכולתו של התאגיד הבנקאי לעמוד בכל הוראות הדין והרגולציה החלות עליו ;
  - (2) יכולת התאגיד הבנקאי לבצע בקרה אפקטיבית אחר עבודתו של נותן השירות וכן לבצע ביקורות או לקבל דוחות ביקורת עליו שנעשו על ידי גורמים הפועלים במסגרת היתר/רישיון שניתן להם מידי רשויות פיקוח מוכרות באותה מדינה ומבצעים את הביקורת בהתאם לסטנדרטים מקובלים בתחום המבוקר.
  - (ב) יכולת שמירה על סמכויות המפקח על הבנקים ביחס לתאגיד הבנקאי, לרבות יכולתו של המפקח על הבנקים לקבל מידע רלוונטי על הפעילות שהוצאה למיקור חוץ.
  - (ג) השלכות אפשריות של הוצאת מאגרי מידע למדינה או מספר מדינות מחוץ לישראל, לרבות יכולתו של התאגיד הבנקאי לעמוד בדינים ובהוראות החלים עליו ביחס להוצאת מאגרי המידע, ובפרט הגנה על פרטיות הלקוחות, וחשיפתם של אותם מאגרי המידע לרשויות השונות באותה מדינה או מדינות.

חוזה מיקור חוץ

22. קשרי התאגיד הבנקאי עם נותני שירות יוסדרו באמצעות חוזים כתובים, שתוקפם יהיה לפרק זמן מספק, ויכללו בצורה ברורה את כל ההיבטים המהותיים במיקור החוץ, לרבות הזכויות, תחומי האחריות והציפיות מכל הצדדים. חוזים אלו לא ימנעו מהתאגיד הבנקאי לעמוד בהוראות כל דין ורגולציה ויבטיחו כי לא תיפגע יכולת המפקח על הבנקים להפעיל את סמכויותיו. כאשר התאגיד הבנקאי לא כולל בחוזה אחד או יותר מהנושאים המפורטים בסעיף 23 עליו לוודא כי אי הכללת הנושא לא חושפת אותו לסיכונים מהותיים. יחד עם זאת, התאגיד הבנקאי חייב לכלול בחוזה את הנושאים המפורטים בסעיפים 23(ט) ו-23(יב).

23. בחוזי מיקור חוץ ישקול התאגיד הבנקאי הכללת הנושאים הבאים :

- (א) הגדרת הפעילויות שיועברו למיקור חוץ, תחומי אחריות, ורמות ביצוע ושירות הולמים במונחים כמותיים ואיכותיים (SLA) ;
- (ב) אחריות נותן השירות כלפי התאגיד הבנקאי, לרבות קיום החובות הכלולות בהסכם גם במקרה בו נותן השירות עושה שימוש בנותן שירות משני ;
- (ג) שמירת יכולתו התפעולית של נותן השירות והבקורות הפנימיות המונהגות אצלו, לרבות אבטחת מידע וכן את אופן יישום החובות בנושא זה, הגנה על הפרטיות ותוכניות להמשכיות עסקית ;
- (ד) הבטחת יכולתו של התאגיד הבנקאי לקבל מידע הרלוונטי לפעילויות שהועברו למיקור חוץ המוחזק אצל נותן השירות, ולבחון אותו או להעביר אותו למפקח על הבנקים על פי בקשתו ;
- (ה) שמירת יכולתו של התאגיד הבנקאי לקיים ניטור והערכה מתמשכים של נותן השירות כך שהתאגיד הבנקאי יוכל לנקוט באופן מיידי באמצעים לתיקון במידה ונדרש ;
- (ו) שמירת יכולתו של התאגיד הבנקאי לקיים פעילות ביקורת אצל נותן השירות ו/או לקבל דוחות ביקורת עליו שנעשו על ידי גורם כאמור בסעיף 21(א)(2) ;
- (ז) במתן גישה של נותן השירות למידע שהוא רכוש של התאגיד הבנקאי או של לקוחותיו יפעל כדלקמן :
  - (1) הגדרת המידע והמערכות שנותן השירות רשאי לקבל גישה אליהן לרבות הפעולות שהוא רשאי לבצע ;
  - (2) איסור על נותן השירות ובעלי הרשאות מטעמו להשתמש או לגלות מידע שהינו רכוש של התאגיד הבנקאי או של לקוחותיו, הן במועד ההתקשרות והן לאחר סיום ההתקשרות, מלבד כאשר הדבר נדרש על מנת לספק את השירות לתאגיד הבנקאי או על מנת לעמוד בדרישות דין ורגולציה ;
  - (3) אופן השבת המידע לתאגיד הבנקאי ו/או השמדתו מרשותו של נותן השירות בסיום ההתקשרות או לפי דרישת התאגיד הבנקאי.
- (ח) אופן הפסקת חוזה, לרבות התקופה ליציאה מהחוזה אשר תאפשר מחד, הבטחת רציפות מתן השירות, ומאידך, העברת פעילות מיקור החוץ לנותן

שירות אחר או החזרתה לתאגיד הבנקאי עצמו בפרק זמן סביר. הסעיפים המטפלים בעניינים אלו יכללו התייחסות, בין היתר, לנושאים הבאים :

(1) תנאים אפשריים להפסקת החוזה כגון : חדלות פירעון של נותן השירות או שינוי מהותי אחר במבנה שלו, הפרת הוראות דין והוראות רגולטוריות החלות על התאגיד הבנקאי כתוצאה מפעילות נותן השירות, או דרישה של המפקח על הבנקים ;

(2) קביעה ברורה של הבעלות על הידע שהועבר לנותן השירות או שנצבר בתקופת החוזה, לרבות מתווה להעברתו בחזרה לתאגיד הבנקאי והטיפול בו במערכות נותן השירות כמפורט בסעיף (ז) לעיל ;

(ט) איסור על נותן השירות לגבות עמלה או כל תשלום אחר מהלקוח עבור הפעילות אותה הוא מבצע במסגרת הסכם מיקור החוץ למעט אם הגבייה מותרת על פי דין ;

(י) קביעת תוכניות חלופיות המתייחסות לאפשרות של הידרדרות ברמת השירות ולעלויות שייגרמו עקב כך וכן האופן שבו יתבררו חילוקי דעות בין הצדדים ;

(יא) שיפוי ופיצוי התאגיד הבנקאי במקרה של תביעות הנגרמות בשל רשלנות של נותן השירות ;

(יב) דיווח מיידי לתאגיד הבנקאי על כל פגיעה או חדירה לנתוני לקוחות או נתוני התאגיד הבנקאי וכן על כל שינוי אשר יש לו השפעה מהותית על המשך מתן השירות.

פרק ה': ניהול סיכון מיקור חוץ

תוכנית לניהול מיקור חוץ

24. התאגיד הבנקאי יעריך את השפעת מיקור החוץ על פרופיל הסיכון הכולל שלו ועל החשיפה לסיכונים השונים לפני ביצוע התקשרות למיקור חוץ ויעדכן הערכה זו באופן תקופתי.
25. ההערכה תכלול, בין השאר, התייחסות לסיכונים הבאים:
- (א) סיכון ציות הנגרם כאשר נותן השירות גורם לתאגיד הבנקאי להפר דרישות חוק ורגולציה;
  - (ב) סיכון ריכוזיות הנגרם כאשר מספר מצומצם של נותני שירות מספקים מגוון מוצרים או שירותים לתאגיד הבנקאי או כאשר מספר נותני שירות ממוקמים באותו מיקום גאוגרפי;
  - (ג) סיכון מוניטין הנגרם מביצועים לקויים של נותן השירות;
  - (ד) סיכון מדינה כאשר נותן השירות ממוקם בחו"ל, ובכך חושף את התאגיד הבנקאי לאירועים ותנאים פוליטיים, כלכליים, סוציאליים, משפטיים ורגולטוריים במדינה בה הוא ממוקם;
  - (ה) סיכון תפעולי הנגרם כתוצאה מכשל אצל נותן השירות לרבות כשל אבטחת מידע ופגיעה בפרטיות הלקוחות והתממשות סיכוני סייבר;
  - (ו) סיכון משפטי ו-Conduct Risk הנגרמים כאשר נותן שירות חושף את התאגיד הבנקאי לתביעות פוטנציאליות, כגון: תביעות לקוחות כאשר הוא פועל בחוסר הוגנות כלפיהם.
26. התאגיד הבנקאי יגבש תכנית מקיפה, אשר תעודכן באופן תקופתי, לניהול הסיכונים העולים ממיקור החוץ. התוכנית תכלול: תוכנית למזעור הסיכונים, ניטור ובקרה בהתייחס לכל אחד מהסכמי מיקור החוץ, ולרבות קביעת גורם אחד אחראי וכן הנחיות לפעולות שיש לנקוט בעת התממשותם של אירועים מסוימים. התוכנית תיקבע תוך התחשבות בהיקף ובמהותיות של הפעילות המועברת למיקור חוץ וכן באיכות ניהול הסיכונים אצל נותן השירות.
27. רמת המהותיות של הפעילות המועברת למיקור חוץ תיקבע, בין היתר, על בסיס השיקולים הבאים:
- (א) מידת ההשפעה של כשל אצל נותן השירות על מצבו הפיננסי של התאגיד הבנקאי, המוניטין שלו והתפעול שלו;
  - (ב) נזק פוטנציאלי ללקוחות התאגיד הבנקאי במקרה של כשל אצל נותן השירות;
  - (ג) ההשפעה של העברת פעילות למיקור חוץ על יכולתו של התאגיד הבנקאי לעמוד בדרישות דין ורגולציה;
  - (ד) עלויות מיקור החוץ;

- (ה) מתאם בין הפעילויות המועברות למיקור חוץ לבין פעילויות אחרות המבוצעות במסגרת התאגיד הבנקאי ;
- (ו) מערך הקשרים הכולל בין התאגיד הבנקאי והקבוצה הבנקאית אליה הוא משתייך לבין נותן שירות שאינו חלק מהקבוצה הבנקאית, לרבות היותו "איש קשור" כהגדרתו בהוראה 312 - "עסקי תאגיד בנקאי עם אנשים קשורים" או קיום ניגוד עניינים פוטנציאלי עם התאגיד הבנקאי ;
- (ז) נותן השירות הינו מחוץ לישראל או שמאגרי המידע של התאגיד מועברים או מאוחסנים מחוץ לישראל ;
- (ח) המעמד הסטטוטורי של נותן השירות לרבות רמת הפיקוח עליו ;
- (ט) רמת הקושי, לרבות עלויות המעבר והזמן הנדרש להחלפת נותן השירות, העברת הפעילות בכללותה חזרה לתאגיד הבנקאי, צמצום ואף סגירת הפעילות, במידה ונדרש ;
- (י) רמת המורכבות של ההתקשרות עם נותני שירות, לרבות, כאשר מספר נותני שירות משתפים פעולה ביניהם לצורך מתן שירותי מיקור חוץ בפעילות מסויימת ;
- (יא) יכולתו של התאגיד הבנקאי לשמור על בקורות פנימיות נאותות ולעמוד בדרישות פיקוחיות, בעיקר כאשר מתעוררות בעיות אצל נותן השירות ;
- (יב) ההשפעה הפוטנציאלית הכוללת על התאגיד הבנקאי הנובעת מהיות נותן השירות ספק של מספר שירותים לאותו תאגיד בנקאי ;
- (יג) קיומו של מוצר או שירות חדשים בפעילות שהוצאה למיקור חוץ.

28. התאגיד הבנקאי יגבש שיטות למדידת ביצועי נותן השירות, וימנה גורמים בעלי מומחיות ומעמד מספקים על מנת לפקח על רמת הביצועים של נותן השירות ויקבע את תדירות והיקף הדוחות הניהוליים שישמשו לניטור והערכה של נותן השירות.

תוכנית המשכיות עסקית

29. התאגיד הבנקאי יערך לתרחישים העלולים להסב לו נזק משמעותי כנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 355 בנושא המשכיות עסקית, ובנוסף :
- (א) יגבש תוכנית המשכיות עסקית לרבות התאוששות מאסון, עבור כל חוזה מיקור חוץ מהותי, וידאג לבחון אותה, בין היתר, באמצעות ניסויים תקופתיים ;
- (ב) יוודא כי תוכנית המשכיות העסקית מתייחסת לאלטרנטיבות לביצוע הפעילות והעלויות הכרוכות בהן, כגון : החלפת נותן שירות, העברת הפעילות בכללותה חזרה לתאגיד הבנקאי, צמצום ואף סגירת הפעילות ;
- (ג) יקבע צעדים מתאימים על מנת לטפל בתוצאות הפוטנציאליות של הפרעה לעסקים עקב ליקויים אצל נותן השירות ;
- (ד) יוודא קיום תוכנית להמשכיות עסקית אצל נותן השירות וידאג לתאם בין תוכנית זו לתוכנית שלו ; התוכנית תכלול, בין היתר, תיעוד של בעלי התפקידים האחראים לטיפול ולהיערכות למצבים של התאוששות מאסון, הן אצל התאגיד הבנקאי והן אצל נותן השירות, בהתאם לדרישות ההוראה ;

(ה) יוודא כי תוכנית ההמשכיות העסקית מספקת מענה נאות למצב של כשל במערכות המידע של נותן השירות העלול לגרום לפגיעה באבטחת המידע של התאגיד הבנקאי.

פרק ו': מיקור חוץ של פעילויות מיוחדות

התקשרות עם נותן שירות הפועל מול לקוחות

30. בהתקשרות עם נותן שירות הפועל מול לקוחות יפעל התאגיד הבנקאי כמפורט להלן:
- (א) יקבע בקרות ויבצע ניטור של פעילות נותן השירות, על מנת להבטיח הוגנות, גילוי נאות ושקיפות כלפי הלקוחות, ובפרט, מסירת פרטי התאגיד הבנקאי בשמו הוא פועל, הפעולות אותן הוא רשאי לבצע בשמו או עבורו ותנאי המוצר, ככל שאלו נמסרים ללקוח על ידי נותן השירות;
  - (ב) יוודא מול נותן השירות כי ניתנת הדרכה נאותה לעובדיו לפני תחילת הפעילות, לרבות: אופן הפנייה ללקוחות והתנהלות מול לקוח שאינו מעוניין בקבלת השירות;
  - (ג) יוודא כי מנגנוני התגמול לנותן השירות או לעובדיו לוקחים בחשבון את נושא ההוגנות כלפי הלקוחות;
  - (ד) בנוסף, כאשר נותן שירות מפנה לקוח לקבלת אשראי, יחולו גם ההנחיות הבאות:
    - (1) בבחינת בקשת אשראי, ינקוט התאגיד הבנקאי בצעדים סבירים להערכת התאמת האשראי לצרכי הלקוח, מצבו הפיננסי של הלקוח, לרבות היקף החובות הכולל ויכולת ההחזר שלו;
    - (2) במידה והוחלט להעמיד אשראי בעקבות הפנייה של נותן שירות יסמן הלוואות או קבוצות של הלוואות, ויבצע עליהן מעקב מוגבר לרבות ניטור חריגים.

מיקור חוץ של הביקורת הפנימית

31. תאגיד בנקאי המבקש להעביר למיקור חוץ פעילויות של הביקורת הפנימית יפעל על פי הדרישות בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 307 בנושא "פונקציית ביקורת פנימית" ולרבות:
- (א) הדירקטוריון ישקול את אפקטיביות ההסכמים להעברת פעילויות הביקורת הפנימית למיקור החוץ ואת יכולתו להסתמך על פעילויות אלו כקו הגנה שלישי;
  - (ב) המבקר הפנימי יוודא כי השימוש בנותני שירות, לצורך ביצוע פעילות הביקורת הפנימית, איננו פוגע באי תלות ובאובייקטיביות של פונקציית הביקורת הפנימית. לצורך כך על המבקר הפנימי לוודא, בין היתר, שחלפה תקופה סבירה בין המועד בו נותן השירות יעץ לתאגיד הבנקאי לבין המועד בו ביצע ביקורת בנושא הייעוץ, ללא קשר לסדר התרחשותם;
  - (ג) התאגיד הבנקאי לא יקבל שירותי מיקור חוץ של ביקורת פנימית מרואה חשבון מבקר אלא בתנאים המפורטים בסעיף 3 לנספח א' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 302 בנושא "רואה החשבון המבקר של התאגיד הבנקאי".

מיקור חוץ הקשור לציות ואיסור הלבנת הון ומימון טרור

32. תאגיד בנקאי המוציא למיקור חוץ את הפעילויות הבאות יפעל כדלקמן :

(א) בהוצאת פעילויות מסויימות של פונקציית הציות יפעל כאמור בהוראה 308 - "ציות

ופונקציית הציות בתאגיד הבנקאי".

(ב) בהוצאת פעילויות בנקאיות - יוודא כי כל ההנחיות המפורטות במכלול הדינים

וההוראות הרלוונטיות לנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור מיושמות.

פרק ז': דיווח לפיקוח

חובות דיווח למפקח על הבנקים

33. העברת פעילות מהותית למיקור חוץ תתבצע כדלקמן:

(א) תאגיד בנקאי יודיע מראש למפקח על הבנקים, תוך מתן הנמקה להוצאת הפעילות למיקור חוץ, סמוך ככל הניתן לקבלת החלטה על כך בדרג הנהלה בכירה ;

(ב) המפקח רשאי להודיע לתאגיד הבנקאי בתוך פרק זמן של 21 ימים על כוונתו לבחון את הוצאת הפעילות למיקור חוץ באם לאו ;

(ג) במידה והמפקח החליט על בחינת הפעילות, תוצאות הבחינה, לרבות התנאים לאישור הפעילות, יימסרו לתאגיד הבנקאי לא יאוחר מ- 90 ימים ממועד קבלת כל המידע הנדרש מהתאגיד הבנקאי לצורך הבחינה.

34. התאגיד הבנקאי, שהעביר פעילות מהותית למיקור חוץ, יודיע למפקח על הבנקים לגבי כל התפתחות המשפיעה מהותית על אותו נותן השירות ועל יכולתו של התאגיד הבנקאי למלא את חובותיו כלפי לקוחותיו או כלפי המפקח.

פרק ח': תחילה והוראות מעבר

תחילה והוראות מעבר

35. תחילת האמור בהוראה זו ביום 30.9.20.
36. לעניין חוזים שנכרתו לפני מועד פרסום ההוראה - במועד החידוש הקרוב של החוזה ולא יאוחר מ-3.5 שנים ממועד התחילה (ובסך הכל - 5 שנים), יתאים התאגיד הבנקאי את החוזים להוראה ככל שהדבר נדרש.
37. תאגיד בנקאי רשאי ליישם את ההוראה בכללותה לפני מועד התחילה ובמועד זה יבוטלו ההוראות כמפורט בסעיף 40.
38. למרות האמור בסעיף 35 לעיל, פנייה יזומה למשקי בית לצורך הפנייתם לתאגיד הבנקאי לקבלת אשראי תותר רק החל ממועד תחילת הפעילות של מאגר נתוני אשראי והשלמת התאגיד הבנקאי את יישום הדרישות הנוגעות לשיווק אשראי צרכני בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311A בנושא "ניהול אשראי צרכני". עד למועד זה תותר פנייה יזומה בהתקיים אחד התנאים הבאים :
- (א) כאשר נותן השירות לא מקבל תמורה כספית או טובת הנאה אחרת, במישרין או בעקיפין, מהתאגיד הבנקאי ;
- (ב) כאשר נותן השירות הוא חברה בקבוצה הבנקאית אליה משתייך התאגיד הבנקאי ;
- (ג) כאשר ההפניה נעשתה במסגרת פנייה יזומה של הלקוח לרכישת מוצר או שירות (כגון : סוכנויות רכב).
- למרות האמור בסעיף קטן זה, עבור תאגיד בנקאי שהוא חברת כרטיסי אשראי פנייה יזומה למשקי בית כאמור תותר החל ממועד התחילה של הוראה זו כאמור בסעיפים 35 או 37.
39. בנוסף לאמור בסעיף 33, במקרה של התקשרות לצורך הפניית משקי בית לתאגיד הבנקאי לצורך קבלת אשראי, תאגיד בנקאי נדרש לדווח גם על התקשרות שאינה מהותית וזאת לתקופה של שנתיים ממועד פרסום ההוראה.

טיפול בהוראות ובהיתרים קיימים

40. החל ממועד תחילת הוראה זו יבוטלו ההוראות וההיתרים הבאים :
- (א) הוראת ניהול בנקאי מס' 359 בנושא "קשרי תאגידים בנקאיים עם מתווכים" ;
- (ב) הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 357 "ניהול טכנולוגיית המידע" סעיפים 17-18 (פרק ו' "מיקור חוץ") וסעיף 30(א)(3).
41. האישורים שניתנו על ידי המפקח או מי מטעמו בהתאם לסעיף 30(א)(3) להוראה 357 וכן אישורים נוספים בתחומים הנכללים בתחולת ההוראה יישארו בתוקף. אולם, כאשר האישור כולל תנאים או התניות שאינם עומדים בעקרונות ההוראה, יפנה התאגיד הבנקאי למפקח על מנת לבחון אותם, וזאת עד למועד תחילת ההוראה כאמור בסעיף 35.

***

עדכונים

תאריך	פרטים	גרסה	חוזר 06 מס'
08/10/18	חוזר מקורי	1	2571
07/07/20	עדכון	2	2616
21/06/21	עדכון	3	2660
30/09/21	עדכון	4	2669

רוטציה וחופשה רציפה**מבוא**

1. מדיניות המחייבת רוטציה בתפקידים של מנהלים ועובדים, וכן מדיניות המחייבת עובדים לנצל ברציפות חלק מחופשת המנוחה השנתית, הם ממרכיביה החשובים של הבקרה הפנימית בתאגיד בנקאי, ועשויות, בין היתר, להקשות על טכניקות מסוימות לביצוע מעילות והונאות או לסייע בגילויין המוקדם.

תחולה

2. הוראה זו תחול על תאגידים בנקאיים, כולל שלוחות חו"ל, בנק חוץ וכן על תאגידים כאמור בסעיפים 11(א)3 עד 33 ו-11(ב) לחוק הבנקאות (רישוי) התשמ"א - 1981.

רוטציה

3. (א) דירקטוריון תאגיד בנקאי יקבע מדיניות רוטציה בתפקידים של מנהלים ועובדים.
 (ב) מדיניות הרוטציה תתייחס, בין היתר, לעניינים הבאים:
- (1) זיהוי תפקידים רגישים שראוי לבצע בהם רוטציה;
  - (2) משך הזמן המרבי שבו ימלא מנהל או עובד את כל אחד מהתפקידים הרגישים שזוהו, וזאת על פי רמת הרגישות והסיכון הכרוכה בכל תפקיד;
  - (3) התפקידים הרגישים (מתוך אלה שזוהו בפסקה (1) לעיל) שבהם, ומסיבות שיפורטו בהגדרת המדיניות, קיים קושי שמונע, לכאורה, ביצוע רוטציה בתכיפות הרצויה;
  - (4) קביעת בקורות פנימיות מיוחדות (מהות הבקרה, תדירות הבקרה, הכלים לביצוע הבקרה, האחראי ליישום הבקרה וכד') שיונהגו בסביבת אותם תפקידים שזוהו כאמור בפסקה (3) לעיל, וזאת כפיצוי על דחיית רוטציה באותם תפקידים.

היעדרות רציפה

4. (א) (1) כל אחד ממנהלי התאגיד הבנקאי ועובדיו יחוייב לנצל ברציפות בכל שנה, מתוך חופשת המנוחה השנתית שלו, תקופה מינימלית של מספר ימים כפי שיקבע התאגיד הבנקאי, ובלבד שלגבי בעלי תפקידים רגישים התקופה לא תפחת מ-10 ימי עסקים רצופים, ולגבי שאר בעלי התפקידים לא תפחת מ-6 ימי עסקים רצופים.
- (2) התפקידים הרגישים יזוהו מראש על ידי התאגיד הבנקאי, ובלבד שיכללו גם את התפקידים שזוהו בהתאם לסעיף 3(ב) לעיל.
- (ב) (1) בתקופת החופשה הרציפה ייאסר על העובד להימצא בין כותלי הבנק, ועובד אחר ימלא את מקומו.

(2) התאגיד הבנקאי יקבע אמצעים שיחסמו, לתקופת החופשה הרציפה, את הרשאות העובד ואת האפשרות לביצוע פעולות על ידיו, ולחילופין יקבע מנגנוני בקרה לאיתור פעולות שבוצעו על ידי העובד בתקופת החופשה הרציפה.

(ג) ממלאי המקום של בעלי תפקידים רגישים שיצאו לחופשה רציפה יהיו, ככל שניתן, עובדים שאינם נמנים על עובדי הסניף או היחידה של בעל התפקיד. התאגיד הבנקאי יקבע מהם התפקידים הרגישים לעניין זה ואת ממלאי המקום המתאימים.

(ד) סעיף (א) לעיל לא יחול על עובד באותה שנה שבה – מסיבות אחרות (כגון שירות מילואים, מחלה וכד') – הוא נעדר מהעבודה ברציפות ולא נכח בין כותלי הבנק למשך התקופה שנקבעה לחופשה רציפה בתפקידו, ועובד אחר מילא את מקומו בתקופת היעדרותו, ובלבד שבתקופה זו נקבעו הסדרים כאמור בסעיף קטן (ב) לעיל.

(ה) מקרה יוצא מן הכלל, בו נבצר מההנהלה לאכוף על עובד מסויים או על סוג מסויים של עובדים את ההוראות האמורות, יטופל במסגרת מנגנוני בקרה ספציפיים לעניין זה, שייקבעו מראש על ידי ועדת הביקורת.

פיקוח ומעקב

5. התאגיד הבנקאי יגדיר תהליכי בקרה וגורמי אחריות לצורך מעקב שוטף אחר אכיפת המדיניות שנקבעה בנושא הרוטציה ובנושא החופשה הרציפה.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2127	1	הוראה מקורית	27/1/04

ניהול הגנת הסייבר**פרק א': כללי****מבוא**

1. להתפתחות המתמשכת ולחדשנות הטכנולוגית נודעת השפעה מרחיקת לכת על האופן שבו תאגידים בנקאיים מנהלים את עסקיהם ועל האופן שבו הם מתקשרים עם לקוחות, ספקים ושותפים.
2. קצב השינויים המהיר בתשתית הטכנולוגית, החדשנות המתמדת במתן שירותים בנקאיים ללקוחות, זמינותם של השירותים "בכל עת, בכל מקום", הקישור של מערכות מידע ותיקות של התאגיד הבנקאי לתשתיות מחשוב מודרניות ו"פתוחות", כמו גם התלות הגוברת בשירותי מחשוב ותקשורת המסופקים על ידי צד שלישי, יוצרים כר נרחב מאוד להיווצרות חולשות במערכי ההגנה של התאגיד הבנקאי אשר עלולות לחשוף אותו לסיכוני סייבר משמעותיים.
3. בד בבד, חל גידול משמעותי בעצמת איומי הסייבר, הן מבחינת היקפם, הן בבחינת גורמי האיום והן בהיבטי תחכום וזמינות כלי התקיפה.
4. התממשותם של סיכוני סייבר עלולה לשבש את פעילותו התקינה והמאובטחת של התאגיד, ולגרום בין היתר, למניעת שירות מלקוחותיו, לחשיפת מידע פרטי, למחיקה ושיבוש נתונים של התאגיד הבנקאי ושל לקוחותיו, לירידה באמון הציבור, לפגיעה בתדמית התאגיד הבנקאי וביכולתו לנהל את נכסיו ואת נכסי לקוחותיו באופן נאות. בתרחיש קיצון התממשותם של סיכונים אלו עלולה לפגוע ביציבותו של התאגיד הבנקאי.
5. אשר על כן, על התאגידים הבנקאיים לתת דגש מיוחד ולנקוט בצעדים הדרושים לצורך ניהול אפקטיבי של הגנת הסייבר. בפרט, נדרשים התאגידים הבנקאיים להרחיב ולהעמיק את יכולות ההתמודדות הקיימות של אבטחת המידע באופן אשר יאפשר להם להתמודד כנגד איומי הסייבר.
6. ניהול סיכוני סייבר מהווה חלק מהמערך הכולל של ניהול סיכונים בתאגיד הבנקאי. הוראה זו נועדה להוסיף ולהרחיב על ההוראות המפורטות בסעיף 8 בהמשך, בכל הנוגע לניהול תקין של סיכוני הסייבר.

עקרונות יסוד לניהול הגנת הסייבר

7. ניהול הגנת הסייבר של תאגיד בנקאי יתבסס על עקרונות היסוד המפורטים בהוראה זו. עקרונות אלו מהווים קווים מנחים, אשר מקנים את הגמישות הנדרשת לאור קצב השינויים המהיר בתחום הסייבר, ומתוך הכרה שלכל תאגיד פרופיל סיכונים ייחודי, הדורש התאמה של תכנית הגנת הסייבר למאפייני הפעילות ולצרכים העסקיים הפרטניים של כל תאגיד.

8. התאגיד הבנקאי ינהל את סיכוני הסייבר בראייה משולבת כלל תאגידית במסגרת ובהתאם לכללים לניהול ולבקרת סיכונים כאמור בהוראות ניהול בנקאי תקין, ובפרט בהוראות הבאות :

- (א) הוראה מספר 310 - "ניהול סיכונים" ;
  - (ב) הוראה מספר 350 - "ניהול סיכונים תפעוליים" ;
  - (ג) הוראה מספר 355 - "ניהול המשכיות עסקית" ;
  - (ד) הוראה מספר 357 - "ניהול טכנולוגיית המידע".
9. במסגרת תהליך ניהול הסיכונים התפעוליים, כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 350, תאגיד בנקאי יביא בחשבון, באופן מתועד, את סיכוני הסייבר הרלוונטיים.
10. בכל הנוגע לניהול המשכיות עסקית, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 355, יתייחס התאגיד הבנקאי גם לתרחישי אירועי סייבר שיש בהם כדי להשפיע על פעילות התאגיד, ספקים ונותני שירותים, זמינות תשתיות תומכות וכיו"ב, כל זאת בכדי לשפר את עמידותו של התאגיד בעת התרחשות שיבושים תפעוליים, הנגרמים מהתממשות סיכוני סייבר, וכן להקטין את ההשפעה ששיבושים מסוג זה עלולים לגרום לרציפות הפעילות העסקית בתאגיד ובמשק.
11. ניהול נאות של סיכוני הסייבר מחייב הרחבה והתאמה של המסגרת הקיימת של ניהול סיכוני טכנולוגיית המידע בתאגיד הבנקאי בהיבטי תפיסת מרחב האיום ויכולות ההגנה הנדרשות, כמפורט בהוראה זו.

תחולה

12. הוראה זו תחול על :
- (א) תאגיד בנקאי, כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981 (להלן – חוק הבנקאות (רישוי)) ;
  - (ב) תאגיד כאמור בסעיפים 11(א)(א), 11(א)(ב) ו- 11(ב) לחוק הבנקאות (רישוי), שהינו בשליטה, במישרין או בעקיפין, של התאגיד הבנקאי, כאילו היה תאגיד בנקאי.
  - (ג) בטל.

הגדרות

13. בהוראה זו למונחים הבאים תהיה המשמעות כמפורט להלן :
"איום סייבר" – איום להתרחשות אירוע סייבר.	"אירוע סייבר" – אירוע סייבר הינו אירוע אשר במהלכו מתבצעת תקיפת מערכות מחשב ו/או מערכות ותשתיות משובצות מחשב על ידי, או מטעם, יריבים (חיצוניים או פנימיים לתאגיד הבנקאי) אשר עלולה לגרום להתממשות סיכון סייבר.

יצוין, כי בהגדרה זו נכללים גם ניסיון לביצוע תקיפה כאמור גם אם לא נגרם נזק בפועל.

פעולות שנועדו לבחון את תקינות יישומן בפועל של בקורות ההגנה (ניהוליות, תפעוליות וטכניות), התפעול השוטף שלהן, ואת האפקטיביות שלהן אל מול דרישות ההגנה הרלבנטיות.

"הערכת בקורות הגנה"

ידיעה המתייחסת לאירוע סייבר מתוכנן, או אירוע שכבר התרחש, או עודו מתרחש, אך טרם זוהה על ידי הגורם המותקף.

"התרעה על אירוע

סייבר" -

בהקשר הוראה זו: יחיד, קבוצה, ארגון, או גורמים מדינתיים שבכוונתם להסב נזק לתאגיד בנקאי.

"יריב" (adversary) –

"ניהול אירוע סייבר" -

תהליך מובנה, אשר מתייחס לשלבים הבאים :

(א) **זיהוי (Detection)** - ביצוע בירור ראשוני בדבר קיומו של אירוע סייבר וגיבוש מהיר ככל האפשר של דפוס הפעילות הדרוש לשלב הבא אחריו.

(ב) **ניתוח (Analysis)** - ביצוע בירור מקיף ומעמיק ככל האפשר לגבי אירוע הסייבר, לצורך קבלת החלטות ברמה האופרטיבית, גיבוש רשימת חלופות של דפוסי פעולה אפשריים לבלימת התקיפה והחלטה על דרך הפעולה העיקרית לשלב ההכלה.

(ג) **הכלה (Containment)** - השגת שליטה ראשונית באירוע לצורך הכללתו ועצירת החמרתו והשגת יעדיו. ביצוע תהליך השתלטות על מערך התקיפה, בתוך התאגיד הבנקאי המותקף, ועצירה מלאה של ווקטור הנזק.

(ד) **הכרעה (Eradication)** - נטרול רכיבי התקיפה שמצויים במערכות התאגיד הבנקאי, תוך שאיפה לבטל או למזער, ככל שניתן, את הנזק שכבר נגרם.

(ה) **השבה (Recovery)** - חזרה לתקינות ופעילות מלאה של כל פעילות אצל התאגיד הבנקאי המותקף שהושבת, הוגבל או הופרע תפקודו.

כל שלב כולל דיווח לגורמים הפנימיים והחיצוניים הרלוונטיים.

"נזק" -

תוצאה בלתי רצויה, לרבות שיבוש/הפרעה/השבתה של פעילות; גניבת נכס; איסוף מודיעין; פגיעה במוניטין/אמון הציבור.

"סיום אירוע סייבר"

-(Post-Incident Activity)

תהליך מובנה, אשר מתייחס לשלבים הבאים :

(א) **תחקור והפקת לקחים** - תהליך בחינה וניתוח מתודולוגי של ניהול אירוע הסייבר מראשיתו לסופו בהיבטי אנשים, תהליכים וטכנולוגיה. התהליך מבוצע בסמוך ככל שניתן למועד הטיפול האופרטיבי באירוע, במטרה לספק לקחים ותובנות אשר יאפשרו טיפול יעיל ומהיר יותר באירוע סייבר עתידי.

(ב) **מעקב אחר יישום הלקחים ותובנות** - תהליך בחינה הבא לוודא כי כל הלקחים והתובנות שעלו באירוע ימומשו בפועל.

"סיכון סייבר" -

פוטנציאל לנזק שנובע מהתרחשות אירוע סייבר, בהתחשב ברמת סבירותו וחומרת השלכותיו.

פרק ב': ממשל תאגידי

דירקטוריון והנהלה בכירה

14. התאגיד הבנקאי ינהל את סיכוני הסייבר בהתאם לעקרונות האמורים בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 350. הדירקטוריון והנהלה הבכירה של תאגיד בנקאי ייצרו מסגרת אפקטיבית לניהול סיכוני הסייבר.

15. הדירקטוריון של התאגיד הבנקאי יהיה אחראי על הנושאים הבאים:

- (א) התווית אסטרטגית הגנת סייבר כלל תאגידית ואישורה;
- (ב) אישור מסגרת לניהול סיכוני הסייבר ומדיניות הגנת הסייבר התאגידית;
- (ג) קביעת אופן המעקב והפיקוח על ההנהלה הבכירה, ביישום מסגרת ניהול סיכוני הסייבר;

(ד) קבלת דיווח על אירועי סייבר משמעותיים.

16. ההנהלה הבכירה של התאגיד הבנקאי תהיה אחראית על הנושאים הבאים:

- (א) יצירת מסגרת כוללת לניהול סיכוני הסייבר וקיום פיקוח נאות עליה;
- (ב) גיבוש מדיניות הגנת הסייבר התאגידית;
- (ג) יישום עקבי ותחזוקה של מסגרת העבודה לניהול סיכוני סייבר בכל חלקי התאגיד הבנקאי, לרבות הקצאת משאבים נאותים;
- (ד) מעקב אחר האפקטיביות של מערך הגנת הסייבר ותיאום פעילותו מול גורמי ניהול סיכון פנימיים וחיצוניים, כאמור בהוראה זו;
- (ה) קבלת דיווח על תמונת מצב עדכנית של איומי הסייבר ודרכי ההתמודדות מולם, בהתאם לתוצאות הערכת הסיכונים כאמור בהוראה זו;
- (ו) קבלת דיווח תקופתי על אירועי סייבר רלבנטיים (פנימיים וחיצוניים) וניתוח המשמעות הנגזרות מהם;
- (ז) דיון בהשלכות האופרטיביות, חוצות ארגון, של סיכוני סייבר והנחיה ובקרה על ביצוע שינויים או התאמות במערך ההגנה ו/או בפעילות העסקית, לפי הצורך.

מנהל הגנת הסייבר

17. התאגיד הבנקאי ימנה עובד בכיר בעל ידע וניסיון מתאימים כמנהל הגנת הסייבר ויגדיר את תחומי אחריותו וסמכויותיו.

(א) מנהל הגנת הסייבר יהיה כפוף לחבר הנהלה של התאגיד הבנקאי, ויהיה בעל מעמד וסמכות להשפיע על החלטות המשליכות על החשיפה של התאגיד הבנקאי לסיכוני סייבר.

(ב) מיקומו הארגוני של מנהל הגנת הסייבר יקבע באופן בו ימנעו, ככל הניתן, ניגודי עניינים.

(ג) מנהל הגנת הסייבר לא יישא באחריות נוספת שיש בה כדי להפריע לתפקודו;

(ד) ממשקי העבודה והדיווח הנדרשים בין מנהל הגנת הסייבר לבין בעלי התפקידים הרלבנטיים בארגון ייקבעו ויאושרו על ידי ההנהלה.

18. מנהל הגנת הסייבר יעמוד בראש מערך הגנת הסייבר ויהיה אחראי בין היתר על הנושאים הבאים :

- (א) תכלול היבטי ניהול הגנת הסייבר בתאגיד הבנקאי ;
- (ב) ייעוץ להנהלה הבכירה בתחום ניהול הגנת הסייבר ;
- (ג) סיוע להנהלה בגיבוש ויישום מדיניות הגנת הסייבר ;
- (ד) גיבוש מתודולוגיה תאגידית לניהול סיכוני סייבר ;
- (ה) פיתוח, מעקב אחר יישום, וניטור של תכנית מקיפה ופרטנית להתמודדות התאגיד הבנקאי עם סיכוני הסייבר כאמור בהוראה זו ;
- (ו) הגדרת מדיניות פרטנית ונוהלי עבודה למימוש בקורות הגנת סייבר ;
- (ז) יצירת מודעות לאיומי הסייבר והדרכה לעניין דרכי ההתמודדות מולם, בקרב עובדים, ספקים, שותפים ולקוחות התאגיד הבנקאי ;
- (ח) עבודה עם הגורמים הרלבנטיים בתאגיד הבנקאי (טכנולוגיים ועסקיים) בכדי לנתח ולהעריך את רמות הסיכון המובנה בפעילות, את הבקורות הנדרשות ובהתאם, את רמות הסיכון השיווי והחשיפות לאיומי סייבר ;
- (ט) קביעת מסגרת הדיווחים שיקבל מגורמים שונים בתאגיד הבנקאי ;
- (י) תיאום וקישור מול גורמים חיצוניים בנושאי הגנת סייבר ;
- (יא) פיתוח מדדים רלבנטיים, הכנת דוחות ומתן דיווחים שוטפים כאמור בהוראה זו ;
- (יב) תכלול ובקרה של ניהול אירועי סייבר בתאגיד הבנקאי ;
- (יג) ייזום וביצוע תרגולים ;
- (יד) הובלה ותיאום של תהליכים הנוגעים לניהול הגנת הסייבר ;
- (טו) הערכת בקורות הגנת הסייבר ;
- (טז) ניתוח אירועי סייבר משמעותיים בישראל ובעולם, הפקת לקחים ויישום המסקנות הרלוונטיות לתאגיד הבנקאי.

19. המפקח על הבנקים ראשי להתיר למנהל הגנת הסייבר בתאגיד הבנקאי לשמש מנהל הגנת הסייבר גם בתאגידים בנקאיים הנשלטים על ידי אותו תאגיד בנקאי או בתאגידים כמפורט בסעיפים 11(א)(א), 11(א)(ב) ו- 11(ב) לחוק הבנקאות (רישוי).

ביקורת פנימית

20. ניהול הגנת הסייבר ואופן יישומה יבוקרו באופן תקופתי ע"י הביקורת הפנימית.

מערכי ניהול, תיאום ובקרה משיקים

21. כחלק מניהול סיכוני הסייבר בראייה משולבת כלל תאגידית, מערך הגנת הסייבר יפעל באופן מתואם עם מערכי ניהול, תיאום ובקורות משיקים בתוך התאגיד הבנקאי ומחוץ לו.

22. יחסי הגומלין וזרימת המידע בין המערכים שבתוך התאגיד הבנקאי יוגדרו בכתב. מערכי ניהול, תיאום ובקרה משיקים בתאגיד הבנקאי כוללים, בין היתר: אבטחת מידע, אבטחה פיזית, ממשל מערכות מידע, תפעול מערכות מידע, ניהול סיכונים, הונאות, ניהול כח אדם, המשכיות עסקית, ניהול יחסי לקוחות, דוברות, וייעוץ משפטי.
23. בפרט, מנהל הגנת הסייבר יקיים ממשקי עבודה מול מנהל הסיכונים הראשי והביקורת הפנימית תוך התאמה להוראות הרלבנטיות.
24. יחסי הגומלין וזרימת המידע בין המערכים שבתוך התאגיד הבנקאי לבין מערכים חיצוניים לתאגיד יוגדרו בכתב. מערכים חיצוניים לתאגיד הבנקאי כוללים, בין היתר: גורמי רגולציה, גורמי חקירה ואכיפה, מטה הסייבר הלאומי, גורמי ניהול סיכוני סייבר מקבילים במגזר הפיננסי, גורמי ניהול סיכונים אצל ספקים ושותפים עסקיים ומערכי שיתוף מידע בנוגע לסייבר.

פרק ג': אסטרטגיית הגנה ומסגרת לניהול סיכוני הסייבר

תפיסת הגנת הסייבר

25. התאגיד הבנקאי ירחיב ויעמיק את יכולות ההתמודדות הקיימות של אבטחת המידע (דהיינו: מניעה - Prevention, גילוי - Detection, תגובה - Response), באופן אשר יאפשר לו להתמודד כנגד איומי הסייבר. בפרט, התאגיד הבנקאי יפתח וירחיב יכולותיו בתחומים הבאים: חיזוי - Prediction, זיהוי והטעיה, ושרידות - Resilience.

26. התאגיד הבנקאי יקיים מערך הגנת סייבר אפקטיבי ויעיל, הפועל מתוך ראייה תהליכית ומביא לידי ביטוי, בין היתר, את העקרונות הבאים:

(א) תפיסה כוללת של מרחב הפעילות - מערך הגנת הסייבר יתחשב במקומו של התאגיד הבנקאי במכלול שרשרת האספקה של שירותי בנקאות, בשימוש בתשתיות ושירותים כלליים (כגון רשתות חברתיות), ובסיכונים הנובעים מאופי הפעילות אל מול הגורמים השונים במרחב, לרבות בחו"ל, חברות בנות (בישראל ובחו"ל), ספקים, נותני שירותים ולקוחות;

(ב) שיתוף מכלול הגורמים הרלבנטיים בתאגיד הבנקאי בגיבוש ויישום אסטרטגיית ומדיניות הגנת הסייבר;

(ג) פרואקטיביות – יכולות מודיעין, ניטור ותגובה בזמן אמת של מערך ההגנה, אל מול האיומים ושיתוף מידע ומודיעין;

(ד) העמקת יכולות ההתמודדות כנגד איום ממוקד, באמצעות יצירת מערכי הגנת סייבר המשלבים תשתיות ארגוניות ואנושיות, נהלים ותהליכי עבודה, וטכנולוגיות (People, Processes, Technologies) ופריסתם בשכבות בתצורת הגנה לעומק (Defense in Depth) בכדי למזער את החשיפה לאיום ולהשלכותיו;

(ה) שילוב יכולות מתקדמות במערך ההגנה (לרבות הונאת התוקף, פריסת מלכודות וזיהוי דפוסים חשודים ואנומאליות) גם ברמת תשתיות המחשוב והתקשורת וגם ברמת הפעילות העסקית (למשל: זיהוי הונאות);

(ו) מתן דגש למערכי הגילוי, החקירה והתגובה, מתוך הכרה במורכבות האיום ויכולות היריב, בהתבסס על ההנחה שמניעה מוחלטת של התממשות הסיכון היא בלתי אפשרית, ובהתייחס גם לאיומים שהסבירות להתממשותם היא נמוכה, אולם פוטנציאל הנזק שלהם הוא גבוה.

(ז) עמידות – מיפוי וחקר הסביבה, חיזוי וחקר איומים, מערך הגנה ממוקד משימה שיאפשר לתאגיד הבנקאי לספוג את השלכותיו של שיבוש תפעולי משמעותי (ישיר או עקיף) עקב התקפת סייבר ולהמשיך לנהל תהליכים ולספק שירותים חיוניים.

(ח) מתן דגש להגנה על פרטיות לקוחות התאגיד הבנקאי ונכסיהם, ושמירה על רמות אמינות, נאותות וזמינות גבוהות של השירותים המסופקים על ידי התאגידים הבנקאיים.

אסטרטגיית הגנת סייבר

27. אסטרטגיית הגנת סייבר כלל תאגידית תעוגן במסמך שיכלול, בין היתר, את הנושאים הבאים:

- (א) מקומה וחשיבותה של הגנה הסייבר בתאגיד הבנקאי;
  - (ב) תפיסת איום הסייבר והאתגרים מולם עומד התאגיד הבנקאי;
  - (ג) גישת התאגיד הבנקאי לניהול סיכוני סייבר, קביעה וניטור של רמת חשיפה לאיומי סייבר;
  - (ד) עיקרי אסטרטגיית הגנת הסייבר: יעדים, עקרונות הפעלה ויישום.
28. האסטרטגיה תעודכן על פי הצורך ובכל מקרה לפחות פעם בשלוש שנים.

מסגרת לניהול סיכוני הסייבר

29. המסגרת לניהול סיכוני הסייבר תעוגן במסמך שיכלול, בין היתר, את הנושאים הבאים:
- (א) זיהוי מבני הממשל התאגידי המשמשים לניהול סיכוני הסייבר, לרבות תחומי אחריות וקווי דיווח;
  - (ב) תיאור הכלים והמתודולוגיות להערכת הסיכונים ואופן השימוש בהם;
  - (ג) תיאור תהליכי ואמצעי הגנה עיקריים ואופן בקרתם והערכתם.

מדיניות הגנת סייבר

30. התאגיד הבנקאי יגדיר מדיניות הגנת סייבר כלל תאגידית, אשר תתייחס למכלול הבקורות ודרכי הפעולה להשגת יעדי ההגנה בהתאם לאסטרטגיה. המדיניות תעבור הערכה מדי שנה ותעודכן במידת הצורך.

31. המדיניות תתייחס, בין היתר, לנושאים הבאים: יעדי הגנת הסייבר; הגדרת תחומי אחריות, בעלי תפקיד וגורמים מעורבים (לרבות ממשקי עבודה); מבנים ארגוניים; מבנה וממשל תהליך ניהול סיכוני הסייבר בתאגיד הבנקאי; המסגרת הנוהלית הפנימית של התאגיד הבנקאי; פירוט הבקורות הנדרשות והמסגרת ליישומן; מערכי ניטור ותגובה; קידום מודעות; איסוף, מחקר ושיתוף מידע; שימוש במדדי יישום, בשלות ואפקטיביות; הערכה, בקרה ודיווח.

32. בהתאם למדיניות הגנת הסייבר, התאגיד הבנקאי ייקבע מדיניות פרטנית עבור בקורות ההגנה המיושמות. מסמכי המדיניות הפרטניים יעודכנו על פי הצורך.

תכניות עבודה

33. על בסיס האסטרטגיה והמדיניות, וכנגזרת מניתוח הסיכונים וחיפוף הסייבר, יגבש התאגיד הבנקאי תכנית עבודה רב-שנתית, אשר תתווה ותתעדף את דרכי יסום הבקרות השונות לצמצום סיכוני הסייבר. התכנית תאושר בידי הנהלת התאגיד הבנקאי אשר תקצה משאבים הולמים להשגת יעדי התכנית.

פרק ד': ניהול סיכוני הסייבר

ניהול סיכוני הסייבר : זיהוי סיכונים, הערכת סיכונים

34. תהליך אפקטיבי לזיהוי והערכת סיכוני סייבר מתייחס, בנוסף לאמור בסעיף 26 להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 350, לגורמי האיום השונים, לסביבות הפעילות השונות של התאגיד (הפנימיות והחיצוניות) ולמגוון תרחישים, לרבות התייחסות לסיכונים הנובעים מפשיעת סייבר, תלות בתשתיות תומכות ועבודה עם ספקי שירות חיצוניים.
35. התאגיד הבנקאי יבצע, אחת לשנה לכל הפחות, הערכה של סיכונים ובקורות סייבר, אשר מזהה את הסיכון המובנה, את האפקטיביות של סביבת הבקרה, ואת הסיכון השיורי.
36. תהליך זיהוי והערכת סיכוני הסייבר צריך להיות מתמשך ולהתבצע בהתאם לשינויים פנימיים וחיצוניים, ובכללם שינויים עסקיים, ארגוניים וטכנולוגיים.
37. התאגיד הבנקאי יודא כי הערכת סיכוני הסייבר ותשתית הבקורות לניהול מתעדכנות בהתאם לשינויים והמגמות במערך האיומים ובהתאם לקצב הגידול או השינויים במוצרים, פעילויות, תהליכים ומערכות.
38. לצורך ניתוח והערכת איומי הסייבר יתחשב התאגיד הבנקאי בנתונים האמורים בסעיף 28 להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 350, בדגשים ובשינויים כמפורט להלן:
  - (א) ממצאי ביקורות וסקרים וכל מידע שוטף אשר יש בהם כדי להצביע על חולשות בבקורות הרלבנטיות;
  - (ב) איסוף וניתוח נתונים חיצוניים שביכולתם להצביע על נקודות תורפה אפשריות או להוביל לגילוי חשיפות לסיכונים שלא זוהו בעבר;
  - (ג) איסוף וניתוח נתונים של אירועי סייבר בתאגיד;
  - (ד) מיפוי תהליכים עסקיים, לצורך חשיפת סיכונים ספציפיים, קשרי תלות הדדית בין סיכונים, ותחומי חולשה בבקורות או בניהול הסיכונים;
  - (ה) שימוש במדדים לצורך כימות החשיפה לסיכוני סייבר תוך שימוש במדדי הערכה איכותיים ו/או כמותיים, באופן אשר יאפשר מעקב אחרי שינויים בערכים אלו מעת לעת.
  - (ו) שימוש במדדי בשלות תהליכים (Process Maturity), אינדיקטורים עיקריים לסיכון (KRI) ולביצוע (KPI) וכיו"ב, בכדי לספק תובנות על סטטוס מנגנוני הבקרה ותכנית הגנת הסייבר;
  - (ז) ניתוח תרחישים בשיתוף עם מנהלי קווי העסקים ומנהלי הסיכונים במטרה לזהות אירועים פוטנציאליים של התממשות הסיכון, להעריך את תוצאותיהם האפשריות, ולשפר את יכולת הזיהוי והתגובה לאותם אירועים;
  - (ח) ניתוח השוואתי של תוצאות של כלי הערכה שונים, בכדי לספק מבט מקיף יותר על פרופיל סיכון הסייבר של התאגיד הבנקאי.

39. מתודולוגיות זיהוי, מדידה והערכת סיכוני הסייבר בתאגיד הבנקאי תהיינה מתועדות ומאושרות בידי ההנהלה הבכירה.

הערכת בקורות הגנת הסייבר

40. מנהל הגנת הסייבר יודא קיום מנגנונים ניהוליים, תפעוליים וטכניים לביצוע הערכת בקורות הגנת הסייבר ויזום הפעלת מנגנוני הערכה ובקרה כאמור, לפי הצורך.

41. תכנון מערך הערכת בקורות הגנת הסייבר ייגזר מתפיסת מכלול מערך איומי הסייבר על התאגיד הבנקאי, ובהתחשב בסוגי הסיכונים, תרחישי אירוע סייבר שונים, הסתברות התממשותם ובתוצאות סקרים קודמים.

42. מנגנוני הערכת בקורות הגנת הסייבר יתואמו וישולבו במנגנוני הערכה קיימים בתאגיד, בין היתר, בסקרי פגיעויות (Vulnerability Assessments) ובדיקות חוסך/מבדקי חדירה מבוקרים (Penetration Tests) בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 357, תהליכי ביקורת פנימית על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 307, תהליכי ציות לחקיקה/תקנים וכיו"ב.

43. המדדים להערכת סיכוני הסייבר יעודכנו, מעת לעת, בהתאם לתוצאות הערכת בקורות ההגנה.

44. הערכת בקורות הגנת הסייבר תכלול ניתוח מצב הבקורות בהתייחס לאיומי הסייבר, לחולשות ולסיכונים הרלבנטיים, בחתכי הפעילות השונים לרבות: גישה פיזית; מנהל וארגון; ניהול מחזור חיי מערכות מידע (Information System Lifecycle) בסביבות השונות; ניהול תשתיות תקשורת ומחשוב בסביבות השונות, לרבות מערכות תומכות קריטיות; פעילות מול לקוחות, לרבות התקנים שבשימוש הלקוחות; גישה מרחוק; שירותי העברת הודעות; ניהול הרשאות וזהויות; עבודה עם שותפים עסקיים וספקי שירותים, לרבות ערוצי העברת מידע ונתונים; תרבות ארגונית ומודעות עובדים; נוכחות מקוונת (Online Presence) לרבות בנקאות ישירה/בתקשורת ושימוש ברשתות חברתיות, והמשכיות עסקית.

45. ממצאים מהותיים שנתגלו בעקבות או במהלך פעולות הערכת בקורות הגנת הסייבר ידווחו להנהלה והדירקטוריון, יחד עם הפקת הלקחים ותכנית לתיקון הממצאים, כאמור בהוראה זו.

דיווח על סיכונים

46. הדוחות הסדירים המוגשים להנהלה והדירקטוריון בנושאי סיכונים תפעוליים כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 350, יכללו התייחסות פרטנית לסיכוני הסייבר.

47. דוחות סיכוני סייבר יכללו:

(א) מצב עדכני ומנומק של מדדי סיכוני הסייבר;

- (ב) פירוט של אירועי סיכון/נזק משמעותיים בתאגיד ;
- (ג) אירועים ונתונים חיצוניים רלבנטיים שיש בהם השפעה פוטנציאלית על התאגיד הבנקאי.

פרק ה': יעדי בקרה ובקורות הגנת סייבר

כללי

48. כחלק מניהול הגנת הסייבר, התאגיד הבנקאי יבסס מערך בקורות אפקטיבי להפחתת רמת סיכוני הסייבר.
49. מערך הבקורות יהיה מושתת על שילוב חוצה ארגון של טכנולוגיות, תהליכים, נהלים, ואנשים אשר יאפשרו לתאגיד הבנקאי לצמצם את החשיפה לאיומי הסייבר לרמה הנדרשת.
50. התאגיד הבנקאי ינקוט בצעדים הנדרשים להשגת יעדי הבקורות ולמימוש הבקורות כמפורט בפרק זה.

אבטחת סביבת הפעילות

51. התאגיד הבנקאי ימפה את סביבת הפעילות שבה הוא פועל, יזהה את סיכוני הסייבר הכרוכים בפעילותו, ויגדיר מדיניות להתמודדות עם סיכונים אלו, בהתאם לרמת הסיכון ואופי הקשר.
52. במסגרת זו, התאגיד הבנקאי יבחן את מכלול השירותים העסקיים והתפעוליים, לרבות: ספקים, תאגידים קשורים, לקוחות, ספקי תשתית מחשוב ותקשורת, מיקור חוץ, ספקי שירותים (למשל: עו"ד, רו"ח, משרדי פרסום, בתי דפוס וכיו"ב), וגורמי חו"ל.
53. התאגיד הבנקאי יקבע מנגנונים נאותים להגנה על נוכחותו המקוונת (Online Presence) ובפרט, למול הסיכונים הכרוכים בפעילותו ברשתות חברתיות.
54. התאגיד הבנקאי יקבע את הפעולות הנחוצות לוודא, ככל שניתן, שהגורמים הרלבנטיים, לרבות גורמים חיצוניים, נוקטים באמצעים הנדרשים להפחתת חשיפתו לסיכוני סייבר, לרבות ביצוע בדיקות נאותות וניטור באותם גורמים (או גופים) שזוהו כמהותיים לפעילות העסקית התקינה ולאספקת השירותים ברמה הנדרשת.

הגנת סייבר פרואקטיבית

55. התאגיד הבנקאי יבסס מערך דינאמי של הגנת סייבר, בעל יכולות פרואקטיביות, בין היתר, ע"י:
- (א) מיפוי והכרת הסביבה – ביצוע מיפוי וניתוח עדכניים של הסביבה התפעולית הפנימית והחיצונית בה הוא פועל, על מנת לזהות גורמים, מערכות ותהליכים קריטיים, לרבות נקודות תורפה, חולשות ו/או תלות הדדית ביניהם;
- (ב) חיזוי וחקר איומים – איסוף מידע תוך זיהוי וניתוח שוטפים של שיטות ודרכי תקיפה, כוונות ופעילות של גורמי איום במרחב הסייבר, ושיתוף מידע עם גורמים רלוונטיים אחרים לצורך הפקת מידע אופרטיבי, ניתוח תרחישים ו"חשיבה מחוץ לקופסה", אשר יסייעו לחיזוק מערך הגנת הסייבר והסביבה התפעולית כנגד מתקפות פוטנציאליות;
- (ג) תמונת מצב עדכנית (Situational Awareness) – תפיסת מצב הגנת הסייבר של התאגיד, בפרק הזמן הנוכחי, אל מול האיומים, ביצוע ניטור מקיף של הסביבה הפנימית

והחיצונית לתאגיד הבנקאי לצורך זיהוי חולשות ו/או איומים ו/או אירועי אבטחה ו/או סממנים לקיומם של אלה, תוך שימוש ביכולות זיהוי שונות - למשל: ניתוח דפוסים, זיהוי אנומאליות, כריית מידע (Big Data Analysis) - ותעדוף של האירועים בהתחשב ברמת הסיכון ופוטנציאל הנזק הגלום בהם, כבסיס לקבלת החלטות אופרטיביות;

(ד) תגובתיות – פיתוח יכולת תגובה מהירה ואפקטיבית לאירוע סייבר וניהולו, על מכלול היבטיו ולאורך כל שלביו, זאת על מנת לצמצם באופן מרבי התרחשות הנזק לתאגיד הבנקאי;

(ה) הטעה, הסטה ועיכוב – שימוש בטכניקות ובטכנולוגיות ייעודיות (כדוגמת "מלכודות דבש" (Honeypots), הסטת תקשורת וכיו"ב) במטרה להטעות ולעכב את התוקף בדרכו לייעד התקיפה ובכדי לאפשר זיהוי וניתוח של כלים ושיטות (Tactics, Techniques and Procedures) בהן עושה התוקף שימוש;

(ו) עמידות סייבר והתאוששות – יכולת לספוג את השלכותיו של שיבוש תפעולי משמעותי כתוצאה מאירוע סייבר, תוך המשך ניהול תהליכים ושירותים חיוניים, ושיקום הפעולות העסקיות לאחר שחל שיבוש כאמור עד לרמה מספקת לצורך מילוי התחייבויות העסקיות;

(ז) חקירה, תחקיר ומיצוי הדין – יכולת לבצע שימור ראיות וניתוח מעמיק של אירועים לצורך איסוף ראיות, הערכת הנזק שנגרם, זיהוי מקורות וגורמים תוקפים, ביצוע תחקיר, הפקת לקחים ושימור ידע. כל זאת, תוך שימוש במנגנונים חוקיים ושיתוף פעולה עם גורמי אכיפה, במידת הצורך, לצורך מיצוי הדין עם האחראים.

צמצום מעטפת התקיפה (Attack Surface)

56. התאגיד הבנקאי יפעל באופן שוטף לצמצום החשיפה לאיומי סייבר. במסגרת זו, ינקוט התאגיד הבנקאי, בין היתר, בפעולות הבאות: הקשחת מערכות ותשתיות; פיתוח מאובטח; צמצום הרשאות של משתמשים על פי העקרונות של "הצורך לדעת" (Need to Know) והרשאות מינימליות (Least Privileged); בקרה וחסימה של התקנים ניידים; סינון סוגי קבצים נכנסים למערכות התאגיד הבנקאי; חסימת מתחמי כתובות ו/או סוגי רשתות המשמשות כמקור להתקפות.

הגנה לעומק (Defense in Depth)

57. הגנה לעומק מאופיינת על ידי שימוש בבקורות שונות בנקודות שונות בתהליך, כך שחולשה בבקרה אחת מפוצה על ידי חוזקה של בקרה אחרת. מימוש הגנה לעומק על ידי יישום אבטחה רב שכבתית (Multi-Layer Defense) יכול לחזק באופן משמעותי את האבטחה הכוללת של תהליכים עסקיים, מערכות מידע, מוצרים ושירותים בנקאיים וכן להיות יעיל בהגנה על מידע רגיש ללקוח, מניעת גניבת זהות ומניעת הפסדים כתוצאה משימוש בלתי מורשה.

58. בפריסת ההגנה לעומק התאגיד הבנקאי יתחשב בניתוח סיכוני הסייבר, מצב הבקורות והחשיפות למול האיומים.

ראיה תהליכית

59. התאגיד הבנקאי ימפה את תהליכי הגנת הסייבר, יקבע מדדי ביצוע ואינדיקטורים, יעריך את רמת בשלות היישום של התהליכים בתאגיד הבנקאי, יזהה את הנקודות הטעונות שיפור, ויישם את השינויים הדרושים בהתאם לתכנית העבודה.

60. תהליכי הגנת הסייבר רלבנטיים גם לתהליכים חוצי ארגון, לרבות: ניהול סיכוני סייבר, ניהול מחזור חיים של מערכת, ניהול נכסים, תצורה וטלאים (Asset, Configuration and Patch Management); ניהול זהויות (Identity Management); ניטור ובקרה; שיתוף מידע ודיווח; ניהול אירועים ותגובה; ניהול שרשרת אספקה ותלות בגורמי חוץ (Supply Chain); הדרכה ומודעות; ניהול תכנית הגנת הסייבר.

61. התאגיד הבנקאי יעדכן את הערכת בשלות התהליכים אחת לשנה, לכל הפחות.

הגורם האנושי

62. מתוך הכרה במרכזיותו של הגורם האנושי במערך הגנת הסייבר, התאגיד הבנקאי יגדיר את הבקורות הנחוצות בהיבטי מיון, גיוס וקליטת כח אדם (לרבות עובדים וספקים), ניהול זהויות, מתן הרשאות, הפרדת רשויות, נידוד, מעבר ועזיבה.

63. התאגיד הבנקאי יגדיר ויישם תכנית הדרכה ומודעות מקיפה לנושאי הגנת הסייבר. התכנית תקיף את מכלול קהלי היעד, לרבות עובדים, מנהלים, מפתחים, מנהלי מערכות ותשתיות, גורמי חוץ, ספקים, לקוחות וכיו"ב. התכנית ותכניה יעודכנו מעת לעת בהתאם לתמונת האיומים ולהערכת הסיכון העדכנית.

שיתוף מידע ומודיעין

64. התאגיד הבנקאי יאסוף וינתח מידע רלבנטי, ממקורות פנימיים וחיצוניים, לצורך יצירת תפיסה כוללת ועדכנית של תמונת איום הסייבר והחשיפה של התאגיד הבנקאי למולו, כבסיס לקבלת החלטות מושכלת, תעדוף של דרכי פעולה, וקיום הגנה אפקטיבית בזמן אמת.

65. תמונת האיום וחשיפת הסייבר תיגזר, בין היתר, מהמידע הבא: מיפוי גורמי איום רלבנטיים, בחתך מוטיבציה ויכולות; טכניקות, טקטיקות, תרחישים ואמצעי תקיפה; חולשות, הגדרות מערכת, ו/או פגיעויות שעלולות לשמש כר להתקפות; פעולות שננקטו בעבר בתגובה להתקפה, התקפות שאירעו בעבר (בתאגיד הבנקאי ו/או בסביבת הפעילות); דרכים ואינדיקטורים לגילוי וזיהוי התקפות; דרכי התמודדות עם התקפות.

66. התאגיד הבנקאי ישתף מידע שעשוי לסייע לתאגידים בנקאיים אחרים בהתמודדות מול איומי סייבר.

67. איסוף ושיתוף המידע יתבצע בהתאם להנחיות המפקח ובכפוף לדין.

ניטור, בקרה וזיהוי אירוע סייבר

68. התאגיד הבנקאי יקיים מערך ניטור ובקרה אפקטיבי, אשר יהיה מאויש באופן רציף (7X24X365), יקבל דיווחים בזמן אמת מהמערכות השונות, לרבות מערכות תפעוליות ועסקיות, יזהה אינדיקטורים להתרחשות אירוע סייבר, ויזום פעילויות דיווח ותגובה במידת הצורך.
69. על אף האמור בסעיף 68 לעיל, המפקח על הבנקים רשאי להתיר, במקרים חריגים, איוש שאינו רציף כאמור, ובלבד שמערך הניטור והבקרה יעבוד בתצורת עבודה המספקת רציפות תפקודית.
70. לצורך זיהוי אירועי סייבר יעשה התאגיד הבנקאי שימוש גם באמצעים לזיהוי חריגות (אנומאליות) ברמה הטכנולוגית (פעילות המערכות) וברמת הפעילות העסקית.
71. התאגיד הבנקאי יקבע את פרק הזמן הנחוץ לשמירת המידע הדרוש לצורך זיהוי אירועים, לרבות אירועים בחתימה נמוכה, כדי לאפשר ביצוע תחקירי אירוע.
72. מערכות הניטור ישולבו עם מערכות אחרות בתאגיד הבנקאי בכדי לאפשר תהליך אפקטיבי של זיהוי וטיפול באירועי סייבר, לרבות: זיהוי אינדיקטורים לפעילות חריגה, אחזור והעשרת מידע, חקירה ותיעוד, ניהול ידע וקבלת החלטות, יצירה וניהול התראות ודיווחים, תקשורת עם גורמים רלבנטיים וביצוע שינויים במערכות בזמן אמת.
73. התאגיד הבנקאי יבחן מעת לעת תרחישי אירוע סייבר לצורך הערכת יכולתו לזהותם, ויעדכן בהתאם את מערך הניטור והזיהוי.

תגובה וניהול אירוע סייבר

74. בניהול אירוע סייבר יזהה התאגיד הבנקאי את השלב בו נמצא האירוע (ראה סעיף 13 לעיל) וינהלו בהתאם למאפייניו. סיום אירוע סייבר יתקיים רק לאחר סיום הטיפול בכל שלביו.
75. התאגיד הבנקאי יקבע נוהלי דיווח, ניהול, תגובה וסיום של אירוע סייבר ושל התרעה על אירוע סייבר, בהתאם לחומרתו ובהתאם לשלבי הטיפול באירוע.
76. לצורך ניהול אירוע סייבר יקים התאגיד הבנקאי חדר מצב, ויגדיר בראיה משולבת כלל-תאגידית, את קבוצת העובדים אשר יאיישו אותו, את תפקידיהם, סמכויותיהם, גורמי דיווח פנימיים וחיצוניים, דרכי תקשורת, כלי עבודה וכן נוהלי עבודה פרטניים.
77. התאגיד יבצע רישום ומעקב מסודר של אירועים שטופלו והפעולות שנקטו בידי הגורמים הרלבנטיים. בפרט, התאגיד ינהל "יומן אירועים" בו יתועדו, בסמוך ככל הניתן למועד ההתרחשות, מכלול הידיעות, ההחלטות והפעולות שבוצעו בקשר לאירוע סייבר.
78. התאגיד הבנקאי יגדיר מאגר של פעילויות תגובה (כדוגמת שינויי קונפיגורציה, הגבלה ו/או הסטה של תקשורת, פריסה של תוכנות וכיו"ב) בהתאם לתרחישים השונים, ויגדיר את התנאים שבהם יינקטו פעילויות התגובה, את אופן יישומן הפרטני, את בעלי הסמכות

להורות על הפעלתן, את ערוצי היידוע והאישורים הנדרשים, ואת אופן הערכת יעילות התגובה באירוע המסוים שבמסגרתו הופעלה.

79. התאגיד הבנקאי יגדיר סולם של רמות כוננות ופעילויות נדרשות, בהתאם להתראות ולתרחישים השונים, כגון: צפי לביצוע התקפה מאורגנת; כמות וחומרת התקפות שזוהו בתאגיד הבנקאי, במגזר, או במדינה; גילוי חולשה מהותית או זיהוי כלי תקיפה המהווה איום ישיר על התאגיד הבנקאי.

תרגולים

80. התאגיד הבנקאי יגדיר תכנית לביצוע תרגולים של מערכי התגובה השונים בתאגיד, תוך התחשבות בסוגי תרגול שונים (דימוי התקפות, "משחקי מלחמה", תרגילים "מועמדים" וכיו"ב) ובהתייחס לגורמים המעורבים (למשל: גורמים טכניים, צוותי ניהול משבר, דרגי מקבלי החלטות, דוברות וכיו"ב).

דיווח על אירוע סייבר

81. התאגיד הבנקאי יקיים מערך דיווח פנימי נאות כחלק מניהול סיכונים ואירועי סייבר. במסגרת זו תוגדר מדיניות דיווח מפורטת, שתקבע בין היתר את הגורמים הפנימיים והחיצוניים אליהם יתבצעו הדיווחים, את מתכונתם ואת תדירותם.

82. התאגיד הבנקאי ידווח לפיקוח על הבנקים על אירוע סייבר או על אירוע החשוד כאירוע סייבר, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 366 בנושא "דיווח על אירועי כשל טכנולוגי ואירועי סייבר".

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2457	1	הוראה מקורית	16/3/15
2643	2	עדכון	29/12/20
2669	3	עדכון	30/09/21

מחשוב ענן

פרק א': רקע

מבוא

1. בשנים האחרונות מתפתחת מגמה של מעבר הולך וגובר לתצורות שונות של מחשוב ענן (Cloud Computing). טכנולוגיות אלו מאפשרות ניצול יעיל ונוח של משאבי מחשוב תוך אפשרות לשיתוף משאבים ולשימוש בהם לפי הצורך. זאת, בד בבד עם חיסכון בעלויות ציוד, שטחי ה-Data Center, חשמל וכד'. השימוש בשירותי מחשוב ענן על ידי בנקים בעולם ובישראל עשוי לשמש כמענה לצרכים עסקיים דוגמת שדרוג מערכות מהותיות. מגמה זו צפויה להתגבר, בין השאר על רקע התפתחות ושדרוג טכנולוגיית מחשוב הענן והגברת התחרות בין הבנקים.
2. בצד היתרונות הגלומים בשימוש בטכנולוגיות ענן, שימוש בטכנולוגיות אלו עלול לחשוף את התאגיד הבנקאי לסיכונים תפעוליים מהותיים הקשורים לאבטחת מידע והגנת הסייבר, המשכיות עסקית, שליטה ובקרה על נכסי ה-IT, וכד'. סיכונים אלו נגזרים, בין היתר, מתלות בנותני שירותים או טכנולוגיות ספציפיים; כלי ניהול, אבטחה, שליטה ובקרה שמישמים בצורה שאינה מיטבית; קשיים בהגנה על המידע וביישום בקרות נאותות; העצמת הנזק הפוטנציאלי במקרה של כשל, במיוחד כאשר נוצרות נקודות כשל יחידות (Single Points of Failure); ועוד. נציין כי סיכונים אלו בחלקם אמנם מוכרים, אך נוכח המאפיינים הספציפיים של טכנולוגיות אלו גלומים בהן סיכונים ייחודיים.
3. הגישה הפיקוחית בהיבטי טכנולוגיה ואבטחת מידע והגנת הסייבר היא מאפשרת (Business enabler) ורואה במעבר מערכות התאגידים הבנקאיים למחשוב ענן, לרבות מערכות מהותיות, חלק מהחדשנות וההתפתחות הטכנולוגית. כל זאת בכפוף לניהול סיכונים מושכל, זהיר וקפדני.

תחולה

4. (א) הוראה זו תחול על התאגידים הבאים כהגדרתם בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981 (להלן בהוראה זו – "תאגיד בנקאי"):
  - (1) תאגיד בנקאי;
  - (2) תאגיד כאמור בסעיפים 11(א) ו-11(ב);
  - (3) תאגיד כאמור בסעיף 11(ב);
  - (4) סולק כהגדרתו בסעיף 36ט.
 (ב) בטל
5. הוראה זו אינה חלה על "ענן פרטי" כהגדרתו בסעיף 6 להוראה זו.

פרק ב': כללי**הגדרות**

6. להלן הגדרות ההוראה :

"מחשוב ענן"

מודל המאפשר גישה נוחה מכל מקום, לפי דרישה, למאגר משותף של משאבי מחשוב הניתנים להגדרה (למשל: רשתות, שרתים, אחסון, יישומים ושירותים), שניתן להתאימו במהירות.

"ענן פרטי"

תשתית מחשוב ענן המוקצית לשימוש הבלעדי של תאגיד בנקאי אחד. התשתית יכולה להיות בבעלותו, בניהולו ובתפעולו של התאגיד הבנקאי או צד שלישי או בכל שילוב ביניהם והיא יכולה להתקיים בחצרי התאגיד הבנקאי או מחוצה להם.

"מחשוב ענן מהותי"

שימוש בשירותי מחשוב ענן במיקור חוץ כהגדרתו בסעיף 8 להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 359A בנושא "מיקור חוץ" (להלן: "הוראה 359A"), כאשר לעניין זה מהותיות פעילות מחשוב הענן תקבע על פי השיקולים המפורטים בסעיף 27 להוראה 359A ובנוסף גם על פי השיקולים הבאים :

(א) סוג הענן.

(ב) סוג שירות מחשוב הענן.

(ג) שירות מחשוב הענן כולל מידע המוגדר על ידי התאגיד הבנקאי כמידע רגיש.

(ד) המידע אינו מוגדר ע"י התאגיד הבנקאי כמידע רגיש, אך כתוצאה מחשיפתו, ניתן להסיק פרטים שיאפשרו לתקוף או לפגוע בתאגיד הבנקאי או בלקוחותיו.

(ה) שירות מחשוב הענן מספק אמצעי אבטחת מידע והגנת הסייבר כרובד הגנה יחיד, ולא קיימים אמצעים דומים מסוגיהם גם בחצרי התאגיד הבנקאי.

הוראות כלליות

7. תאגיד בנקאי לא יאחסן, יעביר או יעבד מידע, שמוגדר על ידו כ"רגיש" (כגון: נתוני לקוחות, מידע עסקי חסוי וכד') בענן מחוץ לגבולות מדינת ישראל, אלא אם כן, וידא שספק שירותי הענן מקיים את רמת ההגנה בהתאם לרגולציית הגנת המידע של האיחוד האירופי (GDPR - General Data Protection Regulation).

8. שירותי מחשוב ענן מהותי ייחשבו פעילות מהותית במיקור חוץ וככאלה הינם כפופים להוראה 359A (למעט חובת הדיווח בסעיף 33 להוראה 359A) כמו גם להוראה זו, אשר מפרטת ומרחיבה את ההנחיות הייחודיות להם. בהתאם, ההגדרות המופיעות בהוראה 359A רלוונטיות גם להוראה זו.

9. אין בהוראה זו כדי לגרוע מהחובות החלות על התאגיד הבנקאי לפי כל החוקים והתקנות הרלבנטיים לשימוש בטכנולוגיות מחשוב ענן, ובכלל זאת, חוק הגנת הפרטיות ותקנות הגנת הפרטיות (העברת מידע אל מאגרי מידע שמחוץ לגבולות המדינה), תשס"א-2001.
10. התאגיד הבנקאי יוודא כי נותן שירות מחשוב הענן יישא באחריות כלפי התאגיד הבנקאי, לרבות קיום החובות הכלולות בחוזה ההתקשרות בין נותן שירות מחשוב הענן לתאגיד הבנקאי, גם במקרה בו נותן שירות מחשוב הענן עושה שימוש בנותן שירות משני.

פרק ג': ממשל תאגידי

11. פרק ב' בהוראה 359A בנושא ממשל תאגידי יחול גם על מחשוב ענן שאינו מחשוב ענן מהותי. זאת, למעט סעיפים 13(ג) ו-16 בהוראה 359A.

דירקטוריון

12. על הדירקטוריון לדון במסמך "מדיניות לשימוש בשירותי מחשוב ענן", כאמור בסעיף 16 להלן, ולאשר אותו.
13. על הדירקטוריון לאשר את תכנית העבודה הרב שנתית למחשוב ענן, כאמור בסעיף 20 להלן, לרבות יישום של כל שירות מחשוב ענן מהותי.
14. על הדירקטוריון לוודא שהשימוש בשירותי מחשוב ענן יהיה על פי המדיניות שנקבעה כאמור.

הנהלה בכירה

15. על ההנהלה הבכירה לגבש מדיניות לשימוש בשירותי מחשוב ענן אשר תקבע, בין היתר, את מאפייני השירותים המוגדרים כמחשוב ענן מהותי ובהם נדרש אישור של הדירקטוריון, את מאפייני שירותי מחשוב הענן בהם נדרש אישור ההנהלה בכירה וכן את מאפייני שירותי מחשוב הענן בהם נדרש אישור אחר.
16. מסמך "מדיניות לשימוש בשירותי מחשוב ענן" יתייחס לקביעת רמת מהותיות שירותי מחשוב הענן בהסתמך על הגדרת מחשוב ענן מהותי בהוראה זו; סמכויות, אחריות ופעולות גורמי ניהול שירותי מחשוב ענן לרבות ניהול נותן שירות מחשוב הענן, גורמי הבקרה והבקורות; מאפייני השירותים והיקפם, תהליכי אישור ודרגי אישור; אחריות הגורמים השונים בתאגיד הבנקאי לטיפול בהיבטים משפטיים, תחזוקה, ניטור, אבטחת מידע והגנת הסייבר, טיפול באירוע, המשכיות עסקית ורציפות תפקודית וכד'. המדיניות תיתן מענה גם לנדרש בהוראה זו ובהוראות רלוונטיות נוספות.
17. ההנהלה הבכירה תעקוב באופן שוטף אחר יישום מדיניות מסמך "מדיניות לשימוש בשירותי מחשוב ענן", כפי שאושר על ידי הדירקטוריון.
18. התאגיד הבנקאי יגדיר גורם הכפוף למנהל חטיבת טכנולוגיית המידע שיכיר באופן מעמיק את הסיכונים ואת השירותים הטכנולוגיים של כל נותן שירותי מחשוב ענן עמו התקשר התאגיד הבנקאי. התאגיד הבנקאי יבחן את הצורך להגדיר גורם אחראי לכל נותן שירותי מחשוב ענן שעמו התקשר.
19. התאגיד הבנקאי יגדיר גורם הכפוף למנהל הסיכונים, שיכיר באופן מעמיק את סיכוני כלל הפעילות במחשוב ענן.

20. על ההנהלה הבכירה להכין תכנית עבודה רב שנתית למחשוב ענן. התכנית תתן מענה, בין היתר, לסיכונים הגלומים בשירותי מחשוב הענן והבקורות המיושמות או המתוכננות להפחתתם.

פרק ד': יישומי מחשוב ענן המחייבים קבלת היתר - בטל

פרק ה': ניהול סיכונים

21. סעיפים 24 עד 26 בהוראה 359A יחולו גם על מחשוב ענן שאינו מחשוב ענן מהותי.
22. בטל.
23. תאגיד בנקאי יבצע הערכת סיכונים וסקר סיכונים באופן הבא:
  - (א) מיפוי והערכת סיכונים לכל יישום של שירות מחשוב ענן. הערכת הסיכונים תעשה קודם להתקשרות עם נותן שירותי מחשוב הענן ותעודכן באופן שוטף במהלך תקופת ההתקשרות, בין היתר, בהתאם לשינויים, כגון: טכנולוגיים, משפטיים, רגולטוריים, עסקיים וארגוניים אצלו ואצל נותן שירותי מחשוב הענן. אמנם שירות מחשוב ענן מהווה מקרה פרטי של מיקור חוץ, אך הערכת הסיכונים במקרה זה צריכה לכלול גם סיכונים ייחודיים (טכנולוגיים ואחרים) הקשורים לשימוש במחשוב ענן. היבטים עיקריים שיש לקחת בחשבון מובאים בנספח ב' להוראה זו – "היבטים עיקריים להערכת סיכונים במחשוב ענן".
  - (ב) בשירותי מחשוב ענן מהותי ביצוע סקר סיכונים, כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 350 בנושא "ניהול סיכונים תפעוליים", יהיה לכל הפחות אחת לשנתיים.
  - (ג) ויודא קיום בקורות מפצות מתאימות בהתאם להערכת הסיכונים.
24. הדוחות הסדירים המוגשים להנהלה הבכירה ולדירקטוריון בנושאי סיכונים תפעוליים, כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 350 בנושא "ניהול סיכונים תפעוליים", יכללו התייחסות פרטנית לסיכוני מחשוב ענן.
25. התאגיד הבנקאי יגדיר:
  - (א) תחומי אחריות לניהול, שליטה, אישור ותיעוד של שירותי מחשוב הענן בתאגיד הבנקאי.
  - (ב) מודל חלוקת אחריות בין התאגיד הבנקאי לבין נותן שירותי מחשוב הענן, ובכלל זה בהיבטי אבטחת מידע והגנת הסייבר. חלוקת אחריות זו אינה גורעת מאחריות התאגיד הבנקאי לקיום מכלול הדינים וההוראות החלים עליו.
26. עבור כל שירות מחשוב ענן התאגיד הבנקאי יתעד, לכל הפחות, את ההיבטים הבאים:
  - (א) ההחלטות והשיקולים במימוש שירותי מחשוב הענן, כגון: רמת מהותיות, שיקולים לשימוש בשירותי ענן, סיכונים, אישורים וכו'.
  - (ב) מאפייני נותן שירותי מחשוב הענן והחוזה עימו, כגון: תאריכי חתימת החוזה, חידוש, ואופציות להארכתו, מיקום מתקני הענן ואחסון הנתונים, סוג השירות ועלותו, סמכויות שיפוט וכו'.
  - (ג) מאפייני שירותי מחשוב הענן, כגון: מיפוי ותיאור הארכיטקטורה, הממשקים ודרישות אבטחת המידע והגנת הסייבר וכו'.
27. התאגיד הבנקאי יעדכן את התיעוד, כאמור בסעיף 26 לעיל, בכל מקרה של שינוי באחד המאפיינים המפורטים בסעיף האמור. כמו כן, אחת לתקופה שיקבע, יודא התאגיד הבנקאי את עדכניות התיעוד האמור.

פרק ו': התקשרות עם נותן שירותי מחשוב הענן

28. פרק זה אינו חל על מחשוב ענן שאינו מחשוב ענן מהותי.

בדיקת נאותות

29. במחשוב ענן מהותי, התאגיד הבנקאי יבצע בדיקת נאותות (Due Diligence) לנותן שירותי מחשוב הענן, לרבות זיהוי והערכת הסיכונים הפוטנציאליים בהתקשרות עמו והשימוש בשירותיו, כאמור בסעיף 23, ולכל הפחות לפי הסיכונים המפורטים בנספח ב' להוראה זו – "היבטים עיקריים להערכת סיכונים במחשוב ענן". בנוסף התאגיד הבנקאי יבדוק:
- (א) עמידה של נותן שירותי מחשוב הענן בכל דין ורגולציה הרלבנטיים לשימוש בטכנולוגיות מחשוב ענן, לרבות דיני הגנת הפרטיות החלים באותה המדינה בה הוא פועל.
- (ב) עמידה של נותן שירותי מחשוב הענן ברמת הגנת סייבר נאותה, בין היתר כפי שיוגדר במסמך "מדיניות לשימוש בשירותי מחשוב ענן".

חווה מחשוב ענן

30. מבלי לגרוע מהחובות החלות על התאגיד הבנקאי לפי הוראה 359A והוראת ניהול בנקאי מס' 363 "ניהול סיכונים סייבר בשרשרת אספקה", במחשוב ענן מהותי חווה ההתקשרות עם נותן שירותי מחשוב הענן יכלול, בין היתר, התייחסות לנושאים הבאים:
- (א) מחיקת המידע של התאגיד הבנקאי, או פעולה דומה, ממערכות נותן שירותי מחשוב הענן והתחייבותו כי לא ניתן יהיה לאחזר מידע זה במערכותיו.
- (ב) בטל.
- (ג) בטל.
- (ד) הבטחת יכולתו של התאגיד הבנקאי לקבל מידע הרלוונטי לפעילויות שהועברו למיקור חוץ המוחזק אצל נותן השירות, לרבות ביקורות שבוצעו אצל נותן השירות, ולבחון אותו או להעביר אותו למפקח על הבנקים על פי בקשתו.
- (ה) יישום הנחיות המודל שנקבע לעניין חלוקת האחריות כנדרש בסעיף 25.
- (ו) מיקום מתקן הענן ממנו יינתן השירות ומיקום אחסון הנתונים, לרבות התחייבות נותן שירות מחשוב הענן להודיע לתאגיד הבנקאי מראש על כל שינוי באמור.
- (ז) אופן אחסון המידע הרגיש והנגישות אליו תוך כדי תקופת השירות ולאחריה.
- (ח) גיבוי המידע והאפשרות לאחזורו.
- (ט) הגדרת יכולת התאגיד הבנקאי להפעיל או להפסיק שירותי מחשוב ענן מהותיים או רכיבים מתוך שירותים אלה לרבות חסימות גישה, ככל שרלוונטי ובעת חירום כדוגמת אירוע סייבר, מתוך הצורך לצמצם סיכונים. זאת, בין באופן עצמאי ובין על ידי נותן שירות מחשוב הענן בהתאם לבקשת התאגיד הבנקאי. הגדרת התהליכים התומכים ביכולות אלה, תוך התייחסות למשאבים של נותן שירותי מחשוב הענן בהם נעשה שימוש משותף על ידי התאגיד הבנקאי וגורמים אחרים המקבלים שירות מאותו נותן שירות מחשוב ענן.
- (י) בחינת שילוב התחייבות נותן שירות מחשוב הענן להשתתפות בתרגילי סייבר שיקיים מולו התאגיד הבנקאי אחת לתקופה, בהתאם לאופי היישום.

(יא) יישום בקורות מפצות הנדרשות מנותן שירות מחשוב הענן בהתאם להערכת סיכונים כמפורט בסעיף 23 להוראה זו.

ניהול ההתקשרות עם נותן שירותי מחשוב ענן מהותי

31. התאגיד הבנקאי ינהל את ההתקשרות עם נותן שירותי מחשוב ענן מהותי על פי העקרונות הבאים :

(א) מעקב אחר ביצועי השירות, הבטחון ואבטחת המידע ועמידה ביעדי השירות המוסכמים עם נותן שירותי מחשוב הענן, כל זאת באמצעי ניטור התואמים את תיאבון הסיכון של התאגיד הבנקאי.

(ב) הערכה של ההסדרים עם נותן שירותי מחשוב הענן, בהתייחס למצבי סיכון, אירועים ושינויים שהתחוללו במהלך התקופה ולתפעול קריטי של מערכות המחשוב של התאגיד הבנקאי בענן. הערכה זו תכלול גם הערכת סיכונים ותביא בחשבון את יכולותיו של נותן שירותי מחשוב הענן, תוך עמידה בדרישות בהיבטי טכנולוגיה, המשכיות עסקית, אבטחת מידע והגנת הסייבר.

(ג) מעקב אחר יישום מודל חלוקת האחריות כנדרש בסעיף 25.

(ד) ניהול ממשקים קבועים ושוטפים של מנהל ההמשכיות העסקית ומנהל הגנת הסייבר של התאגיד הבנקאי עם הגורמים בתאגיד הבנקאי אשר ממונים על הקשר השוטף עם נותן שירותי מחשוב הענן, לרבות הגדרה ברורה של סמכויותיהם ותפקידיהם במסגרת ממשקים אלה.

(ה) קיום תכנית יציאה או סיום התקשרות. התכנית תיבדק ותתעדכן אחת לשלוש שנים.

(ו) בחינת הצורך בעדכון החוזה עם נותן שירותי מחשוב הענן לכל הפחות אחת לשלוש שנים או בעת התרחשות אירוע או שינוי מהותי בשירותי מחשוב הענן או שינוי בכל דין ורגולציה הרלבנטיים לשימוש בטכנולוגיות או בשירותי מחשוב ענן.

(ז) בכל שינוי בשליטה על נותן שירותי מחשוב הענן, נדרשת בחינה מחדש של ההתקשרות כדי להבטיח קיום ההתחייבויות כלפיו גם על ידי בעלי השליטה החדשים.

פרק ז': מכתב ההיתר - בטל

פרק ז'1: אבטחת מידע והגנת הסייבר

32. על התאגיד הבנקאי לנהל את סיכוני אבטחת המידע והגנת הסייבר במחשוב ענן (מהותי ושאינו מהותי), תוך התייחסות בין היתר להיבטים של סיווג המידע, מיקום מפתחות ההצפנה, מעורבות התאגיד הבנקאי בניהול מפתחות ההצפנה ורמת ההצפנה, שיטת ההצפנה ועוד.

33. על המידע של התאגיד הבנקאי להיות מוצפן בעת העברתו בתקשורת וכן בעת אחסונו. במקרים בהם יש קושי לתאגיד הבנקאי להצפין את כל המידע כאמור, יש להצפין לפחות את הנתונים שסווגו על ידו כמידע רגיש או שיש בחשיפתם כדי לפגוע בתאגיד הבנקאי ובלקוחותיו.

34. על התאגיד הבנקאי לוודא שביכולתו לבצע ניטור רציף, מלא ובזמן אמת באופן שיאפשר לזהות אירוע סייבר מוקדם ככל הניתן ובאופן הרלוונטי לסוג שירות מחשוב הענן, וזאת לגבי אירועי סייבר ("אירוע סייבר" כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 361 בנושא "הגנת הסייבר") הקשורים לשירותי מחשוב ענן בין היתר כמפורט בנספח ג' להוראה זו - "ניטור אירועי סייבר במחשוב ענן".

35. על התאגיד הבנקאי להיערך להתמודדות עם אירועי סייבר בשירותי מחשוב ענן. היערכות זו תבוצע, בין היתר, בכלים הבאים:

(א) קיום תרגילי סייבר;

(ב) ביצוע תרחישים של אירועי סייבר, שיכללו, לכל הפחות:

1. מצב בו שירות המחשוב בענן עשוי להישאר פעיל ונגיש אך בפועל לא ניתן להסתמך

על אמינות הנתונים המוצגים בו;

2. תקיפות מערך הגיבויים של שירות המחשוב בענן;

3. תקיפות שכחלק מהטיפול בהן יידרש ניתוק גישה מיעדים ספציפיים.

(ג) ביצוע, לכל הפחות, של תרחיש קיצון אחד מייצג בפעילות אחת או יותר משירותי מחשוב הענן המהותיים שלו.

36. על התאגיד הבנקאי לוודא כי עבור כלל ערוצי הגישה אל שירות מחשוב הענן וממנו, קיימים אמצעים לאבטחת מידע ולהגנת הסייבר שיאפשרו לצמצם, ככל שניתן, את השימוש בערוצים אלו לתקיפת התאגיד הבנקאי.

פרק ז'2: המשכיות עסקית

37. ככל שמחשוב הענן מהווה שירות חיוני לתאגיד הבנקאי יחולו עליו הדרישות הרלוונטיות בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 355 בנושא "ניהול המשכיות עסקית".
38. ככל שמחשוב הענן הינו מחוץ לישראל, על התאגיד הבנקאי לבחון תכניות מענה לתרחיש של אי זמינות השירות כתוצאה מנתק תקשורתי לחו"ל או מאירועים גיאופוליטיים מול המדינה הזרה. זאת ועוד, התאגיד יעריך את יכולת ההמשכיות העסקית של נותן השירות אל מול איומי הייחוס המקומיים של המדינה המארחת.
39. באתר מחשוב בענן ראשי או חלופי - התאגיד הבנקאי נדרש לוודא עמידתו של האתר בדרישות Tier3 בהתאם לסטנדרטים שנקבעו בתקן UpTime Institute (UTI) על ידי קבלת תעודה מ-UTI או חוות דעת חיצונית מגורם מומחה בלתי תלוי.

פרק ח': דיווח לפיקוח

40. אחת לשנה בגין סיום שנה קלנדרית, על תאגיד בנקאי להעביר דיווח בכתב לידי הפיקוח על הבנקים. הדיווח יתבצע על פי הוראת דיווח לפיקוח מס' 881 בנושא "דיווח על מחשוב ענן (שנתי)".

עדכונים

חוזר מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2536	1	מכתב מפקח מקורי	05/07/2017
2579	2	עדכון	13/11/2018
2669	3	עדכון	30/09/2021
2715	4	עדכון	13/06/2022

נספח א' – דוגמאות למחשוב ענן מהותי - בטל

נספח ב' – היבטים עיקריים להערכת סיכונים במחשוב ענן

- (א) סיכון רגולטורי הנובע משימוש בענן הממוקם מחוץ לגבולות מדינת ישראל - קושי בעמידה בחוקים, תקנות ורגולציות של מדינת ישראל ושל המדינה שבה פועל או מאוחסן השירות או הנתונים. מאחר וקיימים הבדלים בחקיקה בין המדינות יש חשיבות, בין היתר, להתייחס לסוגיות כגון חובת נותן שירותי מחשוב הענן למסור מידע לגורמי חוק ואכיפה גם ללא ידיעת התאגיד הבנקאי והיבטים של הגנת הפרטיות.
- (ב) סיכון הנובע משימוש או מאי שימוש בתצורת ענן מרובה (תשתיות ענן המבוססות על שילוב של מספר פתרונות שונים של מחשוב ענן).
- (ג) מחזור חיי הנתונים, לרבות מיקום, ריבוי העתקים וחשיפת נתונים.
- (ד) ניידות נתונים, רכיבים ומערכות - למשל, האם השימוש ברכיבי מחשוב ענן של נותן שירותי מחשוב ענן מסוים מגביל את התאגיד הבנקאי ועלול למנוע ממנו את האפשרות לעבור לנותן שירותי מחשוב ענן אחר או להעביר את המידע או המערכות חזרה לחצרי הבנק.
- (ה) סיכונים אבטחת מידע והגנת הסייבר, לרבות דלף מידע, שימוש בכלי אבטחה ייעודיים, אופן ניהול מפתחות ההצפנה, שירות מחשוב ענן המספק אמצעי אבטחת מידע והגנת הסייבר כרובד הגנה יחיד.
- (ו) הרשאות גישה, תוך הפעלת כלים המתאימים לסביבת מחשוב ענן.
- (ז) ניהול שינויים וניהול נכסי טכנולוגית המידע, לרבות התייחסות לצורך בשינויים הנדרשים מנותן שירותי מחשוב הענן כתוצאה מהתפתחויות ושינויים טכנולוגיים ושינויים בשירותים הניתנים, לשליטה של התאגיד הבנקאי על שינויים במערכות ותאימות תהליכי השינויים למדיניות התאגיד הבנקאי ונהליו.
- (ח) סיכונים הקשורים להמשכיות עסקית ו - BCP/DRP, לרבות שינויים בתצורת רשת התאגיד הבנקאי, ומיקומם הגאוגרפי של שרתי הענן ובכללם שרתי הגיבוי.
- (ט) סיכונים הקשורים לסביבות העבודה וכלי הניהול העלולים להוסיף מורכבות לתפעול המערכות.
- (י) סיכונים משפטיים וביניהם היבטי סודיות, שמירת נתונים ואחזורים, הבעלות על המידע ורישוי תוכנות.
- (יא) סיכונים תפעול שוטף (כולל אנשי תמיכה, תהליכי עבודה, ניהול אירועים ועוד), טיפול באירועים חריגים, והקטנתם בין היתר באמצעות הסדרי דיווח וטיפול, הסדרת תחומי האחריות בין התאגיד הבנקאי לבין נותן שירותי מחשוב הענן.
- (יב) סיכונים הנוגעים למעטפת התקיפה כגון: שילוב מכשירים ניידים (טלפונים ניידים, טאבלטים וכל אמצעי נייד אחר) בשירות מחשוב הענן.
- (יג) סיכונים הכרוכים בשרשרת אספקה של שירות מחשוב ענן.
- (יד) קיום הפרדה לוגית ומנהלתית בין המערכות של הלקוחות השונים בענן.

נספח ג' – ניטור אירועי סייבר במחשוב ענן

- (א) ניטור הפעילות בענן ישתלב במערך הניטור השוטף של התאגיד הבנקאי. ניהול הניטור והגדרתו יהיו בידי התאגיד הבנקאי, כך שניהול הניטור יהיה לכל הפחות בהתאמה לאופן היישום בענן.
- (ב) בהתאם לאמור בסעיף (א), הניטור יכלול בין היתר חריגות מפעילות לגיטימית בתשתיות הבנק הקשורות בשירות מחשוב הענן, כך לדוגמא שינויי ארכיטקטורת הרשת (סגמנטציה), הקמת שרתים חדשים, גישה לבסיסי נתונים, שינוי במנגנוני הצפנה, תעבורת רשת חריגה מסביבת הענן.
- (ג) אם ניטור זה מבוצע באמצעות כלים המסופקים ע"י נותן שירותי מחשוב הענן, יש לוודא שהכלים עומדים בסטנדרטים מקובלים ומאפשרים שילוב עם מערכות הניטור הקיימות של התאגיד הבנקאי.
- (ד) במידה והתאגיד הבנקאי ישתמש במערכת ניטור המצויה בסביבות הענן באותה סביבת תשתית בה מצוי שירות מחשוב ענן מהותי של התאגיד הבנקאי, התאגיד הבנקאי יגדיר פעולות בקרה להמשך רציפות ניטור שירות מחשוב הענן המהותי בעת ניתוק תקשורת בין התאגיד הבנקאי למערכת הניטור של סביבת הענן.

מחשוב ענן

פרק א': רקע

מבוא

1. בשנים האחרונות מתפתחת מגמה של מעבר הולך וגובר לתצורות שונות של מחשוב ענן (Cloud Computing). טכנולוגיות אלו מאפשרות ניצול יעיל ונוח של משאבי מחשוב תוך אפשרות לשיתוף משאבים ולשימוש בהם לפי הצורך ; זאת, בד בבד עם חיסכון בעלויות ציוד, שטחי ה-Data Center, חשמל וכד', התורמים למחשוב ידידותי יותר לסביבה (Green Computing).
2. בצד היתרונות הגלומים בשימוש בטכנולוגיות ענן, שימוש בטכנולוגיות אלו עלול לחשוף את התאגיד הבנקאי לסיכונים תפעוליים מהותיים הקשורים לאבטחת מידע וסייבר, המשכיות עסקית, שליטה ובקרה על נכסי ה-IT, וכד'. סיכונים אלו נגזרים, בין היתר, מתלות בספקים או טכנולוגיות ספציפיים ; כלי ניהול, אבטחה, שליטה ובקרה שטרם הבשילו ; קשיים בהגנה על המידע וביישום בקורות נאותות ; העצמת הנזק הפוטנציאלי במקרה של כשל, במיוחד כאשר נוצרות נקודות כשל יחידות (Single Points of Failure) ; רגישות הרכיבים הייעודיים של הטכנולוגיה ; קושי בהפרדת תפקידים ועוד. נציין כי סיכונים אלו בחלקם אמנם מוכרים, אך נוכח המאפיינים הספציפיים של טכנולוגיות אלו והעובדה שמדובר בטכנולוגיות מתפתחות וכלי אבטחת מידע שאינם בהכרח בשלים, גלומים בהן סיכונים ייחודיים.
3. בוטל.

תחולה

4. (א) הוראה זו תחול על התאגידים הבאים כהגדרתם בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981 (להלן בהוראה זו – "תאגיד בנקאי") :

- (1) תאגיד בנקאי ;
- (2) תאגיד בנקאי כאמור בסעיפים 11(א) (א3) ו-11(ב3) ;
- (3) תאגיד בנקאי כאמור בסעיף 11 (ב) ;
- (4) סולק כהגדרתו בסעיף 36ט.

(ב) בטל

פרק ב': כללי

5. תאגיד בנקאי לא יעשה שימוש בשירותי מחשוב ענן עבור פעילויות ליבה ו/או מערכות ליבה.
6. תאגיד בנקאי לא יאחסן, יעביר או יעבד מידע, שמוגדר על ידו כ"רגיש" (כגון: נתוני לקוחות, מידע עסקי חסוי וכד'), בענן מחוץ לגבולות מדינת ישראל, אלא אם כן, וידא שספק שירותי הענן מקיים את רמת ההגנה בהתאם לדירקטיבה על הגנת המידע במדינות האיחוד האירופי.
7. מחשוב ענן מהווה מקרה פרטי של מיקור חוץ כהגדרתו בפרק ו' להוראות ניהול בנקאי תקין מס' 357. לפיכך, יש לפעול גם בהתאם להוראה כאמור, בנוסף להוראות ניהול בנקאי תקין מס' 361, 363, 367, 359A.
8. אין בהוראה זו כדי לגרוע מהחובות החלות על התאגיד הבנקאי לפי כל החוקים והתקנות הרלבנטיים לשימוש בטכנולוגיות מחשוב ענן, ובכלל זאת, חוק הגנת הפרטיות ותקנות הגנת הפרטיות (העברת מידע אל מאגרי מידע שמחוץ לגבולות המדינה), תשס"א-2001, וכן, הנחיית רשם מאגרי מידע מס' 2/2011 – "שימוש בשירותי מיקור חוץ (outsourcing) לעיבוד מידע אישי".
9. התאגיד הבנקאי ייבחן את הצורך בהסתייעות, לפי העניין, ביועצים חיצוניים מומחים בהפחתת הסיכונים הגלומים בשימוש בטכנולוגיות ענן.

פרק ג': ממשל תאגידי**דירקטוריון**

10. על תאגיד בנקאי אשר בוחן שימוש בטכנולוגיות מחשוב ענן להביא את הנושא לדיון מקדמי בדירקטוריון, לפני הפעלת טכנולוגיות מחשוב ענן. בדיון זה יוצגו הסיכונים הגלומים בטכנולוגיות מחשוב ענן והבקורות המיושמות או המתוכננות להפחתתם. על הדירקטוריון:
  - (א) לדון בסיכונים אלו, להחליט האם לתת אישור מקדמי למהלך ולהנחות את הנהלת התאגיד הבנקאי בדבר הפעולות שעליה לנקוט – בין היתר ע"פ המפורט בהוראה זו.
  - (ב) להנחות את ההנהלה לגבש ולאשר מסמך מדיניות לשימוש בטכנולוגיות מחשוב ענן.
11. בהמשך לאמור בסעיף 10 לעיל, הדירקטוריון ידון ויאשר מדיניות לשימוש בטכנולוגיות מחשוב ענן.
12. כאמור בסעיף 13 (א) להלן, על הדירקטוריון לאשר יישום של כל מחשוב ענן מהותי.
13. על דירקטוריון התאגיד הבנקאי לוודא שהשימוש בטכנולוגיות מחשוב ענן יהיה ע"פ המדיניות שנקבעה כאמור.

הנהלה בכירה

13. (א) על ההנהלה הבכירה לגבש מדיניות לשימוש בטכנולוגיות מחשוב ענן אשר תקבע בין היתר את סוגי היישומים בטכנולוגיית מחשוב ענן בהם נדרש אישור של הדירקטוריון (להלן: "מחשוב ענן מהותי" - דוגמאות למחשוב ענן מהותי בנספח א') וסוגי היישומים בהם נדרש אישור הנהלה.
- (ב) מסמך המדיניות יתייחס לסמכויות, אחריות ופעולות גופי ניהול שירותי ענן, גופי הבקרה והבקורות; סוגי השירותים והיקפם; תהליכי אישור ודרגי אישור; אחריות הגורמים השונים בתאגיד הבנקאי לטיפול בהיבטים משפטיים, תחזוקה, ניטור, הגנת הסייבר ואבטחת מידע וכד'. המדיניות תיתן מענה, בין היתר, גם לנדרש בהוראה זו.

פרק ד': יישומי מחשוב ענן המחייבים קבלת היתר - בוטל

פרק ה': ניהול סיכונים

17. (א) לפני יישום מחשוב ענן נדרש התאגיד הבנקאי לבצע תהליכי מיפוי והערכת סיכונים נאותים, במעורבות כלל הגורמים הרלוונטיים בתאגיד הבנקאי, ובהתייחס לכלל ההיבטים הרלוונטיים, כמפורט בסעיף 19 להלן.
18. במחשוב ענן מהותי, לפני התקשרות עם ספק שירותי הענן, על התאגיד הבנקאי לבצע בדיקת Due Diligence לרבות בנוגע לחוסנו הכלכלי, יכולתו המקצועית וניסיונו לספק שירותים דומים. ראוי לבצע מעת לעת בדיקה כאמור, גם במהלך תקופת ההתקשרות.
19. תאגיד בנקאי יבצע מיפוי והערכת סיכונים לכל יישום של מחשוב ענן מהותי. הערכת הסיכונים תעשה קודם להתקשרות עם הספק ותעודכן באופן שוטף במהלך תקופת ההתקשרות בין היתר, בהתאם לשינויים כגון: טכנולוגיים, משפטיים, רגולטוריים, עסקיים וארגוניים אצלו ואצל ספק שירותי הענן. על התאגיד הבנקאי לוודא קיום בקורות מפצות מתאימות. על אף שמחשוב ענן מהווה מקרה פרטי של מיקור חוץ, הערכת הסיכונים צריכה לכלול גם סיכונים ייחודיים (טכנולוגיים ואחרים) הקשורים לשימוש במחשוב ענן. דוגמאות של היבטים שיש לקחת בחשבון מובאות בנספח ב'.
20. על התאגיד הבנקאי לוודא שביכולתו לבצע ניטור אירועי סייבר ואבטחת מידע הקשורים ליישום מחשוב ענן מהותי ולשימוש במערכות מחשוב ענן. אם ניטור זה מבוצע באמצעות כלים המסופקים ע"י הספק, יש לוודא שהכלים עומדים בסטנדרטים מקובלים ומאפשרים שילוב עם מערכות הניטור הקיימות של התאגיד הבנקאי.
21. במחשוב ענן מהותי, על התאגיד הבנקאי לוודא כי עבור כלל ערוצי הגישה מ/אל ספק מחשוב הענן, קיימים אמצעים להגנת הסייבר ואבטחת המידע, שיאפשרו לצמצם, ככל שניתן, את השימוש בערוצים אלו לתקיפת התאגיד הבנקאי.
22. על המידע של התאגיד הבנקאי להיות מוצפן בעת העברתו בתקשורת וכן כאשר הוא מאוחסן במערכת שאינה לשימוש הבלעדי (Multi-tenancy). במקרים בהם יש קושי לתאגיד הבנקאי להצפין את כל המידע כאמור, יש להצפין לפחות את הנתונים שסווגו על ידו כרגישים ושיש בחשיפתם כדי לפגוע בתאגיד הבנקאי ובלקוחותיו. יש לבחון יישום המאפשר, ככל שניתן, לאחסן את מפתחות ההצפנה אצל התאגיד הבנקאי.

פרק ו': הסכם התקשרות עם ספק שירותי הענן

23. מבלי לגרוע מהחובות החלות על התאגיד הבנקאי לפי סעיף 18 להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 357 והוראת ניהול בנקאי מס' 363, במחשוב ענן מהותי, הסכם ההתקשרות עם הספק יכול, בין היתר:

- (א) קיום אפשרות חד-צדדית של התאגיד הבנקאי להפסיק את השימוש בשירותי הספק או לעבור לספק אחר תוך העברת נתוניו הרלבנטיים ממערכות הספק תוך זמן קצר, מחיקתם במערכות הספק והתחייבות הספק שלא ניתן לאחזר נתונים אלו במערכותיו.
- (ב) התייחסות לקבלת מידע הנוגע למבדקים וביקורות על הספק שירותי הענן.

(ג) מתן אפשרות לתאגיד הבנקאי על בסיס הערכת הסיכונים, לבצע ביקורות אצל ספק שירות הענן.

(ד) מתן אפשרות לפיקוח על הבנקים לבצע ביקורות אצל ספק שירות הענן ביישום מחשוב ענן מהותי.

24. בכל שינוי בבעלות על ספק שירותי הענן, על התאגיד הבנקאי לבחון מחדש את ההתקשרות כדי להבטיח קיום ההתחייבויות כלפיו גם ע"י הבעלים החדשים.

פרק ז': מכתב ההיתר - בוטל

פרק ח': דיווח לפיקוח

27. אחת לשנה (בסיום שנה קלנדרית), על תאגיד בנקאי להעביר בכתב לידי הפיקוח על הבנקים :

(א) רשימה מעודכנת של יישומי מחשוב הענן, לרבות תיאור היישום, מועד היישום, הגורם המאשר ושם ספק שירותי הענן. במחשוב "ענן מהותי" יש לציין את מיקום שרתי הענן.

(ב) דיווח על יישומי מחשוב ענן עתידיים.

תאריך	פרטים	גרסה	חומר מס'	עדכונים
05/07/2017	מכתב מפקח מקורי	1	2536	
13/11/2018	עדכון	2	2579	
30/09/2021	עדכון	3	2669	

נספח א' – דוגמאות למחשוב ענן מהותי

- יישום מחשוב הענן כולל מידע המוגדר על ידי התאגיד הבנקאי כמידע רגיש.
- המידע אינו מוגדר ע"י התאגיד הבנקאי כמידע רגיש, אך כתוצאה מחשיפתו, ניתן להסיק פרטים שיאפשרו לתקוף או לפגוע בתאגיד הבנקאי ו/או בלקוחותיו.
- שיבוש או הפסקת הפעילות של יישום מחשוב הענן, עלולים לפגוע באופן משמעותי בהתנהלות התאגיד הבנקאי ו/או ביכולתו לתת שירות ומענה ללקוחותיו.
- יישום מחשוב הענן מספק אמצעי הגנת הסייבר ואבטחת מידע כרובד הגנה יחיד, ושלא קיימים אמצעים דומים מסוגיהם גם בחצרי התאגיד הבנקאי.

נספח ב' – הערכת סיכונים - דוגמאות של היבטי מחשוב ענן

- ממשל תאגידי, מדיניות ונהלים, ביקורת פנימית וחיצונית – האם מסמכי המדיניות מתייחסים כראוי לשימוש במחשוב ענן?
- סיכון רגולטורי - קושי בעמידה בחוקים, תקנות ורגולציות של מדינת ישראל ושל המדינה שבה פועלת או מאוחסנת המערכת ו/או הנתונים. יש חשיבות, בין היתר, להתייחס לסוגיות כגון חובת הספק למסור מידע לגורמי חוק ואכיפה גם ללא ידיעת התאגיד הבנקאי. יש היבטים חוקיים רבים הקשורים לאי-אחידות ההגדרות והדרישות במדינות שונות.
- סיכון סיסטמי הנגזר מספק שירותי הענן הנותן שירותים למספר תאגידים בנקאיים.
- מחזור חיי הנתונים, לרבות מיקום, ריבוי העתקים וחשיפת נתונים.
- נידודת נתונים, רכיבים ומערכות - למשל, האם השימוש ברכיבי ענן של ספק מסוים מגביל את התאגיד הבנקאי ועלול למנוע ממנו את האפשרות לעבור לספק אחר או להעביר את המידע ו/או המערכות חזרה לחצרי הבנק.
- סיכוני סייבר ואבטחת מידע, לרבות דלף מידע, שינויים בתפיסה המסורתית, השימוש בכלי אבטחה ייעודיים, אופן ניהול מפתחות ההצפנה.
- הרשאות גישה, תוך הפעלת כלים המתאימים לסביבת מחשוב ענן.
- ניהול שינויים וניהול נכסי טכנולוגית המידע - למשל, האם לתאגיד הבנקאי יש שליטה על שינויים במערכות והאם תהליכי השינויים תואמים את מדיניות ונהלי התאגיד הבנקאי.
- סיכונים הקשורים להמשכיות עסקית ו-BCP/DRP, לרבות שינויים בתצורת רשת התאגיד הבנקאי, ומיקומם הגאוגרפי של שרתי הענן ובכללם שרתי הגיבוי.
- סיכונים הקשורים לסביבות העבודה וכלי הניהול העלולים להוסיף רמת תחכום ומורכבות למערכות.
- סיכונים משפטיים וביניהם היבטי סודיות, שמירת נתונים, הבעלות על המידע ורישוי תוכנות.
- טיפול באירועים חריגים, לרבות הסדרי הדיווח והטיפול, והסדרת תחומי האחריות.
- סיכונים הנוגעים למעטפת התקיפה כגון: שילוב מכשירים ניידים (טלפונים ניידים, טאבלטים וכל אמצעי נייד אחר) ביישום מחשוב הענן.
- סיכונים הכרוכים בשרשרת אספקה של יישום מחשוב ענן, ע"פ האמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 363.

ניהול סיכונים סייבר בשרשרת אספקה

פרק א': רקע

מבוא

1. בשנים האחרונות גדל מספר אירועי הסייבר המתרחשים בארגונים פיננסיים בעולם ובישראל. אירועים אלו מתאפיינים ברובם, בין היתר, בגרימה של נזק רב ובשיטות תקיפה מתוחכמות וחדשניות, שמקורן לעתים בגורמים חיצוניים המספקים שירותים שונים לתאגידים הבנקאיים. גורמים אלו נכללים בשרשרת האספקה (Supply Chain) של התאגידים הבנקאיים.
2. הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 361 בנושא "ניהול הגנת הסייבר", נותנת ביטוי לצורך לקיים תהליך אפקטיבי לזיהוי והערכת הסיכונים, בין היתר, בהתייחס לסביבות הפעילות החיצוניות של התאגיד הבנקאי ולעבודה עם ספקי שירות חיצוניים, וכן קובעת כי יש לכלול את תהליכי ניהול שרשרת האספקה ותלות בגורמי חוץ במערך הגנת הסייבר. בנוסף, התאגיד הבנקאי נדרש לקבוע את הפעולות הנחוצות לוודא שהגורמים החיצוניים נוקטים באמצעים הנדרשים להפחתת חשיפת התאגיד הבנקאי לסיכונים סייבר.
3. יודגש כי חלק מגורמי החוץ הנכללים בשרשרת האספקה של התאגיד הבנקאי (כדוגמת חברות התומכות במתן שירותי מסחר בשוק ההון), הינם מהותיים לפעילותו ו/או חושפים אותו לסיכונים סייבר ואבטחת מידע פוטנציאליים גבוהים אשר בהתממשותם ניתן לתקוף את התאגיד הבנקאי או לפגוע בפעילותו (להלן: ספקים מהותיים).
4. מטרת הוראה זו הינה להבהיר את האחריות של התאגיד הבנקאי בנוגע לקיום תצורת עבודה מאובטחת מול הספקים המהותיים, ואת חובותיו לניהול סיכונים סייבר הולמים בפעילות ספקים אלו בחצרותיהם, בחצרי התאגיד הבנקאי ובממשקים שלהם עם התאגיד.
5. למרות האמור בסעיף 3 לעיל, יישום דרישות בהוראה זו כאשר הספק המהותי הינו תאגיד בקבוצה הבנקאית, יהיה בהתאם להערכת הסיכונים של התאגיד הבנקאי. לעניין סעיף זה, "קבוצה בנקאית" – התאגיד הבנקאי, תאגיד בנקאי השולט בו ותאגידים בשליטת מי מהם.
6. הפיקוח על הבנקים מכין הוראה רחבה בנושא "מיקור חוץ". הוראה זו תשולב בהוראה החדשה.

תחולה

7. (א) הוראה זו תחול על התאגידים הבאים כהגדרתם בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981 (להלן בהוראה זו – "תאגיד בנקאי"):

- (1) תאגיד בנקאי;
- (2) תאגיד בנקאי כאמור בסעיפים 11(א) (א3) ו-1(ב3);
- (3) תאגיד בנקאי כאמור בסעיף 11(ב);

(4) סולק כהגדרתו בסעיף 36ט.

(ב) בטל.

פרק ב': כללי

8. תאגיד בנקאי יקבע עקרונות להתחייבויותיהם של ספקים מהותיים כלפי התאגיד הבנקאי בהתייחס לניהול סיכוני סייבר.
9. תאגיד בנקאי יגדיר בהסכם ההתקשרות עם הספק המהותי התייחסות פרטנית לנושא ניהול סיכוני סייבר (ראה פרק ג' להלן) ויוודא כי הספק עומד בעקרונות שהגדיר התאגיד הבנקאי (סעיף 8 לעיל).
10. תאגיד בנקאי יערוך אחת לתקופה :
  - (א) מיפוי של הספקים המהותיים של התאגיד הבנקאי ; בחינה של הסכם ההתקשרות עימם ; עמידתם בהתחייבויותיהם החוזיות ; זאת, תוך התייחסות לצורך בשינויים הנדרשים מהספק כתוצאה מהתפתחויות ושינויים טכנולוגיים ושינויים בשירותים הניתנים.
  - (ב) הערכת סיכונים הנגזרים מהשירותים הניתנים ע"י הספקים המהותיים בהתבסס גם על הבחינה כאמור בסעיף 10 (א) לעיל ותוצאות הסקרים (סעיף 12 (ג) בהמשך).
11. במקרה שגורמים רלוונטיים בתאגיד הבנקאי יגיעו למסקנה לאחר הבחינה כאמור בסעיף 10 לעיל, כי הספק המהותי אינו עומד בהתחייבותיו, באופן שחושף את התאגיד הבנקאי לסיכוני סייבר משמעותיים, עליהם לדווח להנהלת התאגיד, תוך הצגת סיכונים אלו והשלכותיהם על התאגיד ולקוחותיו. במקרה זה, על ההנהלה יהיה לשקול ולהחליט בדבר המשך ההתקשרות עם הספק.

פרק ג': הסכם התקשרות

12. במסגרת הסכם ההתקשרות של התאגיד הבנקאי עם הספק המהותי, התאגיד הבנקאי יקח בחשבון את הצורך בשילוב ההיבטים הבאים בהסכם, בהתאם להערכת הסיכונים:

- (א) הקשחת מערכות הספק המהותי המותקנות ברשת התאגיד הבנקאי בהתאמה לנהלי אבטחת המידע וניהול הסיכונים של התאגיד הבנקאי.
- (ב) העברת קבצי Log ממערכות הספק, לפי בקשת התאגיד הבנקאי.
- (ג) עריכת סקר פגיעויות ומבדקי חדירה מבוקרים אחת לתקופה לפי דרישת התאגיד הבנקאי גם לעניין תסריטי הבדיקות, ובהתאם לניהול הסיכונים.
- (ד) טיפול בממצאים שזוהו בסקר ובמבדקי החדירה תוך פרק זמן סביר לאחר גילויים.
- (ה) ביצוע בדיקת מהימנות לעובדי הספק המהותי הקשורים לשירות הניתן לתאגיד הבנקאי.
- (ו) מינוי נאמן אבטחת מידע וסייבר אצל הספק המהותי והגדרת סמכויותיו ותפקידיו.
- (ז) הצגת רשימה של ספקי משנה אשר תומכים בשירותים הניתנים לתאגיד הבנקאי ע"י הספק המהותי מידי תקופה שתיקבע ע"י התאגיד הבנקאי.
- (ח) קביעת הסדרים למחיקת נתונים של התאגיד הבנקאי המאוחסנים בחצרי הספק, לאחר סיום ההתקשרות ו/או לפי דרישת התאגיד הבנקאי.
- (ט) ביצוע הפרדה בחצרי הספק המהותי בין סביבות העבודה (פיתוח, ייצור, וכד').
- (י) דיווח לתאגיד הבנקאי על אירועי סייבר אשר יתרחשו אצל הספק המהותי או אצל ספקי משנה שלו.

פרק ד': תמיכה ותחזוקה

13. התאגיד הבנקאי יגדיר פעילויות בהתאם להערכת הסיכונים, עבורן נדרש הספק המהותי לאמצעי זיהוי חזקים (2FA) בפעילויות, כגון: גישה מרחוק למערכות התאגיד הבנקאי, פעילות תחזוקה במערכות התאגיד הבנקאי, וכד'.

14. התאגיד הבנקאי יקבע מנגנוני אבטחה ובקרה בגישה מרחוק של הספק המהותי, בהתאם להערכת הסיכונים, כגון: מניעת גישה אלא אם אושרה על ידו; גישה מאובטחת ומסביבת פעילות נפרדת מיתר סביבות העבודה של הספק המהותי; הפעלת מנגנון ניתוק התקשורת (Time-out) לאחר פרק זמן שבו לא בוצעה פעילות מצד הספק המהותי; הקלטת וניטור פעילות תחזוקה; וכד'. כמו כן, גישה לסביבת הייצור של התאגיד הבנקאי לא תתאפשר, אלא אם אושרה על ידו.

תאריך	עדכונים		
	פרטים	גרסה	חוזר מס'
24/04/18	חוזר מקורי	1	2560
30/09/21	עדכון	2	2669

דיווח על אירועי כשל טכנולוגי ואירועי סייבר

מבוא ומטרות

1. התאגידים הבנקאיים הינם נדבך מהותי הנחוץ לפעילותו התקינה של הסקטור הפיננסי בישראל. מאחר ומערך טכנולוגיות המידע של התאגידים הבנקאיים מהווה תשתית קריטית לפעילותם העסקית, נדרשים התאגידים הבנקאיים לזהות ולטפל מהר ככל הניתן ובאופן היעיל ביותר באירועי כשל טכנולוגי ואירועי סייבר, תוך שהם ממשיכים לנהל תהליכים ולספק שירותים חיוניים. בהתאם לכך, מדיניות התאגיד הבנקאי ונהליו לטיפול באירועים מסוג זה נדרשים להתייחס בין היתר לתהליך הדיווח לפיקוח על הבנקים.
2. לדיווח על אירועי כשל טכנולוגי ואירועי סייבר לפיקוח על הבנקים יש מספר מטרות וביניהן:
  - 2.1. לוודא כי התאגיד הבנקאי בו מתרחש האירוע מנהל את האירוע בצורה תקינה ולסייע בהתמודדות עם האירוע במידת הצורך.
  - 2.2. לספק את היכולת להעריך תמונת מצב עדכנית על מנת לקבל החלטה מושכלת האם ואילו פעילות הפיקוח על הבנקים נדרש לנקוט.
  - 2.3. זיהוי פוטנציאל לאירוע מערכתי וצמצום השפעת האירוע ככל שניתן על תאגידים בנקאיים נוספים.
  - 2.4. זיהוי התחומים אשר התאגיד הבנקאי או המערכת הבנקאית בכללותה נדרשים לנקוט לגביהם צעדים למניעת הישנות אירועים מסוג זה או צעדים שישפרו את עמידות התאגידים הבנקאיים בעתיד בהתרחשות אירועים מסוג זה.
  - 2.5. היערכות הפיקוח על הבנקים לתרחישים דומים בעתיד בהתבסס על הערכת סיכונים מתאימה למערכת הבנקאית.
  - 2.6. ווידוא תהליך תחקור והפקת לקחים בעקבות האירוע.

תחולה

3. (א) הוראה זו תחול על התאגידים הבאים כהגדרתם בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א 1981 (להלן: "תאגיד בנקאי"):
  - (1) תאגיד בנקאי;
  - (2) תאגיד כאמור בסעיפים 11 (א) ו-11 (ב);
  - (3) תאגיד כאמור בסעיף 11 (ב);
  - (4) סולק כהגדרתו בסעיף 36ט;
 (ב) בטל.
4. חובת הדיווח תחול על כל תאגיד בנקאי בנפרד, גם אם האירוע מתרחש בו זמנית במספר תאגידים בנקאיים השייכים לקבוצה בנקאית אחת.

הגדרות

5. בהוראה זו למונחים הבאים תהיה המשמעות כמפורט להלן :

אירוע כשל טכנולוגי	אירוע, התרחשות או תוצאה שאינם צפויים או שאינם מתוכננים כחלק מהפעילות התקינה של התאגיד הבנקאי ואשר יש להם השפעה משבשת על הפעילות התקינה של מערך טכנולוגיית המידע או של השירותים הניתנים על ידו.
אירוע כשל טכנולוגי מהותי	אירוע כשל טכנולוגי הגורם לשיבוש פעילות עסקית, תהליך או פונקציה אשר יש להם השפעה חמורה ונרחבת על הפעילות של התאגיד הבנקאי, על השירותים שהוא מעניק ללקוחותיו או על המערכת הבנקאית.
אירוע סייבר	כהגדרתו בהוראת נב"ת מס' 361 בנושא "ניהול הגנת הסייבר".
נזק	כהגדרתו בהוראת נב"ת מס' 361 בנושא "ניהול הגנת הסייבר".
סטטוס האירוע	תיאור השלב בו נמצא האירוע המדווח : זיהוי – זיהוי קיום אירוע. ניתוח – איתור מקור האירוע והיקפו. עצירת החמרה/ הכלה – עצירת החמרת האירוע. טיפול/ הכרעה - ביצוע פעולות תיקון/ נטרול רכיבי התקיפה שמצויים בתאגיד הבנקאי. תוקן/ השבה – חזרה לתקינות ולפעילות מלאה.
שעות עבודה מקובלות	שעות העבודה המקובלות לעניין הוראה זו בלבד הן : ימים א'-ה' שהינם ימי עסקים במערכת הבנקאית, בין השעות 08:00 ל- 18:00.

סוגי אירועים המחייבים דיווח

6. להלן סוגי אירועים אשר מחייבים דיווח לפיקוח על הבנקים :

- 6.1. אירוע כשל טכנולוגי מהותי.
- 6.2. אירוע החשוד כאירוע סייבר אשר מטופל ברמת מנהל הגנת הסייבר של התאגיד הבנקאי, ואשר הטיפול בו לא הסתיים תוך ארבע שעות ממועד זיהוי הראשוני או תוך שעתיים במידה וכבר ידוע על נזק כלשהו בגינו.
- 6.3. אירוע סייבר המשפיע על מספר רב של לקוחות ו/או שהינו בעל מאפייני תקיפה חדשים.
- 6.4. כל אירוע דלף מידע מהותי שלא נכלל בסעיפים 6.1 – 6.3.
- 6.5. אירוע כאמור בסעיפים 6.1 – 6.4 לעיל, המתרחש בתאגיד שבשליטת תאגיד בנקאי שהוא עצמו אינו תאגיד בנקאי, ויש לו השפעה מהותית, בין היתר, בהיבטי טכנולוגיה, מוניטין ופיננסים, על התאגיד הבנקאי השולט בו, על הקבוצה הבנקאית או על המערכת הבנקאית.

אחריות הדיווח

7. תאגיד בנקאי יקבע חבר הנהלה שבאחריותו קיום האמור בהוראת דיווח זו.
8. אחראי דיווחים :
  - 8.1. תאגיד בנקאי יקבע אחראי דיווחי אירועי כשל טכנולוגי ואחראי דיווח אירועי סייבר.
  - 8.2. כל אירוע כשל טכנולוגי ו/ או אירוע סייבר כאמור בסעיף 6 לעיל ידווח ע"י האחראי לכך מטעם התאגיד הבנקאי אל הפיקוח על הבנקים.
  - 8.3. יכולה להתקיים זהות בין שני האחראים המנויים בסעיף 8.1 לעיל, בהתאם להחלטת התאגיד הבנקאי.
  - 8.4. ניתן למנות ממלא מקום קבוע לכל אחד מאחראי הדיווח.
9. תאגיד בנקאי יעביר את פרטי האחראים שימונו בהתאם לסעיפים 7 ו- 8 לעיל, לאגף טכנולוגיה וחדשנות בפיקוח על הבנקים ויעדכן אותו בכל שינוי במינויים אלה, לרבות שינוי בפרטיהם.

אופן הדיווח

10. דווח ראשון על האירוע –
  - 10.1. תאגיד בנקאי ידווח דיווח טלפוני עד שעתיים מזיהוי האירוע כאירוע המחייב דיווח בהתאם לסעיף 6 לעיל, ולאחר מכן ישלם דיווח ראשוני בכתב עד 8 שעות ממועד הדיווח הטלפוני. הפיקוח על הבנקים רשאי להאריך או לקצר את המועד האמור לדיווח בכתב בהתקיים נסיבות המצדיקות זאת.
  - 10.2. הדיווח הטלפוני יתבצע בכל שעה ובכל יום, ללא תלות בשעות העבודה המקובלות.
  - 10.3. הדיווח הטלפוני יועבר, לפי העניין, למנהל/ת יחידת הסדרה וביקורת בתחום טכנולוגיית המידע ו/או למנהל/ת יחידת הסייבר הפיקוחית באגף טכנולוגיה וחדשנות בפיקוח על הבנקים.
  - 10.4. היה ומועד הדיווח הראשוני בכתב הינו בשעות שאינן שעות העבודה המקובלות - הדיווח הראשוני בכתב יועבר עם תחילת שעות העבודה המקובלות של היום העוקב.
11. אירוע כשל טכנולוגי מהותי ידווח כאירוע שקיים בו חשד לאירוע סייבר (בשדה המתאים בטופס הדיווח) כל עוד לא הוכח שאין חשד כאמור.
12. דיווחים נוספים במהלך האירוע -
  - 12.1. תאגיד בנקאי נדרש לשלוח בכתב, על גבי טופס הדיווח האחרון שנשלח ככתוב לעיל, נתונים מעודכנים על פרטי האירוע לכל הפחות אחת ליום או ככל שיחולו שינויים מהותיים בפרטי האירוע ו/או בהשלכותיו, לרבות הקריטריונים לדיווח המפורטים בסעיף 6. הפיקוח על הבנקים רשאי לאשר בקשת תאגיד בנקאי להפחית את תדירות הדיווח באירוע מסויים, בהתקיים נסיבות המצדיקות זאת. האישור כאמור יעמוד בתוקף כל זמן שלא חל שינוי מהותי בפרטי האירוע או בהשלכותיו.

12.2. מבלי לגרוע מהאמור בסעיף 12.1 לעיל, יובהר כי אירוע שדווח על בסיס אחד הקריטריונים המפורטים בסעיף 6 ובהמשך מתברר שעונה על קריטריונים נוספים אינו מחייב דיווח חדש נוסף בגינו, אלא שנדרש לעדכן אודות הקריטריון הנוסף במסגרת הדיווחים השוטפים.

12.3. במקרה בו חלה התפתחות משמעותית באירוע שכבר מצוי בתהליכי דיווח, בשעות שמעבר לשעות העבודה המקובלות, יש לעדכן טלפונית את הגורם האחראי באגף טכנולוגיה וחדשנות בפיקוח על הבנקים (כאמור בסעיף 10.3 לעיל), ולאחר מכן להעביר דיווח בכתב, כנדרש.

13. דווח על סיום האירוע -

- 13.1. תאגיד בנקאי נדרש לדווח על סיום האירוע.
- 13.2. התאגיד הבנקאי יודא כי הטופס מלא ומכיל את כל הפרטים העדכניים ביותר למועד דיווח סיום האירוע.

תחקור אירוע

14. תאגיד בנקאי יקבע נוהל תחקיר אירוע, בו ייקבעו בין היתר שיטת התחקיר והגורמים המשתתפים בו. הנוהל יתייחס גם למקרה בו התרחש אירוע בתאגיד שבשליטת תאגיד בנקאי שהוא עצמו אינו תאגיד בנקאי.
15. תאגיד בנקאי יבצע תחקיר בסיום אירוע בהתאם לנוהל שקבע. התחקיר יכלול לכל הפחות את הנושאים הבאים :
- 15.1. פרטים סופיים ומעודכנים אודות האירוע ונסיבות התרחשותו (תוך התייחסות לכלל הפרטים שדווחו לפיקוח על הבנקים).
- 15.2. דו"ח הפקת לקחים, לרבות המלצות, יישום בקורות פנימיות, לו"ז לביצוע, פירוט הגורמים המעורבים בתחקיר ומאשר התחקיר.
16. התחקיר יאושר על ידי חבר ההנהלה האחראי על קיום ההוראה, כאמור בסעיף 7 לעיל, ויועבר לפיקוח על הבנקים בתוך עד 45 יום ממועד סיום האירוע או בתוך עד 60 יום ממועד זיהוי האירוע כאירוע המחויב בדיווח לפי סעיף 6 לעיל, לפי המוקדם מביניהם.

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2643	1	חוזר מקורי	29/12/20
2669	2	עדכון	30/09/21
2680	3	עדכון	24/11/21

בנקאות בתקשורת

תוכן העניינים

שם הפרק	עמוד
פרק א'	כללי
	מבוא 3
	תחולה 4
	הגדרות 4
פרק ב'	ממשל תאגידי
	דירקטוריון 6
	הנהלה בכירה 7
פרק ג'	פתיחת חשבון מקוון והצטרפות לשירותי בנקאות בתקשורת
	פתיחת חשבון מקוון וניהולו 8
	פתיחת חשבון חיסכון ארוך טווח לילד וניהולו 12
	הסכם למתן שירותי בנקאות בתקשורת 13
	הצטרפות מרחוק לשירותי בנקאות בתקשורת 13
	כריתת הסכם מרחוק 14
פרק ג'1	צירוף וגריעת בעל חשבון ומורשה חתימה מרחוק
פרק ד'	זיהוי ואימות
פרק ה'	הגנה על לקוחות
	ניטור חריגים ופעולות ברמת סיכון גבוהה 17
	התראות ללקוחות 17
	הדרכת לקוחות 17
	מוקד תמיכת לקוחות 18
פרק ו'	בקורות בבנקאות בתקשורת
	עדכון פרטי חשבון 19
	העברות, תשלומים ופעולות אחרות 19
	אבטחת ערוצי התקשורת 19
פרק ז'	בקורות במכשירים ובערוצים ספציפיים
	פעילות בדואר אלקטרוני 20
	משלוח מסרונים 20
	שימוש במכשירים ניידים 20
	עמדות אוטומטיות לשירות עצמי 21
	הוראות לביצוע פעולות בטלפון ע"י מענה אנושי 21
פרק ח'	ריכוז מידע
פרק ח'1	העברת מידע בדבר היתרה בחשבון עובר ושב
פרק ט'	דיווחים ואישורים
	23

23	נושאים שנדרש לגביהם דיווח	
23	נושאים שנדרש לגביהם אישור	
23	הוראת מעבר	פרק י'
בטל	הצטרפות מרחוק לשירותי בנקאות בתקשורת – הרחבות למקרים נוספים	נספח א'
בטל	פתיחת חשבון חיסכון ארוך טווח לילד וניהולו	נספח ב'
27	פורמט קובץ העברת המידע בדבר יתרת לקוח בחשבון עובר ושב	נספח ג'

פרק א': כללי**מבוא**

1. בשנים האחרונות, לקוחות התאגידים הבנקאיים עושים שימוש הולך וגובר בטכנולוגיה ובערוצים ישירים על מנת לצרוך שירותי בנקאות. תופעה זו ניכרת גם בעולם. הרחבת שירותי הבנקאות בתקשורת וסוגי השירותים ובכללם בנקאות באמצעות האינטרנט, הטלפון ובאמצעות עמדות אוטומטיות לשירות עצמי, מאפשרת להוזיל את מחירי השירותים ללקוחות, וכן מקלה עליהם לנהל את פעילותם באופן עצמאי ונוח מכל מקום, בכל זמן, בערוצים שונים וללא תלות בשעות הפעילות של סניפי התאגיד הבנקאי. בנוסף, פיתוח והרחבת שירותי בנקאות בתקשורת צפויים לאפשר לתאגידים הבנקאיים להתייעל לאורך זמן.
2. במקביל ליתרונות הבנקאות בתקשורת כאמור, הגידול בהיקף השירותים הבנקאיים באמצעים טכנולוגיים ומתן אפשרות ללקוחות לבצע פעילות בנקאית מרחוק, טומנים בחובם גידול בסיכונים הייחודיים הגלומים בפעילות זו וביניהם: סיכונים אבטחת מידע וסייבר, סיכונים פגיעה בפרטיות, סיכונים מעילות והונאות, סיכונים ציות, סיכונים הלבנת הון, סיכונים משפטיים וסיכונים מוניטין.
3. על מנת להתמודד עם סיכונים אלו, התאגידים הבנקאיים נדרשים לחזק ולהתאים את המסגרת לניהול הסיכונים לסביבת הפעילות הטכנולוגית המתקדמת ולעדכן אותה באופן שוטף ודינאמי בשל המהירות בה הטכנולוגיה משתנה. זאת, תוך הקפדה, כל העת, על עקרונות אבטחת המידע הכוללים, בין היתר: שמירה על סודיות המידע של הלקוח והגנה על הפרטיות, שלמות המידע וזמינות שירותי הבנקאות בתקשורת. יובהר כי תאגיד בנקאי אשר חלות עליו הוראות ניהול בנקאי תקין: הוראה מספר 310 בנושא "ניהול סיכונים", הוראה מספר 350 בנושא "ניהול סיכונים תפעוליים", הוראה מספר 357 בנושא "ניהול טכנולוגיית המידע" והוראה מספר 361 בנושא "ניהול הגנת הסייבר" נדרש לעשות כן בהתחשב בהוראות האמורות.
4. בנוסף, נדרשים התאגידים הבנקאיים לפתח ולשכלל את השיטות לאיתור מעילות והונאות, למניעה של הלבנת הון ולטיפול בצורה מהירה ונכונה בכשלים, על מנת למזער פגיעה בלקוח, סיכונים משפטיים וסיכונים מוניטין שכרוכים בפעילות בתקשורת ונובעים גם מתוך הגידול בכמות והיקף מאגרי המידע.
5. הוראה זו מסדירה את פעילות התאגידים הבנקאיים במתן שירותי בנקאות בתקשורת ללקוחות. ההוראה מאפשרת לתאגידים הבנקאיים להציע ללקוחותיהם שירותים בנקאיים, החל מפתיחת חשבון מרחוק ללא הגעה לסניף התאגיד הבנקאי, הנפקת כרטיס חיוב בכפוף להוראות כל דין, הצטרפות לשירותי בנקאות בתקשורת באופן מקוון גם בחשבון קיים, וכלה בפעילות שוטפת, ללא צורך בהגעה לסניף. בכך ההוראה מאפשרת ללקוחות ולתאגידים הבנקאיים להרחיב את הפעילות הדיגיטלית וליהנות מיתרונותיה כאמור, וכמו כן, מקלה על שחקנים חדשים, להם אין רשת סניפים, להיכנס לתחום הפעילות הפיננסית ובכך להגביר את התחרות. עם זאת, הרחבת האפשרויות לפעילות בנקאית מרחוק מותנית בחיזוק ושכלול ניהול הסיכונים, והבקורות על-ידי התאגידים

הבנקאיים וביניהן: בקרות לזיהוי ואימות הלקוח, ייזום והעברת התראות ללקוחות, ניטור אנומליות בפעילות מסוג זה ברמת הלקוח וברמת הבנק, ועוד.

6. על מנת לתת מענה לפעילות בנקאית מלאה ולצמצם את הצורך בהגעת הלקוח לסניף, תאגידים בנקאיים נדרשים לבחון אפשרויות להציע ללקוחותיהם שירותים משלימים והכל במסגרת המגבלות הקבועות בדיון.

תחולה

7. (א) הוראה זו תחול על התאגידים הבאים כהגדרתם בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א 1981 (להלן: "תאגיד בנקאי"):

(1) תאגיד בנקאי;

(2) תאגיד כאמור בסעיפים 11 (א) (א3) ו-(ב3);

(3) תאגיד כאמור בסעיף 11 (ב);

(4) סולק כהגדרתו בסעיף 36ט.

(ב) בטל.

הגדרות

8.

"בעל חשבון"

"בעל רישיון"

"מנהל תיקים"

"גורם אימות"

כהגדרתו בסעיף 1 לצו.

מי שמחזיק ברישיון מנהל תיקים לפי חוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה-1995. אחד מאלה:

(א) פריט הנמצא ברשות המשתמש (לדוגמה: סיסמה חד פעמית

זמנית (OTP-One Time Password) הנוצרת על ידי רכיב

חומרה הנמצא בידי המשתמש ומקושר לחשבון שלו, סיסמה

חד פעמית זמנית הנוצרת על ידי התאגיד הבנקאי ומועברת

ללקוח על ידי מסרון, ולעניין זה לרבות מסרון קולי, או תעודה

דיגיטלית הנשמרת בכרטיס חכם או רכיב אחר אשר ברשות

המשתמש);

(ב) פריט הידוע רק למשתמש (לדוגמה: סיסמה קבועה);

(ג) פריט שהוא המשתמש (לרבות מאפיין ביומטרי, כגון: זיהוי

קולי, טביעת אצבע וזיהוי פנים).

צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של

תאגידים בנקאיים למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשס"א-

2001.

תאגיד עזר, כאמור בסעיף 11(ב) לחוק הבנקאות (רישוי),

התשמ"א-1981.

חשבון כהגדרתו בצו, שנפתח בהתאם להוראה זו.

"הצו"

"חברת כרטיסי

אשראי"

"חשבון מקוון"

ריכוז חיובים וזיכויים מכוח הסכם התקשרות למתן שירותי ניכיון בעסקאות שנעשו באמצעות כרטיס חיוב; לעניין זה "כרטיס חיוב" – כהגדרתו בצו.	"חשבון ניכיון"
ריכוז חיובים וזיכויים מכוח הסכם התקשרות לסליקת עסקאות שנעשו באמצעות כרטיס חיוב; לעניין זה "כרטיס חיוב" – כהגדרתו בצו.	"חשבון סליקה"
כהגדרתה בחוק חתימה אלקטרונית, תשס"א – 2001. למעט מוטב שמוקם בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 439.	"חתימה אלקטרונית מוטב"
כהגדרתו בסעיף 1 לצו. לרבות מחשב נייד, מחשב לוח, טלפון נייד. הודעת SMS המתקבלת במכשיר הטלפון הנייד של הלקוח כהודעה קולית.	"מורשה חתימה" "מכשיר נייד" "מסרון קולי"
שירותים בנקאיים הניתנים באחד או יותר מהערוצים הבאים: (א) ערוצי האינטרנט, לרבות: (1) אתר האינטרנט; (2) יישומון (אפליקציה); (3) דואר אלקטרוני; (4) תוכנות למשלוח מסרים מיידיים (Instant Messaging Services); (ב) ערוצי טלפוניה קווית וסלולרית, לרבות: (1) מענה אנושי; (2) מענה קולי אינטראקטיבי (IVR - Interactive Voice Response); (3) מסרונים (הודעות SMS); (4) פקס; (ג) עמדות אוטומטיות לשירות עצמי.	"שירותי בנקאות בתקשורת"
כהגדרת "שירות" בחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981 (להלן: "חוק הבנקאות (שירות ללקוח)"), לרבות קבלת מידע, ריכוז מידע, ביצוע פעולות ומתן הוראות לביצוע פעולות. כהגדרתם בסעיף 7א. (א) לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א - 1981.	"שירותים בנקאיים"
כהגדרתו בסעיף קטן (1) להגדרת תאגיד בסעיף 1 לצו.	"שירותי ניכיון" "תאגיד"

פרק ב': ממשל תאגידי**דירקטוריון**

הדירקטוריון אחראי:

9. לוודא כי מכלול הסיכונים הגלומים בבנקאות בתקשורת, ובכלל זה סיכוני אבטחת מידע וסייבר, סיכוני פגיעה בפרטיות, סיכוני מעילות והונאות, סיכונים משפטיים, סיכוני ציות, סיכוני הלבנת הון, סיכוני מוניטין וסיכונים אסטרטגיים, מנוהל בהתאם לעקרונות המפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310 בנושא "ניהול סיכונים" ובהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 350 בנושא "ניהול סיכונים תפעוליים" וכן בהתאם להוראות הייעודיות השונות וביניהן, הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 357 בנושא "ניהול טכנולוגיית המידע" והוראת ניהול בנקאי תקין מספר 361 בנושא "ניהול הגנת הסייבר".

10. לסקור ולאשר מסגרת לניהול סיכוני בנקאות בתקשורת שתעוגן במסמך מדיניות.

המדיניות תכלול התייחסות, בין היתר, לנושאים הבאים:

(א) ערוצי התקשורת וכן מוצרים וסוגי שירותים מותרים בכל אחד מערוצי ההתקשורת;

(ב) עקרונות ופרמטרים לסיווג הפעולות בבנקאות בתקשורת לפי רמת סיכון, הן ברמת העסקה הבודדת והן בראייה רוחבית, שעל בסיסם ייקבעו, בין היתר, אמצעי הזהוי וגורמי האימות שיידרשו, בכפוף לדין;

(ג) פתיחת חשבון מקוון וניהולו בהתייחס, בין היתר, לבקורות, למגבלות ולמסמכים הנוספים על הקבוע בהוראה זו, בהתאם לגישה מבוססת סיכון, על מנת להפחית את הסיכונים הכרוכים בפעילות זו, ברמת החשבון הבודד וברמת התאגיד הבנקאי.

(ד) בקורות בבנקאות בתקשורת, לרבות:

(1) זיהוי ואימות של לקוחות, בין היתר, לפי סוג הלקוח, סוג הפעולה ורמת הסיכון הגלום בה;

(2) ניטור פעילות חריגה (אנומליות), ברמת הלקוח וברמת הבנק, פעולות ברמת סיכון גבוהה ומתן התראות ללקוחות;

(3) הגברת מודעות לקוחות והדרכתם;

(4) בקורות בערוצים ספציפיים;

(5) עקרונות אבטחת מידע בתקשורת בין הלקוח לתאגיד הבנקאי.

11. לוודא כי ניהול סיכוני בנקאות בתקשורת בקווי ההגנה הראשון והשני יבחן באופן תקופתי על ידי הביקורת הפנימית על בסיס ההנחיות המפורטות בהוראה 307 "פונקציית הביקורת הפנימית", ככל שהוראה זו חלה על התאגיד.

12. לקבוע דיווחים נדרשים בנושא בנקאות בתקשורת, לרבות: כשלים מהותיים במתן שירותים והטיפול בהם.

הנהלה בכירה

ההנהלה הבכירה אחראית:

13. לגבש ולהטמיע מדיניות שתעגן את המסגרת לניהול סיכונים בנקאות בתקשורת.
14. לוודא כי נקבעו תחומי אחריות ברורים והוקצו משאבים נאותים לניהול סיכונים בנקאות בתקשורת, לרבות מנהלים ועובדים בעלי כישורים וניסיון מתאימים.
15. ליישם תהליכים לפיקוח על הטמעת המסגרת לניהול סיכונים בבנקאות בתקשורת, ולרבות: דיווחים על תוצאות הערכת סיכונים והטמעת בקורות מתאימות, תוצאות תהליכי ניטור במערכות מרכזיות וכשלים משמעותיים בזמינות מערכות בבנקאות בתקשורת.
16. להגדיר תכנית לביצוע פעולות שוטפות להגברת מודעות הלקוחות לסיכונים הגלומים בפעילות בבנקאות בתקשורת.
17. לעקוב אחר התפתחויות טכנולוגיות בתחום הבנקאות בתקשורת והסיכונים הכרוכים בהן.

פרק ג': פתיחת חשבון מקוון והצטרפות לשירותי בנקאות בתקשורת**פתיחת חשבון מקוון וניהולו****עקרונות לפתיחת חשבון מקוון**

18. תאגיד בנקאי רשאי לאפשר פתיחת חשבון מקוון בהתאם לכללים שלהלן:
- (א) המבקש לפתוח חשבון יהיה יחיד תושב ישראל שמלאו לו 16 שנה או תאגיד.
- (ב) המבקש או המבקשים לפתוח חשבון יהיו הבעלים, ולא יהיו נהנים בחשבון זולת הבעלים.
- (ג) תאגיד בנקאי, שאינו חברת כרטיסי אשראי, ישייך את החשבון שנפתח לסניף וישלח הודעה ללקוח עם פרטי הסניף אליו שויך חשבונו.
- (ד) נוסף על האמור בס"ק (א)-(ג), פתיחת חשבון ליחיד תושב ישראל שטרם מלאו לו 18 שנה (להלן: "קטין") תהיה בכפוף לתנאים הבאים:
- (1) בתהליך פתיחת חשבון לקטין, התאגיד הבנקאי יוודא כי טרם פתיחת החשבון תינתן לקטין האפשרות לקבל הסברים ומענה לשאלות העולות אצלו בקשר להליך זה מנציג התאגיד הבנקאי, תוך כדי אינטראקציה חזותית או טלפונית בזמן אמת. במהלך תהליך פתיחת חשבון לקטין כאמור, ייתן התאגיד הבנקאי הסבר חזותי לקטין על אופן ניהול חשבון בדגש על המאפיינים המיוחדים של חשבון קטין.
- (2) ימולאו כל ההנחיות הרלבנטיות בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 416 בנושא "חשבונות קטינים" (להלן: "הוראה 416"), בהתאמות הבאות:
- ההסכמה מראש ובכתב של נציגו של הקטין לעניין משיכת יתר בחשבונו של הקטין כנדרש בסעיף 6(א) להוראה 416, ולצורך הנפקת כרטיס אשראי לקטין כנדרש בסעיף 11 להוראה 416, תוכל להינתן לאחר ביצוע הבדיקות הבאות:
- א) זיהוי ואימות נציגו של הקטין אשר יבוצעו באחת מהדרכים המפורטות בסעיף 19 להוראה זו.
- ב) אימות כי מי שזוהה ואומת כאמור, מוסמך לשמש כנציגו של הקטין.
- ה) תאגיד בנקאי יתעד באופן דיגיטלי את כל תהליכי הזיהוי והאימות החזותיים של יחיד המבקש לפתוח חשבון מקוון, ושל מורשה החתימה הפועל מטעם תאגיד המבקש לפתוח חשבון, וכן של נציגו של קטין במקרה שנדרשת הסכמתו בהתאם לס"ק (ד)(2) לעיל, את הליך "הכר את הלקוח" שביצע, את הצהרת הנהנים בחשבון, את ההצהרה על בעל שליטה בתאגיד, ואת כל המסמכים שהוצגו במסגרת זו. תיעוד זה ייחשב כ"מסמכי זיהוי" לעניין סעיף 7 לצו שכותרתו "שמירת מסמכי הזיהוי".
- ו) בנוסף לאמור בסעיף 50 להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 411 בנושא "מניעת הלבנת הון ומימון טרור וזיהוי לקוחות", תאגיד בנקאי שמזהה, אגב פתיחה או ניהול של חשבון מקוון, כי מדובר בלקוח בסיכון גבוה, רשאי שלא לפתוח חשבון מקוון או לחסום את הפעילות בחשבון קיים, לפי העניין.

(ז) התאגיד הבנקאי ימפה את הסיכונים הייחודיים הטמונים בתהליך פתיחת חשבון מקוון הן לתאגיד הבנקאי והן ללקוחותיו, יחיד או תאגיד, ובכלל זה צירוף או גריעה מרחוק של בעל חשבון או מורשה חתימה, ויקבע דרכים לצמצום החשיפה לתאגיד הבנקאי וללקוח, לרבות הפסקת התהליך המקוון והפניית הלקוח לסניף במידת הצורך.

זיהוי ואימות המבקש לפתוח חשבון מקוון

19. זיהוי המבקש לפתוח חשבון מקוון, ובמקרה של תאגיד גם של מורשה החתימה בחשבון, ואימות פרטי זהותו יכולים להתבצע באחת מהדרכים הקבועות להלן:

(א) על פי תעודת הזהות שלו אשר תוצג לבנק במעמד פתיחת החשבון, תוך שימוש בטכנולוגיה לזיהוי ואימות חזותיים מרחוק כמפורט בסעיף 27א. להלן.

(ב) על פי תעודת זהות ומסמך זיהוי נוסף שהנפיקה מדינת ישראל הנושא את שם הלקוח, מספר תעודת זהות שלו ותאריך לידה, שהוצגו במעמד פתיחת החשבון, ובשילוב:

(1) שימוש בטכנולוגיית היוועדות חזותית (Video Conference).

(2) ביצוע העברה בנקאית באמצעות חשבון על שם המבקש לפתוח חשבון, בתאגיד בנקאי בישראל, זאת למעט במקרים הבאים:

א) פתיחת חשבון מתוך אתר האינטרנט של התאגיד הבנקאי, באמצעות חשבון קיים, ולאחר אימות הלקוח באמצעות שני גורמי אימות לפחות.

ב) פתיחת חשבון מקוון שהוא חשבון הלוואה, בסכום של עד 50,000 ש"ח, ובלבד שסכום ההלוואה יועבר לחשבון על שם המבקש לפתוח את חשבון ההלוואה, בתאגיד בנקאי בישראל.

ג) מבלי לגרוע מכלליות האמור בס"ק (א), בעת פתיחת חשבון מקוון לפי ס"ק (ב), שהוא חשבון סליקה שהיקף הסליקה השנתי בו לא עולה על 50,000 ש"ח, או שהוא חשבון ניכיון שההיקף השנתי של העסקאות לגביהן ניתנים באמצעותו שירותי ניכיון לא עולה על 50,000 ש"ח, רשאי תאגיד בנקאי שלא לעשות שימוש בטכנולוגיית היוועדות חזותית על אף האמור בס"ק (ב)(1) לסעיף זה, ובלבד שסכום כספי הסליקה או כספי הניכיון לפי העניין, יועבר לחשבון על שם המבקש לפתוח את חשבון הסליקה או את חשבון הניכיון לפי העניין, בתאגיד בנקאי בישראל.

עלה היקף הסליקה השנתי על 50,000 ש"ח, או עלה היקף העסקאות לגביהן ניתנו שירותי הניכיון על 50,000 ש"ח, יקבע התאגיד הבנקאי סף אשר עד אליו ימשיך לתת שירותי סליקה או שירותי ניכיון ללקוח לפי העניין, ויפעל להשלמת תהליך הזיהוי והאימות של הלקוח ככל שלא עשה זאת קודם לכן, תוך זמן סביר בנסיבות העניין באמצעות שניים אלו:

(1) שימוש בטכנולוגיית היוועדות חזותית.

(2) העברה של סכום אקראי לחשבון בתאגיד בנקאי בישראל על שם המבקש לפתוח חשבון סליקה או חשבון ניכיון, מתוך סכום כספי הסליקה או מתוך סכום כספי הניכיון בהם נדרש התאגיד הבנקאי לזכות את הלקוח במועד הזיכוי הקרוב.

במידת הצורך יערוך התאגיד הבנקאי הליך "הכר את הלקוח" כמפורט בסעיפים 20 ו- 21 להלן, כשהוא מעודכן בהתאם לפעילות הצפויה בחשבון.

(ד) לגבי תאגיד, על פי תעודת הרישום של התאגיד שנחתמה אלקטרונית על ידי רשות התאגידיים או העתק מאושר שלה כהגדרתו בסעיף 3(ב)(2) לצו החתום בחתימה אלקטרונית העונה על תכליות הוראות הצו בעניין זה, ואשר הוצג במעמד פתיחת החשבון.

אין באמור בס"ק (א) - (ג) לעיל, כדי לגרוע משאר החובות המפורטות בסעיף 3(א)(1) לצו.

דרישת מסמכי תאגיד

19א. במעמד פתיחת החשבון, יקבל התאגיד הבנקאי את המסמכים הנדרשים בסעיף 3(א)(3) לצו ויתעד אותם; העתק מאושר כהגדרתו בסעיף 3(ב)(2) לצו ואישור עורך דין כאמור בסעיפים 3(א)(3)(ד) ו- 3(א)(3)(ה) לצו יכול שיתקבלו גם באופן מקוון כשהם חתומים בחתימה אלקטרונית העונה על תכליות הוראות הצו בעניין זה.

הכר את הלקוח

20. בוטל.

21. תאגיד בנקאי רשאי לבצע הליך "הכר את הלקוח" באמצעים טכנולוגיים שונים מאלו המשמשים אותו לצורך זיהוי ואימות, ובלבד שנקט באמצעים לוודא כי המשיב לשאלון "הכר את הלקוח" והלקוח המזוהה והמאומת בהתאם לסעיף 19 להוראה זו, חד הם, ובחשבון תאגיד כי המשיב לשאלון הוא מורשה החתימה בו.

הצהרה על נהנה ובעל שליטה בחשבון מקוון

22. התאגיד הבנקאי ידרוש מלקוח או ממורשה חתימה מטעם התאגיד המבקש לפתוח חשבון מקוון לחתום על הצהרת נהנים באופן מקוון, ובנוסף יתעד את הלקוח או מורשה החתימה מטעם התאגיד מזהיר בקולו כי אין בחשבון נהנים מלבד בעל החשבון. במקרה של פתיחת חשבון לתאגיד, ידרוש בנוסף התאגיד הבנקאי ממורשה החתימה, לחתום באופן מקוון על טופס הצהרה על בעל שליטה, ויתעד את מורשה החתימה מזהיר בקולו בדבר נכונות הטופס.

הגבלות על חשבון מקוון

23. חשבון מקוון, לרבות חשבון בו בוצעה מרחוק פעולת צירוף של בעל חשבון, יסומן ויזוהה כחשבון מקוון במערכות המחשב של התאגיד הבנקאי לצורך ניטור סיכונים וביצוע מעקב מוגבר למשך תקופה שתיקבע על ידי התאגיד הבנקאי ובהתאם להערכת סיכונים.

24. בוטל.

25. בוטל.

26. בוטל.

27. תאגיד בנקאי רשאי להסיר את ההגבלות על חשבון שנפתח באופן מקוון, לרבות אלו שהוטלו על חשבון בו בוצעה מרחוק פעולת צירוף של בעל חשבון, כמפורט בפרק זה, לאחר השלמת הזיהוי המלא של הלקוח או של מורשה החתימה במקרה של חשבון תאגיד בהתאם להוראות הצו.

טכנולוגיה לזיהוי ואימות חזותיים מרחוק

27א. תאגיד בנקאי אשר מבצע זיהוי ואימות של המבקש לפתוח חשבון לפי סעיף 19(א) להוראה זו, יפעל בהתאם לסעיפים שלהלן:

(א) תאגיד בנקאי ישתמש בטכנולוגיה לזיהוי ואימות חזותיים מרחוק באמצעות שימוש באינטראקציה חזותית בזמן אמת או באמצעות צילום וידאו שלא בזמן אמת, ואשר משלבת לכל הפחות בקורות מהסוגים הבאים:

(1) בדיקת מקוריות התעודה המוצגת לצורך אימות, על סמך המאפיינים הקבועים של אותה תעודה.

(2) אימות שהתעודה המוצגת הינה אכן התעודה של המזדהה באמצעות הטכנולוגיה, ובכלל זה אימות באמצעות השוואת התמונה שבתעודה לתמונת המזדהה באמצעות הטכנולוגיה.

(3) אימות פרטי המזדהה באמצעות הטכנולוגיה, כפי שנקראו מתוך התעודה המוצגת, אל מול מאגרי מידע רלבנטיים, ובכלל זה הבדיקות הנדרשות בסעיף 3(א) לצו.

(4) במקרה של שימוש בטכנולוגיה כאמור, אשר אינה מחייבת אינטראקציה חזותית עם נציג הבנק בזמן אמת, יש לשלב בנוסף לאמור לעיל, את הבקורות הבאות:

א. בדיקות חיות.

ב. ביצוע הליך בקרה שוטף על מדגם של חשבונות שנפתחו וזאת בהקדם האפשרי לאחר מועד פתיחת החשבון. במקרה של חשבון שסווג כחשבון בסיכון גבוה בהיבטי איסור הלבנת הון ומימון טרור, יבוצע הליך הבקרה בטרם יתאפשר ללקוח לפעול בחשבון;

לעניין זה:

"הליך בקרה" - בדיקה בידי נציג התאגיד הבנקאי שתתייחס לנאותות התהליך המיושם ובכלל זה תקינות הנתונים שנמסרו על ידי הלקוח במסגרת פתיחת החשבון;

"מדגם" - מדגם שיכלול את כל החשבונות שסווגו כחשבונות בסיכון גבוה בהיבטי איסור הלבנת הון ומימון טרור וכן חשבונות נוספים מתוך כלל החשבונות שנפתחו שייבחרו בגישה מבוססת סיכון; שיעור המדגם לא יפחת מעשרים אחוזים מכלל החשבונות שנפתחו.

(1א) סוגי הבקורות המפורטים בסעיף קטן (א)(2) ובסעיף קטן (א)(4)א. לעיל, יבוצעו כמקשה אחת, ללא הפסקה ביניהם.

- (ב) תאגיד בנקאי יקבע ספים טכנולוגיים מינימליים שטכנולוגיה כאמור תידרש לעמוד בהם, על מנת שניתן יהיה להסתמך עליה לצורך פתיחת חשבון מקוון.
- (ג) טכנולוגיה כאמור, תאפשר שמירת התייעוד הדיגיטלי כמפורט בסעיף 18(ה) לעיל, לתקופה הקבועה בסעיף 7 לצו, לכל הפחות.

פתיחת חשבון חיסכון ארוך טווח לילד וניהולו

227. בחשבון חיסכון ארוך טווח לילד (להלן: "חשבון חיסכון"), הנפתח מכוח סימן ה' לפרק ד' לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה 1995- (להלן: "החוק"), ותקנות הביטוח הלאומי (חיסכון ארוך טווח לילד), התשע"ו–2016, שהותקנו מכוחו (להלן: "התקנות"), לא יחולו הסעיפים הבאים בהוראה זו: סעיפים 27א–18, סעיפים 39–29(ב), סעיף 42(ד) לעניין שינוי פרטי ההתקשרות, וסעיף 57. במקומם יחולו ההוראות הבאות:

(א) תאגיד בנקאי יהיה רשאי לפתוח חשבון חיסכון ולצרף את החשבון לשירותי בנקאות בתקשורת בהתבסס על פרטי הזיהוי המועברים אליו ברשומה ממוכנת על ידי המוסד לביטוח לאומי, ללא צורך בפרטי זיהוי נוספים.

(ב) (1) בפתיחת חשבון חיסכון התאגיד הבנקאי רשאי לצרף את הלקוח לשירותי בנקאות בתקשורת, בערוץ או במקבץ ערוצים לפי בחירת התאגיד הבנקאי מעת לעת, וזאת ללא צורך בבחירת הלקוח. הלקוח יכול להפסיק את ההתקשרות לקבלת שירות, ערוץ או מקבץ ערוצים בכל עת.

(2) התאגיד הבנקאי יציג בהסכם הבנקאות בתקשורת את השירותים המותרים בכל ערוץ, את הסיכונים הקשורים בשימוש בשירותים אלו, ויביא לידיעת הלקוח את עקרונות אבטחת המידע והגנת הפרטיות המומלצים ליישום בידי הלקוח, על מנת למזער סיכונים אלה.

(3) לעניין צירוף החשבון לשירות משלוח הודעות בתקשורת, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 420 בנושא: "משלוח הודעות בתקשורת" (להלן: "הוראה 420"), נדרשת בקשה מפורשת של הלקוח.

(ג) בכריתת הסכם חשבון חיסכון, לרבות הסכם בנקאות בתקשורת, רשאי התאגיד הבנקאי לראות בהודעת המוסד לביטוח הלאומי בדבר פתיחת החשבון משום אישור של הלקוח כי ניתנה לו אפשרות לקרוא את ההסכם וכי הסכים לתנאיו. נוסח ההסכם שנכרת עם הלקוח יהיה זמין לעיונו בכל עת בצורה בהירה וקריאה וניתן יהיה להדפיסו.

(ד) שינוי בפרטי התקשרות יתאפשר תוך שימוש בגורם אימות אחד לפחות או שימוש בפרטי זיהוי ומספר שאלות אשר להערכת התאגיד הבנקאי המענה עליהן מאפשר אימות של הלקוח.

(ה) "הורה" ו"ילד זכאי" בנספח זה, כהגדרתם בחוק ובתקנות.

הסכם למתן שירותי בנקאות בתקשורת

28. תאגיד בנקאי יתקשר עם לקוח בהסכם למתן שירותי בנקאות בתקשורת (להלן: "הסכם בנקאות בתקשורת").

29. על אף האמור בסעיף 28 לעיל:

(א) תאגיד בנקאי רשאי למסור מידע ללקוח על חשבונותיו באמצעות מענה אנושי, גם אם הלקוח אינו צד להסכם בנקאות בתקשורת.

(ב) תאגיד בנקאי רשאי לשלוח הודעות כמפורט להלן, גם אם הלקוח אינו צד להסכם בנקאות בתקשורת באותו ערוץ:

(1) הודעות באמצעות מסרונים, לרבות מסרון קולי, לצורך משלוח סיסמה חד פעמית זמנית;

(2) התראות ובקשות אישורים כאמור בסעיפים 48-51 שלהלן;

(3) הודעות בדבר שירות העברת מידע בדבר היתרה בחשבון עובר ושב, כאמור בסעיף 73א(4) שלהלן.

(ג) תאגיד בנקאי לא יידרש להתקשר בהסכם בנקאות בתקשורת עם מי שעושה שימוש בעמדות אוטומטיות לשירות עצמי של התאגיד לקבלת שירות מזדמן, כדוגמת תשלום שוברים או משיכת מזומנים.

30. לעניין מסירת הודעות של לקוח למנפיק, יש לפעול בהתאם לחוק שירותי תשלום, התשע"ט-2019, והתקנות מכוחו, גם אם הלקוח אינו צד להסכם בנקאות בתקשורת.

31. התאגיד הבנקאי רשאי להציע ללקוח חבילת ערוצים ושירותים במסגרת ההסכם, ובלבד שיאפשר לו לבחור ערוצים שאינו מעוניין בהם. האמור לא יחול במקרה בו נחוץ מקבץ ערוצים לצורך מתן שירות מסוים. הלקוח יכול להפסיק את ההתקשרות לקבלת שירות, ערוץ או מקבץ ערוצים בכל עת.

32. לפני קבלת אישור הלקוח להסכם יציג התאגיד הבנקאי את שירותי הבנקאות בתקשורת המותרים בכל ערוץ, את הסיכונים הקשורים בשימוש בשירותים אלו, ויביא לידיעת הלקוח את עקרונות אבטחת המידע והגנת הפרטיות המומלצים ליישום בידי הלקוח, על מנת למזער סיכונים אלה ואת זכות הלקוח להפסיק את ההתקשרות לקבלת השירותים בכל עת. במקרה בו התקשר הלקוח בהסכם בנקאות בתקשורת הכולל שירותים או ערוצים עתידיים שיציע התאגיד הבנקאי והשירות או הערוץ לא הוצע ללקוח במועד ההתקשרות והסיכונים הקשורים בשימוש בשירות או בערוץ זה לא הובאו לידיעתו, יקיים התאגיד הבנקאי את הוראות סעיף זה בטרם שימוש ראשון של הלקוח בשירות או בערוץ.

הצטרפות מרחוק לשירותי בנקאות בתקשורת

33. תאגיד בנקאי יצרף את הלקוח לשירותי בנקאות בתקשורת תוך שימוש באמצעי זיהוי ואימות בהתאם להערכת סיכונים ולמדיניות שאושרה על ידי הדירקטוריון, ובלבד ששימוש כאמור יהיה עקבי עם הוראות פרק ד' שלהלן.

34. בטל.

35. בטל.

36. בטל.

37. בטל.

38. סיום התקשרות לקבלת שירות בערוצי בנקאות בתקשורת ייעשה באותה רמת זיהוי ואימות שמשמשת לצורך קבלת השירות בהתאם לסעיף 40 להלן.

כריתת הסכם מרחוק

39. בכריתת הסכם מרחוק יפעיל התאגיד הבנקאי אמצעי על מנת לוודא שהלקוח אישר כי ניתנה לו אפשרות לקרוא את ההסכם והסכים לתנאיו. נוסח ההסכם אותו אישר הלקוח, יהיה זמין לעיונו בכל עת בצורה בהירה וקריאה וניתן יהיה להדפיסו.

פרק ג1: צירוף וגריעת בעל חשבון ומורשה חתימה מרחוק

39א. תאגיד בנקאי רשאי לאפשר ללקוחותיו צירוף או גריעה מרחוק של בעל חשבון או מורשה

חתימה בהתאם לכללים שלהלן:

(א) זיהוי ואימות פרטי זהותם של כל אחד מאלו בהתאם לעניין: המבקש לצרף בעל חשבון או מורשה חתימה (להלן: "המצרף"), המבקש לגרוע בעל חשבון או מורשה חתימה (להלן: "הגורע"), המבקש להצטרף כבעל חשבון או כמורשה חתימה (להלן: "המצטרף") או המבקש להיגרע מחשבון בו הוא רשום כבעלים או כמורשה חתימה (להלן: "הנגרע"), יהיה בהתאם להנחיות סעיפים 19(א)-(ב) להוראה זו, למעט סעיף 19(ב)(2) שיחול רק על המצטרף כבעל חשבון או כמורשה חתימה.

(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א) לעיל:

(1) בעת צירוף או גריעת מורשה חתימה בחשבון תאגיד, לא תחול חובה לזהות את המצרף או הגורע וכן את הנגרע. תחת זאת יציג התאגיד העתק מאושר של החלטת האורגן המוסמך בתאגיד כהגדרתו בסעיף 3(ב)(2) לצו או אישור עורך דין על צירוף או גריעה של מורשה חתימה בחשבון, ואלו יכולים להתקבל גם באופן מקוון כשהם כתומים בחתימה אלקטרונית העונה על תכליות הוראות הצו בעניין זה.

(2) זיהוי ואימות פרטי זהותו של המבקש לצרף או לגרוע מורשה חתימה אשר מוטלים עליו סייגים המונעים ממנו ביצוע העברות, תשלומים ופעולות אחרות למוטבים וכן של מיופה כוח לניהול תיקי השקעות שהינו בעל רישיון מנהל תיקים, יכול להתבצע גם באמצעות שני גורמי אימות לפחות.

(ג) זיהוי המצרף או הגורע ואימות פרטי זהותם, וכן זיהוי המצטרף או הנגרע ואימות פרטי זהותם, אינו חייב להתבצע באותו מעמד, ובלבד שהתאגיד הבנקאי נקט באמצעים לוודא כי מי שהזדהה ואומת כמבקש להצטרף או להיגרע מחשבון כאמור, הוא אכן מי שבקשת הצירוף או הגריעה התייחסה אליו.

(ד) כל האמור על מבקש לפתוח חשבון מקוון בפרק ג' לעיל, יחול בשינויים המתחייבים ובהתאם להוראות כל דין על המצרף, הגורע, המצטרף והנגרע.

(ה) צירוף או גריעת בעל חשבון מרחוק, לא יתאפשר בחשבון המתנהל על שם תאגיד. בסעיף זה "תאגיד" כהגדרתו בצו.

(ו) לעניין מיופה כוח לניהול תיקי השקעות – לא יתאפשר צירוף מרחוק של מי שאינו בעל רישיון מנהל תיקים.

פרק ד': זיהוי ואימות

40. תאגיד בנקאי יקבע אמצעי זיהוי ואימות אישיים בפעילות בבנקאות בתקשורת בהתאם להערכת סיכונים ולמדיניות שאושרה על-ידי הדירקטוריון.
41. תאגיד בנקאי ימסד תהליכים לאופן היצירה, המסירה, ההפעלה וההחלפה של כל אמצעי הזיהוי והאימות, שיאפשרו לו לוודא, בין היתר, כי מידע רגיש לא ייחשף בתהליך היצירה והמסירה. בשימוש בסיסמאות יקבעו כללים לאופן קביעת הסיסמה מבחינת אורך והרכב, מגבלות לשימוש חוזר, תדירות החלפתה, חסימה ושחרור סיסמה.
42. פעולות, שיוגדרו ברמת סיכון גבוהה, בהתאם לעקרונות שאושרו על-ידי הדירקטוריון, יתאפשרו רק לאחר אימות באמצעות לפחות שני גורמי אימות. פעולה ברמת סיכון גבוהה תכלול, לכל הפחות:
- (א) העברות, תשלומים ופעולות מעל לתקרת הסכום הראשונה שתיקבע ע"י התאגיד הבנקאי בהתאם לסעיף 60 (א) שלהלן;
  - (ב) בטל.
  - (ג) משיכת מזומנים מעמדה אוטומטית לשירות עצמי.
  - (ד) שינוי פרטי התקשורת או שם בעל החשבון בהתאם לסעיפים 57-58 שלהלן.
  - (ה) צירוף או גריעה של מורשה חתימה אשר מוטלים עליו סייגים המונעים ממנו העברות, תשלומים ופעולות אחרות למוטבים, בהתאם לסעיף 39א. (ב) להוראה זו.
  - (ו) צירוף או גריעה של מיופה כוח לניהול תיקי השקעות שהינו בעל רישיון מנהל תיקים, בהתאם לסעיף 39א. (ב) להוראה זו.
43. כאשר נדרשת הסכמה של כל השותפים בחשבון לביצוע פעולה או מתן הוראה לביצוע פעולה תידרש הסכמה כאמור גם במסגרת שירותי בנקאות בתקשורת.
44. על אף האמור בסעיף 43 לעיל, תאגיד בנקאי רשאי להגיע להסכמה עם לקוח שהינו תאגיד, כי מי שהורשה על ידי הלקוח יפעל לבדו במסגרת שירותי בנקאות בתקשורת, גם במקום בהן ההרשאות לפעול בחשבון שלא במסגרת שירותי בנקאות בתקשורת הינן שונות, בכפוף לקבלת אישור מאומת מהגורם המוסמך לכך בתאגיד.
- בסעיף זה "תאגיד" כהגדרתו בצו.

פרק ה' – הגנה על לקוחות**ניטור חריגים ופעולות ברמת סיכון גבוהה**

45. תאגיד בנקאי יישם מנגנון אוטומטי לזיהוי וניטור פעילות חריגה (אנומליות) בחשבונות של לקוחות ובפרט בפעולות ברמת סיכון גבוהה לצורך איתור של פעילות חשודה בזמן אמת.

46. באיתור הפעילות החריגה ייעשה שימוש גם בפילוח לפי קבוצות של לקוחות או חשבונות כגון: חשבונות מקוונים וחשבונות שצורפו לשירותי בנקאות בתקשורת באופן מקוון.

47. תאגיד בנקאי יעקוב אחר התפתחות שיטות הונאה ואיומים לבנקאות בתקשורת בארץ ובעולם ויעדכן במידת הצורך את מנגנון הניטור. לצורך כך, יעשה התאגיד הבנקאי שימוש במידע שהוא מקבל ממקורות פנימיים וחיצוניים (לרבות משטרה ומנגנוני בטחון וחברות לאבטחת מידע).

התראות ללקוחות

48. תאגיד בנקאי יתריע ללקוח על פעילות חריגה שזוהתה כאמור בסעיף 45 לעיל, על פעולות בהתאם לשיקול דעתו של התאגיד הבנקאי, ובכל מקרה על הוספת ערוץ ושירות שלא למידע בלבד. כמו כן ישקול נקיטת אמצעים באופן מידי כדוגמת השעיית עסקה או קבלת אשרור מהלקוח לעסקה.

49. ההתראות ובקשות האישורים ימסרו בערוץ אחר או במכשיר אחר מזה שבו בוצעה הפעולה, יכללו את פרטי העסקה המינימליים הנדרשים לצורך זיהויה, אך לא יכללו פרטים מזהים מלאים על החשבון או הלקוח או כרטיס החיוב.

50. בחירת הערוץ תיעשה תוך מתן משקל למהירות הנדרשת לקבלת ההתראה על ידי הלקוח, בהתאם לרמת הסיכון בעסקה, וכן לרמת אבטחת המידע הנדרשת בהתאם לרמת הרגישות של המידע המועבר, אלא אם כן בחר הלקוח ערוץ או מכשיר ספציפי לקבלת התראות ובקשת אישורים ובתנאי שסעיף 49 לעיל מתקיים. עם זאת, בהתראות ללקוחות על פעילות חריגה שזוהתה כאמור בסעיף 45 לעיל, ובכפוף לאמור בסעיף 49 לעיל, יוכל התאגיד הבנקאי לפנות אל הלקוח בערוץ או במכשיר לפי בחירתו, וזאת בנוסף לערוץ או המכשיר שבחר הלקוח.

51. בחשבון בו מספר שותפים ישלח התאגיד הבנקאי התראה על פעילות חריגה לכלל השותפים.

הדרכת לקוחות

52. תאגיד בנקאי יבהיר ללקוחותיו את הסיכונים העיקריים הכרוכים בקבלת שירותים בבנקאות בתקשורת ואת המלצותיו לנקיטת צעדי אבטחה סבירים בעת שימוש בשירותים אלה.

53. ההבהרה תינתן במגוון ערוצים, כגון: אתר הבנק, הודעות בעת כניסה לשירותי בנקאות בתקשורת, דוא"ל ודפי מידע.

54. התאגיד הבנקאי ינהל את הסיכון הכרוך באתרים או באפליקציות מתחזות וכאשר עולה חשד לתרמיות אחרות שמטרתן לגרום ללקוחות למסור מידע רגיש כגון: מספר חשבון, סיסמאות או מידע על כרטיס אשראי, לגורמים בלתי מורשים.
55. התעורר חשד לתרמית בשירותי בנקאות בתקשורת העלולים להשפיע על מספר רב של לקוחות בפרק זמן קצר, במקביל לפעילות התגובה להסרת האיום וצמצום הנזק הפוטנציאלי, ימסור התאגיד הבנקאי הודעה ללקוחותיו שנמצאים בסיכון וכן ישקול מסירת הודעה לציבור הרחב לפי העניין.

מוקד תמיכת לקוחות

56. תאגיד בנקאי יפעיל מוקד, שכולל מענה אנושי, לתמיכה בפעילות לקוחות בבנקאות בתקשורת.

פרק ו': בקורות בבנקאות בתקשורת**עדכון פרטי חשבון**

57. שינוי פרטי התקשורת (כגון: מספר טלפון נייד, כתובת דואר אלקטרוני וכתובת פיזית), יתאפשר לאחר אימות באמצעות לפחות שני גורמי אימות.
58. עדכון שם בעל החשבון יתאפשר לאחר אימות באמצעות לפחות שני גורמי אימות והצגת העתק של מסמכי זיהוי ואימות, לפי העניין, הנדרשים לפי סעיף 3 לצו.
59. תאגיד בנקאי יבצע מעקב מוגבר אחר חשבונות בהם בוצעה פעילות חריגה שנוגעת לעדכון מרחוק של פרטי חשבון, למשך תקופה שתיקבע ובהתאם להערכת סיכונים.

העברות, תשלומים ופעולות אחרות

60. תאגיד בנקאי יקבע תקרות סכומים להעברות, תשלומים ופעולות אחרות למוטבים, כדלקמן:
- (א) תקרת סכום במסגרתה יידרשו אמצעי זיהוי ואימות אישיים שיקבעו על ידי התאגיד הבנקאי בהתאם להערכת סיכונים ולמדיניות שאושרה על ידי הדירקטוריון כמצויין בסעיף 40 לעיל;
- (ב) תקרת סכום, אשר מתקרת הסכום כאמור בסעיף (א) לעיל ועד אליה, יידרש שימוש בשני גורמי אימות;
- (ג) מעל תקרת הסכום בסעיף (ב) לעיל, יידרש שימוש בטכנולוגיה המשלבת זיהוי ואימות של המשתמש, סודיות ושלמות הנתונים ומניעת הכחשה.
61. קביעת הסכומים כאמור, תתבסס על הערכת סיכונים שתתייחס, בין היתר, לזהות המוטב, סוג הלקוח ומאפייני פעילותו.
62. תאגיד בנקאי יקבע מדיניות ובקורות נאותות למזעור הסיכון להעברות בלתי מורשות, וביניהן, עבור לקוחות עסקיים אפשרות לבקרה המחייבת אישור של שני גורמים לביצוע כל העברה.

אבטחת ערוצי התקשורת

63. תאגיד בנקאי יעשה שימוש באלגוריתם הצפנה על מנת להגן על המידע של לקוחותיו העובר ברשתות חיצוניות לרבות האינטרנט ולמעט רשתות טלפוניה.
64. על אף האמור בסעיף 63 לעיל:
- (א) תאגיד בנקאי רשאי לשלוח התראות ובקשות אישורים כאמור בסעיפים 48 ו-49 לעיל, ללא שימוש באלגוריתם הצפנה.
- (ב) בטל.
65. תאגיד בנקאי יבחן את הצורך ביישום אמצעים להבטחת השלמות של תוכן המסר ומניעת הכחשה בהעברת מידע.

פרק ז': בקורות במכשירים ובערוצים ספציפיים**פעילות בדואר אלקטרוני**

66. על אף האמור בסעיף 63 לעיל, ובכפוף לביצוע הערכת סיכונים מתאימה, אין התאגיד הבנקאי מחויב להשתמש באלגוריתם הצפנה על מנת להגן על המידע של לקוחותיו העובר בדואר אלקטרוני ממנו אל הלקוח ולהיפך. במסגרת הערכת סיכונים זו, יקבע התאגיד הבנקאי את רמת האבטחה הנדרשת עבור סוגי המידע והפעילויות שהוגדרו על ידו מראש כניתנים להעברה ולביצוע באמצעות דואר אלקטרוני, והכל בהתאם לעקרונות הבאים:

(א) הערכת הסיכונים תתייחס, בין היתר, להיבטים הבאים: סוג הלקוח, רגישות וסודיות המידע, תדירות משלוח המידע והיקפו, ובנוסף הערכת רמת האבטחה של שירות הדואר האלקטרוני שברשות הלקוח ככל שהדבר ניתן.

(ב) רמת האבטחה הנדרשת תתייחס, בין היתר, להיבטים הבאים: הצורך בהצפנת המידע וחוזק ההצפנה הנדרש, מידת הצורך בזיהוי חד משמעי של לקוח השולח דואר אלקטרוני, הכללת פרטים מזהים מלאים של הלקוח או החשבון במידע הנשלח.

(ג) הטמעת בקורות מתאימות שוטפות ותקופתיות, בנוגע לפעילויות וסוגי המידע שאישר התאגיד הבנקאי להעברה באמצעות דואר אלקטרוני, המתייחסות בין היתר, להיבטים שונים של אבחון, מניעה וטיפול בדלף מידע במקרה שזוהה.

יובהר כי האמור בסעיף זה לא יחול לגבי התראות ובקשות אישורים כאמור בסעיף 64 לעיל.

משלוח מסרונים

67. (א) העברת מידע באמצעות מסרונים לא תכלול פרטים מזהים מלאים על הלקוח ועל פרטי חשבון הלקוח (כגון: שם הלקוח, מספר חשבון הלקוח, מספר כרטיס חיוב).

(ב) תאגיד בנקאי המשתמש בסיסמה חד פעמית זמנית הנשלחת באמצעות מסרונים כגורם אימות, ייתן מענה לאותם לקוחות שאין באפשרותם לקבל מסרון, או שאין באפשרותם לקוראו, באמצעות משלוח מסרון קולי.

שימוש במכשירים ניידים

68. תאגיד בנקאי יזהה ויעריך את הסיכונים הספציפיים הגלומים בשימוש במכשיר נייד לרבות אובדן או גניבה של המכשיר ויקבע אמצעי אבטחה לטיפול בסיכונים אלה.

69. תאגיד בנקאי ידריך את לקוחותיו לעניין השימוש במכשירים ניידים, לרבות הצורך באבטחה פיזית ולוגית שלהם והצורך בנעילת המכשיר. במסגרת זו יונחו הלקוחות כיצד לפעול במקרה של גניבה, אובדן או שימוש לרעה במכשיר נייד, ובמיוחד, כאשר המכשיר משמש לקבלת התראות ובקשות לאשור פעולות. תאגיד בנקאי ימסור ללקוחותיו מספר טלפון לדיווח במקרה הצורך, על מנת שהבנק יוכל לחסום שליחת התראות בערוץ זה.

70. בקורות נוספות ייקבעו על מנת לאפשר ללקוחות לקבל או ליצור סיסמה חד פעמית זמנית (OTP) משום שהאפקטיביות של 2FA פוחתת כאשר אותו מכשיר משמש הן להתקשרות והן לקבלה או יצירה של OTP.

עמדות אוטומטיות לשירות עצמי

71. תאגיד בנקאי יישם אמצעי בקרה אשר יסייעו, בין היתר, למניעה ולזיהוי הונאות בעמדות אוטומטיות לשירות עצמי וביניהם:

(א) נתיב בקרה מספק לרבות תיעוד מתאים של המערכת;

(ב) תמיכה פונקציונלית מלאה לביצוע עסקאות בכרטיס חכם בעמדות אוטומטיות לשירות עצמי המשמשות למשיכת מזומן.

הוראות לביצוע פעולות בטלפון ע"י מענה אנושי

72. הוראות לביצוע פעולות בטלפון באמצעות מענה אנושי יירשמו ברשומות שיכללו, בין היתר, את מועד מתן ההוראה, פרטי הפקיד שקיבל את ההוראה וסימן מיוחד שההוראה ניתנה טלפונית.

פרק ח': ריכוז מידע

73. תאגיד בנקאי רשאי להציע ללקוחותיו שירות של "ריכוז מידע" (Account Aggregation) (להלן: "השירות") בתנאים הבאים:

(א) השירות מוגבל לריכוז מידע בלבד.

(ב) לתאגיד הבנקאי ולעובדיו לא תהיה גישה למידע הלקוחות המתקבל מתאגידים בנקאיים אחרים (להלן: "מידע הלקוחות"), והם לא יעשו בו שימוש. לשם כך יישם התאגיד הבנקאי פתרונות טכנולוגיים שיתמכו בחסיון ובהגנה על המידע של לקוחותיהם, ויספק נתיב ביקורת לניסיונות גישה למידע, לרבות המידע על אמצעי הגישה לחשבונות התאגידים האחרים.

(ג) על אף האמור בסעיף (ב) לעיל, רשאי תאגיד בנקאי לעשות שימוש במידע הלקוחות בתנאי שקיבל מהלקוח אישור מפורש לעשות זאת ושהמידע יועבר לידיעת הלקוח בלבד.

(ד) תאגיד בנקאי יפעיל את השירות רק ביוזמת הלקוח לאחר שניתנה הסכמתו לכך.

(ה) תאגיד בנקאי ימחק מהמאגרים הרלוונטיים את המידע המאפשר גישה לחשבונות של לקוח המבקש להתנתק מהשירות.

(ו) תאגיד בנקאי לא יתנה את מתן השירות בהסכמת הלקוח לאמור בסעיף (ג) לעיל.

פרק ח'1: העברת מידע בדבר היתרה בחשבון עובר ושב

- 73א. ביקש לקוח מתאגיד בנקאי למסור מידע בדבר היתרה בחשבון העובר ושב שלו בתאגיד בנקאי, לגוף הפיננסי, לשם מתן אשראי, יימסר המידע המבוקש, ויחולו הוראות אלו:
- (1) בקשת הלקוח תוגש לתאגיד הבנקאי באמצעות שירותי בנקאות בתקשורת המוסכמים בין התאגיד הבנקאי לבין הלקוח לשם ביצוע פעולות, או בפניית הלקוח לסניף התאגיד הבנקאי. הבקשה תתועד על ידי התאגיד הבנקאי.
  - (2) בבקשת הלקוח יצוינו פרטי הגוף הפיננסי אליו מעוניין הלקוח להעביר את המידע, וכן יצוינו בה תדירות העברת המידע, התקופה במהלכה יימסר המידע ופרטי ההתקשרות עם הגוף הפיננסי לצורך העברת המידע.
  - (3) תאגיד בנקאי יאפשר ללקוח לבחור את תדירות העברת המידע מבין ארבע האפשרויות הבאות: יומית, כל שלושה ימים, שבועית, חודשית.
  - (4) תאגיד בנקאי ישלח הודעה, באחד או יותר מערוצי בנקאות בתקשורת, ובמידה והדבר אינו אפשרי, בדואר, לכל לקוח אשר לא הגיש את הבקשה בעצמו לתאגיד הבנקאי. ההודעה תכלול את כל הפרטים המהותיים הנדרשים ללקוח, ובכלל זאת, שם הגוף הפיננסי אליו ביקש הלקוח להעביר את המידע, תדירות העברת המידע, תוקף ההרשאה, ואת הדרכים העומדות בפני הלקוח לצורך אישור הבקשה בפני התאגיד הבנקאי. בחשבון תאגיד, יפעל התאגיד הבנקאי בהתאם להחלטת התאגיד בנושא כפי שתומצא לתאגיד הבנקאי.
  - (5) בקשה להעברת מידע בדבר היתרה, כמבוקש על ידי הלקוח, תבוצע לא יאוחר משלושה ימי עסקים ממועד קבלת אישור כל בעלי החשבון, וזאת בתנאי שהגוף הפיננסי הסדיר מבעוד מועד את הממשק עם התאגיד הבנקאי, בהתאם לפורמט הקבוע בסעיף קטן 8 להלן. הסדרת הממשק עם התאגיד הבנקאי תאריך עד ארבעה עשר ימי עסקים מקיום מחויבותו של הגוף הפיננסי להעמדת הצד שלו לממשק. התאגיד הבנקאי יודיע בכתב לכל בעלי החשבון על ביצוע הבקשה, ועל כל שינוי בה, ויצוין את פרטיה.
  - (6) יועבר מידע ביחס ליתרה בחשבון העובר ושב של הלקוח, והיא תהיה מעודכנת לסיום יום העסקים הקודם למועד העברה. בנוסף, לצורך העברת המידע יועברו גם הנתונים הבאים: ת.ז. הלקוח (או מספר דרכון, עבור תושב חוץ), פרטי חשבון הלקוח – מספר חשבון, סניף ובנק, תאריך עדכניות היתרה, מטבע.
  - (7) הלקוח יהיה רשאי לבטל את בקשתו בכל עת בהודעה לתאגיד הבנקאי, באופן האמור בסעיף קטן 1 לעיל, והביטול יכנס לתוקפו לא יאוחר משלושה ימי עסקים לאחר קבלת בקשת הביטול בתאגיד הבנקאי.
  - (8) המידע יועבר מהתאגיד הבנקאי לגוף הפיננסי בפורמט המפורט בנספח ג, באמצעות כספת וירטואלית או בכל דרך מאובטחת אחרת המוסכמת בין התאגיד הבנקאי לגוף הפיננסי.

(9) תאגיד בנקאי המבקש לוודא כי גוף פיננסי מפוקח על פי דין לעניין פעילותו הפיננסית כמנפיק או כנותן אשראי, רשאי לבצע זאת באמצעות פרסומים עדכניים באתרים של הגורמים המפקחים על גופים אלו.

בסעיף זה ובנספח ג', "גוף פיננסי" – כהגדרתו בסעיף 1 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), ואשר מפוקח על פי דין לעניין פעילותו הפיננסית כמנפיק או כנותן אשראי כקבוע בסעיף 7ה(ג) לחוק הבנקאות (שירות ללקוח).

פרק ט': דיווחים ואישורים

נושאים שנדרש לגביהם דיווח

74. בטל.

נושאים שנדרש לגביהם אישור

75. תאגיד בנקאי המבקש לבצע פעילות מהותית חדשה במערכת הבנקאית בישראל בתחום הבנקאות בתקשורת, המובאת לאישור הדירקטוריון של הבנק, יפנה לפיקוח על הבנקים, תוך הצגת ניתוח מכלול הסיכונים והדרכים לניהולם, ויקבל את אישור הפיקוח על הבנקים לכך.

76. תאגיד בנקאי המבקש ליישם טכנולוגיה לזיהוי ואימות חזותיים מרחוק לצורך פתיחת חשבון מקוון או להציע ללקוחותיו שירותי ריכוז מידע, יודיע מראש לפיקוח על הבנקים, תוך הצגת מכלול הסיכונים והדרכים שינקוט לניהולם, ויקבל את אישור הפיקוח על הבנקים לכך.

פרק י': הוראת מעבר

77. לקוח שהתקשר עם התאגיד הבנקאי בהסכם לקבלת מידע וביצוע פעולות באמצעות הפקס קודם למועד יישום תיקון מספר 7 להוראה לעניין זה, לא יידרש להתקשר בהסכם למתן שרותי בנקאות בתקשורת לעניין ערוץ הפקס, כאמור בסעיף 28 להוראה, והדרישה בסעיף 32 לעיל לא תחול ביחס להסכמים אלו.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2507	1	חוזר מקורי	21/7/16
2529	2	עדכון	6/3/17
2547	3	עדכון	25/12/17
2557	4	עדכון	22/03/18
2570	5	עדכון	04/10/18
2578	6	עדכון	13/11/18
2588	7	עדכון	07/5/19
2599	8	עדכון	29/12/19
2645	9	עדכון	29/12/20
2667	10	עדכון	25/07/21
2669	11	עדכון	30/09/21

**נספח א - הצטרפות מרחוק לשירותי בנקאות בתקשורת – הרחבות
למקרים נוספים**

בטל.

נספח ב - פתיחת חשבון חיסכון ארוך טווח לילד וניהולו

בטל.

נספח ג – פורמט קובץ העברת המידע בדבר יתרת לקוח בחשבון עובר**ושב**

בהתאם לסעיף 73א (8) להוראה, התאגיד הבנקאי יעביר לגוף הפיננסי קובץ פורמט CSV במבנה הבא (בסוגריים יופיע סוג השדה ואורכו):

1. מספר בנק מלא (נומרי, 2), מספר סניף (נומרי, 3), מספר חשבון (נומרי, 10), ת.ז. הלקוח או מספר דרכון עבור תושב חוץ (אלפאנומרי, 20), יתרה (אלפאנומרי, 17) 13 ספרות משמאל לנקודה, שדה אחד לסימון נקודה עשרונית, 2 ספרות מימין לנקודה עבור אגורות, שדה אחד לסימן יתרה ("+" / "-"), תאריך עדכניות היתרה במבנה YYYYMMDD (נומרי, 8), מטבע (אלפאנומרי, 3).

2. בין השדות יפריד הסימן ;. כל שורה בקובץ תייצג רשומה עבור לקוח מסוים עבור חשבון מסוים.

3. שם הקובץ יהיה: BALANCE_BBBBBB_YYYYMMDD כאשר:

BBBBBB – מייצג את מספר הבנק;

YYYYMMDD – מייצג את תאריך שליחת הקובץ.

יישום תקן של בנקאות פתוחה בישראל

מבוא

1. בשנים האחרונות התפתחה בעולם רגולציה מעמיקה המסדירה את תחום הבנקאות הפתוחה. בנקאות פתוחה בעולם מאפשרת ללקוחות של בנקים ומנהלי חשבון תשלום לתת גישה לצדדים שלישיים (גופים בנקאיים וגופים חוץ בנקאיים המפוקחים לעניין זה), למידע שנוגע להם ושמצוי בידי בנקים ומנהלי חשבון תשלום, ולמתן הוראות תשלום בחשבונותיהם, כל זאת לשם קבלת שירותים מאותם צדדים שלישיים המותאמים לצרכי הלקוחות. בכך הבנקאות הפתוחה פועלת לחיזוק השליטה של הלקוחות במידע ובצריכת שירותים ומוצרים פיננסיים ואחרים, היא מאפשרת ואף מעודדת פיתוח שירותים ומוצרים חדשים בתחום התשלומים, בתחום ניתוח המידע הבנקאי של לקוחות, והיא צפויה להגביר את התחרות בשירותים בנקאיים נוספים, תחרות שיכולה להתבטא בהוזלת מחירים, בהצעת מוצרים ושירותים חדשניים וכן במתן הצעות ערך נוספות ללקוחות.

לצד החשיבות של הבנקאות הפתוחה, היא יוצרת סביבת סיכונים חדשה ואתגרים בתחום ניהול הסיכונים, בעיקר בכל הקשור לסיכוני אבטחת מידע וסיכוני הגנת הפרטיות. הגידול בסיכון נובע בין היתר מכך, שעד היום, המידע הפיננסי והגישה לחשבונות שמורים באופן קפדני אצל הגופים הפיננסיים, כל גוף עבור לקוחותיו, ואילו בסביבה של בנקאות פתוחה, נדרש ממקורות המידע, כהגדרתם בחוק שירות מידע פיננסי, התשפ"ב-2021 (להלן: "**חוק שירות מידע פיננסי**"), לתת גישה לחשבונות הלקוחות, בתשתית פתוחה לנותני שירות מידע פיננסי, שהם לא בהכרח בנקים, תאגידי עזר או סולקים, והנם בעלי משאבים מצומצמים יותר לניהול סיכונים. על מנת למזער סיכונים אלו, על נותני שירות מידע פיננסי, שיקבלו את המידע שנוגע ללקוחות, יחול פיקוח על פי חוק שירות מידע פיננסי, לרבות אחריות לניהול סיכונים, אבטחת מידע ושמירת הפרטיות של הלקוחות. עם זאת, צפוי שחלק מהגופים שיעשו שימוש במידע יהיו גופים חדשים, חלקם חברות פינטק קטנות, אשר כאמור המשאבים והיכולות שלהם בפרט בתחום אבטחת המידע מוגבלים מאלו של מקורות המידע. על רקע זה, נדרש לקבוע במקביל מנגנונים לניהול הסיכונים, גם בבנקים, בתאגידי עזר ובסולקים, וגם בגופים החוץ בנקאיים שיקבלו את המידע, וזאת לצורך הגנה על הלקוחות.

בעולם, המסגרת והכללים לניהול הבנקאות הפתוחה, ובכלל זה ניהול הסיכונים בה, הוגדרו בחקיקה ורגולציה רלוונטית המחייבת פיקוח אחר צדדים שלישיים ומסדירה את האחריות בין השחקנים השונים בבנקאות הפתוחה. גם בישראל, על מנת לאפשר למקורות המידע להגן על הלקוחות, לנהל את הסיכונים הגדלים ולמזער אותם, הוגדרו בחקיקה החובות והעקרונות שיחולו על כלל שחקני הבנקאות הפתוחה וכן הוגדרו הסדרי אחריות, כך שכל גוף יידע מה האחריות המוטלת עליו הנגזרת מאותן חובות.

בטרם הוגדרה החקיקה, נקבעה הוראה זו מתוך מטרה לקדם את הבנקאות הפתוחה, על מנת לחזק את השליטה של הלקוח בשימושים הנעשים במידע הפיננסי ואודותיו ולתת לו כלים חדשניים למתן הוראות תשלום. כעת, עם חקיקת חוק שירות מידע פיננסי, ויצירת אסדרה ראשונית לנושא, הוראה זו תתמקד באסדרת התשתית של בנקאות פתוחה בישראל ובקביעת חקיקת משנה, לרבות בהיבטים שפורטו בחוק לעניין זה, על מנת לאפשר פיתוח וביסוס של

מערכת יעילה לטובת הלקוחות. כמו כן, הוראה זו קובעת את הדרישות מבנקים, תאגידי עזר וסולקים בתפקידם כמנהלי חשבון תשלום או כיוזמי תשלומים, לפי העניין. התקן הטכנולוגי של ההוראה מבוסס על מסגרת העבודה שאומצה באירופה על ידי גופים רבים (NextGenPSD2), תוך ביצוע ההתאמות למערכת הפיננסית בישראל.

הגדרות

2. "אישור למתן שירות כהגדרתם בחוק שירות מידע פיננסי ; מידע פיננסי", "גוף פיננסי", "הרשאת גישה", "חשבון משותף", "מאסדר מקור המידע", "מאסדר נותן השירות", "מידע פיננסי", "מערכת הממשק למידע פיננסי", "מקור מידע", "נותן שירות מידע פיננסי", "שירות מידע פיננסי", "תיווך בנק" כמשמעותו בחוק הבנקאות (רישוי) ; גישה לחשבון לקוח על ידי ספק צד ג' למידע ולכתיבת הוראת תשלום ; גוף מורשה ומפוקח על ידי המפקח על הבנקים, רשות נירות ערך, רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון, אשר קיבל סרטיפיקט מהמאסדר הרלוונטי, לפעול כיוזם תשלומים ; גוף פיננסי, כהגדרתו בחוק הבנקאות (שירות ללקוח), אשר מפוקח על פי דין לעניין פעילותו הפיננסית כמנפיק או כנותן אשראי כקבוע בסעיף 7ה(ג) בחוק זה ואשר קיבל סרטיפיקט מהמאסדר הרלוונטי לקבל מידע כאמור בסעיף 7ה ; כהגדרתם בחוק שירותי תשלום, תשע"ט-2019 ; "הוראת תשלום", "חשבון תשלום", "משלם", "שירותי תשלום" כהגדרתו בחוק שירות מידע פיננסי וכן השוואת מחירים ועלויות לגבי מוצר שאינו פיננסי או שירות שאינו פיננסי ;

סולק , שהוא גם מנפיק כרטיס חיוב ;	"חברת כרטיסי אשראי"
חוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981 ;	"חוק הבנקאות (רישוי)"
חוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981 ;	"חוק הבנקאות (שירות ללקוח)"
חוק שירות מידע פיננסי, התשפ"ב- 2021 ;	"חוק שירות מידע פיננסי"
חשבון משותף שלפי הסכם ההתקשרות עם מקור המידע, כל אחד מבעלי החשבון רשאי לתת הוראות בחשבון ללא הסכמת בעל החשבון האחר ;	"חשבון משותף ביחד ולחוד"
חשבון תשלום שלגביו רשומים אצל מנהל החשבון יותר מבעל חשבון אחד ;	"חשבון תשלום משותף"
מי שנותן שירות יזום תשלומים ;	"יזום תשלומים"
כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי) ;	"כרטיס חיוב"
מי שבעל חשבון התשלום ייפה את כוחו לבצע פעולות בחשבון התשלום, לרבות באמצעות כרטיס חיוב, ובלבד שהוא רשום אצל מנהל חשבון התשלום, כמי שרשאי לבצע פעולות בחשבון התשלום באמצעות ערוצים האינטרנטיים ;	"מיופה כוח"
מערכת הממשק למידע פיננסי, כהגדרתה בחוק שירות מידע פיננסי או ממשק טכנולוגי מאובטח ומקוון, המאפשר גישה לחשבון תשלום, לצורך שירות יזום תשלומים לפי הוראה זו ;	"ממשק גישה לחשבונות"
מי שמציע שירותי תשלום של ניהול חשבון תשלום, ומאפשר העברת כספים המופקדים בחשבון התשלום לחשבון אחר ;	"מנהל חשבון תשלום"
כהגדרתו בסעיף 36ט בחוק הבנקאות (רישוי) ;	"סולק"
תקן לבנקאות פתוחה בישראל, המפורט בנספח א', וכולל בין היתר : ארכיטקטורה, אבטחת מידע והגנת הסייבר, הגדרת תהליכים עסקיים, תהליכי הזדהות של ספק צד ג' אצל מקור המידע או מנהל חשבון התשלום, תהליכי מתן הרשאת גישה וביטול הרשאת גישה, כללים לרמת שירות, הגדרת השירותים ומבנה הפניה והתשובה לכל שירות, אופן ניהול הגרסאות והשירותים שיינתנו על ידי מקור המידע או מנהל חשבון התשלום בסביבות הפיתוח ;	"סטנדרט"
יזום תשלומים או נותן שירות מידע פיננסי ;	"ספק צד ג'"
תעודה חתומה דיגיטלית, שהונפקה על ידי המאסדר הרלוונטי באמצעות ממשל זמין, לצורך פעילות בבנקאות פתוחה ;	"סרטיפיקט"
אתר אינטרנט או יישומון (אפליקציה) ;	"ערוץ אינטרנטי"
ערוץ אינטרנטי של מקור מידע, המופרד מערוץ אינטרנטי דומה בשל שיקולים עסקיים, כדוגמת ערוץ עסקי ופרטי ;	"ערוץ פעילות"
כמשמעותו בסעיף 8 בהוראה זו ;	"פורטל מפתחים"

כתיבת פרטי הוראת תשלום, שתאושר על ידי המשלם ותבוצע בהתאם על ידי מנהל חשבון התשלום של המשלם, שאינו מי שכתב את פרטי הוראת התשלום ;	"שירות יוזם תשלומים"
ערוץ מאובטח מעל רשת האינטרנט המאפשר העברת מסרים בין מקור מידע או מנהל חשבון תשלום לספק צד ג' ;	"שכבת התעבורה"
כהגדרתו בחוק הבנקאות (שירות ללקוח) ;	"תאגיד בנקאי"
כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי).	"תאגיד עזר"

תחולה

- 3.1.3. הוראה זו חלה על בנק, תאגיד עזר וסולק ובכפוף לתנאים הבאים :
    - 3.1.1. הוראות לעניין מקור מידע יחולו על בנק, תאגיד עזר וסולק, שעליהם חלה חובת מתן גישה למידע פיננסי לפי חוק שירות מידע פיננסי ובכפוף להוראותיו ;
    - 3.1.2. הוראות לעניין נותן שירות מידע פיננסי יחולו על בנק, תאגיד עזר וסולק, העוסקים במתן שירות מידע פיננסי, ובכפוף להוראות חוק שירות מידע פיננסי ;
    - 3.1.3. הוראות לעניין מנהל חשבון תשלום יחולו על בנק, למעט סניף של בנק מחוץ לישראל ;
    - 3.1.4. הוראות לעניין יוזם תשלומים יחולו על בנק, תאגיד עזר וסולק, העוסקים במתן שירות יוזם תשלומים.
  - 3.2. הוראה זו חלה על תאגיד בנקאי לעניין יישום הוראה 7 בחוק הבנקאות (שירות ללקוח).
  - 3.3. הוראה זו חלה על חשבונות :
    - 3.3.1. לעניין מתן גישה למידע פיננסי – בהתאם לקבוע בחוק שירות מידע פיננסי ;
    - 3.3.2. לעניין מתן גישה ליוזם תשלומים – חשבון תשלום של יחיד. בחשבון תשלום משותף, חשבון שבו כל הבעלים הם יחידים.
    - 3.3.3. לעניין מתן מידע לגוף נותן אשראי, לפי סעיף 7 בחוק הבנקאות (שירות ללקוח) – חשבון עובר ושב.
4. בטל.

פרק א' - יישום תקן של בנקאות פתוחה בישראל

5. חובת מתן גישה

- 5.1. מקור מידע יתן לנותן שירות מידע פיננסי, אשר פנה עם סרטיפיקט מתאים ובהתאם לסטנדרט, גישה למידע פיננסי של לקוח והכל בהתאם לקבוע בפרק ד' בחוק שירות מידע פיננסי.
- 5.2. מנהל חשבון תשלום יתן ליוזם תשלומים שהוא גוף מורשה, אשר פנה עם סרטיפיקט מתאים ובהתאם לסטנדרט, גישה לחשבון תשלום של לקוח על מנת לספק שירות יזום תשלומים ללקוח.
- 5.3. תאגיד בנקאי יתן לגוף נותן אשראי, אשר פנה עם סרטיפיקט מתאים ובהתאם לסטנדרט, גישה למידע אודות יתרה של לקוח בחשבון העובר ושב שלו בתאגיד הבנקאי, בהתאם לסעיף 7ה בחוק הבנקאות (שירות ללקוח). לצורך יישום סעיף זה, יחולו על תאגיד בנקאי, החובות החלות על מקור מידע, לפי הוראה זו ובשינויים המחויבים.
6. מקור מידע ומנהל חשבון תשלום נדרשים ליישם את הסטנדרט בהתאם לדרישות המפורטות בגוף הסטנדרט, כמפורט להלן:
  - 6.1. חובת יישום רכיבים ושירותים המוגדרים בסטנדרט כרכיבים מנדטוריים;
  - 6.2. יישום רכיבים ושירותים המוגדרים בסטנדרט כרכיבים מותנים או כשירותים מותנים, ככל שאלו ניתנים ללקוח על ידי מקור המידע או מנהל חשבון התשלום בערוצים האינטרנטיים שלו, הינו חובה. לעניין רכיבים מותנים, החובה היא ככל שהרכיב הינו חלק מאותו שירות בערוצים האינטרנטיים שלו;
  - 6.3. יישום רכיבים או שירותים המוגדרים בסטנדרט כרכיבים אופציונליים נתון לשיקול דעתו של מקור מידע או מנהל חשבון תשלום. החליט מקור מידע או מנהל חשבון תשלום על יישום, יעשה זאת כאמור בסטנדרט.
  7. מקור מידע או מנהל חשבון תשלום נדרשים ליישם את הגרסה המעודכנת ביותר של הסטנדרט. למשך שישה חודשים מיום עליה לאוויר של הגרסה המעודכנת ביותר, מקור מידע או מנהל חשבון תשלום נדרשים ליישם גם את הגרסה שקדמה לה.
  8. מקור מידע או מנהל חשבון תשלום יפרסמו באתר אינטרנט לציבור הרחב את השירותים בגרסאות הפעילות בסביבת הייצור ובגרסאות עתידיות, ככל שישנן (להלן: "פורטל מפתחים").
  - א. מקור מידע או מנהל חשבון תשלום יאפשרו לבעלי סרטיפיקט מתאים יכולת התנסות בסביבת ניסוי (סאנדבוקס). מקור מידע או מנהל חשבון תשלום ינגישו בסביבת הניסוי גרסאות עתידיות, הכוללות פונקציונליות חדשה המתאפשרת בסביבת הייצור, הן בשל הרחבת הפונקציונליות בסביבת הייצור של הבנקאות הפתוחה (ואיננה נובעת מהרחבת הסטנדרט במסגרת הוראה זו) והן בשל הרחבת הפונקציונליות של הערוצים האינטרנטיים של מקור המידע או מנהל חשבון התשלום (להלן-'**הגרסה העתידית**'). הנגשת הגרסה העתידית בסביבת הניסוי תהיה חודש ימים טרם יישום הפונקציונליות האמורה בסביבת הייצור.
  9. מקור מידע או מנהל חשבון תשלום יתעדו באופן ברור את אופן היישום של הרכיבים והשירותים המותנים ואת אופן היישום הרכיבים והשירותים האופציונליים, ככל שמיושמים, כאמור בסעיפים 6.2 ו-6.3, לספקי צד ג' בפורטל המפתחים.
  10. מקור מידע או מנהל חשבון תשלום יסתמכו על הנתונים הרשומים בסרטיפיקט של ספק צד ג', המבקש לקבל גישה לחשבון לקוח בסביבת הייצור.
  11. בטל.
  12. בטל.

פרק ב' - ממשל תאגידי

13. הדירקטוריון אחראי:

13.1. לוודא כי מכלול הסיכונים הגלומים בבנקאות פתוחה, ובכלל זה סיכוני אבטחת מידע

וסייבר, סיכוני פגיעה בפרטיות, סיכוני מעילות והונאות, סיכונים משפטיים, סיכוני ציות, סיכוני הלבנת הון, סיכוני מוניטין וסיכונים אסטרטגיים, מנוהל בהתאם לעקרונות המפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310 בנושא "ניהול סיכונים" ובהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 350 בנושא "ניהול סיכונים תפעוליים" וכן בהתאם להוראות הייעודיות השונות וביניהן, הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 357 בנושא "ניהול טכנולוגיית המידע" והוראת ניהול בנקאי תקין מספר 361 בנושא "ניהול הגנת הסייבר".

13.2. לסקור ולאשר מסגרת לניהול סיכוני בנקאות פתוחה, שתעוגן במסמך אסטרטגיה ומדיניות.

13.3. לוודא כי ניהול סיכוני בנקאות פתוחה בקווי ההגנה הראשון והשני יבחן באופן תקופתי על ידי הביקורת הפנימית על בסיס ההנחיות המפורטות בהוראה 307 "פונקציית הביקורת הפנימית", ככל שהוראה זו חלה על התאגיד.

13.4. לקבוע דיווחים נדרשים לדירקטוריון ולהנהלה הבכירה בנושא בנקאות פתוחה לרבות: תלונות לקוחות וספקי צד ג', כשלים מהותיים במתן שירותים והטיפול בהם.

14. ההנהלה הבכירה אחראית:

14.1. לגבש ולהטמיע מדיניות שתעגן את המסגרת לניהול בנקאות פתוחה. מדיניות זו תכלול בין היתר גם היבטים של ניהול הסיכונים, השירות ללקוח של מקור המידע ומנהל חשבון התשלום, רמת השירות לספקי צד ג', לרבות נסיבות למניעת גישה למידע פיננסי של מתן שירותים בממשק הגישה לחשבונות לכלל ספקי צד ג' או לחלקם (בכפוף להוראות חוק שירות מידע פיננסי), מועדי החזרת השירות ואופן החזרתו, ואופן העבודה בשכבת התעבורה.

14.2. לוודא כי נקבעו תחומי אחריות ברורים והוקצו משאבים נאותים לניהול סיכוני בנקאות פתוחה.

14.3. ליישם תהליכים לפיקוח על הטמעת המסגרת לניהול סיכונים בבנקאות פתוחה.

פרק ג' - הרשאה של לקוח לגישה של נותן שירות מידע פיננסי

15. בטל.

16. מקור מידע יאפשר ללקוח לתת הרשאת גישה לנותן שירות מידע פיננסי באופן מקוון כאמור בסטנדרט ובכפוף לזיהוי הלקוח ואימות זהותו בסעיף 18 להלן. שינוי בהרשאת גישה מתמשכת שנתן לקוח לנותן שירות מידע פיננסי, תעשה בדרך של הקמת הרשאת גישה חדשה.

17. מקור מידע ינהל לכל לקוח הרשאת גישה מתמשכת תקפה אחת בלבד ביחס לכל אפליקציה או לכל אתר אינטרנט של נותן שירות מידע פיננסי. על אף האמור לעיל, מקור המידע רשאי לנהל הרשאת גישה מתמשכת תקפה אחת ביחס לכל אפליקציה או לכל אתר אינטרנט של נותן שירות מידע פיננסי בכל ערוץ פעילות של מקור המידע. הקמת הרשאת גישה נוספת באופן חד פעמי, כשיש לאותו לקוח הרשאת גישה מתמשכת בתוקף ביחס לאותו נותן שירות מידע פיננסי ואותו ערוץ פעילות של מקור המידע, לא תבטל את הרשאת הגישה המתמשכת.

18. קבלת הרשאת גישה מלקוח, תוגדר כפעולה ברמת סיכון גבוהה לעניין סעיף 42 בהוראת ניהול בנקאי תקין 367. גורמי האימות הנדרשים לצורך מתן הרשאת גישה מאת לקוח, ייבחרו בהתאם לגורמי האימות אותם נוהג מקור המידע לבקש מהלקוח עבור השירותים הניתנים על ידו.

19. בטל.

20. בטל.

21. בטל.

22. מקור מידע שקיבל בקשה למתן הרשאת גישה למידע אודות יתרות או תנועות בחשבון, ללא ציון סוג המטבע (שקלים או כל המטבעות), בעת מתן הרשאת הגישה מאת הלקוח, יציג מקור המידע ללקוח בקשה להעברת היתרות או התנועות ביחס לכל המטבעות בחשבון.

23. בחירת חשבונות

23.1. מקור מידע יאפשר ללקוח לבחור את חשבונותיו לגביהם יועבר המידע אל נותן שירות

מידע פיננסי, בין אם באמצעות נותן שירות מידע פיננסי, כשהלקוח נותן את פרטי החשבונות, ובין אם ישירות אצל מקור המידע, כשהלקוח בוחר מתוך רשימה שמקור המידע מציג לו. ברשימה זו יוצגו המזהים הראשיים של חשבונות הלקוחות, לרבות שמות החשבונות.

בחירת החשבונות, תעשה על פי מזהה החשבון הראשי של הלקוח אצל מקור המידע, אשר מאגד תחתיו את כלל הפעילויות באותו חשבון (לדוגמא, מזהה חשבון עו"ש מזהה חשבון תמורה), והכל כאמור בסטנדרט; על אף האמור ברישא, אצל מקור מידע שהוא חברת כרטיסי אשראי בכובעה כמנפיק כרטיס חיוב, מזהה החשבון לכרטיס חיוב, כפי שנדרש בסטנדרט, יהיה המספר הממוסך של כרטיס החיוב.

23.2. על אף האמור בסעיף 23.1, בנוגע לשירות מידע פיננסי על כרטיסי חיוב, מקור מידע,

שהוא חברת כרטיסי אשראי, יאפשר בחירת כרטיסי חיוב של הלקוח באמצעות נותן שירות מידע פיננסי רק בעת חידוש ההרשאה, אלא אם מקור המידע מאפשר לנותן שירות מידע פיננסי לקבל את המספרים המזהים הממוסכים של כרטיסי החיוב.

24. בטרם ייתן הלקוח למקור מידע את הרשאת הגישה לנותן שירות מידע פיננסי, יציג מקור המידע ללקוח את פרטי ההרשאה הבאים באופן ברור בשפה פשוטה ותמציתית ובממשק נוח למשתמש:

24.1. שם נותן שירות מידע פיננסי ושם האפליקציה, כפי שמופיע בסרטיפיקט שלו;

24.2. סלי המידע שבחר הלקוח אצל נותן שירות מידע פיננסי, לרבות סוגי המטבעות, בהתאם לשמות המפורטים להלן.

24.2.1. מידע אודות חשבון עו"ש בשקלים;

24.2.2. פרטי חשבון העו"ש ויתרות חשבון העו"ש בשקלים;

24.2.3. פרטי חשבון העו"ש ותנועות בחשבון העו"ש בשקלים;

24.2.4. מידע אודות חשבון עו"ש בכלל המט"ח בחשבון;

24.2.5. פרטי חשבון העו"ש ויתרות חשבון בכלל המט"ח;

24.2.6. פרטי חשבון העו"ש ותנועות בחשבון העו"ש בכלל המט"ח;

24.2.7. מידע על כרטיסי חיוב;

- 24.2.8. מידע על כרטיסי חיוב ויתרות חיובים בכרטיסי חיוב, בכלל המטבעות בכרטיס החיוב;
- 24.2.9. מידע על כרטיסי חיוב ותנועות בכרטיסי חיוב, בכלל המטבעות בכרטיס החיוב;
- 24.2.10. מידע על חסכונות בכלל המטבעות בחשבון החסכון;
- 24.2.11. מידע על חסכונות ויתרות החסכונות בכלל המטבעות בחשבון החסכון;
- 24.2.12. מידע על חסכונות ותנועות בחשבון החסכון בכלל המטבעות בחשבון החסכון;
- 24.2.13. מידע על אשראי בכלל המטבעות בחשבון האשראי/ההלוואה;
- 24.2.14. מידע על אשראי ויתרות האשראי בכלל המטבעות בחשבון האשראי/ההלוואה;
- 24.2.15. מידע על אשראי ותנועות בחשבון האשראי/ההלוואה בכלל המטבעות בחשבון האשראי/ההלוואה.
- 24.3. המזהים של החשבונות, כאמור בסעיף 23 ושמות החשבונות לגביהם נותן הלקוח את הרשאת הגישה;
- 24.4. תוקף ההרשאה;
- 24.5. הודעה על כך שלאחר אישור הלקוח תשלח הודעה לכלל הבעלים בחשבון, ככל שמדובר בחשבון משותף; בנוסף בחשבון משותף שאינו חשבון משותף ביחד ולחוד הודעה על הצורך בהסכמות בעלים נוספים;
- 24.6. האפשרויות העומדות בפני הלקוח לצפייה בהרשאות הגישה הקיימות בחשבונות הלקוח, וכן האפשרויות לביטול או לשינוי הרשאות הגישה האמורות;
- 24.7. ככל שמקור מידע מעוניין בכך, רשאי הוא להציג מידע והסברים נוספים אודות הרשאת הגישה של נותן שירות מידע פיננסי ומשמעותה, וזאת באופן שלא יהווה השפעה בלתי הוגנת, שאינו עולה על 20% משטח תוכן המסך כולו, ובגודל טקסט קטן יותר מזה של יתר התוכן במסך.
- האפשרויות שתינתן ללקוח לאשר הרשאת גישה לנותן שירות מידע פיננסי, והאפשרויות שלא לאשר הרשאה כאמור, תוצגנה באופן גלוי וברור וכן באופן שהאפשרויות לאשר תמוקם משמאל לאפשרויות לא לאשר.
25. בטל.
26. בטל.
- א26. חשבון משותף
- א26(1) הודעה שמקור מידע נדרש לשלוח לפי סעיף 43(ב) בחוק שירות מידע פיננסי, תכלול את כל הפרטים המהותיים הנדרשים ללקוח, ובכלל זאת, שם נותן שירות מידע פיננסי לו ניתנה גישה לחשבון הלקוח; תוקף ההרשאה; סלי המידע; שם הבעלים שנתן את הרשאת הגישה; זכות הלקוח לבטל הרשאה זו בכל עת, והדרך לעשות כן; ההבדל בין ביטול בסמוך למתן ההרשאה לבין ביטול במועד מאוחר יותר.
- א26(2) חשבון משותף, שבו נדרש כי הרשאת הגישה תינתן בידי יותר מבעלים אחד בחשבון- ניתנה הרשאה גישה בידי אחד הבעלים בחשבון, יודיע מקור המידע לכל יתר הבעלים בחשבון שלא התקבלה הסכמתם למתן הגישה כאמור, וזאת בהקדם האפשרי. ההודעה תכלול, לכל הפחות, את שם נותן שירות מידע פיננסי לו ניתנה הרשאת גישה לחשבון הלקוח, וכן זכות הלקוח לתת את הסכמתו למתן הרשאת הגישה או לבטל את

ההרשאה והדרך לעשות כן. כמו כן, מקור המידע יאפשר ליתר הבעלים לתת הסכמתם למתן הרשאת גישה, מיד עם קבלת הסכמת הבעלים הראשון לכך, לפחות בערוצים האינטרנטיים, באופן קל נגיש ונוח ללקוח, וזאת לכל הפחות תוך 5 ימי עסקים ממועד מסירת ההודעה. לא הושלם התהליך בתוך פרק הזמן שנקבע, יראה מקור המידע בהסכמה למתן הרשאת הגישה על ידי הבעלים הראשון לחשבון זה כבטלה.

26א(3) ההודעה שמקור מידע נדרש לשלוח ללקוח לפי סעיף 80(ב) בחוק שירות מידע פיננסי, תכלול לכל הפחות התייחסות לנושאים הבאים:

26א(3)(א) בהתאם לחוק שירות מידע פיננסי, הרשאת הגישה שייתן כל אחד מהבעלים בחשבון תיחשב כהרשאת גישה שניתנה בידי כל בעלי החשבון; 26א(3)(ב) בעת הקמת הרשאת גישה על ידי אחד מבעלי החשבון, יקבלו כל הבעלים בחשבון הודעה על כך, כאמור בסעיף 43(ב) בחוק; 26א(3)(ג) האפשרות של כל אחד מבעלי החשבון המשותף לבטל הרשאות גישה שיינתנו.

26א(4) מקור מידע ישלח לכל אחד מבעלי החשבון את ההודעות האמורות בסעיפים 26א(1)-26א(3) באופן בו נוהג מקור המידע למסור לאותו לקוח הודעות. מבלי לגרוע מהאמור ברישא, ישלח מקור המידע ללקוחות גם הודעה בערוץ תקשורת המאפשר מסירת הודעה באופן מידי ונגיש, כדוגמת מסרון כתוב, מסרון קולי או דואר אלקטרוני, לפי העניין, והכל ככל שיש למקור המידע את פרטי ההתקשרות הרלוונטיים. במסגרת הודעה זו רשאי מקור המידע למסור מידע תמציתי ולהפנות לערוץ תקשורת אחר לצורך קבלת מידע מפורט.

27. בטל.

28. ניהול הרשאות הגישה בחשבון של לקוח

28.1. בטל.

28.2. מקור מידע יציג לכלל הבעלים בחשבון בכל עת, בערוצים האינטרנטיים את ההרשאות התקפות לגישה למידע ובחשבון משותף שאינו ביחד ולחוד גם את ההרשאות שניתנו על ידי אחד הבעלים או יותר וממתינות למתן הרשאת הגישה על ידי הבעלים הנוספים. לגבי כל הרשאת גישה יוצגו הפרטים המפורטים בסעיפים 24.1 עד 24.4 לעיל.

28.3. אם מקור מידע אינו מציג את פרטי ההרשאות ההיסטוריות שניתנו בחשבון של לקוח, ימסור מידע כאמור לבקשת לקוח תוך 3 ימי עסקים, לפחות בערוצים האינטרנטיים.

29. בטל.

30. בטל.

30א. מסירת הודעות מאת מקור מידע לנותן שירות מידע פיננסי או ללקוח

30א(1) הודעה לנותן שירות מידע פיננסי על מניעת גישה או הסרת המניעה, בהתאם לסעיף 41א(א) בחוק שירות מידע פיננסי, תימסר בהקדם האפשרי, כמענה לפניה שבגינה לא ניתנה גישה, כאמור בסטנדרט. מבלי לגרוע מהאמור ברישא, ההודעה על מניעת הגישה, יכולה להימסר גם באמצעות הודעת דואר אלקטרוני לכתובת הדואר הרשומה בסרטיפיקט או באמצעות הודעה בדחיפה כאמור בסטנדרט (push notification).

30א(2) הודעה לנותן שירות מידע פיננסי על ביטול הרשאת גישה על ידי לקוח, כאמור בסעיף 45(ג) בחוק שירות מידע פיננסי, תימסר בהקדם האפשרי באמצעות הודעת דואר

אלקטרוני לכתובת הדואר הרשומה בסרטיפיקט או באמצעות הודעה בדחיפה כאמור בסטנדרט (push notification) וכן בהתאם להגדרות בסטנדרט.

30א(3) הודעה על ביטול הרשאת גישה כאמור בסעיף 45(ג) שנעשה על ידי אחד מבעלי החשבון בחשבון משותף, תימסר לכל יתר בעלי החשבון באופן בו נוהג מקור המידע למסור לאותו לקוח הודעות. כמו כן, ההודעות תשלחנה באופן מקוון, בערוץ תקשורת המאפשר מסירת הודעה באופן מידי ונגיש, כדוגמת מסרון כתוב, מסרון קולי או דואר אלקטרוני, לפי העניין, והכל ככל שיש למקור המידע את פרטי ההתקשרות הרלוונטיים.

פרק ג1- מתן הוראת תשלום במסגרת שירות יזום תשלומים

- 30ב. מנהל חשבון תשלום יאפשר ללקוח או למיופה הכוח לאשר את פרטי הוראת תשלום שנכתבו על ידי יזום תשלומים, באופן פשוט ונוח (להלן: "אישור למתן הוראת תשלום").
- 30ג. מנהל חשבון תשלום יקבל את האישור למתן הוראת תשלום מאת הלקוח או מיופה הכוח, באופן מקוון, בכפוף לקיומו של הסכם בנקאות בתקשורת עם הלקוח או עם מיופה הכוח, המאפשר ללקוח לתת הוראות תשלום בערוץ אינטרנטי ובכפוף לזיהוי הלקוח או מיופה הכוח ואימות זהותו של הלקוח או מיופה הכוח כאמור בסטנדרט.
- 30ד. אימות זהות הלקוח או מיופה הכוח לצורך קבלת הסכמה למתן הוראת תשלום, יהיה בהתאם לניהול הסיכונים של מנהל חשבון התשלום ובהתאם לסעיף 60 בהוראת ניהול בנקאי תקין 367, וללא הוספת דרישות על אלו הנדרשות בעת קבלת אותה הוראה באופן יזום על ידי הלקוח או מיופה הכוח בערוצים האינטרנטיים אצל מנהל חשבון התשלום. גורמי האימות הנדרשים לצורך קבלת הסכמת הלקוח, ייבחרו בהתאם לגורמי האימות אותם נוהג מנהל חשבון התשלום לבקש מהלקוח עבור שירותים דומים הניתנים על ידו.
- 30ה. בטרם אישור מתן הוראת התשלום על ידי הלקוח, או על ידי מיופה כוח, מנהל חשבון תשלום יציג ללקוח או למיופה הכוח, באופן ברור, את פרטי הבקשה למתן הוראת התשלום, באותו האופן בו הוא מציג לו בערוצים אינטרנטיים לגבי בקשה למתן הוראת תשלום שניתנה ישירות למנהל חשבון התשלום על ידי הלקוח או על ידי מיופה הכוח. המידע שיציג מנהל חשבון התשלום ללקוח או למיופה הכוח, כאמור בסעיף זה, יכלול לכל הפחות את הפרטים הבאים:
- 30ה(1) שם יזום התשלומים ושם האפליקציה, כפי שמופיע בסרטיפיקט;
- 30ה(2) שם המוטב ומספר ה-IBAN או שם המוטב ומספר החשבון אליו מועבר התשלום, כפי שהתקבלו מיוזם התשלומים;
- 30ה(3) מספר חשבון התשלום ושם חשבון התשלום בו ניתנה הוראת התשלום;
- 30ה(4) סכום התשלום, כפי שהתקבל מיוזם התשלומים;
- 30ה(5) מועד מתן הוראת התשלום;
- 30ה(6) עמלה בגין התשלום המשולמת למנהל חשבון התשלום, ככל שקיימת;
- 30ה(7) הסכמות בעלים נוספים, ככל שנדרש;
- 30ה(8) ככל שמנהל חשבון התשלום מעוניין בכך, רשאי הוא להציג מידע והסברים נוספים אודות ההסכמה למתן הוראת התשלום ומשמעותה וזאת באופן שלא יהווה השפעה בלתי הוגנת, שאינו עולה על 20% משטח תוכן המסך כולו ובגודל טקסט קטן יותר מזה של יתר התוכן במסך.

130. חשבון תשלום משותף

130(1) בעת קבלת אישור למתן הוראת תשלום של אחד הבעלים או של מיופה הכוח בחשבון תשלום משותף, לא יבצע מנהל חשבון תשלום הוראה זו בטרם יודא, כי האישור עולה בקנה אחד עם האמור בהסכם עם הלקוח לעניין האישורים הנדרשים מהבעלים בחשבון לשם מתן הוראות תשלום ובהתאם לניהול הסיכונים של מנהל חשבון התשלום. כל זאת, ללא הוספת דרישות על אלו הנדרשות לקבלת אותה הוראת תשלום באופן יזום על ידי הלקוח או מיופה הכוח בערוצים האינטרנטיים אצל מנהל חשבון התשלום.

130(2) אם נדרש אישור של יותר מבעלים אחד בחשבון תשלום משותף או מיופה כוח בחשבון התשלום המשותף, לצורך מתן הוראת התשלום, אזי מנהל חשבון התשלום יאפשר ליתר הבעלים או מיופי הכוח לתת את האישור האמור, מיד עם קבלת האישור של הבעלים או מיופה הכוח הראשון, לפחות בערוצים האינטרנטיים, באופן קל נגיש ונוח ללקוח, וזאת לכל הפחות תוך 5 ימי עסקים.

130(3) ביטול הוראת תשלום שפרטיה נכתבו על ידי יוזם תשלומים, תעשה מול מנהל חשבון התשלום, בהתאם לפרק ד' סימן ב בחוק שירותי תשלום, תשע"ט-2019.

130(4) מנהל חשבון תשלום נדרש לבצע הוראת תשלום שהגיעה באמצעות יוזם תשלומים, לכל הפחות, באותו האופן שבו הוא מבצע פעולות שיוזם הלקוח ישירות מולו בערוצים האינטרנטיים כמוגדר להלן, אלא אם יש סיבה סבירה לנהוג אחרת, המוגדרת במדיניות של מנהל חשבון התשלום, וזאת לעניין:

130(1) עמלות הנגבות מהלקוח המשלם על ידי מנהל חשבון התשלום בגין הוראת תשלום שניתנה דרך יוזם תשלומים;

130(2) סדר עדיפויות בביצוע הוראות תשלום;

130(3) סוג מערכת התשלומים בה תבוצע פעולת התשלום מכוח הוראת התשלום;

130(4) ביטול הוראת תשלום;

130(5) אופן מתן הסכמות שותפים.

פרק ד' - כללים לרמת שירות

רמת שירות

31. מקור מידע או מנהל חשבון תשלום יקבעו מדיניות לעניין רמת השירות לספקי צד ג' לרבות שירותי תמיכה, ביחס להיבטים טכנולוגיים הנדרשים לספק צד ג' על מנת להשתמש בשירותי הבנקאות הפתוחה של מקור המידע או של מנהל חשבון התשלום (להלן: "מדיניות רמת השירות"). עיקרי המדיניות האמורה, הרלוונטיים לספקי צד ג' יפורסמו בפורטל המפתחים.

32. שמירת תיעוד

32.1. מקור מידע או מנהל חשבון תשלום ישמרו את כלל הרישומים הממוכנים (logs) הקשורים לפנייות ותגובות לשירותי בנקאות פתוחה במסגרת הסטנדרט.

32.2. מבלי לגרוע מהאמור לעיל, מקור המידע יתעד במערכתיו את הסיבות למניעת הגישה, את אופן מניעת הגישה, את מועדי מניעת הגישה ומועד הסרת המניעה.

33. רמת השירות שייספק מקור מידע או מנהל חשבון תשלום לספק צד ג' תהיה לכל הפחות בהתאם למפורט להלן:

- 33.1. רמת זמינות – מקור מידע או מנהל חשבון תשלום מחויבים לעמוד במדדי זמינות גבוהים שיאפשרו רמת שירות נאותה, בפרט, כל שירות יהיה זמין לפחות באותה רמת זמינות הקיימת ללקוחות בשירות המקביל בערוצים האינטרנטיים.
- 33.2. מקור מידע או מנהל חשבון תשלום ייתמכו בזמני תגובה זהים לפחות לזמני התגובה בערוצים האינטרנטיים בהתחשב בעומס בקשות גבוה המתאים למתאר השימוש בשרותי בנקאות פתוחה, שיקבע במדיניות רמת השירות של מקור המידע או מנהל חשבון התשלום, לפי העניין.
- 33.3. מקור המידע יאפשר לנותן שירות מידע פיננסי לקבל את המידע אודות לקוח בהתאם למידע הקיים בערוצים האינטרנטיים. לעניין מידע אודות תנועות בחשבון העו"ש ואודות תנועות ויתרות של כרטיסי חיוב (כאמור בסעיפים 36.5, 36.6, 36.7 ו-36.8) המידע יהיה לפחות לתקופה של 12 חודשים שקדמו למועד הבקשה של נותן שירות מידע פיננסי.
- 33.4. מקור מידע יספק מידע פיננסי של לקוח או מידע אודות סטטוס הרשאת הגישה, ברמת עדכניות זהה לרמת עדכניותם בערוצים האינטרנטיים ולכל היותר בעיכוב של עד 30 שניות ביחס למעודכן בערוצים האינטרנטיים שלהם.
- 33.5. עדכון בדבר סטטוס הרשאת הגישה – פנה נותן שירות מידע פיננסי למקור מידע לברר סטטוס הרשאת גישה מאת לקוח או את פרטי ההרשאה (כאמור בסעיף 36.2), שלא אגב הקמתה או ביטולה, רשאי מקור המידע להגביל את מספר הפניות היומיות בנושא זה במסגרת מדיניות רמת השירות, למספר פניות סביר.
- 33.6. עדכון בדבר סטטוס הוראת תשלום
- 33.6.1. פנה יוזם תשלומים למנהל חשבון תשלום לברר סטטוס הוראת תשלום מסוימת, רשאי מנהל חשבון התשלום להגביל את מספר הפניות היומיות בנושא זה במסגרת מדיניות רמת השירות, למספר פניות סביר.
- 33.6.2. רמת העדכניות של מידע זה תהיה בהתאם לערוצים האינטרנטיים ולכל היותר בעיכוב של עד 30 שניות ביחס למעודכן בערוצים האינטרנטיים שלהם.
34. בטל.
35. מדיניות רמת השירות
- 35.1. מדיניות רמת השירות של מקור מידע תהיה שוויונית לכל נותני שירות מידע פיננסי.
- 35.2. מדיניות רמת השירות של מנהל חשבון תשלום תהיה שוויונית לכל יוזמי התשלומים.

הגדרת השירותים

36. מקור מידע מחויב לאפשר לנותן שירות מידע פיננסי, המוגדר בסרטיפיקט כ-PSP_AI או כ-PSP_AS, גישה לחשבון הלקוח הכוללת את השירותים הבאים, לפי העניין, וזאת ללא התקשרות הסכמית בין הצדדים:
- 36.1. הקמת הרשאת גישה מאת לקוח להעברת מידע בחשבון או בחשבונות מסוימים;
- 36.2. שירותים הנלווים להרשאת הגישה כאמור בסעיף 36.1: מידע אודות סטטוס הרשאה, מידע אודות פרטי ההרשאה וביטול ההרשאה;
- 36.3. מידע על מאפייני חשבון הבנק או חשבון התשלום;
- 36.4. מידע אודות היתרה בחשבון העו"ש;
- 36.5. מידע אודות תנועות בחשבון העו"ש;

- 36.6. מידע אודות מאפייני כרטיס החיוב ;
- 36.7. מידע אודות סך החיובים בכרטיס חיוב ;
- 36.8. מידע אודות עסקאות בכרטיס חיוב ;
- 36.9. מידע אודות מאפייני חשבון הלוואות ;
- 36.10. מידע אודות היתרות בחשבון הלוואות ;
- 36.11. מידע אודות תנועות בחשבון הלוואות ;
- 36.12. מידע אודות מאפייני פיקדונות וחשכונות ;
- 36.13. מידע אודות היתרות של פיקדונות וחשכונות ;
- 36.14. מידע אודות תנועות של פיקדונות וחשכונות.
37. תאגיד בנקאי, מחויב לאפשר לגוף נותן אשראי, המוגדר בסרטיפיקט כ-PSP_IC או PSP_AS, גישה לחשבון הלקוח לשם קבלת מידע אודות יתרה בחשבון העו"ש, לפי סוג מטבע, לרבות הקמת הסכמת לקוח לשם כך והשירותים הנלווים להסכמה זו, זאת ללא התקשרות הסכמית בין הצדדים, כאמור בסעיף 5.3.
38. מנהל חשבון תשלום מחויב לאפשר ליוזם תשלומים, המוגדר בסרטיפיקט כ-PSP_PI או כ-PSP_AS, גישה לחשבון תשלום של לקוח, הכוללת את השירותים הבאים וזאת ללא התקשרות הסכמית בין הצדדים :
- 38.1. מתן הוראת תשלום חד פעמית בשקלים מחשבונית תשלום ;
- 38.2. מתן מידע אודות סטטוס הוראת התשלום בסעיף 38.1 לעיל.
39. שירותים נוספים
- 39.1. מקור מידע או מנהל חשבון תשלום רשאים לעשות שימוש בתשתית שהוקמה לשם יישום הסטנדרט, לצורך מתן שירותים נוספים, הכוללים שירותים אופציונליים (שירותים המוגדרים כרכיב אופציונלי בסטנדרט) ושירותים שאינם מוגדרים בסטנדרט.
- 39.2. מקור מידע או מנהל חשבון תשלום יתקשרו בהסכם, המסדיר את מתן השירותים הנוספים כאמור בסעיף זה.
- 39.3. מקור מידע יקבע מדיניות שיוונית לעניין התקשרות למתן שירותים כאמור בסעיף זה.
- 39.4. מנהל חשבון תשלום יקבע מדיניות שיוונית לעניין התקשרות למתן שירותים כאמור בסעיף זה.

פרק ה' - ארכיטקטורה, אבטחת מידע והגנת הסייבר

40. מקור מידע או מנהל חשבון תשלום לא יאפשרו לספק צד ג' לממש את חובת הגישה באמצעות ממשק הגישה לחשבונות, אלא אם :
- 40.1. ספק צד ג' הזדהה בפניו בשכבת התעבורה עם סרטיפיקט מתאים וכאמור בסטנדרט ;
- 40.2. לספק צד ג' יש את התפקיד המתאים בסרטיפיקט לשירות אותו הוא מבקש לקבל, כמפורט בפרק ד' ;
- 40.3. הסרטיפיקט תקף.
41. מקור מידע או מנהל חשבון תשלום ישתמשו רק בפרוטוקול <https> להעברת מסרים ביניהם לספק צד ג', תוך שימוש בשכבת תעבורה מאובטחת מסוג mTLS (להלן : "ערוץ TLS"),

- שהוקמה על ידי יוזם הפניה. מקור המידע או מנהל חשבון תשלום ידרשו מספק צד ג', כחלק מהקמת ערוץ ה-TLS, להזדהות באמצעות הסרטיפיקט כאמור בסעיף 40.1.
42. מקור מידע או מנהל חשבון תשלום רשאים לסגור ערוץ TLS קיים משיקולי אבטחת מידע כפי שהוגדרו במסמך המדיניות שלהם.
43. מקור מידע או מנהל חשבון תשלום רשאים לא לאפשר גישה של ספק צד ג', בהתאם למדיניות האמורה בסעיף 14.1. כמו כן, מקור המידע או מנהל חשבון תשלום, בשינויים המחויבים, יפעלו כאמור בסעיף 30א. מקור המידע או מנהל חשבון התשלום יתעדו במערכותיהם את הסיבות למניעת גישה של ספק צד ג' ולהסרתה וידווחו על כך, כאמור בסעיף 63 להלן.
44. מנהל חשבון תשלום יקבל רק פניות שנחתמו באמצעות סרטיפיקט לחותם אלקטרוני (Electronic Seal) על ידי אותו יוזם תשלומים שהזדהה בשכבת התעבורה.
45. בקשות ותשובות בממשק הגישה לחשבונות יהיו במבנה המוגדר בסטנדרט.
46. מקור מידע או מנהל חשבון תשלום מחויבים ליישם טכנולוגיות ניטור לפניות של ספקי צד ג' ובקרה עליהן ולכל הפחות ניטור אנומליות עסקיות וכן הטעייה והסטה. בנוסף, מקור מידע או מנהל חשבון תשלום יבצעו מעקב אחר תקריות סייבר הקשורות לממשקי API וזאת כחלק מתוכנית הניטור הכוללת של אירועי סייבר.

פרק ו' – בנק, תאגיד עזר וסולק כנותן שירות מידע פיננסי

47. בטל.
- 447א. בקשת אישור למתן שירות מידע פיננסי
- 47א(1) בנק, תאגיד עזר וסולק המבקשים לשמש כנותן שירות מידע פיננסי יגישו בקשה רשמית לאישור הפעילות של מתן שירות מידע פיננסי, כאמור בסעיף 14(א) בחוק שירות מידע פיננסי. הבקשה כאמור תוגש מטעם המנהל הכללי ותכלול את הפרטים הקבועים בחוק ולכל הפחות גם את הפרטים הבאים:
- 47א(1)(א) עיקרי התוכנית העסקית לעניין מתן שירות מידע פיננסי, שתכלול בין היתר את הדברים הבאים: פירוט השימושים שבכוונת המבקש לעשות במידע, אוכלוסיית היעד, הכלים ליישומה ושיתופי פעולה לצורך יישומה, ככל שקיימים;
- 47א(1)(ב) המסמכים הנלווים לאישור מוצר חדש, כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין 310- ניהול סיכונים וכאמור בסעיף 75 בהוראת ניהול בנקאי תקין 367- בנקאות בתקשורת, לרבות פרוטוקול הדיון בדירקטוריון (להלן: 'מוצר חדש');
- 47א(1)(ג) מסמכים המעידים על קיומם של אמצעים טכנולוגיים מתאימים למתן שירות מידע פיננסי.

48. בטל.

49. הסכמה לקבלת שירותים

49.1. בטל.

- 49.2. נותן שירות מידע פיננסי יאפשר ללקוח לבחור את סלי המידע, כאמור בסעיף 1924.2, זאת בהתאם לשירותים אותם ביקש הלקוח לקבל. נותן שירות מידע פיננסי יציג ללקוח את שמות סלי המידע, בהתאם לשמות סלי המידע המוגדרים בהוראה זו.
- 49.3. בטל.
- 49.4. נותן שירות מידע פיננסי לא יבקש מלקוח את מספר כרטיס החיוב שלו, לצורך מתן הרשאת גישה למידע פיננסי.
- 49.5. נותן שירות מידע פיננסי רשאי לעשות שימוש במידע שהתקבל ממקור המידע ולהציע ללקוח שירותים שונים בכפוף לאמור בחוק שירות מידע פיננסי ולתנאים הבאים:
- 49.5.1. בטל;
- 49.5.2. בטל;
- 49.5.3. סוגי השירותים והשימושים אושרו על ידי הדירקטוריון של נותן שירות מידע פיננסי כמוצר חדש.
50. ניהול הרשאות גישה למידע פיננסי
- 50.1. נותן שירות מידע פיננסי יציג ללקוח בכל עת, בערוצים האינטרנטיים, את ההרשאות התקפות לגישה למידע פיננסי אודותיו, שניתנו לנותן שירות המידע הפיננסי. לגבי כל הרשאה יוצגו הפרטים המפורטים להלן:
- 50.1.1. שם מקור המידע;
- 50.1.2. סלי המידע שבחר הלקוח אצל נותן שירות מידע פיננסי;
- 50.1.3. מזהה החשבונות, כאמור בסעיף 23.1 ושמותיהם לגביהם נתן הלקוח את ההרשאה;
- 50.1.4. תוקף ההרשאה.
- 50.2. נותן שירות מידע פיננסי יאפשר ללקוח לשנות את הרשאת הגישה בכל עת בדרך של צמצום הרשאת הגישה או הרחבתה, בערוצים האינטרנטיים. שינה לקוח את הרשאת הגישה לנותן שירות מידע פיננסי, יודיע נותן שירות מידע פיננסי למקור המידע על הקמת הרשאה חדשה, כאמור בסטנדרט.
- 50.3. היה נותן השירות גם מקור מידע הנותן שירותים ללקוח, יפריד את הדיווח אודות הרשאות הגישה כאמור בסעיף 28.2 מהדיווח אודות ההרשאות כאמור בסעיף 50.
51. ביטול הסכם למתן שירות מידע פיננסי או צמצומו
- 51.1. מתן האפשרות ללקוח לבטל או לצמצם את ההסכם עם נותן השירות, לרבות תנאיו או פרטיו, בהתאם לאמור בסעיף 28(א) בחוק שירות מידע פיננסי, יעשה בכל האמצעים המקובלים לקבלת הוראות מאת הלקוח. צמצם הלקוח את ההסכם עם נותן שירות מידע פיננסי, יוודא נותן שירות מידע פיננסי כי הרשאת הגישה הותאמה להסכם החדש.
- 51.2. נותן שירות מידע פיננסי מחויב ליישם שירות של ביטול הרשאת גישה למידע, כאמור בסטנדרט.
- 51.3. נותן שירות מידע פיננסי יראה בביטול ההסכם למתן שירות מידע פיננסי של לקוח, כביטול כלל הרשאות הגישה של הלקוח מול כלל מקורות המידע וההסכמות לשימוש במידע.
- 51.4. בטל.

- 51.5. הודעת נותן שירות מידע פיננסי למקור מידע בדבר ביטול הרשאת הגישה למידע על ידי הלקוח, כאמור בסעיף 28(ג)(2), תעשה על פי האמור בסטנדרט.
- 51.6. בטל.
- 51.7. בטל.
- 51.8. ביטל נותן שירות מידע פיננסי ביוזמתו את ההסכם עם לקוח, יחולו הוראות 28(ג) בחוק שירות מידע פיננסי. כמו כן, יודיע על כך ללקוח באופן בו הוא מוסר הודעות ללקוח זה.
- 51.9. וידוא על ידי נותן שירות מידע פיננסי, כי הלקוח מודע לכך שהרשאת הגישה לנותן שירות מידע פיננסי עומדת בעינה, בהתאם לקבוע בסעיף 26(ב) בחוק שירות מידע פיננסי יבוצע באחד מהאמצעים הבאים :
- 51.9.1. באמצעות כלים ממוחשבים שיאפשרו לנותן שירות מידע פיננסי לקבוע האם הלקוח נוהג לעשות שימוש בשירותיו ;
- 51.9.2. קבלת מענה מאת הלקוח, כי הוא מעוניין להמשיך ולקבל את שירותיו של נותן שירות מידע פיננסי ולהתיר לו לעשות שימוש בהרשאת הגישה.
- 51.10. לא הצליח נותן שירות מידע פיננסי לוודא כאמור בסעיף 51.9, יפעל כאמור להלן :
- 51.10.1. יראה בהסכם למתן שירות מידע פיננסי כמבוטל, בהתאם לסעיף 26(ב) לחוק שירות מידע פיננסי ;
- 51.10.2. יודיע ללקוח באופן בו הוא מוסר הודעות ללקוח על ביטול ההסכם למתן שירות מידע פיננסי ועל ביטול הרשאות הגישה.
52. בטל.
53. מתן שירותים ללקוח על ידי נותן שירות מידע פיננסי יבוצע לאחר אימות זהות הלקוח, כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין 367.
- 53א. נותן שירות מידע פיננסי אשר מרכז מידע פיננסי עבור לקוח, כמשמעותו בסעיף 25(א) בחוק שירות מידע פיננסי, אחת לשנה לפחות ובעת סיום הסכם למתן שירות מידע פיננסי, יציע ללקוח ריכוז של המידע הפיננסי שאסף עבורו כפי שהיה ביום שליחת הריכוז או ביום סיום הסכם מתן שירות מידע פיננסי, כשם שהציג לו אותו בתקופת מתן השירותים. ריכוז המידע יועבר ללקוח באופן מאובטח ובהתאם להעדפת הלקוח למסירת הודעות. הפורמט שבו יועבר המידע יהיה באופן שניתן לשמירה ולהדפסה על ידי הלקוח.
54. כללים לרמת שירות
- 54.1. נותן שירות מידע פיננסי מחויב לכך שלפחות 99% מכלל הבקשות הנשלחות בשנה קלנדרית למקור מידע יהיו בקשות תקינות, לעניין זה, בקשה תקינה היא בקשה במבנה נתונים המתאים לשירות כמוגדר בסטנדרט ובשם לקוח מקור המידע מקבל הבקשה בלבד.
- 54.2. מספר הבקשות שנותן שירות מידע פיננסי יפנה למקור המידע יהיה בהתאם לאופי השירותים שביקש הלקוח.
55. ארכיטקטורה ואבטחת מידע
- 55.1. נותן שירות מידע פיננסי יממש את הרכיבים המוגדרים לנותן שירות מידע פיננסי, בהתאם לסימונים המוגדרים בסעיף 6 לעיל וכן הרכיבים הנדרשים בתיעוד המפורט בפורטל המפתחים של מקור המידע.

- 55.2. נותן שירות מידע פיננסי יעביר את המסרים רק בפרוטוקול https, על גבי ערוץ TLS שהוקם על ידו.
- 55.3. נותן שירות מידע פיננסי מחויב להזדהות באופן מקוון באמצעות סרטיפיקט ייעודי ובהתאם לסטנדרט בכל פניה באמצעות ממשק הגישה לחשבונות. נותן שירות מידע פיננסי לא יעשה שימוש בסרטיפיקט אם אינו תקף.
- 55.4. בטל.
- 55.5. בקשות במערכת הממשק למידע פיננסי יהיו במבנה המוגדר בסטנדרט.
- 55.6. נותן שירות מידע פיננסי ינהג במידע, שנאסף או נצבר במסגרת פעילותו בבנקאות פתוחה, באופן בו הוא נוהג במידע פיננסי שנוצר אצלו, ויפעל בין היתר לפי העקרונות לעניין אבטחת מידע המפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין 357 (ניהול טכנולוגית המידע), בהוראת ניהול בנקאי תקין A359 (מיקור חוץ), בהוראת ניהול בנקאי תקין 361 (ניהול הגנת הסייבר), בהוראת ניהול בנקאי תקין 363 (שרשרת אספקת מידע) ובהוראת ניהול בנקאי תקין 367 (בנקאות בתקשורת) לפי העניין.
- 55.7. קיבל נותן שירות מידע פיננסי סרטיפיקט אגב האישור למתן שירות מידע פיננסי, ישמור אותו ברכיב חומרה מאובטח.
56. נותן שירות מידע פיננסי ישמור את כלל הרישומים הממוכנים (logs) הקשורים לפניות ותגובות לשירותי מידע פיננסי במסגרת הסטנדרט לתקופה של שבע שנים לפחות.
- א56. שמירת המידע כאמור בסעיף 27(ג)(1) במאגר נפרד מכל מאגר מידע אחר, תעשה תוך עמידה בהוראות הבאות:
- א56(1). יקבעו נהלים לגישה למידע ולשימוש בו, לרבות בעניינים המפורטים בהמשך;
- א56(2). תוגבל הגישה למאגר הנפרד רק לעובדי נותן שירות מידע פיננסי, הנדרשים למידע זה ולצרכים המנויים בחוק שירות מידע פיננסי;
- א56(3). יתועדו פרטי העובדים שנגשו בפועל למאגר הנפרד על מנת להוציא מידע, המועד בו נגשו, המידע אליו נגשו ומטרת הגישה למידע;
- א56(4). ככל שהוצא מידע מזוהה של לקוח, יסומן מידע זה כמידע ברמת רגישות גבוהה וינהגו בו בהתאם לרבות העברתו רק לגורמים המורשים לכך לפי חוק שירות מידע פיננסי;
- א56(5). תתקיים בקרה שוטפת שאכן גישה זו נדרשה כאמור בחוק שירות מידע פיננסי.
57. בטל.
- א57. העברת מידע מנותן שירות מידע פיננסי לאחר לפי סעיף 29 בחוק שירות מידע פיננסי תעשה בהתאם לכללים הבאים:
- א57(1). קיומו של הסכם בכתב עם הגוף האחר, אשר יכלול לכל הפחות, היבטים של אופן ביצוע העברת המידע, אחריות, אבטחת מידע, הגנת פרטיות, השימוש שיעשה במידע על ידי הגוף האחר, מנגנוני דיווח לעניין התקשרות עם לקוח או ביטול התקשרות עם לקוח;
- א57(2). וידוא כי העברת המידע תעשה לגורם מורשה אצל הגוף האחר;
- א57(3). העברת המידע יכולה להעשות באמצעות הסטנדרט או באמצעות ממשק מאובטח אחר. ביקש נותן שירות מידע פיננסי להעביר מידע, כאמור בסעיף זה, תוך שימוש

בממשק מאובטח שאינו הסטנדרט, ימסור הודעה למפקח על הבנקים, לפחות 60 ימים לפני תחילת הפעילות, הכוללת פירוט באשר למאפייני הממשק.

57א(4). ישמרו את כלל הרישומים הממוכנים (logs) הקשורים להעברת המידע לגוף האחר לתקופה של שבע שנים לפחות.

57ב. לעניין קבלת תמורה מגורם אחר, בקשר עם מתן שירות מידע פיננסי, כאמור בסעיף 24(2) לחוק שירות מידע פיננסי (בסעיף זה- 'גורם אחר'), יחולו ההוראות הבאות:

57ב(1). נותן שירות מידע פיננסי יקבע נהלים לעניין תמורה מאחר שיבטיחו, בין היתר, שהסדר התמורה המוסכם בינו ובין גורם אחר, לא ישפיע על טיב שירות שנותן שירות מידע פיננסי מציע ללקוח (בסעיף זה- 'הנהלים').

57ב(2). ההנהלה הבכירה של נותן שירות מידע פיננסי תוודא, אחת לתקופה שתקבע על ידה, ולא פחות מאחת לשנה כי הסדרי התמורה לא פוגעים הלכה למעשה בטיב השירות ללקוח.

57ב(3). נותן שירות מידע פיננסי יעגן את הסדר התמורה בינו ובין גורם אחר באמצעות הסכם בכתב, בהתאם לנהלים שקבע.

57ב(4). מבלי לגרוע מהאמור לעיל, לעניין נותן שירות מידע פיננסי המציע שירות השוואת עלויות, לרבות שירות השוואת עלויות שניתן כחלק משירות תיווך, יחולו גם ההוראות הבאות:

57ב(4)א. הנהלים יתייחסו במפורש למניעת השפעה של הסדר התמורה על השירות שניתן ללקוח, באופן שלא תינתן עדיפות לגורם אחר מסוים על פני אחר.

57ב(4)ב. הנהלים יתייחסו במפורש למניעת השפעה של הסדר התמורה על השירות שניתן ללקוח, באופן שלא יהיו לנותן השירות תמריצים לעודד לקוח להגדלת היקף השירות המוצע לו.

57ב(4)ג. נותן השירות לא יציע שירות השוואת עלויות, אלא אם התקשר עם שלושה מציעים לפחות.

57ב(4)ד. נותן השירות יגלה ללקוח בכתב מיהם הגופים שאיתם הוא התקשר לשם מתן שירות השוואת עלויות וכן את העובדה שהוא מקבל תמורה, ככל שהוא מקבל.

58. בטל.

פרק ז' - בנק, תאגיד עזר וסולק כיוזם תשלומים

58א. בנק, תאגיד עזר וסולק רשאים לשמש כיוזמי תשלומים וליזום הוראת תשלום בחשבון לקוח משלם (להלן בפרק זה: "יוזם תשלומים בנקאי"), בהתאם לסטנדרט ולפי העניין, ובלבד שיעמדו בחובות החלות בפרק זה וכן בכל ההוראות הנוגעות לסיכונים הגלומים בבנקאות פתוחה (כאמור בסעיף 13.1 לעיל).

58ב. יוזם תשלומים בנקאי רשאי לקבל גישה לחשבון תשלום של משלם ולהציע שירותים שונים בכפוף לכך שסוגי השירותים אושרו על ידי הדירקטוריון של יוזם התשלומים הבנקאי כמוצר חדש.

58ג. סעיף 54.1 בדבר כללים לרמת שירות, יחולו על יוזם תשלומים הבנקאי, בשינויים המחויבים.

58ד. ארכיטקטורה ואבטחת מידע- יוזם תשלומים הבנקאי יפעל כאמור להלן:

58ד1. יוזם תשלומים בנקאי יפעל בהתאם לסעיפים 55 ו-56 לעיל, בשינויים המחויבים.

58ד2. יוזם תשלומים בנקאי נדרש לחתום כל פניה שלו למנהל חשבון תשלום בסרטיפיקט לחותם אלקטרוני שהונפק בהתאם לסטנדרט.

58ד3. יוזם תשלומים בנקאי לא יבקש מהלקוח את גורמי האימות שלו, חלקם או כולם, הנדרשים לשם קבלת שירותי בנקאות בתקשורת אצל מנהל חשבון התשלום, כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין 367.

58ה. יוזם תשלומים בנקאי רשאי לפעול באמצעות ממשק טכנולוגי מאובטח ומקוון השונה מהסטנדרט, המאפשר גישה לחשבון תשלום, לצורך מתן שירות יוזם תשלומים, ובלבד שיפעל בהתאם להוראה זו (למעט להוראות הנוגעות לסטנדרט עצמו), בשינויים המחויבים.

פרק ח' - פניות לקוחות

59. בטל.

60. בטל.

61. בטל.

62. בטל.

פרק ח1' – הוראות לגוף פיננסי

62א. בנק, תאגיד עזר וסולק רשאים לקבל מידע אודות לקוח, מנותן שירות מידע פיננסי לשם מתן הצעה מטעמו להתקשרות עם הלקוח (להלן בפרק זה: "גוף פיננסי"), כאמור בסעיף 29 בחוק שירות מידע פיננסי, ובלבד שהתנאים הבאים מתקיימים:

62א1. הגוף הפיננסי התקשר עם נותן שירות מידע פיננסי בהסכם להעברת המידע, בהתאם לסעיף 57א1 לעיל.

62א2. הגוף הפיננסי ינהג במידע המתקבל באופן האמור בסעיף 55.6.

62א3. הגוף הפיננסי ישמור את כלל הרישומים הממוכנים (logs) הקשורים לקבלת המידע מנותן שירות מידע פיננסי לתקופה של שבע שנים לפחות.

פרק ט' - דיווחים

63. בנק, תאגיד עזר וסולק יעבירו לפיקוח על הבנקים דיווח, במקרה של מניעת גישה בהתאם לפירוט להלן:

63.1. ביחס למניעת גישה לנותן שירות מידע פיננסי – דיווח כאמור בסעיף 41א1(1) בחוק שירות מידע פיננסי, שיכלול את הפרטים הבאים: שם מקור המידע או שם נותן שירות מידע פיננסי, לפי העניין, מועד מניעת הגישה והסרתה (אם ידוע) והסיבה לכך. מבנה הדיווח ומועדי הדיווח יהיו כאמור בהוראת הדיווח לפיקוח לעניין בנקאות פתוחה.

63.2. ביחס למניעת גישה ליוזם תשלומים – דיווח שיכלול את הפרטים הבאים: שם מנהל חשבון התשלום או שם יוזם התשלומים לפי העניין, מועד מניעת הגישה והסרתה (אם ידוע) והסיבה לכך. מבנה הדיווח ומועדי הדיווח יהיו כאמור בהוראת הדיווח לפיקוח לעניין בנקאות פתוחה.

64. בנק, תאגיד עזר וסולק ידווחו לפיקוח על הבנקים באופן שוטף אודות פעילותם בבנקאות פתוחה כמקור מידע, כמנהל חשבון תשלום או כספק צד ג' וגוף פיננסי מבנה הדיווח ומועדי הדיווח יהיו כאמור בהוראת הדיווח לפיקוח לעניין בנקאות פתוחה.

* * *

עדכונים			
חוזר מס'	פרטים	גרסה	תאריך
2606	חוזר מקורי	1	24/02/20
2669	עדכון	2	30/09/21
2698	עדכון	3	23/02/22
2707	עדכון	4	15/05/22

הוראה 400 - סגירת סניפי בנק וצמצום שירותי טלר

מבוא

1. בשנים האחרונות אנו עדים בעולם וגם בישראל לשינוי בטעמי הציבור באופן צריכת השירותים הבנקאיים, לשימוש ההולך וגובר של הציבור באמצעים טכנולוגיים בתחום הבנקאות ולמעבר לבנקאות ישירה, ובמקביל להפחתת שיעורי ההגעה לסניף הבנק. השינויים הטכנולוגיים מאפשרים שיפור בשירות, בזמינות ובנוחות צריכת השירותים הבנקאיים לרוב ציבור לקוחות הבנקים, וכן להוזלה מידית של עלות השירות הבנקאי ללקוחות. על רקע השינוי בטעמי הציבור, ומתוך הצורך בהתייעלות, החליטו חלק מהתאגידים הבנקאים על צמצום מספר הסניפים, וכן על הפסקת שירותי הטלר בחלק מסניפיהם והחלפתם בעמדות אוטומטיות לשירות עצמי. חרף היתרונות הטמונים במהלך זה עבור מרבית לקוחות המערכת הבנקאית, יש לוודא כי המהלך נעשה תוך ההתייחסות הנדרשת למגוון לקוחות המערכת הבנקאית וצרכיהם, ובכלל זה לקוחות אשר המעבר מעולם הבנקאות המסורתי, לעולם הבנקאות הישירה, מערים עליהם קשיים.

מטרת הוראה זו הינה להסדיר את הקווים המנחים לתאגידים הבנקאיים בעת קבלת החלטה על סגירת הסניפים או צמצום שירותי הטלר בסניפים, וכן את המעבר למתן שירותים בנקאיים באמצעים ישירים. זאת כדי להבטיח שהמהפכה הטכנולוגית, אשר הגיעה גם לפתחה של המערכת הבנקאית בישראל, תיעשה בצורה המיטבית ובאופן שנותן מענה לצרכיהם של הלקוחות השונים.

בהתאם לסמכות הקבועה בסעיף 28א לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981 (להלן – החוק), סגירת סניף קבוע טעונה הסכמה של המפקח על הבנקים. עמדת המפקח נדרשת לאזן בין מגוון השיקולים השונים, ובהם תרומת הסניף לשירותים הניתנים ללקוחות התאגיד הבנקאי, להתפתחות עסקי התאגיד הבנקאי, וטובת הציבור, כמפורט בסעיף 29 לחוק. כמו כן, במסגרת השמירה על עניינם של הלקוחות נדרש להבטיח כי בעת סגירת סניפי בנק, יוצגו ללקוחות המערכת הבנקאית חלופות הולמות, כך שיוכלו להמשיך ולצרוך בנוחות את מגוון השירותים הבנקאיים, בין היתר, באמצעות: הפניית הלקוחות לסניף סמוך, השארת מכשירים אוטומטיים בסביבת הסניף שנסגר, פתיחת סניף נייד או סניף במתכונת חלקית שישרת את הלקוחות באזור בו נסגר הסניף, הדרכה וליווי של הלקוחות במעבר לבנקאות ישירה ועוד.

תחולה

2. הוראה זו לא תחול במקרים הבאים:

(א) סגירה זמנית של סניף או שינוי זמני במתכונת פעילותו (לעניין זה ראה הוראת ניהול בנקאי תקין 401).

(ב) במקרים של העתקת מיקום של סניף בטווח הנמוך מ- 500 מטר ממיקום הסניף המועתק (למשל: עקב סיום תקופת שכירות), לא יחול האמור בסעיפים 4 עד 17 להוראה זו.

(ג) סגירת סניף בקרות מצבי חירום (לעניין זה ראה הוראת ניהול בנקאי תקין 355).
נבהיר כי, שינוי מתכונת פעילות הסניף מסניף מאויש למתחם הכולל עמדות אוטומטיות לשירות עצמי (להלן: "עמדות שירות") בלבד, תחשב בהוראה זו כסגירת סניף.

הגדרות

3. "סניף" - סניף קבוע כהגדרתו בסעיף 28א(א) לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981.
- "שירותי טלר" - שירותי קופה ושירותי מזומנים הניתנים על ידי פקיד במסגרת פעילות הסניף, ובכלל זה שירותי משיכה, הפקדה ופריטת שטרות ומעות במט"י ובמט"ח.
- "שירותי בנקאות בתקשורת" - כהגדרתם בהוראת ניהול בנקאי תקין 367 "בנקאות בתקשורת".

דירקטוריון

4. דירקטוריון התאגיד הבנקאי יודא כי עקרונותיו בנושא סינוף ומעבר לבנקאות ישירה יעוגנו במסגרת מסמך מדיניות ייעודי, וכי הם עולים בקנה אחד עם אסטרטגיית הבנק. בנוסף, יודא הדירקטוריון קיומם של תוכנית עבודה ונהלי עבודה התומכים ביישום מדיניות זו.
5. מדיניות התאגיד הבנקאי תתבסס על בחינת רוחב, אשר בנוסף להיבטי כדאיות כלכלית, תכלול גם את ההתייחסות לצרכי לקוחותיו ודפוסי השימוש שלהם בשירותים הבנקאיים, נתונים דמוגרפיים רלבנטיים, פריסה גיאוגרפית, ותבטיח מתן שירות הולם, יעיל ומהיר למגוון לקוחותיו.
6. הדירקטוריון יודא כי המדיניות כוללת, לכל הפחות, את הנושאים הבאים:
(א) השיקולים המנחים בקבלת החלטה על סגירת סניף או ביטול שירותי טלר בסניף.
(ב) האמצעים להבטחת המשכיות מתן מגוון השירותים הבנקאיים, כגון: העברת הלקוחות לסניף חלופי, הצבת עמדות שירות באזור הסניף הנסגר, הפעלת סניפים ניידיים או סניפים במתכונת חלקית, הרחבת מועדי הפעילות של סניפים קרובים בהם ניתנים שירותי טלר וכד'.
(ג) מדיניות פריסת המכשירים האוטומטיים למשיכת מזומנים (ATM) של התאגיד הבנקאי, לרבות התייחסות למדדי שימוש כמותיים, מספר מכשירים אוטומטיים בסניף, פריסה גיאוגרפית, תמחור, סוגי השירותים שניתנים במכשירים.
(ד) הסיוע שיועמד לרשות לקוחות במעבר לבנקאות דיגיטלית.
(ה) אופן מתן ההודעה ללקוחות הקבועים של הסניף, וללקוחות מזדמנים.

7. מדיניות זו ותוכנית העבודה הנגזרת ממנה ידונו ויאושרו על ידי דירקטוריון התאגיד הבנקאי אחת לשנתיים, ויועברו לפיקוח על הבנקים עד ליום 31 למרץ מידי שנתיים.

הנהלה בכירה

8. ההנהלה הבכירה תגבש ותטמיע את מדיניות הבנק בנושא סינוף וסגירת שירותי הטלר, וכן תגבש תוכנית עבודה ונהלי עבודה. ההנהלה הבכירה תוודא כי תוכנית העבודה ונהלי העבודה תומכים באופן יישום עקרונות המדיניות, ועולים בקנה אחד עם תוכנית העבודה הכוללת של הבנק.

ביצוע בדיקה מקדמית ושמירה על המשך מתן מגוון השירותים הבנקאיים

9. טרם קבלת החלטה על סגירת סניף או ביטול שירותי טלר בסניף, יבצע תאגיד בנקאי בדיקה מקדמית במסגרתה יבחן את דפוסי השימוש וצריכת השירותים הבנקאיים של לקוחות הסניף, ובכלל זה :

- (א) בחינת כמות הפעולות המתבצעות על ידי פקיד בסניף שסגירתו נבחנת.
- (ב) בחינת מאפייני הסניף ומיפוי כלל השירותים המוצעים בו ודפוסי השימוש בהם.
- (ג) בחינת ההשפעות הפוטנציאליות של השינוי על לקוחות הסניף, לרבות בחינת שיעור הלקוחות העשויים לעשות שימוש בשירותים הדיגיטליים מבין כלל לקוחות הסניף.
- (ד) בחינת יכולת הסניף, אליו יופנו לקוחות הסניף אשר סגירתו נבחנת, לתת להם שירות הולם.
- (ה) בדיקה האם הסניף, אותו שוקל התאגיד הבנקאי לסגור, מוזג בעבר עם סניף אחר, ואת משך הזמן שחלף ממועד המיזוג.

10. התאגיד הבנקאי יגבש תוכנית סדורה, המבוססת על ממצאי הבדיקה המקדמית ואשר תפרט את אופן המשך מתן השירותים הבנקאיים שניתנו טרם השינוי בדרכים חלופיות (להלן: "תוכנית להמשך מתן השירותים"), לרבות ההתייחסות לזמינות, לנגישות, ליעילות ולנוחות קבלתם עבור מגוון לקוחות הסניף, וייערך ליישום התוכנית עוד בטרם ביצוע השינוי כאמור.

11. ממצאי הבדיקה המקדמית והתוכנית להמשך מתן השירותים יהוו מצע לקבלת ההחלטה על סגירת הסניף או ביטול שירותי הטלר בסניף.

שמירה על תמהיל וכמות השטרות והמעות

12. בהתאם ובהמשך לאמור בסעיף 9 לעיל, תאגיד בנקאי יגדיר דרכים בהן ימשיך לספק ללקוחות הסניף הנסגר או הסניף בו הופסק מתן שירותי הטלר, את מגוון שירותי המטבע בהתאם לצרכי מגוון לקוחותיו, ובכלל זה שירותי משיכה, הפקדה ופריטת שטרות ומעות במט"י ובמט"ח.

13. תאגיד בנקאי יודא כי על אף סגירת הסניפים וצמצום שירותי הטלר, כמות השטרות והמעטות המוצעת ללקוחותיו והתמהיל שלהם יישארו ברמה ההולמת את צרכי מגוון הלקוחות.

14. תאגיד בנקאי יודא זמינות שטרות בערכים נמוכים באמצעות המכשירים האוטומטיים למשיכת מזומנים (ATM).

סיוע אנושי ללקוחות וחינוך דיגיטלי

15. החליט תאגיד בנקאי על הפסקת שירותי הטלר בסניף והחלפתם בעמדות שירות:

(א) יציב את עמדות השירות בסניף בטרם ביצוע השינוי, ויאפשר קבלת סיוע אנושי ייעודי בסניף, בכדי לסייע ללקוחות להסתגל לשינוי.

(ב) יכשיר את עובדי הסניף, ויעניק להם את הכלים והאמצעים לסיוע ללקוחות לשימוש באמצעים הישירים.

נאותות עמדות השירות והבקרה אחר תקינותן

16. תאגיד בנקאי יודא כי עמדות השירות ממוקמות באופן נאות, התואם לסוג ואופי השירותים הבנקאיים אותם הן מספקות, וכי השירותים הניתנים באמצעותן מסופקים ללקוחות בבטיחות, ביעילות ובנוחות, ותוך עמידה בחובת ההגשה לאנשים עם מוגבלויות.

17. תאגיד בנקאי יגבש ויישם תהליכי עבודה סדורים למתן סיוע אנושי ללקוחות במידת הצורך ולטיפול ותמיכה במקרי תקלות במכונות השירות, הן כמענה ראשוני לפניית לקוח, והן באופן שוטף המבטיח תקינות ורצף הפעילות בעמדות השירות.

מתן הודעה מראש ללקוח על סגירת סניף או על סגירת שירותי הטלר

18. החליט תאגיד בנקאי על סגירת סניף או על סגירת שירותי הטלר בסניף, יודיע ללקוחותיו 60 יום, לכל הפחות, טרם מועד השינוי, באמצעים הבאים:

(א) פרסום הודעה במקום בולט בכותלי הסניף.

(ב) מתן הודעה בכתב ללקוחות הסניף הקבועים, בדרכים שבהן נוהג התאגיד הבנקאי למסור הודעות לאותם הלקוחות.

19. תאגיד בנקאי יפרסם באתר האינטרנט שלו, את המידע בדבר קיום או אי קיום שירותי טלר בכל אחד מסניפיו.

20. הודעת תאגיד בנקאי ללקוח בדבר סגירת סניף או הפסקת שירותי הטלר בסניף כאמור, תהיה מנוסחת באופן ברור וענייני, ותכלול, לכל הפחות, את המידע כדלקמן:

(א) זהות ומיקום הסניף בו צפוי השינוי ומועד הסגירה המתוכנן.

(ב) החלופות המוצעות ללקוחות הסניף להמשך קבלת השירותים הבנקאיים, ובכלל זה: זהות ומיקום הסניף אליו יועבר הלקוח כברירת מחדל במקרים של סגירת

הסניף, ויידועו לגבי האפשרות הניצבת בפניו להעביר את פעילותו לסניף אחר של התאגיד הבנקאי ללא צורך בהגעה פיזית לסניף.

(ג) כתובת וטלפון בבנק לשאלות, בקשות ובירורים מול נציג אנושי בדבר השינוי.

(ד) במידה וסגירת הסניף מצריכה החלפת אמצעי תשלום, יודיע תאגיד בנקאי ללקוח על הצורך בהחלפת אמצעי התשלום שבידו, ויבצע עבורו הנפקה אוטומטית. יש לפרט בהודעה ללקוח את דרכי ההתקשרות עם הבנק לצורך בירורים.

(ה) הבהרה כי לא תגבה עמלה כלשהי הנגזרת מהעברת הפעילות לסניף או לבנק אחר וכי ההעברה הנה באחריות מלאה של הבנק.

הגשת בקשה לסגירת סניף לאישור המפקח על הבנקים

21. בהתאם לסמכות המפקח על הבנקים, מתוקף סעיף 28א לחוק, תאגיד בנקאי המבקש לסגור סניף קבוע, יגיש למפקח בקשה מנומקת בכתב. הבקשה תכלול, לכל הפחות, התייחסות לסעיפים המופיעים בתוספת א' להוראה, על מנת לאפשר למפקח לקבל החלטה מתוך ראיית מכלול השיקולים ותוך הבטחת שמירה על טובת הציבור.

* * *

עדכונים	גרסה	פרטים	תאריך
חוזר מס'	1	חוזר מקורי	09/01/2017
2522			

תוספת א' – טופס בקשת בנק לסגירת סניף

תאגיד בנקאי המבקש לסגור סניף קבוע, יגיש למפקח, בהתאם לסעיף 28(א) לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, בקשה מנומקת בכתב, כמפורט להלן.

במקרה של העתקת מיקום של סניף, בהתאם להיתר כללי - העתקת סניף בישראל, טופס הבקשה יכול לכולל את פרטי הסניף המועתק, כתובתו החדשה, המרחק בין הכתובות והסיבות להעתקת הסניף בלבד.

לכבוד**הפיקוח על הבנקים****שם הבנק:****יחידת האסדרה (בנק-לקוח)****תאריך:****טופס בקשת בנק לסגירת סניף****פרטי הסניף שהבנק מעוניין בסגירתו:**

שם הסניף שצפוי להיסגר/להתמזג:

מספר הסניף:

כתובת הסניף:

ימי ושעות פעילות הסניף:

מועד הסגירה המתוכנן:

פרטי הסניף החלופי אליו יועברו לקוחות הסניף הנסגר:

שם הסניף החלופי

מספר הסניף החלופי

כתובת הסניף החלופי

ימי ושעות פעילות הסניף החלופי

מרחק הסניף החלופי מהסניף הנסגר

מאפייני לקוחות הסניף שהבנק מעוניין בסגירתו:

מיקוד פעילות הסניף (משכנתאות/קמעונאי/השקעות וכו')

סוג לקוחות (עסקי/מסחרי/קמעונאי/בנקאות פרטית/תושבי חוץ)

מספר לקוחות הסניף

התפלגות גילאי הלקוחות (עד 70, 70-80, מעל 80)

מספר הלקוחות שמנויים לשירותי בנקאות בתקשורת

מאפיינים ייחודיים נוספים של הסניף וסביבת פעילותו

(שירותים ייחודיים, מאפיינים דמוגרפים רלבנטיים וכו')

פירוט חלופות נוספות שיועמדו לרשות לקוחות הסניף עם סגירתו:

סניף נייד/חלקי (כולל תדירות, מועדי הגעה, שירותים שיינתנו)
 הצבת עמדות שירות
 (נא לתאר את השירותים שיינתנו באמצעותן)
 שירותי שליחות
 אחר

פריסת מכשירים אוטומטיים למשיכת מזומנים (ATM)

השארית מכשיר ATM הקיים בסביבת הסניף הנסגר
 (יש לציין את סוג המכשיר, הפעולות המתאפשרות באמצעותו וכן
 לציין, האם השארית העמדה קצובה בזמן)
 הוספה של מכשירי ATM חדשים
 (יש לציין כמות עמדות, מיקומן ומרחקן ממיקום הסניף שנסגר)
 מצבת מכשירי ATM נוספים של הבנק באזור הסניף
 (יש לציין כמות עמדות, מיקומן ומרחקן ממיקום הסניף שנסגר)

עמידה במדיניות הבנק בנושא סגירת סניפים :

עמידה בתוכנית העבודה בנושא סינוף שנשלחה לפיקוח על
 הבנקים לפי דרישת הוראה זו:

שיקולים הבנק בסגירת הסניף :

חתימת הגורמים המאשרים :

(נא לציין בסמוך לחתימה, שמות ותפקיד אירגוני)

אנשי קשר לבירורים והבהרות:

(כולל מספרי טלפון, e-mail)

יובהר, כי לא תבחן בקשה לסגירת סניף, אליה לא יצורפו הנתונים האמורים בטופס הבקשה.

ימי פתיחה של משרדי התאגידים הבנקאיים

מבוא

1. החוזה שבין תאגיד בנקאי לבין לקוחו כולל תנאי מכללא, שמשרדי התאגיד יהיו פתוחים בכל הימים, למעט :
  - (א) חגים ומועדים רשמיים בישראל ;
  - (ב) ימים אחרים שקיים לגביהם נוהג לסגור את משרדי התאגידים הבנקאיים.
2. מקובל ונהוג במערכת הבנקאות לסגור משרדים בפני לקוחות ב-1 בינואר לשם עריכת הדוח הכספי וביקורתו. התאגידים הבנקאיים נוהגים להודיע לציבור על סגירת משרדיהם ב-1 בינואר בעיתונות, באמצעי התקשורת האחרים ועל ידי הודעה בפתח משרדיהם. בנוהג זה, יחד עם מתן הודעה לציבור כאמור אין לראות בו הפרה של החוזה שבין התאגיד לבין לקוחותיו.
3. כמו כן קיים נוהג בבנקים לסגור משרדים בפורים ובט' באב. נוהג זה, יחד עם מתן הודעה לציבור, אין לראות בו הפרה של החוזה שבין התאגיד הבנקאי לבין לקוחותיו.

סגירת משרדים

4. הודעות לציבור על סגירת תאגידים בנקאיים יכולות להינתן על ידי איגוד הבנקים או מטעם קבוצה של תאגידים בנקאיים או תאגיד בודד.
5. תאגיד בנקאי הסוגר משרדיו בימים שאינם ימי חג ומועד רשמיים ושלא בימים בהם קיים נוהג בנקאי של סגירה כאמור לעיל, מסתכן בהפרת חוזה עם לקוחותיו.
6. העקרונות שלעיל חלים על התאגיד הבנקאי והן על סניפיו. יחד עם זאת עשויים להיות מצבים בהם יחליט תאגיד בנקאי על צמצום שעות העבודה בסניף או על סגירתו הזמנית. בכדי להקטין משקלה של טענה אפשרית לנזקים מצד לקוחות, על התאגידים הבנקאיים לנהוג כדלקמן :
  - (א) במקרה של צמצום חד פעמי של שעות העבודה הרגילות של סניף ביום עסקים רגיל : הודעה מראש של יום עסקים אחד באתר האינטרנט של התאגיד הבנקאי ועל פתח הסניף.

(ב) במקרה של סגירה זמנית של סניף לתקופה מוגדרת מראש: הודעה מראש של שלושה ימי עסקים לפחות, באמצעות אתר האינטרנט של התאגיד הבנקאי ועל פתח הסניף. במסגרת ההודעה שלעיל יוצעו חלופות שיאפשרו המשך מתן השירותים הבנקאיים ללקוחות הסניף המיועד להיסגר זמנית.

7. העקרונות שלעיל אינם מתייחסים למקרים של כוח עליון, כגון סגירת סניף או סניפי התאגיד הבנקאי שלא ביוזמת ההנהלה ושלא היתה צפויה מראש.

8. החליט תאגיד בנקאי לשנות באופן משמעותי את שעות העבודה של הסניף בכך שיהיה סגור בשעות שנהג לתת שירותים לציבור, עליו לנהוג כדלקמן:

- (א) ימסור ללקוחות הסניף הודעה על השינויים לפחות 30 יום לפני מועד השינוי;
- (ב) יציע ללקוח דרכים חלופיות לקבלת השירותים הבנקאיים במועדים בהם הסניף צפוי להיות סגור;
- (ג) אם בעקבות השינוי מבקש הלקוח, תוך 60 יום, להפסיק לקבל שירותים מאותו בנק ולהעביר את חשבונותיו לבנק אחר, יציע הבנק לבצע את ההעברות ללא עמלה.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
635		חוזר מקורי	28/3/76
1117		עדכון	26/2/84
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
-----	2	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95
2530	3	עדכון	6/3/17

יום עסקים בתאגידים בנקאיים

הגדרות

1. "לקוח" – יחיד, גוף מאוגד או קבוצת לקוחות, בחשבונות שאינם משותפים עם אחרים ;

"יום עסקים" –

כל יום, למעט יום שבת, ימי שבתון, שני ימי ראש השנה, ערב יום כיפור ויום כיפור, ראשון של סוכות ושמיני עצרת, פורים, ראשון ושביעי של פסח, יום העצמאות, חג השבועות ותשעה באב, או יום אחר שקבע המפקח בהתאם לסעיף 7 ;

"סיום יום עסקים" –

בשעה 18:30 בכל יום עסקים ובשעה 14:00 בימי שישי וערב יום המוחרג בהגדרה "יום עסקים" למעט ערב יום שבתון, ערב פורים, ערב תשעה באב והיום שקדם לערב יום כיפור או בשעה שקבע המפקח לפי הוראות סעיף 7 ;

"קבוצת לקוחות" –

כל אחד מאלה וכולם יחד - תאגיד השולט בתאגיד אחר וכל תאגיד הנשלט על ידו ; ובלבד שכל אחד מהם הסכים בכתב לביצוע העברות בין חשבונות כאמור בסעיף זה ;

"שליטה" – כמשמעותה בחוק ניירות ערך, תשכ"ח-1968.

קביעת שעות לביצוע פעולות

2. (א) תאגיד בנקאי יקבע ויפרסם את השעה המאוחרת ביותר שבה הוא יקבל מלקוחותיו הוראות לביצוע פעולות הנרשמות בחשבונותיהם באותו יום עסקים.
- (ב) לצורך האמור בסעיף קטן (א), ניתן לקבוע מועדים שונים, לימים שונים, או למשרדים או מחלקות שונים ואף לדרכי התקשרות שונות.
- (ג) בכל מקרה, השעה המאוחרת ביותר שניתן לקבוע לעניין סעיף זה בכל יום שהוא, היא סיום יום עסקים.

3. באשר לעסקאות הנעשות או עסקאות שבגינן התקבלו הוראות לקוחות לביצוע פעולות לפני סיום יום עסקים או לפני השעה שנקבעה על ידי התאגיד הבנקאי בהתאם להוראות סעיף 2, לפי המוקדם, התאגיד הבנקאי לא יהיה רשאי לרשום אותן ביום עסקים מאוחר יותר, אלא במקרים אלה :

- (א) כאשר התאגיד הבנקאי חייב לקבל הוראות הלקוחות עד שעה מסוימת לצורך ביצוע הפעולה באותו יום (כגון: עסקאות בבורסה, פעולות מסוימות במטבע חוץ וכד''); במקרים אלה יוצג בסניפי התאגיד הבנקאי לוח זמנים לפעולות אלה;
- (ב) פעולות המבוצעות שלא בדלפק סניף התאגיד הבנקאי אלא באמצעות מכשירים אוטומטיים או תיבות שירות; במקרים אלה, יובהר בשלט על המכשיר או התיבה, עד איזו שעה ניתן לבצע פעולות שיירשמו בחשבונות באותו יום;
- (ג) פעולות שהועדו מראש לביצוע בעתיד.
4. (א) תאגיד בנקאי לא יבצע פעולה בגין הוראה מלקוח באותו יום עסקים גם אם ההוראה ניתנה לפני סיום יום העסקים, אם סכום או כמות הפעולה אינם נקובים מראש, אלא מותנים בביצוע או באי-ביצוע של פעולות אחרות, שתוצאותיהן יתבררו רק לאחר סיום יום העסקים.
- (ב) למרות האמור בסעיף קטן (א), אם לקוח מנהל מספר חשבונות עובר ושב או פיקדון אחר לפי דרישה (כגון פח"ק) באותו בנק ובאותו מטבע, רשאי התאגיד הבנקאי לבצע, באותו יום עסקים, הוראה שהלקוח נתן לפני סיום יום העסקים לבצע העברות בין אותם חשבונות עובר ושב או פח"ק של אותו לקוח, גם אם העברות אלו מותנות במצבן של היתרות באותם חשבונות בסוף אותו יום עסקים ומידע על מצבן של אותן יתרות מתקבל רק לאחר סיום יום העסקים.
5. האמור בסעיף 2 חל רק על פעולות של התאגיד הבנקאי עם לקוחותיו ולא על פעולות ההתחשבונויות בבנק ישראל, בקשר לפעולות מסלקת הבנקים ומסלקת הבורסה.

רישום תאריכים במסמכים

6. כאשר פעולות מבוצעות בתאריך מסוים ומשויכות ליום העסקים הבא לצורך קביעת תאריך רישום הפעולות בחשבונויות, יש לרשום במסמכים המבססים פעולות אלו (באמצעות חותמת, הדפסה של מחשב וכד') את תאריך ביצוע הפעולה או מתן הוראה לביצועה ולא את תאריך יום העסקים אליו שויכה. כאשר מדובר בפעולות המבוצעות לאחר יום העסקים, יש לציין את הזמן המדויק של ביצוע הפעולה.

יום עסקים ומועד סיום יום עסקים על-פי הוראת המפקח

7. (א) המפקח רשאי, במקרים חריגים, אם מצא שקיים חשש כי תאגידים בנקאיים לא יוכלו לספק ללקוחותיהם שירותים בנקאיים באופן תקין או כי יימנע מחלק ניכר מלקוחות התאגידים הבנקאיים לבצע פעילות בנקאית תקינה, לקבוע:
- (1) כי יום מסוים לא ייחשב יום עסקים;
- (2) מועד לסיום של יום עסקים המוקדם מהשעה המפורטת בהגדרת "סיום יום עסקים".
- (ב) המפקח יפרסם הודעה על קביעתו כאמור באתר האינטרנט של בנק ישראל ובאמצעי התקשורת.

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
56/16		חוזר מקורי	24/9/85
91/16		עדכון	12/4/88
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
-----	2	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95
2180	3	עדכון	22/1/06
2319	4	עדכון	25/12/11

הטבות לא בנקאיות ללקוחות

מבוא

1. הוראה זו מסדירה את הכללים למתן הטבות לא בנקאיות של תאגידים בנקאיים ללקוחותיהם. ההוראה מאפשרת לתאגידים בנקאים לתת הטבות לא בנקאיות ללקוחותיהם אגב התנהלות שוטפת של הלקוח בחשבון, במטרה לשפר את חווית הלקוח בקשר עם הבנק, לקדם בנקאות דיגיטלית, לעודד התנהלות תקינה בחשבון ולהגביר את התחרות במערכת הבנקאית. כל זאת מבלי לפגוע ביכולת הלקוחות להשוות בין המוצרים הבנקאיים המוצעים להם, ולהבחין בין ערך ההטבות שאינן בנקאיות ובין ערך המוצרים הבנקאיים, וכן מבלי שיותנו תנאים כובלים אגב מתן הטבות לא בנקאיות.

הגדרות

2. **"הטבה בנקאית"** – הטבה שמעצם טיבה נלווית לשירות או מוצר בנקאי כגון תוספת בריבית, הפחתה או פטור מתשלום ריבית או עמלות, הפחתה או ויתור על החזר הוצאות עבור צד ג', או שינוי תנאי תשלום.

"הטבה לא בנקאית" – הטבה בעין או בזכות, שאינה הטבה בנקאית, לרבות בקשר לשירות או למוצר, הניתן, או המובטח להינתן, כמתנה או על ידי זיכוי מראש או בדיעבד, באמצעות שובר, הנחה, הלוואה המתבטלת בהדרגה, או בכל דרך אחרת, וכן תשלום כסף באמצעות זיכוי חשבון הלקוח או כרטיס חיוב של הלקוח.

"לקוח" – כהגדרתו בחוק הבנקאות (שירות ללקוח) התשמ"א-1981, לרבות אדם הבוחן אפשרות או כדאיות של התקשרות עם התאגיד הבנקאי.

"דבר פרסומת" – מסר המופץ באופן מסחרי על-ידי התאגיד הבנקאי או מטעמו, שמטרתו לעודד, באופן ישיר או עקיף, רכישת מוצר או שירות, לרבות למטרת שימור לקוחות קיימים.

"תאגיד בנקאי" – כהגדרתו בחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א – 1981.

הגבלת הטבות ללקוחות

3. (א) תאגיד בנקאי אינו רשאי לתת הטבה לא בנקאית ללקוח אגב פתיחה של חשבון עובר ושב או בעת מכירת מוצרים בנקאיים אחרים, ובכלל זה הפקדת פיקדון, העמדה או ניצול של אשראי, פתיחת תיק השקעות וניהולו, וייעוץ להשקעות או ייעוץ פנסיוני.

- (ב) למרות האמור בס"ק (א) תאגיד בנקאי רשאי לתת תשלום כסף או חפץ קטן ערך לצורכי שיווק התאגיד הבנקאי, אגב פתיחת חשבון עובר ושב.
- (ג) תאגיד בנקאי רשאי לתת הטבה לא בנקאית ללקוח אגב :
- (1) הגשת בקשה להנפקת כרטיס חיוב, החזקתו והשימוש בו ;
  - (2) התנהלות שוטפת של הלקוח בחשבון עובר ושב ובכלל זאת, הצטרפות ושימוש בשירותי בנקאות בתקשורת ;
  - (3) פתיחה וניהול של חשבון סליקה וניכיון.
- (ד) במתן הטבה לא בנקאית בהתאם לס"ק (ב) ו-(ג), לא יותנו התנאים הבאים, כולם או מקצתם :
- (1) התקשרות עם התאגיד הבנקאי למשך תקופת זמן כלשהי.
  - (2) דרישה להשבת הטבה לא בנקאית, לרבות שוויה, כולו או מקצתו.
  - (3) הסכמת הלקוח לקבל דבר פרסומת מהתאגיד הבנקאי.

אשראי מתגלגל

- (ה) מבלי לגרוע מהאמור בס"ק (א)-(ד) להוראה, תאגיד בנקאי לא יתנה מתן הטבות לא בנקאיות בהעמדה בפועל של שירותי אשראי מתגלגל, או בשימוש בשירות האמור.
- לעניין סעיף זה, "אשראי מתגלגל" - שירות אשראי בו הוגדר מראש חיוב חודשי קבוע (בסכום או בשיעור). היה סך החיובים בחודש מסוים גבוה מהסכום שהוגדר, נגבה ההפרש, בתוספת ריבית, במועד מאוחר יותר.

גילוי ללקוח

- (ו) הציע התאגיד הבנקאי ללקוח הטבה לא בנקאית, באמצעות דבר פרסומת, יכלול התאגיד הבנקאי בפרסומיו מידע מהותי בקשר עם ההטבה הלא בנקאית. בחר להציג את מחיר המוצר או השירות המוצע ללקוח לאחר ההטבה הלא בנקאית, יציג גם את מחירו לפני ההטבה הלא בנקאית, כפי שמסר לו הספק, וכל זאת ככל שישנו. בנוסף, יפרסם התאגיד הבנקאי באתר האינטרנט שלו את פרטי ההטבה הלא בנקאית.

צבירת זכאויות להטבות לא בנקאיות

- (ז) מנפיק המאפשר ללקוחותיו צבירת זכאויות להטבות לא בנקאיות בגין עסקאות שנעשו באמצעות כרטיסי חיוב, יגלה מראש ללקוחותיו את סכום העסקאות וסוגי העסקאות הנדרשים לצבירת הזכאויות (להלן – אופן הצבירה). המנפיק יודיע ללקוח בכתב חודשיים מראש על כל שינוי לרעת הלקוח באופן הצבירה.

4. האמור בהוראה זו יחול גם אם העניק התאגיד הבנקאי ללקוח הטבה לא בנקאית, במישרין או בעקיפין, על ידי צד שלישי, או על חשבונו של צד שלישי, או באמצעות התקשרות של התאגיד הבנקאי עם גורמים עסקיים אחרים.

איסור הגרלות

5. לא יערוך תאגיד בנקאי הגרלה בין לקוחותיו ולא יצרף את לקוחותיו להגרלה הנערכת על ידי גורם אחר.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
769		עדכון (קובץ דינים והוראות)	6/8/78
907		עדכון-שינוי סכומים	13/3/81
965		עדכון-שינוי סכומים	5/1/82
993		עדכון-שינוי סכומים	11/5/82
1077		עדכון-שינוי סכומים	19/4/83
1232		עדכון-שינוי סכומים	31/12/85
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
1656	2	עדכון	18/7/93
-----	3	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95
1903	4	עדכון	31/12/97
2424	5	עדכון	06/07/14
2503	6	עדכון	11/07/16

הטבות לעובדים של לקוח

מבוא

1. נהוגים הסדרים שונים בין תאגידים בנקאיים לבין לקוחותיהם בדבר מתן שירותים לעובדים של אותם לקוחות או למשתייכים לקבוצת עובדים שעם נציגיהם נעשה ההסדר, בתנאים מועדפים (ההעדפות יש שהן על חשבון הלקוח).

נהלים לקביעת הסדרים

2. הסדרים מהסוג הנ"ל (להלן - הסדר) חייבים להיות מעוגנים בנהלים ברורים של הנהלת התאגיד הבנקאי ובהסכם מפורט בכתב בין התאגיד הבנקאי לבין הלקוח.

3. ההסכמים יחתמו מצד אחד על ידי מי שהוסמכו לכך בתאגיד הבנקאי ומצד שני על ידי מי שהוסמך במפורש לעניין זה על ידי הנהלתו של הלקוח, או על ידי נציגות של העובדים מיופת כוח לעניין זה - הכל לפי המקרה.

4. כשנערך הסדר אין להעניק טובות הנאה למי שההסדר חל עליו, אלא על פיו. ככלל, אין להעניק טובות הנאה לאדם בשל היותו מועסק על ידי לקוח או משום שיכולה להיות לו השפעה על קשרי התאגיד עם הלקוח אלא בידיעת הלקוח, או במסגרת הסכם כנ"ל ובהתאם לו.

נורמות להסדרים

5. למרות שהוראה זו אינה עוסקת במתן הטבות לעובדי ציבור, הרי מן הראוי שהתאגידים הבנקאיים יתיחסו בנידון לעובדי לקוחותיהם שאינם תאגידים ציבוריים לפי אותן נורמות התנהגותיות החלות ביחסיהם עם עובדי ציבור.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
790		חוזר מקורי	7/1/79
----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
----	2	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95

חקירות משטרתיות

מבוא

1. כאשר מוצא צו המצאת מסמכים למשטרה או שמתקיימת חקירה משטרתית בהתאם לחוק, ינהגו פקידי התאגיד הבנקאי כאמור בהוראה זו.

גילוי ללקוח

2. (א) אם נציג המשטרה מבקש מפקיד ההתאגיד הבנקאי לא לגלות ללקוח על מתן צו כאמור (כאשר בצו לא נכללה הוראה מפורשת לא להודיע ללקוח) או על קיום חקירה משטרתית, יפעל הפקיד בהתאם לבקשה ולא יגלה ללקוח מיזמתו מידע כאמור. כלל זה לא חל במקרה של לקיחת מסמכים מקוריים של הלקוח על-ידי המשטרה (להבדיל מצילומים).
- (ב) אם הלקוח פנה מיזמתו ושאל אם נתקיימה חקירה משטרתית או ניתן צו, בעוד שהתאגיד הבנקאי נתבקש לא לגלות כאמור לעיל, רשאי הפקיד להשיב שאכן התקיימה חקירה או ניתן צו, אך לא יפרט את מהות ואופי החקירה.
- (ג) אם צו בית המשפט להמצאת מסמכים כלל איסור מפורש על גילוי מידע ללקוח, מובן מאליו שפקיד התאגיד הבנקאי לא יגלה ללקוח על קיום החקירה נגדו, לרבות מתן צו כאמור.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
691		חוזר מקורי	29/7/77
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
-----	2	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95

שירותים בנקאיים לעולים חדשים

מבוא

1. (א) היו מקרים, בהם פקידי התאגידים הבנקאיים לא נהגו בתשומת לב מספקת במתן הסברים על הפעולות הבנקאיות שנתבקשו לבצע בשם לקוחות, עולים חדשים.
- (ב) למרות שהלקוחות חתמו על הוראות הביצוע, התברר כי לא היה בידי הלקוחות מידע מוגדר וברור די הצורך על המשמעות, המגבלות והסיכונים הקשורים בפעולות שבוצעו לפי הוראותיהם.
- (ג) אירע שמפקדים, עולים חדשים, חתמו על הוראות רכישת ניירות-ערך, בלא שהועמדו כראוי על הסיכונים הכרוכים בהשקעה. בוצעו הפקדות בתכניות חסכון, המוקפאות לתקופה מינימלית של שנתיים מבלי שהוסברה למפקיד בלשון שאינה משתמעת לשתי פנים, משמעות ההקפאה.

הנחיות לעובדים

2. יש להפנות את תשומת לבם של עובדי הסניפים לצורך במתן הסבר מפורט ככל האפשר על משמעות הפעולה אותה מבקש הלקוח לבצע בתאגיד הבנקאי.

הסברה לעולים

3. לאור האמור לעיל מוצע להקדיש תשומת-לב ללקוחות, עולים חדשים, ולמסור לעולה חוברת הסברה בשפתו על אופי הפעולה ועיקרי תנאי העסקה שהוא מבקש לבצע.

תחולה

4. בטל.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
591		חוזר מקורי	12/11/74
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
1620	2	עדכון	31/1/93
-----	3	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95
2637	4	עדכון	30/12/20
2669	5	עדכון	30/09/21

השקעה על חשבון לקוח ללא הסכמתו המפורשת

מבוא

1. היו מקרים בהם הודיע תאגיד בנקאי ללקוחות בחוזר כי הוא מנכה מחשבונותיהם סכום מסויים או מגדיל את סכומו של ניכוי קיים, לצורך חסכון או השקעה (להלן - השקעה). כן נאמר באותו חוזר, כי אם הלקוח מתנגד לניכוי, או להגדלתו, עליו להודיע על כך לתאגיד הבנקאי.

הבהרה

2. מובהר בזה כי ללא הרשאה אין תאגיד בנקאי רשאי להחליט על השקעה עבור הלקוח. התאגיד הבנקאי יכול להציע ללקוח השקעה, אבל אין הוא רשאי לפעול על פי ההצעה לפני שהלקוח הודיע שהוא מקבלה. הסכמה בשתיקה נוגדת את הוראות סעיף 6(ב) לחוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג-1973: "קביעת המציע שהעדר תגובה מצד הניצע ייחשב כקיבול, אין לה תוקף."

3. דין זה חל גם על תכניות חסכון שבהן זכאי החוסך להגדיל את תשלומיו התקופתיים. בתכנית מסוג זה רשאי התאגיד הבנקאי להסכים עם החוסך מראש על האופן שבו יוגדלו מדי פעם סכומי ההשקעה, אבל זאת בשני תנאים:

(א) ההסכמה תינתן בכתב. אם ההסכמה נכללת בהסכם הכללי בדבר ההשקעה, סעיף זה יובלט ויחייב חתימה נפרדת של הלקוח;

(ב) מובהר לחוסך באותו כתב כי הוא יכול לבטל את ההסדר.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
865		חוזר מקורי	5/8/80
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
-----	2	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95

שיקים בנקאיים נושאי ריבית

מ ב ו א

1. בעבר נתגלו מספר מקרים בהם שילמו בנקים ריבית על שיקים בנקאיים לתקופה בין מועד רכישת השיק על ידי הלקוח לבין מועד פרעונו.
תופעה זו גורמת לליקויים בתחום הבקרה הפנימית מסיבות אלו :
(א) במקרים אלה נוצר פקדון שפתיחתו נעשית שלא במסגרת הנהלים המקובלים לפתיחת חשבונות ;
(ב) פקדון כנ"ל הינו למעשה פקדון לפי דרישה על שם הלקוח או למוכ"ז מבלי שיהיה לכך ביטוי מתאים בספרי הבנק ;
(ג) התחייבות הבנק לשלם ריבית ללקוח אינה מעוגנת בדרך כלל במערכת מסמכים מסודרת.

איסור תשלום ריבית

2. לאור האמור לעיל, אין לשלם ריבית על שיקים בנקאיים.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
92/16		חוזר מקורי	12/4/88
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
-----	2	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95

חיוב לקוחות בשכר טרחה של עורך דין

מבוא

1. תאגידים בנקאיים אחדים גובים מלקוחות, אשר נגדם מגיש התאגיד הבנקאי תביעה לבית משפט, שכר טרחה של עורך דין והוצאות משפטיות אחרות בקשר להליך המשפטי והכל תוך כדי ההליך.

מועד וסכום הגבייה

2. תאגיד בנקאי לא יגבה ולא ידרוש שכר טרחה והוצאות משפטיות אחרות בקשר להליך משפטי, אלא בתום ההליכים המשפטיים וזאת בסכום שנפסק על ידי בית משפט או רשות שיפוטית אחרת, כשכר טרחת עורך דין והוצאות משפט.

הוצאה לפועל

3. על אף האמור לעיל, בהליכי הוצאה לפועל, אם לא נקבע שכר טרחת עורך דין ספציפי, יהא התאגיד הבנקאי רשאי לחייב את הלקוח בשכר הטרחה המינימלי שנקבע מכוח סעיף 81 לחוק לשכת עורכי-הדין, התשכ"א-1981.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1327		חוזר מקורי	18/8/87
1407		עדכון	11/6/89
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
-----	2	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95

התרמת לקוחות על ידי עובדי התאגידים הבנקאיים

מבוא

1. על דעת היועץ המשפטי לממשלה, מובהר בהוראות אלו הנוהל בדבר פעילותם בישראל של עובדי תאגידים בנקאיים (לרבות מנהלים) המתרימים לקוחות למטרות ציבוריות.

הצגת עניין ההתרמה בפני הלקוח

2. עובד תאגיד בנקאי המבקש להתרים לקוח, או מי שמבקש להיות לקוח, למטרה ציבורית, במסגרת הפעילות הציבורית של העובד, חייב למנוע מצב בו ייראה ללקוח כי אם יתרום יזכה ליחס מועדף מצד התאגיד הבנקאי או מצד העובד, ואם יסרב לתרום ייפגעו יחסיו עם התאגיד הבנקאי או עם העובד.

סייגים לפעילות התרמה של עובדים

3. כדי להסדיר את אופן פעילותם של עובדי תאגידים בנקאיים בתחום ההתרמות ולמנוע התנגשות בין מעמדם בתאגיד הבנקאי לבין פעילותם הציבורית, הנהלות התאגידים הבנקאיים מתבקשות לקבוע כללים לעובדיהם, שיכללו בין היתר סייגים לפעילות התרמה כלהלן:

(א) תאגיד בנקאי, כולל סניף שלו, אינו מנוע מלארגן פעילות או מלהשתתף בפעילות של התרמת לקוחותיו על ידי עובדיו, אם ההתרמה נעשית בדרך של פנייה בכתב ובנוסח זהה אל ציבור לקוחות, באמצעות מודעה לרבים או בקשה על גבי חשבונות התאגיד הבנקאי וכיו"ב, אך ימנע מפעילות התרמה אישית, בכתב או בעל פה של לקוחות מסויימים.

(ב) עובד תאגיד בנקאי רשאי להתרים לקוח למטרת צדקה או למטרה ציבורית אחרת, בתנאי שפעילות ההתרמה תיעשה בקרב הציבור הרחב ולא תהיה מוגבלת לחוג של הלקוחות של התאגיד הבנקאי בלבד.

(ג) עובד תאגיד בנקאי לא יתרים לקוח לגוף או למטרה שלו או לבני משפחתו יש בהם עניין כספי או עניין חומרי אחר.

(ד) עובד תאגיד בנקאי המבקש להתרים לקוח של התאגיד הבנקאי חייב להימנע מיצירת רושם אצל הלקוח שההתרמה קשורה לתפקידו של המתרים בתאגיד הבנקאי או שקיים קשר בין ההתרמה לבין יחסי הלקוח עם התאגיד הבנקאי, או שהחלטת הלקוח אם לתרום ואם לא עשויה להשפיע על השירותים שיינתנו לו על ידי התאגיד הבנקאי.

(ה) עובד תאגיד בנקאי לא יפעל להתרמת לקוח בבנין התאגיד הבנקאי או בשעות העבודה. אולם התרמה של ציבור לקוחות באופן כללי בתנאים האמורים בפיסקה (א) לעיל, יכולה להיעשות גם בבנין ובשעות העבודה של התאגיד הבנקאי.

- (ו) עובד תאגיד בנקאי המבקש לעסוק בהתרמה, ימסור על כך לידיעת הנהלת התאגיד הבנקאי ויודיע שהוא מבקש להתרים לקוחות לגוף או למטרה פלונית. לא יהיה צורך להודיע על תוצאות ההתרמה.
- (ז) כספי התרומה לא יימסרו לעובד עצמו, אלא יועברו במישרין על ידי התורם לגוף לו מיועדת התרומה, או יופקדו במישרין על ידו בחשבון של אותו גוף.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1102		חוזר מקורי	5/12/83
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
-----	2	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95

עמ' 1 - 411	המפקח על הבנקים : ניהול בנקאי תקין [21] (05/22) ניהול סיכוני איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור

ניהול סיכוני איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור

תוכן העניינים

מס' עמוד	נושא	
	כללי	פרק א'
411-3	1. מבוא	
411-3	2. תחולה	
411-4	3. הגדרות	
411-5	ממשל תאגידי	פרק ב'
411-5	4. דירקטוריון	
411-5	5. הנהלה בכירה	
411-6	6. מדיניות איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור	
411-7	7. היחידות העסקיות	
411-7	8. האחראי	
411-8	9. הקשר עם הביקורת הפנימית	
411-10	הערכת סיכונים	פרק ג'
411-11	הפחתת סיכונים	פרק ד'
411-11	10. הכר את הלקוח	
411-11	(א) גורמי סיכון	
411-12	(ב) משתני סיכון	
411-12	(ג) פעילות בסיכון גבוה	
411-12	11. ניטור פעילות הלקוח	
411-13	12. שמירת מסמכים	
411-13	13. הדרכה	
411-14	14. דיווח לרשות המוסמכת	
411-14	15. זיהוי לקוחות	
411-15	16. סירוב סביר	
411-16	פעילות בסיכון	פרק ה'
411-16	17. חשבונות ממוספרים	
411-16	18. חשבונות עבור צד שלישי	
411-16	19. לקוחות החשופים מבחינה ציבורית	
411-17	20. חשבון קורספונדנט	
419-17	(א) הכר את הלקוח	
419-18	(ב) ניטור שוטף	
411-19	21. פעילות פיננסית מול בנקים הפועלים ברשות הפלסטינית	
411-19	22. פעילות מול מאגד	
411-20	23. העברות כספים - מדינות בסיכון גבוה	
411-20	24. הפקדות שיקים	

עמ' 2 - 411	המפקח על הבנקים : ניהול בנקאי תקין [21] (05/22) ניהול סיכוני איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור

411-20	25. ניהול סיכונים הכרוכים בביצוע עסקאות בענפים עתירי סיכון באמצעות כרטיסי חיוב	
411-21	26. שירותי תשלום אגב פעילות במטבע וירטואלי של לקוחות	
411-24	היקף פעילות - ניהול סיכונים קבוצתי	פרק ו'
411-25	דיווח לפיקוח על הבנקים	פרק ז'
411-26	נספח א'1 - הסדר שקבע המפקח על הבנקים לפי סעיף 5(א)(8) לצו	נספחים
411-26	נספח א'2 - הסדר שקבע המפקח על הבנקים לפי סעיף 5(א)(8) לצו	
411-26	נספח א'3 - הסדר שקבע המפקח על הבנקים לפי סעיף 5(א)(8) לצו	
411-26	נספח א'4 - הסדר שקבע המפקח על הבנקים לפי סעיף 5(ב) לצו	
411-27	נספח ב' - הסדר שקבעה המפקחת על הבנקים לפי סעיף 7א לצו	
411-28	נספח ב'1 - הסדר שקבע המפקח על הבנקים לפי סעיף 7א לצו	
411-30	נספח ב'2 - הסדר שקבע המפקח על הבנקים לפי סעיף 7א לצו	
411-32	נספח ב'3 - הסדר שקבע המפקח על הבנקים לפי סעיף 6(א)(5) ו- 7א לצו	
411-33	נספח ג' - ניהול סיכונים הנובעים מפעילות חוצת גבולות של לקוחות	

פרק א': כללי**מבוא**

1. הלבנת הון ומימון טרור, בהיותם פעילויות בהן מועברים כספים בעיקר לשם הסתרה או הסוואה של מקורם, של הבעלות בהם או של השימוש בהם, מבוצעים, בין היתר, באמצעות המערכת הבנקאית. לפיכך, ניצבים התאגידים הבנקאים בחזית המאבק למניעת הלבנת הון ומימון טרור. מעבר לפגיעה בערכים המוגנים בחקיקה הרלוונטית, המאבק בפשיעה החמורה ובמעשי טרור, ניצולו של תאגיד בנקאי לפעילות של הלבנת הון ומימון טרור על ידי גורמים פליליים או טרוריסטים עלול לפגוע בשמו הטוב ובאמון הציבור בו ובמערכת הבנקאית כולה, ואף בשמה הטוב של מדינת ישראל. לפיכך נדרשים הדירקטוריון וההנהלה הבכירה לקבוע מדיניות ונהלים לצורך ניהול סיכוני איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור, ולנטר את יישומם, כחלק בלתי נפרד מהפעילות הבנקאית.
2. גישה מבוססת סיכון תורמת לאפקטיביות בחלוקת משאבים להתמודדות עם הלבנת הון ומימון טרור וליישום צעדים מבוססי סיכון בכל ההמלצות של ה-FATF. העיקרון המרכזי בגישה זו קובע שכאשר לקוחות מסווגים בסיכון גבוה, נדרש התאגיד הבנקאי לנקוט בצעדים מוגברים לניהול והפחתה של סיכון זה. בהערכת הסיכונים יתחשב התאגיד הבנקאי בכל גורמי הסיכון הרלוונטיים לפני קביעת רמת הסיכון הכוללת ובצעדים הנדרשים להפחתתה.
3. האחראי, כהגדרתו בסעיף 14 להלן, והכפופים לו הם חלק מפונקציית הציות של התאגיד הבנקאי, כהגדרתה בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 308 - "ציות ופונקציית הציות בתאגיד הבנקאי" ("הוראה 308"), ומהווים חלק בלתי נפרד מקו ההגנה השני בממשל ניהול הסיכונים בתאגיד הבנקאי; תפישה זו עקבית עם שלושת קווי ההגנה המפורטים בסעיף 4 להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 310 - "ניהול סיכונים" ("הוראה 310").
4. יודגש כי אין באמור בהוראה זו, כדי להוות בסיס למניעת שירותים בנקאיים מאוכלוסיות מוחלשות מבחינה כלכלית או חברתית על רקע זה בלבד.

תחולה

5. (א) הוראה זו תחול על תאגיד בנקאי ועל תאגידים כאמור בסעיפים 11(א)(2) ו-11(ב) לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א - 1981..
- (ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), בתאגיד כאמור בסעיף 11(א)(2) לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981 ובסניף של תאגיד בנקאי מחוץ לישראל, לא יחול האמור בסעיפים 42, 44 ו-72-74 להוראה זו.

הגדרות

6. כל המונחים בהוראה זו יפורשו כמשמעותם בצו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של תאגידים בנקאיים למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשס"א-2001 ("הצו"). בנוסף, בהוראה זו :

"איש ציבור" -	איש ציבור זר או איש ציבור מקומי או בעל תפקיד בכיר בארגון בינלאומי ;
"איש ציבור זר" -	יחיד המכהן בתפקיד ציבורי בכיר מחוץ לישראל ;
"איש ציבור מקומי" -	יחיד המכהן בתפקיד ציבורי בכיר בישראל ;
"בעל תפקיד בכיר בארגון בינלאומי" -	יחיד המכהן כחבר הנהלה בכיר בארגון בינלאומי, לדוגמה : מנהל, משנה למנהל, חבר דירקטוריון או כל ממלא תפקיד כאמור אף אם תוארו שונה ;
"תפקיד ציבורי בכיר" -	לרבות ראש מדינה, נשיא מדינה, ראש עיר, שופט, חבר כנסת או פרלמנט, חבר ממשלה, חבר הנהלת בנק מרכזי, שגריר, חבר מפלגה בכיר, קצין צבא או משטרה בכיר, מנהל בכיר בחברה ממשלתית או כל מי שממלא תפקיד כאמור אף אם תוארו שונה ;
"החוק" -	חוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000 ;
"האחראי" -	האחראי למילוי חובות תאגיד בנקאי שמונה כאמור בסעיף 8 לחוק ;
"בנקאות פרטית" -	שירותי בנקאות מועדפים הניתנים לבעלי עושר פיננסי ;
"לקוח" -	לרבות מקבל שירות ;
"מדינה בסיכון גבוה" -	מדינה או טריטוריה המנויה בתוספת הרביעית לצו ;
"מנהל בכיר" -	גורם ניהולי בתאגיד הבנקאי בעל מעמד מספיק גבוה והיכרות עם מדיניות ונהלי הבנק בתחומי איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור ;
"סולק" -	כהגדרתו בסעיף 36ט' לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981.

פרק ב': ממשל תאגידי**דירקטוריון**

7. כחלק מניהול סיכון הציות כהגדרתו בהוראה 308, הדירקטוריון אחראי לפקח גם על ניהול סיכונים הלבנת הון וסיכונים מימון טרור של התאגיד הבנקאי; במסגרת זו על הדירקטוריון:
- (א) לאשר את מדיניות איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור, כמפורט בסעיפים 10-11 להלן, תוך התחשבות בהערכת הסיכונים של התאגיד הבנקאי, שנקבעה לפי פרק ג' להלן;
  - (ב) להתוות את הדרכים שבהן יש להביא לידיעת העובדים את עיקרי מדיניות איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור, ואת החשיבות שהוא מייחס לה;
  - (ג) להבטיח כי נושאי איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור מטופלים באפקטיביות ובמהירות על ידי ההנהלה הבכירה בסיוע האחראי ופונקציות אחרות;
  - (ד) להעריך, לפחות אחת לשנה, את מידת האפקטיביות של ניהול הסיכון הכרוך בפעילות של הלבנת הון ומימון טרור על ידי התאגיד הבנקאי;
  - (ה) לקבוע את סוג, תוכן ותדירויות הדיווחים שיועברו אליו בנושאי איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור;
  - (ו) לקיים פגישה עם האחראי לבדו, לפחות אחת לשנה, כדי לסייע לדירקטוריון בביצוע הערכת האפקטיביות של ניהול סיכון איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור בתאגיד הבנקאי. פגישה כאמור גם יכולה להתקיים עם אחת מוועדותיו, כאמור בסעיף 35(ה)(3) להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 301 בנושא - "דירקטוריון".

הנהלה בכירה

8. ההנהלה הבכירה אחראית לניהול אפקטיבי של סיכונים הלבנת הון וסיכונים מימון טרור, ובכלל זה:
- (א) לגבש מדיניות איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור כתובה, הכוללת את העקרונות הבסיסיים על פיהם יפעלו ההנהלה והעובדים כמפורט בסעיפים 9-10 להלן;
  - (ב) לקבוע נהלים ליישום המדיניות שאישר הדירקטוריון, אשר ימנעו ניצול לרעה של התאגיד הבנקאי, בכוונה או שלא בכוונה, על ידי גורמים שונים. הנהלים יכללו התייחסות לנושאים המוסדרים בהוראה זו.
  - (ג) לדאוג להקצאת משאבים, לרבות כוח אדם, הולמים לאחראי לצורך השגת יעדי התאגיד הבנקאי;
  - (ד) לזהות ולהעריך, לפחות אחת לשנה, את סיכונים הלבנת הון ומימון טרור העומדים בפני התאגיד הבנקאי, כאמור בסעיף 23(ב) להלן, ולקבוע תכניות לניהול ולהפחתת סיכונים אלו.
  - (ה) לדווח לדירקטוריון או לאחת מוועדותיו (ועדת ניהול סיכונים או ועדת הביקורת), לפחות אחת לשנה, על ניהול סיכון איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור בתאגיד הבנקאי, באופן שיסייע לדירקטוריון לבצע הערכה מבוססת של מידת האפקטיביות בו מנהל התאגיד הבנקאי את סיכונים הלבנת הון ומימון טרור שלו;

(ו) לדווח באופן מיידי לדירקטוריון או לאחת מוועדותיו (ועדת ניהול סיכונים או ועדת הביקורת) על כשלי ציות בתחום איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור מהותיים כגון: כשלים שקיים בהם סיכון משמעותי ועלולים להביא להטלת סנקציות על-ידי ערכאות משפטיות או על-ידי רשויות רגולטוריות, להפסד פיננסי או לנזק תדמיתי.

מדיניות איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור

9. (א) המדיניות תפרט את האופן שבו ייערך התאגיד הבנקאי ליישום הוראה זו, לרבות התהליכים המרכזיים בהם יזוהו וינהלו סיכונים איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור בכל רמות התאגיד;

(ב) המדיניות תיקבע על בסיס קבוצתי, בשינויים המחויבים הנגזרים מהחקיקה, מהרגולציה וממאפייני הסיכון הרלוונטיים. המדיניות הקבוצתית תתייחס לכך שלקוחות המסווגים באותה קבוצה עשויים להוות סיכון שונה בשטחי שיפוט שונים.

10. המדיניות והנהלים שנקבעו על פיה יכללו, בין היתר, את הנושאים הבאים:

(א) מתן שירות ללקוחות לרבות הליך "הכר את הלקוח" בעת פתיחת חשבון (מדיניות קבלת לקוחות) או בעת מתן שירותים למבצע פעולה שאינו רשום כבעל או כמורשה חתימה בחשבון וכן בעת ביצוע פעולה משמעותית בחשבון ביחס לפעילותו השוטפת;

(ב) סיווג קבוצות לקוחות בסיכון גבוה;

(ג) כללי "הכר את הלקוח" שונים עבור לקוחות מסווגים שונים;

(ד) ניטור אחר הפעילות בחשבונות וניטור מוגבר אחר לקוחות בסיכון גבוה;

(ה) בקרה שוטפת אחר חשבונות ובקרה אחר פעילות לקוחות שלא באמצעות חשבון, תוך שימוש באמצעים שונים (לדוגמה: שימוש במאגרי מידע חיצוניים בין ציבוריים ובין פרטיים) בהתאם לרמת החשיפה לסיכון.

(ו) הגדרת תחומי הסמכות והאחריות של האחראי, כמפורט בסעיפים 14-18 להלן;

(ז) הקשרים בין האחראי לפונקציות אחרות המהוות את קו ההגנה השני ובינו לבין פונקציית הביקורת הפנימית, כמפורט בסעיף 4(ב) להוראה 310;

(ח) שימוש בטכנולוגיות חדשות או במוצרים חדשים או בשירותים חדשים;

(ט) סוגי הדיווחים, מתכונתם ותדירותם, שעל האחראי לדווח להנהלת התאגיד הבנקאי ולדירקטוריון;

(י) מקרים בהם התאגיד הבנקאי ינקוט בצעדים בקשר לחשבון של לקוח כחלק מניהול הסיכון, לרבות הטלת מגבלות על פעילות, איסור על ביצוע פעילות מסוימת ואפילו סגירת החשבון ללקוח;

(יא) יכולת הבנק לסרוק ולזהות עסקאות שיכול שיהיו קשורות למימון טרור ופרולפרציה ולאופן בו ייעשה שימוש ברשימות של ארגונים ופעילי טרור שהוכרזו על ידי גורמים אחרים, לדוגמה ועדת הסנקציות של האו"ם - UNSCR או משרד האוצר בארה"ב - OFAC;

(יב) ביצוע העברות כספים שמקורן או יעדן חשבונות בנק המופיעים באתרי אינטרנט, המשמשים לכאורה לפעילות הימורים בלתי חוקית ונכללים ברשימה המפורסמת באתר האינטרנט של הרשות המוסמכת;

(יג) התקשרות או ביצוע פעולות עבור לקוחות, עם גורמים מוכרזים ברשימות בינלאומיות, כפי שמפורסמות על-ידי מטה הסנקציות במשרד האוצר, כמסייעים לתוכנית הגרעין של איראן ושל התוכניות הנלוות לה;

(יד) התקשרות או ביצוע פעולות עבור לקוחות, עם גורמים המוכרזים על ידי ועדת הסנקציות של האו"ם - UNSCR, כפי שתפורסמה באתר משרד החוץ;

(טו) פעילות חוצת גבולות של לקוחות, בדגש על חביונות מס מחוץ למדינה בה נפתח החשבון, כמפורט בנספח ב' להוראה זו;

(טז) בתאגיד בנקאי שהוא סולק "הכר את הלקוח" להתקשרות סולק עם מאגד, אשר יביא בחשבון לפחות את הגורמים הבאים: תחום הפעילות של בתי עסק קצה, היקף הסליקה הצפוי של המאגד, היותו של המאגד נתון לפיקוח לעניין הלבנת הון ומימון טרור, כמפורט בסעיפים 76-80 להלן;

(יז) מגבלות על היקף פעילות ההנפקה והסליקה של תאגיד בנקאי בחו"ל, בפרט במדינות שבהן אין לו נוכחות מאוגדת ומפוקחת, וכן להתקשרות עם בתי עסק שתחום פעילותם הוא בענפים עתירי סיכון או ביצוע עסקאות בענפים אלו באמצעות כרטיס חיוב שהונפק על ידו, כמפורט בסעיפים 84-87 להלן.

11. מסמך המדיניות ייסקר לפחות אחת לשנה ויעודכן לנוכח התפתחויות ושינויים בסביבת הפעילות החיצונית, באסטרטגיה, במוצרים, בפעילויות ובמערכות התאגיד הבנקאי.

12. התאגיד הבנקאי יפעל לעגן במסמך המדיניות את העיקרון לפיו במקרה בו קיים חשש להלבנת הון או למימון טרור או במקרה בו זוהה שהלקוח או הפעילות בחשבון בעלי סיכון גבוה, יידרש התאגיד הבנקאי לבצע "הכר את הלקוח" ללא קשר להליכי זיהוי חלופיים, להקלות או לפטורים אחרים שנקבעו בהוראה, בצו או בכל מקום אחר.

היחידות העסקיות

13. התאגיד הבנקאי יקבע במדיניותו ונהליו את האמצעים שיופעלו אצל היחידות העסקיות בקו ההגנה הראשון, לרבות קביעת בקורות והדרכות לעובדים, כך שיהיו בידי קו ההגנה הראשון כלים ליישום מדיניות איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור של התאגיד הבנקאי.

האחראי

14. האחראי והעובדים הכפופים לו הם חלק מפונקציית הציות, ולפיכך תקפים לגביהם כל הכללים החלים על הפונקציה, כמפורט בהוראה 308, ובכלל זה:

(א) לאחראי יהיה מעמד פורמאלי בכיר בתאגיד הבנקאי. האחראי יהיה בעל כישורים, ידע וניסיון ההולמים את תפקידיו ותחומי אחריותו;

(ב) בהתאם לאמור בסעיף 33(א) להוראה 308, קצין ציות ראשי יהיה גם האחראי. עם זאת, במקרה בו קצין ציות ראשי הוא חבר הנהלת התאגיד הבנקאי, האחראי יכול להיות כפוף ישירות אליו;

(ג) לאחראי ולעובדיו תהיה גישה בלתי מוגבלת לכל הרשומות והמידע על זיהוי לקוחות ומסמכים נוספים ל"הכרת הלקוח", מסמכי עסקאות וכל מידע רלוונטי אחר;

- (ד) מידע רלוונטי יהיה נגיש לאחראי בתאגיד האם לצורך אכיפת המדיניות והנהלים הקבוצתיים בנושא איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור ;
- (ה) האחראי בתאגיד האם יוודא כי ניתנו הכלים לחברות הבנות ולסניפים ליישם את המדיניות הקבוצתית בנושא איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור. לצורך זה, עובדים אלו יעברו הדרכות על בסיס שוטף ;
- (ו) האחראי בתאגיד האם יוודא, שבתחום השיפוט בו פועלות חברות בנות או סניפים, מועסקים עובדים בעלי ידע וניסיון רלוונטיים.
15. האחראי בתאגיד האם יוודא יישום מדיניות ונהלי התאגיד הבנקאי בנושא איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור, על בסיס קבוצתי, כולל יעילותה של מדיניות מרכזית בנושא "הכר את הלקוח" והדרישות לשיתוף מידע עם גופים אחרים בקבוצה.
16. האחראי בתאגיד האם יוודא שחברות בנות רלוונטיות של התאגיד הבנקאי, בישראל ומחוץ לה, מיישמות את המדיניות הקבוצתית וכי פועל בהן אחראי ברמה מקצועית נאותה.
17. האחראי יגיש להנהלת התאגיד הבנקאי ולדירקטוריון, ישירות, דוח הערכה שנתי לגבי יישום מדיניות התאגיד הבנקאי, תוך התייחסות להטמעת הדרישות העולות מהחוקים, מהתקנות ומההוראות בנהליו, ולמכלול הסיכונים והחשיפות של התאגיד הבנקאי.
18. (א) האחראי יהיה רשאי לבצע את חובותיו לפי החוק, הצו והאמור בהוראה זו באמצעות מי שהסמיך לכך בכתב, וישמור על כך תיעוד ;
- (ב) הסמיך האחראי גורם בתאגיד הבנקאי כאמור בסעיף (א), האחריות תישאר אצל האחראי ;
- (ג) האחראי בתאגיד האם יבחן את הסיכונים לפי פעילות כפי שדווחו על ידי חברות הבנות והסניפים, ובמקרה הצורך יעריך את הסיכון הקבוצתי של לקוח מסוים או קבוצת לקוחות ; אין באמור בסעיף זה לגרוע מדיני הגנת הפרטיות החלים על פעילות התאגיד הבנקאי ;
- (ד) האחראי בחברות בנות ובסניפים מחוץ לישראל יהיה כפוף מקצועית לאחראי בתאגיד האם ולא למנהל חברת הבת או הסניף בחוץ לארץ.

הקשר עם הביקורת הפנימית

19. האחראי והכפופים לו מהווים חלק מקו ההגנה השני, ולפיכך יהיו נתונים לביקורת תקופתית בלתי תלויה של פונקציית הביקורת הפנימית המהווה את קו ההגנה השלישי, שתעדכן את האחראי בממצאי ביקורת הרלוונטיים למילוי חובותיו, ותעקוב אחר תיקון הממצאים ;
20. פונקציית הביקורת הפנימית תקצה משאבים הולמים לביקורת על הציות לנושא איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור בתאגיד הבנקאי ובחברות בנות בישראל ומחוץ לישראל, לרבות עובדים להם הידע והמומחיות לערוך ביקורת פנימית בתחומים אלו ; הבדיקה (כולל בדיקות מדגמיות) תכלול את המדיניות, הנהלים והבקורות.
21. בהתאם לאמור בסעיף 10(ז) לעיל, התאגיד הבנקאי יקבע במדיניות כי הביקורת הפנימית תתייחס לנושאים הבאים :
- (א) נאותות המדיניות והנהלים של איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור בהתמודדות עם הסיכונים שזוהו ;
- (ב) אפקטיביות עובדי התאגיד הבנקאי ביישום המדיניות והנהלים ;
- (ג) אפקטיביות הפיקוח והבקורות להבטחת הציות, לרבות פרמטרים של קריטריונים להתרעות ממוכנות שנקבעו ;

(ד) אפקטיביות ההדרכות שניתנו לעובדים הרלוונטיים.

22. פונקציית הביקורת הפנימית תוודא כי ההיקף, התדירות והמתודולוגיה נקבעו על בסיס גישה מבוססת סיכון. בנוסף, על הפונקציה לבצע ביקורות מחזוריות ייעודיות בנושא, כך שעל פני זמן תכסה את תחומי הפעילות השונים בתאגיד הבנקאי.

פרק ג': הערכת סיכונים

23. (א) תאגיד בנקאי יבצע הערכת סיכונים מקיפה בה יזוהו וינותחו סיכונים הלבנת הון ומימון טרור הניצבים בפניו. הערכת הסיכונים תהווה את התשתית ליישום גישה מבוססת סיכון על ידי התאגיד הבנקאי, ובין השאר תסייע בהקצאה הולמת של משאבים להפחתת הסיכונים שזוהו ;
- (ב) התאגיד הבנקאי יבחן את הערכת הסיכונים לפחות אחת לשנה, ובכל מקרה כאשר יש שינוי בנסיבות או מתעוררים איומים חדשים, ויעדכן את הערכת הסיכונים בהתאם ;
- (ג) התאגיד הבנקאי יפיץ את הערכת הסיכונים באופן ממוקד וייעודי לעובדים הרלוונטיים בתאגיד הבנקאי.
24. בביצוע הערכת הסיכונים התאגיד הבנקאי יתבסס על מגוון גורמים הרלוונטיים לפעילותו, לרבות :
- (א) אופי, היקף, גיוון ומורכבות עסקיו והשירותים אותם הוא נותן ;
- (ב) שוקי היעד ;
- (ג) מספר הלקוחות שכבר זוהו כלקוחות בסיכון גבוה ;
- (ד) המדינות או הטריטוריות אליהן חשוף התאגיד הבנקאי בין במישרין, בין באמצעות פעילות לקוחותיו, בדגש על מדינות בסיכון גבוה של רמות פשיעה מאורגנת או שחיתות גבוהה או מדינות עם בקורות לקויות לאיסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור כפי שפורסמו על ידי ה-FATF ;
- (ה) ערוצי ההפצה של הבנק, לרבות מידת הקשר הישיר עם הלקוח והסתמכות על טכנולוגיה ;
- (ו) ממצאי ביקורת פנימית ודוחות ביקורת של המפקח על הבנקים ;
- (ז) נפח וגודל העסקות בהינתן פעילותו הרגילה של התאגיד הבנקאי והפרופיל של לקוחותיו.
25. התאגיד הבנקאי יגבש את הערכת הסיכונים על בסיס מידע שיאסוף הן מגורמים פנימיים, הן מגורמים חיצוניים, כגון :
- (א) מנהלי פעילויות עסקיות וכן מנהלי קשרי לקוחות בתאגיד הבנקאי ;
- (ב) דוחות רלוונטיים של פונקציית הביקורת הפנימית ;
- (ג) הערכות סיכונים לאומיות, שנערכו בהתאם להמלצות ה-FATF הרלוונטיות לפעילות הקבוצה או התאגיד הבנקאי ;
- (ד) רשימות של ארגונים בין ממשלתיים ושל ממשלות ;
- (ה) דוחות הערכה והתקדמות של ה-FATF או של ארגונים קשורים, וכן טיפולוגיות המפורסמות על ידם.
26. התאגיד הבנקאי ינהל מעקב אחר איומי הלבנת הון ומימון טרור, הנובעים מפיתוח מוצרים ופרקטיקות עסקיות חדשות, לרבות ערוצי הפצה חדשים כמפורט בסעיף 16 להוראה 310, ומשימוש בטכנולוגיות חדשות או מתפתחות עבור מוצרים חדשים וקיימים, תוך נקיטת צעדים למניעת איומים אלו.
- הערכת הסיכון תיעשה טרם השימוש במוצר, בפרקטיקה או בטכנולוגיה החדשה או המתפתחת, והתאגיד הבנקאי ינקוט צעדים מתאימים לצורך ניהול והפחתת סיכונים אלה.

פרק ד': הפחתת סיכונים

הכר את הלקוח

27. המדיניות, הנהלים, הצעדים והבקורות להפחתת הסיכון כמפורט בהוראה זו, יהיו עקביים עם הערכת הסיכון של התאגיד הבנקאי.

גורמי סיכון

28. בקביעת מדיניות ונוהלי הכר את הלקוח יביא התאגיד הבנקאי בחשבון, בין היתר, את הגורמים הבאים :

גורמי סיכון - לקוחות

- (א) פתיחת החשבון נעשית בנסיבות לא רגילות, למשל היעדר זיקה של הלקוח למיקום הסניף של התאגיד הבנקאי ;
- (ב) לקוח תושב חוץ - ללא זיקה לישראל ;
- (ג) תאגידים או גופים שהוקמו בהסדרים משפטיים אחרים המשמשים כאמצעי להחזקת נכסים ;
- (ד) חברה שחלק גדול מהונה או מהון חברה השולטת בה מורכב ממניות למוכ"ז או מוחזק בידי נאמן בין אם היא הלקוח, הנהנה או בעלת השליטה ;
- (ה) עסק עתיר מזומנים ;
- (ו) מבנה תאגידי מורכב בצורה יוצאת דופן או בלתי רגילה ביחס לאופי הפעילות ;
- (ז) לקוח בעל יכולת השפעה על החלטות רכש בעלות היקף כספי משמעותי ;
- (ח) לקוח הפועל בתחומים המוכרים כבעלי סיכון גבוה להיותם כרוכים בשחיתות.

גורמי סיכון - מדינות וטריטוריות

- (ט) מדינות בסיכון גבוה ;
- (י) מדינות הנתונות לסנקציות, אמברגו או צעדים בעלי אופי דומה שהוטלו על ידי גופים כדוגמת ארגון האומות המאוחדות ;
- (יא) מדינות המזוהות על ידי מקורות מהימנים כמדינות בעלות רמות גבוהות של שחיתות או פשיעה ;
- (יב) מדינות או טריטוריות שזוהו על ידי מקורות מהימנים כממנות או כתומכות בפעילות טרור, או ככאלו שפועלים בהן ארגוני טרור.

גורמי סיכון - מוצרים, שירותים וערוצי הפצה

- (יג) בנקאות פרטית ;
- (יד) תשלומים או העברות מצדדים שלישיים לא מוכרים או ללא זיקה ללקוח ;
- (טו) עסקאות אנונימיות, לרבות עסקות מזומן ;
- (טז) פעילות בחשבון מקוון כהגדרתה בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 367 - "בנקאות בתקשורת", כמפורט שם.

משתני סיכון

29. תאגיד בנקאי יעריך, באמצעות שאלון הכר את הלקוח מובנה וממוכן, את רמת סיכון איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור הנשקפת לו מפעילות מול הלקוח, בהתבסס, בין היתר, על משתני הסיכון המפורטים להלן, תוך שקלול גורמי הסיכון:
- (א) מטרת ונסיבות פתיחת החשבון, וכן הפעילות המתוכננת בו לרבות מיקום הפעילות תוך התחשבות במידת הרגילות או משך ההתקשרות עם הלקוח;
  - (ב) עיסוקו של הלקוח;
  - (ג) היקף הנכסים והפעילות הצפויה בחשבון;
  - (ד) האם הלקוח או הנהנה או בעל השליטה הוא איש ציבור או קרוב של איש ציבור, כהגדרתו בסעיף 63 להלן;
  - (ה) לגבי חשבון עסקי - הכרת העסק, אפיון הלקוחות והספקים ובירור אודות היקף הפעילות העסקית המתוכננת בחשבון;
  - (ו) לגבי חשבון תאגיד - הכרת מבנה השליטה בתאגיד באמצעות מסמכים (כגון: תקנון, הסכמי בעלי מניות, הסכמי שיתוף) וכן הכרת שמות מנהלים בכירים בתאגיד;
  - (ז) בירור עם הלקוח האם סורב לקבל שירותים בתאגיד בנקאי מסיבות הקשורות באיסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור.

פעילות בסיכון גבוה

30. תאגיד בנקאי שזיהה אגב ביצוע "הכר את הלקוח" את הלקוח או את הפעילות בחשבון כבעלי סיכון גבוה, ינקוט אחת או יותר מהפעולות הבאות:
- (א) השגת מידע נוסף על הלקוח ממאגרי מידע נגישים לציבור או ממקורות גלויים כמו רשת האינטרנט ועדכון בתדירות גבוהה יותר של פרטי הזיהוי של הלקוח ושל הנהנה;
  - (ב) בירור מקור עושרו של הלקוח וכן מקור הכספים שאמורים להיות מופקדים בחשבון;
  - (ג) קבלת מידע והסברים, ובמקרה הצורך גם אסמכתאות בכתב התומכות בהסברים אלו, לפעולות שבוצעו או שיבוצעו בחשבון;
  - (ד) ניטור מוגבר של הפעילות בחשבון באמצעות הוספת בקורות והגדלת תדירותן, וקביעת דפוסי פעילות המצריכים בדיקה נוספת, כמפורט בסעיף 33;
  - (ה) בירור אודות חשבוניות הקשורים לחשבון הלקוח;
  - (ו) קבלת אישור של מנהל בכיר לפתיחת החשבון או להמשך ניהולו לרבות ביצוע של פעולות משמעותיות.

ניטור פעילות הלקוח

31. תאגיד בנקאי יעקוב אחר פעילות הלקוח כדי להחליט אם היא עולה בקנה אחד עם הערכתו לגבי הפעילות בחשבון ועם היכרותו את הלקוח, פעילותו העסקית ופרופיל הסיכון שלו, כפי שגובש על בסיס השאלון הממוכן, כאמור בסעיף 29 לעיל.
32. תאגיד בנקאי ינהל מערכת ממוחשבת לאיתור פעילות חריגה בכל חשבוניות לקוחותיו וכן פעילות חריגה בפעולות שלא נרשמות בחשבון לקוח. דבר זה יכול שייעשה על ידי קביעת מגבלות לסוגי

חשבוניות מסוימים. התאגיד הבנקאי יבחן באופן מוגבר האם קיים הגיון כלכלי או עסקי בפעולות מורכבות או בפעולות הנבנות באופן בלתי רגיל.

פעולות חריגות יכללו, בין השאר, פעולות נעדרות הגיון כלכלי או עסקי, פעולות מורכבות, פעולות בהיקפים ניכרים, ובפרט הפקדות במזומן, בסכומים שאינם מתיישבים עם הפעילות הצפויה בחשבון.

33. בהמשך לאמור בסעיף 30(ד) לעיל, תאגיד בנקאי ינהל מערך מאורגן של בקרה ויעקוב אחר חשבוניות של לקוחות בסיכון גבוה, באמצעות הפעלת מערך אינדיקטורים מיוחד לחשבוניות אלו, בהתחשב בין היתר ברקע של הלקוח, המדינה ממנה מועברים הכספים וסוג הפעולות.

34. תאגיד בנקאי ינהל מערכת מידע, אשר תספק לאחראי מידע זמין, הדרוש לניתוח ולמעקב יעיל אחר חשבוניות של לקוחות בסיכון גבוה. מידע זה יכלול פעולות בלתי רגילות שנעשו באמצעות חשבון הלקוח, ומידע לגבי יחסי התאגיד הבנקאי עם אותו לקוח לאורך זמן. כמו כן יכלול המידע דוחות על חשבוניות שחסרים בהם מסמכים.

שמירת מסמכים

35. (א) תאגיד בנקאי יקבע נהלים לשמירת המידע ההכרחי לאימות זהותו של לקוח וסוג עסקיו, תוך התייחסות למקור המידע, לתקופת שמירתו, לסוג הלקוח (יחיד, תאגיד וכו') והצפי לגבי היקף הפעילות בחשבון. המידע יישמר באופן שיאפשר איתור יעיל וזמין שלו;

(ב) המסמכים יאפשרו שחזור גם של עסקות בודדות, כך שבמקרה הצורך יוכלו לשמש כראיות בהגשת כתב אישום בגין פעילות פלילית;

(ג) המסמכים שיישמרו יכללו גם דפי חשבון ותכתובות עסקיות כגון בירורים שנועדו לקבוע את הרקע והמטרה של עסקות גדולות מורכבות וחריגות;

(ד) מידע כאמור לעיל יישמר בהתאם לקבוע בסעיפים 7 ו-14(ב) לצו, לפי העניין.

36. (א) תאגיד בנקאי יבצע סקירות על מנת להבטיח קיומו של מידע מתאים ומעודכן, ובחשבוניות של לקוחות בסיכון גבוה יבצע סקירות מוגברות;

(ב) הסקירות יבוצעו במועדים ובאירועים שקבע התאגיד הבנקאי בנהליו, כגון כאשר עומדת להתבצע עסקה משמעותית, כאשר הסטנדרטים לגבי דרישת מסמכי לקוח משתנים או כאשר יש שינוי משמעותי באופן התנהלות החשבון;

(ג) גילה התאגיד הבנקאי שחסר לו מידע משמעותי לגבי לקוח, ינקוט צעדים כדי להבטיח את השגת המידע המתאים בהקדם.

הדרכה

37. (א) תאגיד בנקאי יבצע הדרכה בנושא זיהוי והכרת הלקוח, תוך הבחנה בין עובדים חדשים, עובדי הנהלה, עובדי סניף, עובדים המטפלים בקבלת לקוחות חדשים ועובדי פונקציית הציות, ויביא לידיעת עובדיו את הנהלים שקבע.

(ב) ההדרכה תותאם לעובד או לקבוצת העובדים הרלוונטית כדי להבטיח כי יש ברשותם את הידע והמידע ליישם בצורה אפקטיבית את מדיניות ונוהלי התאגיד הבנקאי.

(ג) ההדרכה תתבצע על בסיס שוטף כדי להבטיח שהמידע המצוי בידי העובדים עדכני וכולל מידע על טכניקות, שיטות ומגמות עכשוויות. בהדרכה תינתן תשומת לב מיוחדת לכל

ההוראות המתייחסות למניעת הלבנת הון ומימון טרור, ובמיוחד לדרישות הנוגעות לדיווח על פעולות בלתי רגילות. על התאגיד הבנקאי לנקוט פעולות הנדרשות לצורך הטמעת הידע.

38. תאגיד בנקאי יקבע נהלים שיבטיחו קיומם של סטנדרטים גבוהים, לרבות של יושרה, לקבלת עובדים חדשים בהתאם לאופי התפקיד.

לעניין חלק זה, "עובדים" - לרבות עובדי חברות כוח אדם.

דיווח לרשות המוסמכת

39. זיהה תאגיד בנקאי פעילות חריגה בחשבון בין אם כתוצאה מהתרעה של המערכת הממוכנת כאמור בסעיף 32 לעיל ובין אם בכל אופן אחר, עליו לפעול באופן הבא:

(א) יבדוק את הרקע ומטרת הפעילות החריגה בחשבון ויבחן האם הפעילות עולה כדי פעילות החייבת בדיווח לפי סעיף 9 לצו.

(ב) ממצאי הבדיקה יתועדו בכתב ויהיו זמינים לרשויות הפיקוח ולמבקרים לתקופה שלא תפחת משבע שנים ממועד קבלת ההחלטה האם לדווח.

40. (א) תאגיד בנקאי יקבע נוהל מפורט המסדיר את ערוצי הדיווח הפנימיים על פעולות בלתי רגילות על פי סעיף 9 לצו. הנוהל יכלול תיעוד מלא של הליך קבלת ההחלטות החל מהגילוי הראשוני וכלה בהתגבשות ההחלטה אם לדווח לרשות המוסמכת;

(ב) דיווח על פעולה בלתי רגילה לפי סעיף 9 לצו, יתבצע בפרק הזמן הקצר ביותר בנסיבות העניין. במקרה של נסיבות מיוחדות, עיכוב בלתי נמנע או שהתאגיד הבנקאי רואה את העיכוב כמוצדק, יתעד התאגיד הבנקאי את הסיבות לעיכוב;

(ג) תאגיד בנקאי ישמור תיעוד של הדיווח לרשות המוסמכת לתקופה של לפחות שבע שנים ממועד הדיווח.

זיהוי לקוחות

41. תאגיד בנקאי ירשום את השם ואת מספר הזהות של מבצע פעולה, בחשבון שאינו רשום בו כבעלים או כמורשה חתימה. לעניין סעיף זה רשאי התאגיד הבנקאי להסתפק ברישום הפרטים שמסר מבצע הפעולה.

בסעיף זה "פעולה" - פעולה במזומנים שסכומה פחות מ- 10,000 שקלים חדשים או פעולה אחרת שסכומה פחות מ- 50,000 שקלים חדשים.

42. תאגיד בנקאי ירשום מספר זהות למוסד ציבורי שהוקצה לו על פי מרשם "ישויות ללא רשם בחוק", המנוהל אצל שע"מ (שירות עיבודים ממוכנים) ברשות המיסים בישראל.

43. תאגיד בנקאי יקצה מספר זהות אחיד וחד-חד ערכי שישמש את התאגיד הבנקאי:

(א) לגוף מוכר ולתאגיד שהוקם בחיקוק בחו"ל (כגון: בנק מרכזי וכו')

(ב) למוסד ציבורי שאינו רשום בשע"מ ושגם לאחר פניה לשע"מ לא הוקצה לו מספר זהות.

44. תאגיד בנקאי יפעיל הליכי זיהוי שיהלמו את המצבים בזיהוי שנעשה לפי פסקאות (1)-(4) בסעיף קטן 6(א) לצו.

45. במקרה שבעל החשבון הוא תאגיד, ירשום התאגיד הבנקאי כבעל שליטה את היחיד השולט בתאגיד; נשלט התאגיד באמצעות שרשרת אחזקות, נדרש התאגיד הבנקאי להבין את כל שרשרת האחזקות בתאגיד עד ליחיד בעל השליטה.

46. (א) תאגיד בנקאי ינקוט אמצעים סבירים לאיתור העברות אלקטרוניות שמקורן מחוץ לישראל ויעדן ישראל, אשר חסר בהן מידע על הצדדים לפעולה הנדרש בסעיף 2(יא) לצו.
- (ב) תאגיד בנקאי המקבל העברה אלקטרונית שמקורה מחוץ לישראל, יאמת את פרטי הזיהוי של מקבל ההעברה במידה ואלה לא אומתו בעבר על ידו, וישמור את מסמכי ההעברה, למעט במקרים בהם סכום ההעברה אינו עולה על 5,000 שקלים חדשים ולא התעורר אצלו חשש להלבנת הון ומימון טרור.
47. (א) תאגיד בנקאי המקבל העברה שמקורה מחוץ לישראל יקבע נהלים מבוססי סיכון לקבוע האם לקבל, לדחות או לעכב העברה, שאותה כאמור בסעיף 46(א) לעיל, שכן ככלל אין לקבל העברה בה חסר מידע על הצדדים לפעולה. חובה זו תחול הן על תאגיד בנקאי המנהל את חשבון המוטב, והן על תאגיד בנקאי מתווך שדרכו בוצעה ההעברה.
- (ב) הנהלים יתייחסו, בין היתר, לסוג המידע החסר, למדינה שממנה מבוצעת ההעברה, סכום ההעברה, זהות המקבל ומהות התשלום.
- (ג) הנהלים יתייחסו למקרים בהם תיערך פנייה להשגת מידע זה מהבנק יוזם ההעברה או מהבנק המתווך.
48. (א) תאגיד בנקאי לא יבצע הוראה של לקוח לביצוע העברה אלקטרונית בתוך ישראל מבלי שיופיעו פרטי המעביר והנעבר, הקבועים בסעיף 2(יא) לצו.
- (1א) תאגיד בנקאי המקבל הוראה לביצוע העברה אלקטרונית של לקוח בתוך ישראל, יודא כי באפשרותו להעביר את הפרטים כאמור בסעיף קטן (א), לרשויות האכיפה, באופן מידני, לפי דרישה.
- (ב) תאגיד בנקאי לא יקבל העברה אלקטרונית מחוץ לישראל אל ישראל, שלא כוללת את פרטי חשבון המוטב בפורמט IBAN, אלא בנסיבות שקבע הבנק בנהליו.
- 48א. תאגיד בנקאי לא יבצע מספר העברות אלקטרוניות במקבץ אחד (אצווה) אל מחוץ לישראל, עבור אותו מעביר מבלי שיופיעו פרטי המעביר והנעבר הקבועים בסעיף 2(יא) לצו לכל אחת מההעברות שבמקבץ. לעניין סעיף קטן זה, "מקבץ" – מספר העברות עבור אותו מעביר לנעברים שונים אשר מועברות בקובץ אחד.
49. בפתיחת חשבון באופן מקוון יחולו ההוראות הקבועות בפרק ג' בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 367 - "בנקאות בתקשורת"

סירוב סביר

50. יראו סיבה לסירוב סביר לפתיחת חשבון וניהולו, לרבות ביצוע פעולות מסוימות בחשבון, וכן למתן שירותים למבצע פעולה שאינו רשום כבעל או כמורשה חתימה בחשבון לעניין חוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981, בהתקיים אחד או יותר מהתנאים הבאים :
- (א) אי היענות של הלקוח למסור פרטים הנדרשים למילוי הוראות הצו, הוראה זו וכן מדיניות ונהלי התאגיד הבנקאי שנקבעו על פיהם ;
- (ב) יסוד סביר לחשש כי פעולה קשורה להלבנת הון או למימון טרור.
- (ג) ביצוע "הליך של הכרת הלקוח" יוביל להפרת האיסור הקבוע בסעיף 12 לצו.

אי ביצוע פעולה, לרבות אי-השלמת הליך של הכרת הלקוח או אי-פתיחת חשבון או סיום התקשרות עם הלקוח אינם מיתרים את חובת התאגיד הבנקאי לבחון את הצורך בדיווח לרשות המוסמכת על פעולה בלתי רגילה על פי סעיף 9 לצו.

פרק ה': פעילות בסיכון

חשבונות ממוספרים

51. תאגיד בנקאי לא יפתח חשבונות ממוספרים (חשבונות שזהות בעליהם ידועה לתאגיד הבנקאי אולם במקום הפרטים המזהים מופיעים מספרים או שמות קוד בחלק מרישומי התאגיד הבנקאי).
52. תאגיד בנקאי לא יפתח ולא ינהל חשבונות אנונימיים או חשבונות בשמות בדויים.

חשבונות עבור צד שלישי

53. תאגיד בנקאי ינקוט אמצעים להבנת מערכת היחסים בין הגורמים הקשורים לחשבונות המנוהלים על ידי נאמן, כגון: אפוטרופוס, מפרק, מנהל עיזבון, כונס נכסים, עורך דין, רואה חשבון וכו'.
54. תאגיד בנקאי ירשום את פרטי הזהות של יוצרי הנאמנות וכן של מגן הנאמנות (protector), אם קיים, וינקוט אמצעים סבירים, בהתייחס למידת הסיכון להלבנת הון ומימון טרור, לאימות זהותם.
55. בפתיחת חשבון נאמנות עם נהנים רבים הניתנים לאפיון, התאגיד הבנקאי יהיה רשאי להסתפק ברישום כללי של הנהנים, ובלבד שבעל החשבון יתחייב להעביר את זהות הנהנים בעת התשלום להם או בעת מימוש זכויותיהם הנמצאות בנאמנות או בכל מקרה אחר שידרוש זאת.
56. תאגיד בנקאי לא יפתח או ינהל חשבון ללקוח הפועל עבור צד שלישי ואינו מוסר את המידע הנדרש לגבי אותו צד שלישי.
57. האמור בסעיפים 53-56 לעיל יחול גם על הסדרים משפטיים מקבילים שאינם נאמנות.

לקוחות החשופים מבחינה ציבורית

58. (א) בפתיחת חשבון ללקוח חדש, כמו גם בעת עדכון פרטי הכר את הלקוח ללקוח קיים, יבדוק התאגיד הבנקאי האם הלקוח, הנהנה או בעל השליטה הוא איש ציבור. הבדיקה תיעשה, בין היתר, על ידי בירור ישיר מול הלקוח, וכן, במידת הצורך ועל פי גישה מבוססת סיכון, וככל הניתן גם באמצעות חיפוש מידע זמין לציבור ברשת האינטרנט וכן באמצעות מאגר מידע מסחרי ממוחשב.
- (ב) התברר במהלך ההתקשרות שהלקוח או הנהנה או בעל השליטה הוא איש ציבור יפעל התאגיד הבנקאי כפי הנדרש בעת פתיחת חשבון לאיש ציבור.
59. תאגיד בנקאי ינקוט אמצעים לבירור מקור הכספים שעתידים להיות מופקדים בחשבון וכן את מקור עושרו של איש ציבור, טרם פתיחת חשבון, ובמהלך ההתקשרות העסקית. גורמים בהם יתחשב התאגיד הבנקאי כוללים:
- (א) סיווג המדינה בה נחשב הלקוח לאיש ציבור, תוך התייחסות לאיכות משטר איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור וכן לדוחות על שחיתות כדוגמת אלו המפורסמים על ידי האו"ם;

- (ב) מקורות עושר או הכנסה בלתי מוסברים ;
- (ג) צפי לקבלת סכומים גבוהים מגופים ממשלתיים או מחברות ממשלתיות ;
- (ד) מקור העושר מתואר כעמלה מחוזים ממשלתיים ;
- (ה) שימוש בחשבונות ממשלתיים כמקור הכספים בעסקה.
60. ההחלטה לפתוח או להמשיך לנהל חשבון לאיש ציבור זר או לבעל תפקיד בכיר בארגון בינלאומי תתקבל על ידי מנהל בכיר.
61. (א) חשבון של לקוח שהוא או הנהנה או בעל השליטה איש ציבור זר או בעל תפקיד בכיר בארגון בינלאומי יוגדר כחשבון של לקוח בסיכון גבוה, ולפיכך על התאגיד הבנקאי לנקוט בצעדים המפורטים בסעיף 30 לעיל.
- (ב) זיהה תאגיד בנקאי כי איש ציבור מקומי הוא "לקוח בסיכון גבוה", על פי המידע שהושג בחליך "הכר את הלקוח" כאמור בסעיפים 28-30, ותוך התחשבות בגורמים הבאים : בכירות התפקיד הציבורי וכן מידת הגישה לכספי ציבור ; ינקוט התאגיד הבנקאי את כל הצעדים המפורטים בחלק זה בקשר להתקשרות עסקית עם איש ציבור זר, גם בקשר להתקשרות עסקית עם איש ציבור מקומי.
62. תאגיד בנקאי יפעל כאמור בסעיפים 58-61 גם ביחס ליחיד שניהן בתפקיד ציבורי בכיר או כחבר הנהלה בכיר בארגון בינלאומי, בגישה מבוססת סיכון בהתאם למשתני הסיכון הבאים : בכירות משרתו, משך הזמן שעבר מאז סיום כהונתו, וכן הקשר בין התפקיד אותו מילא לעיסוקו הנוכחי.
63. לעניין סעיפים 58-62 יראו ניהול חשבון של קרוב של איש ציבור כמו ניהול חשבון של איש ציבור ;
- "קרוב" - כל אחד מהבאים :**
- (1) קרוב משפחה - לרבות בני זוג, הורים, אחים, ילדים ;
  - (2) תאגיד הנשלט על ידי איש הציבור ;
  - (3) שותף קרוב - יחיד הידוע כבעל שליטה משותפת בתאגיד או בנאמנות או בעל קשרים עסקיים עם איש ציבור ; או יחיד שהוא בעל שליטה בלעדי בתאגיד או בנאמנות שידוע כי הוקמו למעשה לטובת איש ציבור.

חשבון קורספונדנט

64. תאגיד בנקאי המנהל חשבונות קורספונדנט יבצע הערכת סיכונים הלבנת הון ומימון טרור הכרוכים בניהול חשבונות אלו, ובהתאם להערכה זו ינקוט צעדי הכר את הלקוח הנדרשים, כמפורט בסעיפים 65-66 להלן.

הכר את הלקוח

65. בעת פתיחת חשבון, וכן באופן שוטף, תאגיד בנקאי המנהל חשבונות קורספונדנט יאסוף מידע מספק משאלונים ובמידת הצורך גם ממקורות גלויים, כדי להכיר ולהבין את מהות עסקיהם של הבנקים המנהלים אצלו חשבון קורספונדנט ("הרספונדנטים"), תוך התחשבות גם בגורמים הבאים :
- (א) מידע אודות ההנהלה ובעלי השליטה של הבנק הרספונדנט (במיוחד אם קיימים אנשי ציבור), עיקר פעילותו העסקית, מיקום התאגדותו ועסקיו, לקוחותיו ומקום מושבם ;
- (ב) המוניטין של הבנק הרספונדנט, לרבות האם הוא היה נתון לחקירה בנושאי איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור או לפעולה רגולטורית אחרת ;

- (ג) מדיניות איסור הלבנת הון איסור מימון טרור ונוהלי הניטור והבקורות של הבנק הרספונדנט, לרבות תיאור נהליו לעניין "הכר את הלקוח";
- (ד) מטרת החשבון הנפתח והשירותים שיינתנו לבנק הרספונדנט;
- (ה) מצב ואיכות הפיקוח וההסדרה במדינה בה ממוקם הבנק הרספונדנט בדגש על משטר איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור לרבות היותה של המדינה בסיכון גבוה, ובמקרה של קבוצה בנקאית גם מצב הפיקוח וההסדרה במדינות בהן ממוקמות השלוחות והחברות הבנות;
- (ו) היכולת לקבל פרטים מזהים על צדדים שלישיים שיהיו רשאים לעשות שימוש בחשבון הקורספונדנט;
- (ז) האפשרות כי בנקים רספונדנטים אחרים, שיש להם קשרי קורספונדנט עם הבנק הרספונדנט, יעשו שימוש בחשבון הקורספונדנט.
66. (א) תאגיד בנקאי לא יסתפק רק בקבלת מסמכים מהבנק הרספונדנט אלא יקיים פגישות במידת הצורך, עם הנהלת הבנק ועם קצין הציות כמו גם עם רגולטורים רלוונטיים במדינת הפעילות של הבנק הרספונדנט, בכפוף להסכמתם.
- (ב) לצורך איסוף מידע, תאגיד בנקאי יעשה שימוש גם בדוחות הערכה של ארגון ה-FATF והארגונים האזוריים המקבילים (FSRB - FATF Style Regional Body), וכן במידע רלוונטי נגיש שפרסמו רשויות מדינתיות על הבנק הרספונדנט.
67. מבלי לגרוע מהאמור בסעיף 65 לעיל, בפתיחת חשבון קורספונדנט יחול גם האמור להלן:
- (א) תאגיד בנקאי לא יפתח ולא ינהל חשבון קורספונדנט למוסד פיננסי שאינו מפקח לעניין איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור;
- (ב) תאגיד בנקאי לא יפתח ולא ינהל חשבון קורספונדנט עם בנק הרשום במקום שבו אין לבנק כל נוכחות פיזית (shell bank) אלא אם הוא קשור לקבוצה בנקאית מפקחת וכן לא ינהל עסקים כאמור עם מוסד פיננסי המאפשר שימוש בחשבונותיו על ידי בנק כאמור;
- (ג) ההחלטה על פתיחת חשבונות קורספונדנט חדשים ועל המשך ניהולם תתקבל על ידי מנהל בכיר.

ניטור שוטף

68. תאגיד בנקאי המנהל חשבון קורספונדנט יקבע מדיניות ונהלים מתאימים כדי לזהות:
- (א) פעילות שאינה עקבית עם מטרת השירותים המוענקים לבנק הרספונדנט;
- (ב) פעילות המנוגדת למחויבויות שסוכמו בין הבנק הקורספונדנט לבנק הרספונדנט.
69. דיווח על חשבונות קורספונדנט בסיכון גבוה ואופן ניטורם יובאו לידיעת ההנהלה הבכירה על בסיס שוטף.
70. במקרים בהם מאפשר התאגיד הבנקאי ללקוחות הבנק הרספונדנט לבצע פעולות באופן ישיר בחשבון הקורספונדנט, עליו לנטר פעילות זו בהתאם לסיכון הספציפי שלה. כמו כן, עליו לוודא שהבנק הרספונדנט מיישם נוהלי "הכר את הלקוח" מתאימים ללקוחות אלו, וביכולתו להעביר מידע זה לבנק הקורספונדנט לפי דרישה.

פעילות פיננסית מול בנקים הפועלים ברשות הפלסטינית

71. תאגיד בנקאי לא יקבל להפקדה שיקים, בשקלים או במט"ח, המשוכים על בנקים הפועלים ברשות הפלסטינית, שלא מוטבעים על פניהם פרטי הזיהוי של בעלי החשבון באותיות לטיניות וספרות הנהוגות במדינת ישראל.
72. תאגיד בנקאי לא יקבל שיקים לגביה, בשקלים או במט"ח, שהוצגו על ידי בנקים הפועלים ברשות הפלסטינית, ללא קבלת פרטי החשבון בו הופקד השיק ופרטי הזיהוי של כל בעלי החשבון באותיות לטיניות וספרות הנהוגות במדינת ישראל.
73. תאגיד בנקאי לא יקבל להפקדה שיקים מוסבים המשוכים על בנקים הפועלים ברשות הפלסטינית ולא יקבל לגביה שיקים מוסבים שהוצגו על ידי בנקים הפועלים ברשות הפלסטינית.
74. תאגיד בנקאי לא יקבל העברה כספית בסכום העולה על 5,000 ש"ח מבנקים הפועלים ברשות הפלסטינית ללא קבלת פרטי החשבון של הצד האחר לפעולה ופרטי הזיהוי של כל בעלי החשבון באותיות לטיניות וספרות הנהוגות במדינת ישראל.
75. לעניין סעיפים 71 עד 74 :
פרטי הזיהוי של בעל החשבון : ביחיד : שם משפחה, שם פרטי ומספר זהות ; ובתאגיד : שם ומספר רישום.
פרטי החשבון : מספר בנק, מספר סניף ומספר חשבון.

פעילות מול מאגד

76. בסעיפים 77-80 :
"מאגד" - תאגיד המרכז חיובים וזיכויים של בתי עסק קצה המבוצעים באמצעות כרטיסי חיוב, ובלבד שהתאגיד הוא בעל רישיון לפי חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), התשע"ו-2016 או גוף פיננסי מוסדר שקיבל היתר להמשך עיסוק ולא נשללה בקשתו לרישיון.
- "בית עסק קצה"** - בית עסק שבו מתבצעת פעילות קמעונאית של מכירת שירותים או מוצרים.
77. סולק לא ירכז חיובים וזיכויים עבור מאגד בטרם יקבל את רשימת בתי עסק קצה שעמם פועל המאגד, וכן את התחייבות המאגד לעדכן, באופן שוטף, את הסולק בדבר כל בית עסק קצה שמתווסף או שנגרע מרשימת בתי העסק הקיימת אצלו.
78. סולק - הנותן שירותי סליקה למאגד גם במקרים בהם אין לו הסכם סליקה ישיר עם בית עסק קצה, רשאי לעשות כן, כל עוד לא עלה היקף הסליקה השנתי לבית עסק קצה בודד על 2,000,000 ש"ח.
- על אף האמור ככל שמדובר במאגד שלא חל על פעילותו כמאגד צו, לפי חוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000 ולפי חוק המאבק בטרור, התשע"ו-2016, מגבלת היקף הסליקה השנתי לבית עסק קצה בודד תעמוד על סך של 100,000 ש"ח.
- במקרים המפורטים לעיל סולק יקבע נהלים לביצוע בדיקת נאותות לבתי עסק קצה - על בסיס מדיניות "הכר את הלקוח" שנקבעה כאמור בסעיף 10(יז) לעיל - באמצעות המאגד ובלבד שיקיים בקורות על הבדיקה המבוצעת ע"י המאגד.
79. סולק יקבל מהמאגד פירוט לפי עסקה שביצע לקוח בכל בית עסק קצה, אשר יכלול את שם בית עסק קצה, סכום העסקה, מועד ביצוע העסקה.
80. המאגד יתחייב כלפי הסולק כי אינו פועל עבור מאגד אחר.
81. האחראי יאשר כל התקשרות של סולק עם מאגד.

העברות כספים - מדינות בסיכון גבוה

82. (א) פעולת העברת כספים באמצעות מוסד פיננסי במדינה בסיכון גבוה, שיעדה הסופי הוא למוסד פיננסי במדינה אחרת בסיכון גבוה, עבורו או עבור לקוחו, תאושר על ידי האחראי.
- (ב) תאגיד בנקאי ינהל מערכת מידע ממוחשבת של העברות כספיות ממדינות ולמדינות בסיכון גבוה, אשר תספק לאחראי מידע זמין, בין היתר, לגבי שם הלקוח ומספר חשבונו, הדרוש לאיתור ולמעקב יעיל אחר פעולות אלו ולבחינה האם אלו פעולות בלתי רגילות.

הפקדות שיקים

83. התאגיד הבנקאי יקבע בנהליו כללים לטיפול בסיכון הגלום בפעולה של הפקדת שיקים בהקשר של איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור, תוך התייחסות, בין היתר, לגורמים הבאים:
- (א) שיקים מוסבים;
- (ב) הפקדות שיקים רבות שאינן עקביות עם הפעילות בחשבון הלקוח;
- (ג) שיקים המשוכים על בנק מחוץ לישראל. במקרה כאמור, בטרם ביצוע פעולת הסליקה, על התאגיד הבנקאי לוודא קיום זיקה בין פעולת הפקדת השיק לבין ביצוע הפעולה בתאגיד בנקאי במדינת ישראל.

ניהול סיכונים הכרוכים בביצוע עסקות בענפים עתירי סיכון באמצעות כרטיסי חיוב

84. בסעיפים 85-87:
- "ענפים עתירי סיכון" - הימורים, פורנוגרפיה, שיווק "סם מרפא", "רעל", "רעל רפואי" ו"תכשיר" כמשמעותם בפקודת הרוקחים [נוסח חדש], תשמ"א - 1981, וכן כל תחום אחר אשר הדירקטוריון הגדיר כעתיר סיכון;
- "עסקה במסמך חסר" - עסקה בין לקוח וספק, שבה לא הוצג כרטיס חיוב במעמד ביצוע העסקה; לעניין זה "הצגת כרטיס" - כהגדרתה בסעיף 12(ב) להוראה 470.
85. סולק לא יאשר עסקה שנעשתה באמצעות כרטיס חיוב שהונפק על ידו, אשר בוצעה במסמך חסר, בין אם בוצעה ברשת האינטרנט ובין אם בדרך אחרת, אם על פי המידע המצוי בידי קיים חשש כי החיוב הוא בגין "משחק אסור" "הגרלה" או "הימור" כהגדרתם בסימן י"ב לפרק ח' לחוק העונשין, התשל"ז-1977 ("חוק העונשין"), למעט פעילות המותרת על פי חוק העונשין, ובנוסף קיים חשש שמתמלא לגביה אחד מהתנאים הבאים:
- (א) השירות בגינו חויב המשלם באמצעות כרטיס החיוב אינו חוקי במדינה בה ניתן;
- (ב) חיוב התשלום בגין העסקה אמור להתבצע באמצעות כרטיס חיוב של לקוח שהוא תושב ישראל, או של לקוח שהוא תושב חוץ השוהה בישראל.
86. סולק לא יתקשר בהסכם לסליקת עסקות במסמך חסר, בין אם באמצעות רשת האינטרנט ובין אם בדרך אחרת, עם לקוחות (בתי עסק), בין בישראל ובין מחוצה לה, אלא אם על פי המידע המצוי בידיה תחום הפעילות של הלקוח אינו מהווה הפרה של הדין.
87. סולק לא יתקשר בהסכם עם לקוחות (בתי עסק) מחוץ לישראל שתחום פעילותם בענפים עתירי סיכון, כאמור בסעיף 85 לעיל, אלא אם:
- (א) בעת ההתקשרות מצויה ברשותו חוות דעת משפטית על פיה תחום פעילות הלקוח אינו מהווה הפרה של הדין, כגון: פרסום תועבה ובו דמותו של קטין, הימורים אסורים, ושיווק

אסור של "סמי מרפא", "רעלים", "רעלים רפואיים" ו"תכשירים". חוות הדעת המשפטית תתייחס לדין החל על הצדדים לעסקה, בכל מוקדי פעילותם, כדלקמן:

- (1) הספק בעסקה במסמך חסר (בסעיף זה, בית העסק);
- (2) גורמים אחרים, כגון מתווכים ומאגדים, המספקים לתאגיד הבנקאי שירות מול בית העסק.
- (ב) הסולק נקט במועד ההתקשרות את האמצעים הנדרשים על מנת לוודא כי הלקוח (בית העסק) אינו מתקשר בעסקות במסמך חסר עם מקבלי שירות (לקוחות בית העסק) שהדין במדינתם אוסר עליהם להתקשר בעסקות כאמור. הסולק יישם את האמור בפסקה זו לכל הפחות ביחס למקבלי שירות ממדינות החברות בארגון לשיתוף כלכלי ופיתוח (OECD);
- (ג) סולק ינטר באופן תקופתי את עמידתו של בית העסק ביחס לנדרש בסעיף זה;
- (ד) סולק אשר התקשר בהסכם כאמור יקבע נהלים מתאימים על מנת לוודא כי הוא עומד בדרישות הקבועות בסעיף זה בכל תקופת ההתקשרות.

שירותי תשלום אגב פעילות במטבע וירטואלי של לקוחות

87א. בסעיפים 87א(א)-(ז):

"**בנקס פיננסי**" – כהגדרתו בסעיף 11א לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), תשע"ו-2016;

"**מטבע**", "**מטבע חוץ**" – כהגדרתם בסעיף 1 לחוק בנק ישראל, התש"ע-2010;

"**צו איסור הלבנת הון**" – צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של נותני שירות בנקס פיננסי ונותני שירותי אשראי למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשפ"א-2021;

"**מטבע וירטואלי**" ו-"**כתובת ארנק של מטבע וירטואלי**" – כהגדרתם בסעיף 1 לצו איסור הלבנת הון;

"**נותן שירות במטבע וירטואלי**" – נותן שירות בנקס פיננסי כהגדרתו בסעיף 1 לצו איסור הלבנת הון, שנותן שירות הקשור למטבע וירטואלי;

"**שירותי תשלום אגב פעילות במטבע וירטואלי**" – העברות כספים מחשבונות של נותני שירות במטבע וירטואלי אל חשבונות של לקוחות התאגיד הבנקאי שאינם נותני שירות במטבע וירטואלי;

"**נתיב המטבע הווירטואלי**" – התנועות שבוצעו במטבעות הווירטואליים או בכתובת ארנק של מטבע וירטואלי שבה הושמו לאורך תקופת ההחזקה בהם, בדגש על זהות המעבירים והנעברים, ונתיב המרת המטבע הווירטואלי למטבע או למטבע חוץ, לרבות התנועות שבוצעו במטבע או במטבע חוץ ממועד המרת המטבע הווירטואלי למטבע או למטבע חוץ ועד הפקדתו בחשבון בתאגיד הבנקאי;

(א) התאגיד הבנקאי יבצע באופן תקופתי הערכת סיכונים הלבנת הון ומימון טרור הכרוכים בהעברות כספים שמקורם או יעדן קשור במטבעות וירטואליים.

(ב) בהתאם להערכת הסיכונים כאמור, יקבע התאגיד הבנקאי מדיניות ונהלים למתן שירותי תשלום אגב פעילות במטבע וירטואלי, שישקפו גישה מבוססת סיכון, שבין היתר, יתייחסו לפרמטרים הבאים: סוג המטבע הווירטואלי ומידת האנונימיות

שהוא מאפשר למשתמשים בו, סוג המטבע הווירטואלי והיקף הפעילות בו, זהות נותן השירות במטבע וירטואלי, ומאפייני פעילות הלקוח.

המדיניות והנהלים יכללו, לכל הפחות, את העקרונות והנושאים הבאים :

(1) תאגיד בנקאי לא יסרב לתת שירותי תשלום אגב פעילות במטבע וירטואלי רק בשל היות מקור הפעילות קשור במטבעות וירטואליים, אם נותן השירות במטבעות וירטואליים שהינו צד לפעילות במטבעות וירטואליים קיבל רישיון מהממונה על רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון למתן שירות בנכס פיננסי בישראל בגין שירות במטבע הווירטואלי.

(2) התאגיד הבנקאי יקבע את אופן פעילותו אל מול נותן שירות במטבע וירטואלי אשר פועל בישראל מכח היתר המשך עיסוק למתן שירות בנכס פיננסי מהממונה על רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון ואל מול נותן שירות במטבע וירטואלי אשר התאגד מחוץ לישראל, ואשר קיבל רישיון או נרשם בהתאם לדרישות החוק והרגולציה במדינת ההתאגדות של נותן השירות במטבע וירטואלי. אופן הפעילות ייקבע בגישה מבוססת סיכון, בהתחשב, בין היתר, בגורמים הבאים : מדינת ההתאגדות של נותן השירות במטבע וירטואלי ודרישות איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור החלות על הפעילות בה, המדיניות והנהלים של נותן השירות במטבעות וירטואליים בנוגע לניהול סיכוני איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור (ככל שהמדיניות והנהלים ידועים לתאגיד הבנקאי).

(3) התאגיד הבנקאי יקבע את נתיבי המטבע הווירטואלי בהם יאפשר שירותי תשלום אגב פעילות במטבע וירטואלי בהתחשב בהערכת הסיכונים. כך לדוגמה, נתיבים מפחיתי סיכון יכולים להיות : מטבעות וירטואליים שהתקבלו באופן ישיר מפעילות כרייה ולא היו בכתובת הארנק של המטבע הווירטואלי הספציפית תנועות נוספות, מטבעות וירטואליים שנרכשו ונמכרו אל או מאותה כתובת ארנק של מטבע וירטואלי עבור אותו לקוח ולא היו בכתובת הארנק של המטבע הווירטואלי הספציפית תנועות נוספות.

(4) ככל שהיקף שירותי התשלום אגב פעילות במטבע וירטואלי, עולה על סך של 100,000 ₪ בשנה, על התאגיד הבנקאי לברר עם לקוחו את מקור הכספים ששימשו לרכישת המטבע הווירטואלי או למימון פעילות כריית המטבע הווירטואלי וכן את נתיב המטבע הווירטואלי.

(5) התאגיד הבנקאי יקבע את מדיניותו בנוגע למתן שירותי תשלום ללקוחותיו אגב פעולות באמצעות פלטפורמת P2P המפגישה ומאפשרת סחר והחלפת מטבעות וירטואליים במטבע או במטבע חוץ ללא התערבות או פיקוח של הפלטפורמה, ואת הבקורות שינקטו במידה וייתן שירותים אלו.

(ג) בירור נתיב המטבע הווירטואלי יבוצע בגישה מבוססת סיכון, ויכול להתבצע, בין היתר, באמצעות אסמכתה מנותן שירות במטבע וירטואלי בעל רישיון בישראל לפיה אין מניעה מביצוע העסקה או באמצעות הצהרת לקוח או אסמכתה מגורם חיצוני בעל מומחיות, להנחת דעתו של התאגיד הבנקאי, התומכת ומאשרת את נתיב המטבע הווירטואלי - והכל ככל שהאסמכתאות האלו מתיישבות עם הערכת הסיכון שביצע התאגיד הבנקאי.

- (ד) התאגיד הבנקאי לא ייתן שירותי תשלום אגב פעילות במטבע וירטואלי כאשר על פי המידע המצוי בידיו, נותן השירות במטבע הווירטואלי מפר את הוראות הדין לעניין קיום רישוי או רישום במדינת ההתאגדות של נותן השירות במטבע וירטואלי.
- (ה) התאגיד הבנקאי יפרסם באתר האינטרנט שלו את עיקרי מדיניותו לעניין מתן שירותי תשלום אגב פעילות במטבעות וירטואליים. בנוסף, ככל שהתאגיד הבנקאי זיהה כי הלקוח מבקש להעביר כספים מחשבונו בתאגיד הבנקאי אל חשבון המתנהל אצל נותן שירות במטבע וירטואלי, יביא לידיעת הלקוח את מדיניותו לעניין זה, ובכלל זה באילו תנאים מתאפשר להעביר כספים מחשבון הלקוח אצל נותן השירות במטבע וירטואלי אל חשבונו בתאגיד הבנקאי. הגילוי יינתן בסמוך לבקשת הלקוח הראשונה להוצאת הכספים מחשבון הלקוח בתאגיד הבנקאי אל חשבונו אצל נותן שירות במטבע וירטואלי ובמידת האפשר טרם ביצוע הפעולה. כמו כן, הגילוי יינתן באופן שאין בו משום הפעלת השפעה בלתי הוגנת של הלקוח ביחס לנותן השירות במטבע וירטואלי.
- (ו) דיווח על היקפי הפעילות במטבעות וירטואליים, מוקדי הסיכון בפעילות זו ואופן ניטורם יובא לידיעת ההנהלה הבכירה והדירקטוריון של התאגיד הבנקאי לכל הפחות בתדירות חצי-שנתית.
- (ז) בהמשך לס' 5 להוראת נב"ת 100 'מבוא לקובץ הוראות ניהול בנקאי תקין', תאגיד בנקאי, שאינו נמנה עם חמשת התאגידים הבנקאיים הגדולים, רשאי לפנות לפיקוח על הבנקים להקלות ביחס לסעיף זה תוך הצגת הערכת סיכונים מנומקת.

פרק ו': היקף פעילות - ניהול סיכונים קבוצתי

88. (א) תאגיד בנקאי המנהל פעילות בינלאומית באמצעות חברות בנות או סניפים בתחום שיפוט מסוים, נדרש לגבש מדיניות קבוצתית בנושא איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור. המדיניות והנהלים בחברות הבנות או בסניפים יהיו עקביים עם מדיניות הקבוצה אך יאפשרו את יישום הדרישות המקומיות.
- (ב) במקרים בהם הדרישות בשטחי השיפוט, בדגש על מדינות בסיכון גבוה, בהם פועלים חברות בנות או סניפים שונות מהקבוע בהוראה זו, יחולו ההוראות המחמירות מביניהן ככל שאינן עומדות בסתירה להוראות הדין המקומיות.
- (ג) במקרה בו ההוראות המחמירות עומדות בסתירה להוראות הדין במדינה המארחת כאמור בסעיף קטן (ב), ינקוט התאגיד הבנקאי צעדים נוספים לניהול סיכונים הלבנת הון ומימון טרור כדוגמת קביעת בקורות נוספות הן ברמת השלוחה והן ברמה הקבוצתית, וכן ישקול את המשך הפעילות באותה מדינה.
- התאגיד הבנקאי ידווח על צעדים אלו במסגרת הדיווח לפיקוח על הבנקים הנדרש לפי סעיף 91.
89. (א) במסגרת הערכת הסיכונים שמבצע התאגיד הבנקאי עליו להבין, לתעד ולעדכן את הסיכונים הנובעים מפעילות לקוחותיו בכל הקבוצה, זאת על בסיס שוטף ובהתאם לרמת הסיכון בקבוצה;
- (ב) בהערכת סיכון הלקוחות בשלוחות או בסניפים מחוץ לישראל, התאגיד הבנקאי יזהה את כל גורמי הסיכון הרלוונטיים כגון: מיקום גיאוגרפי, דפוס העסקות, השימוש במוצרי ושירותי התאגיד הבנקאי, תוך קביעת קריטריונים לזיהוי לקוחות בסיכון גבוה.
90. (א) התאגיד הבנקאי יתאים את נוהלי הניטור לסיכונים הקיימים בשטח השיפוט בו פועלים הסניף או השלוחה; ניטור זה ילווה בתהליך של שיתוף מידע עם תאגיד האם, ואם נדרש גם עם חברות בנות וסניפים אחרים, לעניין חשבונות ופעילות המהווים סיכון מוגבר.
- (ב) לצורך ניטור קבוצתי יעיל וניהול סיכונים הלבנת הון ומימון טרור, תאגידים בנקאיים בקבוצה יחלקו מידע אודות לקוחותיהם בכל תחום שיפוט, ובלבד שהחלפת מידע אינה עומדת בניגוד להוראות הדין, לרבות דיני הגנת הפרטיות החלים על פעילותו.
- (ג) חברות בנות וסניפים יעבירו - לפונקציות הבקרה והביקורת המתאימות בתאגיד האם- מידע אודות לקוחות ועל פעילויות בסיכון גבוה הרלוונטיים ליישום מדיניות ונהלים ברמה הקבוצתית.
- (ד) מדיניות ונוהלי התאגיד הבנקאי על בסיס קבוצתי יכללו את תיאור התהליך הנדרש לזיהוי, ניטור וחקירת המצבים החריגים ודיווח על פעילות בלתי רגילה.

פרק ז': דיווח לפיקוח על הבנקים

91. (א) תאגיד בנקאי ידווח מיידית לפיקוח על הבנקים על מקרים מיוחדים אשר דווחו לרשות המוסמכת במסגרת חובות הדיווח, המהותיים ליציבותו או לשמו הטוב של התאגיד הבנקאי.
- (ב) תאגיד בנקאי ידווח מיידית לפיקוח על הבנקים על כל חקירה בעלת השלכות לעניין הלבנת הון או מימון טרור המתנהלת נגד התאגיד הבנקאי או תאגיד בשליטתו.
- (ג) תאגיד בנקאי ידווח לפיקוח על הבנקים את מספר הדיווחים שהועברו לרשות המוסמכת, לפי סוגיהם, כמו גם נתונים כמותיים נוספים, כמפורט בהוראת דיווח לפיקוח מס' 825 - "דוח חצי שנתי על חשיפה לסיכוני ציות".
- (ד) תאגיד בנקאי ידווח בהקדם האפשרי לפיקוח על הבנקים כאשר תאגיד חוץ בשליטתו או שהוא בעל עניין בו או כאשר סניף של תאגיד בנקאי מחוץ לישראל, לא פועלים לפי הוראה זו בשל עמידתה בסתירה לחוקים המקומיים.

נספח א'1

הסדר שקבע המפקח על הבנקים לפי סעיף 5(א)(8) לצו :

האמור בסעיפים 2(ב) ו-2(ד) ו-4(א) לצו לגבי רישום נהנה בחשבון לא יחול על חשבון בבעלות נאמן המנוהל עבור מחזיקי תעודת סל "שקופה" ביחס למדד ת"א בנקים, שהמנגנון הקבוע בה להפעלת זכויות ההצבעה, כאמור בסעיף 4.1.2 למתווה, אושר על ידי רשות ניירות ערך ועל ידי בנק ישראל, בנוגע להתקיימות המבחן התפעולי הקבוע במתווה.

נספח א'2

הסדר שקבע המפקח על הבנקים לפי סעיף 5(א)(8) לצו :

האמור בסעיפים 2(ב), 2(ד) ו-4(א) לצו לגבי רישום נהנה בחשבון לא יחול על חשבון נאמנות של חברה בעלת רישיון זירה לפי סעיף 44 לחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, עבור לקוחותיה, בהתאם לקבוע בסעיף 21(א) לתקנות ניירות ערך (זירת סוחר לחשבונו העצמי), התשע"ה-2014.

נספח א'3

הסדר שקבע המפקח על הבנקים לפי סעיף 5(א)(8) לצו :

האמור בסעיפים 2(ב), 2(ד) ו-4(א) לצו לגבי רישום נהנה בחשבון לא יחול על חשבונות של גופים שהם בעלי רישיון למתן אשראי או בעלי רישיון למתן שירות בנקס פיננסי או בעלי רישיון להפעלת מערכת לתיווך באשראי, כהגדרתם בסעיפים 11א ו-25 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), תשע"ו-2016, בהתאמה, המנוהלים עבור לקוחותיהם, ושחל לגבי פעילותם כבעלי רישיון צו בתוקף, לפי חוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000 ולפי חוק המאבק בטרור, התשע"ו-2016, ובלבד שהפעילות היחידה בחשבונות אלו נעשית מכוח רישיונות כאמור.

נספח א'4

הסדר שקבע המפקח על הבנקים לפי סעיף 5(ב) לצו :

האמור בסעיפים 2(ג), 2(ד) ו-4(ב) לצו לגבי חובת רישום בעל שליטה לא יחול על חשבונות של גופים שהם בעלי רישיון למתן אשראי או בעלי רישיון למתן שירות בנקס פיננסי או בעלי רישיון להפעלת מערכת לתיווך באשראי, כהגדרתם בסעיפים 11א ו-25 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), תשע"ו-2016, בהתאמה, המנוהלים עבור לקוחותיהם, ושחל לגבי פעילותם כבעלי רישיון צו בתוקף, לפי חוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000 ולפי חוק המאבק בטרור, ובלבד שהפעילות היחידה בחשבונות אלו נעשית מכוח רישיונות כאמור.

נספח ב'

הסדר שקבעה המפקחת על הבנקים לפי סעיף 7א לצו :

חלף כל האמור בפרק ב' לצו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של תאגידים בנקאיים למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשס"א-2001, בפתיחת "חשבון בבנק", ירשום התאגיד הבנקאי את פרטי הזיהוי שבסעיף 2(א)(1) עד (4) לצו של "הורה" ושל "הילד הזכאי", על פי רשומה ממוכנת שהעביר אליו המוסד לביטוח לאומי.

לעניין זה :

"הילד הזכאי", כמשמעותו בסימן ה' בפרק ד' בחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995 ; "חשבון בבנק" ו-"הורה", כהגדרתם בתקנות הביטוח הלאומי (חיסכון ארוך טווח לילד), התשע"ו-2016.

נספח ב'1

הסדר שקבע המפקח על הבנקים לפי סעיף 7א לצו :

- בתוקף סמכותי לפי סעיף 7א לצו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של תאגידים בנקאיים למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשס"א-2001, אני קובע לאמור :
1. בפתיחת חשבון למבקש מקלט מדיני בישראל או לנהנה ממדיניות אי הרחקה זמנית ("הלקוח"), ירשום התאגיד הבנקאי את פרטי הזיהוי כאמור בסעיף 2(א) לצו כלהלן :
    - (א) מספר זהות יהיה על פי המספר המופיע ברישיון מכוח סעיף 2(א)(5) לחוק הכניסה לישראל התשי"ב-1952 (להלן - חוק הכניסה לישראל) בשדה "מספר הדרכון" או כפי שמופיע ברישיון מסוג ב/1 שהנפיקה רשות האוכלוסין וההגירה ;
    - (ב) תאריך הלידה יהיה על פי המספר המופיע ברישיון מכוח סעיף 2(א)(5) לחוק הכניסה לישראל, ובהעדר רישיון כאמור כפי שמסר הלקוח ;
    - (ג) מען ומין יהיו, כפי שמסר הלקוח, לתאגיד הבנקאי ; מען יהיה מקום מגוריו בישראל הכולל את שם הישוב, וכמו כן את שם הרחוב, מספר הבית והמיקוד, אם נתונים אלה קיימים.
  2. תאגיד בנקאי יאמת את פרטי הזיהוי של הלקוח כלהלן :
    - (א) על פי רישיון ישיבה מכוח סעיף 2(א)(5) לחוק הכניסה לישראל בתוקף, שמונפק על-ידי רשות האוכלוסין וההגירה ושמתיחדש אחת לתקופה או על פי רישיון מסוג ב/1 בתוקף, שהנפיקה רשות האוכלוסין וההגירה ; העתק מצולם מהרישיון יישמר אצל התאגיד הבנקאי.
    - (ב) ככל שהונפקו ללקוח שני סוגי הרישיונות כאמור בס"ק (א) – על פי שני הרישיונות שהעתק מצולם מהם יישמר אצל התאגיד הבנקאי ;
    - (ג) אימות פרטי הזיהוי יעשה רק בהתייחס לפרטי הזיהוי המופיעים ברישיונות.
  3. תאגיד בנקאי רשאי לבדוק את מקורות רישיון ישיבה מכוח סעיף 2(א)(5) לחוק הכניסה לישראל של הלקוח, על פי דוגמאות לרישיונות שמופיעות באתר רשות האוכלוסין וההגירה¹ בדגש על סימנים נוספים².
  4. פתיחת החשבון תותנה בהצהרת הלקוח בכתב כי זהו חשבונו היחיד בישראל.
  5. התאגיד הבנקאי יגביל את סכום היתרה האפשרית בחשבון לפי החלטת האחראי על איסור הלבנת הון ("האחראי"), בהתייחס לסיכון הלבנת הון ומימון טרור ובהתאם להיקף פעילות הלקוח כפי שהוצהר בעת פתיחת החשבון ; על התאגיד הבנקאי לקבוע בקורות לעניין חריגת סכום היתרה בחשבון מן הסף שנקבע כאמור, תוך מתן שיקול דעת בידי האחראי לאישור החריגה, בהתאם לנסיבות. בוצעה פעולה החייבת בדיווח לפי סעיף 8 לצו, ישקול האחראי, בהתאם למידת הסיכון להלבנת הון או למימון טרור את הצורך בבדיקת נסיבות הפעולה.
  6. ביקש לקוח לבצע פעולה כאמור בסעיפים 2 (ו) ו-ז) לצו, ירשום התאגיד הבנקאי את פרטיו ויאמתם כנדרש בהוראות סעיפים 1 עד 2 לעיל ; התאגיד הבנקאי ישמור העתק מצולם של הרישיונות באמצעותם אימת את פרטי הזיהוי.
  7. ככל שעולה, מסקירות שהתאגיד הבנקאי עורך, כנדרש על פי סעיף 36 להוראה כי פג תוקפו של מסמך הזיהוי של הלקוח, או במקרים אחרים, תישלח לו התראה על כך. היה והלקוח לא סיפק

¹ https://www.gov.il/he/Departments/General/types_of_visas_for_infiltrators

² תמונה, סימני מים, חותמות המוטבעות על הרישיון (לפחות 2 שאחת מהן לפחות מוטבעת על התמונה) ; קווים דקים בצבע חום או אדום בחזית הרישיון וקווים בצבע לבן בגב הרישיון ; מספר דרכון שמופיע כמספר קבוע ברישיון (מספר הרישיון משתנה ולכן אינו משמש סימן למקורות) ;

לתאגיד הבנקאי, מסמך זיהוי בתוקף בתוך 60 יום, מיום משלוח מכתב ההתראה, או במקרים של הצגת רישיון לא מקורי לא יבצע תאגיד בנקאי כל פעולה יזומה של הלקוח בחשבון של הלקוח, למעט משיכת היתרה הקיימת בחשבון, פירעון חובות וסגירת החשבון.

בהסדר זה :

"מבקש מקלט מדיני" – מי שהגיש בקשה למקלט מדיני בישראל ומחזיק ברישיון תקף מכוח סעיף 2(א)(5) לחוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952 (להלן - חוק הכניסה לישראל).
 "נהנה ממדיניות אי הרחקה זמנית" - מי שמשתייך לקבוצה הזכאית להגנה זמנית מפני הרחקה וקיבל רישיון מכוח סעיף 2(א)(5) לחוק הכניסה לישראל או רישיון עבודה ב/1 שניתן מכוח סעיף 2(א)(2) לחוק הכניסה לישראל.

נספח ב'2

הסדר שקבע המפקח על הבנקים לפי סעיף 7א לצו :

חלף האמור בפרק ב' לצו, בעת מתן שירותי תשלום על ידי תאגיד בנקאי עבור מקבל השירות, רשאי התאגיד הבנקאי לפעול כדלהלן :

1. ירשום לגבי מקבל השירות את פרטי הזיהוי המפורטים בסעיף 2(א) לצו.
2. ירשום את פרטי חשבון התשלום ואת פרטי אמצעי התשלום (ככל שנעשה בו שימוש במתן שירות התשלום) של מקבל השירות המשמש לביצוע פעולת התשלום, בין לעניין העברת כספים ובין לעניין קבלת כספים.
3. ירשום אם שירותי התשלום ניתנים למטרה עסקית או למטרה שאינה עסקית.
4. יפעל לפי אחת מהחלופות הבאות :

(א) ירשום פרטי הזיהוי של מקבל השירות האמור בסעיף 1 יבוצע לפי העתק ממסמך זיהוי כאמור בסעיף 3 לצו, או לפי מסמך זיהוי שהנפיקה מדינת ישראל, הנושא שם, מספר זהות, תאריך לידה ותמונה, שיישמר אצל התאגיד הבנקאי. בנוסף, התאגיד הבנקאי יאמת את פרטי הזיהוי של מקבל השירות המפורטים בסעיפים 2(א)(1) עד (3) לצו אל מול מרשם האוכלוסין, וישמור תיעוד לגבי בדיקה זו ; ירשום פרט הזיהוי הנדרש בסעיף 2(א)(4) לצו יכול שיעשה גם באמצעות פנייה אל מול מרשם האוכלוסין, ובלבד שהתקבלה לכך הסכמת הלקוח.

(ב) וידוא מול התאגיד הבנקאי האחר בו מתנהל חשבון התשלום, ומול התאגיד הבנקאי שהנפיק את אמצעי התשלום, כי מקבל השירות הוא הבעלים של חשבון התשלום ושל אמצעי התשלום, לפי העניין. על התאגיד הבנקאי לוודא את האמור גם בעת שינוי בפרטי חשבון התשלום או בעת שינוי בפרטי אמצעי התשלום (ככל ששינויים אלו ידועים לתאגיד הבנקאי).

לא היה באפשרות התאגיד הבנקאי לאמת בעת ההתקשרות עם מקבל השירות את פרטי הזיהוי של מקבל השירות אל מול מרשם האוכלוסין כנדרש בסעיף 4(א) או לוודא כי מקבל השירות הוא הבעלים של חשבון התשלום או של אמצעי התשלום כנדרש בסעיף 4(ב), רשאי הוא להשלים את פעולת האימות או הוידוא בהקדם האפשרי לאחר ההתקשרות, ובלבד שיקבע מגבלה על מסגרת פעילות עד להשלמת הדרישה.

5. על אף האמור בסעיף 4, ככל ששירות התשלום מאפשר צבירת יתרה, והיתרה הממוצעת המחושבת לתקופה של שלושה חודשים עומדת על סך של 5,000 ₪ ומעלה, נדרש התאגיד הבנקאי לפעול בהתאם לסעיף 4(א).

6. האמור בסעיפים 1-5 יחול בכפוף לכל התנאים הבאים :

- 6.1. חשבון התשלום האמור בסעיף 2 מנוהל בתאגיד בנקאי בישראל, ואמצעי התשלום האמור בסעיף 2 הונפק על ידי תאגיד בנקאי בישראל.
- 6.2. סך העברות הכספים שבוצעו לפי הוראת מקבל שירות, במהלך תקופה של שנה אינו עולה על 100,000 שקלים חדשים ;
- 6.3. סך הכספים בהם זוכה מקבל שירות במהלך תקופה של שנה אינו עולה על 100,000 שקלים חדשים ;

- 6.4. מסגרת האשראי שתועמד למקבל השירות בכרטיס חיוב במסגרת מתן שירותי התשלום, לא תעלה בכל רגע נתון על 20,000 שקלים חדשים ;
- 6.5. התאגיד הבנקאי ינטר את פעילות מקבל השירות בהתאם להוראות כל דין ;
- 6.6. האופן שבו יישם התאגיד הבנקאי את האמור בהסדר זה, ובכלל זאת לעניין הליך ווידוא הבעלות המפורט בסעיף 4(ב), יקבע בהתאם למדיניות איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור שקבע, ויעוגן בנהליו.
7. התאגיד הבנקאי יקיים מאגר מידע ממוחשב על פרטי פעולות התשלום והסליקה במסגרת מתן שירותי התשלום. פרטים אלה יכללו, את שם המוטב ואת שם המשלם (ככל שפרטים אלו ידועים), סכום פעולת התשלום או פעולת הסליקה, מטרת פעולת התשלום כפי שנמסרה על ידי מקבל השירות ותאריך ביצוע פעולת התשלום או הסליקה.
8. (א) כאשר שירות תשלום ניתן למקבל שירות בתאגיד בנקאי בו הוא מנהל חשבון תשלום, יראו את שירות התשלום כחלק מניהול החשבון ולא יחול האמור בנספח זה, ובלבד שהתאגיד הבנקאי וידא כי מדובר במקבל שירות המנהל חשבון תשלום אצלו טרם תחילת מתן השירות ובוצעו לגביו כלל החובות המפורטות בפרק ב' לצו ;
- (ב) ביצע תאגיד בנקאי לגבי שירות התשלום את כלל החובות המפורטות בפרק ב' לצו, לא יחולו המגבלות הכמותיות המופיעות בסעיף 6.
- (ג) למען הסר ספק יובהר, כי כאשר שירות תשלום ניתן למקבל שירות בתאגיד בנקאי לגביו בוצעו חובות הזיהוי המפורטות בסעיף 6א לצו, יחולו כלל דרישות נספח זה.
9. האמור בסעיף 8 יחול גם במקרה בו שירות התשלום ניתן למקבל שירות על ידי תאגיד עזר הנשלט על ידי תאגיד בנקאי המנהל את חשבון התשלום, ובלבד שכל המידע אודות הלקוח, לרבות מידע "הכר את הלקוח" הועברו אליו מהתאגיד הבנקאי בהתאם לדין.
10. למען הסר ספק, בהנפקת כרטיס חיוב רשאי תאגיד בנקאי או סולק לפעול בהתאם לאמור בסעיף 6א לצו.

תחילה

11. תחילת התיקונים להוראה זו יהיו בתוך 12 חודשים מיום פרסומו באתר האינטרנט של בנק ישראל. התיקונים נדרשים הן ביחס ללקוחות חדשים והן ביחס ללקוחות קיימים.
- למען הסר ספק, תאגיד בנקאי הערוך לכך רשאי לפעול בהתאם להוראה זו מוקדם ממועד התחילה, החל מיום פרסום חוזר זה, ובלבד שהעביר הודעה על כך בכתב לפיקוח על הבנקים.

לעניין הסדר זה :

- "**חוק שירותי תשלום**" - חוק שירותי תשלום, התשע"ט – 2019 (להלן : "חוק שירותי תשלום") ;
- "**אמצעי תשלום**" ו-"**חשבון תשלום**" – כהגדרתם בחוק שירותי תשלום ;
- "**מקבל שירות**" - יחיד שהוא תושב ישראל ;
- "**שירותי תשלום**" – כהגדרתם בחוק שירותי תשלום, למעט ניהול חשבון תשלום למשלם או למוטב שהיתרה הצבורה בו עולה על 20,000 שקלים חדשים ולמעט חשבון עובר ושב בתאגיד בנקאי ;
- "**תאגיד עזר**" – כהגדרתו בסעיף 1 לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981.

נספח ב'3

הסדר שקבע המפקח על הבנקים לפי סעיף 6(א)(5) ו-7א לצו :

חלף האמור בסעיפים 2(ב), 2(ה) ו-4(א) לצו לעניין חובתו של תאגיד בנקאי לדרוש מהמבקש לפתוח חשבון, הצהרה על נהנה בחתימת מקור, וחלף האמור בסעיף 6(א) לצו לגבי דרישת זיהוי פנים אל פנים בעת פתיחת חשבון מנוהל ללקוח יפעל התאגיד הבנקאי כלהלן :

- (א) יאמת את הזיהוי של הלקוח בחשבון הקיים באמצעות שני גורמי אימות לפחות, כהגדרתם בסעיף 8 להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 367 - "בנקאות בתקשורת" ;
- (ב) יקבל מהלקוח הצהרה על נהנה שלא בחתימת מקור בחשבון המנוהל ;

ובלבד שיתקיימו כל התנאים הבאים :

- (א) מתקיימת זהות מלאה בין הנהנים בחשבון המנוהל לנהנים בחשבון הקיים ;
- (ב) הלקוח או הפעילות בחשבון הקיים או בחשבון המנוהל לא זוהו כבעלי סיכון גבוה להלבנת הון ומימון טרור ;
- (ג) הכספים בחשבון המנוהל יתקבלו מהחשבון הקיים של הלקוח, באותו תאגיד בנקאי ;
- (ד) הכספים בחשבון המנוהל יועברו חזרה לחשבון בבעלות הלקוח בתאגיד הבנקאי או בתאגיד בנקאי אחר ;

בהסדר זה :

"לקוח" - יחיד המבקש לפתוח חשבון מנוהל, ובלבד שהוא בעל חשבון באותו תאגיד בנקאי שאינו חשבון מסוג החשבוניות כאמור בסעיף 7ב לצו ("חשבון קיים")

"חשבון מנוהל" - חשבון שמיועד לניהול תיקי השקעות, לעניין זה "ניהול תיקי השקעות" - כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין 462 - "השקעות של לקוחות בנכסים פיננסיים באמצעות מנהלי תיקים"

נספח ג'

בנק ישראל
המפקח על הבנקים

ירושלים, כ"ה באדר תשע"ה
16 במארס 2015
15LM2017

לכבוד

התאגידים הבנקאיים - לידי המנהל הכללי

הנדון: ניהול סיכונים הנובעים מפעילות חוצת גבולות של לקוחות (cross-border)

מבוא

1. בשנים האחרונות אנו עדים לפעילות נחושה ונמרצת יותר של מדינות שונות באיתור כספים של תושביהן המוחזקים מחוץ למדינת התושבות. ארה"ב נקטה בצעדים מול בנקים שניהלו חשבונות ללקוחות אמריקאים ושנחשדו בשיתוף פעולה עם אותם לקוחות להסתרת נכסיהם מרשויות המס האמריקאיות, ובנוסף אימצה חקיקה המכונה FATCA לשם קבלת דיווחים על חשבונות בנק וחשבונות פיננסיים אחרים של אמריקאים מחוץ לארה"ב, אשר נכנסה לתוקף ב-1.7.2014; מדינות נוספות כמו בריטניה, גרמניה וצרפת פועלות אף הן להשגת נתונים על חשבונות בנק של תושביהן המוחזקים מחוץ למדינת התושבות.
2. בחודש יולי 2014 פרסם ארגון ה-OECD סטנדרט לחילופי מידע לצורכי מס בין מדינות. מטרת הפרסום הייתה ליצור שפה אחידה ככל הניתן כדי לאפשר למדינות להחליף ביניהן מידע לצורכי מס, בדגש על מידע על פעילות צולבת של תושבי חוץ (קרי מידע על חשבונות במוסדות פיננסיים של תושב מדינה א' המנוהלים במדינה ב' ולהפך), זאת בדומה להסדר שיצר ה-FATCA, אשר מוגבל מטבע הדברים ליחסים הבילטרליים עם ארה"ב.
3. ניתן לראות בסטנדרט נדבך נוסף על אמנת המודל של ה-OECD למניעת כפל מס, אשר נועדה לשמש מדינות המעוניינות להסדיר באופן בילטרלי את זכות הקדימה במיסוי ולייצר שפה משותפת. כבר כיום אמנת המודל של ה-OECD כוללת סעיף חילופי מידע, אך החידוש הוא ברמת הפירוט, הבדיקות (Due Diligence) ואוטומטיות הדיווח, זאת בדומה להסדר שיצר משטר ה-FATCA.
4. ביום 27.10.2014 הודיע משרד האוצר לארגון ה-OECD כי מדינת ישראל תאמץ את הסטנדרט האמור עד תום שנת 2018. עוד צוין בהודעה כי האימוץ ייעשה בדרך של חתימה על הסכמים עם רשויות רלוונטיות במדינות שונות. לשם ביצוע ההתחייבויות שישראל תיקח על עצמה נדרשים שינויי חקיקה.
5. המגמה של שיתוף פעולה בינלאומי במאבק בהעלמות מס עלולה להגדיל את החשיפה של התאגידים הבנקאיים הישראליים לסיכונים ציית שמקורם בפעילות חוצת גבולות (cross-border) וכן לסיכונים מוניטין, ומחייבת אותם להיערכות נאותה הן בפעילות מול לקוחות קיימים והן בקבלת לקוחות חדשים, זאת בפרט עד להסדרת הדיווחים הבין-מדינתיים.

6. הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 411 - "מניעת הלבנת הון ומימון טרור וזיהוי לקוחות" ("הוראה 411") והוראות צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של תאגידים בנקאיים למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשס"א-2001 קובעות הנחיות וכלים רלוונטיים בדבר "הכרת הלקוח", אשר מאפשרים לתאגידים בנקאיים ישראלים לצמצם את הסיכונים הכרוכים בפעילות כמפורט בסעיף 5 לעיל. חוזר זה מיועד ליישום האמור שם, ביחס לפעולות מסוימות, בדגש על חבויות מס מחוץ למדינה בה נפתח החשבון, ובהמשך ישולבו הדרישות כחלק מהוראה 411.
7. לאחר שהתייעצתי עם הוועדה המייעצת לעניינים הנוגעים לעסקי בנקאות, ובאישור נגידת בנק ישראל, החלטתי לקבוע את הדרישות הבאות:

תחולה

8. האמור בסעיף 9 להלן, תקף גם ביחס לפעילות התאגיד הבנקאי מחוץ לישראל בשינויים המחויבים, זאת בהתאם לאמור בסעיף 3א(ב) בהוראה 411.

קביעת מדיניות ונהלים

9. לאור התגברות הסיכונים שפורטו לעיל ובהתאם לאמור בסעיפים 4 עד 6 להוראה 411, על דירקטוריון התאגיד הבנקאי לבחון ולעדכן את מדיניותו, וכן לוודא כי ההנהלה מעדכנת בהתאמה את נהליה ואת הבקורות ביחס לסיכונים הגלומים בפעילות חוצת גבולות של לקוחות התאגיד הבנקאי בדגש על חבויות מס מחוץ למדינה בה נפתח החשבון, בין אם הלקוח תושב באותה מדינה ובין אם לאו, בגישה מבוססת סיכון, תוך התייחסות לנקודות הבאות:

סיווג לקוחות

- 9.1. סיווג לקוחות בסיכון גבוה מפעילות חוצת גבולות שיתבסס בין היתר על הפרמטרים הבאים: מקור עושרו והכנסתו של הלקוח ומקור הכספים שאמורים להיות מופקדים בחשבון, לרבות קבלת אסמכתאות מתאימות; היקף וסוג הפעילות בחשבון; אופן ההתאגדות של הלקוח; בנקאות פרטית; זיקת הלקוח למדינה בה ניתנים השירותים הבנקאיים; מדינת התושבות של הלקוח;
- 9.2. מדינות שפעילות לקוח בהן או העברת כספים מהן תיחשבה כמדינות בסיכון לעניין זה כדוגמת מדינות המוכרות כמקלטי מס (off-shore);
- 9.3. שינוי פרטי זיהוי, שיכול שישפיעו על חבות המס של הלקוח.
- צעדים נדרשים
- 9.4. לקבל הצהרה מהלקוח על המדינה או המדינות בהן הוא תושב לצורכי מס, וכן הצהרה כי דיווח על הכנסתו בהתאם לדין החל עליו והתחייבותו להודיע על כל שינוי בחבות המס. במקרה הצורך יש לבקש גם אישור כי הלקוח נהג כאמור או לחילופין אישור כי הלקוח החל בתהליך של גילוי מרצון במדינה בה הוא תושב לצורכי מס;
- 9.5. לקבל ויתור על סודיות הלקוח כלפי רשויות בחו"ל;
- 9.6. לקבוע נהלים וכן מדרג הסמכויות לאישור פתיחת חשבון, ניהולו וביצוע עסקאות, שהוגדרו כבעלות פוטנציאל לסיכון Cross Border.

במתן שירותים בנקאיים ללקוחות שחלות עליהם הוראות ה-FATCA, על התאגידים הבנקאיים לפעול ליישומן בהמשך לאמור במכתבי מיום 6 באפריל 2014.

סירוב סביר

10. סירוב להעניק שירותים בנקאיים, כמפורט להלן, ייחשב כסירוב סביר לעניין חוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981 :

10.1. פתיחת חשבון ללקוח אשר אינו משתף פעולה עם התאגיד הבנקאי באופן שנדרש ליישום מדיניותו של התאגיד ונהליו לעניין סיכון Cross Border.

10.2. המשך מתן שירותים בנקאיים בחשבון קיים, לרבות משיכת הכספים בחשבון ושינוי בעלים או נהנים בחשבון, באופן אשר חושף את התאגיד הבנקאי לסיכון שייחשב כמשתף פעולה עם הלקוח לשם עקיפת חקיקה זרה, החלה על הלקוח.

תחילה

11. תחילת האמור בחוזר זה ביום פרסומו.

הוראת מעבר

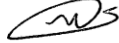
12. תאגיד בנקאי ישלים את הפעולות האמורות בסעיף 9 לעיל, ביחס לכספים של לקוחות בחשבונות קיימים, כמפורט להלן :

12.1. חשבונות לקוחות שסווגו על ידו כלקוחות בסיכון גבוה עד ליום 31.12.2015 ;

12.2. יתר החשבונות עד ליום 31.12.2016.

13. הוראות חוזר זה לא יחולו על חשבון שבעליו נמצא במדינה שמחמת היחסים השוררים בינה לבין מדינת ישראל לא ניתן ליצור עמו קשר.

בכבוד רב,

דוד זקן

המפקח על הבנקים

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1104		חוזר מקורי	8/12/83
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
1731	2	עדכון	11/10/94
1745	3	עדכון	25/1/95
1794	4	עדכון	26/12/95
-----	5	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95
1924	6	עדכון	25/5/98
2076	7	עדכון	2/5/02
2157	8	עדכון	1/2/05
2217	9	עדכון	12/07
2257	10	עדכון	24/1/10
2288	11	עדכון	12/1/11
2321	12	עדכון	26/12/11
2467	13	עדכון	9/6/15
2505	14	עדכון	30/10/16
2519	15	עדכון	23/11/16
2531	16	עדכון	6/3/17
2610	17	עדכון	12/03/20
2629	18	עדכון	4/10/20
2669	19	עדכון	30/09/21
2677	20	עדכון	24/10/21
2706	21	עדכון	09/05/22

ניתוק הקשר עם שוכרי כספות

מבוא

1. לאחר התייעצות עם האפוטרופוס הכללי, מובהרת בזאת דרך הטיפול בכספת לגביה נותק הקשר עם השוכר.

פתיחת כספת בידי הבנק

2. כשנותק הקשר בין הבנק לבין שוכר כספת או בא כוחו והבנק סבור שהוא זכאי ליטול לעצמו בחזרה את השליטה בכספת, תיפתח הכספת בידי הבנק בנוכחות גורם חוץ כגון רואה חשבון או עורך דין חיצוני.

נוהלי הטיפול

3. הבנק יקבע נהלים בדבר דרך הטיפול בפתיחת הכספת ובתכולתה - בין היתר:

- (א) מי יחליט על פתיחת כספת ;
- (ב) מי יהיה נוכח בעת פתיחת הכספת ;
- (ג) רישום פרטי התכולה בפרוטוקול שייחתם בידי הנוכחים ;
- (ד) דרכי הטיפול בתכולה ;
- (ה) הגדרת הנסיבות בהן יש יסוד להניח כי תכולת הכספת היא "נכס עזוב" לצורך מסירת הודעה לאפוטרופוס הכללי, לפי סעיף 5 לחוק האפוטרופוס הכללי, תשל"ח-1978.

* * *

חזרה

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
883		חוזר מקורי	29/12/80
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
-----	2	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95

גילוי עלות שירותים בניירות ערך**מבוא**

1. הנהלים בהוראה זו באים להסדיר את אופן הצגת השיעורים של העמלות, שנגבו בפועל על ידי התאגידים הבנקאיים ללקוחות המבצעים פעילות בניירות ערך.

הגדרות

2. בהוראה זו :
  - "לקוח" – כאמור בסעיף 9ט(ו) לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א – 1981 (להלן חוק הבנקאות) ;
  - "עמלות ניירות ערך" – אחת או יותר מאלה :
    - עמלת קניה, מכירה ופדיון של ניירות ערך ישראליים : כאמור בפסקה 1 לפרט 4(א) של התוספת הראשונה לכללי הבנקאות (שירות ללקוח)(עמלות), התשס"ח – 2008 (להלן – כללי העמלות) ;
    - עמלת ניירות ערך זרים : כאמור בפסקה 4 לפרט 4(א) של התוספת הראשונה לכללי העמלות, ולמעט אופציות ;
    - דמי ניהול פיקדון ניירות ערך : כאמור בפסקה 5 לפרט 4(א) של התוספת הראשונה לכללי העמלות.

הצגת מידע השוואתי

3. תאגיד בנקאי יציג לכל לקוח, שחויב בעמלות ניירות ערך, את שיעורי העמלות, בהתאם לתוספת א', לפי העניין, כדלהלן :
  - א. השיעור הממוצע המשוקלל של עמלת קנייה, מכירה ופדיון של ניירות ערך, שנגבה בפועל מלקוחות התאגיד הבנקאי שמחזיקים פיקדונות בשווי דומה לשווי הפיקדון שמחזיק הלקוח.
  - ב. השיעור הממוצע המשוקלל של דמי ניהול פיקדון ניירות ערך, שנגבה בפועל מלקוחות התאגיד הבנקאי שמחזיקים פיקדונות בשווי דומה לשווי הפיקדון שמחזיק הלקוח.
4. התאגיד הבנקאי יציג ללקוח את האמור בסעיף 3 להוראה, במסגרת ההודעה שנמסרת לו מכוח סעיף 5א(ג)(1) לחוק הבנקאות (להלן – ההודעה). הנתונים שיימסרו ללקוח יתבססו על נתונים שהתקבלו במהלך תקופה של 6 חודשים (ינואר – יוני, יולי – דצמבר).
5. התאגיד הבנקאי יפרסם באתר האינטרנט שלו את המידע האמור בסעיף 3 להוראה, כשהוא ערוך בהתאם לטבלה בתוספת א'. הנתונים שיפורסמו באתר האינטרנט של התאגיד הבנקאי יתבססו על נתונים שהתקבלו במהלך תקופה של 6 חודשים (ינואר – יוני, יולי – דצמבר), ואשר אותם יעדכן התאגיד הבנקאי באתר תוך 30 ימים מסוף כל תקופה.

הצגת מידע על חיובים בפועל

6. לצד המידע שיימסר ללקוח, מכוח סעיפים 3 ו- 4 לעיל, יציג התאגיד הבנקאי בהודעה את עמלות קניה, מכירה ופדיון של ניירות ערך בהן חויב הלקוח, במהלך תקופה של 6 חודשים (ינואר – יוני, יולי – דצמבר). אופן הצגת הפירוט על עמלות אלה, יעשה בהתאם לטבלה בתוספת ב'.

7. לצד המידע שיימסר ללקוח, מכוח סעיפים 3 ו- 4 לעיל, יציג התאגיד הבנקאי בהודעה את עמלות דמי ניהול ניירות ערך בהן חויב הלקוח, במהלך תקופה של 6 חודשים (ינואר – יוני, יולי – דצמבר). אופן הצגת הפירוט על עמלות אלה, יעשה בהתאם לטבלה בתוספת ג'.

על אף האמור בסעיף זה, החזיק לקוח בנייר ערך מסוים, בהחזקה המורכבת מתקופות החזקה שונות, במקום הצגה של תקופת ההחזקה כנדרש בתוספת ג', יפנה התאגיד הבנקאי למידע בהודעה, המסביר את אופן חישוב מספר ימי ההחזקה של אותו נייר, כפי שבוצע על ידי התאגיד הבנקאי לצורך קביעת סכום העמלה בה חויב הלקוח בפועל.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2415	1	חוזר מקורי	02/04/2014

תוספת א' (סעיפים 3, 4, 5)

התפלגות נתונים על גביית עמלות של ניירות ערך בפועל ליחידים ולעסקים קטנים ¹					
שיעור ממוצע משוקלל של העמלה ²					שווי פיקדון בסוף התקופה ³ (באלפי ₪) ⁴
דמי ניהול ³		קניה; מכירה ופדיון ³			
ני"ע זרים ³	ני"ע ישראלים ³	ני"ע זרים ³	מלווה קצר מועד ³	מניות ואגרות חוב ³	
א	א	א	א	א	עד 25 א
א	א	א	א	א	מעל 25 ועד 50 א
א	א	א	א	א	מעל 50 ועד 75 א
א	א	א	א	א	מעל 75 ועד 100 א
א	א	א	א	א	מעל 100 ועד 200 א
א	א	א	א	א	מעל 200 ועד 400 א
א	א	א	א	א	מעל 400 ועד 700 א
א	א	א	א	א	מעל 700 ועד 1,000 א
א	א	א	א	א	מעל 1,000 א

1... לא כולל עמלות שנגבו; ככל שנגבו; בגין פעולות קניה או מכירה של ניירות ערך שלא בוצעו בפועל¹

2... הנתונים מתבססים על נתוני תקופה _____²

3... לגבי קניה; מכירה ופדיון; יוצג שיעור עמלה בפועל; לגבי דמי ניהול יוצג שיעור עמלה שנתי בפועל³

4... שווי הפיקדון כולל ניירות ערך ישראלים וזרים⁴

תוספת ב' (סעיף 6)

פירוט עמלות קנייה; מכירה ופדיון של ניירות ערך (ישראלים וזרים) שנגבו מחשבוך במהלך החודשים xx/xx/xx – xx/xx/xx						
תאריך	שם נייר הערך	סוג הפעולה (קניה/מכירה/ פדיון)	כמות	סכום הפעולה (₪)	סכום העמלה (₪)	שיעור עמלה ¹
1. שיעור עמלה בפועל						

תוספת ג (סעיף 7)

פירוט דמי ניהול ניירות ערך (ישראלים וזרים) שנגבו מחשבוך במהלך החודשים xx/xx/xx – xx/xx/xx					
שם נייר הערך	שווי הנייר (₪) לפיו חושבו דמי הניהול	תקופת החזקה ¹ (תאריכים)	מס' ימי החזקה	סכום העמלה (₪)	שיעור עמלה ²
1 בהתייחס לניירות ערך המוחזקים בתקופות החזקה שונות, אופן חישוב מספר ימי ההחזקה לצורך קביעת סכום העמלה, הנו כמפורט להלן: ... (להשלמה על ידי התאגיד הבנקאי) 2 שיעור עמלה שנתי בפועל					

נהלים בנושא עמלות

מבוא (1/02)

1. (א) לעניין הוראה זו :

"תאגיד בנקאי" לרבות חברת כרטיסי אשראי.

"חברת כרטיסי אשראי" – תאגיד עוזר המנפיק (לבד או במשותף) כרטיסי חיוב

ו/או

סולק עם ספקים.

(ב) התאגידים הבנקאיים גובים עמלות בעד השירותים הבנקאיים הניתנים על ידם ללקוחותיהם בהתאם לתעריפים הנקבעים על ידם, ועל פי האמור בכללי הבנקאות (שירות לקוח) (עמלות) התשס"ח-2007

(ג) בהוראה זו מפורטים נהלים שונים בנושא עמלות, שעל התאגידים הבנקאיים לנהוג לפיהם.

אי גביית עמלות במקרים מסוימים (1/02) (1/08)

2. (א) בוטל.

(ב) בוטל.

(ג) עמלה בעד ניהול חשבון תמורה (1/02)

תאגיד בנקאי המנהל עבור לקוח חשבון תמורה ולא נרשמו פעולות בחשבון התמורה שאינן קשורות קשר ישיר למטרת ניהול חשבונות אחרים, לא יחייב את הלקוח בדמי ניהול חשבון עובר ושב, בשל ניהול חשבון התמורה. לעניין סעיף קטן זה, "חשבון תמורה" - חשבון עובר ושב המנוהל מלכתחילה רק לצורך חשבונות אחרים של הלקוח וחשבון עובר ושב שבדיעבד מנוהל רק לצורך כאמור אם היפנה הלקוח את תשומת לב התאגיד הבנקאי לכך.

(ד) עמלה בגין מסירת מידע בסיסי ללקוחות

בכללי הגילוי הנאות נקבעו הוראות בשל מידע שהתאגידים הבנקאיים חייבים למסור ללקוחותיהם, בגין ניהול עסקיהם הבנקאיים (להלן - מידע בסיסי). מובהר בזה, כי אין לחייב לקוח בעמלה בגין מסירת מידע בסיסי. למרות האמור בסעיף זה, מסירת הקלטה מהוראה טלפונית של לקוח, שטרם נמחקה, לא תיחשב כמידע בסיסי.

(ה) עמלת ניהול חשבון פיקדון ללא תנועה

תאגיד בנקאי לא יחייב לקוח בגין עמלת ניהול חשבון פיקדון ללא תנועה - בסכום העולה על יתרת הזכות בחשבון הפיקדון. אין זה מונע מהתאגיד הבנקאי למכור השקעות המוחזקות עבור הלקוח, על מנת שבחשבון לא תיווצר יתרת חובה.

(ו) בוטל.

(ז) עמלה שנגבתה מראש והשירות בגינה הופסק (1/02)

(1) תאגיד בנקאי אשר גבה מראש עמלה בגין שירות מסוים לתקופה מוגדרת מראש, כגון עמלת הקצאת אשראי רבעונית, דמי ניהול רבעוניים, עמלת ערבות, עמלת דמי שכירת כספת לשנה וכיוצ"ב, והשירות הופסק לפני סיום התקופה בגינה נגבתה העמלה, ישיב ללקוח את העמלה התקופתית באופן יחסי על בסיס יומי.

(2) תאגיד בנקאי רשאי לקבוע עמלות מינימום סבירות אשר ישולמו גם אם השירות הופסק לפני תום התקופה שבגינה שולמו העמלות, אם ניתן לכך אישור המפקח מראש.

(ח) בוטל.

עמלת דמי ניהול (1/02) (1/08)

3. בוטל.

מידע למפקח על הבנקים בדבר עמלות (1/08)

4. בוטל.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1636	1	הוראה מקורית	27/4/93
1643	2	עדכון	27/5/93
1717	3	עדכון	5/7/94
----	4	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95
2054	5	עדכון	1/1/02
2224	6	עדכון	28/1/08

חשבונות קטינים

מבוא

1. חשבונות קטינים דורשים התייחסות מיוחדת, בשל כשרותם המשפטית המוגבלת של קטינים, בהתאם לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב-1962. לפיכך, נקבעו בהוראה זו הנחיות מיוחדות לטיפול בחשבונות קטינים. יחד עם זאת, הוראה זו לא תחול על חשבונות קרדיטוריים הנפתחים לטובת קטינים על ידי אפוטרופוס או נותן מתנה לקטין, ואשר הקטינים אינם מתערבים בניהולם.

2. בטל.

תחולה

3. הוראות אלו יחולו על תאגיד בנקאי ועל תאגיד עזר.

הגדרות

4. "חשבון עו"ש" - חשבון שניתן למשוך ממנו לפי דרישה, בשיק או בדרך אחרת ;
 קטין עובד שמלאו לו 15 שנים, שמקבל באופן שוטף שכר עבודה או משכורת, המועברת על-ידי מעבידו לחשבון עו"ש המנוהל בתאגיד הבנקאי ;
 "קטין" - מי שטרם מלאו לו 18 שנים.

סיוגים לפתיחת חשבון עו"ש על ידי קטין

5. (א) לא יפתח תאגיד בנקאי חשבון עו"ש לקטין שטרם מלאו לו 14 שנים.
 (ב) לא יפתח תאגיד בנקאי חשבון עו"ש לקטין שטרם מלאו לו 16 שנים, אלא בהסכמת הוריו של הקטין או אפוטרופסו (להלן - נציגו), שתתקבל בכתב במועד פתיחת החשבון.
 (ג) למרות האמור בסעיף קטן (ב), רשאי תאגיד בנקאי לפתוח חשבון עו"ש עבור נער עובד, ללא צורך בהסכמת נציגו.

משיכת יתר בחשבונות קטינים

6. (א) לא יאפשר תאגיד בנקאי משיכת יתר בחשבון קטין, אלא אם כן קיבל את הסכמת נציגו לכך מראש ובכתב. הסכמת הנציג תינתן על גבי טופס נפרד, בו יאשר הנציג את הסכמתו למשיכת יתר בחשבון הקטין במסגרת שתיקבע.
 (ב) למרות האמור בסעיף קטן (א), רשאי תאגיד בנקאי לאשר לנער עובד משיכת יתר בגובה המשכורת החודשית שלו, ללא צורך בהסכמת נציגו.

פנקסי שיקים

7. לא ינפיק תאגיד בנקאי פנקס שיקים לקטין שטרם מלאו לו 16 שנים.

8. על גבי שיקים המונפקים לקטינים יוטבעו המילים "קטין" או "נוער (עד 18)" וכן יוטבעו המילים "סכום המשיכה מוגבל עד לסך 400 ש"ח".

9. מספר השיקים שיונפקו לקטין בכל הזמנה לא יעלה על 25 שיקים.

כרטיסי חיוב (11/00) (12/02)

10. (א) לא ינפיק תאגיד בנקאי כרטיס חיוב לקטין שטרם מלאו לו 16 שנים.

(ב) למרות האמור בסעיף קטן (א), רשאי תאגיד בנקאי להנפיק לנער עובד כרטיס חיוב שאיננו כרטיס אשראי.

(ג) על אף האמור בסעיף קטן (א), תאגיד בנקאי רשאי להנפיק לקטין שמלאו לו 14 שנים :

(1) כרטיס המאפשר משיכת מזומנים בלבד ובתנאי שיתרת חשבון הקטין נמצאת ביתרת זכות ;

(2) כרטיס חיוב מוגבל, שיונפק בהסכמת נציגו ובתנאי שהמפקח אישר מראש לאותו תאגיד בנקאי הנפקה של כרטיס מעין זה. כרטיס זה יאפשר ביצוע עסקאות בישראל בלבד, בחיוב מידי, רק אם יתרת חשבון הקטין נמצאת ביתרת זכות ובלבד שסכום העסקאות היומי לא יעלה על 400 ש"ח.

11. תאגיד בנקאי לא ינפיק כרטיס אשראי לקטין, אלא בהסכמת נציגו, שניתנה לכך מראש ובכתב על גבי הטופס המתייחס לשימוש בכרטיס לשם רכישת נכסים.

12. על גבי כרטיס חיוב שהונפק לקטין יוטבעו המילים "קטין" או "נוער (עד 18)".

13. סכום המשיכה בישראל באמצעות מכשירים אוטומטיים לא יעלה על 400 ש"ח ביממה.

14. חרג הקטין ממסגרת האשראי שאושרה לו, יבטל התאגיד הבנקאי את כרטיסי החיוב שהונפקו לקטין. הונפק כרטיס חיוב לקטין על ידי מנפיק אחר בתיאום עם הבנק, יודיע התאגיד הבנקאי למנפיק כי עליו לבטל את הכרטיס והמנפיק יבטל את הכרטיס לא יאוחר מיום עסקים אחד לאחר הודעת התאגיד הבנקאי.

השקעות

15. השקעת כספו של קטין בכל אפיק השקעה, אשר יש בו סיכון לפגיעה בקרן, תיעשה בהסכמת נציגו של הקטין בלבד.

דף מידע

16. עם פתיחת חשבון עובר ושב לקטין ימסור התאגיד הבנקאי לידי דף מידע בו יפורטו חובותיו וזכויותיו של הקטין בקשר לניהול החשבון. כמו כן, יכיל דף המידע פירוט מלא של העמלות והחייבים האחרים בהם עלול החשבון להיות מחוייב.

17. בטל.

* * *

עדכונים

תאריך	פרטים	גרסה	חוזר 06 מס'
29/8/93	הוראה מקורית	1	1664
22/10/93	עדכון	2	1675
23/8/95	עדכון	3	1775
12/95	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	4	-----
26/11/00	עדכון	5	2013
12/12/02	עדכון	6	2093

פעילות תאגיד בנקאי במערכת סגורה (1/02)

מבוא

1. (א) בעקבות ההתקדמות הטכנולוגית בעולם בנושאי התקשורת והמחשבים, סניפי התאגידים הבנקאיים אינם מהווים עוד מוקד בלעדי לפעילות הלקוחות.
- (ב) בעטיים של שינויים אלו ועל מנת לעודד את התחרות במערכת הבנקאית בכלל ובמגזר הלקוחות הפרטיים בפרט, מוסדרת להלן פעילות התאגיד הבנקאי במערכת סגורה, כהגדרתה בסעיף 2 להלן, אשר מטרתה להקל על לקוחות להפקיד כספים או לבצע פעילות ביחידות השתתפות בתאגיד בנקאי בו לא מנוהלת פעילותם הבנקאית השוטפת.
- (ג) ההסדר האמור מאפשר ללקוח לפתוח ולנהל חשבון במערכת סגורה, כהגדרתו להלן, בכל תאגיד בנקאי שהוא, מבלי להיכנס לסניף התאגיד הבנקאי הנעבר וללא צורך לפתוח בו חשבון עו"ש.
- (ד) העברת הכספים תבוצע באמצעות שירותי בנקאות בתקשורת, ההולכים ותופסים מקום מרכזי בתחום עשיית העסקאות, ובלבד שבתהליך של העברת הכספים יצינו פרטים מספקים אשר יאפשרו לוודא שהמבקש לבצע פעילות במערכת סגורה הוא גם בעל חשבון המקור.
- (ה) התנאי הבסיסי למערכת סגורה הינו החזרת הכספים או יחידות ההשתתפות לחשבון המקור.

הגדרות

2. "בנקאות בתקשורת" - כהגדרתה בסעיף 19(א) בהוראה מספר 357 ;
"הוראה מספר 357" - הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 357 – "ניהול טכנולוגיית המידע" ;
"הצו" - צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של תאגידים בנקאיים למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשס"א-2001 ;
"חשבון במערכת סגורה" - כהגדרתו בסעיף 5(א) לצו ;
"חשבון המקור" - כהגדרתו בסעיף 5(א) לצו ;
"יחידות השתתפות" - כהגדרתן בסעיף 5(א) לצו ;
"פעילות במערכת סגורה" - פתיחה וניהול חשבון במערכת סגורה ;
"לקוח" - יחיד כהגדרתו בסעיף 1 לצו ;
"תאגיד בנקאי מעביר" - תאגיד בנקאי בו מצוי חשבון המקור ;
"תאגיד בנקאי נעבר" - התאגיד הבנקאי בו נפתח חשבון במערכת סגורה.

פתיחת חשבון במערכת סגורה

3. (א) התאגיד הבנקאי הנעבר יחתים את הלקוח על הסכם כנדרש לפי כללי הבנקאות (שירות ללקוח) (גילוי נאות ומסירת מסמכים), התשנ"ב – 1992, וירשום את פרטי הזיהוי של הלקוח המפורטים בסעיף 2(א) לצו, כפי שנמסרו לו.
- מסירת ההסכם ללקוח לשם חתימה עליו תתבצע על ידי משלוחו בדואר רגיל לכתובת הלקוח, או בפקסימיליה, או הדפסתו במסופי התאגיד הבנקאי הנעבר, או בדואר אלקטרוני באמצעות האינטרנט והדפסתו במדפסת הלקוח.
- (1א) הלקוח יחתום על ההסכם וימסרו חתום חזרה לתאגיד הבנקאי הנעבר, באחת מהדרכים המפורטות בסעיף (א) לעיל.
- (2א) על אף האמור בסעיפים (א) ו-1(א) לעיל, רשאי התאגיד הבנקאי הנעבר לכוות הסכם מקוון עם הלקוח, כאמור בסעיף 20(ב) להוראה מספר 357.
- (ב) בהסכם תיוסף הוראה מפורשת ומודגשת בדבר החזרת הכספים או יחידות ההשתתפות לחשבון המקור, ובדבר אי יכולתו של הלקוח לתת הוראה להעברת הכספים או יחידות ההשתתפות לחשבון אחר, אלא במקרים המנויים בסעיף 5 להלן.
- (1ב) בהסכם תיוסף הוראה מפורשת ומודגשת בדבר האפשרות להעביר כספים או לבצע פעולות ביחידות ההשתתפות בחשבון במערכת סגורה באמצעות בנקאות בתקשורת.
- (ג) הכספים או יחידות ההשתתפות המופקדים בחשבון במערכת סגורה לא יהיו ניתנים לשעבוד או לקיזוז; ההסכם יכלול הוראה מפורשת בנושא זה.

העברת כספים או יחידות ההשתתפות

4. (א) העברת הכספים או יחידות ההשתתפות מהתאגיד הבנקאי המעביר לתאגיד הבנקאי הנעבר תיעשה בדרכים המקובלות, ובלבד שכל דרך כזו תאפשר לתאגיד הבנקאי הנעבר לוודא זהות בין פרטי הלקוח כפי שהם רשומים אצלו ובין פרטי בעל חשבון המקור, ולפחות: שם פרטי, שם משפחה ופרטי חשבון המקור.
- (ב) מבלי לגרוע מהוראות חוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981, והכללים אשר הותקנו מכוחו, הבנק המעביר לא יגבה עמלות בגין העברות כאמור בסעיף (א) בסכום העולה על העמלה אותה היה גובה בגין העברה באותן אופן לחשבון אחר שאינו חשבון במערכת סגורה.
- (ג) הוראות פרק ז' בהוראה מספר 357 יחולו על העברות כאמור בסעיף (א) המתבצעות במסגרת שירותי בנקאות בתקשורת.

החזרת הכספים או יחידות ההשתתפות לחשבון המקור

5. (א) על התאגיד הבנקאי הנעבר להחזיר את הכספים או את יחידות ההשתתפות, לבקשת הלקוח או בתום תקופת הפיקדון, לחשבון המקור.

- (ב) הודיע הלקוח לתאגיד הבנקאי הנעבר, שהוא סגר את חשבון המקור והמציא אישור על כך מהתאגיד הבנקאי הנעבר, יבצע התאגיד הבנקאי הנעבר אימות כאמור בסעיף קטן (ג)(3) להלן, בטרם יחזיר את הכספים או את יחידות ההשתתפות ללקוח.
- (ג) במקרים בהם לא ניתן היה להחזיר את כספי הפיקדון או את יחידות ההשתתפות לחשבון המקור כתוצאה מסגירתו, יש לפעול כדלקמן :
- (1) התאגיד הבנקאי הנעבר ישקיע את הכספים על-פי הקבוע בצו הבנקאות (פיקדונות ללא תנועה), התש"ס-2000.
- (2) התאגיד הבנקאי הנעבר ינקוט אמצעים לאיתור הלקוח כמפורט להלן :
- (א) התאגיד הבנקאי הנעבר ינסה ליצור קשר עם הלקוח על-ידי משלוח הודעה למען הלקוח כפי שמופיע ברישומיו.
- (ב) בהעדר תגובה מהלקוח תוך שבועיים מיום משלוח ההודעה, יפנה התאגיד הבנקאי הנעבר לתאגיד הבנקאי הנעבר לבירור המען שהשאייר הלקוח למשלוח הודעות בקשר לחשבון המקור שנסגר, וינסה ליצור קשר עם הלקוח למען זה.
- (ג) בהעדר תגובה מהלקוח תוך שבועיים מיום משלוח ההודעה, כאמור בסעיף (ב) לעיל, יפנה התאגיד הבנקאי הנעבר למרשם האוכלוסין בבקשה לקבל את מען הלקוח וישלח הודעה למען זה במידה והינו שונה מהמען הרשום בספרי התאגיד הבנקאי הנעבר.
- (ד) כאשר המען הרשום במרשם האוכלוסין זהה למען הרשום בספרי התאגיד הבנקאי הנעבר, או כאשר לא נתקבלה תגובה להודעה שנשלחה למען המופיע ברישומי מרשם האוכלוסין, ינסה התאגיד הבנקאי הנעבר ליצור קשר עם הלקוח אחת לששה חודשים על ידי משלוח הודעה למען העדכני המופיע ברישומי התאגיד הבנקאי הנעבר.
- (ה) לא הצליח התאגיד הבנקאי הנעבר ליצור קשר עם הלקוח תוך שנה ממועד פירעון הפיקדון, יפרסם התאגיד הבנקאי הנעבר הודעה מתאימה, בין היתר באתר האינטרנט של התאגיד הבנקאי, דרכה יבקש מהלקוח ליצור קשר עם התאגיד הבנקאי הנעבר.
- (ו) התאגיד הבנקאי הנעבר רשאי לנכות מכספי הפיקדון או מיחידות ההשתתפות את עלות פרסום ההודעה בעיתון כפי ששולמה בפועל.
- (3) איתר התאגיד הבנקאי הנעבר את הלקוח, ירשום ויאמת את פרטי זהותו על-פי הקבוע בצו בטרם יעביר לפקודתו את הכספים או את יחידות ההשתתפות.

הודעה למפקח

6. תאגיד בנקאי העומד להציע פעילות בנקאית על פי הוראה זו יודיע על כך למפקח בכתב, לפחות 60 ימים מראש.

בקרה פנימית

7. הנהלת התאגיד הבנקאי הנעבר תקבע נהלים לקיומה של בקרה פנימית נאותה של מילוי הוראות אלו, ולהבטחת צמצום חשיפותיו של התאגיד הבנקאי הנעבר לסיכונים הכרוכים בפעילות על פי הוראה זו.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2055	1	חוזר מקורי	6/01/02
2056	2	תיקון טכני	8/01/02
2334	3	עדכון	29/04/12

שמירת מסמכים

1. בתוקף סמכותי לפי סעיף 5(ג1) לפקודת הבנקאות, 1941, לאחר התייעצות עם הוועדה המייעצת ובאישור הנגיד, אני קובע הוראות אלה :

תחולה

2. הוראה זו תחול על תאגיד בנקאי, וכן על תאגיד כאמור בסעיפים 11(א3)(א) ו-11(ב3) ו-11(ב1) לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, שהואגד בישראל (להלן : תאגיד בנקאי).

הגדרות

3. בהוראה זו –
"מסמך" - לרבות רישום הוראות טלפוניות כמפורט בסעיף 4 להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 435 (הוראות טלפוניות), מסר אלקטרוני כהגדרתו בסעיף 1 לחוק חתימה אלקטרונית, התשס"א-2001, וסריקה ממוחשבת כאמור בסעיף 3א לתקנות העדות (העתקים צילומיים), התש"ל-1969 ;

"מסמך הקשור

- **"לעסקה"** - כל מסמך הנוגע לעסקה שביצע התאגיד הבנקאי בניירות ערך סחירים, לרבות הוראות ביצוע ופקודות קניה ומכירה, וביצוע פעולה של לקוח או של גורם כלשהו בתאגיד הבנקאי, ולרבות רישום העסקה וכל מה שנוגע לה בספרי התאגיד הבנקאי. הכל כדי לאפשר שחזור מלא ומדויק של העסקה, החל ממתן הוראת הביצוע, ושחזור של השפעת העסקה על החשבונות שמנהל התאגיד הבנקאי ;

- **"ניירות ערך"** - כהגדרתם בסעיף 52 לחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, לרבות אופציות וחוזים עתידיים.

שמירת מסמכים

4. (א) תאגיד בנקאי ישמור מסמך הקשור לעסקה לתקופה של שבע שנים לפחות ממועד קבלת המסמך לידי התאגיד הבנקאי או ממועד ביצוע העסקה, לפי המאוחר.
 (ב) בנוסף לאמור בכל דין, תאגיד בנקאי יקבע כללים שיבטיחו את קיומם של המסמכים שישמור, הגנתם מפני נזקי אדם וטבע, הגישה אליהם, היכולת לקרוא אותם ולהנפיק במידת הצורך תוכן מאושר שלהם, במשך התקופה בה הם נשמרים.

תחילה

5. תחילת הוראה זו ביום ג' בניסן תשס"ו (1 באפריל 2006).

יואב להמן

המפקח על הבנקים

ט"ו בטבת תשס"ו (15 בינואר 2006)

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2178	1	הוראה מקורית	15/1/06

משלוח הודעות בתקשורת

מבוא

1. המהפכה הטכנולוגית המתרחשת בענף הבנקאות בשנים האחרונות מאפשרת לתאגידים הבנקאיים בישראל לפתח את השירותים שהם מציעים ללקוחות, ולהעניק שירות בנקאי איכותי, זמין ויעיל, הכולל מגוון ערוצים לקבלת השירות והמידע הבנקאי.
2. כיום, התאגידים הבנקאיים שולחים ללקוחותיהם הודעות הנוגעות לניהול החשבון באמצעי תקשורת שונים, לרבות: האזור האישי של הלקוח באתר האינטרנט של התאגיד הבנקאי, האפליקציה בסלולר, הדואר וכו'. לאור ההתקדמות הטכנולוגית התומכת בשיפור השירות ללקוחות, שיפור אפקטיביות מסירת ההודעות ומסירת מידע קרוב לזמן אמת, וכן תומכת בהוזלת העלויות הכרוכות בהפקת הודעות ומשלוחן, ואשר עולה בקנה אחד עם המגמה העולמית לצמצום השימוש בנייר, בוצעו התאמות להוראה זו.

תחולה

3. (א) הוראה זו תחול על תאגיד בנקאי כהגדרתו בחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981 (להלן: "תאגיד בנקאי").
- (ב) המפקח רשאי לקבוע הוראות מסוימות שונות מאלו המפורטות להלן, שיחולו על תאגיד בנקאי מסוים, או לפטור, במקרים חריגים, תאגיד בנקאי מהוראה מסוימת, כאשר קיימים טעמים מיוחדים שבהם ראה לנכון לעשות כן, ומנימוקים שירשמו.

הגדרות

4. "הודעות" מידע בכתב הנשלח מתאגיד בנקאי אל לקוח לפי כל דין, וכן מידע שבחר התאגיד הבנקאי לשלוח ללקוחותיו ואשר מיועד לסייע בניהול החשבון.
- "השירות" משלוח הודעות בערוצי תקשורת.
- "חוק שיקים ללא כיסוי" חוק שיקים ללא כיסוי, התשמ"א-1981
- "ערוצי תקשורת" כמשמעותם בהגדרת "שירותי בנקאות בתקשורת" בסעיף 8 להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 367 בנושא "בנקאות בתקשורת", אותם מציע התאגיד הבנקאי.

השירות

5. תאגיד בנקאי רשאי לספק את השירות ללקוח, חלף משלוח ההודעות באמצעות הדואר או באמצעות מסירתן בסניף, ובלבד שהתקיימו התנאים הבאים, ובכפוף לכל דין:
  - (א) הלקוח ביקש להצטרף לשירות. לעניין סעיף זה, "בקשה" – לרבות באמצעות שימוש בכל אחד מערוצי התקשורת.
  - (ב) התאגיד הבנקאי עומד בכל דרישות הדין, לרבות הוראות ניהול בנקאי תקין הנוגעות לאבטחת מידע ולבנקאות בתקשורת.
6. היו ההודעות מידע או העתק מסמך הוראה לביצוע פעולה, הנמסר ללקוח בסניף, והמסמך כולל גילוי אודות עלות השירות, רשאי התאגיד הבנקאי להעניק ללקוחותיו את השירות, בהתאם לקבוע בסעיף 4(א) לכללי הבנקאות (שירות ללקוח)(גילוי נאות ומסירת מסמכים), התשנ"ב-1992. כמו כן, יבהיר התאגיד הבנקאי ללקוח, כי בקשתו לקבל הודעות אלו בערוצי תקשורת

יחולו, על פי שיקול דעתו של התאגיד הבנקאי, על כל ההודעות שיערכו בנוכחותו בסניף בעתיד וכי הוא יהיה רשאי לבקש בכל עת, כי הודעה מסוימת תימסר לו בסניף, בנוסף לשליחתה בערוצי תקשורת.

אופן משלוח הודעות

7. (א) התאגיד הבנקאי יבחר את ערוץ התקשורת המתאים למשלוח הודעה מסוימת ללקוח שהצטרף לשירות, בהתאם לרמת מהותיות המידע והמהירות הנדרשת למסירתו. לצורך כך יבחן התאגיד הבנקאי את צרכי הלקוחות בהתאם לנסיבות ובהתחשב בהיבטי הגנת הפרטיות, ובין היתר, יבחן האם קיים צורך לאפשר ללקוח לקבל את המידע באופן מידי ונגיש, והאם קיים ללקוח צורך במעקב, שמירה והדפסה של ההודעה.

(ב) תאגיד בנקאי ישלח מסרון קולי, כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 367, כחלופה למסרון כתוב, במקרים בהם ידוע לתאגיד הבנקאי כי הלקוח אינו יכול לקבל או לקרוא מסרון כתוב.

8. (א) מבלי לגרוע מכלליות האמור בסעיף 7, התאגיד הבנקאי ישלח ללקוח שהצטרף לשירות הודעות בנושאים המפורטים להלן, הן בערוץ תקשורת המאפשר ללקוח מעקב, שמירה והדפסה של ההודעה, והן בערוץ תקשורת המאפשר מסירת הודעות באופן מידי ונגיש, כדוגמת מסרונים:

- (1) הודעות הקשורות לנקיטת פעולה משפטית כנגד הלקוח, או העלויות להביא לנקיטת הליך משפטי נגדו, כגון הודעה על חוב פיגורים, התראה לפני נקיטת הליכים משפטיים.
- (2) הודעה על ביטול, הקטנה או אי חידוש מסגרת אשראי.
- (3) הודעת קיזוז או עיכבון.
- (4) הודעות לערבים אודות החיוב הנערב.
- (5) הודעת נותן שירותי תשלום על סיום חוזה שירותי תשלום.
- (6) הודעת נותן שירותי תשלום על החלטתו להקפיא את השימוש באמצעי תשלום.
- (7) הודעה בדבר קיומה של התראה במקרה בו סורבו חמישה שיקים בחשבון, בהתאם לתנאים שנקבעו בחוק שיקים ללא כיסוי. ההודעה תכלול קישור למדריך שיקים ללא כיסוי באתר האינטרנט של בנק ישראל.
- (8) הודעה בדבר הטלת הגבלה על לקוח או חשבון, אשר תכלול מידע אודות סוג ההגבלה (רגילה, חמורה, מיוחדת), בהתאם להגדרות חוק שיקים ללא כיסוי, ובמקרה של הגבלה מיוחדת, יצוין אף הגורם אשר הורה על הטלת ההגבלה ופרטי ההתקשרות עמו. כמו כן, תכלול ההודעה קישור לאתר האינטרנט של המערכת למידע ואישורים בנושא לקוחות וחשבונות מוגבלים בבנק ישראל.

(ב) ככל שהתאגיד הבנקאי סבור שהדבר יתרום לבהירות ההודעה ויסייע ללקוח להבינה, רשאי הוא להציג במסגרת הודעה בערוץ תקשורת המאפשר מסירת הודעות באופן מידי ונגיש, כאמור בס"ק (א), מידע תמציתי, יחד עם הצעה ללקוח לעיין בהודעה המלאה בערוץ אחר המתאים לכך.

(ג) במידה והלקוח אינו מנוי על השירות, יפעל התאגיד הבנקאי באופן סביר על מנת ליידע את הלקוח בהקדם אודות ההודעות המנויות בס"ק (א) בדרכים העומדות לרשותו ובכפוף לכל דין.

(ד) התאגיד הבנקאי יציג ללקוחותיו בהודעות האמורות בסעיף זה את פרטי ההתקשרות עמו.

הודעה בטרם סירוב שיק

9. (א) במקרה בו הוצג שיק לפירעון ולא הייתה יתרה מספקת בחשבון המאפשרת את פירעונו, הודעת התאגיד הבנקאי ללקוח בדבר הצורך בהפקדת כספים בחשבון לפי סעיף 7א(א) לחוק שיקים ללא כיסוי, תשלח אל כל הבעלים הרשומים בחשבון, לכל המאוחר בשעה 8:00 ביום העסקים העוקב ליום העסקים בו הוצג השיק לפירעון.

(ב) על אף האמור בס"ק (א), בחשבוניות הרשומים בבעלות תאגיד, ישלח התאגיד הבנקאי הודעה כאמור בס"ק (א) לכל מורשי החתימה בחשבון שבסמכותם לפעול לכיסוי השיק שהוצג לפירעון, וזאת בהתאם לרשימת מורשי החתימה המעודכנת בתאגיד הבנקאי.

(ג) ההודעה תישלח באופן ממוכן לכל הפחות בערוץ תקשורת המאפשר מסירת הודעה באופן מידי ונגיש כדוגמת מסרון כתוב או מסרון קולי, לפי העניין, ובדואר אלקטרוני, והכל ככל שיש לבנק את פרטי ההתקשרות הרלבנטיים. התקבלה בתאגיד הבנקאי אינדיקציה כלשהי לפני חלוף המועד האחרון להפקדת הכספים, כי ההודעה לא נמסרה ללקוח, יעשה התאגיד הבנקאי מאמץ סביר לשלוח את ההודעה פעם נוספת. כמו כן, התאגיד הבנקאי יעשה שימוש במנגנון של חיוג חוזר ללקוח שלא ענה למסרון קולי.

(ד) ההודעה תיידע את בעלי החשבון או את מורשי החתימה בדבר הצורך להפקיד כספים בחשבון כדי למנוע את סירוב השיק בשל העדר כיסוי מספיק, ותכלול, לכל הפחות, את הפרטים הבאים:

- (1) סכום השיק;
- (2) המועד האחרון להפקדת כספים בחשבון כהגדרתו בחוק שיקים ללא כיסוי;
- (3) הדרכים העומדות לרשות הלקוח להפקדת הכספים האמורים. במסגרת זו יובהר ללקוח כי ניתן לעשות שימוש רק בדרכים המבטיחות את סופיות קבלת הכספים בחשבון עד המועד האחרון, כאמור.
- (4) הדרכים העומדות לרשות הלקוח לקבלת מידע נוסף.
- (5) הבהרה כי הפקדת סכום השיק אינה מונעת את החזרתו מסיבה אחרת, ככל שישנה, שאינה העדר כיסוי מספיק בחשבון.
- (6) הבהרה לפיה יתכנו מצבים בהם לא תתאפשר הפקדת כספים לחשבון והשיק יסורב, כגון במקרה שהחשבון בבנק סגור. כמו כן יובהר שבמקרה שהחשבון מעוקל, כספים שיופקדו לחשבון עשויים להיתפס לטובת העיקול.

(ה) במקרה בו הוצגו מספר שיקים לפירעון באותו מועד, ולא הייתה יתרה מספקת בחשבון המאפשרת את פירעונם, ניתן להציגם בהודעה אחת, חלף משלוח הודעה נפרדת בגין כל שיק. במקרה זה, רשאי התאגיד הבנקאי לציין בהודעה את סכום השיקים הכולל הנדרש לפירעון עד למועד האחרון.

(ו) התאגיד הבנקאי יפעל בהתאם לס"ק (א)-(ה) לעיל גם לגבי לקוחות שלא ביקשו להצטרף לשירות.

(ז) האמור בסעיף זה לא יחול במקרה בו התאגיד הבנקאי ידע, בטרם משלוח ההודעה, שהשיק יחזור מסיבת החזרה נוספת, שבגינה הוא לא יימנה במניין השיקים שחזרו ללא כיסוי.

10.א. בטל.

הוראות שאינן בכתב

11. לאחר ביצוע הוראת לקוח שלא ניתנה בכתב, תשלח ללקוח הודעה בכתב, אשר תכלול את פרטי ההוראה.

בקרה על שימוש בשירות וקבלת הודעות

12. (א) תאגיד בנקאי יפעיל כלים ממוחשבים שיאפשרו לו לקבוע האם הלקוח נוהג להתעדכן בהודעות הנשלחות לו באמצעות השירות.

(ב) תאגיד בנקאי אשר יש בידיו אינדיקציות כי הלקוח אינו מתעדכן בהודעות הנשלחות לו באמצעות השירות במשך תקופת זמן משמעותית, ישלח ללקוח הודעה על כך באמצעות ערוץ תקשורת המאפשר מסירת הודעות ללקוחות באופן מידי ונגיש. במסגרת ההודעה תובהר ללקוח חשיבות המידע הבנקאי הנשלח לו והצורך להתעדכן בו. ככל שתקופה זו התמשכה לאחר משלוח ההודעה האמורה ללקוח, יעשה התאגיד הבנקאי מאמץ סביר ליצור קשר עם הלקוח לצורך קבלת הנחיותיו לעניין אופן משלוח ההודעות בהמשך.

(ג) התקבלה בתאגיד הבנקאי אינדיקציה לכך שהודעה שביקש לשלוח ללקוח בערוצי תקשורת לא נמסרה ללקוח, יעשה התאגיד הבנקאי מאמץ סביר ליצור קשר עם הלקוח, ויודא מולו תקינות פרטי ההתקשרות למשלוח הודעות.

13. בטל.

אופן הצגת המידע

14. (א) עם כניסת לקוח לאזור האישי ביישום שמציע התאגיד הבנקאי ללקוחותיו, כדוגמת אתר האינטרנט של התאגיד הבנקאי או האפליקציה, תוצג לו התראה בולטת על כך שמחכות לו הודעות חדשות. ההתראה תכלול הפניה לאזור הייעודי המציג את ההודעות.

(ב) תועמד לרשות הלקוח האפשרות לקבל חיווי בערוץ מידי ונגיש על כך שהתקבלה הודעה חדשה ביישום, ויתאפשר לו לשנות את בחירתו באשר לקבלת חיווי כאמור בכל עת, באופן קל ומהיר.

הגנה על פרטיות הלקוח

14.א. תאגיד בנקאי יודא כי ההודעה תישלח ללקוח באופן המגן על פרטיות הלקוח, ובכלל זה: ככל שהודעה הנשלחת בערוצי תקשורת נושאת כותרת, תשקף הכותרת את תוכן ההודעה, ולא יכללו בכותרת פרטים מזהים מלאים על החשבון או הלקוח, כגון: שם הלקוח, מספר חשבון, מספר כרטיס חיוב, או כל מידע אחר שעלול להיות רגיש עבור הלקוח לפי שיקול דעת התאגיד הבנקאי.

נגישות למידע

15. (א) מתנהל הליך משפטי בין תאגיד בנקאי לבין לקוח, ימשיך התאגיד הבנקאי לאפשר ללקוח גישה להודעות שנשלחו אליו באתר התאגיד הבנקאי וביישומון (אפליקציה), עובר להליך המשפטי.

(ב) ביקש לקוח לקבל הודעות שנשלחו אליו באתר התאגיד הבנקאי וביישומון (אפליקציה) גם לאחר סיום ההתקשרות עם התאגיד הבנקאי, יאפשר לו התאגיד הבנקאי גישה להודעות שנשלחו אליו במהלך תקופה של שישה חודשים שקדמה למועד סיום ההתקשרות, וזאת

לכל הפחות למשך תקופה של שישה חודשים מיום סיום ההתקשרות. לחלופין, ימסור לו התאגיד הבנקאי העתק מכל אחת מההודעות האמורות, במהלך תקופה של שישה חודשים מיום סיום ההתקשרות.

החרגה מחובת הצפנה

16. בטל.

הודעה על הצטרפות לשירות או שינוי פרטי שירות

17. (א) בסמוך למועד ההצטרפות לשירות או עדכון פרטי השירות, ישלח התאגיד הבנקאי ללקוח הודעה בכתב על כך, תוך הבהרה כי משלוח הודעות בערוצי תקשורת הינו חלף משלוחן באמצעות הדואר או באמצעות מסירתן בסניף, וכי ניתן בכל עת לבקש לשוב ולקבל את ההודעות באמצעות הדואר או באמצעות מסירתן בסניף, ואת הדרכים בהן ניתן לבקש זאת.

(ב) בחשבון המשותף לשני בעלים ויותר, הפועלים בחשבון ביחד או לחוד, היענות תאגיד בנקאי לבקשה לקבלת השירות או לבקשה לשינוי בפרטי השירות, תעשה תוך מתן הודעה ליתר השותפים בחשבון, בסמוך למועד ההיענות לבקשה. ההודעה תכלול את המידע האמור בס"ק (א).

קביעת נהלים

18. התאגיד הבנקאי יקבע נהלים לביצוע האמור בהוראה זו, ובכלל זאת נהלים לעניין אופן משלוח הודעות בערוצי תקשורת ואופן ביצוע הבקרה על שימוש בשירות וקבלת הודעות.

***

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2291	1	הוראה מקורית	30/01/11
2395	2	עדכון	04/08/13
2508	3	עדכון	25/07/16
2550	4	עדכון	11/01/18
2557	5	עדכון	22/03/18
2653	6	עדכון	25/02/21
2659	7	עדכון	06/06/21

הפחתה או תוספת בשיעורי ריבית

1. בהלוואות בהן שיעור הריבית אינו קבוע ואינו ידוע לאורך כל תקופת ההלוואה, וכן בהלוואות המבוצעות בחלקים, יפעל התאגיד הבנקאי כדלקמן :

א. במועדי שינוי הריבית על ההלוואה, תחול אותה הפחתה או תוספת לריבית הבסיסית שחלה במועד מתן ההלוואה.

ב. על אף האמור בסעיף א' לעיל, בהלוואות בריבית משתנה בהן הריבית הבסיסית היא ריבית LIBOR, רשאי התאגיד הבנקאי לקבוע מנגנון לשינוי התוספת או ההפחתה שיחול במקרים קיצוניים, ובלבד שיקיים את כל התנאים הבאים :

(1) המנגנון יהיה אובייקטיבי וחיצוני לתאגיד הבנקאי;

(2) המנגנון יהיה בר כימות;

(3) המנגנון יהיה סימטרי הן לכיוון העלאת הריבית והן לכיוון הורדתה;

(4) התאגיד הבנקאי ייתן גילוי מלא ונאות בהסכם ההלוואה בדבר מנגנון השתנות ההפחתה או התוספת, וכן גילוי לגבי אופן השתנותו בעבר.

2. א. בפיקדונות בהם שיעור הריבית אינו קבוע ואינו ידוע לאורך כל תקופת הפיקדון, וכן בפיקדונות המתחדשים מזמן לזמן בהתאם להוראות שנתן הלקוח מראש, יפעל התאגיד הבנקאי כדלקמן : במועדי שינוי הריבית על הפיקדון או חידוש הפיקדון תחול אותה הפחתה או תוספת לריבית הבסיסית שחלה במועד ההפקדה.

ב. התאגיד הבנקאי רשאי שלא לנהוג כאמור בסעיף 2א במקרה בו הלקוח משך חלק מסכום הפיקדון במהלך תקופת הפיקדון או במועד החידוש.

3. בהוראה זו :

"הלוואה" – לרבות מסגרת אשראי מאושרת בחשבון, או מסגרת אשראי בכרטיס חיוב כהגדרתו בחוק כרטיסי חיוב התשמ"ו – 1986.

"ריבית בסיסית" – ריבית אובייקטיבית חיצונית כגון שיעור ריבית בסיסית (Prime Rate) או "ליבור" או "ריבית חשב".

"תאגיד בנקאי" – כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א – 1981, לרבות תאגיד עזר שהוא חברת כרטיסי אשראי.

4. הוראה זו תחול על הלוואות ופיקדונות, של "יחיד" ושל "עסק קטן", כהגדרתם בכללי הבנקאות (שירות ללקוח) (עמלות), התשס"ח-2008.

5. תחילתה של הוראה זו היא ביום 1.1.14, למעט סעיף 2 להוראה אשר תחילתו ביום 1.7.14.

* * *

עדכונים

תאריך	פרטים	גרסה	חוזר 06 מס'
09/09/13	חוזר מקורי	1	2398
31/12/13	עדכון	2	2394

הוראה 422 – פתיחת חשבון עובר ושב ביתרת זכות וניהול

מבוא

1. חשבון עובר ושב הוא חשבון חיוני, באמצעותו מנהל לקוח את רוב פעילותו הפיננסית. מטעם זה נקבע, בין היתר, בסעיף 2(א) (2) לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א – 1981 (להלן – החוק), כי על תאגיד בנקאי לאפשר לכל לקוח לפתוח, לכל הפחות, חשבון עובר ושב ביתרת זכות ולנהלו, ובלבד שלא קיימת סיבה סבירה לאי מתן שירות (להלן "סירוב סביר").
2. הוראה זו באה להבהיר מהם המקרים בהם לא תתקבל טענת "סירוב סביר" לפתיחת חשבון עובר ושב ביתרת זכות. בנוסף, ההוראה מבהירה מהן החובות המוטלות על התאגיד הבנקאי בניהול חשבון עובר ושב ביתרת זכות, בכפוף לעמידת הלקוח בתנאי ההסכם בינו לבין התאגיד הבנקאי, כנדרש בחוק.
3. יובהר, למען הסר ספק, כי אין בהוראה זו כדי לגרוע מחובות התאגיד הבנקאי על פי כל דין, ובכלל זה לפי סעיף 2 לחוק, או כדי לחייב תאגיד בנקאי לתת שירות שלא בהתאם לתנאי הרישיון שלו או בניגוד למדיניות עסקית כאמור בסעיף 2(ד) לחוק.

הגדרות

4. בהוראה זו –
  - "הליך פשיטת רגל" – הליך אשר מתנהל מכוח פקודת פשיטת הרגל [נוסח חדש], תש"ס-1980, על שלביו השונים, לרבות מתן צו כינוס, הכרזה על פשיטת רגל ומתן צו הפטר;
  - "חשבון" – חשבון עובר ושב במטבע ישראלי ביתרת זכות לטובת לקוח;
  - "לקוח" – יחיד, כהגדרתו בצו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של תאגידיים בנקאיים למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשס"א-2001, שהוא תושב ישראל, המקבל או המבקש לקבל שירות מתאגיד בנקאי;
  - "תושב" – כמשמעותו בחוק מרשם האוכלוסין, התשכ"ה-1965.

סירוב בלתי סביר

5. (א) תאגיד בנקאי לא יסרב לפתוח חשבון ללקוח, רק בשל היות הלקוח אחד או יותר מאלה:
  - (1) לקוח מוגבל, או לקוח מוגבל חמור, או לקוח מוגבל מיוחד, כמשמעותם בחוק שיקים ללא כיסוי, התשמ"א-1981, לרבות לקוח כאמור שהוגבל בעבר לפי הוראות חוק זה.
  - (2) לקוח בהליך פשיטת רגל, לרבות לקוח שהיה בעבר בהליך פשיטת רגל.
  - (3) לקוח אשר הוטל עיקול על חשבונותיו.

(4) לקוח אשר מתנהל, או התנהל בעבר, בינו לבין תאגיד בנקאי אחר, הליך משפטי שמקורו בגביית חוב.

(ב) על אף האמור בס"ק (א), היה הלקוח בהליך פשיטת רגל, וטרם הופטר מחובותיו, רשאי התאגיד הבנקאי להתנות את פתיחת החשבון, או את ניהולו בהתאם לסעיף 11 ולסעיף 12(ג) להוראה זו, בקבלת אישור מראש של הנאמן או המנהל המיוחד, ובלבד שיעדכן את הלקוח בדרישה זו בהזדמנות הראשונה.

(ג) האמור בס"ק (א) לא יחול לגבי לקוח המבקש לפתוח חשבון עובר אחר, מכוח דין, מינוי, או הסכם.

(ד) ביקש לקוח שהותיר בעבר חוב בתאגיד בנקאי, לפתוח חשבון באותו תאגיד בנקאי, יבחן האחרון את הבקשה לגופה בשים לב, בין היתר, למועד יצירת החוב, גובה החוב, הליכי גבייתו ונסיבות פתיחת החשבון החדש.

בחינת בקשה לפתיחת חשבון

6. תאגיד בנקאי, אשר אינו מוסר ללקוח את החלטתו בבקשה לפתיחת חשבון במועד הגשת הבקשה, ימסור ללקוח, במועד זה, אישור בכתב אשר יכלול את הפרטים המפורטים מטה, תוך תיעוד מסירת האישור ללקוח:

(א) שם הלקוח;

(ב) שם הבנק ומספר הסניף בו הוגשה הבקשה לפתיחת החשבון;

(ג) מועד הגשת הבקשה;

(ד) פירוט המסמכים הנחוצים אשר נדרש הלקוח להמציא לצורך בחינת בקשתו לפתוח חשבון, ככל שהחלטה בבקשה תלויה בהמצאת מסמכים כלשהם.

(ה) בוטל.

6א. על אף האמור בסעיף 6 לעיל, בנסיבות בהן ביקש לקוח לפתוח חשבון באופן מקוון, והתאגיד הבנקאי התנה את המשך תהליך בחינת הבקשה לפתיחת החשבון בהגעת הלקוח לסניף, על תאגיד בנקאי למסור ללקוח את הפרטים הבאים: עדכון על הצורך בהגעת הלקוח לאחד מסניפי התאגיד הבנקאי וכן, פירוט המסמכים הנחוצים, ככלל, לצורך בחינת בקשה לפתיחת חשבון של לקוח, או של הלקוח הספציפי, בהתאם להחלטת הבנק.

החלטה בבקשה לפתיחת חשבון

7. (א) תאגיד בנקאי ימסור ללקוח את החלטתו בבקשה בכתב, תוך פירוט הנימוקים להחלטה זו, בכפוף לכל דין, ובתוך 10 ימי עסקים, ממועד הגשת הבקשה, או ממועד קבלת המסמכים בהתאם לסעיף 6(ד), או ממועד הגעת הלקוח לסניף הבנק בהתאם לסעיף 6א, המאוחר מביניהם, לפי העניין.

(ב) האמור בס"ק (א) לא יחול במקרה בו התקשר הלקוח עם התאגיד הבנקאי בהסכם לפתיחת חשבון עובר ושב וניהולו, במהלך התקופה הקבועה בס"ק (א).

8. תאגיד בנקאי המתנה פתיחת חשבון בהמצאת מסמכים על ידי הלקוח, יקפיד כי אלו נחוצים לבחינת בקשת הלקוח, ויפרט אותם ככל הניתן בהזדמנות הראשונה.

9. יובהר, כי בכפוף לאמור בכל דין, מסמכים שאינם רלוונטיים להחלטה לפתיחת חשבון, אין לכלול בדרישה להמצאת מסמכים לצורך בחינת בקשת לקוח לפתיחת חשבון, ובכלל זה:

- (א) העתק מכתבי עיקול וצווי עיקול שהוטלו על הלקוח על ידי גורם מוסמך;
- (ב) אישור על יתרת חוב בהוצאה לפועל;
- (ג) אישור על סגירת חשבון שניהל הלקוח בבנק אחר;
- (ד) אישור על אופן התנהלות הלקוח בחשבון שניהל בבנק אחר;
- (ה) דפי חשבון קודם- מלקוח אשר הצהיר בפני הבנק כי לא ניהל חשבון בנק בעבר;
- (ו) דוח שנתי (תעודת זהות בנקאית);
- (ז) מסמכים הנדרשים לצורך מתן הטבות או אשראי בחשבון.

10. תאגיד בנקאי, אשר החליט לפתוח חשבון ללקוח, יבהיר לו, טרם פתיחת החשבון, כי החשבון שיפתח הוא חשבון ביתרת זכות בלבד, שאינו כולל אשראי. וכן יבהיר לו מהם אמצעי התשלום שיועמדו לרשותו.

ניהול החשבון

11. אמצעי תשלום –

- (א) תאגיד בנקאי לא יסרב, סירוב בלתי סביר, ובכלל זאת לא יתנה תנאים בלתי סבירים, לבקשת לקוח לנהל את חשבונו באמצעי התשלום הבאים:
  - (1) ביצוע תשלומים בדרך של חיובים על פי הרשאה.
  - (2) כרטיס בנק, כהגדרתו בחוק כרטיסי חיוב, התשמ"ו - 1986, שחיוב חשבון הלקוח בתאגיד הבנקאי בו הוא חיוב מדי.
  - (3) כרטיס בנק, כהגדרתו בחוק כרטיסי חיוב, התשמ"ו - 1986, למשיכת מזומנים.
- (ב) ביקש לקוח להנפיק שיקים, יבחן התאגיד הבנקאי את הבקשה לגופה, תוך התחשבות במכלול הנסיבות, ובכפוף לכל דין.
- חלף האמור לעיל, החליט תאגיד בנקאי להנפיק שיקים ללקוח, רשאי הוא לעשות כן על סמך קריטריונים שנקבעו מראש.

12. גישה למידע וביצוע פעולות

- (א) תאגיד בנקאי יצרף את לקוחותיו לשירות אחזור מידע באמצעות עמדת שירות, כנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 441 (אחזור מידע על ידי לקוחות).
- (ב) תאגיד בנקאי לא יסרב לבקשת לקוח לקבל מידע אודות החשבון בערוצי בנקאות בתקשורת.
- (ג) תאגיד בנקאי לא יסרב סירוב בלתי סביר, לבקשת לקוח לבצע פעולות בחשבון בערוצי בנקאות בתקשורת; אין באמור כדי למנוע קביעת מגבלות ובקורות בהתאם לנסיבות העניין.

בסעיף זה, "פעולות" - כהגדרתן בסעיף 1(א)(3) בתוספת הראשונה לתעריפון המלא בכללי הבנקאות (שירות ללקוח)(עמלות), התשס"א-2008.
 "ערוצי בנקאות בתקשורת" – הערוצים המפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 367 (בנקאות בתקשורת)

13. הסבר ללקוח –

- (א) תאגיד בנקאי ימסור ללקוח המבקש לפתוח חשבון, דף הסבר בו פירוט רשימת השירותים המופיעים בסעיפים 11 ו-12 לעיל, העומדים לרשות הלקוח לצורך ניהול החשבון, לרבות הבהרות בנוגע לכל אחד מהם.
- (ב) תאגיד בנקאי יפרסם במקום בולט ואשר נוגע בדבר באתר האינטרנט שלו את רשימת השירותים העומדים לרשות לקוחותיו, בהתאם להוראה זו.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2423	1	הוראה מקורית	26/05/14
2558	2	תיקון	26/03/18
2575	3	תיקון	28/11/18

שירות המסלולים

מבוא

1. שירות המסלולים, שנכנס לתוקף במסגרת כללי הבנקאות (שירות ללקוח)(עמלות) – התשס"ח 2008 (להלן: "כללי העמלות"), קובע כי על התאגיד הבנקאי, להציע ללקוחותיו סל שירותים אחיד לניהול חשבון עובר ושב. שירות זה משפר את יכולת ההשוואה של הלקוח באשר לעלות ניהול חשבון העובר ושב בתאגידים הבנקאיים השונים, ויכול להביא להוזלת העלויות הכרוכות בניהול חשבון עובר ושב. על מנת להגביר את מודעות הלקוחות לשירות זה ולמאפייניו, נקבעה הוראה זו.

הגדרות

2.

- "לקוח" - כהגדרתו בסעיף 9ט(ו) לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981 ;
- "מסלול" - כהגדרתו בכללי העמלות ;
- "תעריפון עובר ושב" - תעריפון מצומצם של ניהול עובר ושב, כמשמעותו בכללי העמלות.

לקוחות חדשים

3. בנוסף לחובה למסירת תעריפון מצומצם לניהול חשבון עובר ושב, הקבועה בסעיף 4(ג) לכללי העמלות, ימסור תאגיד בנקאי ללקוח המבקש לפתוח חשבון עובר ושב דף הסבר, במסמך נפרד, אודות שירות המסלולים, שיכלול, בין היתר, מידע באשר למחירי "שירות מסלול" הקבועים בפרט 1(ג) לחלק 1 לתוספת הראשונה, בהשוואה למחירי אותם שירותים על פי תעריפון עובר ושב שלא במסגרת "שירות מסלול", ומידע אודות דרכי ההצטרפות לשירות (להלן: "דף הסבר").
4. במועד פתיחת חשבון עובר ושב יפעל התאגיד הבנקאי לקבל את אישור הלקוח באשר לאופן חיוב חשבון העובר ושב המבוקש על ידו: חיוב על פי "שירות מסלול", תוך מתן אפשרות לבחור בכל אחד מהמסלולים אותם מציע התאגיד הבנקאי ללקוחותיו, או חיוב על פי התעריפון שלא במסגרת שירות מסלול. אם ניתן ללקוח פטור מעמלת פעולה על ידי פקיד ומעמלת פעולה בערוץ ישיר, יסמן הלקוח: "לא רלבנטי".

לקוחות קיימים

5. תאגיד בנקאי ימסור ללקוח המבקש להצטרף למסלול, טרם הצטרפותו, מידע בכתב על סכומי העמלות שנגבו ממנו במהלך הרביע שלפני הרביע שקדם למועד הגשת בקשת ההצטרפות, או ברביע שקדם למועד הגשת בקשת ההצטרפות, בעד השירותים הכלולים במסלול, לרבות עמלת השלמה למינימום, אם ישנה, לפי פירוט של סוגי הפעולות שביצע ומספרן בחלוקה לחודשים.

דף הסבר

6. התאגיד הבנקאי יפרסם במקום בולט בדף הראשי של אתר האינטרנט שלו קישור לדף הסבר, שכותרתו תהיה "עמלות – שירות מסלולים".

***

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2474	1	הוראה מקורית	21/06/2015

דוחות שנתיים ללקוחות התאגידים הבנקאיים**מבוא**

1. הוראה זו מסדירה את חובת הדיווח של התאגיד הבנקאי ללקוחותיו אודות כלל הנכסים וההתחייבויות של הלקוח בתאגיד הבנקאי, ברמת החשבון, לרבות סך ההכנסות וההוצאות במהלך שנה, בגין נכסים, התחייבויות ופעילות שוטפת בחשבון.

הדוחות השנתיים נועדו לשפר את יכולת המעקב של הלקוחות אחר פעילותם בחשבון, ולהגביר את יכולת ההשוואה בין מוצרים ושירותים בנקאיים שונים.

הגדרות

2. "חשבון מקוון" - חשבון שנתיים בו שירותי בנקאות באמצעות האינטרנט, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 357.

"לקוח" - כהגדרתו בסעיף 9טו) לחוק הבנקאות (שירות לקוח), התשמ"א-1981.

"תאגיד בנקאי" - כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי) התשמ"א-1981.

דוחות שנתיים

3. התאגיד הבנקאי יציג בלשונית נפרדת בחשבון המקוון של הלקוח, דוח מקוצר ודוח מפורט (בהוראה זו – דוחות שנתיים), אשר יהיו ערוכים בהתאם לנוסח ולמבנה, כפי שנקבעו בתוספת הראשונה ובתוספת השנייה בהתאמה, תוך שמירה ככל הניתן בנסיבות העניין על צורת ההצגה. הדוחות השנתיים יוצגו עד לתאריך 28 בפברואר (להלן – מועד הדיווח) ויתייחסו לשנה הקלנדרית שקדמה למועד זה.

4. ביום הצגת הדוחות השנתיים בחשבון המקוון, יודיע התאגיד הבנקאי על כך ללקוח, באמצעי בו בחר לקבל הודעות. כמו כן, יפרסם התאגיד הבנקאי את ההודעה לכלל לקוחותיו במקום בולט באתר השיווקי של הבנק למשך תקופה שלא תפחת מ-30 ימים מיום הצגת הדוחות.

5. תאגיד בנקאי ימסור ללקוח, שאינו מנהל חשבון מקוון, את הדוח המקוצר עד למועד הדיווח. הדוח המפורט ימסר ללקוח, שאינו מנהל חשבון מקוון, על פי בקשתו, תוך 7 ימי עסקים ממועד הבקשה. הוגשה הבקשה במהלך התקופה שבין 1 בינואר ועד למועד הדיווח, ימסר הדוח המפורט תוך 7 ימי עסקים ממועד הדיווח.

6. תאגיד בנקאי רשאי, במקרה בו הדוח מונה מעל ל-50 עמודים, לשלוח ללקוח שאינו מנהל חשבון מקוון, את הדוחות באמצעי אלקטרוני נפוץ ושמיש לאחסון נתונים.

נגישות לדוחות

7. הדוחות השנתיים בגין השנה הקלנדרית שקדמה למועד הדיווח והדוחות השנתיים המתייחסים, לכל הפחות לשנתיים שקדמו לו, יהיו נגישים ללקוח בחשבונו המקוון. התאגיד הבנקאי יציג

בלשונית בה מוצגים הדוחות הבהרה ללקוח, לפיה בכל עת תהיה לו נגישות, לכל הפחות, ל-3 הדוחות האחרונים.

בנק חוץ

8. במקרים חריגים, בנק חוץ הסבור כי ההוראה אינה ישימה לגביו, ראשי לפנות למפקח על הבנקים על מנת לתאם תחולתה ו/או דרך יישומה לגביו.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2440	1	חוזר מקורי	19/11/14
2471	2	עדכון	21/06/15
2490	3	עדכון	01/02/16
2717	4	עדכון	13/06/22

תוספת ראשונה-דוח מקוצר

לתשומת ליבך – מסמך זה הינו אישי ונועד לשימושך הפרטי בלבד.

דוח מקוצר לשנת XXXX

(כל הנתונים נכונים ליום XX/XX/XX)^{1,2}

חלק א' – כללי

1. שמות בעלי חשבון + מס' ת.ז. / מס' דרכון / ח.פ. + קוד מדינה
2. פרטי חשבון (מס' בנק, מס' סניף, מס' חשבון)
3. שמות מורשים לפעול בחשבון/מיופיי כוח + מס' ת.ז. / מס' דרכון + קוד מדינה.
4. סוג חשבון
5. מועד פתיחת החשבון
6. מעביר משכורת (כן/לא)

חלק ב' – יתרות ליום XX/XX/XX – פרק זה מציג נתונים מצרפיים של היתרות בחשבון

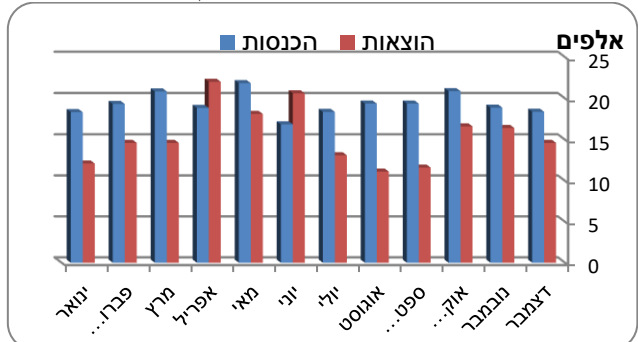
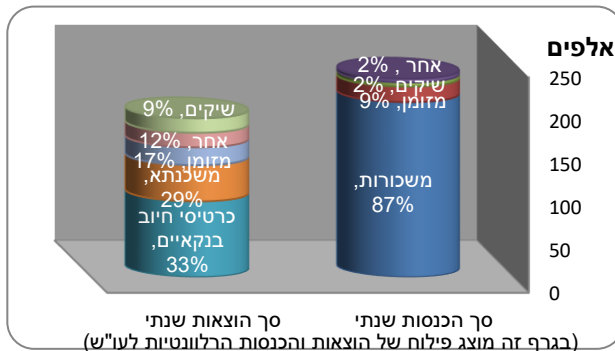
נכסים	התחייבויות
יתרת עו"ש	מסגרות אשראי מנוצלות
פיקדונות וחשכונות	יתרת חובה ללא מסגרת / חריגה ממסגרת
תיק ני"ע*	הלוואות לדיור
	הלוואות אחרות
מניות	
אג"ח	ערבויות בנקאיות
מק"מ	
אחרים	התחייבויות אחרות
נכסים אחרים	
סה"כ נכסים בש"ח**	סה"כ התחייבויות בש"ח**

*שווי סך כמות ניירות הערך המוחזקים לפי שער הסגירה שנקבע ביום המסחר האחרון של השנה.
 ** הנתונים לעיל הינם מצרפיים. אם קיימת פעילות במט"ח בחשבון, היא מתורגמת לשקלים. הסך הכל מוצג בשקלים לפי השער היציג ליום XX/XX/XX שהינו XXXX. לפירוט אודות פעילות המט"ח בחשבון היכנס לדוח המפורט.

חלק ג' - פעילות בחשבון

1. יתרה חודשית ממוצעת* (קרן בלבד)	שיעור ריבית שנתית ממוצעת	סך הכנסות/הוצאות מריבית והצמדה
עו"ש		
מסגרות אשראי מנוצלות		
יתרה חודשית ממוצעת* (קרן בלבד)		סך הכנסות/הוצאות מריבית והצמדה
		סך פיקדונות/חשכונות
		סך הלוואות לדיור
		סך הלוואות אחרות
יתרה חודשית ממוצעת*	שיעור תשואה שנתי**	
תיק ני"ע		

* היתרה מחושבת לפי ממוצע פשוט (יתרה מצטברת שנתית חלקי 12 חודשים בשנה).
 ** שיעור תשואה המחושב ע"פ שיטת TWR כאשר הוצאות מיסים אינן מובאות בחשבון, ולאחר ניכוי עמלות. שים לב! חישוב שיעור התשואה עשוי לכלול גם נכסים נוספים, כגון פיקדונות מובנים. לפרטים נוספים ראה דיווח "נתוני פעילות ותשואות פיקדון ניירות ערך".
 הנתונים לעיל הינם מצרפיים. אם קיימת פעילות במט"ח בחשבון, היא מתורגמת לשקלים לפי השער היציג ליום XX/XX/XX שהינו XXXX. לפירוט אודות פעילות המט"ח בחשבון היכנס לדוח המפורט.

2. פיקדונות וחשכונות

סכום הקרן	מועד הפקדה ראשונה בפקדון	תחנת יציאה קרובה	מועד פירעון	מטבע	הצמדה	סוג ריבית	אופן חישוב ריבית	שיעור ריבית נומינלית ³	שיעור ריבית מתואמת ⁴	שווי* ליום XX/XX/XX

*כולל קרן, ריבית והצמדה.

3. אשראי

הלוואות לדיוור

סכום הקרן במועד העמדת הלוואה	מועד העמדת הלוואה	מועד שינוי ריבית קרוב	מועד פירעון	מטבע	הצמדה	סוג ריבית	אופן חישוב ריבית	שיעור ריבית נומינלית ³	שיעור ריבית מתואמת ⁴	יתרה* ליום XX/XX/XX	מזה: סכום בפיגור**

*כולל קרן, ריבית, והצמדה

** סכומים בפיגור, אם קיימים, כוללים ריבית פיגורים מצטברת ואינם כוללים הוצאות משפטיות. לתשומת ליבך, נתונים אלו מתייחסים רק להלוואות לדיוור אשר קיימת זהות מלאה בין בעליהן לבין בעלי החשבון. מידע מפורט אודות הלוואות לדיוור יישלח אליך במקביל בדוח נפרד.

הלוואות אחרות

סכום הקרן במועד העמדת הלוואה	מועד העמדת הלוואה	מועד שינוי ריבית קרוב	מועד פירעון	מטבע	הצמדה	סוג ריבית	אופן חישוב ריבית	שיעור ריבית נומינלית ³	שיעור ריבית מתואמת ⁴	יתרה* ליום XX/XX/XX	מזה: סכום בפיגור**

*כולל קרן, ריבית, והצמדה

** סכומים בפיגור, אם קיימים, כוללים ריבית פיגורים מצטברת ואינם כוללים הוצאות משפטיות.

מסגרות אשראי

סוג מסגרת/תכנית/מסלול	סכום המסגרת	תוקף המסגרת	שיעור ריבית נומינלית ³	שיעור ריבית מתואמת ⁴	ניצול ליום XX/XX/XX

4. עמלות

שם העמלה	סך הסכום השנתי ששולם בגין העמלה	מס' פעולות שבוצעו/סכום עסקה	ממוצע שנתי של העמלה (סכום/שיעור)
עמלות עובר ושב			
עמלות אשראי			
עמלות ניירות ערך			
עמלות אחרות			
סה"כ			

5. נתוני עו"ש נוספים

ריבית על יתרות זכות בחשבון

סוג ריבית	עד סכום	שיעור ריבית נומינלית ³	שיעור ריבית מתואמת ⁴
זכות			

הערות

1. כל הנתונים מוצגים בשקלים, אלא אם צוין אחרת.
2. כל הנתונים הינם לפני ניכוי מס.
3. האמור בדוח אינו כולל פעילות בכרטיסי חיוב שאינם בנקאיים.
4. ריבית נומינלית – הריבית הנקובה במסמכי העסקה.
5. ריבית מתואמת – שיעור הריבית המתקבל על ידי ייחוס שיעור ריבית לתקופה של שנה, המבוסס על חישוב של 365 ימים בשנה, בהתחשב במרכיב של ריבית דריבית אם תשלום הריבית נעשה תקופתית.

למידע נוסף היכנס לדוח השנתי המפורט דרך חשבונך באתר האינטרנט שלנו בכתובת _____, או פנה למוקד הטלפוני שמספרו _____ או לסניף.

להסבר אודות הדוח היכנס לאתר בנק ישראל בכתובת _____

הנחיות לעריכת הדוח המקוצר**כללי:**

1. הדוח המקוצר (להלן – הדוח) יוצג בחשבונו המקוון של הלקוח, באופן בולט ונגיש, בפורמט אשר יאפשר שמירה והדפסה נוחה ללקוח (כגון PDF, HTML וכו').
2. הנתונים המוצגים יהיו נכונים ל-31.12 של השנה שהסתיימה.
3. פרקים או חלקים מהם, אשר אינם רלוונטיים לגבי הלקוח לא יוצגו בדוח, אלא אם נאמר אחרת.
4. נתונים מספריים יוצגו עד לשתי ספרות לאחר הנקודה העשרונית, למעט שערים יציגים וריביות, אשר יוצגו בהתאם למספר הספרות הנהוג בבנק.
5. תנועות או סכומים שליליים יסומנו באמצעות סימן מינוס משמאל למספר.
6. סכומים במט"ח שאינם מצרפיים יוצגו בשורה נפרדת לפי סוג מטבע, ככל שלא קיים תא ייחודי לציון סוג המטבע, יש להציגו בתא בו מוצג הסכום. נתונים מצרפיים יוצגו בשקלים לפי השער היציג ליום הדוח.
7. "הלוואות לדיור" בדוח זה – כהגדרתן בהוראת ניהול בנקאי תקין 451 - נהלים למתן הלוואות לדיור.
8. תאגיד בנקאי יציג את פרטי ההלוואה לדיור בדוח זה, רק במידה וקיימת זהות מלאה בין בעלי החשבון לבין בעלי ההלוואה לדיור. במקרה בו חשבון העובר ושב מתנהל רק לצורך הלוואה לדיור, התאגיד הבנקאי אינו נדרש לשלוח את הדוח. פירוט מידע אודות הלוואות לדיור יעשה בהתאם לכללי הבנקאות (שירות ללקוח)(גילוי נאות ומסירת מסמכים), התשנ"ב-1992.
9. גודלן המזערי של האותיות והמספרים למעט האות "י" יהיה 2 מילימטרים.

חלק א' – כללי

1. לעניין הצגת ח.פ. כנדרש בסעיף 1, כאשר מדובר בתאגיד שאינו רשום בישראל, יש לרשום את מספר הרישום במדינת ההתאגדות.
2. 'סוג חשבון' – התאגיד הבנקאי יציג את סוג החשבון על פי הגדרותיו (נוער/סטודנט/חייל וכדומה). הוגדר חשבון כ"חשבון ללא תנועה" יציין זאת התאגיד הבנקאי בשדה זה.
3. 'מעביר משכורת (כ/ לא)' – התאגיד הבנקאי יציין האם הלקוח מעביר משכורת, על פי הגדרותיו.

חלק ב' – יתרות

חלק זה מציג נתונים מצרפיים של היתרות בחשבון:

1. 'יתרת עו"ש' - יתרת זכות בעו"ש תירשם בעמודת הנכסים, בתא 'יתרת עו"ש'. יתרת חובה בעו"ש, הנובעת מניצול אשראי, תירשם בצד ההתחייבויות, תחת השם 'מסגרת אשראי בחשבון העובר ושב'. במקרה וללקוח אין מסגרת אשראי, או שהוא חורג מהמסגרת, תירשם היתרה בתא 'יתרת חובה ללא מסגרת/חריגה ממסגרת'.
2. יתרת העו"ש תוצג, נכון למועד הדוח, ללא תנועות עתידיות, למעט תנועות עתידיות שיום הערך שלהם הוא ה-31.12 לשנת הדוח.
3. 'תיק ני"ע' – התאגיד הבנקאי יציג שווי אחזקה נכון ליום הדוח לפי החישוב הבא - שווי סך כמות ניירות הערך המוחזקים בהתאם לשער הסגירה שנקבע ביום המסחר האחרון של השנה.
4. ניירות ערך זרים יוצגו בש"ח. סה"כ הנכסים וההתחייבויות יוצגו בש"ח, לפי השער היציג הרלוונטי לתאריך הדוח, אשר יוצג בתחתית הטבלה.
5. 'ערבויות בנקאיות' – התאגיד הבנקאי יציג את סכומן הכולל של הערבויות הבנקאיות הקיימות בחשבון.

6. קיים נכס משועבד בחשבון, יציין זאת התאגיד הבנקאי בהערה בצדו, במילים "הנכס משועבד / חלק מהנכסים משועבדים", בהתאם למקרה.
7. 'מסגרות אשראי מנוצלות' - התאגיד הבנקאי יציג את סכומן הכולל של מסגרות האשראי המנוצלות הקיימות בחשבון. מסגרת אשראי להלוואות לא תוצג בטבלה זו, הלוואות שנוצלו מהמסגרת יוצגו תחת הכותרת 'הלוואות אחרות' או 'הלוואות לדיור' בהתאם למהותן.

חלק ג' – פעילות בחשבון

1. טבלה 1 –

- 1.1. עו"ש' - יתרת זכות בעו"ש תירשם תחת כותרת זו. יתרת חובה בעו"ש, הנובעת מניצול אשראי, תירשם תחת הכותרת 'מסגרות אשראי מנוצלות'. במקרה וללקוח אין מסגרת אשראי, או שהוא חורג מהמסגרת, מידע זה לא יבוא לידי ביטוי בטבלה זו.
- 1.2. 'מסגרות אשראי מנוצלות' - התאגיד הבנקאי יפרט בשורה נפרדת כל סוג מסגרת אשראי הקיים ומנוצל בחשבון, ויציין את שמן (כגון מסגרת אשראי בחשבון העובר ושב, מסגרת אשראי לעסקאות רגילות בכרטיס הבנקאי, מסגרת עסקאות קרדיט בכרטיס הבנקאי, ניכיון, וכו'). מסגרת אשראי להלוואות לא תוצג בטבלה זו, הלוואות שנוצלו מהמסגרת יוצגו תחת הכותרת 'הלוואות אחרות' או 'הלוואות לדיור' בהתאם למהותן.
- 1.3. 'יתרה חודשית ממוצעת (קרן בלבד)' - עבור יתרות עו"ש, פיקדונות/חסכונות, והלוואות יחושב הממוצע על יתרת הקרן בלבד. הממוצע יהיה ממוצע פשוט של סך היתרות בסוף כל חודש חלקי 12 חודשים בשנה. בהתייחס לתיק נ"ע – יוצג ממוצע פשוט של היתרות בסוף כל חודש. המונח קרן בלבד הוא בעל משמעות במקרים בהם קיימת ריבית על יתרת זכות. במקרים אלו הסכום שנצבר בגין הריבית יופיע בעמודת 'סך הכנסות/הוצאות מריבית והצמדה'.
- 1.4. 'שיעור ריבית שנתית ממוצעת' – על התאגיד הבנקאי להציג בתא זה ריבית חודשית ממוצעת מתואמת.
- 1.5. 'סך הכנסות/הוצאות מריבית' – התאגיד הבנקאי יציג סיכום שנתי של ההכנסות וההוצאות שנרשמו במהלך השנה. התוצאה תוצג בצירוף סימן חיובי או שלילי, בהתאם לעניין.
- 1.6. 'שיעור תשואה שנתי' - הנתון מחושב ע"פ שיטת TWR, בהתאם להנחיות הוראת נ.ב.ת. 460. הסבר ללקוח יוצג כמפורט בדוח.
- 1.7. גרפים – יוצגו הוצאות והכנסות הרלוונטיות לעו"ש, לכל הפחות לפי הפילוח המופיע בגרף. תאגיד בנקאי רשאי להציג פילוחים נוספים.

2. טבלה 2 – פיקדונות וחסכונות

- 2.1. כאשר רוחב העמודות בטבלה אינו מספיק יש לפצל את הטבלה לשתי שורות, תוך איחוד התאים המציינים את מספר הפיקדון, באופן שיהיה ברור שהתאים שגלשו מתייחסים לפיקדון הרלבנטי.
- 2.2. הפקדות תקופתיות תוצגנה במאוחד.
- 2.3. 'הצמדה' – אם קיים מנגנון הצמדה בפיקדון, יפרט התאגיד הבנקאי מהו בסיס ההצמדה. במקרים בהם הפיקדון אינו צמוד, יציין זאת במילים "לא צמוד".
- 2.4. היה שיעור הריבית משתנה, יציין התאגיד הבנקאי בעמודת 'סוג הריבית' כי הריבית היא משתנה וכן יציין את תדירות שינוייה. בעמודת 'אופן חישוב הריבית' יציין סוג העוגן והמרווח או מנגנון חישוב אחר ככל שנקבע (אין צורך למלא את עמודות 'שיעור ריבית נומינלית' ו'שיעור ריבית מתואמת').

2.5. היה שיעור הריבית קבוע, יציין התאגיד הבנקאי בעמודת 'סוג הריבית' כי הריבית היא קבועה, ובנוסף ימלא את עמודות 'שיעור ריבית נומינלית' ו'שיעור ריבית מתואמת' (אין צורך למלא את עמודת 'אופן חישוב ריבית').

2.6. 'שווי ליום xx/xx/xx' – יש לכלול את רכיבי הקרן, הריבית, וההצמדה. במידה וישנם רכיבים נוספים הנכללים בשווי הפיקדון/חסכון (כגון מענקים), יש לציין במילים את מהות רכיבים אלו בהמשך להערה המופיעה בתחתית הטבלה.

3. טבלה 3 - אשראי

3.1. כאשר רוחב העמודות בטבלה אינו מספיק יש לפצל את הטבלה לשתי שורות, תוך איחוד התאים המציינים את מספר ההלוואה, באופן שיהיה ברור שהתאים שגלשו מתייחסים להלוואה הרלבנטית.

3.2. בהלוואות הכוללות מספר משנים, יוצג כל משנה בשורה נפרדת. כאשר קיים סכום בפיגור הוא יוצג בתא אחד מאוחד עבור כל המשנים תחת הכותרת 'מזה: סכום בפיגור'.

3.3. 'מועד שינוי ריבית קרוב' – בהלוואה בריבית משתנה בה ידוע מראש מועד השינוי, יציין התאגיד הבנקאי בעמודה זו את המועד הקרוב לשינוי הריבית. בהלוואות בהן לא ידוע מראש מועד שינוי הריבית, לא תמולא עמודה זו.

3.4. 'הצמדה' – התאגיד הבנקאי יציין האם קיים מנגנון הצמדה בהלוואה, ויפרט מהו בסיס ההצמדה. בהלוואה שאינה צמודה, יציין זאת התאגיד הבנקאי במילים "לא צמוד".

3.5. היה שיעור הריבית משתנה, התאגיד הבנקאי יציין בעמודת 'סוג הריבית' כי הריבית היא משתנה וכן יציין את תדירות שינוייה. בעמודת 'אופן חישוב הריבית' יציין סוג העוגן והמרווח או מנגנון חישוב אחר ככל שנקבע (אין צורך למלא את עמודות 'שיעור ריבית נומינלית' ו'שיעור ריבית מתואמת').

3.6. היה שיעור הריבית קבוע, התאגיד הבנקאי יציין בעמודת 'סוג הריבית' כי הריבית היא קבועה, ובנוסף ימלא את עמודות 'שיעור ריבית נומינלית' ו'שיעור ריבית מתואמת' (אין צורך למלא את עמודת 'אופן חישוב ריבית').

3.7. 'יתרה ליום xx/xx/xx' – יש לכלול את רכיבי הקרן, הריבית, ההצמדה.

3.8. טבלת 'מסגרות אשראי' - התאגיד הבנקאי יפרט את כל סוגי מסגרות האשראי, התכניות או המסלולים, בהתאם לעניין, הקיימים בחשבון (כולל מסגרות שאינן מנוצלות ביום הדוח), ובכלל זה מסגרת אשראי בחשבון העובר ושב, מסגרת אשראי בכרטיס הבנקאי, מסגרת ערבויות בנקאיות, ניכיון, וכו'. מסגרת אשראי להלוואות תוצג בטבלה זו, ובסמוך לסכום המנוצל, במידה וישנו כזה, תתווסף ההערה "ראה פירוט בטבלת הלוואות".

במקרים בהם סכום המסגרת תחום בטווח, יציין התאגיד הבנקאי את הטווח בתוך התא הרלבנטי בעמודת 'סכום המסגרת'.

4. טבלה 4 - עמלות

4.1. התאגיד הבנקאי יציג את הנתונים בטבלה בהתאם לנושאים כדלקמן:

4.1.1. 'עמלות עובר ושב' - יש לציין את העמלות הנכללות בחלק 1 ו-2 לתוספת הראשונה ולתוספת

השנייה לכללי הבנקאות (שירות ללקוח)(עמלות), התשס"ח-2008 (להלן-כללי העמלות).

4.1.2. 'עמלות אשראי' – יש לציין את העמלות הנכללות בחלק 3 לתוספת הראשונה לכללי העמלות.

4.1.3. 'עמלות ניירות ערך' – יש לציין את העמלות הנכללות בחלק 4 לתוספת הראשונה לכללי

העמלות, למעט עמלות קנייה, מכירה, פדיון ודמי ניהול של ניירות ערך (ישראלים וזרים),

עבורם יוצג סה"כ סכום עמלה שנתי שנגבה בלבד.

- 4.1.4. 'עמלות אחרות' – יש לציין את יתר העמלות הנכללות בכללי העמלות.
- 4.2. 'שם העמלה' – בעמודה זו יציג התאגיד הבנקאי את שם השירות בגינו גבה את העמלה, כפי שמופיע בעמודת ה'שירות' בתעריפון המוצג בכללי העמלות, תוך מתן פירוט בשורות נפרדות בהתאם לפילוח המופיע בעמודת ה'מחיר' בכללי העמלות, ובהערות המופיעות בתעריפון הבנק. יובהר כי מטרת המלל המופיע בשם העמלה הינו לספק פירוט מרבי ללקוח תוך שמירה, ככל הניתן, על פשטות ובהירות. על כן, ככל שקיימות פעולות שונות תחת אותו שירות, אשר בגינן נקבע מחיר שונה, על שם העמלה לשקף את מאפייני הפעולה.
- 4.3. במקרה של לקוח שהצטרף לאחד המסלולים, יציין התאגיד הבנקאי תחת הכותרת 'עמלות עובר ושבי', בעמודת 'שם העמלה' את שם המסלול הרלוונטי, ותמולא עמודת 'סך הסכום השנתי ששולם בגין העמלה'. אין צורך להציג מידע נוסף אודות הפעולות הכלולות במסלול, למעט אם חרג הלקוח מהמסלול.
- 4.4. 'מספר פעולות שבוצעו/סכום עסקה' – בעמודה זו יציג התאגיד הבנקאי את הנתון בהתאם לבסיס החישוב הרלוונטי לאותה עמלה.
- 4.5. 'ממוצע שנתי של העמלה (סכום/שיעור)' – בעמודה זו יציג התאגיד הבנקאי חישוב ממוצע פשוט (סך החיוב השנתי חלקי סך הפעולות שבוצעו במהלך השנה).
- 4.6. נעשתה השלמה למינימום, יציין זאת התאגיד הבנקאי בעמודת 'סכום ששולם בגין העמלה' במילים "השלמה לעמלת מינימום".
- 4.7. במקרים בהם לקוח קיבל פטור מלא מתשלום עמלה יש להציג את שם העמלה ואת מספר הפעולות שבוצעו/סכום עסקה. תחת הכותרת 'סך הסכום השנתי ששולם בגין העמלה' יש לרשום '0'.

תוספת שנייה – דוח מפורט

דוח שנתי מפורט

כל הנתונים נכונים ליום xx/xx/xx, והינם לפני ניכויי מס.
כל הנתונים מוצגים בשקלים, אלא אם צוין אחרת.

פרק א' – חשבון עובר ושב

פרק ב' – פיקדונות וחסכונות

פרק ג' – אשראי

פרק ד' – זיכויים וחייבנים בחשבון

פרק ה' – נכסים והתחייבויות אחרים

פרק ו' – עמלות

פרק ז' – כרטיסי חיוב שהנפיק הבנק

פרק ח' – מילון מונחים

לתשומת ליבך,

מסמך זה הינו אישי ונועד לשימושך הפרטי בלבד.

למידע נוסף פנה למוקד הטלפוני שמספרו _____ או לסניף.

פרק א' – חשבון עובר ושב

	שמות בעלי החשבון
	מס' ת.ז./מס' דרכון/ח.פ. + קוד מדינה
	פרטי חשבון (מס' בנק, מס' סניף, מס' חשבון)
	מיופי כוח/מורשים לפעול בחשבון (שם + ת.ז./מס' דרכון + קוד מדינה)
	הרכב חתימות (ביחד/ביחד או לחוד)
	סוג חשבון
	מועד פתיחת חשבון
	מעביר משכורת (כן/לא)
	סעיף היוותרות בחיים (כן/לא)
	פרטי התקשרות בחשבון

יתרת עו"ש ליום הדוח	יתרה חודשית ממוצעת (קרן בלבד)	שיעור ריבית שנתית ממוצעת	סך הכנסות/הוצאות מריבית והצמדה

*לפרטים אודות מסגרת האשראי בחשבונך ראה פרק ג'-אשראי

ריבית על יתרות זכות בחשבון:

סוג ריבית	עד סכום	שיעור ריבית נומינלית*	שיעור ריבית מתואמת*	סכום הריבית שהתקבל בגין יתרת זכות בחשבון
זכות				

* ראה הגדרות בפרק ח'

הליך משפטי:

האם ננקט על ידי הבנק הליך משפטי נגד הלקוח: _____

הגבלות ועיקולים בחשבון:

סוג ההגבלה/עיקול: _____

הגורם שהטיל את ההגבלה/עיקול: _____

תום תוקף ההגבלה/עיקול: _____

המידע המוצג בסעיף זה הוא בהתאם למידע שנמסר לתאגיד הבנקאי מהגורם אשר הורה להטיל עיקול או הגבלה.

פרק ב' – פיקדונות וחסכונות

סה"כ שווי פיקדונות בחשבון	

פירוט הפיקדונות

פיקדון 1 מתוך X

פרטי הפיקדון:	
מספר הפיקדון	
סוג הפיקדון	
מועד הפקדה ראשונה בפיקדון	
מועד תחנת יציאה קרובה	
מועד פירעון	
מטבע	
האם הפיקדון משמש בטוחה לאשראי	
שווי:	
סכום הקרן המצטבר ליום הדוח	
תדירות ההפקדה	
סכום הפקדה תקופתית	
שווי למועד תחנת היציאה הקרובה	
שווי למועד פירעון	
לידיעתך, ככל שתתאפשר משיכה שלא במועדים הנ"ל, היא עלולה להיות כרוכה בקנס בגין משיכה מוקדמת, בהתאם להסכם.	
ריבית והצמדה:	
הצמדה	
סוג ריבית	
אופן חישוב ריבית	
שיעור ריבית נומינלית	
שיעור ריבית מתואמת	

פרק ג' – אשראי

	סה"כ ניצול מסגרות אשראי
	סה"כ יתרת הלוואות אחרות בחשבון (כולל קרן, ריבית והצמדה)
	סה"כ יתרת הלוואות לדיוור בחשבון* (כולל קרן, ריבית והצמדה)

* לתשומת ליבך, סכום זה מתייחס רק להלוואות לדיוור אשר קיימת זהות מלאה בין בעליהן לבין בעלי החשבון.
מידע מפורט אודות הלוואות לדיוור יישלח אליך במקביל בדוח נפרד.

	ביטחונות כלליים
	(למעט ביטחונות ששועבדו להבטחת הלוואה ספציפית, אשר מצוינים בהמשך הפרק)

פירוט הלוואות שאינן לדיוור

הלוואה 1 מתוך X

פרטי הלוואה:		
מספר הלוואה		
סכום הקרן במועד העמדת הלוואה		
מועד העמדת הלוואה		
מועד שינוי ריבית קרוב		
מועד פירעון		
מטבע		
הצמדה		
סוג ריבית		
אופן חישוב ריבית		
שיעור ריבית נומינלית		
שיעור ריבית מתואמת		
ביטחונות		
ערבים		
שיטת פירעון הלוואה		
יתרות:		
סה"כ יתרה	מזה: סכומים בפיגור**	
קרן הלוואה		
ריבית		
הפרשי הצמדה		
סה"כ יתרות		
**סכומים בפיגור, אם קיימים, כוללים ריבית פיגורים מצטברת ואינם כוללים הוצאות משפטיות.		
לידיעתך, פירעון הלוואה שלא במועדים הנ"ל, עלול להיות כרוך בעמלת פירעון מוקדם, בהתאם להסכם.		

פירוט מסגרות אשראי

מסגרת אשראי בחשבון עובר ושב

תוקף המסגרת	סך הריבית ששולמה במהלך השנה בגין ניצול המסגרת	ניצול חודשי ממוצע של המסגרת	ניצול מסגרת ליום XX.XX.XX	ריבית מתואמת	ריבית נומינלית	עד סכום	מסכום	סוג מסגרת
								קו אשראי/ מדרגה 1
								קו אשראי/ מדרגה 2

מסגרת אשראי (לרבות תכנית/מסלול) בכרטיס אשראי בנקאי

תוקף המסגרת	סך הריבית ששולמה במהלך השנה בגין ניצול המסגרת	ניצול חודשי ממוצע של המסגרת	ניצול מסגרת ליום XX.XX.XX	ריבית מתואמת	ריבית נומינלית	גובה מסגרת	סוג מסגרת
							שם תכנית/מסלול 1
							שם תכנית/מסלול 2

מסגרות אשראי אחרות

תוקף המסגרת	סך הריבית ששולמה במהלך השנה בגין ניצול המסגרת	ניצול חודשי ממוצע של המסגרת	ניצול מסגרת ליום XX.XX.XX	ריבית מתואמת	ריבית נומינלית	גובה מסגרת	סוג מסגרת
							מסגרת 1
							מסגרת 2

קוד המוסד	הגופים / המוסדות שהעבירו זיכויים לחשבון במהלך תקופת הדוח	מועד זיכוי אחרון לתקופת הדוח	סכום זיכוי אחרון לתקופת הדוח

פרטי חיוב אחרון שבוצע בחשבון							פרטי המוטב	
קוד מוסד	שם מוסד	מספר מזהה אצל המוטב	תאריך פתיחת הרשאה	תקרת סכום החיוב*	מועד פקיעת תוקף ההרשאה*	מועד חיוב אחרון	סכום חיוב אחרון	פרטי הבנק המייצג**

** "בנק מייצג" –הבנק, אשר על פי פרטי החיוב האחרון שבוצע בחשבון הלקוח, הוא הבנק המייצג את המוטב לו העניק הלקוח הרשאה לחיוב חשבון.

פרטי החשבון המזוכה	תאריך הקמת הוראת קבע	מועד חיוב אחרון לתקופת הדוח	סכום חיוב

פרק ה' – נכסים והתחייבויות אחרים

ניירות ערך:	
יתרת תיק ניירות ערך חודשית ממוצעת*	רווח/הפסד*

* ראה הגדרות בפרק ח'

יתרת תיק ניירות ערך סחירים ליום XX.XX.XX:

שם נייר ערך	תאריך קנייה*	כמות החזקה 31.12.xx	שער קנייה / שער קנייה ממוצע*	שווי עלות**	שער ליום xx.xx.xx	שווי אחזקה**	שינוי באחוזים**
מניות							
סה"כ מניות							
אג"ח							
סה"כ אג"ח							
מק"מ							
סה"כ מק"מ							
אחר							
סה"כ אחר							
סה"כ תיק							

* במידה ונרכש נייר ערך, במספר רכישות בתאריכים שונים, מוצג שער הקנייה הממוצע ללא פירוט תאריכי הקנייה.
** ראה הגדרה בפרק ח'

עסקאות אחרות בשוק ההון (פיקדון ני"ע לא סחיר (OTC)/גידור/אופציות/עתידיות/אחרות):				
תאריך עסקה	סוג/מהות העסקה	תאריך הפקיעה	שווי העסקה	בטחונות

ערבויות בנקאיות:				
סוג הערבות	שם מוטב	סכום קרן	תאריך תום תוקף	
סה"כ				

נכסים אחרים:	
מהות הנכס	שווי ליום הדוח

התחייבויות אחרות:	
מהות ההתחייבות	שווי ליום הדוח

עמלות – כללי (למעט קנייה, מכירה, פדיון ודמי ניהול של ניירות ערך (ישראלים וזרים)):

שם העמלה	גובה עמלה בפועל (סכום/ שיעור)	מחצית 1		מחצית 2		שנתי	
		מס' פעולות שבוצעו / סכום עסקה	סכום ששולם בגין העמלה	מס' פעולות שבוצעו / סכום עסקה	סכום ששולם בגין העמלה	מס' פעולות שבוצעו / סכום עסקה	סך הסכום השנתי ששולם בגין העמלה
עמלות עובר ושב							
עמלות אשראי							
עמלות ני"ע							
עמלות אחרות							
סה"כ לתקופה							

עמלות קנייה, מכירה, פדיון ודמי ניהול של ניירות ערך (ישראלים וזרים):

פירוט עמלות קנייה, מכירה ופדיון של ניירות ערך (ישראלים וזרים) שנגבו מחשבונך במהלך החודשים xx/xx/xx – xx/xx/xx:

תאריך	שם נייר הערך	סוג הפעולה (קניה/מכירה/פדיון)	כמות	סכום הפעולה (₪)	סכום העמלה (₪)	שיעור עמלה ¹
					סה"כ מחצית 1	
					סה"כ מחצית 2	
					סה"כ שנתי	

1 שיעור עמלה בפועל

פירוט דמי ניהול ניירות ערך (ישראלים וזרים) שנגבו מחשבונך במהלך החודשים xx/xx/xx – xx/xx/xx:

שם נייר הערך	שווי הנייר (₪) לפיו חושבו דמי הניהול	תקופת החזקה ¹ (תאריכים)	מס' ימי החזקה	סכום העמלה (₪)	שיעור עמלה ²
				סה"כ מחצית 1	
				סה"כ מחצית 2	
				סה"כ שנתי	

1 בהתייחס לניירות ערך המוחזקים בתקופות החזקה שונות, אופן חישוב מספר ימי ההחזקה לצורך קביעת סכום העמלה הנו כמפורט להלן: ... (להשלמה על ידי התאגיד הבנקאי)

2 שיעור עמלה שנתי בפועל

פרק ז' – כרטיסי חיוב שהנפיק הבנק

מספר כרטיס החיוב (ארבע ספרות אחרונות של הכרטיס):

שם מחזיק הכרטיס: _____

שם חברת כרטיסי האשראי: _____

סוג כרטיס החיוב: _____

למידע נוסף אודות פעילותך בכרטיס עיין בדוחות החודשיים או פנה לחברת כרטיסי האשראי.

פרק ח' – מילון מונחים

מונח	הסבר
יתרת תיק ניירות ערך חודשית ממוצעת	היתרה מחושבת לפי ממוצע פשוט.
ניירות ערך – רווח/הפסד	רווח/הפסד כתוצאה ממכירות בפועל, כולל תקבולים מדיבידנד וריבית, אחרי תשלומי עמלות ולפני ניכויי מס, לפי סיכום אריתמטי לאורך השנה.
סעיף היוותרות בחיים	סעיף המופיע בטופס פתיחת החשבון, לפיו בפטירת אחד מבעלי החשבון, יהיה בעל החשבון הנותר בחיים זכאי להמשיך לעשות פעולות שוטפות בחשבון האמור.
ריבית נומינלית	הריבית הנקובה במסמכי העסקה.
ריבית מתואמת	שיעור הריבית המתקבל על ידי ייחוס שיעור ריבית לתקופה של שנה, המבוסס על חישוב של 365 ימים בשנה, בהתחשב במרכיב של ריבית דריבית אם תשלום הריבית נעשה תקופתית.
שער קנייה/שער קנייה ממוצע	כאשר ההחזקה בנייר הערך התבצעה ברכישה אחת, מוצג השער שנקבע ביום הקנייה. במידה ונרכש נייר ערך, במספר רכישות בתאריכים שונים, מוצג שער הקנייה הממוצע.
שווי עלות	שווי כמות ההחזקה לפי שער הקנייה/שער הקנייה הממוצע.
שווי החזקה	שווי כמות ההחזקה לפי שער ליום 31.12.XX.
שינוי באחוזים	ההפרש בין שווי האחזקה ובין שווי העלות, מחולק בשווי העלות.

הנחיות לעריכת דוח מפורט

חלק זה מפרט את ההנחיות לתאגידים הבנקאיים למילוי הדוח:

כללי:

1. הדוח המפורט יוצג בחשבונו המקוון של הלקוח, באופן בולט ונגיש, בפורמט אשר יאפשר שמירה והדפסה נוחה ללקוח (כגון PDF, HTML וכו') הן לפי פרקים והן בפורמט מאוחד.
2. הנתונים המוצגים יהיו נכונים ל-31.12 של השנה שהסתיימה.
3. פרקים, או חלקים מהם, אשר אינם רלוונטיים לגבי הלקוח לא יוצגו בדוח, אלא אם נאמר אחרת.
4. נתונים מספריים יוצגו עד לשתי ספרות לאחר הנקודה העשרונית, למעט שערים יציגים וריביות, אשר יוצגו בהתאם למספר הספרות הנהוג בבנק.
5. תנועות או סכומים שליליים יסומנו באמצעות סימן מינוס משמאל למספר.
6. סכומים במט"ח שאינם מצרפיים יוצגו בשורה נפרדת לפי סוג מטבע, ככל שלא קיים תא ייחודי לציון סוג המטבע, יש להציגו בתא בו מוצג הסכום. נתונים מצרפיים יוצגו בשקלים לפי השער היציג ליום הדוח.
7. "הלוואות לדיר" בדוח זה - כהגדרתן בהוראת ניהול בנקאי תקין 451 - נהלים למתן הלוואות לדיר.
8. תאגיד בנקאי יציג את יתרת ההלוואות לדיר בדוח זה, רק במידה וקיימת זכות מלאה בין בעלי החשבון לבין בעלי ההלוואות לדיר. במקרה בו חשבון העובר ושב מתנהל רק לצורך הלוואה לדיר, התאגיד הבנקאי אינו נדרש לשלוח דוח מפורט. פירוט מידע אודות הלוואות לדיר יעשה בהתאם לכללי הבנקאות (שירות ללקוח)(גילוי נאות ומסירת מסמכים), התשנ"ב-1992.
9. גודלן המזערי של האותיות והמספרים למעט האות "י" יהיה 2 מילימטרים.

פרקי הדוח:**פרק א' – חשבון עובר ושב**

פרק זה נועד לרכז נתונים כלליים אודות חשבון עובר ושב של הלקוח. להלן הנחיות ודגשים למילוי הפרטים הנדרשים:

1. לעניין הצגת ח.פ. כנדרש, כאשר מדובר בתאגיד שאינו רשום בישראל, יש לרשום את מספר הרישום במדינת ההתאגדות.
2. 'הרכב חתימות (ביחד/ביחד או לחוד)' - סעיף זה יוצג רק בחשבון משותף. יש לצייין האם 'ביחד ולחוד' או 'ביחד'.
3. 'סוג חשבון' - התאגיד הבנקאי יציג את סוג החשבון על פי הגדרותיו (נוער/סטודנט/חייל וכדומה). הוגדר חשבון כ"חשבון ללא תנועה" יציין זאת התאגיד הבנקאי בשדה זה.
4. 'מעביר משכורת (כן/לא)' - התאגיד הבנקאי יציין האם הלקוח מעביר משכורת, על פי הגדרותיו.
5. 'סעיף היוותרות בחיים (כן/לא)' - יש לצייין האם הלקוח חתום על סעיף היוותרות בחיים, בהתאם לסעיף 13א לפקודת הבנקאות, 1941.
6. 'פרטי התקשרות של בעלי החשבון' - במטרה לבדוק את נכונות פרטי ההתקשרות עם הלקוח, יציג התאגיד הבנקאי את מספר הטלפון, כתובת דואר, וכתובת דואר אלקטרוני של בעלי החשבון, כפי שמופיעים ברישומיו.

7. יתרת העו"ש תוצג, נכון למועד הדוח, ללא תנועות עתידיות, למעט תנועות עתידיות שיום הערך שלהם הוא ה-31.12 לשנת הדוח.
8. 'יתרה חודשית ממוצעת (קרן בלבד)' – הממוצע יחושב על יתרת הקרן בלבד. הממוצע יהיה ממוצע פשוט של היתרות בסוף כל חודש חלקי 12 חודשים בשנה. המונח קרן בלבד הוא בעל משמעות במקרים בהם קיימת ריבית על יתרת זכות. במקרים אלו הסכום שנצבר בגין הריבית יופיע בעמודת 'סך הכנסות/הוצאות מריבית והצמדה'.
9. 'שיעור ריבית שנתי ממוצעת' – על התאגיד הבנקאי להציג בתא זה ריבית חודשית ממוצעת מתואמת.
10. 'הליך משפטי בחשבון' - התאגיד הבנקאי יציין האם ננקט על ידו הליך משפטי נגד הלקוח. לעניין זה 'הליך משפטי' משמעו הגשת תביעה נגד הלקוח או פתיחת תיק הוצאה לפועל נגדו.
11. 'הגבלות ועיקולים בחשבון' - התאגיד הבנקאי יציין את סוג ההגבלה (רגילה, חמורה, מיוחדת) בהתאם להגדרות חוק שיקים ללא כיסוי, התשמ"א-1981, ואת הגורם מטיל ההגבלה. מידע על עיקולים יש להציג בהתאם למידע שנמסר לתאגיד הבנקאי על ידי הגורם אשר הורה על הטלת העיקול או ההגבלה.

פרק ב' – פיקדונות

פרק זה נועד לרכז נתונים אודות פיקדונותיו של הלקוח. להלן הנחיות ודגשים למילוי הפרטים הנדרשים:

1. הפקדות תקופתיות תוצגנה במאוחד.
2. 'תדירות ההפקדה' – הייתה תדירות ההפקדה קבועה, יציין התאגיד הבנקאי את תדירות ההפקדה (לדוגמא 'הפקדה חודשית'). בכל מקרה אחר יופיע בתא הסימון "--".
3. 'סכום הפקדה תקופתית' - היה סכום ההפקדה התקופתית קבוע, יציין התאגיד הבנקאי את הסכום. בכל מקרה אחר יופיע בתא הסימון "--".
4. 'שווי למועד' - יכלול את רכיבי הקרן, הריבית, וההצמדה.
5. 'הצמדה' - אם קיים מנגנון הצמדה בפיקדון, יפרט התאגיד הבנקאי מהו (בסיס ההצמדה, שער הבסיס, והאם ההצמדה חלה גם על הריבית). במקרים בהם הפיקדון אינו צמוד, יציין זאת במילים "לא צמוד".
6. היה שיעור הריבית משתנה, יציין התאגיד הבנקאי בשורה 'סוג הריבית' כי הריבית היא משתנה וכן יציין את תדירות שינויה. בשורה 'אופן חישוב הריבית' יצוין סוג העוגן והמרווח או מנגנון חישוב אחר ככל שנקבע (אין צורך למלא את השורות 'שיעור ריבית נומינלית' ו'שיעור ריבית מתואמת').
7. היה שיעור הריבית קבוע, יציין התאגיד הבנקאי בשורה 'סוג הריבית' כי הריבית היא קבועה, ובנוסף ימלא את השורות 'שיעור ריבית נומינלית' ו'שיעור ריבית מתואמת' (אין צורך למלא את השורה 'אופן חישוב ריבית').

פרק ג' – אשראי

פרק זה נועד לרכז נתונים אודות הלוואות הלקוח ומסגרות האשראי שעומדות לרשותו. להלן הנחיות ודגשים למילוי הפרטים הנדרשים:

1. בראשית פרק זה יוצג סך כל ניצול מסגרות האשראי, וסך היתרות של כל ההלוואות הקיימות בחשבון, תוך הפרדה בין הלוואות לדיור והלוואות אחרות. היתרה המוצגת תכלול את רכיבי הקרן, הריבית, ההצמדה.
2. 'פירוט הלוואות שאינן לדיור' - תחת כותרת זו יציג התאגיד הבנקאי את פרטי ההלוואות המשתייכות לחשבון ושאינן הלוואות לדיור, בהתאם לטבלאות המוצגות.
3. בהלוואות הכוללות מספר משנים, יוצג כל משנה בנפרד.
4. 'סה"כ יתרת הלוואות בחשבון' - היתרה המוצגת תכלול את רכיבי הקרן, הריבית, ההצמדה.
5. בטבלת 'פרטי ההלוואה' - בהלוואות הכוללות מספר משנים, יוצג כל משנה בעמודה נפרדת.
6. 'מועד שינוי ריבית קרוב' - בהלוואה בריבית משתנה בה ידוע מראש מועד השינוי, יציין התאגיד הבנקאי בעמודה זו את המועד הקרוב לשינוי הריבית. בהלוואות בהן לא ידוע מראש מועד שינוי הריבית, לא תמולא עמודה זו.
7. 'הצמדה' - התאגיד הבנקאי יציין האם קיים מנגנון הצמדה בהלוואה, ויפרט מהו (בסיס ההצמדה, שער הבסיס, על אילו רכיבים חלה ההצמדה). בהלוואה שאינה צמודה, יציין זאת התאגיד הבנקאי במילים "לא צמוד".
8. היה שיעור הריבית משתנה, התאגיד הבנקאי יציין בשורה 'סוג הריבית' כי הריבית היא משתנה וכן יציין את תדירות שינויה. בשורה 'אופן חישוב הריבית' יציין סוג העוגן והמרווח או מנגנון חישוב אחר ככל שנקבע (אין צורך למלא את השורות 'שיעור ריבית נומינלית' ו'שיעור ריבית מתואמת').
9. היה שיעור הריבית קבוע, התאגיד הבנקאי יציין בשורה 'סוג הריבית' כי הריבית היא קבועה, ובנוסף ימלא את השורות 'שיעור ריבית נומינלית' ו'שיעור ריבית מתואמת' (אין צורך למלא את השורה 'אופן חישוב ריבית').
10. 'ביטחונות' - במקרה בו ישנה בטוחה יציין זאת התאגיד הבנקאי במילים "קיימת בטוחה". אין צורך לפרט את פרטי הבטוחה. במידה ולא קיימת בטוחה יציין המילים "לא קיימת בטוחה". במידה וידוע לתאגיד הבנקאי על ביטחון שהתקבל להבטחת אשראי אך טרם נקלט במערכות, רשאי התאגיד הבנקאי להוסיף הבהרה מילולית על כך. כאשר קיים ביטחון שאינו משועבד ספציפית לטובת הלוואה כלשהי, יציין זאת התאגיד הבנקאי בחלקו העליון של הפרק בשורה "ביטחונות כלליים".
11. 'ערבים' - יש לציין האם קיימים ערבים להלוואה במילים "כן/לא". אין צורך לפרט את זהות הערבים.
12. 'שיטת פירעון ההלוואה' - בשדה זה תוצג השיטה הרלוונטית להלוואה (כגון: שפיצר, קרן שווה, בלון, וכיו"ב).
13. 'פירוט מסגרות אשראי' - התאגיד הבנקאי יפרט את כל סוגי מסגרות האשראי, התכניות או המסלולים, בהתאם לעניין, הקיימים בחשבון (כולל מסגרות שאינן מנוצלות ביום הדוח), ובכלל זה מסגרת בחשבון עובר ושב, מסגרת בכרטיס אשראי בנקאי, ומסגרת אחרות כגון ערבויות בנקאיות, ניכיון, וכו'. כאשר קיימת ללקוח מסגרת אשראי להלוואות, יש להציג את סכום המסגרת המאושרת ואת הסכום המנוצל בטבלה שכותרתה "מסגרות אשראי אחרות". בסמוך לסכום המנוצל, במידה וישנו כזה, תתווסף ההערה "ראה פירוט בטבלת הלוואות".

במקרים בהם סכום המסגרת תחום בטווח, יציין התאגיד הבנקאי את הטווח בתוך התא הרלבנטי בעמודת 'סכום המסגרת'.

פרק ד' – זיכויים וחייבים בחשבון

פרק זה נועד לרכז נתונים אודות זיכויים בחשבון הלקוח, חייבים על פי הרשאה והוראות הקבע בחשבון. להלן הנחיות ודגשים למילוי הפרטים הנדרשים:

1. טבלת 'זיכויים בחשבון' - בטבלה יוצגו זיכויים שנעשו על ידי גוף בעל קוד מוסד.
2. טבלת 'הוראות קבע' - 'פרטי החשבון המזוכה' - התאגיד הבנקאי יציג את פרטי החשבון המזוכה, כפי שנמסרו לו. אין להציג בטבלה העברות פנימיות בין חשבונות הלקוח בתאגיד הבנקאי.

פרק ה' – נכסים והתחייבויות אחרים

פרק זה נועד לרכז את יתר הנכסים וההתחייבויות הקיימים בחשבון הלקוח.

טבלת "יתרת תיק ניירות ערך סחירים ליום xx.xx.xx:"

1. 'יתרת תיק ניירות ערך חודשית ממוצעת' - היתרה תחושב לפי ממוצע פשוט.
2. 'רווח/הפסד' - התאגיד הבנקאי יציג את הרווח/הפסד כתוצאה ממכירות בפועל, כולל תקבולים מדיבינדנד וריבית, אחרי תשלומי עמלות ולפני ניכוי מס, לפי סיכום אריתמטי לאורך השנה.
3. 'שער קנייה/שער קנייה ממוצע' - כאשר ההחזקה בנייר הערך התבצעה ברכישה אחת, יוצג השער שנקבע ביום הקנייה. במידה ונרכש נייר הערך, במספר רכישות בתאריכים שונים, יוצג שער הקנייה הממוצע ובעמודת 'תאריך קנייה' יופיעו המילים "מספר רכישות".
4. 'שווי עלות' - שווי כמות ההחזקה לפי שער הקנייה/שער הקנייה הממוצע.
5. 'שווי החזקה' - שווי כמות ההחזקה לפי שער ליום 31.12 של השנה שהסתיימה.
6. 'שינוי באחוזים' - ההפרש בין שווי האחזקה ובין שווי העלות, מחולק בשווי העלות.

טבלת עסקאות אחרות בשוק ההון

1. 'תאריך עסקה' - כאשר עסקה התבצעה ברכישה אחת יוצג תאריך העסקה. במידה והעסקה התבצעה במספר רכישות בתאריכים שונים, יופיעו המילים "מספר רכישות" בעמודת תאריך עסקה והתא שכותרתו 'תאריך פקיעה' יישאר ריק.
2. 'שווי עסקה' - שווי העסקה ליום 31.12 של השנה שהסתיימה.
3. 'בטחונות' - במקרה וקיימת בטוחה יש לציין זאת במילים "קיימת בטוחה". אחרת יש לציין "לא קיימת בטוחה". כאשר קיים בטחון שאינו משועבד ספציפית לטובת עסקה כלשהי ניתן להציגו במאוחד עבור כל העסקאות בחשבון כ"בטחון כללי בחשבון" (במידה וקיים גם בטחון כללי וגם ביטחון ספציפי לטובת עסקה כלשהי, יוצגו שניהם בשורת העסקה הרלבנטית).

פרק ו' – עמלות

בפרק זה יוצגו נתונים עבור העמלות שנגבו מהלקוח בתקופת הדוח. להלן הנחיות ודגשים למילוי הפרטים הנדרשים:

טבלת 'עמלות-כללי (למעט קנייה, מכירה, פדיון ודמי ניהול של ניירות ערך (ישראלים וזרים))'

1. התאגיד הבנקאי יציג את הנתונים בטבלה בהתאם לנושאים כדלקמן:

- א. 'עמלות עובר ושבי' - יש לציין את העמלות הנכללות בחלק 1 ו-2 לתוספת הראשונה ובתוספת השנייה לכללי הבנקאות (שירות ללקוח)(עמלות), התשס"ח-2008 (להלן-כללי העמלות).
  - ב. 'עמלות אשראי' - יש לציין את העמלות הנכללות בחלק 3 לתוספת הראשונה לכללי העמלות.
  - ג. 'עמלות ניירות ערך' - יש לציין את העמלות הנכללות בחלק 4 לתוספת הראשונה לכללי העמלות, למעט עמלות קנייה, מכירה, פדיון ודמי ניהול של ניירות ערך (ישראלים וזרים), אשר מוצגות בטבלאות נפרדות.
  - ד. 'עמלות אחרות' - יש לציין את יתר העמלות הנכללות בכללי העמלות.
2. במידה וסכום או שיעור העמלה, בו חויב הלקוח בפועל, השתנה במהלך השנה, יציג התאגיד הבנקאי את הנתונים בשורות נפרדות.
  3. במקרים בהם ניתנה ללקוח הנחת כמות, על הבנק לחשב את גובה העמלה בפועל כך שהיא תשקף את הנחת הכמות.
  4. 'שם העמלה' - התאגיד הבנקאי יציג בעמודה זו את שם השירות בגינו גבה את העמלה, כפי שמופיע בעמודת ה'שירות' בתעריפון המוצג בכללי העמלות, תוך מתן פירוט בשורות נפרדות בהתאם לפילוח המופיע בעמודת ה'מחיר' בכללי העמלות, ובהערות המופיעות בתעריפון הבנק. יובהר כי מטרת המלל המופיע בשם העמלה הינו לספק פירוט מרבי ללקוח תוך שמירה, ככל הניתן, על פשטות ובהירות. על כן, ככל שקיימות פעולות שונות תחת אותו שירות, אשר בגינן נקבע מחיר שונה, על שם העמלה לשקף את מאפייני הפעולה.
  5. במקרה של לקוח שהצטרף לאחד המסלולים, התאגיד הבנקאי יציין בפרק 'עמלות עובר ושבי' בעמודת 'שם העמלה' את שם המסלול הרלוונטי, וימלא את העמודות 'סכום ששולם בגין העמלה' ו'סך הסכום השנתי ששולם בגין העמלה'. אין צורך להציג מידע נוסף אודות הפעולות הכלולות במסלול, למעט אם חרג הלקוח מהמסלול.
  6. 'מספר פעולות שבוצעו/סכום עסקה' - בעמודה זו יציג התאגיד הבנקאי את הנתון בהתאם לבסיס החישוב הרלוונטי לאותה עמלה.
  7. נעשתה השלמה למינימום, יציין זאת התאגיד הבנקאי בעמודת 'סכום ששולם בגין העמלה' במילים "השלמה לעמלת מינימום".
  8. במקרים בהם לקוח קיבל פטור מלא מתשלום עמלה יש להציג את שם העמלה ואת מספר הפעולות שבוצעו/סכום עסקה. תחת הכותרת 'גובה העמלה בפועל (סכום/שיעור)' יש לרשום '0'.

טבלאות 'עמלות קנייה, מכירה, פדיון ודמי ניהול של ניירות ערך (ישראלים וזרים)

הטבלאות המופיעות תחת הכותרת 'עמלות בניירות ערך' ימולאו בהתאם להנחיות הוראת נ.ב.ת. 414.

פרק ז' - כרטיסי חיוב שהנפיק הבנק

בפרק זה התאגיד הבנקאי יציג נתונים עבור כרטיסי חיוב שהנפיק ללקוח. פרק זה מספק מידע משלים לדוח החודשי הנשלח ללקוחות על ידי חברות כרטיסי האשראי.

'סוג כרטיס החיוב' - סעיף זה יכלול את סוג הכרטיס, בהתאם להגדרות חוק כרטיסי חיוב, התשמ"ו-1986.

פרק ח' – מילון מונחים

בפרק זה מוצגת ללקוח רשימת מונחים ובצדן הבהרות. תאגיד בנקאי רשאי להציג מונחים נוספים הדורשים לדעתו הבהרה.

מתן מענה טלפוני אנושי מקצועי

מבוא

1. תאגידים בנקאיים נוהגים להעניק ללקוחותיהם שירות ומענה במגוון דרכי התקשרות, ובאמצעים טכנולוגיים שונים, לרבות באמצעות מוקד טלפוני. למתן מענה מהיר ואיכותי במוקד הטלפוני ישנה חשיבות רבה לאור ההתקדמות הטכנולוגית המתרחשת בענף הבנקאות, ובפרט בסיוע לאוכלוסיות המתקשות במעבר לעולם הדיגיטלי. מטרת הוראה זו הינה לעגן עקרונות מקובלים שיבטיחו שירות מענה טלפוני מקצועי והולם ללקוחות, בשים לב למאפייני הפעילות במערכת הבנקאית. כמו כן, ההוראה מעגנת חובה לתת קדימות בתור לאזרחים ותיקים, ומגדירה דרישות לניטור ובקרה אחר דפוסי המענה ללקוחות במוקד הטלפוני.

תחולה

2. הוראה זו לא תחול במקרי תקלה מערכתית כללית בהספקת השירותים על ידי התאגיד הבנקאי, שאינה מאפשרת את קיום הוראה זו, ובלבד שבעת פניית הלקוח למוקד הטלפוני לקבלת מענה אנושי, יודיע התאגיד הבנקאי, כי ישנה תקלה ואת המועד המשוער לתיקונה, ככל שידוע.

3. (א) הוראה זו תחול על תאגיד בנקאי, תאגיד עזר וסולק, כהגדרתם בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א 1981 (להלן: "תאגיד בנקאי").

(ב) בטל.

הגדרות

4. "אזרח ותיק" - לקוח אשר לפי הרישום במרשם האוכלוסין הגיע לגיל 70.
- "החוק" - חוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981.
- "מענה אנושי מקצועי" - מענה טלפוני אנושי מקצועי הניתן על ידי עובדים מקצועיים שהוכשרו לספק מענה טלפוני לפניות בנושאים בנקאיים.
- "שעות גרעין" - שבע שעות בכל אחד מהימים ראשון עד חמישי, בימים שהם ימי עסקים, אשר סיומם נקבע לשעה 18:30, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 402, ולמעט בימי חול המועד.

5. תאגיד בנקאי יעניק מענה בנושאי מקצועי באמצעות מוקד פניות טלפוני (להלן: מוקד טלפוני), לרבות לסוגי השירותים כמפורט בסעיף 3א5(א) לחוק, לכל הפחות, בשעות הגרעין.

משך ההמתנה לקבלת מענה בנושאי מקצועי במוקד הטלפוני

6. בהתאם לסמכות שהוקנתה למפקח על הבנקים לפי סעיף 3א5(ד)(1) לחוק, תאגיד בנקאי יהיה רשאי לבחור אחת משתי האפשרויות הבאות:

(א) אפשרות ראשונה:

(1) בשעות הגרעין - שיעור השיחות שבהן משך ההמתנה לקבלת מענה בנושאי מקצועי בסוגי השירותים המפורטים בסעיף 3א5(א) לחוק עולה על שש דקות מתחילת השיחה, לא יעלה על 15% מתוך כלל השיחות המתקבלות במוקד הטלפוני בשירותים האמורים בשעות אלה, בחודש קלנדרי. בקבוצת השיחות שבהן משך ההמתנה עולה על שש דקות מתחילת השיחה, כאמור ברישא, משך ההמתנה לקבלת מענה בנושאי מקצועי לא יעלה על שמונה דקות בממוצע מתחילת השיחה, בחודש קלנדרי.

(2) בשעות בהן המוקד הטלפוני פועל מעבר לשעות הגרעין – שיעור השיחות שבהן משך ההמתנה לקבלת מענה בנושאי מקצועי בסוגי השירותים המפורטים בסעיף 3א5(א) לחוק עולה על שש דקות מתחילת השיחה, לא יעלה על 30% מתוך כלל השיחות המתקבלות במוקד הטלפוני בשירותים האמורים בשעות אלה, בחודש קלנדרי.

(ב) אפשרות שנייה:

שיעור השיחות שבהן משך ההמתנה לקבלת מענה בנושאי מקצועי בסוגי השירותים המפורטים בסעיף 3א5(א) לחוק עולה על שש דקות מתחילת השיחה, לא יעלה על 15% מתוך כלל השיחות המתקבלות במוקד הטלפוני בשירותים האמורים, בחודש קלנדרי. בקבוצת השיחות שבהן משך ההמתנה עולה על שש דקות מתחילת השיחה, כאמור ברישא, משך ההמתנה לקבלת מענה בנושאי מקצועי לא יעלה על שמונה דקות בממוצע מתחילת השיחה, בחודש קלנדרי, בכל שעות פעילות המוקד.

מתן מענה בנושאי מקצועי במוקד הטלפוני לאזרח ותיק

7. פניות של לקוחות המנהלים חשבון בתאגיד הבנקאי, לרבות בעלי כרטיס חיוב שהנפיק התאגיד הבנקאי, שהם אזרח ותיק, כהגדרתו לעיל, אשר בחרו לקבל מענה בנושאי מקצועי באמצעות המוקד הטלפוני, יקבלו עדיפות בנתב השיחות האוטומטי לקבלת מענה מהיר.

ניטור ובקרה אחר דפוסי המענה במוקד הטלפוני

8. (א) תאגיד בנקאי יאסוף וינטר נתונים אודות דפוסי המענה וזמני ההמתנה למענה בנושאי ללקוחות הפונים למוקד הטלפוני, ובכלל זה יבצע ניטור ובקרה תקופתיים אחר נתונים רלבנטיים לצורך מעקב אחר יעילות ואיכות המענה הניתן באמצעות המוקד הטלפוני.

(ב) תאגיד בנקאי יסדיר ויעגן מערך דיווח תקופתי להנהלה, שיכלול מידע ניהולי רלבנטי לשיפור איכות ויעילות המענה הניתן ללקוחות התאגיד הבנקאי באמצעות המוקד הטלפוני.

פרסום פרטים באתר האינטרנט של התאגיד הבנקאי

9. תאגיד בנקאי יפרסם באתר האינטרנט שלו נתונים אודות המענה במוקד הטלפוני לשימוש לקוחותיו. מידע זה יכלול, לכל הפחות, את המידע הבא :
- (א) הימים והשעות בהם פועל המוקד הטלפוני.
- (ב) דרכי ההתקשרות לקבלת שירות בנושי באמצעות המוקד הטלפוני. בכלל זה, מספר הטלפון ליצירת קשר.
- (ג) פירוט השירותים שניתן לקבל באמצעות המוקד הטלפוני.
- (ד) פירוט האמצעים החלופיים לקבלת שירות בנקאי בנושי באמצעים מקוונים.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2573	1	הוראה מקורית	12/06/2019
2638	2	עדכון	30/12/2020
2669	3	עדכון	30/09/2021

שירותי תשלום מתקדמים

מבוא

1. חוק שירותי תשלום, התשע"ט - 2019 (להלן - "חוק שירותי תשלום") יצר תשתית נורמטיבית המקדמת את התפתחותם של אמצעי תשלום מתקדמים ומאפשרת לעודד את השימוש בהם.
2. עם התרחבות שירותי התשלום המוצעים לציבור באמצעות התאגידים הבנקאיים, לרבות הרחבת האפשרויות הטכנולוגיות לביצוע עסקאות (לדוגמא באמצעות אפליקציות תשלום), עלה הצורך להרחיב את המידע הניתן ללקוחות המשלמים ולמוטבים אודות פעולות התשלום המבוצעות באמצעות אפליקציות התשלום, ואשר מוצג להם בממשק שלהם עם נותני שירותי התשלום שלהם, שלעניין הוראה זו הם מנהלי חשבון העו"ש או מנפיקי כרטיסי חיוב.
3. הוראה זו משלימה את הוראות חוק שירותי תשלום, וקובעת חובות נוספות החלות על תאגידים בנקאיים לעניין פעולות תשלום המתבצעות באפליקציות תשלום.

תחולה

4. הוראה זו תחול על תאגיד בנקאי.

הגדרות

5. "אפליקציית תשלום" - אמצעי תשלום, כהגדרתו בחוק שירותי תשלום, המאפשר העברת כספים וקבלתם באופן מקוון, שאינו כרטיס חיוב או חשבון עו"ש.
- "מוטב"; "משלם" - כהגדרתם בחוק שירותי תשלום.
- "תאגיד בנקאי" - כהגדרתו בחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981.

גילוי אודות עסקאות שבוצעו באפליקציית תשלום

6. מנהל חשבון עו"ש ומנפיק כרטיס חיוב יציגו ללקוח מידע אודות פרטי כל פעולת תשלום (חיוב או זיכוי) שבוצע הלקוח או שבוצעה עבור הלקוח באמצעות אפליקציית תשלום. בכלל זה יוצגו, לכל הפחות, פרטי המידע הבאים, כפי וככל שהתקבלו מאפליקציית התשלום:
  - א. שם אפליקציית התשלום בה בוצעה פעולת התשלום;
  - ב. שם המשלם או שם המוטב, לפי העניין;
  - ג. תאריך החיוב או הזיכוי, לפי העניין;
  - ד. סכום פעולת התשלום;
  - ה. מטרת ביצוע פעולת התשלום.

7. תאגיד בנקאי יציג את המידע אודות פרטי פעולת התשלום למשלם ולמוטב בדף פירוט התנועות ובערוצי התקשורת אותם מעמידים מנהלי חשבון עו"ש ומנפיקי כרטיס חיוב לטובת לקוחותיהם. אופן, עיתוי ותדירות הצגת המידע יהיו זהים להצגת יתר המידע ללקוחות אודות פעולות תשלום.
8. תאגיד בנקאי המנהל אפליקציית תשלום יעביר למנהל חשבון העו"ש או למנפיק כרטיס חיוב, המשמשים את הלקוח במסגרת השימוש באפליקציית התשלום, את פרטי המידע המפורטים בסעיף 6, בהתאם להוראות הבאות:
- א. לעניין סעיף 6(ב) - יועברו שם המוטב או שם המשלם, כפי שהוא רשום באפליקציית התשלום.
- ב. לעניין סעיף 6(ה) - המידע יועבר לכל הפחות למנהל חשבון העו"ש, בכפוף לכך שהלקוח הזין את המידע הנדרש באפליקציית התשלום.
- ג. פרטי המידע יועברו כחלק מהמידע העובר בין התאגידים הבנקאיים אגב פעולת התשלום.

עדכונים

תאריך
13/06/2022

פרטים
חוזר מקורי

גרסה
1

חוזר 06 מס'
2714

הוראה 430 – שימוש במידע לפי חוק שיקים ללא כיסוי, ומענה לפניות אודות הגבלה מיוחדת

מבוא

1. חוק שיקים ללא כיסוי, התשמ"א-1981 (להלן: "החוק") נועד להגביר את אמינותו של השיק כאמצעי תשלום ולהגביר את מוסר התשלומים במשק הישראלי.
2. החוק קובע בסעיפים 3א(ג) ו-3ג(ב), כי המפקח על הבנקים יודיע לכל הבנקים על חשבון מוגבל, על לקוח מוגבל, על לקוח חמור ועל לקוח מוגבל מיוחד (להלן: "המידע"). המידע נמסר לבנקים בעיקר לצורך קיום הוראות סעיף 5 לחוק, לפיהן נאסר על בנק לפרוע שיק שנמשך על חשבון מוגבל, לספק טופסי שיקים למשיכה מחשבון מוגבל ולפתוח חשבון שיקים ללקוח שהוגבל.
3. בהתאם להנחיית רשמת מאגרי המידע מיום 29 באוקטובר 2002 בנושא "שמירת מידע על מושכי שיקים ללא כיסוי", והבהרתה מיום 29 בינואר 2003 (להלן יחד: "ההנחיה"), בנקים רשאים לשמור מידע בדבר היות לקוח "לקוח מוגבל" או "לקוח מוגבל חמור" לתקופה של עד 3 שנים לאחר סיום תקופת ההגבלה. הנחיה זו אינה חלה ביחס למידע שמצוי בבנק לגבי חשבונות שהלקוח מחזיק אצלו.
4. נוכח עדכון העמדה של הרשות להגנת הפרטיות (לשעבר רמו"ט), האמונה, בין היתר, על רישום מאגרי מידע, ועמדת רשות האכיפה והגבייה במשרד המשפטים; התפתחויות שחלו במהלך השנים שחלפו מאז הוצאת ההנחיה בהגנה על הזכות לפרטיות, והאיזון בינה לבין השימוש בנתוני אשראי, כפי שנקבע בחוק שירות נתוני אשראי, התשס"ב-2002 ובחוק נתוני אשראי, התשע"ו-2016; נוכח תלונות של לקוחות שהתקבלו בפקוח על הבנקים אודות הקשיים בהם הם נתקלים בהתנהלות השוטפת בשל שימוש במידע אודות הגבלתם בעבר; ולאור התפיסה לפיה יש לאפשר לאדם לשקם את מצבו הכלכלי - הריני להבהיר ולקבוע במסגרת הוראה זו את הדרישות מהבנקים בדבר אופן שמירת המידע המדווח להם על ידי הפיקוח על הבנקים אודות הגבלת חשבונות שיקים והשימוש בו.
5. במקרים של הגבלה מיוחדת, הכתובת לבירור פרטים הנוגעים בהגבלה הינה הגוף אשר הטיל את ההגבלה. לפיכך נדרשו התאגידים הבנקאיים, במכתב שנשלח למערכת הבנקאית מיום 7 באוגוסט 2014 בנושא "הגבלה בנסיבות מיוחדות - הצגת הגוף המגביל", להפנות את הלקוחות הפונים לבירור אודות הגבלה מיוחדת לגוף שהטיל את ההגבלה. הנחיה זו מעוגנת במסגרת הוראה זו.

תחולה

6. הוראה זו תחול על מידע שמצוי ברשות הבנקים במועד תחילתה, בין אם התקבל מהפיקוח על הבנקים לפני מועד כניסת ההוראה לתוקפה, ובין אם התקבל אחריו.

הגדרות

7. "לקוח" - לקוח שאינו תאגיד.
- "סיום תקופת הגבלה" - תקופת ההגבלה מסתיימת בתום התקופה הקבועה בחוק, או במועד מוקדם יותר, שבו נודע לבנק כי ההגבלה בוטלה על ידי גורם שיפוטי או כל גורם מוסמך אחר, מכל סיבה שהיא.
- "הגבלות שבוטלו מעיקרן" - ביטול הגבלה על ידי הבנק עצמו עקב טעות, או החלטה חלוטה של בית המשפט מכוח סמכותו לפי סעיף 10 לחוק, אשר הובילה לביטול הגבלה.

אופן שמירת המידע

8. מסירת מידע לבנקים אודות הגבלות של לקוחות וחשבונות נעשית כחלק מיישום החוק. לכן, שמירת מידע ושימוש במידע שמועבר לבנקים על ידי הפיקוח על הבנקים, בתקופת ההגבלה או לאחר סיומה, והכל שלא למטרה אשר לשמה הוא נמסר, מהווים פגיעה בפרטיות הלקוחות, כמשמעותה בחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981.
9. על אף האמור בסעיף 8 לעיל:
- (א) בנק נדרש לשמור מידע אודות הגבלות שהוטלו לפי סעיפים 2(א) ו-3(א) לחוק, למעט הגבלות שבוטלו מעיקרן, אשר אותן אין לשמור - לתקופה של עד שלוש שנים ממועד סיום ההגבלה, רק ככל שהמידע נדרש לצורך יישום סעיף 1א3 לחוק, שעניינו הודעה לאדם המבקש להצטרף לחשבון. לצורך כך יגביל הבנק את הגישה למידע אך ורק לעובדי הבנק הנדרשים למידע זה לצורך ביצוע האמור בסעיף 1א3 לחוק.
- (ב) בנק רשאי לשמור מידע אודות הגבלות שהוטלו על חשבונות שהלקוח מחזיק אצלו, ובכלל זאת, מידע אודות הגבלות שבוטלו מעיקרן, ובלבד ששמירת המידע אודות לקוח של הבנק תשמש לצורכי טיפול בפניות של הלקוח או של הפיקוח על הבנקים בכל הנוגע להתנהלות הבנק מול לקוחותיו. הגישה למידע תוגבל ותתאפשר אך ורק לעובדי הבנק העובדים ביחידה לפניות הציבור.

מענה לפניות אודות הגבלה מיוחדת

10. בעת פניית לקוח לבירור בדבר הגבלה מיוחדת בחשבונו, נדרש תאגיד בנקאי:
- (א) לוודא כי במסכי המערכות של הפקיד המטפל מוצגת זהות הגוף שהטיל את ההגבלה המיוחדת.
- (ב) לוודא כי הלקוח מופנה על ידי הפקיד המטפל לגוף הרלוונטי שהטיל את ההגבלה, לרבות פירוט בדבר דרכי ההתקשרות עם אותו הגוף.

* * *

עדכונים

חוזר מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2539	1	חוזר מקורי	25/09/17

פנקסי שיקים (09/11)

מבוא

1. בניהול חשבונות שיקים עבור לקוחות, חייב בנק לנהוג כאמור בהוראה זו בנוגע לחשבונות שיקים ולהנפקת פנקסי שיקים ללקוחות.

הדפסת פנקסי שיקים לא סחירים (09/11)

2. (א) (1) בנק לא יקבל שיק שהודפסו עליו מראש מילים האוסרות על עבירותו והערה כמפורט בפסקה (ג) (2) להלן, אם נחזה על פניו שינוי בפרט כל שהוא המופיע על פני השיק, למעט שינוי בתאריך או בסכום. שיק כאמור לא יופקד לחשבון הנפרע, ואם הופקד, יוחזר על ידי הבנק הנמשך.
- (2) בנק מציג או נמשך לא יגבה עמלה מלקוח בגין שיקים שהוצגו בניגוד לאמור בסעיף קטן זה.
- (3) בדף המצורף לכל פנקס שיקים המונפק על ידי בנק, תודפס מתכונת בליווי הסבר לדרך הגבלת העבירות על ידי הלקוח.
- (ב) (1) בנק המוסר פנקס שיקים ללקוח, לא יסרב לבקשת לקוח שניתנה מראש, להנפיק פנקס שיקים כשהם משורטטים ועליהם מודפסת תוספת מילים האוסרות על עבירותם. הפרטים אוסרי העבירות יודגשו (אותיות וצבע בולטים).
- (2) היה הלקוח יחיד, ינפיק הבנק את פנקס השיקים כשהם משורטטים ועליהם מודפסת תוספת מילים האוסרות על עבירותם, אלא אם ביקש הלקוח, מראש, לקבל שיקים ללא השרטוט וללא תוספת מילים כאמור. לעניין סעיף זה "יחיד" – מי שאינו תאגיד.
- (3) בסעיפים (ב)(1) ו- (ב)(2), "שרטוט" - כמשמעותו בסעיף 76 לפקודת השטרות.
- (4) שיקים בפנקס, כאמור בסעיפים (ב)(1) ו- (ב)(2), יהיו במתכונת שנקבעה בהוראה זו.
- (ג) (1) בנק יציין בדף המצורף לפנקס שיקים שעבירותם בוטלה על ידי הבנק מנפיק השיק, כי בשיקים אלה אין לבצע שינוי לאחר שנכתבו למעט שינוי בתאריך או בסכום.
- (2) על פני השיק, יודפס באופן מודגש (אותיות וצבע בולטים) כי בשיק זה אין לבצע שינוי לאחר שנכתב, למעט שינוי תאריך או סכום.
- (ד) בנק יקבע נוסח או צורה אחידים להגבלת עבירות כאמור.

לקוח חדש

3. אין למסור ללקוח חדש כמות גדולה של טופסי שיקים, אלא יש להגביל את מספר טופסי השיקים הנמסרים ללקוח עד שהבנק יוכל להיווכח כי הפעילות בחשבון מנוהלת באופן תקין על ידי הלקוח.

* * *

עדכונים

תאריך	פרטים	גרסה	חוזר 06 מס'
1/8/78	חוזר מקורי		767
23/8/95	הוראה מקורית	1	1776
12/95	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	2	-----
16/12/01	עדכון	3	2049
25/09/11	עדכון	4	2310

העברת פעילות וסגירת חשבון של לקוח

מבוא

1. בסגירת חשבון של לקוח או בהעברת פעילותו מהחשבון (להלן- החשבון) מהבנק הישן (להלן – הבנק) לבנק חדש (להלן – בנק חדש), ינהג בנק על פי האמור בהוראה זו.
2. על הבנק לעשות את כל שנדרש על מנת לאפשר ללקוח המבקש זאת לסגור את החשבון או להעביר את פעילותו מהחשבון בהקדם האפשרי, תוך הקפדה על מניעת טרחה מיותרת ללקוח.
3. בנוסף, על מנת לסייע ללקוח לשפר את תנאי ניהול חשבונו ולהעביר את פעילותו לבנק חדש, מבלי שהחשש מפני התהליך הכרוך בכך יהווה חסם עבורו, באפשרות הבנק החדש לפעול בשם הלקוח, ולבצע עבורו את כל הפעולות הנדרשות לצורך העברת הפעילות.
3. א. הוראה זו מסדירה גם את תהליך העברת פעילות בניירות ערך מהבנק לגוף פיננסי אחר; לעניין זה "גוף פיננסי" – כהגדרתו בחוק בנק ישראל, התש"ע-2010.

תחולה

3. ב. בוטל.

הגדרות

3. ג. "לקוח" – כהגדרתו בסעיף 9טו(ו) בחוק הבנקאות (שירות לקוח).

העברת הפעילות בחשבון בשם הלקוח

4. ביקש לקוח מבנק חדש לבצע עבורו את האמור בהוראה זו, והסכים לכך הבנק החדש, יקבל הבנק החדש את הסכמתו בכתב של הלקוח, לבצע בשמו את כל הדרוש לצורך העברת הפעילות מהבנק לבנק החדש.

סגירת חשבון או העברת פעילות ביוזמת לקוח

מידע ללקוח

5. הבנק יאפשר ללקוח, המבקש מידע לשם בחינת האפשרות או הכדאיות של העברת פעילותו מהחשבון או סגירתו (להלן – בקשה לקבלת מידע), להגיש את הבקשה לקבלת מידע באמצעות כל אחד מהערוצים הבאים: חשבון הלקוח באתר האינטרנט של הבנק או דואר אלקטרוני (להלן – אמצעים אלקטרוניים), סניף הבנק, שיחה טלפונית, וכל אמצעי התקשרות נוסף בהתאם להחלטת הבנק (להלן – אמצעי התקשרות).

6. הגיש לקוח בקשה לקבלת מידע, יפעל הבנק כדלקמן:

(א) ימסור ללקוח את התוספת השנייה להוראה 425 (להלן – התוספת), תוך ביצוע ההתאמות שלהלן (להלן – דו"ח תקופתי), וכל זאת ללא עמלה לפחות פעם אחת בשנה קלנדרית:

- 1) פרק ו' בתוספת - בטבלת 'עמלות', יציג את מחצית השנה הקלנדרית שקדמה למועד הגשת הבקשה לקבלת מידע.
- 2) פרק ב' בתוספת - בטבלת 'פירוט הפיקדונות' יש להציג את השווי למשיכה מוקדמת, כולל קנס בגין המשיכה המוקדמת, ככל שיש אפשרות לכך בהתאם להסכם (במקום ההערה המופיעה בטבלה לעניין זה).
- 3) פרק ג' בתוספת - בטבלת 'פירוט הלוואות שאינן לדיוור' יש להציג את כל רכיבי החיובים הצפויים בגין הפירעון המוקדם וסכומם, ככל שישנם כאלה, בהתאם להסכם (בהמשך לטבלת היתרות ובמקום ההערה המופיעה בטבלה לעניין זה).
- 4) בכל מקום בתוספת, בו מופיע נתון מצטבר או שנתי, יוצג אותו הנתון כשהוא מתייחס לתקופה שבין ה- 1 לינואר של אותה שנה ועד, לכל הפחות, לסוף החודש שקדם למועד הגשת הבקשה, או לסוף החודש שלפני החודש שקדם למועד הגשת הבקשה, בהתאמה למועד הגשת הבקשה לקבלת מידע, כאמור בסעיף קטן (ד).

(ב) ימסור ללקוח מידע בכתב אודות התהליך הכרוך בהעברת פעילות וסגירת חשבון והשלכותיו (להלן – מדריך להעברת פעילות וסגירת חשבון), הכולל בין היתר התייחסות לנושאים הבאים:

- 1) ביטול אמצעי התשלום בחשבון, לרבות ההשלכות הכרוכות באי החזרת פנקסי שיקים וכרטיסי חיוב;
- 2) משמעות הצגת שיקים לאחר סגירת החשבון, לרבות לעניין חוק שיקים ללא כיסוי, התשמ"א-1981;
- 3) מידע המוזכר בסעיף 8 ובסעיף 9 להוראה.
- (ג) הדו"ח התקופתי והמדריך להעברת הפעילות וסגירת החשבון, יימסרו ללקוח בתוך 7 ימי עסקים ממועד הגשת הבקשה לקבלת מידע, באחד מהערוצים הבאים: סניף הבנק, דואר, או אמצעים אלקטרוניים, וזאת בהתאם לבקשת הלקוח.
- (ד) הגיש לקוח בקשה לקבלת מידע, בין ה- 1 עד ה- 10 בחודש מסוים, יהיה הדו"ח התקופתי מעודכן, לכל הפחות, לסוף החודש שלפני החודש שקדם למועד הגשת הבקשה. הגיש לקוח בקשה לקבלת מידע, בין ה- 11 עד לסוף חודש מסוים, יהיה הדו"ח התקופתי מעודכן, לכל הפחות, לסוף החודש שקדם למועד הגשת הבקשה.
- (ה) על אף האמור בס"ק (ג), הוגשה בקשה לקבלת מידע באמצעים אלקטרוניים, רשאי הבנק להפנות את הלקוח למדריך העברת פעילות וסגירת חשבון אשר יפורסם באתר הבנק.

בקשה להעברת פעילות או סגירת חשבון

7. הבנק יאפשר ללקוח להגיש בקשה לסגירת חשבון או להעברת פעילות בכל אחד מהערוצים הבאים: אמצעים אלקטרוניים, סניף הבנק, שיחה טלפונית למוקד (אם קיים), וכל אמצעי התקשורת נוסף בהתאם להחלטת הבנק.

8. ביקש לקוח לסגור את חשבונו או להעביר פעילות מחשבונו יפעל הבנק כדלקמן:

- (א) יציע ללקוח להתקשר בהסכם למתן שירותי בנקאות בתקשורת ויבהיר לו כי הדבר עשוי לסייע לו לבצע את הפעולות הנדרשות להעברת פעילות או לסגירת החשבון מבלי להגיע לסניף. לא התקשר הלקוח בהסכם בנקאות בתקשורת, יאפשר לו הבנק להגיש את הבקשה בכל אחד מסניפיו.
- (ב) יבקש מהלקוח הוראות מפורשות באשר לפעולות שעליו לנקוט בכל הנוגע לנכסים ולהתחייבויות המצויים בחשבון, וכן באשר לאמצעי התשלום השונים הקיימים בחשבון.
- (ג) יציע ללקוח לגרוס את פנקסי השיקים הנמצאים ברשותו, ככל שישנם כאלה, או להחזירם לסניף, ויסביר לו את ההשלכות העולות כתוצאה מאי החזרתם, לרבות השלכות הצגת שיקים לגבייה מחשבון סגור, וחשיפת הלקוח לנזקים כתוצאה משימוש לרעה בשיקים על ידי צד שלישי שאינו מורשה לכך.
- (ד) יציע ללקוח למשוך את יתרות הזכות שיוותרו בחשבון, ככל שיוותרו, וכן למסור לו פרטי חשבון אחר, על מנת שיוכל לזכותו ביתרות אלו. הבנק רשאי להציע דרכים נוספות להשבת יתרות הזכות, ככל שיוותרו בחשבון.
- (ה) ינקוט באמצעים הדרושים, וללא דרישת הגעה לסניף, כדי לוודא שהבקשה מוגשת בשם הלקוח וכי תוכנה מוסכם על כל הבעלים בחשבון.
- (ו) לא יבטל הטבות והנחות להן היה זכאי הלקוח במסגרת ניהול החשבון, במועד מוקדם מהמועד שנקבע לעניין זה בהסכם בינו לבין הלקוח, רק בשל הגשת הבקשה. בהעדר הסכם, אשר במסגרתו נקבע מועד תוקפן של אותן הטבות או הנחות ללקוח, ישמור הבנק את ההטבות או ההנחות למשך תקופה של 3 חודשים לפחות הגשת הבקשה, או עד למועד סגירת החשבון או העברת הפעילות בפועל – המוקדם מבין השניים.
- (ז) הגיש לקוח בקשה והוראות בקשר לפעולות שעל הבנק לנקוט בחשבון, ימסור הבנק ללקוח תיעוד בכתב להנחיות אלו בסמוך למועד מסירתן על ידי הלקוח, במקרים בהם עותק מהבקשה אינו נמצא ברשות הלקוח או שאינו ניתן להדפסה.

העברת פעילות בניירות ערך לגוף פיננסי אחר

- 8א. (א) מבלי לגרוע מהאמור בסעיף 7 וסעיף 8(ה) לעיל, בנק יאפשר ללקוח להגיש, באופן מקוון, בקשה להעברת תיק ניירות ערך לגוף פיננסי אחר, מבלי לחייבו להגיע אל סניף הבנק; לעניין זה, הגשת בקשה באופן מקוון, לרבות הגשה באופן מקוון של המסמכים הדרושים לבחינתה.
- (ב) (1) הבנק יפעל להעברת תיק ניירות ערך ישראליים, תוך 5 ימי עסקים, ממועד השלמת הגשת הבקשה על ידי הלקוח, ובכפוף לאמור בסעיף 8(ה) לעיל.
- (2) בקשה לביצוע העברת תיק ניירות ערך זרים, תבוצע בתוך 14 ימי עסקים, ממועד השלמת הגשת הבקשה על ידי הלקוח, ובכפוף לאמור בסעיף 8(ה), ובלבד שלא קיים עיכוב אחר אשר נובע מסיבות שאינן בשליטת הבנק.
- (ג) לא יסרב בנק סירוב בלתי סביר לבקשת לקוח להעברת תיק ניירות הערך לגוף פיננסי אחר; סירב בנק להעביר את תיק ניירות הערך, יודיע על כך ללקוח בהקדם האפשרי ויפרט בהודעתו את הנימוקים לסירובו; על הבנק לפעול לקבל הוראות מעודכנות מהלקוח.

סגירת חשבון

9. הבנק רשאי להתנות סגירת חשבון עובר ושב בכך שלא קיימת מניעה לעשות כן בדין, וכן בביצוע הפעולות הבאות :

- (א) פירעון כל ההתחייבויות בגין כרטיסי חיוב שהבנק הנפיק ללקוח, ככל שהונפקו ;
- (ב) הסדרת ההתחייבויות לצד שלישי, שהבנק קיבל על עצמו בגין חשבון הלקוח ;
- (ג) קבלת הודעה מכל אחד מבעלי החשבון, שתינתן בכל אחד מאמצעי ההתקשרות, שלא יעשה שימוש בטפסי שיקים שטרם נמשכו, ככל שישנם כאלה ברשות מי מהם ;
- (ד) כיסוי כל ההתחייבויות הלקוח כלפי הבנק ;
- (ה) חתימת בעלי החשבון, כולם או חלקם, על מסמך זיהוי במקרים בהם עלה חשש סביר בנוגע לזהות מגיש הבקשה לסגירת החשבון. יובהר, כי בכל מקרה בו נדרשת הגעה לסניף יש לאפשר את ביצוע הזיהוי בכל אחד מסניפי הבנק.

10. נותרה, יתרת זכות בחשבון, לאחר פירעון כל ההתחייבויות, יפעל הבנק להשבת יתרת הזכות ללקוח, בהתאם לאמור בסעיף 8(ד) להוראה, וזאת לא יאוחר מ- 14 ימי עסקים ממועד סגירת החשבון, וללא עמלה.

11. לגבי חיובים שטרם נרשמו בחשבון, יפעל הבנק כדלקמן :

- (א) יעדכן את הלקוח בדבר המועד בו הם צפויים להיזקק בחשבון ובסכומם הכולל, ככל שלבנק יש מידע אודות כך. המועד יהיה לא מאוחר מסוף החודש שבו סיים הלקוח את הפעולות המנויות בסעיף 9. אולם, אם אלו הסתיימו במהלך חמשת ימי העסקים שקדמו לסוף החודש, רשאי הבנק לזקוף את החיובים עד סוף החודש לאחר מכן.
- (ב) לא זקף הבנק את החיובים בחשבון במועד שנקבע, לא יהווה עניין זה עילה לדחיית מועד הסגירה ; אין באמור בסעיף זה כדי לגרוע מזכותו של הבנק לתבוע את הלקוח בגין החיובים.
- (ג) הוצגו לבנק, לאחר סגירת החשבון, חיובים בגין עסקאות שעשה הלקוח בכרטיס אשראי לפני החזרתו, והלקוח לא עשה הסדרים לגבי חיובים אלה כאמור בסעיף 8(ב), רשאי הבנק לגבות חיובים אלה באמצעות הרשאה לחיוב חשבון, אם הסכים לכך הלקוח.
- (ד) חויב החשבון בעמלות על פעולות כתוצאה מביצוע האמור בסעיף 19, ייגבו העמלות באמצעות הרשאה לחיוב חשבון.

12. מבלי לגרוע מהאמור בסעיף 11 (ג)-(ד) לעיל, חיובים וזיכויים שיוצגו לבנק לאחר סגירת החשבון, יוחזרו על ידי הבנק בציון "החשבון נסגר".

13. בוטל.

14. הבנק יפעל לסגירת החשבון תוך 5 ימי עסקים מהמועד בו השלים הלקוח את הפעולות המנויות בסעיף 9, ובכפוף לאמור בסעיפים 8(ה) , 8א ו-11(א).

15. עם סגירת החשבון תשלח ללקוח הודעה על כך במסמך נפרד.
16. ביום סגירת החשבון, כאמור, יפוג תוקף ההסכם לניהול החשבון והוא יסווג כ"חשבון סגור".
17. הבנק ישלח הודעות ללקוח, בקשר לחשבון שנסגר, ככל שישנן כאלה, למען האחרון הרשום בספרי הבנק, במהלך תקופה של 6 חודשים ממועד סגירת החשבון.
18. הדיווח השנתי, בהתאם להוראה 425, שישלח הבנק ללקוח שחשבונו נסגר, יתייחס לחלק מהשנה הקלנדרית בה ניהל הלקוח את חשבונו בבנק.

העברת הפעילות השוטפת תוך הותרת נכסים או התחייבויות בחשבון

19. העביר לקוח את הפעילות השוטפת מהחשבון, למעט נכסים או התחייבויות שטרם הגיע מועד פירעון, יפסיק הבנק לגבות את העמלות המפורטות בפסקה (2) ובפסקה (3) לפרט 1(א), ובפסקה (1)-(3) לפרט 1(ג) של התוספת הראשונה בכללי הבנקאות (שירות ללקוח) (עמלות), התשס"ח – 2008, ויפעל כלהלן:
- (א) הלוואות -
- הבנק יאפשר ללקוח לפרוע הלוואות שיש כנגדן בטחונות מספיקים, שאינן ההכנסה השוטפת המופקדת בחשבון, באמצעות הרשאה לחיוב חשבון הלקוח בבנק אחר.
- (ב) פיקדונות -
- עם פירעון הפיקדון יעביר הבנק את סכום הפיקדון בשלמותו לחשבון אחר, בהתאם להוראה שקיבל מהלקוח, כאמור בסעיף 8 לעיל.
- (ג) כרטיסי אשראי -
- הבנק יודיע ללקוח את הסכום המדויק הידוע לו, שאותו נדרש הלקוח להשאיר בחשבון על מנת לפרוע את החיובים העתידיים בגין עסקאות שבוצעו בכרטיס לפני ביטולו, למעט חיובים בגין עסקה מתמשכת.
- (ד) שיקים -
- יודיע ללקוח, המבקש לסגור חשבון או להעביר את הפעילות השוטפת מהחשבון, כי לגבי שיקים אשר טרם הוצגו, ככל שקיימים כאלה, באפשרותו להפקיד את הסכום הכולל של השיקים שנמשכו כאמור בפיקדון אשר ישמש את הבנק לפירעון השיקים כאמור, לאחר שיוצגו לו.

סגירת החשבון לפי החלטת הבנק

20. (א) החליט הבנק לסגור את החשבון, ישלח ללקוח הודעה בכתב. הבנק יפרט בהודעה את הסיבות לסגירת החשבון ויציין כי לא מתקיימים התנאים המחייבים את הבנק לנהל את החשבון בהתאם לאמור בסעיף 2(א) של חוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981.
- (ב) הבנק יודיע ללקוח מהן הפעולות הנדרשות ממנו בהתאם לאמור בהוראה זו, ורשאי הוא לדרוש את סיום הצעדים לא פחות מ-30 יום מתאריך משלוח ההודעה. סיים

הלקוח להסדיר את הצעדים הנ"ל תוך 30 יום, כנדרש, ייסגר חשבונו במועד זה ויחולו ההוראות המפורטות בסעיפים 12 ו-15-18.

(ג) לא פעל הלקוח לפי דרישת הבנק בנדון תוך 30 יום מתאריך משלוח ההודעה, רשאי הבנק להפסיק את פעילות הלקוח בחשבון. אולם, אם פעילות הלקוח בחשבון עלולה לגרום הפסד כספי לבנק, יהיה הבנק רשאי להפסיק את פעילות הלקוח בחשבון ממועד משלוח ההודעה לפי סעיף קטן (א).

הבנק החדש

21. קיבל הבנק החדש בקשה להעברת פעילות של הלקוח לחשבון אצלו, יפעל כלהלן :

(א) הרשאות לחיוב חשבון –

בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 439 "חיובים על פי הרשאה".

(ב) עסקאות מתמשכות בכרטיסי חיוב –

(1) המנפיק החדש יפעל לקבל את הסכמת הלקוח, בכל אחד מאמצעי ההתקשרות הבאים : אמצעים אלקטרוניים, דואר, סניף הבנק, וכל אמצעי התקשרות נוסף בהתאם להחלטת הבנק, להעברת פעילות הלקוח בעסקאות מתמשכות מכרטיס החיוב הישן לכרטיס החיוב החדש, ולמסירת המידע שבפסקה (2) למנפיק הישן ולספקים. המנפיק החדש יעביר את תיעוד הסכמת הלקוח למנפיק הישן על פי דרישתו ;

(2) מנפיק כרטיס החיוב החדש ימסור למנפיק הישן את הפרטים הבאים :

(א) המספר המלא של כרטיס החיוב החדש שהנפיק ללקוח ;

(ב) תוקף הכרטיס החדש ;

(ג) מספר זהות הלקוח ;

(ד) המספר המלא של כרטיס החיוב הישן של הלקוח.

(3) המנפיק הישן ימסור לכל הספקים שעמם קשור הלקוח בעסקה מתמשכת, את הפרטים הבאים, על מנת שאלה ימשיכו לחייב באופן שוטף את כרטיס החיוב החדש של הלקוח :

(א) הפרטים האמורים בפסקה (ב)(2) לעיל ;

(ב) הודעה בדבר ביטול כרטיס החיוב על ידי הלקוח אצל המנפיק הישן, והנפקת כרטיס החיוב החדש על ידי המנפיק החדש.

(4) נודע למנפיק הישן כי ספק המצוי ברשימת הספקים כאמור סירב לפעול לחיוב כרטיסו החדש של הלקוח או ממשיך לחייב את כרטיסו הישן, יודיע על כך המנפיק הישן ללקוח בכתב.

(5) על אף האמור לעיל, לא יפעל מנפיק כרטיס החיוב החדש כאמור בסעיף זה אם ביקש זאת הלקוח במפורש.

(6) הוראות סעיף זה יחולו גם על העברת פעילות בעסקאות מתמשכות בכרטיס חיוב שאינה אגב מעבר מבנק לבנק.

לעניין סעיף זה, "עסקה מתמשכת" – עסקה בין לקוח לבין ספק, שהספק דיווח למנפיק לגביה, בעת עשייתה, כי התשלום בעבורה נגבה באמצעות הרשאה לחיוב חשבון בכרטיס חיוב.

(ג) הבנק החדש יפעל לקבל את הסכמת הלקוח באמצעות טופס המיועד להעברת זיכויים של הלקוח לחשבון החדש.

* * *

עדכונים תאריך	פרטים	גרסה	חוזר 06 מס'
3/4/87	חוזר מקורי		74/16
8/91	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	1	-----
24/11/92	עדכון	2	1612
12/7/93	עדכון	3	1654
12/95	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	4	-----
14/7/05	עדכון	5	2168
25/03/10	עדכון	6	2265
15/12/14	עדכון	7	2443
01/02/16	עדכון	8	2491
28/11/18	עדכון	9	2576
23/06/20	עדכון	10	2623
30/12/20	עדכון	11	2639
30/09/21	עדכון	12	2669

רישום שגוי בחשבון הלקוח

מבוא

1. בהוראה זו מפורטים הנהלים שעל הבנקים לנהוג לפיהם לתיקון רישומים שגויים בחשבון הלקוח, הנובעים מטעותו של הבנק. אין הוראה זו דנה ברישומים שגויים שנגרמו על ידי צד שלישי, כגון זיכוי חשבון לקוח על ידי מעביד בגין שכר, או חיוב על פי הרשאה שלדעת הגורם המזכה או המחייב נעשו בטעות וכד'.

הגדרות

2. "רישום שגוי" - כל פעולה שנרשמה בטעות בחשבונו של הלקוח או שנרשמה בסכום שגוי או במועד שגוי - וכל פעולה שבטעות לא נרשמה בחשבונו של הלקוח במועד בו היתה אמורה להירשם;
- "שיעור ריבית לתיקונים" - שיעור ריבית מיוחד שקבע הבנק לצורך נוהל זה, שיהיה זהה לחיובים ולזיכויים כאחד. שיעור זה יפורסם על ידי הבנק בלוח שיעורי ריבית על פקדונות, כאמור בסעיף 14 לכללי הבנקאות (שירות ללקוח) (גילוי נאות ומסירת מסמכים), התשנ"ב - 1992.

תיקון רישומים שגויים על ידי הבנק

3. גילה בנק רישום שגוי בחשבון לקוח, יתקן את הרישום השגוי על פי הערך הנכון, וכן יתקן, בערכים מתאימים, את כל רישומי הריבית שנעשו בחשבון עקב הרישום השגוי.

חיוב או זיכוי הלקוח כתוצאה מרישום שגוי

4. (א) אם כתוצאה מהרישום השגוי פעל הלקוח בחשבון בתום לב, או שנמנע מלפעול בחשבונו ולאחר התיקון לפי ערכים כאמור בסעיף 3 לעיל, טען הלקוח ו/או נוכח הבנק לדעת, כי עקב כך נגרם ללקוח נזק כספי, הבנק יחייב או יזכה את חשבונו לגבי הסכומים הרלבנטיים הקשורים לרישום השגוי, בהפרש הנובע משיעור הריבית לתיקונים ושיעור הריבית שבו בוצע החישוב המתוקן.
- (ב) להלן דוגמאות למקרים בהם עלול להיגרם נזק כספי ללקוח כתוצאה מרישום שגוי:
  - (1) החשבון הראה בטעות יתרת זכות והלקוח משך מחשבונו כספים שהיו רשומים בטעות לזכותו;
  - (2) החשבון הראה בטעות יתרת חובה והלקוח הפקיד בחשבונו כספים לכיסוי יתרת חובה זו;

(3) בטעות לא הראה החשבון יתרת חובה, או שלא הראה את היתרה הנכונה, והלקוח לא הפקיד כספים לכיסוי יתרת החובה שהיתה בפועל בחשבון, כפי שהיה נוהג בדרך כלל, כשהיו בחשבונו יתרות חובה כנ"ל;

(4) בטעות לא הראה החשבון יתרת זכות, והלקוח לא פעל בחשבון בדרך ובאופן בהם הוא נוהג לפעול בדרך כלל, כאשר יש לו בחשבון יתרת זכות בלתי מנוצלת.

על הבנק לפעול על פי העקרונות של פסקה (א), גם במקרים אחרים של רישום שגוי בחשבון, הכל על פי נסיבות העניין.

הודעה ללקוח

5. (א) גילה בנק רישום שגוי, יודיע ללקוח על הטעות שקרתה ועל תיקונה, כולל ביטולים של חיובים/זיכויים בריבית עקב הרישום השגוי, וכן סכום הריבית לתיקונים ושיעורה.

(ב) למרות האמור בפסקה (א), רשאי הבנק שלא למסור הודעה ללקוח אם סכום הטעות אינו משמעותי.

תביעות בגין הפסד כספי נוסף

6. מובהר בזה, שאין כוונת הוראה זו לפגוע בזכויותיו של הלקוח או של הבנק לתרופה על פי דין ואין להתנות עם הלקוח ויתור על זכויותיו כנגד תשלום ריבית לפי הוראה זו.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
72/16		חוזר מקורי	20/2/87
145/16		עדכון	4/2/91
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
1675	2	עדכון	22/10/93
-----	3	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95

חשבונות משותפים - סעיף "היוותרות בחיים"

מבוא

1. סעיף 13א לפקודת הבנקאות, 1941 קובע לעניין "חשבון משותף וכספת משותפת" כדלקמן:

"קיבל תאגיד בנקאי כספים, ניירות ערך או מסמכים סחירים אחרים בחשבון משותף שלגביו הותנה עם התאגיד הבנקאי, כי בפטירת אחד מבעלי החשבון יהיה בעל החשבון הנותר בחיים, או מי שפועל מכוחו כדין, זכאי להמשיך לעשות פעולות בחשבון האמור, יעמוד התנאי בתקפו, לענין היחסים שבין התאגיד הבנקאי לבין בעלי החשבון גם לאחר הפטירה."

2. סעיף זה בחוק בא לקבוע שתאגידים בנקאיים רשאים להמשיך ולקיים את הוראותיו של בעל חשבון שנותר בחיים, בלי שישתכנו בשל תביעות מצדדים אחרים כגון מנהל העזבון או היורש של בעל החשבון שנפטר. בסעיף זה נקבע בפירוש כי הוא חל "לענין היחסים שבין הבנק לבין בעלי החשבון".

3. בציבור נפוצה דעה מוטעית כי תנאי "היוותרות בחיים" שבטופסי חשבון משותף יש בכוחו להעביר נכסים כגון כספים או ניירות ערך, מבעל חשבון משותף שנפטר, לשותף שנותר בחיים. מבחינה משפטית אין לתנאי "היוותרות בחיים" תוצאה כזאת, ואין בכוחו של התנאי לבדו להעביר נכסים ביום הפטירה, זאת מאחר שההוראות שבטופסי חשבון משותף אינן צוואה.

4. לגבי היחסים בין בעל החשבון הנותר בחיים לבין היורשים של הנפטר, החוק אינו משנה את הזכויות המהותיות. בדרך כלל, זכאים היורשים של בעל החשבון הנפטר לזכויות בחשבון לאחר פטירת הנפטר; לעניין זה לא תהיה כל השפעה לסעיף "היוותרות בחיים" בחשבון משותף על זכויות היורשים. תאגידים בנקאיים רשאים אמנם לאפשר לבעל החשבון הנותר בחיים למשוך את הכסף או הנכסים, אך בעל החשבון הנותר בחיים שמשך את הכספים או הנכסים עלול להיתבע להחזירם, או חלק מהם, ליורשים של בעל החשבון הנפטר.

טופס פתיחת חשבון משותף

5. לאור האמור לעיל מתבקשים התאגידים הבנקאיים לכתוב בטופסי פתיחת חשבוניות משותפים שהם בשימוש שוטף הבהרה כי סעיף היוותרות בחיים חל רק במישור היחסים שבין התאגיד הבנקאי ולקוחותיו ואינו משנה את יחסי הבעלות בין בעלי החשבון המשותף לבין עצמם או בינם לבין יורשיהם.

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
686		חוזר מקורי	27/5/77
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
-----	2	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95

מיזם לאיתור פיקדונות ללא תנועה וחשבונות של נפטרים

על מנת לסייע ללקוחות הבנקים לאתר פיקדונות ללא תנועה וחשבונות של נפטרים, הוחלט להקים פלטפורמה אינטרנטית (להלן – "המיזם") אשר תאפשר לבעלי פיקדונות ללא תנועה וליוורשים של לקוחות הבנק שנפטרו לקבל מידע בנוגע לפיקדונות ולחשבונות כאמור. המידע אשר יוצג ללקוחות בתוצאות החיפוש במסגרת המיזם, יכלול רק את שם הבנק בו מנוהל החשבון או הפיקדון ללא תנועה. באשר לחשבונות של נפטרים, המידע אשר יוצג ליורש, בתוצאות החיפוש במסגרת המיזם, יתייחס לכלל החשבונות על שם הנפטר, הן חשבונות פעילים והן חשבונות או פיקדונות שאינם פעילים (ללא תנועה). פרטים על סוג החשבון או הפיקדון, וכן על יתרת הכספים המצויה בו, הן לגבי פיקדונות ללא תנועה והן לגבי חשבונות של נפטרים, יינתן על ידי הבנק בו מתנהל החשבון / פיקדון.

הוראה זו נועדה להסדיר היבטים שונים הנוגעים למיזם :

תחולה

1. הוראה זו תחול על בנקים, למעט בנקי חוץ.

הגדרות

2. **בהוראה זו "פיקדון ללא תנועה"** – פיקדון שהבנק לא הצליח ליצור קשר עם בעליו סמוך למועד פירעונו במשך חודשיים ; לעניין חשבון עובר ושב יראו כמועד הפירעון את היום בו הפך הפיקדון לפיקדון ללא תנועה כהגדרתו בסעיף 2 לפקודת הבנקאות, 1941. דהיינו, מתום עשרה חודשים מהיום שנתקבלה ההוראה האחרונה מבעליו ; לעניין פיקדון מתחדש, מועד הפירעון יחשב כמועד החידוש, ובלבד שחלפו עשרה חודשים ממועד הפקדת הפיקדון.

דף אינטרנט ייעודי

3. בנק יציג בדף הבית של אתר האינטרנט שלו, באופן ברור ובמקום בולט, הפנייה לדף ייעודי באתר האינטרנט של הבנק, שיעסוק בפניות ציבור בנושא פיקדונות ללא תנועה וחשבונות נפטרים שיתקבלו בעקבות השימוש במיזם. בדף האינטרנט הייעודי יפרט הבנק, בין היתר, את הדרכים באמצעותן ניתן לפנות לבנק לקבלת מידע בנושא, וכן את המסמכים אשר יתכן ויידרשו לצורך קבלת מידע או כספים, ככל שישנם. דף ייעודי זה יעלה לאתר במועד תחילתה של ההוראה זו.

גורם ייעודי לטיפול בפניות לקוחות

4. הבנק ימנה גורם ייעודי לטיפול בפניות לקוחות בנושא פיקדונות ללא תנועה וחשבונות נפטרים, אשר ישמש כ"אחראי פניות ציבור למיזם לאיתור פיקדונות ללא תנועה וחשבונות של נפטרים" (להלן – הגורם האחראי). זאת, בין היתר, על מנת להבטיח טיפול נאות של הבנק ומתן מענה הולם בהקדם האפשרי לפניות הלקוחות.

זיהוי הלקוח או היורש לצורך קבלת מידע

5. א. פנה לקוח או יורש לבנק לצורך קבלת מידע אודות יתרת הכספים המצויה בפיקדונות ללא תנועה, או אודות יתרת הכספים המצויה בחשבונות המוריש (להלן בסעיף זה – המידע), יקבע הבנק בנהליו את תהליך זיהוי הלקוח או היורש לצורך מסירת המידע.
- ב. פחתה יתרת הכספים מסכום של 3,000 ₪, לא ידרוש הבנק מהלקוח להגיע לסניף הבנק לשם זיהויו.
- ג. בנק רשאי למסור את המידע ללקוח או ליורש באמצעות מענה טלפוני אנושי, גם אם הלקוח או היורש אינם צד להסכם בנקאות בתקשורת.

זיהוי הלקוח או היורש לצורך משיכת כספים

6. פנה לקוח או יורש לבנק לצורך משיכת יתרת הכספים המצויים בפיקדונות ללא תנועה, או לצורך משיכת יתרת הכספים המצויים בחשבונות המוריש, יקבע הבנק בנהליו את תהליך זיהוי הלקוח או היורש, ואת האופן בו יועברו הכספים לידם.

הסרת מידע אודות לקוח מהמיזם

7. פנה לקוח לבנק בבקשה להסיר מידע אודות חשבונותיו בבנק במסגרת המיזם (להלן – בקשה להסרת מידע):
- א. יפסיק הבנק להעביר לבנק ישראל פרטים אודות הלקוח, במסגרת לוחות 1 ו-2 כמפורט בהוראת הדיווח לפיקוח על הבנקים מספר 839, החל מהדיווח החודשי שיועבר לבנק ישראל לאחר 14 ימי עסקים, לכל היותר, מיום קבלת בקשת הלקוח.
- ב. הבנק ישמור ברשימותיו תיעוד לבקשה להסרת מידע.
- ג. היה הפיקדון או החשבון משותף, יפעל הבנק בהתאם לבקשת אחד השותפים להסרת מידע אודותיו מהמיזם, גם ללא הסכמת שאר השותפים בפיקדון או בחשבון.

הסכם הוראות טלפוניות

8. היה פיקדון ללא תנועה בבעלות לקוח אחד בלבד, ויתרת הכספים הקיימים בו אינה עולה על 50 ₪, והלקוח ביקש להעביר את יתרת הכספים ולסגור את החשבון - רשאי הבנק לכתוב עם הלקוח הסכם הוראות טלפוניות באמצעות שיחה מוקלטת או באמצעות מענה טלפוני ממוחשב ומתועד, ובלבד שההסכם בכתב יסלח לו בסמוך למועד הכריתה. ויובהר כי אין בכך כדי לגרוע מן החובה ליתן ללקוח אפשרות לעיין בהסכם לפני כריתתו.

***

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2510	1	הוראה מקורית	12/9/16
2669	2	עדכון	30/09/21

חיוב במס הכנסה ובעמלות במטבע חוץ

ניכוי מס על הכנסה מניירות ערך

1. נציבות מס הכנסה קבעה כי ניתן לשלם בשקלים מס על הכנסה מריבית ודיבידנד על ניירות ערך זרים שנתקבלו במטבע חוץ (ראה נספח).

עמלות וניכוי מס על ריבית מפקדונות

2. יש בנקים שמסיבות טכניות גובים במטבע חוץ גם עמלות הקשורות בפקדונות, לרבות פקדונות ניירות ערך זרים למשמרת, וכן יש שמנכים במטבע חוץ גם מס הכנסה על ריבית מפקדונות במטבע חוץ.

חיוב במטבע ישראלי

3. היות ופקדונות במטבע חוץ לסוגיהם, לרבות פת"מ, מקנים לבעליהם זכויות מסויימות, והיות וקיימות מגבלות לרכישה של מטבע חוץ כנגד שקלים לצורך הפקדה בפקדונות כאלה, לכן אין לחייב פקדונות במטבע חוץ של לקוח בסכומים שניתן לחייב בהם גם חשבון במטבע ישראלי, אלא אם הלקוח עצמו בחר בדרך זו. אי לכך, יש לאפשר ללקוחות לשלם הן את המס והן את העמלות במטבע ישראלי.

נספח

קטע מחוברת "דברי הסבר בדבר חובת ניכוי מס במקור מתשלומים שאינם משכורת או שכר עבודה", נציבות מס הכנסה ומס רכוש, ירושלים, אפריל 1986, עמ' 24

"יב. ריבית על אגרות חוב ודיבידנד שנתקבלו מחו"ל - ומטבע חוץ

בנק המקבל מתושב חוץ דיבידנד על מניות או ריבית על אגרות חוב, בשביל תושב ישראל, או לזכותו, ינכה מס מהכנסה זו, וינהג ככל האמור לעיל ביחס לדיבידנד וריבית על אג"ח.

- שיעור הניכוי הוא 25%. פחות - רק אם הוצא אישור מתאים, כאמור לעיל.
- את סכום המס שניכה בנק מהכנסות אלה, וכן את המס שניכה בנק מדיבידנד על מניות או מריבית על אגרות חוב של חברות מקומיות הנסחרות במטבע חוץ, יעביר הבנק במטבע חוץ ישירות לבנק ישראל לזכות חשבון אגף מס הכנסה. הדו"ח ימסר לפקיד השומה יחד עם פירוט הניכויים לפי סוגי המטבע והעתק משובר ההפקדה בבנק ישראל.
- ניתן להעביר גם בשקלים את המס שנוכה, אולם זאת בתנאי שהוא יועבר לפקיד השומה בערכו הריאלי, דהיינו לפי אותו יום ערך של יום תשלום ההכנסה ממנה יש לנכות את המס, וזאת כאמור תוך 7 ימים מיום תשלום הדיבידנד.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
68/16		חוזר מקורי	29/9/86
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
-----	2	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95

קיצוז כנגד תכניות חסכון

מ ב ו א

1. יש תאגידים בנקאיים הרואים את עצמם זכאים לסיים תכניות חסכון של לקוחות במועד מוקדם, על מנת לקזז את תמורת החסכון כנגד חוב של הלקוח לתאגיד הבנקאי. זאת על פי הסכם מוקדם עם הלקוח, המתיר לתאגיד הבנקאי לנהוג כאמור לפי שיקול דעתו, כשיתמלאו התנאים שנקבעו בהסכם. סיום מוקדם כזה של תכנית חסכון עלול לגרום ללקוח נזקים של ממש בשל הפסד הפטור ממס הכנסה והזכות להפרשי הצמדה או הזכות לקבל הלוואה מועדפת.

השיקולים לקיצוז

2. (א) גם כאשר היקנה לקוח לתאגיד בנקאי את הזכות לסיים תכנית חסכון במועד שיבחר התאגיד, יש להשתמש בזכות זאת בתום לב ובאופן שלא ייגרם ללקוח נזק מיותר. על התאגיד הבנקאי לבחון אם פתוחות לפניו דרכים אחרות שיבטיחו גם את זכויותיו, תוך הקטנת נזקי הלקוח.

(ב) אין להביא תכנית חסכון לסיומה, לצורך קיצוז כאמור, אלא אם נתמלאו תנאים אלה:

- (1) הזכות לסיים את התכנית הוקנתה לתאגיד הבנקאי בהסכם מפורש עם החוסך.
- (2) בנוסח ההסכם הובהר שסיום התכנית לפני המועד עלול לגרום להפסד הטבות המוקנות על פי תנאי התכנית, כגון הפטור ממס הכנסה וזכויות להפרשי הצמדה וריבית או זכות לקבלת הלוואה.
- (3) הגיע המועד שבו מותר לחוסך למשוך כספים מהתכנית על פי תנאיה המאושרים.
- (4) ניתנה ללקוח ההזדמנות לפרוע את חובו בדרך אחרת.
- (5) התאגיד הבנקאי מימש קודם לכן את הבטחונות הנזילים של הלקוח (לרבות ניירות ערך סחירים) שבידיו ודחיית השימוש בזכות לסיים את תכנית החסכון עלולה לגרום לו נזק וזאת אפילו אם ייגרם נזק של ממש ללקוח.

3. מובהר כי הוראה זו דנה רק בקיצוזים כנגד פקדונות בתכניות חסכון ולא בשעבודים של פקדונות אלה.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
959		חוזר מקורי	14/12/81
960		עדכון	15/12/81
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
-----	2	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95

חובבים על פי הרשאה

מבוא

1. חובבים על פי הרשאה הינם שיטה לביצוע תשלומים על פיה מוטב גובה כספים מהלקוח באמצעות בנקים. חשבון הבנק של הלקוח מחוייב וחשבונו של המוטב מזוכה מכוח חיוב שמציג המוטב על פי הרשאה שנתן הלקוח.
2. בביצוע תשלומים על פי שיטה זו, משתתפים המוטב, הלקוח והבנקים שלהם. לפיכך, יש לקיים תהליך שיסדיר את היחסים שבין הצדדים השונים.
3. הוראה זו מסדירה את מערכת התשלומים בדרך של חובבים על פי הרשאה, בעיקר ככל שהדבר נוגע לשמירת זכויות הלקוח (להלן - ההסדר).
4. מובהר שאין האמור בהוראה זו בא להטיל על הבנק אחריות כלפי הלקוח בכל הנוגע לעסקה שבין המוטב לבין הלקוח.

תחולה

4. (א) בטל.

התקשרות הבנק עם מוטב

5. (א) פנה מוטב לבנק לשם התקשרות לצורך ההסדר, יבחן הבנק תחילה את טיבו של המבקש ואת הסיכוי כי יוכל לעמוד בכל תנאי ההסדר וההסכם שבינו לבין הבנק.
- (ב) הבנק יקבל מהמוטב כתב שיפוי, בו מתחייב המוטב לשפות כל לקוח וכל בנק, בגין נזק שנגרם בשל ליקוי בחומר שהציג המוטב. בנסיבות בהן המוטב מעוניין באפשרות של הגשת בקשה להקמת הרשאה לחיוב חשבון עבור לקוחותיו, יפעל התאגיד הבנקאי מול המוטב להבטחת תקינות הליך זיהוי הלקוח וקבלת העתק מהסכמת הלקוח בכתב.
- (ג) (1) הבנק יקבל מהמוטב התחייבות לפיה במקרה של מספר חובבים לאותו לקוח, יודיע המוטב ללקוח מהו סכום כל חיוב ומקורו, אלא אם פרטים אלה מופיעים בדף החשבון ששולח הבנק ללקוח; ההודעה תישלח ללקוח בסמוך למועד חיוב חשבונו.
- (2) על אף האמור בפסקה 1, במקרה של מספר חובבים לאותו לקוח, שסכומם נקבע בהסכם עם הלקוח, וסכום החיוב משתנה רק כתוצאה מתוספת הפרשי הצמדה, ניתן להסתפק בהודעה מפורטת כאמור, לפחות אחת לשנה, אולם אם במשך השנה חל שינוי בהרכב התשלום, יש לשלוח הודעה נוספת מפורטת כאמור בפסקה 1.

הגשת בקשה להקמת הרשאה לחיוב חשבון

6.א. (א) בנק יאפשר ללקוח להגיש בקשה להקמת הרשאה לחיוב חשבון, במישרין או באמצעות מוטב.

(ב) בנק יאפשר ללקוח להגיש בקשה להקמת הרשאה לחיוב חשבון במישרין בכל אחד מאמצעי ההתקשרות הבאים: אתר האינטרנט של התאגיד הבנקאי, פקס, דואר, סניף התאגיד הבנקאי, וכן בכל אמצעי התקשרות נוסף בהתאם להחלטת הבנק (להלן: אמצעי ההתקשרות).

(ג) הוגשה בקשה להקמת הרשאה לחיוב חשבון על ידי מוטב, תתאפשר הקמת ההרשאה רק אם צורף לבקשה העתק מהסכמת הלקוח לכך בכתב.

(ד) בקשה להקמת הרשאה לחיוב חשבון תכלול את הפרטים המפורטים **בתוספת א'** להוראה. על הבנק להביא לידיעת הלקוח שעליו לקבל מהמוטב את הפרטים הנדרשים למילוי הבקשה.

(ה) על הבנק להעמיד לרשות הלקוח אפשרות לוודא את זהות המוטב על ידי בדיקת פרטיו (קרי, בדיקת התאמה בין קוד המוסד לשם המוסד), בעת הגשת בקשה להקמת הרשאה לחיוב חשבון.

(ו) על הבנק ליידע את הלקוח בעת הגשת הבקשה להקמת הרשאה לחיוב חשבון על זכותו להודיע על ביטול חיוב או ביטול הרשאה בהתאם לסעיפים 7 ו-8 בהתאמה, ועל הדרך לבטלם.

(ז) קיבל בנק בקשה להקמת הרשאה לחיוב חשבון, ימסור הבנק למוטב תשובה בכתב. במקרה של תשובה חיובית - יציין הבנק בתשובתו למוטב כי הוקמה ההרשאה במערכותיו, וכן יפרט את ההגבלות הקיימות בהרשאה, בהתאם לתוספת א', ככל שישנן. במקרה של תשובה שלילית – הבנק יודיע למוטב את תשובתו וכן יודיע על כך גם ללקוח, תוך ציון הסיבה לתשובה השלילית. תשובת הבנק, חיובית או שלילית, תשלח בתוך חמישה ימי עסקים ממועד קבלת הבקשה.

(ח) בנק יתעד את פרטי ההרשאה לחיוב חשבון, כאמור בתוספת א', את הסכמת הלקוח, וכן תשובות שליליות שניתנו כאמור בס"ק (ז), לרבות הסיבות לתשובות השליליות.

(ט) בנק יאפשר ללקוח לקבל "דוח הרשאות לחיוב חשבון" מעודכן (להלן – הדוח), בכל עת, אשר יכלול את המידע האמור **בתוספת ב'** להוראה, באמצעות שימוש בכל אמצעי ההתקשרות וכן באמצעות מסופי המידע בסניפי הבנק.

בקשה לשינוי חשבון המחויב על-פי הרשאה

6.ב. במקרה של לקוח, שחשבונו בבנק מסוים (להלן-הבנק הישן) מחוייב על-פי הרשאה, המבקש שהחיוב יתבצע בחשבון בבנק אחר (להלן-הבנק החדש) יחולו ההוראות הבאות:

הגשת בקשה להעברת חיובים על ידי הלקוח

- (1) הבנק החדש יקבל מהלקוח, בכל אחד מאמצעי ההתקשרות, בקשה להעברת חיובים על פי הרשאה, כולם או חלקם, בהתאם לתוספת ג' להוראה.
- (2) ביקש הלקוח במסגרת הבקשה להעברת חיובים על פי הרשאה, שהבנק החדש יפנה לבנק הישן לצורך קבלת הדוח מחשבונו הישן, תבוצע פנייה זו בתוך יום עסקים אחד ממועד הגשת הבקשה.
- (3) על הבנק הישן להיענות לפניית הבנק החדש בתוך יום עסקים אחד ממועד קבלת הפנייה.
- (4) במקרה של תשובה שלילית לבקשה להעברת חיובים על פי הרשאה, כולם או חלקם, ימסור הבנק החדש ללקוח תשובה בכתב, תוך ציון הסיבה לתשובה השלילית, בתוך 5 ימי עסקים ממועד קבלת הדוח.

בדיקת נתוני ההרשאות והקמתן

- (5) הבנק החדש יודא כי הלקוח המבקש להעביר את ההרשאות מורשה לעשות זאת, על פי פרטי בעלי החשבון והרכב החתימות המופיעים בדוח שהופק מחשבונו הישן של הלקוח.
- (6) הבנק החדש, לאחר שוודא שהלקוח מורשה להעביר את ההרשאות, יקים את ההרשאות במערכותיו וימסור ללקוח את הדוח, שיופק מחשבונו החדש. על הבנק החדש להשלים את הקמת ההרשאות ומשלוח הדוח ללקוח בתוך שלושה ימי עסקים ממועד קבלת הדוח מחשבונו הישן של הלקוח.
- (7) מצא הבנק החדש שהלקוח אינו מורשה להעביר את ההרשאות, על פי הפרטים המופיעים בדוח שהופק מחשבונו הישן, יאפשר הבנק החדש ללקוח להגיש בקשה להקמת הרשאה בחשבון כאמור בסעיף 6א.

העברת המידע למוטב

- (8) הבנק החדש ימסור לבנק, אשר על פי פרטי החיוב האחרון שבוצע בחשבון הישן של הלקוח, הוא הבנק המייצג את המוטב לו העניק הלקוח הרשאה לחיוב חשבון (להלן: הבנק המייצג), בתוך יום עסקים אחד ממועד השלמת הקמת ההרשאה, את הפרטים האמורים בסעיפים 5-1 לתוספת ג' להוראה, וכן את פרטי ההרשאה הרלוונטית, כפי שהם מופיעים בסעיף 4 לדוח.
- (9) הבנק המייצג יעביר למוטב את הודעת הבנק החדש, בתוך יום עסקים אחד ממועד קבלתה, על מנת שזה יוכל להמשיך ולחייב באופן שוטף את חשבונו החדש של הלקוח.
- (10) על אף האמור בס"ק (8)-(9), הבנק החדש רשאי למסור למוטב, בתוך יום עסקים אחד, את הפרטים האמורים בס"ק (8), באופן ישיר ולא באמצעות הבנק המייצג.

- (11) לא התקבל חיוב מהמוטב בחשבונו החדש של הלקוח במהלך 65 ימים מיום בקשת הלקוח, יודיע על כך הבנק החדש ללקוח.

ביטול חיוב על ידי הלקוח

7. (א) הלקוח רשאי לבטל חיוב מסוים בהודעה לבנק שלו, ובלבד שההודעה כאמור תימסר לבנק לא יאוחר מ-3 ימי עסקים לאחר מועד החיוב. ככל שהודעת הביטול ניתנה לאחר מועד החיוב, הזיכוי ייעשה בערך יום מתן הודעת הביטול.
- (ב) הלקוח רשאי לדרוש מהבנק לבטל חיוב אם החיוב נעשה על פי הרשאה שבוטלה על פי סעיף 8.
- (ג) הלקוח רשאי לדרוש מהבנק בהודעה לבטל חיוב אם החיוב אינו תואם את מועד פקיעת התוקף שנקבע בהרשאה, או את הסכומים שנקבעו בהרשאה, אם נקבעו.
- (ד) ביטול חיוב כאמור בסעיפים (א)-(ג) משמעותו ביטול החיוב כולו ולא תיקונו או שינויו.

ביטול ההרשאה

8. (א) הלקוח יהיה רשאי לבטל את הרשאתו בכל עת באמצעות הודעה.
- (ב) הביטול ייכנס לתוקף יום עסקים לאחר מתן ההודעה לבנק.
- (ג) חייב הבנק חשבונו של הלקוח על אף ביטול כאמור בסעיף זה, בסעיף 7(ב), או בסעיף 7(ג), ישיב הבנק ללקוח את סכום החיוב בערך יום החיוב.
- (ד) הרשאה שלא נעשה בה שימוש במשך תקופה של 24 חודשים ממועד החיוב האחרון, בטלה.

הוצאת לקוח מן ההסדר

9. הבנק רשאי להוציא לקוח מן ההסדר אם היתה לו סיבה סבירה לכך והודיע ללקוח מיד לאחר קבלת ההחלטה בידי הבנק תוך ציון הסיבה.

החזרת חיוב

- 9א. במקרה של החזרת חיוב על ידי הבנק שלא על פי הוראת הלקוח, יודיע הבנק ללקוח על החזרת החיוב מיד לאחר החזרתו, תוך ציון הסיבה.

זיהוי החיוב בדפי החשבון

10. בדפי החשבון שהבנק ממציא ללקוח, יהיו רשומים סכומי החיובים על פי הרשאה או החזרתם, בצורה שתאפשר ללקוח לזהות את המוטב וזאת על ידי ציון שם המוטב.

חובים במסגרת כרטיסי חוב

11. הוראה זאת לא תחול על הרשאות לחוב חשבון בכרטיס חוב כמשמעותם בחוק כרטיסי חוב, התשמ"ו - 1986. לעניין הרשאה שנתן לקוח לחברת כרטיסי אשראי לחייב את חשבון הבנק שלו, יחולו כל סעיפי ההוראה למעט סעיף 1.4(ב) לתוספת א'.

***

עדכונים

תאריך	פרטים	גרסה	חוזר 06 מס'
16/6/91	חוזר מקורי		148/16
8/91	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	1	-----
12/95	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	2	-----
31/3/97	עדכון	3	1860
8/7/99	עדכון	4	1978
13/1/00	עדכון	5	1991
01/09/14	עדכון	6	2428
30/12/20	עדכון	7	2640
30/09/21	עדכון	8	2669
27/12/21	עדכון	9	2690

תוספת א' – בקשה להקמת הרשאה לחיוב חשבון – לפי סעיף 6א(ד)

1.	בקשה להקמת הרשאה לחיוב חשבון, המוגשת במישרין על ידי הלקוח, תכלול את הפרטים הבאים:	
1.1.	מועד הבקשה	
1.2.	פרטי המוטב	קוד מוסד
		שם מוסד
1.3.	אסמכתא/מספר מזהה של הלקוח אצל המוטב (ככל שקיים)	
1.4.	בעת הגשת הבקשה יעמדו ללקוח שתי אפשרויות: (א) הקמת הרשאה כללית, שאינה כוללת הגבלות. (ב) הקמת הרשאה הכוללת לפחות אחת מההגבלות הבאות: תקרת סכום החיוב מועד פקיעת תוקף הרשאה הבנק יבהיר ללקוח באופן מפורש, כי אם יישלחו על ידי המוטב חיובים שאינם עומדים בהגבלות שקבע הלקוח, הם יוחזרו על ידי הבנק, על כל המשמעויות הכרוכות בכך.	
2.	בקשה להקמת הרשאה לחיוב חשבון שמוגשת על ידי המוטב, תכלול בנוסף לפרטים האמורים לעיל, גם את הפרטים הבאים:	
2.1.	פרטי חשבון הבנק של הלקוח- מספרי חשבון, סניף ובנק	
2.2.	שם הלקוח/לקוחות	
2.3.	מספרי תעודות זהות	
2.4.	העתק מהסכמת הלקוח בכתב לכך שהבקשה להקמת הרשאה לחיוב חשבון תוגש על ידי המוטב	

תוספת ב' – דוח הרשאות לחיוב חשבון – לפי סעיף 6א(ט)

1.	תאריך שליפת הדוח
	מספר חשבון
	מספר סניף
	מספר בנק

2. בעלי חשבון:

שם	מס' ת.ז. / דרכון / ח.פ.

3. הרכב חתימות :

ביחד / ביחד ולחוד

4. רשימת ההרשאות הקיימות בחשבון:

פרטי חיוב אחרון שבוצע בחשבון							פרטי המוטב	
קוד מוסד	שם מוסד	מספר מזהה אצל המוטב	תאריך פתיחת הרשאה	תקרת סכום החיוב*	מועד פקיעת תוקף ההרשאה*	מועד חיוב אחרון	סכום חיוב אחרון	פרטי הבנק המייצג**

* עמודות אלו ימולאו רק כאשר הלקוח בחר בהרשאה הכוללת הגבלות אלו.

** "בנק מייצג" – הבנק, אשר על פי פרטי החיוב האחרון שבוצע בחשבון הלקוח הוא הבנק המייצג את המוטב לו העניק הלקוח הרשאה לחיוב חשבון.

תוספת ג' – בקשה להעברת חובבים על פי הרשאה – לפי סעיף 6ב(1)

בקשה להעברת חובבים על פי הרשאה תכלול את הפרטים הבאים:		
1.	מועד הבקשה	
2.	פרטי החשבון החדש (מספרי חשבון, סניף ובנק)	
3.	מספרי הזהות של כל בעלי החשבון החדש*	
4.	פרטי החשבון בבנק הישן (מספרי חשבון, סניף ובנק)	
5.	הסכמת הלקוח למסירת המידע האמור לבנק המייצג ו/או למוטבים ו/או לבנק הישן.	
6.	הבהרה, לפיה על הלקוח לצרף את "דוח הרשאות לחיוב חשבון" מחשבונו הישן, (הדוח כולל את רשימת ההרשאות לחיוב חשבון הקיימות בחשבונו הישן ואת פרטיהן), לצורך השלמת ביצוע ההעברה בפועל. לפיכך, הלקוח יתבקש לבחור באחת משתי החלופות הבאות: א) פניית הבנק החדש לבנק הישן לצורך קבלת הדוח (על הבנק לציין כי הדוח יתקבל בתוך 3 ימי עסקים). ב) הגשת הדוח בעצמו.	

* לעניין זה, "מספר זהות" – כהגדרתו בצו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של תאגידים בנקאיים למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשס"א-2001.

הערה: כאשר מבקש הלקוח להעביר רק חלק מההרשאות שהיו בחשבונו הישן, יש להוסיף לבקשה את פרטי ההרשאות אותן מבקש הלקוח להעביר.

חישוב ריבית בפיקדון פדיוס (פח"ק) (5/98)

מבוא

1. הנהלים שנקבעו בהוראה זו מסדירים עניינים מסויימים בנושא דרכי חישוב ריבית בפיקדון פדיוס (פח"ק).

הגדרות

2. "פיקדון פדיוס" - פיקדון בר פרעון מדי יום, שאינו חשבון עובר ושב ושתנאיו הם :
(א) הפיקדון נושא ריבית ;
(ב) הפיקדון אינו צמוד.

"ריבית מתואמת

- שנתית" - כמשמעותה בכללי הבנקאות (שירות ללקוח) (גילוי נאות ומסירת מסמכים), התשנ"ב - 1992.

חישוב ריבית בפיקדון פדיוס

3. (א) חישוב הריבית בפיקדון פדיוס ייעשה על בסיס ריבית דריבית יומית.
- (ב) תאגיד בנקאי יגלה ללקוח המפקיד בפיקדון פדיוס , את שיעור הריבית המתואמת השנתית בפיקדון.
- (ג) לקוח יהא רשאי לבחור בין צבירת הריבית לסכום הפיקדון, לבין זיכוי חשבון העו"ש שלו במועד המקובל בתאגיד הבנקאי או במועד סיום הפיקדון, לפי המוקדם, והכל בכפוף לאמור בסעיף קטן (א).

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1923		הוראה מקורית (מס' 324)	20/5/98
1943	1	שינוי מס' הוראה	31/8/98
1967		עדכון מועד תחילה	9/3/99

אחזור מידע על ידי לקוחות

מבוא

1. (א) על מנת לאפשר בקרה אפקטיבית של לקוחות על פעולות שבוצעו בחשבונותיהם באמצעות אחזור מידע על נכסיהם והתחייבויותיהם באופן עצמאי, על תאגיד בנקאי להציע ללקוחותיו מגוון אמצעים אוטומטיים כגון: עמדת שירות, מערכת אינטרנט, מענה קולי ממוחשב (IVR) בשילוב פקס אוטומטי וכד'.
- (ב) תאגיד בנקאי ינקוט באמצעים הדרושים על מנת להשיג את מטרת אחזור המידע ובכלל זה קביעת נוהלי בקרה פנימית שיתייחסו בין השאר להפרדות התפקידים המתחייבות ולמידור המידע בכל הקשור להנפקת אמצעי הזיהוי המתאימים והשימוש שנעשה בשירות על ידי לקוחות ספציפיים.

תחולה

2. הוראה זו תחול על תאגיד בנקאי, למעט חברת שירותים משותפת.

הגדרות

3. "אחזור מידע" - שליפת נתונים על ידי הלקוח, באמצעים אוטומטיים, על מנת לקבל מידע על חשבונותיו השונים.
- "סניף" - למעט סניף נייד וסניף ארעי.

אמצעים למתן שירות לאחזור מידע

4. תאגיד בנקאי יאפשר ללקוחותיו לאחזור מידע באמצעות עמדת שירות (עמדת שירות רגילה או עמדת שירות אינטרנטית), ויצב עמדת שירות כאמור, בכל אחד מסניפי התאגיד הבנקאי.

צירוף לקוח לשירות אחזור מידע

5. (א) תאגיד בנקאי ינקוט בכל הצעדים הדרושים על מנת לצרף את כל לקוחותיו לשירות המאפשר אחזור מידע באמצעות עמדת שירות כאמור בסעיף 4. התאגיד הבנקאי יוודא שבידי הלקוח שצורף אמצעים עדכניים לאחזור מידע באמצעות עמדת השירות.
- (ב) בפתיחת חשבון של לקוח, תאגיד בנקאי יצרף את הלקוח לשירות המאפשר אחזור מידע באמצעות עמדת שירות.

תנאים לאחזור מידע

6. תאגיד בנקאי יוודא כי אחזור מידע באמצעות עמדת שירות כאמור בסעיף 4, מקיים את כל התנאים הבאים :

- (א) השירות מוצע לכל לקוחות התאגיד הבנקאי.
- (ב) מתן השירות מתבסס על זיהוי נאות של הלקוח.
- (ג) השירות מבוצע ללא מעורבות עובד התאגיד הבנקאי.
- (ד) השירות ניתן ביוזמת הלקוח בלבד, ויבוצע מיידית לאחר שהלקוח סיים להזין את פרטי הבקשה לאחזור מידע.
- (ה) השירות מאפשר ללקוח לקבל נתונים מפורטים על כל נכסיו ועל כל התחייבויותיו (יתרות ותנועות), כפי שרשומים בספרי התאגיד הבנקאי.
- (ו) הנתונים המוצגים ללקוח יהיו עדכניים (ברמה יומית). זאת, למעט נתונים על יתרות שאינן משתערכות על בסיס יומי ובלבד שיהיו עדכניים לתאריך ביצוע השיערוך, ושהצגת הנתונים תכלול את תאריך השיערוך.
- (ז) השירות מאפשר הפקת תדפיס נייר ללקוח.

הסברה

7. תאגיד בנקאי ינקוט באמצעים לעידוד לקוחותיו לעשות שימוש בשירותים לאחזור מידע שהוא מציע כגון : באמצעות פרסום, דפי מידע בסניפים וכד'.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2091	1	חוזר מקורי	20/11/02

משיכת מזומנים ממכשירי בנק אוטומטיים

מבוא

1. השירות של משיכת מזומנים חיוני לציבור, ולכן עליו להיות זמין בכל עת ונגיש בפריסה גיאוגרפית מתאימה.
2. עד לאחרונה, הגורם היחיד ממנו ניתן היה למשוך מזומנים לשימוש שוטף היה המערכת הבנקאית, והעמלה בגין שירות זה נתונה לפיקוח מזה שנים. לאחרונה החלו גורמים מחוץ למערכת הבנקאית להציע שירות זה, ומחירו של השירות הניתן על ידם אינו נתון לפיקוח.
3. על מנת לאפשר למערכת הבנקאית להתחרות עם גורמים חוץ בנקאיים הנותנים לציבור שירות של משיכת מזומנים, הוסר הפיקוח על מחיר שירות זה, ככל שהוא ניתן מחוץ לכותלי הסניף ובמרחק של חמש מאות מטרים או יותר ממנו.
4. לאור חיוניות השירות והצורך בהיותו זמין ונגיש, הוראה זו מבטיחה שהבנקים ימשיכו לספק שירות זה בצמוד לסניפיהם, במחיר מפוקח.

תחולה

5. הוראות אלו יחולו על בנקים.

הגדרות

6. "סניף" - למעט סניף נייד וסניף ארעי.

משיכת מזומנים

7. בנק, אשר לו עשרה סניפים או יותר וכן עשרת אלפים חשבונות עובר ושב או יותר, יאפשר ללקוחותיו למשוך מזומן באמצעות מכשיר בנק אוטומטי (ATM) על ידי הצבת מכשיר כאמור בקיר החיצוני של כל אחד מסניפיו, או במרחק של פחות מחמש מאות מטרים מהם.
8. בנק כאמור, אשר סבור כי אינו יכול לעמוד בהוראת סעיף 7 לעיל לעניין סניף מסוים שלו, רשאי להגיש למפקח על הבנקים בקשה מנומקת בכתב לפטור אותו מקיום ההוראה לגבי אותו סניף.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2172	1	הוראה מקורית	18/12/05

פקדונות ללא תנועה וחשבונות שבעליהם נפטרו

מבוא

1. פקודת הבנקאות מגדירה "פקדון ללא תנועה", כפקדון שלגביו עברו עשרה חודשים מהיום שנתקבלה ההוראה האחרונה מבעל הפקדון. בהתאם לפקודה מוטלת חובה על תאגיד בנקאי לנסות ליצור קשר עם בעל פקדון ללא תנועה סמוך למועד פירעונו של הפקדון. הוראה זו מפרטת את הדרכים בהם נדרש התאגיד הבנקאי לנסות ליצור קשר עם בעל הפקדון, החל מסמוך למועד פירעונו של הפקדון, ועד למועד הדיווח לאפוסטרופוס הכללי על פקדון ללא תנועה שלא נוצר קשר עם בעליו מעל 10 שנים.

לאור החשיבות בהשבת כספי פקדונות ללא תנועה לבעליהם ולנוכח הסיכונים בהחזקת כספים ללא דורש בתאגידים הבנקאיים, הורחבו בהוראה זו החובות החלות על התאגידים הבנקאיים בדבר אופן האיתור של בעלי הכספים האמורים. במסגרת זו נקבעה, בין היתר, חובתם של התאגידים הבנקאיים לפנות למרשם האוכלוסין, לפי העניין, לצורך בדיקת המען הרשום של בעל החשבון במרשם האוכלוסין, ולעשות שימוש במידע זה לשם איתורו. בנוסף, צוינו הוראות הנוגעות לדיווח לאפוסטרופוס הכללי החלות על התאגידים הבנקאיים בהתאם לדין, וכן נקבעו הנחיות בנוגע לכספות שנותק הקשר עם שוכריהן. עוד מפרטת הוראה זו את אופן התנהלותו של התאגיד הבנקאי ביחס לחשבונות שבעליהם נפטרו, גם אם אלו טרם הוגדרו כפקדונות ללא תנועה.

הוראה זו נקבעה לאחר התייעצות עם האפוסטרופוס הכללי.

הגדרות

2. "פקדון ללא תנועה" – כהגדרתו בפקודת הבנקאות, 1941.

תחולה

3. (א) הוראה זו תחול על תאגיד בנקאי כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981 (להלן: "תאגיד בנקאי").
(ב) בוטל.

דירקטוריון

4. כחלק מאחריותו לעסקי התאגיד הבנקאי ולאיתנותו הפיננסית, וכחלק מתפקידו לוודא שהתאגיד הבנקאי יפעל תוך ציות לחוק ולרגולציה, על הדירקטוריון:
(א) לאשר את מדיניות הטיפול בפקדונות ללא תנועה.
(ב) לוודא שהפונקציה לטיפול בפקדונות ללא תנועה מחזיקה בסמכויות ובמשאבים הדרושים לביצוע תפקידה.
(ג) לקיים דיון בדוחות התקופתיים של הפונקציה לטיפול בפקדונות ללא תנועה, אחת לשנה לפחות.

הנהלה בכירה

5. להנהלה הבכירה אחריות ישירה לעבודתה של פונקציית הטיפול בפקדונות ללא תנועה. במסגרת זו על ההנהלה :

- (א) לגבש את מדיניות הטיפול בפקדונות ללא תנועה בהתבסס על הדין החל לעניין זה, לרבות הוראה זו.
- (ב) לוודא קיומם של משאבים נאותים לטיפול בפקדונות ללא תנועה.
- (ג) לעגן בנהלים את תהליכי עבודתה של הפונקציה לטיפול בפקדונות ללא תנועה, ולפקח על יישומם, בין היתר, בהתבסס על הוראה זו ועל המדיניות שהתווה הדירקטוריון.
- (ד) לגבש את המתכונת והתדירות לדיווח סדיר של הפונקציה לטיפול בפקדונות ללא תנועה להנהלה ולדירקטוריון, אשר תכלול, לכל הפחות, התייחסות לנושאים המפורטים בהוראה זו.
- (ה) לקיים דיון בדוחות התקופתיים של הפונקציה לטיפול בפקדונות ללא תנועה, אחת לשנה לפחות.

פונקציה לטיפול בפקדונות ללא תנועה

- 6. (א) התאגיד הבנקאי יקיים פונקציה לטיפול בפקדונות ללא תנועה שתפקידה להבטיח את הטיפול הנאות בפקדונות ללא תנועה, ובכלל זאת לעמוד בהוראות הדין והרגולציה, ליצור קשר עם בעלי הפקדונות ללא תנועה, ולצמצם את מספרם של פקדונות אלו, ואת הסכומים המופקדים בהם.
- (ב) הפונקציה לטיפול בפקדונות ללא תנועה תרכז את הטיפול בנושא, ותדווח להנהלת התאגיד הבנקאי ולדירקטוריון התאגיד הבנקאי אחת לשנה לפחות. הדוח יכלול, בין היתר, נתונים אודות סכומי ומספר הפקדונות ללא תנועה בתאגיד הבנקאי ; עומק תקופת הפקדונות ללא תנועה ; סיכום הפעולות שנקט התאגיד הבנקאי לאיתור בעלי הפקדונות ללא תנועה ; מספר בעלי פקדונות ללא תנועה שאותרו ; והיקף הגידול או הצמצום בסכומי ובמספר הפקדונות ללא תנועה בכל שנה.
- (ג) הפונקציה לטיפול בפקדונות ללא תנועה תמנה איש קשר בין התאגיד הבנקאי לבין האפוטרופוס הכללי לעניין ביצוע האמור בהוראה זו.

יצירת קשר עם בעל פקדון ללא תנועה סמוך למועד פירעון הפקדון

7. תאגיד בנקאי ינקוט בפעולות הבאות :

(א) סמוך למועד פירעון פקדון ללא תנועה, יבדוק התאגיד הבנקאי אם קיימת פעילות של הלקוח באחד מהמוצרים או השירותים הבנקאיים המתנהלים תחת אותו מספר חשבון, בעשרת החודשים האחרונים, ובכלל זה קבלת מידע על ידי בעל הפקדון בנוגע למוצרים או שירותים אלו, ובלבד שהתאגיד הבנקאי יכול לקבוע באמצעים סבירים שבעל הפקדון קיבל את המידע בפועל. איתר התאגיד הבנקאי פעילות כאמור, יחשב הדבר כיצירת קשר עם בעל הפקדון.

(ב) לא איתר התאגיד הבנקאי פעילות בחשבון כאמור בס"ק א, יפעל באופן סביר לאיתור בעל הפקדון, במטרה ליידע אותו אודות כספים השייכים לו המצויים בתאגיד הבנקאי, ועל המשמעות של אי יצירת קשר עם התאגיד הבנקאי. לצורך כך ישתמש התאגיד הבנקאי באמצעים העומדים לרשותו לשם איתור פרטי התקשרות של הלקוח ויצירת קשר עמו. לא הצליח התאגיד הבנקאי ליצור קשר עם בעל הפקדון באמצעות פרטי ההתקשרות שאיתר, ינקוט בפעולות נוספות שיסיעו לאיתור בעל הפקדון, ולכל הפחות :

(1) יבדוק קיומם של חשבונות נוספים בתאגיד הבנקאי שהרכב בעלי החשבון בהם זהה להרכב בעלי הפקדון ללא תנועה.

(2) יוודא תקינות מספר תעודת הזהות של בעל הפקדון בהתאם לרישומיו בחשבון.

(3) יאמת את כתובת בעל החשבון הרשומה בחשבון עם המען הרשום לגבי בעל החשבון במרשם האוכלוסין, או יבדוק מהו המען הרשום במרשם לגבי בעל החשבון, ככל שלא רשומה כתובת בתאגיד הבנקאי. אותר במרשם האוכלוסין מען השונה מהכתובת הרשומה בחשבון, ישלח התאגיד הבנקאי לבעל הפקדון הודעה כאמור למען הרשום במרשם האוכלוסין.

ככל שקיימים מספר בעלים לפקדון, יש לבצע את הפעולות האמורות בס"ק (א)-(ג) לגבי כל אחד מהם.

(ג) לא הצליח התאגיד הבנקאי ליצור קשר עם בעל פקדון ללא תנועה כאמור בס"ק א ו-ב, יחזור על פעולות האיתור כעבור שנה, כעבור שנתיים וכעבור 5 שנים ממועד פירעון הפקדון ללא תנועה, וכן בסמוך למועד הדיווח על כספי הפקדון ללא תנועה לאפוסטרופוס הכללי בהתאם לדין, כמפורט בסעיף 9 להלן.

(ד) לא הצליח התאגיד הבנקאי ליצור קשר עם בעל פקדון ללא תנועה, שסכומו עולה על 100,000 ₪ או שווה ערך במט"ח, לאחר 5 שנים ממועד פירעון הפקדון, ולא איתר מספר תעודת זהות תקין של בעליו - יבצע התאגיד הבנקאי בדיקות מעמיקות נוספות למציאת מספר תעודת זהות תקין ולקבלת מידע שיסייע באיתורו, ובכלל זאת בדיקת מסמכים של חשבון הלקוח, וחשבונות נוספים ככל שהיו, בדיקת מידע היסטורי של החשבון שנשמר בתאגיד הבנקאי באמצעים שונים, ככל שקיים.

דיווח לאפטרופוס הכללי

8. תאגיד בנקאי יפעל כדלהלן -

- (א) יישום חובת הדיווח הקבועה בדין של התאגיד הבנקאי לאפטרופוס הכללי בנוגע לפקדון ללא תנועה מעל 10 שנים ייעשה בהתאם להנחיות האפטרופוס הכללי.
- (ב) התאגיד הבנקאי יעביר לאפטרופוס הכללי מידע ומסמכים, המצויים ברשותו והנוגעים לחשבון הפקדון עליו ביקש האפטרופוס הכללי לקבל מידע, ולבעל הפקדון. אופן העברת המידע והמסמכים יעשה בהתאם להנחיות האפטרופוס הכללי.

יצירת קשר עם בעל פקדון ללא תנועה סמוך למועד הדיווח לאפטרופוס הכללי

9. תאגיד בנקאי יפעל לאיתור בעל פקדון ללא תנועה סמוך לפני מועד הדיווח לאפטרופוס הכללי על הפקדון, במטרה ליידע אותו אודות כספים השייכים לו המצויים בתאגיד הבנקאי, ועל המשמעות של אי יצירת קשר עם התאגיד הבנקאי. לצורך כך ינקוט התאגיד הבנקאי בפעולות המפורטות בסעיף 7 להוראה, וכן יבדוק קיומם של חשבוניות נוספים בתאגיד הבנקאי שהלקוח נמנה על בעליהם, גם אם הרכב בעלי החשבון בהם אינו זהה להרכב בעלי הפקדון ללא תנועה. איתור התאגיד הבנקאי חשבוניות נוספים כאמור, יפנה לבעל הפקדון באמצעות פרטי ההתקשרות שלו המופיעים בחשבוניות אלו.

10. סעיפים 7 ו-9 להוראה זו לא יחולו על פקדון ללא תנועה בסכום הנמוך מ-5,000 שקלים חדשים, או שווה ערך במטבע חוץ, לגביו ינסה התאגיד הבנקאי ליצור קשר עם בעלי באמצעות פרטי ההתקשרות של בעל הפקדון הרשומים בחשבון. ואולם רשאי תאגיד בנקאי לפעול על פי הוראות סעיפים אלו לגבי פקדון בסכום קטן מהסכום האמור, לרבות פנייה למרשם האוכלוסין.

11. נוצר קשר בין בעל פקדון ללא תנועה או יורשיו לבין התאגיד הבנקאי, לאחר שהתאגיד הבנקאי דיווח לאפטרופוס הכללי על הפקדון כאמור בסעיף 8(א), והאפטרופוס הכללי הודיע לתאגיד הבנקאי שהחל לפעול באופן יזום לאיתור בעל הזכויות בפקדון, ישלח התאגיד הבנקאי הודעה על כך לאפטרופוס הכללי בהתאם להנחיות האפטרופוס הכללי.

12. נוצר קשר בין בעל פקדון ללא תנועה או יורשיו לבין התאגיד הבנקאי, לאחר העברת הכספים לניהולו של האפטרופוס הכללי, יפנה התאגיד הבנקאי את בעל הזכויות בפקדון לאפטרופוס הכללי, וישלח הודעה על כך לאפטרופוס הכללי בהתאם להנחיות האפטרופוס הכללי.

13. איתור האפטרופוס הכללי בעל זכויות לכאורה בפקדון ללא תנועה שהתאגיד הבנקאי דיווח עליו בהתאם להוראה זו, וטרם ניתן לאפטרופוס הכללי צו לניהול הנכסים או החלטת ניהול, והאפטרופוס הכללי הפנה את בעל הזכויות לכאורה לתאגיד הבנקאי, תוך מתן הודעה על כך לתאגיד הבנקאי, יחשב הדבר כיצירת קשר עם בעל הפקדון.

חשבון שבעליו נפטר

14. התאגיד הבנקאי יפעל לקבל ממרשם האוכלוסין חיווי אודות פטירה של בעלי חשבוניות בתדירות של לפחות אחת לחודש.

15. (א) נודע לתאגיד הבנקאי, בין אם באמצעות קבלת מידע ממרשם האוכלוסין, בין אם בכל דרך אחרת, כי בעל החשבון נפטר, ישלח התאגיד הבנקאי הודעה על קיומו של חשבון בסניף התאגיד הבנקאי; הודעה כאמור תשלח לכתובת הדואר של הלקוח הרשומה בתאגיד הבנקאי, בתוך 30 ימים מיום שנודע לתאגיד הבנקאי על פטירת בעל החשבון.

(ב) בחשבון שכל בעליו נפטרו יצוין בהודעה כאמור בס"ק (א) גם כי במידה ויורשיו החוקיים של בעל החשבון לא יצרו קשר עם התאגיד הבנקאי, יוגדר החשבון כפקדון ללא תנועה במועדים שנקבעו בחוק, בהתאם לסוג החשבון, והכספים המופקדים בו, ככל שישנם, יושקעו בהתאם לצו הבנקאות (פקדונות ללא תנועה), התש"ס-2000.

16. חלף האמור בסעיפים 7 ו-9 להוראה, בפקדון ללא תנועה שכל בעליו נפטרו, יפעל התאגיד הבנקאי כדלקמן –

(א) יבדוק באתר רשם הירושה אם הוגשה בקשה לצו ירושה או לצו קיום צוואה, בחלוף שנתיים ממועד קבלת החיווי אודות הפטירה, וינסה ליצור קשר עם היורשים, ככל שקיימים באתר או בצו פרטי התקשרות עימם.

(ב) ככל שלא ניתן צו ירושה או צו קיום צוואה, יחזור על בדיקה זו, כעבור 5 שנים ממועד קבלת החיווי אודות הפטירה, וכן סמוך למועד הדיווח על כספי הפקדון ללא תנועה לאפוסטרופוס הכללי בהתאם לדין.

(ג) על אף האמור בס"ק (א)-(ב), יפעל לאיתור יורשיו של בעל פקדון ללא תנועה שהוא תושב חוץ רק במידה ואותרה פניה מוקדמת שלהם.

ניתוק קשר עם שוכרי כספות

17. חלפו 5 שנים מיום הפעילות האחרונה של הלקוח בכספת, ולא אותרה פעילות של הלקוח כאמור בסעיף 7(א), יפעל התאגיד הבנקאי ליצירת קשר עם הלקוח באופן שיקבע על ידי התאגיד הבנקאי.

18. נותק הקשר בין התאגיד הבנקאי לבין שוכר כספת, רשאי התאגיד הבנקאי ליטול לעצמו בחזרה את השליטה בכספת, תהא תכולתה אשר תהא. הכספת תפתח בידי התאגיד הבנקאי בנוכחות גורם חוץ כגון רואה חשבון או עורך דין. תאגיד בנקאי לא ידרוש מהאפוסטרופוס הכללי תשלום בגין חוב שנצבר לחובת הלקוח כתנאי לפתיחת הכספת.

19. התאגיד הבנקאי יקבע נהלים בדבר דרך הטיפול בפתירת הכספת ובתכולתה, ובין היתר :

- (א) מי יחליט על פתירת הכספת ;
- (ב) מי יהיה נוכח בעת פתירת הכספת ;
- (ג) רישום פרטי התכולה בפרוטוקול שייחתם בידי הנוכחים ;
- (ד) דרכי הטיפול בתכולה ;
- (ה) הגדרת הנסיבות בהן יש יסוד להניח כי תכולת הכספת היא "נכס עזוב".
- (ו) אופן מסירת ההודעה והדיווח לאפוטרופוס הכללי לפי סעיף 5 לחוק האפוטרופוס הכללי, תשל"ח-1978 - בהתאם להנחיות האפוטרופוס הכללי.

תיעוד ושמירת מסמכים

20. תאגיד בנקאי -

- (א) יתעד כל פעולה בה נקט לאיתור בעל פקדון ללא תנועה, או שוכר כספת שנותק עמו הקשר, וכל פעולה בה נקט לאיתור יורשיו החוקיים של בעל חשבון שנפטר.
- (ב) ישמור את המידע והמסמכים הנוגעים לפיקדון ללא תנועה, או לשוכר כספת שנותק עמו הקשר, כנדרש לפי דין.

עדכונים

חוזר 06 מספר	גרסה	פרטים	תאריך
2632	1	חוזר מקורי	15/11/20
2669	2	עדכון	30/09/21

העברת פעילות פיננסית של לקוח בין בנקים באופן מקוון

מבוא

1. בשנים האחרונות פועל הפיקוח על הבנקים להגברת התחרות במערכת הבנקאית ולעידוד החדשנות והיעילות בבנקים, לטובת לקוחות המערכת הבנקאית. במסגרת זו, מקדם הפיקוח על הבנקים מספר פרויקטים ושינויים מבניים בשוק הבנקאות, וביניהם פרויקט מעבר בין בנקים באופן מקוון ("מעבר מבנק לבנק בקליק").

פישוט תהליך המעבר בין בנקים, תוך שמירה על זכויות הלקוחות ועל רציפות הפעילות הפיננסית שלהם, יקל על הלקוחות בעת מעבר בין בנקים, יעודד את התחרות, יחזק את כוחם של הלקוחות וישפר את איכות השירות הניתן להם. מטרת הפרויקט הינה לאפשר ללקוחות המעוניינים להעביר את פעילותם הפיננסית בין בנקים, לבצע זאת באמצעות מערכת טכנולוגית זמינה, יעילה ואמינה, תוך הגדרת שלבים ברורים ולוחות זמנים לצורך השלמת התהליך בהצלחה.

פרויקט זה מהווה נדבך מרכזי בתהליך יישום תיקון מספר 27 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981 (להלן - "**החוק**"), שבמסגרתו נוסף לחוק סעיף 1ב5, הקובע כי הבנקים נדרשים לאפשר ללקוחות המבקשים להעביר את הפעילות הפיננסית שלהם מבנק אחד (בנק מקורי) לבנק אחר (בנק קולט), לעשות כן באופן מקוון, נוח, אמין, מאובטח וללא עלות ללקוח.

במסגרת תיקון החוק, הוסמך נגיד בנק ישראל לקבוע בכללים את סוג הפעילות הפיננסית לגביה תחול החובה האמורה, וכן הוסמך הנגיד, בהסכמת שר האוצר, לקבוע בכללים סוגי חשבונות בנק שעל הפעילות הפיננסית המתנהלת בהם תחול החובה האמורה. בנוסף, הסמיך החוק את המפקח על הבנקים ליתן הוראות לתאגיד בנקאי לביצוע האמור.

במסגרת הוראה זו מפורטים הכללים שעל הבנקים ליישם במסגרת הטיפול בבקשתו של לקוח להעביר את פעילותו הפיננסית בין בנקים באופן מקוון, לרבות לעניין הגילוי הנאות שיינתן ללקוח לאורך תהליך הניוד וההסכמות שהוא נדרש לספק לצורך השלמת התהליך, השלבים השונים שעל הבנק המקורי והבנק הקולט לבצע במסגרת תהליך הניוד, השירותים הבנקאיים והמוצרים הפיננסיים שינוידו וינותבו כחלק מהעברת הפעילות הפיננסית של הלקוח בין בנקים והכללים לשמירת רציפות הפעילות הפיננסית של הלקוח בעת מעבר בין בנקים.

תחולה

2. (א) הוראה זו תחול על בנק, במילוי חובותיו כבנק מקורי או כבנק קולט לפי סעיף 1ב5(א) לחוק.
- (ב) מבלי לגרוע מהאמור בסעיף קטן (א), סעיף 41 להוראה יחול על כל בנק, לרבות בנק שנקבע כי הוראות החוק לא יחולו עליו בהתאם לסעיף 1ב5(ה) לחוק.
- (ג) המפקח רשאי לקבוע הוראות מסוימות שונות מאלו המפורטות להלן, שיחולו על בנק מסוים, או לפטור, במקרים חריגים, בנק מסוים מהוראה מסוימת, כאשר קיימים טעמים מיוחדים שבהם ראה לנכון לעשות כן, ומנימוקים שירשמו.

הגדרות

3. "בנק"	כהגדרתו בסעיף 1ב5(א) לחוק ;
"בנק מקורי"	הבנק שממנו מבקש הלקוח להעביר את הפעילות הפיננסית שלו לפי סעיף 1ב5 לחוק ;
"בנק קולט"	הבנק שאליו מבקש הלקוח להעביר את הפעילות הפיננסית שלו לפי סעיף 1ב5 לחוק, ובלבד שאינו הבנק המקורי ;
"בקשה להעברת פעילות"	בקשת לקוח להעברת פעילות פיננסית מבנק מקורי לבנק קולט אשר התקבלה לגביה הסכמת כל הבעלים בחשבון בבנק הקולט ;
"בקשה תקינה"	בקשה להעברת פעילות, אשר הושלמו בה כל הפרטים הנדרשים והיא עומדת בתנאים שנקבעו בכללי הנגיד ;
"העברת פעילות"	ניוד וניתוב הפעילות הפיננסית של הלקוח ;
"החוק"	חוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981 ;
"חשבון תמורה"	חשבון עובר ושב המנוהל על ידי הבנק המקורי רק לצורך ניהול פעילות שנותרת בבנק המקורי לאחר הניוד. תאגיד בנקאי לא יגבה בחשבון זה עמלות או יבצע פעילות שאינה קשורה קשר ישיר למטרת ניהול הפעילות שנותרת בבנק המקורי לאחר הניוד ;
"יום המעבר"	יום העסקים בו מתבצע הניוד ולאחריו מתחילה תקופת הניתוב ;
"כללי הנגיד"	כללי הבנקאות (שירות ללקוח)(העברת פעילות פיננסית של לקוח בין בנקים), התשע"ט-2019 ;
"לקוח"	כהגדרתו בסעיף 1ב5(א) לחוק ;
"ניוד"	העברת הפעילות הפיננסית של הלקוח בהתאם לסעיף 1ב5 לחוק, מהחשבון בבנק המקורי לחשבון בבנק הקולט, ביום המעבר או במועד מאוחר יותר באמצעות המערכת המקוונת, בהתאם לכללי הנגיד ;
"ניתוב"	העברת הפעילות הפיננסית של הלקוח בהתאם לסעיף 1ב5 לחוק ולסעיף 5 בכללי הנגיד לחשבון הלקוח בבנק הקולט, לאחר יום המעבר, באמצעות המערכת המקוונת ;
"פעילות שנותרת בבנק המקורי לאחר הניוד"	פיקדון, תכנית חסכון, ניירות ערך שאינם ניתנים להעברה, הלוואות ונכסים משועבדים, ונכסים נוספים אשר יכול שיוותרו בבנק המקורי לאחר הניוד, והכל בכפוף להסכם של הבנק המקורי עם הלקוח ולהוראות כל דין.

תהליך הניוד - עקרונות כלליים

4. קביעת יום המעבר -

- (א) היה ויום המעבר לפי כללי הנגיד עתיד להתקיים ביום עסקים קצר, והוא נדחה ליום העסקים הארוך העוקב, יחולו הכללים הבאים :
- (1) הבנק הקולט יודיע ללקוח בדבר המועד בו יבוצע הניוד, במועד הגשת בקשת הלקוח ;

- (2) משך הזמן בו תוקפא הפעילות בחשבון הלקוח לא יוארך עקב דחיית יום המעבר.
- (ב) היה ויום המעבר אינו יום עסקים במטבע חוץ, העברת יתרה במטבע חוץ, ככל שישנה, תבוצע ביום העסקים העוקב ליום המעבר.
5. **בחירת יום המעבר -**
- (א) בנק קולט יאפשר ללקוח המבקש להעביר את פעילותו הפיננסית לקבוע כי יום המעבר יתקיים במועד מאוחר יותר מן המועדים הקבועים בחוק ובכללי הנגיד, בהתאם לצרכי הלקוח, ובלבד שתהליך הניוד יושלם בתוך 30 ימי עסקים מהיום בו הוגשה בקשת לקוח תקינה להעברת הפעילות.
- (ב) במקרה בו ייקבע הלקוח יום מעבר במועד מאוחר יותר מהמועדים הקבועים בחוק ובכללי הנגיד, יחושבו המועדים לעניין תהליך הניוד מיום העסקים השביעי שקודם ליום המעבר המבוקש.
- (ג) הבנק הקולט יבדוק האם יש ללקוח אמצעי תשלום פעילים בחשבונו בבנק הקולט. ככל שנמצא שאין ללקוח אמצעי תשלום כאמור והוא נדרש להם, יציע הבנק הקולט ללקוח לקבוע את יום המעבר למועד בו יהיו בידי אמצעי התשלום החדשים. לעניין סעיף זה, "אמצעי תשלום" - כרטיסי חיוב ושיקים.
6. **ביטול בקשת לקוח להעברת פעילות -** בנק יאפשר ללקוח לבטל את בקשתו להעברת פעילות בכל שלב בתהליך הניוד ועד לסוף יום העסקים השישי של תהליך הניוד. הודעה על ביטול תתאפשר לכל הפחות באתר האינטרנט של הבנק, במוקד הטלפוני ובסניף, וכן בכל ערוץ בו מאפשר הבנק ללקוח להגיש את הבקשה. התקבלה הודעת הלקוח על ביטול בקשתו כאמור, יעדכן הבנק בו התקבלה ההודעה את הבנק האחר, באופן שיאפשר את ביצוע הביטול ואת ביטול ההגבלות שהוטלו על החשבון בבנק המקורי לכל המאוחר בתוך יום עסקים אחד ממועד ההודעה על הביטול. הבקשה לביטול יכולה להישלח על ידי כל אחד מבעלי החשבון.
7. **שמירת הטבות והנחות -** הבנק המקורי לא יבטל הטבות והנחות להן היה זכאי הלקוח במסגרת ניהול החשבון, במועד מוקדם מהמועד שנקבע לעניין זה בהסכם בינו לבין הלקוח או לפי הדין, רק בשל הגשת בקשה להעברת פעילות. בהעדר הסכם אשר במסגרתו נקבע מועד תוקפן של אותן הטבות או הנחות ללקוח, ישמור הבנק את ההטבות או ההנחות למשך תקופה של 3 חודשים לפחות ממועד הגשת הבקשה או עד למועד העברת הפעילות בפועל, המוקדם מבין השניים.
8. **קבלת הוראות מהלקוח -** הבנק המקורי יפעל לקבלת הוראות ישירות מהלקוח לגבי מוצרים בהם הוא נדרש לטפל במסגרת תהליך העברת הפעילות של הלקוח לבנק הקולט, וינקוט מאמץ סביר להשיגו בהקדם לצורך כך בכל האמצעים העומדים לרשותו.
9. **ניסיון לשימור הלקוח על ידי הבנק המקורי -** פניית בנק מקורי אל לקוח אשר הגיש בקשה להעברת פעילות, על מנת לנסות לשכנעו שלא להעביר את פעילותו הפיננסית לבנק קולט, תעשה מבלי שיופעלו על הלקוח לחצים לקבלת החלטה כאמור. על הבנק המקורי להבהיר ללקוח כבר בתחילת הפנייה כי מטרת הפנייה היא לנסות לשמרו כלקוח הבנק המקורי.
10. **העברת פעילות ממספר חשבונות -** בנק קולט יאפשר ללקוחותיו להעביר פעילות פיננסית ממספר חשבונות, המנוהלים בבנק מקורי אחד או במספר בנקים מקוריים, לחשבון אחד בבנק הקולט, בכפוף לתנאים שנקבעו בכללי הנגיד. בקשות הלקוחות להעברת הפעילות ממספר

חשבונות לחשבון אחד בבנק הקולט יכולות להיות מוגשות באותו מועד או במועדים שונים. משך זמן הניתוב של הפעילות הפיננסית לחשבון הקולט ימנה בהתאם ליום המעבר של כל חשבון בבנק מקורי.

11. **בנק יאפשר ללקוח להעביר פעילות פיננסית ללא הטלת מגבלה על מספר ההעברות**, בכפוף לתנאים שנקבעו בכללי הנגיד. קיבל בנק מקורי בקשה להעברת פעילות של לקוח, ובטרם הגיע יום המעבר קיבל בקשה נוספת להעברת אותה פעילות אל בנק קולט אחר, ידחה הבנק המקורי את הבקשה המאוחרת ויעדכן את הבנק הקולט, שבאמצעותו היא הוגשה, כי קיימת בקשת העברה אחרת בטיפול. עם קבלת ההודעה מהבנק המקורי יעדכן הבנק הקולט הרלוונטי את הלקוח אודות דחיית הבקשה והסיבה לכך, תוך מתן הבהרה כי ככל שלא יבצע הלקוח פעולה אחרת, בקשת העברת הפעילות הראשונה שהוגשה היא זו שתבוצע.
12. **שמירה על ימי ערך וסופיות ללקוח** - פעולה פיננסית תנותב ותבוצע במסגרת הזמנים הנהוגה לביצוע אותה פעולה פיננסית, לרבות לעניין חישוב ימי הערך ללקוח ושמירה על סופיות התשלום עבור הלקוח.
13. **העברת מידע אודות הלקוח** - בנק רשאי להעביר או לקבל מידע אודות הלקוח הנדרש לצורך העברת הפעילות של הלקוח, בכפוף להוראות כל דין, לרבות דיני הפרטיות.
14. **הבנק הקולט אחראי לטפל בכל פנייה של לקוח** בקשר להעברת הפעילות.
15. **הבנק המקורי אחראי לטפל בכל פנייה של לקוח** בקשר לפעילות שנותרת בבנק המקורי לאחר הניוד.
16. הגשת בקשת לקוח להעברת פעילות, לרבות קבלת הסכמת בעלים נוספים בחשבון לעניין זה, המבוצעת באמצעי תקשורת מקוונים, תוגדר כפעולה ברמת סיכון גבוהה לעניין סעיף 42 בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 367.
- 16א. **עדכון לקוח אודות האפשרות לבצע העברת פעילות פיננסית** - בנק יעדכן את לקוחותיו אודות האפשרות לבצע העברת פעילות פיננסית בהתאם לסעיף 1ב5 לחוק, אגב תהליך פתיחת חשבון וכן במסגרת המידע המוצג ללקוח בדבר האפשרויות והתהליכים לסגירת חשבון.

שלבים בתהליך העברת הפעילות הפיננסית של לקוח

בקשת לקוח להעברת פעילות

17. בנק קולט יאפשר ללקוח להגיש בקשה בכתב להעברת פעילות, בכל אמצעי ההתקשרות המוצעים על ידו, לבחירת הלקוח, ולכל הפחות, בערוצי האינטרנט של הבנק ובסניף, וזאת לאחר שזיהה את הלקוח באמצעים המקובלים.
18. בקשת הלקוח להעברת הפעילות תכלול, לכל הפחות, את הפרטים הבאים :
  - (א) פרטי הלקוח - הפרטים הרשומים בבנק הקולט יוצגו בטופס הבקשה והלקוח יתבקש לאמת אותם ;
  - (ב) פרטי החשבון בבנק המקורי - מספר חשבון ופרטי הבעלים בחשבון (לכל הפחות : שם ומספר זהות) ;

(ג) מאפייני החשבון בבנק המקורי - הבקשה תכלול שאלות שיאפיינו את סוג החשבון בבנק המקורי במטרה לבחון עמידה בתנאים שנקבעו בכללי הנגיד. אי מילוי השאלות האמורות על ידי הלקוח לא יפגע בתקינות הבקשה ;

(ד) היכרות עם הפעילות הפיננסית אותה מעוניין הלקוח להעביר - הבקשה תכלול שאלות לגבי היתרות והפעילויות הפיננסיות הקיימות בחשבון הלקוח בבנק המקורי ולגבי יתרות ופעילויות שצפויות להיות מועברות אל החשבון בבנק הקולט ביום המעבר. אי מילוי השאלות האמורות על ידי הלקוח לא יפגע בתקינות הבקשה לפי הוראה זו.

(ה) הסכמות הלקוח בנושאים הבאים :

(1) העברת מידע בין הבנק המקורי והבנק הקולט וכן לגורמים רלוונטיים אחרים, הנדרש לצורך ביצוע הניוד והניתוב. במסגרת זו יובהר ללקוח כי משמעות הסכמתו היא, בין היתר, שהבנק המקורי יקבל מידע אודות כוונתו להתנייד, וכן שהבנק המקורי יעביר לבנק הקולט מידע הנדרש לצורך התהליך, ובכלל זה מידע אודות היתרות בחשבון וכן מידע אודות פעילות הלקוח בשיקים.

(2) העברת פרטי קשר של הלקוח לבנק המקורי - הבנק הקולט יעמיד בפני הלקוח את האפשרות להסכים להעביר לבנק המקורי את פרטי ההתקשרות עם הלקוח כפי שהם מעודכנים בבנק הקולט, וזאת לצורך קבלת הודעות ומידע מהבנק המקורי בקשר לתהליך העברת הפעילות וכן לצורך יצירת קשר לקבלת הוראות בדבר אופן הטיפול במוצרים קיימים בחשבון הבנק המקורי, ככל שיידרש. במקרה זה, יראו בהסכמת הלקוח כאמור הסכמה להתקשר עם הבנק המקורי בהסכם בנקאות בתקשורת ולא יחולו סעיף 28 בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 367 וסעיף 5(א) בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 420. אי הסכמה לסעיף זה לא תפגע בתקינות הבקשה.

(3) ייפוי כוח לביצוע פעולות -

הבנק הקולט יקבל מהלקוח ייפוי כוח לפעול בשמו מול הבנק המקורי לצורך ביצוע מכלול הפעולות הנדרשות לצורך העברת הפעילות מהחשבון בבנק המקורי לחשבון בבנק הקולט, ובכלל זה :

(א) מתן הסכמה להקמת הוראות קבע ;

(ב) מתן הוראה לסגירת החשבון בבנק המקורי, ככל יתאפשר ;

(ג) מתן הוראות להקמת הרשאות לחיוב חשבון הלקוח בבנק הקולט על ידי הבנק המקורי, בהתאם לפעילויות הלקוח בבנק המקורי. הרשאות כאמור עשויות לכלול, בין היתר, הרשאות לחיוב חשבון כתחליף להוראת קבע לטובת מוצרים בנקאיים שיוותרו בחשבון המקורי או לשם הסדרת זיכויים או חיובים בחשבון הלקוח בבנק מקורי וכן הרשאות לחיוב חשבון לטובת הסדרת חיובי הלקוח בכרטיס חיוב בנקאי שהונפק על ידי הבנק המקורי לפני יום המעבר.

(ו) הוראת לקוח להותרת פיקדון ללא תנועה בבנק המקורי, ככל שקיים, עד למועד פירעונו או עד לסיום התקופה, ולאחר מועד זה לניתובו לחשבון בבנק הקולט. אי מתן ההוראה לא יפגע בתקינות הבקשה.

- (ז) הוראת לקוח לעניין אופן הטיפול בשיקים במהלך הימים בהם מוטלות מגבלות זמניות על הפעילות בחשבון בבנק המקורי בהתאם לסעיף 26(ב).
19. בנוסף על האמור לעיל, במקרה בו רשומים יותר מבעלים אחד בחשבון בבנק הקולט, יפעל הבנק הקולט כדלקמן -
- (א) יודיע ללקוח מגיש הבקשה, בתחילת הליך קליטת הבקשה, כי תנאי מוקדם להגשת הבקשה הינו קבלת הסכמת כל בעלי החשבון לבקשה.
- (ב) יאפשר קבלת הסכמת הבעלים בחשבון בכל אמצעי ההתקשרות המוצעים על ידי הבנק הקולט, ולכל הפחות, בערוצי האינטרנט של הבנק ובסניף. הסכמת הבעלים הנוספים תינתן לאחר שזוהו באמצעים המקובלים ותתועד.
- (ג) יגדיר בנהליו תקופה סבירה להשלמת הליך קבלת הסכמת השותפים.

גילוי נאות ללקוח

20. תהליך הגשת הבקשה יהיה מכווין וידידותי ללקוח, ויכלול מידע והסברים אודות התהליך ומשמעויותיו, אשר ישולבו בסעיפים השונים אותם נדרש הלקוח למלא בבקשה, בהתאם לרלוונטיות.
21. כמו כן, בנק קולט יציג ללקוח ממלא הבקשה דף מידע מרכזי הכולל את ההסברים ומרכז באופן תמציתי את הסוגיות המהותיות הנוגעות להחלטה על העברת הפעילות, לרבות גילוי מלא אודות אופן הטיפול במוצרים הקיימים והסברים אודות אפשרויות הבחירה שלו בהקשר זה ומשמעויותיהן. ככל שנדרשת הסכמת בעלים נוספים בחשבון, יאפשר להם הבנק הקולט לעיין בדף המידע טרם קבלת הסכמתם, ויקבל את אישורם לכך שניתנה להם האפשרות לעיין בו טרם קבלת הסכמתם. דף המידע יוצג גם במקום בולט באתר האינטרנט של הבנק, בכל עת, ובפורמט המאפשר שמירה והדפסה.
22. תהליך מילוי והגשת הבקשה להעברת פעילות ודף המידע יהיו בשפה פשוטה ונהירה ללקוח.
23. המידע המוצג ללקוח יתייחס, לכל הפחות, לנושאים הבאים:
- (א) סוגי החשבונות אותם ניתן להעביר באמצעות המערכת המקוונת.
- (ב) פירוט הפעילות הפיננסית שתנויד ותנותב. בכלל זה יובהר ללקוח שלא ניתן להפריד בין הפעילויות האמורות ולהותיר את חלקן בבנק המקורי.
- (ג) פירוט הפעילות הפיננסית שלא ניתן לנייד ולנתב אוטומטית או שאינה ניתנת לנייד כלל והמשמעות לכך, כגון: הלוואות, פיקדונות, ניירות ערך שאינם ניתנים להעברה, תנועות עתידיות במטבע חוץ וערבויות. הבנק הקולט יסביר ללקוח מהן האפשרויות העומדות בפניו על מנת לטפל בפעילות כאמור לפני יום המעבר ואת חובתו להסדיר את התחייבויותיו לבנק המקורי.
- (ד) פעילות במטבע חוץ - נסיבות בהן יתרות במטבע חוץ יומרו לשקלים ויועברו לבנק הקולט.
- (ה) תהליך הנייד והניתוב - ובמיוחד יודגשו: משך תהליך הנייד, משמעות הניתוב ותקופת הניתוב, זכותו של הלקוח לקבוע את מועד יום המעבר כאמור בהוראה זו, זכותו של הלקוח לבטל את בקשת העברת הפעילות כקבוע בהוראה זו, זכותו של הלקוח לבטל את

הניתוב לאחר יום המעבר, סטטוס החשבון בבנק המקורי במשך תהליך הניוד, המגבלות שיחולו על חשבון הלקוח בבנק המקורי במשך תהליך הניוד בשלבים השונים ומועד תחילתן, אופן ההתנהלות בעניין הפעילות בשיקים בטרם השלמת תהליך הניוד ולאורך תקופת הניתוב, פרטי התקשרות מול הבנק הקולט לבדיקת סטטוס הניוד, המקרים בגינם יישלחו ללקוחות הודעות והתראות לאורך תהליך הניוד, מועד ואופן השלמת תהליך הניוד והנסיבות בהן יופסק תהליך הניוד.

(ו) יובהר ללקוח כי ניתוב פעולה פיננסית יתבצע במסגרת הזמנים הנהוגה בשגרה לאותה פעולה פיננסית, לרבות לעניין חישוב ימי הערך ושמירה על סופיות התשלום עבור הלקוח.

בדיקת בקשת הלקוח ע"י הבנק הקולט

24. לאחר קבלת בקשה להעברת פעילות, ולכל המאוחר ביום העסקים שלאחר מכן, יבדוק הבנק הקולט האם בקשת הלקוח תקינה, בהסתמך על הפרטים שהזין הלקוח בבקשתו והמידע שברשות הבנק הקולט, ויפעל כאמור להלן :

- (א) ככל שנמצא כי הבקשה אינה תקינה, הבנק הקולט יעדכן את הלקוח מגיש הבקשה כי לא ניתן לבצע את בקשתו, ובכלל זה, יפרט את הסיבות לאי התקינות.
- (ב) ככל שנמצא כי הבקשה תקינה, יעביר הבנק הקולט לבנק המקורי את הפרטים הנדרשים, לכל המאוחר בתוך יום עסקים אחד מיום השלמת בדיקת התקינות.
- (ג) על אף האמור בס"ק (ב), ביקש לקוח להעביר את פעילותו הפיננסית במועד מאוחר יותר, כמוגדר בסעיף 5 להוראה, יועברו הפרטים הנדרשים לבנק המקורי 7 ימי עסקים לפני יום המעבר שקבע הלקוח.

טיפול בבקשת הלקוח ע"י הבנק המקורי

25. קיבל הבנק המקורי את הפרטים הנדרשים כאמור בסעיף 24 להוראה, יבדוק כי בקשת הלקוח עומדת בתנאים שנקבעו בכללי הנגיד, בהתאם למידע שברשותו.

26. ככל שמצא הבנק המקורי כי הבקשה תקינה :

- (א) יודיע לבנק הקולט על תקינות הבקשה, לא יאוחר מיום העסקים שלאחר מועד קבלת הבקשה מהבנק הקולט.
- (ב) יטיל מגבלות זמניות על הפעילות בחשבון בבנק המקורי כמפורט להלן :
  - (1) לא יאפשר ללקוח לשנות את בעלי החשבון וליזום פעולות חדשות בחשבון הנושאות אופי מתמשך שיש בהן כדי לחייב את החשבון החל מיום המעבר. בין היתר, פעולות בנושאי הרשאות לחיוב חשבון, הלוואות, פעילות בשיקים וכיוצ"ב.
  - (2) לא יאפשר ללקוח להמשיך ולבצע שימוש בכרטיס חיוב בנקאי.
- (ג) על אף האמור בסעיף קטן (ב), הבנק המקורי רשאי לאפשר ללקוח לבצע פעולות יזומות חדשות בחשבון, בתנאי שאלו נדרשות לצורך המשך הפעילות שנותרת בבנק המקורי לאחר הניוד, והבנק המקורי מתחייב לאפשר המשך קיומן לאחר יום המעבר.

- (ד) יעביר את המידע הבא, המעודכן למועד העברתו :
- (1) אינדיקציה לגבי כל סוגי המוצרים והשירותים הקיימים בחשבון.
- (2) מידע מפורט יינתן לגבי הנושאים הבאים :
- (א) יתרות מעודכנות ;
- (ב) חשבון מטבע חוץ - פירוט לגבי סוגי המטבעות הקיימים בחשבון בבנק המקורי ;
- (ג) ניירות ערך ;
- (ד) הוראות הקבע הקיימות בחשבון בבנק המקורי. המידע יכלול, לכל הפחות, את פרטי החשבון המזוכה ;
- (ה) הרשאות לחיוב חשבון הקיימות בחשבון בבנק המקורי. המידע יכלול, לכל הפחות, את פרטי המוטב (קוד מוסד ושם המוסד), מספר מזהה אצל המוטב, תאריך פתיחת ההרשאה, תקרת סכום החיוב, מועד פקיעת תוקף ההרשאה, ופרטי החיוב האחרון שבוצע בחשבון (מועד חיוב אחרון) ;
- (ו) מידע אודות שיקים הנדרש לצורך הניוד והניתוב ;
- (ז) מידע נוסף רלוונטי הנדרש לצורך העברת הפעילות של הלקוח.
27. ככל שמצא הבנק המקורי כי הבקשה אינה תקינה, יודיע לבנק הקולט על אי תקינות הבקשה, תוך נימוק הסיבה לאי התקינות ולא יוטלו כל מגבלות על הפעילות בחשבון המקורי.

בדיקת הבנק הקולט ועדכון הלקוח

28. בהתאם למידע שיקבל הבנק הקולט מהבנק המקורי יפעל כאמור להלן :
- (א) התקבלה אצל הבנק הקולט הודעה מהבנק המקורי לפיה הבקשה לא תקינה, יעדכן את הלקוח על ביטול התהליך, ובכלל זה יפרט ויסביר את הסיבות לאי התקינות.
- (ב) התקבלה אצל הבנק הקולט הודעה מהבנק המקורי לפיה הבקשה תקינה יבדוק הבנק הקולט האם גם מבחינתו בקשת הלקוח עודנה עומדת בתנאים שנקבעו בכללי הנגיד, בהתאם למידע העדכני שעומד לרשותו.
- (ג) הבנק הקולט יעדכן בהתאם לממצאי הבדיקה :
- (1) ככל שנמצא כי הבקשה אינה תקינה, יעדכן על כך את הלקוח ואת הבנק המקורי. לבנק המקורי תישלח הודעה על אי תקינות הבקשה ועל ביטול העברת הפעילות ובהודעה ללקוח יפרט הבנק הקולט בנוסף גם את הסיבות לאי תקינות הבקשה. במקרה זה יוסרו המגבלות שהוטלו על הפעילות בחשבון בבנק המקורי.
- (2) ככל שמצא הבנק הקולט כי הבקשה תקינה, יעדכן את הלקוח בדבר המגבלות הזמניות שהוטלו על הפעילות בחשבון בבנק המקורי בסמוך לכניסתן של המגבלות לתוקף. ככל שקיימת יתרת חובה בחשבון המקורי העולה על היתרה הפנויה, או שקיימת יתרת זכות שאינה עומדת במגבלות שנקבעו, יודיע הבנק הקולט ללקוח כי נדרש שינוי בגובה היתרה הפנויה העומדת לרשותו או שנדרש שינוי ביתרות עד ליום המעבר, וככל שלא יהיה שינוי הדבר יביא לביטול העברת הפעילות.

טיפול במוצרים קיימים בחשבון בבנק המקורי

29. מהמועד בו הודיע הבנק המקורי לבנק הקולט שהבקשה להעברת פעילות תקינה כאמור בסעיף 26 להוראה, ועד לסוף יום העסקים הקודם ליום המעבר, יפעל הבנק המקורי לקבלת הוראות מהלקוח לגבי מוצרים קיימים בחשבון בבנק המקורי שאינם מנוידים או מנותבים אוטומטית או שאינם מנוידים כלל. בכלל זה, יפעל הבנק המקורי כדלקמן:

(א) הלוואה (לרבות הלוואה לדיר, עסקאות נושאות ריבית בכרטיסי אשראי ושיקים לניכיון):

(1) במקרה שיש כנגד ההלוואה בטחונות מספיקים או שאין לבנק זכות לבצע פירעון מיידי, הבנק המקורי ימשיך לנהל את ההלוואה כסדרה. תשלומים עתידיים, ככל שישנם, יפרעו כנגד הרשאה לחיוב חשבון הלקוח בבנק הקולט, שתוקם על ידי הבנק הקולט.

(2) ככל שאין כנגד ההלוואה בטחונות מספיקים או שלבנק יש זכות להעמיד את ההלוואה לפירעון מיידי, יעשה הבנק המקורי מאמץ לאפשר את המשך פירעון ההלוואה בדרך של הרשאה לחיוב חשבון הלקוח בבנק הקולט. ככל שהחליט הבנק המקורי שלא לאפשר המשך פירעון ההלוואה בדרך זו והוא לא הגיע להסכמה אחרת עם הלקוח לעניין אופן הטיפול בהלוואה, או ככל שלא התקבלה הוראת לקוח, יפסק תהליך העברת הפעילות.

(ב) פיקדון או חיסכון שאינו פיקדון ללא תנועה ביום הגשת הבקשה:

(1) הבנק המקורי ימשיך לנהל את הפיקדון או החיסכון, בהתאם לתנאים שהוסכמו עם הלקוח לפני יום המעבר, אלא אם ייתן הלקוח הוראה אחרת.

(2) במועד פירעון הפיקדון או החיסכון, גם אם מועד זה מאוחר לסיום תקופת הניתוב, יעביר הבנק המקורי את כספי הלקוח בשלמותם לחשבון הלקוח בבנק הקולט או לחשבון אחר, בהתאם להוראת הלקוח.

(3) היה והלקוח לא נתן הוראה לעניין החשבון שאליו יועברו הכספים במועד הפירעון, ייצור הבנק המקורי קשר עם הלקוח לקבלת הוראות לעניין הטיפול בכספים.

(ג) ניירות ערך - ככל שלא התקבלה הוראה אחרת מהלקוח, וקיים בחשבון בבנק המקורי נייר ערך שאינו ניתן להעברה לבנק הקולט, ימשיך הבנק המקורי להחזיק בנייר ערך זה עבור הלקוח.

(ד) מטבע חוץ - ככל שלא התקבלה הוראה אחרת מהלקוח וקיימת יתרת זכות בחשבון בבנק המקורי בסוג של מטבע חוץ, אשר לא ניתן להעבירה לחשבון הלקוח בבנק הקולט, מאחר שהלקוח אינו מנהל חשבון במטבע חוץ בבנק הקולט או שהבנק הקולט אינו מנהל סוג זה של מטבע חוץ עבור לקוחותיו, ימיר הבנק המקורי את היתרה לשקלים, בהתאם לאופן ההמרה הנהוג בבנק המקורי, והיתרה תנויד לחשבונו של הלקוח בבנק הקולט. במקרה וקיימת יתרת חובה במטבע חוץ בחשבון בבנק המקורי, בהעדר הוראה אחרת מהלקוח ובהעדר מנגנון לקליטת יתרות חובה במטבע חוץ בין

הבנקים, ימיר הבנק המקורי את יתרת החובה לשקלים, בהתאם לאופן ההמרה הנהוג בבנק המקורי, והיתרה תנויד לחשבונו של הלקוח בבנק הקולט.

(ה) שיקים :

(1) הבנק המקורי יאפשר ללקוח לקבל פלט שיק ממוחשב שהופק על ידו לבקשת הלקוח לפני יום המעבר, גם לאחר יום המעבר.

(2) משך לקוח שיק לא משורטט מחשבונו בבנק המקורי והעביר את פעילותו הפיננסית, וסרב הבנק המקורי לבקשת המוטב לקבל את תמורת השיק האמור במזומן בקופת הבנק, יעדכן הבנק המקורי את המוטב אודות האפשרויות העומדות בפניו, לרבות האפשרות להציגו מחדש באמצעות חשבון המוטב.

29א. הוראות נוספות לעניין הטיפול בשיקים :

(א) הבנקים יאפשרו ללקוח לתת הוראות בדבר אופן הטיפול בשיקים למשמרת שמועד פירעונם הוא במהלך ימי הטיפול בבקשת ההעברה או לאחר יום המעבר.

(ב) הבנקים יאפשרו ללקוח לגרוע שיק שהופקד למשמרת גם לפני שהושלם תהליך העברת השיק בהתאם לסעיף 4(ה) בכללי הנגיד. במקרה זה ימסור הבנק הקולט את השיק שנגרע ללקוח בתוך 7 ימי עסקים מיום בקשת הגריעה של הלקוח.

(ג) לאחר יום המעבר, הבנק הקולט יאפשר ללקוח לבצע את הפעולות הבאות עבור שיק שהוצג לגבייה על ידי הלקוח בבנק המקורי וסורב לפני יום המעבר :

(1) הצגה חוזרת של שיק, ככל שהדבר אפשרי בהתאם להוראות כל דין ;

(2) הפקת פלט שיק ממוחשב, ככל שלא הופק בגין אותו שיק פלט של שיק ממוחשב בבנק המקורי.

השלמת תהליך הניוד

30. הבנק הקולט יעדכן את הלקוח, ביום העסקים הקודם ליום המעבר, בדבר ההקפאה הצפויה של החשבון בבנק המקורי ויסביר כי זהו השלב הסופי טרם השלמת העברת הפעילות. בסמוך למועד העברת הפעילות, ולא יאוחר מתחילת יום העסקים של יום המעבר, יבצע הבנק המקורי בדיקת עמידה בכללי הנגיד, על סמך נתוני החשבון המעודכנים למועד העברת הפעילות.

31. ככל שחל שינוי ואין עמידה בכללי הנגיד, יודיע הבנק המקורי לבנק הקולט על ביטול התהליך ויפרט את הסיבות לכך. במקרה זה הבנק המקורי יסיר את המגבלות על הפעילות בחשבון האמורות באופן מיידי והבנק הקולט יעדכן במועד המוקדם ביותר האפשרי את הלקוח כי לא ניתן לבצע את בקשתו, ובכלל זה, יפרט ויסביר את הסיבות לביטול תהליך העברת הפעילות.

32. ככל שעל פי בדיקת הבנק המקורי הבקשה עודנה עומדת בכללי הנגיד :

(א) הבנק המקורי יודיע לבנק הקולט באופן מיידי על העמידה בכללי הנגיד ויעדכן בדבר היתרות המיועדות לניוד, ובכלל זה יתרות לא סופיות.

(ב) הבנק המקורי יקפיא את החשבון בבנק המקורי ואת כל הפעילות בו מרגע שליחת היתרות לבנק הקולט, ביום המעבר, ועד לקבלת תשובה מהבנק הקולט, ולא יאוחר מתום יום המעבר. זאת למעט פעילות ניירות ערך שניתן להעבירה במועד מאוחר יותר מיום המעבר בהתאם לכללי הנגיד, ולמעט פעילות שנותרת בבנק המקורי לאחר הניוד.

33. הבנק הקולט יבדוק האם התקבלה אצלו הודעה מטעם הלקוח לעניין ביטול הבקשה להעברת הפעילות, והאם חל שינוי בחשבון אשר גורם לאי עמידה בכללי הנגיד. ככל שהתקבלה בקשת ביטול או חל שינוי אשר הביא לאי עמידה בכללי הנגיד, יעדכן הבנק הקולט במועד המוקדם ביותר האפשרי את הבנק המקורי על מנת להבטיח את עצירת התהליך. עם קבלת ההודעה, יפעל הבנק המקורי להסרת כל המגבלות שהוטלו על הפעילות בחשבון באופן מיידי. בנוסף יעדכן הבנק הקולט את הלקוח בדבר ביטול תהליך הניוד והסיבה לכך.
34. ככל שעל פי בדיקות שני הבנקים הבקשה עומדת בכללי הנגיד:
- (א) ביום המעבר, הבנק המקורי לא יאפשר ביצוע פעולות בחשבון המקורי לרבות משיכת מזומן.
- (ב) הבנק הקולט והבנק המקורי יפעלו לניוד ולניתוב הפעילות הפיננסית.
- (ג) עם השלמת תהליך הניוד, יודיע הבנק המקורי ללקוח על השלמת הניוד לבנק הקולט ויסגור את החשבון. ככל שנותרה פעילות בבנק המקורי לאחר הניוד, ניתן להותיר בבנק המקורי חשבון תמורה.
- (ד) חיובים שנעשו בכרטיס החיוב הבנקאי עד למועד יום המעבר יחויבו בחשבון בבנק הקולט במועד החיוב המקורי של הלקוח ביחס לאותה עסקה, ובפרט: עסקאות למועד החיוב הקרוב, עסקאות תשלומים, עסקאות מתמשכות (דרישת תשלום של מוטב מכוח הרשאה לחיוב כרטיס) ועסקאות בטחון ששודרו עד ליום המעבר.

פעולות לאחר יום המעבר

35. לאחר יום המעבר תחל תקופת הניתוב כמשמעותה בהוראה זו. באם יגיעו לחשבון המקורי פעולות אשר אינן נכללות תחת חובת הניתוב בהתאם לכללי הנגיד, רשאי הבנק המקורי להחזירן בדומה להחזרות בחשבון סגור.
36. הניתוב יימשך בהתאם לתקופה שנקבעה בכללי הנגיד. הבנק הקולט יודיע ללקוח, לפחות 60 יום לפני סיום שלב הניתוב, על סיום תקופת הניתוב.
37. באחריות הבנקים לעדכן את הגופים המעבירים תנועות (לחיוב או לזיכוי) לחשבון המקורי או לכרטיס חיוב בנקאי שהונפק בחשבון הלקוח בבנק המקורי אודות שינוי פרטי החשבון של הלקוח. העדכון יבוצע בסמוך ליום המעבר או בסמוך להעברת התנועה, לפי המוקדם.
38. הבנק הקולט יציג ללקוח בפירוט התנועות בחשבון פעילות מנותבת הנובעת מפעילות בכרטיס חיוב הבנקאי שהחזיק הלקוח בחשבון המקורי בנפרד מפעילות מנותבת אחרת, תוך ציון שם מתפעל הכרטיס, בנוסף לשם הבנק המקורי.
39. הבנק הקולט ימסור ללקוח עדכון חצי שנתי, בערוצים המוסכמים בינו לבין הלקוח, על הפעילות הפיננסית המנותבת, כולל שם הגורמים המזכים והמחייבים.
40. ביטול הניתוב - בנק קולט יאפשר ללקוח להפסיק את הניתוב בכל עת שירצה, במהלך תקופת הניתוב, ובלבד שהבנק הקולט יסביר ללקוח את השלכות הפסקת הניתוב. הפסקת הניתוב תבוצע בתוך עד 5 ימי עסקים ממועד הודעת הלקוח. הבקשה להפסקת הניתוב יכולה להינתן על ידי כל אחד מבעלי החשבון ובלבד שהדבר בהתאם לזכויות החתימה בחשבון.

41. ניתוב שיקים הנמשכים מהחשבון המקורי -

- (א) כל גורם המציג שיקים לגביה יבדוק לגבי כל שיק, בטרם ההצגה, האם החשבון עליו הוא משוך הינו חשבון שנויד, בהתאם למידע שקיבל לצורך ביצוע הניתוב. ככל שהחשבון עליו משוך השיק נוייד, השיק יוצג לבנק הקולט.
- (ב) הבנק הקולט יבדוק את השיקים המוצגים בחשבון בבנק הקולט, בהתאם לבדיקות המבוצעות לעניין שיקים, תוך הסתמכות על המידע שקיבל מהבנק המקורי במסגרת הנייד, ככל שרלוונטי.

* * *

עדכונים		חוזר 06 מס'	
תאריך	פרטים	גרסה	
16.12.2019	הוראה מקורית	1	2597
17.8.2021	עדכון	2	2670
30.9.2021	עדכון	3	2669

נספח - שאלות ותשובות בקשר עם יישום הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 448

שאלה 1:	האם בנסיבות של תקלה טכנית בבנק הקולט, בבנק המקורי או במס"ב, אשר מתרחשת ביום המעבר תהליך הניוד מתחיל מהתחלה או ממשיך?
תשובה:	תהליך הניוד ימשיך ויושלם מיד עם תיקון התקלה, ובלבד שהתקלה תוקנה תוך זמן סביר.
שאלה 2:	האם הדרישות בסעיף 18(ד) להוראה פוטרות מחובת ביצוע הליך של הכרת הלקוח?
תשובה:	האמור בסעיף מיועד לצורך היכרות עם הפעילות אותה מתכוון הלקוח להעביר אל הבנק הקולט ואינו מתייחס להתנהלות הבנק הקולט לצורך קיום חובותיו לפי חוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000.
שאלה 3:	כיצד צריך להתבצע תהליך הבדיקה של הבנק הקולט לעניין היתרה המיועדת לניוד?
תשובה:	על מנת להחליט האם חלה חובה לנייד את החשבון משווים בין היתרה המיועדת לניוד בבנק המקורי ובין "היתרה" הרלוונטית בבנק הקולט. יתרת זכות - אם היתרה המיועדת לניוד בבנק המקורי היא חיובית ("יתרת הזכות"), משווים אותה מול המגבלות הקיימות בבנק הקולט לעניין החזקת כספים בזכות או קבלת כספים, ככל שישנן (מגבלות כתוצאה מאיסור הלבנת הון, פתיחת חשבון באופן דיגיטלי וכיו"ב). ישנן כמה אפשרויות להיווצרות יתרת הזכות בבנק המקורי: הלקוח ביתרה חיובית בעו"ש ואין לו יתרות שליליות או שהלקוח ביתרה חיובית בעו"ש ויש לו יתרות שליליות נמוכות יותר כתוצאה מהלוואה שלא מיועדת להישאר בבנק המקורי. יתרת חובה - אם היתרה המיועדת לניוד בבנק המקורי היא שלילית ("יתרת חובה"), משווים אותה מול היתרה הפנויה בבנק הקולט. ישנן כמה אפשרויות להיווצרות יתרת חובה בבנק המקורי: הלקוח ביתרה שלילית בעו"ש ואין לו הלוואות נוספות; הלקוח ביתרה שלילית בעו"ש ויש לו יתרות שליליות נוספות כתוצאה מהלוואות שלא מיועדות להישאר בבנק המקורי; הלקוח ביתרה חיובית בעו"ש ויש לו יתרות שליליות גבוהות יותר כתוצאה מהלוואה שלא מיועדת להישאר בבנק המקורי.
שאלה 4:	במידה ולאחר העברת הפעילות מתקבל בבנק המקורי תקבול במס"ח מחו"ל, כיצד על הבנק לנהוג?
תשובה:	אין חובה לנתב פעילות שוטפת במס"ח. יש להביא זאת לידיעת הלקוח במסגרת דף ההסבר שיימסר לו בעת הגשת בקשת הניוד. למען הסר ספק יובהר כי הבנק המקורי רשאי לאפשר ניתוב פעילות שוטפת במס"ח, ובלבד שהוא קיבל את הסכמת הלקוח לכך.
שאלה 5:	כיצד הבנק ישקף ללקוח שבעקבות הניוד עשוי להתרחש אירוע מס?
תשובה:	על הבנק לשקף זאת ללקוח, בצורה ברורה, בדף ההסבר שיימסר לו בעת הגשת בקשת הניוד.
שאלה 6:	האם הבנק הקולט יכול לחייב את הלקוח להסכים למסירת מספר טלפון נייד וכתובת דוא"ל לבנק המקורי, בכדי ליצור קשר אתו לצורך טיפול במוצרים הקיימים בבנק המקורי?
תשובה:	לא ניתן לחייב לקוח למסור מידע זה. עם זאת, יש לבקש הסכמה זו מהלקוח ובמידה והוא מסרב למסור פרטים אלו, יש להבהיר לו כי קושי ביצירת קשר איתו על ידי הבנק המקורי עלול להביא להפעלת ברירות מחדל בניוד או להפסקת הניוד.
שאלה 7:	כיצד על הבנק המקורי לנהוג לגבי זיכויים, שסופיותם מיידית (למשל RTGS), אשר התקבלו מבנק אחר לאחר יום המעבר?

תשובה :	סעיף 3(5) לכללי הנגיד קובע כי סעיף 15ב(ב) לחוק יחול, בין היתר, על העברת כספים בשקלים אל חשבון עובר ושב של הלקוח בבנק המקורי, שהושלמה לאחר מועד ביצוע העברת הפעילות הפיננסית. זאת, למעט העברת כספים בין נותני שירותי תשלום שבה סופיות התשלום ללקוח היא מיידית וככל שהבנק הקולט מציע את הפעילות כאמור ללקוחותיו. ההחלטה בכללי הנגיד לעניין העברת כספים בין נותני שירותי תשלום שבה סופיות התשלום ללקוח היא מיידית, נוגעת למקרה בו העברת הכספים כאמור מתבצעת בין נותני שירותי תשלום שונים. בהתאמה, מובהר כי הבנק המקורי לא יקבל מבנק אחר זיכויים שסופיותם מיידית החל מיום המעבר ואילך.
שאלה 8 :	כיצד על הבנקים לנהוג במקרים של לקוחות שיש להם הטבות מס בפקדונות?
תשובה :	הבנק המקורי יעביר חיווי לעניין קיומן של הטבות מס. הבנק הקולט רשאי לבקש מהלקוח אסמכתאות כדי לאמץ הטבות אלו, ככל שישנן.
שאלה 9 :	האם סעיף 29 מתייחס גם למוצרים במטבע ישראלי וגם במטבע חוץ?
תשובה :	כן, בכל מקום שאין אמירה מפורשת אין הבחנה בין מטבע ישראלי למטבע חוץ.
שאלה 10 :	כיצד צריך לנהוג כאשר היתרות המועברות לבנק הקולט, על פי סעיף 26(ד)(2), לא עומדות במגבלות שנקבעו בכללי הנגיד (יתרת חובה עולה על המסגרת הפנויה או יתרת זכות שלא עומדת במגבלות)?
תשובה :	במסגרת בדיקות התקינות יש להתייחס לכל פרמטר בהתאם למועד המדויק המופיע בכללי הנגיד. כך למשל, בדיקת הבעלות על החשבון רלוונטית ממועד הבקשה ועד מועד ביצוע הניוד, בעוד שבדיקת היתרות רלוונטית למועד ביצוע הניוד. לכן, ככל שמדובר בפרמטר שהבנק הקולט מקבל קודם למועד הקבוע בכללים, מצופה שהוא יעשה בו שימוש להנעת הלקוח לפעולה, אך הוא לא יכול להשתמש בו כעילה להפסקת התהליך.
שאלה 11 :	כיצד לנהוג כאשר ישנה קרן נאמנות בבנק המקורי?
תשובה :	קרן נאמנות נכללת בהגדרת ניירות ערך שנקבעה בכללי הנגיד. בהתאם לסעיף 29(ג) נייר ערך שאינו ניתן להעברה ימשיך להיות מוחזק בבנק המקורי והעברת הכספים תתבצע באמצעות הרשאה לחיוב חשבון, כאמור בסעיף 18(ה)(3).
שאלה 12 :	האם לאחר יום המעבר על הבנק המקורי לשלוח ללקוח דף חשבון בהתאם לסעיף 30(א) לכללי הבנקאות (שירות ללקוח) (גילוי נאות ומסירת מסמכים), התשנ"ב-1992?
תשובה :	דף חשבון בהתאם לסעיף 30(א) לכללים כולל פירוט של התנועות בחשבון. משהושלם הניוד והפעילות הפיננסית הועברה לבנק הקולט, אין חובה לשלוח דף חשבון ביחס לפעילות שהועברה. למען הסר ספק, לאחר יום המעבר יחול סעיף 15ב' בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 420.
שאלה 13 :	כיצד על הבנק לבחון בקשת ניוד של חשבון שקיימת בו עסקת פוזיציה פתוחה או חשבון עם עסקת מעוף פתוחה?
תשובה :	העסקאות האמורות הן סוג של אשראי ולכן יש לבחון חשבוניות אלו בהתאם להוראה.

פישוט הסכמים ללקוח

מבוא

1. לקוח המתקשר עם תאגיד בנקאי בהסכם למתן שירותים בנקאיים נדרש ליתן הסכמתו המפורשת ביחס להסכם אשר מסדיר את מכלול התנאים החלים על הצדדים להסכם.
2. על מנת להקל על הלקוח להכיר את התנאים המהותיים לשירות הבנקאי הנדרש על ידו, נקבע כי על התאגיד הבנקאי להציג באופן מרוכז בדף הראשון להסכם, את הפרטים והתנאים המשתנים והמהותיים להתקשרות הספציפית, כמפורט בהוראה זו.
3. דף ראשון זה, שהנו חלק בלתי נפרד מההסכם, אינו נותן בהכרח מענה מלא לפרטים אותם נדרש התאגיד הבנקאי לכלול בהסכמים השונים בהתאם לכל דין, ועל כן אינו מייתר את הצורך של הלקוח לעיין בהסכם על כל סעיפיו.

תחולה

4. הוראה זו תחול על הלוואות עליהם חל חוק אשראי הוגן, התשנ"ג – 1993 (להלן-חוק אשראי הוגן), וכן הלוואות לדיור.

הגדרות

5. "הלוואה לדיור" - כהגדרתה בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 451 .
"לקוח" – "לווה" כהגדרתו בחוק אשראי הוגן.
"תאגיד בנקאי" – תאגיד בנקאי, תאגיד עזר וסולק כהגדרתם בחוק אשראי הוגן.

ריכוז פרטים משתנים ומהותיים בהסכמי אשראי

6. התאגיד הבנקאי יציג ללקוח בדף הראשון להסכם למתן אשראי, את הפרטים והתנאים המשתנים והמהותיים למתן האשראי, בהתאם לנוסח ולמבנה כפי שנקבעו בנספחים להוראה זו, תוך שמירה ככל הניתן בנסיבות העניין על צורת ההצגה. הטפסים יותאמו למוצרי האשראי השונים שמציע התאגיד הבנקאי.
7. מבלי לגרוע מהאמור בכל דין, נתן התאגיד הבנקאי אשראי שלא במועד כריתת הסכם האשראי, יציג ללקוח את הדף הראשון להסכם למתן אשראי פעם נוספת, בסמוך למועד העמדת האשראי בפועל, לאחר שעודכנו בו כל הפרטים ככל שחל בהם שינוי לאחר כריתת הסכם האשראי. נתון העלות הממשית של האשראי לא יחושב מחדש ויוצג שיעורו כפי שהיה במועד כריתת הסכם, לצד מועד חישבו.

הנחיות למילוי הנספחים:

8. התאגיד הבנקאי יציג בדף הראשון להסכם רק הלוואה או מסגרת אותה ביקש הלקוח.
9. התאגיד הבנקאי יציג רק את השדות הרלבנטיים לאשראי הספציפי.
10. בהלוואות הכוללות מספר משנים, וכן בהסכמי מסגרת אשראי הכוללים מספר מסגרות אשראי, יש לפרט את המידע לגבי כל משנה או מסגרת אשראי, לפי העניין, במסגרת דף זה בשורות עוקבות או בעמודות סמוכות. בהלוואות הכוללות מספר משנים לא יחולו הוראות סעיף זה לעניין שדה "שיעור עלות ממשית של האשראי", אשר יחושב ביחס לכל המשנים בהלוואה יחד.
11. טרם כריתת הסכם האשראי יש לציין מתחת לתאריך הנפקת המסמך את תוקף ההצעה.
12. טרם העמדת האשראי בפועל, לרבות בהלוואות הניתנות לשיעורין, יציג התאגיד הבנקאי בדף הראשון להסכם, בפרק 'פרטי האשראי'/'מסגרת האשראי', רק את הנתונים הבאים, לפי העניין,

בהנחה שההלוואה כולה ניתנה בפועל במועד ביצוע החישוב: 'סכום האשראי'/'סכום מסגרת האשראי', 'תקופת האשראי'/'תוקף מסגרת האשראי', 'סכום תשלום תקופתי ראשון צפוי', 'סכום שישולם עד סוף תקופת ההלוואה מעל לסכום האשראי שקיבל הלווה', 'סה"כ ישולם עד סוף תקופה'.

התאגיד הבנקאי יציין לצד הנתונים האמורים כי הם נכונים למועד הצגתם, אם האשראי היה נלקח במועד זה, וכי הם עשויים להשתנות בהתאם למועד העמדת האשראי בפועל.

13. בהתייחס ל'ריבית קבועה' בפרק 'ריבית והצמדה' – במקרים בהם הריבית הקבועה מבוססת על מנגנון שייקבע בעת כריתת ההסכם, יש להציג את המנגנון, את התוצאה ליום הצגת המסמך, והערה כי במידה ויחולו שינויים הריבית תיקבע ביום כריתת ההסכם על פי המנגנון האמור.

14. בהתייחס ל'בסיס ההצמדה' בפרק 'ריבית והצמדה' – ככל שבסיס ההצמדה אינו ידוע במועד הצגת המסמך, רשאי התאגיד הבנקאי להפנות לסעיף הרלבנטי בהסכם חלף ציון נתון זה בדף הראשון להסכם. במקרה זה תתווסף הערה: "אינו ידוע במועד הצגת המסמך".

15. במקרים בהם אין הצמדה יש לציין במקום המיועד להצגת נתוני ההצמדה "האשראי לא צמוד".

16. בעמודה המפרטת את הסעיף הרלבנטי בהסכם, יש להפנות לסעיף, ככל שהוא מוסיף מידע מעבר למופיע בדף הראשון להסכם. ככל שאין בו כדי להוסיף מידע, ניתן להשחיר את המשבצת.

17. כאשר קיימות מספר אפשרויות לניצול מסגרת האשראי בכרטיס אשראי, יש להציג את הנתונים בשורות עוקבות, כך שבכל שדה אותו נדרש התאגיד הבנקאי למלא, יוצג המידע הרלבנטי לאפשרויות השונות בשורות עוקבות. התאגיד הבנקאי יבהיר כי גובה מסגרת האשראי משותף לכלל האפשרויות.

18. במקרים בהם אין זהות בין המלווה מנפיק כרטיס האשראי לבין המתפעל, יצוין שם המתפעל, המספר המזהה והמען, בנוסף לפרטי המנפיק.

19. במקרים בהם אין זהות בין הלווה/בעל כרטיס האשראי לבין מחזיק הכרטיס, יצוין שם מחזיק הכרטיס, המספר המזהה והמען, בנוסף לפרטי הלווה/בעל הכרטיס.

הלוואות לדיור

20. מבלי לגרוע מהאמור לעיל, בהלוואה לדיור יש לפעול באופן הבא בנספח 1 –

(1) הנתון שיעור העלות הממשית של האשראי יחושב בהתאם לנוסחה הקבועה בתוספת 4 להוראה 451 "חישוב הריבית הכוללת החזויה (העלות הממשית של האשראי)", עם זאת, ההנחות הקבועות בסעיפים 3 ו-4 לתוספת 4 לא יחולו.

(2) הנתון "סכום שישולם עד סוף תקופת ההלוואה מעל לסכום האשראי שקיבל הלווה", יהיה ההפרש בין "סך כל הסכום הצפוי החזוי שישולם עד סוף תקופת ההלוואה" כקבוע בהוראה 451, בניכוי סכום ההלוואה. הסיפא "(לא כולל הצמדה)" תמחק.

(3) הנתון "סה"כ ישולם עד סוף התקופה" יהיה נתון "סך כל הסכום הצפוי החזוי שישולם עד סוף תקופת ההלוואה" כקבוע בהוראה 451. הסיפא "(לא כולל הצמדה)" תמחק.

עדכונים			
חוזר 06 מספר	גרסה	פרטים	תאריך
2566	1	הוראה מקורית	10/07/18
2574	2	עדכון	07/03/19
2716	3	עדכון	12/06/22

נספח 1 - ריכוז פרטים עיקריים בהסכם למתן אשראי

לתשומת לבך, הפרטים המופיעים להלן מהווים תמצית בלבד. לקבלת מידע נוסף יש לעיין ביתר סעיפי ההסכם המצורף.

הסכם למתן אשראי	תאריך:	לפירוט נוסף ראה סעיף מספר xx בהסכם
פרטים כלליים		
שם המלווה ומספר מזהה		
מען המלווה		
שם הלווה ומספר זהות		
מען הלווה		
שם הערב להלוואה ומספר זהות		
מען הערב		
פרטי האשראי		
סכום האשראי + מטבע האשראי		
תקופת האשראי		
מועד העמדת האשראי		
סכום האשראי שקיבל הלווה		
סכום תשלום תקופתי ראשון צפוי		
מועד תשלום ראשון		
סכום שישולם עד סוף תקופת ההלוואה מעל לסכום האשראי שקיבל הלווה (לא כולל הצמדה)		
סה"כ ישולם עד סוף התקופה (לא כולל הצמדה)		
פירוט התשלומים	ראה לוח תשלומים (לוח סילוקין)	
ריבית והצמדה		
ריבית קבועה		
שיעור הריבית הנומינלית בחישוב שנתי		
- הריבית המתואמת – הריבית בחישוב שנתי המביא בחשבון גם ריבית דריבית		
ריבית משתנה		
- מרכיבי הריבית המשתנה		
שיעור הריבית נכון למועד הצגת מסמך זה בחישוב שנתי ("ריבית נומינלית")		
- הריבית המתואמת - ריבית בחישוב שנתי המביא בחשבון גם ריבית דריבית		
- בסיס הריבית		
- העקרונות לשינוי שיעור הריבית		

		- תדירות שינוי הריבית ומועד שינוי קרוב או האירועים שבעקבותיהם ישונו השיעורים
הצמדה		
		- סוג ההצמדה ושיעורה
		- בסיס ההצמדה ומועדו
		- הרכיבים שעליהם חלה ההצמדה
עמלות והוצאות נלוות להעמדת האשראי (לא כולל הוצאות אגב הליך גביית חוב)		
נתונים נוספים		
	קיומה של זכות לפירעון מוקדם ותנאיה	
	זכות המלווה לנקוט בצעדים שונים נגד הלווה בשל אי תשלום במועד וכן תנאים להעמדת ההלוואה לפירעון מיידי	
	זהות הגורם המפקח על פעילותו של המלווה	

נתונים נוספים בהתאם להגדרות חוק אשראי הוגן התשנ"ג-1993:		
עלות האשראי	שיעור עלות ממשית של האשראי	
	שיעור עלות מרבית של האשראי	
ריבית פיגורים	ריבית הפיגורים	
	שיעור ריבית פיגורים מרבי	

נספח 2 - ריכוז פרטים עיקריים בהסכם מסגרת אשראי בחשבון ומסגרת אשראי בכרטיס אשראי

לתשומת לבך, הפרטים המופיעים להלן מהווים תמצית בלבד. לקבלת מידע נוסף יש לעיין ביתר סעיפי ההסכם המצורף.

לפירוט נוסף ראה סעיף מספר xx בהסכם	תאריך: _____	הסכם מסגרת אשראי בחשבון/בכרטיס אשראי
פרטים כלליים		
		שם המלווה/ מנפיק הכרטיס ומספר מזהה
		מען המלווה/מנפיק הכרטיס
		שם הלווה/ בעל הכרטיס ומספר זהות
		מען הלווה/בעל הכרטיס
		שם הערב ומספר זהות
		מען הערב
מסגרת/מסגרות האשראי		
מסגרת אשראי בחשבון עו"ש/מסגרת אשראי בכרטיס/ עוד		סוג מסגרת האשראי
		סכום מסגרת האשראי + מטבע האשראי
		תוקף מסגרת האשראי
		מועד העמדת מסגרת האשראי
ריבית והצמדה		
ריבית קבועה		
		שיעור הריבית על מסגרת האשראי – ריבית בחישוב שנתי
ריבית משתנה		
		מרכיבי הריבית המשתנה
		שיעור הריבית נכון למועד הצגת מסמך זה – ריבית בחישוב שנתי
		- בסיס הריבית
		- העקרונות לשינוי שיעור הריבית
		- תדירות שינוי הריבית ומועד שינוי קרוב או האירועים שבעקבותיהם ישונו השיעורים.
הצמדה		
		סוג ההצמדה ושיעורה
		בסיס ההצמדה ומועדו
קרן/ריבית		הרכיבים שעליהם חלה ההצמדה
עמלות והוצאות נלוות להעמדת האשראי (לא כולל הוצאות אגב הליך גביית חוב)		

נתונים נוספים		
	קיומה של זכות לפירעון מוקדם ותנאיה	
	זכות המלווה לנקוט בצעדים שונים נגד הלווה בשל אי תשלום במועד וכן תנאים להעמדת ההלוואה לפירעון מיידי	
		זהות הגורם המפקח על פעילותו של המלווה

נתונים נוספים בהתאם להגדרות חוק אשראי הוגן התשנ"ג-1993:		
עלות האשראי	שיעור עלות ממשית של האשראי	שיעור עלות מרבית של האשראי
ריבית פיגורים	ריבית הפיגורים	שיעור ריבית פיגורים מרבי

נספח 3 - ריכוז פרטים עיקריים בהסכם ניכיון שטר

לתשומת לבך, הפרטים המופיעים להלן מהווים תמצית בלבד. לקבלת מידע נוסף יש לעיין ביתר סעיפי ההסכם המצורף.

הסכם ניכיון שטר	תאריך:	לפירוט נוסף ראה סעיף מספר xx בהסכם
פרטים כלליים		
שם המלווה ומספר מזהה		
מען המלווה		
שם הלווה ומספר זהות		
מען הלווה		
שם הערב להלוואה ומספר זהות		
מען הערב		
ריבית הפיגורים כהגדרתה בחוק אשראי הוגן התשנ"ג - 1993		
שיעור ריבית הפיגורים המרבי כמשמעותו בחוק אשראי הוגן התשנ"ג - 1993		
עמלות והוצאות נלוות (לא כולל הוצאות אגב הליך גביית חוב)		
נתונים נוספים		
קיומה של זכות לפירעון מוקדם ותנאיה		
זכות המלווה לנקוט בצעדים שונים נגד הלווה בשל אי תשלום במועד וכן תנאים להעמדת ההלוואה לפירעון מיידי		
זהות הגורם המפקח על פעילותו של המלווה		

הליכי גביית חובות

מבוא

1. לקוח הנוטל מתאגיד בנקאי הלוואה חייב להחזירה, בהתאם לתנאים שנקבעו בהסכם בינו לבין התאגיד הבנקאי. לעיתים נקלע הלקוח לקשיים כלכליים, באופן הפוגע ביכולת ההחזר שלו, ובעקבות זאת נוקט התאגיד הבנקאי באמצעים שונים על מנת לגבות את חובו. על אף שהתאגיד הבנקאי רשאי לנקוט בהליכים משפטיים נגד הלקוח, מצופה ממנו לנסות למצות, ככל הניתן, דרכים שונות לגביית החוב על כלל מרכיביו מן הלקוח, טרם פניה לערכאות משפטיות.

קיימות הוראות חוק המסדירות היבטים שונים בהליכי גביית חוב, על פיהם נדרש התאגיד הבנקאי לפעול. מטרתה של הוראה חדשה זו היא להביא להגברת ההוגנות והשקיפות בהליכי גביית חובות דרך הסדרת היבטים נוספים בתחום יחסי בנק – לקוח, שלא מצאו את ביטויים באופן מלא בחקיקה הקיימת.

2. לצורך הגברת ההוגנות והשקיפות בהליכי גביית חובות ממשקי בית ועסקים קטנים כאמור, מסדירה הוראה זו נושאים שונים כגון: הקמתה של פונקציה לטיפול בגביית חובות בתאגיד הבנקאי; גילוי הנוסחה לחישוב ריבית הפיגורים ומנגנון ההצמדה כבר בהסכם ההלוואה של הלקוח עם התאגיד הבנקאי; משלוח הודעות מפורטות ללקוח, על מנת שיקבל את כל המידע הדרוש לו לעניין חובו; דרישה לפיקוח ובקרה על באי כוח התאגיד הבנקאי שנתמנו לשם נקיטת הליכי גבייה (משרדי עורכי הדין); וגילוי ללקוח, עמו נערך הסדר, אודות משמעויות אפשריות של ההסדר לגביו.

תחולה

3. (א) הוראות אלו יחולו על כל התאגידים הבנקאיים, כהגדרתם בהוראה זו.
(ב) בוטל.

הגדרות

4. "הלוואה" - לרבות מסגרת אשראי מאושרת בחשבון, או מסגרת אשראי באמצעי תשלום כהגדרתו בחוק שירותי תשלום, התשע"ט-2019.
"לקוח" - כאמור בסעיף 9ט(ו) לחוק הבנקאות (שירות לקוח) התשמ"א-1981.
"פונקציה לטיפול בגביית חובות" - פונקציה ייעודית, אשר בתחום אחריותה הטיפול בהליכי גביית חובות מלקוחות שאינם פורעים את הלוואותיהם כסדרן.
"תאגיד בנקאי" - כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, לרבות תאגיד עזר שהוא חברת כרטיסי אשראי, וסולק כהגדרתו בסעיף 36ט לאותו החוק.

דירקטוריון

5. במסגרת אחריותו הכוללת לעסקי התאגיד הבנקאי ולאיתנותו הפיננסית, על הדירקטוריון:

- (א) לאשר את מדיניות הליכי גביית חובות מלקוחות שאינם פורעים את הלוואותיהם כסדרן.
- (ב) לוודא שהפונקציה לטיפול בגביית חובות מחזיקה במשאבים ובסמכויות הדרושים לביצוע תפקידה.
- (ג) לקיים דיון בדוחות התקופתיים של מנהל הפונקציה לטיפול בגביית חובות, אחת לשנה לפחות, וסמוך ככל הניתן למועד קבלתם.

הנהלה בכירה

6. להנהלה הבכירה אחריות ישירה לעבודתה של פונקציית הטיפול בגביית חובות. במסגרת זו על ההנהלה:
- (א) לגבש את מדיניות הטיפול בגביית חובות בהתבסס על הוראה זו.
- (ב) לוודא קיומם של משאבים נאותים לטיפול בגביית חובות, לרבות התאמת העובדים לתפקידם, אמצעים טכנולוגיים, הכשרה והדרכה בתחומים רלבנטיים.
- (ג) לעגן בנהלים את תהליכי עבודתה של הפונקציה לטיפול בגביית חובות, ולפקח על יישומם, בין היתר בהתבסס על האמור בהוראה זו.
- (ד) לגבש את המתכונת והתדירות לדיווח סדיר של מנהל הפונקציה לטיפול בגביית חובות להנהלה ולדירקטוריון, אשר תכלול, לכל הפחות, התייחסות לנושאים המפורטים בהוראה זו.
- (ה) לקיים דיון בדוחות התקופתיים של מנהל הפונקציה לטיפול בגביית חובות, אחת לשנה לפחות, וסמוך ככל הניתן למועד קבלתם.

פונקציה לטיפול בגביית חובות

7. לצורך יישום האמור בהוראה זו, תאגיד הבנקאי יקיים פונקציה לטיפול בגביית חובות, וימנה מנהל שיעמוד בראשה על מנת להבטיח את הטיפול הנאות של התאגיד הבנקאי בגביית חובות.
8. הפונקציה לטיפול בגביית חובות תרכז את הטיפול בגביית חובות בתאגיד הבנקאי, תוך ביצוע הפעולות הנדרשות לשם כך בהתאם לדין, ותוך שמירה על הוגנות היחסים בין התאגיד הבנקאי ובין הלקוח.
9. לפונקציה לטיפול בגביית חובות יוקנו סמכויות שונות, ובכלל זאת לקבל החלטות בעניין הליכי גביית חובות, להעביר הנחיות לבאי כוח התאגיד הבנקאי לצורך גביית חובות, לנהל משא ומתן עם לקוחות לצורכי פשרה, לאשר הסדרי פשרה, וכיוצא. פרטי ההתקשרות עם הפונקציה לטיפול בגביית חובות יפורסמו באתר התאגיד הבנקאי.

שיעור ריבית הפיגורים ומנגנון ההצמדה

10. נמחק.

11. לתאגיד הבנקאי לא תהיה שליטה על קביעת הריבית הבסיסית המשמשת לחישוב נוסחת ריבית הפיגורים ועל בסיס ההצמדה, והם יהיו מבוססים על עוגן המפורסם לציבור לפי דין או נוהג.

גילוי נאות

12. בנוסף לפרטים הנדרשים מכוח דין, יציין התאגיד הבנקאי בהסכם ההלוואה או במסמך משלים (להלן – הסכם ההלוואה) את הנוסחה לחישוב שיעור ריבית הפיגורים בהלוואה, ואת מנגנון ההצמדה.

13. (א) ככל הניתן, התאגיד הבנקאי יידע את הלקוח אודות משמעויות אפשריות לגביו של אי עמידה בתשלום חוב, בעיתוי אשר יאפשר לו להימנע מהן.

(ב) נערך הסדר בין תאגיד בנקאי ללקוח בדבר קבלת תקבולים על חשבון החוב, יציין התאגיד הבנקאי בהסדר משמעויות אפשריות של ההסדר לגבי הלקוח. העתק ההסדר, אשר יכלול, בין היתר, לוח תשלומים, יימסר ללקוח לאחר קבלת הסכמתו המתועדת.

הודעות ומכתבי התראה

14. פיגר לקוח בתשלום הלוואה, ישלח לו התאגיד הבנקאי הודעה על כך. ההודעה תכלול, בין היתר, פרטים אלה:

(א) סכום ההלוואה שבפיגור ושיעור ריבית הפיגורים;
(ב) דרכי ההתקשרות עם הגורם הרלוונטי בתאגיד הבנקאי, לכל עניין הקשור לחוב שבפיגור.

15. עובר להעברת הטיפול בחוב לבא כוח התאגיד הבנקאי או לפונקציה לטיפול בגביית חובות, במועד המוקדם מבין השניים, תישלח הודעה על כך ללקוח בה יצוינו הפרטים הבאים:

(א) יתרת סכום ההלוואה,
(ב) שיעור הריבית על ההלוואה,
(ג) סכום ההלוואה שבפיגור, אופן חישובו ושיעור ריבית הפיגורים,
(ד) פרטי ההתקשרות עם הפונקציה לגביית חובות.

16. כל הודעה ללקוח בגין פיגור בתשלום הלוואה, לרבות הודעה על כוונה לנקוט הליכים לגביית החוב, תכלול התייחסות לדיווח אשר נמסר או יימסר, לפי העניין, למאגר נתוני אשראי בהתאם לחוק נתוני אשראי, התשע"ו-2016.

17. תדירות משלוח הודעות ומכתבי התראה ללקוח בגין פיגור בהלוואתו תהיה מידתית, ובהתאם לנסיבותיו של כל מקרה ומקרה.

מסירת מידע ללקוח

18. תאגיד בנקאי לא ימנע מלקוח גישה למידע ולהודעות שנשלחו אליו בנוגע לחשבונו באמצעים האלקטרוניים בהם נהג לקבל הודעות עובר להיווצרות החוב כלפי התאגיד הבנקאי, ו/או עובר להעברת הטיפול בחוב לידי בא כוח התאגיד הבנקאי, ו/או עובר לנקיטת הליכים משפטיים נגד הלקוח בגין חובו.

19. מתנהל הליך משפטי בין תאגיד בנקאי לבין לקוח, יאפשר התאגיד הבנקאי ללקוח לפנות אליו ישירות בכל עניין הקשור לחוב, וכן לקבל מידע אודות חשבונו, הקשור לפעילות בחשבון, אותו היה זכאי לקבל גם אלמלא ההליכים המשפטיים. התאגיד הבנקאי ימסור ללקוח, בכל שלב של הליכי גביית החוב, את המידע המבוקש על ידו, לרבות דפי חשבון וכל מסמך בנקאי, מיד עם קבלת בקשתו, או בהקדם המרבי. העובדה שהטיפול הועבר לידי בא כוח התאגיד הבנקאי אין בה כדי לשנות מחובה זו.

תשלומים שבוצעו לסילוק חוב הלקוח או להקטנתו

20. מועד התשלום שבוצע בפועל על ידי הלקוח או עבורו לסילוק חובו או להקטנתו הוא המועד הקובע בהליכי גביית חוב.

21. מבלי לגרוע מהאמור בסעיף 20, בטרם עריכת הסדר בין התאגיד הבנקאי ללקוח, וכן בטרם פירעון מלוא חוב הלקוח לתאגיד הבנקאי, יאפשר התאגיד הבנקאי ללקוח, ככל הניתן, לקבל מידע אודות יתרת חובו בהתאם למעודכן בלשכת ההוצאה לפועל. בקשת לקוח, ימסור לו התאגיד הבנקאי במועדים האמורים גם פירוט בדבר אופן חישוב החוב.

הליכי הוצאה לפועל

22. שיעור ריבית הפיגורים אשר יימסר על ידי התאגיד הבנקאי ללשכת ההוצאה לפועל יהיה בהתאם לנוסחת ריבית הפיגורים הקבועה בהסכם ההלוואה, או בפסק דין.

23. תאגיד בנקאי יצרף לבקשה לפתיחת תיק הוצאה לפועל העתק של הסכם ההלוואה, או של פסק הדין או את השטר, לפי העניין, תוך הפניה לסעיפים הקובעים את נוסחת ריבית הפיגורים הרלוונטית ואת מנגנון הצמדה. בהעדר אסמכתא לנוסחת ריבית הפיגורים או מנגנון הצמדה, יהיה התאגיד הבנקאי רשאי להציג רשומה מוסדית בדבר פרטים אלה בהתאם לתנאים הקבועים בדין.

24. תאגיד בנקאי יבצע בקרה אחר פתיחת תיקי לקוחותיו בלשכת ההוצאה לפועל, ויוודא כי צוינו בהם סכומי חוב נכונים, שיעורי ריבית פיגורים מתאימים וכיוצא בזה.

חובת דיווח ללשכת ההוצאה לפועל

25. תאגיד בנקאי ידווח ללשכת ההוצאה לפועל על כל תקבול שקיבל על חשבון החוב שלא באמצעות הלשכה, בתוך שבעה ימים מיום קבלת התקבול. דיווח כאמור יימסר הן לגבי תקבול שהתקבל במסגרת הסדר שנערך בין התאגיד הבנקאי ובין הלקוח, והן לגבי תקבול שהתקבל שלא במסגרת הסדר.

26. תאגיד בנקאי יודיע ללשכת ההוצאה לפועל על הסדר שנערך בינו ובין הלקוח בדבר קבלת תקבולים על חשבון החוב שלא באמצעות הלשכה. הודעה כאמור תימסר ללשכת ההוצאה לפועל בתוך זמן סביר, וההליכים בתיק שבהסדר יעוכבו, ביחס לחייב שהגיע להסדר, כל עוד לא הודיע התאגיד הבנקאי כי הלקוח הפר את ההסדר. התאגיד הבנקאי יקבע נהלים בנושא זה.

פיקוח ובקרה על פעולות בא כוח התאגיד הבנקאי

27. תאגיד בנקאי יקיים פיקוח ובקרה על באי כוחו שנתמנו לשם נקיטת הליכי גבייה נגד לקוח, ויוודא כי ננקטו הליכים מתאימים. במסגרת זו יתעד התאגיד הבנקאי את העברת ההנחיות לבאי כוחו, ויתעדכן באופן שוטף בפעולות שננקטו נגד הלקוחות, לרבות בפרטי המסמכים המוגשים על ידי באי כוחו לערכאות המשפטיות.

28. תאגיד בנקאי ינקוט באמצעים הולמים על מנת לוודא שכל מידע מהותי שנמסר על ידי הלקוח לבא כוחו של התאגיד הבנקאי, ובכלל זאת בקשה של לקוח להסדרת חוב הפיגורים, יועבר לידיעת התאגיד הבנקאי.

29. התאגיד הבנקאי יפיק דוח שנתי, אודות חובות לקוחות שהועברו לטיפול באי כוחו של התאגיד הבנקאי, אשר יאפשר מעקב אחר חובות אלו והבטחת הטיפול הנאות של התאגיד הבנקאי בגבייתם.

30. לפחות אחת לשלוש שנים יבצע התאגיד הבנקאי ביקורת על כל אחד מבאי הכוח שנתמנו על ידו לטפל בגביית חובות, באמצעות רוי"ח חיצוני או ביקורת פנימית, אשר יבדקו, בין היתר, את יישום האמור בהוראה זו, את תקינות הנתונים והתחשיבים שעל בסיסם ננקטו הליכי גבייה נגד לקוחות, את מועד קבלת תקבולים על ידי החייב להקטנת חובו ומועד רישומם בספרי התאגיד הבנקאי.

31. דוח הביקורת יוגש לפונקציה לטיפול בגביית חובות אשר תקיים דיון בעניינו בסמוך למועד קבלתו. ריכוז ממצאי הדוחות השנתיים, דוחות הביקורת והפעולות שננקטו, ישולב בדיווח התקופתי של הפונקציה להנהלת התאגיד הבנקאי.

שכר טרחה והוצאות משפטיות

32. תאגיד בנקאי לא יגבה ולא ידרוש שכר טרחה והוצאות משפטיות אחרות בקשר להליך משפטי, אלא לאחר מועד פסיקתם, וזאת בסכום שנפסק על ידי בית משפט או רשות שיפוטית אחרת, כשכר טרחת בא כוחו והוצאות משפט.

33. על אף האמור בסעיף 32 לעיל, בהליכי הוצאה לפועל, אם לא נקבע שכר טרחה בחוק, בתקנות או בהחלטת רשם, יהא התאגיד הבנקאי רשאי לחייב את הלקוח בשכר הטרחה המינימלי שנקבע מכוח סעיף 81 לחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א – 1981.

34. שכר טרחת בא כוח התאגיד הבנקאי ו/או שכר טרחת כונס נכסים אשר נדרש הלקוח לשלם במסגרת הסדר פשרה שנערך בין התאגיד הבנקאי ובין הלקוח, יצוין בהסדר הפשרה, אשר יימסר לעיון הלקוח טרם חתימתו עליו.

הודעה תקופתית

35. אחת לשנה ישלח התאגיד הבנקאי ללקוח המצוי בטיפול משפטי ואשר נפתח נגדו תיק בלשכת ההוצאה לפועל הודעה אשר תכלול, לכל הפחות, את הנתונים הבאים, לגבי אותו

תיק:

(א) סכום החוב המקורי במועד פתיחת תיק ההוצאה לפועל;

(ב) שיעור הריבית לחיוב בפועל;

(ג) פירוט התקבולים ששולמו על חשבון החוב והתקבלו ב תאגיד הבנקאי;

(ד) יתרת החוב העדכנית בתאגיד הבנקאי, תוך הפניית תשומת לב הלקוח לפער שעשוי להיות בין יתרה זו ליתרת החוב בלשכת ההוצאה לפועל, ולסיבות אפשריות לפער האמור. אם קיימת ללקוח יתרת חוב נוספת בתאגיד הבנקאי, הקשורה לאותה הלוואה, תצוין גם יתרת חוב זו. במקרה שנערך הסדר עם החייב, יובהר בהודעה כי כל עוד החייב עומד בהסדר, יתרת החוב המחייבת לתשלום היא זו הקבועה בהסדר; (ה) דרכי התקשרות עם הגורם הרלבנטי בפונקציה לטיפול בגביית חובות בתאגיד הבנקאי.

עדכונים

חוזר 06 מספר	גרסה	פרטים	תאריך
2527	1	הוראה מקורית	01/02/17
2549	2	עדכון	08/01/18
2627	3	עדכון	01/10/20
2669	4	עדכון	30/09/21

נהלים למתן הלוואות לדיור

תוכן העניינים

<u>עמוד</u>	<u>פירוט</u>	<u>סעיף</u>
451-2.....	מבוא	1.
451-2.....	תחולה	2.
451-2.....	הגדרות	3.
451-3.....	מידע אודות הלוואות לדיור שמציע התאגיד הבנקאי	4.
451-3.....	הגבלה על סכום ההלוואה המרבי	א4.
451-3.....	הלוואה מפיקדונות הממשלה ואחרים	ב4.
451-4.....	אישור עקרוני ושמירת שיעור הריבית	ג4.
451-6.....	בוטל	5.
451-6.....	הלוואה לדיור על קרקע של המינהל	א5.
451-6.....	העברת כספי ההלוואה למוכר	6.
451-6.....	בטוחות על פי חוק	7.
451-7.....	הסבת ערבות	א7.
451-7.....	עמלה להבטחת ההלוואה ותשלומים אחרים	8.
451-7.....	הערכת נכס על ידי שמאי	9.
451-8.....	נוהל לביצוע הערכת הנכס	10.
451-8.....	ביטוח נכסים וביטוח חיים	11.
451-9.....	ביטוח באמצעות תאגיד שהוא סוכן ביטוח הנשלט בידי התאגיד הבנקאי	א11.
451-10.....	מועד זיכוי לווה בגין תשלום תקופתי	12.
451-10.....	פיגורים והתראה לפני נקיטת הליכים	13.
451-11.....	זקיפת תשלומים	14.
451-11.....	פירעון מוקדם חלקי	15.
451-11.....	מסירת מידע לשם בחינת כדאיות פירעון מוקדם	א15.
451-12.....	בקשה לביצוע פירעון מוקדם	ב15.
451-12.....	אישור בגין פירעון הלוואה	ג15.
451-13.....	מועד פירעון חודשי של הלוואה	16.
451-13.....	קביעת שיעור הריבית	א16.
451-13.....	הוראת מעבר לסעיף 16א	ב16.
451-15.....	מועד ביצוע הלוואה לצורך קביעת לוח סילוקין	17.
451-16.....	התחשבנות עבור תקופת הביניים	18.
451-16.....	יתרת זכות בחשבון הלווה	19.
451-17.....	שעבוד נכס בדרגה שניה	א19.
451-17.....	גרירת משכנתא	20.
451-17.....	בוטל	21.
451-18.....	<u>תוספת 1 - רשימת החברות העירוניות לשיקום הדיור</u>	
451-19.....	<u>תוספת 2 - קביעת מדד בסיס להלוואה</u>	
451-20.....	<u>תוספת 3 - מכתב כוונות</u>	
451-21.....	<u>תוספת 4 - חישוב הריבית הכוללת החזויה (העלות הממשית של האשראי)</u>	
451-25.....	<u>תוספת 5 - הסלים האחידים</u>	
451-26.....	<u>תוספת 6 - דף הסבר ופורמט אישור עקרוני</u>	
451-33.....	<u>נספח - שאלות ותשובות בקשר עם יישום הוראה 451 (נהלים למתן הלוואות לדיור)</u>	

נהלים למתן הלוואות לדיור

מבוא

1. בהוראה זו מפורטים נהלים שיחולו על הלוואות לדיור הניתנות על ידי תאגידים בנקאיים מכל המקורות העומדים לרשותם.

תחולה (9/00), (1/22)

2. (א) הנהלים דלהלן יחולו על הלוואות לדיור.
(ב) אין באמור בנהלים אלה כדי לשנות כל הוראה קיימת לגבי הלוואות מכוונות, שלגביהן יש לפעול לפי הוראות הגופים המסדירים את ההכוונה.
(ג) הוראה זו תחול על תאגיד בנקאי כהגדרתו בחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981 (להלן: "תאגיד בנקאי").
(ד) הוראת סעיף 15א(א)(13)(ב) לעניין הצגת המידע כפי שחל במועד מתן ההלוואה, תחול על הלוואות שנכרתו לאחר מועד כניסת גרסה מספר 21 להוראה לתוקף.

הגדרות (9/00), (1/04), (1/22)

3. "הלוואה לדיור"/"הלוואה" - הלוואה המקיימת אחד מאלה, ובלבד שלא ניתנה למטרת עסק:

- (1) ההלוואה מיועדת לרכישה או לחכירה של דירת מגורים, בנייתה, הרחבתה, או שיפוץ;
- (2) ההלוואה מיועדת לרכישת מגרש לבניית דירת מגורים או לרכישת זכות בדירת מגורים תמורת דמי מפתח;
- (3) ההלוואה ניתנה במשכון דירת מגורים;
- (4) ההלוואה מיועדת למימון פירעון מוקדם של הלוואה כאמור בסעיפים קטנים (1)-(2) במלואה או בחלקה;

"הלוואה מכוונת" -

הלוואה שניתנה לפי הסדר עם הממשלה, הסוכנות היהודית לא"י, ההסתדרות הציונית העולמית, עמידר, החברה הלאומית לשיכון עולים בע"מ, רשות מקומית, או אחת החברות המנויות בתוספת 1 - בין אם ניתנה מפיקדונות למתן הלוואות של הגופים האמורים ובין אם ניתנה מאמצעיו של התאגיד הבנקאי, למעט הלוואה משלימה שניתנה ביוזמת התאגיד הבנקאי ומאמצעיו;

"הלוואת גרייס" -

הלוואה אשר תנאי ההחזר שלה כוללים תקופת דחייה של החזר ההלוואה, כאשר בתום תקופת הדחייה ההלוואה משולמת כסדרה. יכולה להיות דחייה של החזר קרן בלבד ("גרייס חלקי") או דחייה של החזר קרן וריבית ("גרייס מלא");

"הלוואת בולט/בלון" -

הלוואה אשר לפי תנאי ההחזר שלה יתרת ההלוואה מוחזרת במלואה בתום התקופה, בין אם הריבית משולמת לאורך חיי ההלוואה ("בולט/בלון חלקי") ובין אם לאו ("בולט/בלון מלא");

- "תשלום תקופתי" -** תשלום חודשי, רבעוני או כל תקופה אחרת לפירעון ההלוואה, כפי שנקבע בהסכם ההלוואה ;
- "יום ביצוע ההלוואה" -** היום בו הועמדו כספי ההלוואה בפועל לרשות הלווה במישרין, או שהועברו לזכות מוכר הנכס, לפי הוראות בכתב מאת הלווה ;
- "להודיע" -** להודיע ללקוח בכתב.

מידע אודות הלוואות לדיוור שמציע התאגיד הבנקאי (1/04), (1/22)

4. (א) תאגיד בנקאי יפרסם לציבור באופן מקוון מידע אודות תנאים לקבלת הלוואה אשר יכלול, לכל הפחות, עניינים אלה :
- (1) תיאור כללי של כל סוגי ההלוואות המוצעות על ידי התאגיד הבנקאי, ובכלל זה, אופן התשלום, מנגנוני הריבית וההצמדה ועוגני השינוי שלהם ; מידע אודות הלוואות מוכוונות יכלול הפנייה לאזור הרלבנטי באתר האינטרנט של הגורם מציע הסדר ההלוואה המוכוונת.
  - (2) סדרי קבלת ההלוואה (פירוט הצעדים שעל אדם המבקש ליטול הלוואה מהתאגיד הבנקאי לנקוט בהם, לרבות המסמכים השונים הנדרשים בתהליך) ;
  - (3) הפנייה למחשבון כאמור בסעיף קטן (ג) להלן ;
  - (4) חיובים ועמלות מכל סוג, לרבות הוצאות המועברות על ידי התאגיד הבנקאי לצד שלישי, וכן הפניה לתעריפון משכנתאות בהתאם לכללי הבנקאות (שירות ללקוח)(עמלות), תשס"ח - 2008 ;
  - (5) סדרי פירעון, לרבות הסדרים בשל חיובים על פי הרשאה, וקביעת מועד הפירעון החודשי של ההלוואה ;
  - (6) עמלות הפירעון המוקדם על סוגי ההלוואות השונות ;
  - (7) הדרישות לביצוע ביטוח חיים וביטוח נכס, ככל שקיימות, והמידע אותו נדרש התאגיד הבנקאי למסור בהתאם לסעיפים 11(ב) ו-11(ג) להלן.
- (ב) בנוסף לאמור בסעיף קטן (א) לעיל, התאגיד הבנקאי יאפשר לאדם שאין לו גישה לאמצעים מקוונים לקבל את המידע האמור באמצעים סבירים אחרים.
- (ג) תאגיד בנקאי יעמיד לרשות הציבור מחשבון מקוון המאפשר ביצוע סימולציות של תמהילים שונים של הלוואות בטווחי זמן שונים, לרבות של הסלים האחידים לפי הוראה זו, לצורך קבלת אומדן על השפעת שינויים בתמהיל על סכום ההחזר החודשי הראשון, על סכום ההחזר החודשי הגבוה ביותר הצפוי על פי התחזית ועל סך הסכום הצפוי החזוי שישולם עד לסוף תקופת ההלוואה. המחשבון יציג ללקוח את "הריבית הכוללת החזויה" בתמהילים השונים.

הגבלה על סכום ההלוואה המרבי

44. תאגיד בנקאי, הנותן הלוואה באחריותו לצורך רכישת דירה, יגביל את סכום ההלוואה באופן שסך כל ההלוואות מכל המקורות, לרבות מפיקדונות ממשלה ומפיקדונות אחרים,

שאינם באחריות המפקד, לא יעלה על שיעור מסוים משווי הדירה, כפי שתקבע הנהלת התאגיד הבנקאי.

הלוואה מפיקדונות הממשלה ואחרים

4ב. תאגיד בנקאי הנותן הלוואה לרכישת דירה מפיקדונות מיועדים על אחריות מפקד, יסדיר בהסכם עם המפקד את פרטי הבטחונות שעליו לקבל מהלווה.

אישור עקרוני ושמירת שיעור הריבית (9/00), (1/04), (11/17), (11/18), (1/22)

ג. 4. (א) התאגיד הבנקאי יפעל כדלהלן :

(1) החליט תאגיד בנקאי להיענות לבקשת לקוח לקבלת הלוואה, בה ציין הלקוח את פרטי הנכס הספציפי שבעטיו נכללת ההלוואה בגדר "הלוואה לדיור" כאמור בסעיף 3 (להלן : מבקש ההלוואה), ייתן לו אישור עקרוני למתן הלוואה, זאת בשלב בו לא מושתות על מבקש ההלוואה עלויות כלשהן.

(2) אישור עקרוני זה יכלול תמהיל מסלולים המותאם לצרכי ומאפייני מבקש ההלוואה כפי שהוצע לו (להלן – "סל מוצע"), וכן תמהילי מסלולים אחידים בהתאם לקבוע בתוספת 5 (להלן – "הסלים האחידים"), בתוספת 6 ובסעיף קטן (ב) להלן.

(3) על אף האמור בס"ק (2), לא נדרש להציג סלים אחידים בהלוואות הבאות :

א. הלוואות "לכל מטרה" במשכון דירת מגורים, שאינן מיועדות

לרכישת זכויות במקרקעין, בסכום של עד 120,000 ₪ או

שמשך תקופת ההלוואה קצר מ-10 שנים ;

ב. הלוואות לדיור ללא משכון דירת מגורים (כגון הלוואות

לשיפוצים), ובלבד שמשך תקופת ההלוואה קצר מ-10 שנים ;

ג. הלוואות לדיור שמעמיד תאגיד בנקאי בהתאם להסכמים

שחתם עם נציגי הממשלה, לעובדי מדינה, לעובדי הוראה

ולזכאי מערכת הביטחון.

ד. הלוואות גישור שתקופת הפירעון שלהן היא עד שלוש שנים.

ה. הלוואות לדיור הניתנות לצורך פירעון חלקי של הלוואה

לדיור קיימת באותו תאגיד בנקאי.

(4) התאגיד הבנקאי יקבע תקופה סבירה להמצאת המסמכים הדרושים לאימות הנתונים, בה יוכל מבקש ההלוואה לקבל את ההלוואה באותם התנאים, ויודיע לו עליה. תקופה כאמור לא תפחת מ-24 ימים מיום מתן האישור העקרוני, ותצוין בו באופן בולט.

(5) הגיש לקוח בקשה לקבלת הלוואה כאמור (בסעיף זה – "בקשה"), יודיע לו התאגיד הבנקאי בכתב, האם נענה לבקשה או לא נענה לבקשה, תוך 5 ימי עסקים מיום הגשתה. החליט התאגיד הבנקאי להיענות לבקשה, ייתן

ללקוח את האישור העקרוני בתוך תקופה זו. במקרים חריגים, של הלוואות שמאפייניהן יוגדרו מראש במדיניות האשראי של התאגיד הבנקאי, תינתן החלטת התאגיד הבנקאי כאמור לעיל, לרבות האישור העקרוני, ככל שהוחלט להיענות לבקשה, בתוך 7 ימי עסקים, ותינתן הודעה ללקוח על החריגה במשך הזמן לטיפול בבקשתו והסיבה לכך.

- (6) תאגיד בנקאי יקבע נהלי עבודה ויקצה משאבים הולמים להבטחת שירות זמין וטיפול מהיר ויעיל בבקשה, אשר יאפשר שהות מספקת למתן האישור העקרוני והשלמת התהליך במסגרת התקופה בה האישור העקרוני בתוקף.
- (7) ביקש לקוח לשלב הלוואה מוכוונת באישור העקרוני, יכלול אותה התאגיד הבנקאי בסל המוצע, בהתאם לסכום אותו ציין הלקוח בבקשה. כמו כן, ביקש לקוח לשלב הלוואה מוכוונת באחד מהסלים שהוצעו לו, לאחר קבלת האישור העקרוני, ולא חלו שינויים אחרים כלשהם במאפייני הסיכון של ההלוואה, או בתמהיל ההלוואה (למעט הסכומים אשר יעודכנו בהתאמה, תוך שמירה על היחס שהוצע באישור העקרוני, כך שהתמהיל ישמר ביתרת ההלוואה המשלימה בסל מוצע מעודכן) - שיעורי הריביות במסלולים הקבועים ושיעורי ההפחתה או התוספת לריבית הבסיס במסלולים המשתנים, עבור ההלוואה המשלימה, לא יעלו על השיעורים אשר הוצעו לו באישור העקרוני וזאת עד תום התקופה המקורית לפי סעיף 4ג(א)(4) או סעיף 4ג(ז), לפי העניין.

(ב) אישור עקרוני כאמור יימסר בכתב ובהתאם למבנה ולתוכן המוצג בתוספת 6, בדגשים הבאים :

- (1) "שם ההלוואה" - יהיה בהתאם לשם ההלוואה בטבלת הייחוס שבתוספת 4; ככל שמדובר בהלוואה מוכוונת יתווסף "מוכוונת (זכאות)" לשם ההלוואה, עם פירוט קצר לגבי מהותה.
- (2) "תקופת ההלוואה" - בסל המוצע, תקופת ההלוואה תהיה לפי בחירת הלקוח. בסלים האחידים, תועמד ללקוח האפשרות לבחור תקופה אחת מבין התקופות הבאות: 10 שנים; 15 שנים; 20 שנים; 25 שנים; 30 שנים;
- (3) "אופן התשלום" - בסל המוצע, אופן התשלום יהיה בדרכים המקובלות, לפי בחירת הלקוח. בסלים האחידים, אופן התשלום יהיה לפי לוח שפיצר;
- (4) בהלוואות בריבית קבועה, "שיעור הריבית השנתית" יהיה שיעור הריבית הנקובה (הנומינלית)-שנקבע להלוואה באחוזים;
- (5) בהלוואות בריבית משתנה, "שיעור הריבית השנתית" יהיה שיעור הריבית הנקובה (הנומינלית) הנגזר מעקרונות שינוי הריבית באחוזים. יצוין ללקוח כי שיעור זה הוא נכון ליום מתן האישור העקרוני;

- (6) "הריבית הכוללת החזויה" (העלות הממשית של האשראי) תחושב לפי הנוסחה הקבועה בתוספת 4 ;
- (7) "סך כל הסכום הצפוי החזוי שישולם עד לסוף תקופת ההלוואה" יחושב לפי הנוסחה הקבועה בתוספת 4 (PMTt) ;
- (8) ההתייחסות לעמלות פירעון מוקדם תהיה בהתאם למוגדר בצו הבנקאות (פירעון מוקדם של הלוואה לדיור), התשס"ב-2002, לעניין הפרשי ריבית ;
- (9) בהלוואות שיש בהן מסלול שאינו כולל תחזיות, לרבות מסלול מט"ח, תצורף הבהרה ברורה ללקוח על כך שחשוב "הריבית הכוללת החזויה" (העלות הממשית של האשראי) אינו כולל תחזיות במסלול זה ;
- (10) "סכום ההחזר החודשי הראשון" יהיה לחודש ראשון עבור חודש תשלום מלא. "סכום ההחזר החודשי הגבוה ביותר הצפוי על פי התחזית" יחושב על בסיס התחזיות הרלבנטיות לתמהיל הסל ; במקרים של הלוואות גרייס/בולט/בלון מלא יש לציין "ראה הערה" ובמקרים של הלוואות גרייס/בולט/בלון חלקי יש לציין את הסכום החודשי החלקי שישולם. כמו כן, תיוסף הערת הסבר מתאימה בתחתית הטבלה. במקרים של הלוואות גרייס, הערת ההסבר האמורה תכלול גם את סכום התשלום הראשון שלאחר תום תקופת הדחייה ואת מועדו.
- (11) התאגיד הבנקאי רשאי להציע יותר משלושה מסלולים במסגרת הסל המוצע.

- (ג) בחלק "מידע נוסף" באישור העקרוני יוצג למבקש ההלוואה המידע הבא :
- (1) מידע נוסף ככל שישנו על שיעור ההצמדה, בסיס ההצמדה ומועדו ; העקרונות לשינוי הריבית בהלוואה ; הודעה שהעוגן (באחוזים) יכול להשתנות ביום מתן ההלוואה ; תנאי הפירעון המוקדם ; הסיכונים אותם דורש התאגיד הבנקאי שיהיו מכוסים בביטוח, ככל שהוא דורש.
- (2) הפנייה לביצוע שמאות, תוך פירוט רשימת השמאים עימם עובד התאגיד הבנקאי לצורך הערכת נכסים לצרכי קבלת הלוואות לדיור, והפועלים באזור הגאוגרפי בו מצוי הנכס, והסבר לגבי האמור בסעיף 9(ה), וכן יפנה את הלקוח למחשבון כאמור בסעיף 4(ג).
- (3) רשימת המסמכים אשר הוא נדרש להמציא לצורך קבלת ההלוואה.
- (ד) בחר תאגיד בנקאי למסור למבקש ההלוואה יותר מאישור עקרוני אחד, רשאי התאגיד הבנקאי להציג לו את המידע המופיע בחלק "מידע נוסף" באישור העקרוני פעם אחת ובלבד שלא חל שינוי בנתונים המופיעים בו.
- (ה) התאגיד הבנקאי יאפשר למבקש ההלוואה להגיש בקשה לאישור עקרוני גם באופן מקוון ובטלפון, וכן יאפשר למבקש ההלוואה לקבל את האישור העקרוני ואת המידע כאמור בס"ק (ג), בדרכים המקובלות, לרבות באופן מקוון, בהתאם לבחירת מבקש ההלוואה, בפורמט המאפשר שמירה והדפסה.

- (ו) במקרה שמבקש ההלוואה המציא את הנדרש ממנו באיחור, יפנה התאגיד הבנקאי את תשומת ליבו לכך שחלף המועד לשמירת התנאים וימסור לו אישור עקרוני מעודכן. התאגיד הבנקאי רשאי שלא למסור פעם נוספת את המידע המופיע בחלק "מידע נוסף" באישור העקרוני ובלבד שלא חל שינוי בנתונים המופיעים בו.
- (ז) למרות האמור בס"ק (א), במקרה בו האישור העקרוני הינו עבור הלוואה שאין צורך לבצע עבורה שעבוד חדש, לא תפחת התקופה האמורה לשמירת התנאים בס"ק (א) מ-12 ימים מיום מתן האישור העקרוני.

ביצוע ההלוואה (1/04)

5. בוטל.

הלוואה לדיוור על קרקע של המינהל (1/04)

א5. בעסקה למתן הלוואה לדיוור על קרקע של מינהל מקרקעי ישראל (להלן - המינהל), שמתבצעת על סמך חוזה פיתוח שחתם הלווה עם המינהל - יודיע התאגיד הבנקאי לערבים במעמד חתימתם על חוזה הערבות, שלאור ההסכמים בין המינהל ובין הלווה ייתכן מצב שלא ניתן יהיה להיפרע מהמקרקעין, ועקב כך חתימת הערבים על חוזה הערבות עלולה להיות הבטוחה הבלעדית והיחידה להחזרת ההלוואה.

העברת כספי ההלוואה למוכר (1/04)

6. תאגיד בנקאי, שעל פי הוראה בכתב שקיבל מהלווה מעביר את כספי ההלוואה למוכר, יפעל כלהלן:
- (א) יבצע את ההלוואה על פי המועד הנקוב בחוזה בין הלווה לבין המוכר, אלא אם כן התאגיד הבנקאי והלווה הסכימו בכתב על מועד אחר;
- (ב) יודיע ללווה את מועד ביצוע התשלום למוכר ויצרף להודעתו העתק של מסמך המאשר את תשלום כספי ההלוואה למוכר;
- (ג) נזקף הזיכוי לזכות חשבון המוכר באותו תאגיד בנקאי - יקפיד על כך, שתקויים חפיפה מלאה בין המועד לתחילת חיוב הריבית של הלווה לבין מועד זיכוי המוכר.

בטוחות על פי חוק

7. לפני העברת כספי ההלוואה למוכר ברכישה מיד ראשונה, יפעל התאגיד הבנקאי כלהלן:
- (א) כאשר תאגיד בנקאי מממן את המוכר בדרך כלשהי (כגון בהלוואה או בערבות), עליו לוודא כי הלווה קיבל ממוכר הדירה בטוחות כנדרש על פי חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה - 1974 (להלן בהוראה זו: חוק המכר (דירות)).
- (ב) אם אין קשר עסקי בין התאגיד הבנקאי לבין מוכר הדירה כאמור בסעיף קטן (א), יודיע התאגיד הבנקאי ללווה על קיום חוק המכר (דירות) ועל המתחייב מכך מטעם המוכר.

הסבת ערבות (9/00)

7א. תאגיד בנקאי לא יסרב לבקשת רוכש דירת מגורים, להסב ערבות על פי חוק המכר (דירות), לטובת תאגיד בנקאי אחר שהעמיד הלוואה לאותו רוכש.

עמלה להבטחת ההלוואה ותשלומים אחרים

8. תאגיד בנקאי לא ידרוש מהלווים או מהמוכר או מכל אדם אחר הקשור לעסקה, עמלה להבטחת הלוואה (כמו למשל, דמי שריון או תשלום בגין אופציה לקבלת הלוואה) ולא יגבה עמלה מכל סוג שהוא בגין הבטחת ההלוואה.

הערכת נכס על ידי שמאי (1/04), (11/18)

9. (א) כלל, יש מקום לחייב לווה בגין הוצאות הערכת נכס, רק כאשר התנאים הספציפיים הקשורים לאותה הלוואה מחייבים לבצע הערכת נכס.
- (ב) דרש התאגיד הבנקאי שהנכס נשוא ההלוואה יהיה משועבד כערובה להלוואה, וסבר כי יש מקום לבצע הערכת נכס כאמור בסעיף קטן (א), יפעל התאגיד הבנקאי לעניין הערכת הנכס כלהלן:
  - (1) לגבי הלוואות מוכוונות - על פי הנהלים שנקבעו על ידי משרדי הממשלה המוסמכים (משרד האוצר ומשרד הבינוי והשיכון);
  - (2) לגבי הלוואות המורכבות מהלוואות מוכוונות ומהלוואות אחרות, תבוצע הערכת נכס אחת, על פי הנהלים שנקבעו על ידי משרדי הממשלה המוסמכים.
- (ג) פנה התאגיד הבנקאי לשמאי לבצע הערכת נכס, רשאי התאגיד הבנקאי לחייב את הלווה בהוצאות הממשיות שהיו לו או כפי שנקבע בתעריפון העמלות של התאגיד הבנקאי, לפי הסכום הנמוך ביניהם.
- (ד) חייב התאגיד הבנקאי את הלווה בגין הערכת השמאי, ימסור לו העתק מדוח השומה.
- (ה) תאגיד בנקאי לא יסרב סירוב בלתי סביר לבקשת לווה לעשות שימוש בהערכת נכס שהציג לווה, ובלבד שניתנה לבקשת תאגיד בנקאי אחר לצורך מתן הלוואה לדיוור, ושהשמאי נכלל ברשימת השמאים המפורטת בהפניה לביצוע שמאות שניתנה ללקוח כאמור בסעיף 4(ב)(8), ושלא חלפו 90 ימים ממועד הערכת הנכס. התאגיד הבנקאי רשאי לדרוש כי השמאי יפנה את הערכת הנכס ישירות אליו, וכן הוא רשאי לדרוש ביצוע התאמות בשומה.

נוהל לביצוע הערכת הנכס

10. (א) השומה תיערך בידי שמאי מוסמך באופן בלתי תלוי במידע שמצוי בידי התאגיד הבנקאי; עריכת השומה מחייבת ביקור פיזי בנכס, וכן הכנת תרשים של הנכס.

(ב) השומה המוגשת לתאגיד הבנקאי תכלול תיאור מפורט של הנכס וכן את כל אותם הפרטים הנדרשים על ידי משרדי הממשלה המוסמכים בשמאות דירות להלוואות מוכוונות, וכן הצהרת השמאי על תאריך ביקורו בנכס.

ביטוח נכסים וביטוח חיים (1/98), (9/00), (1/04) (11/06)

11. (א) תאגיד בנקאי רשאי לדרוש מהלווה לבטח את הנכס המשמש כערובה להלוואה, וכן לבצע ביטוח חיים בגבולות סכום ההלוואה שקיבל, ובלבד שהתאגיד הבנקאי יהא מוטב בלתי חוזר.

(ב) (1) התאגיד הבנקאי יודיע ללווה כי הוא רשאי לבצע את הביטוחים הנ"ל במישרין, שלא באמצעות תאגיד שהוא סוכן ביטוח הנשלט על ידי התאגיד הבנקאי (להלן: ביטוח חיצוני). במקרה זה, רשאי התאגיד הבנקאי לעמוד על קיומם של אותם תנאים הדרושים לשם הבטחת זכויותיו; הודעה כאמור תופיע באופן בולט ובאותיות גדולות בדפי ההסבר לפי סעיף 4(א), בהסכם ההלוואה ובהודעה השנתית לפי סעיף 11(ה).

(2) ביצע לווה ביטוח נכס חיצוני או ביטוח חיים חיצוני, ומסר את פוליסת הביטוח בסניף התאגיד הבנקאי, ימסור לו התאגיד הבנקאי אישור על קבלתה במועד מסירתה לתאגיד הבנקאי. התאגיד הבנקאי יודיע ללווה ולמבטח תוך ארבעה עשר ימים כי הפוליסה שהומצאה אינה עונה על דרישותיו, ובעקבות זאת ביטח התאגיד הבנקאי את הלווה בביטוח מטעמו, או לחילופין שהפוליסה עונה על דרישותיו.

(3) ביצע לווה ביטוח נכס חיצוני כאמור, או ביטוח חיים חיצוני הפוקע בתום שנת ביטוח, יודיע לו התאגיד הבנקאי לקראת תום שנת הביטוח, ולא יאוחר משלושים יום לפני תום שנת הביטוח, על פקיעת הביטוח. לקוח שלא המציא פוליסה עד למועד פקיעת הביטוח, רשאי התאגיד הבנקאי לבטחו, ולמסור לו הודעה שתכלול פרטים על תנאי הביטוח, לרבות היות הביטוח ביטוח חסר על כל המשתמע מכך. לעניין ביטוח נכס, לא יעלה סכום הביטוח על ערך יתרת ההלוואה המשוערכת הבלתי מסולקת, כהגדרתה בסעיף (ד) להלן.

(ג) תאגיד בנקאי לא יחייב לווה בביטוח דירת מגורים שרכש מקבלן, במועד מוקדם מהמועד בו התחייב המוכר, בחוזה המכירה, למסור את הדירה לקונה, אלא אם הדירה נמסרה לקונה קודם למועד האמור. אם לא נקבע בחוזה המכירה מועד כנ"ל, או אם ביקש הלווה מועד אחר לתחילת הביטוח - והמועד המבוקש אינו מגדיל את הסיכון של התאגיד הבנקאי - ייקבע המועד על פי הודעת הלווה בכתב.

(ד) (1) תאגיד בנקאי לא יחייב לווה בביטוח הנכס המשועבד בערך העולה על יתרת ההלוואה המשוערכת הבלתי מסולקת. לצורך כך, יעמיד התאגיד הבנקאי בפני הלווה, במסמך נפרד, את האפשרות לבחור בביטוח נכס בערך שאינו עולה על יתרת ההלוואה המשוערכת הבלתי מסולקת. במסמך האמור תובהר המשמעות של ביטוח הנכס בערך זה בלבד.

(2) במקרה שהלקוח בחר לבטח את הנכס באמצעות התאגיד הבנקאי, בערך שאינו עולה על יתרת ההלוואה המשוערכת הבלתי מסולקת כאמור בפסקה (1) לעיל, אחת לתקופה שלא תעלה על שנה, יעדכן התאגיד הבנקאי את סכום הביטוח בהתאם ליתרת ההלוואה המשוערכת הבלתי מסולקת.

(3) תאגיד בנקאי לא יחייב לווה לבצע ביטוח חיים וביטוח נכס בהלוואות בסכומים עד 30,000 ש"ח או שיתרתן אינה עולה על סכום זה. פחתה היתרה הבלתי מסולקת של ההלוואה מ-30,000 ש"ח או עתידה לפחות כאמור במהלך השנה הקלנדרית הקרובה, יודיע התאגיד הבנקאי ללווה כי הוא רשאי לבטל פוליסות הביטוח כאמור.

לעניין סעיף זה - "יתרת הלוואה משוערכת בלתי מסולקת" - יתרת הלוואה משוערכת, בניכוי ערך הקרקע המתייחס לדירה, ובתוספת עד 20% מהיתרה שהתקבלה.

(ה) נעשה ביטוח נכס או ביטוח חיים באמצעות התאגיד הבנקאי, יודיע התאגיד הבנקאי ללקוח אחת לשנה על:

(1) הסכומים ששולמו בגין ביטוח במהלך השנה החולפת, לרבות אישור בגין שיעור וסכום הפרמיה השנתית ששולמה בגין כל אחד מהביטוחים. על האישור להיות תואם גם לדרישות מס הכנסה;

(2) שיעור הכיסוי בגין כל אחד מהביטוחים. לעניין זה, בביטוח נכס, שיעור הכיסוי הוא הסכום המבוטח חלקי ערך המבנה (כינון);

(3) הבהרה כי הלקוח יכול לבטל את הפוליסה בכל עת ללא עמלה, אם יציג בפני התאגיד הבנקאי פוליסת ביטוח חילופית שהתאגיד הבנקאי הוא המוטב הבלתי חוזר בה;

(4) העדר החובה לבצע ביטוח בגין הלוואות בסכומים עד 30,000 ש"ח או שיתרתן אינה עולה על סכום זה, לרבות האפשרות לבטל ביטוחים קיימים אלה.

(ו) זמן סביר לפני מועד פקיעת תוקפו של ביטוח חיים שנעשה באמצעות התאגיד הבנקאי, תישלח ללקוח הודעה על כך.

ביטוח באמצעות תאגיד שהוא סוכן ביטוח הנשלט בידי התאגיד הבנקאי (11/06)

11א. (א) תאגיד בנקאי רשאי לשווק ביטוח אגב הלוואה לדיור באמצעות תאגיד שהוא סוכן ביטוח הנשלט על ידו או על ידי השולט בו (להלן: סוכן ביטוח) ולהציב בסניפיו עמדות שיווק בלתי מאוישות של סוכן הביטוח, ובלבד שעמדות השיווק יופרדו באופן ברור משאר העיסוקים שבתאגיד הבנקאי.

(ב) התאגיד הבנקאי לא יקבל מהמבטח, במישרין או בעקיפין, לרבות בדרך של מתן שירותים, טובת הנאה מסוג כלשהו, למעט עמלת ביטוח שתשולם לסוכן הביטוח.

(ג) גביית הפרמיות וכן ההתכתבויות עם הלווה בעניין הביטוח, לרבות הדיווחים אודות הביטוח, ייעשו על ידי סוכנות הביטוח בעצמה.

(ד) התאגיד הבנקאי יודא כי לא ייעשה שימוש במידע שאצל סוכן הביטוח למעט שימוש על ידי סוכן הביטוח למטרות ביטוח אגב מתן הלוואה לדיור כאמור בסעיף 11(ב)(2) לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981. לעניין זה, "שימוש במידע" – לרבות הפניית לקוחות, במישרין או בעקיפין, לגורם אחר.

מועד זיכוי לווה בגין תשלום תקופתי (9/00), (1/04)

12. במקרה של תשלום בשקלים, תאגיד בנקאי יזכה את חשבון הלווה לפי "ערך" היום בו בוצע תשלום תקופתי בפועל, והכל בכפוף לאמור בהוראות הבנקאות (שרות ללקוח) (דרכי חישוב ריבית), התשנ"א - 1990.

פיגורים והתראה לפני נקיטת הליכים (1/04), (5/13)

13. (א) בהלוואה לדיור, כהגדרתה בחוק הלוואות לדיור, התשנ"ב – 1992 (להלן: חוק הלוואות לדיור) - הודעה ללווה על האפשרות להגיש בקשה לסיוע לוועדה המיוחדת, כאמור בסעיף 5א(ה) לחוק הלוואות לדיור, תימסר ללווה בהודעה על פיגור בתשלומים. ההודעה תכלול הסבר מפורט אשר יתייחס לעניינים הבאים:

- (1) קיומה של הוועדה המיוחדת;
- (2) מטרת הוועדה המיוחדת;
- (3) הרכב הוועדה המיוחדת, כמפורט בסעיף 5א(ג) לחוק הלוואות לדיור;
- (4) זכותו של הלווה לפנות לוועדה המיוחדת בבקשה לסיוע;
- (5) אופן הגשת הבקשה לסיוע לוועדה המיוחדת והמסמכים שיש לצרף אליה;
- (6) מועדים רלבנטיים כאמור בסעיפים 5א ו-5ב לחוק הלוואות לדיור.
- (ב) הודעת תאגיד בנקאי ללווה על פיגור בתשלומים תכלול, בין היתר, את דרכי ההתקשרות עם התאגיד הבנקאי בכל עניין הקשור לחוב שבפיגור.
- (ג) בנסיבות בהן חלה על התאגיד הבנקאי חובה להעביר מידע על הלווה, בהתאם להוראות סעיף 16א(5) לחוק שירות נתוני אשראי, התשס"ב – 2002, תכלול כל הודעה ללווה על כוונה לנקוט בהליכים לגביית חוב, את האמור בסעיף זה.
- (ד) תאגיד בנקאי ינקוט באמצעים הולמים על מנת לוודא שכל בקשת לווה להסדרת חוב הפיגורים, אשר תופנה לבא כוחו של התאגיד הבנקאי, תועבר לידיעת התאגיד הבנקאי.
- (ה) תאגיד בנקאי יודיע ללווה, זמן סביר מראש, על כוונתו לפתוח בהליכים למימוש הנכס הממושכן.

זקיפת תשלומים (9/00), (1/04), (11/06)

14. (א) קיבל הלווה הלוואות ממקורות שונים ובתנאים שונים יזקוף התאגיד הבנקאי כספים שקיבל שלא על פי לוח התשלומים, לפי הוראות הלווה. בהיעדר הוראה מהלווה, ישתמש התאגיד הבנקאי בכספים שקיבל לפירעון ההלוואה היקרה ביותר מבחינת הלווה. בהיעדר הוראה מהלווה ובהיעדר העדפה ברורה (למשל,

במצב בו ההלוואות הן בבסיסי הצמדה שונים) זקיפת התשלומים להלוואות השונות תיעשה בהתאם לחלקן היחסי ביתרת ההלוואות ביום הפקדת התשלום.

(ב) חובת התאגיד הבנקאי לזקוף תשלומים כאמור בסעיף קטן (א) לא תחול במקרים בהם פועל התאגיד הבנקאי על פי הסכם מחייב עם משרד האוצר, וכן במקרים בהם סבור התאגיד הבנקאי כי זקיפת תשלומים כאמור בסעיף קטן (א) עלולה לפגוע בערב.

פירעון מוקדם חלקי

15. (א) במקרה של פירעון מוקדם חלקי תוקטן תקופת ההלוואה; עם זאת רשאי הלווה להקטין את התשלומים התקופתיים.

(ב) הוקטנה תקופת ההלוואה כאמור, יש לראות את התקופה המקוצרת, לכל דבר ועניין, כתקופת ההלוואה.

מסירת מידע לשם בחינת כדאיות פירעון מוקדם (11/06), (11/18), (1/22)

15א. (א) התאגיד הבנקאי יציג ביישום האינטרנטי שהוא מציע ללקוחותיו מידע עדכני אודות ההלוואה אשר יכלול, לכל הפחות, את הפרטים הבאים לכל מסלול של ההלוואה:

- (1) מטרת ההלוואה;
- (2) סכום ההלוואה המקורי;
- (3) היתרה לסילוק לפי מרכיביה השונים (קרן, הצמדה, ריבית);
- (4) סוג ההלוואה (מענק מותנה, זכאות, משלימה, אחר);
- (5) מועד מתן ההלוואה;
- (6) מועד התשלום הראשון בגין ההלוואה;
- (7) המועד הצפוי לתשלום האחרון בגין ההלוואה;
- (8) שיטת פירעון ההלוואה (שפיצר, קרן שווה, בלון וכיו"ב);
- (9) בסיס ההצמדה;
- (10) מדד בסיס במונחי הבסיס האחרון שקבעה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה;
- (11) שער בסיס (בהלוואות צמודות למטבע חוץ);
- (12) סוג ריבית (קבועה, משתנה);
- (13) (א) בהלוואות בריבית קבועה - שיעור הריבית המתואמת (באחוזים);
(ב) בהלוואות בריבית משתנה - שיעור הריבית המתואמת (באחוזים)
- הנגזר מעקרונות שינוי הריבית, והעוגן עליו מבוסס מנגנון קביעת הריבית ושיעורו, כפי שחלו במועד מתן ההלוואה, וכשהם מעודכנים למועד מסירת המידע, תדירות שינוי הריבית, מועד שינוי הריבית הקרוב;
- (14) סכום עמלות הפירעון המוקדם הנכונות לעת בקשת הלווה כאמור;
- (15) "הריבית הכוללת החזויה" (העלות הממשית של האשראי) - תחושב לפי הנוסחה הקבועה בתוספת 4 לעניין זה;
- (16) "שיעור הריבית לצרכי השוואה" - יחושב לפי הנוסחה הקבועה בתוספת 4 לעניין זה. בסמוך לנתון יוצג ההסבר הבא ללקוח: נתון זה הינו לצרכי השוואה, ככל שהינך שוקל למחזר את ההלוואה על ידי לקיחת הלוואה אחרת.

ככל ש"שיעור הריבית לצרכי השוואה" גבוה מ"שיעור הריבית הכוללת החזויה" המופיע באישור העקרוני של ההלוואה החדשה, אזי קיימת כדאיות כלכלית לביצוע המחזור.

- (א1) מבלי לגרוע מהאמור בס"ק (א), תאגיד בנקאי יציג ביישום האינטרנטי שהוא מציע ללקוחותיו מידע עדכני אודות הנתונים המפורטים בסעיפים 15א(א)-(15)-(16), גם עבור ההלוואה כולה. הנתונים יחושבו לפי הנוסחה הקבועה בתוספת 4 לעניין זה ;
- (ב) בטל.
- (ג) ביקש לקוח, שאינו מקבל מידע אודות חשבונו מהתאגיד הבנקאי ביישום האינטרנטי את המידע לפי ס"ק (א) ו-1א(א), ימסור לו התאגיד הבנקאי את המידע בכתב. התאגיד הבנקאי יאפשר ללקוח זה לקבל את המידע עד פעמיים בשנה קלנדרית, ללא גביית עמלה מהלקוח בגין מסירת המידע.
- (ד) בטל.

בקשה לביצוע פירעון מוקדם (10/06)

- 15ב. בנוסף לאמור בצו הבנקאות (עמלות פירעון מוקדם), התשס"ב-2002, ימסור התאגיד הבנקאי ללווה, המבקש לבצע פירעון מוקדם, את הפרטים הבאים בכתב :
- (א) פירוט יתרת ההלוואה לפי מרכיביה השונים והודעה על מועדי מתן אישור הסילוק כאמור בסעיפים 15ג(ב) ו-ג).
- (ב) אישור על כך שלאחר פירעון מלא של ההלוואה, יסיר התאגיד הבנקאי את השעבוד המוטל על הנכס ששועבד לו כבטוחה להלוואה והכל על פי נוסח מכתב הכוונות שבתוספת השלישית.
- (ג) ביקש הלווה לפרוע את ההלוואה באמצעות הלוואה אחרת ממלווה מוסדי, כהגדרתו בחוק אשראי הוגן, התשנ"ג-1993, ימסור התאגיד הבנקאי ללווה את הסכמתו על כך שיירשם שעבוד בדרגה שנייה על הנכס המשועבד לו כבטוחה להלוואה, והכל על פי נוסח מכתב הכוונות שבתוספת השלישית.
- (ד) האמור בסעיפים (א) ו-ב) לא יהיה כרוך בתשלום עמלה בידי הלקוח פעמיים בשנה קלנדרית.
- (ה) התאגיד הבנקאי ימסור את המידע האמור בסעיפים קטנים (ב) ו-ג) עד שלושה ימי עסקים ממועד בקשתו של הלקוח.

אישור בגין פירעון הלוואה (1/04), (10/06), (11/18)

- 15ג. (א) לאחר ביצוע פירעון מוקדם כאמור, ימסור התאגיד הבנקאי ללווה אישור על כך.
- (א1) לאחר ביצוע פירעון מוקדם יודיע התאגיד הבנקאי ללווה כי באפשרותו לפנות לסוכן הביטוח או לחברת הביטוח החיצוני, לפי העניין, בבקשה להקטין את סכום הביטוח או לבטל את השעבוד הקיים לטובת התאגיד הבנקאי, בהתאם למקרה. התאגיד הבנקאי ימסור ללווה אישור ייעודי, ממוען לחברת הביטוח, הכולל את הסכמת התאגיד הבנקאי להקטנת סכום הביטוח או לביטול השעבוד

הקיים לטובת התאגיד הבנקאי. במקרה של פירעון חלקי יציין התאגיד הבנקאי את סכום יתרת ההלוואה שטרם נפרעה.

(א2) לאחר פירעון סופי או לאחר פירעון חלק מן ההלוואה אשר בעקבותיו אין התאגיד הבנקאי דורש עוד פוליסת ביטוח יצוין, בין היתר, כי לאור פירעון ההלוואה מודיע התאגיד הבנקאי, כי ניתן מבחינתו לבטל את סעיף שעבוד הפוליסה לטובתו.

(ב) לאחר ביצוע פירעון מלא של ההלוואה, ימסור התאגיד הבנקאי ללווה, תוך חמישה ימי עסקים, אישור סילוק בו יכתב כי הלווה פרע את מלוא ההלוואה, וכי אין לתאגיד הבנקאי אינטרס בנכס המשועבד, ככל שכך המצב, וכי התאגיד הבנקאי מחויב לבטל את השעבודים בגין ההלוואה תוך פרקי הזמן המפורטים בסעיף 9 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981. נפרעה ההלוואה באמצעות שיק במטבע חוץ, יוארך המועד האמור לשה עשר ימי עסקים.

(ג) מבלי לגרוע מכלליות האמור בסעיף קטן (ב), בנסיבות בהן הפירעון בוצע באמצעות תשלום במזומן או באמצעות העברה בנקאית, והלווה המציא לתאגיד הבנקאי אסמכתא המעידה על ביצוע התשלום, ימסור התאגיד הבנקאי ללווה אישור סילוק הלוואה, לא יאוחר משני ימי עסקים ממועד מסירת האסמכתא.

מועד פירעון חודשי של הלוואה (2/00), (1/04), (11/06)

16. (א) ככלל, תאגיד בנקאי יבצע הלוואה במועד המבוקש על ידי הלווה.
- (ב) בהלוואות צמודות למדד, בסיס ההצמדה ייקבע לפי המדד כאמור בתוספת 2 להוראה.
- (ג) במועד מתן ההלוואה, הלווה יהיה רשאי לבחור מועד קבוע לפירעון ההלוואה באחד משלושת המועדים הבאים: ה-1 בחודש, ה-10 בחודש, או ה-15 בחודש.
- (ד) התאגיד הבנקאי רשאי להציע ללקוח לבחור במועדים נוספים על אלה הקבועים בסעיף קטן (ג) (להלן - מועד נוסף); בחר הלווה במועד נוסף יחול האמור בסעיפים 17 ו-18 בשינויים המתחייבים.

קביעת שיעור הריבית (9/00), (1/04), (11/06), (9/13), (1/22)

- 16א. בהלוואות בהן שיעור הריבית אינו קבוע ואינו ידוע לאורך כל חיי ההלוואה (כגון: הלוואות בריבית משתנה, לרבות הלוואות בהן ללווה זכות לקבע את שיעור הריבית או לעבור למסלול אחר, והלוואות המבוצעות בחלקים), יפעל התאגיד הבנקאי כדלהלן:
- (א) הבסיס לקביעת שיעור הריבית בהלוואה, במועד שינויו, יהיה אובייקטיבי חיצוני (היינו, שלתאגיד לא תהיה השפעה ישירה בקביעתו, כגון: שיעור הריבית הממוצעת כהגדרתה בצו הבנקאות (עמלות פירעון מוקדם), התשס"ב - 2002, ריבית פריים או עקום האפס שמפרסם בנק ישראל).
- מידע מפורט על הבסיס האמור, יימסר ללווה טרם ביצוע ההלוואה, יופיע בהסכם ההלוואה, יפורסם לציבור באופן מקוון ולרבות הצגת נתונים היסטוריים.

(ב) בוטל.

(ג) בוטל.

(ד) תאגיד בנקאי יודיע ללווה לפחות 14 ימים לפני מועד שינוי הריבית על המועד בו צפויה הריבית על ההלוואה להשתנות, ואם הדבר אפשרי גם על שיעור הריבית החדש.

סעיף זה לא יחול על הלוואות בריבית משתנה, בהן בריבית הבסיס תדירות שינוי הריבית נמוכה מאחת לשנה. כמו כן, לא יחול סעיף זה על הלוואות המבוצעות בחלקים, לגבי אותם חלקים שטרם בוצעו.

הוראת מעבר לסעיף 16א (8/01), (1/02)

16. (א) שיעור ריבית החידוש, בכל מועד חידוש ריבית במהלך חיי הלוואה לדיור צמודה למדד בריבית משתנה, לרבות מועד הפיכת ריבית ממשתנה לקבועה (להלן: הלוואה בריבית משתנה), אשר בוצעה לפני ה- 1.11.00 על בסיס שאינו אובייקטיבי חיצוני (כגון: ריבית תעריפית או ריבית הנהוגה בתאגיד הבנקאי), יקבע לפי הנמוך מבין שני אלה:

(1) שיעור הריבית, המתקבל מהחישוב אשר נקבע בהסכם שבין התאגיד הבנקאי לבין הלווה, קרי שיעור הריבית אותו היה קובע הבנק לולא הוראה זו.

(2) (א) במועד החידוש הראשון שלאחר 31.8.01 - שיעור הריבית, המתקבל ממנגנון החישוב אשר נקבע לחידוש הריבית בהלוואות חדשות בריבית משתנה שביצע התאגיד הבנקאי (בהתחשב בתוספת הממוצעת על ריבית הבסיס האובייקטיבי החיצוני), בחודש שלפני החודש שקדם למועד שינוי הריבית לראשונה לאחר 31.8.01. תאגיד בנקאי אשר מבחין בקביעת שיעור הריבית בין הלוואות המיועדות לרכישת דירת מגורים לבין הלוואות אחרות שסעיף זה חל עליהן, יתייחס לשיעור הריבית המתקבל ממנגנון החישוב כאמור תוך שמירה על הבחנה זו.

(ב) במועד חידוש אחר - שיעור ריבית הבסיס האובייקטיבי החיצוני הידוע במועד השינוי והתוספת הממוצעת עליו כפי שנקבעה בפסקה 2(א) לעיל (קרי, במועד החידוש הראשון).
(לדוגמא:

- מועד החידוש לראשונה חל ב-1.9.01, והבנק ביצע בחודש יולי 2001 הלוואות לדיור בריבית משתנה על בסיס הריבית הממוצעת שמפרסם בנק ישראל בתוספת 0.35% בממוצע, כאשר הריבית הממוצעת שפרסם בנק ישראל, הידועה במועד החידוש היא 6.5%.

- בנתונים לעיל, הריבית שתתקבל על-פי סעיף קטן (א)(2) במועד החידוש הראשון, היא 6.85%. תוספת זו (0.35%) תתווסף לריבית הממוצעת האחרונה הידועה בכל מועדי החידוש הבאים.

- אי-לכך, אם מועד החידוש השני חל ב-1.9.02, והריבית הממוצעת הידועה בגין המחצית הראשונה של חודש אוגוסט

2002 היא 6.4%, אזי הריבית שתתקבל על-פי סעיף קטן (א)(2)

היא 6.75%, היינו ריבית הבסיס והתוספת הממוצעת (0.35%)

כפי שנקבעה במועד החידוש הראשון).

(ב) (1) לא ביצע תאגיד בנקאי בחודש שלפני החודש שקדם למועד שינוי הריבית

הלוואות חדשות בריבית משתנה, שיעור הריבית שיקבע לצורך ביצוע האמור בסעיף קטן (א)(2) לעיל, יהיה הריבית הממוצעת האחרונה שפרסם בנק ישראל, הידועה במועד החידוש.

(2) ביצע התאגיד הבנקאי בחודש שלפני החודש שקדם למועד שינוי הריבית

הלוואות בריבית משתנה תוך הסתמכות על מספר בסיסי ריבית, ישתמש לביצוע האמור בסעיף קטן (א)(2) לעיל בבסיס הריבית בו סך ההלוואות הוא הגבוה ביותר.

(ג) מיד לאחר מועד עדכון הריבית יודיע התאגיד הבנקאי ללווה על שיעור הריבית

החדש. בהודעה יציין התאגיד הבנקאי כי קיימת תקרת ריבית להלוואות מסוג זה על-בסיס אובייקטיבי חיצוני הנהוג באותו תאגיד בנקאי, יציין את בסיס הריבית ויפרט את שיעורי הריבית לפי סעיף קטן (א) לעיל.

(ד) (1) אין בהוראת מעבר זו כדי לפגוע בכל זכות או הטבה שקיבל הלווה במסגרת

הסכם ההלוואה.

(2) האמור בסעיפים קטנים (א) עד (ד)(1), יחול גם בהפיכת הלוואה על בסיס

ריבית משתנה, להלוואה על בסיס ריבית קבועה, אם זכאי לכך הלקוח על פי הסכם עם הבנק, תוך השינויים המתאימים.

(ה) תאגיד בנקאי הסבור ששיטת קביעת ריבית החידוש במועדי שינוי הריבית נקבעה

על-ידו לפני 1.11.00 על-בסיס אובייקטיבי, באופן שיטתי ומתועד, רשאי להגיש למפקח בקשה מפורטת ומנומקת בכתב שלא לפעול על-פי האמור בסעיף קטן (א).

אושרה בקשתו על-ידי המפקח, יפעל על-פי האמור להלן :

(1) יתיר ללווה, הזכאי לכך על פי הסכם עם הבנק, העברת הלוואה בריבית

משתנה שסעיף קטן (א) חל עליה, למסלול של הלוואה בריבית קבועה בשיעור ריבית המתקבל מהחישוב אשר נקבע בהסכם שבין התאגיד הבנקאי לבין הלווה, או בשיעור הריבית הנהוג בהלוואות בריבית קבועה שהעמיד התאגיד הבנקאי לאותו סוג לוויים במועד קיבוע הריבית, לפי בחירת הלווה. העברה כאמור תתבצע ללא עמלות.

(2) יאפשר באופן חד-פעמי ללוויים שסעיף קטן (א) חל עליהם, לעבור לשיטת

חישוב ריבית על-פי מנגנון החישוב אשר נקבע לשינוי הריבית בהלוואות חדשות בריבית משתנה שביצע התאגיד הבנקאי בחודש שקדם למועד השינוי, תוך הבחנה בין הלוואות המיועדות לרכישת דירת מגורים לבין הלוואות אחרות.

(3) יודיע ללוויים על האפשרויות שניתנו להם כאמור בפסקאות (1) ו-(2) לעיל,

לא יאוחר מ-1.10.01 וכן סמוך לפני מועד החידוש הראשון שלאחר תאריך זה. ההודעה תהא מלווה בגילוי נאות של בסיסי הריבית, אופן קביעתם והסבר כי מעבר זה אינו כרוך בעמלות.

מועד ביצוע הלוואה לצורך קביעת לוח סילוקין (1/04) (2/00)

17. מועד ביצוע הלוואה צמודה למדד לצורך קביעת לוח סילוקין יהיה כדלקמן :

(א) אם נקבע מועד פירעון ההלוואה ל-1 בחודש :

- (1) בוצעה ההלוואה בין ה-1 עד ה-15 בחודש מסויים, יראו את ההלוואה כאילו בוצעה ב-1 באותו החודש. מועד התשלום הראשון לפירעון ההלוואה יהיה ה-1 בחודש שלאחר מכן ;
- (2) בוצעה ההלוואה בין ה-16 עד לסוף חודש מסויים, יראו את ההלוואה כאילו בוצעה ב-1 בחודש שלאחר מכן. מועד התשלום הראשון לפירעון ההלוואה יהיה ה-1 בחודש הבא אחרי החודש שבו רואים את ההלוואה כמבוצעת.

(ב) אם נקבע מועד פירעון ההלוואה ל-10 בחודש :

- (1) בוצעה ההלוואה בין ה-1 עד ה-15 בחודש מסויים, יראו את ההלוואה כאילו בוצעה ב-10 באותו החודש. מועד התשלום הראשון לפירעון ההלוואה יהיה ה-10 בחודש שלאחר מכן ;
- (2) בוצעה ההלוואה בין ה-16 עד לסוף חודש מסויים, יראו את ההלוואה כאילו בוצעה ב-10 בחודש שלאחר מכן. מועד התשלום הראשון לפירעון ההלוואה יהיה ה-10 בחודש הבא אחרי החודש שבו רואים את ההלוואה כמבוצעת.

(ג) אם נקבע מועד פירעון ההלוואה ל-15 בחודש :

- (1) בוצעה ההלוואה בין ה-1 עד ה-15 בחודש מסויים, יראו את ההלוואה כאילו בוצעה ב-15 באותו החודש. מועד התשלום הראשון לפירעון ההלוואה יהיה ה-15 בחודש שלאחר מכן ;
- (2) בוצעה ההלוואה בין ה-16 עד לסוף חודש מסויים, יראו את ההלוואה כאילו בוצעה ב-15 בחודש שלאחר מכן. מועד התשלום הראשון לפירעון ההלוואה יהיה ה-15 בחודש הבא אחרי החודש שבו רואים את ההלוואה כמבוצעת.

התחשבנות עבור תקופת הביניים (1/04) (2/00)

18. (א) כאשר יום הפירעון האחיד לתשלומים התקופתיים של הלוואה ומועד ביצוע ההלוואה אינם חלים באותו יום של החודש, יערוך התאגיד הבנקאי התחשבנות עם הלווה עבור מספר הימים שבין מועד ביצוע ההלוואה בפועל לבין מועד ביצוע ההלוואה שנקבע לצורך לוח הסילוקין (להלן – "תקופת הביניים").

(ב) התאגיד הבנקאי יחייב את הלווה בריבית עבור תקופת הביניים, כאשר מועד הביצוע בפועל מוקדם ממועד הביצוע שנקבע לצורך לוח הסילוקין, ויזכה את הלווה בריבית עבור תקופת הביניים כאשר מועד הביצוע בפועל מאוחר ממועד הביצוע שנקבע לצורך לוח הסילוקין. ההתחשבנות בגין הריבית תעשה במסגרת התשלום הראשון של ההלוואה או חודש לפני מועד התשלום הראשון במקרה בו מועד הביצוע בפועל מוקדם ממועד הביצוע שנקבע לצורך לוח הסילוקין.

- (ג) הריבית עבור תקופת הביניים תחושב לפי הריבית החוזית של ההלוואה.
- (ד) בהלוואה צמודה למדד, ההתחשבות בגין הפרשי ההצמדה עבור תקופת הביניים תיעשה על ידי קביעת מדד בסיס להלוואה, המתקבל מתיקון המדד הידוע. מדד הבסיס ייקבע לפי מספר הימים בתקופת הביניים, מספר ימי החודש בפועל, ושיעור עליית המדד הידוע במועד ההחזר הראשון לעומת המדד הידוע ביום ביצוע ההלוואה.
- (ראה תוספת 2).

יתרת זכות בחשבון הלווה (1/04)

19. (א) תאגיד בנקאי יחזיר ללווה, בהקדם האפשרי, כל יתרת זכות שנוצרה בחשבונו, בדרך של זיכוי החשבון בבנק כאשר פירעון ההלוואה נעשה באמצעות חיובים על פי הרשאה, או על ידי הקטנת התשלום החודשי הקרוב. במקרים אחרים, ישלח התאגיד הבנקאי ללווה שיק בסכום היתרה.
- (ב) התאגיד הבנקאי ישלם ללווה ריבית והצמדה כחוק בגין כל יתרת זכות שתיווצר בחשבון, מיום היווצרותה ועד למועד ההחזר. מובהר בזאת, שאין בהוראה זו לפגוע בזכויותיו של הלווה לסעד על פי דין, אם וככל שנגרמו לו נזקים נוספים.
- (ג) התאגיד הבנקאי אינו רשאי להשתמש ביתרת הזכות שנוצרה עקב פירעון מוקדם של הלוואה מסויימת, לפירעון מוקדם של הלוואה אחרת, ללא הסכמה מפורשת בכתב של הלווה.

שעבוד נכס בדרגה שניה (9/00), (1/04), (11/06)

- 19א. תאגיד בנקאי לא יסרב סירוב בלתי סביר לבקשת לווה למתן הסכמתו לשעבוד נכס בדרגה שניה לטובת גורם אחר. אישור כאמור יימסר ללווה תוך שבעה ימים, למעט בהליך של פירעון ההלוואה באמצעות הלוואה ממלווה מוסדי, כהגדרתו בחוק אשראי הוגן, התשנ"ג-1993, שאז יימסר האישור במסגרת האישור שניתן לפי סעיף 15ב(ג).

גרירת משכנתא

20. תאגיד בנקאי לא יסרב לבקשת לווה לשעבד נכס חילופי במקום הנכס הממושכן להבטחת הלוואתו (גרירת משכנתא), ולא ישנה את תנאי ההלוואה הקיימים, אלא מסיבות סבירות ויודיע ללווה את הסיבה לכך. כסיבות סבירות לסירובו של תאגיד בנקאי למתן הסכמתו לגרירת משכנתא ניתן לראות, בין היתר, את המקרים הבאים:
- (1) אם המדובר בהלוואה שניתנה מפיקדונות צד שלישי ועל פי תנאיו (אלא אם קיבל הלווה את אישורו של המפקיד);
- (2) אם הבטחות לגבי יתרת הלוואה בעת הגרירה פחותי ערך לעומת הבטחות המקובלים בתאגיד הבנקאי באותו מועד לגבי מתן הלוואות.

חשבון שנתי (1/04)

21. בוטל.

תוספת 1

סעיף 3(ב) (1/04)

רשימת החברות העירוניות לשיקום הדיור

1. "חלמיש" חברה ממשלתית-עירונית לשיקום הדיור בע"מ (תל אביב)
2. "פרזות" חברה ממשלתית-עירונית לשיכון בע"מ (ירושלים)
3. "שקמונה" חברה ממשלתית-עירונית לשיקום הדיור בחיפה בע"מ
4. "לורס" - החברה לפיתוח לוד ורמלה בע"מ
5. "ח.ל.ד" - חברה ממשלתית עירונית לשיקום הדיור בפתח תקווה בע"מ
6. "עמידר" - החברה הלאומית לשיכון עולים בישראל בע"מ

תוספת 2 (2/00)

(סעיף 18)

קביעת מדד בסיס להלוואה

M_B מדד הבסיס.

M_0 מדד ידוע במועד ביצוע ההלוואה.

M_1 מדד ידוע במועד הפירעון הראשון.

D_0 מספר הימים בתקופת הביניים.

D_1 מספר הימים בחודש.

* כאשר הפער בין מועד ביצוע ההלוואה לבין מועד הפירעון הראשון גדול מחודש.

$$M_B = \frac{M_0}{\left(\frac{M_1}{M_0}\right)^{\left(\frac{D_0}{D_1}\right)}}$$

* כאשר הפער בין מועד ביצוע ההלוואה לבין מועד הפירעון הראשון קטן מחודש.

$$M_B = M_0 \times \left(\frac{M_1}{M_0}\right)^{\left(\frac{D_0}{D_1}\right)}$$

תוספת 3 (11/06)

(סעיף 15ב)

נוסח מכתב כוונות

לכל מאן דבעי

1. הרינו לאשר כי עם קבלת סך השווה ליתרת ההלוואות הבלתי מסולקות שמספריהן _____ ביום פירעון בפועל (לרבות עמלות פירעון מוקדם) שחייב לנו _____ (שם הלווה), ואשר בגינן משועבד לנו _____ (פרטי הנכס), (להלן: הנכס), עד ליום 25/MM/YY / 10/MM/YY למכתב כאמור שהוצא מיום ה-26 לחודש הקודם / 25/MM/YY למכתב כאמור שהוצא מיום ה-11 באותו החודש (מחק את המ'ותר), נפעל לביטול השעבוד הקיים לטובתנו על הנכס תוך _____ (מספר הימים המדויק על פי פי סעיף 9 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981), וזאת על פי חובתנו מכוח סעיף 9 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981.
2. היתרה הבלתי מסולקת של סך ההלוואות האמורות לעיל שבגינן משועבד לנו הנכס, נכון להיום היא: _____. יתרה זו כוללת עמלות פירעון מוקדם בסך של _____.
3. יובהר כי יתרת ההלוואות הבלתי מסולקות כאמור בסעיף 1 לעיל מושפעת מגורמים שונים כגון, משינויים בשיעורי הריבית, מהפירעון השוטף של ההלוואה, משינויים בעמלת הפירעון המוקדם, ממדד המחירים לצרכן (ככל שההלוואה צמודת מדד) ומשער החליפין (ככל שההלוואה נקובה במטבע חוץ או צמודה למטבע חוץ). על מנת לברר את הסכום המדויק לעניין סעיף 1 לעיל, נבקשך לפנות, עובר להעברת הסכום האמור, ל _____ את הסכום יש להפקיד לחשבון _____ (פרטי חשבון התאגיד הבנקאי).
4. התשלום השוטף הקרוב שעתיד להשתלם ביום _____ בגין הלוואה מספר _____ הוא בסך _____ (נדרש פירוט לגבי כל הלוואה בנפרד).
5. לצורך סילוק ההלוואה, הרינו מסכימים שיירשם שעבוד בדרגה _____ (שם הלווה/ה/יה - מחק את המ'ותר) על הנכס _____ פרטי הנכס _____, לזכות _____ (שם הלווה/ה/יה - מחק את המ'ותר).
6. על מנת להגשים את מטרתו של מכתב זה, נבקש להביא לידיעתך כי אנו נמסור את גובה היתרה המדויקת ליום פירעון ההלוואה לתאגיד הבנקאי שיחזיק במסמך זה, לצורך פירעון ההלוואה על ידו כאמור בסכום המדויק.

הערה: סעיף 5 ימולא רק בהתקיים מצב כאמור בסעיף 15ב(ג)

תוספת 4 – חישוב הריבית הכוללת החזויה (העלות הממשית של האשראי) (1/22)

נוסחאות והסברים לחישוב הריבית הכוללת החזויה (העלות הממשית של האשראי) - סעיף 4(ב)(4)

העלות הממשית של האשראי משקפת את שיעור התשואה הפנימי שהוא השיעור בו הערך הנוכחי של התשלומים העתידיים בגין האשראי שווה לערך הנוכחי של סכום האשראי, נכון למועד החישוב. שיעור זה משקלל בתוכו מספר פרמטרים: ריבית דריבית; הפרשי עיתוי במועדי התשלומים על חשבון האשראי; תוספות חד פעמיות המשולמות בעת ביצוע האשראי; תוספות המשולמות בעת פירעונות שוטפים וכן שינויים צפויים בעוגנים, בריביות ובאינפלציה, בהתאם לתחזיות שוק ההון הנגזרות מעקומי התשואות כפי שיפורט בהמשך.

הגדרות

PMT_t	-	סכום התשלומים החזויים במועד תשלום t ע"ח ההלוואה (החזרים במועדים שאינם מועד העמדת ההלוואה). אופן חישוב התשלומים החזויים יפורט בהמשך.
t	-	מספר סידורי רץ המציין את חודש התשלום.
N	-	מספר החודשים עד לסילוק מלא של ההלוואה.
$L_1, L_2, \dots, L_k$	-	סכום קרן ההלוואה מכל אחד מ- k המסלולים שאושרו להלוואה, בהתאמה.
A	-	"תוספת" כהגדרתה בחוק אשראי הוגן ובתקנות שנקבעו מכוחו, ובלבד שמדובר בהוצאות הנגבות במועד העמדת ההלוואה.
IRR	-	שיעור התשואה הפנימי, בחישוב חודשי.

הריבית הכוללת החזויה (העלות הממשית של האשראי, לפי חוק אשראי הוגן) תחושב באופן הבא:

1. לכל משנה בהלוואה יש לחשב את סדרת ה- PMT_t הצפויה, כאמור להלן, ולכל חודש לחשב את סכום ה- PMT_t של סך המסלולים ($PMT_t = \sum_{i=1}^k PMT_{t,i}$). i - אינדקס המסלול. ($i=1,2,\dots,k$)

2. יש לחשב את ה- IRR החודשי בהתאם לנוסחה הבאה -

$$L_1 + L_2 + \dots + L_k - A = \sum_{t=1}^N \frac{PMT_t}{(1 + IRR)^t}$$

3. את ה- IRR החודשי יש לתרגם למונחים שנתיים באופן הבא:

$$100 * ((1 + IRR)^{12} - 1) = \text{העלות הממשית של האשראי}$$

להלן הנחיות לחישוב סדרת ה-PMT הצפויים עבור כל משנה:

1. התשלומים החזויים יחושבו בהתאם לעוגנים החזויים לאורך תקופת ההלוואה, הנגזרים מעקומי התשואות והאינפלציה החזויה המתבססים על שוק ההון ומפורסמים באתר בנק ישראל. להלן טבלת ייחוס של סוגי הלוואות לתחזיות המתאימות:

שם ההלוואה	סוג ההלוואה	תחזית ריבית	תחזית הצמדה
קבועה צמודה	ריבית קבועה צמודה למדד המחירים לצרכן - שקלי	לא רלבנטי	ציפיות לאינפלציה משוק ההון - פרסום בנק ישראל
קבועה לא צמודה	ריבית קבועה לא צמודה למדד המחירים לצרכן - שקלי	לא רלבנטי	לא רלבנטי
משתנה פריים	ריבית משתנה על בסיס הפריים	עקום האפס (נומינלי) - פרסום בנק ישראל	לא רלבנטי
משתנה צמודה, כל X שנים, על בסיס אג"ח ממשלתי	ריבית משתנה כל X שנים על בסיס אג"ח ממשלת ישראל שקלית צמודה	עקום האפס (ריאלי) - פרסום בנק ישראל	ציפיות לאינפלציה משוק ההון - פרסום בנק ישראל
משתנה לא צמודה, כל X שנים, על בסיס אג"ח ממשלתי	ריבית משתנה כל X שנים על בסיס אג"ח ממשלת ישראל שקלית שאינה צמודה	עקום האפס (נומינלי) - פרסום בנק ישראל	לא רלבנטי
משתנה צמודה כל X שנים, על בסיס מק"מ	ריבית משתנה כל X שנים על בסיס מק"מ, לא צמוד	עקום האפס (נומינלי) - פרסום בנק ישראל	לא רלבנטי
מט"ח / צמוד מט"ח*	הלוואות מט"ח והלוואות צמודות למט"ח	חשוב סדרת ה-PMT של מסלול זה בלבד לא יכלול תחזיות	
אחר*	הלוואות ללא תחזיות	חשוב סדרת ה-PMT של מסלול זה בלבד לא יכלול תחזיות	

הוספת סוגי הלוואות:

תאגיד בנקאי המעוניין להציע ללקוחותיו סוג הלוואה שאינו מופיע ברשימה לעיל, יפנה אל הפיקוח על הבנקים בבקשה להוספת ההלוואה לטבלת הייחוס. בבקשתו יכלול התאגיד הבנקאי את הנתונים הבאים:

- שם ההלוואה החדשה המבוקשת;
- סוג ההלוואה - ריבית והצמדה;
- מודל התחזית מתאימה לריבית;
- מודל התחזית מתאימה להצמדה;
- תיקוף אמפירי לתחזיות המוצעות;
- בסיס הנתונים.

הפיקוח ישיב לתאגיד הבנקאי בתוך 90 ימים מיום קבלת הבקשה. ככל שיחליט לאשרה, יפרסם הפיקוח באתר בנק ישראל את סוג ההלוואה החדשה בהתאם למבנה טבלת הייחוס. עם הפרסום, יוכלו כל התאגידים הבנקאים לעשות שימוש בסוג ההלוואה החדש שיתווסף. על אף האמור, תחזיות שיוצעו על ידי התאגיד הבנקאי במסגרת זו, יכולות שלא להסתמך על פרסומי בנק ישראל, ובלבד שתסתמכנה על מקור נתונים אובייקטיבי, חיצוני ועקבי אחר.

* תאגיד בנקאי רשאי לכלול בתיק המשכנתאות שלו סוגי הלוואות שאין להן תחזיות, ובכלל זאת הלוואות מסוג "מט"ח/צמוד מט"ח" והלוואות מסוג "אחר", בהיקף של עד 3% מתיק המשכנתאות. תאגיד בנקאי נדרש לעמוד במגבלת ההיקף האמורה ביום הראשון לכל רביע קלנדר, בהתאם לנתונים המעודכנים נכון ליום זה.

2. אופן חישוב העוגן החזוי במקרה של עוגן המתבסס על תשואת אג"ח משתנה בכל V חודשים - ב- V החודשים הראשונים ישמש העוגן כפי ששרר ביום מתן ההצעה. ב- V החודשים שלאחר מכן, יחושב העוגן באופן הבא :

$$\text{Anchor between } V \text{ to } 2V = \sqrt{\frac{(1 + A_{2V})^{\left(\frac{2V}{12}\right)}}{(1 + A_V)^{\left(\frac{V}{12}\right)}}} - 1$$

A_{2V}, A_V - ערך עקום האפס (הנומינלי או הריאלי בהתאם לסוג ההלוואה) בחודשים $2V, V$ בהתאמה.

וכך הלאה בחודשים שבין $2V$ ל- $3V$ וכו'.

3. ככל שיש מועדים שונים להעמדת האשראי במסלולים שונים - יבוצע החישוב כאילו הועמד האשראי כולו במועד ביצוע החישוב.
4. החישובים יבוצעו כאילו ההלוואה הועמדה בתחילת החודש בו ניתן האישור העקרוני.
5. בהעדר פרסום באתר בנק ישראל של עקומי התשואות או האינפלציה החזויה המתבססים על שוק ההון, יוצג החישוב הנ"ל בהתבסס על התחזית האחרונה שהתפרסמה.

עדכון חישוב הריבית הכוללת החזויה (העלות הממשית של האשראי) בהתאם לסעיף 15א(א)(15)-(16) להוראה

על החישוב להתבסס על התחזיות המתאימות בהתאם לתקופת ההלוואה הנותרת. החישוב יהיה עבור כל מסלול בנפרד וגם עבור ההלוואה כולה ויבוצע באופן הבא :

$$L_t + A = \sum_{i=1}^{N-t} \frac{PMT_i}{(1 + IRR)^i}$$

- t - מספר התשלום האחרון ששולם במסלול זה.
- N - מספר התשלומים הכולל במסלול זה.
- L_t - יתרת הקרן במסלול זה לאחר התשלום ה- t .
- A - עמלת פירעון מוקדם ועמלות נוספות אם ישנן (על מסלול זה) אילו ההלוואה במסלול זה הייתה נפרעת מיד לאחר התשלום ה- t . נתון זה ייכלל בחישוב רק עבור "שיעור הריבית לצרכי השוואה" כמוגדר בסעיף 15א(א)(16). בחישוב "הריבית הכוללת החזויה" האמור בסעיף 15א(א)(15) אין לכלול נתון זה.

את ה- IRR החודשי יש לתרגם למונחים שנתיים באופן הבא :

$$= ((1 + IRR)^{12} - 1) * 100 = \text{העלות הממשית של האשראי}$$

אופן חישוב העוגן החזוי, לצורך חישוב ה-PMT, במקרה של עוגן המתבסס על תשואת אג"ח משתנה בכל V חודשים, צריך לקחת בחשבון את החודשים עד לשינוי הקרוב בעוגן, באופן הבא :

s - מספר חודשים עד לשינוי הקרוב בריבית העוגן.

ב- s החודשים הקרובים ישמש העוגן כפי שהוא בפועל. ב- V החודשים שלאחר מכן, יחושב העוגן באופן הבא :

$$\text{Anchor between } s \text{ to } (V + s) = \sqrt{\frac{(1 + A_{v+s})^{\left(\frac{v+s}{12}\right)}}{(1 + A_s)^{\left(\frac{s}{12}\right)}}} - 1$$

A_{v+s}, A_s - תשואת עקום האפס (הנומינלי או הריאלי בהתאם לסוג ההלוואה) בחודשים $s, v+s$ בהתאמה.

בשנות ההלוואה שבין $2V$ ל- $3V$: A_{3V}, A_{2V} - תשואת עקום האפס בחודשים $v+s, 2v+s$ בהתאמה :

$$\text{Anchor between } (V + s) \text{ to } (2V + s) = \sqrt{\frac{(1 + A_{2v+s})^{\left(\frac{2v+s}{12}\right)}}{(1 + A_{v+s})^{\left(\frac{v+s}{12}\right)}}} - 1$$

וכן הלאה, עד לסוף תקופת ההלוואה.

במקרה של הלוואות בריבית משתנה, שאין להן תחזיות, כמוגדר בטבלת הייחוס לעיל, לא יוצגו הנתונים הנדרשים בסעיפים 15א(א)-15(א) ו-16 עבור כל מסלול בנפרד. בחישוב עבור ההלוואה כולה ישולבו מסלולי הלוואות אלו באופן שסדרת ה-PMT שלהן לא תכלול תחזיות.

תוספת 5 – הסלים האחידים (1/22)

סוגי ההלוואות שיכללו באישור העקרוני ללקוח יהיו כלדלהן :

חלקה בסל	שם ההלוואה*	חלקה בסל	שם ההלוואה*	חלקה בסל	שם ההלוואה*	
				1	קבועה לא צמודה	סל אחיד 1
1/3	משתנה צמודה, כל 5 שנים על בסיס אג"ח ממשלתי	1/3	משתנה פריים	1/3	קבועה לא צמודה	סל אחיד 2
		1/2	משתנה פריים	1/2	קבועה לא צמודה	סל אחיד 3
תמהיל מוצע ללקוח						סל מוצע

*כמוגדר בתוספת 4

תוספת 6 – דף הסבר ופורמט אישור עקרוני (1/22)

תאריך

בנק לדוגמא

דף הסבר למבקש הלוואה אודות האישור העקרוני

אישור עקרוני הוא מסמך שהבנק מנפיק עבורכם ושבזכותו הבנק נענה באופן עקרוני לבקשתכם לקבל הלוואה לדיור ("משכנתה") בהתבסס על הנתונים שמסרתם. אישור זה כולל את התנאים שבהם הבנק מוכן להעניק לכם את ההלוואה ובכלל זאת את המחיר שתשלמו עבורה (שיעור הריבית). ההלוואה מורכבת במקרים רבים מכמה הלוואות שונות שמכונות "מסלולים" (באישור העקרוני, כל המסלולים יחד נקראים "סל"). המסלולים נבדלים זה מזה בכמה משתנים, כגון: סוג הריבית, סוג ההצמדה, תכיפות השתנות הריבית, משך ההלוואה, ועוד.

מסלולי ההלוואה לדיור העיקריים בישראל

יש בישראל חמישה מסלולי הלוואה עיקריים לדיור

ההלוואה לדיור	ריבית	בסיס הריבית	הצמדה
קבועה צמודה	קבועה	-	מדד המחירים לצרכן
קבועה לא צמודה	קבועה	-	ללא
משתנה פריים	משתנה	ריבית הפריים (ריבית בנק ישראל + 1.5%)	ללא
משתנה צמודה	משתנה	ריבית עוגן (כגון תשואה על אג"ח ממשלתיות)	מדד המחירים לצרכן
משתנה לא צמודה	משתנה	ריבית עוגן (כגון תשואה על אג"ח ממשלתיות)	ללא

התשלום החודשי לאורך חיי ההלוואה משתנה בכל המסלולים, למעט במסלול הריבית הקבועה הלא-צמודה, שבה התשלום החודשי הוא קבוע. השינויים בתשלום החודשי נקבעים על-פי השינויים בשיעור ריבית העוגן ו/או במדד המחירים לצרכן (בהלוואות צמודות-מדד) ולפיכך אין התשלום החודשי הראשון משקף בהכרח את התשלומים החודשיים שתשלמו בעתיד. תדירות עדכון התשלום החודשי תואמת את תדירות עדכון המדד ו/או שיעורי הריבית ובהתאם לתקופת ההחזר שנקבעה מול הבנק.

הסלים האחידים

באישור העקרוני שקיבלתם ניתן לראות ולהתרשם מהצעות המחיר של הבנק עבור 4 סלים ולבחור מתוכם את הסל שמתאים לכם ביותר - שלושה סלים אחידים שהוגדרו על ידי בנק ישראל וסל אחד שהותאם במיוחד עבורכם על ידי הבנק. מטרת הצגת הסלים האחידים היא לשפר את יכולתכם לערוך השוואת עלויות בין הצעות המחיר השונות של הבנק וכן מול הצעות מחיר אפשריות מבנקים אחרים¹.

לתשומת ליבכם! הסלים האחידים שמוצגים לכם, בנוסף על הסל שמוצע לכם על ידי הבנק, מבטאים רמות סיכון שונות של ההלוואות לדיור ונועדו לסייע בעריכת ההשוואה בין תנאי הצעות המחיר השונות של הסלים. אין בהם כדי להוות המלצה על סל אחד מהם.

הריבית הכוללת החזויה

בכל אחד מהסלים תוצג "הריבית הכוללת החזויה" (שיעור העלות הממשית של האשראי, לפי חוק אשראי הוגן, התשנ"ג-1993) וסך התשלומים הצפויים בפועל. נתונים אלה מביאים בחשבון את העמלות ואת התשלומים החודשיים הצפויים לאורך תקופת ההלוואה על בסיס התחזיות לשינויים במדד המחירים לצרכן ובשיעורי הריבית במשק, שמעודכנות למועד שבו ניתן אישור עקרוני זה. תחזיות אלה נועדו להמחיש תשלומים ושיעורי ריבית אפשריים בעתיד.

תחזיות אלה נגזרות ממחירי אגרות החוב הממשלתיות ומשקפות את הערכות הפעילים בשוק ההון. כיוון שמדובר בתחזיות שנגזרות משוק ההון, בהתאם למציאות הכלכלית בעת גיבושן, אפשר שהתשלומים ושיעורי הריבית שישולמו בפועל יהיו שונים. זה טבען של תחזיות. חשוב להדגיש שכל הבנקים מתבססים על אותן תחזיות, כדי שבסיס ההשוואה בין הצעות המחיר השונות של הבנקים השונים יהיה אחיד.

למען הסר ספק, אין בערכים שמופיעים בשורות אלה התחייבות מצד הבנק המלווה או מצד בנק ישראל או מצד כל ישות אחרת. התחזיות מתפרסמות באתר בנק ישראל, בכתובת www.boi.co.il. התחזיות מתעדכנות אחת לשבועיים.

סכום ההחזר החודשי הגבוה ביותר הצפוי על פי התחזית

סכום ההחזר החודשי הגבוה ביותר הצפוי מוצג על מנת לשמש אינדיקטור לשינויים שיכולים לחול בגובה ההחזרים החודשיים, על מנת לסייע בבחירת התמהיל המתאים לך. סכום זה מבוסס על התחזיות לשינויים במדד המחירים לצרכן ובשיעורי הריבית במשק שמעודכנות למועד שבו ניתן אישור עקרוני זה. כיוון שמדובר בתחזיות שנגזרות משוק ההון בהתאם למציאות הכלכלית בעת גיבושן, אפשר שהסכומים שישולמו בפועל יהיו גבוהים או נמוכים מהסכום המוצג.

¹ כדי להקל על ההשוואה, אופן התשלום בכל הסלים האחידים הוא על פי לוח שפיצר. "לוח סילוקין לפי שיטת שפיצר" - טבלה שמפרטת את דרך סילוקו ההדרגתי של חוב ומבוססת על תשלום חודשי קבוע לכל אורך תקופת ההלוואה.

אישור עקרוני להלוואה לדיור

שם הלווה ומספר זהות
האם נדרשים ערבים להלוואה
פרטי הנכס
סך ההלוואה המבוקשת

סל אחיד 1	סל אחיד 2	סל אחיד 3	סל מוצע
קבועה לא צמודה 100%	קבועה לא צמודה 33.3%	קבועה לא צמודה 50%	
משתנה פריים 33.3%	משתנה פריים 50%		
משתנה צמודה, כל 5 שנים, על בסיס אג"ח ממשלתי 33.3%			
תקופה (בחודשים)			לפי הפירוט שמוצג בהמשך
הריבית הכוללת החזויה (כולל עמלות ותחזיות)			
סכום ההחזר החודשי הראשון*			
סכום ההחזר החודשי הגבוה ביותר הצפוי על פי התחזית** (חודש התשלום)			
סך כל הסכום שצפוי שישולם עד לסוף תקופת ההלוואה***			

* לחודש ראשון עבור חודש תשלום מלא.

** לתשומת הלב, סכום זה מבוסס על תחזיות שנגזרות משוק ההון בהתאם למציאות הכלכלית בעת גיבושן, וייתכן שהסכומים שישולמו בפועל יהיו גבוהים או נמוכים מהסכום המוצג. לפירוט ראה דף ההסבר הנלווה.

*** על ידי הפחתת סכום ההלוואה המבוקשת מסכום זה מתקבל סך הסכום הצפוי לתשלום בגין ריבית, הצמדה ועמלות (לא כולל הוצאות צד ג').

הערה כללית : החישובים בוצעו ביום מתן האישור העקרוני ועשויים להשתנות בהתאם למועד העמדת ההלוואה.

אישור עקרוני א' – סל אחד 1

ס"כ	מסלול 3	מסלול 2	מסלול 1		
			קבועה לא צמודה	שם ההלוואה	1
				סכום ההלוואה (ש"ח)	2
				תקופת ההלוואה (חודשים)	3
				שיעור הריבית השנתית	4
				הריבית הכוללת החזויה (כולל עמלות ותחזיות)	5
				סכום ההחזר החודשי (לחודש ראשון עבור חודש תשלום מלא) (ש"ח)	6
				סכום ההחזר החודשי הגבוה ביותר הצפוי על פי התחזית (חודש התשלום)	7
				סך כל הסכום הצפוי החזוי שישולם עד לסוף תקופת ההלוואה (ש"ח)	8
				עמלות (ללא הוצאות לצד ג"ח) (ש"ח) *	9
				האם קיימת עמלת פירעון מוקדם בגין הפרשי ריבית	10

* למידע אודות הוצאות צד ג' ראה פרק "מידע נוסף"

אישור עקרוני א' - סל אחיד 2

סה"כ	מסלול 3	מסלול 2	מסלול 1		
	משתנה צמודה, כל 5 שנים, על בסיס אג"ח ממשלתי	משתנה פריים	קבועה לא צמודה	שם ההלוואה	1
				סכום ההלוואה (₪)	2
				תקופת ההלוואה (חודשים)	3
				שיעור הריבית השנתית	4
				בריבית משתנה: מנגנון קביעת הריבית	5
				הריבית הכוללת החזויה (כולל עמלות ותחזיות)	6
				סכום ההחזר החודשי (לחודש ראשון עבור חודש תשלום מלא) (₪)	7
				סכום ההחזר החודשי הגבוה ביותר הצפוי על פי התחזית (חודש התשלום)	8
				סך כל הסכום הצפוי החזוי שישולם עד לסוף תקופת ההלוואה (₪)	9
				עמלות (ללא הוצאות לצד ג') (*) (₪)	10
				האם קיימת עמלת פירעון מוקדם בגין הפרשי ריבית	11

* למידע אודות הוצאות צד ג' ראה פרק "מידע נוסף"

אישור עקרוני א' - סל אחיד 3

ס"כ	מסלול 3	מסלול 2	מסלול 1		
		משתנה פריים	קבועה לא צמודה	שם ההלוואה	1
				סכום ההלוואה (ש)	2
				תקופת ההלוואה (חודשים)	3
				שיעור הריבית השנתית	4
				בריבית משתנה: מנגנון קביעת הריבית	5
				הריבית הכוללת החזויה (כולל עמלות ותחזיות)	6
				סכום ההחזר החודשי (לחודש ראשון עבור חודש תשלום מלא) (ש)	7
				סכום ההחזר החודשי הגבוה ביותר הצפוי על פי התחזית (חודש התשלום)	8
				סך כל הסכום הצפוי החזוי שישולם עד לסוף תקופת ההלוואה (ש)	9
				עמלות (ללא הוצאות לצד ג') (*) (ש)	10
				האם קיימת עמלת פירעון מוקדם בגין הפרשי ריבית	11

* למידע אודות הוצאות צד ג' ראה פרק "מידע נוסף"

אישור עקרוני א' - סל מוצע

סה"כ	מסלול 3	מסלול 2	מסלול 1		
				שם ההלוואה	1
				סכום ההלוואה (ש"ח)	2
				תקופת ההלוואה (חודשים)	3
				אופן התשלום	4
				שיעור הריבית השנתית	5
				בריבית משתנה: מנגנון קביעת הריבית	6
				הריבית הכוללת החזויה (כולל עמלות ותחזיות)	7
				סכום ההחזר החודשי (לחודש ראשון עבור חודש תשלום מלא) (ש"ח)	8
				סכום ההחזר החודשי הגבוה ביותר הצפוי על פי התחזית (חודש התשלום)	9
				סך כל הסכום הצפוי החזוי שישולם עד לסוף תקופת ההלוואה (ש"ח)	10
				עמלות (ללא הוצאות לצד ג') (ש"ח)	11
				האם קיימת עמלת פירעון מוקדם בגין הפרשי ריבית	12

* למידע אודות הוצאות צד ג' ראה פרק "מידע נוסף"

מידע נוסף

בהתאם לסעיפים 4ג(ג)-(ה) ומידע נוסף לשיקול דעת התאגיד הבנקאי

נספח

שאלות ותשובות בקשר עם יישום הוראה 451 (נהלים למתן הלוואות לדיור)

1. סעיף 14א :

(א) במקרה של הלוואה שניתנת בחלקים, שהשחרור הראשון הוא בריבית קבועה - האם יש לשמור את שיעור הריבית הנקוב או את המנגנון שנקבע ליתר השחרורים?

תשובה :

התאגיד בנקאי ישמור לתקופה שלא תפחת מ-12 ימים את שיעור הריבית הנקוב לגבי השחרור הראשון, ולא את המנגנון שיקבע את הריבית בשחרורים הנוספים.

(ב) בחוזים שנחתמו טרם כניסת ההוראה לתוקף, ושנקבע בהם שיעור ריבית לתקופה הראשונה ומנגנון לשינוי הריבית עבור יתר השחרורים – מבין האפשרויות הבאות, מהי התוספת או ההפחתה עבור יתר השחרורים בהתאם לסעיף 23א) (הוראות מעבר) לחוזר מס' ח-2126-06, המחייב לתת ביתר השחרורים את אותה תוספת או הפחתה כפי שהיתה בשחרור הראשון :

- (1) התוספת או ההפחתה שחלה בתקופה הראשונה ;
- (2) התוספת או ההפחתה הממוצעת לאורך חיי ההלוואה, כפי שדווח לפיקוח ;
- (3) התוספת או ההפחתה שנקבעה בחוזה ההלוואה לתקופות שאחרי השחרור הראשון?

תשובה :

הכוונה היא לתוספת או ההפחתה שנקבעו בחוזה (אפשרות (3)), אולם בהיעדר קביעה חוזית לגבי הריבית שתחול על שחרורים לאחר ה- 31.3.04, שיעור הריבית והמנגנון שנקבע לשינוי לא יעלו על אלו של הלוואות דומות הניתנות על ידי התאגיד הבנקאי באותה עת.

(ג) האם באישור עקרוני להלוואה בה שיעור הריבית אינו קבוע ואינו ידוע לאורך כל חיי ההלוואה (כגון הלוואה המבוצעת בחלקים או הלוואה שבה יש ללווה זכות לקבע את שיעור הריבית או לעבור למסלול אחר) יש לכלול את הנתונים אותם נדרש הבנק לפרט בסעיף 14א(ב) (5) בהלוואות בריבית משתנה?

תשובה :

כן. ההתייחסות בהוראה להלוואות כאלה היא זהה להתייחסות להלוואות בריבית משתנה (ראה סעיף 16א).

2. סעיף 16א :

(א) האם ניתן לקבוע מספר עוגנים לאותה הלוואה, למשל עוגן המבוסס על ריבית הליבור לשנה עבור התקופה הראשונה ועוגן המבוסס על ריבית הליבור לשלושה חודשים עבור יתר התקופות ?

תשובה :

לא. מנגנונים שונים (עוגן ותוספת או הפחתה) לתקופות שונות במהלך חיי ההלוואה, גם אם נקבעו כפונקציה של גיוס המקורות, עלולים ליצור מחירים שונים לתקופות שונות ולהקטין את יכולת ההשוואה של הלקוח למחיר של הלוואות אחרות.

(ב) האם ניתן להוסיף לחוזה ההלוואה מנגנון אלטרנטיבי לקביעת שיעורי הריבית, למקרה שבו יחול שינוי בחישוב הבסיס לקביעת הריבית המקורי ?

תשובה:

תאגיד בנקאי רשאי להשתמש בעוגן אלטרנטיבי בהלוואות צמודות למדד, רק במקרה שבו העוגן המקורי יחדל מלהתקיים. למותר לציין שהעוגן האלטרנטיבי צריך לעמוד בקריטריונים שנקבעו בסעיף 16א להוראה.

(ג) חברות בניה וקבלנים נוהגים לתת הטבות ללקוחותיהם באמצעות השתתפות בתשלומי הריבית לתקופה מוגדרת, בדרך כלל עבור התקופה הראשונה. האם ניתן להחריג הלוואות אלו מהוראות סעיף 16א להוראה?

תשובה:

לא. באופן כללי, בערוב הטבות כלשהן במחיר ההלוואה יש משום הסתרה, הן של היקף ההטבה והן של מחיר ההלוואה – דבר שתיקון ההוראה נועד למנוע. יחד עם זאת, על פי ההוראה, אין מניעה שחברות בניה וקבלנים יעניקו ללקוחותיהם הטבה באמצעות השתתפות בתשלומי הריבית לאורך כל חיי ההלוואה.

(ד) האם שיעור הריבית שנקבע לתקופת גרייס (דחיית תשלומים או דחיית תשלומי קרן בהלוואת גרייס) בהלוואות בריבית משתנה יכול להיות שונה משיעור הריבית שנגזר מהמנגנון לשינוי הריבית, שכן נהוג לגבות תוספת ריבית (פרמיה) בגין תקופת הגרייס?

תשובה:

לא. במסגרת קביעת המנגנון ניתן לתמחר כל גורם שמשפיע על הסיכון הגלום בהלוואה, ובכללו מתן גרייס לחלק מהתקופה.

(ה) האם סעיף 16א חל על החלטותיה של הועדה המיוחדת שהוקמה מכח סעיף 5א לחוק הלוואות לדיור, התשנ"ב-1992?

תשובה:

לא, שכן מדובר בארגון מחדש של ההלוואה.

(ו) האם ניתן להציע משכנתא בריבית משתנה כאשר במהלך חיי ההלוואה מתחלף בסיס ההצמדה והמנגנון לשינוי הריבית?

תשובה:

לא, שכן משכנתא מעין זו לא מקיימת את האמור בסעיף 16א(ב). אולם ניתן להציע משכנתא שבמסגרתה קיימת אופציה ללווה לשנות את מסלול ההצמדה והמנגנון לשינוי הריבית, ובלבד שמסלול ההצמדה והמנגנון לשינוי הריבית שנקבעו לתקופה הראשונה יהיו ברירת המחדל.

(ז) האם סעיף 16א (ב) חל על כלל ההלוואות בהן שיעור הריבית אינו קבוע ואינו ידוע לאורך כל חיי ההלוואה, או רק על הלוואות בריבית משתנה במועדי שינוי הריבית?

תשובה:

סעיף זה חל על כל סוגי ההלוואות בהן שיעור הריבית אינו קבוע ואינו ידוע לאורך חיי ההלוואה המפורטים ברישא של סעיף 16א. הרציונל בכל המקרים הוא זהה.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
271/46		חוזר מקורי	31/7/86
1290		עדכון	1/3/87
1417		עדכון	21/6/89
1500		עדכון	3/2/91
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
1571		עדכון	19/5/92
1614	2	עדכון	22/12/92
1675	3	עדכון	22/10/93
-----	4	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95
1825	5	עדכון	7/7/96
1909	6	עדכון	26/1/98
1910	7	עדכון	23/2/98
1998	8	עדכון	28/2/00
2009	9	עדכון	4/9/00
2035	10	עדכון	1/8/01
2039	11	עדכון	29/8/01
2057	12	עדכון	10/1/02
2126	13	עדכון	19/1/04
2136	14	עדכון	28/6/04
2196	15	עדכון	27/11/06
2376	16	עדכון	1/5/13
2398	17	עדכון	9/9/13
2540	18	עדכון	16/11/17
2569	19	עדכון	28/11/18
2694	20	עדכון	31/01/22
2719	21	עדכון	07/07/22

נהלים לניהול הלוואות

מבוא

1. הנהלים בהוראה זו באים להסדיר עניינים מסויימים בנושא ניהול הלוואות על ידי תאגיד בנקאי.

תשלומים באמצעות חשבון עו"ש

2. (א) תאגיד בנקאי לא יסרב לבקשת לקוח לפרוע הלוואה בדרך של הפקדת התשלומים ישירות לחשבון ההלוואה.
  - (ב) במקרה בו פרעון הלוואה מסויימת נעשה באמצעות חיוב חשבון עו"ש של הלקוח באותו תאגיד בנקאי, יחתים התאגיד הבנקאי את הלקוח על הודעה בכתב בה יפורט שהריבית שתיגבה מהלקוח עלולה לעלות על ריבית הפיגורים הקבועה בהסכם ההלוואה.
  - (ג) החזרת חיובים מחשבון העו"ש לחשבון ההלוואה אפשרית רק עד 90 יום מיום חיוב חשבון העו"ש על חשבון פרעון ההלוואה, למעט תיקוני טעויות.
- לענין סעיף זה, "חשבון הלוואה" - לרבות חשבון משנה שתנאיו כתנאי ההלוואה.

הפרשי הצמדה למדד

3. (א) ככלל, תאגיד בנקאי יבצע הלוואה צמודה למדד במועד המבוקש על ידי הלווה.
- (ב) כאשר תאגיד בנקאי קובע יום פרעון אחיד לתשלומים תקופתיים של הלוואה צמודה למדד ומועד ביצוע ההלוואה אינו חל באותו יום של החודש (וביניהם אמור להתפרסם מדד), על התאגיד הבנקאי להתחשב בעובדה שמועד הפרעון הראשון על חשבון ההלוואה והריבית יחול בתקופה קצרה מהתקופה הקובעת בלוח הסילוקין, וזאת לענין הפרשי הצמדה.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
694		חוזר מקורי (עמלות על הלוואות צמודות)	18/8/77
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
1743	2	קביעת ההוראה : "נהלים לניהול הלוואות"	15/1/95
-----	3	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95

ערבויות צד שלישי לטובת תאגיד בנקאי

מבוא

1. (א) למונחים "ערב יחיד" ו- "ערב מוגן" תהיה המשמעות הנודעת להם בחוק הערבות, התשכ"ז-1967.
- (ב) כל ההוראות המפורטות להלן, למעט אלה שמצוין בהן במפורש אחרת, יחולו על כלל הערבים, בין אם עונים על הגדרת "ערב יחיד" או "ערב מוגן", ובין אם לאו.

סייגים לקבלת ערבות

2. (א) תאגיד בנקאי לא יחתים את מי שערב לאשראי בסכום או לתקופה מוגדרים, על מסמך ערבות ללא הגבלת סכום, או על מסמך ערבות מתמדת, לפי העניין, אלא על ערבות מתאימה שתתייחס מפורשות לסכומה המוגדר של הערבות או לתקופה המוגדרת.
- (ב) בכל מקרה בו תאגיד בנקאי מחתים ערב על ערבות ללא הגבלת סכום, יפנה התאגיד הבנקאי את תשומת לבו המיוחדת של הערב למהות הערבות וימסור לערב הודעה בכתב בה יצוין סכום החבות נשוא הערבות הידוע באותה עת. ההודעה, כאמור, תכלול פיסקה מפורשת ומובלטת לעניין היקף הערבות לחבויות מסוגים שונים ולחבויות עתידיות, כפי הקבוע בחוזה הערבות.
- (ג) במקרה שהתאגיד הבנקאי מחתים ערב על ערבות מוגבלת בסכום, ימסור לערב הודעה בכתב שתפרט את היקף הערבות על פי חבויות מסוגים שונים וחבויות עתידיות, כפי הקבוע בחוזה הערבות.

מאגר ערבים

3. לפני החתמת אדם על ערבות לטובת התאגיד הבנקאי, יבחן התאגיד הבנקאי אם אותו אדם כבר ערב לתאגיד הבנקאי ומה היקף החבות לה הוא ערב. לצורך זה יקיים כל תאגיד בנקאי מאגר מידע על ערבויות שקיבל לטובתו.

חובת גילוי לערב שאינו "ערב יחיד"

4. (א) בעת החתמת ערב על ערבות לטובת תאגיד בנקאי יציין התאגיד הבנקאי את מספר הערבים שיערבו לחיוב ואם הוא ערב לכל החיוב או רק לחלקו.
- (ב) תאגיד בנקאי יפנה את תשומת לב הערב בכתב ובאופן מפורש כי המדובר בערבות לחיוב קיים או לחיוב המחליף חיוב קיים.

חובת גילוי

5. תאגיד בנקאי יפנה תשומת לב הערב בכתב ובאופן מפורש למידע כלהלן:
  - (א) היות החייב לקוח מוגבל באותו תאגיד בנקאי.
  - (ב) היות הערבות מחליפה ערבות של בעל מניות או מנהל בתאגיד החייב, לרבות בן-זוגם של אחד מאלה.

הודעות לערב

6. התאגיד הבנקאי ישלח הודעה לערב, בה יזכיר את קיום הערבות וסכומה בעת מתן ההודעה, כמפורט להלן:
- (א) כאשר הערבות מוגבלת בסכום ויתרת החבות שטרם נפרעה אליה מתייחסת הערבות עולה על סך 15,000 ש"ח - הודעה אחת לשנתיים;
- (ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), כאשר הערבות ניתנה להלוואה לשם רכישת דירת מגורים או במשכון של דירת מגורים ויתרת ההלוואה שטרם נפרעה עולה על סך 110,000 ש"ח - הודעה אחת לשלוש שנים;
- (ג) כאשר הערבות היא ללא הגבלה בסכום - הודעה אחת לשנה;
- (ד) המפקח רשאי, מעת לעת, לשנות את הסכומים הנקובים בסעיף זה.

ערבות לחיוב מסוים

7. (א) קיבל תאגיד בנקאי ערבות לחיוב מסוים שאינו חוב בחשבון עובר ושב של החייב, רשאי התאגיד הבנקאי לדרוש מהערב לסלק רק סכומים על חשבון אותו החיוב.
- (ב) לאור האמור בסעיף קטן (א), אם, על פי ההרשאה של החייב, גובה התאגיד הבנקאי את התשלומים על חשבון החיוב באמצעות חיוב לחשבון עובר ושב של הלווה וחלפו 90 יום מיום חיוב חשבון העו"ש על חשבון פירעון ההלוואה, ייחשבו התשלומים כנפרעים ביחסים בין התאגיד הבנקאי לבין הערב, גם אם יתרת חשבון העובר ושב בחובה.

הודעה על פקיעת ערבות

8. קיום החיוב נשוא הערבות, או פקעה הערבות מסיבה אחרת, יודיע התאגיד הבנקאי לערב בכתב על פקיעת הערבות, תוך 30 יום ממועד הפקיעה.

הודעה על אי-קיום לערב שאינו "ערב יחיד"

9. (א) לא קיים החייב את חיובו, יודיע התאגיד הבנקאי על כך לערב, בתוך 90 ימים מהיום שהיה על החייב לקיים את החיוב.
- (ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), תאגיד בנקאי יהיה פטור מלהודיע לערב על אי-קיום החיוב, אם חיובו של החייב נפרע בתשלומים תקופתיים, והסכום המצטבר שבפיגור אינו עולה על גובה שני תשלומים תקופתיים, ובלבד שאותו סכום אינו עולה על 2,000 ש"ח, כשהוא צמוד למדד המחירים לצרכן שפורסם בחודש אפריל 1998.

הודעה לערב על העמדת ההלוואה לפירעון מיידי או נקיטת הליך משפטי

10. (א) ביקש תאגיד בנקאי להעמיד את הלוואתו של החייב לפירעון מיידי או לנקוט נגד החייב בהליך משפטי בשל אי עמידה בתנאי ההלוואה, ימסור לערב הודעה על כך

- בכתב, לפחות 21 ימי עסקים מראש, בדואר רשום, לכתובת הערב הרשומה אצל התאגיד הבנקאי.
- (ב) הודעה כאמור בסעיף קטן (א) תכלול את יתרת סכום ההלוואה ואת סכום ההלוואה שבפיגור.
- (ג) בנסיבות בהן התאגיד הבנקאי אינו שולח הודעה לחייב, בשל אחד מהטעמים המפורטים בסעיף 1א5(ד) לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א – 1981, לא תחול עליו חובת משלוח הודעה לערב כמפורט בסעיפים קטנים (א) – (ב) לעיל.

הודעות דרישה לפני מימוש ערבות לגבי ערב שאינו "ערב מוגן"

11. (א) ככלל, לא ידרוש תאגיד בנקאי מערב סילוק סכומים שהובטחו בערבותו אלא אם כן דרשם תחילה, או בד בבד, מהחייב עצמו. ניתן לדרוש מהערב את הסכומים המובטחים גם מבלי שהופנתה דרישה לחייב, אך ורק במקרים מיוחדים כגון ניתוק הקשר עם החייב, חדלות פרעון של החייב וכיו"ב.
- (ב) תאגיד בנקאי לא יפרע מערב על דרך מימוש הערבות, אלא אם כן נשלחה לערב הודעה על כוונת התאגיד הבנקאי, לפחות 10 ימים לפני תחילת נקיטת ההליכים לשם מימוש הערבות ולפחות 20 ימים אחרי משלוח הודעה כאמור בסעיף 9 (א). הודעה כאמור יכול שתינתן בהודעת הדרישה לערב כאמור בפסקה (א) לעיל.
- (ג) האמור לעיל לא יחול במקרים מיוחדים אשר בנסיבותיהם קיים צורך לפעול ללא דיחוי למימוש מידי של הערבות.
- (ד) במכתבי דרישה, או תביעות נגד ערבים להלוואה מסוימת, תפורט יתרת ההלוואה לפי מרכיביה השונים - קרן, הפרשי הצמדה, ריבית, סכום הפיגור וכו'.

הוראות מעבר

12. בחיובים מסוימים שנלקחו לפני תאריך 1.7.1995, שלהבטחת פרעונם הוחתמו ערבים, ושפרעון החיוב נעשה באמצעות חיוב חשבון עובר ושב ביתרת חובה של החייב - אין התאגיד הבנקאי רשאי להחזיר חיובים אלה להלוואה לאחר 90 יום מתחילת הוראה זו, במקרים אלה:
- (1) כאשר כיבד התאגיד הבנקאי חיובים שונים בחשבון העו"ש (שיקים, חיובים על פי הרשאה, הוראות קבע וכד') בסכומים שאינם פחותים מהחיובים על חשבון ההלוואה, במועד החיוב או לאחריו;
- (2) כאשר החיובים בחשבון העו"ש נעשו בעת שהחשבון היה ביתרת זכות או במסגרת אשראי מאושרת.

* * *

<u>עדכונים</u>			
חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1408		חוזר מקורי	12/4/89
1494		עדכון	17/12/90
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
1543	2	עדכון	31/12/91
1584	3	עדכון	22/7/92
1744	4	עדכון	15/1/95
-----	5	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95
2096	6	עדכון	22/12/02
2417	7	עדכון	23/4/14

פירעון מוקדם של הלוואה שלא לדיור

מבוא (1/03), (6/15)

1. בסעיף 13 לפקודת הבנקאות 1941, נקבע כי תאגיד בנקאי חייב לאפשר פירעון מוקדם של הלוואה שניתנה לשם רכישת דירת מגורים או במישכון של דירת מגורים (להלן - הלוואה לדיור), זאת בתנאים מסויימים. בנוסף, רשאי התאגיד הבנקאי להתנות את הפירעון המוקדם בתשלום עמלה. דרך חישוב העמלה נקבעה בצו הבנקאות (פירעון מוקדם של הלוואה לדיור), התשס"ב - 2002 (להלן - צו הבנקאות). במטרה להקל על מעבר לקוחות בין התאגידים הבנקאיים, להגביר את התחרות בין התאגידים הבנקאיים ולמנוע גביית עמלת פירעון מוקדם מופרזת, נקבעה הוראה זו הבאה להסדיר פירעון מוקדם של חלק מההלוואות האחרות הניתנות על-ידי תאגיד בנקאי ושהחקיקה הנ"ל אינה חלה עליהן.

תחולה (1/03), (6/15)

2. (א) ההוראה, למעט סעיף 4(ב), חלה על הלוואה שצו הבנקאות אינו חל עליה, שניתנה לאנשים פרטיים או לעסקים זעירים כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור.
- (ב) על אף האמור בס"ק (א), סעיפים 5(ה)(2), 5א(א) ו-6 יחולו על כל ההלוואות שצו הבנקאות אינו חל עליהן.
- (ג) האמור בהוראה זו לא יחול על הלוואה שהתאגיד הבנקאי בחר להחיל עליה את האמור בצו הבנקאות.

הגדרות (1/03), (6/15)

3. "הודעה מוקדמת" - הודעה שנתן לווח לתאגיד בנקאי, על כוונתו לפרוע פירעון מוקדם במועד מסוים ;
- "הלוואה במטבע חוץ" - הלוואה נקובה במטבע חוץ או הלוואה שסכומה צמוד למטבע חוץ ;
- "הלוואה בריבית משתנה" - הלוואה ששיעור הריבית לגביה משתנה במשך תקופת ההלוואה, ושיעור הריבית המשתנה אינו ידוע בעת קבלת ההלוואה ;
- "הלוואה צמודה" - הלוואה שסכומה צמוד למדד, שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה אחת לחודש ;

"הסכום הנפרע" -

סכום הקרן הנפרע בפירעון מוקדם בתוספת הפרשי הצמדה או שער חליפין, לפי העניין, ובתוספת ריבית, שנצברו עד יום הפירעון המוקדם ;

"ריבית לחישוב רכיב ההיוון" - בהתאם לכללים המוגדרים בנספח ב'.**"ריבית ממוצעת מפורסמת" -**

הריבית הידועה שפרסם המפקח, ושהודעה עליה ניתנה לתאגידים הבנקאיים, ואשר נקבעה על פי חישוב הריבית המשוקללת הממוצעת של אשראי שניתן לאנשים פרטיים או לעסקים זעירים כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור, בהתאם לתקופות שונות ולמגזרים שונים.

פירעון מוקדם של הלוואה (1/03), (6/15)

4. (א) תאגיד בנקאי לא יסרב סירוב בלתי סביר לבקשת לווה לפרוע הלוואה או חלק ממנה כאמור בסעיף קטן (ד) לפני מועד פירעונה, אולם התאגיד הבנקאי רשאי להתנות את פירעונה המוקדם בתשלומים כמפורט בסעיף 5 להלן.
- (ב) בהלוואה שסעיף 2(א) אינו חל עליה, ובכפוף לאמור בסעיף 2(ב), תחול עמלת פירעון מוקדם על פי כללים סבירים שיבטאו את הנזק שנגרם לתאגיד הבנקאי כתוצאה מהפירעון המוקדם ושייקבעו מראש למקרים כאלה.
- (ג) נקבעה בהסכם ההלוואה עמלת פירעון מוקדם נמוכה מהאמור בהוראה זו, תחול עמלת הפירעון המוקדם כמוסכם בהסכם ההלוואה.
- (ד) התאגיד הבנקאי רשאי להתנות כי סכום הפירעון לא יפחת מ-10 אחוזים מיתרת הלוואה בצירוף הריבית והפרשי ההצמדה שנצברו ולא נפרעו עד יום הפירעון בפועל.

עמלות הפירעון המוקדם (1/03), (6/15), (7/16)

5. (א) בפירעון מוקדם של הלוואה, רשאי תאגיד בנקאי להתנות את הפירעון המוקדם בתשלום עמלות כלהלן :

- (1) עמלה תפעולית שלא תעלה על 60 ש"ח ;
- (2) נתן הלווה הודעה מוקדמת של פחות מ-10 ימים - עמלה בגובה עד עשירית אחוז מהסכום הנפרע ; ואולם אם נתן התאגיד הבנקאי הלוואה לצורך הפירעון המוקדם, לא תגבה העמלה האמורה בפסקה זו ביחס לסכום ההלוואה החדשה שנתן. נפטר הלווה, לא תיגבה העמלה האמורה בסעיף זה ;

(3) תשלום בגובה ההפרש שבין התשלומים העתידיים שהלווה חפץ לפרוע בפירעון מוקדם, כשהם מהווים לערך הנוכחי ביום הפירעון המוקדם על פי הריבית לחישוב רכיב ההיוון, לבין אותם תשלומים, כשהם מהווים לערך הנוכחי ביום הפירעון המוקדם על פי הריבית הממוצעת המפורסמת הידועה במועד העמדת הלוואה, על פי תקופת הלוואה שנקבעה בהסכם הלוואה בריבית קבועה, או הידועה במועד שינוי ריבית אחרון על פי תקופת הלוואה שנותרה עד למועד שינוי קרוב בריבית משתנה.

לא פורסמה הריבית הממוצעת נכון למועד העמדת הלוואה או מועד שינוי ריבית אחרון, לפי העניין, או הייתה הלוואה הלוואת מט"ח - תשלום בגובה ההפרש שבין התשלומים העתידיים שהלווה חפץ לפרוע בפירעון מוקדם, כשהם מהווים לערך הנוכחי ביום הפירעון המוקדם על פי הריבית לחישוב רכיב ההיוון, לבין אותם תשלומים, כשהם מהווים לערך הנוכחי ביום הפירעון המוקדם על פי הריבית החלה על הלוואה.

(4) התקבל הפרש שלילי בפסקה (3), ייערך חישוב כאמור בפסקה (3) ויתרת הסכום המהוון תקוזז מהסכומים כאמור בסעיפים קטנים (א)-(1)-(2) ו-(ג). פטר התאגיד הבנקאי את כלל לקוחותיו מתשלום כאמור בפסקה (3) במועד כריתת הסכם הלוואה, רשאי הוא שלא לבצע את הקיזוז האמור.

(ב) הלוואה בריבית משתנה

- (1) הכללים שנקבעו בסעיף קטן (א) יחולו גם על הלוואה בריבית משתנה, אולם יראו לצורך חישוב העמלה כאמור בסעיף 5(א)(3) את יתרת הקרן במועד שבו חל או יכול היה לחול שיעור ריבית חדש, כתשלום העתידי האחרון בזרם התשלומים העתידי שהלווה חפץ לפרוע;
- (2) בהלוואה בריבית משתנה, אשר מועד שינוי הריבית אינו ידוע מראש, או שהוא ידוע מראש אך נקבע לאחת לחצי שנה או לתדירות גבוהה יותר, לא תיגבה עמלה כאמור בסעיף 5(א)(3);
- (3) נעשה הפירעון המוקדם ביום שינוי הריבית, תיגבה עמלה כאמור בסעיף 5(א)(1) בלבד;
- (4) לצורך הנוסחה לחישוב עמלת פירעון מוקדם בהלוואה בריבית משתנה במטבע חוץ, ייקח התאגיד הבנקאי בחשבון גם את ההפרשים בגין השינוי שחל בתוספת שמעבר לעוגן הריבית המשתנה.

(ג) בהלוואה צמודה למדד – נוסף על העמלות לפי סעיף 5(א), רשאי התאגיד הבנקאי, אם נעשה הפירעון המוקדם בין היום הראשון לבין היום החמישה עשר בחודש, לגבות עמלה בגובה הסכום הנפרע, כפול מחצית השיעור הממוצע של השינוי במדד, בשנים עשר המדדים האחרונים שפורסמו לפני יום הפירעון.

(ד) תאגיד בנקאי רשאי לסרב לקבל פירעון מוקדם של הלוואה בלא הודעה מוקדמת של לפחות 20 ימים מראש, במקרים להלן :

- (1) הלוואה במטבע חוץ.
- (2) הלוואה צמודה למדד כאשר מועד הפירעון המוקדם המבוקש הוא בין היום הראשון לבין היום החמישה עשר בחודש.

(ה) שוונות

- (1) הודעה ברשומות על עדכון הסכום המצויין בסעיף 3(1) לצו הבנקאות, תהווה הודעה לעדכון הסכום האמור בסעיף 5(א)(1) בהוראה זו, באותו שיעור ;
- (2) מסר הלווה הודעה מוקדמת ולא פעל לפיה, לא תיחשב, לצורך חישוב העמלה, הודעה מוקדמת נוספת, שנתן הלווה לגבי פירעון מוקדם של אותה הלוואה, במשך 6 חודשים מהמועד שנקבע לפירעון המוקדם בהודעה הראשונה.

הודעה מוקדמת (1/03), (6/15)

- א.5 (א) הודעה מוקדמת תינתן באחת מדרכים אלה :
  - (1) במסירתה בסניף התאגיד הבנקאי ;
  - (2) במשלוח בדואר, ורואים את ההודעה המוקדמת כמבוצעת ביום שנתקבלה בתאגיד הבנקאי, ובדואר רשום - 3 ימים לאחר תאריך המשלוח ;
  - (3) באמצעות פקסימיליה ;
  - (4) באמצעי תקשורת אחר שהתאגיד הבנקאי הציע, לפי בקשת הלקוח.
- (ב) הודעה מוקדמת לא תינתן יותר מ- 60 ימים לפני המועד שקבע הלווה לביצוע הפירעון המוקדם.

דף הסבר והודעה על ביצוע פירעון מוקדם (1/03), (6/15), (7/16)

6. (א) דף הסבר

- תאגיד בנקאי ימסור דף הסבר ללווה, בסמוך למועד כריתת הסכם הלוואה, או הסכם מסגרת, לפי העניין. במועד זה, תוכן דף ההסבר יכול להיכלל כנספח להסכם ההלוואה או הסכם המסגרת, ובלבד שיוצג בו באופן מודגש ומובלט. בנוסף, ימסור התאגיד הבנקאי דף הסבר ללווה בסמוך לבקשת הלווה לבצע פירעון מוקדם. התאגיד הבנקאי יתעד את מסירת דף ההסבר ללווה בשני המועדים.
- לעניין זה "דף הסבר" - דף המבהיר את זכותו של הלווה לפירעון מוקדם של ההלוואה, שיכלול בין היתר :
- (1) סוג ההלוואה עליו מדובר, יתרת ההלוואה לפי מרכיביה השונים, והסכום עליו חל סעיף 5 להוראה ;
  - (2) הבהרה בדבר האפשרות לתת הודעה מוקדמת של 10 ימים לפני מועד הפירעון, וההשלכות של אי מתן הודעה כאמור ;

- (3) פרטי יצירת הקשר עם התאגיד הבנקאי לצורך מתן הודעה מוקדמת בכל אחת מהדרכים המנויות בסעיף 5א(א).
- (4) הבהרה לגבי המשמעות של ביצוע פירעון מוקדם של הלוואה צמודה במועדים שונים במהלך החודש ;
- (5) כל סוגי עמלות הפירעון המוקדם שיגבה התאגיד הבנקאי מהלווה, וסכומן ככל שניתן לדעת מראש סכום זה. בעת בקשת הלווה לבצע פירעון מוקדם יצינו בנוסף שיעורי הפחתות לפי הסכם ההלוואה ככל שנקבעו. במקרים בהם פטר התאגיד הבנקאי את הלווה מתשלום עמלות בגין פירעון מוקדם של הלוואה, כולן או חלקן, ייתן התאגיד הבנקאי ללווה דף הסבר מצומצם בו יצינו תתי הסעיפים הרלבנטיים מתוך סעיף זה.
- (6) דוגמאות אשר ימחישו ללווה את שיעור עמלת הפירעון המוקדם לפי סעיף 5, כפונקציה של הזמן שנותר עד לפירעון הסופי של ההלוואה ושל שינויי הריבית לחישוב רכיב ההיוון
- (7) הפניה לנוסחת רכיב ההיוון ואופן החישוב, אשר יוצגו באופן ברור באתר האינטרנט של התאגיד הבנקאי. כמו כן, ימסור תאגיד בנקאי, ללווה המעוניין בכך, את נוסחת רכיב ההיוון ואופן החישוב, בדרך בה הוא נוהג לשלוח ללקוח הודעות או בכל דרך מקובלת אחרת בה יבחר הלווה.

(ב) הודעה על ביצוע פירעון מוקדם

לאחר ביצועו של הפירעון המוקדם ימסור התאגיד הבנקאי ללווה הודעה על ביצוע הפירעון המפרטת בין היתר את אופן חישוב מרכיבי עמלות הפירעון המוקדם שגבה מהלווה וסכומן, ובכלל זה את שיעורי הריבית המשמשים לחישוב רכיב ההיוון וכן הפניה לנוסחת רכיב ההיוון ואופן החישוב, כאמור סעיף 6א(7).

נוסחה לחישוב (1/03)

7. סכום עמלת פירעון מוקדם של הלוואה לפי סעיף 5א(3) יחושב לפי הנוסחה בנספח א.

נספח א

נוסחה לחישוב עמלת פירעון מוקדם (8/01) (1/03) (6/15)

(סעיף 5(א)(3))

א. הגדרות

- A - הריבית לחישוב רכיב ההיוון התקופתית.
- C - הריבית הממוצעת המפורסמת הידועה במועד העמדת הלוואה, על פי תקופת הלוואה שנקבעה בהסכם הלוואה בריבית קבועה, או הידועה במועד שינוי ריבית אחרון על פי תקופת הלוואה שנותרה עד למועד שינוי קרוב בריבית משתנה.
- R - הריבית התקופתית החלה על הלוואה ביום הפירעון המוקדם.
- B_i - התשלומים העתידיים התקופתיים בהתאם לתנאי הלוואה (כולל ריבית שתצטבר).
- i - אינדקס לתקופה.
- n - מספר התקופות מיום הפירעון המוקדם ועד ליום שינוי הריבית.
- N - מספר התקופות מיום הפירעון המוקדם ועד לתום תקופת הלוואה.
- $PV(R)$ - סכום הקרן הנפרע בפירעון מוקדם בתוספת הפרשי הצמדה או הפרשי שער ובתוספת ריבית, שנצברו עד יום הפירעון המוקדם.
- $PV(A)$ - ערך נוכחי של התשלומים העתידיים עד לתום תקופת הלוואה כאשר התשלומים עד ליום שינוי הריבית והקרן ביום שינוי הריבית מהווים ליום הפירעון המוקדם לפי שיעור הריבית לחישוב רכיב ההיוון התקופתית.
- $PV(C)$ - ערך נוכחי של התשלומים העתידיים עד לתום תקופת הלוואה כאשר התשלומים עד ליום שינוי הריבית והקרן ביום שינוי הריבית מהווים ליום הפירעון המוקדם לפי שיעור הריבית הממוצעת המפורסמת הידועה במועד העמדת הלוואה, על פי תקופת הלוואה שנקבעה בהסכם הלוואה בריבית קבועה, או הידועה במועד שינוי ריבית אחרון על פי תקופת הלוואה שנותרה עד למועד שינוי קרוב בריבית משתנה.

ב. (1) הנוסחה הכללית

סעיף 5(א)(3)

$$PV(A) - PV(C) = \left[\sum_{i=1}^n \frac{B_i}{(1+A)^i} + \frac{1}{(1+A)^n} \sum_{i=1}^{N-n} \frac{B_{i+n}}{(1+R)^i} \right]$$

$$- \left[\sum_{i=1}^n \frac{B_i}{(1+C)^i} + \frac{1}{(1+C)^n} \sum_{i=1}^{N-n} \frac{B_{i+n}}{(1+R)^i} \right]$$

לא פורסמה C, יחושב התשלום על סמך הריבית החלה על ההלוואה :

$$PV(A) - PV(R) = \left[\sum_{i=1}^n \frac{B_i}{(1+A)^i} + \frac{1}{(1+A)^n} \sum_{i=1}^{N-n} \frac{B_{i+n}}{(1+R)^i} \right] - \left[\sum_{i=1}^n \frac{B_i}{(1+R)^i} + \frac{1}{(1+R)^n} \sum_{i=1}^{N-n} \frac{B_{i+n}}{(1+R)^i} \right]$$

הערה :

הקרן ביום שינוי הריבית :

$$\sum_{i=1}^{N-n} \frac{B_{i+n}}{(1+R)^i}$$

כאשר $N = n$ (קרי, אין שינוי בריבית עד תום תקופת ההלוואה) יש להתעלם מהמרכיב השני בכל סוגריים מרובעים (כלומר להניח שהקרן ביום שינוי הריבית מתאפסת).

הנוסחה מתאימה גם להלוואות הנפרעות בהפרשי זמן שווים (גם אם התשלומים אינם שווים) וגם להלוואות הנפרעות בהפרשי זמן תקופתיים לא שווים (כך למשל, אם התקופה מוגדרת כחודש, ניתן להפעיל את הנוסחה עבור הלוואה הנפרעת בהפרשי זמן של חודשים שלמים, גם אם הפרשי הזמן אינם שווים. לדוגמה: הלוואה הנפרעת אחת לחודש ואחת לשלושה חודשים לסירוגין).

(2) הלוואות בריבית משתנה במטבע חוץ

במקרה של הלוואות בריבית משתנה במטבע חוץ, יש להביא בחשבון גם את ההפרשים בגין התוספת שמעבר לריבית העוגן, בתקופה שלאחר מועד שינוי הריבית.

$$PV(A) - PV(R) = \left[\sum_{i=1}^n \frac{B_i}{(1+A)^i} + \frac{1}{(1+A)^n} \sum_{i=1}^{N-n} \frac{B_{i+n}}{(1+A^*)^i} \right] - \left[\sum_{i=1}^n \frac{B_i}{(1+R)^i} + \frac{1}{(1+R)^n} \sum_{i=1}^{N-n} \frac{B_{i+n}}{(1+R)^i} \right]$$

כאשר :

A^* - ריבית העוגן שחלה על ההלוואה במועד הפירעון המוקדם והתוספת התקופתית החדשה מעבר לריבית העוגן.

יתר המשתנים מוגדרים בנוסחה המקורית.

ג. פירעון מוקדם חלקי

- (1) בפירעון מוקדם חלקי, במסגרתו נפרעו תשלומים תקופתיים ספציפיים (כגון: קיצור תקופת ההלוואה על ידי פירעון מוקדם של התשלומים האחרונים), רשאי התאגיד הבנקאי לחשב את העמלה (על פי הנוסחה) בגין ההפסד הכלכלי הנגרם בשל התשלומים שפירעונים הוקדם, או לחילופין כחלק היחסי של העמלה בגין פירעון מלא של ההלוואה.
- (2) בפירעון מוקדם חלקי במסגרתו קטנו התשלומים התקופתיים, אך תקופת ההלוואה המקורית נשארה ללא שינוי, יחשב התאגיד הבנקאי את העמלה (על פי הנוסחה), לפי החלק היחסי של ההלוואה אשר נפרע בפירעון מוקדם.

נספח ב**קביעת שיעור "הריבית לחישוב רכיב ההיוון"****(סעיף 3)****הלוואות שקליות בריבית קבועה –**

הריבית לחישוב רכיב ההיוון תהיה הריבית הממוצעת המפורסמת האחרונה הידועה ביום הפירעון המוקדם, לתקופה שנותרה עד תום ההלוואה.

בהיעדר ריבית ממוצעת מפורסמת תקבע הריבית לחישוב רכיב ההיוון על פי כללים סבירים המבטאים את הנזק שנגרם לתאגיד הבנקאי כתוצאה מהפירעון המוקדם.

הלוואות שקליות בריבית משתנה –

הריבית לחישוב רכיב ההיוון תהיה הריבית הממוצעת המפורסמת האחרונה הידועה ביום הפירעון המוקדם, לתקופה שנותרה עד מועד שינוי ריבית קרוב.

בהיעדר ריבית מפורסמת תקבע הריבית לחישוב רכיב ההיוון על פי כללים סבירים המבטאים את הנזק שנגרם לתאגיד הבנקאי כתוצאה מהפירעון המוקדם.

הלוואות מט"ח –**ריבית משתנה :**

הריבית לחישוב רכיב ההיוון תחושב לפי הבסיס האובייקטיבי החיצוני לקביעת שיעור הריבית בהלוואה, כפי שנקבע בהסכם ההלוואה, הידוע בעת הפירעון המוקדם, בתוספת ההפחתה או התוספת לריבית הבסיסית שנקבעה בהלוואה.

ריבית קבועה :

הריבית לחישוב רכיב ההיוון תחושב לפי בסיס אובייקטיבי חיצוני.

מרכיבי הריבית לחישוב רכיב ההיוון יוגדרו מראש בהסכם ההלוואה או יוצגו באופן ברור באתר האינטרנט של התאגיד הבנקאי. כמו כן, ימסור תאגיד בנקאי, ללווה המעוניין בכך, את נוסחת רכיב ההיוון ואופן החישוב, בדרך בה הוא נוהג לשלוח ללקוח הודעות או בכל דרך מקובלת אחרת בה יבחר הלווה.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1741	1	הוראה מקורית	15/1/95
-----	2	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95
2037	3	עדכון	1/8/01
2102	4	עדכון	30/1/03
2472	5	עדכון	21/6/15
2504	6	עדכון	11/7/16

העמדת אשראי לרכישת נכסים פיננסיים

מבוא

1. לאור הבעייתיות, העלולה להיווצר כתוצאה משיווק נכסים פיננסיים באמצעות מתן אשראי לרכישתם, הן מהיבט טובת הלקוח והן מהיבט ניגודי עניינים של התאגיד הבנקאי, קבעתי את ההוראה להלן.

הגדרות

2. "נכסים פיננסיים" - כמשמעותם בכללי הבנקאות (שירות ללקוח)(ייעוץ להשקעות), התשמ"ו-1986 למעט פקדון בקופת גמל ובקרן פנסיה.

אשראי לרכישת נכסים פיננסיים

3. תאגיד בנקאי לא ייזום פניה ללקוח באמצעות מבצע שיווק ו/או פרסומת לרכוש נכסים פיננסיים במימון אשראי לצורך זה. מבצע שיווק ופרסומת לענין זה כולל גם מבצעי שיווק ופרסומת ברמת סניף והנהלה אזורית, פניה באמצעות חוזר לסניפים או הנחיות בעל פה לסניפים.

* * *

חזרה

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1712	1	הוראה מקורית	27/6/94
-----	2	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95

הצגת נתוני פעילות בפקדון ניירות ערך**מבוא**

1. הוראה זו מסדירה את חובתו של תאגיד בנקאי להציג ללקוחותיו מידע בכתב אודות תשואות פיקדון ניירות ערך של הלקוח בתאגיד הבנקאי, וכן פירוט אודות סך הנכסים הכלולים בפקדון ניירות הערך שברשותו. כמו כן, הנתונים כוללים גילוי אודות פעילות פיקדון ניירות הערך והעמלות שהלקוח משלם עבור השירותים.
2. הצגת המידע ללקוח נועדה לשקף את ביצועי פיקדון ניירות הערך על מנת לאפשר לו לקבל החלטה מושכלת באשר לאפיק ההשקעה המיטבי עבורו, תוך בחינת חלופות השקעה אחרות.

תחולה

3. הוראה זו תחול על התאגידים הבנקאיים כהגדרתם בחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981 (להלן: **תאגיד בנקאי**).

הגדרות

4. **"לקוח"** - לקוח בעל פיקדון ניירות ערך בתאגיד הבנקאי, לרבות לקוח שמקבל מהתאגיד הבנקאי שירותי ייעוץ השקעות, למעט:
  1. חברה מנהלת או קופת גמל כהגדרתן בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופת גמל), תשס"ה-2005;
  2. מבטח כהגדרתו בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981;
  3. חברה מנהלת של קרנות נאמנות;
  4. עושה שוק כהגדרתו בחוק השקעות משותפות בנאמנות התשנ"ד-1994;
  5. זירת סוחר כהגדרתה בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968;
  6. תאגיד המקבל מהתאגיד הבנקאי שירותי משמורת ניירות ערך (קסטודי).
- כהגדרתם בחוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות, שיווק השקעות, ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה-1995, (להלן: **חוק הייעוץ**).
- **"ייעוץ השקעות"**, **"ניהול תיק השקעות"**
- כהגדרתה בתקנות הסדרת השקעות משותפות בנאמנות (אופציות, חוזים עתידיים ומכירות בחסר), התשס"א-2001.
- **"מידת חשיפה"**

"פיקדון מובנה" פיקדון בנקאי הנכלל בהגדרת "מוצר מובנה" שבסעיף 1 לחוק - הייעוץ.

"פיקדון ניירות ערך" - למעט פיקדון שנועד לקבלת שירות ניהול תיק השקעות.

הצגת מידע ללקוח - מחשבון

5. תאגיד בנקאי יציג ללקוח מידע אודות שיעור התשואה כמוגדר בסעיפים 10 ו-11 להוראה. המידע יוצג באזור האישי בו מוצגת פעילות ניירות הערך, ביישום אותו מציע התאגיד הבנקאי ללקוחותיו (להלן: האזור האישי). שיעור התשואה יוצג בהתאם למספר הימים שבחר הלקוח, ולאחר ניכוי עמלות (לרבות הוצאות צד שלישי אגב פעילות בניירות ערך).

הצגת מידע ללקוח - מידע תקופתי

6. בנוסף על האמור בסעיף 5, תאגיד בנקאי יציג ללקוחותיו, באזור האישי, מידע תקופתי אודות הפעילות בפקדון ניירות הערך שלו, לרבות שיעור התשואה של פיקדון ניירות ערך כמוגדר בסעיפים 10 ו-11 להוראה, בהתאם למפורט בתוספת באופן הבא (להלן: **מידע תקופתי**):

(א) הנתונים המצטברים מתחילת השנה הקלנדרית ועד תום הרבעון הרלבנטי יוצגו עד לסוף החודש העוקב לתום הרבעון האמור, למעט הרבעון הרביעי של השנה הקלנדרית אשר יוצג ב-28 לפברואר של השנה העוקבת (להלן: **מועד הדיווח**).

(ב) הנתונים יוצגו בחלוקה הבאה:

(1) **חלק ראשון** - חלק זה יהיה ערוך בהתאם לנוסח ולמבנה, כפי שנקבעו בתוספת. התאגיד הבנקאי רשאי בנוסף להציג ללקוח גם את שיעור התשואה של התיק על פי החישוב הקבוע בתקנות הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות (דוחות), התשע"ב-2012. במידה ויבחר תאגיד בנקאי לעשות כן, יוסיף הסבר ללקוח אודות ההבדלים בין החישובים.

עבור לקוח שמקבל מהתאגיד הבנקאי שירותי ייעוץ השקעות, יוצגו "מידת החשיפה", רמת הסיכון, כפי שאושרה על ידי הלקוח, וכן מידע נוסף, ככל שסוכם עם הלקוח בעניין זה (למשל, מדיניות השקעה, או מגבלות השקעה). אם עודכנה רמת הסיכון ממועד הדיווח הקודם, תצוין רמת הסיכון המעודכנת, נכון למועד הדיווח ורמת הסיכון שדווחה במועד הדיווח הקודם, תוך ציון המועד בו נערך השינוי.

(2) **חלק שני** - מידע נוסף והסברים בהתאם לשיקול דעת התאגיד הבנקאי.

7. התאגיד הבנקאי יאפשר ללקוח נגישות למידע התקופתי שהוצג ברבעונים האחרונים של אותה שנה קלנדרית, ולנתוני סוף השנה של השנתיים שקדמו לה, בפורמט המאפשר מעקב, שמירה והדפסה.

8. עבור לקוח שאינו מנוי על שירותי מידע בערוץ קשר מקוון, התאגיד הבנקאי ימסור את המידע והנתונים המפורטים בסעיף 6, עד למועד הדיווח, המוגדר לעיל, באמצעי בו בחר הלקוח לקבל הודעות. במועד משלוח הדוח השנתי ובמועד הדיווח החצי שנתי על עמלות, יימסר המידע האמור בסמוך לדיווחים אלו.

9. מטבע הדיווח יהיה שקל חדש. התאגיד הבנקאי רשאי לדווח במטבע זר, ובלבד שהציג במקביל למטבע הזר את ערכו בשקל חדש, לפי השער היציג במועד הדיווח, וכן את שיעור השינוי במטבע שנבחר לעומת השקל החדש.

אופן חישוב תשואת פיקדון ניירות ערך

10. תשואת פיקדון ניירות ערך תחושב בשיטת TWR, ללא שיובאו בחשבון הוצאות מיסים. כמפורט להלן:

הגדרות:

- π - מכפלת הביטויים הכלולים בסוגריים שלאחריו.
- i - אינדקס לתקופה בה לא התקיים תזרים מזומנים בחשבון, למעט בסוף התקופה.
- n - מספר התקופות הנ"ל (תקופה מוגדרת כמשך הזמן בו לא היה תזרים מזומנים, אלא בסופה).
- v_i^T - שווי פיקדון ניירות הערך בסוף התקופה ה- i .
- v_i^0 - שווי התחלתי של פיקדון ניירות הערך בתקופה ה- i .
- M_i - סך הכספים או הנכסים שהופקדו בפיקדון הלקוח בניכוי הסכומים או הנכסים שנמשכו או הוצאו מפיקדון הלקוח בסוף התקופה ה- i .
- R_i - שיעור התשואה לתקופה ה- i , יחושב באופן הבא:

$$R_i = \left[\frac{v_i^T - M_i}{v_i^0} - 1 \right]$$

R - שיעור התשואה המצטבר, יחושב באופן הבא:

$$R = \left[\prod_{i=1}^n (1 + R_i) - 1 \right] * 100$$

11. סוגי הנכסים אשר יילקחו בחשבון לצורך חישוב התשואה וחישוב מידת החשיפה יהיו בהתאם לסוגי הנכסים הנסחרים בבורסה בישראל או מחוץ לישראל אשר מופיעים תחת פיקדון ניירות הערך של הלקוח, לרבות יחידות, כהגדרתן בחוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994. עבור לקוחות המקבלים מהתאגיד הבנקאי שירות ייעוץ השקעות, התאגיד הבנקאי יכלול בחישוב התשואה גם פיקדונות מובנים. לעניין לקוח אשר חדל לקבל שירותי ייעוץ השקעות טרם מועד פירעון פיקדון מובנה בחשבונו, ימשיך הפיקדון המובנה להיכלל בחישוב התשואה עד למועד פירעונו בפועל.

התאגיד הבנקאי רשאי לקבוע מתודולוגיה עקבית המגדירה אילו נכסים נוספים יוצגו בחשבון הלקוח, וכיצד יחושב השווי שלהם. הגדרות אלו ידווחו ללקוח במסגרת המידע התקופתי.

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2685	1	הוראה מקורית	26.12.2021
2717	2	עדכון	13.06.2022

תוספת - נתוני פעילות ותשואת פיקדון ניירות ערך

שם הלקוח :

מספר ח-ן :

טלפון לבירורים :

פיקדון ניירות ערך - נתונים ליום [xx/yy/20zz]¹

שווי פיקדון ניירות הערך ונכסים נוספים ותנועות בפיקדון בתקופת הדוח (מתאריך עד תאריך)

תשומת לבך : ביחס לכ- X% מיתרת הנכסים עלול להתעורר קושי במימוש מידי בעת הצורך.	יתרת נכסים לתחילת התקופה [תאריך]	XXXX
	רכישות בניכוי מכירות של ניירות ערך ונכסים פיננסיים	YYY
	דיבידנד, קופונים וריביות, לפני עמלות ² ומס	(PPP)
	רווחים (הפסדים) מעליית (ירידת) שווי ³	XXX
	יתרת נכסים לסוף תקופה [תאריך]	XXXX
תשומת לבך : סכומים אלו מופקדים ישירות לחשבונך.	מס ששולם	(TTT)
	סך עמלות שנגבו בגין פעילות בניירות ערך	(XXX)
תשומת לבך : המס ששולם מנוכה ישירות מחשבונך. סכומי המס נכונים למועד הדיווח.		

תשואת הפיקדון לפי תקופות (%)⁴

XXXX	XXXX	מתחילת שנת XXXX

תשואת הפיקדון (לפני ניכוי עמלות)

תשואת הפיקדון (לאחר ניכוי עמלות)

לתשומת הלב! התשואה נכונה עבור כספים שהיו בפיקדון במשך כל תקופת החישוב, ולכן במצבי קיצון כאשר יש משיכות והפקדות משמעותיות, במהלך תקופת חישוב התשואה, המלוות בתנודות חריגות בשוקי ההון, יתכן ושיעור התשואה המחושב לא יותאם לרווח/הפסד בש"ח הנובע מהפיקדון.

¹ פיקדון ניירות ערך כולל... (להשלמת התאגיד הבנקאי) ואינו כולל....(להשלמת התאגיד הבנקאי).

² עמלות, לרבות הוצאות צד שלישי ששולמו אגב פעילות בניירות ערך. הערה זו רלבנטית לכל מקום בו נעשה שימוש במילה "עמלות".

³ נתון מאזן. מחושב כהפרש בין יתרת הנכסים בתחילת ובסוף התקופה, בנטרול רכישות בניכוי מכירות, דיבידנדים, קופונים וריביות, ומשקף עלייה/ירידה בשווי הנכסים שלא מומשו לסוף התקופה, לפני מס.

⁴ התשואה מחושבת ע"פ שיטת TWR כאשר הוצאות מיסים אינן מובאות בחשבון.

פירוט עמלות שנגבו בגין פעילות בניירות ערך

קישורים לדיווחים הקיימים - הדוח השנתי או הדוחות החצי שנתיים על עמלות, כקבוע בהוראות ניהול בנקאי תקין מס' 414 ו-425 או חוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981, לפי העניין.

בנוסף, ללקוח מיועץ יוצג:

1. שם היועץ ושם היחידה/מרכז היועץ, בהתאם לאופן מתן הייעוץ.
2. רמת הסיכון וכן מידע נוסף, ככל שסוכמו עם הלקוח בעניין זה.
3. מידת החשיפה לנכסים ולמט"ח בפקדון ניירות הערך.
4. הערה שתשולב בסמוך להצגת נתונים 2 ו-3 תהיה בנוסח הבא – "לתשומת הלב! חישוב שיעור התשואה ומידת החשיפה נעשה לגבי אותם הנכסים. רמת הסיכון והנכסים הנכללים בה הינם כפי שסוכם עמך."
5. הערה שתשולב מתחת לכותרת פרק "תשואת הפיקדון לפי תקופות" בנוסח הבא – "לתשומת הלב! מקום בו בוצעה גם פעילות שלא על פי ייעוץ ההשקעות שניתן מטעם הבנק, התשואה משקפת גם את תוצאותיה של פעילות זו."

הנחיות למילוי המידע שבתוספת:

1. עבור "תשואת פיקדון ניירות הערך" - יש להציג בעמודה הימנית את נתוני השנה הנוכחית, בעמודה האמצעית את נתוני השנה הקודמת, ובעמודה השמאלית את הנתונים של לפני שנתיים. אם לא קיימים נתונים לאחת או יותר משתי שנות הכספים המלאות שקדמו לשנה האחרונה - יש לציין זאת.
2. לצורך חישוב "הנכסים שעלול להתעורר קושי במימוש המידי" - יש להתחשב בכל נכס סחיר שנפח המסחר בו בשלושת ימי המסחר הסמוכים ליום הדוח מעיד על כך שעלול להיות קושי במימושו בפרק זמן סביר ביחס ללקוח המחזיק בו ובמחיר התואם את שווי. כמו כן, עבור לקוחות מיועצים יש להתחשב בפקדונות מובנים.
3. עבור "מידת החשיפה" - המידע יוצג בתרשים אשר יפרט את מידת החשיפה ליום הדוח בפקדון ניירות הערך לפי נכסים ולפי מטבעות, אופן ההצגה נתון לשיקול דעת התאגיד הבנקאי.

עיסוקו של תאגיד בנקאי בניירות ערך על חשבון לקוחותיו

מבוא

1. (א) הוראה זו קובעת נהלים שתאגידים בנקאיים (לרבות תאגידי עזר) חייבים לקיים בעיסוקם בניירות ערך על חשבון לקוחותיהם.
- (ב) תאגיד בנקאי חייב להוציא לעובדיו נהלים מפורטים בנושא זה ונהלים להלן מהווים מסגרת כללית מינימלית לכך. הנהלים שמוציא כל תאגיד בנקאי לעובדיו חייבים לבטא גם הגבלות המוטלות על פי דין ועל ידי גורמים מוסמכים אחרים בישראל.

הגדרות (2/07)

א1.

"בורסה" - בורסה בישראל, ובורסה מחוץ לישראל שקיבלה אישור מידי מי שרשאי לתתו על פי דין במדינה שבה היא פועלת.

△

"בורסה בישראל" - בורסה כמשמעותה בחוק ניירות ערך.

"שוק מוסדר" - מערכת שבאמצעותה מתנהל מסחר בניירות ערך, באופציות או בחוזים עתידיים, על פי כללים שנקבעו על ידי מי שרשאי לקבעם על פי דין במדינה שבה הוא מתנהל.

"ניירות ערך" - כמשמעותם בסעיף 1 לחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, לרבות יחידות בקרן להשקעות משותפות בנאמנות, ניירות ערך שהונפקו על ידי הממשלה או על פי חוק מיוחד וניירות ערך שהונפקו מחוץ לישראל;

"קרוב" - כמשמעותו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981.

פעולות בפקדונות ניירות ערך למשמרת

2. (א) (בטל)

(ב) **הפקדת ניירות ערך למשמרת**

קבלות התאגיד הבנקאי שניתנות בגין קבלת ניירות ערך מלקוחות וכן הקבלות מבעלי פקדונות למשמרת עבור מסירת ניירות ערך לידיהם, תיעשנה רק על טפסים ממוספרים של התאגיד הבנקאי.

(ג) על התאגיד הבנקאי לציין על הקבלה, בנוסף למספר החשבון ושם המפקיד, גם שם הנייר, מספר זיהויו ותאריך או מספר התלוש הראשון המצורף לניירות ערך. אם

יחסר תלוש מסויים, על התאגיד הבנקאי לציין את הדבר במפורש בקבלה. כמו כן יש לציין אם הקבלה הנמסרת למפקיד היא זמנית (כפוף לבדיקת כשרות ניירות הערך).

(ד) לגבי הפקדת ניירות ערך מסוג "רשום על שם", על התאגיד הבנקאי לקבוע נהלים מתאימים לבדיקה של אפשרות העברה על שם אחרים. אין לקבל ניירות ערך רשומים על שם אחר מאשר על שם המפקיד, אלא אם כן הוסבו או הועברו באמצעות כתב העברה וכד'. ניתן לקבל נייר ערך על שם אדם אחד בחשבון משותף עם אחר. לקוח הרוצה שנייר ערך מסויים יישאר רשום על שמו ולא ייכלל במאגר, יציין זאת במפורש.

לגבי מלוות חובה, יש לשים לב להוראות מינהל מלוות המדינה, פרק ב' סעיף 6 לנוהל פדיון מלוות חובה על שם.

(ה) מעקב אחרי תקבולים בגין ניירות ערך במשמרת

נוהלי התאגיד הבנקאי יבטיחו מעקב ובקרה אחר פדיונות של אגרות חוב שהופקדו, מלוות פרסים שעלו בגורל, ריבית ודיבידנדים שתשלומם הוכרז.

(ו) משיכת ניירות ערך

משיכת ניירות ערך מפקדון בעין, או העברתם מפקדון לפקדון תוך שינוי בעלות, טעונה אישור של מי שהוסמך לכך, שיבדוק אם אין מניעה לביצוע הפעולה.

ניירות ערך לגוביינא

3. (א) התאגיד הבנקאי יקבע נהלים לטיפול בניירות ערך המתקבלים לגוביינא, שיבטיחו מעקב ובקרה אחרי ביצוע הגבייה.

(ב) על התאגיד הבנקאי לרשום פרטי זיהוי הן לגבי הלקוח והן לגבי ניירות הערך בדומה לניירות ערך למשמרת.

החזקת ניירות ערך בכספות

4. (א) בניהול כספות ניירות ערך במרכז ובסניפים, יש להקפיד על כללי בקרה נאותים בסדרי הגישה לכספות, במיוחד הפרדה בין תפקידי הפקידים ונוהלי רישום מתאימים של תנועת ניירות ערך.

(ב) על התאגיד הבנקאי לקבוע נוהלי סוגי ניירות ערך שיוחזקו בסניפים ולא יועברו לכספת המרכזית, וכן ייקבע נוהל הטיפול בניירות ערך במעבר.

(ג) הנהלת התאגיד הבנקאי תקבע נהלים בדבר ספירת מצאי ניירות הערך בכספת. תכנית הספירה צריכה להקיף כל סוגי ניירות ערך בתדירות שתקבע על ידי ההנהלה.

נוהלי התאגיד הבנקאי יקבעו אופן הטיפול באי ההתאמות שיתגלו.

עסקאות ניירות ערך על חשבון לקוחות

5. קבלת הוראות מלקוחות (6/98)

- (א) כל הוראות הלקוחות לפעולות בניירות ערך על חשבונם יינתנו על גבי טפסים מיוחדים. בהוראה תירשם שעת קבלתה המדויקת.
- (ב) כל הוראה, בכפוף לאמור בהוראה מס' 435 בנושא "הוראות טלפוניות", תיחתם על ידי הלקוח ועל ידי פקיד התאגיד הבנקאי. הנהלת התאגיד הבנקאי תקבע את הערך הכספי המכסימלי של עסקה אשר מעליו יידרש אישור של מי שהוסמך לכך.
- (ג) אם הלקוח ביקש לדעת את המועד המשוער לביצוע ההוראה, או ביקש להגביל את ביצוע ההוראה לזמן, לשער או לשלב מסויים של המסחר, הדבר צריך להיות מצוין על גבי טופס ההוראה.
- (ד) הנהלת התאגיד הבנקאי תקבע נהלים שיתייחסו לנושא האחריות לביצוע הוראת הלקוח ובדיקה מוקדמת של מצב חשבונותיו.
- (ה) ביצוע הוראות
- (1) הנהלת התאגיד הבנקאי תקבע במפורש בנוהליה כללים מחייבים לגבי איסור קיזוזים של קניות כנגד מכירות, הן בין הלקוחות לבין עצמם והן בינם לבין עסקאות על חשבון התאגיד הבנקאי בכל שלבי המסחר, למעט קיזוזים בבורסה בישראל, המותרים על פי הוראות הבורסה לניירות ערך בתל-אביב.
- (2) על אף האמור בסעיף זה, קיזוזים של קניות כנגד מכירות בין הלקוחות לבין עצמם, של ניירות ערך בבורסה מחוץ לישראל, מותרים בתנאי שהתאגיד הבנקאי יפעל בעיסקה זו כסוכן ולא כסוחר (בין במישרין ובין בעקיפין) ומחיר העיסקה ייקבע על פי מחיר סביר, בהתייחס לשווי נייר הערך בבורסה וללא העדפת לקוח אחד על פני לקוח אחר. עם זאת, תאגיד בנקאי לא יעכב ביצוע הוראות קניה או מכירה, במטרה לקזז בין הוראות הלקוחות.
- (ו) הנהלת התאגיד הבנקאי תקבע נהלים למניעת ניצול המידע המצטבר בידי גורמים שונים בתאגיד הבנקאי בדבר פעילות הלקוחות בניירות ערך, על ידי עובדים או גורמים אחרים.
- (ז) התאגיד הבנקאי יקפיד לקבל דיווח בכתב על תוצאות פעולותיהם של המבצעים והברוקרים החיצוניים הפועלים עבורו. סדרי בקרה נאותים ייקבעו כדי לאפשר השוואת ההוראות לביצוע בפועל, הן על ידי מבצעים וברוקרים חיצוניים והן על ידי מבצעים פנימיים, ובמקרה של עסקה בבורסה בישראל - לרבות עמידה בנוהלי המסחר של הבורסה בה בוצעה העיסקה.
- (ח) הנהלת התאגיד הבנקאי תקבע נוהלי מעקב אחר ביצוע הוראות הלקוחות.
- (ט) (1) תוך עשרה ימים מיום ביצוע העסקה תישלח ללקוח הודעה בכתב שתכלול את פרטי העסקה; עם זאת, בתאגיד בנקאי שאינו מאפשר ללקוחותיו לקבל הודעות כאמור באמצעות מסוף מחשב, תישלח ההודעה תוך שבעה ימים מיום ביצוע העסקה.

- (2) לגבי עסקאות המתייחסות להשקעות בקרנות נאמנות על פי הוראות קבע של הלקוח, תישלח ללקוח הודעה מרוכזת לפחות אחת לשישה חודשים, שתכלול את כל פרטי העסקאות שבוצעו בתקופה זו.
- (3) תאגיד בנקאי המאפשר ללקוחותיו לקבל הודעות באמצעות מסוף מחשב וידוע לו שהלקוח אכן קיבל תוך 10 ימים מיום ביצוע העסקה את כל ההודעות בנדון, (הכוללות פירוט מלא על העסקות שבוצעו לפי הוראותיו), לא יהיה חייב במשלוח הודעות נוספות לפי סעיף קטן זה.

איסור עסקאות עם לקוחות כנגד נוסטרו (6/98) (2/07)

△

- א5. תאגיד בנקאי לא יבצע עסקה מחוץ לבורסה או מחוץ לשוק מוסדר בניירות ערך סחירים, בין חשבונו העצמי (נוסטרו) לבין חשבון הלקוח, למעט:
- (א) לצורך תיקוני טעויות;
- (ב) מכירת אמצעי שליטה מחוץ לבורסה או מחוץ לשוק מוסדר בהיקף של לפחות 2% מהון המניות של החברה נשוא העסקה;
- (ג) עסקאות באגרות חוב ובלבד שיתקיימו כל התנאים הבאים:
- (1) הלקוח חתם מראש על הסכמה כללית לביצוע עסקאות מול הנוסטרו של הבנק;
- (2) שווי העסקה לא יפחת מסך 3 מליון ש"ח.
- (3) העסקה אינה עם איש קשור, כמשמעותו בהוראה מס' 312. לעניין זה:
- א. תאגיד המוחזק על ידי התאגיד הבנקאי בלפחות 99% מכל סוגי אמצעי השליטה, לא ייחשב לאיש קשור.
- ב. תאגיד בנקאי רשאי לבצע עסקאות מחוץ לבורסה או מחוץ לשוק מוסדר באגרות חוב של מדינת ישראל עם איש קשור שהינו גוף מוסדי הכפוף לפיקוח הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בישראל, וכן קרנות נאמנות הכפופות לפיקוח הרשות לניירות ערך. תאגיד בנקאי ישמור תיעוד של כלל העסקאות האמורות.

עסקאות על פי ייפוי כוח והוראות קבע (6/98)

6. (א) מבלי לגרוע מהוראות סעיף 4 לחוק הסדרת העיסוק בייפוי השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה – 1995, עובד תאגיד בנקאי אינו רשאי לקבל ייפוי כוח מלקוח לביצוע עסקאות בניירות ערך אלא אם הלקוח הינו קרוב של אותו עובד.
- הנהלת התאגיד הבנקאי תקבע נהלים מיוחדים בנושא זה, לרבות התייחסות לתוכן ייפוי הכוח ולהגבלות על השימוש בו.
- (ב) (בטל)
- (ג) הנהלת התאגיד הבנקאי תקבע נוהל לדרך ביצוע פעולות בניירות ערך לפי הוראות קבע.

עסקאות עבור פקידי הבנק

7. על הנהלת התאגיד הבנקאי לקבוע מדיניות מפורשת בדבר עסקאות ניירות ערך של פקידיו ולפרטה בנהלים מתאימים.

ביצוע פעולות בחסר

8. הנהלת התאגיד הבנקאי תקבע בנוהל את עמדתה לגבי ביצוע פעולה בחסר ; נוהל זה צריך לקבוע כללים לדרך ביצוע במקרים בהם ניתן, לדעת ההנהלה, לבצע פעולות מסוג זה.

הנהלת חשבונות משמרת

9. מערכת החשבונות תיתן ביטוי למלאי ניירות ערך המוחזק עבור הלקוחות, מקום הימצאם של הניירות ופירוט בעלי הפקדונות. כן יונפקו דוחות המשקפים את ריכוז הפעולות בחשבונות בודדים.

ניירות ערך המוחזקים אצל אחרים (7/02)

10. (א) (1) תאגיד בנקאי המחזיק ניירות ערך למשמרת אצל אחרים, יחתום על הסכם בכתב עם השומר, בו יפורטו תנאי ההתקשרות.

(2) האמור בפסקה (1), לא יחול על החזקה של תאגיד בנקאי בניירות ערך למשמרת אצל אחרים, אם נעשתה באמצעות מסלקת הבורסה לניירות ערך בישראל.

(ב) בניהול חשבונות ניירות ערך למשמרת המוחזקים אצל אחרים, יקפיד התאגיד הבנקאי המפקיד על הפרדה מלאה בין ניירות ערך המוחזקים עבור לקוחותיו לבין ניירות ערך שהם בבעלותו. באחריות התאגיד הבנקאי המפקיד לוודא כי הבחנה זו ברורה גם למוסד המחזיק את ניירות הערך. מחזיק ניירות ערך ינהל חשבונות נפרדים עבור התאגיד הבנקאי המפקיד ועבור לקוחותיו. בכל מקרה יש למנוע שעבוד ניירות הערך של הלקוחות, למעט זכות שעבוד של ניירות ערך שנרכשו, להבטחת סילוק תמורתם למחזיק.

ביצוע עסקאות באמצעות ברוקר (2/07)

10א. (א) תאגיד בנקאי שאינו מבצע בעצמו עסקאות בבורסה או בשוק מוסדר, יחתום על הסכם בכתב עם ברוקר שבאמצעותו יבצע את העסקאות באותה בורסה או שוק מוסדר, בו יפורטו תנאי ההתקשרות.

(ב) הנהלים הפנימיים בתאגיד בנקאי המתיר ללקוח מתן הוראות קנייה/מכירה, ישירות לברוקר חיצוני בישראל או מחוץ לישראל, יחייבו חתימת הסכמים בכתב עם הלקוח ועם הברוקר. בהסכמים יפורטו תנאי ההתקשרות, לרבות מיגבלה על סכום העסקאות וציון מפורש בכל עסקה, של העובדה שההוראה ניתנה לברוקר ישירות על ידי הלקוח.

בקרה פנימית

11. יש לקיים מערכת בקרה שתקיף את פעולות התאגיד הבנקאי בנושא ניירות ערך בצורה שתענה על דרישות הוראה זו.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1042		חוזר מקורי	30/11/82
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
1575	2	עדכון	1/6/92
1742	3	עדכון	15/1/95
1754	4	עדכון	26/2/95
-----	5	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95
1813	6	עדכון	17/4/96
1931	7	עדכון	28/6/98
2080	8	עדכון	22/7/02
2202	9	עדכון	27/2/07

השקעות של לקוחות בנכסים פיננסיים באמצעות מנהלי תיקים

תוכן העניינים

פרק א' : מבוא והגדרות 462-2

1. מבוא 462-2
2. הגדרות 462-2

פרק ב' : קביעת מדיניות ונהלים פנימיים בדבר מנהלי תיקים 462-2

3. כללי 462-2
4. הלקוח 462-3
5. מנהל התיקים 462-3
6. ייפוי כוח והסכמים 462-3
7. חשבונות מיוחדים 462-3
8. חשבון מפצל 462-4
9. אשראים ובטחונות 462-4
10. הגדרת סמכות ואחריות 462-4
11. נוהלי דיווח 462-5

פרק ג' : ייפוי כוח של הלקוח למנהל התיקים 462-5

12. תוכן ייפוי הכוח 462-5
13. נושאים שאין לכלול אותם בייפוי הכוח 462-6
14. הנחיות בנושא של ייפוי כוח 462-6

פרק ד' : הסכם בין התאגיד הבנקאי לבין מנהל התיקים 462-7

- 14א. רישיון בר תוקף 462-7
15. הצהרת מנהל התיקים 462-7
16. תוכן ההסכם 462-7
17. התניה בהסכם 462-8

השקעות של לקוחות בנכסים פיננסיים באמצעות מנהלי תיקים

פרק א' : מבוא והגדרות

מבוא

1. בהוראה זו מוסדרים הנהלים שעל פיהם חייב תאגיד בנקאי (לרבות תאגיד עזר), לפעול בנושא של השקעות בנכסים פיננסיים על חשבון לקוחות באמצעות מנהלי תיקים (להלן - השקעות באמצעות מנהלי תיקים).

הגדרות (6/98) (12/98)

2. "בן משפחה" - כהגדרתו בסעיף 1 לחוק ניירות ערך, התשכ"ח - 1968 ;
- "חוק הייעוץ" - חוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה - 1995 ;
- "לקוח כשיר" - כהגדרתו בסעיף 1 לחוק הייעוץ ;
- "מנהל תיקים" - מי שעוסק בתמורה בניהול תיקי השקעות וכן מי שמנהל תיקי השקעות עבור יותר מחמישה אנשים, למעט בני משפחה שלו ;
- "ניהול תיקי השקעות" - ביצוע עסקאות בנכסים פיננסיים, לפי שיקול דעת, לחשבונם של אחרים, למעט ניהול תיקי השקעות כאמור בסעיף 3, פסקאות (6), (9) ו-(10) לחוק הייעוץ ;
- "נכס פיננסי" - ניירות ערך ונכסים פיננסיים כמשמעותם בחוק הייעוץ וכן פיקדונות לתקופה קצובה ופיקדונות במטבע חוץ.

פרק ב' : קביעת מדיניות ונהלים פנימיים בדבר מנהלי תיקים

כללי (6/98)

3. (א) הנהלת התאגיד הבנקאי תקבע נהלים פנימיים לסניפים ולמחלקות המטפלים בהשקעות בנכסים פיננסיים באמצעות מנהלי תיקים לפחות בכל אותם הנושאים המפורטים בהוראה זו ובנושאים המתחייבים מחוק הייעוץ.
- (ב) ייקבע גם בנוהל הפנימי אם ואלו בעלי תפקידים רשאים להפנות לקוחות של התאגיד הבנקאי ואל מי מותר להפנותם. הופנה לקוח למנהל תיקים, ידווח על כך להנהלת התאגיד הבנקאי.
- (ג) הקובץ של הנהלים הפנימיים, כאמור, יכלול גם דוגמאות למסגרות של טופסי ייפוי כוח, לרבות דוגמאות כנ"ל בשפה האנגלית.

(ד) התאגיד הבנקאי לא ישתתף בהכנסות מנהלי התיקים מניהול השקעות לקוחותיו.

הלכות (6/98)

4. הנהלים הפנימיים יכללו הנחיות בנושאים הבאים :

- (א) רישום פרטי זיהוי מלאים של הלקוח ;
- (ב) רשימת מסמכים שעל הלקוח לחתום לשם ביצוע השקעות בסוגים שונים של נכסים פיננסיים ולגבי השקעות המבוצעות במטבע חוץ - פירוט המסמכים והאישורים הנדרשים לכך ;
- (ג) קביעה, מתי ובאלו תנאים יש להפסיק, ביוזמת התאגיד הבנקאי, את המשך ביצוע העסקאות של הלקוח - כולל נוהלי סגירה ;
- (ד) קביעת אופן ההודעה של הלקוח לתאגיד הבנקאי ביחס להפסקת ההרשאה של מנהל התיקים לפעול בחשבון הלקוח.

מנהל התיקים (6/98)

5. הנהלים הפנימיים יכללו הנחיות בנושאים הבאים :

- (א) רישום פרטי זיהוי מלאים של מנהל התיקים ושל עובדיו הרשאים לתת הוראות ביצוע לתאגיד הבנקאי בשם לקוחותיהם, תוך התייחסות להוראות ביצוע באמצעות טלפון, תקשורת מחשבים וכד' ;
- (ב) קריטריונים לקביעת מנהלי תיקים, הפועלים באמצעות התאגיד הבנקאי.

ייפוי כוח והסכמים

6. הפעילות של התאגידים הבנקאיים באמצעות מנהלי תיקים תוסדר ביפוי כח ובהסכמים (להלן - הסכמים), כמפורט בפרקים ג' ו-ד' להלן. התאגיד הבנקאי לא ירשה למנהל תיקים לנהל חשבון של לקוח, אלא לאחר שיוודא, שכל ההסכמים בנדון נחתמו כדין. אם הלקוח הוא תאגיד - ידרוש התאגיד הבנקאי העתק פרוטוקול משיבת הדירקטוריון/ההנהלה של התאגיד, או הודעה על ההחלטה ממי שהוסמך לכך, בעניין פעילותו באמצעות מנהל התיקים.

חשבונות מיוחדים (6/98) (12/98)

7. התאגיד הבנקאי ינהל חשבונות מיוחדים לצורך פעילות ניהול התיקים בשם הלקוח, בהם רשאים לפעול רק הלקוח ומנהל התיקים - מהסוגים הבאים :

- (א) חשבונות כספיים מיוחדים : בחשבונות אלה יירשמו רק התמורה הכספית לעסקאות המבוצעות על ידי מנהל התיקים, ההפקדות והמשיכות של הלקוח, ההכנסות הנובעות מההשקעות שביצע מנהל התיקים וכן העמלות ודמי ניהול על החשבונות המיוחדים ועמלות ודמי ניהול הנגבים לטובת מנהל התיקים.
- דמי ניהול שגובה הבנק לטובת מנהל תיקים, ייגבו בנפרד מעמלות אחרות שגובה הבנק.

(ב) חשבונות פיקדון למשמרת מיוחדים (לרבות חשבון אחר שנרשמת בו השקעה בנכס פיננסי) : בחשבונות אלה יירשמו התנועות בנכסים הפיננסיים של הלקוח.

חשבון מפצל (6/98)

8. (א) ביקש מנהל התיקים לבצע פעולות על חשבון לקוחותיו באמצעות חשבון מפצל (או בהוראה מרוכזת אחת), יקבע התאגיד הבנקאי נהלים בדבר ביצוע פעולות כאלה. בנהלים ייקבע בין השאר, כלהלן :

(1) העברת הנכסים הפיננסיים בין החשבון המפצל לבין חשבונות הלקוחות בסכומים לפיהם בוצעו העסקאות בפועל, תיעשה ככל האפשר ביום ביצוע העסקה, אך לא מאוחר מהמועד הבא לפתיחת המסחר באותו נכס פיננסי.

(2) מנהל התיקים ימסור הצהרה לבנק, שעסקאות מותרות על פי חוק הייעוץ בנכסים פיננסיים באמצעות חשבון מפצל עבור עצמו או עבור בני משפחתו מקרבה ראשונה ואם מנהל התיקים הינו חברה - עסקאות כאמור באמצעות חשבון מפצל עבור החברה, עובדיה, בעליה ובני משפחותיהם מקרבה ראשונה, או עבור חברות הקשורות איתה, יבוצעו רק באמצעות חשבון מפצל נפרד ומיוחד לאנשים שנזכרו בפסקה זו.

(3) אין להתיר קיזוז של חשבון מפצל אחד כנגד החשבון המפצל השני.

(ב) למרות האמור בסעיף זה, אין לבצע באמצעות חשבון מפצל פעולות בעסקאות עתידיות, אופציות וכד'.

אשראים ובטחונות (6/98)

9. (א) תאגיד בנקאי לא יתיר למנהל תיקים לקחת אשראי בחשבון לקוח, אלא אם נחתם הסכם בין התאגיד הבנקאי לבין הלקוח למתן אשראי לצורך ביצוע פעולות על ידי מנהל התיקים. בהסכם יפורטו מסגרות האשראי ופירוט הביטחונות, לפי סוגי העסקאות השונים - ונוהלי המעקב בגינם.

(ב) לא נחתם הסכם כאמור, אך נוצרה בחשבון יתרת חובה מקרית, זמנית, או שנחתם הסכם אך נוצרה יתרת חובה שחרגה ממנה, על התאגיד הבנקאי לעשות את כל הדרוש בהקדם האפשרי, ובכל מקרה לא יאוחר מאשר תוך ארבעה ימי המסחר הבאים, על מנת לכסות את יתרת החובה שנוצרה. התאגיד הבנקאי יפעל להבטחת יתרות חובה מקריות שנוצרו כאמור.

(ג) תקוים הפרדה בתאגיד הבנקאי בין מי שמאשר אשראי ללקוח לבין המבצעים השקעות בנכסים פיננסיים לפי הוראות מנהלי התיקים.

(ד) אין באמור בסעיף זה, כדי לגרוע מהאיסור בסעיף 4(ד) להוראה מס' 322.

הגדרת סמכות ואחריות

10. התאגיד הבנקאי יבדוק את מידת התאמתם של הנהלים הקשורים בפעילות בנכסים פיננסיים לפעילות המבוצעת באמצעות מנהלי תיקים, ובמיוחד כאשר פעילות זו קשורה

בכמה גורמים בתאגיד הבנקאי, כגון בעסקאות במטבע חוץ, תוך התייחסות להיבטים הבאים :

- (א) פירוט תהליכי העבודה ותפקידו של כל גורם וגורם בתאגיד הבנקאי, וכן הגדרת הסמכות והאחריות של כל גורם וגורם בנפרד ;
- (ב) קביעת גורם בתאגיד הבנקאי, האחראי למעקב ולדיווח פנימי בגין מצב האשראי או החשיפה של התאגיד הבנקאי כלפי הלקוח עקב פעולות המבוצעות על ידי מנהלי התיקים, הן בחתך הלקוח והן בחתך מנהל התיקים ;
- (ג) קביעה בדבר זכותם של הלקוח או של מנהל התיקים - אם בכלל - לפנות ישירות ליחידת ביצוע מרכזית, כגון : חדר העסקאות של התאגיד הבנקאי או של סניפו מחוץ לישראל או ברוקר מחוץ לישראל.

נוהלי דיווח

11. (א) התאגיד הבנקאי יודיע למנהל התיקים על כל עסקה שבוצעה עבורו לפי הוראת מנהל התיקים. העתק מההודעה יישלח גם ללקוח, אלא אם קיים הסדר של נאמנות עיוורת.
- (ב) התאגיד הבנקאי ימציא במישרין ללקוח, שחשבונו מתנהל באמצעות מנהל תיקים, העתק מדפי החשבון הכספיים המיוחדים ופירוט היתרות בחשבונות הפיקדון למשמרת המיוחדים, לפי ההוראות של כללי הבנקאות (שירות ללקוח) (גילוי נאות ומסירת מסמכים), התשנ"ב-1992, או לפי דרישת הלקוח. תאגיד בנקאי המעביר למנהל תיקים עמלה שהוא גובה מלקוח, כולה או חלקה, יציין את הדבר בדפי החשבון כאמור או בהודעה המצורפת אליהם.
- (ג) התאגיד הבנקאי ימסור למנהל התיקים, על פי דרישתו, יתרה יומית בחשבונות הכספיים המיוחדים ובחשבונות פיקדון למשמרת המיוחדים, שמנוהלים על ידי מנהל התיקים.
- (ד) ייקבעו נוהלי דיווח מידיים לגורמים פנימיים וללקוח בגין המקרים הבאים :
  - (1) כאשר היקף האשראי או החשיפה של הלקוח עולה על המסגרת שנקבעה ;
  - (2) כאשר נוצר חוסר איזון בין הביטחונות שנתקבלו לעומת האשראי או החשיפה של הלקוח.

פרק ג': ייפוי כוח של הלקוח למנהל התיקים

תוכן ייפוי הכוח (6/98)

12. מבלי לגרוע מהפרטים הנדרשים בסעיף 13 לחוק הייעוץ, ייפוי הכוח, שיתן הלקוח למנהל התיקים, יכלול גם עניינים אלה :
  - (א) שמו המלא וכתובתו של הלקוח ;
  - (ב) שם התאגיד הבנקאי אשר באמצעותו ינוהלו חשבונות הלקוח ;
  - (ג) פירוט החשבונות המיוחדים בציון מספריהם, בהם מוסמך מנהל התיקים לפעול ;

- (ד) הצהרת הלקוח כי הוא מיפה את כוחו של מנהל התיקים לבצע פעולות בניירות ערך או בפקדונות אצל התאגיד הבנקאי, תוך פירוט סוגי הפעולות שמנהל התיקים מוסמך לבצע; אם הלקוח מעוניין ליפות את כוחו של מנהל התיקים לבצע פעולות במכשירים פיננסיים אחרים, יפורטו סוגי המכשירים הפיננסיים בנפרד בייפוי הכוח;
- (ה) הצהרת הלקוח כי הוא לא יפעל בודיעין בניגוד להוראות שנתן מנהל התיקים.

נושאים שאין לכלול אותם בייפוי הכוח (6/98)

13. ייפוי הכוח, שיתן הלקוח למנהל התיקים, לא יכלול עניינים אלה:
- (א) סעיפים הפוטרים את מנהל התיקים מאחריות בגין רשלנות בניהול תיק הלקוח, או בגין הפרת חובת אמון;
- (ב) הרשאה למנהל התיקים למשכן נכס פיננסי כלשהו מחשבון הפיקדון המיוחד, או למשכן כספים מחשבונות הכספיים המיוחדים;
- (ג) הרשאה למנהל התיקים לקחת אשראי על חשבון הלקוח או לפעול בחשבון הכספי של הלקוח כך שתיווצר בו יתרת חובה, אלא אם נערך הסכם בין התאגיד הבנקאי לבין הלקוח;
- (ד) הרשאה למנהל התיקים להעביר חשבונות הלקוח לניהול באמצעות תאגיד בנקאי אחר.

הנחיות בנושא של ייפוי כוח

14. התאגיד הבנקאי יפעל בנושא של ייפוי כוח, לפי ההנחיות הבאות:
- (א) ייפוי הכוח יחתם בפני מורשה חתימה שיאשר בחתימתו, כי בדק את הפרטים הטעונים אימות בייפוי הכוח וכי נתן ללקוח את כל ההסברים בקשר למהות הנושאים שמוסדרים בו, לרבות הסברים שנדרשו על ידי הלקוח לעניין זה;
- (ב) במעמד החתימה על ייפוי הכוח בפני מורשה חתימה כאמור לעיל, יאשר הלקוח בכתב כי קיבל את כל ההסברים כאמור בסעיף קטן (א);
- (ג) על אף האמור בהוראות סעיפים קטנים (א) ו- (ב) לעיל, הלקוחות הבאים יהיו רשאים לוותר על קבלת הסברים מאת מורשה חתימה כאמור בסעיף קטן (א):
- (1) לקוח כשיר, ובלבד שנתן לכך הסכמתו מראש בכתב.
  - (2) לקוח שהוא תאגיד ובלבד שחתם על וויתור כאמור בפני עורך דין מטעמו.
- (ד) ייפוי כוח יכול להינתן גם באופן מקוון, ובלבד שבמקום סעיפים (א) – (ב) לעיל יחולו כל התנאים הבאים:
- (1) התאגיד הבנקאי זיהה את הלקוח ואימת את זהותו במעמד מתן ייפוי הכוח באחת מהדרכים המפורטות בסעיף 19 להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 367 בנושא "בנקאות בתקשורת" (להלן: "הוראה 367") או באמצעות שני גורמי אימות לפחות, בהתאם לסעיף 42 להוראה 367.
  - (2) במעמד מתן ייפוי הכוח יאשר הלקוח כי קיבל מהתאגיד הבנקאי הסבר בקשר לנושאים המוסדרים בייפוי הכוח. בטרם מתן אישור הלקוח, ייתן

התאגיד הבנקאי הסבר ללקוח בקשר לנושאים המוסדרים בייפוי הכוח. התאגיד הבנקאי יאפשר ללקוח לפי דרישתו ובשעות פעילותו של התאגיד הבנקאי, לשוחח עם מורשה חתימה של התאגיד הבנקאי ולקבל תשובה לכל שאלה שנדרשה על ידי הלקוח.

- (3) התאגיד הבנקאי יוודא באמצעות בדיקה באתר של הרשות לניירות ערך כי מנהל התיקים מחזיק ב"רישיון מנהל תיקים" בר תוקף לפי חוק הייעוץ.
- (4) התאגיד הבנקאי יבהיר ללקוח במעמד מתן ייפוי הכוח כי לא יפעל בהתאם לייפוי הכוח, במידה ולמנהל התיקים מיופה הכוח אין רישיון בר תוקף לפי חוק הייעוץ.

פרק ד' : הסכם בין התאגיד הבנקאי לבין מנהל התיקים

רישיון בר תוקף (6/98) (12/98)

14. תאגיד בנקאי רשאי לפעול בנושא של השקעות בנכסים פיננסיים על חשבון לקוחות באמצעות מנהל תיקים החייב, על פי חוק הייעוץ, ברישיון לעסוק בניהול תיקים, רק אם יש בידי מנהל התיקים רישיון כאמור בר תוקף. לעניין זה, יראו תאגיד בנקאי כעומד בדרישות סעיף זה, אם לפני תחילת פעילותו עם מנהל התיקים וידא באמצעות בדיקה באתר של הרשות לניירות ערך כי מנהל התיקים מחזיק ב"רישיון מנהל תיקים" בר תוקף לפי חוק הייעוץ, וקיבל הצהרה של מנהל התיקים כי יודיע לתאגיד הבנקאי עם כל שינוי שיחול בתוקף הרישיון.

הצהרת מנהל התיקים

15. מנהל התיקים יצהיר בבקשתו לפעול באמצעות התאגיד הבנקאי, אם פעל בעבר באמצעות תאגיד בנקאי אחר ועל הסכמתו לגילוי פרטים על מהימנותו על-ידי התאגיד הבנקאי שבאמצעותו פעל.

תוכן ההסכם (6/98)

16. ההסכם בין מנהל התיקים לבין התאגיד הבנקאי, יכלול גם עניינים אלה :
- (א) [בטל] ;
- (ב) מנהל התיקים יתחייב שהוא או עובדיו המבצעים פעולות בנכסים פיננסיים, ימסרו לתאגיד הבנקאי מידע ומסמכים בדבר עמידתם בדרישות כל דין או רשויות מוסמכות, בכל עת שיידרש לכך על ידי התאגיד הבנקאי ;
- (ג) מנהל התיקים יתחייב שהוראות ההשקעה אשר תינתנה על-ידו בשם הלקוח לא תחרוגנה ממסגרת הסכום המופקד בחשבון הכספי של אותו לקוח, אלא אם נחתם הסכם בדבר מתן אשראי בין התאגיד הבנקאי לבין הלקוח, למעט מקרים חריגים בהם תיווצר בחשבון יתרת חובה מקרית, זמנית. מנהל התיקים יתחייב כי במקרים

- אלה יעשה כל הדרוש בהקדם האפשרי ובכל מקרה לא יאוחר מאשר תוך שני ימי המסחר הבאים, על מנת לכסות את יתרת החובה שנוצרה ;
- (ד) מנהל התיקים יתחייב לפעול בשם לקוחותיו על פי ייפוי כוח שנוסחו יצורף להסכם בינו לבין התאגיד הבנקאי ושעל פי נוסחו יחתמו לקוחותיו.
- (ה) פעולה של מנהל התיקים שלא על פי ייפוי הכוח, תהיה עילה לביטול ההסכם בינו לבין התאגיד הבנקאי ;
- (ו) מנהל התיקים יתחייב לפעול עבור לקוחות בלבד, ולא עבור מנהלי תיקים אחרים ;
- (ז) מנהל התיקים יתחייב לא להעביר נכסים פיננסיים בין חשבון של לקוח מסוים לחשבון של לקוח אחר שלו, פרט לעסקאות מחוץ לבורסה בניירות ערך הרשומים בבורסה בתל-אביב, שבוצעו לפי כללי הבורסה ;
- (ח) מנהל התיקים יתחייב לשפות את התאגיד הבנקאי במקרים שיחויב לפצות לקוח בגין פעולות שנעשו על ידי מנהל התיקים ;
- (ט) התאגיד הבנקאי יתחייב לדווח ללקוח ולמנהל התיקים כמפורט בסעיף 11 לעיל.

התניה בהסכם

17. תאגיד בנקאי יהיה רשאי להתנות בהסכם עם מנהל התיקים ועם הלקוח, שקבלת פקודות לביצוע עסקאות פיננסיות מסוימות ממנהל התיקים, תחייב את אישורו המוקדם של הלקוח.

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
1224		חוזר מקורי	19/11/85
-----	1	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	8/91
1674	2	עדכון	17/10/93
1717	3	עדכון	5/7/94
-----	4	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	12/95
1859	5	עדכון עמוד 4-462	12/3/97
1932	5	עדכון	28/6/98
1961	6	עדכון	31/12/98
2309	7	עדכון	20/9/11
2570	8	עדכון	04/10/18

כרטיסי חיוב

מבוא

1. חברות כרטיסי אשראי הפועלות היום הינן תאגידי עזר של התאגידים הבנקאיים כהגדרתם בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981 (להלן חוק הבנקאות (רישוי)). הוראה זו מסדירה את פעילותן של חברות כרטיסי אשראי ושל תאגידים בנקאיים לעניין תפעול מערך כרטיסי החיוב.

הגדרות

2. "בנק" כמשמעותו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981 ;
 "זכאויות" זכויות להטבות שמציע מנפיק ללקוחותיו בגין שימוש בכרטיס חיוב או החזקתו ;

"חברת כרטיסי אשראי" שהיא תאגיד עזר, כאמור בסעיף 11(ב) לחוק הבנקאות (רישוי) ;

"חוק להגברת התחרות" החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשמ"ז-2017 ;

כהגדרתם בחוק כרטיסי חיוב, התשמ"ו-1986 (להלן – חוק כרטיסי חיוב) ;

"כרטיס חיוב" –

"כרטיס תשלום" –

"נכס" –

"לקוח" –

"כרטיס חיוב מיידי" כרטיס בנק כהגדרתו בחוק כרטיסי חיוב, שחיוב באמצעותו הוא מיידי ;

"עסקה מתמשכת" עסקה בין לקוח לבין ספק שהספק דיווח למנפיק לגביה, בעת עשייתה, כי התשלום בעבורה נגבה באמצעות הרשאה לחיוב חשבון בכרטיס חיוב ;

"כרטיס נטען" כרטיס תשלום כהגדרתו בחוק כרטיסי חיוב, שחיוב באמצעותו הוא מיידי ולרבות לוחית או חפץ אחר לשימוש חוזר, המיועדים לביצוע תשלומים ולרכישת נכס מאת ספק, שניתן לצבור בהם ערך כספי בדרך של טעינה מראש, ובלבד שהחיוב באמצעותו הוא מיידי ;

"עסקת חיוב מיידי" עסקה בכרטיס חיוב מיידי או בכרטיס נטען, ולמעט תשלום בגין משיכת מזומנים באמצעות מכשירים אוטומטיים למשיכת מזומן ;

"מתפעל הנפקה" חברת כרטיסי חיוב, כהגדרתה בסעיף 6 לחוק להגברת התחרות, העוסקת בתפעול הנפקה, כהגדרתו בסעיף 1 לחוק זה ;

כמשמעותם בחוק כרטיסי חיוב ;

{ "מנפיק" –
 "ספק" –

מנפיק שהינו בנק ;

"מנפיק בנקאי"

כהגדרתו בסעיף 36ט. לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981.

"סולק"

הוראות ניהול בנקאי תקין החלות על חברות כרטיסי אשראי

3. הנספח להוראה כולל רשימה של כל הוראות ניהול בנקאי תקין החלות על חברות כרטיסי אשראי.

הנפקת כרטיס חיוב

4. למעט בעת חידוש או החלפת כרטיס קיים, מנפיק לא יכניס כרטיס חיוב על שם לקוח לתוקף, אלא לאחר שקיבל מהלקוח בקשה מתועדת. לעניין זה, בקשה חתומה על ידי הלקוח, תיעוד שיחה בכתב, תיעוד מוקלט של שיחה בה הלקוח מבקש הנפקת כרטיס או בקשה באמצעות מענה קולי אינטראקטיבי (IVR) ו/או אינטרנט, יחשבו לתיעוד.

5. חברת כרטיסי אשראי רשאית להנפיק כרטיסי חיוב בישראל, ולהחתים לקוחות על הרשאה לחיוב חשבון בדרך של משלוח החוזה ללקוח וקבלתו חתום על ידי הלקוח או בדרך של החתמת לקוחות על החוזה בפני נציג החברה במקומות שונים (להלן – סניפים זמניים), לפי בחירת חברת כרטיסי אשראי, ובלבד שיתקיימו התנאים הבאים:

- (א) בחוזה כרטיס החיוב תעוגן זכותו של הלקוח לבטל את החוזה, ללא כל עמלה, תוך 30 ימים מיום שקיבל את הכרטיס, ובלבד שלא נעשה כל שימוש בכרטיס;
- (ב) ימסרו ללקוח פרטי ההתקשרות עם החברה לצורך בירורים. בירורים הנוגעים להנפקת הכרטיס יתועדו במרוכז;
- (ג) אישור הבקשה להנפקת כרטיס חיוב, למעט כרטיס תשלום, יעשה במרכז;
- (ד) סניף זמני ימוקם במתחם ייעודי עם שילוט מתאים של החברה. הפעילות עם הלקוחות תתנהל רק בתחום הסניף הזמני.

מסירת כרטיס חיוב

6. מנפיק יקבע בנהליו אמצעי זהירות בכדי לוודא שהכרטיס אכן הגיע ללקוח.

דיוור ופרסום

- 7. חברת כרטיסי אשראי רשאית לצרף למשלוח ההודעה בדבר פירוט חודשי על העסקאות שבוצעו בכרטיס החיוב (להלן – דף הפירוט החודשי), חוברת פרסומות המציעה ללקוחותיה רכישת נכסים מספקים המפרסמים בחוברת (להלן – חוברת הפרסומות).
- 8. הכנסות חברת כרטיסי אשראי ממכירת שטחי פרסום בחוברת הפרסומות לא יעלו על העלות התפעולית בגין משלוח דף הפירוט החודשי ללקוחות (לא כולל עלות הפקת דף הפירוט החודשי), והוצאות הפקת חוברת הפרסומות המצורפת לאותו משלוח.

שיווק נכסים

- 9. (א) מלבד הפצת חוברת הפרסומות, לחברת כרטיסי אשראי לא תהיה מעורבות בהליך המכירה והשיווק של הנכסים (קבלת הזמנות, הפצת הנכסים, בעלות על הנכסים וכו') המוצעים בחוברת הפרסומות.
- (ב) על אף האמור בסעיף קטן (א) לעיל, הניהול, הדיוור וההפצה של הנכסים הניתנים ללקוחות תמורת זכויות, אפשר שיעשו על ידי חברת כרטיסי האשראי.

פנייה בעקבות שינוי מהותי במצב כלכלי

9א. פנה בנק ללקוח בעניין כרטיס חיוב, בעקבות שינוי מהותי שחל במצבו הכלכלי של הלקוח, בהתאם לסעיף 9(א)(2)(ב)(1) לחוק להגברת התחרות, יתעד הבנק במערכתיו את פנייתו ללקוח, באופן הניתן לאחזור. התייעוד יכלול את מועד הפנייה ואת הנימוקים המפורטים בפניה. התאגיד הבנקאי יקבע בנהליו מהם סוגי השינויים המהותיים במצבו הכלכלי של לקוח המחייבים פנייה אליו, ואת אופן התייעוד.

פנייה לשם הפחתת מסגרת אשראי

9ב. פנה בנק ללקוח לשם הפחתת מסגרת אשראי בכרטיס חיוב, בהתאם לסעיף 9(א)(2)(ב)(3) לחוק להגברת התחרות, תעשה הפנייה בכתב בדרך המקובלת בין הצדדים למשלוח הודעות. הפנייה תעשה זמן סביר מראש, מבלי לגרוע מהאמור בכל דין. בפנייתו יציין הבנק את גובה מסגרת האשראי הקיימת בכרטיס החיוב, את גובה מסגרת האשראי החדשה בכרטיס החיוב, את מועד השינוי הצפוי, וכי הפחתה זו נעשית בהתאם לדרישות הקבועות בחוק האמור. הבנק יקבע בנהליו את התהליכים הקשורים בפנייה ללקוח.

סיום חוזה כרטיס חיוב

10. מנפיק יתעד הודעת לקוח על סיום חוזה כרטיס חיוב; לאחר השלמת הפעולות הנדרשות לסיום חוזה כרטיס החיוב, ישלח על כך המנפיק הודעה בכתב ללקוח. ההודעה ללקוח יכולה להימסר גם בדף הפירוט החודשי.

חייבים וזיכויים של כרטיס חיוב שבוטל

11. (א) מנפיק לא יחייב חשבון לקוח בגין עסקאות שבוצעו לאחר סיום חוזה כרטיס החיוב, כאמור בסעיף 4 לחוק כרטיסי חיוב. עם זאת, לענין שימוש לרעה בכרטיס חיוב יפעל המנפיק כאמור בסעיפים 5 ו-6 לחוק כרטיסי חיוב.
(ב) בעסקה מתמשכת, לאחר סיום חוזה כרטיס החיוב:

(1) המנפיק ישלח ללקוח הודעה בכתב בדבר סיום חוזה כרטיס החיוב ויציין, את משך התקופה שבה ימשיך לכבד את החייבים, ככל שהחליט על תקופה כזאת. תקופה זו לא תעלה על שלושה חודשים מיום סיום החוזה, אלא אם הורה הלקוח על תקופה קצרה יותר (להלן – תקופת המעבר). בהודעה יצוין כי על הלקוח להעביר את החייבים לכרטיס חיוב אחר או לכל אמצעי תשלום אחר.
(2) המנפיק ישלח לספק או לסולק, לפי העניין, הודעה בכתב בדבר סיום החוזה ויציין, את המועד בו יפסיק לחייב את הלקוח בגין עסקה זו. היו המנפיק והסולק תאגידים נפרדים, ישלח הסולק לספק הודעה כאמור, לאחר שקיבלה מהמנפיק.

(ג) על אף האמור בסעיף קטן (ב)(1) לעיל, אם במשך תקופת המעבר, ביקש הלקוח להנפיק לו כרטיס חדש או אם יש ללקוח כרטיס אחר, רשאי המנפיק להעביר, בעבור הלקוח, את החייבים לכרטיס החדש או האחר.

פירוט חשבון

12. (1) מנפיק יציג ללקוח מידע אודות חיובי הלקוח בעסקאות שנעשו באמצעות כרטיס חיוב, כפי שמופיע בדף הפירוט החודשי, וכן יציג מידע עדכני ככל הניתן, כפי שנמסר לו על ידי בתי העסק באותו מועד, באמצעות ערוצי התקשורת אותם הוא מעמיד לרשות לקוחותיו, ולכל הפחות באתר האינטרנט שלו ובאפליקציה בסלולר, ככל שאלו מוצעים על ידו. המנפיק יציג, לכל הפחות, את פרטי המידע הבאים :

- (א) שם המנפיק.
- (ב) שם מתפעל ההנפקה.
- (ג) שם הלקוח אשר לשימושו הונפק כרטיס החיוב;
- (ד) ארבע ספרות אחרונות של המספר המוטבע על הכרטיס או שם הכרטיס, כפי שהוסכם מול הלקוח;
- (ה) סכום כולל בו חויב הלקוח במועד החיוב האחרון;
- (ו) סכום כולל לחיוב הלקוח במועד החיוב הבא;
- (ז) מועד החיוב הבא;
- (ח) התאריך האחרון בו עודכן המידע המוצג;
- (ט) מסגרת האשראי בפועל והמנוצלת ושיעור הריבית הנומינלי הנגבה בגין ניצול מסגרת זו;
- (י) פירוט כל חיוב של הלקוח בגין עסקה המתבצעת בכרטיס החיוב, ולכל הפחות :

- (1) סכום העסקה;
- (2) תאריך ביצוע העסקה;
- (3) בעסקה עם תשלום נדחה יפורטו גם, לכל הפחות, הפרטים הבאים : סכום נוכחי לתשלום; מספר התשלום הנוכחי מתוך סך התשלומים; מועדי תשלום או השיטה לקביעתם.
- (4) בעסקה מתמשכת יינתן חיווי לגבי סוג העסקה.
- (5) שם הספק המוצג ללקוחות, כפי שדווח למנפיק על ידי הסולק.
- (6) האם הוצג הכרטיס במעמד ביצוע העסקה, כפי שדווח למנפיק על ידי הסולק, אלא אם מדובר בעסקה מתמשכת כהגדרתה בסעיף 11, שהמנפיק דיווח ללקוח לגביה, בדף הפירוט החודשי, כי מדובר בעסקה שכזו.
- לעניין זה "הצגת כרטיס" : קריאת נתוני הכרטיס במסוף המצוי בבית העסק של הספק או בכל אמצעי ייעודי אחר המשמש את הספק לקריאת כרטיסים.
- (יא) בעסקאות המתבצעות במטבע חוץ, לרבות רכישת נכסים, משיכת מטבע חוץ במזומן וכן ביטול עסקאות, יפורטו גם פרטים הבאים, נוסף על הפרטים לפי סעיף קטן (ט) :

- (1) סכום העסקה במטבע המקורי;
- (2) סוג המטבע בו בוצעה העסקה המקורית;
- (3) תאריך המרת העסקה למטבע בו חויב הלקוח;

- (4) שער החליפין בו בוצעה ההמרה (כולל סוג שער החליפין והפניה לנתונים היסטוריים); אם ההמרה נעשתה על פי הסכום שנגבה מהמנפיק על ידי הסולק הבינלאומי (בסוג מטבע שונה מסוג המטבע בו בוצעה העסקה המקורית), יתן המנפיק גילוי גם לסכום ולסוג המטבע שבו חויב על ידי הסולק הבינלאומי.
- (5) הסכום הכולל בו חויב הלקוח בגין העסקה (כולל מטבע החיוב);
- (6) סכום העמלות שנגבה מהלקוח על ידי המנפיק, על פי רכיביו.
- (יב) בעסקאות תשלומים הצמודות למטבע חוץ - שער החליפין הבסיסי ושער החליפין בו בוצע החיוב. בעסקאות קרדיט הצמודות למדד - מדד בסיס והמדד הידוע בו בוצע החיוב השוטף.
- (יג) מנפיק המאפשר ללקוחותיו צבירת זכאויות, יפרט את החיובים שבוצעו אגב מימוש זכאויות ואת היתרות העומדות לרשות הלקוח לאחר ביצוע החיובים (יתרת פתיחה, תוספות, גרועות תוך פירוט תאריך ומהות העסקה ויתרת סגירה).
- (יד) בכרטיסים בהם ניתן לקבל פטור מעמלות מסוימות בהתאם להיקף הפעילות בהם (סכום ו/או מספר פעולות בחודש), יפרט מנפיק הכרטיס, בתדירות שאינה נמוכה מאחת לשלושה חודשים, את מספר הפעולות ו/או את סכום הרכישות שבוצעו באמצעות הכרטיס בפועל, לעומת מספר הפעולות ו/או סכום הרכישות הנדרשים לקבלת הפטור, ביחס לתקופה אליה מתייחס הפטור.
- (2) על אף האמור בסעיף קטן (1) לעיל, במידה וכרטיס הלקוח בוטל או נחסם, והמנפיק המשיך לחייב את חשבון הלקוח בגין עסקאות שבוצעו בכרטיס טרם הביטול או החסימה, רשאי המנפיק לשלוח ללקוח פירוט לגבי עסקאות אלה, בסמוך לאחר מועד החיוב הראשון והאחרון שלאחר הביטול או החסימה בלבד, ולכל הפחות אחת לכל שלושה חודשים. המנפיק נדרש להמשיך ולהציג את הפירוט בערוצי התקשורת, לכל הפחות למשך שלושה חודשים ממועד החיוב האחרון.

12.א. הצגת מידע על עסקאות בכרטיס חיוב באתר הבנק

- (1) בנק יאפשר ללקוח להגיש בקשה באמצעות מנפיק, להצגת המידע אודות עסקאותיו בכרטיס חיוב שהונפק על ידי אותו מנפיק, באופן המפורט בסעיף קטן (2)(א) להלן, אשר התשלום בעדן נעשה בדרך של חיוב חשבון עובר ושב של הלקוח בבנק (להלן – כרטיס חיוב חיצוני). על הבנק להציג ללקוח את המידע בחלוף 14 ימי עסקים לכל היותר, ממועד הגשת בקשת הלקוח לבנק, כפי שהועברה אליו באמצעות המנפיק. במקרה של חידוש חוזה לשימוש בכרטיס חיוב חיצוני ועדכון תוקף כרטיס החיוב האמור, לא תידרש בקשת חידוש של הלקוח להצגת המידע על ידי הבנק.
- (2) אופן הצגת המידע על ידי הבנק:
- (א) בנק יציג, בחשבון הלקוח, בערוצי התקשורת המוצעים על ידו לצורך זה ולכל הפחות באתר הבנק ובאפליקציה, במיקום הרלבנטי לעניין פעילות הלקוח בכרטיס חיוב, את המידע האמור בסעיף 12(א)-(ז), וכן יציג קישור מאובטח המפנה לאתר המנפיק או לאתר מתפעל ההנפקה, הכולל את המידע אודות עסקאותיו בכרטיס החיוב, כאמור בסעיף 12(1), כאשר הגישה אל המידע האמור לא תצריך הזדהות נוספת על ידי הלקוח.

(3) כרטיסים ייעודיים לתשלומים בין בתי עסק;

(4) כרטיסים המאפשרים רכישה בבתי עסק ספציפיים.

(ב) על המנפיק ליישם פתרון תפעולי המאפשר קביעת קוד סודי אישי (PIN), הנדרש לביצוע עסקה בכרטיס חכם, על ידי הלקוח.

סליקת עסקאות בכרטיס חיוב

23. בטל.

מכשירים אוטומטיים למשיכת מזומן

24. תאגיד בנקאי לא יפעיל ולא יחבר למערכתיו מכשירים אוטומטיים למשיכת מזומן (ATM) אלא אם מכשירים אלו מבצעים את העסקאות בתקן EMV.

מנגנון הסטת אחריות (Liability Shift)

25. בטל.

העברת הכספים מהמנפיק הבנקאי למתפעל ההנפקה

26. התמורה בגין כל העסקאות שנעשו בכרטיס חיוב שמנפיק בנקאי הנפיק, תועבר מהמנפיק הבנקאי למתפעל ההנפקה, בהתאם למועד שנקבע או למועדים שנקבעו בהסכם הסליקה הצולבת, ללא תלות במועד החיוב של הלקוח וללא תלות בזהות הסולק, שאליו מעביר מתפעל ההנפקה את התמורה.

הסכמי תפעול חדשים – הוראות מעבר

27. (א) הסכמי תפעול חדשים בין מנפיק בנקאי למתפעל הנפקה, שנחתמו עד ליום 31 בינואר 2022, יומצאו למפקח. לעניין זה חידוש הסכם קיים שנעשה בו שינוי מהותי, לדעת הבנק או מתפעל ההנפקה, ייחשב כהסכם חדש.

(ב) היה המנפיק הבנקאי בנק בעל היקף פעילות רחב, כהגדרתו בחוק להגברת התחרות, הסכם תפעול כאמור יהיה טעון את אישורו של המפקח.

(ג) לא נתן המפקח התייחסותו תוך 45 ימים מיום הגשת כל החומרים הנדרשים לעניין האמור בסעיף קטן (ב), יראו בכך את אישורו.

נספח

הוראות ניהול בנקאי תקין שחלות על חברות כרטיסי אשראי¹

- א. דירקטוריון (301)* ;
- ב. רואה החשבון המבקר של תאגיד בנקאי (302)* ;
- ג. תקשורת של רואה חשבון מבקר עם הגורמים המופקדים על בקרת העל בתאגיד הבנקאי (303)* ;
- ד. חשבונאי ראשי (305)* ;
- ה. קצין ציות (308) ;
- ו. בטל ;
- ז. עסקי תאגיד בנקאי עם אנשים קשורים (312) ;
- ח. מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים (313) ;
- ט. רכישה עצמית על ידי תאגידים בנקאיים (332) ;
- י. ניהול סיכונים* (339) ;
- יא. בטל ;
- יב. מעילות של עובדים ונושאי משרה* (351) ;
- יג. ביטוח בנקאי* (352) ;
- יד. הוצאת מסמכים ממשרדי התאגידים הבנקאיים* (356) ;
- טו. ניהול טכנולוגיית המידע (357) ;
- טז. קשרי תאגידים בנקאיים עם מתווכים (359) ;
- יז. רוטציה וחופשה רציפה* (360) ;
- יח. הטבות לעובדים של לקוח* (404) ;
- יט. שירותים בנקאיים לעולים חדשים* (406) ;
- כ. חיוב לקוחות בשכר טרחה של עו"ד* (409) ;
- כא. התרמת לקוחות על ידי עובדי התאגידים הבנקאיים* (410) ;
- כב. מניעת הלבנת הון ומימון טרור וזיהוי לקוחות (411) ;
- כג. נהלים בנושא עמלות (415) ;
- כד. חשבונות קטינים (416) ;
- כה. עמלת פירעון מוקדם של הלוואה שלא לדוור* (454) ;
- כו. תיקון וביטול רישומים על ידי חברות כרטיסי אשראי (471) ;
- כז. העברת פעילות וסגירת חשבון של לקוח (סעיף 21 להוראה 432) ;
- כח. מדידה והלימות הון (הוראות 201-211) ;
- כט. מסירת מידע באמצעים אלקטרוניים (הוראה 420) ;
- ל. הפחתה או תוספת בשיעורי הריבית (הוראה 421) ;
- לא. הטבות לא בנקאיות ללקוחות (הוראה 403).

* הוראות שהוחלו על חברות כרטיסי אשראי עם כניסת הוראה זו לתוקף.

¹ יש שהמונח לקוח בהוראה מסוימת יתייחס גם לספקים, שהם למעשה לקוחותיהם של חברות כרטיסי אשראי.

* * *

עדכונים

<u>חוזר 06</u>	<u>גרסה</u>	<u>פרטים</u>	<u>תאריך</u>
<u>מס'</u>			
2156	1	הוראה מקורית	30/01/05
2266	2	עדכון	25/03/10
2277	3	עדכון	19/10/10
2314	4	עדכון	13/11/11
2323	5	עדכון	27/12/11
2346	6	עדכון	19/09/12
2395	7	עדכון	04/08/13
2398	8	עדכון	09/09/13
2424	9	עדכון	06/07/14
2443	10	עדכון	15/12/14
2470	11	עדכון	29/06/15
2552	12	עדכון	21/01/18
2565	13	עדכון	04/07/18
2572	14	עדכון	13/11/18
2601	15	עדכון	09/01/20

תיקון וביטול רישומים ע"י חברות כרטיסי אשראי (1/01)

מבוא

1. בהוראה זו מפורטים הנהלים שעל חברות כרטיסי אשראי לנהוג לפיהם לתיקון רישומים בחשבון לקוחותיהם. התיקונים מתחלקים לשלושה סוגים:
  - (א) רישומים שגויים שחברת כרטיסי האשראי אחראית להם.
  - (ב) חיובים אחרים שתיקונם מתחייב על פי חוק כרטיסי חיוב התשמ"ו – 1986 (להלן – החוק).
  - (ג) עסקאות שנעשו על ידי לקוחות בחו"ל ושבוטלו על ידם.

הגדרות

2. "תיקון רישום" -
  - (א) חיוב או זיכוי לקוח המתחייב כתוצאה מטעות של חברת כרטיסי אשראי.
  - (ב) תיקונים לזכות חשבונית לקוחות המתחייבים מהחוק, שהם "שינוי ללא הרשאה" (סעיף 6א לחוק) או "עסקה במסמך חסר" (סעיף 9 לחוק).
- "חברת כרטיסי אשראי" - תאגיד עוזר המנפיק (לבד או במשותף) כרטיסי חיוב ו/או סולק עם ספקים.

{

כהגדרתו בחוק.

"כרטיס חיוב" -

"לקוח" -

"ריבית ליבור" - London Inter Bank Offered Rate הנהוג בתאגיד בנקאי השולט בחברת כרטיסי האשראי.

"ריבית פריים" - שיעור ריבית בסיסית הנהוגה בתאגיד בנקאי השולט בחברת כרטיסי האשראי.

תיקון רישום

3. תיקון רישום בחשבון לקוח במטבע ישראלי, יהיה בגובה סכום הרישום החייב בתיקון ובתוספת ריבית פריים המתאימה לתקופה שבין תאריך הרישום ומועד תיקונו.
4. (א) תיקון רישום במט"ח, שהחיוב בגינו נעשה בחשבון המט"ח של מחזיק כרטיס החיוב, יהיה בגובה סכום הרישום הנקוב במט"ח החייב בתיקון ובתוספת ריבית ליבור המתאימה לתקופה שבין תאריך הרישום ומועד תיקונו.

(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), חברת כרטיסי אשראי רשאית לבצע את התיקון על פי ריבית הליבור הידועה ביום הראשון של החודש בו בוצע התיקון.

(ג) תיקון רישום במט"ח שהומר למטבע ישראלי וחויב בשקלים לחשבון בעל כרטיס האשראי, יעשה כמפורט בסעיף 3.

5. (א) האמור בסעיף 3(א) להוראות הבנקאות (שירות ללקוח) (דרכי חישוב ריבית), התשנ"א - 1990, יחול גם על חישוב ריבית כאמור בסעיפים 3-4 לעיל.

(ב) על אף האמור בסעיפים 3-4 לעיל, תיקון רישום שהוא חיוב חשבון לקוח, המתחייב כתוצאה מזיכוי בטעות של הלקוח, לא ישא ריבית.

ביטול עיסקה בחו"ל ביוזמת לקוח

6. זוכה לקוח בגין ביטול עסקה של רכישת סחורות ו/או שירותים בחו"ל, הרי שאם הזיכוי נעשה בשקלים, יהיה שער ההמרה הרלוונטי, שער העברות והמחאות (גבוה) של דולר ארה"ב במועד הזיכוי, כפי שהוא בבנק השולט בחברת כרטיסי האשראי.

הודעה ללקוח

7. (א) ביצעה חברת כרטיסי אשראי תיקון רישום בחשבון לקוח, תודיע על כך חברת כרטיסי האשראי ללקוח. ההודעה תכלול פרטים על מועד התיקון, הסכום שתוקן וסכום הריבית.

(ב) הודעה כאמור בסעיף קטן (א) ניתן למסור גם בדו"ח החודשי על עסקאות בכרטיסי אשראי.

תביעה בגין הפסד כספי נוסף

8. אין בהוראה זו כדי לפגוע בזכויות הלקוח או חברת כרטיסי האשראי לתרופה על פי דין ואין להתנות עם הלקוח ויתור על זכויותיו כנגד תשלום ריבית לפי הוראה זו.

* * *

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2030	1	הוראה מקורית	31/1/01

סולקים וסליקת עסקאות בכרטיסי חיוב

מבוא

1. הוראה זו מסדירה את פעילותם של תאגידים המספקים שירותי סליקת עסקאות בכרטיסי חיוב.

תחולה

2. (א) הוראה זו תחול על כל סולק ותאגיד בנקאי העוסק בסליקה.

(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), סעיף 5(א) בהוראה זו לא יחול על סולק שהוא תאגיד בנקאי.

הגדרות

3. "הון עצמי"

הון עצמי רובד 1, כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין 202.

"החזר חיוב" -

זיכוי מחזיק הכרטיס וחיוב בית העסק על פי אחת העילות הקבועות בחוק כרטיסי חיוב, התשמ"ו - 1986.

"יתרת חייבים" -

סיכון אשראי שאינו בערבות בנקים, על בסיס מאוחד, כמשמעו בביאור 13 בנושא "סיכון אשראי, חייבים בגין פעילות בכרטיסי אשראי והפרשה להפסדי אשראי" בדוח כספי שנתי של חברות כרטיסי אשראי (הוראת הדיווח לציבור מס' 675).

"כספים בסליקה" -

כספים ממנפיק או מחברה או מארגון בינלאומי לכרטיסי אשראי, שהתקבלו אצל הסולק עבור בית עסק לצורך השלמת פעולת התשלום וטרם הועברו לבית העסק.

"כרטיס חיוב" -

כהגדרתו בחוק כרטיסי חיוב, התשמ"ו - 1986 למעט לוחית או חפץ אחר לשימוש חוזר המיועדים רק למשיכת כסף באמצעות מכשירי בנק ממוכנים.

"כרטיס חיוב מיידי" -

כרטיס בנק כהגדרתו בחוק כרטיסי חיוב, התשמ"ו - 1986, שחיוב באמצעותו הוא מיידי.

"כרטיס חכם" -

כרטיס התומך בתקן EMV.

"כרטיס נטען" -

כרטיס תשלום כהגדרתו בחוק כרטיסי חיוב, התשמ"ו - 1986, שחיוב באמצעותו הוא מיידי ולרבות לוחית או חפץ אחר לשימוש חוזר, המיועדים לביצוע תשלומים ולרכישת נכס מאת ספק, שניתן לצבור בהם ערך כספי בדרך של טעינה מראש, ובלבד שהחיוב באמצעותו הוא מיידי. בית עסק שהתקשר עם הסולק בהסכם לסליקת עסקאות בכרטיסי חיוב.

"לקוח"/"בית עסק" -

"מנפיק" -

כהגדרתו בסעיף 36ט בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א - 1981, לרבות מנפיק הפועל מחוץ לישראל.

"סולק" -

כהגדרתו בסעיף 36ט בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א - 1981, לרבות תאגיד בנקאי העוסק בסליקה.

"סליקה" -

סליקה של עסקאות בכרטיס חיוב, כהגדרתה בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א - 1981.

- "עסקת חיוב מיידי"** – עסקה בכרטיס חיוב מיידי או בכרטיס נטען, ולמעט תשלום בגין משיכת מזומנים באמצעות מכשירי בנק ממוכנים.
- "פרט אימות מוגבר"** – פרט ייחודי למשלם שנועד לאמת את זהותו ברמת ודאות גבוהה.
- "תקן EMV"** – תקן בין-לאומי לביצוע עסקאות בכרטיסי חיוב, לרבות תקן אשראי EMV וכן כל תקן עליו הודיע המפקח כתקן כאמור.

הוראות ניהול בנקאי תקין החלות על סולקים

4. כל הוראות ניהול בנקאי תקין המפורטות בנספח א' חלות על סולק, בשינויים המתחייבים הנובעים מסוג ואופי פעילותו.

דרישות הון

5. חישוב דרישות הון עצמי מזערי עבור סולק יהיה כמפורט להלן :

- (א) סולק שיתרת חייבים בדוח כספי שנתי אחרון שלו אינה עולה על 2 מיליארדי ₪ דרישת ההון העצמי תיקבע כשיעור ממחזור סליקת עסקאות חודשי ממוצע בשנה הקלנדרית הקודמת (להלן – "המחזור"), ותהווה סכימה של המכפלות הבאות :
- 4.0% מהיקף המחזור עד 25 מיליון ₪ ;
  - 2.5% מהיקף המחזור שבין 25 מיליון ₪ לבין 50 מיליון ₪ ;
  - 1% מהיקף המחזור שבין 50 מיליון ₪ לבין 500 מיליון ₪ ;
  - 0.5% מהיקף המחזור שבין 500 מיליון ₪ לבין 1,250 מיליון ₪ ;
  - 0.25% מהיקף המחזור מעל 1,250 מיליון ₪.
- (ב) סולק שיתרת חייבים בדוח כספי שנתי אחרון שלו עולה על 2 מיליארדי ₪ - דרישת ההון העצמי תחושב בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין מס' 201-211 (מדידה והלימות הון). על אף האמור בסעיף 40 להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 201, יחס הון עצמי רובד 1 לא יפחת מ-8% ויחס ההון הכולל לא יפחת מ-11.5%.
- (ג) על אף האמור בסעיפים קטנים (א) ו- (ב) :
- (1) ההון העצמי המזערי של סולק לא יפחת ממיליון ₪.
  - (2) למפקח על הבנקים סמכות לקבוע לסולק מסוים דרישת הון גבוהה יותר, בהתחשב בפרופיל הסיכון ואיכות ניהול הסיכונים שלו.

הגנה על כספים בסליקה

6. סולק, שדרישות ההון שלו מחושבות על פי סעיף 5(א) לעיל, יימנע מעירוב כספים בסליקה עם כספים של כל אדם או גוף אחר. הכספים בסליקה ינוהלו באופן הבא:
- (א) הכספים בסליקה יוחזקו בחשבון נאמנות נפרד לטובת בתי העסק, בתאגיד בנקאי בישראל. הכספים בסליקה יוחזקו כפיקדון בנקאי או יושקעו בנכסים בעלי משקל סיכון של 0% בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.
- (ב) הסולק ידווח למפקח על הבנקים על פרטי חשבון הנאמנות בהם יוחזקו הכספים בסליקה, אחת לשנה או בעת כל שינוי בחשבון זה. חשבון הנאמנות לא ישמש לפעילות אחרת כלשהי של הסולק, שאינה הבטחת הכספים בסליקה.
- (ג) ההסכמים שעורך הסולק עם הצדדים השונים יכללו התייחסות לכך שהכספים יועברו אל הסולק או ישולמו על ידו באמצעות חשבון הנאמנות נפרד, תוך הגדרה של קבוצת הנהנים בו.

ניהול חשבונות בתי העסק

7. קושי בביצוע החזר חיוב, כתוצאה מחדלות פירעון או הונאה של בית עסק, חושף את הסולק לסיכונים שונים, לרבות סיכון אשראי, ולפיכך:
- (א) הסולק יקבע מדיניות למתן השירות ונהלים לאישור בתי עסק חדשים, וכן תהליכי סקירה שוטפים להערכת המצב הפיננסי והתפעולי של בתי העסק הנסלקים. תהליכי הסקירה יכללו התייחסות להיבטים כגון אירועי הונאה, רווחיות, היקף מכירות, רמת השירות של בית העסק, החזרי החיוב וכד'.
- (ב) הסולק יקיים מדיניות, מערכות ונהלים הולמים לניטור המגמות בהחזרי החיוב והיכולת של בית העסק לשלם את החזרי החיוב.
- (ג) הסולק ינקוט אמצעים הולמים, היכן שמצבו של בית העסק מעורר חשש מהיבט סיכון האשראי (לדוגמה, תמחור מחדש, דרישת בטחונות או ערבויות).
- (ד) (1) בנסיבות בהן התעורר אצל סולק חשש ממשי כי בפעילותו של בית עסק יש משום הונאה לקוחות, הטעית לקוחות, או הפעלת השפעה בלתי הוגנת עליהם, רשאי הוא לסרב לתת לבית העסק שירותי סליקה או לבצע עבורו פעולה מסוימת, והסירוב ייחשב כסירוב סביר בין השאר לעניין חוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981.
- (2) החליט סולק שלא לתת לבית עסק שירותי סליקה או שלא לבצע עבורו פעולה מסוימת, ישלח על כך הודעה לבית העסק בסמוך לכך, ככל שלא קיימת מניעה לכך.
- (ה) מבלי לגרוע מכלליות האמור בס"ק (ד), יכול שיראו, בין היתר, בכל אחד מהתבחינים הבאים כמבסס חשש ממשי:
- (1) שיעור גבוה של חיובים חוזרים (chargebacks) ביחס למחזור בית העסק או ביחס לכמות העסקאות במהלך תקופה. בהקשר זה יילקח בחשבון גיל הלקוחות, ככל שמידע זה נמצא בידי הסולק.
- (2) שיעור גבוה של תלונות לקוחות כנגד בית העסק, שעל פי ניסיונו של הסולק עלולות להעיד על הונאה, הטעיה, או השפעה בלתי הוגנת. בהקשר זה יילקח בחשבון גיל הלקוחות, ככל שמידע זה נמצא בידי הסולק.

- (3) דפוס פעולה של מספר רב של ניסיונות חוזרים לחייב את אותו כרטיס חיוב בסכומים קבועים או משתנים ביחס לעסקה מסוימת.
- (4) דפוס פעולה של ניסיונות לחייב כרטיסים של לקוחות שנפטרו.
- (ו) סולק יקבע מדיניות ונהלים ליישום האמור בסעיפים קטנים (ד)-(ה).
- (ז) בסעיף זה "הטעיה" "השפעה בלתי הוגנת" – כהגדרתה וכמשמעותה בסעיפים 2 ו-3, בהתאמה, לחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981.

8. בהתקשרות בהסכמי סליקה צולבת, הסולק יתקשר במנגנון בוררות משותף לסולקים ומנפיקים בישראל לעניין החזרי החיוב.

יחסי סולק- בית עסק

9. סולק לא יתנה את מתן שירותי הסליקה בהתחייבות של בית העסק לקבלת שירותים אלו לתקופה מסוימת.
10. סולק לא יתנה את מתן שירותי הסליקה בקבלת ציוד הסליקה מאותו סולק.
11. סולק לא יתנה את חובתו לשלם לבית העסק, בגין עסקאות בכרטיסי חיוב, בקבלת הכספים ממנפיק.
12. מבלי לגרוע מהאמור לפי חוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981, במסגרת מסמכי ההתקשרות בין הסולק לבית עסק יפורטו כל התנאים המהותיים לגבי תוכנו, היקפו, תנאיו ומחירו של השירות, לרבות: מועדי זיכוי בית העסק; עסקאות אשר יש צורך באישורן מראש; הימנעות מזיכוי בית העסק בסכום העסקה או החזרי חיוב; תהליך ביטול עסקה; תנאים לחיוב בית העסק במקרה של הכחשת עסקה או בעת ביצוע עסקה במסמך חסר; עסקה בתשלום נדחה; האמצעים שעל בית העסק לנקוט כדי למנוע שימוש לרעה; מידע ודיווחים שיינתנו לבית העסק במסגרת שירות הסליקה; אופן ביצוע שינויים בהסכם וכל פרט נוסף שייקבע על ידי המפקח.

העברת כספים בעסקאות חיוב מיידיות

13. בעסקאות חיוב מיידיות, יעביר סולק לבית העסק את כספי העסקאות שבוצעו, לכל היותר בתוך 3 ימי עסקים ממועד שידור העסקה.

שימוש בתקן EMV

14. סולק יסלוק עסקאות שבוצעו באמצעות מסופים התומכים בתקן EMV ותקן אבטחה PCI, כמפורט להלן:

- (א) הסולק חייב לאפשר סליקת עסקאות בתקן EMV לכל בית עסק שיבקש לעשות כן, ובלבד שברשות בית העסק מסוף בעל הסמכות חומרה ותוכנה מלאות לתקן EMV;
- (ב) סולק יחבר מסוף, בין אם בעת צירוף בית עסק חדש בין אם בעת התקנת מסוף נוסף לבית עסק קיים, רק אם המסוף בעל הסמכות חומרה ותוכנה מלאות לתמיכה בתקן EMV, תומך בביצוע עסקאות ללא מגע (contact less), וכן בעל הסמכות רלוונטיות לתקן PCI.

14 (א). סולק לא יסלוק עסקאות בכרטיסי חיוב אלא אם כן בוצעו בטכנולוגיית EMV; נעשתה עסקה בהצגת כרטיס חכם, לא יסלוק הסולק את העסקה אלא אם כן בוצעה בתקן EMV והלקוח השתמש בקוד סודי או בפרט אימות מוגבר אחר, למעט מקרים בהם המנפיק או הסולק קבעו שלא נדרש קוד סודי או פרט אימות מוגבר אחר כאמור.

מנגנון הסטת אחריות (Liability Shift)

15. במקרה בו חויב כרטיס חכם בשל עסקאות או פעולות שבוצעו אגב שימוש לרעה, כהגדרתו בסעיף 5 לחוק כרטיסי חיוב, התשמ"ו-1986, שלא בתקן EMV, הסולק יהיה אחראי להשבת סכום החיוב למנפיק.

אספקת מסופים

16. סולק, יכול להפיץ או למכור או להשכיר ציוד קצה לביצוע עסקאות בכרטיסי חיוב (POS), לרבות מסופים אחדים ומכשירים להקשת קוד סודי לנקודות תשלום מבוססות מחשב (PinPad). הסכם ההתקשרות עם בית העסק לא יכלול תנאים העלולים לפגוע בניידות של בתי העסק בין הסולקים, בפרט:

- (א) עלות הציוד תיקבע בנפרד ממחיר שירותי הסליקה ולא תותנה בהיקף הסליקה (בדרך של הטבה או תוספת תשלום לעומת המחיר שסוכם מראש);
- (ב) מתן הציוד לא יותנה בהתחייבות של בית העסק לקבל את שירותי הסליקה מהסולק לתקופה מוגדרת מראש או בתשלום דמי יציאה או קנס בגין הפסקת ההתקשרות.

נספח א'

הוראות ניהול בנקאי תקין שחלות על סולק

- א. דירקטוריון (301)* ;
- ב. מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי (301A)* ;
- ג. רואה החשבון המבקר של תאגיד בנקאי (302)* ;
- ד. חשבונאי ראשי (305)* ;
- ה. פונקציית ביקורת פנימית (307)* ;
- ו. קצין ציות (308)* ;
- ז. טיפול בתלונות הציבור (308A)* ;
- ח. ניהול סיכונים (310) ;
- ט. עסקי תאגיד בנקאי עם אנשים קשורים (312)* ;
- י. חלוקת דיבידנד (331)* ;
- יא. ניהול סיכונים תפעוליים (350) ;
- יב. מעילות של עובדים ונושאי משרה (351) ;
- יג. ניהול המשכיות עסקית (355) ;
- יד. הוצאת מסמכים ממשרדי התאגידים הבנקאיים (356) ;
- טו. ניהול טכנולוגיית המידע (357)* ;
- טז. רוטציה וחופשה רציפה (360) ;
- יז. ניהול הגנת הסייבר (361)* ;
- יח. הטבות ללקוחות (403) ;
- יט. חקירות משטרתיות (405) ;
- כ. מניעת הלבנת הון ומימון טרור וזיהוי לקוחות (411) ;
- כא. נהלים בנושא עמלות (415)* ;
- כב. פתיחת חשבונות באמצעות האינטרנט (418) ;
- כג. שמירת מסמכים (419) ;
- כד. מסירת מידע באמצעים אלקטרוניים (הוראה 420)*.

הוראות ניהול בנקאי תקין נוספות שחלות על סולק שחל עליו סעיף 5(ב)

- א. מדידה והלימות הון (הוראות 201-211);
- ב. תקשורת של רואה חשבון מבקר עם הגורמים המופקדים על בקרת העל בתאגיד הבנקאי (303);
- ג. רואה החשבון והמידע הנלווה לדוחות כספיים (304);
- ד. רואה החשבון המבקר - עריכת ביקורת וסקירה בהתאם לתקנים מסוימים שנקבעו בארה"ב (304A)
- ה. בקורות ונהלים לגבי הגילוי ובקרה פנימית על דיווח כספי (הוראה 309);
- ו. ניהול סיכון אשראי (311)*;
- ז. מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים (313);
- ח. הערכה נאותה של סיכון אשראי ומדידה נאותה של חובות (314);
- ט. ניהול סיכון נזילות (342)*;
- י. הפחתה או תוספת בשיעורי הריבית (הוראה 421);
- יא. עמלת פירעון מוקדם של הלוואה שלא לדיור* (454);
- יב. תיקון וביטול רישומים על ידי חברות כרטיסי אשראי (471).
- * במהלך שנת 2016 ייבחנו הקלות והתאמות בהוראות לסולק שאינו תאגיד בנקאי.

עדכונים

חוזר 06 מס'	גרסה	פרטים	תאריך
2498	1	הוראה מקורית	01/05/2016
2583	2	עדכון	23/12/2018
2601	3	עדכון	09/01/20
2669	4	עדכון	30/09/21

התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין החלות על תאגיד בנקאי חדש

תוכן העניינים

שם הפרק	עמוד
פרק א' כללי	2
פרק ב' הוראות ניהול בנקאי תקין בתחום מדידה והלימות הון, מינוף ונזילות	5
פרק ג' הוראות ניהול בנקאי תקין בתחום ניהול ובקרה	7
פרק ד' הוראות ניהול בנקאי תקין בתחום אשראי והשקעות	10
פרק ה' הוראות ניהול בנקאי תקין בתחום סיכונים פיננסיים	11
פרק ו' הוראות ניהול בנקאי תקין בתחום טכנולוגיה וסייבר	12
פרק ז' תאגיד בנקאי בהקמה	14

פרק א': כללי

מבוא

1. הפיקוח על הבנקים מקדם את התחרות במערכת הבנקאית, בין היתר, באמצעות עידוד הקמה של בנקים חדשים.
2. הוראה זו מהווה המשך למדיניות הפיקוחית בעניין הקמת בנקים חדשים בישראל, ומטרתה להתאים את הוראות ניהול בנקאי תקין של המפקח על הבנקים לתאגיד בנקאי בהקמה ולתאגיד בנקאי חדש על סמך גישה מבוססת סיכון. ההוראה פוטרת מתחולתן של הוראות ניהול בנקאי תקין מסוימות או קובעת התאמות בהן, וזאת בהוראות שבהן נמצא כי ההכבדה על תאגיד בנקאי בהקמה או על תאגיד בנקאי חדש הכרוכה בציות להן אינה מידתית נוכח הסיכונים שתאגידים אלה עלולים להיות חשופים להם או הסיכון המערכתי שהם עלולים לייצר על רקע ההגבלות שנקבעו לסוג פעילותם ולהיקפה.
3. למונחים בהוראות פרקים ב' עד ז' תהא המשמעות שבהוראות ניהול בנקאי תקין הרלוונטיות, אלא אם נאמר אחרת.

תחולה

4. על תאגיד בנקאי חדש יחולו כל הוראות ניהול בנקאי תקין, בכפוף לקבוע בפרקים ב' עד ו' להוראה זו, ועל תאגיד בנקאי בהקמה יחול פרק ז' להוראה זו בלבד; הכל בכפוף לאמור בסעיף 5.

התאמות נוספות בהוראות המפקח על הבנקים

5. המפקח רשאי לקבוע הוראות מסוימות שונות מאלו המפורטות להלן, לרבות התאמות נוספות להוראות ניהול בנקאי תקין, שיחולו על תאגיד בנקאי חדש מסוים או על תאגיד בנקאי בהקמה מסוים, או לפטור תאגיד בנקאי חדש או תאגיד בנקאי בהקמה מהוראה מסוימת. קביעות כאמור יעשו אם קיימות נסיבות המצדיקות זאת, בהתחשב בפרופיל הסיכון של התאגיד הבנקאי החדש או התאגיד הבנקאי בהקמה, גודלו וסוג פעילותו, ותוך שמירה על רמת ניהול בנקאי תקין נאותה. נימוקים לקביעות כאמור יעשו בכתב. לעניין הוראה זו לא יחול האמור בסעיף 5 בהוראות ניהול בנקאי תקין 100.

הגדרות

6.

“פעילות שאינה מורכבת” פעילות המותרת לבנק, ובלבד ש :

(1) מתן אשראי לא יכלול אלא אשראי קמעונאי ואשראי

לעסקים קטנים;

(2) פעילות בתיק למסחר לא תעלה על הסף שנקבע לעסקי

התיק למסחר בסעיף (ii) 683 להוראה 208.

לעניין זה -

"עסק קטן" - עסק זעיר או קטן כמוגדר בסעיף 79א(5) להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים מספר 634. רישיון בנק אשר מגביל את היקפי הפעילות הבאים כדלהלן:

"רישיון מוגבל"

(1) יתרת האשראי שמעמיד הבנק לא תעלה על 100 מיליוני שקלים חדשים;

(2) יתרת הפיקדונות שיקבל הבנק לא תעלה על 100 מיליוני שקלים חדשים.

תוקפו של רישיון מוגבל הוא מיום שבו התאגיד החל פעילות בהתאם לסעיף 21 לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981. תאגיד בנקאי שאינו משתייך לקבוצה בנקאית קיימת, אינו בעל סניפים או חברות בנות בחו"ל, מנהל פעילות שאינה מורכבת ושבדידיו רישיון מוגבל בתוקף.

"תאגיד בנקאי בהקמה"

תאגיד בנקאי שקיבל לאחר מועד פרסום הוראה זו רישיון בנק שאינו רישיון מוגבל, אינו משתייך לקבוצה בנקאית קיימת, אינו בעל סניפים או חברות בנות בחו"ל, מנהל פעילות שאינה מורכבת, ועומד בשני הקריטריונים הבאים (להלן - קריטריונים כמותיים):

"תאגיד בנקאי חדש"

(1) סך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד אינו עולה על 1% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית או על 16 מיליארד שקלים חדשים, הנמוך מביניהם;

(2) סך פיקדונות הציבור שלו אינו עולה על 0.5% מסך פיקדונות הציבור במערכת הבנקאית או על 6 מיליארדי שקלים חדשים, הנמוך מביניהם.

כל אחד מהקריטריונים הכמותיים יחושב על בסיס ממוצע של השנתיים שקדמו למועד המדידה או על בסיס הנתונים הקיימים בדוח הכספי של התאגיד הבנקאי החדש אם טרם השלים התאגיד הבנקאי החדש שנתיים של פעילות.

לעניין זה - "סך נכסים המאזניים" ו"סך פיקדונות הציבור" כפי שהם מקבלים ביטוי בדוחות הכספיים המבוקרים השנתיים הערוכים בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים; בחברת כרטיסי אשראי שהפכה לתאגיד בנקאי חדש, סך הנכסים המאזניים יחושב בנטרול "חייבים בגין כרטיסי אשראי בערבות בנקים"

כמשמעות מונח זה בהוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים.

מעבר מתאגיד בנקאי בהקמה לתאגיד בנקאי חדש

7. המבקש להקים תאגיד בנקאי חדש נדרש להשלים את ההיערכות בתקופה של עד שלוש שנים ממועד מתן הרישיון המוגבל. ההיערכות כוללת גיוס הון, איוש משרות הדירקטוריון וההנהלה הבכירה, גיוס עובדים, פיתוח וביסוס התשתיות והמערכות התפעוליות, גיבוש מנגנוני הממשל התאגידי, הבקרה וניהול הסיכונים וסגירת פערים רגולטוריים מול ההוראות החלות על תאגיד בנקאי חדש. לא הושלמה ההיערכות בתום שלוש שנים כאמור בסעיף זה, אך היא נמצאת בשלבים מתקדמים, ישקול המפקח להמליץ לנגיד על הארכת תוקף הרישיון המוגבל בשנה נוספת.
8. אישר הנגיד, עד תום התקופה כאמור בסעיף 7, כי התאגיד הבנקאי בהקמה השלים את היערכותו כנדרש, יבוטלו ההגבלות שנקבעו ברישיון המוגבל, התאגיד יחדל להיות תאגיד בנקאי בהקמה ויחול עליו הקבוע בהוראה זו לגבי תאגיד בנקאי חדש.
9. לא השלים התאגיד הבנקאי בהקמה את היערכותו עד תום התקופה כאמור בסעיף 7, יפוג תוקף הרישיון המוגבל שניתן לו.
- 9א. למען הסר ספק, גוף שאינו עומד בכל התנאים שנקבעו בהגדרה "תאגיד בנקאי בהקמה", ובכלל זה היקפי הפעילות המוגדרים ברישיון מוגבל, לא יחול עליו התהליך המתואר בפרק זה לקבלת רישיון בנק מוגבל.

תכנית יציאה

- 9ב. תאגיד בנקאי חדש נדרש לגבש **תכנית יציאה**. תכנית היציאה היא תכנית "מגירה" אשר נועדה לאפשר לתאגיד הבנקאי החדש לסיים פעילותו (על דרך מכירתה, סגירתה או בכל אופן אחר), מבלי לפגוע במערכת הבנקאית ובלקוחותיו, ובכלל זה לאפשר לתאגיד הבנקאי החדש להמשיך ולנהל תהליכים ושירותים חיוניים, כהגדרת "תהליך או שירות חיוני" בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 355, עד סיום פעילותו. תכנית היציאה תופעל, למשל, כאשר המודל העסקי מתברר כבלתי ישים או כשהתאגיד הבנקאי החדש לא מצליח לגייס את ההון הנדרש. תכנית היציאה תותאם לתכנית העסקית ולהיקף ולמורכבות של פעילות התאגיד הבנקאי החדש בפועל. הדירקטוריון יאשר לפחות אחת לשנה את התכנית וכן יאשר שינויים שנערכו בה.

תאגיד בנקאי המפסיק להיות תאגיד בנקאי חדש

10. המפקח על הבנקים רשאי לקבוע לתאגיד בנקאי שהפסיק להיות "תאגיד בנקאי חדש" תקופת מעבר, אשר לא תעלה על שלוש שנים, ליישום הוראת ניהול בנקאי תקין מסוימת או ליישום כלל ההוראות הרלוונטיות.

פרק ב': הוראות ניהול בנקאי תקין בתחום מדידה והלימות ההון, מינוף

ונזילות

הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 201 עד 211 בנושא "מדידה והלימות ההון"

11. הוראת ניהול בנקאי תקין 201 (להלן – הוראה 201) תחול על תאגיד בנקאי חדש בשינויים אלה:

במקום האמור בסעיף 40(ב) יבוא:

"(1) תאגיד בנקאי שסך נכסי סיכון האשראי שלו אינו עולה על 600 מיליוני שקלים חדשים, יחזיק הון עצמי רובד 1 בסכום שלא יפחת מ-50 מיליוני שקלים חדשים.
(2) תאגיד בנקאי שסך נכסי סיכון האשראי שלו עולה על 600 מיליוני שקלים חדשים, יעדי הלימות ההון המזעריים שלו יהיו כדלקמן:

(א) יחס הון עצמי רובד 1 לנכסי סיכון משוקללים לא יפחת מ-8%;

(ב) יחס הון כולל לנכסי סיכון משוקללים לא יפחת מ-11.5%.

על אף האמור בסעיפים קטנים (א) ו-(ב), תאגיד בנקאי שסך נכסי סיכון האשראי שלו עולה על 600 מיליוני שקלים חדשים ואינו עולה על 5 מיליארדי שקלים חדשים רשאי להחזיק הון עצמי רובד 1 לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-10%."

לעניין סעיף זה, "נכסי סיכון אשראי" – נכסי סיכון המחושבים על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, ואולם אם סך נכסי סיכון אשראי של תאגיד בנקאי אינו עולה על 600 מיליוני שקלים חדשים, לא יכללו נכסי סיכון המחושבים על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 נכסים בגין עלויות תכנה.

12. הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 202 עד 211 לא יחולו על תאגיד בנקאי חדש כאמור בסעיף 40(ב)1 להוראה 201, כנוסחו בסעיף 11.

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא "יחס מינוף"

13. הוראת ניהול בנקאי תקין 218 -

(א) לא תחול על תאגיד בנקאי חדש שסך נכסי סיכון האשראי שלו אינו עולה על 600 מיליוני שקלים חדשים.

(ב) במקום האמור בסעיף 7 להוראה, תאגיד בנקאי חדש שסך נכסי סיכון האשראי שלו עולה על 600 מיליוני שקלים חדשים, יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-4% על בסיס מאוחד.

לעניין זה, "נכסי סיכון אשראי" – נכסי סיכון המחושבים על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 221 בנושא "יחס כיסוי הנזילות" ומספר 222 בנושא "יחס מימון יציב נטו"

14. הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221 (להלן - הוראה 221) והוראת ניהול בנקאי תקין מספר 222 לא יחולו על תאגיד בנקאי חדש שבחר לעמוד ביחס נזילות שיחושב על פי האמור להלן (להלן - יחס נזילות פשוט):

(א) תאגיד בנקאי חדש יחזיק בכל עת נכסים נזילים בסכום שאינו נמוך מסכום שלושת אלה:

(1) סך ההתחייבויות המאזניות שמועד פירעון החוזי חל בתוך 30 ימים ממועד החישוב (כולל היום ה-30), מוכפל בשיעור של 20%;

(2) סך ההתחייבויות המאזניות שמועד פירעון החוזי חל לאחר 30 ימים ממועד החישוב, מוכפל במקדם בשיעור של 10%;

(3) 20% מסך מכשירי אשראי חוץ מאזניים, מוכפלים בשיעור של 10%.

(ב) לעניין זה-

(1) "נכסים נזילים" - נכסי רמה 1 כמשמעותם בהוראה 221;

(2) "התחייבויות מאזניות" ו-"מכשירי אשראי חוץ מאזניים", כמשמעותם בהוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים.

(ג) יחס הנזילות הפשוט יחושב לכלל המטבעות ביחד. עם זאת, תאגיד בנקאי חדש שיש לו פעילות מטבעית משמעותית יחזיק נכסים נזילים בכמות ההולמת את צרכי הנזילות שלו במטבע חוץ, במצב עסקים רגיל ותחת תרחישי קיצון. לעניין זה, "פעילות מטבעית משמעותית" - סך מגזר מטבע החוץ מהווה "מטבע עיקרי" כהגדרתו בסעיף 50(א)(3) להוראת הדיווח לציבור מספר 633.

פרק ג': הוראות ניהול בנקאי תקין בתחום ניהול ובקרה

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 301 בנושא "דירקטוריון"

15. הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 301 תחול על תאגיד בנקאי חדש בשינויים אלה:

(א) לעניין תדירות דוחות -

(1) במקום האמור בסיפה לסעיף 8(א) יבוא "דוח שיוגש בתדירות שיקבע הדירקטוריון, בהתאם להיקף הפעילות ולקצב התפתחותה";

(2) בסעיף 18(ד)(1), במקום "לפחות אחת ל-6 שבועות" יבוא "לפחות אחת לרבעון".

(ב) לעניין מספר הדירקטורים - בסעיף 22(א), במקום "לא פחות מ-7 דירקטורים" יבוא "לא פחות מ-5 דירקטורים".

(ג) לעניין כשירות הדירקטוריון - בסוף סעיף 25 יבוא "על אף האמור, בדירקטוריון המונה עד שבעה חברים, לפחות דירקטור אחד יהיה בעל "ניסיון בנקאי" ולפחות דירקטור אחד יהיה בעל "מומחיות חשבונאית ופיננסית". בדירקטוריון המונה מעל שבעה חברים, לפחות שני דירקטורים יהיו בעלי "ניסיון בנקאי".

(ד) לעניין יושב ראש הדירקטוריון - סעיף 28 (ד) לא יחול עד תום שלוש שנים ממועד קבלת רישיון בנק שאינו רישיון מוגבל.

(ה) לעניין הרכב ועדות הדירקטוריון ודרכי עבודתן - בסעיף 34(ב), האמור בסיפה לעניין סעיף 28(ד) לא יחול עד תום שלוש שנים ממועד קבלת רישיון בנק שאינו רישיון מוגבל, למעט לעניין ועדת הביקורת וועדת תגמול.

(ו) לעניין ועדת ביקורת -

(1) בסוף סעיף 35(ב) יבוא "מנה הדירקטוריון עד שבעה חברים, יהיה בוועדת הביקורת לפחות דירקטור אחד בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית".

(2) במקום האמור בסעיף 35(ז) יבוא: "ועדת הביקורת תקיים לפחות ארבע ישיבות בשנה".

(ז) לעניין ועדת תגמול - במקום האמור בסעיף 38(ב) יבוא: "בתאגיד בנקאי חדש שסעיף 118 לחוק החברות אינו חל עליו, אין חובה למנות ועדת תגמול. לא מונתה ועדה כאמור, ימלאו הדירקטוריון או ועדת הביקורת את תפקידה, בהתאמות המתחייבות. מונתה ועדת תגמול, אין חובה שלפחות אחד מחברי הוועדה יהיה בעל מומחיות וניסיון בפעילויות ניהול סיכונים ובקרה".

(ח) לעניין ועדת ניהול סיכונים - במקום האמור בסעיף 39 יבוא: "בתאגיד בנקאי חדש אין חובה למנות ועדה לניהול סיכונים. לא מונתה ועדה כאמור, ימלא הדירקטוריון את תפקידה".

(ט) לעניין ועדה לענייני טכנולוגיית מידע וחדשנות - במקום האמור בסעיף 39א יבוא: "בתאגיד בנקאי חדש אין חובה למנות ועדה לענייני טכנולוגיית מידע וחדשנות. לא מונתה ועדה כאמור, ימלא הדירקטוריון את תפקידה".

(י) לעניין תכיפות ישיבות הדירקטוריון - בסעיף 40(א), במקום "לפחות אחת לחודש" יבוא "לפחות אחת לרבעון".

(יא) לעניין נוכחות בישיבות דירקטוריון - בסעיף 41(א), הסיפה המתחילה במילים "ולא ייעדר" - תימחק.

(יב) לעניין ניגוד עניינים ענפי -

(1) בסעיף 55(ב), במקום "משלושה דירקטורים חיצוניים" יבוא "מכל הדירקטורים החיצוניים".

(2) בסעיף 55(ג), במקום "אחת לחצי שנה" יבוא "אחת לשנה".

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 307 בנושא "פונקציית ביקורת פנימית"

16. הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 307 תחול על תאגיד בנקאי חדש בשינויים אלה:

(א) בסעיף 47, במקום "אחת לחצי שנה" יבוא "אחת לשנה".

(ב) בכותרת לסעיף 55(ב) במקום "דיווח חצי שנתי" יבוא "דיווח שנתי", ובסעיף קטן (1) שבו, במקום "שהוצאו בחצי השנה המדווחת" יבוא "שהוצאו בשנה המדווחת".

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 308 בנושא "ציות ופונקציית הציות בתאגיד בנקאי"

17. הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 308 תחול על תאגיד בנקאי חדש בשינויים אלה:

בסעיף 33, במקום האמור בסעיף קטן (ב) יבוא: "קצין ציות ראשי יוכל למלא בתאגיד בנקאי חדש תפקיד נוסף, ובלבד שלא יהיה אחראי על תחום שבו מבוצעות פעילויות עסקיות, שאין בין התפקיד הנוסף לבין תפקידו כאמור כדי ליצור חשש לניגוד עניינים ובכפוף לאישור מראש של המפקח על הבנקים".

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 308A בנושא "טיפול בתלונות ציבור"

18. הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 308A תחול על תאגיד בנקאי חדש בשינויים אלה:

(א) במקום האמור בסעיף 7(ב) יבוא "נציב תלונות הציבור ועובדי פונקציית הטיפול בתלונות הציבור יוכלו למלא תפקידים נוספים בתאגיד בנקאי חדש, ובלבד שאין בתפקידים הנוספים כדי ליצור ניגוד עניינים לתפקידם כאמור, ובכפוף לשליחת הודעה מראש ובכתב למפקח על הבנקים".

(ב) בסעיף 12, במקום "אחת לחצי שנה" יבוא "אחת לשנה".

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 309 בנושא "בקורות ונהלים לגבי הגילוי ובקרה פנימית על דיווח כספי"

19. הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 309 תחול על תאגיד בנקאי חדש בשינויים אלה:

(1) בסעיף 4, במקום "לסוף כל רבעון" יבוא "לסוף כל שנה".

(2) בסעיף 6, במקום "שאיירע בכל רבעון" יבוא "שאיירע בכל רבעון או בכל תקופה אחרת ובלבד שלא תעלה על שנה".

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310 בנושא "ניהול סיכונים"

20. הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310 תחול על תאגיד בנקאי חדש בשינויים אלה:
- בסעיף 10, במקום האמור בסעיף קטן (ב)(2) יבוא:
- "מנהל הסיכונים הראשי יהיה עובד התאגיד הבנקאי החדש; מנהל הסיכונים הראשי רשאי למלא תפקידים בתחום הסיכונים, כמו: קצין צוות ראשי, מנהל פונקציית הסיכון התפעולי, אחראי למניעת הלבנת הון ומימון טרור או אחראי על בקרת אשראי, וכן רשאי להיות אחראי לתפקידי מטה או בקרה נוספים. האמור כפוף לתנאים הבאים:
- (1) התאגיד הבנקאי החדש יוודא כי מכלול התפקידים המבוצעים על ידי מנהל הסיכונים הראשי הולמים את היקף פעילות התאגיד, מורכבות הפעילות ומאפייני הסיכונים הטמונים בפעילות.
- (2) תפקידי הפונקציה לא פוגעים בעצמאותה וביכולתה ליישם בצורה יעילה את עבודתה.
- (3) אישור מראש של המפקח על הבנקים למילוי תפקיד נוסף של חשבונאי ראשי".

פרק ד': הוראות ניהול בנקאי תקין בתחום אשראי והשקעות

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 בנושא "מגבלות על חבות של לווה וקבוצת לווים"

21. הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 תחול על תאגיד בנקאי חדש בשינויים אלה:

במקום האמור בסעיף 4 (ב) (2) יבוא:

"עד תום שלוש שנים ממועד קבלת רישיון בנק שאינו רישיון מוגבל, חבות של קבוצת לווים בנקאית או קבוצת לווים חברת כרטיסי אשראי לתאגיד הבנקאי, בניכוי הסכומים המפורטים בסעיף 5, לא תעלה על שיעור של 50% מהונו של התאגיד הבנקאי; מתום שלוש שנים ממועד קבלת רישיון בנק שאינו רישיון מוגבל, חבות של קבוצת לווים בנקאית או קבוצת לווים חברת כרטיסי אשראי לתאגיד הבנקאי, בניכוי הסכומים המפורטים בסעיף 5, לא תעלה על שיעור של 25% מהונו של התאגיד הבנקאי".

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 בנושא "מגבלת חבות ענפית"

22. הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 (להלן - הוראה 315) לא תחול על תאגיד בנקאי חדש, אלא אם סך החבויות של לווים שאינם "אנשים פרטיים", כמשמעות "אשראי לאנשים פרטיים" בסעיף 14 לנספח 5 בהוראת הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים מספר 651, לתאגיד הבנקאי עולה על 2 מיליארדי שקלים חדשים. עם זאת, תאגיד בנקאי חדש שהוראה 315 אינה חלה עליו נדרש לפלח את לוויו לפי ענפי משק.

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 318 בנושא "מאגר מידע על בטחונות"

23. (א) הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 318 (להלן - הוראה 318) לא תחול על תאגיד בנקאי חדש, אלא אם מתקיים לפחות אחד מבין התנאים הבאים:

(1) הוא עוסק במתן הלוואות לדיור, כהגדרתן בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 451.

(2) הוא הגיע לסף הקבוע בסעיף 22 להוראה זו.

(ב) תאגיד בנקאי חדש שהוראה 318 אינה חלה עליו יקים ויחזיק מערכת לניהול ביטחונות הנותנת מענה הולם לצרכיו העסקיים ולניהול הסיכונים הטמונים בפעילותו.

פרק ה': הוראות ניהול בנקאי תקין בתחום סיכונים פיננסיים

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 333 בנושא "ניהול סיכון ריבית"

24. (א) הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 333 (להלן - הוראה 333) לא תחול על תאגיד בנקאי

חדש, אלא אם מתקיים לפחות אחד מבין התנאים הבאים:

(1) סך הנכסים המאזניים של התאגיד הבנקאי החדש, על בסיס מאוחד, עולה על

0.5% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית;

(2) התאגיד הבנקאי החדש מבצע פעילות היוצרת חשיפה גבוהה לסיכונים ריבית.

לעניין זה, "חשיפה גבוהה לסיכונים ריבית" – חשיפה הנוצרת כאשר יישום זעזוע

סטנדרטי, כמשמעותו בנספח 2 להוראה 333 בשיעורי הריבית על התיק הבנקאי

מוביל לירידה בשווי הכלכלי של התאגיד הבנקאי בסכום העולה על 10% מההון

העצמי.

(ב) תאגיד בנקאי חדש שהוראה 333 אינה חלה עליו ינהל את סיכון הריבית בכלים

מקובלים ועל פי מסגרת ניהול הסיכונים הקבועה בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310.

לעניין זה, "כלים מקובלים" – אחד או יותר מהמכשירים הפיננסיים, המודלים או שיטות

מדידה לניהול סיכון ריבית שנכללים בהוראות ניהול בנקאי תקין או ברגולציה הבנקאית

האירופאית או האמריקאית.

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 339 בנושא "סיכונים שוק"

25. (א) הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 339 (להלן - הוראה 339) לא תחול על תאגיד בנקאי

חדש, אלא אם התיק למסחר (מאזני וחוף מאזני ולרבות סך כל הפוזיציות במטבע חוץ)

עולה על 5% מסך נכסי התאגיד הבנקאי; לעניין זה "תיק למסחר" כמשמעותו לפי

סעיפים 685 עד 689(iii) להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 208.

(ב) תאגיד בנקאי חדש שהוראה 339 אינה חלה עליו ינהל את סיכונים השוק בכלים

מקובלים ועל פי מסגרת ניהול הסיכונים הקבועה בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר

310.

לעניין זה, "כלים מקובלים" – אחד או יותר מהמכשירים הפיננסיים, המודלים או

שיטות מדידה לניהול סיכון ריבית שנכללים בהוראות ניהול בנקאי תקין או ברגולציה

הבנקאית האירופאית או האמריקאית.

פרק ו': הוראות ניהול בנקאי תקין בתחום טכנולוגיה וסייבר

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 357 בנושא "ניהול טכנולוגיית המידע"

26. הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 357 (להלן - הוראה 357) תחול על תאגיד בנקאי חדש

בשינויים אלה:

(א) בכפוף לאישור הדירקטוריון ולדיווח בכתב ומראש לפיקוח על הבנקים, רשאי מנהל טכנולוגיית המידע לכהן גם כמנהל אבטחת המידע וכמנהל הגנת הסייבר, ובלבד שהוא בעל הכשרה מקצועית מתאימה וניסיון רלבנטי בכל התחומים הללו.

(ב) תאגיד בנקאי חדש רשאי להוציא למיקור חוץ את תפקיד מנהל אבטחת מידע, בכפוף לאישור הדירקטוריון ולדיווח בכתב ומראש לפיקוח על הבנקים ובכפוף לעמידה בתנאים הקבועים לעניין זה ביחס למנהל הגנת הסייבר במיקור חוץ כאמור בסעיף 28 להוראה זו. במקרה של מיקור חוץ כאמור, לא יחול האמור בסעיף קטן (א).

(ג) על אף הקבוע בסעיפים 8 ו-11 בעניין הערכת סיכונים של מערך טכנולוגיית המידע וסקר בטיחות של מערך טכנולוגיית המידע ויזום ניסיונות חדירה מבוקרים למערך טכנולוגיית המידע (להלן - סקרים טכנולוגיים):

(1) תאגיד בנקאי חדש רשאי לבצע את הסקרים הטכנולוגיים כחלק מסקר סיכונים תפעוליים על פי סעיף 27 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 350, וזאת מבלי לפגוע בדרישות לעניין תדירות ביצוע הסקרים הטכנולוגיים.

(2) תאגיד בנקאי חדש רשאי לקבוע שמנהל פונקציית הסיכון התפעולי יהא אחראי לביצוע הסקרים הטכנולוגיים.

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 359A בנושא "מיקור חוץ"

27. בטל.

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 361 בנושא "ניהול הגנת הסייבר"

28. הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 361 (להלן - הוראה 361) תחול על תאגיד בנקאי חדש

בשינוי הבא:

על אף האמור בסעיף 17 –

תאגיד בנקאי חדש רשאי להוציא למיקור חוץ את תפקיד מנהל הגנת הסייבר, בכפוף לאישור הדירקטוריון ולדיווח בכתב ומראש לפיקוח על הבנקים ובהתקיים כל התנאים הבאים:

(א) מנהל הגנת הסייבר יהיה עובד מסוים מטעם נותן השירות, שיספק את השירות בהיקף של משרה מלאה אך ורק לתאגיד הבנקאי החדש;

(ב) תאגיד בנקאי חדש יוודא כי נותן השירות נוקט באמצעים המתאימים למניעת ניגודי עניינים בין השירותים שהוא מספק ללקוחות אחרים לבין השירות שהוא מספק לתאגיד הבנקאי החדש.

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 362 בנושא "מחשוב ענן"

29. במקום האמור בסעיף 5 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 362 יבוא: "תאגיד בנקאי חדש רשאי לעשות שימוש בשירותי מחשוב ענן עבור פעילויות ליבה או מערכות ליבה, בכפוף לאישור מראש של המפקח על הבנקים".

פרק ז': תאגיד בנקאי בהקמה

30. הוראות ניהול בנקאי תקין, למעט אלו המפורטות להלן, לא יחולו על תאגיד בנקאי בהקמה.

31. על תאגיד בנקאי בהקמה יחולו, בנוסף לדרישות שנקבעו ברישיונו, ההוראות הבאות:

(1) **דרישות הון** - הון תאגיד בנקאי בהקמה יעמוד בכל עת על שיעור שלא יפחת מ-60% מההון הנדרש מתאגיד בנקאי חדש, בהתאם לסעיף 11.

(2) **דרישות נזילות**

א. תאגיד בנקאי בהקמה יגדיר תאבון סיכון נזילות, מדיניות מימון בקווים מנחים ויגבש תכנית לקיום משאבים פיננסיים מספיקים על מנת לעמוד בצרכי הנזילות בתקופת היותו תאגיד בנקאי בהקמה.

ב. תאגיד בנקאי בהקמה יחזיק בכל עת נכסים נזילים בשיעור שלא יפחת מ-20% מסך פיקדונות הציבור שגויסו; הנכסים הנזילים יהיו רזרבות בבנק ישראל (לא כולל חובת הנזילות המוניטרית) ואגרות חוב של ממשלת ישראל.

(3) **ממשל תאגידי** - תאגיד בנקאי בהקמה ימנה את הפונקציות הבאות, אשר יפעלו בהתאם לאמור להלן:

א. **דירקטוריון** - תחול הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 301, בשינויים הקבועים לעניין תאגיד בנקאי חדש בפרק ג' להוראה זו.

ב. **ביקורת פנימית** - לתאגיד בנקאי בהקמה יהיו מבקר פנימי ופונקציית ביקורת פנימית בלתי תלויים, כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 307. עבודת הביקורת הפנימית תכלול הכנת תכנית עבודה, בדיקה והערכה של המידע הזמין, תקשור הממצאים ומעקב אחר המלצות ונושאים. היקף הביקורת, התשומות שיוקצו לעבודת הביקורת וכלי הביקורת הפנימית יותאמו להיקף הפעילות ומהותה.

ג. **ניהול סיכונים** - תחול הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310 בשינויים הקבועים לעניין תאגיד בנקאי חדש בפרק ג' להוראה זו.

ג1. **טיפול בתלונות ציבור** - תחול הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 308A, בשינויים הקבועים לעניין תאגיד בנקאי חדש בפרק ג' להוראה זו.

ד. **המשכיות עסקית** - תחול הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 355.

(4) **אישור נושאי משרה** - בטל.

(5) **ציות ואיסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור** - יחולו הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 308 ו-411.

(6) **מיקור חוץ** - תחול הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 359A.

(א6) **טכנולוגיה וסייבר**

א. **ניהול טכנולוגיית המידע** - תחול הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 357, בשינויים הקבועים לעניין תאגיד בנקאי חדש בפרק ו' להוראה זו.

ב. **ניהול הגנת הסייבר** - תחול הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 361, בשינויים הקבועים לעניין תאגיד בנקאי חדש בפרק ו' להוראה זו.

- ג. **מחשוב ענן** - תחול הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 362, בשינויים הקבועים לעניין תאגיד בנקאי חדש בפרק ו' להוראה זו.
- ד. **ניהול סיכונים סייבר בשרשרת אספקה** - תחול הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 363.
- ה. **דיווח על אירועי כשל טכנולוגי ואירועי סייבר** - תחול הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 366.
- ו. **בנקאות בתקשורת** - תחול הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 367.
- (7) **תכנית יציאה** - יש לגבש תכנית יציאה כמשמעותה בסעיף 9ב להוראה זו.

* * *

עדכונים

תאריך	פרטים	גרסה	חוזר 06 מס'
08/03/2020	חוזר מקורי	1	2608
30/09/21	עדכון	2	2669
15/03/22	עדכון	3	2700